In Aphthonii Progymnasmata Commentarii Innominati autoris.

Syriani. Sopatri. Marcellini Commentarii in Hermogenis Rhetorica.

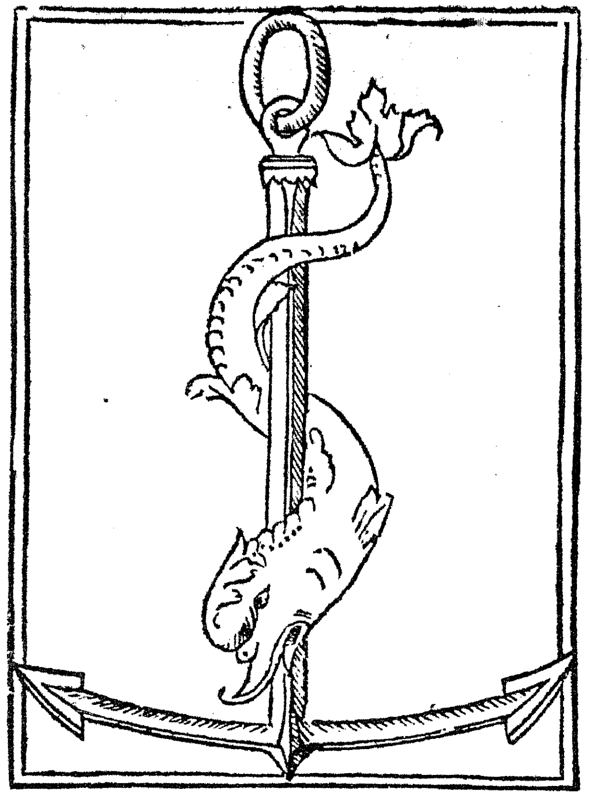

In Aphthonii Progymnasmata Commentarii
Innominati autoris.

Syriani. Sopatri. Marcellini Commentarii in
Hermogenis Rhetorica.

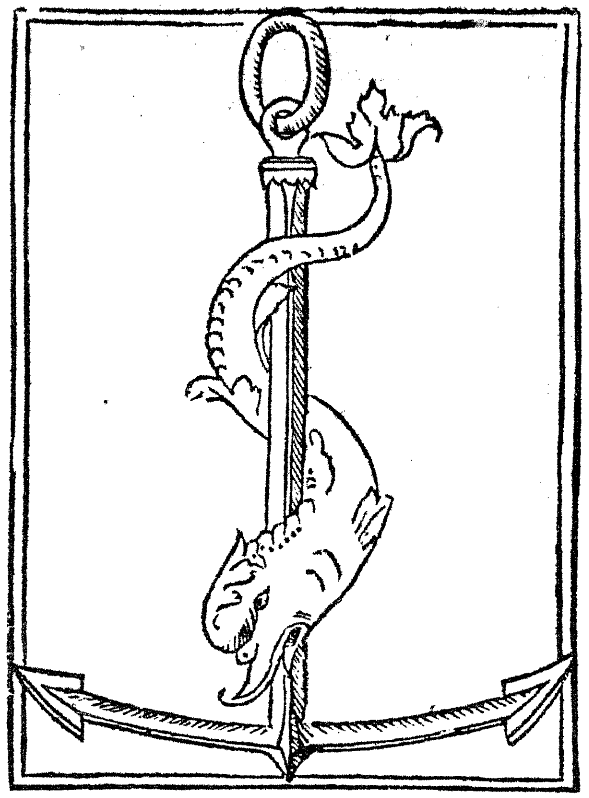

Aldus Pius Manutius Romanus Marco Musuro Cretensi in Vrbe Pata
uio græcas literas profitenti .S. P. D.

Si quisquam est, cui dicandi sint libri græci excusi cura nostra Musure doctissime, is tu es, nam non solum profuisti semper, & prodes assidue huic nostræ duræ, prouinciæ sed profiteris etiam in clarissimo gymnasio Patauino græcas literas, tanta frequentia studiosorum literarum græcarum, ut mirentur omnes plurimum. Vnde paucis admodū annis multi te docente periti græcæ linguæ euaserunt. Quam quidem rem & latinis literis, quæ a græcis fluxerunt, & ipsis liberalib. disciplinis, quæ a græcis auctorib. traditæ sunt magnum adiumentum breui allaturam esse uel hinc colligi potest, quod ætate nostra iam fere omnes spreta barbarie non minus græcæ, q̃ latine discere aggrediuntur nō immemores Horatiani illius, Vos exemplaria græca nocturna uersate manu, uersate diurna, necnon & illius in officiis M. Tullii ad Marcum filium, Ego autem ad meam utilitatem semper cum græcis latina coniunxi. neq; id in philosophia solum, sed etiam in dicendi exercitatione feci. Idem tibi censeo faciendum, uti par sis in utriusque orationis facultate. Id quod tu præter cæteros facis. Marce Musure tanq̃ ad te Marcum filium ille scripserit, nam tanta felicitate cum latinis græca coniungis, ut non solum utriusque linguæ euaseris peritissimus, sed iam doctissimus quoq; philosophus nec qualem barbari, sed qualem docti solent appellare philosophum. Dedicamus igitur tibi hos Syriani Sopatri ac Marcellini in Hermogenis Rhetorica & Aphtonii progymnasmata commentarios de quorū doctrina, ac copia potuissemus non nihil scribere, ut ad hortaremur studiosos ad studendum more nostro, si fuisset nobis quietus animus. Nam hoc tempore dicere illud uere possumus.

Vicinæ ruptis inter se legib. urbes
Arma ferunt, sæuit toto Mars impius orbe.

Vale. Venetiis duodecimo Calendas
Iunias. M. D. IX.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ εἰς τὰ τοῦ ἀφθονίου, τῆς ῥητορικῆς προγυμνάσματα.

τ

ι ἐστι ῥήτωρ ἀνὴρ πολιτικῶν πραγμάτων ἐπιστήμων. καὶ ἐφ' ἑκάτερα δὲ ἐν δόξων κατασκευαστής. πόσα ἔργα τοῦ ῥήτορος. δ'. τὸ νοῆσαι. τὸ εὑρεῖν. τὸ διαθέσθαι τὰ εὑρημένα. καὶ τὸ ὑποκρίνασθαι. τῆς μὲν νοήσεως. τὸ νοῆσαι ῥητορικὸν πρόβλημα. ἢ μή. καὶ εἰ συνίσταται. ἢ, εἰ καὶ ὑπὸ ποῖον εἶδος. καὶ ποίαν στάσιν ἀνάγεται. τῆς δὲ εὑρέσεως. τὸ εὑρεῖν τὰ εἰς τὰ κεφάλαια ἐπιχειρήματα. πρὸς τῇ τῶν κεφαλαίων εὑρέσει, ἔτι καὶ τοὺς ἐμπίπτοντας τόπους. τῆς δὲ διαθέσεως. τὸ διαθέσθαι τὴν τάξιν. καὶ τὴν οἰκονομίαν τῶν εὑρεθέντων κεφαλαίων. καὶ ἐπιχειρημάτων. τῆς δὲ ὑποκρίσεως. ἵνα καὶ τῷ σχήματι καὶ τῇ φωνῇ. ὡς ἂν τραγῳδὸς ἄριστος. τοῖς λεγομένοις σχηματίζηται. τί ἐστι ῥητορική. δύναμις τεχνικὴ πιθανοῦ λόγου ἐν πράγματι πολιτικῷ, τέλος ἔχουσα τὸ εὖ λέγειν. πόσα εἴδη τῆς ῥητορικῆς. γ'. πανηγυρικόν. δικανικόν. συμβουλευτικόν. εἰς πόσα διαιρεῖται τὸ πανηγυρικόν. εἰς δύο. εἰς ἐγκώμιον καὶ ψόγον. τέλος δὲ αὐτοῦ, τὸ καλόν. εἰς πόσα διαιρεῖται τὸ δικανικόν. εἰς κατηγορίαν καὶ ἀπολογίαν, τέλος δὲ αὐτοῦ, τὸ δίκαιον. εἰς πόσα διαιρεῖται τὸ συμβουλευτικόν. εἰς προτροπὴν, καὶ ἀποτροπήν. τέλος δὲ αὐτοῦ, τὸ συμφέρον. πρὸς πόσα χρήσιμος ἡ ῥητορική. πρὸς τέσσαρα. πρῶτον μὲν πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν καὶ δικαίων ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν, ἐπίγνωσιν. δεύτερον δὲ, τὸ διὰ τῶν κοινῶν καὶ πιθανῶν λόγων πείθειν τοὺς πολλούς. ἀλλὰ μὴ διὰ τῶν ἐπιστημονικῶν. ὧν ἐπαΐειν παντελῶς ἀδυνατοῦσι. τρίτον τὸ πρὸς τὰ ἀντικείμενα δύνασθαι διὰ λόγου βοηθεῖν ἑαυτοῖς. τέταρτον. τὸ πᾶσαν ἐν λόγοις εὐπορίαν. ἥτις πρὸς ἅπασαν ἐπιστήμην χρήσιμος, ἐκ ταύτης ἡμῖν προσγίνεσθαι. πόσα μέρη τοῦ πολιτικοῦ λόγου. ε'. προοίμιον. διηγήσεις. ἀντιθέσεις. λύσεις. ἐπίλογοι. τί ἐστι προοίμιον. λόγος παρασκευάζων τὸν ἀκροατὴν. καὶ οἰκείως διατιθεὶς. πρὸς τὸ παραδέξασθαι. ἢ ἀποθέσθαι τόδε τι πάθος τῆς ψυχῆς. τί ἐστι διήγησις τῶν ἐν τῇ ὑποθέσει πραγμάτων, ἔκθεσις. εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ λέγοντος μέρος ῥέπουσα. τί ἐστιν ἀντίθεσις ἡ τοῦ ἀπολογουμένου προσώπου ἔνστασις. ἢ τὸ ἐν ἡμῖν πιθανὸν διαλύουσα καὶ πρὸς εὐλογωτέραν ἔννοιαν τὸν ἀκροατὴν μετάγουσα. τί ἐστι λύσις. λόγος τὴν ἐκ τῆς ἐνστάσεως βλάβην ἀφαιρούμενος καὶ εἰς συγκατάθεσιν ἰέναι πείθων, τοῦ προκειμένου ζητήματα. τί ἐστι ἐπίλογος. λόγος ἤδη προειρημέναις ταῖς ἀποδείξεσιν ἐπαγόμενος. ἀθροισμὸν πραγμάτων καὶ ἠθῶν. καὶ παθῶν παρέχων. πόσοι τρόποι ῥητορικῆς ἀναγνώσεως. γ'. πρῶτος ὁ σύντονος. ὁ μάλιστα ἐν τοῖς δικανικοῖς πρωτεύων ἀγῶσι. κατὰ τὸ ὁμηρικόν. ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν. ὁ δὲ σύντονος οὗτος. φράζεσθαι θέλει μετὰ σφοδροῦ τοῦ πνεύματος. καὶ ζεούσης τῆς προθυμίας. τῆς πληγῆς τοῦ πνεύματος. θᾶττον κατὰ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν κτυπούσης. δεύτερος. ὁ ἀνειμένος. ὅς ἐστι διαλεκτικός τε καὶ διδασκαλικός. καὶ συμβουλευτικός. ὑπάρχει γὰρ ἐπιεικὴς. ἠρέμα τοῦ πνεύματος πνέοντος. καὶ μελίχραν τινὰ φωνὴν ἀποτελοῦντος κατὰ τὸ ὁμηρικόν. τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. τρίτος ὁ μέσος. ὅς ἐστι νομικός τε καὶ ἐπιστολιμαῖος. καὶ ἐξηγητικός. φυσικώτατα δὲ πνεῖ τὸ πνεῦμα ἤδη τούτου καὶ οὔτε ἄγαν ὑπέρτηδε. ἵνα ἀποτελέσῃ τὸ σύντονον. οὔτε ἠρέμα βαδίζει. ἵνα ἀποτελέσῃ τὸ ἀνειμένον. ἀλλὰ μέσῃ τινὶ χρῆται ὁδῷ. καὶ νομικὸς μέν ἐστι, καθ' ὃν τρόπον τοὺς νόμους ἀναγινώσκομεν. ἐπιστολιμαῖος δὲ καθ' ὃν τὰς ἐπιστολάς. ἐξηγητικὸς δὲ, καθ' ὃν ἐξηγούμεθα τὰ μαθήματα. κατὰ πόσους τρόπους ὁ ῥήτωρ ἐξηγήσεται τὰ ῥητορικὰ μαθήματα. κατὰ ἑπτά. κατὰ ἀλληγορίαν. κατὰ προϋφήγησιν. κατὰ τέχνην. κατὰ ἱστορίαν. κατὰ σχῆμα. κατὰ ἰδέαν. κατὰ τὴν τοῦ κειμένου σαφήνειαν. κατὰ ἀλληγο-

ρίαν μὲν, ὅταν ἔξωθεν καὶ παρὰ τὸ κείμενον ἕτερόν τι νοούμενον ἀγορεύσῃ. ἀλληγορία γὰρ, παρὰ τὸ ἄλλο ἀγορεύειν παρὰ τὸ κείμενον. κατὰ προϋφήγησιν δὲ, ὅταν τὰ κεφάλαια καὶ τὰ ἐνθυμήματα τῆς μελλούσης λέγεσθαι πράξεως, συνοψίσας θεωρήσῃ. καὶ προδιαστείληται πρὸς νόησιν σαφεστέραν τοῦ ἀκροατοῦ. κατὰ τέχνην δὲ ὅταν εἴπῃ ἐνταῦθα εἰ τύχῃ. πρότασίς ἐστιν. ἢ κατασκευή. ἢ μεταληπτικὸν. ἢ ὁ εἰκὼν κεφάλαιον. ἢ τί τῶν ἀπὸ τῆς τέχνης παραδεδομένων. κατὰ ἱστορίαν δὲ. ὅταν τὴν ὑποκειμένην ἱστορίαν ἀφηγήσηται. χρόνους τε λέγων τῆς ἱστορίας. καὶ προσώπων. καὶ αἰτίας. καὶ ὅσα κοσμεῖ τὴν ἱστορίαν. κατὰ σχῆμα δὲ ὅταν εἴπῃ. ἐνταῦθα προθεωρίον ἐστι. ἢ παρυπόνοια. ἢ παραπροσδοκία. ἢ τί τῶν τοιούτων. κατὰ ἰδέαν δὲ, ὅταν εἴπῃς. ἐνταῦθα λαμπρότης ἐστὶν, ἢ σφοδρότης. ἢ γοργότης. ἢ τί τῶν τοιούτων. κατὰ δὲ τὴν τοῦ κειμένου σαφήνειαν. ὅταν τὸ ἐμπεσὸν νόημα σαφηνίσῃ, προσαναλαμβάνων κατὰ τὸ κείμενον. ἰδίᾳ δὲ πρὸ πάντων δεῖ τὸν ἐξηγητὴν ζητεῖν. παρὰ τοῦ ἀκροατοῦ. εἰ ἐνόησε τὸ ἐνθύμημα. εἰ συνῆκε τὴν λέξιν εἰ ἐπέστησε τὴν σύνταξιν. πάντως γὰρ ὁ ἀγνοῶν. ἕν τι τούτων ἀνάγκη, ἀγνοεῖν. ἀναβάλλοντος δὲ ὡς μὴ νοοῦντος, δεῖ τὸν ἐξηγητὴν ἐρωτᾶν. κατὰ τί οὐκ ἐνόησε τὸ ἐνθύμημα. ἢ τὴν λέξιν. ἢ τὴν σύνταξιν. οὕτω γὰρ μαθὼν τὸ ἀγνοούμενον, σαφηνίσει καὶ πέμψει τὸν ἀκροατὴν μαθόντα πάντα καὶ μηδὲν ἀγνοήσαντα.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ καθόλου προγυμνάσματος.

Προγύμνασμά ἐστιν. ἄσκησις μετρίων. πρὸς μειζόνων ἐπίρρωσιν πραγμάτων. ἢ οὕτως εἰσαγωγικὴ τριβὴ διὰ λόγων. τῶν κατὰ τὴν ῥητορικὴν μερῶν καὶ εἰδῶν, χρήσιμά τινα προασκουμένη, ἐπειδὴ οὐ πρὸς πάντα ὁμοῦ τὰ κατὰ ῥητορικὴν μέρη. ἢ εἴδη. ἀλλὰ πρὸς ἕκαστον τῶν μερῶν. ἢ εἰδῶν, ἰδίως τοῖς προγυμνάσμασι γυμναζόμεθα. ἰστέον γάρ. ὡς τριῶν ὄντων τῶν ἀνωτάτω εἰδῶν. τῆς ῥητορικῆς. δικανικοῦ φημι. καὶ συμβουλευτικοῦ. καὶ πανηγυρικοῦ. οὔτε πρὸς πάντα ταῦτα. οὔτε πρὸς ἄλλα ἕκαστον τῶν προγυμνασμάτων, τὸ οἰκεῖον παρέχεται χρήσιμον. ἀλλά τισι μὲν τῶν πάντων. μέρεσι δὲ τῶν ὅλων. τὰ μὲν γὰρ τῷ δικανικῷ τὰ χρήσιμα φέρει. ὥσπερ ἥτε ἀνασκευή. καὶ ἡ κατασκευή. καὶ ὁ κοινὸς τόπος. καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον. τὰ δὲ τῷ συμβουλευτικῷ. ὥσπερ ὁ μῦθος καὶ ἡ γνώμη. τὰ δὲ τῷ πανηγυρικῷ. ὡς τὸ ἐγκώμιον. καὶ ὁ ψόγος οὐχ ὅλοις δέ. ἢ γὰρ ἂν ἤρκει ταῦτα μαθοῦσι. τὰ προγυμνάσματά φημι, τῶν κατὰ ῥητορικὴν πραγμάτων. καὶ τῶν περὶ τὰς διαιρέσεις ἑκάστου εἴδους, ἀπηλλάχθαι φιλοπονίας οὐχ ὅλοις οὖν ὡς προέφαμεν τὰ προγυμνάσματα. ἀλλὰ μέρεσι τῶν ὅλων χρησιμεύει. τρία δὲ τῆς ῥητορικῆς εἴδη. ἐπειδὴ καὶ οἱ ἀκροαταί. οἳ χαρακτηρίζουσι τὰ ὑποκείμενα, πρόσωπα. ἢ δικασόμενοι συνεληλύθασιν. ἢ συμβουλευσόμενοι ἢ πανηγυρίσοντες. ἔστι δὲ τοῦ μὲν δικανικοῦ ἴδιον, πᾶν τὸ ἐν κατηγορίᾳ καὶ ἀπολογίᾳ. τέλος δὲ τὸ δίκαιον. τοῦ δὲ συμβουλευτικοῦ. προτροπή τε καὶ ἀποτροπή. τέλος δὲ, τὸ συμφέρον. τοῦ δὲ πανηγυρικοῦ. τὸ ἐγκωμιαστικὸν καὶ ψεκτικόν. τέλος δὲ τὸ καλόν. καὶ ταῦτα μὲν, ἐπὶ τοσοῦτον. πάλιν δὲ τοῦ πολιτικοῦ λόγου. πέντε μερῶν ὄντων. οἷον. προοιμίων. διηγήσεων. ἀντιθέσεων. λύσεων. ἐπιλόγων. καὶ ἐν τούτοις τὸ ἑαυτοῦ τὰ προγυμνάσματα, χρήσιμον χορηγεῖ. τὰ μὲν γὰρ, τὴν τῶν προοιμίων διδάσκει χρείαν. τὰ δὲ τὴν τῶν διηγήσεων. ἕτερον. τὴν τῶν ἀγώνων. ἐν ταῖς ἀντιθέσεσι, καὶ λύσεσιν. ἔστι δ' ἃ καὶ τοῖς ἐπιλόγοις. περὶ ὧν ὕστερον κατὰ μέρος μεταχειριζόμενοι. ἐροῦμεν πρὸς τὸ παρὸν τοσοῦτον μόνον ὑπειπόντες. ὃ καὶ πᾶσι συνοίσει. ὡς προοίμιον μέν ἐστι, λόγος παρασκευάζων τὸν ἀκροατὴν. καὶ οἰκείως διατιθεὶς, εἰς τὸν ὑποκείμενον λόγον. ἔργον δὲ αὐτοῦ. καὶ τέλος. τὸ γὰρ αὐτό τινες ᾠήθησαν, τὸ προσοχὴν καὶ εὐμάθειαν. καὶ εὔνοιαν ἀπεργάσασθαι. διήγησις δέ. τῶν ἐν τῇ ὑποθέσει πραγμάτων ἔκθεσις, εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ λέγοντος μέρος ῥέπουσα. ἢ ἔκθεσις πράγματος γεγονότος. ἢ ὡς γεγονότος. ἔργον δὲ αὐτῆς καὶ τέλος, τὸ παράδοσιν καὶ δήλωσιν ποιῆσαι τῷ ἀκροατῇ τοῦ πράγματος. ἀντίθεσις δὲ, ἡ παρὰ τοῦ ἀντικειμένου προσώπου ἔνστασις. τὸ ἐν ἡμῖν πιθανὸν διαλύουσα εἰς εὐλογωτέραν ἔννοιαν τὸν ἀκροατὴν μετάγουσα καὶ εἰς συγκατάθεσιν ἰέναι πείθουσα. λύσις δὲ ἡ τὴν ἐκ τῆς στάσεως βλάβην ἀφαιρουμένη. καὶ εἰς τὸ ἐξ ἀρχῆς τὸν ἀκροατὴν μετάγουσα. καὶ εἰς συγκατάθεσιν ἐλθεῖν. τοῦ προκειμένου ζητήματος. ἐπίλογος δέ ἐστι λόγος. ἐπὶ προειρημέναις ταῖς ἀποδείξεσιν ἐπαγόμενος. ἀθροισμὸν πραγμάτων καὶ ἠθῶν καὶ παθῶν περιέχων. ἔργον δέ ἐστι καὶ τούτου φησὶν ὁ πλάτων. τὸ ἐπὶ τελευτῆς τοὺς ἀκούοντας ὑπομνῆσαι τῶν εἰρημένων. ἀλλὰ περὶ τοῦ προκειμένου μὲν ὁρισμοῦ. ταῦτα. οὐ χεῖρον δὲ καὶ τὸν τῆς ῥητορικῆς αὐτῆς ὁρισμὸν παραθεῖναι. ῥητορικὴ τοίνυν ἐστι. ὡς διόδωρός φησι, δύναμις εὑρετικὴ καὶ ἑρμηνευτική. μετὰ κόσμου τῶν ἐνδεχομένων πιθανῶν ἐν παντὶ λόγῳ. δύναμις μὲν οὖν ἐστι, πρᾶγμα ἐν μεσότητι. ᾧ ἔξεστι. καὶ καλῶς καὶ κακῶς χρήσασθαι. οἷον πλοῦτος. ἰσχύς. μάχαιρα. τούτοις γὰρ χρήσαιτ' ἄν τις. καὶ καλῶς. καὶ πρὸς τἀναντία. καὶ τοίνυν καὶ τὴν ῥητορικὴν διὰ τοῦτο ἐκάλεσε δύναμιν. ἐπειδὴ χρήσαιτ' ἄν τις αὐτῇ. καὶ πρὸς τὰ μὴ καλά. καὶ τὰ μὴ ὄντα τοιαῦτα. εὑρετικὴν δὲ καὶ ἑρμηνευτικήν. ἐπειδὴ τοῦτο ἔργον τοῦ ῥήτορος. τὸ ἐν παντὶ τῷ προτεθέντι προβλήματι, νοῆσαι τὰ δέοντα. καὶ οἰκονομῆσαι καλῶς. καὶ ἑρμηνεῦσαι ἄριστα. τέλος δὲ οὐ τὸ πεῖσαι πάντως. τοῦτο γὰρ καὶ τῷ σταγειρίτῃ δοκεῖ. ἀλλὰ τὸ πειστικῶς εἰπεῖν. μηδὲν τῶν ἐνδεχομένων εἰρῆσθαι, παραλιπόντα ταύτῃ. καὶ ὁ ἐν γοργίᾳ σωκράτης πειθοῦς αὐτήν φησι δημιουργόν. ῥητορικὴ δὲ εἴρηται, ἢ διὰ τὸ ῥυδὸν λέγειν. ἢ ἀπὸ τοῦ συνηγορεῖν τῷ νόμῳ. ῥήτραν γὰρ τὸν νόμον φασὶν οἱ δωριεῖς. περὶ μὲν οὖν ῥητορικῆς, ἐπὶ τοσοῦτον πρὸς τὸ παρόν. πρῶτον δὲ πάντων τῶν προγυμνασμάτων. τὸν μῦθον ἔταξαν. ὥσπερ γὰρ τὸ ἐν ταῖς τελείαις ὑποθέσεσι φεύγοντες. τὴν τῶν προγυμνασμάτων εὗρον χρείαν οἱ ταῦτα τάξαντες, οὕτω καὶ τὸν μῦθον τῶν ἄλλων προγυμνασμάτων ἔταξαν πρῶτον. φύσει τε ὄντα ἀφελῆ. καὶ τῶν ἄλλων ἁπλούστερον. καὶ ὡς συγγενείᾳ τινὶ χρώμενος πρὸς τὰ ποιήματα. ἀφ' ὧν μεταβαίνοντας τοὺς νέους. οὐκ ἀθρόως ξένοις τε καὶ μηδαμῶς συνήθεσιν ἐντυγχάνειν ἐχρῆν. καὶ τοῦτο δὲ, γνῶναι καλόν. ὡς τοὺς μύθους. οἱ μὲν αἰσωπείους ὠνόμασαν. οἱ δὲ συβαριτικούς. οἱ δὲ φρυγίους. οἱ δὲ λυδίους. ἀπὸ τόπων τινῶν ἢ προσώπων, τὰς προσηγορίας εὑρόντες. ἔτι δὲ οἱ συβαριτικοὺς μὲν τοὺς ἐκ μόνων λογικῶν ζώων ἐκάλεσαν. αἰσωπείους δὲ, τοὺς ἐξ ἀλόγων καὶ λογικῶν συγκειμένους. λυδίους δὲ καὶ φρυγίους. καὶ λιβυκοὺς. τοὺς ἐκ μόνων ἀλόγων ζώων. εἰσὶ δέ τινες μῦθοι καὶ ἐκ θεῶν συγκείμενοι. οἷον ἥρα συνῴκει τῷ διί. οἳ φιλοσοφίᾳ μόνῃ ἀνάκεινται. αὐτῆς γάρ ἐστιν εὖ κρίνειν τὰς ἐν αὐτοῖς ἀλληγορίας. τούτους δέ τινες καὶ οὐδὲ μύθους. ἀλλὰ μυθικὰ ἐκάλεσαν διηγήματα. ἀναμιγνῦντες αὐτὰ. τοῖς περὶ τῶν μεταμορφώσεων λόγοις. καὶ τῶν ἐκείνοις παραπλησίων. πλὴν ὁποτέρως ἂν ἔχοι. τὰς ἐν αὐτοῖς ἀλληγορίας. ἣ καὶ προείρηται, ἀναπτύξουσιν οἱ φιλόσοφοι καὶ ἀπὸ τῶν προγυμνασμάτων. ἀρξόμεθα. ὅτι ἡ ῥητορική. φύσει μὲν, ἀεὶ τοῖς ἀνθρώποις παρῆν. ἦν δὲ δυσλήπτος. καὶ οὐ ῥᾳδίαν αὐτῆς τὴν χρῆσιν παρεχομένη. διὸ οὐδὲ πᾶσιν ἦν κατάδηλος. ἕκαστος τοίνυν μέρος τι ταύτης τέχνῃ παραλαμβάνων. τοῖς μετ' αὐτὸν παρεδίδου. καὶ οὕτω κατὰ βραχὺ ἦλθεν εἰς διαιρέσεις, καὶ μεθόδους τινάς. τούτων δὲ ἐξ ἀρχῆς καταληφθέντων, ἦν μὲν ἤδη σαφέστερα. τὰ ἐκ τῆς ῥητορικῆς καλά. τοῖς δὲ νέοις ὅμως, δυσμεταχείριστον τὸ πρᾶγμα ἐφαίνετο. οὐ γὰρ εἶναι ῥᾴδιον τοῖς ἀπτομένοις αὐτῆς. πρῶτον ἀθρόα πάντα τὰ ἐν αὐτῇ καθορᾶν. διὸ παρῆλθεν ἡ τῶν προγυμνασμάτων χρεία. οὐ γὰρ πρὸς τὸ ὅλον ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς ἕκαστον τῶν μερῶν, ἰδίᾳ γυμναζόμεθα.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ.

Διὰ τί τὸ μὲν ὁ μῦθος μετὰ τοῦ ἄρθρου προήνεγκεν ὡσαύτως καὶ τὴν εἰσφορὰν τοῦ νόμου. τὰ δὲ λοιπὰ προγυμνάσματα χωρὶς ἄρθρου; ὅτι ἐν οἷς μὲν ὁρίζεται, οὐ προστίθησι τὸ ἄρθρον. τὰ γὰρ ὁριζόμενα ἀνάρθρως ἐκφέρεται. οἷον διήγημά ἐστι. χρεία ἐστὶν. ἐν οἷς δὲ γένεσιν ἢ οὐσίαν ἢ διαίρεσιν αὐτῶν λέγει, καὶ τὸ ἄρθρον προστίθησιν. ὅτι ὁ μὲν μῦθος καὶ ἡ χρεία καὶ ἡ γνώμη, τοῦ συμβουλευτικοῦ εἴδους ἐστίν. ἡ δὲ ἀνασκευὴ καὶ κατασκευὴ καὶ ὁ κοινὸς τόπος καὶ ἡ εἰσφορὰ τοῦ νόμου, τοῦ δικανικοῦ, τὸ δὲ ἐγκώμιον καὶ ὁ ψόγος, καὶ ἡ σύγκρισις καὶ ἡ ἠθοποιία, τοῦ πανηγυρικοῦ. ἡ δὲ ἔκφρασις καὶ τὸ διήγημα κοινά. ἡ δὲ θέσις ἐστὶ μὲν τοῦ συμβουλευτικοῦ. τὴν δὲ ὕλην ἐπιδέχεται ἐκ τοῦ πανηγυρικοῦ. Ποιητῶν. εἰ γὰρ καὶ ἡρόδοτος καὶ ἄλλοι μύθοις ἐχρήσαντο, ἀλλὰ πρότεροι τούτων οἱ ποιηταί. Ἐκ παραινέσεως. οἱ μὲν γὰρ ποιηταὶ ἡδονῆς χάριν τῷ μύθῳ ἐχρήσαντο. οἱ δὲ ῥήτορες διὰ παραίνεσιν. ἐμφαίνει δὲ καὶ ἡ ἐκ πρόθεσις ἐνταῦθα ὅτι ἐκεῖθεν ὁρμώμενοι καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἐπιμυθίου παραινέσεως οἱ ῥήτορες τὸν μῦθον ὑφαίνουσιν. ὧν εἶναι τὴν παραίνεσιν ὑστέραν μὲν τῇ τάξει προτέραν δὲ τῇ φύσει καὶ τῇ δυνάμει. Λόγος ψευδής. ὁ ὅρος οὗτος. δοκεῖ μόνῳ τῷ μύθῳ ἁρμόζειν. ἀλλὰ καὶ πᾶσι πιθανοῖς καὶ ψευδέσι λόγοις. ὅθεν καί τινες ἔφασαν μῦθον εἶναι λόγον κατὰ φύσιν μὲν ψευδῆ, τῷ δὲ πιθανῶς ὡς συγκεῖσθαι εἰκονίζοντα ἀλήθειαν, παραινέσεως ἕνεκα καὶ ὠφελείας πλαττόμενον. Εἰκονίζων. πολλαχόθεν δεῖ πιθανῶς συγκεῖσθαι τὸν μῦθον, ἐκ τόπων, ἐν οἷς εἴωθε τὰ ζῷα διατρίβειν. ἐν καιρῷ, ἐν ᾧ φιλεῖ φαίνεσθαι. οἷον εἰ περὶ ἀηδόνος λέγομεν, ὡς ἔαρι. ἐκ λόγων τῶν τῇ φύσει ἑκάστῳ ἁρμοζόντων. δεῖ γοῦν προβάτοις μὲν εὐήθεις περιτιθέναι λόγους. ἀλώπεκι δὲ δολερούς. καὶ τὰ τοιαῦτα. ἐκ πραγμάτων, ἃ μὴ ὑπερβαίνει τὴν ἐκείνων ποιότητα. ἵνα μὴ λέγωμεν ὡς ὁ μῦς περὶ βασιλείας τῶν ζῴων ἐβουλεύετο. Συβαριτικός. ὅτι οἱ μὲν συβαρῖται τρυφηλοὶ ὄντες ἐκ μόνων λογικῶν ζῴων μύθους ἐξεῦρον. οἱ δὲ κίλικες καὶ κύπριοι ἐμπορευόμενοι καὶ τόπους ἀγνώστους διερχόμενοι ἀνέπλασαν τοὺς ἐξ ἀλόγων ζῴων μύθους. ὡς ἑωρακότες ἐν τόποις τισὶ ξένην μορφὴν ἔχοντα ζῷα. ὁ δὲ αἴσωπος τοὺς ἐξ ἀλόγων καὶ λογικῶν μύθους ἀνεπλάσατο πρὸς βιωφελῆ παραίνεσιν. διὸ καὶ αἰσώπειοι καλοῦνται, ἢ ἀπὸ τοῦ πλεονάζοντος. διότι τούτοις μᾶλλον τῶν ἄλλων αὐτὸς κατεχρήσατο. ἐπιστητέον δὲ εἰ μὴ πάντα μῦθον ἀνάγκη ἔχειν τὸ ψευδές, ἀλλά τινας καὶ κατ᾽ ἐνέργειαν εἶναι. ὡς ὁ τῆς κυνὸς τῆς τὸ κρέας διὰ τοῦ ποταμοῦ φερούσης. καὶ ὁ τοῦ δύο γυναῖκας ἔχοντος πρεσβυτέραν καὶ νεωτέραν. Ἐπιμύθιον δέ; ὅτι βέλτιον τοῦ προμυθίου τὸ ἐπιμύθιον καὶ ἀνυστικώτερον. τῶν γὰρ νέων ὡς ἐπίπαν πεφυκότων τὰς φανερὰς ἀποστρέφεσθαι νουθετήσεις, δῆλον πάντως ὅτι μετὰ τὸν μῦθον εὐπαραδεκτότερον τὸ ἀπ᾽ αὐτοῦ γενήσεται χρήσιμον. ἐπεὶ εἰ προταττόμενον δρᾷ τι τὸ ἐπιμύθιον ταῖς τῶν νέων ψυχαῖς, περιττὴ ἡ τοῦ μύθου χρῆσις.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ.

Γεγονότος. τῶν γὰρ παρεληλυθότων ἐστὶ τὰ διηγήματα. τῶν δὲ ἐνεστώτων ἔνδειξις μᾶλλον ἡ διήγησις. ὡς ὁ παρ᾽ εὐριπίδῃ δεικνὺς τῇ ἀντιγόνῃ τοὺς ἥρωας. τῶν δὲ μελλόντων πρόρρησις μᾶλλον, ἀλλ᾽ οὐ διήγησις. Διενήνοχε δέ. ὁ μὲν ἀφθόνιος τῷ καθολικωτέρῳ καὶ μερικωτέρῳ φησὶ διαφέρειν αὐτά. οἱ δὲ διήγησιν μὲν τὴν ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀμφισβήτησιν. διήγημα δὲ ἱστορίας ἀπαγγελίαν εἶπον. οἱ δὲ τὴν μὲν τῶν ἀληθῶν πραγμάτων ἔκθεσιν, τὸ δὲ τὴν ὡς γεγονότων. Τοῦ δὲ διηγήματος. ἑρμογένης μὲν εἰς τέσσαρα τοῦτο διεῖλεν. εἴς τε τὸ μυθικόν, ὡς τὸ κατὰ τὸν περσέα, καὶ τὰ τοιαῦτα. καὶ τὸ πλασματικόν, ὅπερ ἀμφίδοξόν ἐστι, καὶ ἐνδεχόμε-

νον.

νον. καὶ τὸ ἱστορικὸν τὸ ἀληθὲς δηλονότι. καὶ τὸ πολιτικὸν τὸ ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀγῶσιν εἰς χρείαν ἧκον. ἀφθόνιος δὲ τὸ μυθικὸν καὶ πλασματικὸν εἰς ἓν συνεῖλε τὸ δραματικόν. ἄλλοι δὲ τῶν διηγημάτων τὰ μέν φασιν εἶναι ὑφηγηματικά, ὅσα μόνον τὸ ἀπαγγέλλον ἐμφαίνει πρόσωπον. ὡς τὸ τοῦ πινδάρου. τὰ δὲ δραματικά. ἐν οἷς τὸ τοῦ συντιθέντος οὐ παρεμφαίνεται πρόσωπον. ὡς τὰ τῶν τραγῳδῶν καὶ τὰ κωμικά. τὰ δὲ μικτὰ ἐν οἷς τό, τε τοῦ συντιθέντος πρόσωπον καὶ τὰ ὑποκείμενα πρόσωπα ἐμφαίνεται. οἷα τὰ τοῦ ὁμήρου, καὶ ἡροδότου. Παρέπεται δέ. τινὲς τοῖς ἓξ τούτοις περιστατικοῖς καὶ τὴν ὕλην ἕβδομον στοιχεῖον προσέθηκαν, διαιροῦντες αὐτὴν ἀπὸ τοῦ τρόπου. καὶ τῷ μὲν τρόπῳ ἀπονέμοντες τὸ παρανόμως καὶ βιαίως πρᾶξαι ἢ ὁπωσοῦν ἢ ἄλλως. τῇ δὲ ὕλῃ τὸ ξίφει τυχὸν ἢ λίθῳ. ὅτι πενταχῶς διηγητέον, κατὰ τὸ ὀρθόν, οἷον φαέθων ἡλίου παῖς τοῦ πατρικοῦ ἅρματος ἐρασθεὶς. καὶ ἑξῆς. κατὰ τὸ ἐγκεκλιμένον. οἷον φαέθοντα τὸν ἡλίου παῖδα φασὶν ἐρασθῆναι τοῦ πατρικοῦ ἅρματος. κατὰ τὸ ἐλεγκτικόν. οἷον, τί δέ, οὐκ ἠράσθη φαέθων ἡλίου παῖς τοῦ πατρικοῦ ἅρματος. κατὰ τὸ συγκριτικόν. οἷον ὡς ὅταν λέγωμεν ἀντὶ τοῦ σωφρονεῖν ἠράσθη ἀτόπων, ἀντὶ τοῦδε τόδε. κατὰ τὸ ἀσύνδετον. οἷον ἐπέβη τῶν ἵππων. ἐδέξατο τὰς ἡνίας. οὐχ ὑπεῖξε τῷ πατρὶ παραινοῦντι. χρησιμεύει δὲ τὸ μὲν κατ᾽ ὀρθὸν ἐν τοῖς ἱστορικοῖς. καὶ ὅπου σαφηνείας δεόμεθα. τὸ δὲ κατὰ τὸ ἐγκεκλιμένον. καὶ τὸ ἐλεγκτικὸν ἐν τοῖς ἀγῶσι. τὸ δὲ κατὰ τὸ ἀσύνδετον ἐν τοῖς ἐπιλόγοις. τὸ δὲ τὸ κατὰ τὸ συγκριτικὸν ὅπου ἂν ὁ καιρὸς. πανταχοῦ γὰρ καὶ ἐν ἅπασι τοῖς ῥητορικοῖς εἴδεσι καὶ τοῖς τοῦ πολιτικοῦ λόγου μέρεσιν αὐτῷ χρώμεθα. Ὅτι τὸ διήγημα πρὸς τὴν διήγησιν ἡμᾶς γυμνάζει. ἥτις μέρος τοῦ πολιτικοῦ λόγου τυγχάνει. πολλάκις δὲ αὐτῷ καὶ ἐν τοῖς ἀγῶσι χρώμεθα. καὶ μάλιστα ἐν ταῖς παραδειγματικαῖς ἀποδείξεσιν. ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἐπιλόγοις ὅταν ἀναμιμνήσκομεν τὰ προειρημένα. Ἀρεταὶ δέ. τινὲς ἀντὶ τοῦ τῶν ὀνομάτων ἑλληνισμοῦ ἡδονὴν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἔθηκαν. ἕτεροι δὲ ἀρετὴν διηγήματος μόνην εἶπον τὴν πιθανότητα. τὰς γὰρ ἄλλας τέσσαρας κοινὰς παντὸς λόγου εἶναι ἐνόμισαν. ἐπεὶ δὲ ἡ συντομία τῇ σαφηνείᾳ ἀντίκειται, δεῖ χρῆσθαι μὲν ἀμφοτέροις. εἰ δὲ μὴ συντρέχει, τῷ κατεπείγοντι. τὸ δέ ἐστι μᾶλλον τῆς σαφηνείας γίνεσθαι. οὐ γοῦν τοσοῦτον ἐκ τοῦ μήκους ὅσον ἐκ τῆς ἀσαφείας ὁ λόγος βλαβήσεται. ὅτι ἐν τῷ παρόντι τοῦ ἀφθονίου διηγήματι πρόσωπον μὲν ἡ θεός. τόπος αἱ ἄκανθαι. τρόπος ἡ ἔπειξις. αἰτία ὁ τοῦ ἀδώνιδος θάνατος. ὁ δὲ χρόνος συνεμφαίνεται τῷ ἄνθει. ἦρος γὰρ ἦν.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΧΡΕΙΑΣ.

Ἰστέον ὅτι τὴν χρείαν τινὲς πρὸ τοῦ διηγήματος ἔταξαν, συνάπτοντες αὐτὴν τῷ μύθῳ διὰ τὸ συμβουλευτικόν. οὐ καλῶς δέ. δεῖται γὰρ αὐτῆς προτάττεσθαι ὡς ἁπλούστερον τὸ διήγημα. καὶ ὅτι ὁ μὲν μῦθος τῷ προοιμίῳ ἀναλογεῖ. τὸ δὲ διήγημα τῇ διηγήσει. ἡ δὲ χρεία τοῖς ἀγῶσιν. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ μόνη ἡ χρεία πᾶσι τοῖς τοῦ λόγου συμβάλλεται μέρεσι. διὰ μὲν τοῦ ἐγκωμιαστικοῦ τῷ προοιμίῳ. διὰ δὲ τοῦ παραφραστικοῦ τῇ διηγήσει. διὰ δὲ τῶν ἄλλων κεφαλαίων τοῖς ἀγῶσι. διὰ δὲ τῆς ἐν τῷ λέγειν βραχείας παρακλήσεως τοῖς ἐπιλόγοις. Χρεία ἐστίν. ἑρμογένης οὕτως ὡρίσατο, ἀπομνημόνευμα λόγου τινὸς ἢ πράξεως. ἢ τὸ συναμφότερον, σύντομον ἔχον δήλωσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χρησίμου τινὸς ἕνεκα. ἀλλ᾽ οὐκ ἀναπίληπτος ὁ ὅρος διὰ τοὺς διαζευκτικοὺς συνδέσμους. οὓς οὐ δέον ἐν ὁρισμοῖς τίθεσθαι. Σύντομον. διὰ τὰ μακρὰ ἀπομνημονεύματα, ὡς ἔχει μετὰ πολλὴν τὴν διήγησιν τὸ τοῦ δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ πρὸς τὸν μιθριδάτην φεῦγε μιθριδάτα. ὁ πλούταρχος ἐν τοῖς παραλλήλοις ἱστόρησεν. Εὐστόχως. ἢ ἀντὶ τοῦ εὐκαι-

ρως, οὐ γὰρ πρὸς τὸν ὀκνηρὸν, ἀλλὰ τὸν διεγηγερμένον καὶ φιλοκερδῆ χρὴ τὸ τοῦ Μενάνδρου λέγειν, βέλτιστε μὴ τὸ κέρδος ἐν πᾶσι σκόπει. ἢ εὐστόχως τὸ ἐν βραχεῖ ἔργῳ ἢ ῥήματι πολλὴν τὴν διάνοιαν περιέχειν. Ἀναφέρουσα. οὐκ εἶπεν ἀναφέρον, ὅτι ἀδιάφορον ἡγεῖται ποτὲ μὲν πρὸς τὸ ὀρθὸν ποιεῖν τὴν ἀπόδοσιν, ὡς ἐνταῦθα πρὸς τὸ χρεία. ποτὲ δὲ πρός τι τῶν συμπληρούντων τὸν ὅρον. οἷον εἰ ἀναφέρον εἶπε πρὸς τὸ ἀπομνημόνευμα. Χρειώδης δὲ οὖσα. κατ᾽ ἐξοχὴν εἴρηται χρεία. ὡς χρειωδεστέρα πρὸς παραίνεσιν τῶν ἄλλων προγυμνασμάτων. ὥσπερ καὶ τὸν Δημοσθένην ῥήτορα λέγομεν. Τῆς δὲ χρείας. ἰστέον ὅτι τὸ λογικὸν καὶ πρακτικὸν καὶ ὑποδιαίρεσιν ἐπιδέχεται. τοῦ μὲν γὰρ λογικοῦ τὸ μέν ἐστιν ἀποφαντικόν. τὸ δὲ ἀποκριτικόν. καὶ τοῦ μὲν ἀποφαντικοῦ τὸ μὲν εἴς τε τὸ καθ᾽ ἑκούσιον ἀποφαντικόν. ὡς Ἰσοκράτης τοὺς εὐφυεῖς τῶν μαθητῶν θεῶν παῖδας ἔφασκεν εἶναι. καὶ εἰς τὸ κατὰ περίστασιν ἀποφαντικὸν, ἐν ᾧ ἔκ τινος περιστάσεως ἐπὶ τὸν λόγον κεκίνηται ὁ εἰπών. ὡς ὁ Διογένης ἰδὼν πλούσιον ἀπαίδευτον εἶπεν. οὗτός ἐστιν ἵππος περιηργυρωμένος. τοῦ δὲ ἀποκριτικοῦ τὸ μὲν εἴς τε τὸ κατ᾽ ἐρώτησιν ἢ τὴν ἄρνησιν μόνην ἔχει. ἢ συγκατάθεσιν, τὸ ναὶ ἢ οὔ. πολλάκις δὲ καὶ διὰ σχήματος μόνην ἀνάνευσιν ἢ κατάνευσιν, ὡς Πιττακὸς Μιτυληναῖος ἐρωτηθεὶς εἰ λανθάνοι τις τοὺς θεοὺς κακὰ πράττων, ἔφη ὅτι μὴ δὲ διανοούμενος, ἀρκούσης καὶ μόνης τῆς ἀποφάσεως. καὶ εἰς τὸ κατὰ πύσμα. ὃ μακροτέραν ἀπαιτεῖ τὴν ἀπάντησιν. οἷον Θεανὼ ἡ Πυθαγορικὴ φιλόσοφος ἐρωτηθεῖσα, ποσταία ἀπὸ ἀνδρὸς γυνὴ καθαρὰ τοῖς θεσμοφορείοις κάτεισιν, εἶπεν ὡς ἀπὸ μὲν τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ἰδίου παραχρῆμα. ἀπὸ δὲ τοῦ ἀλλοτρίου οὐδέποτε. καὶ εἰς τὸ κατ᾽ ἐρώτησιν αἰτιῶδες. ὅταν τις τὴν αἰτίαν ἀποδῷ. οἷον Σωκράτης ἐρωτηθεὶς εἰ εὐδαίμων αὐτῷ δοκεῖ ὁ Περσῶν βασιλεὺς, ἔφησε μὴ εἰδέναι. μὴ γὰρ εἰδέναι πῶς ἔχει παιδείας. καὶ τέταρτον τὸ ὁμωνύμως τῷ γένει καλούμενον ἀποκριτικόν. ὃ μήτε ἐρώτησιν ἔχει μήτε ἀπόκρισιν. πρὸς δέ τινα λόγον ἁπλῶς ἀντίρρησιν. οἷον Διογένους ἀριστῶντός ποτε καὶ Πλάτωνα παριόντα πρὸς τὸ ἄριστον προσκαλεσαμένου, ὁ Πλάτων ὡς χάριεν ἂν ἦν σου Διόγενες τὸ ἄπλαστον ἔφη, εἰ μὴ πλαστὸν ἦν. καὶ τὸ μὲν λογικὸν οὕτω. τοῦ δὲ πρακτικοῦ τὸ μέν ἐστιν ἐνεργητικὸν, ἐν ᾧ τι ποιῶν τις ὑπόκειται. οἷον Διογένης ἰδὼν ἀδηφάγον παῖδα τὸν παιδαγωγὸν ἔπαισε. τὸ παθητικὸν, ἐν ᾧ τι πάθος ὑποσημαίνεται. οἷον Διδύμων ὁ αὐλητὴς ἁλοὺς ἐπὶ μοιχείᾳ ἐκ τοῦ ὀνόματος ἐκρεμάσθη. τουτέστι τῶν διδύμων. ἔτι ἡ χρεία διαιρεῖται κατ᾽ ἐπιδιαίρεσιν εἴς τε τὰς γνωμολογικὰς, ὅσαι περί τινος καθολικοῦ κοινῶς ἀποφαίνονται. ὡς ὁ Βίας ἔφη τὴν φιλαργυρίαν μητρόπολιν εἶναι πάσης κακίας. καὶ εἰς τὰς ἀποδεικτικὰς, αἳ καὶ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ λεγομένου ἐπιφέρουσιν. ὡς Ἰσοκράτης παρῄνει τῶν γονέων τοὺς διδασκάλους προτιμᾶν. οἱ μὲν γὰρ τοῦ ζῆν. οἱ δὲ τοῦ εὖ ζῆν γεγόνασιν αἴτιοι. εἰς τὰς κατὰ χαριεντισμόν. ὡς τὸ, τοῦ Ἀλεξάνδρου παῖδα τοῦ Διὸς ἑαυτὸν εἶναι λέγοντος, Ὀλυμπιὰς ἀκούσασα ἔφη. οὐ παύσεται τὸ μειράκιον διαβάλλον με πρὸς τὴν Ἥραν. ἢ ὡς ὁ παιδοτρίβης Δάμων χωλὸς ὢν ὑφελομένου τινὸς αὐτοῦ τὰ ὑποδήματα, εἴθε φησὶν ἐφαρμόσειαν τοῖς τοῦ κλέπτου ποσίν. εἰς τὰς συμβολικάς. οἷον Διογένης ἰδὼν μειράκιον ἐκ μοιχοῦ βάλλον εἰς πλῆθος λίθους, ὦ παῦσαι, ἔφη, μειράκιον, μὴ ἀγνοοῦν πατάξῃς σου τὸν πατέρα; συμβάλλεσθαι γὰρ ἡμῖν δέδωκεν ὡς οὐκ ἐξ ὡρισμένου προσώπου τὸ μειράκιον ἦν. εἰς τὰς τροπικὰς ὅσαι ταῖς λέξεσι μεταφορικῶς χρῶνται. ὥσπερ ὁ Πλάτων τοὺς τῆς ἀρετῆς κλῶνας ἱδρῶσι καὶ πόνοις ἔλεγε φύεσθαι. εἰς τὰς κατὰ ἀμφιβολίαν. οἷον Ἰσοκράτη τινὸς αὐτῷ συνιστῶντος τὸν παῖδα καὶ ἐρομένου, τίνος αὐτῷ δεῖ, γραφιδίου ἔφη καὶ νοῦ. καὶ πινακιδίου καινοῦ. ἄδηλον γὰρ πότερον λέγει γραφίδος καινῆς

νης

νῆς καὶ πινακίδος καινῆς. ἢ γραφιδίου καὶ φρενός. καὶ πινακιδίου καὶ φρενός. εἰς τὰς κατὰ μετάληψιν. ὅταν ἄλλο μὲν τὸ ἐρωτώμενον ᾖ, ἄλλο δὲ τὸ ἀποκρινόμενον. οἷον Ἐπαμινώνδας ἀμφισβητούντων τινῶν περὶ τοῦ πότερον μᾶλλον αὐλητὴς κρείττων Ἀντιγενείδης ἢ Σάτυρος, ἐμοὶ μὲν ἔφη δοκεῖ στρατηγὸς Πολυσπέρχων. καὶ εἰς τὰς συνεζευγμένας. αἱ περὶ, οὐκ ἄλλαι παρὰ ταύτας εἰσὶν, ἀλλ᾽ ἐκ τούτων συνίστανται δύο, καὶ τριῶν πολλάκις συνελθουσῶν. ἔτι τῶν χρειῶν αἱ μὲν δηλοῦσιν ὁποῖά ἐστι τὰ πράγματα. ὡς Αἴσωπος ἐρωτηθεὶς, τί ἰσχυρότατον τῶν ἐν ἀνθρώποις, ὁ λόγος, εἶπεν, αἱ δὲ ὁποῖα δεῖ εἶναι. ὡς Ἀριστείδης ἐρωτηθεὶς, τί ἐστι τὸ δίκαιον, τὸ μὴ ἐπιθυμεῖν, εἶπε, τῶν ἀλλοτρίων. Η μὲν οὖν διαίρεσις. αὕτη μὲν γὰρ ἦν ἡ ἀπὸ γένους εἰς εἴδη. ἡ δὲ μετὰ ταῦτα ἡ ἀπὸ ὅλου εἰς μέρη. Ἐργάσαιο δ᾽ αὐτήν. ἀντὶ τοῦ κατασκευάσαις. ἔδει οὖν, φασί τινες, καὶ ἀνασκευάζειν τὴν χρείαν. ἀλλ᾽ οὐ δεῖ τὰς ἐπ᾽ ἀγαθῷ παραινέσεις ἀνασκευάζειν. καὶ ἔτι. ὥσπερ ἐν τοῖς διηγήμασιν οὔτε τὰ λίαν σαφῆ, οὔτε τὰ παντελῶς ἀδύνατα ἀνασκευάζομεν, ἢ κατασκευάζομεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν χρειῶν οὔτε τὰς λίαν ἀμέμπτους κατασκευάζομεν, περιττὸν γὰρ, ἢ ἀνασκευάζομεν, ἀδύνατον γὰρ, οὔτε τὰς λίαν μοχθηράς. αὐτόθεν γὰρ ἔχουσι τὴν ἀτοπίαν. ἀλλ᾽ ὅσαι μέσην τὴν φύσιν ἔχουσι. Παραφραστικῷ. ὅτι τὸ μὲν ἐγκωμιαστικὸν βραχὺ εἶναι δεῖ. ἵνα μὴ μεῖζον ᾖ τὸ προοίμιον τῆς ὑποθέσεως. τὸ δὲ παραφραστικὸν ὡς ἂν βουλοίμεθα. νῦν μὲν ἐκτείνομεν. νῦν δὲ συνεσταλμένον αὐτὸ ποιήσομεν. καὶ ἄλλως δὲ βραχὺ τὸ ἐγκωμιαστικὸν εἶναι δεῖ. ἵνα μὴ μεῖζον ᾖ τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον. δεῖ δὲ τοῦτο ὡς καὶ τὸ προοίμιον, ἀναλογεῖ, οἰκεῖον εἶναι τῷ ὑποκειμένῳ προσώπῳ, καὶ τῇ ὑποθέσει. ὥστε μὴ κοινὸν φαίνεσθαι, μὴ δὲ πολλοῖς δύνασθαι ἁρμόζειν. κἂν μὲν ᾖ τινα αὐτῷ ἕτερα πεπραγμένα ἢ ἔργοις ἢ λόγοις, ἐν παραλήψεως ἢ ἀποσιωπήσεως σχήματι διὰ βραχέων αὔξειν τὸν ἔπαινον. ἂν δὲ μηδὲν ἔχωμεν τοιοῦτον, ἀπὸ τοῦ ἐπιτηδεύματος. οἷον ῥήτωρ ἢ στρατηγός. ἢ ἀπὸ τοῦ ἔθνους, οἷον Ἀθηναῖος. καὶ ἀξίως τῶν τοῦ Σόλωνος νόμων τεθραμμένος. ἐνίοτε δὲ καὶ δίχα τοῦ κατὰ παράληψιν σχήματος ψιλὴ ἀπαρίθμησις τὸ αὐτὸ ποιεῖν δύναται. τὴν δὲ παράφρασιν δεῖ μήτε ἀφίστασθαι τοῦ προκειμένου, μήτε ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν λέξεων ἀκριβῶς μένειν. Κεφαλαίοις. ἀντὶ τοῦ μέρεσι. καταχρηστικῶς δὲ εἶπεν. οὐ γὰρ ὡς τὰ κεφάλαια τοῦ πολιτικοῦ λόγου, καὶ ταῦτα. Παραβολῇ. ἕπεται τῇ παραβολῇ τὸ παράδειγμα. κατασκευαστικὸν γὰρ αὐτῆς, ὡς μερικώτερον. διαφέρει δὲ ἀλλήλων ἢ ὅτι ἡ μὲν ἀπὸ τῶν καθ᾽ ἑκάστην γινομένων λαμβάνεται. τὸ δὲ ἀπὸ τῶν ἅπαξ γεγονότων. ἢ ὅτι ἡ μὲν διὰ πράξεως. τὸ δὲ διὰ προσώπου εἰσφέρεται. ἢ ὅτι ἡ μὲν καὶ ἀπὸ τῶν ἀλόγων καὶ ἀπὸ τῶν ἀψύχων λαμβάνεται. τὸ δὲ ἀπὸ μόνων τῶν λογικῶν. Τῷ τῆς αἰτίας. ἐκ τῶν περιστατικῶν τὴν αἰτίαν μόνην παρείληφεν ὡς κρείττονα τῶν ἄλλων. παρὰ τοῦτο γὰρ καὶ τῶν πολιτικῶν ζητημάτων ὅσα μὴ ἔχει αἰτίαν ἀσύστατά εἰσιν. Ἐκ τοῦ ἐναντίου. πέφυκε γὰρ τὰ πράγματα τῇ παραθέσει τῶν ἐναντίων ἐκδηλότερα φαίνεσθαι. ὡς τὸ φῶς τῇ τοῦ σκότους παραβολῇ. Μαρτυρίᾳ παλαιῶν. τοῦτο τῶν ἀτέχνων ἐστὶ πίστεων. εἰ δέ ποτε ἀποροῖμεν αὐτοῦ, τῷ κατὰ παράληψιν χρησόμεθα. ζητητέον δὲ πῶς ἂν ἐν ταῖς πρακτικαῖς χρείαις μαρτυρία τεθείη λόγων οὐκ ὄντων. δεῖ οὖν ἐν τούτοις λέγειν ὅτι καλὸν τὸ γεγενημένον. καὶ ὅτι τὸν σκοπὸν τῆς πράξεως ἐγνωμολόγησεν ἕτερος. ὡς ἐπὶ τοῦ Διογένους τοῦ πατάξαντος τὸν παιδαγωγὸν, εἰσάξομεν τὸν Θουκυδίδην λέγοντα. ὁ μὲν δυνάμενος παῦσαι περιορῶν δὲ ἀληθέστερον, αὐτὸ δρᾷ. Ἰστέον ὅτι αἱ χρεῖαι κατὰ πᾶσαν πτῶσιν προφέρονται κατ᾽ εὐθεῖαν. οἷον Πιττακὸς ἐρωτηθεὶς ἀπεκρίνατο. κατὰ γενικήν. οἷον Πιττακοῦ ἐρωτηθέντος λόγος φέρεται. κατὰ δοτικήν, οἷον

ἔπαινον

Ratio formandi Exordij

πιττακῷ ἐρωτηθέντι ἐπῆλθεν εἰπεῖν· κατ' αἰτιατικήν· οἷον πιττακὸν ἐρωτηθέντα φασὶν εἰπεῖν· κατὰ κλητικήν· οἷον σὺ ὦ πιττακὲ ἐρωτηθεὶς εἶπας· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΓΝΩΜΗΣ.

Προτέτακται ἡ χρεία τῆς γνώμης ὡς μερικωτέρα· ἡ γὰρ τῶν περιστατικῶν προσθήκη μερικώτερον ἀεὶ τὸ πρᾶγμα ποιεῖν εἴωθεν· ὥσπερ γὰρ τὸ εἰ γαμητέον καθολικὸν ὂν ἡ τοῦ προσώπου προσθήκη ἑνὸς τῶν περιστατικῶν ὄντος μερικώτερον ποιεῖ· οἷον εἰ γαμητέον σωκράτῃ. Λόγος· διότι ἐν λόγῳ ἀεὶ αἱ γνῶμαι, καὶ οὐκ ἐν πράξεσιν· ἰστέον μὲν ὅτι τοῦ λόγου διττοῦ ὄντος τοῦ τε ἐνδιαθέτου καὶ τοῦ προφορικοῦ, ὁ προφορικὸς εἰς πέντε εἴδη διαιρεῖται οὕτως· αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις ἢ γνωστικαί εἰσιν ἢ ζωτικαί· καὶ εἰ μὲν γνωστικαί, ποιοῦσι τὸ ἀποφαντικόν· οἷον οὐκ ἔστιν οὐδὲν κρεῖττον ἢ φίλος σαφής· ὃ γὰρ ἔχομεν ἐν γνώσει τοῦτο καὶ ἀποφαινόμεθα. εἰ δὲ ζωτικαί εἰσιν, εἴτ' οὖν ὀρεκτικαὶ ἢ λόγου ἐφίενται, καὶ ποιοῦσι τὸν ἐρωτηματικόν· οἷον· οὐχ ὁ τρόφιμός σοι πρὸς θεῶν ἐνίσιμε; ἢ πράγματος· καὶ εἰ πράγματος ἢ αὐτοῦ μόνου· καὶ ποιοῦσι τὸν κλητικόν· οἷον τεῦκρε φίλε κεφαλή· ἢ τινὸς τῶν ὑπ' αὐτό· καὶ εἰ μὲν μείζονος, ποιεῖ τὸ εὐκτικόν· οἷον· αἲ γὰρ ζεῦ τε πάτερ καὶ ἀθηναῖοι· καὶ ἄπολλον· εἰ δὲ ἐλάττονος· ποιεῖ τὸ προστακτικόν· οἷον βάσκ' ἴθι ἶρι ταχεῖα· αἱ τοίνυν γνῶμαι κατὰ τὸ ἀποφαντικὸν γίνονται· ᾧ μόνῳ δηλοῦται τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος· διὰ τοῦτο γοῦν εἶπε καὶ ἐν ἀποφάνσεσι· δι' ὅτι οὐχ, ὡς ἡ χρεία, ἔσθ' ὅτε καὶ κατ' ἐρώτησιν γίνεται· κεφαλαιώδης δὲ ἀντὶ τοῦ σύντομος, ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς κεφαλῆς τῆς ἐν βραχεῖ τὰς αἰσθήσεις ἁπάσας περιεχούσης· τὸ δὲ ἐπί τι προτρέπων ἢ ἀποτρέπων, διὰ τὸ σωκράτης φιλοσοφεῖ. Τὸ μὲν ἐστὶ προτρεπτικόν· προτέτακται τὸ προτρεπτικὸν τοῦ ἀποτρεπτικοῦ· ὅτι τὸ μὲν προτρέπει ἐπὶ τὰ ἀγαθά· τὸ δὲ ἀποτρέπει τῶν κακῶν· καὶ ἔστι τὸ μέν, ὡς ἕξις· τὸ δὲ ὡς στέρησις· κρεῖττον δὲ τὸ ἀγαθὸν τοῦ κακοῦ καὶ ἕξις στερήσεως. Τὸ μὲν ἁπλοῦν· ὅτι τῷ ἁπλῷ οὐ τὸ διπλοῦν ἀντέθεικε, τὸ δὲ συνεζευγμένον· τὸ μὲν γὰρ διπλοῦν ἐκ δύο καταφατικῶν ὄν· οἷον δεινὸν πένεσθαι· χεῖρον εὐπορεῖν κακῶς· οὐ τοσοῦτον ἀντίκειται τῷ ἁπλῷ· τὸ δὲ συνεζευγμένον ἔκ τε καταφατικοῦ καὶ ἀποφατικοῦ ὂν τὴν ἄκραν ἀντίθεσιν ἔχει πρὸς τὸ ἁπλοῦν· ἔτι δὲ διαφέρει τὸ ἁπλοῦν τοῦ συνεζευγμένου· ὅτι τὸ μὲν ἀνάγκη δι' ὅλου λέγεσθαι ἵνα τὴν διάνοιαν ἀπαρτίσῃ· τὸ δὲ συνεζευγμένον καὶ μὴ δι' ὅλου λεγόμενον δύναται αὐτὴν τῷ ἡμίσει μέρει παριστᾶν· εἰπὼν γὰρ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, ἐδήλωσεν ὅτι ἀγαθὸν ἡ μοναρχία. Τὸ δὲ πιθανόν· πιθανὸν λέγεται τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λεγόμενον οὐ μὴν πανταχοῦ ἀληθεῦον, μετέχον μέντοι μᾶλλον τῆς ἀληθείας ἢ τοῦ ψεύδους. τὸ δὲ ἐπ' ἔλαττον μετέχον ἀπίθανον· τὸ δὲ ἐπίσης οὐ πιθανόν· ἀλλ' ἀμφιβαλλόμενον. Οἷς περιῄδεται· ἀντώνιός τις ἔφη μὴ πιθανὸν εἶναι τοῦτο, ἀλλ' ἀληθές· τὸ γὰρ ᾄδεται τὴν ἔμμονον καὶ ἐνδιάθετον καὶ ζωὴν εὐφροσύνῃ διαζῶν δηλοῖ. τινὲς μέντοι τῶν ἐξηγητῶν διὰ πολλῶν βοηθῆσαι τῷ ἀφθονίῳ ἐπεχείρησαν· ἀλλ' οὐδὲν ἤνυσαν· ἰστέον ὡς ἐξ ἄλλης ἐπιδιαιρέσεως τῶν γνωμῶν αἱ μὲν ἄνευ αἰτίας προφέρονται· ὡς τό, εἷς ἐστὶ δοῦλος οἰκίας ὁ δεσπότης· αἱ δὲ μετ' αἰτίας· ὡς τό, ἄλκιμος ἔσσ' ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ· καὶ αὖθις αἱ μὲν ὥσπερ αἱ χρεῖαι δηλοῦσιν, ὁποῖά ἐστι τὰ πράγματα, ὡς τό, οἱ πλεῖστοι κακοί. αἱ δὲ ὁποῖα δεῖ εἶναι· ὡς τὸ μηδὲν ἄγαν· ἔτι τῶν γνωμῶν αἱ μέν εἰσι προστακτικαί· οἷον ἄλκιμος ἔσσο· αἱ δὲ εὐκτικαί· ὡς τό, μή μοι γένοιτο λυπρὸς εὐδαίμων βίος· αἱ δὲ ἀπαγορευτικαί· οἷον μηδ' ἔθελ' ἐξ ἔριδος σοῦ ἀμείνονι φωτὶ μάχεσθαι· αἱ δὲ κατ' ἐπίκρισιν· οἷον, ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ἐς τὸν ὁμοῖον· καὶ ἔτι τῶν γνωμῶν αἱ μέν εἰσιν ἄδοξοι· ὡς τό, ἔσμεν κερδαίνοντα κεκλῆσθαι κακόν· αἱ δὲ ἔνδοξοι· ὡς τό, εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Διονύσιος δὲ περὶ τὰς διαφοράς, ἃς τέθεικεν ἀφθόνιος, ἑρμογένης φησὶ τὴν μὲν γνώμην ἐν ἀποφάνσει μόνῃ λέγεσθαι· τὴν δὲ χρείαν πολλάκις καὶ κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν· ἄλλοι δὲ καὶ ταύτας προστιθέασιν, τὸ τὴν γνώμην καὶ ἐφ' ἡμῖν ἂν εἶναι ποιῆσαι. εἰ οὕτω τύχοι· χρείαν δὲ μὴ ἐφ' ἡμῖν εἶναι χωρὶς προσώπου συμπλάσασθαι· καὶ ὅτι ἡ μὲν γνώμη τὸ καθόλου μόνον ἀποφαίνεται· ἡ δὲ χρεία ποτὲ καὶ τὸ ἐπὶ μέρους· καὶ ὅτι ἡ μὲν γνώμη ἀεὶ περὶ τῶν ἐν βίῳ χρησίμων ἐστίν· ἡ δὲ χρεία καὶ χαριεντισμοῦ ἕνεκα· καὶ ὅτι ἡ μὲν χρεία τὴν πᾶσαν κατασκευὴν εἰς ἔπαινον ἔχει τοῦ εἰρηκότος ἀναφερομένην· ἡ δὲ γνώμη αὐτοῦ φησι τοῦ λόγου. Χρὴ πενίην φεύγοντα· τινὲς τὸ ῥιπτεῖν ἀντὶ τοῦ πανταχοῦ σπείρειν ἐνόησαν· καὶ πανταχοῦ πλεῖν· οἱ δὲ τὸ καὶ ἐν τοῖς ἀνελπίστοις καὶ ἀπόροις πονεῖν· οἱ δέ, ὅτι καὶ κινδύνων καταταλμᾶν προτρέπεται· ἀφθόνιος δὲ φθονήσας τοῖς πένησι τοῦ ζῆν, κατὰ βυθοῦ τούτους ὠθεῖ καὶ κρημνοῦ, πόρρω φιλοσοφίας καὶ φιλανθρωπίας νόμων τὸ ῥητὸν ἐξηγούμενος. Ὁ θέογνις· ἀπροσώπως εἶπε τὴν γνώμην ἐκφέρεσθαι δεῖν ἐν τῇ ἐκ θέσει μόνον· οὐ μὴν καὶ ἐν τῇ μελέτῃ. τὴν ἐπωνυμίαν· οὕτω γάρ φησιν ὅμηρος· οὕνεκ' ἀπαγγέλλεσκε κιών, ὅτε πού τις ἀνώγοι· ἀπὸ γοῦν τοῦ εἴρω τὸ λέγω ἶρος ὠνόμασται, ὡς τὸ ἶρις· ἰά. ἀλλ' ὀδυσσεύς· δύο τέθεικε παραδείγματα, διδάσκων καὶ σε πλειόνων εὐποροῦντα ταῦτα τιθέναι· ἔστι μὲν οὖν παραβολὴ μὲν πράγματος οἷου τε γενέσθαι ἀπομνημόνευσις, εἰς ὁμοίωσιν τοῦ ζητουμένου· παράδειγμα δὲ πράγματος ἀπομνημόνευσις γεγονότος εἰς ὁμοίωσιν τοῦ ζητουμένου· καὶ χορηγία μὲν ἡ ἐκ προαιρέσεως καὶ ἐν ἑορταῖς· εἰσφορὰ δὲ ἡ ἐξ ἐπιταγῆς ἑτέρου καὶ ἐν πολέμοις.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΚΕΥΗΣ.

Ἀνασκευὴ ὠνόμασται ἀπὸ τῶν ἀνασκευαζομένων καὶ ἀναλυομένων οἰκοδομημάτων· οὗπερ ἐναντίον τὸ κατασκευάζειν. Ἀνατροπή· μέμφονταί τινες τῷ ὅρῳ κατὰ τὸ πλεονάζον, ὡς δηλουμένης δι' αὐτοῦ καὶ τῆς δι' ἔργων τῶν πραγμάτων ἀναιρέσεως· ὡς τὸ ἀνατρέψαι ναόν, ἤ τι τοιοῦτον· ἔδει οὖν ἀνατρεπτικὸς λόγος εἰπεῖν, ἕτεροι δὲ οὕτως ὡρίσαντο· λόγος ἀνατρεπτικὸς τοῦ πιθανῶς προτεθέντος λόγου· ὡς τῶν πιθανῶν ὀφειλόντων ἀνασκευάζεσθαι· οὔτε γοῦν τὰ ὁμολογούμενα ἀληθῆ ἀναιρέσοντες ἀληθεῖς φανησόμεθα· οὐδεὶς γὰρ ὁ προσέξων· ἀλλὰ πρὸς τῷ γελοίῳ καὶ κολάσεως ἢ αἰσθήσεως κατὰ τὸν σταγειρίτην δεησόμεθα· οὔτε τὰ ὁμολογουμένως ψευδῆ· οὐδεὶς γὰρ ὁ τοῦτο πεισθῆναι δεόμενος· ὁ μέντοι γεωμέτρης φησὶν ὡς ἐν πρώτοις μὲν ἀνασκευάζονται τὰ μυθικὰ διηγήματα· καὶ ῥᾷστην ὅτι μάλιστα δέχονται τὴν ἀνασκευήν· δεύτερον τὰ ἱστορικά, δυσχερεστέρας ἤδη καὶ ῥητορικωτέρας δεόμενα τῆς ἕξεως· τρίτον τὰ πολιτικὰ ἐναγωνιώτερα πάντων ὄντα, καὶ εὐπορωτέρας τῆς ἀνασκευῆς δεόμενα· ἀνασκευάζομεν δὲ ἔστιν ὅτε καὶ μύθους, ἀλλ' οὐχ ὡς μύθους· ἀλλὰ τὴν συνθήκην τῶν πλασάντων αὐτούς, ὡς οὐ κατὰ λόγον μύθων προβᾶσαν αἰτιώμενοι. Ἰστέον ὡς ὁποτέραν προτάξομεν εἴτε τὴν ἀνασκευήν, εἴτε τὴν κατασκευήν, ἀδιάφορόν ἐστι. Καὶ κεφαλαίως· ταῦτα οὔτε κεφάλαιά ἐστι διὰ τὸ μὴ ταῖς ἐργασίαις πλατύνεσθαι· οὔτε ἐπιχειρήματα, διὰ τὸ πλειόνων ἐκεῖνα περιεκτικὰ εἶναι· κληθεῖεν δ' ἂν οἰκειοτέρως τόποι, καὶ ἀφορμαί τινες. Πρῶτον μὲν· οὐ τακτικῷ χρῆται τῷ ὀνόματι, ὡς ἐξ ἅπαντος δεῖν πρῶτον κεῖσθαι τὸ ἀσαφές· ἀλλ' ἀπαριθμητικῷ· οὐ γοῦν δεῖ φροντίζειν τῆς τῶν κεφαλαίων τάξεως· ἀλλ' ὅπερ ἂν ἐμπίπτῃ πρὸς τὴν τοῦ ἀνασκευαζομένου φύσιν, ἐκείνῳ πρώτῳ χρῆσθαι· καὶ ἐφεξῆς ὁμοίως· καὶ ἔτι ἐὰν τὸ αὐτὸ κεφάλαιον ἐν πολλοῖς μέρεσι τοῦ ἀνασκευαζομένου ἐμπίπτῃ, πολλάκις τῷ αὐτῷ χρῆσθαι· καὶ εἰ μὴ πάντα

τὰ κεφάλαια ἡ φύσις τοῦ πράγματος ἐμπεσεῖν ἀπαιτεῖ, ἀλλ᾽ ἔνια· τοῖς ἐμπίπτουσι μόνοις χρῆσθαι, ἵνα μὴ εἰς ψυχρολογίαν περιστῇ ὁ λόγος, πλῆθος ἀπειρόκαλον ἐπισωρευόντων ἡμῶν. καὶ δή, καὶ ἐὰν ἓν μόριον τοῦ διηγήματος εἰς πλείονα ἀνάγεται κεφάλαια· χρησόμεθα μὲν αὐτῷ ἐν ἅπασι. τῇ δὲ περὶ τὴν ἐργασίαν διαφορᾷ τὴν ἐξαλλαγὴν μηχανησόμεθα. ἡ μέντοι τῶν φησάντων διαβολὴ προοιμίῳ ἀναλογεῖ, καὶ προκαταρκτικῇ τινι ἐννοίᾳ. ὡς κἂν τοῖς προλαβοῦσιν ἐγένετο προγυμνάσμασι. Τῷ ἀσαφεῖ. ἡ ἀσάφεια, ὡς κἀν τῷ διηγήματι, ἢ ἐκ τῶν ἀπαγγελλουσῶν γίνεται λέξεων· ὅταν ὁμώνυμοι ὦσιν· ἢ ἀττικαί, ἢ σκληραί, ἢ ξέναι, καὶ ἀσυνήθεις. ὁρῶμεν γὰρ ὅτι καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις οὐδὲ εὐσύνοπτόν ἐστι τὸ λεγόμενον. ἢ ἐκ τῶν νοημάτων, ὅταν ἀποκεκρυμμέναι τινὲς ἀλληγορίαι τῷ διηγήματι ἐμφαίνωνται. οἷον ἐν τῷ περὶ σειρήνων. ἢ κατὰ τὴν τοῦ λόγου σύνταξιν, ὅταν μὲν στιζόντων ἡμῶν οὕτω, ἑτέρα φαίνεται ἡ διάνοια. ἄλλως δέ, πάλιν ἑτέρα. ὡς τό, οἱ δὲ καὶ ἀχνύμενοί περ ἐπ᾽ αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν· ἄδηλον γὰρ πότερον ἐπὶ τῷ Θερσίτῃ ἀχνύμενοι, ἢ ἐπὶ τῇ τῶν νεῶν ὁλκῇ. ἕτεροι δὲ ἀσαφὲς τὸ μὴ πιστευόμενον εἶπον. Ἀπιθάνῳ. περὶ μὲν τοῦ πιθανοῦ εἴρηται ἐν τῇ γνώμῃ. ἀπίθανον δὲ εἴρηται τὸ μή, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, γινόμενον ἀλλὰ σπανίως καὶ ἐκ τοῦ παραδόξου. οἷον τὸ τὴν Μήδειαν ἀποσφάξαι τοὺς παῖδας. καὶ ἔτι ὅταν κατηγορίαν κινῶμεν κατά τινος ἐναντίαν τῇ περὶ αὐτὸν ὑπολήψει· οἷον εἰ λέγωμεν, Σωκράτης πορνοβοσκεῖ. Ἀδυνάτῳ. τὸ ἀδύνατον τριχῶς γίνεται, ἀπὸ ψυχῆς, οἷον τό, τὰ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι. ἢ καὶ τοὐναντίον τὰ λογικὰ τοῖς τῶν ἀλόγων πλεονεκτήμασιν· ἀπὸ σώματος· ὡς εἴ τις λέγει μὴ δυνατὸν εἶναι βρέφει τὸν ἄνδρα καταπαλαίεσθαι. ἀπὸ τῶν ἐκτός· οἷον εἰ φαίημεν ἀδύνατον εἶναι πένητα τυραννίδι ἐπιχειρεῖν. Ἰστέον δὲ ὅτι εἰ μὲν ἄλλο μόριον τοῦ διηγήματος ἐγχωρεῖ λυθῆναι διὰ τοῦ ἀπιθάνου, καὶ ἕτερον διὰ τοῦ ἀδυνάτου, τότε πρὸς τὰ μέρη τοῦ διηγήματος καὶ τὰ κεφάλαια τάξομεν. εἰ δὲ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ δι᾽ ἀμφοτέρων, πρῶτον θήσομεν τὸ ἀπίθανον, εἶτα τὸ ἀδύνατον. ὡς ἂν προχωρῶν ὁ λόγος ἐπὶ τὸ ἀκμαιότερον φαίνηται· τοῦ γὰρ ἀπιθάνου τὸ ἀδύνατον ἰσχυρότερον. εἰ δὲ τοὐναντίον ποιήσομεν, περιττὸν φανήσεται τὸ ἀπίθανον. Καὶ ἀπρεπεῖ. ἀπρεπὲς οὐ μόνον τὸ αἰσχρόν, οἷον τό, θεὸν θνητῆς γυναικὸς ἐρᾶν· ἀλλὰ καὶ τὸ ἄδοξον καὶ ἀνάξιον· ὥσπερ εἴ τις τὸν θεὸν ὑπνοῦντα λέγοι ἢ ἀμελεῖν. Ἀσύμφορον. ἀσύμφορόν φησι τὸ μὴ συμφερόμενον, ἤτοι ἀνάρμοστον ὃ καὶ μαχόμενον λέγεται, ὃ καὶ ἀγωνιστικώτατόν ἐστιν, ἔνθα τὸν τὴν ἱστορίαν γράφοντα ὥσπερ ἀντιλέγοντα αὐτὸν ἑαυτῷ ἀνασκευάζοντες δείκνυμεν. Ἰστέον ὅτι τινὲς ἕκαστον τῶν εἰρημένων κεφαλαίων δι᾽ ἐπιχειρημάτων πλατύνειν βούλονται· ἅπερ ἐκ τῶν περιστατικῶν ἔχει τὴν γένεσιν· ὡς ἐν τῷ περὶ εὑρέσεως δείκνυται. οἷον εἰ ἀπὸ τοῦ ἀπιθάνου τὸ περὶ Μηδείας ἀνατρέπομεν διήγημα. ὁρῶμεν ἐκ μὲν τοῦ προσώπου ὅτι ἀπίθανόν ἐστι μητέρα κακῶς ποιῆσαι τὰ τέκνα. ἐκ δὲ τῆς πράξεως ὅτι οὐκ εἰκός ἐστιν ἀποσφάξαι. ἐκ δὲ τοῦ τόπου, ὅτι οὐδ᾽ ἂν ἐν Κορίνθῳ ἔνθα διέτριβεν ὁ Ἰάσων. ἐκ δὲ τοῦ χρόνου· ὅτι καὶ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐν ᾧ ἡ μὲν ἐπεταπείνωτο τοῦ ἀνδρὸς ἐκπεσοῦσα ξένη γυνή. ὁ δὲ μειζοδύναμιν προσειλήφει γήμας Γλαύκην τὴν Κρέοντος. ἐκ δὲ τοῦ τρόπου ὅτι ἐπειράθη ἂν λαθεῖν. καὶ οὐκ ἂν ξίφει διεχρήσατο, ἀλλὰ φαρμάκῳ· ἄλλως τε καὶ φαρμακὶς οὖσα. ἐκ δὲ τῆς αἰτίας, ὅτι οὐκ ἂν δι᾽ ὀργὴν τὴν πρὸς τὸν πατέρα τὰ τέκνα ἀπέκτεινεν· οὐ γὰρ ἴδιον τοῦ Ἰάσωνος· ἀλλὰ καὶ αὐτῆς κοινὸν ἐγίνετο τὸ ἀτύχημα· καὶ μᾶλλον αὐτῆς, ὅσον μαλακώτεραί πως αἱ γυναῖκες πρὸς τὰ πάθη. Τὸ δὲ προγύμνασμα. τὸ μὲν διήγημα διηγήσεως εἶχεν εἰκόνα. ἡ δὲ χρεία καὶ ἡ γνώμη ἀγώνων. ἡ δὲ ἀνασκευὴ τῶν τεσσάρων τοῦ λόγου μορίων ἢ πᾶσαν, ἀντὶ τοῦ τὴν πλείστην ἢ τὴν κρείττονα. Ἀρετῆς δὲ μαντεία

τεκμήριον. πέντε τινὰ παράκεινται ἀλλήλοις, σύμβολον. σημεῖον. εἰκών. ὁμοίωμα. καὶ τεκμήριον. διαφέρουσι δὲ ὅτι τὸ μὲν σύμβολον καὶ σημεῖον ἐπὶ τῶν θέσει λέγεται. καὶ ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐστὶ διανοίας. οἷον ἐν πολέμῳ σάλπιγγος ἦχος. ἢ πυρὸς αὐγή. τὰ δὲ λοιπὰ τρία ἐπὶ τῶν φύσει. διαφέρει δὲ ὅτι τὰ μὲν ἡ εἰκὼν καὶ τὸ ὁμοίωμα τὴν φύσιν τοῦ πράγματος εἰκονίζουσιν οὐ μέντοι ἀπαραλλάκτως. ὡς ἡ τοῦ Σωκράτους εἰκών. τὸ δὲ τεκμήριον ἀναγκαίως μόνον τοῖς πράγμασιν ἕπεται, μηδὲν τῶν ἐν αὐτοῖς συμβεβηκότων φέρον ἐν ἑαυτῷ. οἷον τεκμήριον τοῦ τετοκέναι τὴν γυναῖκα τὸ γάλα. καὶ τοῦ πυρὸς ὁ καπνός. ἐνταῦθα μέντοι τὸ τεκμήριον οὐ κυρίως εἴληφεν ὁ Ἀφθόνιος.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ.

Ὁ μὲν Ἀφθόνιος ἰδίᾳ περὶ ἀνασκευῆς καὶ αὖθις περὶ κατασκευῆς διδάσκει. ὁ δὲ Ἑρμογένης ὁμοῦ περὶ τούτων φησίν· ἀνασκευή ἐστιν ἀνατροπὴ τοῦ προκειμένου πράγματος. κατασκευὴ δὲ τοὐναντίον βεβαίωσις. προτάττεται δὲ ἡ ἀνασκευὴ τῆς κατασκευῆς. ὅτι ὁ μὲν ἀνασκευάζων ἀναλογεῖ τῷ κατηγόρῳ πρώτως λέγοντι. ὁ δὲ κατασκευάζων τῷ ἀπολογουμένῳ δευτέρῳ εἰσιόντι. ἢ ὅτι ἀπὸ τῶν εὐχερεστέρων ἐπὶ τὰ δυσχερέστερα προβαίνομεν. εὐχερέστερον δὲ ἀνατρέπειν τὰ μυθικὰ ἢ βεβαιοῦν. κατασκευή ἐστιν· ἕτεροι οὕτως ὡρίσαντο, λόγος κατασκευαστικὸς τοῦ προτεθέντος πιθανῶς λόγου. Ἀλλ᾽ ὅσα μέσην ἔχει· τουτέστι τὰ ἀμφίδοξα. τὰ μὲν γὰρ πάντῃ ἀληθῆ οὐ δεῖται κατασκευῆς. τὰ δὲ πάντῃ ψευδῆ γελοῖόν ἐστι κατασκευάζειν. Καὶ πρῶτον μέν· οὔτε τὴν τῶν φησάντων διαβολὴν ἢ εὐφημίαν· οὔτε τὴν τοῦ πράγματος ἔκθεσιν κεφάλαια ὀνομάζει, διὰ τὸ τὴν μὲν προοιμίῳ ἀναλογεῖν, τὴν δὲ διηγήσει· τὰ γὰρ κεφάλαια τῶν ἀγώνων ἐστίν· ἔδει οὖν κατὰ ταῦτα κἀν τῇ χρείᾳ καὶ τῇ γνώμῃ τότε ἐγκωμιαστικὸν ὡς ἀνάλογον προοιμίῳ· καὶ τὸ παραφραστικὸν τῇ διηγήσει μὴ κεφάλαια εἰπεῖν. ὁ δὲ οὕτως ὠνόμασεν. Εἶτα ἐν μέρει. ἐπειδὴ γὰρ τὸ αὐτὸ δέον ἀνασκευάζειν καὶ κατασκευάζειν, οὐ δεῖ προεκτιθεμένους ὅλον ἐν τῇ ἀνασκευῇ τὸ διήγημα ταυτολογεῖν διόλου πάλιν ἐν τῇ κατασκευῇ. ἢ ἐπειδὴ τὰ δραματικὰ ῥᾷον ἀνασκευάζεται, ἢ κατασκευάζεται· ἐν μὲν τῇ ἀνασκευῇ ἀθρόον ἐκτιθέμεθα τὸ πρᾶγμα. ἅτε δὴ καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ ἐκθέσει ἀνασκευάσαι δυνάμενοι· ἐν δὲ τῇ κατασκευῇ ἔσθ᾽ ὅτε καί τινα καὶ τῶν ἐν τῇ ἀνασκευῇ ἐκτεθέντων παραλιμπάνομεν, ἅτε δὴ καὶ εὐπόρως τῆς πρὸς πάντα κατασκευῆς ἔχοντες. Ἀντὶ μὲν τοῦ ἀσαφοῦς. ὥσπερ ἀσαφὲς ἔλεγε τὸ μὴ ὂν φανερὸν διὰ τὴν τῶν εἰκότων ἀπουσίαν, οὕτω καὶ σαφὲς τὸ εἰκὸς πιστευθῆναι διὰ τὴν τῶν εἰκότων μαρτυρίαν. οὐ πάντως δὲ τὸ αὐτὸ μόριον τοῦ διηγήματος τὸ διὰ τοῦ ἀσαφοῦς ἀνασκευαζόμενον, διὰ τοῦ σαφοῦς κατασκευασθήσεται· ἀλλ᾽ ἔστι μὲν ὅτε διὰ τούτου. ἔστι δ᾽ ὅτε δι᾽ ἑτέρου τῶν προκειμένων κεφαλαίων, ἤτοι ἑνὸς ἢ καὶ πλειόνων. τὸν ἴσον δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κεφαλαίων τοῦτο νοεῖν χρή. Γρώτη τῶν ἄλλων γενομένη τῆς γῆς· συνεξακούεται καὶ τοῦ λάδωνος ὡς μηδενὸς τάχα πρὸ αὐτῆς ἐκ ποταμοῦ καὶ γῆς γεννηθέντος. Στέργουσιν ἅπαντες. δῆλον δὴ ὅτι καὶ θεοὶ ἕτεροι· ἐνδεεῖς γὰρ οἱ τῶν Ἑλλήνων θεοὶ τοῦ ἀλλήλων ἀγαθοῦ, ὅθεν καὶ παρακατιὼν καὶ ἀτελεῖς αὐτοὺς φήσει πρὸς ἀρετήν, καὶ διώκοντας μὲν αὐτήν, μὴ καταλαμβάνοντας δέ. Τὸ μέτρον τιμῶ· ἤτοι τὰ ἔμμετρα ποιήματα.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΚΙΝΟΥ ΤΟΓΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀνασκευὴν καὶ κατασκευὴν τέτακται ὁ κοινὸς τόπος· ἀναλόγως τοῖς τοῦ πολιτικοῦ λόγου μορίοις· εἴγε ὁ μὲν μῦθος προοιμίῳ ἀναλογεῖ· διηγήσει δὲ τὸ διήγημα· χρεία δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τρία τοῖς ἀγῶσιν· ὁ δὲ κοινὸς τόπος ἐπιλόγῳ. Κοινός ἐστι τόπος· ἕτεροι οὕτως ὡρίσαντο· αὔξησις καὶ καταδρομὴ ὁμολογουμένου

ἀδικήματος. ἡμάρτηται δὲ ὁ ὅρος, ὅτι κατηγορίαν μόνον ἔχει, οὐ μὴν καὶ συνηγορίαν. ἕτεροι δὲ προσέθηκαν τῷ ἀδικήματος, ἢ ἁμαρτήματος, διαφέρειν αὐτά. ἀδίκημα μὲν γὰρ τὸ εἰς ἑτέρου βλάβην γινόμενον. οἷον φόνος, μοιχεία. ἁμάρτημα δὲ τὸ εἰς τὸν πράττοντα μόνον περιϊστάμενον. οἷον ἀσωτεία. μέθη. παροξύνομεν οὖν τοὺς δικαστὰς ἐπὶ μὲν τῶν ἀδικημάτων εἰς τιμωρίαν. ἐπὶ δὲ τῶν ἁμαρτημάτων εἰς ἀποστροφήν τε καὶ μῖσος.

Αὐξητικός. οὐ γὰρ ζητοῦμεν εἰ οὗτος ἱερόσυλός ἐστιν, ἢ οὗτος ἀριστεύς, ἀλλ' ὡς προαποδεδειγμένου τὴν αὔξησιν ποιούμεθα. ὅτε γὰρ δήλου τοῦ πράγματος ὄντος ῥαθύμως περὶ αὐτὸ διακείμεθα, χρεία λόγων, οὐκ ἀποδεικτικῶν, οὐδὲ ἐξεταστικῶν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀγῶσιν. ἀλλ' αὐξήσεως καὶ δεινώσεως.

Εἴρηται δὲ οὕτως. ὁ μὲν ἀφθόνιος ἀπὸ τοῦ κοινῇ πᾶσιν ἁρμόττειν φησίν. ἕτεροι δὲ κοινὸν τόπον φασὶν οὐχ ὅτι κατὰ τυράννου μόνον εἴρηται, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τυραννοκτόνου. καὶ ὅτι κοινὴ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν δικανικῶν καὶ συμβουλευτικῶν τὸ τέλος τίθεται ζητημάτων. καὶ ὅτι οὐ μόνος ὁ διώκων ἐν τοῖς κατὰ κρίσιν ἢ ἀξίωσιν αὐτῷ χρῆται, ἀλλὰ καὶ ὁ φεύγων. καὶ ὅτι καθάπερ ἀπὸ κοινοῦ τινες ὁρμώμενοι τόπου καὶ τὰς ἀφορμὰς ἐκεῖθεν λαμβάνοντες. καὶ κατ' ἀδήλων ἐπιχειροῦμεν προσώπων. τόπος δὲ εἴρηται οἱονεὶ ἐπιχείρημα. τόποι γὰρ τὰ ἐπιχειρήματα λέγονται. διότι ἀπ' αὐτῶν ὡς ἐκ τόπου ἐπιτηδείου ὁρμώμενοι, τὸ δόξαν ἡμῖν βεβαιοῦμεν. ἰστέον δὲ ὅτι τινὲς εἶπον τοὺς μὲν τῶν κοινῶν τόπων ἁπλοῦς εἶναι. οἷον κατὰ ἱεροσύλου ἢ κλέπτου, τοὺς δὲ διπλοῦς. οἷον κατὰ ἱερέως ἱεροσύλου. ἢ στρατηγοῦ προδότου. ἁμαρτάνουσι δὲ τούτοις ἄλλοι φασὶν ἐν τοῖς διπλοῖς. οὐ γὰρ ὑπεύθυνα τὰ πρόσωπα. ὅθεν καὶ περιαιρεθέντος τοῦ ἀδικήματος κατὰ στρατηγοῦ μόνου ἢ ἱερέως οὐδέν τι λέγειν τις ἕξει. ἀλλ' εἰ ἄρα φασὶ καὶ γένοιτο διπλοῦς, γένοιτ' ἂν κατὰ μοιχοῦ φονέως. ἢ κλέπτου φονέως. ὧν καὶ ἑκάτερον ἰδίαν κρίσιν ἐπιδέχεται. ἕτεροι δὲ καὶ τούς τε προτέρους διπλοῦς δέχονται αὔξησιν λαμβάνοντας ἀπὸ τῆς τῶν προσώπων ποιότητος. καὶ ἔτι τριπλοῦς καὶ πολλαπλοῦς τῇ προσθήκῃ τῶν περιστατικῶν ἐφευρίσκουσιν. ὁ μὲν γὰρ ἀφθόνιος πράγματος μόνου κατηγορίαν εἰσάγει. οἱ δὲ καὶ ἐκ προσώπου, οἷον κατὰ ἱερέως. καὶ ἔτι ἐκ τόπου. οἷον καὶ ἐν ναῷ φονεύσαντος. καὶ ἔτι ἀπὸ χρόνου. οἷον καὶ ἐν ἑορτῇ. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ μὴ κοινὸν τόπον κατὰ τῶν τοιούτων εἶναι. οὐ γάρ ἐστιν εὑρεῖν πολλὰς τοιαύτας περιστάσεις ὁμοῦ συνδραμούσας. ὡς πολλοὺς μοιχοὺς καὶ ἱεροσύλους ἐστὶν εὑρεῖν.

Δευτερολογία. ἐν γὰρ τοῖς ἀγῶσι μερικῶς εἰπόντες καὶ ἀποδείξαντες τὸν αἰσχίνην, εἰ τύχοι, προδότην, ἐν τοῖς ἐπιλόγοις κατὰ πάντων τῶν προδοτῶν ἐροῦμεν. δευτερολογίας δὲ τρόπους τέσσαρας εἶναί φασιν, ἕνα μὲν ὅτε τοῦ αὐτοῦ προσώπου καὶ πράγματος μένοντος δύο γίνονται λόγοι. ὥστε κατηγορήσαντος τοῦ διώκοντος καὶ ἀπολογησαμένου τοῦ φεύγοντος, αὖθις κατηγορῆσαι τὸν διώκοντα. καὶ ἀνατρέποντα τὴν ἀπολογίαν, καὶ τὸν φεύγοντα πάλιν ἀπολογήσασθαι πρὸς τὴν δευτέραν κατηγορίαν. ὡς ἔχουσιν αἱ τοῦ ἀντιφῶντος δευτερολογίαι. δεύτερος δὲ ὅταν τοῦ αὐτοῦ προσώπου μένοντος τὸ ζητούμενον πρᾶγμα διάφορον εὑρίσκεται. ποιουμένων ἡμῶν πρῶτον λόγον περὶ τοῦ ἐγκλήματος, καὶ ἀποδεικνύντων ὅτι προδέδωκε. καὶ δεύτερον λεγόντων, τίς αὐτῷ τιμωρία προσήκει. τρίτος ὅταν τοὐναντίον τοῦ αὐτοῦ πράγματος μένοντος τὸ πρόσωπον ἐναλλάττηται, ὅταν ἐπὶ τῷ αὐτῷ πράγματι ὁ μέν τις πρότερος λέγει. ὃ καὶ πρωτολογία λέγεται. ὁ δὲ δεύτερος. ὡς ἐν τῷ κατὰ ἀνδροτίωνος, πρότερος ἔφη ὁ εὐκτήμων. δεύτερος δὲ ὁ διόδωρος. τέταρτος ὅταν τις διττολογῇ, τουτέστι δὶς τὰ αὐτὰ λέγῃ, ἀνακεφαλαίωσιν τῶν προαποδειχθέντων ποιούμενος. ὁ κοινὸς οὖν τόπος τῷ τετάρτῳ τῆς δευτερολογίας ἔοικεν εἴδει. διαφέρει δὲ αὐτῇ τοῦ ἐπιλόγου τῷ τὴν μὲν ἀνακεφαλαίωσιν μόνην εἶναι. τὸν δὲ, δευτερολογίαν τε καὶ τοῦ πράγματος αὔξησιν. διαφέρει τὸ τούτων ἀμφοῖν ὁ κοινὸς τόπος. ὅτι ἐκεῖνα μὲν μέρη τοῦ ὅλου λόγου ἐστίν. ὁ δὲ ὅλον τι. καὶ ὅτι ἐκεῖ μὲν ὡρισμένον ἐστὶ πρόσωπον. ἐνταῦθα δὲ κοινῶς κατὰ πάντων ἐστὶν εἰπεῖν μοιχῶν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλως εἰπεῖν. ὅτι ὁ περὶ τοῦ προστιμήματος αὐξητικὸς λόγος μετὰ τὸν ἀποδεικτικὸν γινόμενος ἰδίᾳ μὲν τεθεὶς δευτερολογία λέγεται. συνημμένως δὲ τῷ λοιπῷ τοῦ λόγου σώματι, μέρος τε αὐτοῦ ἐστι, καὶ καλεῖται ἐπίλογος.

Ἐκ τοῦ ἐναντίου. διαφέρει τὸ ἐν τῷ κοινῷ τόπῳ ἐναντίον, τοῦ ἐν τῇ χρείᾳ καὶ γνώμῃ. ἐκεῖνο μὲν γὰρ τὰ ἐναντία παρίστησι τοῦ πρὸ αὐτοῦ κεφαλαίου. τοῦτο δὲ τοῦ μετ' αὐτό. κἀκεῖνο μὲν τἀναντία οὐ τῆς διηγήσεως, ἀλλὰ τῆς αἰτίας φησί. τοῦτο δὲ αὐτῆς τῆς ἐκθέσεως. καὶ ὅτι τοῦτο μὲν τὰ πρεσβύτερα τῶν προκειμένων διέξεισιν. ἐκεῖνο δὲ οὐ πάντως τὰ πρεσβύτερα. καὶ ὅτι ἐκεῖνο μὲν ἐργασίας ἐπέχει τόπον ὡς κατασκευαστικόν. τοῦτο δὲ προδιηγήσεως.

Τὴν ἔκθεσιν. μετὰ τὸ ἐναντίον ἀναλογοῦν τῇ προδιηγήσει, εὐθὺς ἐπάγει τὴν ἔκθεσιν ἀναλογοῦσαν τῇ διηγήσει. ἀλλ' ὡς παροξύνων. ἐν μὲν γὰρ τῇ διηγήσει ἁπλῶς τὸ πρᾶγμα ἐροῦμεν. ἐνταῦθα δὲ μετὰ δεινώσεως καὶ αὐξήσεως.

Τὴν σύγκρισιν. τριχῶς γίνονται αἱ συγκρίσεις, ἀπὸ τοῦ μείζονος. ἀπὸ τοῦ ἴσου. ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος. τινὲς δέ φασι καὶ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου, οἷον ὑποκειμένης ἱεροσυλίας. ἀπὸ μὲν τοῦ μείζονος ἐροῦμεν δεινὸν ἡ ἀσέβεια. οὐδὲν δὲ ἧσσον καὶ ἡ ἱεροσυλία. ἄμφω γὰρ περὶ τοὺς θεοὺς ἐξυβρίζουσιν. ἀπὸ δὲ τοῦ ἴσου, εἰ τὸν ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ διὸς ἱεροσυλήσαντος τῷ ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς ἥρας ἱεροσυλήσαντι παραβάλλοιμεν. ἀπὸ δὲ τοῦ ἐλάττονος. οἷον εἰ δεινὸν ὁ κλέπτης, πολλῷ δήπου ὁ ἱερόσυλος. ἀπὸ δὲ τοῦ ἐναντίου. οἷον εἰ ὁ ἀναθήματα τοῖς θεοῖς προσφέρων ἐπαίνων ἄξιος. κολαστέον δήπου τὸν ἱερόσυλον. καὶ ὅτε μὲν ἀπὸ τοῦ μείζονος συγκρίνοιμεν, ἴσον τὸν παραβαλλόμενον τῷ μείζονι ποιήσομεν. ἀλλ' οὐ μείζονα. ἵνα μὴ ἀπίθανα δόξωμεν λέγειν καὶ καταγέλαστα. εἰ δὲ καὶ μείζονα βουλησόμεθα ἀποδεῖξαι πρότερον τὸ ἴσον ἀποδείξαντες οὕτως ἐπὶ τὸ μεῖζον χωρήσομεν. οἷον μοιχείας ὑποκειμένης, ὅτι μηδὲν ἔλαττον κακὸν μοιχείας ἱεροσυλία. ἄμφω γὰρ θείους πατοῦσι νόμους. εἰ δὲ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ μεῖζον. ὁ μὲν γὰρ περὶ κτήματα. ὁ δὲ περὶ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ἁμαρτάνει. ἐπὶ δὲ τὸν ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος ἐπιτιμητικῶς τὸν λόγον πράξομεν. οἷον, εἶτα τὸν κλέπτην δεινὸν ἡγούμενοι, οὐ πολλῷ τούτου δεινότερον τὸν ἱερόσυλον λογισόμεθα; καὶ ποιήσομεν τοῦτο ἐντέχνως. ἢ διὰ τὸ ἄγαν τῆς ἐπιχειρήσεως ἰσχυρόν. ἢ ὅτι καθαιρεῖ τὸν ὑπάρχοντα ὄγκον ἀπὸ τῆς φύσεως ὁ ἀπὸ τοῦ ἥττονος τῆς συγκρίσεως τρόπος. ἂν γὰρ εἴπωμεν ὅτι ὁ ἱερόσυλος μείζων ἐστὶ τοῦ κλέπτου, οὐ μᾶλλον αὔξεται ἢ καθαιρεῖται τῆς ἱεροσυλίας τὸ μέγεθος. Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο ὅτι τὰς συγκρίσεις οὕτως ὀφείλομεν σχηματίζειν, ὡς μόνον τὸ μεῖζον τῷ παραβαλλομένῳ συνάγεσθαι. μὴ μέντοι καὶ τιμωρίας ἤ τινος ἄλλου ἄξιον ἀποφαίνεσθαι. οἷον εἰπόντες εἰ τὸν κλέπτην κολαστέον, οὐ πολλῷ μᾶλλον τὸν ἱερόσυλον; ἐργασίαν ἀπὸ τοῦ μικροτέρου ποιοῦμεν, οὐ σύγκρισιν. συγκριτέον δὲ τὰ ὁμογενῆ, οἷον τυμβωρύχον πρὸς κλέπτην, καὶ ἱερόσυλον. ὁμογενῆ γὰρ τὰ ἐν ταῖς αἰτίαις ἐξεταζόμενα.

Συνάγων. φωνὴ φιλοσόφων ἐστί. συνάγειν γὰρ τὸ ἐπάγειν τὸ συμπέρασμά φασι. καὶ συναγωγὴ καὶ συμπέρασμα ταὐτόν. ἡ μὲν ὅτι ἐκ δύο προτάσεων συνάγεται, τὸ δὲ ὅτι πέρας ἐπιτίθησι τῷ λόγῳ. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῆς συγκρίσεως θεωρεῖται. οἷον ὁ ἔχετος ἀπηνής, ὁ φάλαρις τὴν ἐκείνου μιμεῖται ὠμότητα. ὁ φάλαρις ἄρα τοῦ μισεῖσθαι κατὰ τὸν ἔχετον ἄξιος. Τῷ κατηγορουμένῳ. νοητέον ἔξωθεν τό, ἢ τῷ συνηγορουμένῳ. Εἶτα γνώμην. ἢ ὅτι οὐκ ἄκων τὸ δεινὸν ἐποίη

σιν ἀλλ' ἑκών. ἢ ὅτι πονηρὸς ὢν καὶ πονηρὰ ἐθισθεὶς πράττειν καὶ τοῦτο πεποίηκε. τὸν ἴσον δὲ τρόπον νοητέον καὶ ἐπὶ τοῦ συνηγορουμένου. γνώμην γὰρ ἐνταῦθά φησιν αὐτὴν τοῦ προσώπου τὴν γνώμην, καθ' ἣν τόδε ἔπραξε. Παρέκβασιν. ὁ μὲν ἑρμογένης ποιότητα αὐτὴν ὀνομάζει. διότι ἐν αὐτῇ τὴν τοῦ προσώπου ποιότητα ἐξετάζομεν. ὁ δὲ ἀφθόνιος παρέκβασιν, διότι ἐν αὐτῇ τῶν προκειμένων ἐξιστάμενοι, περὶ τῶν φθασάντων σκοποῦμεν, πλὴν ὁ μὲν ἀφθόνιος τὸν φθάσαντα μόνον βίον ἀξιοῖ κακίζεσθαι. σὺ δὲ καὶ τὸν μέλλοντα ἐξετάσεις. τίς ἔσται, λέγων, εἰ ἀφεθείη. Στοχαστικῶς. ἀόριστον γὰρ τὸ πρόσωπον. εἰ δὲ ὡρισμένον ἦν, ὡς περικλῆς, ἀποφαντικῶς ἂν ἐλέγομεν. Ἐλέου ἐκβολήν. αὕτη ἡ μὲν ἐκ τοῦ ὁμοίου γίνεται, ὅταν τοῖς ὁμοίοις ὅμοια παραβάλλωμεν. οἷον γυναῖκα οὕτω καὶ παιδία ὀρφανοὺς κλαίοντα παραστήσεται, ἀλλ' ἐνθυμήθητε καὶ τὰ τοῦ φονευθέντος παιδία καὶ τὴν γυναῖκα. ἐκ δὲ τοῦ ἀνομοίου ὅταν τείχη καὶ χώρας καὶ στρατόπεδα καὶ νόμους παραβάλλωμεν παισὶ καὶ γυναικί. ὡς ὁ δημοσθένης. ἐν τῷ κατὰ μειδίου, ἐν μέντοι τοῖς ὑπέρ τινος κοινοῖς τόποις ἢ οὐκ ἐμπεσεῖται τὸ τοιοῦτον κεφάλαιον. ἢ εἰ ἐμπεσεῖται, ἐλέου εἰσβολὴ μᾶλλον, ἀλλ' οὐκ ἐκβολὴ κληθήσεται. οἷον ἐνθυμήθητε ὦ ἄνδρες ἐν ὅσῃ μὲν εὐθυμίᾳ οἱ τοῦ τυραννοκτόνου παῖδες τὸ γέρας λαβόντες ἔσονται. ἐν ὅσῃ δὲ ἀθυμίᾳ τῆς ἐλπίδος αὐτοῖς διαπεσούσης. Τὰ τελικὰ κεφάλαια. τελικὰ λέγονται ἢ διότι ἐν τῷ τέλει τοῦ πολιτικοῦ λόγου ὀφείλουσι τίθεσθαι ἐν τῇ κοινῇ ποιότητι ἢ ὅτι τὰ τέλη πάντων περιέχουσι τῶν πραγμάτων. κατὰ ταύτας γὰρ τὰς δυνάμεις τὰ πράγματα ἐξετάζεται. ὡς νόμιμον, ἢ ἄνομον. ὡς δίκαιον, ἢ ἄδικον. καὶ τὰ λοιπά. ἢ ὅτι τούτων ἕκαστον αὐτὸ καθ' αὑτὸ δύναται πέρας ἐπιθεῖναι τῷ λόγῳ. οὕτω καὶ δημοσθένης μόνῳ τῷ συμφέροντι τοὺς ὀλυνθιακοὺς ἐξετέλεσεν, ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς κοινοῖς τόποις ἀγωνιζόμενοι πάντα ἀπαιτούμεθα. εἰ μή που γυμνασίας χάριν. Νόμιμον. ἐνταῦθα εἰ μὲν ἔχομεν νόμον κείμενον ἐκείνῳ χρησόμεθα. εἰ δὲ μὴ ἔχομεν, τὸ ἐναντίον τῷ προκειμένῳ σκοπήσομεν. κἂν μὲν εὕρωμεν ἐπ' ἐκείνῳ νόμον, ἐξ ἐκείνου ἐπιχειρήσομεν. οἷον προκειμένου λέγειν κατὰ λιποτάκτου. ἐὰν μὴ ἔχωμεν κατ' αὐτοῦ νόμον, ἔχομεν δὲ ὑπὲρ ἀριστέως, ἀπ' ἐκείνου ἐπιχειρήσομεν ὅτι εἰ τοὺς ἀριστεῖς στεφανοῦσιν οἱ νόμοι, πάντως τοὺς λειποτάκτας κολάζεσθαι βούλονται. εἰ δὲ μηδὲν ἐπὶ τοῦ ἐναντίου ἔχομεν, ταῖς καθολικαῖς ἐννοίαις χρησόμεθα. ὅτι οἱ νόμοι τοὺς τὰ φαῦλα πράττοντας μισοῦσι καὶ διὰ τοῦτο κολάζουσι. Δίκαιον τὸ δίκαιον ἐν μὲν τοῖς κατά τινων ἐγκληματικῶς ἐμπεσεῖται. οἷον δίκαιόν ἐστι τόδε τόνδε παθεῖν. ἐν δὲ τοῖς ὑπέρ τινων ἀντισατικοῖς. οἷον εἰ καὶ μεγάλα αἰτεῖται, δίκαιόν ἐστιν ὅμως ταῦτα λαβεῖν. ἐπεὶ μεγάλοις γὰρ τὴν πόλιν ὠφέλησε. τέτακται δὲ μετὰ τὸ νόμιμον ὡς συγγενές. εἴ τι γὰρ νόμιμον, τοῦτο καὶ δίκαιον. Συμφέρον. μετὰ τὸ νόμιμον καὶ δίκαιον τέτακται τὸ συμφέρον. ὅτι ἐκεῖνα μὲν τοῦ ἀποφαντικοῦ λόγου καὶ βεβαιότερα. τοῦτο δὲ τοῦ στοχαστικοῦ. περὶ γὰρ τὸ μέλλον ἔχει τὴν ζήτησιν. Δυνατόν. οἷον εἰ μὲν μὴ δυνατῶς ἔχομεν τόδε τι ποιῆσαι, ἢν ἂν τόδε. ἐπεὶ δὲ τόδε καὶ ἐφεξῆς συμπλέκεται δὲ τὸ δυνατὸν τῷ συμφέροντι. ἐπειδὴ καὶ θάτερον θατέρου ἀποληφθὲν οὐδὲν ἰσχύει. Ἔνδοξον. οἷόν τις δόξα τῇ πόλει προσέσται τόδε τι ποιησαμένων ἡμῶν. καὶ τίς εἰ τοὐναντίον. διαφέρει δὲ τοῦ συμφέροντος κοινωνοῦν αὐτῷ κατὰ τὸ ἐκβησόμενον. ὅτι ἐκεῖνο μὲν καὶ ἐν σώμασιν ἢ ἄλλῳ τινί. τοῦτο δὲ εἰς δόξαν ἢ ἀδοξίαν τείνει. Τὸ ἐκβησόμενον. τοῦτο τέλος ὂν τοῦ συμφέροντος ἰδίᾳ τέθειται. τὸ μὲν γὰρ ἐν ἐκείνῳ ἀποβησόμενον ἐκ τῶν προσεχῶν λαμβάνον, οἷον δεῖ τιμωρηθῆναι τὸν τύραννον ἵνα μὴ καὶ ἕτερος τυραννήσῃ. τοῦτο δὲ ἐκ τῶν ἀποτέρω. οἷον οὐκέτι καταλήψεταί τις τὴν ἀκρόπολιν. οὐκέτι

τὴν

τὴν πόλιν δουλώσει. Ἰστέον δὲ ὅτι τῶν προγυμνασμάτων τῶν μὲν ὄντων μερῶν, τῶν δὲ καὶ μερῶν καὶ ὅλων. ὁ κοινὸς τόπος τούτων κἀκείνων εὑρίσκεται. καὶ ὅτι τὴν περὶ τὸ δικανικὸν ὁ κοινὸς τόπος ἐπαγγέλλεται μελέτην. ὥσπερ φασὶν οἱ μὴ προσδεχόμενοι κοινὸν τόπον ὑπέρ τινος. εἰ δ' ἐκεῖνοι μηδὲν λέγοιεν, γένοιτ' ἂν ἐν κοινῷ τόπῳ καὶ περὶ τὸ πανηγυρικὸν γυμνασία.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΓΚΩΜΙΟΥ.

Μετὰ τὰ προλαβόντα προγυμνάσματα, τέθειται τὸ ἐγκώμιον, ὡς τελείαν ἔχον πανηγυρικοῦ λόγου διαίρεσιν. καὶ τελεωτέρας δεόμενον ἕξεως. ἔδει οὖν φασι μὴ συντάττεσθαι τοῖς προγυμνάσμασιν ἀτελέσιν οὖσι. φαμὲν οὖν ὅτι οὐχὶ πλατύνειν τὰ ἐν αὐτῷ κεφάλαια οἱ γυμναζόμενοι ἀπαιτοῦνται. ἀλλὰ τύπους μόνον τούτων ποιεῖν εἰς γνῶσιν τῆς αὐτῶν φύσεως. ἢ καὶ ὅτι, ἐπειδὴ ἐν τῇ ῥητορικῇ περὶ μόνου τοῦ συμβουλευτικοῦ καὶ δικανικοῦ. καὶ συμβουλευτικοῦ ἐν ταυτῷ καὶ πανηγυρικοῦ ἑρμογένης ἐδίδαξεν, οὐ μὴν καὶ περὶ μόνου πανηγυρικοῦ. εἰκότως ἐν τοῖς προγυμνάσμασι περὶ μόνου αὐτοῦ διαλαμβάνεται. τῷ γὰρ ἑρμογένει περὶ πολιτικοῦ λόγου ἐστὶν ὁ σκοπός. οἱ δέ φασι διὰ τοῦτο τοῖς προγυμνάσμασι τοῦτο συντάττεσθαι. καί τοι τελείου λόγου ἔχον διαίρεσιν διὰ τὴν τοῦ πανηγυρικοῦ εἴδους εὐχέρειαν. πολλῷ γὰρ ῥᾷον αὐξῆσαι τὰ ὁμολογούμενα ἀγαθὰ ἢ κακά. ἢ ἀνασκευάσαι καὶ κατασκευάσαι τὰ μὴ ὁμολογούμενα. ἢ καὶ ὅτι πολλάκις ὡς μέρος τοῦ πολιτικοῦ λαμβάνεται. ὡς ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου καὶ ἐν τῷ πρὸς λεπτίνην. καὶ ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ὡς ὁ κοινὸς τόπος καὶ ὅλος καὶ μέρος ἐστίν. Ἐκθετικός. τινὲς ἐκθετικὸς καὶ αὐξητικός φασιν. εἰ μὴ γὰρ τοῦτο προστεθείη, οὐδὲν διοίσει ψιλῆς ἱστορίας. διαφέρει δὲ ἐγκώμιον τοῦ ὑπέρ τινος κοινοῦ τόπου τῷ τέλει, καὶ τῇ ἐκβάσει. ἐν μὲν γὰρ τῷ κοινῷ τόπῳ σκοπός ἐστι δωρεὰν λαβεῖν, τὸ δὲ ἐγκώμιον ψιλῆς ἀρετῆς ἔχει μαρτυρίαν. Εἴρηται δέ. ὁ μὲν ἀφθόνιος οὕτως, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς κώμοις καὶ συμποσίοις ᾄδεσθαί φασιν. ὡς καὶ ὅμηρος. οἱ δὲ πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο. ἢ διὰ τὸ ἐν ταῖς κώμαις ᾄδεσθαι, διὰ τὸ τηνικαῦτα τὴν ἑλλάδα κατὰ κώμας οἰκεῖσθαι. διαιρεῖται δὲ τὸ ἐγκώμιον εἴς τε ἐπιβατηρίους λόγους, καὶ προσφωνηματικούς, καὶ ἐπιθαλαμίους. καὶ ἐπιταφίους. ὁ δὲ ὕμνος εἴς τε παιᾶνας, καὶ διθυράμβους. καὶ ἐρωτικούς. ὧν οἱ μὲν εἰς ἀπόλλωνα. οἱ δὲ εἰς διόνυσον. οἱ δὲ εἰς ἀφροδίτην. Καὶ τῷ τὸν μὲν ἔπαινον. ὁ μὲν ἀφθόνιος οὕτως. ὁ δὲ γεωμέτρης φησὶ τῷ τὸν μὲν μιᾶς πράξεως εὐφημίαν ἔχειν. τὸ δὲ ἐγκώμιον πολλῶν. πολλάκις γάρ φησι καὶ ὁ ἔπαινος ἐπεκτείνεται. καὶ ἔτι τῷ τὸν μὲν ἔπαινον τῶν ἀληθῶν καὶ κειμένων ἔχεσθαι. λέγω δὲ πρὸς τὴν τῶν ἐπαινούντων διάθεσιν. τὸ δὲ ἐγκώμιον οὐ πάντως τῶν ἀληθῶν καὶ τῶν ἐξ ἀληθοῦς διαθέσεως, ἀλλὰ καὶ τῶν πιθανῶν. Πρόσωπά τε καὶ πράγματα. τῶν πραγμάτων τὰ μὲν μόνῃ τῇ διανοίᾳ θεωρεῖται, οἷά ἐστι τὰ ἀσώματα. οἷον σωφροσύνη. δικαιοσύνη. τὰ δὲ καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ὑποπίπτουσιν. οἷον ἀσπὶς λίθος δόρυ. Ἄλογα ζῶα. ἐξ ὄντων τῶν περιστατικῶν, τὰ καὶ τέταρτα φησὶν ὑποπίπτειν τῷ ἐγκωμίῳ. ὡς καὶ καθ' ἑαυτὰ συνιστάμενα. τὸν δὲ τόπον καὶ τὴν αἰτίαν οὐκ εἰσάγει. ὡς μὴ καθ' αὑτά, ἀλλὰ σὺν τοῖς ἄλλοις εἶναι δυνάμενα. πλὴν ἰστέον ὅτι ἐγκωμιάζονται καὶ ταῦτα, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτά, ὁμοῦ δὲ τοῖς ἄλλοις. Ὡς δικαιοσύνην. ζητεῖται εἰ τῶν πραγμάτων τὰ μὲν μόνως ψέγονται ὡς αἱ κακίαι, τὰ δὲ μόνως ἐπαινοῦνται, ὡς αἱ ἀρεταί. τὰ δὲ καὶ ἐπαινοῦνται καὶ ψέγονται, ὡς τὰ μέσα. οἷον εἰρήνη, πόλεμος, καὶ τὰ τοιαῦτα, πῶς οὐχ ὑπέθετο καὶ τούτων ἐγκωμιάσαι τι, καί τι τῆς ῥητορικῆς περὶ τὰ μέσα μάλιστα καταγινομένης. φαμὲν οὖν ὅτι εἰ καὶ ἐκεῖνα ἐγκωμιάζειν εἶπεν, ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα

ἀπέκλεισε. καὶ ἄλλως, ἐν μὲν κατηγορίαις καὶ ἀπολογίαις καὶ προτροπαῖς καὶ ἀποτροπαῖς τοῖς μέσοις ἐπιχειρητέον· ἐν τοῖς δὲ ἐγκωμίοις καὶ ψόγοις οὐκ ἀνάγκη· οὐ γὰρ ταῦτα ἀναγκαῖον ψέγειν ἅπερ ἐγκωμιάζειν δυνάμεθα. Καὶ κοινῇ καὶ καθέκαστον. τούτοις τινὲς προστιθέασι καὶ ὅλον καὶ μέρος. Η μὲν οὖν διαίρεσις αὕτη. δύο διαιρέσεων ἐν ταῖς τεχνολογίαις οὐσῶν, τῆς μὲν κατὰ τὴν ὕλην, τῆς δὲ κατὰ τὴν τέχνην, τὴν κατὰ τὴν ὕλην ἐνταῦθά φησι, καθ' ἣν τὸ ἐγκώμιον διαιρεῖται, πέντε γὰρ ταῦτα παρέλαβε τὰ κεφάλαια, πρῶτον μὲν ὅρον τοῦ ἐγκωμίου. δεύτερον δὲ διὰ τί οὕτω λέγεται. τρίτον διαφορὰν αὐτοῦ πρὸς ὕμνον καὶ ἔπαινον. τέταρτον τίνα καὶ πόσα τὰ τούτῳ ὑποκείμενα. πέμπτον τίς ἡ ὕλη. ὅτι γένος καὶ ἀγωγὴ. καὶ τὰ τοιαῦτα. νῦν δὲ ἑτέραν εἰπεῖν βούλεται διαίρεσιν τὴν κατὰ τέχνην, πῶς ταύτην τὴν ὕλην οἰκονομήσομεν. Προοιμιάσῃ μέν. φασὶν ὅτι μὴ πάνυ ῥᾴδιον ἰδιάζον προοίμιον ἐπὶ τῶν ἐγκωμίων εὑρεῖν. κοινὰ γὰρ ταῦτα. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ πᾶσιν ἁρμόζονται. οἷον ὅτι δίκαιον τοὺς ἀγαθοὺς ἐπαινεῖσθαι. ὥσπερ καὶ τῷ ψόγῳ τοὺς πονηροὺς διαβάλλεσθαι. καὶ αὖθις ὅτι δεῖ τοὺς γονέας ἢ διδασκάλους τὴν ὀφειλομένην εὐφημίαν ἀπολαμβάνειν. ἔστι δέ που καὶ ἰδικῶν προοιμίων ἐπὶ τούτοις εὕρεσις. ὅταν ὥσπερ ἐπιταχθέντες πρὸς τὸν λόγον ἐρχόμενοι φαινώμεθα. ἢ συγγενῆ τιμῶντες, ἢ ἀμειβόμενοι φίλον, ἢ παρ' αὐτοῦ τοῦ καλοῦ προκαλούμενοι. Ο διαιρήσεις. κατὰ τὸν πορφύριον ἐν τῇ εἰσαγωγῇ καὶ ὁ ἀφθόνιος ἐνταῦθα τὸ γένος διαιρεῖ, τοῦ γὰρ γένους τὸ μὲν ἄψυχον, τὸ δὲ ἔμψυχον. καὶ τοῦ μὲν ἀψύχου πόρρω μὲν τὸ ἔθνος, προσεχὲς δὲ ἡ πατρίς. τοῦ δὲ ἐμψύχου πόρρω μὲν οἱ πρόγονοι, προσεχεῖς δὲ οἱ γονεῖς. προτάττει γοῦν ἐνταῦθα τὰ φύσει πρότερα, πατέρας δὲ εἰπὼν, καίτοι τοῦ παιδὸς ἑνὸς ὄντος καὶ τὴν μητέρα διὰ πληθυντικοῦ συμπεριλαμβάνει. ἰστέον δὲ ὅτι οὐ πάντα τὰ τοῦ γένους ἐν πᾶσι τοῖς ἐγκωμιαζομένοις ἀνάγκη ἐμπίπτειν. ἀλλ' ὅσα ἐνδέχεται. οἷον ἐπὶ σοφίας. ἔθνος μὲν τὴν ἑλλάδα, καὶ πατρίδα, τὰς ἀθήνας εὑρήσομεν, προγόνους δὲ ἢ πατέρας οὐκ ἔτι. ἔτι ἰστέον ὡς εἰ μηδὲν ἀξιόλογον ἡ πατρὶς ἔχει, οἷον ἡ σίφνος, ἀπὸ τῶν περὶ αὐτὴν ταύτην ἐγκωμιάσομεν. ὅτι πλησίον κεῖται τῆς ἀττικῆς, καὶ μέση τῶν κυκλάδων. καὶ εἰ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς κυοφορίας ἢ τῆς ὠδῖνος τι συμβέβηκε, κἀκεῖνο λέξομεν. ὡς ἐπὶ τῆς περικλέους μητρὸς, ᾗ προεῖπεν ἐν ὕπνοις ὁ θεὸς, ὅτι λέοντα τέξεται. καὶ εἴ που τι ἐλάττωμα ἔχοι, καὶ τοῦτο περιστέλλειν εὐφημοτέροις πειρασόμεθα λόγοις. τὴν μὲν δειλίαν εὐλάβειαν καὶ προμήθειαν καλοῦντες, τὸ δὲ θράσος ἀνδρίαν καὶ εὐψυχίαν. Εἰς ἐπιτηδεύματα καὶ τέχνην. ἐπιτήδευμα μὲν ἡ τοῦ βίου αἵρεσις. οἷον ὅτε εἵλετο στρατεύεσθαι. τέχνη δὲ τὸ εἰς ἕξιν ἐλθεῖν τοῦ ἐπιτηδεύματος. ἕτεροι δέ φασι τέχνην μὲν τὸ διὰ μαθήσεως μόνης προϊόμενον. ἐπιτήδευμα δὲ τὸ ἐπὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἥκειν εἰς μεταχείρησιν. ὡς ὁ ἀριστοτέλης τυχὸν, ἔμαθε μὲν καὶ τὴν ῥητορικὴν. ἐπετήδευσε δὲ τὴν φιλοσοφίαν πᾶν τὸ φιλότιμον εἰς αὐτὴν τρέψας. Καὶ νόμους. ὅταν, ὡς δοκεῖ τοῖς νόμοις, ἀποδείξομεν ἀνατραφέντα τὸν ἐγκωμιαζόμενον. Εἶτα τὸ μέγιστον. μέγιστον αὐτό φησιν ὅτι τὰ μὲν ἄλλα φύσεως ἢ τύχης ἢ τῶν πατέρων ἐστὶ δωρήματα. αὗται δὲ τῆς ἡμῶν αὐτῶν γνώμης καὶ προαιρέσεως. καὶ ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἐπιτετμημένως, καὶ κατὰ παραδρομὴν παρερχόμεθα. ἐν δὲ ταύταις ἐμπλατυνόμεθα. ἰστέον δὲ ὡς εἰ ζῶα ἢ φυτὰ ἢ τοιαῦτά τινα ἐπαινοῖμεν ἀντὶ τῶν πράξεων τὰς ἐξ αὐτῶν ὠφελείας καὶ εἰσφορὰς θήσομεν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐν τοῖς πανηγυρικοῖς ὑπτιότητα ἡ τῶν πράξεων διέξοδος ποιεῖ, πειρατέον εἰς ἀρετὰς ἀναφέρειν τὰς πράξεις καὶ ἐπάγειν κατὰ μέρος τὰς κρίσεις. Ἵν' ἐναντίως ὁ λόγος κατασκευάζηται. ζητητέον δὲ εἰ ἀντίθεσιν ἐπιδέχεται τὸ ἐγκώμιον.

κώμιον. εἰ γὰρ δεῖ ὁμολογουμένων ἀγαθῶν βάσκανον γίνεσθαι, οὐκ ἔτι ὁμολογηθήσεται διὰ ἔχοντα ἀντίθεσιν. εἰ δὲ ἐξ ἰδιαζούσης ὕλης ἐμπέσοι ἢ ἀποκρύψαι οὐ δυνάμεθα διὰ τὸ τὸν ἀκροατὴν αὐτὸ ζητεῖν, τῇ τε μεθόδῳ αὐτὸ καθαιρήσομεν. καὶ τὰς λύσεις ἰσχυροτέρας ἐποίσομεν. ὡς ἀριστείδης καὶ ἰσοκράτης ἐν τῷ πανηγυρικῷ καὶ τῷ βουσίριδι.

Σ ὧν ἁπάντων τὸ κάλλιστον. καὶ πλάτων οὕτω φησὶν, ὅτι τοιοῦτον οὔτε ἧκέ ποτε εἰς ἀνθρώπους, οὔτε ἥξει δῶρον ἐκ θεοῦ. Η βίον αὐτῷ. οἱ γὰρ ἀθηναῖοι τὸ παλαιὸν τοὺς ἑαυτῶν παῖδας γράμματα καὶ νήχεσθαι ἐξεπαίδευον. τὸ μὲν διὰ τοὺς νόμους. τὸ δὲ διὰ τὰς ναυμαχίας. Εἶτα τῆς αὐτοῦ. ἰστέον ὅτι ἐν παντὶ λόγου μέρει χώραν ἔχει τὰ τῆς συγκρίσεως, ἐν μὲν προοιμίοις. ὡς ἰσοκράτης ἐν τῇ ἑλένῃ. ἐν δὲ τοῖς ἀγῶσι καὶ ἐν τῷ τέλει, ὡς ὁ αὐτὸς ἐν τῷ εὐαγόρᾳ. καὶ αὖθις ὁ δημοσθένης ἐν μέσοις τοῖς ἀγῶσιν ἐν τῷ περὶ στεφάνου.

Δ ύο πεποίηκεν ἐνταῦθα ἐγκώμια προσώπου, καὶ πράγματος. ἵνα ἐν μὲν τῷ προσώπῳ διδάξῃ τὸ κυρίως γένος. καὶ τὴν κυρίως τροφὴν. καὶ τὰ τοιαῦτα. ἐν δὲ τῷ πράγματι τὰ ἀνάλογα τούτοις. ἰστέον δὲ ὅτι ἐνταῦθα τὴν φρόνησιν ἀλλ' οὐ τὴν γνῶσίν φησιν. ἡ μὲν γὰρ φρόνησις, φυσικόν ἐστι δώρημα. ἡ δὲ γνῶσις ἐκ μαθήσεως προσγίνεται. Ἐπαινέσαι δὲ, ζητεῖται πῶς λαβεῖν μὲν τὴν σοφίαν δυνατὸν. ἐπαινέσαι δὲ ἀδύνατον. καὶ φασὶν ὅτι ὁ μὲν λαβὼν, μέρους αὐτῆς μετείληφεν. ὁ δὲ ἐπαινῶν πρὸς ὅλην τὴν τῆς σοφίας δύναμιν ἀποδύεται. Αρης μετὰ τῆς ἀθηνᾶς. ἐπειδὴ ἐν τῷ πολέμῳ δεῖ μὲν καὶ τόλμης καὶ φρονήσεως. ὧν ἡ μὲν εἰς ἄρην. ἡ δὲ εἰς ἀθηνᾶν ἀναφέρεται. Καὶ θεῶν παῖδες. τοῦτο οἱ μὲν ἀντὶ τοῦ τῆς ἀνατροφῆς κεφαλαίου. οἱ δὲ ἀντὶ τῶν πατέρων εἰρήκασι. Καὶ περὶ σῶν ὅλην. ἕτεροι τροφῶν ἀναγινώσκουσι.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΨΟΓΟΥ.

Σ αυτάττεται ὁ ψόγος τῷ ἐγκωμίῳ, διά τε τὸ τοῖς αὐτοῖς διαιρεῖσθαι κεφαλαίοις. καὶ ὅτι τοῦ πανηγυρικοῦ εἰς ἐγκώμιον καὶ ψόγον διαιρουμένου διδάξας περὶ τοῦ ἐγκωμίου, καὶ περὶ τοῦ ψόγου διδάσκει. Τόπου δὲ κοινοῦ. ἔοικεν ὁ ἀφθόνιος τὸν ὑπέρ τινος κοινὸν τόπον μὴ εἰδέναι. ἐπειδήπερ ἐν μὲν τῷ ἐγκωμίῳ διαφορὰν κοινοῦ τόπου καὶ ἐγκωμίου οὐκ εἰσήνεγκεν. ἐν δὲ τῷ ψόγῳ εἰσήνεγκε. τὸ γὰρ ἐν τῷ ὅρῳ τοῦ κοινοῦ τόπου προσκείμενον, ἢ κακῶν, οὐχὶ τοῦ ἀφθονίου φασὶν εἶναι, ἀλλ' ἑτέρου. καὶ γὰρ καὶ οὐδαμοῦ ἐν τῇ τοῦ κοινοῦ τόπου διδασκαλίᾳ, τοῦ ὑπέρ τινος κοινοῦ τόπου ἐμνημόνευσε. διόλου δὲ τοῦ κατά τινος. Τῷ τὸν μὲν τόπον. ὁ μὲν ἀφθόνιος οὕτως. ἕτεροι δὲ καὶ ἄλλα φασὶ, τῷ τὸν μὲν μετὰ τὴν ἀπόδειξιν φέρεσθαι, τὸν δὲ ψόγον καὶ πρὸ τῆς ἀποδείξεως. καὶ τῷ τὸν μὲν μέρος εἶναι τοῦ λόγου, καὶ κατὰ προσώπων εἰ καὶ συμπεπλεγμένων τῷ πράγματι καὶ ἀορίστων λέγεσθαι. τὸν δὲ ψόγον οὐ κατὰ προσώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ πραγμάτων γυμνῶν. οἷον πολέμου. ναυμαχίας. Διαιρεῖται δέ. οὐκ εἶπε τοῖς ἐναντίοις τῷ ἐγκωμίῳ. ὡς τὴν κατασκευὴν τοῖς ἐναντίοις τῇ ἀνασκευῇ. καίτοι ἐναντίον τῷ ἐπαινεῖν γένος ἢ τροφὴν τὸ ψέγειν αὐτά. λύεται δὲ ὅτι ἐκεῖ μὲν ἐναντίον τὸ σαφὲς τῷ ἀσαφεῖ, οὐ κατὰ μόνην τὴν ὕπαρξιν, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ λόγου προφοράν. ἐνταῦθα δὲ γένος καὶ γένος, καὶ τροφὴ καὶ τροφή. καὶ οὐδὲν ἐναντίον. μόνῃ δὲ τῇ ὕλῃ διαφέρει, ὅτι ἐν μὲν τῷ τὰ προσόντα τινὶ καλὰ, ἐν δὲ τῷ τὰ προσόντα κακά. Τοσαῦτα δὲ δεῖ. οὐ τὰ αὐτὰ λέγει. ἔστι μὲν γὰρ ὅτε καὶ τοῦτο γίνεται. ἀλλ' οὐκ ἀεί. οὐδ' ἐν πᾶσι. ἀλλὰ τοσαῦτα τουτέστι πρόσωπα καὶ πράγματα, καὶ τοιαῦτα. ἰστέον ὡς ἐν τοῖς ἐγκωμίοις ἐπιτηδεύειν δεῖ γλαφυράν τε καὶ ἁβροτέραν καὶ θεατρικὴν φράσιν μετά τινος σεμνότητος. ὥσπερ ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς ὄγκου δεόμεθα καὶ ἀξιώματος. καὶ ἐν τοῖς δικανικοῖς σφοδρότητος τῆς ἔμψυχον τὸν ἀγῶνα ποιούσης.

Ε δεῖ τινές φασι μὴ θεῖναι μελέτην ψόγου· ἔλεγξε γὰρ αὐτὴν ἐν τῷ ἐγκωμίῳ ἐκ τῶν αὐτῶν τῷ ψόγῳ συγκειμένην. ἀλλὰ φαμὲν, ὡς οὐ πάντως ὁ τῷ ἐγκωμίῳ ἐγγυμνασθεὶς ἤδη καὶ πρὸς ψόγον ἱκανός ἐστιν· ὅθεν καὶ πολλοὺς ὁρῶμεν πρὸς ἔπαινον δεξιοὺς, οὐ μὴν καὶ πρὸς ψόγον, ὡς ὅμηρον, πίνδαρον· ἑτέρους δὲ τοὐναντίον· ὡς τὸν ἀρχίλοχον. Προύθηκε δὲ τὸν φίλιππον εἰς ψόγον φασὶν, ἢ ὡς φιλέλλην. ἢ ὅτι αὐτὸς τὰ μακεδόνων εἰς μέγα πρῶτος αἴρειν ἤρξατο, ὑφ᾽ ὧν οἱ ἐν ἀθήναις ἀπώλοντο ῥήτορες. ἐποίησεν οὖν τοῦτο ὡς σοφιστὴς ὁ ἀφθόνιος τοῖς ῥήτορσι τιμωρῶν. Καθίστατον χείριστον· εὐφυῶς κατασκευάσειν ὅτι πάντας τοὺς πονηροὺς ὁ φίλιππος ὑπερέβαλλε· δείκνυσι γὰρ τοὺς μὲν μακεδόνας ἁπάντων τῶν βαρβάρων χείρονας· τοὺς δὲ πελλαίους τῶν ἄλλων μακεδόνων· τοὺς δὲ φιλίππου προγόνους τῶν ἄλλων πελλαίων· τὸν δὲ αὐτοῦ πατέρα τῶν προγόνων· τὸν δὲ φίλιππον τοῦ πατρός. Τὸ πρῶτον ἐξέωσαν. καὶ μὴν οὐκ ἐξελάθησαν· ἀλλ᾽ ἐς ἀποικίαν διὰ πλῆθος ἐξεπέμφθησαν· ἀλλ᾽ ἔστι ταῦτα ἐν ἀδείᾳ τοῖς σοφισταῖς· πιθανῶς ὡς τὰ πολλὰ καὶ μὴ ἀποδεικτικῶς ἐπιχειροῦσιν. Ἐξ ἧς οὐδὲ δουλούμενοι· τοῦτο ἐκ τοῦ δημοσθένους εἴληφε. φησὶ γὰρ ἐκεῖνος ὄλεθρος μακεδὼν, ὅθεν οὐδ᾽ ἀνδράποδον σπουδαῖον ἦν πρότερον πρίασθαι. Ἀθηναῖοι γάρ· ἔν τισι τῶν βιβλίων θηβαῖοι γράφονται. Ὡμήρευε. καταπολεμηθέντος γὰρ ἀμύντα ὑπὸ τῶν ἰλλυριῶν καὶ φόρους τοῖς κρατήσασι τελεῖν ἀναγκασθέντος, οἱ ἰλλυριοὶ λαβόντες εἰς ὁμηρείαν φίλιππον νεώτατον ὄντα τῶν υἱῶν παρέθεντο τοῖς ἀθηναίοις. Τῶν ἄκρων ἀποστερῶν· φασὶ τὸν ἔχετον τὴν θυγατέρα ὑπό του φθαρεῖσαν ἐγνωκότα, ταῖς οἰκείαις χερσὶν ἐκκεντῆσαι τὰς ὄψεις αὐτῆς καὶ σιδηρᾶς κριθὰς ἀλήθειν ἀναγκάσαι. εἰρηκότα τότε αὐτῇ τὰς ὄψεις ἀποδώσειν, ὅταν καὶ αὐτὴ τὸν σίδηρον ἄλευρον ποιήσῃ. τὸν δὲ φθορέα τῆς κόρης αἰχμόδημον τά τε ἄλλα μόρια περιτεμεῖν τοῦ σώματος καὶ αὐτὰ τὰ αἰδοῖα.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΙΣΕΩΣ.

Ε ἰκότως τῷ ἐγκωμίῳ καὶ ψόγῳ ἡ σύγκρισις ἕπεται. ἔστι γὰρ τοῦ αὐτοῦ αὐτοῖς εἴδους· διαφέρει δὲ ἡ παροῦσα σύγκρισις τῆς ἐν ἐκείνοις τε καὶ τῷ κοινῷ τόπῳ συγκρίσεως, ὅτι ἐκείνη μὲν μόριον ἦν γυμνάσματος· αὕτη δὲ ὅλον γύμνασμα· καὶ ὅτι ἐκεῖ μὲν ἢ μίαν πρᾶξιν μιᾷ πράξει παρεβάλλομεν, ἢ γένος γένει, ἢ τι τοιοῦτον· ἐνταῦθα δὲ πάντας τοὺς ἐγκωμιαστικοὺς κινοῦντες τόπους συγκριτικῶς ἐκφέρομεν· δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι εἴτε ἀγαθῶν εἴτε κακῶν ποιούμεθα αὐτῶν ἐξέτασιν, δεῖ μὴ τῇ καθαιρέσει τῶν ἐξεταζομένων αὔξειν τὰ ἡμέτερα· οὐ γὰρ οὕτω μεγάλα ταῦτα ἀποδείξομεν· ἀλλὰ τότε ἔσται τὰ ἡμέτερα μεγάλα· ὅταν μεγάλων μείζονα φανῇ. ὡς τὸ ὁμηρικὸν, πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφευγε· δίωκε δέ μιν μέγ᾽ ἀμείνων· καὶ ἐπὶ κακῶν ὁ δημοσθένης κατ᾽ ἀνδροτίωνος· διόδωρος γὰρ οὐκ εἶπεν ὅτι οὐδὲν εὐκτήμων παρ᾽ αὐτοῦ ἠδίκηται. ἀλλ᾽ ὅτι πολλὰ μὲν καὶ μεγάλα· πολλῷ δὲ ἐγὼ μείζονα· συμβάλλεται δὲ ἡ σύγκρισις εἴς τε τὸ πανηγυρικὸν, ἐπειδὴ καὶ διπλοῦν ἐγκώμιόν ἐστι. καὶ πρὸς τὸ δικανικόν· οἱ γὰρ ἀντεγκληματικοὶ στοχασμοὶ καὶ ὅροι, καὶ ἡ κατὰ ἀμφισβήτησιν συγκριτικῶς ἐκφέρονται· ὅτι δὲ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς τοῦ πολιτικοῦ λόγου μορίοις σύγκρισις εἰσάγεται, εἴρηται ἐν τῷ ἐγκωμίῳ. Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο ὡς εἰ καὶ διπλοῦν ἐγκώμιον ἡ σύγκρισίς ἐστιν, ἀλλ᾽ οὐκ ἀνάγκη διὰ πάντων τῶν ἐγκωμιαστικῶν κεφαλαίων ἰέναι. μὴ δὲ ζητεῖν παραιτήσεως τρόπους, τῆς ἀνειμένης φράσεως μὴ σφόδρα ἀνάγκην ἐχούσης τῇ τέχνῃ τῶν ἐγκωμίων ἕπεσθαι. Συνάπτων. ἀπὸ τῶν συλλογισμῶν καὶ ταῦτα· τιθέντες γὰρ ὡς προτάσεις τὰ γένη τῶν συγκρινομένων καὶ τὰς πράξεις ἢ ἄλλο τι ὕστερον συνάπτομεν θατέρῳ τὸ μεῖζον· οἷον ὡς ἐν τῇ τοῦ ἀφθονίου μελέτῃ· γ γόνασι τῆς ἴσης ἄμφω

γῆς οὐ μιᾶς· καὶ ἑξῆς. εἶτα τὸ συμπέρασμα· ἔσω δὴ τὸ γεγενῆσθαι χώρας ὁμοίας· καὶ ἑξῆς. Ἡ χρηστὰ πονηροῖς· διπλῆς οὔσης τῆς συγκρίσεως κατά τε ποιότητα καὶ ποσότητα, ἡ μὲν διὰ τῶν χρηστῶν καὶ τῶν φαύλων τῆς ποιότητός ἐστιν. ἡ δὲ διὰ τῶν μικρῶν καὶ μεγάλων τῆς ποσότητος. παρέλιπε δὲ ἐν μὲν τῇ προτέρᾳ πρὸς τὸ ἐντελὲς τῆς διαιρέσεως, τὸ καὶ πονηρὰ χρηστοῖς· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τότε μεγάλα μεγάλοις, καὶ μικρὰ μικροῖς· καὶ μεγάλα μικροῖς, ὡς δυνάμενα ἐκ τῶν τεθέντων καὶ αὐτὰ νοηθῆναι· ἐν μὲν γὰρ τῇ προτέρᾳ τὰ τρία σκέλη τῆς διαιρέσεως εἰπὼν, τὸ ἓν παρέλειπεν· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τὸ ἓν εἰπὼν, τὰ τρία παρέλιπεν. Ἡ χρηστὰ πονηροῖς. οὐ τὰ ὁμολογούμενα ἀγαθὰ καὶ πονηρά· οἷον ἀρετὴν καὶ κακίαν, ἢ φῶς καὶ σκότος· ἀλλὰ τὰ μέσα. ὅταν κατὰ μὲν φύσιν ἀλλήλοις ἐναντία ᾖ· οὐ μὴν καὶ κατὰ τὴν τῶν πολλῶν ἢ τῶν σοφῶν ὑπόληψιν· τὸ μὲν ὁμολογούμενον ἀγαθὸν ᾖ· τὸ δὲ πονηρόν. ἀλλὰ πολλὴ ᾖ περὶ τούτων ἡ διαμάχη· οἷον πενίας καὶ πλούτου. μάλιστα γὰρ τούτων τὸ μέσον ἐπαινούμενόν ἐστιν ἡ αὐτάρκεια. Οὐ δεῖ δὲ συγκρίνοντας· τρία φησὶν ὁ γεωμέτρης χρήσιμα περιγίνεσθαι τῷ οὕτω συγκρίνοντι· πρῶτον μὲν τὸ σαφέστερον τὸν λόγον καὶ εὐμνημονευτότερον γίνεσθαι, διὰ τὸ μὴ τὰς διαφορὰς τῶν τόπων ἀπομηκύνεσθαι· δεύτερον δὲ τὸ καὶ τὰ μεγέθη καὶ τὰς ὑπεροχὰς ἐναργεῖς ὁρᾶσθαι συνεχεῖς οὔσας· καὶ μὴ ἀποκρυπτομένας· ἢ ἀποκρυπτούσας τὰς ἐλάττονας· τρίτον ὅ φησι καὶ ἀφθόνιος, ὥσπερ εἰ καὶ δρομέων ἅμα συντρεχόντων καὶ ἀντιτρεχόντων ἀλλήλοις ἅμιλλα.

Α ρετὴν. ἀρετὴν ἐνταῦθα οὐ τὴν καθόλου φησί· πρὸς τίνα γὰρ ἄλλην αὐτὴ συγκριθείη ἑτέρας καθόλου μὴ οὔσης· καὶ δὴ καὶ τῶν συγκρινομένων ὁμογενῶν ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ ὁμοειδῶν ὀφειλόντων εἶναι. ἀλλὰ τὴν μερικὴν καὶ ἄτομον ἀρετὴν τῆς ἀνδρείας τὴν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀχιλλέως καὶ τὴν ὁμοίαν τὴν ἐν τῇ τοῦ ἕκτορος. Τὸν πηλέως πρὸς ἕκτορα. πρᾶγμα βούλεσθαι τὴν ἀρετὴν συγκρίνειν εἰπὼν, νῦν πρόσωπα εἰσάγει. ἢ οὖν οὐχ ἁρμοδίως τὸ προοίμιον εἰσενήνεκται, ἢ ἀχιλλέα καὶ ἕκτορα τὰς ἐν ταῖς ψυχαῖς τούτων φησὶν ἀρετάς· οἶμαι δὲ μᾶλλον ἀληθεύειν τὸ πρότερον. Προῆλθον τοίνυν. παρεῖται ὁ ἀπὸ τοῦ ἔθνους τόπος τῷ σοφιστῇ. διὰ τὸ δεύτερον ἐν τούτῳ κατὰ πολὺ εἶναι τοῦ ἀχιλλέως τὸν ἕκτορα. ὁ μὲν γὰρ ἕλλην· ὁ δὲ βάρβαρος. Πρόγονος ὑπῆρχε δάρδανος. τὸν λαομέδοντα ἐνταῦθα παρέλιπεν. ἐπειδὴ γὰρ μέσον ἀχιλλέως καὶ διὸς δύο εἶπεν αἰακὸν καὶ πηλέα, οὐ βούλεται μέσον ἕκτορος καὶ διὸς τρεῖς ἐμφῆναι. ἵνα μὴ ἐγγύτερος ὢν διὶ ἀχιλλεὺς ἕκτορος φαίνοιτο· καὶ διὰ ταῦτα δὲ ἀνωτέρω τὸν λαομέδοντα τῷ πριάμῳ συνῆψεν.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΗΘΟΠΟΙΙΑΣ.

Τ ῶν τελεωτέρων προγυμνασμάτων ἐστὶ καὶ ἡ ἠθοποιία· τὸ γὰρ πιθανὸν ὅπερ δὴ κεφάλαιόν ἐστι τῆς ῥητορικῆς, ἐν αὐτῷ διδασκόμεθα, οἰκείοις τοῖς ἤθεσι τῶν ὑποκειμένων προσώπων τοὺς λόγους περιθεῖναι γυμναζόμενοι. εἰκότως οὖν μετὰ τὰ προλαβόντα ὡς τελεώτερον τέτακται· χρήσιμον δὲ καὶ πρὸς τὰ τρία εἴδη τῆς ῥητορικῆς· καὶ τὰ τέσσαρα τοῦ πολιτικοῦ λόγου μόρια. καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς ἔνθα ἂν ᾖ χρεία, ταῖς ἠθοποιίαις χρώμεθα· δοκεῖ δὲ καὶ πρὸς τὸν ἐπιστολιμαῖον χαρακτῆρα γυμνάζειν, εἴγε καὶ ἐν ἐκείνῳ δεῖ τοῦ ἤθους τῶν τε ἐπιστελλόντων, καὶ τῶν πρὸς οὓς ἐπιστέλλουσι ποιεῖσθαι πρόνοιαν. Μίμησις ἤθους· μέμφονταί τινες τῷ ὅρῳ κατὰ τὸ πλεονάζον. ὡς συμπεριλαμβάνοντι τῇ λογικῇ μιμήσει καὶ τὴν γραφικὴν καὶ ἀνδριαντοποιητικήν· καὶ γὰρ ἐκεῖναι μιμοῦνται ἤθη· ἔδει οὖν φασι, μίμησις λογικὴ προσθεῖναι· μίμησις δὲ ἤθους εἰπὼν καὶ τὰ πάθη καὶ τὰς διαθέσεις, καὶ ἕξεις, καὶ φύσεις ἐδήλωσε· ταῦτα γὰρ πάντα ἐν ἠθοποιίαις

μιμούμεθα· πάθος μὲν οἷον ἔλεος, θυμόν· μῖσος· φθόνον. ἔστι γὰρ πάθος πρόσκαιρος ψυχῆς κατάστασις· διάθεσιν δέ, οἷον τύχην, ἢ τέχνην, ἢ προαίρεσιν· τύχην μέν, οἷον τίνας ἂν εἴποι λόγους πένης, ἢ πλούσιος· καὶ τὰ τοιαῦτα· τέχνην δέ, οἷον τίνας ἂν εἴποι λόγους ναυτικὸς ἢ γεωργός· προαίρεσιν δέ, τίνας ἂν εἴποι λόγους φίλος ἢ ἐχθρός· ἕξιν δέ, τίνας ἂν εἴποι λόγους ὁ ἐνδελεχεῖ μανίᾳ ὤν· φύσιν δέ, οἷον τίνας ἂν εἴποι λόγους πρόβατα ἢ ἀλώπεκες. Προσώπου. ἔδει φασί τινες προσθεῖναι καὶ πράγματος· ἐν γὰρ ταῖς προσωποποιίαις ἔστιν ὅτε καὶ πραγμάτων ἤθη μιμούμεθα· ὥσπερ ἐν τῷ κατάπλῳ Λουκιανὸς τὸ τῆς κλίνης καὶ τοῦ λύχνου ἐμιμήσατο· καὶ τῶν ἀλόγων ζῴων· ὥσπερ Ὅμηρος τὸ τοῦ Ἀχιλλείου ἵππου. ἀλλ' ὅμως ὅταν προαίρεσιν αὐτοῖς καὶ λόγων ἦθος περιτιθῶμεν, προσώποις καὶ αὐτὰ ἀναλογοῦσι· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ προσωποποιίαν λέγονται. Εἰδωλοποιία δέ. ὥσπερ Εὐριπίδης ἐν τῇ Ἑκάβῃ παρεισάγει τὸ τοῦ Πολυδώρου εἴδωλον, καὶ Ὅμηρος τὸ τοῦ Πατρόκλου ὁμιλοῦν τῷ Ἀχιλλεῖ. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ τεθνηκὸς πρόσωπον εἰ μὲν ὡς μετὰ θάνατον λέγον εἰσάγεται, εἰδωλοποιίαν ποιεῖ· εἰ δὲ ὡς πρὸ τοῦ θανάτου καὶ ζῶν, ἠθοποιίαν. Ἡ μὲν οὖν διαίρεσις. τοῦτο οἱ μὲν ἐπιδιαίρεσίν φασι τῆς ὅλης ἠθοποιίας εἶναι. οἱ δὲ ὑποδιαίρεσιν τοῦ ὁμωνύμου τῆς ἠθοποιίας εἴδους· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὰ προτεθέντα παραδείγματα τό τε παθητικόν, καὶ ἠθικόν, καὶ μικτὸν οὔτε εἰδωλοποιίας, οὔτε προσωποποιίας ἐστίν· ἀλλὰ μόνης ἠθοποιίας. ὁπότερον δὲ ἂν τούτων ἀληθὲς ᾖ, οὐδὲν τῷ λόγῳ λυμαίνεται.

Ἦθος μὲν γὰρ ἡ βουλή. Ἰστέον ὅτι πολλάκις οὐ μόνον ἦθος καὶ πάθος, ἀλλὰ καὶ πρᾶγμα συνεμφαίνεται· οἷον τίνας εἴποι λόγους ἀριστεὺς γέρων ἐπὶ πόλεμον τὸν υἱὸν προτρεπόμενος· πρᾶγμα γὰρ ἐνταῦθα ἡ προτροπή. ἀλλ' ἐν τῇ ἠθοποιίᾳ πρὸς τὸ τοῦ λέγοντος μόνον ἦθος ἐγγυμναζόμεθα· πρὸς γὰρ τὴν τελείαν τῆς προτροπῆς διαίρεσιν οἱ προτρεπτικοὶ καὶ θετικοὶ γυμνάζουσι λόγοι· διὸ κἀνταῦθα μηδὲ τὴν τελείαν τῶν κεφαλαίων τῆς θέσεως παραληπτέον διαίρεσιν· δεῖ γὰρ μὴ τοὺς προτρεπτικοὺς ἀπὸ τῆς ἠθοποιίας πίπτειν· ἀλλὰ τοὐναντίον. Συντόμως. τουτέστι κομματικῶς. ἀνθηρῶς δὲ ἀντὶ τοῦ λαμπρῶς· ὡς γὰρ τὴν ὅρασιν τὰ ἄνθη. οὕτω καὶ τὸν νοῦν αἱ ἡδεῖαι καὶ κομματικαὶ λέξεις ἡδύνουσιν· ἅπερ εἰσόμεθα ἐν τοῖς περὶ λαμπρότητος Ἑρμογένους. Ἀπολύτως. ἢ ἀσυνδέτως. ἢ ὡς ἕκαστον τῶν κώλων ἰδίαν ἔννοιαν περιέχειν· καὶ μὴ ἐξηρτημένα ἀλλήλων εἶναι. Πλοκῆς τε καὶ σχήματος. πλοκῆς μὲν οἷον ὑπερβατῶν, περιόδων, καὶ τῶν τοιούτων· σχήματος δέ, οἷον τοῦ καινοπρεποῦς καὶ τῶν ἄλλων· οὐ γὰρ παντός φησι σχήματος· οὐ γὰρ οἷόν τε. ἐπεὶ πᾶς λόγος διὰ σχημάτων γίνεται. ἀλλὰ τοῦ συνεχῶς ὑπαλλαττομένου· καὶ μεταβαλλομένου· οἷον ἐξ ἐλεγκτικοῦ εἰς ἐρωτηματικόν· καὶ τὰ τοιαῦτα. τὸ γὰρ περὶ τὰ τοιαῦτα καταγίνεσθαι πάθους ἀλλότριον. ἴδιον δὲ χαιρόντων, καὶ γελώντων καὶ θρηνούντων τὸ συντόμως καὶ διὰ βραχέων ἕτερα ἑτέροις ἐπάγειν· ἀλλ' οὐδὲ διηγήσεων σωζουσῶν τὴν ἀκολουθίαν δεησόμεθα· εἰ δὲ μή, λύοιτο ἂν τὸ πάθος. Τοῖς τρισὶ χρόνοις. ἀρξόμεθα γὰρ ἀπὸ τοῦ ἐνεστῶτος, καὶ ἀναδραμούμεθα ἐπὶ τὸν παρεληλυθότα· κἀκεῖθεν αὖθις ὑποστρέψομεν εἰς τὸν ἐνεστῶτα· οὐ γὰρ ἀμέσως ἥξομεν ἐπὶ τὸν μέλλοντα ἀλλὰ μνημονεύσομεν διὰ βραχέων τῶν ἐνεστώτων· καὶ οὕτως ἐξετάσομεν τὰ μέλλοντα. μαντικωτέρῳ τῷ λόγῳ χρώμενοι.

Ι ὁ γὰρ εἰς πεῖραν ἥκων. τοῦτο ἀπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἐπιταφίου ἔλαβε παραφράσας αὐτό. ἔχει δὲ οὕτως ἐκεῖνο. καὶ λύπη οὐχ ὧν ἄν τις μὴ πειρασάμενος ἀγαθῶν ἢ καλῶν στερίσκηται· ἀλλ' οὗ ἂν ἐθὰς γενόμενος ἀφαιρεθείη. Καὶ νῦν ἑκατέρων· τῶν ἀρρένων δηλονότι καὶ θηλειῶν.

Τ ριῶν ὄντων εἰδῶν τῆς διηγήσεως, ἁπλοῦ, ἐγκατασκεύου, καὶ ἐνδιασκεύου· τοῖς μὲν ἐνδυσὶ γυμνάζει ἡμᾶς τὸ διήγημα· τῷ δὲ ἐνδιασκεύῳ ἡ ἔκφρασις· ἔδει ὡς οὖσαν συγγενῆ τῷ διηγήματι ταύτην μετ' ἐκεῖνο εὐθὺς τάττεσθαι· ἀλλ' ἐπεὶ τῶν τελεωτέρων ἐστὶ τοῦτο καὶ ποικιλωτέρων· καταγίνεται δὲ καὶ περὶ ἃ τὸ ἐγκώμιον καὶ ὁ ψόγος, καὶ ἡ σύγκρισις καὶ ἡ ἠθοποιία, περὶ πρόσωπα δηλαδὴ καὶ πράγματα, καιρούς τε καὶ τόπους, καὶ τὰ τοιαῦτα, εἰκότως αὐτοῖς συνετάχθη. εἰ δὲ καὶ τὸ διήγημα παρεπόμενα ἔχει τὰ περιστατικά, πρόσωπον, πρᾶγμα, καὶ τὰ λοιπά· ἀλλ' ἐκεῖνο συνίσταται μόνον ἐκ τούτων. οὐ μὴν καὶ περὶ αὐτὰ καταγίνεται πάντα· ἀλλὰ περὶ μόνον τὸ πρᾶγμα. ὡς καὶ ὁ ὁρισμὸς αὐτοῦ δείκνυσι· συντελεῖ δὲ ἡ ἔκφρασις καὶ πρὸς τὰ τρία τῆς ῥητορικῆς εἴδη ὥσπερ καὶ τὸ διήγημα. καὶ πρὸς τὰ δύο τοῦ πολιτικοῦ λόγου μόρια, τὴν διήγησιν λέγω καὶ τοὺς ἀγῶνας. τὸ γὰρ εὐθὺς ἐν προοιμίοις ἢ ἐν ἐπιλόγοις· ἔνθα μάλιστα συντέμνεται ὁ λόγος, ἐκφράζειν ἄτεχνον κρίνεται. διαφέρει δὲ ἔκφρασις διηγήματος ὅτι τὸ μὲν ψιλὴν ἔχει τοῦ πράγματος ἔκθεσιν· ἡ δὲ πειρᾶται θεατὰς ἐργάσασθαι μικροῦ τοὺς ἀκούοντας· καὶ ὅτι τὸ μὲν τὰ καθόλου ἐξετάζει· οἷον ὅτι ἐπολέμησαν Ἀθηναίοις Λακεδαιμόνιοι. ἡ δὲ τὰ κατὰ μέρος. οἷον ὅτι τοιᾷδε καὶ τοιᾷδε μηχανῇ χρησάμενοι. καὶ τοιῷδε τρόπῳ τῆς ὁπλίσεως. Περιηγηματικός. περιηγεῖσθαί ἐστι τὸ τινὰ προϊέναι τινὸς καὶ δεικνύειν αὐτῷ ἃ μή πω τεθέαται· τὸν δὲ τοῦτο ποιοῦντα περιηγητὴν λέγομεν. Καιρούς τε καὶ τόπους. χρόνος καιροῦ διαφέρει· ὅτι ὁ μὲν περιεκτικὸς καὶ ἀόριστος· ὁ δὲ καιρὸς μερικός τε καὶ ὡρισμένος· οἷον ἔαρ· θέρος· ἡμέρα. νύξ· καὶ τὰ τοιαῦτα· διὸ οὐδὲ τὸν χρόνον εἶπεν ἐκφράζεσθαι· ἀλλὰ τὸν καιρὸν μόνον ὡς ὡρισμένον. ἰστέον δὲ ὅτι καὶ πάντα τὰ περιστατικὰ ἐκφράζεται πλὴν τῆς αἰτίας ὅτι τε καθ' αὑτὴν οὐχ ὑφέστηκε· καὶ διότι κατασκευῆς ἴδιον αὕτη. παραβάλλομεν μέντοι ταύτην ἐν ταῖς ἐκφράσεσιν ὡς κατασκευάσαι τὴν διασκευήν. δεῖ γὰρ μὴ κατ' ἔκφρασιν μόνον προϊέναι· ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας τῶν ἐκφραζομένων προνοεῖν· τοῦ καλῶς ἔχειν ἕκαστον πρὸς ἔπαινόν τε τῶν ἐκφραζομένων καὶ τοῦ ποικιλώτερον τὸν λόγον καὶ τερπνὸν γίνεσθαι. ἐκ κατασκευῆς ὁμοῦ καὶ διασκευῆς. Ὥσπερ ὁ συγγραφεύς. συγγραφέα τὸν Θουκυδίδην καλεῖ κατὰ τὸ ἐξαίρετον, ὡς ποιητὴν τὸν Ὅμηρον φαμέν, καὶ ῥήτορα τὸν Δημοσθένην· τὸ δὲ χειμέριον ὄνομα λιμένος ἐστί. Δεῖ δὲ ἐκφράζοντας. εἰ δὲ πρᾶγμα ἐκφράζομεν· οἷον πόλεμον, τά τε πρὸ τοῦ πολέμου διελευσόμεθα τὰς στρατολογίας, τὰ ἀναλώματα, τοὺς φόβους· εἶτα τὰς συμβολάς· τὰς σφαγάς· τὰ τραύματα· ἐφ' ἅπασι δὲ τῶν μὲν τὴν ἧτταν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν· τῶν δὲ τὰ τρόπαια, καὶ τοὺς παιᾶνας. Πεζομαχίας ἢ ναυμαχίας. τῶν συνεζευγμένων ἐστί. τὴν νυκτομαχίαν εἰπόντος τοῦ Ἀφθονίου· ὁ Γεωμέτρης καὶ τὴν ναυμαχίαν συνεζευγμένην εἶναί φησιν· εἰ γὰρ ἐκείνη τοιαύτη διὰ τὸν καιρὸν τῆς νυκτὸς ἔσται πάντως· καὶ αὕτη διὰ τὸν τῆς θαλάσσης τόπον· τῶν περιστατικῶν γὰρ ἑκάτερα, εἰ δὲ τοῦτο δυοῖν τις ἔσται ἄρα καὶ διπλῆ καὶ πολλαπλῆ πλειόνων περιστατικῶν συνδραμόντων. Χαρακτῆρα ἀνειμένον. περὶ τούτου τελεώτατα ἐν τοῖς περὶ ἀφελείας ἐν τῷ περὶ ἰδεῶν Ἑρμογένους βιβλίῳ μαθησόμεθα. Καὶ ὅλως ἀπομιμεῖσθαι. οἱ μὲν ἔφασαν ὅτι δεῖ μὴ μόνον τὰ γεγονότα· ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ γεγονότα μέν, ἐνδεχόμενα δὲ γενέσθαι, λέγειν ὅτι γεγόνασιν. οἱ δὲ τὸ μήτε τὰ μεγάλα μικρῶς λέγειν· καὶ τὰ μικρὰ μεγάλως, μήτε τὰ δεινὰ μετρίως· καὶ τοὐναντίον· μήτε τὴν φυγὴν μέτριον οὖσαν πρᾶγμα ἢ δρασμὸν δεινοτέρως λέγειν ἢ ὑποχώρησιν μετριωτέρως. μήτε τὴν δειλίαν οἰκονομίαν, ἢ τὴν σωφροσύνην ἠλιθιότητα· ἀλλ' οἷά ἐστι τὰ πράγματα τοιαῦτα καὶ λέγειν.

ἐπειδὴ σκοπὸς τῷ ἐκφράζοντι ὑπ' ὄψιν ἄγειν τὰ ἐκφραζόμενα. Πράγματα. πράγματα ἐνταῦθα οὐ τὰ τοῖς προσώποις ἀντιδιαστελλόμενα, ἀλλ' ἁπλῶς πάντα, κἂν τόπος ᾖ κἂν χρόνος. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ παρὸν προγύμνασμα οὐδὲν ἴσως κωλύει καθ' αὑτὸ συστῆσαι ὑπόθεσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ τῶν μερῶν ἐστι. φράσεως δὲ ποικίλης ἐν τούτῳ δεόμεθα. πρὸς γὰρ τὴν ὑποκειμένην ὑπόθεσιν ἁρμόζειν δεῖ καὶ τὸ τῆς ἀπαγγελίας εἶδος.

Αἱ ἀκροπόλεις δὲ, ἀνειμένως καὶ ἀφελῶς ἐπήγαγε τὸ δὲ, μὴ προηγησαμένου τοῦ μὲν. τὸ δὲ ἄρα συμπέρασμά ἐστι συλλογισμοῦ. Τῇ δὲ γέγονεν εἴσοδος. ἐκ τῶν ἐπιφερομένων δοκεῖ δεῖν ἄνοδος γράφεσθαι. Τῶν ὄντων ὑπόμνημα, ἢ τῶν θεῶν. ἢ τῶν τεσσάρων στοιχείων φησὶ τοὺς τύπους γεγράφθαι. Τῆς τῶν πεισιστρατιδῶν. ἥτις τὸ πρῶτον μὲν καλλιρρόη ὠνομάζετο. ὕστερον δὲ ἐννεάκρουνος τῶν τυράννων οὕτω καλεσάντων. Εἰς τὸν ἀριθμόν. ὑπὸ γὰρ δυοκαίδεκα βασιλέων ἐτελεσιουργήθη. Σταδίῳ προσεοικώς. στάδιον ἐνταῦθα οὐ τὸ μέτρον λέγει, ἀλλὰ τὸ θέατρον.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΣΕΩΣ.

Θέσις λέγεται καὶ ὁ ὁρισμός. θέσις καὶ ἡ παράδοξος ὑπόληψις ἑνός τινος τῶν κατὰ φιλοσοφίαν γνωρίμων. ὡς ἡ τοῦ ἀντισθένους, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντιλέγειν. ἤ τις πλειόνων γινομένη δόξα ἀστείων μὲν ὄντων αἵρεσις γίνεται. ἀγελαίων δὲ κοινὴ ἔννοια. θέσις καὶ ἡ τοπικὴ σχέσις. ὡς τὸ ἄνω καὶ κάτω. ἔστι δέ τι καὶ σχῆμα παρὰ τοῖς ῥήτορσιν ὃ κατὰ ἄρσιν καὶ θέσιν ὀνομάζεται. οἷον οὐ κοσμικῶς ἀλλ' ὑπερκοσμίως. θέσις καὶ ὁ ὑποθετικὸς λόγος. ὁ μὴ ὢν μὲν, ὡς ὢν δὲ παραλαμβανόμενος. ὃ καὶ εἰς ἄτοπον ἢ ἀδύνατον ἀπάγων. οἷον θῶμεν τὴν ψυχὴν μὴ εἶναι, ἀθάνατον οὐκ οὖν. οὐδὲ ἀνταπόδοσις τῶν βεβιωμένων. εἰ δὲ τοῦτο οὐδὲ δίκη. εἰ δὲ οὐδὲ δίκη, οὐ πρόνοια. θέσις καὶ τὸ παρὰ τοῖς γραμματικοῖς ἐπίρρημα. τὸ ῥητορευτέον, πλευστέον, θέσις λέγεται, καὶ ἡ τῶν τοιούτων ἐπιρρημάτων λογικὴ ἐπίσκεψις. περὶ ἧς νῦν ἡμῖν ὁ λόγος. εἴρηται δὲ θέσις ἀπὸ τοῦ τίθεσθαι ἡμᾶς, καὶ ὥσπερ νομοθετεῖν καὶ δογματίζειν ὅτι τόδε καλὸν ἢ κακόν. τάττεται δὲ μετὰ τὰ προλαβόντα γυμνάσματα ὡς τελεωτέρα ἐκείνων. ἅτε ἀντίθεσιν καὶ λύσιν πρώτη ἐπιδεχομένη. διαφέρει δὲ θέσις ὑποθέσεως, ὅτι ἡ μὲν θέσις περὶ τῶν καθόλου διαλέγεται, οἷον εἰ γαμητέον. εἰ πλευστέον. καὶ δὴ καὶ ἀπεριστάτως προφέρεται. ἡ δὲ ὑπόθεσις μερικὴ διὰ τὰ περιστατικά. οἷον εἰ γαμητέον σωκράτει ἢ βασιλεῖ. συμβάλλεται δὲ ἡ θέσις πρός τε τὸ συμβουλευτικὸν εἶδος καὶ πρὸς τὸ ἀγωνιστικὸν μέρος τοῦ πολιτικοῦ λόγου καὶ τοῦ συμβουλευτικοῦ δὲ καὶ πρὸς ἑκάτερα τὰ μέρη. τό τε παραινετικόν, ὃ καὶ ἀστασίαστον. καὶ τὸ ὁμώνυμον τῷ γένει συμβουλευτικόν. ὅπερ καὶ στασιάζεται. καὶ γὰρ τῶν θέσεων αἱ μὲν τοῦ πανηγυρικοῦ εἴδους εἰσίν, οἷον εἰ προσκυνητέον τὸ θεῖον. εἰ τὴν ἀρετὴν τιμητέον. αἱ δὲ τοῦ συμβουλευτικοῦ. οἷον εἰ τοὺς ἐχθροὺς μισητέον. δέχεται μέντοι καὶ τὰ ἀστασίαστα ἀντίθεσιν καὶ λύσιν. εἰ καὶ μὴ διὰ μηδὲν ἄλλο, διά τό γε τοῖς ὠφελίμοις καὶ ἀγαθοῖς μὴ πανταχοῦ καὶ τὸ ῥᾷστον συνεῖναι. ἀλλ' ὡς τὸ πλεῖστον διεστηκέναι μάλιστα τά τε ἥδιστα, καὶ τὰ βέλτιστα. χαλεπὸν γάρ ἡ ἀρετή. ἰστέον καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ καθ' ἡμᾶς λόγος διαιρεῖται εἴς τε τὸν ἐνδιάθετον καὶ τὸν προφορικόν. ὧν ὁ μὲν ἐνδιάθετος εἴς τε τὸν θεωρητικόν, καὶ τὸν πρακτικόν. καὶ ὁ μὲν θεωρητικὸς λόγος ἐστὶν ἐπίσκεψιν ἔχων ἄχρι μόνης θεωρίας ἱσταμένην. οἷον ζητοῦντες, πῶς κεῖται ὁ οὐρανός. ἆρα μυλοειδῶς, ἢ σφαιροειδῶς ἄχρι μόνης γνώσεως ποιούμεθα τὴν ζήτησιν. πρακτικὸς δέ ἐστι λόγος ἐπίσκεψιν ἔχων τῇ διαδεχομένῃ πράξει λεγόμενος. οἷον συμβουλεύει δημοσθένης ὀλυνθίοις βοηθεῖν. τούτων δὲ πάλιν ὁ μὲν θεωρητικὸς διαιρεῖται εἰς θέσιν, καὶ τὸ πανηγυρικόν. ἔστι δὲ θέσις λόγος ἐπίσκεψιν ἔχων οὐκ ἐν τῇ διαδεχομένῃ πράξει γινόμενος. οἷον γαμητέον, πλευστέον. φαμὲν γὰρ μόνον ὅτι καλόν ἐστι τὸ γαμεῖν, ἢ τὸ πλεῖν. εἰ δέ τις ἀκούων γαμήσει, ἢ πλεύσει, οὐ παρὰ τοῦ εἰπόντος ἡ αἰτία. οὐ γὰρ ὁ εἰπὼν καλὸν τὸ πλεῖν ἤδη εἶπε καὶ τῷ πλεύσαντι, πλεῦσον. οὐ μὴν ἐν τῇ ὑποθέσει τοῦτο. ἐν ἐκείνῃ γάρ οὐκ ἐπ' ἄλλῳ τινὶ ἡ συμβουλὴ γίνεται. ἀλλ' ἢ ὡς αὐτὴ ἡ πρᾶξις αὐτὴν διαδέξηται. πανηγυρικὸν δέ ἐστιν αὔξησις ὁμολογουμένων ἀγαθῶν ἢ κακῶν. τὸ δὲ πρακτικὸν διαιρεῖται εἰς βουλὴν καὶ δίκην. ἔστι δὲ βουλὴ μὲν λόγος προτρεπτικός, ἢ ἀποτρεπτικὸς τέλος ἔχων τὸ συμφέρον. δίκη δὲ ἀμφισβήτησις λογικὴ τέλος ἔχουσα τὸ δίκαιον. περὶ δὲ τοῦ προφορικοῦ ἔφημεν ἐν τοῖς περὶ γνώμης. Θέσις ἐστι. τὴν θέσιν ἔνιοι μὲν ὡρίσαντο λόγον ᾧ ἀναγκαίως οὐ παρέπεται πρᾶξις. τῇ γὰρ ὑποθέσει ἕπεται καὶ ἡ πρᾶξις, διὰ τὸ τὴν μὲν θέσιν ἀπερίστατον εἶναι. τὴν δὲ ὑπόθεσιν μετὰ περιστάσεων, καὶ τὸ τῇ μὲν θέσει μὴ ὑποκεῖσθαι πρόσωπον ἀκροατῶν. ὥσπερ ἐν τῷ κοινῷ τόπῳ τοὺς δικαστάς. τῇ δὲ ὑποθέσει ὑποκεῖσθαι αὐτὸ τὸ τὴν συμβουλὴν δεχόμενον πρόσωπον. ἑρμογένης δέ φησι, θέσις ἐστὶν ἐπίσκεψίς τινος πράγματος θεωρουμένου ἀμοιροῦσα πάσης ἰδικῆς περιστάσεως. νικόλαος δὲ ὁ σοφιστὴς οὕτω. θέσις ἐστὶ πρᾶγμα λογικὴν ἐπίσκεψιν ἐνδεχόμενον ἄνευ προσώπων ὡρισμένων καὶ πάσης ἑτέρας περιστάσεως. ἰστέον μέντοι ὡς εἰ καὶ τὰ περιστατικὰ τὰ ἄλλα ἀπεῖναι δεήσει. ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ πρᾶγμα περὶ οὗ ὁ λόγος. οὐδὲ τὴν αἰτίαν τὴν κατασκευάζουσαν τὰ λεγόμενα. εἰ γὰρ μὴ πρᾶγμα ὑπόκειται περὶ τίνος ἐρεῖ ὁ λέγων. εἰ δὲ μὴ δι' αἰτίαν ἀποδώσει τῶν λεγομένων πῶς κατασκευάσει ὅτι καλῶς λέγει. Θεωρουμένου. ἀντὶ τοῦ εἰς ἐξέτασιν καὶ δοκιμασίαν προκειμένου. ἢ μέχρι μόνης θεωρίας ἱσταμένου, ἐπεὶ μὴ δι' ἀναμένει τὴν πρᾶξιν ἡ θέσις. ὥσπερ ὁ κοινὸς τόπος τὴν ψῆφον τῶν δικαστῶν. καὶ ὁ μῦθος καὶ ἡ χρεία καὶ ἡ γνώμη τὴν τῶν ἀκουόντων ὠφέλειαν. Τινός. τό τινος ἐνταῦθα οὐ μερικοῦ ἀτόμου φησίν. ἦ γὰρ ἂν ἦν ὑπόθεσις, ἀλλ' ἑνός τινος εἴδους ὅπερ καθολικόν ἐστι. Τῶν δὲ θέσεων. ζητοῦσί τινες πότερον τὰς τῶν φιλοσόφων καὶ μαντέων καὶ γεωμετρῶν καὶ ὅλως μὴ δυναμένας ὑπὸ ἰδιωτῶν καταλαμβάνεσθαι. οἷον ἀστρονομικὴν σπλαγχνοτομικήν. ἐξαρτυτικήν. εὑρίσκονται γὰρ καὶ τοιαῦται θέσεις εἰ ἀπὸ δρυὸς τὴν τρόπιν κατασκευαστέον. εἰ σιδηροῦν τὸν τῆς ἀσπίδος ὀμφαλὸν ποιητέον. εἰ δὲ τοσαῖσδε χορδαῖς ἐν λύρᾳ χρηστέον. τὸ μὲν γὰρ ναυπηγοῦ. τὸ δὲ ἀσπιδοποιοῦ. τὸ δὲ μουσικοῦ. ἀλλ' ἐμοὶ δοκεῖ χρῆναι. φησὶν ὁ σαρδέων πάσας τὰς τοιαύτας θέσεις ἐν ταῖς πολιτικαῖς ἀριθμεῖν. ὧν αἱ ἐπιστῆμαι καθ' ἑκάστην πολιτείαν συμβαίνουσιν. ἀλλ' ὁ μὲν ἀφθόνιος τὴν θέσιν διαιρεῖ ὡς ἐν τῇ ἐκθέσει κεῖται. ὁ δὲ ἑρμογένης εἴς τε τὸ ἁπλοῦν, οἷον εἰ γαμητέον. καὶ τὸ πρός τι, οἷον εἰ βασιλεῖ γαμητέον. καὶ τὸ διπλοῦν, οἷον εἰ ἀθλητέον μᾶλλον ἢ γεωργητέον. Διενήνοχε δέ. ἰστέον ὡς εἰ καὶ τάχα τῶν τελεωτέρων αἱ ὑποθέσεις παρὰ τοῖς ῥήτορσιν ἅτε καὶ τὸ περιστατικὸν προσλαμβάνουσαι, ἀλλ' οὖν ὑπὸ τὰς θέσεις τελοῦσιν ὡς μερικώτεραι. ὡς οὖν ὑπὸ ταύτας ὑποθέσεις ἐκλήθησαν. κυρίως μὲν οὖν ὑποθέσεις αἱ συμβουλευτικαί. μετηνέχθη δὲ τὸ ὄνομα καὶ ἐπὶ τὰς δικανικάς τε καὶ πανηγυρικάς. Τῇ καλουμένῃ ἐφόδῳ. ἐξ ἐφόδου ποιήσει προοίμιον ὁ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ προκειμένου ἀρξάμενος πράγματος. καὶ μὴ ἔξω τούτου πλανώμενος. ὡς ἔχει τὸ, οὔτε τὴν ἀρετὴν ἐπαίνων χωρὶς, οὔτε τὴν κακίαν ἔξω ψόγου προσήκει καταλιπεῖν. καὶ ὡς τὸ ἐν τῇ τῆς παρούσης θέσεως μελέτῃ. καλεῖται δὲ ἔφοδος ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἐξ ἐφόδου χειρουμένων πόλεων. Νομίμῳ. δεῖ γινώσκειν ὅτι τῇ τοιαύτῃ διαιρέσει οὐκ ἐπὶ τῶν θεωρητικῶν ἀλλ' ἐπὶ τῶν πολιτικῶν χρησόμεθα θέσεων. αἱ μὲν γὰρ θεωρητικαὶ φιλοσόφου δέονται θεωρίας. τινὲς μέντοι τὴν θέσιν διὰ τὸ συμβουλευτικὴν εἶναι, τοῖς τε-

λικοῖς κεφαλαίοις διεῖλον· ἐπεὶ καὶ ἡ πραγματικὴ μόνη τῶν στάσεων τὸ ὕψος διαιρεῖται. ἕτεροι δὲ τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς, γένει, ἀνατροφῇ, πράξεσι· καὶ ἴσως οὐ κακῶς· ἐνδέχεται γὰρ τοῦ εἴδους ὄντος συμβουλευτικοῦ πανηγυρικὴν εἶναι τὴν ὕλην· ὡς ἔχει τό, νόμος τὸν μέλλοντα δᾳδουχεῖν δοκιμάζεσθαι· Ἀλκιβιάδης λαχὼν δᾳδουχεῖν δοκιμάζεται. ὁ τοίνυν Ἀφθόνιος καὶ ἄμφω τὰς δόξας ἀποδεχόμενος· ἐν μὲν τῇ μεθόδῳ τοῖς τελικοῖς κεφαλαίοις τὴν θέσιν διαιρεῖσθαι ἐδίδαξεν· ἐν δὲ τῇ μελέτῃ τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς διεῖλεν αὐτήν. ἰστέον δὲ ὅτι δυνατὸν μὲν ἀνασκευάζειν τὰς θέσεις· οὐ συνήθως δέ, διὰ τὸ μὴ ἐθίζειν τοὺς νέους τὰ τοῖς καλοῖς ἐναντία φρονεῖν. ἔτι ζητεῖται, εἰ τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς ἡ θέσις διαιρεῖται, τί ἂν διαφέροι τοῦ ἐγκωμίου· καὶ φησὶν ὁ Νικόλαος, ὅτι ἐν ταύτῃ μὲν ἐμπίπτει ἀντίθεσις· ἐν ἐκείνῳ δὲ οὐδαμῶς, εἰ μὴ ἄρα διὰ ἰδιαζούσης ὕλης.

Ι στέον ὅτι τὸ μὲν προῆλθεν οὐρανοῦ, τοῦ γένους ἐστί, τὸ δὲ καὶ πρῶτον μὲν ἀνθρώπους, τῶν πράξεων· τὸ δὲ τύχης μοι δοκεῖς, ἡ λύσις κατ' ἔνστασιν. τὸ δὲ ἃ μὲν γὰρ κακοπραγοῦντες, ἐπιχείρημα κατασκευαστικὸν τῆς λύσεως· τὸ δὲ εἰ δὲ δὴ μάλιστα. ἑτέρα λύσις τῆς αὐτῆς ἀντιθέσεως κατὰ ἀντιπαράστασιν· τὸ δὲ οὐχ ὅσα ἂν τοῖς πράγμασιν· ἐπιχείρημα τῆς κατὰ ἀντιπαράστασιν λύσεως· τὸ δὲ καί μοι τὰς καθ' ἕκαστον, ἐργασία μία δι' ὅλου ἐστὶν εἰς κατασκευὴν τοῦ ἐπιχειρήματος ἄχρι τῆς δευτέρας ἀντιθέσεως· τὸ δὲ ταῦτα θανάτου δεινά, λύσις κατ' ἔνστασιν τῆς δευτέρας ἀντιθέσεως· τὸ δέ, ἐγὼ δ' αὖ τοὐναντίον, ἑτέρα λύσις κατὰ τὸ βίαιον· τὸ δὲ ὑπόθεσις ἀντὶ τοῦ αἰτία καὶ ἀφορμή· τὸ δὲ καί τι πόνον ἐπίσταται, λύσις καὶ αὐτὴ κατὰ τὸ βίαιον. τὸ δὲ μέγα ὁ γάμος, οἷον ἐπίλογός ἐστι.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΟΜΟΥ ΕΙΣΦΟΡΑΣ.

Ε ἴδει μὲν τὴν τοῦ νόμου εἰσφορὰν προηγεῖσθαι τῆς θέσεως, διὰ τὸ ἐμφαίνεσθαι ἐν αὐτῇ πρόσωπον εἰ καὶ ἀόριστον. καὶ διὰ ταῦτα μερικωτέρα τῆς θέσεως οὔσης. δεῖ γὰρ ἀπὸ τῶν μερικωτέρων ἐπὶ τὰ καθολικώτερα προϊέναι. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ γυμνάσματα πρὸς τελείους λόγους ἡμᾶς γυμνάζει τουτέστι τὰς ὑποθέσεις, ἐκεῖνο δοκεῖ τελεώτερον τὸ μᾶλλον γυμνάζον εἰς τὴν ὑπόθεσιν· τοιοῦτον δέ ἐστιν ἡ τοῦ νόμου εἰσφορά, μᾶλλον τῆς θέσεως κοινωνοῦσα τῇ ὑποθέσει. διὰ τὸ περίστασίν τινα δέχεσθαι προσώπου· νόμου τοίνυν εἰσφορὰ πολλαχῶς γίνεται. καὶ γὰρ καὶ ὅτε συνηγοροῦμεν νόμῳ ἢ παρ' ἡμῶν τεθέντι καὶ νῦν εἰσφερομένῳ, ἢ πάλαι τεθέντι καὶ κυρωθέντι, καὶ ὅτε δὴ κατηγοροῦμεν νόμου ἢ νῦν τεθέντος, ἢ πάλαι, ὅτε οὐδὲ εἰσφορά, ἀλλ' ἐκφορὰ μᾶλλον νόμου καὶ λύσις ἐστίν, ἔτι δὲ καὶ ἡνίκα ἀμφότερα ποιοῦμεν. ἐν μέρει μὲν κατηγοροῦντες τοῦ νόμου, ἐν μέρει δὲ συνηγοροῦντες αὐτῷ· ὡς καὶ ἡ τοῦ Ἀφθονίου ἔχει μελέτη. εἰσφορὰν δὲ νόμου ταύτην καλοῦμεν, καὶ οὐκ ἐκφορὰν ἀπὸ τοῦ κρείττονος μέρους· ὁ μὲν γὰρ λύων νόμον παραθεὶς τοῦ κακοῦ γέγονε φρονιμώτερος· ὁ δὲ τιθεὶς ἐπ' ἀδήλοις ἐτίθει καὶ διὰ τοῦτο προτιμότερος. εἰσφορὰν δὲ νόμου, καὶ συνηγορίαν ταύτην ὠνόμασαν ἀπὸ τοῦ καθολικωτέρου. πᾶς μὲν γὰρ εἰσφέρων καὶ συνηγορεῖ τῷ εἰσφερομένῳ· οὐ μὴν πᾶς ὁ συνηγορῶν καὶ εἰσφέρει. ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ συνηθεστέρου καὶ πυκνότερον γινομένου. οὐ γὰρ τοσοῦτον ἐξ ἀνάγκης τοῖς κειμένοις καὶ πολιτευομένοις νόμοις συνηγοροῦμεν. περιττὸν γάρ, εἰ μὴ ἀμελοῖντο, ὅσον νόμους εἰσφέρειν ἀναγκαζόμεθα. διαφέρει δὲ τῶν κατὰ νόμου εἰσφορὰν ζητημάτων τὸ παρὸν γύμνασμα, ὅτι ἐκείνοις μὲν διά τινα συμβᾶσαν αἰτίαν ἢ εἰσφέρομεν νόμον, ἢ λύομεν· οἷον νόμος ταριχεύειν τὰ σώματα· ἐμίγη τις τεταριχευμένῳ σώματι· καὶ γράφει τις λελύσθαι τὸν τῆς ταριχείας νόμον· καὶ αὖθις Ἀλκιβιάδης μετὰ τὰ κατὰ Κύζικον εἰσφέρει νόμον, μηδένα στρατηγὸν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἀνακαλεῖσθαι. ἂν δὲ οὕτως εἴπωμεν, νόμος ταριχεύειν τὰ σώματα, καὶ γράφει τις αὐτὸν λελύσθαι, ἢ γράφει μηδένα στρατηγὸν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἀνακαλεῖσθαι, γυμνασία ἔσται. συμβάλλεται δὲ ἡ τοῦ νόμου εἰσφορὰ πρὸς τὸ συμβουλευτικόν, ὥσπερ καὶ πᾶσα πραγματικὴ ὑπόθεσις· πρὸς δὲ μέρος λόγου τὸ ἀγωνιστικόν. Δέχεται πρόσωπον. πρόσωπον ἀντὶ τὸ τοῦ γράψαντος. τοῦτο δ' ἔτι καὶ ἡ θέσις ἠπόρει· ἀλλὰ καθ' ὃ ἁπλῶς περὶ οὗ ἐστιν ἡ γραφή· οἷον μοιχοῦ ἀνδροφόνου. ἢ ἀριστέως τυραννοκτόνου. Ὑποθέσεως λείπεται, ὑπόθεσίς ἐστι ζήτησις πολιτικὴ ἐφ' ὡρισμένων προσώπων καὶ πραγμάτων τὴν ἀμφισβήτησιν ἔχουσα· καὶ ἅπαν τοῦτό τινα παρὰ τῶν ἀκουόντων μετὰ τὸν λόγον ἐνέργειαν. Συνηγορία καὶ κατηγορία. τοῦτο οἱ μέν φασιν ὅτι ἢ συνηγοροῦμεν νόμῳ τινί· ἢ κατηγοροῦμεν ἑτέρου· ἐν ἄλλῳ μέντοι καὶ ἄλλῳ καιρῷ· οἱ δὲ ὅτι κατηγοροῦντες νόμου τινός. ἕτερον ἀντὶ αὐτοῦ εἰσφέρομεν· ὡς ἐπὶ τοῦ παρόντος Ἀφθόνιος ἐμελέτησεν. Ἔστι δὲ νόμος. τὸν ὁρισμὸν τοῦ νόμου ἐκ τοῦ ῥήτορος λαβὼν παρῴδησεν ὁ Ἀφθόνιος. ἐκεῖνος γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν κατὰ Ἀριστογείτονος οὕτω φησί· πᾶς ἐστι νόμος εὕρεμα μὲν καὶ δῶρον θεῶν, δόγμα δ' ἀνθρώπων φρονίμων, ἐπανόρθωμα δὲ τῶν ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων, κοινὴ δὲ συνθήκη πόλεως. τὸ δὲ συνθήκη δηλοῖ ἢ ὅτι πολλῶν συνελθόντων εἰς ταυτὸ συνετέθη. ἢ ὅτι κἂν ὑφ' ἑνὸς τεθῇ τῇ συνθήκῃ καὶ συμφωνίᾳ τῶν ἄλλων κυροῦται. τὸ δὲ εἰς ἀμφότερα ἢ πρὸς τὰ ἑκούσια καὶ ἀκούσια ἀνεκτέον ὡς εἴρηται ἢ τοὺς θεοὺς καὶ ἀνθρώπους. Ἰστέον δὲ ὅτι τῶν νόμων οἱ μέν εἰσι κοινοί, ὡς οἱ καθόλου περὶ τῶν τῆς πόλεως. οἱ δὲ ἴδιοι οἱ περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους συμβολαίων· καὶ πάλιν τῶν νόμων οἱ μὲν ἀγαθῶν ἀμοιβὰς εἰσηγοῦνται· οἱ δὲ ἀδικημάτων τιμωρίαν ὁρίζουσι. διαφέρει δὲ ψήφισμα νόμου, ὅτι τὸ μὲν ψήφισμα πρὸς καιρόν ἐστιν. ὁ δὲ νόμος πρὸς ἅπαντα τὸν χρόνον ἀναφέρεται. Ἡ μὲν οὖν διαίρεσις· διαίρεσιν ἤτοι τὴν τεχνολογίαν λέγει, ἢ τὴν εἰς κατηγορίαν καὶ συνηγορίαν τοῦ προγυμνάσματος τομήν. Τὸ κεκλημένον ἐναντίον· ἐναντίον ὅπερ καὶ ἐν τῷ κοινῷ εἴρηται τόπῳ. ἐνταῦθα δὲ οἱ μέν φασιν εἶναι τόδε τὸ κεφάλαιον, τὸ εἰ μὲν οὖν δωροδοκίαν· οἱ δέ, τὸ δοκεῖτε δέ μοι, βέλτιον δὲ τὸ δεύτερον. Ἰστέον δὲ ὅτι φράσεως ἐνταῦθα δεῖ συνεστραμμένης καὶ ἰσχυρᾶς· ὡς ἐγγὺς ὑποθέσεως ὄντος τοῦ γυμνάσματος.

Ω σπερ δίκαια κρίνετε. τοῦτο καθ' ὑποστροφὴν οὐκ ἐπὶ διόρθωσιν· τὸ δὲ κατεγνωκὼς περὶ τοῦ νομοθέτου ὁ λόγος ὁ περὶ τοῦ νόμου. Ναί φησιν· ἀλλὰ μεγάλα. ἐνθένδε ἡ τῶν τελικῶν κεφαλαίων εἰσαγωγή. εἰσάγει δὲ ταῦτα ὁ σοφιστὴς οὐχ ὡς παρ' ἑαυτοῦ κατὰ θέσιν· ἀλλ' ὡς παρὰ ἐχθροῦ κατὰ ἀντίθεσιν. ἥ τις ἐστὶν ἀπὸ τοῦ δικαίου· καὶ ἀντεγκληματική· καὶ γὰρ τὸ δίκαιον μιᾷ τῶν δικαιολογικῶν ὑποπίπτει στάσεων. καὶ κατ' ἐκείνην διαιρεῖται, ὡς φησιν Ἑρμογένης. Καὶ τί διαφέρει. ἑτέρα ἀντίθεσις ἀπὸ τοῦ δικαίου. τὸ γὰρ δίκαιον, ὡς εἴρηται, κατὰ μίαν μελετᾶται τῶν δικαιολογικῶν· μεμελέτηκε δὲ ἐνταῦθα κατὰ μετάληψιν· ὡς τὸ μὲν πρᾶγμα συγχωροῦντος τοῦ ἀντιλέγοντος ἤτοι τοῦ τὸν νόμον ἀνασκευάζοντος, τὸν δὲ χρόνον μόνον μεταλαμβάνοντος. ὡς δίκαιον μὲν τὸν μοιχὸν ἀναιρεῖσθαι, μὴ μέντοι πρὸ κρίσεως. εὐλόγως δ' οὖν ἡ ἀντίθεσις πρὸς τὴν μετάληψιν ἀπήντησε συλλογιστικῶς· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐν τῇ διαιρετικῇ παραδίδονται τέχνῃ, τὸ μετὰ τὴν μετάληψιν συλλογισμὸν εὑρίσκεσθαι· καὶ ταύτην αὐτῷ λύεσθαι. ὥσπερ κἀνταῦθα συλλογιζόμενος ὁ τῷ νόμῳ συνιστάμενος, τί φησι διαφέρει εἴτε πρὸ τῆς κρίσεως, εἴτε μετὰ τὴν κρίσιν ὁ μοιχὸς ὑφέξει τὴν δίκην· δι' ἀμφοτέρων γὰρ τὸ αὐτὸ πάντως ἀπαντήσεται τέλος. Ὅσον τυράννου. ἡ λύσις κατ' ἔνστασιν. Καὶ δῆμος μὲν. ὅσα γὰρ ἐν τῇ βουλῇ ἔδοξε, ταῦτα ἐπὶ τὸν δῆμον ἀνέφερε καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ ἀπὸ τοῦ δήμου ψηφιζόμενα ἀπὸ τῆς βου-

λῆς ἐκυροῦτο. Ἐξ ἐναντιωμάτων. τοῦτό τινες οὕτως ἐνόησαν· οἱ νόμοι πάντες ἐξ ἐναντιωμάτων ἐτέθησαν· οἷον ἐτολμήθη φόνος· καὶ νόμοι κατὰ φονέων ἐγράφησαν· καὶ μοιχεία κατὰ μοιχῶν ὡσαύτως. ὁμοίως καὶ περὶ τῶν λοιπῶν. εὐφυὲς οὖν τὸ νόημα. οὐχ ἅπτεται δὲ τῆς ἀφθονίου ἐννοίας. ἐναντία γὰρ οὖσα τὸ δημοκρατίαν καὶ τυραννίδα βούλεται ἀποδεῖξαι, εἰ καὶ παραφθείρει τὴν τοῦ λόγου σύνταξιν, ὡς καὶ πολλαχοῦ ἐν τοῖς προλαβοῦσι, ἐνδεικτικὸν μὲν γὰρ ἴσως ἀκριβείας· λογογραφίαν δὲ ἐπιτυχὸν οὐδαμῶς. Ἀλλὰ χαλεπωτέραν. ἀντίθεσις καὶ αὕτη ἀπὸ τοῦ συμφέροντος. τὸ δὲ τοὐναντίον μὲν οὖν ἡ λύσις κατὰ τὸ βίαιον. Δεινὸν ὁ μοιχὸς. ἑτέρα ἀντίθεσις ἀπὸ τοῦ δικαίου. ἐνήλλαξε δὲ τὸ σχῆμα κατ' ἐρώτησιν τὸν λόγον προαγαγών. ἵνα δόξῃ λανθάνειν. καὶ πάλιν δὲ τὴν αὐτὴν λύσιν ἐπήγαγεν. ἣν καὶ πρότερον. Ὡς μοιχὸς ἀναιρούμενος. τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἐκβησομένου φασίν.

Τ
Ε Λ Ο
Σ

ΙΣΑΓΩΓΗ ΣΧΟΛΙΩΝ ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΤΕΧΝΟΓΡΑΦΩΝ, ΕΙΣ ΤΑ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ.

δ

Δεῖ μὴ μόνον τοῖς τῆς φύσεως ἀγαθοῖς, ἀλλὰ καὶ οἰκείοις εὑρήμασι κατακοσμεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον. τριῶν γὰρ οὐσῶν γνωστικῶν δυνάμεων ἐκ τῆς φύσεως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ, νοῦ, διανοίας, καὶ δόξης, δι' ἃς καὶ διενηνόχαμεν τῶν ἄλλων ἐμψύχων, φημὶ δὴ ζώων, καὶ φυτῶν, μὴ βουλομένη ἡ ἡμετέρα ψυχὴ τὰ δεύτερα φέρειν τῆς φύσεως, ἐφευρίσκει καὶ αὐτὴ τρία τινὰ πράγματα, ἐπιστήμην, τέχνην, ἐμπειρίαν, ἀναλογοῦντα ταῖς τρισὶν ἐκείναις γνωστικαῖς δυνάμεσι, καὶ ἡ μὲν ἐπιστήμη ἅτε δὴ ἄπταιστος οὖσα γνῶσις, ἀναλογεῖ τῷ νῷ. ἡ δὲ τέχνη πρὸς τὸ τῆς διανοίας κάλλος ἐξισοῦται. ὥσπερ γὰρ ἡ τέχνη πολλάκις τὴν τῆς ἀληθείας ὁδὸν βαδίζει, ὀλιγάκις δὲ τῆς ἀληθείας ἀποδιδράσκει τὴν αἴσθησιν, οὕτω καὶ ἡ διάνοια πολλάκις μὲν διανοουμένη τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν, τῆς ἀληθείας οὐκ ἀφίσταται. ὀλιγάκις δὲ ταύτης ἀποφεύγει τὴν ἀκρίβειαν. Διάνοια δὲ εἴρηται ἀπὸ τοῦ διανοεῖν τινα ὁδόν. ἡ δὲ ἐμπειρία, ἀναλογεῖ τῇ δόξῃ. ὥσπερ γὰρ ἡ δόξα ἄνευ λόγου προέρχεται, οὕτω καὶ ἡ ἐμπειρία, αἰτίας τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ πραγμάτων οὐκ ἐπίσταται. Εἰ δέ τις ἀπορήσειε, διὰ τί τρεῖς εἰσι γνωστικαὶ τῆς ψυχῆς δυνάμεις, καὶ μὴ πλείους, ἢ ἐλάττους, γινωσκέτω, ὅτι τὸ γινώσκων ἢ μετὰ λόγου γινώσκει, ἢ ἄνευ λόγου. καὶ εἰ μὲν μετὰ λόγου, γίνεται ἡ διάνοια, εἰ δὲ ἄνευ λόγου, ἡ μὲν κρείττων ἢ κατὰ λόγον ἐστὶν ὑπὲρ ἀπόδειξιν, καὶ γίνεται ὁ νοῦς, ἡ δὲ ἥττων ἢ κατὰ ἀπόδειξιν, καὶ γίνεται ἡ δόξα. καὶ γὰρ ἡ δόξα χείρων, ἢ κατὰ ἀπόδειξίν ἐστιν. ἡ γὰρ δόξα ὡς ἀγνοοῦσα, οὐκ ἀποδ

ὑπὲρ ἀπόδειξιν οὖσαν. ἐπειδὴ δὲ τὴν ὑφ' ἡμῶν ἐξηγουμένην ῥητορικὴν ἐπίκτητον οὖσαν οἱ μὲν πέρα τοῦ προσήκοντος ἐξαίροντες, ἐπιστήμην ὠνόμασαν. ἄλλοι δὲ τέχνην αὐτὴν ἀπεκάλεσαν. ἕτεροι δὲ κακίζοντες ἐμπειρίαν ἀπεφήναντο. Μάθωμεν τί ἐπιστήμη. τί τέχνη. τί ἐμπειρία. εἴπωμεν δὲ πρῶτον, τί ἐστιν ἐπιστήμη. καὶ τί ἴδιον αὐτῆς. ἐντεῦθεν, οἱ μὲν τὴν ἐπιστήμην ὁριζόμενοι, γνῶσιν ἄπταιστον οὐκ ἀπώκνησαν λέγειν. ἄλλοι δὲ γνῶσιν τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ πραγμάτων καθὰ ἔχει φύσεως εἶπον. Ἀλλ' ἵνα μάθωμεν τί ἐστι γνῶσις τέσσαρά τινα κεφάλαια εἴπωμεν παρακείμενα ἀλλήλοις κατὰ τὴν φωνήν, διαφέροντα δὲ κατὰ τὸ σημαινόμενον. Εἰσὶ δὲ ταῦτα, γνωστικόν, γνωστόν, γνωστική, γνῶσις. Γνωστικόν ἐστιν αὐτὸ τὸ γινώσκων. ὡς ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. ὁ γὰρ ἄνθρωπος γνωστικὸν ζῶόν ἐστι. γνωστὸν δέ ἐστιν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τὸ γινωσκόμενον. καὶ ἔχον φύσιν τοῦ γινώσκεσθαι, ἤτοι καταλαμβάνεσθαι. γνωστικὴ δὲ ὡς ἐπὶ τῆς ἡμετέρας διανοίας. γνῶσις δέ, αὐτὴ ἡ ἐνέργεια, ἤτοι γε ἀντίληψις. ἥ τις γε διαβαίνει καὶ διακονεῖ μεταξὺ τοῦ γινωσκομένου καὶ τοῦ γινώσκοντος. Σύνηθες δὲ ἦν τοῖς παλαιοῖς τὰς ἕξεις γνώσεις ὀνομάζειν. Ἕξις δέ ἐστιν ἐπίκτητον πρᾶγμα. ὡς ἐπὶ τῆς ῥητορικῆς, καὶ τῆς φιλοσοφίας. καὶ αὐτῶν γὰρ οὖσαν τὴν φιλοσοφίαν ἕξιν γνῶσιν θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀπεφήναντο. Σαφηνήσωμεν δὲ καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ ὅρου τῆς ἐπιστήμης. Γνῶσίς φησι τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ πραγμάτων. Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα ἐπιστήμη, ἔχει καὶ ὑποκείμενον, ἔχει καὶ τέλος. καὶ ὑποκείμενον μέν ἐστι περὶ ὃ καταγίνεται. περὶ ὃ ἐνεργεῖ. τέλος δέ ἐστιν, οὗ χάριν πάντα, αὐτὸ δὲ οὐδενός. Ἐπὶ τῆς τεχνικῆς δὲ γυμνάσωμεν τὸν λόγον, ἔχει ὑποκείμενον ἡ τεχνική

τὰ ξύλα· τέλος δὲ τὸ ποιῆσαι θρόνον, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ἁρμόζον τῇ τεκτονικῇ· διὰ τοῦτο γὰρ πάντα γίγνεται καθὰ ἔχει φύσεως· καλῶς προσέθηκεν ὁ τοῦ ὅρου ποιητὴς. αἱ γὰρ ἐπιστῆμαι περὶ τὰ καθόλου καταγίνονται ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντα, αἱ δὲ τέχναι περὶ τὰ μερικώτερα ἐν ῥοῇ ὄντα, καὶ ἀπορροῇ, καθὰ οὕτω ἔχει φύσεως αἱ ἐπιστῆμαι γιγνώσκουσι τὰ πράγματα, τουτέστιν ὄντως καὶ ἀληθῶς, ὡς ὑπὸ αὐτῆς τῆς φύσεως προῆλθον. μαθόντες οὖν, τί ἐστιν ἐπιστήμη, μάθωμεν τί ἴδιον αὐτῆς. ἴδιον ἐπιστήμης ἐστὶ τὸ πάντα μετὰ λόγου γινώσκειν, καὶ ἀεὶ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν. δεῖ γοῦν εἰδέναι ὅτι ἐάν τις πρᾶγμα ἐπίσταται ἐκ τύχης ἢ ἐκ φύσεως, πολλάκις μὲν αὐτὸ γινώσκει, ἀλλ' ὅμως ἀγνοῶν τὴν αἰτίαν σφάλλεται· ὁ δὲ πάντα μετὰ λόγου γιγνώσκων, οὐδέποτε τῆς ἀληθείας τὴν αἴσθησιν ἀποδιδράσκει. ἀεὶ δὲ τὰ αὐτὰ πρόσκειται· ἐπειδὴ οὐκ ἐκ πλάνης τινὸς ἡ ἐπιστήμη βιαζομένη ἄλλοτε ἄλλως λέγει, ἀλλ' ἀεὶ τὰ αὐτά. ἐρωτώμενος γὰρ ὁ ἀστρολόγος ποῦ ἐστιν ἡ σελήνη, ἐν τῇ πρώτῃ τῇ καθ' ἡμᾶς σφαίρᾳ φήσει. καλῶς δὲ πρόσκειται καὶ τὸ περὶ τῶν αὐτῶν· οὐδὲ γὰρ περὶ τοῦ ἑρμοῦ ὁ ἀστρολόγος ἐρωτώμενος, τὰ περὶ τῆς σελήνης ἀποκρίνεται, ἀλλὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἀποκρίνεται, περὶ ὧν καὶ ἐρωτᾶται. μάθωμεν δὲ τί ἐστι τέχνη, καὶ τί ἴδιον αὐτῆς. τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων ἐμπειρίᾳ συγγεγυμνασμένων πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ. ἢ ὡς ἄλλοι ἐξηγοῦνται, αὐτοῦ τοῦ ἐμπειρίᾳ ἐκτιθέμενοι τὸν ὅρον. ἑκάστην δὲ λέξιν κειμένην ἐν τῷ ὅρῳ βασανίσωμεν. σύστημα, τουτέστιν, ἄθροισμα. δεῖ γὰρ εἰδέναι ὅτι πολλῶν θεωρημάτων, σύστημά ἐστιν ἡ τέχνη, ὥσπερ καὶ ἡ ἰατρικὴ πολλῶν θεωρημάτων σύστημά ἐστι· τὸ γὰρ ἄθροισμα τῶν θεωρημάτων αὐτῆς, αὐτὴν τὴν τέχνην συνίστησι. πολλάκις γὰρ θεωρήματα οἱ τῶν τεχνῶν ἐφευρεταὶ συναγαγόντες, ἑκάστῃ τέχνῃ ἁρμοδίως συνῆψαν ἐκ καταλήψεων, τουτέστιν ἐξ ἐφευρέσεως. οὐ γὰρ ἐκ φύσεώς εἰσιν αἱ τέχναι, ἀλλ' ἐξ ἐφευρέσεως. ἐμπειρίᾳ τουτέστιν, οὐχ ὡς εἰκῇ καὶ ἔτυχε τὰ θεωρήματα ἐξέθεντο οἱ παλαιοί, ἀλλ' ἐμπειρίᾳ πρῶτον ἐδοκίμασαν τὴν τούτων ἀλήθειαν· καὶ εἶθ' οὕτως ἐξέθεντο, συγγεγυμνασμένον, τουτέστιν ὅτι οὐκ ἠρκέσθησαν τῇ πείρᾳ μόνον οἱ θεωρημάτων διδάσκαλοι, ἀλλὰ καὶ συνεγύμνασαν τὰ θεωρήματα ποίαν οἰκειότητα, καὶ σχέσιν πρὸς ἄλληλα ἔχουσιν. πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ· ἐντεῦθεν ὁ ὅρος διεχώρησε τὰς ἐπιστήμας, καὶ τὰς κακοτεχνίας, καὶ ματαιοτεχνίας ἀπὸ τῶν τεχνῶν. μέχρι γὰρ τούτου συμπεριλαμβάνειν ὁ ὅρος καὶ ταύτας. ἐντεῦθεν δέ, ὡς εἴπομεν, διαχωρίζει τὰς μὲν ἐπιστήμας τοῦτον τὸν τρόπον· αἱ ἐπιστῆμαι, οὐ πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ εἰσίν· οἷον ὡς ἐπὶ τῆς φιλοσοφίας. αὕτη γὰρ οὐ κατὰ τὸν βίον ἡμῖν συμβάλλεται, ἀλλ' ὑπὲρ τὸν βίον· περὶ γοῦν ψυχῆς διαλαμβάνει, ἀλλὰ καὶ τὰς κακοτεχνίας διαχωρίζει· οὐδὲ γοῦν κακοτεχνία πρός τι τέλος εὔχρηστόν ἐστι τῶν ἐν τῷ βίῳ· πρὸς οἷς γὰρ οὐκ ὠφελεῖ ἡ κακοτεχνία, ἀλλὰ καὶ βλάπτει, ὡς ἐπὶ τῶν μαγγανευόντων, ἢ τῶν κλεπτῶν· ἀλλ' οὐδὲ ἡ ματαιοτεχνία συμβάλλεται τοῖς ἐν τῷ βίῳ. ὡς ἐπὶ ζύγου τοῦ πολυζήλου κέγχρου· οὐδὲν γοῦν τι συμβάλλεται ἡμῖν εἰς τὸν βίον. τινῶν δὲ τὸ ἐκ καταλήψεων ὀργανικῶν ἐξηγήσαντο, βιασάμενοι τὴν ἀλήθειαν. ἡ γοῦν ἐπιστήμη, καὶ ἡ τέχνη, ἕξις ἐστίν, ἡ δὲ ἕξις ἐν τῇ καρδίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ ἐστί. τὰ δὲ ὀργανικὰ ὡς ἐπὶ πᾶν τῶν πλείστων τεχνῶν ὑλικά ἐστιν· ἀδύνατον δέ ἐστιν ἔχειν ὑλικὰ ὀργανικὰ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ καρδίᾳ. ἔλθωμεν δὲ καὶ εἴπωμεν τί ἴδιον τέχνης ἐστίν, ἴδιον τέχνης ἐστί, τὸ πάντα μετὰ λόγου εἰδέναι, καὶ πολλάκις ἐπιτυχεῖν, ὀλιγάκις δὲ ἀποτυγχάνειν τῆς ἀληθείας, καὶ εἰ ἴδιον τέχνης ἐστὶ τὸ πλειστάκις ἀληθεύειν, ὀλιγάκις δὲ ψεύδεσθαι, πῶς εὑρίσκομεν πολλοὺς πολλάκις μὲν ἀποτυγχάνοντας, ὀλιγάκις δὲ ἐπιτυγχάνοντας· καὶ φαμέν, ὅτι παρὰ τὴν τῶν

μετιόντων

μετιόντων ἀμαθίαν, καὶ οὐ παρὰ τὴν τέχνην τοῦτο γίγνεται. οὐ δεῖ δὲ τὰς τῶν προσώπων ἁμαρτίας, ἐπὶ τὰ πράγματα μεταφέρειν. πάλιν ἀποροῦσιν, εἰ ἴδιον τέχνης τὸ μετὰ λόγου πάντα εἰδέναι, διά τι εὑρίσκομεν πολλὰς τῶν τεχνῶν ἀλόγως δημιουργούσας τὰ αὐταῖς ὑποκείμενα. καὶ λέγομεν, ὅτι κἂν κατὰ τοὺς μετιόντας ἄλογός ἐστι τῶν χρόνων ἡ παράδοσις εἰς λήθην ἐλθοῦσα, ἀλλ' οὖν πᾶσα τέχνη κατὰ τοὺς οἰκείους λόγους ἤτοι κατ' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, λόγους ἔχει καὶ αἰτίας τινάς. οὐκ ἔστι γὰρ τέχνη ποτὲ ἄνευ λόγου ὥς φησι πλάτων. τέχνην δὲ ἐγὼ οὐ καλῶ, ὃ ἂν εἴη ἄλογον πρᾶγμα. καὶ εἰ πᾶσα τέχνη κατὰ τοὺς οἰκείους λόγους ἄπταιστός ἐστι, τί δήποτε μὴ λέγομεν, καὶ αὐτὰς τέχνας ἐπιστήμας. ἐροῦμεν· ἡ ἐπιστήμη ἑκάστοτε ἄπταιστός ἐστι· πταίει δὲ περὶ τὸν μετιόντα. ἡ δὲ τέχνη καὶ παρὰ τὸν μετιόντα πταιστή ἐστι καὶ παρὰ τὸ ὑποκείμενον. ὑποκείσθω γὰρ ἰατρὸς ἄριστος ὑγείαν τῷ κάμνοντι περιποιούμενος. κἀκεῖνος μὲν κατὰ τὴν οἰκείαν τέχνην, ἄπταιστον τὴν ἰατρείαν προσφέροι τῷ κάμνοντι. ὁ δὲ κάμνων ἢ ἀπὸ ἀέρος ἢ ἀπὸ ἄλλου τινὸς βλαβείς, πταιστὴν ἔδειξε τὴν τέχνην. οὐ γοῦν αἱ τέχναι περὶ τῶν καθόλου διαλαμβάνουσιν, οὐδὲ περὶ τῶν ὡσαύτως ἐχόντων, ἀλλὰ περὶ τῶν μερικωτέρων τῶν ὄντων ἐν ῥοῇ, καὶ ἀπορροῇ. πλατύτερον δὲ τὰ περὶ τῆς τέχνης διεξέλθωμεν, καὶ εἴπωμεν τινὰ διαίρεσιν τῶν τεχνῶν. ἔστι δὲ αὕτη. τῶν τεχνῶν αἱ μέν, εἰς ἅπαξ εἰσὶν λογικαὶ πράξεως κατὰ τὸ ἀναγκαῖον μὴ δεόμεναι, ὡς ἐπὶ τῆς ῥητορικῆς καὶ ποιητικῆς. θεωροῦμεν γὰρ πολλοὺς τῶν σκεπτομένων εἴτε ῥητορικὴν εἴτε ποιητικὴν μὴ γραφῇ, τὰ ἑαυτῶν σκέμματα παραδόντας, εἰ καὶ τῷ πλάτωνι οὐ δοκεῖ, τῷ τῆς διαιρέσεως τάξει. ὁ γὰρ πλάτων καὶ πράξεως λέγει δεῖσθαι τὸν ῥήτορα, εἴγε τῇ ὑποκρίσει κέχρηται. ἡ γοῦν ὑπόκρισις τὴν τῆς πράξεως ἀναπληροῖ χρείαν. αἱ δέ, τῶν τεχνῶν εἰσι πρακτικαὶ λόγου κατὰ τὸ ἀναγκαῖον μὴ δεόμεναι, ὡς ἐπὶ τῶν βαναύσων τεχνῶν. αὗται γὰρ μᾶλλον πράξει, ἤπερ λόγων κέχρηνται. ἐπεὶ δὲ ὁ λόγος σημαίνει τὴν αἰτίαν καὶ τὸν προφορικὸν καὶ ἕτερα, ἐνταῦθα λέγομεν λόγον οὐ τὸν σημαινόμενον τὰ τὴν αἰτίαν· ἀλλὰ τὸν προφορικόν. αἱ δὲ τῶν τεχνῶν εἰσὶ μικταί. τῶν δὲ μικτῶν αἱ μέν εἰσιν ἐπίσης λόγῳ καὶ πράξει κεχρημέναι ὡς ἐπὶ τῆς κιθαρῳδίας. ἄλλο δέ ἐστι κιθαρῳδία, καὶ ἄλλο κιθαριστική, κιθαρῳδία ἐστὶν ἡ εὔρυθμος συμφωνία τῶν χορδῶν καὶ τῆς ᾠδῆς. κιθαριστική ἐστιν ἡ μόνη τῶν χορδῶν εὐφωνία. αἱ δὲ τῶν τεχνῶν μᾶλλον λόγῳ κέχρηνται, ἧττον δὲ πράξει. ὡς ἐπὶ τῆς ὑποκριτικῆς· οἱ γὰρ ἐξηγηταὶ τὸν ὀρέστην εὐριπίδου ἐξηγούμενοι τὸν ὑποκρινόμενόν φασι τὸν μενέλαον, τοῦ ὀρέστου πολλὰ λαλήσαντος, ὀλίγῃ πράξει φασὶ κεχρῆσθαι τὸν ὑποκρινόμενον τὸν μενέλαον. τοῦ γὰρ ὀρέστου εἰπόντος ἀπόδος ὅσον ἔλαβες ἐμοῦ πατρὸς πάρα· σχηματίσασθαί φασι τὸν μενέλαον ἤτοι τὸν ὑποκριτὴν καὶ ἀνανεῦσαι. ὅθεν καὶ ὁ ἐπιφερόμενος ἴαμβος ὡς ἀνανεύσαντος τοῦ μενελάου νομίσαντος περὶ τῶν χρημάτων τὸν ὀρέστην διαλέγεσθαι· ἐπιφέρεται οὕτως, οὐ χρήματ' εἶπον. ἰδοὺ οὖν ἡ ὑποκριτικὴ λόγῳ μᾶλλον κέχρηται, ἧττον δὲ πράξει. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ῥητορικῆς ἔστω ἡμῖν παράδειγμα. λόγῳ γὰρ μᾶλλον κέχρηται, ἧττον δὲ πράξει. αἱ δὲ τῶν τεχνῶν πράξει μᾶλλον κέχρηνται, ἧττον δὲ λόγῳ. ἐὰν ἐρωτήσῃ ὁ ἰατρός, πῶς παρῆλθε τὴν νύκτα ὁ κάμνων, καὶ τῆς τροφῆς εἴπῃ τὴν διαίτησιν τοῦ κάμνοντος. ἔλθωμεν δὲ καὶ εἴπωμεν τί ἐστιν ἐμπειρία, καὶ τί ἴδιον αὐτῆς. ἐμπειρία ἐστὶ κατά τινας, τριβὴ ἄλογος ἐκ παρατηρήσεως γινομένη· τριβὴ ἄλογος, τουτέστι γνῶσις ἄλογος· οὐ γὰρ γινώσκει ὁ ἐμπειρικὸς ἰατρός· ἐκ παρατηρήσεως δὲ γινομένη· ἐπειδὴ μιμητής ἐστιν ὁ ἐμπειρικὸς ἰατρὸς τοῦ δογματικοῦ. ὃ γὰρ ὁρᾷ ὁ ἐμπειρικός, τοῦτο καὶ μιμεῖται. ἄλλοι ὁριζόμενοι τὴν ἐμπειρίαν οὕτω λέγουσιν· ἐμπειρία ἐστὶ τήρησις καὶ μνήμη ἄλογος, ἀνθρωπίνη τῶν πολλάκις καὶ ὡσαύτως ὀφθέντων. μνήμη καὶ παρατήρη-

σις ἐκ παραλλήλου τὸ αὐτό. ἄλογος πρόσκειται, διὰ τὸ μὴ γινώσκειν τοὺς ἐμπειρικοὺς τὰς αἰτίας. ἀνθρωπίνη πρόσκειται, διὰ τὴν μνήμην καὶ τήρησιν τῶν ἀλόγων ζώων. κἀκεῖνα γὰρ ἔχουσι μνήμην καὶ τήρησιν τῶν πολλάκις καὶ ὡς αὕτως ὀφθέντων. οὔπω γὰρ εἰς ἅπαξ θεωρῶν ὁ ἐμπειρικὸς ἀρκεῖται τῇ ῥήσει. ἀλλὰ πολλάκις θεωρῶν ταῦτα μιμεῖται. ὡς αὕτως γινόμενα. ἴδιον δὲ ἐμπειρίας κατά τινας ἀλόγως πάντα εἰδέναι καὶ ἄνευ αἰτίας. ἄλλοι δὲ λέγουσιν ἴδιον ἐμπειρίας, τὸ πολλάκις μὲν ἀποτυγχάνειν, ὀλιγάκις δὲ ἐπιτυγχάνειν. καὶ τοῦτο ἐκ τύχης, διὰ παραδείγματος δηλούσθω τὸ λεγόμενον. ἰατρός ποτέ τις ἄριστος θεωρήσας τινὰ νέον πυρέττοντα ἐν θέρει ἀπὸ ξανθῆς χολῆς, προσήνεγκεν ὕδωρ τῷ νοσοῦντι μνησθεὶς τοῦ κανόνος, τοῦ λέγοντος, τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἀναιρετικὰ ἤτοι ἰάματα. καὶ τοῦτο ποιήσας ἰάσατο τὸν κάμνοντα. τοῦτο θεωρήσας ὁ ἐμπειρικὸς ἰατρὸς, προσήνεγκέν τισιν ὕδωρ πυρέττουσιν ἀγνοῶν τὰς αὐτῶν διαθέσεις, μὴ τὸν λόγον ἐπιστάμενος καθ᾽ ὃν ἐκεῖνος ὁ ἰατρὸς προσήνεγκεν τῷ πυρέσσοντι τὸ ὕδωρ, καὶ οὕτως ἀνεῖλε τοὺς πυρέσσοντας. μόλις δέ τις ἐξ αὐτῶν τῶν καμνόντων ἐσώθη ἐξ ἐκείνων ἡττώμενος ὑφ᾽ ὧν κἀκεῖνος ὁ ἐκ τοῦ ἀρίστου ἰατροῦ ἰαθείς. καὶ ἰδοὺ ἡ ἐμπειρία πολλάκις ἀπέτυχεν. οὐδ᾽ ἅπαξ δὲ κατὰ τοὺς οἰκείους λόγους ἀπέτυχεν, ἀλλὰ κἀκεῖνος ὁ ἰαθεὶς, ἐκ τύχης τινὸς ἐθεραπεύθη. εἰ μὴ γὰρ συνέβη ἐξ ἐκείνων αἰτιᾶσθαι, ἤμελλεν καὶ αὐτὸς συναναιρεῖσθαι τοῖς ἄλλοις.

τῆς ἐπιστήμης δὲ πρῶτον εἰκότως ἐμνημονεύσαμεν. ἐπειδὴ λογική ἐστι καὶ ἄπταιστος, τῆς τέχνης δεύτερον. ἐπειδὴ λογική ἐστι καὶ πταιστή. τῆς δὲ ἐμπειρίας τρίτης ἐπειδὴ ἄλογός ἐστι καὶ πταιστή. Ἀλλ᾽ ἔλθωμεν δὲ καὶ ζητήσωμεν ἐπὶ τῆς ῥητορικῆς τὰ εἰωθότα τέσσαρα κεφάλαια. ζητεῖσθαι ἐπὶ παντὸς πράγματος μὴ ἀμφιβαλλομένου. δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι οὐκ ἐπὶ παντὸς πράγματος ζητοῦμεν ταῦτα τὰ τέσσαρα κεφάλαια. οὔπω γὰρ ἐπὶ τοῦ πυρὸς ζητοῦμεν εἰ ἔστι. καὶ γὰρ φανερῶς ὁρῶμεν τὴν ὕπαρξιν τούτου, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ῥητορικῆς τὸ εἰ ἔστιν οὐ ζητοῦμεν, φανερὰ γάρ ἐστιν ἡ ὕπαρξις αὐτῆς. ἀλλ᾽ ἀντὶ τοῦ εἰ ἔστι, ζητοῦμεν τὸ πόθεν τὴν ἔκπαλαι σύστασιν ἔσχεν ἡ ῥητορική. εἶτα τί ἐστι. καὶ τοῦτο γὰρ συμβάλλεται ἡμῖν ὡς δειχθήσεται. εἶτα τὸ ὁποῖόν τί ἐστι. ἐν τούτῳ γὰρ γινώσκομεν τὰς διαιρέσεις αὐτῆς. εἶτα διατί ἐστιν. ἐν τούτῳ γὰρ τῷ κεφαλαίῳ τὸν σκοπὸν τῆς ῥητορικῆς ἔχομεν μαθεῖν. τούτων οὕτως ἡμῖν προτυπωθέντων, οἱ μὲν τῶν ἐξηγητῶν μυθικοῖς ἀπάταις τερπόμενοι ἐξηγοῦνται τὴν ῥητορικὴν εἶναί ποτε ἐν τοῖς θεοῖς. καὶ παραφέρουσι τὸ δημιουργικὸν ἔπος ἐκεῖνο, οἱ δὲ θεοὶ πὰρ ζηνὶ καθήμενοι ἠγορόωντο, εἶδος θέλουσι λέγειν τῆς ῥητορικῆς, τουτέστι τὸ δημηγορικόν. ἡμεῖς δὲ φαμὲν, ὅτι πάντα τὰ ἀγαθὰ ἡ θεία φύσις ἡμῖν ἐχαρίσατο. τὴν δὲ ῥητορικὴν ἡμεῖς παρὰ τοῖς θεοῖς οὐ λέγομεν γεγονέναι, τὴν δὲ πλείστην δύναμιν τῆς ῥητορικῆς ἐν τῷ προφορικῷ λόγῳ θεωροῦμεν. ὁ δὲ προφορικὸς λόγος, καὶ ὀδόντων χρήζει καὶ ὑπερώας καὶ τῶν ἄλλων σωματικῶν ὀργανικῶν. ἐπὶ δὲ τοῦ θεοῦ τὸ λέγειν τὰ τοιαῦτα, πάσης ἐστὶν ἀτοπίας ἀνάμεστον. ἄλλως τε δὲ καὶ παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἄλλως λέγονται καὶ ἄλλως νοοῦνται. εἶτα δὲ λέγουσιν ὅτι μετὰ τοὺς θεοὺς, εἰς τοὺς ἥρωας μεταβέβηκεν ἡ τέχνη. εἴ γε θεωροῦμεν τὸν πρίαμον τῷ ἐγκωμιαστικῷ εἴδει κεχρημένον. ὡς ὅτ᾽ ἂν λέγῃ ὦ μάκαρ ἀτρείδη μοιρηγενὲς, ὀλβιόδαιμον. τῷ δὲ συμβουλευτικῷ τὸν νέστορα διαλεγόμενον πρὸς τὸν ἀγαμέμνονα καὶ τὸν ἀχιλλέα, τῷ δὲ δικανικῷ τὸν ἰθακήσιον ὀδυσσέα. φησὶ γὰρ περὶ αὐτοῦ ὁ ποιητής. καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν. καὶ λοιπὸν βαθμηδὸν εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἀνθρώπων ἦλθεν ἡ ῥητορική. θεωροῦμεν γὰρ ἀνδράποδα βάρβαρα παντὸς ἄμοιρα λόγου ἐπαινοῦντας ἀλλήλους καὶ λέγοντας καὶ ἀπολογουμένους καὶ κατηγοροῦντας, ἅπερ

εἰσὶν

εἰσὶν ἴδια τῆς ῥητορικῆς. πρὸς ταῦτα δὲ φαμὲν. ὅτι οὐδέ ποτε τὴν τῶν ἡρώων ἐκείνων εὔρυθμον προφορὰν ῥητορικὴν ἀποκαλοῦμεν, ἀλλὰ μᾶλλον, εἴδησιν λογισμοῦ καὶ ὀξύτητα τῶν ἄλλων πλείονα. οὔτε δὲ τὴν ἐν τῷ κοινῷ ῥητορικὴν λέγομεν. τέχνην γὰρ πάντως οὐκ ἔχει. τοῦτο δὲ λέγομεν ὅτι τῶν πραγμάτων τὰ μὲν, ἐκ φύσεώς εἰσι μόνως, ὡς ἐπὶ τοῦ λίθου. τὰ δὲ ἐκ φύσεως καὶ τέχνης, ὡς ἐπὶ τοῦ θρόνου. ἐκ τῆς φύσεως γὰρ ἡ τέχνη λαβοῦσα τὴν ὕλην, τὸν θρόνον ἀπετέλεσεν. ἡ οὖν ῥητορικὴ ἐν τῷ κοινῷ ὕλης τάξιν ἐπέχει. ἀλλ᾽ ἵνα γνῶμεν τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς ὕπαρξιν πάντως τινὰ περιστατικὰ ζητήσωμεν κεφάλαια. πρόσωπον. τόπον, χρόνον. τρόπον. αἰτίαν. περιστατικὰ δὲ λέγονται, παρὰ τὸ περιΐστασθαι αὐτὰ ἐν ἑκάστῳ πράγματι ταῦτα δὲ δι᾽ ἱστοριῶν ὑφηγησόμεθα. Γέλα πόλις ἐστὶ τῆς σικελίας. ταύτης τύραννος ἐγένετο ἱπποκράτης τις. τούτῳ παρεδυναστεύουσι δύο τινὲς γέλων καὶ ἐναίσιμος. καὶ δὴ ἀποθανόντος τοῦ ἱπποκράτους, ἐπεθύμησαν οὗτοι οἱ παραδυναστεύοντες τῆς τυραννίδος. καὶ ὁ μὲν ἐναίσιμος ἔρχεται εἰς τὴν ῥόδον κἀκεῖ τυραννεῖ τῶν ἰδίων πολιτῶν. ἦν γὰρ ῥόδιος. ὁ δὲ γέλων ἔμεινε βασιλεύων ἐν τῇ γέλᾳ τῇ πόλει. ὕστερον δὲ εἰς δυστυχίαν τῆς τυραννίδος αὐτῶν καὶ τῶν πραγμάτων καταστάντων, οὐκέτι ἔμεινεν ἐν τῇ πόλει τῇ γέλᾳ, ἀλλ᾽ ἔρχεται ἐν τῇ συρακούσῃ. ἔστι δὲ ἡ συράκουσα μητρόπολις τῆς σικελίας. κἀκεῖ διέτριβε τυραννῶν. μετὰ θάνατον τοῦ γέλωνος, ἐτυράννησεν ἱέρων. οἱ δὲ, λέγουσιν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. ἄλλοι λέγουσιν ὁ υἱὸς αὐτοῦ. παρεδυνάστευσε δὲ τούτων κόραξ τις. οὗτος ὁ κόραξ ὅπερ ἀνεβούλετο παρὰ τῷ βασιλεῖ, μεγάλως ἠκούετο. μετὰ θάνατον τούτου τοῦ ἱέρωνος, τυραννεῖσθαι οὐκέτι ἤθελον οἱ συρακούσιοι. λέγεται γὰρ ὅτι τοσούτον ὠμότητι ἐχρήσατο κατ᾽ αὐτῶν, ὥστε προστάξαι τοῖς συρακουσίοις μὴ δὲ φθέγγεσθαι τὸ παράπαν. ἀλλὰ διὰ ποδῶν καὶ χειρῶν καὶ ὀμμάτων σημαίνειν τὰ πρόσφορα. καὶ ὧν ἄν τις ἐν χρείᾳ γένοιτο. ἔνθεν καὶ τὴν ὀρχηστικὴν λαβεῖν τὰς ἀρχάς. τῷ γὰρ ἀποκεκλεῖσθαι λόγου τοὺς συρακουσίους, ἐμηχανῶντο σχήματι δεικνύειν τὰ πράγματα. δεδιὼς οὖν ὁ τῶν συρακουσίων δῆμος μή πως εἰς ὅμοιον ἐμπέσοι τύραννον, οὐκέτι τυραννῶν τὰ πράγματα κατεπίστευσαν. Λοιπὸν ἐγένετο δημοκρατία πάλιν ἐν τοῖς συρακουσίοις. καὶ ἤθελεν οὗτος ὁ κόραξ πείθειν καὶ τὸν ὄχλον καὶ ἀκούεσθαι καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἱέρωνος ἠκούετο. σκοπήσας δὲ ὡς ὁ δῆμος ἀστάθμητον καὶ ἄτακτον πέφυκεν πρᾶγμα, καὶ ἐννοήσας ὅτι λόγος ἐστὶν ᾧ ῥυθμίζεται ἀνθρώπου τρόπος, ἐσκέπτετο διὰ λόγου ἐπὶ τὰ πρόσφορα τὸν δῆμον καὶ προτρέπειν καὶ ἀποτρέπειν. εἰσελθὼν οὖν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν ᾗ ὁ πᾶς συνηθροίσθη δῆμος, ἤρξατο λέγειν πρότερον θεραπευτικοῖς καὶ κολακευτικοῖς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ θορυβῶδες καταπραῦναι τοῦ δήμου. ἅτινα καὶ προοίμια ἐκάλεσε. μετὰ δὲ τὸ καταπραῦναι καὶ κατασιγῆσαι τὸν δῆμον ἤρξατο περὶ ὧν ἔδει συμβουλεύειν τῷ δήμῳ καὶ λέγειν ὡς ἐν διηγήσει, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνακεφαλαιοῦσθαι καὶ ἀναμιμνήσκειν ἐν συντόμῳ περὶ τῶν φθασάντων καὶ ὑπ᾽ ὄψιν ἄγειν τὰ λεχθέντα τῷ δήμῳ, ἅπερ ἐκάλεσε. προοίμιον. διήγησιν. ἀγῶνας. παρέκβασιν, ἐπίλογον. διὰ τούτων γὰρ ἐμηχανεῖτο τὸν δῆμον πείθειν καθάπερ ἕνα ἄνθρωπον. προοίμιον δὲ λέγεται, τὸ προστιθέμενον τοῦ λόγου. οἶμος γάρ ἐστιν ἡ ὁδός. διήγησις, ἔνθα τις τὴν τοῦ πράγματος ποικιλίαν διηγεῖται. ἀγῶνες δὲ, ἔνθα παράγει δι᾽ ἐναντίων ἀποδείξεων ὁ ἐπιδεικνύμενος ὅτι ἀληθεύει. Παρέκβασις δέ ἐστιν, ἡνίκα τις πρὸς ἐπικουρίαν τῶν λεγομένων παρ᾽ αὐτοῦ. πειρώμενος δεῖξαι ὅτι ἀληθεύει. καὶ τὰ τοῦ πράγματος διηγεῖται. ἐπίλογος δὲ ἡ ἀνακεφαλαίωσις τῶν καιρίων πραγμάτων τῶν προστεθέντων ἐν τῷ λόγῳ. ταῦτα δὲ διὰ παραδείγματος σαφηνίσωμεν. Προοίμιόν ἐστιν, ὡς ὅταν τίς ἐξευμενιζόμενος τοὺς δικαστὰς κατά τινος ποιούμε-

νας τοὺς λόγους εἴπῃ. ἄνδρες δικασταὶ δικαιότατοι καὶ ὅσα ἕτερά εἰσιν ἐξευμενιζόμενα τοὺς δικαστάς. Διήγησις δέ ἐστιν ὡς ὅτ᾽ ἂν εἴπῃ κατηγορῶν τοῦ τυχόντος, ὅπως παρηκολούθησαν τὰ κατ᾽ αὐτόν. οἷον, χρυσὸν παρακατεθέμην τῷ δεῖνι καὶ βούλεταί με τούτου στερίσκειν. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν διήγησίς ἐστιν ἡνίκα τις διηγεῖται τὴν τοῦ πράγματος ὑπόθεσιν. ἀγῶνες δέ εἰσιν, ὅτ᾽ ἂν ὁ κατηγορῶν ἀγωνίζεται δεῖξαι ἀληθῆ τὰ παρ᾽ αὐτοῦ λεγόμενα. Παρέκβασις δέ ἐστιν, ἡνίκα παρεξέρχεται τοῦ πράγματος καὶ φέρε εἰπεῖν διηγεῖται καὶ τὴν προτέραν τοῦ ἐνισταμένου διαγωγήν, πειρώμενος δεῖξαι αὐτὸν καὶ πρὸ τούτου κάκιστον ὑπάρξαντα. Ἐπίλογος δέ ἐστι, τῶν κυρίων πραγμάτων ἀνακεφαλαίωσις. πέντε δέ εἰσί τινα περιστατικὰ ἑκάστου πράγματος. ταῦτα δὲ διὰ τῆς ἱστορίας καὶ αὐτῆς τῆς ῥητορικῆς ἐμάθομεν. πρόσωπον, τὸν κόρακα τὸν ἐφευρόντα τὴν ῥητορικήν. τόπον, τὴν Σικελίαν. χρόνον, ὅτι μετὰ θάνατον Γέλωνος καὶ Ἱέρωνος, ἐφεῦρεν ὁ κόραξ τὴν ῥητορικήν. τρόπον, τὰ μέρη τὰ πέντε τοῦ λόγου. αἰτίαν διὰ τὸ πεῖσαι πάντας ὡς ἕνα ἄνθρωπον. οὗτος ὁ κόραξ οὐ φθόνῳ κρατούμενος τὴν τῆς ῥητορικῆς ἐκρύπτει διδασκαλίαν. πάντας διδάσκειν ἐπαγγελλόμενος ἐπὶ ὡρισμένων ποσῶν. Τισίας δέ τις ἀκούσας ὅτι τὸ πείθειν ἐπαγγέλλεται διδάσκειν ἡ ῥητορική, προσέρχεται αὐτῷ ὡς μαθεῖν βουλόμενος τὴν τέχνην, καὶ δὴ πᾶσαν εἰς ἄκρον διδάσκεται. στερίσκειν δὲ ἐπιχείρει τὸν κόρακα τοῦ μισθοῦ. διὸ καὶ δικαστήριον συνεκροτήθη. ἐν δὲ τῷ δικαστηρίῳ φησὶν ὁ Τισίας πρὸς τὸν κόρακα τῷ διλημμάτων σχήματι χρησάμενος. διλήμματον δὲ σχῆμά ἐστι, λόγος ἐκ δύο προτάσεων ἐναντίων τὸ αὐτὸ πέρας συνάγων. ὦ κόραξ τί ἐπηγγείλω διδάσκειν. ὁ δὲ κόραξ φησί. τὸ πείθειν ὃν ἂν θέλῃς. πρὸς ταῦτα δὲ ὁ Τισίας. εἰ μὲν τὸ πείθειν με ἐδίδαξας, ἰδοὺ πείθω σε μηδὲν λαμβάνειν. εἰ τὸ πείθειν με οὐκ ἐδίδαξας, καὶ οὕτως οὐδέν σοι παρέχω, ἐπειδὴ οὐκ ἐδίδαξάς με τὸ πείθειν. Πρὸς ταῦτα λέγουσι φασὶ τὸν κόρακα τῷ αὐτῷ σχήματι χρησάμενον. εἰ μὲν τὸ πείθειν διδαχθεὶς πείθεις με μὴ λαβεῖν, δοῦναι ὀφείλεις τὸν μισθὸν ὡς διδαχθεὶς τὸ πείθειν. εἰ δὲ καὶ πάλιν οὐ πείθεις με μὴ λαβεῖν, καὶ οὕτως ὀφείλεις δοῦναι τὸν μισθόν. ὅτε γοῦν ἔπεισάς με τοῦ λαβεῖν τὸν μισθόν. πρὸς ταῦτα οἱ δικασταὶ ἀντὶ ψήφου εἶπον. κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. ὥσπερ γὰρ ὁ κόραξ καὶ τὰ τούτου ᾠὰ ἄχρηστα ἡμῖν εἰσι πρὸς βρῶσιν, οὕτως καὶ ὑμεῖς ἄχρηστοί ἐστε πρὸς διοίκησιν πραγμάτων διὰ τὴν ἄκραν δεινότητα. ἢ οὕτως ὥσπερ οἱ νεοττοὶ τῶν κοράκων βρῶσιν ἱκανὴν παρὰ τῶν γονέων μὴ λαμβάνοντες τοὺς γονεῖς ἐσθίουσιν, οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀλλήλους ἐσθίετε. Λέγουσι δέ τινες ὅτι πρὸ τοῦ ὑπῆρχεν αὕτη ἡ παροιμία, καὶ προσφόρως οἱ δικασταὶ αὐτῇ ἐχρήσαντο. Ὁ Τισίας δὲ ἐκεῖνος ἀπελθὼν ἤρξατο διδάσκειν καὶ πλατύνειν τὴν ῥητορικήν. Γοργίας δέ τις Λεοντῖνος. Λεοντὴ δέ ἐστι πόλις τῆς Σικελίας, μαθητεύει τῷ Τισίᾳ, καὶ μετὰ τὸ μαθεῖν ὑποστρέφει οἴκαδε. Εἴπωμεν δὲ καὶ πῶς ἐν Ἀθήναις ἤκμασεν ἡ ῥητορική. γενομένου πολέμου μεταξὺ Λεοντίνων καὶ ἄλλων ἐπιχωρίων, ἐδεήθησαν οἱ Λεοντῖνοι συμμαχίας ἐκ τῶν Ἀθηναίων. καὶ δὴ βουλόμενοί τινα ὠφελοῦν στεῖλαι ἱκανὸν πρὸς αὐτούς, καὶ πέμπουσι τὸν Γοργίαν πρὸς Ἀθηναίους ὡς εἰδότα τὸ πείθειν. ἐλθόντος δὲ Γοργίου εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐπεδείξατο ἐκεῖ λόγον καὶ εὐδοκίμησε πάνυ. ὥστε ἡνίκα ἐπεδείκνυτο λόγον ὁ Γοργίας, ἑορτὴν ἄπρακτον ἐποίουν Ἀθηναῖοι. καὶ λαμπάδας τοὺς λόγους αὐτοῦ ὠνόμασαν. κατέσχον δὲ αὐτὸν ἐν Ἀθήναις, τὴν συμμαχίαν πέμψαντες ἐν τῇ Λεοντίνῃ. κατ᾽ ἐκεῖνο δὲ καιρῷ πολλοὶ τῶν Ἀθηναίων τῶν τῇ φιλοσοφίᾳ διαπρεψάντων ἐάσαντες αὐτὴν τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ῥητορικὴν ἐπαιδεύοντο. διό περ φασὶ καὶ Πλάτωνα διαφθονοῦντα ἐπὶ τῷ τοιούτῳ, ποιῆσαι δὲ, Γοργίαν τὸν διάλογον ἐν ᾧ πολλὰ κατατρέχει τῆς ῥητορικῆς. ἐκ τῶν οὖν Ἀ-

θηναίων

θηναίων καὶ οἱ δέκα ῥήτορες ἡμῖν ἐξεφάνησαν. ὧν πρῶτός ἐστιν Ἀντιφῶν. ὁ Ῥαμνούσιος. Λυσίας, ὁ Κεφάλου. Ἰσοκράτης. Ἰσαῖος. Ἀνδοκίδης. Δημοσθένης. Αἰσχίνης. Λυκοῦργος. Ὑπερίδης. Δείναρχος. ἐπεὶ δὲ δημοκρατίας ἀνωτέρω ἐμνήσαμεν. Εἴπωμεν, τίνα διαίρεσιν περὶ πολιτειῶν. ἀλλ᾽ εἴπωμεν πρῶτον, τί ἐστι πολιτεία. πολιτεία ἐστι, τρόπος ὥσπερ ἕκαστος διοικεῖται τόπος. τουτέστι καθ᾽ ὃν νόμον ἕκαστος τόπος διοικεῖται. νόμον δὲ λέγω οὐ πάντως τὸν ἐγγράφως κείμενον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀγράφως. πλεῖστα γὰρ ἔθνη, ἀγράφοις νόμοις διοικεῖται. ἡ δὲ πολιτεία τριχῶς διαιρεῖται τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων οὕτως ἀναγκαζούσης. ἢ γοῦν εἷς ἄρχει, καὶ λέγεται τὸ τοιοῦτο μοναρχία, ἢ ὀλίγοι, καὶ λέγεται ὀλιγαρχία. ἢ πᾶσα ἡ πόλις, καὶ λέγεται δημοκρατία. ταῦτα δὲ τὰ τρία διττῶς διαιροῦνται. ἡ γὰρ μοναρχία κατὰ νόμον ἐστί, καὶ λέγεται βασιλεία. καὶ παρὰ νόμον καὶ λέγεται τυραννίς. καὶ πάλιν ἡ ὀλιγαρχία, ἢ κατὰ νόμον ἄρχει, καὶ λέγεται ἀριστοκρατία, ἢ παρὰ νόμον καὶ λέγεται ὀλιγαρχία ὁμοίως τῷ γενικῷ ὀνόματι. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ δημοκρατία. ἢ κατὰ νόμον ἄρχει, καὶ λέγεται δημοκρατία, ἢ παρὰ νόμον καὶ λέγεται ὀχλοκρατία. τὸ γὰρ τοῦ ὄχλου ὄνομα, ἐπὶ κακοῦ ἐλάμβανον οἱ παλαιοί. Εἴπωμεν δὲ κοινωνίας αὐτῶν κατὰ τὸ ποιόν, καὶ διαφορὰς κατὰ τὸ ποσόν. κοινωνεῖ τῇ βασιλείᾳ ἡ ἀριστοκρατία καὶ ἡ δημοκρατία κατὰ τὸ ποιόν. ἑκάστη γὰρ αὐτῶν κατὰ νόμον ἄρχει. διαφέρει δὲ κατὰ τὸ ποσόν. τῆς μὲν γὰρ βασιλείας εἷς ἄρχει. τῆς ἀριστοκρατίας ὀλίγοι. τῆς δημοκρατίας πᾶσα ἡ πόλις. κοινωνοῦσι πάλιν κατὰ τὸ ποσόν, ἡ τυραννὶς καὶ ἡ βασιλεία, ἐπειδὴ ἀμφοτέρων εἷς ἄρχει. διαφέρουσι δὲ κατὰ τὸ ποιόν, ἄλλο γάρ ἐστι τυραννὶς καὶ ἄλλο βασιλεία. ὁμοίως καὶ ἡ ἀριστοκρατία καὶ ἡ ὀλιγαρχία κοινωνοῦσι κατὰ τὸ ποσόν. ἀμφοτέρων γὰρ ὀλίγοι ἄρχουσι. διαφέρουσι δὲ κατὰ τὸ ποιόν. ἄλλο γάρ ἐστιν ἀριστοκρατία, καὶ ἄλλο ὀχλοκρατία. πάλιν κοινωνοῦσι κατὰ τὸ ποσὸν ἡ δημοκρατία καὶ ἡ ὀχλοκρατία. ἀμφοτέρων γὰρ πολλοὶ ἄρχουσι. διαφέρει δὲ κατὰ τὸ ποιόν. ἄλλο γὰρ τοῦτο καὶ ἄλλο ἐκεῖνο. Ἐντεῦθεν ἀξιοῦσί τινες τὰς πολιτείας ἓξ λέγειν. βασιλείαν, τυραννίδα. ἀριστοκρατίαν. ὀλιγαρχίαν. δημοκρατίαν. ὀχλοκρατίαν. ἡμεῖς δὲ τρεῖς εἶναι φαμέν. αἱ γὰρ ἄλλαι ἐκπτώσεις αὐτῶν εἰσιν. ὥσπερ γὰρ ἰατρικὴν οὐ λέγομεν τὴν ἀποτυχίαν τῆς ὑγείας, ἀλλὰ τὴν ὑγείας περιποιητικήν, οὕτως καὶ ἐνταῦθα οὐ λέγομεν τὰς ἐκπτώσεις πολιτείας. Ὁ Πλάτων δὲ περὶ πολιτείας μνημονεύσας λέγει. ὅτι ἡ πολιτεία διττή ἐστιν. ἢ κατὰ λόγον, καὶ γίνεται βασιλεία, ἤτοι ἀριστοκρατία. ἡ γὰρ ἀριστοκρατία καὶ ἡ βασιλεία παρὰ Πλάτωνι ταυτόν ἐστιν. ἢ κατὰ πάθος, καὶ τοῦτο διττόν. ἢ κατὰ θυμόν, ἢ κατὰ ἐπιθυμίαν. καὶ εἰ μὲν κατὰ θυμόν, γίνεται ἡ δημοκρατία. οἱ γὰρ ἐν πόλεσι διατρίβοντες θυμικοὶ ὄντες, λόγον τιμῆς ποιούμενοι ἄρχουσι. καὶ τὸ κατ᾽ ἐπιθυμίαν διττόν. ἢ κατὰ φιλοχρηματίαν γίνεται ἡ ὀλιγαρχία. ὀλίγοι γὰρ ἄρχουσιν. ἢ κατὰ φιληδονίαν, καὶ γίνεται ὀχλοκρατία. ταῖς ἡδοναῖς γὰρ ἕκαστος ἁλισκόμενος, ἄρχειν ἐπιθυμεῖ. Μαθόντες δὲ ὅτι ἐστὶν ἡ ῥητορική, ἔλθωμεν ἀκολούθως καὶ ἐπὶ τὸ τί ἐστιν. ἀλλὰ καὶ πρὸ ταύτην ὁρίσασθαι, μάθωμεν τί ἐστιν ὅρος καὶ πόθεν εἴρηται. καὶ πόθεν λαμβάνεται καὶ τί ἀρετὴ ὅρου. Ὅρος τοίνυν ἐστὶ λόγος σύντομος δηλωτικὸς τῆς φύσεως τοῦ ὑποκειμένου πράγματος. ἰστέον ὅτι πάντα τὰ ὄντα, ἢ διὰ μιᾶς λέξεως σημαίνονται, ἢ διὰ πλειόνων. καὶ ὅτε μὲν διὰ μιᾶς, ἀκούει τὸ τοιοῦτο ὄνομα. ὅτε δὲ διὰ πλειόνων, ἀκούει τὸ τοιοῦτο λόγος. διὰ τοῦτο δὲ πρόσκειται λόγος, ἐπειδὴ ἐκ πλειόνων λέξεων σύγκειται ὁ ὅρος. σύντομος πρόσκειται διὰ τοὺς διηγηματικοὺς λόγους. διὰ τὸν παρὰ πρεσβείας, δηλωτικὸς δὲ τῆς φύσεως τοῦ ὑποκειμένου πράγματος. διὰ τὰ λεγόμενα ἀποφθέγματα. οἷον μέτρον ἄριστον. τὰ γὰρ

ἀποφθέγματα λόγοι εἰσὶ καὶ σύντομοι· ἀλλ' οὐ δηλωτικοὶ τῆς φύσεως τοῦ ὑποκειμένου πράγματος· οὐδὲν γὰρ ὑπόκειται αὐτοῖς. ὅρος δὲ ὠνόμασται, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ὁροθεσίων. ὥσπερ γὰρ τὰ ὁροθέσια διαχωρίζουσι τήνδε τὴν γῆν ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἢ τῆς ἀστυγείτονος, οὕτω καὶ ὁ ὅρος διαχωρίζει τὸ ὁριστὸν ἀπὸ τῶν κοινωνούντων αὐτῷ κατά τι. οἷον ὁ ἄνθρωπος ζῶόν ἐστι, ἀλλὰ καὶ ὁ βοῦς. ἡνίκα δὲ λέγωμεν ζῶον λογικὸν, διαχωρίζομεν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν ἀλόγων. θνητὸν δὲ λέγοντες, διαχωρίζομεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἀγγέλων καὶ δαιμόνων. νοῦ δὲ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν προσθέντες, ἐχωρίσαμεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν μακραιόνων νυμφῶν. αὗται γὰρ οὐκ εἰσὶ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικαί. ὅπερ γὰρ ἐκ τῆς φύσεως ἐπίστανται, καὶ ἐκ τῆς πρώτης ἐκείνης γενέσεως, τοῦτο αὐτὸ ἀεὶ κέκτηνται. λαμβάνεται δὲ ὅρος ἀπὸ γένους καὶ συστατικῶν διαφορῶν. ἀλλ' ἵνα σαφὲς ποιήσωμεν τὸ προκείμενον, μάθωμεν τί ἐστι γένος, καὶ τί εἶδος, καὶ τί διαφορά. Εἶδός ἐστι τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον. οἷον εἶδός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ κατὰ πλειόνων φέρεται. οἷον κατὰ πλάτωνος. σωκράτους. ἀλκιβιάδου, ἀλλὰ καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ. διαφέρουσι γὰρ ἀλλήλων πλάτων καὶ σωκράτης. καὶ ἀλκιβιάδης. κἂν μὴ κατὰ φύσιν. ἀλλ' οὖν κατὰ τὸν ἀριθμόν. ἄλλη γὰρ ἡ μονὰς σωκράτους, καὶ ἄλλη πλάτωνος. ἐν δὲ τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον, οἷον ἐν τῷ λέγειν ἡμᾶς τί ἐστι πλάτων, λέγομεν ἄνθρωπος. καὶ ἰδοὺ κατὰ πλάτωνος φέρεται τὸ εἶδος. γένος δέ ἐστι τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον. οἷον τὸ ζῶον κατὰ πλειόνων φέρεται. διαφερόντων δὲ τῷ εἴδει, διαφέρουσι γὰρ τῇ φύσει ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος. ἐν δὲ τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον, ὡς ὅταν εἴπωμεν τί ἐστιν ἵππος, καὶ εἴπωμεν ζῶον. διαφορὰ δέ ἐστι, τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει, ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγορούμενον. διαφορὰ δέ ἐστιν, οἷον τὸ λογικόν. καὶ φέρεται κατὰ πλειόνων κατὰ ἀνθρώπου. ἀγγέλου. καὶ δαίμονος, ἀλλὰ καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει. διαφέρουσι γὰρ τῷ εἴδει, ἄνθρωπος. ἄγγελος. δαίμων. ἐν δὲ τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγορούμενον. ἐν τῷ λέγειν ἡμᾶς ὁποῖόν τί ἐστιν ἄνθρωπος. λέγομεν ὅτι ζῶον λογικόν. ἀρετὴ δὲ ὅρου ἐστὶ, τὸ εἶναι αὐτὸν ἀπὸ οὐσιωδῶν φωνῶν. οὐσιώδης δὲ φωνή ἐστιν, ἧς τινος χωρὶς οὐ δύναται εἶναι ἐκεῖνο οὗ λέγεται εἶναι οὐσιώδης. οἷον τὸ λογικόν. τότε δέ εἰσιν οὐσιώδεις φωναὶ ἐν τῷ ὅρῳ, ὅτε συνέστηκεν ὁ ὅρος ἀπὸ γένους καὶ συστατικῶν διαφορῶν. Ἀλλ' ἔλθωμεν καὶ εἴπωμεν τί ἐστι ῥητορική. οἱ περὶ τισίαν καὶ κόρακα, ὁρίζονται αὐτὴν οὕτως. ῥητορική ἐστι πειθοῦς δημιουργός. ἐπειδὴ γὰρ εὑρεταὶ αὐτῆς ἐγένοντο ὡς βουλόμενοι αὐξῆσαι αὐτὴν, ἐπιστήμην αὐτὴν ὡρίσαντο. εἰ γὰρ τὸ τοῦ δημιουργοῦ ὄνομα οὐ κεῖται εἰ μὴ ἐπὶ τῶν ἀπταίστως τι ποιούντων. ἡ δὲ ῥητορικὴ οὐκ ἄπταιστός ἐστιν, ἀρχαϊκῶς ὡρίσαντο αὐτὴν εἰπόντες πειθοῦς δημιουργόν. κακῶς δὲ τῆς λέξεως ἐπελάβοντό τινες. οὐ δὲ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀπταίστως τι ποιούντων κεῖται τὸ δημιουργὸς ὄνομα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνιτῶν πολλάκις εὑρίσκεται λεγόμενον. ὤφειλον δὲ μᾶλλον ἐπιλαβέσθαι. ἐπειδὴ ἐπιστήμην αὐτὴν ὡρίσαντο. ἐπιλαμβανόμενοι δὲ ἡμεῖς τοῦ ὅρου φαμὲν μὴ καλῶς ἔχειν αὐτόν. οὐδὲ γὰρ ἡ ῥητορικὴ μόνη ἐστὶ πειθοῦς δημιουργός, ἀλλὰ καὶ τὸ κάλλος καὶ τὰ χρήματα τὸ πείθειν ἐπίστανται. ἄλλοι δὲ βουλόμενοι ὑγιᾶ τὸν ὅρον ποιῆσαι προστιθέασιν αὐτῷ τινὰς λέξεις ὁριζόμενοι οὕτω. ῥητορική ἐστι πειθοῦς δημιουργὸς, διὰ λόγου ἢ ἐν λόγοις τὸ βάρος ἔχουσα πιστευτικοῖς οὐ διδασκαλικοῖς. διὰ τοῦτο εἰρήκαμεν ἐν λόγοις τὸ βάρος ἔχουσα, διὰ τὸ ἀντιδιαστέλλεσθαι αὐτὴν πρὸς τὰ χρήματα, καὶ τὸ κάλλος. ἐκεῖνα γὰρ οὐ διὰ λόγων πείθουσιν, ἀλλ' ἰδοὺ εὑρίσκομεν καὶ τὴν ἰατρικὴν διὰ λόγων πολλάκις πείθουσαν τοὺς

ἀῤῥωστοῦντας

ἀῤῥωστοῦντας εἴτε χειρουργηθῆναι ἤ τι ἄλλο τι παθεῖν, μικτὴ δὲ οὖσα ὡς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν. ἡ ἰατρικὴ μᾶλλον πράξει κέχρηται ἧττον δὲ λόγων. πιστευτικῶς δέ φησιν ὁ ὅρος οὐ διδασκαλικῶς. δεῖ γὰρ εἰδέναι ὅτι ἡ διαλεκτικὴ ῥητορικὴ διδασκαλικὴ λέγεται. πάντη τε γὰρ καὶ πάντως πείθειν ἕκαστον ἐπαγγέλλεται. πιστευτικὴ δὲ λέγεται ἡ ῥητορικὴ αὕτη ἡ καθ' ἡμᾶς. ἥτις οὐ πάντως ἐξ ἀνάγκης ἔχει τὸ πείθειν, ἀλλὰ θωπείᾳ τινὶ καὶ κολακείᾳ. ὁ διὰ τοιοῦτο ἀντιδιαστέλλεσθαι αὐτὴν πρὸς τὴν διαλεκτικὴν, τὸ πιστευτικῶς εἶπεν οὐ διδασκαλικῶς, ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐ καλῶς ἔχει ὁ ὅρος, οὔτε γὰρ ἀναστρέφει πρὸς ἑαυτόν. ἰδοὺ γὰρ ἡ φυσικὴ ῥητορικὴ καὶ πειθοῦς ἐστὶ δημιουργὸς καὶ διὰ λόγων ἔχει τὸ βάρος καὶ πιστευτική ἐστιν. ἔλθωμεν δὲ καὶ εἴπωμεν καὶ τοὺς ὁριζομένους αὐτὴν ἐμπειρίαν, καὶ τὸν ὅρον αὐτῶν. ἔστι δὲ πλάτων ὁ φιλόσοφος ὁ λέγων αὐτὴν ἐμπειρίαν. φησὶ γὰρ ῥητορική ἐστι πολιτικῆς μορίου εἴδωλον. ἀλλ' ἵνα τοῦτο νοήσωμεν, εἴπωμέν τινα διαίρεσιν ᾗ τινι ὁ πλάτων κέχρηται πρὸς τὸ σαφηνίσαι τὸν ὅρον αὐτοῦ λέγων οὕτως, ἔστι τι πρᾶγμα, ὃ καλεῖται χρηστὴ παρασκευή. αὕτη ἡ χρηστὴ παρασκευὴ πρόνοιαν ποιουμένη τοῦ ἀνθρώπου, διεῖλεν ἑαυτὴν εἰς δύο. καὶ τὸ μὲν, ἐν τῇ ψυχῇ κατεμέρισεν, τὸ δὲ, τῷ σώματι, βουλομένη ἀμφότερα σῶσαι. καὶ τὸ μὲν τῆς ψυχῆς μέρος καλεῖται πολιτική. ἥτις πολιτικὴ ἢ τὴν παροῦσαν ὑγείαν διαφυλάττει τῆς ψυχῆς, καὶ ποιεῖ τὸν νομοθετικόν, οἱ γὰρ νομοθέται παραλαβόντες ἡμᾶς πρὸ τοῦ ἁμαρτῆσαι, ἐξέθεντο τοὺς νόμους, ἢ τὴν ἀπολομένην ὑγείαν ἀνακαλεῖται, καὶ ποιεῖ τὸ δικανικόν. οἱ γὰρ δικασταὶ διὰ μαστίγων καὶ ὀδυνῶν, τὴν ἀπολομένην ὑγείαν ἀνακαλοῦνται. τὸ δὲ τοῦ σώματος μέρος, ἔμεινεν ἀπροσαγόρευτον, καὶ οὐχ ὥς τινες λέγουσιν ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἀνάγεται. ὁ γὰρ πλάτων οὐδὲν τοιοῦτο φαίνεται λέγων, εἰς δύο διεῖλε καὶ τοῦτο ἑαυτό. ἢ γὰρ τὴν παροῦσαν ὑγείαν διαφυλάττει, καὶ ποιεῖ τὴν γυμναστικήν. ἡ γὰρ γυμναστικὴ διὰ τῶν συμμέτρων γυμνασίων ἀνακινοῦσα τὸ θερμὸν, ὑγιῆ τὰ σώματα διαφυλάττει ἐξωθοῦσα τὰ περὶ τούτων λύματα, ἢ τὴν ἀπολομένην ὑγείαν ἀνακαλεῖται, καὶ ποιεῖ τὴν ἰατρικήν. ἡ γὰρ ἰατρικὴ τὴν ἀπολομένην ὑγείαν ἀνακαλεῖται. παρυφέστηκε δὲ τῇ χρηστῇ παρασκευῇ εἴδωλόν τι ὥσπερ οὖν ἐπὶ ἑκάστου πράγματος, ὡς ἡ σκιὰ τῷ σώματι. ὅπερ καὶ αὐτὸ δοκεῖ μιμεῖσθαι τὴν χρηστὴν παρασκευήν. καὶ διεῖλεν ἑαυτὸ εἰς δύο, ἀνεμέρισεν ἑαυτὸ τῇ ψυχῇ, καὶ τῷ σώματι, καὶ τὸ μὲν τῆς ψυχῆς μέρος τοῦ εἰδώλου καλεῖται κολακεία. τὸ δὲ τοῦ σώματος ἔμεινεν ὁμοίως ἀπροσαγόρευτον. αὕτη ἡ κολακεία ἢ τὴν παροῦσαν ὑγείαν τῆς ψυχῆς δοκεῖ διαφυλάττει καὶ ποιεῖ τὴν σοφιστικήν, ἡ γὰρ σοφιστικὴ ἤτοι οἱ σοφισταὶ διὰ τῶν μύθων τοῖς νέοις παραινοῦσι τῇ κολακείᾳ μηδαμῶς τῆς ἀρετῆς ἀφίστασθαι. ἢ τὴν ἀπολομένην ὑγείαν δοκεῖ ἀνακαλεῖσθαι καὶ ποιεῖ τὴν ῥητορικὴν ὥς φασι τὴν καθ' ἡμᾶς. ἥτις καὶ διὰ δικαίων καὶ ἀδίκων πολλάκις δὲ τῶν ἀδίκων, σπανίως δὲ τῶν δικαίων. πάλιν τὸ τοῦ σώματος μέρος. ἢ τὴν παροῦσαν ὑγείαν δοκεῖ διαφυλάττειν, καὶ ποιεῖ τὴν κομμωτικήν. κομμωτικὴ δέ ἐστιν ὡς ἐπὶ τῶν γυναικῶν τῶν κεχρημένων τι μυθίῳ καὶ φυκίῳ. δοκοῦσαν γὰρ τὴν παροῦσαν τοῦ σώματος ὑγείαν σώζειν. ἢ τὴν ἀπολομένην δοκεῖ ἀνακαλεῖται, καὶ ποιεῖ τὴν μαγειρικήν. δοκεῖ γὰρ ἡ μαγειρικὴ διὰ τῶν ἐδεσμάτων καὶ τῶν καρυκειῶν τὴν ἀπολομένην ὑγείαν ἀνακαλεῖσθαι. εἰς τέσσαρα γοῦν φησι μόρια τεμνομένης τῆς πολιτικῆς. τὰ μὲν δύο περὶ τὸ σῶμα γίνεται. τὰ δὲ δύο περὶ ψυχήν. ἔστιν οὖν τὰ μὲν περὶ ψυχὴν. νομοθετική, δικαστική. τὰ δὲ περὶ τὸ σῶμα, γυμναστική καὶ ἰατρική. ταύτην δὲ τὴν πολιτικὴν ἑτέρα παρασκευή φησιν ὑποδύεται εἰς τέσσαρα καὶ αὕτη μόρια τεμνομένη. σοφιστικήν. ῥητορικήν. μαγειρικήν. κομμωτικήν. καὶ ὑποδύεται τὴν μὲν νομοθετικήν. σοφιστική. ὥσπερ γὰρ ἡ νο

μοθετικὴ ταῖς τῶν τιμωριῶν ἀπειλαῖς προανατέλλει τὰ πλημμελήματα· οὕτω καὶ ἡ σοφιστικὴ εἴργειν δοκεῖ τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ψυχήν. ἡ δὲ ῥητορικὴ, τὴν δικαστικήν· ὥσπερ γὰρ ἡ δικαστικὴ ταῖς τιμωρίαις τὸ νοσῆσαν εἰς τὴν προτέραν ἄγει κατάστασιν, οὕτω καὶ ἡ ῥητορικὴ δοκεῖ ταῖς κατηγορίαις τὸ πλημμελῆσαν ἐπανορθοῦσθαι. πάλιν ἡ κομμωτικὴ τὴν γυμναστικὴν ὑπεισέρχεται· ὥσπερ γὰρ ἡ γυμναστικὴ τὸ ἔμφυτον τοῦ σώματος κάλλος τῇ γυμνασίᾳ φυλάττει, οὕτω καὶ ἡ κομμωτικὴ πειρᾶται διὰ τοῦ καλλωπίζειν, μὴ συγχωρῆσαι διαφθαρῆναι τὴν τοῦ σώματος εὐκοσμίαν. ἡ δὲ μαγειρικὴ τὴν ἰατρικήν. ὥσπερ γὰρ ἰατρικὴ τοῖς ὑγιεινοῖς τῶν σιτίων τὸ νοσῆσαν ἐπανορθοῦται σῶμα, οὕτω καὶ ἡ μαγειρικὴ τοῖς ἡδίστοις τῶν ὄψων ψυχαγωγεῖ τὸ νόσημα. ταῦτα πρὸς σαφήνειαν τοῦ ὅρου. ἀλλ' οὗτος ὁ ὅρος φιλονείκως μᾶλλον ἢ ἀληθῶς ἔχει. ἓν γάρ τι τῆς ῥητορικῆς εἶδος τὸ δικανικὸν παραλαβὼν ἐκ τούτου τὸν ὅρον ποιεῖται. οἱ δὲ ὅροι ἐκ τελείων πραγμάτων συνίστανται. ἀλλ' ὁ φιλόσοφος ἐκ τοῦ δικανικοῦ μόνου τὴν ὅλην ὡρίσατο ῥητορικήν, παραπλήσιον ποιῶν ὥσπερ ἂν εἰ καὶ φιλοσοφίαν τις διαλαβεῖν βουλόμενος σιωπήσει μὲν αὐτῆς τὰ χρησιμώτατα· μόνους δὲ τοὺς παραλογισμοὺς ὅρον εἶναι τῆς πάσης φιλοσοφίας εἴποι. ἀπολογούμενοι δὲ φαμὲν πρὸς πλάτωνα· μίαν ὦ πλάτων λέγεις τὴν ῥητορικὴν, ἢ πολλάς, καὶ εἰ μὲν μίαν, τοῖς οἰκείοις ἁλώσει δικτύοις· ἐν γὰρ τῷ γοργίᾳ πολλὴν καταδρομὴν ποιούμενος τῆς ῥητορικῆς, ἐν τῷ αὐτῷ πάλιν ἔφη· ὃν τρόπον ἐστὶν ἰατρικὴ περὶ σώματα, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐστὶν ἡ δικαστικὴ περὶ ψυχάς. καὶ ἐν τῷ φαίδωνι πάλιν ἔφης· ὅτι ὃν τρόπον ἡ ἰατρικὴ περὶ σώματα, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐστὶν ἡ ῥητορικὴ περὶ ψυχήν. σύνδρομον αὐτὴν φήσας τῇ δικαστικῇ. ἐν ἑτέροις δὲ συγγράμμασιν ἔφης ὅτι ὁ τὸν αὐτὸν ἐπαινῶν καὶ τὸν αὐτὸν ψέγων, οὐκ ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ οὐδὲν ἕτερον εὑρίσκῃ ποιῶν, ἢ σαυτοῦ καταψηφιζόμενος. εἰ δὲ πολλὰς λέγει ῥητορικὰς καὶ ἡμεῖς συναιρούμεθά σοι εἰς τοῦτο. ἔστι γὰρ ἡ ἀληθὴς ῥητορικὴ, ἥτις καὶ ἐπιστήμη ἐστίν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλη ῥητορικὴ ψευδολογική, ἥτις ἐν δικαστηρίοις συκοφαντικὴ λέγεται, ἐν δὲ βουλευτηρίοις κολακεία. ἔστι δὲ καὶ ἄλλη τούτων μέση, ἥτις καὶ ἀληθείᾳ κέχρηται καὶ ψεύδει. ψεύδει δὲ λέγω τῷ συμφέροντι. καὶ διὰ τί ὅλως χρεία γέγονε τῆς μέσης, καὶ μὴ τῇ πρώτῃ καὶ ἀληθινῇ πάντες ἐχρήσαντο. καὶ πολλὰς ἐπιδέδωκε λύσεις ἀριστοτέλης. μίαν μὲν, ὅτι οὐ κακὸν ἀεὶ τὸ ψεύδεσθαι. πρὸς γὰρ τὴν γνώμην τῶν χρωμένων, ἢ διαβάλλεται ἢ ἐπαινεῖται τὸ ψεῦδος. εἰ μὲν γὰρ ἀεί τις χρῷτο τῷ ψεύδει, αὐτός τε ἐστὶ κακὸς καὶ τὸ ψεῦδος, ᾧ κέχρηται. εἰ δὲ ἐπὶ συμφέροντι καὶ διὰ τὸ βοηθῆσαι τῇ ἀληθείᾳ, οὐκ ἀποδοκιμαστέον ἐνταῦθα τὸ ψεῦδος. πρὸς δὲ τούτῳ δεῖ τὰ δύο εἰδέναι τὸν ῥήτορα, τό, τε ἀληθὲς, καὶ τὸ ψεῦδος. ὥσπερ τὸν ἰατρόν. καὶ γὰρ ἐκεῖνον ἀνάγκη εἰδέναι τά, τε ὑγιεινὰ τῶν φαρμάκων, καὶ τὰ νοσερά. ἵνα τοῖς μὲν, χρήσηται, τὰ δὲ ὡς βλάπτοντα φεύγῃ, καὶ τὸν ῥήτορα τοίνυν ἀνάγκη εἰδέναι μὲν τὰ ψευδῆ, εἰδέναι δὲ καὶ τὰ ἀληθῆ. ἵνα τὰ μὲν, ἑκὼν παραλίπῃ, τὰ δὲ λέγῃ, καὶ ἄλλη δέ τις ἐστὶν αἰτία τοῦ εἰδέναι τὴν οὐκ ἀληθῆ ῥητορικὴν, ἐπειδή τινες χρῶνται αὐτῇ ἢ κατὰ ἄνοιαν ἢ πειράζοντες, χρὴ καὶ ταύτην εἰδέναι τὸν ῥήτορα καὶ δύνασθαι ἀμφοτέρα ἐπιχειρεῖν. ἵνα τῶν ψευδομένων αἰσθάνηται, ἔτι δὲ εἰ μὲν πάντες οἱ ἀκροώμενοι ἐδύναντο παρακολουθεῖν τοῖς ἐκ τῆς ἀληθευτικῆς λεγομένοις, οὐκ ἂν ἔδει τοῦ ψεύδους τοῖς ῥήτορσιν. ἐπειδὴ δὲ πρὸς δῆμον οἱ λόγοι λέγονται καὶ δικαστὰς ἀπαιδεύτους, ὀλίγοι δὲ τούτων εἰσὶν οἱ δυνάμενοι συνιέναι τὰ τῆς ἀληθευτικῆς, διὰ τοῦτο ταύτης ἐδέησε τῆς σοφιζομένης ῥητορικῆς, ἵνα ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις χρωμένη πείθῃ τὸν δῆμον. ὅτι δὲ ἐστι ψεῦδος ἐπὶ συμφέροντι, δηλοῖ καὶ αὐτὸς ὁ πλάτων ἐν ἑτέροις αὐτοῦ συγγράμμασι λέγων ὑποθώμεθά τινα νήφοντα πάνυ, τῷ πλη

σιοχώρῳ αὐτοῦ ἐν παρακαταθήκῃ σπάθην δόντα. εἶτα τοῦτον μανέντα, ἀναζητεῖν ἐξ αὐτοῦ τὴν σπάθην. εἶτα ἐκεῖνον ἀρνεῖσθαι μηδὲν εἰληφέναι, διὰ τὸ μηδὲν κακὸν πραχθῆναι εἰς τὸν μανέντα, ἄρα ἔστι ψεῦδος ἐπὶ συμφέροντι. ὥστε οἱ τοῦ πλάτωνος λόγοι οἱ κατὰ τῆς ῥητορικῆς, οὐ πρὸς τὴν ἡμετέραν ῥητορικὴν ἁρμόζουσιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν συκοφαντικήν. ὡς δηλοῖ καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν ῥητόρων δημοσθένης, πολλάκις κατὰ κολάκων λέγων καὶ ἐπιπλήττων τοῖς ἀκροαταῖς, ὅπου ἐστὶ κόλακας. εἴπωμεν δὲ τὸν ὅρον τῶν λεγόντων αὐτὴν τέχνην. ἔστι δὲ οὗτος. ῥητορική ἐστι δύναμις τεχνικὴ πιθανοῦ λόγου ἐν πολιτικῷ πράγματι τέλος ἔχουσα τὸ εὖ λέγειν, δύναμιν ἀπεκάλεσε τὴν ῥητορικήν. ἐπειδὴ πᾶν πρᾶγμα ἔχει δύναμίν τινα. δύναμις δέ ἐστι, πρᾶγμα ᾧ τινι δύναταί τις καὶ καλῶς καὶ κακῶς κεχρῆσθαι. διὰ τοῦτο τὴν ῥητορικὴν δύναμιν ἀπεκάλεσεν. ἐπειδὴ τῇ ῥητορικῇ δύναταί τις καὶ καλῶς καὶ κακῶς κεχρῆσθαι προτρεπόμενος τοὺς λόγους τῶν ἐναντίων καὶ ἀποστρεπόμενος, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸ κάλλος δύναμίς ἐστι, δύναται γάρ τις καὶ κακῶς καὶ καλῶς αὐτῷ κεχρῆσθαι, καὶ τὰ χρήματα δὲ ὡς αὔτως, δύναμίς ἐστιν ἀλλ' οὐ τεχνική. διὰ τοῦτο πρόσκειται δύναμις τεχνική. πιθανοῦ δὲ λόγου πρόσκειται. ἐπειδὴ καὶ ἡ τεκτονικὴ δύναμίς ἐστι τεχνική. δύναται γὰρ ὁ τέκτων καὶ καλῶς κεχρῆσθαι τῇ τεκτονικῇ καὶ κακῶς. καλῶς μὲν, ὅτε κατασκευάζει πρὸς τὴν σωτηρίαν ἢ πρὸς τὴν χρείαν τὴν δέουσαν. κακῶς δὲ, ὅτε κλίμακα τεκταίνεται πρὸς τὸ ἀνελθεῖν τινα καὶ τοιχωρυχῆσαι. διὰ τοῦτο πρόσκειται πιθανοῦ λόγου. λόγῳ γὰρ ὁ τέκτων οὐκ ἐχρήσατο. ἐν πράγματι δὲ πολιτικῷ, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἰατρικὴ δύναμίς ἐστι τεχνικὴ πιθανοῦ λόγου. πείθει γὰρ πολλάκις καὶ ὁ ἰατρός. τέλος δὲ ἔχουσα τὸ εὖ λέγειν. ἴδιον γὰρ ῥήτορος τὸ εὖ λέγειν. δεῖ γὰρ αὐτὸν καὶ καλῶς καὶ πιθανῶς λέγειν. καὶ εἰ οὐ μέλλει πεῖσαι. ἐπεξήγησις ἄλλη τοῦ ὅρου. διὰ μὲν τοῦ εἰπεῖν δύναμις, ἐσήμανε τὸ γένος. ἔστι γὰρ δύναμις ἔντεχνος καὶ ἄτεχνος. διὰ δὲ τοῦ τεχνική, τὴν διαφοράν. ἑτέραν δὲ διαφορὰν ἐπιτίθησιν εἰρηκὼς πιθανοῦ λόγου. εἶτα ἐπειδὴ οὐ μόνος ὁ ῥήτωρ ἔχει τὸ πιθανόν, ἀλλὰ καὶ ἰατρικὴ καὶ γεωμετρική. καὶ γὰρ καὶ τὰς ἀποδείξεις οὐκ ἀπιθάνως δεῖ προσφέρειν, ἀλλὰ πιθανάς, προσέθηκεν ἰδικώτατόν τι τῆς ῥητορικῆς, ὃ ἄλλη τέχνη ἔχειν οὐ δύναται. τί δὴ τοῦτο, ἐν πράγματι πολιτικῷ. πρόσκειται τῷ ὅρῳ. τέλος ἔχουσα τὸ εὖ λέγειν. πᾶν γὰρ ὃ μὴ τέλος ἔχει εὖ καὶ καλῶς, ἢ ματαιοτεχνία ἐστίν, ἢ κακοτεχνία, ἢ ψευδοτεχνία. καὶ κακοτεχνία μέν ἐστιν ἡ τῶν φαρμακέων καὶ γοήτων, ἐπὶ γὰρ κακῷ τῆς πολιτείας τὰς τοιαύτας εὑρήκασι τέχνας. ἄλλο γάρ ἐστι φαρμακεία, καὶ ἄλλο γοητεία, καὶ ἄλλο μαγεία. φαρμακεία μέν ἐστιν ἡ δι' ἐλλεβόρων διὰ στόματος ἢ διὰ χρίσματος προσφέρουσα τὴν ἀναίρεσιν. γοητεία δὲ, ἡ ἀπὸ τῶν ἐνύλων καὶ ἀκαθάρτων καὶ κακοποιῶν δαιμόνων προσκαλουμένη. ἔλαβε δὲ ἡ γοητεία τὸ ὄνομα ἀπὸ τῶν γόων τῶν θρήνων. μαγεία δέ ἐστιν, ἡ διὰ τῶν μέσων δαιμόνων ἀγγελικῶν τε καὶ ἐνύλων ἐνεργοῦσα. ψευδοτεχνία ἐστίν, ἣ δοκεῖ μὲν δεικνύναι ποιεῖν τι, ψεύδει δὲ δείκνυσιν. ματαιοτεχνία ἐστίν, ἡ μετὰ τὴν ἐνέργειαν τέλος οὐ καταλιμπάνει ὡς ὀρχηστική. καὶ ὁ μὲν ὅρος τῆς ῥητορικῆς οὗτος. ἔργα δὲ ῥητορικῆς, προοιμιάσασθαι. πρὸς εὔνοιαν διηγήσασθαι, πρὸς πίστιν ἀγωνίσασθαι. πρὸς τούτοις, δεῖξαι, ἀνακεφαλαιώσασθαι δὲ πρὸς ἀνάμνησιν, τέλος δὲ τῆς ῥητορικῆς, οὐ τὸ ἁπλῶς πεῖσαι, ἀλλὰ τὸ πιθαναῖς χρήσασθαι μεθόδοις. ὥσπερ γὰρ ὁ ἰατρὸς κἂν μὴ ὑγιάσῃ ταῖς δὲ ὑγιαστικαῖς χρήσηται μεθόδοις, ἰατρός ἐστι. καὶ ὁ φιλόσοφος, κἂν μὴ πάντας ποιήσῃ καλοὺς, καὶ ἀγαθοὺς, φιλόσοφός ἐστιν. οὕτω καὶ ὁ ῥήτωρ, κἂν μὴ πείσῃ πιθαναῖς δὲ χρήσηται μεθόδοις ῥήτωρ ἐστίν. εἰκότως δὲ συμβαίνει τῷ φιλοσόφῳ καὶ τῷ ῥήτορι τοῦ μὲν, μὴ ποιεῖν, τῷ δὲ μὴ πείθειν. ὑπόκειται γὰρ ψυχὴ αὐτοπροαίρετος, αὐτοκίνητος,

αὐτεξούσιος· παλίμβολος· θᾶττον ἀφ' ἑτέρου εἰς ἕτερον μεταπίπτουσα· καὶ μᾶλλον ἐπιρρεπῶς ἔχουσα, πρὸς τὸ ἑαυτῇ πείθεσθαι ἢ ἑτέροις· ζητῆσαι δὲ λοιπὸν πόσα εἴδη τῆς ῥητορικῆς, καὶ εἰ εἴδη, ἀλλὰ μὴ μέρη, καὶ ἐκ ποίων μερῶν τῆς ψυχῆς ἕκαστον προελήλυθε· καὶ εἰς ποῖον ἕκαστον ἀφορᾷ τέλος, καὶ ποῖον ἕκαστον ἔλαβε χρόνον· καὶ τίς ὁ ἑκάστου τόπος· καὶ τίνα τὰ ὑποβεβλημένα αὐτοῖς πρόσωπα. τρία τοίνυν τὰ ἀνωτάτω εἴδη τῆς ῥητορικῆς, συμβουλευτικόν· δικανικόν, πανηγυρικόν. καὶ συμβουλευτικὸν μέν ἐστι, δι' οὗ συμβουλεύομεν τὰ πρόσφορα γενέσθαι· δικανικὸν δέ, δι' οὗ τὰς ἀμφισβητήσεις διακρίνομεν· πανηγυρικὸν δέ, δι' οὗ τοὺς ἐπαινουμένους καὶ ψεγομένους δημοσιεύομεν· διαιρεῖται δὲ τὸ συμβουλευτικόν, εἰς δύο, προτροπήν, καὶ ἀποτροπήν· τὸ δὲ δικανικόν, εἰς κατηγορίαν καὶ ἀπολογίαν· τὸ πανηγυρικόν, εἰς ἔπαινον καὶ ψόγον, ἀλλὰ ταῦτα μὲν μέρη, εἴδη δὲ τὰ παρ' αὐτῶν. τί δὲ διοίσει μέρος εἴδους, φέρε τὸ μὲν εἶδος, ὁλόκληρον ἀποτελεῖν ῥήτορα· τὸ δὲ μέρος, μή. ὥσπερ γὰρ ὁλόκληρον εἶδος ἀνθρώπου εἰ ἐπιτιθείη λίθῳ ἢ χαλκῷ, εἶδος λέγομεν, ἀποσώζειν τὸν ἀνδριάντα· ἐὰν δὲ μέρος ἀνθρώπου χεῖρα ἢ πόδα οὐ λέγομεν ἅπαν ἀνειληφέναι τὸ εἶδος, ἀλλὰ μέρος τοῦ ἀνθρώπου, οὕτως εἰ μέν τι τῶν μερῶν ἐξασκήσαι τις, ῥήτωρ οὐ λεχθήσεται. εἰ δὲ τινὶ τῶν εἰδῶν ἀσκήσεται, ῥήτωρ ἐξ ἀνάγκης ὁ τοιοῦτος. τριῶν δὲ ὄντων τῆς ψυχῆς μορίων· λογικοῦ· θυμικοῦ· καὶ ἐπιθυμητικοῦ, ἕκαστον εἶδος εἰς ἓν τῶν τῆς ψυχῆς μορίων ἀναφέρεται· καὶ τὸ μὲν δικανικόν, ἐκ τοῦ θυμικοῦ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς προῆλθε· συμφωνεῖ οὖν τῷ θυμικῷ τὸ δικανικόν. κατηγορία γὰρ ἐνταῦθα καὶ λοιδορία κατὰ τοῦ φεύγοντος, ἐξ ὧν ὀργὴ καὶ θυμὸς προσγίνεται· τὸ δὲ συμβουλευτικόν, ἐκ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ· πᾶς γὰρ ἄνθρωπος συμβουλεύεσθαι θέλων ἢ συμβουλεύειν· ἐξ ἐπιθυμίας κινούμενος προάγεται εἰς τὴν συμβουλήν· ἄλλοι δὲ τῷ λογικῷ συμφέρειν φασὶ τὸ συμβουλευτικόν. ὥσπερ γὰρ ὁ λόγος ἄγει τὰ πάθη πρὸς ἃ βούλεται, οὕτω δὴ καὶ ὁ σύμβουλος ἰθύνει τὰ πλήθη τῷ λόγῳ πρὸς ὃ νομίζει συμφέρειν· τὸ δὲ πανηγυρικόν, ἐκ τοῦ λογιστικοῦ προῆλθε τοῦ ἐν ἡμῖν· πᾶς γὰρ ἄνθρωπος πανηγυρίζων λόγῳ κέχρηται· ἀπορήσειε δ' ἄν τις, πῶς λέγομεν τὸ πανηγυρικὸν ἐκ τοῦ λογιστικοῦ· καὶ ταῦτα καὶ τοῦ δικάζεσθαι καὶ τοῦ συμβουλεύειν διὰ λόγων ἐχόντων τὴν κύρωσιν. φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν ἑκάστῳ τῶν τριῶν εἰδῶν τῆς ῥητορικῆς, κεχρήμεθα τῷ λογιστικῷ· ἀλλ' ἀπὸ τῆς κινησάσης ἕξεως τῆς κινούσης ἡμᾶς ἢ εἰς τὸ δικάζεσθαι, ἢ ἐπὶ τὸ συμβουλεύειν, ἢ ἐπὶ τὸ πανηγυρίζειν, ἔλαβεν ἓν ἕκαστον τὴν ὀνομασίαν· ἐπειδὴ γὰρ πρώτη κίνησις γέγονεν ἀπὸ τοῦ θυμοῦ. ὑπηρέτησε δὲ καὶ οἷον ὀργὴ γέγονεν ὁ λόγος τῷ θυμῷ, διὰ τοῦτο λέγομεν ἐκ τοῦ θυμοῦ ἔχειν τὸ δικανικὸν τὴν γένεσιν· καὶ πάλιν ἐπειδὴ ἐν τῷ συμβουλευτικῷ ἡ ἐπιθυμία ἐκίνησε τὸν λόγον καὶ ἐν τῷ πανηγυρικῷ τὸ λογιστικὸν ἐκ τῆς κινησάσης ἕξεως ἔλαβεν ἓν ἕκαστον τὴν προσηγορίαν· ἄλλοι δὲ τὸ πανηγυρικὸν τῷ ἐπιθυμητικῷ φασὶ συμφωνεῖν· ἐγκωμιάζοντες γὰρ τόνδε τὸν ἀριστέα, ἐπιθυμίαν κινοῦμεν τοῖς ἀκούουσι καὶ ἔρωτα τῆς ὁμοίας δόξης. τέλος δὲ τοῦ δικανικοῦ μέν, τὸ δίκαιον· τοῦ συμβουλευτικοῦ, τὸ συμφέρον· τοῦ πανηγυρικοῦ δὲ τὸ καλόν. χρόνους δὲ εἰλήφασι, τὸ μὲν δικανικὸν παρεληλυθότα· τὸ δὲ συμβουλευτικόν, τὸν μέλλοντα· τὸ δὲ πανηγυρικόν, τὸν ἐνεστῶτα· τόποι δὲ τῷ μὲν δικανικῷ, τὰ δικαστήρια· τῷ δὲ πανηγυρικῷ τὰ θέατρα· καὶ αἱ ἐκκλησίαι τῷ συμβουλευτικῷ. πρόσωπα· τῷ μὲν δικανικῷ, οἱ δικασταί· τῷ δὲ συμβουλευτικῷ, οἱ βουλευταί. τῷ πανηγυρικῷ, οἱ ἐκκλησιασταί. ἀναγκαῖον δὲ ὡς ἔοικεν εἰ καὶ τοῖς ἄλλοις παρῶπται τόν, τε σκοπὸν ἐξηγήσασθαι τοῦ βιβλίου, καὶ τὸ χρήσιμον. εἶτα τὸ γνήσιον. μετὰ ταῦτα, τὴν τάξιν· εἶτα τὸν τῆς διδασκαλίας τρόπον· εἰσὶ γὰρ κατὰ τοὺς φιλοσόφους διδασκαλίας τρόποι τρεῖς· κατὰ διαίρεσιν μέν, οἷον τοῦ ζῴου, τὸ μέν, θνητόν, τὸ δέ,

ἀθάνατον· κατὰ δὲ σύνθεσιν· ὡς ἐὰν εἴπω, ὁ ἄνθρωπος ζῷόν ἐστι λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. ὁριζόμενος γὰρ πάντα συνάπτω· κατὰ δὲ ἀνάλυσιν ὅταν ἄν τις ἀπὸ τῶν τελευταίων ἀρχόμενος ἀναβαίνει ἐπὶ τὰ πρῶτα· οἷά εἰσι τὰ κατὰ ἀναδρομὴν διηγήματα· ἔπειτα περὶ τῆς ἐπιγραφῆς εἰπεῖν· καὶ ἐπὶ τούτοις, εἰς ποῖον εἶδος ἀνάγεται ῥητορικῆς. ταῦτα γὰρ ἐν παντὶ συγγράμματι ζητητέον. οὕτω γὰρ σαφέστερον τὰ ἐφεξῆς καταμάθοιμεν. ὁ μὲν οὖν σκοπὸς τοῦ βιβλίου περὶ διαιρέσεως πολιτικῶν ζητημάτων, καὶ περὶ προτάσεως γενικῶν προβλημάτων εἰπεῖν καὶ πρὸς τὴν τούτων μάθησιν ἡμᾶς ἀνάγει· τὸ δὲ χρήσιμον τοῦτο ἂν εἴη, τὸ τὰ πολλὰ τῆς ῥητορικῆς προβλήματα περιορίζειν· καὶ οὐκ ἐᾶν εἰς ἀπεράντους λόγους ἐκφέρεσθαι. καὶ γὰρ τὸ παρὸν βιβλίον, ἅπαν ῥητορικὸν ζήτημα δέκα καὶ τρισὶ περιλαμβάνει στάσεσιν· ἄλλως τε καὶ τῆς ῥητορικῆς περὶ δύο ταῦτα θεωρουμένης εἴς τε τὸ ἐξηγητικὸν καὶ λεκτικόν, οὔτε λόγον ἄν τις δύναιτο παλαιὸν διελεῖν μὴ ταύτην τὴν τέχνην ἠκριβωμένος, οὔτε νέον εἰπεῖν ταύτης ἄπειρος τῆς τέχνης τυγχάνων. περὶ δὲ τοῦ γνησίου φαμὲν ὡς ἀμφισβητοῦσί τινες ἄλλον τινὰ Ἑρμογένην εἶναι τὸν γράψαντα ταύτην τὴν τέχνην, καὶ οὐ τὸν Ταρσέα. ἀλλὰ Φιλόστρατος ἐν τοῖς βίοις τῶν σοφιστῶν μέμνηται λέγων ταυτί. Ἑρμογένης δὲ ἐν Ταρσοῖς ἤνεγκεν πεντεκαίδεκα ἐτῶν γεγονώς, οὕτως ἐπὶ μέγα προὔβη τῆς τῶν σοφιστῶν δόξης, ὡς καὶ Μάρκῳ τῷ βασιλεῖ παρασχεῖν ἔρωτα ἀκροάσεως· ἐβάδισε γοῦν ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν αὐτοῦ ὁ Μάρκος· καὶ ἥσθη μὲν διαλεγομένου· δωρεὰς δὲ μεγάλας δέδωκεν αὐτῷ· εἰς δὲ ἄνδρας ἥκων, ἀφῃρέθη τὴν ἕξιν τοῦ λέγειν ὑπ' οὐδεμιᾶς φανερᾶς νόσου· ὅθεν γέλωτος παρέσχε πρόφασιν τοῖς βασκάνοις τῶν ἀνθρώπων· ἔφασαν γὰρ αὐτοῦ τοὺς λόγους ἀτεχνῶς καθ' Ὅμηρον πτερόεντας εἶναι· ἀποβεβληκέναι αὐτοὺς τὸν Ἑρμογένην καθάπερ πτερά. καὶ Ἀντίοχος δὲ ὁ σοφιστὴς ὑποσκώπτων εἰς αὐτὸν οὕτως ἔφη· Ἑρμογένης ὁ ἐν παισὶ γέρων, ἐν δὲ γέρουσι παῖς. ἐτελεύτα μὲν οὖν ἐν βαθεῖ γήρᾳ· εἷς δὲ τῶν πολλῶν νομιζόμενος κατεφρονήθη, ἀπολιπούσης αὐτὸν τῆς τέχνης. ταυτὶ μὲν οὖν ὁ Φιλόστρατος. ὁπόθεν δὲ τοῦτο συμβέβηκε τῷ Ἑρμογένει δῆλον. ὑπὸ γὰρ θερμότητος ὑπερβαλλούσης ταχὺ μὲν εἰς ἄκρον ἦλθε τῆς τέχνης· κατασβεσθείσης δὲ αὐτῷ τῆς θερμότητος, εἰκότως καὶ τοῦ πλεονεκτήματος ἐστερήθη· τινὲς μὲν οὖν τούτου ἔφησαν τὸ σύγγραμμα, ἕτεροι δὲ ἄλλου. πλὴν οὐδὲν περὶ τοῦ ὀνόματος διοισόμεθα· γνήσιον δὲ μάλιστα δείκνυται ἀφ' ὧν τῇ αὐτῇ ἀπαγγελίᾳ. καὶ ἐν τῷ περὶ ἰδεῶν κέχρηται· ὃ ἀναντιρρήτως Ἑρμογένους ἐστίν. ὥρα δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦ βιβλίου τάξεως εἰπεῖν· τρεῖς μὲν οὖν εἰσιν αἱ συνεκτικώταται τέχναι ῥητορικαί ἃς ὁ αὐτὸς Ἑρμογένης συνέγραψεν· ἥ, τε τῶν προγυμνασμάτων, καὶ ἡ περὶ τῶν στάσεων αὕτη καὶ ἡ περὶ τῶν ἰδεῶν. μέσην οὖν ἡ προκειμένη βίβλος ἐπέχει τάξιν εἰκότως· μετὰ γὰρ τὴν διδασκαλίαν τῶν προγυμνασμάτων ἅτινά ἐστι μερικὰ προβλήματα ῥητορικῆς, δεῖ καὶ περὶ τελείας ὑποθέσεως διδαχθῆναι· εἰ μὲν γὰρ οἷόν τε ἦν εὐθὺς ἐκ παιδὸς ἐπὶ τὴν τῶν ζητημάτων ἐργασίαν χωρεῖν, εὐδαίμων ἦν· ἐπειδὴ δὲ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει τοῦτο ποιεῖν ἀδύνατον, τηλικαύτην τέχνην εὐθέως ἐκ τοῦ παραχρῆμα κατορθῶσαι ὅπου οὐδὲ εἰς τῶν βαναύσων τεχνῶν τοῦτο ῥᾴδιον εὐλόγως οἱ παλαιοὶ τῶν σοφιστῶν ᾠήθησαν δεῖ τοῖς προγυμνάσμασι πρότερον ἐνασκεῖσθαι τοὺς νέους, πρὸς παρασκευὴν τῶν τελείων ζητημάτων καὶ ὑποθέσεων. ὥσπερ γὰρ εἰς τῶν παίδων τὸ γάλα πρὸ τῆς στερεᾶς τροφῆς αἱ μητέρες αὐτοῖς προσάγουσιν, οὕτω τὰ ἁπλούστερα πρότερον ἐκδιδασκόμεθα τῶν μαθημάτων ὅ, ἐστι τὰ προγυμνάσματα· ἔχει οὖν ἕκαστον αὐτῶν ἀναφορὰν πρὸς ἓν τῆς ῥητορικῆς εἶδος· οἷον ὁ μῦθος, καὶ ἡ χρεία, καὶ ἡ γνώμη, ἐπὶ τὸ συμβουλευτικὸν ἀνάγονται· ὁ κοινὸς τόπος

ὑπὸ τὸ δικανικόν· τὰ δὲ ἄλλα κοινά· μετέχει γοῦν ἕκαστον ἑκάστου τῶν τριῶν εἰδῶν. τὸ δὲ περὶ τῶν ἰδεῶν τρίτην ἔχει τάξιν. ἐπειδὴ πρότερον δεῖ γνῶναι πῶς συνίσταται τὰ πολιτικὰ προβλήματα καὶ κατὰ τίνα τρόπον διαιρήσομεν τὰ ἑκάστης στάσεως ἴδια κεφάλαια, ὅπερ ἐκ τοῦ παρόντος μαθεῖν ὑπάρχει βιβλίου, εἶτα περὶ τῆς φράσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος διδαχθῆναι· δύο γοῦν ὄντων τῶν κοσμούντων τὴν ῥητορικὴν δυνατοῦ τε, καὶ ἡδέος· τὸ μὲν δυνατὸν διὰ τῶν στάσεων καὶ τῆς διαιρέσεως τῶν κεφαλαίων ἐπιτηδεύομεν· τὸ δὲ ἡδὺ διὰ τῆς τῶν ἰδεῶν πραγματείας. καὶ γοῦν κάλλος καὶ ποικιλίαν φράσεως ἡμᾶς ἐκδιδάσκει αὕτη· ὅπως ἂν μὴ μονοειδεῖς καὶ ὑπὸ ἑνὸς σχήματος ὁ λόγος προϊὼν, ὕπτιός τε γένηται καὶ προσκορὴς τοῖς ἀκροαταῖς· ἡ γοῦν ἐξαλλαγὴ τῶν σχημάτων, ἡδονὴν μνηστεύεται καὶ κόσμιον τῷ λόγῳ· οἷόν ἐστι τὸ κατὰ ἀποστροφὴν, ἀπόκειναι γάρ φησι δεῦρο ἀναστάς μοι. ἐπεὶ καὶ οἱ παλαιοὶ ὥσπερ τι ζῶον τὸν λόγον ὑπέθεντο ἐκ σώματός τε συνεστηκότα καὶ ψυχῆς· ψυχὴν μὲν καλοῦντες τὰ ἐνθυμήματα καὶ τὴν δύναμιν τὴν διὰ τῶν κεφαλαίων συνισταμένην· σῶμα δὲ τὴν φράσιν καὶ τὸ ἔξωθεν κάλλος· ὃ ποιεῖν εἰώθασιν αἱ ἰδέαι. ἐπεὶ οὖν ἡ ψυχὴ κρείττων τοῦ σώματος καὶ τὸ τῇ ψυχῇ ἐοικὼς προτετάχθω, ἄλλως τε καὶ ἄτοπον περὶ κόσμου λόγου διδαχθῆναι, πρὶν μαθεῖν ὅπως ὅλως κατασκευάζεται λόγος. ὥστε τὴν ἀρίστην τάξιν ὁ τεχνογράφος ἔνειμε τῷ βιβλίῳ μέσην θεὶς προγυμνασμάτων τε καὶ τοῦ περὶ τῶν ἰδεῶν βιβλίου. καιρὸς δὲ λοιπὸν ζητῆσαι ποίῳ τῆς διδασκαλίας κέχρηται τρόπῳ. φαμὲν τοίνυν ὅτι τοῖς τρισίν, ἐν μὲν γοῦν τῷ λέγειν περὶ τῆσδε τῆς διαιρέσεως ποιοῦμαι τὸν λόγον καὶ οὐ περὶ τῆσδε, τῷ διαιρετικῷ κέχρηται τρόπῳ· ἐν δὲ τῷ λέγειν τὸν ὅρον τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος, τῷ συνθέτῳ κέχρηται. εἰρήκαμεν γὰρ ὅτι ὅρος τὸ σύνθετον ἔχει· τῷ δὲ κατὰ ἀνάλυσιν κέχρηται, ἐν τῷ λέξειν οὕτως τὸ ζήτημα τὸ πολιτικὸν, ὕλην ἔχει τά, τε πρόσωπα, καὶ τὰ πράγματα· τῶν δὲ προσώπων, τὰ μέν ἐστι τοιάδε, τὰ δὲ, τοιάδε· καὶ τῶν πραγμάτων ὁμοίως· τὸ οὖν ἔχον τοιάδε πρόσωπα, καὶ τοιάδε πράγματα, συνέστηκε· τὸ δὲ μὴ τοιάδε οὐ συνέστηκε. ὁρᾷς τὸν κατὰ ἀνάλυσιν τρόπον, ἀπὸ γὰρ τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων ἅπερ ἐστὶ τῆς στάσεως, δεύτερον ἐπάνεισιν ἐπ' αὐτὴν τὴν στάσιν ἥ ἐστι πρώτη, καὶ τὸν περὶ ταύτης λόγον ποιεῖται· εἰπὼν γὰρ ὅτι τὰ τοιάδε οὐ συνίσταται, ἠναγκάσθη καὶ περὶ τῶν συνισταμένων διαλαβεῖν. χωρήσωμεν δὲ καὶ ἐπὶ τὴν ἐπιγραφήν. περὶ τῆς ἐπιγραφῆς οὖν τοῦ προκειμένου συγγράμματος ἐκεῖνο λέγομεν, ὡς ὅσοι μὲν ἐπέγραψαν περὶ ῥητορικῆς, ἁμαρτάνουσιν· οὐ δὲ γοῦν περὶ πάσης ῥητορικῆς πρόκειται ἐνταῦθα εἰπεῖν· ὅτι μὴ δὲ περὶ προοιμίων, μὴ δὲ διηγήσεων καὶ τῶν λοιπῶν ἐνταῦθα ἔνι μαθεῖν. ὅσοι δὲ περὶ στάσεων ἐπέγραψαν, τὸν ἀληθῆ τοῦ τεχνογράφου σκοπὸν ἐποιήσαντο· περὶ στάσεων γὰρ ἐπιγέγραπται τὸ βιβλίον. ἐπειδὴ καὶ στάσις καλεῖται ἡ ἐν δικαστηρίοις ἀμφισβήτησις· ἢ παρὰ τὸ στασιάζειν πρὸς ἀλλήλους τοὺς ἀγωνιζομένους, ἢ παρὰ τὸ ἑκάτερον αὐτῶν ἵστασθαι περὶ ὃ νομίζει δίκαιον. ἐπιγράφεται γοῦν περὶ στάσεων δηλῶν ὅτι περὶ μόνων τῶν ἐν δικαστηρίοις καὶ βουλευτηρίοις διδάσκει· ἀντιδιαστέλλων πρὸς τὰς ἄλλας ῥητορικὰς τέχνας· ἔστι γὰρ ὡς ἔφαμεν ἡ περὶ τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ τέχνη· καὶ θεοφράστῳ δὲ γέγραπται τέχνη ῥητορικὴ περὶ ἐνθυμημάτων· καὶ ἀλεξάνδρῳ τῷ τοῦ νουμηνίου, καὶ λολλιανῷ περὶ ἀφορμῶν ῥητορικῶν, καὶ ἀψίνῃ, περὶ προοιμίων καὶ πίστεων, καὶ ἄλλοις πολλοῖς περὶ ἄλλων· δῆλον οὖν ὡς ἐλάχιστον μόριόν ἐστι ῥητορικῆς, ἡ περὶ τῶν στάσεων πραγματεία. καὶ εἰ μὲν περὶ πάντων ἅμα τῶν προειρημένων ἐλάμβανεν, εἶχε χώραν ἡ παρά τινων ἐπιγραφὴ φερομένη· ἐπιγράφουσι γὰρ, ὡς ἔφημεν, τινὲς, τέχνη ῥητορική· ἐπειδὴ δὲ περὶ μέρους ἐστὶν, εἰ-

κότως ἐπιγέγραπται περὶ στάσεων· λείπεται δὲ ἄρα διδάξαι ὑπὸ ποῖον εἶδος τῆς ῥητορικῆς ἀνάγεται ἡ παροῦσα τέχνη. λέγομεν οὖν ὑπὸ τὸ δικανικὸν καὶ συμβουλευτικόν· τὸ γοῦν πανηγυρικὸν ἀστασίαστόν ἐστιν. ἐπειδὴ ὁμολογουμένων ἀγαθῶν ἐστιν αὔξησις, ἐμέμψαντο δέ τινες τὸν ἑρμογένην διατί τέχνην ῥητορικὴν μέλλων συγγράφειν, τὸν ὅρον αὐτῆς πρό γε πάντων οὐκ ἀποδέδωκε. καί φησι πορφύριος, ὅτι τριῶν ὄντων τῶν τῆς ῥητορικῆς εἰδῶν, συμβουλευτικοῦ, καὶ δικανικοῦ, καὶ πανηγυρικοῦ· τὸ πανηγυρικὸν οὐχ ὑποπίπτει τῷ περὶ τῶν στάσεων λόγῳ· ἐπειδὴ αἱ μὲν στάσεις ἀμφιβολίαν ἔχουσιν ἀμφισβητουμένων πραγμάτων, τὰ δ' ἐγκώμια ὁμολογουμένων αὔξησιν ἀγαθῶν. τούτου τοίνυν πανηγυρικοῦ ὑπεξαιρουμένου εἴδους ἀτελὴς ἂν εἴη ὁ τῆς ῥητορικῆς· οἱ δὲ ὅροι οὐ τῶν ἀτελῶν, ἀλλὰ τῶν τελείων εἰσὶ πραγμάτων· διὰ τοῦτό φησι ῥητορικῆς οὐκ ἀποδέδωκεν ὅρον· ὡς οὐ περὶ πάσης διαλαμβάνων ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ. ἐροῦμεν οὖν, ὅτι εἰ καὶ περὶ τῶν δύο μόνων εἰδῶν σπουδάζει ὁ τεχνικὸς εἰπεῖν, ἀλλ' ὅπερ εἰρήκαμεν φυσικῶς θεωρεῖται τὸ πανηγυρικὸν ἐν τῷ δικανικῷ, καὶ τῷ συμβουλευτικῷ· οὐ δὲ γὰρ ἐνδέχεται συμβουλεῦσαί τι δίχα τῆς τοῦ πανηγυρικοῦ γνώμης. ἔπειτα οὐ δὲ ἀπηλλαγμένον καθάπαξ τὸ πανηγυρικὸν εἶδος ταύτης εὑρήσεις τῆς τέχνης. ἴσμεν γὰρ ὡς τὸν στοχασμὸν τὴν στάσιν δύο τινὰ συνέχει κεφάλαια, ἡ βούλησις, καὶ ἡ δύναμις. ταῦτα δ' οὐκ ἂν ἄλλως ἀποδειχθείη, πλὴν εἰ μή τις τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς χρήσαιτο τόποις· οἷον οὐκ ἂν ἐβουλόμην φονεῦσαι, διὰ τὸ παιδὸς εἶναι τοιοῦδε πολιτείας τοιᾶσδε, ἢ πάλιν οὐκ ἂν ἠδυνάμην ἐπιχειρῆσαι τῇ τυραννίδι, ἐπειδὴ χρημάτων ἠπόρουν. ἐπειδὴ τοὺς συλληψομένους οὐκ εἶχον· οὔπω διὰ τῶν ἐγκωμιαστικῶν τὰς συστάσεις λαμβάνει τὰ δύο ταῦτα κεφάλαια τοῦ στοχασμοῦ, δικανικῆς οὔσης τῆς στάσεως τοῦ στοχασμοῦ, ἀναγκαῖον οὖν ἡμᾶς, πιθανωτέρας λύσεις εἰπεῖν. πρῶτον μὲν οὖν ὁ σκοπὸς ὁ τοῦ τεχνικοῦ εἰς ἀπολογίαν ἐστὶν αὐτῷ τοῦ τὸν ὅρον παραλιπεῖν· περὶ γὰρ τῆς διαιρέσεως τῶν τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος κεφαλαίων προθέμενος λέγει, πῶς ἔμελλεν ἑτέρους λόγους ἐπιφέρειν, οὐ προσήκοντας ταύτῃ τῇ τέχνῃ. πᾶς δὲ [illegible] σπουδάσαι προέθετο ῥητορικῆς, ὁ μὴ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς ἀνεστησάμενος, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ θαυμαστὸν τοῦ ἑρμογένους ὅτι οὐχ ὥσπερ ὁ μινουκιανὸς ἑτέρους ἐπεισήνεγκε λόγους καὶ τὴν ὑπόθεσιν συνετάραξεν, ἀλλ' αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς τὴν περὶ τῶν κεφαλαίων τοῦ ζητήματος τέχνην εἰσήγαγεν οὐδὲν αὐτῇ τῶν ἔξωθεν ἐπιμίξας. δύναιτο δ' ἄν τις καὶ ἑτέραν ἀπολογίαν ὑπὲρ ἑρμογένους εἰπεῖν, ὡς ἀριστοτέλει πειθόμενος, τὸν τῆς ῥητορικῆς παρέλιπεν ὅρον· ἐκεῖνος γάρ ἐστιν ὁ διδάσκων τὰς ἀρχὰς ἐκ τῶν ὁμολογουμένων λαμβάνειν· ὁ δὲ τῆς ῥητορικῆς ὅρος, περὶ πολλῶν ἐζητήθη τῶν φιλοσόφων, καὶ οὐκ ἔστιν ὁμολογούμενος· τοῦτον μὲν οὖν ὡς ἀμφισβητούμενόν ἐστιν, παρέλιπεν. ἐποιήσατο δὲ τὴν ἀρχὴν ἐξ ὁμολογουμένου τινός· τὸ γὰρ τέχνην εἶναι τὴν ῥητορικὴν, ὡς ὁμολογούμενον ἐκ προοιμίου λαβὼν, οὕτως ὑπὸ τὸν τῶν ἄλλων φέρεται λόγον· αὕτη μὲν οὖν ἐκ τῶν ἀριστοτέλους κανόνων ἡ λύσις. ἡ δὲ ἀληθεστέρα αἰτία αὕτη ἐστί· τῶν μὲν, θαυμάζειν πάνυ τὴν ῥητορικὴν βουλομένων· τῶν δὲ, καθ' ὑπερβολὴν κακίζειν ὧν καὶ πλάτων ἐστὶν ὁ φιλόσοφος καὶ πραγματείας ἰδίας καὶ αὐτῆς ποιησάμενος, ὁ τεχνογράφος κινδυνευούσῃ τῇ τέχνῃ σύμμαχος γίνεται· μὴ συγχωροῦσα αὐτὴν διαφθαρῆναι ταῖς τῶν πολεμίων ἐπιβουλαῖς· καὶ πρὸ τῶν ἄλλων τοῦτο προὐργιαίτερον ᾠήσατο τοῦ διδάξαι εὐθὺς τὴν τέχνην τὴν ῥητορικήν· τοῦτο δὲ βουλόμενος ποιῆσαι, ἄντικρυς μὲν διαρρήδην οὐκ εἰσάγει τὸν ὅρον αὐτῆς, δριμέως δὲ καὶ πλαγίως καὶ ἐσχηματισμένως διὰ τῆς κατασκευῆς ἀποφαίνει τὴν τέχνην τὴν ῥητορικήν· τὰ γὰρ προ-

σοῦνται πάντα τῇ ῥητορικῇ παραλαβὼν τῷ τῆς κοινῆς τέχνης ὅρῳ, ἀποδείκνυσι συμφωνοῦντα ταῦτα τὰ πρὸς τὸν ὅρον τῆς κοινῆς· ἅμα καὶ τὸ ἀγωνιζόμενον αὐτῷ ἀνύων καὶ φεύγων τὸ δοκεῖν φιλονεικεῖν πρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὴν τέχνην. τοῦτον δὲ τὸν ὅρον τῆς κοινῆς τέχνης ὡρίσαντο οἱ διαλεκτικοὶ καθὼς ἀνωτέρω εἴπωμεν οὕτως· τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων καθολικῶν καὶ ἐμπειρίᾳ γεγυμνασμένων, πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ. πρὸς τοῦτον τὸν ὅρον ἀποτεινόμενος, παραβάλλει τὸν τῆς ῥητορικῆς τέχνης ὅρον. ὥσπερ γὰρ τὸ ὑποπίπτον τῷ ὅρῳ τοῦ ἀνθρώπου τοῦτό ἐστιν ἄνθρωπος, οὕτως καὶ τὸ ὑποπίπτον τῷ ὅρῳ τῆς καθόλου τέχνης· τοῦτό ἐστι τέχνη. ἴδωμεν οὖν πρῶτον τί ἐστι τὸ σύστημα· ἡ ἐκ πολλῶν ὀργάνων συνδρομή· δεῖ γὰρ πολλὰ συνέρχεσθαι πρὸς ἑκάστην τέχνην ἐκ καταλήψεως· κατάληψίς ἐστιν, ἡ ἐξ αἰσθήσεων καὶ ὁράσεων πίστις γινομένη. ἑωρακότες γάρ τινος καὶ αἰσθηθέντες τὸ δέ τι ὀφειλόμενον τῇδε τῇ τέχνῃ καὶ λυσιτελὲς ὄν, ἐχρήσαντο. καθολικῶν. ὅτι περὶ πάσης τέχνης ὁ ὅρος. ἐμπειρίᾳ γεγυμνασμένων. δεῖ γὰρ καὶ τῷ χρόνῳ βεβαιωθῆναι τὰ καταληφθέντα παρὰ τῆς αἰσθήσεως, ἡ γὰρ μελέτη προστεθεῖσα τῇ καταλήψει, τὸ τέλειον ἀπεργάζεται. πρός τι τέλος. αἱ μὲν γάρ, τῶν τεχνῶν ἀναγκαῖαι καὶ χρήσιμοι, ὡς οἰκοδομικὴ καὶ γεωργία καὶ ῥητορική. τοῦτο δὲ ἴδιόν ἐστι τῆς τέχνης τὸ πάντως τί χρήσιμον ἔχειν, ἵνα μὴ καὶ ἡ κολακεία νομισθῇ τέχνη οὖσα. καὶ γὰρ αὕτη ἐδόκει εἶναι σύστημα ἐκ καταλήψεων γεγυμνασμένων. εἰ δέ τις εἴποι ἡ χαλκευτικὴ τέχνη ἐστὶν ἐπειδὴ ὠφελεῖ, λέγομεν ὅτι οὔ. οὐδὲ γὰρ ἔχει τὸν λόγον. ὅτι οὐδὲ τοῦτο προαιρεῖται. ἀλλὰ κατὰ περίστασίν τινα εἰς τὰ παρεπόμενα τῇ τέχνῃ, ἐμπέπτωκεν. ἡ μὲν οὖν ἐξήγησις τοῦ ὅρου τῆς κοινῆς τέχνης αὕτη ἐστίν. ἴδωμεν δὲ πόθεν ὁ ῥήτωρ ἦρξατο.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ, ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ, ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ ΕΙΣ ΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ.

, π Ολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων, ἃ τὴν ῥητορικὴν συνίστησι καὶ τέχνην ποιεῖ,
, καταληφθέντα τε ἐξ ἀρχῆς δηλαδὴ καὶ συγγυμνασθέντα τῷ χρό-
, νῳ, σαφῆ τε τὴν ὠφέλειαν παρεχόμενα τῷ βίῳ, καὶ ἐν ταῖς βουλαῖς
, καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, καὶ πανταχοῦ, μέγιστον εἶναί μοι δοκεῖ τὸ περὶ
, τῆς διαιρέσεως αὐτῶν καὶ ἀποδείξεως. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τὴν περὶ

τῶν στάσεων πραγματείαν, οἱ μέν, οὐδ᾽ ὅλως ἠξίωσαν τέχνην ὥσπερ τινὲς καὶ τὴν ὅλην ῥητορικὴν τέχνην οὐ βούλονται, ἀλλ᾽ ἐμπειρίαν ἀπὸ τῆς τῶν μεταχειρισαμένων ἀπαιδευσίας ὡρμημένοι. οἷον δημάδου τοῦ ἀπὸ τῆς κώπης ἀνίπτοις τοῦ λόγου χερσὶν ἐπὶ τὸ βῆμα πηδήσαντος. καὶ ἡγήμονος καὶ πυθέου καὶ ἀριστογείτονος καὶ ἔτι τοῦ ἐπὶ τῶν χρόνων εὐαγόρου τοῦ σοφιστοῦ ἀθήνησιν ἐπεισφθαρέντος ἀλόγου σοφιστοῦ, ὃς καί τινα ὅμιλον μαθητῶν ἐπήγετο φλυαρίαν μὲν τὰς στάσεις ἀποκαλοῦντος· ἀξιοῦντος δὲ κατὰ τὴν συρφετὴν παροιμίαν, τὸ λέγειν ἐκ τοῦ λέγειν περιίζεσθαι. καί τοι πλάτωνος διαῤῥήδην βοῶντος ἐν μὲν σωκράτους ἀπο
, λογίᾳ· ῥήτορος μὲν γὰρ ἔργον τὸ τἀληθῆ λέγειν· δικαστῶν δέ γε σωφρόνων τὰ δί-
, καια κρίνειν. ἐν δὲ γοργίᾳ, τὸν γὰρ μέλλοντα ὀρθῶς ῥητορικὸς ἔσεσθαι, δίκαιον
, ἄρα δεῖ εἶναι, ἐπιστήμονα τῶν δικαίων. ἐν δὲ φαίδρῳ εἰ γάρ σοι ὑπάρχει φύσει
, ῥητορικῷ εἶναι ἔσῃ ῥήτωρ ἐλλόγιμος. προσλαβὼν ἐπιστήμην καὶ μελέτην. ὅτου

δ᾽ ἂν τούτων ἐλλίπῃς, ταύτῃ ἀτελὴς ἔσῃ. ἀλλὰ δὴ καὶ διονυσίου τοῦ ἁλικαρνασσέως, τρία ταῦτα διατεινομένου τὴν ἀρίστην ἕξιν ἐν πολιτικοῖς λόγοις ἐμποιεῖν

καὶ πάσῃ

καὶ πάσῃ τέχνῃ τε καὶ ἐπιστήμῃ μάθησιν ἀκριβῆ, φύσιν δεξιάν· ἄσκησιν ἐπίπονον. διὸ καὶ δημοσθένης ἐν μὲν δικανικῷ τε καὶ συμβουλευτικῷ, εὐδοκίμει. ἧττον δὲ τῷ πανηγυρικῷ, διὰ τὸ ἀξεκὲς καὶ ἀμελέτητον. πιστούντων οὖν καὶ τοιούτων τέχνην ῥητορικὴν βεβαιούντων αὐτῆς ὅρος ὁ προειρημένος σοφιστής, ἀλόγως δὴ ταύτην κατορθοῦν διετείνετο. ἐν γοῦν τούτῳ καλῶς ποιῶν· ὅτι τὸ μηδενὸς ἄξιον ἑαυτὸν ἀπέφαινεν, εἴγε μηδὲν μίαν ἕξιν τὴν ἀπὸ τῆς τέχνης τοῖς ὁμιληταῖς ἱκανῶς ἦν ἐμποιῆσαι. τούτων οὖν οὐκ εἶναι τὸ παρὰ πάντας στάσεις τέχνην ἀποφαινομένων, ἑτέρων δὲ πάλιν ἐκ διαμέτρου τούτοις χωρούντων καὶ τὴν πᾶσαν ῥητορικὴν ἐν ταῖς στάσεσι διισχυριζομένων, σοφῶς καὶ ἐντέχνως ἑκατέραν ἀμμετρίαν εὐθὺς ἀφετηρίας ἐπιῤῥαπίζων· τεχνικῆς τε θεωρίας ἔχεσθαι τὰς στάσεις ἀποδείκνυσι καὶ πρὸς τὴν ῥητορικὴν τέχνην οὐ μόνας ἐξαρκεῖν. ὅτι μὲν γὰρ τεχνικῆς ἔχονται θεωρίας, δηλοῖ λέγων ὡς πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων ἐξ ὧν ἡ ῥητορικὴ συνέστηκε τέχνη· μέγιστόν ἐστι τὸ κατὰ τὴν διαίρεσιν τῶν πολιτικῶν ζητημάτων. ὅτι δὲ οὐ πᾶσα ἐν τούτοις ἡ ῥητορική, πρόδηλον ἐκ τοῦ πολλὰ εἶναι ἕτερα τὰ συνιστῶντα αὐτήν. ταύτῃ τοι καὶ ὡς τέχνην αὐτὴν οὐκ ἐμπειρίαν ὑποδεικνύς· τὸν τῆς τέχνης ὁρισμὸν συνῆψεν αὐτῆς τοῖς μέρεσιν. ὁρισμὸς γὰρ τέχνης οὗτος· σύστημα ἐκ καταλήψεων ἐγγεγυμνασμένων πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ. διὰ μὲν τοῦ συνίστησι τὸ σύστημα δηλῶν· εἶτα ἐπειδὴ ἐνδέχεται καὶ σύστημα εἶναι καὶ ἐμπειρικόν. οὕτως γοῦν παρ᾽ αἰγυπτίοις ἰατρικὴν τὴν ἀρχὴν εὑρῆσθαί φασιν ἐκ τῶν κατὰ μέρος νοσούντων τε καὶ τὰς τῶν νόσων ἰάσεις ἀπογραφομένων, προστίθησι τὸ τέχνην ποιεῖ. τὸ γὰρ μετὰ λόγου καὶ αἰτίας σύστημα περὶ θεωρημάτων ἰατρικῶν ἢ ῥητορικῶν, ἢ μουσικῶν, τέχνης ἂν εἴη. ὡς καὶ πλάτων ἐν γοργίᾳ μαρτυρεῖ λέγων. ἐγὼ γὰρ τέχνην οὐ καλῶ, ὃ ἂν εἴη ἄλογον πρᾶγμα. διὰ δὲ τοῦ καταληφθέντα, τὴν κατάληψιν ἐναργῶς μηνύει. κατάληψις δέ, λόγος γνῶσιν ἀκριβῆ μετ᾽ αἰτίας τῶν ὑποκειμένων περιέχων, ὥστε καὶ τοῦτο κατὰ πλάτωνα τεχνικόν. εἰ γὰρ τὸ ἄλογον οὐ τέχνη, τὸ μετ᾽ αἰτίας· τέχνη, τέχνη δὲ ἡ ῥητορική, τῷ τὰς αἰτίας εἰδέναι καθ᾽ ἃς οἱ τοιοίδε λόγοι τοὺς τοιούσδε πείθουσιν ἀκροατάς. ἄλλως μὲν τοὺς πρὸς δόξαν, ὁρῶντας. ἑτέρως τοὺς πρὸς κέρδος ἀποβλέποντας. ἄλλως τοὺς ἀληθείᾳ καὶ δικαίῳ προσέχοντας εἰλικρινῶς. ἐμπειρία δέ ἐστι, λόγος ἐκ πολλῶν ὁμοίων καταλήψεων τὴν γνῶσιν ποιούμενος. ἐξ ἀρχῆς δὲ ἀφ᾽ οὗ περ τῶν ἀνθρώπων φύσις ὑπέστη, σύνδρομος γὰρ ἡ ῥητορικὴ τῷ λόγῳ τῶν ψυχῶν. καὶ πρὸ νέστορός τε καὶ παλαμήδους καὶ φοίνικος καὶ ὀδυσσέως, καὶ πρὸ τῶν ἐν ἰλίῳ ἤσκητο παρ᾽ ἀνθρώποις. ἡ γοῦν κατὰ κάδμον καὶ δαναὸν γραμματική, ἐπί τε τῶν τρωϊκῶν ἤκμαζεν ὡς δίκτυς ἐν τοῖς ἐφημερίσι φησι, καὶ μέχρι τῶν εὐκλείδου τοῦ ἄρξαντος μετὰ ταῦτα διέμεινε χρόνων, τοὺς δὲ ἀνωτέρω τούτων ζῶν ἀρετῇ τὸ πρᾶγμα μετὰ διώξαντας, ἢ τοῦ κατακλυσμοῦ ζῶν τοῖς ἄλλοις ἠφάνισε λήθη. εἰ δ᾽ αἰώνιος ἐν ψυχῇ λόγος, πρόδηλον ὅτι καὶ ἡ τοῦτον διευκρινοῦσα τέχνη καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀπαιδευσίαν κατὰ τὴν ὁμηρικὴν ἀθηνᾶν διακαθαίρουσα. τοὺς θεούς τε καὶ ἥρωας ὥς φασιν παρέδυ. οὐδὲ οἱ πρότεροι τοῦ θειοτάτου τοῦ ἐν ἡμῖν κατημέλουν φημὶ δὴ τοῦ λόγου. οὐχ οἱ ἐπὶ τοῦ κρόνου ζῶντες καὶ τοῦ χρυσοῦ γένους ἐπάξιοι. εὔδηλον δ᾽ ὡς κἀκεῖνοι τά, τε θεῖα διαφερόντως ἐτίμων, καὶ τούς γε ἀγαθοὺς δι᾽ ἐπαίνων ἦγον. καὶ τοὺς προπετείᾳ φύσεως ἐπὶ τὸ χεῖρον ὁρμῶντας ἐλοιδόρουν, ἀπὸ ἰδίας τοῦ πανηγυρικοῦ. ἔτι τοῖς ἀγνοοῦσι τὸ προσῆκον καὶ ὑπὸ νεότητος φλεγομένους, τὰ βέλτιστα συνεβούλευον. τῶν μὲν ἀτόπων ἐξείργοντες. τῶν δὲ χρηστῶν ἔχεσθαι παρακαλοῦντες. δι᾽ ὧν τὸ συμβουλευτικὸν ἤσκητο παρ᾽ αὐτοῖς. ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦ δικανικοῦ κατημέλουν. ἀλλ᾽ ὡς θεῶν δρᾶσαι. δίκην τε καὶ τὸ δίκαιον ἐτί-

μων· καὶ τοῖς ὑπερβαίνουσιν ἐπιχειροῦσι τὰς τιμωρίας ἐπῆγον. τὸ δὲ δηλαδὴ σημαίνει ὅτι ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων πασῶν τεχνῶν ἀνάγκη πρότερον γίνεσθαι τὴν κατάληψιν εἶθ' οὕτως συνίστασθαι τὰς τέχνας, οὕτω κἀνταῦθα. τὸ δὲ συγγυμνασθέντα τῷ χρόνῳ, δηλεῖ μὲν τῷ ὅρῳ τῆς τέχνης συγγεγυμνασμένον. πρόσκειται τοῖς καταληφθεῖσι, διὰ τὸ ἀδύνατον εἶναι τέλειον ἐν ἐνεργείᾳ ῥήτορα γενέσθαι καὶ τὴν κατάληψιν ἀκριβῆ τῶν εἰς τὴν τέχνην συντελούντων θεωρημάτων ποιήσασθαι, μὴ καὶ γυμνασίαν ἐν χρόνῳ μακρῷ τούτων ἀσκήσαντα. ὅθεν καὶ πῶλος ὁ γοργίου μαθητὴς ἐν τῇ τέχνῃ φησὶν, πολλαὶ τέχναι ἐν ἀνθρώποις εἰσὶν ἐκ τῶν ἐμπειριῶν ἐμπειρίας εὑρημέναι, καὶ παράδειγμα τῶν λεγομένων δημοσθένης· ἐν οἷς οὐκ ἐγυμνάσατο τὰ πρὸς ἀκρίβειαν ἀστοχῶν. τὸ δὲ σαφῆ τε τὴν ἀλήθειαν παρεχόμενα τῷ βίῳ τὸ ἐν τῷ ὅρῳ πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ παρῴδησεν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ περὶ ἃ χρήσιμος ἡ ῥητορικὴ δείκνυσι. ὅτι ἐν βουλαῖς καὶ δικαστηρίοις καὶ πανταχοῦ. τὸ πανταχοῦ διχῶς νοητέον. ἢ γὰρ ὡς ἐν ἀνθ' ἑνὸς τὸ πανηγυρικόν. διὸ ποικίλη τις ἡ τούτου χρῆσις, ἐν ὕμνοις θεῶν, ἐν ἐπαίνοις ἀνθρώπων· ζώντων τετελευτηκότων. ἐν ἑορταῖς. ἐν θρήνοις. διαβολαῖς, κακίας· ἀρετῆς, εὐφημίας. ἢ τὸ μὲν πανηγυρικὸν παρῆκεν ὡς τῷ δικανικῷ τε καὶ συμβουλευτικῷ συμπλεκόμενον· ὡς δῆλον ἀπό τε τοῦ περὶ στεφάνου δημοσθένους δικανικοῦ· καὶ ἀπὸ τοῦ πανηγυρικοῦ ἰσοκράτους συμβουλευτικοῦ. ἢ τὸ πανταχοῦ, κατὰ τῶν ἰδιῶν ἔφησε τῶν ῥητορικῆς εἰδῶν. ὡς οὐ μόνον ἐν βουλευτηρίοις τὸ λυσιτελοῦν ἐξευρίσκει· καὶ ἐν δικαστηρίοις διελέγχει τοὺς ἀδικοῦντας. ἢ ἐν θεάτροις τοὺς παντοδαποὺς τῆς πανηγυρικῆς ἰδέας διὰ τὸ πολέμει λόγους ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ· πατέρων πρὸς υἱεῖς, καὶ διδασκάλων πρὸς μαθητάς· καὶ φίλων πρὸς ἑταίρους. τὸ δέον ἀποφαινομένων· ἐπαινούντων τε τὰ χρηστά. καὶ τὸ δίκαιον ἄριστα διακρινόντων. ὥστε διὰ τοῦ προοιμίου ταῦτα ἑρμογένης διῳκήσατο. καὶ τέχνην ἀπέδειξεν ῥητορικήν, πολλοὺς διὰ βραχέων ἐπιστομίσας. καὶ ὡς ἐξαρκεῖ πρὸς ὅλης ῥητορικῆς εἴδησιν ἡ περὶ τῶν στάσεων τεχνικὴ διαίρεσις. ἔνθεν πρός τι τὸ προοίμιον, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτὸ πεποίηκε. διὸ δὴ ἐπάγει μέγιστον εἶναί μοι δοκεῖ. ἀφ' οὗ καὶ δῆλον ὡς οὐ πᾶσα ἡ ῥητορικὴ ὡς εἴρηται ἐν ταῖς στάσεσι περιείληπται, ἀλλὰ πολλὰ μὲν καὶ μεγάλα τὰ συνιστῶντα ταύτην, μέγιστον δὲ τὸ κατὰ τὰς στάσεις.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ.

Σφόδρα τοῦ πλάτωνος διασύραντος ῥητορικὴν, ὡς πειθοῦς δημιουργόν· ὡς πολιτικῆς μορίου εἴδωλον· καὶ ἀπολέγοντος ὡς τὴν ῥητορικὴν ἐπιτήδευμα μὲν οὐ καλῶ τεχνικὸν· φύσεως δὲ δεξιᾶς καὶ λέγειν δυναμένης ἔργον· ἀλλὰ δὴ καί τινων ἄλλων περὶ αὐτῆς τῶν μὲν, πρὸς τὸ κρεῖττον ἀποκλινάντων, τῶν δὲ πρὸς τὸ χεῖρον. ὁ ἑρμογένης ἐνταῦθα σοφῶς τὸ προοίμιον ἔγραψε. τέχνην γὰρ βουλόμενος ἀποδεῖξαι αὐτὴν, φανερῶς τοῦτο κατασκευάσαι ἀπέφυγεν αἰδοῖ πλάτωνος, καὶ ἵνα μὴ αὐτῷ τοῦτο διαβάλλῃ. πᾶν γὰρ κατασκευαζόμενον ἀμφιβάλλεται. οὐκ ἠβουλήθη οὖν ὅλως ἀμφίβολον ποιῆσαι ῥητορικὴν τέχνην εἶναι. ἀλλ' οὐδὲ ἀκατασκεύαστον εἴασεν, ἵνα μὴ τὸ τοῦ προσώπου ἀξιόλογον πείσῃ. φανερῶς μὲν οὖν ταῦτα οὐ κατεσκεύασε λεληθότως δὲ, τὸν ὅρον τῆς τέχνης αὐτῇ περιάψας. πᾶν γὰρ πρᾶγμα ἐκεῖνό ἐστιν, ὑφ' οὗ καὶ ὁρισμὸς περιέχεται. ὁρισμὸς δὲ τέχνης οὗτος. σύστημα ἐκ καταλήψεων, καὶ ἑξῆς. διὰ μὲν τοῦ πολλῶν, τὸ σύστημα ἐδήλωσε. διὰ δὲ τοῦ καταληφθέντα, τὸ ἐκ καταλήψεων. καὶ διὰ τοῦ συγγυμνασθέντα, τὸ συγγεγυμνασμένον. διὰ δὲ τοῦ σαφῆ τε τὴν ὠφέλειαν καὶ ἑξῆς, τὸ πρός τι τέλος καὶ τὰ λοιπά. ὥστε δῆλον ἀπὸ τούτων, ὅτι τέχνη ἂν εἴη. οὕτως μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ σκοποῦ τὸ προοίμιον. ἴδωμεν δὲ καὶ κατὰ μέρος τὸν τῆς τέχνης ὁρισμὸν, καὶ ὅπως καὶ τῷ προοιμίῳ τούτῳ ἁρμόττει. σύστημα μὲν οὖν πρόσκειται. πολλῶν γὰρ ὀργάνων καὶ οὐχ

ἑνὸς

ἑνὸς δεῖται τέχνη. καὶ ῥητορικὴ ἔχει. ἔχει γὰρ προοίμια. ἀγῶνας. ἐπιλόγους. σχήματα. ἰδέας. ἐκ καταλήψεων δὲ καὶ ἑξῆς. ἐπειδὴ ἐξ αἰσθήσεως ἐγνώσθη ταῦτα. τουτέστιν ἐξ ὧν ἐδεήθημεν καὶ ἐδοκιμάσθη χρειώδη ὄντα. τῶν γὰρ τεχνῶν αἱ μὲν, περὶ τὸ ἀναγκαῖον ἀσχολοῦνται τοῦ βίου. αἱ δὲ, περὶ τὸ χρήσιμον. αἱ δὲ, περὶ τὸ ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον. αἱ δὲ, οὔτε περὶ τὸ ἀναγκαῖον, οὔτε περὶ τὸ χρήσιμον. ἀναγκαῖαι μὲν οὖν μόνον, ὡς ἡ ὁπλοποιΐα. χρήσιμοι μόνον, ὡς ἡ γραμματική. ποικιλτική. ἀναγκαῖαι δὲ καὶ χρήσιμοι, ὡς ἰατρική. ἀρτοποιητική. νομοθετική, καὶ ὅσαι τοιαῦται. ὧν χωρὶς ὁ βίος συστῆναι οὐ δύναται. ὡς καὶ δημοσθένης φησί. τὰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς σώμασι πάθη, τοῖς ἰατροῖς θεραπεύεται. τὰς δὲ τῶν ψυχῶν ἀγριότητας, αἱ τῶν νομοθετῶν ἐξορίζουσι διάνοιαι. οὔτε δὲ ἀναγκαῖαι, οὔτε χρήσιμοι, ὡς ἡ ἡνιοχική. ἀλλὰ δὴ καὶ ῥητορική· ὡς αὕτως ἔσχε τὴν σύστασιν, ἐκ τῆς χρείας ἐπινενοημένων τῶν ταύτης μερῶν. ἄλλος μὲν γὰρ εὗρε προοίμιον. ἄλλος προκατάστασιν. ἄλλος ἀγῶνας. ἄλλος ἐπιλόγους, ἐξεῦρε δὲ διὰ τὴν χρείαν. εἰπόντος δέ τινος ἀγῶνας, καὶ τοὺς ἀκροατὰς εὑρόντος ἀμβλυτέρους πρὸς πειθὼ, ἐπενόησε προοίμια καὶ κατάστασιν, πάλιν εἰς ὀργὴν οὐχ εὑρόντος προτρεπομένους, τὸν ἐπιλόγων τὴν χρείαν προήγαγεν. ὅτι δὲ ταῦτα χρήσιμα τῷ βίῳ, εἰδεῖεν ἂν οἱ πόλεις κατοικοῦντες καὶ δικαίου τε χρείαν εἰδότες, καὶ πόλεις ἑτέρας προσλαμβάνοντες ὑπηκόους, καὶ δι' ἐπαίνου καὶ ψόγου τοὺς ἀγαθοὺς καὶ μὴ βουλομένους ἄγειν. ἰστέον δὲ ὅτι, τῷ πολλῶν ὄντων, πρόσκειται τὸ μεγάλων, ἐπειδὴ ἔστι τινὰ πολλὰ μὲν, οὐ μὴν καὶ μεγάλα, ἀλλ' εὐτελῆ, ζῷον καὶ τὸ κατασκευαζόμενον εὐτελές. προστίθησιν οὖν τὸ μεγάλων εἰς ἐγκώμιον. ἵνα μὴ μόνον πολλὰ εἴη τὰ ποιοῦντα τέχνην τὴν ῥητορικὴν, ἀλλὰ καὶ μεγάλα. οἷς δὴ μεγάλη καὶ αὐτὴ νομισθείη, ὅτ' ἂν γὰρ μεγάλα εἴη τὰ ποιοῦντα μέγα εἰκότως καὶ τὸ πραττόμενον. ἰστέον ὅτι τρία ταῦτα διὰ τοῦ προοιμίου ὁ τεχνογράφος αἰνεῖ. τὸ δηλῶσαι τοῦ συγγράμματος τὸν σκοπόν. τὸ δεῖξαι τέχνην οὖσαν τὴν ῥητορικὴν, καὶ μὴ μόνον τέχνην, ἀλλὰ καὶ τῶν τεχνῶν τὴν μεγίστην ὅπερ ἐστὶ τῆς τέχνης ἐγκώμιον. ἀμέλει τὴν καθολικὴν τέχνην σύστημα μόνον εἰπόντος, αὐτὸς ἐκ περιουσίας εἰς ἐγκώμιον τῆς τέχνης τὸ μεγάλων προστίθησι. πολλὰ δὲ τὰ συνιστῶντα ῥητορικήν. τρόποι προοιμίων. καταστάσεων ἀγώνων καὶ ἐπιλόγων. καὶ ἔτι ἀνωτέρω ἡ τῶν εἰδῶν διάκρισις. καὶ ἔτι κατωτέρω, ἡ τῶν προγυμνασμάτων μελέτη. τὸ δὲ συνίστησιν. ὅσοι τὸ ἀποδείκνυσι βούλονται δηλοῦν, οὐ καλῶς. φεύγει γὰρ ὡς εἴπομεν τὴν ἀπόδειξιν. ἀλλὰ τὸ συνίστησιν, ἀντὶ τοῦ εἰς ἓν ἄγει καὶ τέλειον ποιεῖ. ἢ ὅτι ἐπειδὴ πλάτων πολιτικῆς μορίου εἴδωλον αὐτὴν εἶπεν. τὸ δὲ εἴδωλον, ὡς ἀριστείδης φησὶν ὃ μὲν ἔστιν οὐ φαίνεται. ὃ δ' οὐδαμῶς ἐστι φαίνεται. ἀναγκαίως τὸ συνίστησι παραλαμβάνει. ἵνα δηλώσῃ αὐτὸ τοῦτο τὸ εἰς ὑπόστασιν ἄγει. τὸ δὲ ποιεῖ τινὲς μὲν ἐμέμψαντο λέγοντες ὡς οὐκ ἔδει τοῦτο εἰπεῖν ἀλλὰ δείκνυσιν. εἰ γὰρ ποιεῖ, μὴ οὖσαν αὐτὴν ἐργάζεται. ἀλλὰ φαμὲν· ὡς μᾶλλον οὕτως, ἢ ὡς ἐκεῖνός φασιν πέφυκε. δείκνυται γὰρ πολλάκις καὶ τὰ μὴ ὄντα φύσει τοιαῦτα. ὥσπερ ὁ ἀνδριὰς ἄνθρωπος καίτοι οὐ φύσει ἄνθρωπος. εἰ γὰρ καὶ βαδίζειν δύναται διὰ μηχανῆς, ἀλλ' οὖν οὐ καὶ φύσει τοῦτο ποιεῖ. ἄλλως τε οὐδὲν γίγνεται ὃ μὴ φύσει τυγχάνει. ὥσπερ οὖν εἰ λέγοις πολλῶν ὄντων τῶν ποιούντων οὐρανὸν, ἄστρων φορᾶς. σφαιροειδοῦς σχήματος. καὶ τῶν τοιούτων. οὐ τοῦτο λέγεις ποιεῖν οὐρανὸν. ἀλλ' ἀφ' ὧν ἐστι δεικνύεις, οὕτω καὶ ὁ τεχνικὸς λέγων πολλῶν ὄντων τῶν ποιούντων. ὧν ἐστιν ἓν καὶ τὸ περὶ διαιρέσεως. οὐχ ὡς μὴ οὖσαν ποιεῖ ἀλλὰ διδάσκει τὸν τρόπον δι' ὧν συνέστηκε. ἢ τὸ ποιεῖ σημαίνει. ὅτι ἐν γενέσει ἐστὶ καὶ ποιήσει ὡς παρὰ θεοῦ γενομένη. πᾶν γὰρ ἀπὸ θεοῦ ποιηθὲν, ἣν ἔλαβε παρ' αὐτοῦ ἰδέαν, ταύτην μετέχον παρ' αὐτοῦ

διὰ ταῦτα οὖν εἶπεν τὸ ποιεῖ. αἰτίου· οὐδὲ γάρ τι ἐκλείπει ἡ διασκευὴ καὶ ἡ διαγραφὴ τοῦ θείου, ὡς ὁ ἄνθρωπος καθόλου. καταληφθέντα δὲ αἰτίου αἰσθήσει γνωσθέντα. διὰ τούτου δὲ δῆλον ὅτι τῶν ἀναγκαίων καὶ χρησίμων ῥητορική. ταύτης γὰρ τὸ, νομοθετικόν. καὶ ὅτι τοῦτο χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον, δῆλον. πολλῶν γὰρ φθορὰς παιζόντων καὶ φόνων ἐκ τούτου γινομένων, ὁ νόμος ὁ τῆς ἀρετῆς τίθεται. καὶ ἐπινενόηνται νόμοι, τῆς χρείας ἀναγκάσης αὐτούς. ὡς καὶ αἰσχίνης φησίν. ἐκ γὰρ τοῦ γίγνεσθαί τινα ὧν μὴ δεῖ, ἐκ τούτου τοὺς νόμους ἔθεντο οἱ παλαιοί. καὶ σόλων ἐρωτηθεὶς διὰ τί νόμον οὐκ ἔγραψε κατὰ πατροκτόνου, μὴ πιστεύειν ἔφη δύνασθαι τοῦτο ποιῆσαι τὴν φύσιν, τὸ δὲ ἐξ ἀρχῆς πρόκειται, ἵνα ἅμα τοῖς ἀνθρώποις αὐτὴν ἀποδείξῃ. ἔτι ἀφ' οὗ ἄνθρωποι τέχνας κοσμεῖν ἤρξαντο. δύναται γὰρ καὶ ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμος τελευταῖον ἐφευρῆσθαι. εὐτελὴς δὲ ἐκ τούτου ῥητορικὴ ἐδείκνυτο. διὸ ὥσπερ τῷ πολλῶν προσέθηκε τὸ μεγάλων εἰς ἐγκώμιον, οὕτως τὸ καταληφθέντα πάλιν τὸ ἐξ ἀρχῆς. τὸ δὲ, συγγυμνασθέντα. καὶ διὰ τὸ ὁμωνυμῆσαι τῷ τῆς τέχνης ὁρισμῷ. καὶ διὰ τὸ γνωσθῆναι ὡς πεῖραν τῷ χρόνῳ ῥητορικὴ δέδωκεν, ὅτι ἀεὶ χρησίμη ἐστὶν ἅμα καὶ ἡδεῖα. τῶν γοῦν τεχνῶν αἱ μέν εἰσιν ἡδεῖαι, ἅμα καὶ χρήσιμοι, ὡς ἡ μουσική. θέλγει γὰρ τὰς ψυχὰς καὶ νόσους θεραπεύει. ὅπερ λέγεται καὶ περὶ τιμοθέου. ὅτι παροξυνομένου μὲν ἀλεξάνδρου, ἔπαυσεν αὐτὸν τῆς ὀργῆς. ἀναπεπτωκότος δὲ, πάλιν ἐπήγειρεν εἰς τοὺς πολέμους. ἀλλὰ καὶ περὶ τερπάνδρου ὅτι κιθαρῳδὸς ὢν εἰς ὁμόνοιαν ἦγε τὴν λακεδαιμονίων πόλιν τοῖς αὐλοῖς. αἱ δὲ ἡδεῖαι μὲν μόνον, ὡς ἡ τῶν αὐλητῶν. χρήσιμοι δὲ μόνον, ὡς ἡ ζωγραφία. αἱ δὲ, οὔτε ἡδεῖαι οὔτε χρήσιμοι, ὡς ἡ τῶν μηχανοποιῶν. κἂν γοῦν πολέμοις χρήσιμα ταῦτα. ἀλλ' οὖν ἕως ἂν ἄνθρωποι ἀδικῇ τοὺς καθ' ὧν ἂν χρῶνται, χρήσαιντο δ' ἂν καὶ πολέμιοι καθ' ἡμῶν, οὐ χρήσιμοι. ἐπεὶ οὕτω γε καὶ κλέπτης καὶ φονεὺς χρήσιμος, τὸ ἑαυτὸν περιποιούμενος ἐπωφελές. αἱ μὲν οὖν ἡδεῖαι, καὶ χρήσιμοι, διαμένουσιν ἅμα τῷ βίῳ προελθοῦσαι. διὰ τοῦτο εἶπεν τὸ γυμνασθέντα τῷ χρόνῳ, ἵνα δείξῃ μηδένα χρόνον ἐκτὸς ὄντα ῥητορικῆς. εἰ γὰρ καὶ παρ' ἂν ἐξ ἑλλήνων ἠφανίσθη, ἀλλ' οὐ καὶ πανταχοῦ. Εἰς ἐγκώμιον δὲ προσθήκην, τὸ τῷ χρόνῳ πρόσκειται. αἱ γὰρ μὴ ἡδεῖαι καὶ χρήσιμοι τῷ χρόνῳ ἀκμάζουσι, κατά τινα πάλιν ἀφανίζονται. τὸ γὰρ σαφῆ τε τὴν ὠφέλειαν, καὶ τούτου ἔπαινός ἐστι τῆς τέχνης τῆς ῥητορικῆς, ἐξαίρει. Ἐξαίρει γοῦν τοῦτο τὴν ῥητορικὴν οὕτως. τῶν γὰρ τεχνῶν πάλιν διῃρημένων εἰς καλοτεχνίαν, ὡς ἰατρική, εἰς κακοτεχνίαν, ὡς φαρμακεία. εἰς ψευδοτεχνίαν, ὡς ὀρχηστική, τὸ σαφῆ προστέθηκε, τῆς καλλίστης αὐτὴν ἀποφαίνων. ὁμολογουμένη γὰρ, καὶ οὐκ ἀμφισβητήσιμος ἡ τῆς ῥητορικῆς ὠφέλεια. οὐ γὰρ ὥσπερ ἡ ὀρχηστικὴ ἀτελὴς οὖσα ἅμα τῷ παύσασθαι σβέννυται, οὕτω καὶ ἡ ῥητορική. ἀλλ' ὥσπερ ἰατρικὴ τέλος ἔχει τὴν ὑγίειαν. καὶ παυσάμενον τὸ ἔργον ἔχει μαρτυροῦσαν τὴν ὠφέλειαν, οὕτω καὶ ἡ ῥητορικὴ τοῖς δεομένοις συναγωνιζομένη ἐν βουλαῖς. ἐν δικαστηρίοις. ἐν θεάτροις, τὸ οἰκεῖον τέλος καὶ παυσαμένη καταλείπει. πῇ μὲν τὸ συμφέρον. πῇ δὲ τὸ δίκαιον. πῇ δὲ τὸ καλὸν, τὸ χρήσιμον αὐτῆς κηρύττοντα. πῇ δὲ καὶ τὴν ὠφέλειαν χρησίμην προστίθησι. φησὶ γὰρ, ὅτι καὶ ἐν ταῖς βουλαῖς, καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, καὶ πανταχοῦ. ἐκ τούτων γὰρ ἡ σωτηρία ταῖς πόλεσιν. Καὶ τὸ συμβουλευτικὸν δὲ τῶν ἄλλων εἰδῶν προστάττει. φύσει γὰρ πρότερον. καὶ γὰρ οἱ ἄνθρωποι οὔπω πόλεις οἰκοῦντες, ἀλλὰ νομάδα ζῶντες βίον, τούτῳ χρησάμενοι, τὰς πόλεις κατῴκησαν. εἶτα νόμους κατεστήσαντο πρὸς τὸ συμφέρον, οἷς τοὺς πονηρευομένους ἐξήλεγχον. Διὸ καὶ δεύτερον τὸ δικανικόν, οὐκ εἶπεν δὲ ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς βουλαῖς, οὕτω καὶ ἐν ταῖς δίκαις, διὰ διαβεβλημένον τοῦ τῆς δίκης ὄνομα τοῦτο. τὸ δὲ πανταχοῦ οἱ μὲν, περὶ τοῦ πανηγυρικοῦ ἠξίωσαν εἰρῆσθαι

ῥῆσθαι. ὡς οὐ μόνον ἐν εἰρήνῃ, καὶ πολέμῳ χρησιμεῦον, ἀλλὰ κἂν τοῖς ἐναντίοις τόποις. οἷον ἐπὶ θαλάμῳ, καὶ τάφῳ, καὶ ἄλλοις τισὶ τοιούτοις. Καὶ γὰρ τοῦτο καὶ τοῖς ἄλλοις δυσὶ συμπλέκεται. διὸ οὐδὲ ἁπλῶς εἶπεν κἂν τῷ πανηγυρικῷ, ἀλλὰ πανταχοῦ. διὰ τούτου τὴν πρὸς τὰ ἄλλα ἐπιπλοκὴν αὐτοῦ ἐνδεικνύς, ἐπεὶ ὅτι καὶ γὰρ αὐτὸ συμβουλὴν ἔχει, ὡς ἀπὸ τοῦ ἐπιταφίου θουκυδίδου δῆλον, παραίνεσιν ἔχοντος. καὶ τοῦ εἰς εὐαγόραν ἰσοκράτους. καὶ ὅτι τὸ μὲν πανηγυρικὸν, καὶ καθ' αὑτὸ δύναται ἐκ τοῦ συμβουλευτικοῦ εἶναι. τὸ δὲ συμβουλευτικὸν, καὶ δικανικὸν, ἐκ τοῦ πανηγυρικοῦ οὐδαμῶς. ἐπεὶ καὶ συμβουλεύοντες, καὶ δικαζόμενοι, χρώμεθα τῷ πανηγυρικῷ ἢ προτρέποντες, ἢ ἀποτρέποντες, ἢ ἐπαινοῦντες, ἢ κακίζοντες. ἄλλοι δὲ πανταχοῦ κατὰ τῶν δύο λαμβάνουσιν εἰδῶν συμβουλευτικοῦ φημι, καὶ δικανικοῦ. Οὐ γὰρ μόνον ἐν βουλευτηρίοις, ἢ δικαστηρίοις δύναται ταῦτα τὸ ἑαυτῶν ἐνδεικνύναι, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ. ἐξὸν γοῦν καὶ ἐν πλοίῳ συμβουλεῦσαι, ὡς τευτίαπλος ὁ ἠλεῖος παρὰ θουκυδίδῃ τοῖς πελοποννησίοις. καὶ ἡ θηβαίων καὶ πλαταιέων δημηγορία δικανική, κἂν μὴ ἐν δικαστηρίῳ. Τὸ τέλος γοῦν δείκνυσιν. οὐ γοῦν οἱ τόποι τὰ εἴδη χαρακτηρίζουσιν, ἀλλὰ τὰ τέλη. ἡ δὲ ἀπόδοσις, ἐν τῷ, μέγιστον εἶναί μοι δοκεῖ, ἵν' ᾖ. πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων, μέγιστον εἶναί μοι δοκεῖ. τὰ γὰρ λοιπὰ πάντα μεταξύ. ἐξᾶραι δὲ βουλόμενος τὸ οἰκεῖον σύγγραμμα, κατὰ παράθεσιν προσηνέγκατο τὸ προοίμιον. Καὶ ἐπειδὴ ἄρισται παραθέσεων ἐν οἷς τῶν μειζόνων εἶναι δοκούντων κρείττω τὰ παρ' ἡμῶν ἐπιφερόμενα, τοῦτο κἀνταῦθα περιεῖ φάσκων. πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων, μέγιστόν ἐστιν. ὡς καὶ ὅμηρος. πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφευγε καὶ ἑξῆς.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟ.

Ἐπειδή τισιν ἔργον ἦν τὸ διαβάλλειν τὴν ῥητορικήν, καὶ ἔλεγον αὐτὴν μὴ εἶναι τέχνην, ἀλλὰ διοίκησίν τινα, καὶ πραγματείαν, καὶ δύναμιν, καὶ ἐμπειρίαν, ἕτεροι δὲ ἐπιστήμην. ὁ δὲ πλάτων κολακείαν ἔστι δ' οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἕπεται μὲν δύναμις καὶ ἐμπειρία τῇ ῥητορικῇ. οὐ μὴν τοι ἐμπειρία ἡ ῥητορική, ἀλλὰ τέχνη. διὰ ταῦτα ὁ τεχνογράφος κινδυνευούσῃ γέγονε βοηθὸς τῇ τέχνῃ. μὴ συγχωρήσας αὐτὴν φθαρῆναι ταῖς τῶν πολεμίων ἐπιβουλαῖς. τοῦτο δὲ βουλόμενος ποιῆσαι, συντόμως μὲν καὶ διαρρήδην, οὐκ εἰσάγει τὸν ὅρον αὐτῆς, δριμέως δὲ, καὶ πλαγίως, καὶ ἐσχηματισμένως ἀποφαίνει τέχνην τὴν ῥητορικήν. τὰ γὰρ προσόντα τῇ ῥητορικῇ τέχνῃ παραβαλών, τῆς κοινῆς τέχνης αὐτὰ δείκνυσι. δύο ταῦτα πραγματευόμενος. καὶ τὸ σπουδαζόμενον ἀνύσαι, καὶ φεύγειν τὸ δοκεῖν φιλονεικεῖν πρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὴν τέχνην. Δεῖ τοίνυν πρῶτον ἐξετάσαι, καὶ μαθεῖν ποῖον ὅρον ἀποδιδόασι τῆς κοινῆς τέχνης οἱ διαλεκτικοὶ φιλόσοφοι. ἔστι γὰρ οὗτος. Τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων καθολικῶν, καὶ ἐμπειρία γεγυμνασμένων πρός τι τέλος εὔχρηστον τῶν ἐν τῷ βίῳ. πρὸς τοῦτον οὖν τὸν ὅρον ἀποτεινόμενος, παρεμβάλλει τὸν τῆς ῥητορικῆς ὅρον. καὶ εἰκότως ὥσπερ γοῦν τὸ ὑποκείμενον τῷ ὅρῳ τοῦ ἀνθρώπου τοῦτό ἐστιν ἄνθρωπος, οὕτω καὶ τὸ ὑποκείμενον τῷ ὅρῳ τῆς ὅλης τέχνης, τοῦτό ἐστι τέχνη. τί οὖν φησιν ὁ ὅρος τῆς ὅλης τέχνης σύστημα. Σύστημά ἐστιν, ἡ ἐκ πολλῶν ὀργάνων συνδρομή. οὐ γὰρ ἐξ ἑνὸς πράγματος συνίσταται τέχνη, οἷον, ἡ τεκτονικὴ οὐκ ἐκ πρίονος μόνου, ἀλλὰ δεῖται καὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων ἐκ καταλήψεων. Κατάληψίς ἐστιν ἡ ἐξ αἰσθήσεως πίστις καὶ τοῦ ὑποκειμένου μάθησις. αἰσθηθέντες γάρ τινος τὸ δέ τι ὀφειλόμενον τῇ τέχνῃ, καὶ χρήσιμον ὄν, ἐχρήσαντο. καθολικῶν. ὅτι περὶ πάσης τέχνης ὁ ὅρος. ἐμπειρίας συγγεγυμνασμένος. ἐπειδὴ δεῖ καὶ χρόνῳ βεβαιωθῆναι τὰ καταληφθέντα παρὰ τῆς αἰσθήσεως. ἡ γὰρ μελέτη προστεθεῖσα εὑρέσει, τὸ τέλειον ἀπεργάζεται. Πρός τι τέλος ἐπειδὴ πάντως χρήσιμος ἡ τέχνη τῷ βίῳ. αἱ

μὲν γὰρ τῶν τεχνῶν, ἀναγκαῖαι καὶ χρήσιμοι· αἱ δὲ ψυχαγωγικαί· αἱ δ' ἄμφω· ἀναγκαῖαι μὲν, καὶ χρήσιμοι, ὡς οἰκοδομικὴ, καὶ χαλκευτικὴ, καὶ γεωργία, καὶ ῥητορική· ψυχαγωγικαὶ δ' ὡς ζωγραφία, καὶ γλυπτική· κατ' ἄμφω δ' ὡς μουσική· αὕτη μὲν οὖν τοῦ ὅρου τῆς ὅλης τέχνης ἑρμηνεία. Ἴδωμεν δὲ καὶ τὸν ἑρμογένην τί φησιν.
8 Πολλῶν ὄντων. Διὰ τοῦ πολλῶν, τὸ σύστημα δηλοῖ· πολλὰ γάρ ἐστι τὰ συντρέχοντα εἰς τὴν ῥητορικήν· οἷον, προοίμια· προκατάστασις· κατάστασις· ἀγών· παρέκβασις· ἐπίλογος· ἡ εἰς τὰ εἴδη διαίρεσις· δικανικόν· συμβουλευτικόν· πανηγυρικόν· καὶ πάλιν ἡ ἀπὸ τούτων τομή· τοῦ μὲν δικανικοῦ, εἰς κατηγορίαν καὶ ἀπολογίαν· τοῦ δὲ συμβουλευτικοῦ, εἰς προτροπὴν καὶ ἀποτροπήν· τοῦ δὲ πανηγυρικοῦ, εἰς ἐγκώμιον καὶ ψόγον. Καὶ μεγάλων. Τὸ μεγάλων προσέθηκεν, ἔστι γοῦν καὶ ἐκ πολλῶν μὲν συγκειμένη τέχνη, οὐ μεγάλων δέ· ἵν' οὖν ἐξ ἀμφοτέρων βραβεύσῃ τὸν ἔπαινον τῇ ῥητορικῇ, προσέθηκε τὸ μεγάλων, διὰ τὸ ποιότητος καὶ ποσότητος κοσμῶν αὐτήν. Συνίστησι. Τὴν ἐκ πολλῶν ἐδήλωσε σύστασιν, τὴν φύσιν αὐτῆς πιστούμενος· καὶ τέχνην ποιεῖ· τῇ τῶν πραγμάτων ἐχρήσατο τάξει· πρῶτον γὰρ εἰπὼν πρὸς τὸ συνίστησι, καὶ δηλώσας τὴν φύσιν αὐτῆς ἐπήνεγκε, καὶ τέχνην ποιεῖ· οὐ γὰρ ζητοῦμεν πρότερον τὸ ὑποκείμενον, πρὶν τὴν οὐσίαν μάθωμεν, εἰ ἔστιν· οἷον εἰ θεωρήσαιμεν τί ζῶον, ὃ λέγομεν, ὁποῖος ἵππος, πρὶν γνῶναι, ὅ, τι ὅλως ἵππος ἐστί. Τινὲς δ' ἐμέμψαντο τὸν τεχνικὸν, ἐπειδὴ εἶπε ποιεῖ καὶ οὐ δείκνυσιν· εἰ γὰρ ποιεῖν φησιν, οὐκ ἔστιν. Ποιεῖν γάρ ἐστι τὸ πλάττειν τὸ μὴ ὄν· ἀλλὰ λέγομεν, ὅτι, τὸ φύσιν ἔχον γενέσθαι, καὶ γενέσθαι δύναται· τὸ δὲ μὴ φύσει ὂν, οὐδὲ τὴν τοῦ γενέσθαι ἀρχὴν ἔχων· οἷον οὐκ ἔχει φύσει γενέσθαι θεός· οὐκ οὖν οὐδ' ἐγένετο, ἀλλ' ἀεί ἐστι· καλῶς οὖν εἶπε τὸ ποιεῖ· τὸ γὰρ δείκνυσιν, οὐ πάντως ἀλήθειαν ἔχει· οἷον εἰ ἀνδριάντα ὁρῶντες εἴπωμεν, ὅτι ἄνθρωπον δείκνυσιν· ὃν καὶ βαδίζειν ἀπὸ μηχανῆς ἐγχωρεῖ· καίτοι εἰ ὄντες ἄνθρωπον δεικνύει, τὴν φύσιν οὐκ ἀνθρωπίνην ἐδείξαμεν· χαλκὸς γάρ ἐστιν, καλῶς οὖν, τὸ τέχνην ποιεῖ, προσέθηκεν· οὐ γοῦν πάντως τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα τέχνην ποιεῖ· ἐπεὶ καὶ κακοτεχνία ἐκ πολλῶν μέν ἐστιν οὐκ αὖ καὶ μεγάλων συνέστηκεν· οὐ μέντοι τέχνη ἐστὶν, οὐ γὰρ ἔχει τὸ χρήσιμον· καταληφθέντα τε. Κατελάβοντο γὰρ καὶ ἐνταῦθα σοφοί τινες, ὅτι δεῖ τὸν δεόμενον τοῦ κολακικὸν εἶναι, καὶ προθεραπεύειν τὰς τῶν ἀκροατῶν ἀκοάς· καὶ χρησάμενοι προοιμίοις θεραπευτικοῖς ὠφελήθησαν· ἄλλοι δὲ μὴ χρησάμενοι, ἐβλάβησαν, καὶ ἐντεῦθεν ἔμαθον πάντες κεχρῆσθαι προοιμίοις· καὶ πάλιν ἑωρακότες ὅτι συμβάλλεται διήγησις, ἐχρήσαντο, καὶ ὠφελήθησαν.

Ἐξ ἀρχῆς. Οἱ μὲν, λέγουσιν ἐξ οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι, ὡς καὶ ὁ πλάτων φησὶν ὅτι τὸ λεκτικὸν συνεφύη τοῖς ἀνθρώποις· οἱ δὲ, ὅτι ἄτεχνος ἦν ἡ δύναμις αὐτῆς· καὶ λοιπὸν ἐξηγοῦνται τὸ ἐξ ἀρχῆς, ἀφ' οὗ οἱ τεχνικοὶ καὶ σοφοὶ ἄνθρωποι κατελάβοντο τὴν ἐξ αὐτῆς ὠφέλειαν. Δηλαδὴ, βεβαιώσεώς ἐστιν ὁ λόγος, καὶ συγγυμνασθὲν τῷ χρόνῳ· μετὰ τὴν γνῶσιν καὶ κατάληψιν, χρεία καὶ τῆς ἐν τῷ γυμνάζεσθαι διατριβῆς. Ἐντεῦθεν αἰτιῶνταί τινες τὸν δημοσθένην, ὡς ἐν τῷ ἐπιταφίῳ ἔλαττον, ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους ἐνεχθέντα λόγους, καί τοι τὸ τέλειον αὐτῷ προσμαρτυροῦντες· ἀδύνατον τὸν αὐτὸν τέλειόν τε, καὶ ἀτελῆ κατὰ ταὐτὰ φαίνεσθαι· ἔστιν οὖν οὐ περὶ τὴν τέχνην τὸ ἁμάρτημα ὁμολογεῖται τὸ τέλειον ἔχειν, ἀλλὰ περὶ τὴν γυμνασίαν· ἐν οἷς γὰρ μᾶλλον ἠσκήθη τε, καὶ γεγύμνασται, ἐν τούτοις διὰ πάντων ἔδειξε τὸ τέλειον, ἐν οἷς δὲ ἔλαττον, τὴν αἰτίαν ἔχων. Σαφῆ τε τὴν ὠφέλειαν παρεχόμενα. Τὸ χρήσιμον αὐτῆς ὁριζόμενος, τὸ σαφὲς προσέθηκε· τοῦτο δ' εἶπεν, αἰνιττόμενος εἰς τὸν πλάτωνα· οὗτος γὰρ ὁ καὶ μάλιστα τῆς ῥητορικῆς καταψάμενος, ὡμολόγησεν ἀριστείδην ῥήτορα δίκαιον γενέσθαι, ὡς τῆς τέχνης

φύσιν

φύσιν ἐχούσης ὠφελεῖν· οὐ γὰρ ἂν ἀριστείδης ῥήτωρ ἦν ἀγαθὸς, εἰ μὴ φύσιν εἶχεν ὠφελεῖν ἡ ῥητορική· ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς κακοτεχνίας οὐκ ἔστιν εὑρεῖν τῶν μετιόντων τινὰ χρηστὸν οὐ γὰρ ἔχει φύσιν ὠφελεῖν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ῥητορικῆς, οὐκ ἂν ἀγαθὸς ἦν, εἰ μὴ τοιαύτην εἶχεν ἡ τέχνη τὴν φύσιν· εἰ δέ ποτε καὶ κακοὶ γεγόνασι ῥήτορες, οὐ τοῦτο αὐτῆς τέχνης ἔλεγχος, ἀλλὰ τῆς τῶν μετιόντων κακίας· καὶ ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς, αὐτὴ μὲν ὑγίειαν ἐπαγγέλλεται, τῶν δὲ ἰατρῶν οὐ μόνον οὐχ ὑγιαίνειν ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ διαφθείρουσι· καὶ ὅμως οὐδεὶς ἔγκλημα τοῦτο κατὰ τῆς τέχνης ὁρίζεται, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ῥητορικῆς· οὐ διὰ τὸ τινὰς εἶναι κακοὺς ἐκβάλλεται τὸ εἶναι τέχνη, ἀλλὰ διὰ τὸ χρήσιμον αὐτῆς· τέχνη μάλιστα δείκνυται. Καὶ ταῖς βουλαῖς. Καὶ ταῖς δικαστηρίοις· καὶ πανταχοῦ. Οὐ μόνον τελείαν ὡρίσατο τὴν ἐξ αὐτῆς ὠφέλειαν, ἀλλὰ καὶ ἐν παντοδαποῖς εἴδεσί τε, καὶ τόποις γιγνομένην· ὠφελεῖ γὰρ ἐν μὲν δικαστηρίοις, τὰ δίκαια ζητοῦσα· ἐν δὲ ἐκκλησίαις καὶ βουλευτηρίῳ, τὰ συμφέροντα, ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ἐγκωμιάζουσα τοὺς ἀγαθούς· τινὲς μὲν οὖν φασιν, ὅτι πρὸς τὰ τρία εἴδη τῆς ῥητορικῆς ἁπάντων, οὕτως εἶπεν. Τριῶν γὰρ ὄντων δικανικοῦ, συμβουλευτικοῦ· πανηγυρικοῦ· τόποι τοῦ μὲν δικανικοῦ, δικαστήρια· τοῦ δὲ συμβουλευτικοῦ ἐκκλησίαι, καὶ δικαστήρια· τοῦ δὲ πανηγυρικοῦ πολλοί· λέγεται γοῦν καὶ ἐν παστάδι, καὶ ἐν τάφοις, καὶ ἐν θεάτροις· ἄλλοι δέ φασιν, ὅτι τὸ πανταχοῦ νῦν οὐ σημαίνει τὸ πανηγυρικὸν, τὸ γὰρ πανηγυρικὸν ἀστασίαστόν ἐστιν· αὐτὸς δὲ περὶ στάσεως διαλαμβάνει, καὶ λοιπὸν φασὶν ὅτι πανταχοῦ διὰ τὸ πανηγυρικὸν εἴρηται, ἀλλ' εἰς ἐγκώμιον τῶν δύο εἰδῶν· ὁ γὰρ εἰδὼς ἐν δικαστηρίῳ δικάσασθαι, οἶδε καὶ ἐν οἴκῳ καὶ πανταχοῦ. Ἀμέλει οὖν οἱ πλαταιεῖς ἔξω τοῦ τείχους εὐθὺς ἐδικάζοντο· καὶ πάλιν ὁ εἰδὼς ἐν ἐκκλησίαις συμβουλεῦσαι, οἶδε καὶ πανταχοῦ· διὸ καὶ τὸν τευτίαπλον ἔχομεν ἐν τῇ τρίτῃ ἱστορίᾳ τοῦ θουκυδίδου· εὐθὺς ἀποβεβηκότι τῶν νηῶν συμβουλεύοντα τὸν ἀλκίδαν· ἡμεῖς δὲ λέγομεν, ὅτι οὐδὲν ἄτοπόν ἐστι καὶ τὸ πανταχοῦ σημαίνειν τὸ πανηγυρικόν· καὶ μὴ ὁμολογεῖν ὅτι περὶ τῶν τριῶν εἰδῶν διαλαμβάνει· ἐνδέχεται γὰρ οὕτως εἰπεῖν, ὅτι ἡ μὲν ῥητορικὴ πᾶσα χρήσιμός ἐστιν· ἐν τῷδε, καὶ τῷδε, καὶ τῷδε· ἐγὼ δὲ οὐ περὶ τῶν τριῶν, ἀλλὰ περὶ μόνων τῶν δύο ποιοῦμαι τὸν λόγον· τί οὖν ἐστί φησι, καὶ μὴ τὸ ὄνομα προσέθηκε, φαμὲν, ὅτι εἰ μὲν τὸ πανηγυρικὸν εἶπεν, αὐτὸ μόνον ἐδήλου τοὔνομα· εἰπὼν δὲ τὸ πανταχοῦ, τὴν ποιότητα ἔδειξεν αὐτοῦ· πανταχοῦ γὰρ καλεῖται τὸ πανηγυρικὸν, οὐ μόνον, ὅτι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἐν διαφόροις λέγεται τόποις, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτοῦ τὸ δικανικὸν, καὶ συμβουλευτικὸν, διὰ τοῦ πανηγυρικοῦ γίνεται· ἀνάγκη γοῦν ἐν αὐτοῖς καὶ τοὺς κατηγοροῦντας διαβάλλειν· καὶ τοὺς συμβουλεύοντας ὁμοίως ἢ ἐγκωμιάζειν ἢ ψέγειν· εἰ δέ τις εἴποι ὅτι καὶ ἐν πανηγυρικῷ εὑρίσκεται συμβουλευτικὸν, ὥσπερ ἐν τῷ ἐπιταφίῳ θουκυδίδου, καὶ ἐν τῷ εὐαγόρου ἰσοκράτους, οὐκοῦν εἰ διὰ τοῦτό φησι τὸ πανταχοῦ σημαίνει τὸ πανηγυρικὸν ὅτι συμπλέκεται τοῖς ἄλλοις εἴδεσιν, ἐπεὶ καὶ τὸ συμβουλευτικὸν ἐμπλέκεται τῷ πανηγυρικῷ, ὤφειλε καλεῖσθαι πανταχοῦ· φαμὲν οὖν ὅτι τοῦ πανηγυρικοῦ ἐὰν ἐκβάλῃς τὸ συμβουλευτικὸν, μένει τὸ πανηγυρικόν· τοῦ δὲ συμβουλευτικοῦ καὶ δικανικοῦ ἐὰν ἐκβάλωμεν τὸ πανηγυρικὸν, οὐ δυνάμεθα τοῖς δύο εἴδεσι χρήσασθαι. Μέγιστον εἶναί μοι δοκεῖ. Ἐνταῦθα δηλοῖ τὸν σκοπὸν τοῦ βιβλίου· καὶ ὅτι οὐ περὶ πάσης ῥητορικῆς διαλαμβάνει, ἀλλὰ περὶ μόνης τῆς διαιρέσεως τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος· ὃ ἐν τοῖς δύο μόνοις εἴδεσι περιέχεται, καλῶς δὲ εἶπε μέγιστον τοῦτο, ἵνα κἀκεῖνα δείξῃ μεγάλα· μέγιστον δ' ἐστὶ τοῦτο τῶν ἄλλων· ὅτι ἐκ μὲν τῶν ἄλλων λόγων μόνον ἦν μαθεῖν τὴν ῥητορικὴν, ἐκ δὲ τῆς διαιρέσεως πεῖρα· οἷον ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς εἴ τις λέγοι, ὅτι μεγάλη

ἐστὶν ἡ ἰατρική· ὑγίειαν γὰρ περιποιεῖ, λόγῳ μόνον ἀποδείκνυσιν. εἰ δὲ διαιρῶν λέγοι, ὅτι τὸ θερμὸν πλεονάζων, τόδε τι ἀποτελεῖ, ἢ τὸ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἀποδείξει καὶ χρῆται μεγάλῃ. εἰ δέ τις εἴποι διὰ τί δὲ συγκριτικὸν μόνον εἶπε· λέγομεν, ὅτι πρῶτον μὲν ἀττικὸν τὸ τοῖς ὑπερθετικοῖς ἀντὶ συγκριτικῶν κεχρῆσθαι, ὥσπερ καὶ θουκυδίδης ἐποίησεν ἀξιολογώτατον εἰπών. ἔπειτα καὶ τὸ σύντονον ἐσκόπει τὴν νῦν πραγματείαν.

Λέγω δὲ οὐ τῆς ἀπὸ τῶν γενῶν εἰς εἴδη, καὶ ἀπὸ τῶν ὅλων εἰς μόρια. μικρὸν μὲν γὰρ, οὐδὲ τοῦτο ῥητορικῆς μόριον, ἀλλ' οὐ περὶ τούτων νυνί. περὶ μὲν δὲ τῆς τῶν πολιτικῶν ζητημάτων διαιρέσεως εἰς τὰ λεγόμενα κεφάλαια ὁ λόγος γινέσθω.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἐπειδὴ τὸ τῆς διαιρέσεως ὄνομα πολλαῖς τέχναις ἁρμόττει ταῖς περὶ τῶν εἰδῶν τῆς ῥητορικῆς διαλαμβανούσαις, καὶ ταῖς περὶ τῶν μορίων τοῦ πολιτικοῦ λόγου, διαστέλλει τὴν ὁμωνυμίαν φάσκων, λέγω δὲ, οὐ τὴν ἀπὸ τῶν γενῶν εἰς τὰ εἴδη. οἱ γάρ τοι περὶ τῆς διαιρέσεως πραγματευόμενοι τῆς ἀπὸ τῶν γενῶν εἰς εἴδη τῆς ῥητορικῆς, γένος μὲν εἶναί φασι τὴν ῥητορικήν· εἴδη δὲ αὐτῆς· οἱ μὲν, δύο, πραγματικὸν, καὶ ἐπιδεικτικὸν, οἱ δὲ, τρία· δικανικόν· συμβουλευτικόν· πανηγυρικόν. εἰσὶ δ' οἳ καὶ τέταρτον προστιθέασιν ἱστορικόν. ἀριστοτέλης δὲ δύο γένη τῶν πολιτικῶν λόγων δικανικὸν, καὶ δημηγορικὸν, εἴδη δὲ ἑπτά· προτρεπτικόν· ἀποτρεπτικόν· ἐγκωμιαστικόν· ψεκτικόν· κατηγορικόν· ἀπολογητικόν· ἐξεταστικόν. ὃ μόνον τὸ, ἐξεταστικόν φημι ἐν τοῖς ἀκροωμένοις ἐστίν· οἵπερ τῶν λεγομένων ἕκαστον ἐξετάζουσι· τὰ δὲ ἄλλα ἓξ ἐν τῷ λέγοντι. καὶ αὕτη μὲν ἡ ἀπὸ τῶν γενῶν, ἡ δὲ ἀπὸ τῶν ὅλων εἰς μόρια, τοιαύτη. τοῦ πολιτικοῦ λόγου ὅλου ὄντος. οἱ μὲν, ἔφασαν εἶναι μόρια· προοίμιον· διήγησιν· ἀντίθεσιν· λύσιν· ἐπίλογον· οἱ δὲ, καὶ πλείω τούτων· πλὴν εἰς τὰ πέντε καταντῶσιν οἱ πάντες· κἂν τοῖς ὀνόμασι διαφέρονται. Διαίρεσις δέ ἐστι λόγος τομὴν ἀκριβῆ τῶν ὑποκειμένων μετ' εὐκρινείας ἀπεργαζόμενος· ταύτῃ καὶ διαφέρει συγκοπῆς· ὅτι εἰ καὶ ἀμφότεραι τέμνουσι τὸ ὑποκείμενον, ἀλλ' ἡ μὲν ἕκαστα τὰ μέρη κατ' ἰδίαν τέμνει περιγραφήν. ζῷον μὲν, κατ' ἄρθρα, λόγον δὲ κατὰ κεφάλαια· ἡ δὲ συγκοπὴ συγκεχυμένας καὶ ἀδιαρθρώτους ποιεῖται τὰς τομάς. τὴν αὐτὴν δὲ ἔννοιαν τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐπιχειρήσας ἔφη· περὶ ὧν γὰρ εἶπεν ἀνωτέρω πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων, περὶ τῶν αὐτῶν νῦν λέγει· μικρὸν μὲν γὰρ, οὐδὲ τοῦτο ῥητορικῆς μόριον· οἶδε γὰρ ὡς ἐπιστημῶν· καὶ τὰς περὶ αὐτῶν τεχνολογίας, πολλῆς ἐξετάσεως δεομένας. Περὶ δὲ τῆς τῶν πολιτικῶν ζητημάτων. Πολιτικὰ ζητήματα λέγει, πάντα τὰ ὑπὸ τὰς δεκατρεῖς ἀναγομένας στάσεις, περὶ ὧν καὶ διδάξει. Λεγόμενα δέ φησιν ἐπειδή τινες μὲν ζητούμενα ταῦτά φασιν πρὸ τοῦ κατασκευασθῆναι· ἄλλοι δὲ συμπεράσματα μετὰ τὰς ἀποδείξεις· ἕτεροι δὲ περιεχόμενα· ὡς ὑπὸ τῶν στάσεων, ἢ τῶν ὅλων λόγων περιειλημμένα· κεφάλαια δέ· ὡς μεγάλα, καὶ κυριώτατα κτήματα τῶν λόγων ὄντα. Κεφάλαιον δέ ἐστι μέρος λόγου ἀπόδειξιν ἔχον τοῦ προκειμένου πράγματος ἐκ νοημάτων τε, καὶ ἐπιχειρημάτων συγκείμενον. ἡ δέ γε τῶν πολιτικῶν ζητημάτων διαίρεσις, προηγουμένην μὲν ποιεῖται τὴν εἰς τὰ κεφάλαια τομήν. οἷον τὸ μὲν στοχαστικὸν εἰς τὰ στοχαστικά, τὸ δὲ ὁρικὸν δὲ εἰς τὰ ὁρικὰ καὶ ἑξῆς, παρεπόμενον δὲ τὴν εἰς τὰ μέρη τοῦ πολιτικοῦ λόγου.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἡ διαίρεσις πολλαχῶς, ἢ ὡς γένος εἰς εἴδη· οἷον τὸ ζῷον, εἰς ἄνθρωπον, καὶ ἵππον, ἢ ὡς ὅλων εἰς μόρια· οἷον ὁ ἀνδριὰς εἰς χεῖρας, καὶ κεφαλὴν, καὶ τὰ λοιπά, ἢ ὡς οὐσία εἰς συμβεβηκός· ὡς τὸ λευκὸν τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν, λευκοί· οἱ δὲ, μέλανες· ἢ ὡς συμβεβηκὸς εἰς οὐσίαν· οἷον τὸ λευκὸν εἰς κύκνον ψιμύθιον· ἢ ὡς εἶδος εἰς ἄτομα· οἷον ἄνθρωπος εἰς σωκράτην, καὶ ἀλκιβιάδην· ἢ ὡς φωνὴ εἰς διάφορα σημαινόμενα· οἷον ὁ αἴας εἰς τὸν λοκρόν, καὶ τὸν οἰλέως. Ἐπεὶ

οὕτω

οὕτω ἡ διαίρεσις πολλαχῶς, διὰ τοῦτο προσέθηκεν οὐ τῆς ἀπὸ τῶν γενῶν εἰς εἴδη καὶ ἑξῆς. ψυχαγωγεῖ δὲ τὸν ἀκροατὴν· ὡς καὶ περὶ διαιρέσεως μόνον ἐρεῖν. οὐ μέντοι καὶ φέρεταί τι τοιοῦτον ἐργαζομένους. λέγω δὴ περὶ διαιρέσεως ῥητορικῆς. πολιτικῶν δὲ εἴπωμεν ζητημάτων. Ἐπειδή ἐστι καὶ φιλόσοφα, λεγόμενα δὲ κεφάλαια, ὅτι ὥσπερ ἡ κεφαλὴ τὸ κῦρος τοῦ σώματος ἔχει παντὸς, οὕτω καὶ ταῦτα τὸ κῦρος τοῦ σύμπαντος λόγου ἔχοντα, εἰκότως κεφάλαια λέγονται, ἢ ἀντὶ τοῦ βοώμενα, καὶ θρυλλούμενα κεφάλαια. ἄλλοι δὲ διὰ τὸ τινὰς τῇ ἐτυμολογίᾳ τούτων ἀπασχολεῖσθαι· οὐδὲν δέον· γραμματικῆς γὰρ ἔργον τοῦτο· ἀντὶ τοῦ οἱωνδήποτε τόπῳ προσαγορευόμενα κεφάλαια. Τὸ πολύυλον τῆς ῥητορικῆς ἐνταῦθα σημαίνει· ἐξ ὧν διάφορον τὴν διαίρεσιν αὐτῆς ὑποτίθεται. ἐπήγαγε δὲ ποίας διαιρέσεως· πλειόνων μὲν οὐσῶν, οὐκ ἀναγκαίου δ' ὄντος περὶ πασῶν εἰπεῖν ὁ μὲν γὰρ ἑρμαγόρας οὕτω διαιρεῖ. ἔστι τὸ γένος, λογικὴ ἐπιστήμη. εἶδος δ' αὐτῆς ἡ ῥητορική. ὅλον δὲ τῆς ῥητορικῆς τὸ δικανικὸν καὶ συμβουλευτικὸν καὶ πανηγυρικόν. μόρια δὲ τοῦ δικανικοῦ, κατηγορία δὲ, καὶ ἀπολογία. Λολλιανὸς δ' ἀκριβέστερον ὁρίζεται λέγων. λέγομεν τὴν ῥητορικήν· εἶδος δὲ τὸ δικανικόν· ὅλα δὲ κατηγορίαν καὶ ἀπολογίαν· μόρια δὲ τὰ κεφάλαια· ταῦτα γὰρ οὐκ ἔτι τέμνεται· ἐπειδὴ τὰ μόρια ἄτμητα μένουσιν, οὐκ εἰσὶ δ' ἄτμητα τοῦ ἑρμαγόρου τὰ μόρια. Μικρὸν μὲν γὰρ οὐδὲ τοῦτο ῥητορικῆς. Ἵνα μὴ δοκεῖ διὰ τὸ ἄχρηστον τοῦ πράγματος τὴν περὶ τοῦ καταλελοιπέναι ζήτησιν, διὰ τοῦτο κἀκεῖνα ἐγκωμιάζει. Ἀλλ' οὐ περὶ τούτων νῦν. τῷ εἰπεῖν οὐ περὶ τούτων νῦν, ἐδήλωσεν ὅτι μέλλει καὶ τοιαύτην τινὰ πραγματείαν εἰπεῖν. Περὶ δὲ τῆς τῶν πόλεων. Πολιτικὸν ζήτημα καλεῖ τὸ ῥητορικόν, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν τε ἰατρικῶν, καὶ τῶν φιλοσόφων· ταῦτα γὰρ μόνα περὶ τὰ τῆς πόλεως γίγνεται πράγματα· καὶ διατί ἡ ῥητορικὴ μόνη καλεῖται πολιτικὴ τέχνη, καὶ οὔτε ἡ τεκτονικὴ, οὔτε ἡ χαλκευτικὴ, οὔτε οἰκοδομικὴ· ὅτι οἱ ἄνθρωποι καὶ τούτων μὲν ἐκτὸς δύνανται ζῆν· ῥητορικῆς δὲ ἐκτὸς οὐδεὶς δύναται εἶναι. εἰ γὰρ μήτε πρὸς τὰ καλὰ προτρεψόμεθα τοὺς ἀνθρώπους, μήποτε ἀποτρέψομεν τῶν φαύλων· καὶ εἰ μήτε τῶν ἀδικούντων κατηγορήσωμεν μήτε τοὺς συκοφάντας ἐξελέγξομεν· καὶ εἰ μήτε τοὺς ἀγαθοὺς ἐγκωμιάσωμεν, μήτε τοὺς φαύλους ψέξομεν, οὐδὲν τῶν ἀλόγων διοίσομεν ζώων. λεγόμενα δὲ κεφάλαια, τὰ θαυμαζόμενα καὶ θρυλλούμενα.

Ἔστι δὲ σχεδὸν ὁ αὐτὸς τῷ περὶ εὑρέσεως· πλὴν ὅσον οὐ πάντα ἔχει τὰ περὶ εὑρέσεως· καὶ πρῶτόν γε ὅτι εἰς τὸ πολιτικὸν ζήτημα ῥητέον. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ὁ τῆς διαιρέσεώς φησι λόγος παραπλήσιός ἐστι τῷ περὶ εὑρέσεως. ἡ μὲν γὰρ διαίρεσις τὴν ἀπαρίθμησιν, καὶ τὴν τάξιν διδάσκει τῶν κεφαλαίων ἑκάστης στάσεως. ἡ δὲ εὕρεσις πλατύτητα, καὶ τὴν ἐργασίαν χορηγεῖ τῶν κεφαλαίων· οἷον ὡς ἐπὶ ὑποδείγματος. τὸ ἐγκώμιον ἢ ἡ τοῦ νόμου εἰσφορὰ τέμνεται τοιοῖσδε, ἢ τοιοῖσδε τοῖς κεφαλαίοις· ἡ δὲ εὕρεσις, τὰ προσήκοντα εἰς ἕκαστον κεφάλαιον διερευνᾶται ἐνθυμήματα· καὶ ἡ μὲν διαίρεσις ὡρισμένως καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχει, ἡ δὲ εὕρεσις ἀόριστος, καὶ ἄλλοτε ἄλλη πρὸς τὰς τῶν ῥητορευόντων φύσεις μεταβαλλομένη, εὐπορωτέρα καὶ ἀστενεστέρα γίνεται. διὸ καὶ ὡς πορφύριός φησι τοῦ λόγου ψυχὴν ἔχειν δοκοῦντος τὸ σῶμα. ἡ μὲν εὕρεσις τῶν νοημάτων ψυχὴ ἂν εἰκότως τοῦ λόγου λογίζοιτο. ἡ δὲ ἑρμηνεία, σῶμα. Πλήν. Τὸ πλὴν τοῦ σχεδόν ἐστι διασάφησις· ὡς καὶ παρὰ θουκυδίδῃ. πελοποννήσου τε τὰ πολλά, πλὴν ἀρκαδίας. ἡ διαίρεσίς φησιν παρέοικε τῇ εὑρέσει· πηγὴ γάρ τις ἐστὶ τῶν ἐν τοῖς λόγοις εὑρισκομένων ἐπιχειρημάτων· οὐ πάντα δὲ τὰ ἐν αὐτῇ ἐπιδέχεται. πολὺ γὰρ τὸ πλάτος τῆς εὑρέσεως ἀορίστου οὔσης. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἀντιπίπτων

ἐνταῦθα λέγει. Καὶ γὰρ διαιρῶν εἰς κεφάλαια τὰς στάσεις· οἷον τὸν στοχασμὸν τυχὸν εἰς παραγραφικὸν· εἰς ἔλεγχον ἀπαίτησιν. εἶτα μὴ δυνάμενος δι' ὁρισμῶν τι τούτων ἕκαστον ἀποδοῦναι. Ἐπειδὴ οὔτε τῶν γενικωτάτων οὔτε τῶν μερικῶν ἐνὶ ἀποδοῦναι ὁρισμὸν, ἐφρόντισε σαφηνείας· διὰ τοῦτο εἰς παράστασιν ἐναργῆ τῶν κεφαλαίων, ἀνάγκην ἔχειν διεργασίας αὐτὰ δεικνύναι καὶ ἐπιχειρημάτων· οἷον ὅτι τὸ παραγραφικὸν τέσσαρας ἔχει τόπους· ὅτι ἡ βούλησις καὶ ἡ δύναμις διὰ τῶν ἐγκωμιαστικῶν τόπων πρόεισι καὶ ἑξῆς· καὶ ἐπειδὴ τῆς εὑρέσεώς ἐστιν οὐ τῆς διαιρέσεως ἡ ἐργασία καὶ τὰ ἐνθυμήματα, ἀναγκαίως ὥς τινος ἐγκαλοῦντος ὡς παρὰ τὸ ἐπάγγελμα πράττει· λέγει τὸ ἀντιπίπτων φάσκων· ἔστι δὲ σχεδὸν ὁ αὐτὸς λόγος τῆς εὑρέσεως· κοινωνεῖ φησιν ἡ εὕρεσις τῇ διαιρέσει ταύτῃ. διαίρεσις μὲν γάρ ἐστι λόγος ἐκ διαφόρων νοημάτων πρὸς ἕν τι τεινόντων τὸ κατασκευαζόμενον, εὕρεσις δὲ λόγου νοήματα διάφορα περιέχων. Πρόσκειται δὲ τὸ σχεδόν. Οὐ γὰρ πᾶσαν ἐργασίαν ἐξέθετο τῆς εὑρέσεως, ἀλλ' ὅσον τὸ ὑποδεῖξαι καὶ διδάξαι. διὸ καὶ ἐπάγει, πλὴν ὅσον οὐ πάντα ἔχει τὰ περὶ εὑρέσεως. οὐ γὰρ ὅσα ἄν τις εἴποι μελετῶν, ταῦτα εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν κεφαλαίων εἴποιεν ὁ τεχνικός· οἷον ὡς εὐθὺ τοῦ παρίστατό τις νεοσφαγεῖ σώματι ἐπ' ἐρημίας καὶ κρίνεται φόνου· ἐνταῦθα γὰρ βραχέα ἐνθυμήματα· οἷον παρίστασο οὐ κοινῇ ἐφόνευσας· καὶ πρῶτόν γε ὅτι ἐστὶ πόλεων· εἰς μινουκιανὸν αἰνίττεται, οὐχ ὡρίσατο γὰρ ἐκεῖνος ἀρχόμενος τί ἐστιν πολιτικὸν ζήτημα· αὐτὸς δὲ κατὰ τάξιν πρόεισι τὸν ὁρισμὸν τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος προσφέρων, ΜΑΡΚΕΛΙΝΟΥ. Ζητήσαντές τινος, τί δήποτε περὶ διαιρέσεως ἐπαγγειλάμενος κεφαλαίων εἰπεῖν, ἐμνήσθη νῦν τῆς εὑρέσεως καὶ λέγομεν, ὅτι ἀντέπιπτεν αὐτῷ· ἀλλ' οὐ μόνα τὰ κεφάλαια λέγεις ἐκ τῶν νοημάτων· ἔστι δὲ ταῦτα τῆς εὑρέσεως· διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη εἰπεῖν ἐστι δι' ὃ αὐτός· εἰπὼν γὰρ τοῦτο, τὴν πρὸς τὰ κεφάλαια κοινωνίαν τῆς εὑρέσεως ἐδήλωσεν. Εἰ δέ τις εἴποι καὶ διὰ τί ὅλως ἐχρήσατο ἐν πλήμασι, λέγομεν· ὅτι οὐκ ἠδύνατο ὅρον ἑκάστου κεφαλαίου δοῦναι· οἱ γὰρ ὅροι οὔτε τῶν ἀνωτάτω γενῶν εἰσιν, οὔτε τῶν κατωτάτω μερῶν· οἷον τῆς οὐσίας οὐ δυνάμεθα γένος εἰπεῖν, ὅθεν οὐδ' ὅρος αὐτῆς κυρίως λέγομεν, ἀλλ' ὑπογραφὴ, ταύτην δηλοῦμεν· οὐδὲ πάλιν τῶν κατωτάτω μερῶν ἐστιν εὑρεῖν διαφορὰς, καὶ ἰδιότητας· οἷον τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀνθρώπου ἢ χειρῶν· ἢ ποδῶν· διὸ οὐδὲ ὅρον πάλιν κυρίως αὐτῶν ὑποδιδόαμεν· ἀλλ' ὑπογραφήν· φησὶν οὖν αὐτός. Ὅτι οὐ περὶ εὑρέσεως λόγῳ, ἀλλὰ περὶ κεφαλαίων. Οὐ δυνάμενος δι' ὅρον ἑκάστου δοῦναι ἐνθυμηματικῶς αὐτὰ παραδιδοὺς δείκνυμι μετὰ τῶν κεφαλαίων τὴν εὕρεσιν· ἄξιον δὲ ζητῆσαι τί ἐστι κεφάλαιον, καὶ τί εὕρεσις· καὶ τίς ἡ διαφορὰ κεφαλαίου καὶ εὑρέσεως. Κεφάλαιόν ἐστι μέρος λόγου ἐκ πολλῶν ἐπιχειρημάτων συγκείμενον· εὕρεσις δὲ, νοημάτων εὐπορία, ἀμφοτέρων οὖν περὶ τὰ αὐτὰ ὄντων, εἰκότως ἡ κοινωνία δείκνυται. οὐ μόνον δὲ κατὰ τοῦτό ἐστιν ἡ κοινωνία, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ κεφάλαια καὶ τὰ ἐνθυμήματα ἁρμόζειν δεῖ τῇ παρούσῃ ὑποθέσει. οἷόν ἐστιν ἡμῖν μηδείας ἠθοποιΐα, γλαύκην γαμοῦντος ἰάσονος· οὔτ' ἀντὶ τῶν τῆς ἠθοποιΐας χρόνων δυνάμεθα τὰ τῆς ἀνασκευῆς θεῖναι κεφάλαια, οὔτ' ἀντὶ τῶν τῇ μηδείᾳ πρεπόντων λόγων ὀφείλομεν τοὺς πασιφάῃ πρέποντας λέγειν, ἀλλὰ μόνους τοὺς τῇ μηδείᾳ· διαφορὰ δ' αὐτῶν ἐστιν αὕτη· ὅτι ἡ μὲν εὕρεσις ἐπ' ἄπειρόν τί ἐστι καὶ πρὸς τὴν ἑκάστου δύναμιν καὶ φύσιν εὑρίσκεται· τὰ δὲ κεφάλαια ὡρισμένην ἔχει ποσότητα· ἀμέλει γοῦν τὴν αὐτὴν ὑπόθεσίν τινες ὁριζόμενοι καὶ τοῖς αὐτοῖς χρώμενοι κεφαλαίοις, οὐ τοῖς ἴσοις χρῶνται νοήμασιν· ἀλλ' οἱ μὲν πολλοῖς, οἱ δ' ἐλάττοσι· καὶ ὅτι τὰ μὲν κεφάλαια ἀπὸ τῶν ἀγώ-

νων ἀρξάμενα εἰς τοὺς ἀγῶνας λήγει καὶ ἐν μόνῳ τούτῳ τῷ μέρει τοῦ λόγου εὑρίσκονται· ἡ μέντοι εὕρεσις ἐν παντὶ μέρει λόγου. καὶ γὰρ ἐν τοῖς προοιμίοις ἐστί· καὶ τὴν διήγησιν δι' αὐτῆς ἐργαζόμεθα, καὶ τοῖς ἀγῶσιν αὕτη περιέχει τὰ ἐπιχειρήματα· κἂν τοῖς ἐπιλόγοις φανεῖσα, τὸ πᾶν συμπεραίνει τοῦ λόγου. τοῦτο οὖν εἰδὼς ὁ τεχνικὸς ἵνα μὴ νομίσωμεν τοῦτον ἀγνοεῖν, καὶ μὴ δὲ μίαν ἡγεῖσθαι τούτων διαφορὰν· προσέθηκε τὸ σχεδόν· ἵνα δι' ἑνὸς ἐνθυμήματος καὶ τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν διαφορὰν ὁρίσηται. Πλήν. Τινές φασιν ὅτι ταυτόν ἐστι τὸ πλὴν τὸ σχεδόν· ἡμεῖς δὲ λέγομεν ὅτι σαφηνείας ἕνεκα μείζονος τοῦτο περιῆκεν. ἐν μὲν γὰρ τῷ εἰπεῖν σχεδὸν, ἐγνώσκομεν ὅτι ἔστι τις αὐτῶν διαφορὰ οὐ μέντοι τὸν τρόπον τῆς διαφορᾶς· ἐν δὲ τῷ εἰπεῖν πλὴν ὅσον οὐ πάντα ἔχει τὰ περὶ εὑρέσεως, ἐδήλωσεν, ὅτι ἐν τῷ ποσῷ ἐστιν ἡ διαφορά· ἔχομεν δὲ αὐτό, καὶ παρὰ θουκυδίδῃ εἰρηκότι πελοποννήσου τε τὰ πολλὰ, πλὴν ἀρκαδίας· καίτοι γε εἰρηκὼς πελοποννήσου τε τὰ πολλὰ ἐσήμανεν ὅτι οὐ πᾶσα ἡ πελοπόννησος· διὰ μὲν τοῦ τὰ πολλὰ εἰπεῖν, σημαίνων τὴν ποσότητα, ὅτι οὐ πᾶσα· διὰ δὲ τοῦ πλὴν, δηλῶν τὴν ποιότητα περὶ ἣν χρεία τὰ μὴ συνᾴδοντα τῇ πελοποννήσῳ. Καὶ πρῶτον μὲν, ὅτι ἐστὶν εἰς τὸ πολιτικόν. Τοῦτο εἰς μινουκιανὸν ἀποτείνεται. ἐκεῖνος γὰρ οὐκ ἐπήνεγκεν ὅρον τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος· ἄτοπον δὲ περὶ τῶν μερῶν τοῦ ζητήματος τῶν κεφαλαίων εἰπεῖν· πρὶν ἂν περὶ αὐτοῦ διδάξαι τοῦ ζητήματος· τί ποτε ἄρα ἐστίν. ζήτημα δέ ἐστι, πρᾶγμα δύο ἢ καὶ πλείονας λόγους ἐπιδεχόμενον ἐναντίους ἀλλήλοις. Πολιτικὸν δὲ λέγουσι τὸ μὴ περὶ τὰς μεθόδους τὰς φυσικὰς ὑφιστάμενον, ἀλλὰ τῆς κοινῆς ἐννοίας ἔχον τὴν κρίσιν.

Ἔστι τοίνυν ἀμφισβήτησις λογικὴ ἐπὶ μέρους, ἐκ τῶν παρ' ἑκάστοις κειμένων νόμων, ἢ ἐθῶν, περὶ τοῦ νομισθέντος δικαίου ἢ τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ συμφέροντος· ἢ καὶ πάντων ἅμα ἤ τινῶν· τὸ γὰρ ὡς ἀληθῶς τε, καὶ καθόλου καλὸν, ἢ τὰ τοιαῦτα σκοπεῖν, οὐ ῥητορικῆς. ΣΥΡΙΑΝΟΥ Λογικὴ πρόκειται, διὰ τοὺς ἀθλητὰς, καὶ παγκρατιαστάς· οἳ στεφάνων ἀμφισβητοῦσι διὰ χειρῶν καὶ πάλης· ὥσπερ καὶ στρατιῶται λαφύρων δι' ὅπλων. Ἐπὶ μέρους δὲ, διὰ τὰ φιλόσοφα καθόλου ὄντα ζητήματα. Οὐ γὰρ ζητοῦσιν οὗτοι τί τὸ λακεδαιμονίοις συμφέρον ἢ δίκαιον, ἀλλὰ τὸ πᾶσιν ἀνθρώποις. Εἶτα ἐπεὶ καὶ ἰατρῶν ἐστιν ἐπὶ μέρους ζητήματα· οἷον τί μὲν τοῖς ἐν ἰνδίᾳ συντελεῖ πρὸς ὑγείαν· τί δὲ τοῖς ἐν σκυθίᾳ, προσέθηκε τὸ ἐκ τῶν παρ' ἑκάστοις κειμένων· οὐ γὰρ ἐκ τούτου ἀμφισβητεῖ ὁ ἰατρὸς, ἀλλ' ὁ ῥήτωρ. ἐπεὶ δὲ πολλάκις καὶ ῥήτορες καθολικὰ μεταχειρίζονται, ὡς ὁ δημοσθένης· οἷον οὐκ ἔστιν ἐπιορκοῦντα καὶ ψευδόμενον δύναμιν βεβαίαν κτήσασθαι· καὶ πάλιν· πέρας γὰρ ἅπασιν ἀνθρώποις τοῦ βίου ὁ θάνατος. καὶ παρ' αἰσχίνῃ· οὐδεὶς γάρ πώποτε πλοῦτος πονηροῦ τρόπου περιεγένετο. εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι αἱ καθόλου ἐργασίαι, τοῦ ἐπὶ μέρους ἐγένοντο· ὁ γὰρ ἀγὼν ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι, ὅτι ἀσθενὴς φίλιππος, οὐχὶ δὲ εἰ οἱ ἐπιορκοῦντες κινδυνεύουσιν ἢ οὔ· καὶ πάλιν ὅτι καλῶς συνεβούλευσεν ἐν χαιρωνείᾳ ὑπὲρ ἀρετῆς ἀποθανεῖν, οὐχὶ δὲ εἰ θνητὸς ὁ ἄνθρωπος· ὁμοίως καὶ αἰσχίνης ζητεῖ δεῖξαι ὅτι πονηρὸς δημοσθένης προσέθηκεν, ὅτι καὶ πλουτήσας, οὐχὶ δὲ πότερον φυσικὴ ἡ πονηρία, ἢ καὶ μεταβάλλεσθαι δυναμένη, τὸ δὲ ἐκ τῶν παρ' ἑκάστοις κειμένων νόμων, τοιοῦτον· οἷον ἀθήνησι τὰ τῶν ἀθηναίων· ἐν λακεδαίμονι τὰ τῶν λακεδαιμονίων ἁρμόττει γενέσθαι. οὔτε γὰρ ἐν ἀθήναις ἐπαινεσόμεθα τὴν ξενηλασίαν. οὔτε ἐν λακεδαίμονι τὸ τοῖς ξένοις ἐν τῇ πόλει διδόναι μετοίκιον. οὔτε σθενελαΐδας φεύξεται μετοικίου γραφήν. οὔτε ἀλκιβιάδης μὴ περιμείνας τὴν πανσέληνον· ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἀττικόν· τοῦτο δὲ λακωνικόν· εἰ δέ τις χρήσηται κακόζηλον ποιήσει τὸ ζήτημα φυλάττεσθαι δὲ καὶ τοῦτο

χρή. οἷον, Λακεδαιμονίοις ζήτημα μελετῶντας, μὴ φάσει καὶ εἰσαγγελίᾳ καὶ ἀπαγωγῇ καὶ ἐνδείξει χρήσασθαι· ἀττικὰ γὰρ ταῦτα. εἰ δὲ καὶ Δημοσθένης τοῦ Λοκρῶν μέμνηται λόγου ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους, νόμον εἰσάγοντος Τιμοκράτους· καὶ ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην, ὅτι καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ Θηβαῖοι οὐδενὶ τῶν παρ' ἑαυτοῖς διδόασι τοιαύτας δωρεάς· καίτοι ταῦτα οὐκ ἔξω ἀττικῶν νομίμων εἰσί, κἀνταῦθα εὑροῦμεν· ὡς καὶ ταῦτα ἐργασία τῶν ἀττικῶν ἐστι νόμων. εἰ μὲν γὰρ προὔκειτο ζητεῖν αὐτῷ ὅτι Τιμοκράτης μόνον οὐκ ἐν βρόχῳ τὸν τράχηλον ἔχων νομοθετεῖν ἐκ τοῦ Λοκρῶν νόμου, ἦν ἂν ἡ ἀμφισβήτησις, καὶ πάλιν εἰ τοῦτο ἦν ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην, ὡς διὰ τῶν ἐφόρων, καὶ τὸ τῶν γερόντων τάγμα οὐ γίνεται παρ' αὐτοῖς ἐκ τῶν Λακωνικῶν νόμων, ἡ ἀμφισβήτησις. νῦν δὲ τούτων μὲν οὐδέν ἐστιν· εἰς πίστιν δὲ καὶ ἀπόδειξιν ὥσπερ εἰ μεμφόμενος Ἀθηναίων τὴν ἑτοιμότητα τὴν πρὸς τὸ νομοθετεῖν, καὶ τὴν εὐκολίαν, ἐμνημόνευσε τοῦ Λοκρῶν λόγου· ὅτι φανερόν ἐστι παρ' αὐτοῖς τὸ νομοθετεῖν, διὸ καὶ χρηστοῖς ἀεὶ νόμοις χρῶνται καὶ τοῖς αὐτοῖς. καὶ πάλιν Λεπτίνην μεμφόμενος, ὡς ἀφελόμενον τὰς δωρεὰς τῶν εὐεργετῶν, εἶπεν ὅτι οἱ ἀλλαχοῦ πολῖται καὶ μείζους παρέχουσι τῆς εὐτελείας δωρεάς, καὶ τοὺς εὐεργέτας τῶν ἰδιωτῶν, δεσπότας καθιστᾶσιν. ἐθῶν δὲ πρόσκειται, ἢ ἵνα ἀρχαίαν ἀποδείξῃ ῥητορικήν. οἱ γὰρ νόμοι ἀπὸ ἔθους εἰσίν· οἷον Κέκροψ πρῶτος συνήγαγεν ἄνδρα καὶ γυναῖκα· ὃς καὶ διὰ τοῦτο διφυὴς ἐκλήθη· καὶ τὸ ἀπὸ τούτου ἐκράτησεν· οὕτως καὶ ὁ περὶ μοιχείας νόμος ἐτέθη, ἢ ὅτι βουλόμενος αὐτὴν κοινὴν ὥσπερ καὶ τὴν ἰατρικὴν ἀποδεῖξαι· εἶπεν ἐθῶν. οὐδὲ γὰρ πάντες ἄνθρωποι νόμους ἔχουσιν ἐγγράφους, ἢ πάλιν ἐπειδὴ πολλάκις οἱ ῥήτορες τὸ ἔθος ἀντὶ νομίμου παραλαμβάνουσιν, ὡς καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ στεφάνου, καὶ ὅτι ἐν τῇ πραγματικῇ τὸ ἔθος ὡς νόμιμον ἐξετάζεται. ἀλλὰ καὶ ἐν ἀντιλήψει Ἀλκιβιάδης εἰσάγεται τὰ περὶ Σικελίαν γράψας ἐν ἐκπώμασι, καὶ κρινόμενος ἀπὸ ἔθους διϊσχυρίζεται λέγων ὅτι εἰ νόμος ἐκώλυσεν, ἀλλὰ ἔθος ἐπιτρέπει ποιεῖν, ὃ ἄν τις βούλοιτο. περὶ τοῦ νομισθέντος δικαίου ἢ τοῦ καλοῦ. ἡ σύνταξις οὕτως· ἀμφισβήτησις λογικὴ ἐπὶ μέρους· περὶ τοῦ νομισθέντος δικαίου ἢ τοῦ καλοῦ καὶ ἑξῆς. τὰ δὲ ἄλλα μεταξύ, νομισθέντος δέ, ἀντὶ τοῦ νόμου τεθέντος. τὸ γὰρ φύσει καλὸν καὶ δίκαιον, καὶ συμφέρον, φιλοσόφοις ἀνεῖται ζητεῖν. τὸ δὲ καλοῦ ἢ δικαίου ἢ συμφέροντος οὕτως ἐξηγοῦνται. τρία φασὶν εἶναι τὰ ποιοῦντα τὴν στάσιν· ὕπαρξιν, ἰδιότητα, ποιότητα. ἡ μὲν οὖν ὕπαρξις τὸν στοχασμὸν ποιεῖ· ζητοῦμεν γὰρ εἰ γέγονε τὸ πρᾶγμα ἢ οὔ. ἡ δὲ ποιότης τὰς ἄλλας ἕνδεκα ποιεῖ στάσεις. ἐπειδὰν γὰρ τὸ πραχθὲν δηλωθῇ καὶ τί τὸ ζητούμενον, ζητοῦμεν πάλιν καὶ εἰ καλὸν ἢ συμφέρον ἢ δίκαιον· ὅπερ ἐστὶν οἰκεῖον ποιότητος. παραλέλειπται τοιγαροῦν ταῦτα τῷ τεχνικῷ ἥ τε ὕπαρξις, καὶ ἰδιότης· ἃ ἔστιν ὁ ὅρος, καὶ ὁ στοχασμός. διὸ καὶ ἐλλιπῶς ἔχει ὁ ὁρισμός. οὕτως δ' ἂν προαγάγοι τις ἀπταίστως αὐτόν· ἀμφισβήτησις λογικὴ ἐπὶ μέρους περὶ ὑπάρξεως, καὶ ἰδιότητος, καὶ τοῦ νομισθέντος δικαίου ἢ καλοῦ καὶ ἑξῆς. Οἱ γὰρ λέγοντες ὅτι οὐ παρέλιπέ τι τῶν στάσεων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν τριῶν εἰδῶν τῆς ῥητορικῆς διέλαβε διὰ τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου καὶ συμφέροντος, οὐ καλῶς φασι· τὸ γὰρ πανηγυρικὸν οὐ στασιάζεται, ὃ διὰ τοῦ καλοῦ βούλονται τὸν ὁρισμὸν περιλαμβάνειν. ἄλλως τε καὶ οὐδὲ περὶ ῥητορικῆς ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ πολιτικοῦ ζητήματος. οἱ δὲ πάλιν λέγοντες ὡς τρία γένη τῶν στάσεων δηλῶσαι βούλονται· διὰ μὲν τοῦ καλοῦ τὰς δικαιολογικάς· διὰ δὲ τοῦ συμφέροντος τὴν πραγματικήν, πλανῶνται. ἡ γὰρ μετάληψις ἐκβολὴ τοῦ ἀγῶνος, καὶ διαβολὴ οὖσα, οὐδενὸς τούτων μετέχει. ἄλλοι δέ φασιν, ὅτι δύο χρόνων ὄντων τῶν ποιούντων τὰς στάσεις παρεληλυθότος, καὶ μέλ-

λοντος. τὸν μὲν παρεληλυθότα, αἱ δεκαδύο στάσεις ὁρίζονται· τὸν μέλλοντα δὲ ἡ πραγματικὴ ἐκληρώσατο. ὡς οὖν ἰσόρροπος ταῖς λοιπαῖς στάσεσιν, ἐνταῦθα ἐμνημονεύθη· ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ ὅλου εἰσαγομένου. αὐτῆς γάρ ἐστι ταῦτα κεφάλαια. καλῶς δὲ οὗτοι ἔλεγον· εἰ μόνον ἦν πολιτικὸν ζήτημα ἡ πραγματική. εἰ δέ, ὥς φασιν, ἀπὸ μέρους τὸ ὅλον εἶπεν· ἐχρῆν οὕτω προενέγκασθαι· ὡσανεὶ περὶ τοῦ δικαίου, ἢ τοῦ καλοῦ, ἢ τοῦ συμφέροντος· οὕτω γὰρ ἂν ἐδόκει μέρους μεμνῆσθαι πρὸς διδασκαλίαν τοῦ παρόντος. νῦν δὲ ὡς περὶ τούτων οὔσης μόνον τῆς ἀμφισβητήσεως ἀποφήναντος· ἄλλως τε οὐδὲ τοῦ μεγίστου κεφαλαίου τῆς πραγματικῆς, καὶ δι' οὗ πᾶσα αὐτῆς ἐστιν ἡ σύστασις, τοῦ δικαίου λέγω, ἐμνήσθη. τὸ γὰρ καλόν, οὐ κεφάλαιον τῆς πραγματικῆς, ἀλλ' ἐπεισαγόμενον τοῖς κεφαλαίοις, ὅπερ οὐδὲ καλόν, ἀλλ' ἔνδοξον καλεῖται. ἀλλ' οὐδὲ οἱ λέγοντες τὰ τελικὰ κεφάλαια τὰ τρία ταῦτα εἶναι, ἃ ἐν πάσαις ταῖς στάσεσιν εὑρεθήσονται· καὶ διὰ τούτων δηλοῦσθαι τὰς στάσεις πάσας καλῶς ἀποφήναντο. ἠγνόησαν γὰρ τί ποτέ ἐστι τελικά. ταῦτα γὰρ οὐκ ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπιλόγοις ἐστίν. τὰ δὲ ζητήματα, τῶν ἀγώνων εἰσίν. Πῶς οὖν ἐπαγγειλάμενος διαίρεσιν ζητημάτων εἰπεῖν, τοὺς ἀγῶνας ἀφεὶς τῶν ἐπιλόγων ποιεῖται μνήμην. οἱ δὲ λέγοντες ὅτι φυσικῶς ταῦτα τὰ κεφάλαια ἐμπίπτει ἐν πάσαις ταῖς στάσεσι, λελήθασιν ὡς οὐχ αἱ κοιναὶ ἔννοιαι τὰ ζητήματα, ἢ τὰς στάσεις ποιοῦσιν, ἀλλ' αἱ ἰδικαὶ κατασκευαί. οὐ γὰρ εἰ κοιναί τινες ἐμπίπτουσιν, οἷον ὅτι καλὸν τὸ κολασθῆναι τόνδε ἢ ἀφεθῆναι ἢ τι τῶν τοιούτων, ταῦτα ζητήματά ἐστιν, ἀλλ' ἔξωθεν ἐπισαγόμενα. τὰ γὰρ ζητούμενα, ἀνάγκη ἢ περὶ ὑπάρξεως, ἢ ἰδιότητος, ἢ ποιότητος εἶναι. ὥστε καλῶς ἔχειν ἡ προσθήκη τοῦ ὁρισμοῦ. ἢ καὶ πάντων ἅμα ἢ κοινῶν· αἰτιῶνται τοῦτο. οὐ γὰρ δυνατὸν πάντων ἅμα εἶναι ζήτησιν τῶν στάσεων, ἢ γὰρ ἂν πᾶσα μία εἶπεν στάσεις. ἀλλ' οὐδὲ τινῶν ἐν ἑνὶ ζητήματι, πλείους γὰρ ἑκάστη εὑρεθήσεται. τί οὖν τὸ λεγόμενον. τινὲς μὲν περὶ τῆς πραγματικῆς ἀπελογήσαντο τὸν λόγον εἰπεῖν, ὅτι αὕτη ἐνίοτε καὶ δι' ἑνὸς καὶ διὰ πλειόνων μελετᾶται κεφαλαίων. οἳ τοῖς ἀνωτέρω περιπίπτουσιν ἁμαρτήμασιν. ἄλλοι διὰ τὴν ἔγγραφον μετάληψιν εἰρῆσθαι βούλονται τοῦτο, ἥτις οὐδέποτε μόνη μελετᾶται, ἀλλ' ἕτερον ἐπαναφυόμενον ἔχει ζήτημα τῇ παραγραφῇ τὸ τῆς εὐθυδικίας. τινὲς δέ, ὅτι διὰ τὰ τελικὰ κεφάλαια εἶπεν τοῦτο. ἃ δὴ ἐν πάσῃ εὑρίσκεται στάσει ἐν ἐπιλόγοις. ἔνιοι πάλιν ὅτι τὴν ἐπιπλοκὴν αἰνιττόμενος τῶν στάσεων λέγει ταῦτα, ὅτι πολλάκις κατὰ πραγματικὴν κατὰ στοχασμὸν εὑρίσκεται καὶ ἀντινομία. κατὰ μὲν ἀντινομίαν οἷον πατὴρ τὸν υἱὸν ἀνελὼν τυραννοῦντα, ἀξιοῖ μὴ γράφεσθαι μετὰ τοῦ σχήματος νόμου τοῦτο κελεύοντος. κατὰ δὲ στοχασμόν, οἱ βουλόμενοι τὰς πύλας τῶν πολιορκουμένων ἐξαίφνης ἀνοῖξαι. καὶ ἕτεραι δέ εἰσι στάσεων ἐπιπλοκαί. καὶ Δημοσθένης τὴν παραπρεσβείας μελετῶν, ἀντιθέσεις μεταστατικὰς καὶ ἀντεγκληματικὰς τίθησι. καὶ ὅτι γίνονται ἔσθ' ὅτε αἱ στάσεις ἀλλήλων κεφάλαια. οὕτως ὅτ' ἂν ἀτελεῖς ἀπὸ πραγμάτων πᾶσαι αἵ τε λογικαί, καὶ νομικαὶ ἐμπίπτωσιν. ὅταν δὲ ἀπὸ ῥητοῦ ἢ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἀντιθετικαὶ μὲν οὐχ εὑρεθήσονται, νομικαὶ δέ, ὅτ' ἂν δὲ ἀπὸ πραγμάτων τὸ ἐναντίον. ἢ πάλιν ὅτι μετὰ τὸν στοχασμόν, πᾶσαι αἱ λοιπαὶ στάσεις τοῖς ἀλλήλων κεφαλαίοις μελετῶνται κατὰ τὴν τάξιν μόνον ἐναλλαγῆς τινος γενομένης. τοῦτο οὖν ἐστι τὸ ἢ πάντων ἅμα ἢ τινῶν, τὸ ἐνίοτε ἀλλὰ ἀλλήλων ἐμπίπτειν κεφάλαια. ἢ καὶ ὅτι αἱ ἀντιθετικαὶ τέσσαρες στάσεις δι' ἀλλήλων μελετῶνται. ἢ ὅτι αἱ κατασκευαὶ τῶν στάσεων κοιναὶ καὶ εἰ μὴ κεφάλαια εὑρίσκεται, ἀλλ' οὖν ἔνια ἐχόμενα ἀλλήλων ἐμπίπτουσιν. ἢ ὅτι ἡ πραγματικὴ τὸ μὲν δίκαιον ἔχει διὰ τῶν ἀντιθετικῶν· τὸ δὲ νόμιμον, διὰ τῶν νομίμων· τὸ δὲ συμφέρον στοχαστικῶς μελετῶμεν.

ὡς καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ κατ' Ἀνδροτίωνος· καὶ ἀντιληπτικὸν τιθεὶς κεφάλαιον τὸ φήσει τοίνυν τοῦτον τὸν τρόπον ἁπάσας εἰληφέναι τὰς βουλάς· καὶ λύσας μεταληπτικῶς οὐ γὰρ εἴ τι πώποτε καὶ ἑξῆς· καὶ πάλιν τὴν πρὸ αὐτοῦ ἀντίθεσιν ἀντινομίαν ἐργασάμενος· ὁ νόμος φησὶ τῇ βουλῇ μὴ ἐξεῖναι καὶ μὴ ποιησαμένῃ, τὰς τριήρεις αἰτεῖν τὴν δωρεάν. καὶ λύσας αὐτὸν κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν· ἐγὼ δὲ τοὐναντίον ἡγοῦμαι καὶ ἑξῆς, καὶ συλλογισμὸν τέλειον ἐργασάμενος· ἀποδεικνὺς ὅτι ταυτόν ἐστι τῷ ἐρωτῆσαι, τῷ αἰτῆσαι· δι' ὧν φησι καὶ τοὺς μὴ αἰτοῦντας, μὴ δὲ λαβεῖν ἀξιοῦντας· οὐδὲ ἐπερωτᾶν προσήκει τὴν ἀρχήν· ὅτι δὲ τὸ συμφέρον στοχαστικῶς ἐξετάζεται, δῆλον ἀπὸ Δημοσθένους καὶ τούτου. πρῶτον μὲν ὅτ' ἂν λέγῃ, ἀλλ' ὅτ' ἂν οὐχὶ βούληται· καὶ ὅτ' ἂν παράλληλα τιθεὶς λέγῃ, ὅτι σωζομένων μὲν Ὀλυνθίων, ἐν Λακεδαιμονίᾳ ἔσται ὁ πόλεμος καὶ ἑξῆς· καὶ ὅτ' ἂν πάλιν ἐν τῷ κατὰ Ἀριστοτέλους λέγῃ· ὡς ἄδεια δοθήσεται τοῦ παρανομεῖν. τοῦτο γὰρ βούλεται διὰ τοῦ, εἰ μὲν γὰρ μηδεὶς ἦν, ὃς ἤμελλεν ὁμοίως τῶν ἡμετέρων νόμων, καὶ ἑξῆς στοχαστικὸν γὰρ καὶ τοῦτο· ὥστε ἀρίστη αὕτη ἡ ἐξήγησις· ἢ καὶ ὅτι ἐνταῦθα οὐ περὶ στάσεων ὁμολογουμένως διαλαμβάνει, ἀλλὰ περὶ τοῦ γένους, ὅ ἐστι τὸ πολιτικὸν ζήτημα, ὑφ' ὃ καὶ κατὰ συμπλοκήν εἰσι στάσεις, καὶ ἁπλαῖ, ὡς ἤδη εἴρηται· ὃ διὰ τῶν πάντων ἢ τινῶν παραστῆσαι ἐβουλήθη Ἑρμογένης. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Γένος τοῦ ὁρισμοῦ, ἡ ἀμφισβήτησις· διαφορά, τὰ λοιπά· πρόσκειται λογική· ἐπειδὴ καὶ δι' ὅπλων, καὶ ἔργων ἐστὶν ἀμφισβητεῖν, ὡς ἀθληταί, καὶ στρατιῶται. τῶν μερῶν δὲ, διὰ τοὺς φιλοσόφους, αἵ εἰσι καθόλου· οἷον οὐ ψυχῆς, εἰ σφαιροειδὴς ὁ κόσμος. Ἐκ τῶν παρ' ἑκάστοις κειμένων. Ὁ γὰρ ῥήτωρ τὰ πολιτικὰ διαπλέκει ζητήματα· τὰς πίστεις, ἐκ τῶν παρ' ἑκάστοις κειμένων νόμων, ἢ ἐθῶν ποιούμενος παρ' οἷς ἂν καὶ δημηγορῇ τις· ταύτῃ ἐν Λακεδαίμονι μὲν βραχυλογίᾳ χρήσαιτο, τούτῳ γὰρ χαίρουσιν οὗτοι· Ἀθήνησι δὲ, μακρολογίᾳ· τοῦτο γὰρ ἥδιον αὐτοῖς· καὶ οἱ μὲν, τῶν δικαστῶν πρὸς κέρδος, οἱ δὲ πρὸς ἀλήθειαν ἀποβλέπουσι· πρὸς ἃ μεταβάλλεσθαι τὸν ῥήτορα χρή. Νόμος δέ ἐστι λόγος κοσμητικὸς, καὶ μεριστικὸς τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ πραγμάτων, πᾶσι τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονέμων. Ἔθος δὲ, νόμιμον ἄγραφον ἐκ συλλογῆς συνιστάμενον παραδειγμάτων, ὡς τὸ τεττιγοφορεῖν Ἀθηναίοις. Περὶ τοῦ νομισθέντος δικαίου. Τὰ τελικὰ τῶν τριῶν εἰδῶν τῆς ῥητορικῆς περιείλε τῷ ὁρισμῷ· διὰ τοῦ καλοῦ, τὸ πανηγυρικόν, διὰ τοῦ δικαίου, τὸ δικανικόν· διὰ τοῦ συμφέροντος, τὸ συμβουλευτικόν. τοῦ νομισθέντος δὲ, διὰ τὸ ἕτερον εἶναι τὸ ἀληθὲς τοῦ δοκοῦντος· οἷον ἀληθὲς μὲν, καὶ δίκαιον, καὶ συμφέρον, τοὺς ἀρίστους ἐν ἑκάστῃ πόλει ἄρχειν. ἀλλ' ἐν Λακεδαίμονι μὲν οἱ βασιλεῖς Ἡρακλεῖδαι, ὁποῖοι ἄν ποτε ὦσιν. Ἀθήνησι δ' οἱ ἄρχοντες ἐξ εὐπατριδῶν κἂν ὦσι μὲν πενέστεροι, Φαλαρίδος δὲ ἀδικώτεροι καὶ ὠμότεροι· ἢ καὶ πάντων ἅμα, ἢ τινῶν. ἢ γὰρ περὶ καλοῦ, καὶ δικαίου, καὶ συμφέροντος ἅμα τὴν ἐξέτασιν ποιεῖται τὸ πολιτικὸν ζήτημα· ἢ περὶ μόνων τῶν δύο, ἢ τοῦ ἑνός. Τὸ γὰρ ὡς ἀληθῶς. Ἀξιωματικῶς προάγει τὴν ἐκ τοῦ ἐναντίου ἀπόφασιν ἥκιστα ῥητορικῇ προσήκειν ἀποφαινόμενος, τὴν περὶ τῶν ἀληθῶν, καὶ καθόλου ζήτησιν, φιλοσοφίας γὰρ ταῦτα, ἡ πηγὴ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν ὑπάρχουσα, οὐ δοκεῖν δίκαια, ἀλλ' εἶναι θέλει. Ἕκαστος ὅρος σύγκειται ἐκ γένους, καὶ διαφορῶν· καὶ γένος μέν ἐστι, τὸ ἐπαναβεβηκός· οἷον τὸ ζῷον· διαφοραὶ δὲ, αἱ διακρίνουσαι τὸ ὁριστὸν ἀπὸ τῶν ὑποπιπτόντων τῷ αὐτῷ γένει· ἀμφισβήτησις οὖν τὸ γένος· εἶτα ἐπειδὴ ἀμφισβήτησίς ἐστι, καὶ διὰ χειρῶν ἐπήνεγκε τὴν διαφορὰν ἀποδιακρίνουσαν εἰπὼν λογικήν. καὶ πάλιν ἐπειδὴ καὶ φιλόσοφοι διὰ λόγων ἀμφισβητοῦσι, καὶ ἰατροὶ καὶ γεωμέτραι, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες, ὅσοι τὰς λογικὰς ἐπιστήμας μετέρχονται.

καὶ ἑτέραν προσέθηκεν διαφορὰν εἰπών, Ἐπὶ μέρους. Οἱ γὰρ φιλόσοφοι, οὐ περὶ τὰ μερικά, ἀλλ' εὐθὺ τὰ καθολικὰ τὸν λόγον ἔχουσι. διὰ δὲ τοῦ ἐκ τῶν παρ' ἑκάστοις κειμένων νόμων, ἢ ἐθῶν, διδάσκει ὁ τεχνικὸς, ὅτι προσήκει τὸν ῥήτορα τοῖς ἐν ἑκάστῃ πόλει δικαίοις ἁρμόζεσθαι. οἷον εἰπεῖν, τὸν Ἀθηναῖον ῥήτορα οὐ χρὴ τοῖς ἐγχωρίοις νόμοις μόνον ἁρμόζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν Λακεδαιμονίᾳ, καὶ ἐν Κορίνθῳ, καὶ τοῖς ἑκασταχοῦ· ἵνα οὗ ἂν ἀφίκηται ἐν ἑτέρᾳ χώρᾳ μεθαρμόττῃ ἑαυτὸν, καὶ στοχαζόμενος τῶν παρ' ἐκείνοις νομίμων τοὺς λόγους ποιῆται, καὶ καταβάλλῃ τῷ τόπῳ τὴν τέχνην· εἰ δὲ μή, λήσει ἂν ἁμαρτάνων, εἰ τοῖς αὐτοῖς εὐθὺ πᾶσι χρήσεται, ἢ ἐθῶν· ἐπειδή τινες τὰ ἔθη ἀναγραψάμενοι νόμους ἐποίησαν· τινὲς δὲ καὶ ἔθεσι μόνοις, καὶ οὐ νόμοις ἐγγράφοις χρῶνται ὥσπερ οἱ βάρβαροι. Νομισθέντος. Νόμῳ κρατήσαντος· νόμῳ γὰρ κρατεῖ τὰ ἐν πόλει δίκαια. οἱ μὲν γὰρ ῥήτορες, οὐχ ἕπονται τῷ φύσει δικαίῳ, ἀλλὰ τῷ νομισθέντι· οἱ δὲ φιλόσοφοι τοῖς φυσικοῖς· οὐ πάντας δὲ τῷ νόμῳ κρατῆσαν φύσει δίκαιον. Δικαίου· ἢ καλοῦ· ἢ συμφέροντος. Φασὶν ὅτι λείπει τῷ ὅρῳ· ταῦτα γὰρ πάντα, ἐκτός ἐστι τοῦ στοχασμοῦ, καὶ τοῦ ὅρου. οὐ γὰρ ζητοῦμεν ἐν στοχασμῷ περὶ δικαίου, ἢ συμφέροντος, ἢ καλοῦ, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο εἰ ὅλως γέγονεν· οἷον εἰ προδέδωκεν Αἰσχίνης Φωκέας. καὶ πάλιν ἐν ὅρῳ ζητοῦμεν περὶ τῶν προειρημένων κεφαλαίων· ἀλλὰ τὴν ἐξέτασιν ποιούμεθα· οἷον ὅτι τέλειον τὸ πεπραγμένον ἢ οὔ· καὶ πότερον κλέπτης οὗτος, ἢ ἱερόσυλος ὁ ὑφελόμενος τὰ ἰδιωτικὰ κτήματα ἐκ τοῦ ἱεροῦ. Ἄξιον δὲ εἰπεῖν τὸν τέλειον τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος ὅρον, πολιτικὸν ζήτημά ἐστιν ἀμφισβήτησις λογικὴ ἐπὶ μέρους ἐκ τῶν παρ' ἑκάστοις κειμένων νόμων, ἢ ἐθῶν περὶ οὐσίας, ἢ ὀνόματος, ἢ τοῦ δικαίου, ἢ καλοῦ, ἢ συμφέροντος· τινὲς δὲ λέγουσιν ὅτι τὰ τρία εἴδη τῆς ῥητορικῆς περιέλαβεν ὁ ὅρος· ἄλλοι δ' ὡς ταῦτα πραγματικὴν μόνην περιλαμβάνει στάσιν, ἢ πάντων ἅμα, ἢ τινῶν· ἐπειδή εἰσιν ὑποθέσεις καὶ μικταὶ ὡς αἱ τῶν ψηφισμάτων εἰσφοραὶ, συμβουλευτικαὶ ἅμα καὶ δικανικαί· καὶ αἱ τῶν νόμων εἰσφοραὶ, συμβουλευτικαὶ καὶ ἐγκωμιαστικαί.

Τὴν δὲ ἀμφισβήτησιν ταύτην, ἀνάγκη περί τε πρόσωπα καὶ πράγματα εἶναι· ὧν πλείστη δή που διαφορά, ἣν τοῖς ἐπιγνοῦσι ῥᾴδιον ἤδη τὰς διαιρέσεις συνιδεῖν τὰς εἰς τὰ κεφάλαια τῶν ζητημάτων, καὶ ὅσα ὅλως διαιρεῖσθαι δύναται.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος γένος τὴν ἀμφισβήτησιν ἀποδοὺς, εὐτάκτως πάνυ διδάσκει ἡμᾶς πρόσωπα, καὶ πράγματα, περὶ ἃ συνίσταται αὕτη· πάνυ δὲ καλῶς τὸ ἀνάγκη πρόσκειται· οὐ γὰρ οἷόν τε πολιτικὸν συστῆναι ζήτημα, προσώπου τε ὑφεστῶτος, τοῦ διαπραττομένου, καὶ πράγματος τινος, περὶ οὗ ἡ ἀμφισβήτησις· ἄνευ γὰρ θατέρου, ἀσύστατον. πλείστην δὲ διαφορὰν εἶπεν· προσώπων πρὸς πρόσωπα, καὶ πραγμάτων πρὸς πράγματα· αὕτη γὰρ ἀρίστη ἐξήγησις· καὶ τῆς τοῦ τεχνογράφου βαθυτάτης ἐπάξιος διανοίας. ἡ γὰρ τῶν προσώπων τε, καὶ πραγμάτων ἀκριβὴς κατανόησις εὐχερεστέραν ἡμῖν, ὡς καὶ αὐτός φησι, τὴν τῶν πολιτικῶν ζητημάτων ἀπεργάζεται διαίρεσιν τά, τε ἀδιαίρετα, καὶ διαιρούμενα σαφῶς παραστήσει. μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὐτὸς ταύτῃ τῇ ἐξηγήσει, ἀνὰ μέρος ἑκάστην διαφορὰν παραδοὺς προσώπων, καὶ πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ μὴν ἀναμίξ. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Μετὰ τὸν ὅρον τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος, ἀκολούθως καὶ περὶ τῆς ὕλης τούτου διαλαμβάνει, ὡς γὰρ ὕλη γραμματικῆς τὰ τοῦ λόγου μέρη, οὕτως τῶν ζητημάτων τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα. τὸ δὲ ἀνάγκη, πρὸς Μινουκιανὸν ἀποτεινόμενος τέθεικεν. αὐτὸς γὰρ βούλεται ζήτημα γίνεσθαι ἐλλιπὲς πῇ μὲν προσώπου, πῇ δὲ πράγματος· προσώπου μὲν, ὡς τό τις· δοκεῖ γὰρ ἐλλείπειν, διὰ τὸ

ἀοριστεῖν· πράγματος δὲ, ὡς ἐπὶ τοῦ συνεχῶς κεχρημένου τοῖς ἀνδροφόνων καθαρσίοις, καὶ κρινομένου φόνου. ἐνταυθοῖ γὰρ ἐξ ὑπονοίας λέγουσι τὸ πρόσωπον κρίνεσθαι, ἀντὶ πράγματος, οὐκ ἀκριβῶς δὲ οὗτοι. αὐτὸ γὰρ τὸ κεχρῆσθαι τοῖς καθαρσίοις, πρᾶγμά ἐστι τὸ γεγονὸς ἐν καιρῷ παρὰ τοῦ κρινομένου προσώπου, καὶ παρέχον ὑπόνοιαν προαγόμενον εἰς ἀπόδειξιν ἀφανοῦς τινος. δοκεῖ μέντοι, καὶ αὐτὸς ὁ τεχνικὸς ὑποκάτω ἑαυτῷ ἐναντιοῦσθαι διὰ τοῦ τόπον δὲ ἄλλως ἐπέχει προσώπου. ἐλλιπὲς γὰρ ἐκ προσώπων οὕτως ἂν γένοιτο ζήτημα. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο. οὐ γὰρ ἀντὶ προσώπου ἐστὶ τὸ ζήτημα. ἀλλ' ἔχει μὲν τὸ πρόσωπον· ἀόριστον δὲ καὶ μὴ ἐπιδεχόμενον ἐξέτασιν. διὸ καὶ δοκεῖ ἐλλείπειν. ὧν πλείστη δή που διαφορά· προσώπων πρὸς πρόσωπα καὶ πραγμάτων πρὸς πράγματα. τῶν γὰρ πάνυ κοινωνούντων, καὶ ἡ διαφορά, ὡς κυνὸς καὶ λύκου, οὐ τῶν ἑτερογενῶν. προσώπων δὲ διαφορά, καθὸ τὰ μέν ἐστι κύρια, τὰ δὲ προσηγορικά· τὰ δὲ πρός τι καὶ ἑξῆς. καὶ πάλιν τὰ μὲν, ἔνδοξα καὶ διὰ τοῦτο ἐξεταζόμενα· τὰ δὲ, ἄδοξα καὶ ἀσύστατον διὰ τοῦτο ποιοῦντα τὸ ζήτημα. οἱ γοῦν κωμάσαντες δέκα, καὶ ἐν τῷ ὀρύγματι καταβληθέντες· ὑπὸ μὲν πορνοβοσκοῦ τοῦτο παθόντες· ἀσύστατον ἐργάζονται τὸ ζήτημα. ὑπὸ δὲ στρατηγοῦ, ἢ φιλοσόφου, συνιστάμενον. Τὰ μὲν γὰρ διὰ τὸ ἔνδοξον ἐξετάζονται, τὸ δὲ, ἀνεξέταστον διὰ τὸ ἄδοξον. ἔσται δὲ ἀπὸ τῶν ἐνδόξων, ἀντέγκλημα τὸ ζήτημα. τὸ γὰρ εὐδόκιμον τοῦ προσώπου δύναται ἀντεγκαλεῖν· τῷ δικαίως ἐφ' οἷς ἠσέλγαινον ἀνῃρῆσθαι, οὐκ ἔτι δὲ καὶ ὁ πορνοβοσκός, ἀλλὰ καὶ πραγμάτων ἐστὶ διαφορά. ὁ γὰρ τὸν πεποιθότα αἰτιώμενος, ἀντέγκλημα ποιήσει. οὐδὲ ἕτερον, αἰτιώμενος, μετάστασιν, καὶ πάλιν ὁ ἐπ' ἐξουσίας ἐν τούτῳ πρᾶγμα ποιούμενος, ἀντίληψιν. καὶ ὁ περὶ μέλλοντος ζητῶν, πραγματικήν, καὶ ἁπλῶς ἕκαστόν τι τῶν χρωμάτων. τοῦ πράγματος ἀμειβομένου· ἑτέραν οἶδε γινομένην τὴν στάσιν. διὸ καὶ πρόσκειται τὸ ὅσα ὅλως διαιρεῖσθαι δύναται. ἕκαστον γὰρ τούτων ἀμειβόμενον, καὶ συνεστηκὸς ποιεῖ καὶ ἀσύστατον. καὶ ἐπειδὰν συνεστηκὸς δειχθῇ, τότε καὶ διαιρεθήσεται. καὶ γὰρ ἀντιστρέφει ταῦτα. εἰ γὰρ διαιρεῖται, συνίσταται. καὶ εἰ συνίσταται διαιρεῖται. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἀναγκαίως προσέθηκε τοῦτο. ἐπειδὴ ἐκ τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων ἡ σύστασις τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος. ἐξ ἀμφοτέρων γὰρ τούτων πληροῦνται τὰ προβλήματα, ὧν καὶ ἡ ἀμφισβήτησις συνέχει τὴν μάχην. ἀνάγκη γὰρ τὸν μὲν, πρᾶξαι, τὸν δὲ, ὑπό τινος πεπρᾶχθαι. εἰ μὴ οὕτως ἔχοι, πῶς δυνατὸν ἂν εἴη συνίστασθαι ζήτησιν; οἷον, ὁ δεῖνα τὸ δέ τι ποιήσας κρίνεται. ἢ ὁ δεῖνα τὸ δέ τι κατορθώσας. ἢ ὁ πῶς οὖν εὐεργετήσας, αἰτεῖ δωρεάν. ἢ πάλιν ὁ δεῖνα τόδε τι συμβουλεύει. Τῶν δὲ προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων, διττὴ ἡ αὐτῶν ἔστω διαφορά. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀφορμὴν πρὸς ἀπόδειξιν δίδωσι, τὰ δὲ συστάσεως ἕνεκα παραλαμβάνεται. διαιρεῖται δὲ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα τὰ ἐξέτασιν ἐπιδεχόμενα, καὶ ὅσα οὐκ ἐπιδέχεται. ὕλη γὰρ τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος τὰ πρόσωπα, καὶ τὰ πράγματα, ὥσπερ τῆς γραμματικῆς τὰ μόρια τοῦ λόγου. Ὧν πλείστη δή που διαφορά. Τινὲς εἰρήκασι διαφορὰν τὴν ἀπὸ τῶν προσώπων εἰς τὰ πράγματα, ἔστι δὲ οὐχ οὕτως, ὧν γὰρ κοινωνία πρόσεστιν ἀλλήλοις, τούτων καὶ διαφορὰν εὑρίσκομεν. οἷς δὲ οὐχ ὑπάρχει κοινωνία, τούτων οὐδὲ διαφορὰν εἶναι λέγειν καλόν. οἷον, οὐκ ἔστι λίθου κοινωνία πρὸς ἄνθρωπον οὐκοῦν οὔτε διαφορά. ἔστι δ' ἀνθρώπου κοινωνία πρὸς ἕτερα ζῶα, οὐκοῦν καὶ διαφορά. διαφορὰ οὖν λέγει πραγμάτων πρὸς πράγματα. καὶ προσώπων πρὸς πρόσωπα. εἰ γὰρ πρόσωπον ἓν αὐτὸ καθ' αὑτὸ πρὸς τοὺς χρόνους ἔχει διαφοράν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ μιλτιάδου. ἄλλος γὰρ εὐδοκιμῶν ὥσπερ ἐν τοῖς περσικοῖς λαμπρό-

τητα

τητα μεγίστην ἔχων δύναμιν ἐξετάσεως. καὶ ποιότητος μέγεθος καὶ κρίσιν προσώπου. ἄλλος δὲ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἐξ ἐλαίου τὴν σωτηρίαν θηρώμενος, ἤ που γε προσώπου πρὸς ἕτερα πρόσωπα, πόση ὑπάρχει διαφορά. ἣν τοῖς ἐπιγνοῦσιν ἐκ γὰρ τῆς τῶν προσώπων καὶ πραγμάτων διαφορᾶς, τὴν διαίρεσιν σαφῶς διακρίνομεν. ἐκ δὲ τῆς διαιρέσεως τὴν στάσιν. οἷον μελετῶν λέγεις κρινόμενος φόνου. οὐκ ἐφόνευσα. καὶ γνωρίζεις ὅτι στοχασμός ἐστιν. ἢ πάλιν λέγεις ἄξιον τὸν παθόντα ἀμύνασθαι, καὶ ποιεῖς ἀντέγκλημα τὴν στάσιν. καὶ ὅλως εἰ διαιρεῖσθαι δύναται. Τὸ γὰρ κρινόμενον πρᾶγμα ἢ πρόσωπον ἔχει ἢ ἐξέτασιν. κρινόμενον δὲ λέγω, τὸ ἔχει τινὰ ποιότητα. κρίνεται δὲ τῶν πραγμάτων, τὰ μὴ ὡμολογημένα καὶ ἔχοντα ἀντίρρησιν, τὰ δὲ ὡμολογημένα, καὶ μὴ ἔχοντα ἀντίρρησιν. οὐ κρίνεται. οἷον, ἐφωράθη τις φονεύων τινά. τὸ πρᾶγμα. οὐκ ἔχει ποιότητα, οὔτε πρόσωπον, ὁμολογεῖται γὰρ ὁ φόνος. καὶ οὐκ ἔχει κρίσιν, οὐδὲ ἐξέτασιν, ἀλλὰ κοινῶς γίνεται τὸ πρός. πάλιν ἐάν τις ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ πολλάκις δή τινα καταλαβὼν γυναικὶ ἀποκτείνῃ, κατὰ τὸν παρὰ δημοσθένει κείμενον νόμον, οὐ κρίνεται. ἐπειδὴ ἔξεστιν ἐπὶ τούτοις ἀνελεῖν. ἐπὶ δὲ τῶν προσώπων τὸ ἐναντίον, ἐξέτασιν ἔχει, καὶ ἰσχὺν καὶ κρίσιν, ὅσα ὡμολόγηται. τὰ γὰρ μὴ ὡμολογημένα οὐ κρίνεται, ὥσπερ τὸ τίς. Ἐὰν δὲ ζήτημα ὡμολογημένον ἔχον τὸ πρᾶγμα καὶ μὴ ἔχον τὸ πρόσωπον ὡμολογημένον, ἀσύστατον. διὰ τί δὲ τὰ πρόσωπα τῶν πραγμάτων προσέταξε, καίτοι τῶν πραγμάτων πολὺ ὑλοτέρων ὄντων. καὶ λέγομεν. ὅτι οὐκ ἐβουλήθη τὸ ποιοῦν, τοῦ ποιουμένου δεύτερον ποιῆσαι. πρῶτος γὰρ ὁ δράσας ὑφέστηκεν. εἶτα τὸ πραχθὲν πρᾶγμα. ἢ ὅτι πρόσωπα εὑρίσκομεν ἄνευ πράγματος συνεστηκὸς ποιοῦντα τὸ ζήτημα. οἷον, ὡς ἐπὶ τούτου τοῦ παραδείγματος, ἐτελεύτησέ τις ἐπὶ σημείοις φαρμάκων. καὶ ἀντεγκαλοῦσιν ἀλλήλοις αἰχμάλωτος, καὶ μητρυιά. ἰδοὺ γὰρ ἐνταῦθα οὐδὲν ἔχομεν πεπραγμένον παρ' αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ πρόσωπά ἐστι τὰ ποιοῦντα τὸ ζήτημα.

› Τῶν οὖν προσώπων. τὰ μέν ἐστιν οἷα καὶ δύναται ἐξετάζεσθαι, τὰ δὲ οὔ. τὸ τόπον
› δὲ ἄλλως ἐπέχει προσώπου. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Καθόλου πρόσωπα καλεῖ ἐξεταζόμενα τὰ ἔχοντά τινα ποιότητα. ἐξ ἧς ἡ περὶ τὸ πρόσωπον ὕλη γνωρίζεται. οἷον, περικλῆς. ἀλκιβιάδης. πένης. πλούσιος. ῥήτωρ. στρατηγός. τὰ δὲ ἀνεξέταστα ποιότητα μὲν οὐδὲ μίαν ἔχει, δι' ἧς ἄν τις εὐπορίαν τινὰ ἐν τῇ ὑποθέσει χρίῃ, ὥσπερ τὰ ἀόριστα, εἰκόνα δὲ μόνην προσώπου ἔχει. ὅταν οὖν ἐν ὑποθέσει παραληφθῇ ἀνεξέταστον, καθολικὸν ἡ τέχνη παραδίδωσι θεώρημα. ὡς χρὴ τῇ τοῦ πράγματος ἀκολουθεῖν ποιότητι, κἀκεῖθεν περιτιθέναι τῷ προσώπῳ τὸν χαρακτῆρα. ὁποῖον γὰρ ἂν ᾖ τὸ πρᾶγμα χρηστὸν, ἢ φαῦλον τοιοῦτον, καὶ τὸ πρόσωπον. ὡς καὶ σόλων βοᾷ. Οἷος ὁ βίος, τοιοῦτος καὶ ὁ λόγος. Καὶ οἷος ὁ λόγος, τοιαῦται καὶ αἱ πράξεις. ΣΩΠΑΤΡΟΥ Πρώτη διαίρεσις αὕτη τῶν προσώπων, εἰς ἐξεταζόμενα, καὶ ἀνεξέταστα. ἐξετάζεσθαι οὐχ ὡς ἔνιοι τὸ ἀμφιβάλλεσθαι λέγει, οὐ γὰρ ἀμφιβάλλομεν εἰ αἰσχίνης ἐν τῷ παραπρεσβείας ἐστὶν ὁ κρινόμενος. οὐδὲ εἰ λεπτίνης ἐν τῷ πρὸς λεπτίνην. ἢ τίμαρχος ἐν τῷ κατὰ τιμάρχου. ἀλλὰ τὸ ἐξετάζεσθαι. ὡς καὶ διὰ τῶν ἑπομένων γίνεται φανερὸν, τὸ ὕλην καὶ ἀφορμὴν παρέχειν τῷ λόγῳ σημαίνει. τουτέστι ὅτι πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ λόγου συντελεῖ. τὸ δὲ ἄλλως, ἀντὶ τοῦ εἰκῆ. Ἐζήτησαν δέ. διὰ τί τὰ μὴ ἐξεταζόμενα, τόπον δὲ ἔχοντα προσώπου, ὅλως ἐν ζητήματι τάττεται. Καὶ φαμέν. ἐπειδὴ οὐκ ἦν δοκεῖν αὐτὸ πεπρᾶχθαι μὴ ὄντος τοῦ δοκοῦντος πεποιηκέναι, τοῦτο δὲ εἰ καὶ μὴ ὕλην παρέχει πρὸς τὸν λόγον. ἀλλ' οὖν σχῆμα πρὸς τὸ δοκεῖν γεγενῆσθαι. εἰκότως οὖν ἐν τάξει προσώπου λαμβάνεται.

δὲ γοῦν παρείσατό τις ἐπ᾽ ἐρημίας νεοσφαγεῖ σώματι· ἀπόδειξιν μὲν οὐ δυνατήν τινα ἔχει τοῦ γεγενῆσθαι τὸν φόνον, ὥσπερ εἰ Δημοσθένης παρείσατο. καὶ γὰρ ἐπὶ τούτου δυνατὸν λέγειν, ὡς εἰκὸς αὐτὸν τοῦτο πεποιηκέναι, θαρροῦντα τῇ ῥητορικῇ, καὶ τῇ δυνάμει τοῦ λέγειν, καὶ ὡς Νικόδημον ἀνελόντα πρότερον· καὶ ὡς Ἀρίσταρχον πεποιηκότα τῶν ὁμοίων ἐπιθυμητὴν γενέσθαι· καὶ πάλιν ὅτι ἀδύνατον τοῦτον διαπράξασθαι Δημοσθένη· τὸν τοὺς αἰχμαλώτους λυσάμενον· τὸν τῆς πόλεως κηδόμενον· τὸν δημαγωγίας ὑπερορῶντα· τὸν σώφρονα βίον φροντίζοντα. ἐνταῦθα γοῦν τὸ ἐξεταζόμενον ὕλην παρέχει πολλὴν τοῖς βουλομένοις κατηγορεῖν καὶ συνηγορεῖν· τὸ μέντοι ἀόριστον, ὕλην μὲν οὐ χορηγεῖ· τοῦ δὲ συστῆναι τὸ πρᾶγμα, ἀφορμὴ καὶ γένεσίς ἐστιν. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἐξεταζόμενα λέγει, τὰ ἔχοντα ποιότητα καὶ χορηγίαν νοημάτων καὶ ἐπιχειρημάτων τῷ λέγοντι· τὸ δὲ τὶς ἀόριστον ὄν, νοημάτων εὐπορίαν οὐκ ἔχει· οὔτε γὰρ γένος, οὔτε ἀγωγή, οὔτε παίδευσις· διὰ τοῦτο οὐδὲ μία χορηγία ἀπὸ τοῦ προσώπου προσγίνεται. Ἰστέον δὲ ὡς ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου πράγματος δυνάμεθα πολλάκις ἐπινοῆσαί τινα τῷ προσώπῳ βοήθειαν, καὶ ἀφορμὴν ἔχεις παρὰ τῷ Δημοσθένει τὸ παράδειγμα· ἤκου-
» ον δ᾽ ἔγωγέ τινος οὐδαμῶς οἷός τε ψεύσασθαι· ὡς οὐδὲ τοὺς λιμένας καὶ τὰς ἀγο-
» ρὰς ἔτι δώσοιεν αὐτῷ καρποῦσθαι· ἐπειδὴ γοῦν ἄδηλος ἦν ἡ ποιότης τοῦ εἰρηκότος εἴτε ψευδὲς, εἴτε ἀληθὲς, τῇ γνώμῃ συνέστησε τῇ τοῦ προσώπου μαρτυρίᾳ εἰπών· τὰ γὰρ κοινὰ Θετταλῶν ἀπὸ τούτων δέοι διοικεῖν, οὐ Φίλιππον λαμβάνειν. Τόπον δὲ ἄλλως ἐπέχει προσώπου. Τὸ δὲ τὶς μάταιον ἔχει τόπον προσώπου· κεῖται μὲν δὲ διὰ τὴν χρείαν· ἐπειδὴ πάντως δεῖ τὸ πρόβλημα πρόσωπον ἔχειν, ἀργὸν δέ ἐστι πρὸς ἐξέτασιν. ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τῶν ἐγκωμιαστικῶν ἔχει τὴν ποιότητα τὰ πρόσωπα· οἷον, γένους· ἀγωγῆς· ἐπιτηδευμάτων, δι᾽ ὧν γινώσκομεν ὁποῖος ἕκαστός ἐστιν· ἀφ᾽ ὧν γέγονεν, ἢ ἐτράφη ἢ ἐπετήδευσεν, ἢ ἔπραξεν· τὸ δὲ τὶς, πάντων ἀπεστέρηται τούτων. διὰ τοῦτο φαμὲν ἐξέτασιν οὐκ ἔχειν τὸ τοιοῦτον. οὐ μὴν αὐτὸ μόνον ἐξέπεσε τῆς ἐξετάσεως, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐξισάζοντα δι᾽ ὅλου τῶν προβλημάτων· οἷον δύο νέοι πλούσιοι εἶδον ἀλλήλους ἀπὸ τῶν ἀλλήλων οἰκιῶν ἐξιόντας, καὶ κρίνουσιν ἀλλήλους μοιχείας· δι᾽ ὅλου δ᾽ εἶπον, ἐπειδὴ μικρά τις εἰ γένοιτο διαφορὰ, σύστασιν λαμβάνει· πάντων δὲ ὄντων ἴσων, ἡ ἐξέτασις ἐπιλέλοιπεν· ὃ γὰρ ἂν ὁ ἕτερος ἐπενέγκοι τῶν προσώπων, τούτῳ καὶ αὐτὸς ἑάλωκε· καὶ λανθάνει μᾶλλον ἑαυτοῦ κατηγορῶν· οἷς μηδὲν ἔχει λέγειν κατὰ τοῦ ἑτέρου. ὃ μὴ καὶ αὐτὸς φαίνεται πράξας.

» Τῶν δ᾽ αὖ ἐξεταζομένων, ἰσχυροτάτην μὲν ἔχει δύναμιν τὰ ὡρισμένα, καὶ
» κύρια· οἷον, ὁ Περικλῆς· ὁ Δημοσθένης καὶ τὰ τοιαῦτα. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Ἑπτὰ μὲν τὰς ὅλας τῶν προσώπων διαφορὰς παραδίδωσι. τὴν δὲ πρωτίστην τοῖς ὡρισμένοις ἀποδίδωσι, καὶ κυρίοις τάξιν, διὰ δύο αἰτίας· ὅτι τε πᾶσα ἡ περὶ αὐτῶν ὕλη πρόδηλος ἐκ τῆς ἱστορίας· οἷον γένος, ἀγωγή, καὶ τὰ ἑξῆς, καὶ ὅτι, καὶ πολλοὺς ἐπιδέχεται ὅρους· ὁ γὰρ Περικλῆς εἰ τύχοι παραφθεὶς, ὡρισμένον τέ ἐστι πρόσωπον, καὶ πρός τι· πατὴρ γὰρ καὶ δεσπότης καὶ ἠθικόν· φιλόπολις γὰρ καὶ ῥήτωρ· ὅπερ οὖν Θουκυδίδης παραλαβὼν αὐτὸν εὐθὺς ἐκ τῆς τοῦ προσώπου ποιότητος, τὸ ἀξιόπιστον αὐτῷ περιτίθησι λέγων, καί τοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε, ὃς οὐδενὸς ἥττων εἶμι· γνῶναί τε τὰ δέοντα καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα· φιλόπολίς τε καὶ χρημάτων κρείσσων· εἰ μὲν οὖν ἔνδοξα εἴη τὰ κύρια πρόσωπα, συστατικῶς χρησόμεθα τῇ περὶ αὐτῶν ὕλῃ· εἰ δὲ ἄδοξα οἷον Φιλοκράτης ἢ Φρύνων ἢ Ἀριστογείτων, ἐκ τῶν ἐναντίων διαβαλοῦμεν ἐπιχειρημάτων.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Καλῶς τῷ, ὡρισμένα, πρόσκειται, τὸ, κύρια· τοῦτο γάρ φη-

σι· ὅτι τοῖς κυρίοις δεῖ προσκεῖσθαι καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἱστορίας διάγνωσιν· εἰ γοῦν μὴ τοῦτο, οὐδέ τινα ὕλην παρέξει τὸ κύριον ἄγνωστον ὄν, εἰ μή που κατὰ τὸν παρ᾽ αὐτὸν καιρὸν ὁ περὶ αὐτοῦ γίγνοιτο λόγος ἐν εἰδόσι· πλὴν καὶ οὕτως ἱστορίας χρεία τῶν ἤδη πεπραγμένων αὐτῷ. ἃ καὶ ἀμετακίνητα δεῖ φυλάττειν· ἢ φιλόπολιν Φρύνωνα· Περικλῆν δὲ καὶ Δημοσθένην εἰς ὑπόδειγμα παρέλαβεν, ὡς ἐπαμφοτερίζοντα πρός τε ἔπαινον, καὶ ψόγον, καὶ περὶ μὲν Δημοσθένους, μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηται· Περικλῆν δὲ δυνατὸν καὶ ἐπαινεῖν· ἀπό τε τῆς μεγαλοψυχίας, καὶ ὅτι φιλόπολις· καὶ πάλιν ψέξαι, ὡς τὰ σπέρματα τοῦ Πελοποννησιακοῦ παρεσχημένον πολέμου· τὰ κύρια δὲ προσέταξε τῶν ἄλλων ὡς πολυλότερα. καὶ ὅτι τὸ ἀπ᾽ αὐτοῦ πολλάκις τοῦ πράγματος, ὕλην χορηγεῖ· ὡς ἐπὶ Ἀλεξάνδρου καὶ Δημοσθένους. οἷον ἔγραψεν Ἀλέξανδρος μετὰ τὴν Δαρείου νίκην, ὡς εὕροιεν ἐν τοῖς λογισμοῖς Δαρείου πεντήκοντα τάλαντα εἰληφότα Δημοσθένην. καὶ κρίνεται παρ᾽ Ἀθηναίοις προδοσίας Δημοσθένης· τοῦτο γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς ἱστορίας, καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ὕλην χορηγεῖ. ἐχθρὸς γὰρ Ἀλέξανδρος, οἷα πρότερον καὶ Φίλιππος Ἀθηναίοις· καὶ διὰ ταῦτα διαθένθ᾽ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Αἱ ἀνωτάτω τῶν προσώπων διαφοραί, δύο· ὧν ἡ μὲν, ἔχει ποιότητα, ἡ δὲ, οὐκ ἔχει· καὶ ἡ μὲν οὐκ ἔχουσα, κεχώρισται καθ᾽ ἑαυτήν· ἡ δὲ ἔχουσα, διαιρεῖται εἰς ἰδίαν, καὶ κοινήν· καὶ ἡ μὲν ἰδία, ποιεῖ τὰ κύρια· καλεῖ δὲ αὐτὴν ἰδίαν. ἴδιος γὰρ ἑκάστου κυρίου ὁ βίος· ἕτερος γὰρ Περικλέους βίος· ἄλλος Θεμιστοκλέους· ἄλλος Μιλτιάδου· ἡ δὲ κοινή, τὰ πλείονα, ἃ καὶ καλοῦσι προσηγορικά· κοινὴ δὲ πολλῶν εἴρηται· ἐπειδὴ ταὐτὰ ἁρμόζει ἐνθυμήματα ἐπὶ πάντων τῶν ὁμοίων προσώπων· ὁ περὶ πατρὸς λόγος, περὶ πάντων· ὁ περὶ δεσπότου ὁμοίως καὶ δούλου. οὐ γὰρ μόνον ἓν πρόσωπον ἔχει καθάπερ ἡ ἰδία ποιότης τὸ κύριον· ποιεῖ γὰρ τὰ πρός τι· τὰ διαβεβλημένα. τὰ ἠθικά· τὰ κατὰ συμπλοκὴν προσώπου καὶ πράγματος· τὰ ἁπλᾶ προσηγορικά· ταῦτα πάντα ὅσα ἡ κοινὴ ποιότης ποιεῖ πρόσωπα, διαφέρει ἀλλήλων· τὰ πρός τι, τῶν διαβεβλημένων· τὰ διαβεβλημένα, τῶν ἠθικῶν καὶ ἑξῆς· δεούσῃ δὲ τάξει προήγαγε τὰ πρόσωπα· ἀρξάμενος γὰρ ἀπὸ τῶν πλείστην χορηγίαν τῷ λέγοντι παρέχειν δυναμένων, διέξεισι μέχρι τῶν τελευταίων. Ἰσχυροτάτην μὲν ἔχει φησὶ δύναμιν τὰ ὡρισμένα καὶ κύρια· ἰσχυρὰ δὲ καλεῖ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ τὰ πλείονα τὴν εὐπορίαν παρεσχημένα. δῆλον δέ, ὡς τὰ κύρια βασιλεύει τῶν πάντων ἐν εὐπορίᾳ· πᾶσαν γὰρ σχεδὸν ἐν αὐτοῖς ποιότητα περιείληφεν καὶ ὕλην· λέγω δὲ ὕλην τὴν περὶ τὰ γένη καὶ τὰς πράξεις καὶ περὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ἐξέτασιν. Ὡρισμένα δέ ἐστιν, ὧν ἡ ποιότης ἐν ταῖς ἱστορίαις καὶ ἐν τοῖς ποιήμασιν εὑρίσκεται. καὶ παρειλήφαμεν αὐτῶν γένος· ἀγωγήν· παιδείαν· ἐπιτηδεύματα· πράξεις· καὶ πλείστην εὐπορίαν ἐνθυμημάτων ἐν ταῖς ἱστορίαις ἐκεῖθεν λαμβάνομεν· εἰκότως οὖν προστάττοιτο τῶν ὅλων ὅτι τε πλῆθος ἐνθυμημάτων δίδωσιν ἀπὸ τῶν εἰρημένων τοῖς ποιήμασιν, ἢ ἱστορίαις ἐξ ὧν τοῦ λόγου τὰ σπέρματα, καὶ ὅτι πολλῶν προσώπων ἐπέχει τάξιν τὸ κύριον· εἰ γὰρ λάβωμεν Δημοσθένην ἐν προβλήματι, ἴσμεν καὶ πολιτευόμενον ὄντα, καὶ πατέρα, πολλάκις δὲ καὶ παιδευτήν, τυχὸν δὲ καὶ στρατιώτην, καὶ τὰ ἄλλα ἕτερα· ἃ καὶ πάντα ἐν τοῖς ζητήμασι καὶ καθ᾽ ἓν ἐμπίπτοντα, κρίσιν ἐπιδέχεται. εἰ τοίνυν ποιήσειας τὸν Περικλέα συμβουλεύοντα Πελοποννησίοις ἐπιέναι, ἢ γραφόμενόν τινα, ἢ ἀπολογούμενον, πλείστην ἐργασίαν σοι πίστεων ἡ ποιότης τοῦ προσώπου παρέχεται· ἀφ᾽ ὧν εἴρηται γὰρ τῷ Θουκυδίδῃ, περὶ αὐτοῦ· ὥσπερ γὰρ ἀπὸ θησαυροῦ λέγειν ἕξομεν ἱκανά, πολλῆς οὔσης τῆς μαρτυρίας· καὶ πάλιν εἰ τὸν Θεμιστοκλέα ὑποθώμεθα, κἀνταῦθα πολὺς ἡμῖν ὁ Θουκυδίδης μαρτυρῶν, ὡς τῆς

ἐκείνου φησί. Ἦν γὰρ δὴ ὁ Θεμιστοκλῆς βεβαιότατα δὴ φύσεως ἰσχὺν δηλώσας. Ἰστέον δὲ ὡς οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἐνδόξων καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν τὰ ὡρισμένα πλείονα τὴν ἰσχὺν ἔχει καὶ τὴν εὐπορίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀδόξων, καὶ τὴν ἐναντίαν ἐχόντων προαίρεσιν. εἰ γοῦν κατηγοροίης Φιλοκράτους, ἢ Φρύνωνος, ἢ τινὸς ἄλλου τῶν ἐν ταῖς ἱστορίαις κεκωμῳδημένων, πολλῶν ἀφορμῶν εἰς κατηγορίαν εὐπορίαν εὑρήσεις.

Δευτέραν δὲ, τὰ πρός τι. οἷον, πατὴρ· υἱός· δοῦλος· δεσπότης. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ταῦτα, εἰ καὶ προσηγορικά ἐστι καὶ ταύτῃ τὴν τῶν κυρίων ὑποβέβηκε δύναμιν, ἀλλ' οὖν διὰ τῆς πρὸς ἄλλο σχέσεως, διπλῆν ποιοτήτων χορηγίαν παρέχει τῷ λόγῳ. ὁ γοῦν πατὴρ ἐν προβλήματι παραφθεὶς, ἢ φιλότεκνός ἐστι, καὶ σύστασιν ἱκανὴν ἐκ τούτου παρέξει, ἢ καὶ ὡς μισόπαις ὢν, καταδρομῆς ἀφθονίαν τοῖς αἰτιᾶσθαι βουλομένοις χορηγήσει. ὃ καὶ Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος πεποίηκε, σκληρότητος κατηγορῶν Δημοσθένους ἤθους, ἐν οἷς φησιν. Ἑβδόμην δὲ ἡμέραν τῆς θυγατρὸς αὐτῶν τετελευτηκυίας καὶ ἑξῆς. Ὁ γὰρ πατὴρ καὶ ἡ ἀπὸ τούτου σχέσις πολλὴν ἀφορμὴν αὐτῷ διαβολῆς κεχορήγηκεν. πάλιν υἱὸς μελετώμενος, ἐκ τῆς πρὸς τοὺς πατέρας ὁσιότητος ἢ ῥᾳθυμίας βελτίστου δόξαν, ἢ παραλόγου λήψεται. ὅτε, δεσπότης, ἐκ τῆς πρὸς τοὺς οἰκέτας ἱταμότητος ἢ φιλανθρωπίας εὐπρόσιτος, ἢ φιλαπεχθήμων, τοῖς ἐντυγχάνουσιν δόξειεν. τόν τε οἰκέτην ἡ πρὸς τὸν δεσπότην πίστις, ἢ κακόνοια διελέγχει.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Δευτέραν ἔχει τὰ πρός τι τάξιν, διότι καὶ αὐτὰ διπλῆν ἔχει ποιότητα καὶ ἥττονα τῆς προτέρας. μίαν μὲν, τὴν ἀπὸ τοῦ κειμένου πράγματος, ἑτέραν δὲ, τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως, ὅ, ἐστιν ἀναντιρρήτου πρὸς ἀπόδειξιν· γνωμικά, καὶ καθολικά, καὶ ἀναντίρρητα καὶ πᾶσι δοκοῦντα λέγειν. οἷον, ὅτι φύσει πολέμιον τὸ δοῦλον τοῖς δεσπόταις. καὶ ὅτι πατὴρ οὐκ ἂν εἴη δύσνους υἱῷ. καὶ ὅτι ἀδελφοὶ, ἀεὶ ζῆλον ἔχουσιν ἀλλήλοις ἑπόμενον. ταῦτα δὲ ὕλην τινὰ καὶ ἀφορμὴν, ἐκ τῶν πᾶσι δοκούντων δίδωσιν. ἥττονα δὲ τῶν πρώτων, ὅσῳ τὰ ἐκ τῶν κοινῶν πίστεων τῶν ἐκ τῶν παραδειγμάτων. τὰ μὲν γὰρ παραδείγματα, ἐκ τῆς ἱστορίας, ὧν ἡ πεῖρα τὴν πίστιν ἔχει. ἡ δὲ κοινὴ πίστις, ἀφ' ὧν ἔννοιάν τινα παρελάβομεν ὅτι δὴ οὕτως ἔχει. ὥστε εἰκότως μὲν τὰ κύρια τὰ πρός τι. ἄλλως τε καὶ ὅτι διττῆς οὔσης τῆς πίστεως τῆς μὲν, ἐντέχνου, τῆς δὲ ἀτέχνου. καὶ ἐντέχνου, τῆς ἀπὸ τοῦ προκειμένου πράγματος. ἀτέχνου, τῆς ἀπὸ τῶν μαρτύρων, ἢ γοῦν τῆς ἱστορίας, τὰ κύρια ἔσθ' ὅτε καὶ τὴν ἔντεχνον ἔχει πίστιν πρὸς τῇ ἀτέχνῳ. τὰ πρός τι δ' οὐδέποτε, ἀλλ' ἢ ἄρα ὡς ὡρισμένα καὶ κύρια. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Πάντα τὰ μετὰ τὰ κύρια προσηγορικὰ καλοῦσιν οἱ τεχνικοὶ, μέχρι τῆς ὑστέρας τάξεως. ὧν ἡ ποιότης καὶ κοινὴ, καὶ διάφορος. κοινὴ μὲν, ὅτι τὰ αὐτὰ ἔχει ἐπιχειρήματα, καὶ κατὰ τοῦ αὐτοῦ προσώπου. οἷον ἐὰν ἔχωμεν πατέρα, κατὰ παντὸς ὁμοίως παιδὸς ἢ φιλαργύρου, ἢ δυσκόλου, ἢ στρατηγοῦ, ἢ δειλοῦ. ἡ γὰρ κοινὴ ποιότης, ἐπὶ πάντων τῶν προσηγορικῶν θεωρεῖται. διάφορος δὲ, ὅτι διάφορος ἡ ποιότης ἠθικοῦ, καὶ διαβεβλημένου, καὶ πρός τι καὶ πάντων ὁμοίως. Ἔστι δὲ πρός τι, ἃ συνάγει θεωρίαν, καὶ ἑτέρου προσώπου. εἰ γοῦν πατέρα τις εἴποι, υἱὸν ἐννοήσομεν. καὶ ὁ δοῦλος, τινός ἐστι δοῦλος. σχέσιν γὰρ ἔχει πάντα πρὸς ἕτερον. Καὶ λείπεται μὲν τῶν ὡρισμένων. ὅτι τὰ μὲν, ὡρισμένα, πεπηγυῖαν ἔχει, καὶ βέβαιον τὴν ποιότητα. τὰ δὲ πρός τι, οὐ πάντως. εἰ γὰρ καὶ χρηστῶν τῶν πατέρων τὸ πρόσρημα, ἀλλ' εὑρίσκομέν τινας καὶ πονηροὺς, καὶ φροντίσαντας ἔλαττον τῆς φύσεως. ὡς ἐπὶ Φρύνωνος, ὃς κατέλιπε τὸν υἱὸν ἐπ' αἰσχρότητι Φιλίππῳ. ὅμως δὲ, μετὰ τὰ ὡρισμένα, τῶν ἄλλων ἐστὶν εὐπορώτερα πρὸς ἐξέτασιν. εἰ γὰρ καὶ μὴ ἔχομεν ἐν ταῖς ἱστορίαις αὐτῶν τὴν ποιότητα. πάντες γὰρ περὶ αὐτῶν τοιαύ-

την

την ἔχομεν ὑπόληψιν, καὶ δόξαν. περὶ τῶν πατέρων, ὅτι χρηστοί· φιλότεκνοι· φιλόστοργοι· σωφρονέστεροι ταῖς ἡλικίαις καθεστῶτες. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν ὑπολοίπων υἱῶν φημὶ καὶ φίλων, καὶ τῶν ὁμοίων. Κοινὴν ὑπόνοιαν εἰλήφαμεν δι' ἣν οὐκ ἀπορήσομεν λόγων. ὥσπερ ὅταν ὁρίσω. πατὴρ πορνεύοντα τὸν υἱὸν ἀποκηρύττει. ἐνταῦθα γοῦν καὶ ἀπὸ τῆς ποιότητος κατὰ φύσιν πολλὴν ἔχομεν ἐνθυμημάτων χορηγίαν. ὅτι φιλόστοργος ὁ πατὴρ. καὶ οὐ μάτην εἰς τὸν παῖδα λυπεῖται. ποῖος γὰρ πατὴρ, ὃν ἔτεκεν, ὃν ἔθρεψε μισεῖ, φιλεῖν ἀναγκαζούσης τῆς φύσεως. εἰ μή τι προσγέγονε παρὰ τοῦ παιδὸς ἁμάρτημα, διὸ πάλιν εὐνοίας τεκμήριον ἐκφέρεται μισῶν. καὶ γοῦν τὸ μῖσος τῶν πατέρων, πόθου πάλιν σύμβολον. μισεῖ γὰρ ὅτι μὴ καλῶς πράττοντα θεωρεῖ. καὶ τὸ μῖσος ἐνταῦθα συμβαίνει δι' ἔρωτα. Ὁ δὲ λέγων ὑπὲρ τοῦ παιδὸς φήσει. ὅτι οὐκ ἀποκηρύττειν προσήκει. τοῦτο γὰρ πρόφασίς ἐστιν ἄδειαν ἁμαρτάνοντι μείζονα δοῦναι. καὶ τὴν ἀσέλγειαν ἐπαυξῆσαι. σπανίζοντος τῶν ἀναγκαίων, καὶ προστρέψαι μᾶλλον ἁμαρτάνειν. δεῖ δὲ νουθετεῖν, διδάσκειν. παραφυλάττειν, ἀπειλεῖν, φύλακας καθιστάναι, ἀπορίαν αὐτῷ τινα ἐπιθεῖναι, πρὸς ἣν ἔχων τὸν νοῦν, ὀλιγωροίη τῶν παρόντων. ἔχει δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ πράγματος ἐξέτασιν ὁ πατὴρ, τὸ πορνεύοντα ἐκβαλεῖν. ὥστε οὐ τῆς φύσεως δοκεῖν ἀλλότρια πράττειν, ἀλλὰ σύμφωνα, καὶ ἐπιτήδεια τῷ τῆς εὐνοίας ὀνόματι.

Τρίτην δὲ, τὰ διαβεβλημένα. οἷον ἄσωτοι· μοιχοί· κόλακες. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἀσθενέστερα ταῦτα τῶν πρός τι, ὡς μίαν μόνην ποιότητα παρέχοντα. πρεσβεύει δὲ τῶν ἠθικῶν. ὡς τούτων μὲν ἐναγωνίων ὄντων, τῶν δὲ ἠθικῶν, οὐδέποτε τοιούτων εὑρισκομένων. εἰ μή τι ἄρα ὑποκειμένοις ἡμῖν κατὰ μίμησιν ὧν μετέχοιμεν προσώπων, δυσκόλων φημὶ τραχύτητας, καὶ κατηφῶν, καὶ τὸ πᾶν ὁτιοῦν μέμφεσθαι τῶν γιγνομένων εἰωθότων, οἷς ἡ κωμῳδία τὰ πολλὰ χαίρει. Διαβεβλημένα δὲ καλεῖ τὰ διὰ τὴν φαυλότητα τοῦ τρόπου μισούμενα. ὧν αἱ πράξεις αὐταὶ κατηγοροῦσιν. Ἀποροῦσι δέ τινες πῶς καὶ τοὺς μοιχοὺς καθ' ὧν αἱ παρὰ τῶν νόμων τιμωρίαι τοῖς κόλαξι συνέταξαν, οὓς λοιδορεῖσθαι μὲν εἰώθαμεν διὰ τὸ τῶν τρόπων ἀπατηλὸν, οὐ μέντοι κολάζουσιν οἱ νόμοι. ἔνιοι μὲν οὖν μοιχοὺς, τοὺς μοιχικοὺς τὸν τρόπον ἐδέξαντο, οὐ πρὸς ἐνέργειαν δὲ τὸ πάθος, καὶ τὴν ἕξιν ἐξενεγκόντας. οἱ δὲ, ἄμεινόν φασιν, ὅτι διττὸν τὸ τῆς διαβολῆς ὄνομα. ἐπί τε γὰρ τῆς διαβολῆς αὐτῆς, τάττεται. ὡς παρὰ Μενάνδρῳ. οὐκ ἔστιν οὔτε διάβολος γραῦς ἔνδον. καὶ ἐπὶ τῆς κατηγορίας ὡς Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου φησίν. Ὁρῶ γὰρ ὅτι τὰς αἰτίας καὶ τὰς διαβολὰς, ἃς ἐκ τοῦ πρότερον λέγειν ὁ διώκων ἰσχύει καὶ ἑξῆς. οἱ μὲν οὖν μοιχοὶ, ὑπὸ κατηγορίαν ὡς παρανομοῦντες ἄγονται. οἱ δὲ ἄσωτοι καὶ κόλακες, ὑπὸ διαβολὴν καὶ ψόγον. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Καλῶς μετὰ τοῦ πρός τι τὰ διαβεβλημένα. οὐ μόνον ὅτι ὑποβέβηκε ταῦτα, καθὸ οὐ διπλῆν ἔχει καὶ αὐτὰ ποιότητα, ἀλλ' ὅτι καὶ προτέρα τῶν τρόπων ἡ φύσις. δεῖ δὲ τὸν μελετῶντα τὰ πρός τι ἢ διαβεβλημένα, καθολικοῖς κεχρῆσθαι ἐπιχειρήμασιν. ὡς καὶ Δημοσθένης. Πονηρὸν ὦ Ἀθηναῖοι πονηρὸν ὁ συκοφάντης καὶ ἑξῆς. Ἰστέον δὲ ὡς ταῦτα οὐ πρὸς ἀπόδειξιν συντελεῖ, ἀλλὰ πρὸς καταδρομήν. καὶ ἔστιν ἐπιλογικά. ὅθεν οὐδὲ ἡ κατηγορία τούτων λυπεῖ τὸν ἀκροατήν. προλήψει γάρ τινι καὶ ὑπονοίᾳ πονηρίας εἰσάγεται, ἀλλὰ ἡδέως πρὸς τὴν προγεγενημένην κατηγορίαν διατίθησι τῆς ὑποψίας, ἐκ τῆς τοῦ προσώπου διαβολῆς εὐπροσδέκτου γεγενημένης, μετὰ τῶν διαβεβλημένων δὲ ἔταξε τοὺς μοιχοὺς. καί τοι ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀσύστατον εἰωθότων τῶν προβλημάτων γίνεσθαι. οὐδεὶς γὰρ ἀμφιβάλλοι εἰ μοι-

χόν τις εὕροι ἐπὶ γυναικὶ, οὐδὲ ζήτημα ἐκ τούτου συστήσεται. διὰ ταῦτα ἔνιοι μὲν τοὺς μοιχικοὺς, καὶ ἐν ὑπονοίᾳ τοιαύτῃ ἐξεδέξαντο μὴ μέντοι καὶ ὁμολογημένους· περὶ ὧν καὶ ζήτησις ἔσται, καὶ ἀμφισβήτησις. ἄλλοι μοιχοὺς μὲν τοὺς ὁμολογουμένους ὑπέλαβον, οὐ μὴν καὶ ἀξιοῦσι περὶ μοιχείας εἰσάγεσθαι, ἀλλὰ περὶ ἑτέρου· ὡς ἐπὶ τούτου.

» Νόμος τὸν ἀριστέα εἰς ἱερὰ τὰ ὅπλα ἀνατιθέναι, καὶ νόμος τὸν μοιχὸν εἰς ἱε-
» ρὸν μὴ εἰσιέναι. μοιχὸς ἀριστεύσας ἀνέθηκε καὶ κρίνεται ἀσεβείας ὡς εἰσελθὼν
» εἰς ἱερόν. ἐνταῦθα γὰρ οὐχ ἡ μοιχεία, ἀλλ' ἡ ἀσέβεια κρίνεται. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Τὰ πρός τι προτέτακται τῶν διαβεβλημένων ὡς ἐγχειρήμασι πλείοσι, καὶ λόγοις εὐποροῦντα. ἡ γὰρ φύσις τῶν πρός τι χορηγὸς λόγων ἀφθόνων, ὥσπερ εἰ πηγή τις ὕδωρ ἀναβλύζουσα, καὶ πληροῦσα ποταμούς. εἰ γὰρ ἀπὸ τῆς φύσεως κυριωτέρα τῆς ἀπὸ μιᾶς τινος ἑτέρας προσηγορίας γνωριζομένων. προσηγορία μὲν γὰρ καὶ ὁ πατήρ. προσηγορία δὲ καὶ ὁ ἄσωτος, εὐπορώτερον δὲ ὁ πατὴρ πρόσωπον ἔχων ἐκ τῆς φύσεως χορηγούμενον. Εἰ δὲ τὸν μοιχὸν ἐνταῦθα προσενέγκῃ τις ἡμῖν ὡς μέγιστον εἰς κατηγορίαν, λεκτέον· ὅτι μοιχὸν ἐνταῦθα καλεῖ οὐ τὸν φωραθέντα, οὐδὲ ὁμολογούμενον. ἦ γὰρ ἂν οὐδὲ ζήτησις ἦν οὐδὲ κρίσις. ἀλλὰ τιμωρία καὶ τόπος κοινὸς οὐ πρόβλημα, ἀλλὰ τὸν δοξαζόμενον καὶ ὑπειλημμένον τοιοῦτον, ὥστε διὰ ὑπονοίας λόγοι. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὥσπερ καὶ βέλτιον. ὅτι ἐνδέχεται καὶ μοιχὸν κρίνεσθαι ἐπὶ ἀλλοτρίῳ πράγματι. ἐν ᾧ ἐνδέχεται τὴν ποιότητα τοῦ μοιχοῦ κρίνεσθαι. τὸν μὲν γὰρ πατέρα, ἢ υἱὸν, ἐκ τῆς ἐμφύτου ποιότητος γνωρίζομεν. καὶ τὸν μὲν ἄσωτον, οὐδὲν κωλύει, καὶ μεταβάλλεσθαι. τὸν δὲ πατέρα, ἢ υἱὸν, μιᾶς διὰ βίου ἔχεσθαι προαιρέσεως. οὕτω γὰρ αἱ προσηγορίαι λαμβάνονται. τὰ δὲ ὡς ἑτέρως παράδοξα. οἷον, εἰ εὑρεθείη πατὴρ ἄστοργος, ἢ κακὸς πρὸς υἱὸν, ἢ υἱὸς πρὸς πατέρα. καὶ ὅτι ἐν μὲν τῷ πρός τι, δύο προσώπων ποιότης ἐμπίπτει, ἐνταῦθα δὲ ἑνός. Μοιχὸν οὖν καλεῖ οὐ τὸν ὁμολογούμενον, ἀλλὰ τὸν μοιχικὸν τὴν ἕξιν καὶ πάθος ἔχοντα τοιοῦτον. ὥσπερ καὶ κόλαξ πάθος, κἂν ἀδικῇ, καὶ ἄσωτος ἐκ πάθους. διὸ καὶ τέτακται ἐν τούτοις ὁ μοιχὸς, ὡς πάθος ὢν καὶ αὐτός. ὥσπερ γὰρ ὁ ἄσωτος μέτρον οὐκ ἔχει τρυφῆς, οὐδὲ ὁ μοιχὸς μέτρον ἡδονῆς. καὶ ὁ κόλαξ δὲ μοιχεύεται, ὥσπερ τὴν ἀλήθειαν. διατί δὲ ταῦτα ἐκάλεσε διαβεβλημένα. τὰ γὰρ ἠθικὰ μᾶλλόν ἐστι τὰ διαβαλλόμενα μόνον, ὁ δειλὸς· ὁ φιλάργυρος· ὁ δύσκολος. ἀλλὰ λέγομεν ὅτι διαβεβλημένα ἐνταῦθα λέγει, τὰ μισούμενα. οὐ γὰρ ἐν ψιλῇ μόνον διαβολῇ ὑπάρχει τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ καὶ μεμίσηται.

» Τετάρτην δὲ, τὰ ἠθικά· οἷον, γεωργοὶ, λίχνοι, καὶ τὰ ὅμοια. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἠθικά φησιν, ὅσα ἐκ μόνου τοῦ ἤθους, τὴν εὐπορίαν τῆς συστάσεως ἢ διαβολῆς παρέχει τῷ λέγοντι. οἵ, τε γὰρ γεωργοὶ ὡς ἐπὶ πᾶν αὐτουργοὶ καὶ ἐπίπονοί εἰσι καὶ τῷ ἀμίκτῳ χαίρουσι βίῳ. οἵ, τε φιλάργυροι, ὡς μικρολόγοι τινὲς, καὶ πρὸς μόνον ἀεὶ τὸ κερδαίνειν ὁρῶντες. οἵ, τε αὖ λίχνοι, τοῦ ἡδέως ἕνεκα πᾶν ὁτιοῦν ἕτοιμοι ποιεῖν. ὅθεν καὶ Μενάνδρῳ τῷ κάλλιστα τὸν βίον μιμησαμένῳ, ἀπὸ τῶν τοιούτων αἱ ὑποθέσεις πᾶσαι συμπληροῦνται. εἰς ὃν καὶ Ἀριστοφάνης ὁ
» γραμματικὸς εὐστοχώτατα εἶπεν ἐκεῖνο. Ὦ Μένανδρε καὶ βίε· πότερος ἄρ' ὑ-
» μῶν πότερον ἀπεμιμήσατο. Ὑπὸ διαβολὴν μὲν οὖν καὶ ταῦτα ὥσπερ καὶ τὰ πρὸ τούτων. ἀλλὰ τὰ μὲν μισούμενα διὰ τὰς πράξεις καὶ τὸ ἐπιτηδευόμενον τοῦ τρόπου. τὰ δὲ ἠθικὰ ἐκ μόνου τοῦ ἤθους, κἂν μηδὲν αὐτοῦ ᾖ κατειργασμένον γνώρισμα, καὶ διὰ τὸ τοῦ ἤθους ἀπαίδευτον μᾶλλον ἐλεεῖται. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἀπὸ τῶν εὐπορωτέρων, ἐπὶ τὰ ἀπορώτερα χωρεῖ. οὐ γὰρ ἀγωνιστικὰ τὰ ἠθικὰ, ἀλλ' ὑποκρίσεως. διὸ καὶ ἠθικὰ προσαγορεύεται. ὡς ἤθους ἔχοντα μίμησιν, ἀλλ' οὐ κα-

τηγορίας,

τηγορίας, καὶ ἀπὸ λέξεως ποιότητα. ἔνθ' εἴ τις τεχνικῶς τὰ πολλὰ τῶν ἠθικῶν μετέλθοι πρὸς ἀπόδειξιν κατασκευάζων, ἀσυνίστατον ποιήσει, οἷον, εἰ ὁρῶμεν, ὅτι γεωργὸς συνεχῶς τὴν γυναῖκα εἰς ἄστυ κατιοῦσαν ἀποπέμπεται, ἀσύστατον ἔσται. εἰ πειρώμεθα δεικνύναι ἔγκλημα τὸ εἰς ἄστυ κατιέναι. ἀπείρατον γὰρ τοῦτο, ὃ πάντες οἱ ἀγρὸν οἰκοῦντες πράττουσιν. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ γελάσαντος παιδὸς τῷ τοῦ πατρὸς ὀλισθήματι. καὶ τοῦ γείτονα ἔχοντος πλουτήσαντα. οὔτε γὰρ τὸ γελᾶν, οὔτε τὸ πλουτεῖν ἔγκλημα. ὑποκρινομένων δὲ ἡμῶν τὰ ἤθη τῶν ὑποκειμένων, συστήσεται. τὰ δὲ ἐσχηματισμένα ζητήματα τοῖς παροῦσιν εἴδεσι τῶν ζητημάτων οὐ συνετάγη. οὐ γὰρ τῶν προσώπων ἐστὶν ἡ διαφορὰ τούτων, ἀλλὰ τῶν πραγμάτων. τὰ γὰρ πρόσωπα ἢ κύρια. ὁ Δημοσθένης ἀξιῶν ἐκδοθῆναι Φιλίππῳ κατὰ τὴν αἴτησιν αὐτοῦ, καὶ Ἀγαμέμνων εἰς Ἄργος ἐπανάγεσθαι, ἢ πρός τι· ὡς οἱ Θεμιστοκλέους παῖδες ἀξιοῦντες τὰ τείχη καθαιρεθῆναι, ἃ ὁ πατὴρ ἔκτισεν, ὡς ἂν μὴ δὲ μνημεῖον τοῦ προδότου ὑπολίποιτο. προδότης γὰρ διεβλήθη. ἐσχηματισμένα δὲ λέγεται, ἐπεὶ μὴ κατ' εὐθὺ ἐκφέρεται. οὐ γὰρ ὃ βούλονται τοῦτο ἀξιοῦσιν, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον διὰ τοῦ λέγειν κατασκευάζουσιν. Δημοσθένης μὲν, μεμφόμενος ὡς ὅλως Ἀθηναίων τοιαύτας παρὰ Φιλίππου ἀπειλὰς καταδεχομένων. Ἀγαμέμνων δὲ ὡς αἰσχρὸν τοὺς τοσοῦτον χρόνον καρτερήσαντας, ἀπελθεῖν ἀπράκτους. οἱ δὲ Θεμιστοκλέους παῖδες, ὡς οὐ προδότης ὁ τείχεσι τὴν πόλιν περιβαλών. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Οὐχ ὡς τῶν ἄλλων προσώπων ἀμοιρούντων ἤθους, ταῦτα μόνον προσηγόρευσεν ἠθικά. καὶ ὁ πατὴρ γὰρ ἦθος ἔχει. καὶ τὰ κύρια, καὶ ὁμοίως. ὥσπερ ὁ Θουκυδίδης τὸ Περικλέους πρόσωπον, καὶ ἦθος ἐμφαίνει, καὶ μεμίσηται. καὶ οὐδὲ ἓν πρόσωπον ἤθους ἀμοιρεῖ. οὐ δοῦλος· οὐ δεσπότης, οὐ πατὴρ, οὐχ υἱός. καὶ δεῖ τὸν ῥήτορα κατὰ τὸ ὑποκείμενον πρόσωπον τὸ ἦθος μιμεῖσθαι. λέγομεν οὖν ὅτι κατ' ἐξοχὴν ταῦτα μόνα κέκληται ἠθικά. ἅμα γὰρ τῷ ὀνόματι, καὶ τὸ ἦθος συνυπακούεται τῶν τρόπων. ἅμα γὰρ τῇ προσηγορίᾳ, ἐγνωσμένον, καὶ ἀπὸ τοῦ ἤθους ἔχον μόνου τὴν μίμησιν, ἐν οἷς καὶ ὁ Μένανδρος εὐπορεῖ. διὰ τῆς προσηγορίας μόνης δεχόμενος τῶν λόγων τὰ σπέρματα. ἴσμεν οὖν ἅπαντες μικρολόγους καὶ ἐπιπόνους ὄντας τοὺς γεωργοὺς καὶ μᾶλλον ὁμοίους τῷ δυσκόλῳ. ἡ γὰρ γεωργία τοιοῦτον ἀπεργάζεται τρόπον, ἐν ἐρημίᾳ τὴν δίαιταν ἔχουσα, καὶ φεύγουσα συνέδρια, καὶ ὁμιλίας, καὶ τὰς συνδιατριβὰς τῶν πλειόνων, ἐξ ὧν ἀνήμερον εἰκὸς γενέσθαι τὸν τρόπον. Λίχνοι δέ εἰσιν οἱ φιλήδονοι ὥσπερ καὶ παράσιτοι. Διατί δὲ μὴ καὶ ταῦτα ἐν τοῖς διαβεβλημένοις ἔταξε. λέγω δὴ τοὺς λίχνους καὶ τοὺς παρασίτους. ὅτι τὰ μὲν διαβεβλημένα ἐστὶ τὰ μεμισημένα. ταῦτα δὲ ἐλεεῖται μᾶλλον διὰ τὸ ἦθος, ἢ μισεῖται. εἰκότως δὲ καὶ τετάρτην ἔλαβε τάξιν. τὰ μὲν γὰρ ἀγῶνα ἐπιδέχεται, τὰ διαβεβλημένα, τὰ δὲ, ἤθους ἔχει μόνου τὴν μίμησιν, καὶ γέλωτα, καὶ πλάσμασίν ἐστιν ἐπιτήδεια. δέον δὲ ἐν τοῖς ἠθικοῖς τάξαι τὰ ἐσχηματισμένα, παρέλιπε. τῶν γὰρ ἠθικῶν, τὰ μὲν, ἦθος μόνον ἔχει, καὶ διὰ ἦθος πλάττεται, τὰ δὲ καὶ ἦθος καὶ σχηματισμόν. οἷον γεωργὸς συνεχῶς τὴν γυναῖκα ἀνιοῦσαν εἰς ἄστυ, κρίνει πορνείας. τοῦτο ἠθικόν. καὶ ἤθους ἕνεκα πλάττεται μόνου, ἵνα γεωργοῦ δείξωμεν ἦθος. Λεκτέον δέ τι καὶ τῶν ἐσχηματισμένων. Φήμη ἦν τὸν πατέρα συνεῖναι τῇ γυναικὶ τοῦ υἱοῦ. ἀποπέμπεται τὴν γυναῖκα ὁ υἱός. τοῦ πατρὸς ἀπαιτοῦντος τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐξωθήσατο τὴν γυναῖκα, οὐ λέγει ὁ υἱός, καὶ ἀποκηρύττει αὐτὸν ὁ πατήρ. ἐνταῦθα γὰρ καὶ τὸ ἦθος ἐμφαίνεται τοῦ υἱοῦ, ὅτι λελύπηται, καὶ σχηματισμὸς ὑπόκειται δι' ἣν αἰτίαν οὐκ εἶπεν. αἰνίττεται γὰρ καθαπτόμενος τὴν συνουσίαν τοῦ πατρὸς πρὸς τὸ γύναιον. ὁρᾷ γὰρ, αἰσχύνομαι τὸν πατέρα, καὶ διὰ τοῦτο λέγειν ὀκνῶ. ἀπο-

κλείει μου τὴν παῤῥησίαν ὁ πατήρ· εἴθε μοι πρὸς ἄλλον ἦσαν οἱ λόγοι, οὐ μηδὲν ἔμελλεν ἐμοὶ, καὶ ὀδύρεσθαι νῦν ἔστι μοι τὸ πρᾶγμα, καὶ ἀνάγκη σιωπᾶν. οὐδὲ παρέχοντί μοι κακῶς τὴν αἰτίαν εἰπεῖν δυνατὸν, λυπήσω γὰρ οὓς οὐ δίκαιον. ἔα με σιωπῶντα σωφρόνως ὦ πάτερ τῶν ἐμαυτοῦ κακῶν ἀνέχεσθαι. μὴ βούλῃ μαθεῖν, ἃ κρύπτεσθαι βέλτιον. μὴ ζήτει λόγους ἐξ ὧν ἀλγήσεις. λοίσαι τὴν ἐμὴν σιωπήν. ἀποδέξαι, σώφρονα λύπην, ἐγκαρτεροῦντι τῷ παιδὶ θεωρῶν.

Πέμπτην, τὰ κατὰ συμπλοκὴν δύο προσηγορικῶν. οἷον νέος, πλούσιος. τούτων γὰρ ἑκάτερον ἰδίᾳ μὲν, μικρὸν ἢ οὐδὲν ἰσχύει. συμπλακέντα δὲ εἰς ἓν ἄμφω, δύναται κρίσιν ἀναδέξασθαι. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Οὐδὲν ἑκάτερον τῶν προσηγορικῶν ἀσθενὲς σφόδρα πρὸς εὐπορίαν ὑπάρχον, καὶ διὰ τοῦτο δύο πρὸς ταυτὸ συνήγαγεν, ἥ τε γὰρ νεότης, ὡς ἐνταῦθα πᾶν ἀφρονέστατον, καὶ φίλαρχον. ἀεὶ γὰρ ὁπλοτέρων ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται. σπανίως δὲ καὶ τῷ φρονεῖν ἀεισα διαφέρουσιν. ἐνταῦθα γοῦν τοῦ Διομήδους, καὶ βουλῇ μετὰ πάντας ὁμήλικας ἔπλευ ἄριστος. ὅ, τε πλοῦτος. ὅ τε μὲν κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας ἐστὶν ὑπηρέτης κατ' Ἰσοκράτην. ὅ τε δὲ κατὰ Πλάτωνα οὐ τυφλὸς, ἀλλ' ὀξὺ βλέπων ἄνπερ ἅμ' ἕπηται φρονήσει. διεζευγμένα οὖν, ἀσθενεῖ πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις, συμπλακέντα δὲ, μέγα τι, καὶ σφόδρα, πολὺ συντελεῖ πρὸς ἀρετὴν ἢ κακίαν ῥέψαντα. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Οὐκ ἄδηλον τῷ προσέχοντι διὰ τί ταῦτα μετὰ τὰ ἠθικὰ τέτακται. αὐτίκα γὰρ ἐκ τοῦ λόγου γνώριμον. ἐκ δύο γάρ φησι προσηγορικῶν, ὡς ἑκάστης προσηγορίας αὐτῆς καθ' αὑτὴν ἀσθενούσης. καὶ ὥσπερ χειραγωγοῦ τῆς ἑτέρας δεομένης πρὸς τὸ στῆναι, καὶ δύναμίν τινα καὶ εὐπορίαν λαβεῖν. πῶς οὖν οὐκ εὐπορώτερα ἐκεῖνα, τῶν ὥσπερ εἰς κατὰ συμμαχίαν ἐπιβοηθούντων ἀλλήλοις, καὶ μόνον στῆναι μὴ δυνηθέντων. εἰ γὰρ ὑπόθοιο καθ' αὑτὸν μόνον τὸν πλούσιον τὸν τρέφοντα τοὺς ἀκηρύκτους. ἀφέλοιο δὲ ὅτι νέος ἦν, περιῄρηκας ἑκάστου προσώπου τὴν ποιότητα, καὶ εἰς στενὸν τόπον κατακέκλειται. καὶ πάλιν τὸν νέον χωρὶς τοῦ πλουσίου ἀσθενές. διὸ καὶ εἰκότως συνήγαγεν αὐτὰ ὁ τεχνικὸς εἰς ταυτόν. ἐπειδὴ καὶ ὁ πλοῦτος τῶν μέσων, οὐ τῶν κακῶν ὁμολογουμένως. καὶ ἡ νεότης ὁμοίως. καὶ νέοι γὰρ σώφρονές εἰσιν. συντιθέμενα δὲ ἄμφω πλείω τὴν χρείαν δέχεται. τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς νεότητος, διδόντος τὴν ἐξουσίαν, τοῦ πλούτου. ὁ γὰρ νέος, οὐ δύναται τυραννεῖν πλούτου χωρίς. οὔτε πλούσιος ἄνευ νεότητος. εἰ δέ τις λέγοι ὅτι πραγμάτων ἐστὶ μᾶλλον ταῦτα ὀνόματα ὁ πλούσιος καὶ ὁ νέος. ἡ γὰρ νεότης πρᾶγμα, καὶ ὁ πλούσιος λεκτέον, ὅτι πρόσωπά ἐστι κἂν πραγμάτων ἔχῃ τὴν πρόφασιν. ἐκ δὲ τῶν πραγμάτων τοῖς προσώποις τούτοις ἡ δύναμις, τῷ νέῳ καὶ τῷ πλουσίῳ. ὁμοίως εἰ καὶ ἐκ πραγμάτων ἐστὶν ὁ νέος καὶ ὁ πλούσιος, γέγονε πρόσωπα. σημειωτέον δέ. ὅτι ἐν μὲν στοχασμῷ, ἑκατέρας χρεία εἶναι τῆς συμπλοκῆς. ἐνταῦθα δὲ τῶν ἄλλων στάσεων, δύναται ὁ πλούσιος καὶ καθ' αὑτὸν κρίσιν καὶ ἐξέτασιν ἐπιδέχεσθαι.

Ἕκτην κατὰ συμπλοκὴν προσώπου, καὶ πράγματος, οἷον μειράκιον καλλωπιζόμενον, φεύγει πορνείας. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἐπὶ τὸ ἀσθενέστερον εἴδη χωρούσης τῆς τῶν προσώπων δυνάμεως, καὶ πρᾶγμα συνέζευξε προσώπῳ προσηγορικῷ. οὐκ ἀδίκημα ὁμολογουμένως ὑπάρχον οὐδὲ πρὸς καιρὸν γεγονὸς ὡς τὸ παρεστάναι τῷ νεοσφαγεῖ σώματι, ἀλλὰ τῇ συνεχείᾳ τοῦ καλλωπίζεσθαι τῆς πορνείας τὴν ὑπόνοιαν βεβαιῶν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἐμέμψαντό τινες ὡς παρὰ τὴν ἐπαγγελίαν προσενεχθὲν τοῦ τεχνογράφου. πρόσωπον γὰρ συνῆψε πράγματι. ὧν αὐτὰ μέρος ἐρεῖν ὑπέσχετο τὴν διαφοράν. ὥς τε οὐ μέρος ἀλλὰ τέλειον ἂν εἴη ζήτημα. ἀλλὰ καὶ μονῆρες. οὐ γὰρ τῶν ἑτέρων, ὡς τὰ λοιπὰ λαμβάνεται, ἀλλὰ

μόνον

μόνον τῶν τοῦ καλλωπιζομένου μειρακίου. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Τὸ μὲν μειράκιον, πρόσωπον. τὸ δὲ καλλωπίζεσθαι πρᾶγμα. ἀλλ' ἐρεῖ τις ὅτι οὐδὲν διαφέρει τῶν ἐκ δύο προσηγοριῶν. καὶ γὰρ καὶ ἡλικία πρᾶγμά ἐστι. λέγομεν οὖν, ὅτι ἐν προσώπῳ ἐστὶ, καὶ μεταπέπλασται εἰς πρόσωπον. ἐκτὸς γὰρ προσώπου, οὐ δύναται εἶναι ἡλικία. ὥστε πρόσωπόν ἐστι. τὸ μέντοι καλλωπίζεσθαι, δύναται καὶ ἐκτὸς εἶναι προσώπου. ἄλλως τε ὅτι τὸ καλλωπίζεσθαι, πεποιηκέναι τί ἐστιν. ἡ μέντοι ἡλικία φυσικῶς ἐν προσώπῳ θεωρεῖται, οὐκ ἀπό τινος πεποιημένου. οὐ πέπηγε δὲ κατὰ τοῦ παιδὸς ἡ διαβολὴ, οὐδὲ ὡμολογημένον ἐκ τοῦ καλλωπίζεσθαι, ὥστε μὴ φαίνεσθαι τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἀηδής. διὸ καὶ σημεῖον γίνεται ἐγκλήματος, οὐκ αὐτὸ τὸ ἔγκλημα. ἢ γὰρ ἂν οὐδὲ στάσις ἦν ἀλλὰ τόπος κοινός. εἴπερ τὸ καλλωπίζεσθαι καθ' ἑαυτὸ δίχα τινὸς ἐγκλήματος ἐπαγομένου. ἔγκλημα ἐποίουν οἱ νόμοι. Διατί δὲ εἰς διαφορὰν ἰδιότητος προσώπου τὸ πρᾶγμα παρείληφεν. ἰδίᾳ γὰρ ἡ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων ἐξέτασις. τὸ τῶν προσώπων γὰρ ἂν ἀπέραντον εἴη. εἴπερ τὰ πράγματα καὶ τὰ σημεῖα τῶν ἐγκλημάτων, προσώπων ποιοῦμεν διαφοράς. οἷον. πένης πλούσιον κατορύττων, ἢ πλούσιος ἀφορῶν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. ἀλλὰ λέγομεν ὅτι πολὺ διαφέρει τὸ καλλωπιζόμενον, τοῦ κατορύττοντος. τὸ μὲν, γὰρ εἰς πρόσωπον λαμβάνεται, τὸ δὲ, εἰς πρᾶγμα. ἐνταῦθα μὲν γὰρ τοῦ κατορύττοντος, πρόσκαιρός ἐστιν ἡ πρᾶξις. ἐνταῦθα δὲ τοῦ καλλωπιζομένου, οὐκ ἔτι πρόσκαιρος ἡ πρᾶξις τῷ μειρακίῳ, ἀλλὰ τὸ συνεχῶς καλλωπιζόμενον ὁρίζει. καὶ ὥσπερ βίον τὸ τοιοῦτο ποιησάμενον. διὸ καὶ ἐν τάξει προσώπου λαμβάνεται. δεῖ δὲ προσκεῖσθαι τὸ συνεχῶς. τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς καλλωπίζεσθαι, οὔπω σημεῖον πορνείας. ἡ δὲ συνέχεια, ποιεῖ τὴν ὑποψίαν. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο εἰπεῖν. ὅτι τὸ μὲν καλλωπίζεσθαι, καὶ ἐν αὐτῷ ἐστι τῷ τοῦ ποιοῦντος σώματι. τὸ δὲ κατορύττειν ἢ ἀφορᾶν, ἔξωθεν, καὶ ἐν ἄλλῳ καὶ τῶν ἐκτός. Ἰστέον δὲ ὅτι οὐδὲ τὸ μειράκιον αὐτὸ καθ' αὑτὸ ποιεῖ πρόσωπον ἐξεταζόμενον καὶ εὐπορίαν ἔχον. τὸ δὲ πρᾶγμα συναπτόμενον τὸ συνεχῶς καλλωπίζεσθαι, δύναμιν καὶ εὐπορίαν τῷ προσώπῳ παρέχεται.

Ἑβδόμην τὰ ἁπλᾶ προσηγορικὰ οἷον. στρατηγός. ῥήτωρ.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ὁ μὲν ἐνταῦθα τῆς τῶν προσώπων πέμπτης τάξεως ὡς ἀσθενὲς παρατηρήσας σμικρὸν ἢ οὐδὲν ἰσχύειν ἀποφηνάμενος. τοῦτο τελευταῖον ἀπεφήνατο. ἀμυδροτάτην ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα τὴν ἰσχὺν ἔχον. ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς γὰρ διαιρέσεσιν. αἱ ἐπὶ πλέον διαιρέσεις, πρὸς τὰ μερικώτερα καὶ ἀπορώτερα χωροῦσιν. χρὴ δὲ τὰ ἁπλᾶ προσηγορικὰ ἀξιώματι περιέχειν. ὅπως ἂν εὐπορώτερα τὰ τῆς ὕλης ὑπάρχῃ. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Προσηγορικὰ ἐκλήθη ταῦτα, διὰ τὸ κοινὴν ὕλην καὶ ἀφορμὴν λόγων ἐκ τῆς περὶ ἕκαστον ὑποκειμένης ἐννοίας ποιεῖν. οἷον. εἰ λέγοιμεν, στρατηγοί. ῥήτορες. οὐ περὶ τοῦδε τοῦ ῥήτορος. ἢ τοῦδε. ἀλλὰ κοινὴ περὶ ῥητόρων, ἃς ἔχομεν ὑπολήψεις, εἰς ὕλην λόγων προφέροντες. κατηγοροῦντες μὲν οὖν ῥητόρων, οὕτως ἐροῦμεν. ὡς ἀεὶ συκοφαντοῦσι καὶ φιλοπράγμονες, ἅτε δικαστηρίοις σχολάζοντες. συνηγοροῦντες δὲ, ὡς δημαγωγοί εἰσι ῥήτορες, καὶ τὰ πολλὰ τῆς πόλεως κήδονται, καὶ σύμβουλοι ἀγαθοί. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ στρατηγῶν καὶ τῶν λοιπῶν. λήψῃ δὲ ὕλην καὶ ἀπὸ τῶν συμβάντων νίκης φημὶ ἢ ἥττης καὶ τῶν τοιούτων. ταῦτα γάρ φημι δὴ τὰ ἁπλᾶ προσηγορικὰ, ἐκ τῶν ἐπιτηδευμάτων φαίνεται λαμβανόμενα. καὶ ἔστι κατὰ τὸ ἐπαμφοτερίζον. ἰσάζει γὰρ ἐπί τε κατηγορίας, καὶ ἀπολογίας. μέσα γὰρ ὄντα. καὶ τῶν ἐναντίων εἰσὶ δεκτικά. ὅπου μὲν γὰρ νίκη τῇ στρατηγίᾳ παρέπεται, τότε καὶ τοῖς ἐπαίνοις χρησόμεθα ἀπὸ τῆς νίκης λαβόντες ἀφορμήν. ὅπου δὲ τοὐναντίον ἧττα συμβαίνει, τότε χώραν ἔχει ἡ κατηγορία.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Προσηγορικὰ αὐτὰ ἐκάλεσεν, ὡς ἐν μόνῃ προσηγορίᾳ ψιλὴν τὴν δύναμιν ἔχοντα, οὐδὲν δὲ διὰ τῆς κλήσεως δηλοῦντα πρὸς ὑποψίαν καλοῦ ἢ κακοῦ. αὐτὸ γὰρ καθ' αὑτὸ τὸ πρόσωπον, τοῦ κατηγορήματος ἔμφασιν οὐδὲ μίαν, ἢ δύναμιν ἔχει. πότερον ἀγαθὸς, ἢ φαῦλος. καὶ πότερον ἐπὶ συμφόρῳ τι τῆς πόλεως ἡγούμενος, ἢ τοῖς πολεμίοις τὰ κοινὰ προπίνειν προαιρούμενος. ἐπὶ πάντων οὖν τῶν τοιούτων, ποιήσομεν ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων τὰς ποιότητας ἀναπλάσαντες, καὶ προσλαβόντες τῆς τιμῆς καὶ ἀρχῆς τὸ σχῆμα, τῶν πίστεων εὐπορήσομεν. εἰ μὲν εἴη συμβᾶσα νίκη, φιλόπολιν ἀποκαλοῦντες. εἰ δ' αὖ τοὐναντίον, ἧττα καὶ φυγὴ, ἐκ τῶν ἐφ' ἑκάτερα, ὡς συμβαίνει λέξει. πρὸς τὴν ποιότητα δὲ καὶ τοὺς λόγους ἁρμοστέον. καὶ εἰ μὲν ἄδοξον εἴη τὸ πρόσωπον, καταφορικώτερος ὁ λόγος ἔσται, εἰ δὲ ἐνδοξότερον εἴη, ἐπιεικέστερος. οὐκοῦν οὐ πολὺ διαφέρει ταῦτα τοῦ τίς, πλὴν ὅτι τὸ τίς. οὐκ ἐξετάζεται παντελῶς. ὁ δὲ στρατηγὸς προσκειμένου τοῦ πράγματος, ὑπόνοιάν τινα, καὶ ἐξέτασιν ἐκ τῆς τιμῆς ἐπιδέχεται.

› Ταυτὶ δὲ δῆλον μὲν, ὡς καὶ καθ' ἓν ἐμπίπτει τοῖς ζητήμασι, καὶ κατὰ πλείο-
› να. αὐτίκα ὁ δημοσθένης, καὶ πατὴρ ἦν δήπου, καὶ ῥήτωρ, καὶ πρεσβευτής. ἤδη
› δὲ καὶ στρατιώτης. ὅθεν καὶ μείζονα ἔχει δύναμιν, τὰ ὡρισμένα καὶ κύρια.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ, ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Διελὼν τὴν τῶν προσώπων ποιότητα, ἐδίδαξεν ὡς οὐκ ἀναγκαῖον ἰδίᾳ ἑκάστην ἐξετάζεσθαι. ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ πλείονες ποιότητες εὑρίσκονται κατὰ ταυτὸν καὶ ἀφορμαί. καὶ τοῦτο διὰ τοῦ παραδείγματος ἐσήμανεν. ἀφ' οὗ καὶ δῆλον ὡς ἕκαστον τῶν κυρίων, πλείονας ἔχει ποιότητας. διὸ καὶ προτέτακται τῶν λοιπῶν. ἔστι μέντοι καὶ ἐκτὸς τῶν κυρίων εὑρεῖν ἐν ἑνὶ τῶν προσώπων πλείονας ποιότητας, ὡς ἐπὶ τούτου. δὶς ἀριστεὺς ἑταιροῦντα τὸν υἱὸν ἀπέκτεινε, καὶ κρίνεται φόνου. ἁπλοῦν μὲν γὰρ, ὁ δὶς ἀριστεὺς. καὶ πρός τι δὲ, ὡς πατήρ. ὥστε οὐ μόνον κατὰ μίαν ἑκάστην, ἀλλὰ καὶ κατὰ πλείονας ἀνάγκη ἐμπίπτειν τὰς ποιότητας τῶν προσώπων. χρὴ μέντοι εἰδέναι. ὡς ἐν μὲν τοῖς ἀορίστοις, τῷ ὅρῳ τοῦ ζητήματος ἤτοι τῇ ὑποκειμένῃ ὕλῃ προσέχειν δεῖ, ἐν δὲ τοῖς ὡρισμένοις τῆς ἀπὸ τῆς ἱστορίας, μετὰ τῶν ἀπὸ τοῦ ζητήματος. ἐν μὲν οὖν τοῖς κυρίοις, πολλαὶ ἐμπίπτουσι ποιότητες αἱ ἀπὸ τῆς ἱστορίας, ἐν δὲ τοῖς ἀορίστοις ὀλίγαι, αἱ ἀπὸ τοῦ ὅρου. διὸ καὶ μείζονα ἔχει δύναμιν τὰ ὡρισμένα, καὶ κύρια.

› Ἀλλὰ δεῖ περὶ ἑκάστου τῆς δυνάμεως ἰδίᾳ γνόντα χρῆσθαι αὐτοῖς, ὡς ἂν ὁ
› καιρὸς διδῷ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τὸ ὡς ἂν ὁ καιρὸς διδῷ, τουτέστιν ὕλη καὶ περίστασις καὶ μέθοδος. οἷον ποῖον πρὸς ποῖον ποιεῖται τὴν κατηγορίαν ἢ ἀπολογίαν. πότερον ἔνδοξον πρὸς διαβεβλημένον, ἢ τὸ ἀνάπαλιν. ἢ τοῦτο λέγει. ὅτι τὰς ἑπτά σοι ποιότητας εἶπον, ἵνα ἐξῇ σοι γινώσκειν τὴν ἑκάστου δύναμιν. οἷον, τὸ κύριον ἰδίως, καὶ τὰ λοιπὰ, ἃ κατὰ μέρος ἐδίδαξεν. οὐ μέντοι καὶ περὶ τῆς ἑκάστου δυνάμεως ἐδίδαξεν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τὸ ὡς ἂν ὁ καιρὸς διδῷ, περὶ τῶν κυρίων μόνων εἴρηται. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις, αἱ αὐταὶ καθόλου ποιότητές εἰσιν. ἐπὶ δὲ τῶν κυρίων, ἄλλοτε ἄλλως. διὸ καὶ δεῖ τοὺς καιροὺς φυλάττεσθαι, καθ' οὓς τὸ ζήτημα μελετῶμεν, ἵνα ταῖς προϋπαρξάσαις πράξεσι χρησώμεθα μόναις, ἀλλὰ μὴ καὶ ταῖς μετὰ ταῦτα. οἷον, εἰ κρίνοιτο δημοσθένης, ὡς συμβουλεύσας βοηθεῖν ὀλυνθίοις, οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι καὶ πρὸς φίλιππον ἀπελθὼν ἐσιώπησεν. οὔπω γὰρ γέγονεν. οὐδ' ὅτι συνεβούλευσεν ἐν χαιρωνείᾳ μάχεσθαι. ἀλλὰ δεῖ τὰ πρὸ τούτων μόνα θεῖναι. καὶ πάλιν εἰ κρίνοιτο ὡς συμβουλεύσας βοηθεῖν βυζαντίοις, καὶ χερρονησίοις μνήμην μὲν ἂν ἔχοις

τῶν ὀλυνθίων, οὐ μέντοι καὶ τῶν ἐν χαιρωνείᾳ. ὕστερον γὰρ τοῦτο. οὖν κελεύει φυλάττεσθαι, ἵνα τὰ προϋπηργμένα μόνα τιθῶμεν μελετῶντες τὸ τοιοῦτο ζήτημα, μὴ μὴν καὶ τὰ μετὰ ταῦτα. ὥστε περὶ τῶν κυρίων τὸ ὡς ἂν ὁ καιρὸς διδῷ, εἴρηται μόνων. ἀλλ' οὐχὶ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν. τούτων γὰρ μόνων ἡ διάγνωσις, τὸν καιρὸν ἐπιτρέπει φυλάττειν. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Εἰ περιέχει τὰ κύρια καὶ τὰ ἕτερα πρόσωπα, ἀναγκαῖον περὶ ἑκάστου προσώπου πρῶτον διαγνῶναι τὴν δύναμιν καὶ τὴν ποιότητα. εἰ γὰρ εὑρίσκεται ἐν ἑνὶ καὶ ἄλλο πρόσωπον, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πάντων τὸ συμβαίνει. ὡς ἂν ὁ καιρός φησι διδῷ χρηστέον. τουτέστιν ἡ ὕλη, καὶ περίστασις καὶ μέθοδος, πρὸς τὴν τῶν βιβλίων ἐξέτασιν τῶν παρὰ ποιηταῖς τε καὶ ῥήτορσιν. ἡ γὰρ τῶν προσώπων μετὰ ἀκριβείας ποιότης ἐξετασθεῖσα παρά τε τῶν ῥητόρων καὶ ποιητῶν, τὰς διαφοράς τε, καὶ μεθόδους, αἷς χρηστέον παρίστησι καὶ παρασκευὴν πρὸς τὴν εὕρεσιν. Δεῖ δὲ καὶ τὰ εἴδη τῶν λόγων ὁποῖα ἐφ' ἑκάστου τῶν προσώπων παρείληπται σκοπεῖν, διάφορα γὰρ εὑρεθήσεται. αὐτίκα ὁ δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ μειδίου πρὸς τὸ πρόσωπον καταφορικῷ κέχρηται λόγῳ. ἐν δὲ τῷ πρὸς λεπτίνην ὑπὲρ διαβεβλημένου προσώπου κτησίππου πρὸς ἔνδοξον, ἑτέρου ἐδεήθη λόγου. Τὸ οὖν ὡς ἂν ὁ καιρὸς διδῷ, τουτέστιν ἡ χρεία, καὶ ἡ τῶν ὑποκειμένων περίστασις. οὐ γὰρ ἀεὶ τὰ εἰρημένα συμπίπτει τῷ κυρίῳ. τεχνικώτατον δὲ τὸ τῶν καιρῶν στοχαζόμενον, μὴ ἐκπίπτειν τοῦ προσήκοντος.

› Τὰ μὲν οὖν ἐξεταζόμενα τῶν προσώπων, ταῦτα. καὶ δεῖ τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς
› ἀκολουθοῦντα τόποις, χρῆσθαι τοῖς ἐμπίπτουσιν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἐγκωμιαστικοὺς λέγει τόπους. γένος. ἀναστροφήν. ἐπιτήδευμα. πράξεις. τὸ δὲ τοῖς ἐμπίπτουσιν, οὐ τοῖς εὑρισκομένοις φησίν. οὐδὲ γὰρ πάντως ἐξετάζειν ἕκαστα συμφέρει τῶν εὑρισκομένων, ἀλλὰ τοῖς κατὰ τεχνικὴν θεωρίαν τῷ λέγοντι συντελοῦσι. κἂν γὰρ ὦσιν ἐπί τινων πατέρες ἄδοξοι, ἢ πατρὶς, παραλείψομεν. τὰ δὲ, πρὸς σύστασιν φέρομεν, τὰ βλάπτοντα σιωπῶντες. οὕτω καὶ δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου πεποίηκε. γέλωνα μὲν τὸν πρὸς μητρὸς αὐτοῦ πάππον, ὡς φυγάδα καὶ πρὸς τοῦ δήμου θανάτῳ καταγνωσθέντα, διὰ τὴν προδοσίαν νυμφαίου τοῦ ἐν τῷ πόντῳ, καὶ τὴν μητέρα ὡς σκυθίδα τὸ γένος, ἃ δὴ πάντα ἐν τῷ κατὰ κτησιφῶντος αἰσχίνης παρέθηκε σιωπήσας, ἐπὶ δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀναστροφὴν ὡς χρηστὴν οὖσαν ἐχώρησεν. ἐν μέντοι τοῖς κατ' αἰσχίνου πρὸ παντὸς ἄλλου ἐπὶ τοὺς προγόνους ἐχώρησεν ὡς ἀδόξους, φάσκων. οὐκ ἀπορῶν διότι χρὴ περὶ σοῦ καὶ τῶν σῶν εἰπεῖν. ἀπορῶ τοῦ, πρώτου μνησθῶ πότερον ὡς ὁ πατήρ σου τρόμης ἐδούλευσεν. ἔτι δὲ χρηστὸν ἐκ τῆς ἀγωγῆς εἶχε καὶ τοὺς περὶ λόγους ἀσκήσεως παραλέλοιπεν. καὶ ἐν τῷ πρὸς λεπτίνην ὑπὲρ διαβεβλημένου προσώπου κτησίππου τοῦ χαβρίου παιδὸς ἀσωτίαν νοσοῦντος. πρὸς ἔνδοξον τὸν λεπτίνην ποιούμενος τὸν λόγον, ἠθικωτέρᾳ κέχρηται τῇ ἰδέᾳ, καὶ ἐπιεικεστέρᾳ λέγων. οὐδὲν γὰρ φαῦλον ἐρῶ. ἐν δὲ τῷ κατὰ μειδίου καταφορικωτέρᾳ καὶ τραχυτέρᾳ, καὶ ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου. ἀπὸ τῶν ἐνδόξων πράξεων τὸν ὅλον λόγον διαπλέκων, πομπικωτέρᾳ καὶ λαμπροτέρᾳ. δεῖ γὰρ μὴ μόνον τὰς τῶν προσώπων ἐξετάζειν ποιότητας ἐν τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδέας κατ' ἀλλήλους τοῖς ὑποκειμένοις ἐπιτιθέναι προσώποις. ἔστι τις καὶ ἑτέρα παρὰ θουκυδίδῃ, καὶ δημοσθένῃ μέθοδος βιαιοτέρα. ἥτις καὶ τὰ πρὸς ἔπαινον τῶν ἐναντίων ἀπὸ τῆς γνώμης διαβάλλει. καὶ τὰ κινοῦντα λοιδορίαν, ἀπὸ τῆς διανοίας βέλτιστα δείκνυσι. δημοσθένης μὲν ἐν τῷ κατὰ μειδίου, τὴν διὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς τριήρους μεγαλοφροσύνην αὐτοῦ καταβάλλων. μέγα γὰρ ἦν ἀθήνησι καὶ τὸ μόνον τριηραρχῆσαι μή τι γε δὴ καὶ τὸ

τριήρη ἐπιδοῦναι, ὁ δὲ διαβάλλων ἀπὸ τῆς διανοίας φησίν· ὡς στρατείας εἰς εὔ-
βοιαν γινομένης· δέον ἑαυτὸν τοῖς ἱππεῦσιν αὐτὸν ἐξελθεῖν ἐπιδέδωκε τριήρη. διαφυ-
γεῖν δὲ στρατεύεσθαι σπεύδων· καὶ πάλιν αἰσθόμενος, ὅτι ξύλα διὰ τῆς τριήρους
ἤνεγκεν ἐξ εὐβοίας, φησί, διαβάλλων, καὶ χρηματισμὸς οὐ λειτουργία γέγο-
νεν. καὶ τριηραρχία τῷ καταπτύστῳ τούτῳ. ἐν δὲ τῷ περὶ τοῦ στεφάνου, φεύγων τὸ
μέγεθος τῆς διαβολῆς τὸ περὶ χαιρώνειαν γεγονὸς πάθος, ἀπὸ τῆς γνώμης αὐ-
τὸ συνίστησιν εἰπὼν, ὡς καλὰ καὶ τῶν προγόνων ἄξια τὰ συμβουλευθέντα καὶ
ἑξῆς. Ἔτι δὲ πλέον τὴν αὐτοῦ γνώμην βεβαιῶν μεταστατικῶς ἐπὶ τοὺς στρα-
τηγοὺς μετάγει τὴν αἰτίαν οὕτως· εἰ δὲ ἢ δαίμονός τινος, ἢ τύχης ἰσχὺς, ἢ στρατη-
γῶν φαυλότης, ἢ πάντα ἐλυμήνατο, καὶ ἑξῆς. Ὁ δὲ θουκυδίδης πάλιν ζη-
τουμένου διὰ τί οἱ κερκυραῖοι οὐδενὶ συνεμάχησαν, ἀπὸ τῆς γνώμης ἐπιχειρήσας
τὸ αὐτὸ συνέστησέ τε, καὶ διέβαλεν· ὁ μὲν γὰρ κερκυραῖος συνιστῶν τοῦτό φησιν·
ξύμμαχοί τε γάρ πω ἑκούσιοι γεγόνασι καὶ ἑξῆς· καὶ φησι, ὅτι διὰ πραγμοσύνην.
ὁ δὲ κορίνθιος διαβάλλων, ὅτι ἐπὶ κακουργίᾳ, καὶ οὐκ ἀρετῇ φησιν ἐπιτήδευ-
σαν· βουλόμενοι πρὸς τὰ ἀδικήματα οὐδὲ μάρτυρα ἔχειν.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τοῖς ἐμπίπτουσιν, ἀντὶ τοῖς χρησιμεύουσιν· οἷον περὶ δη-
μοσθένους λέγοντας, μὴ βιάζεσθαι τὸ δειλὸν αὐτοῦ περιτρέψαι εἰς ἔπαινον· τοῦ
πανηγυρικοῦ γὰρ τοῦτο· τινὲς δὲ λέγουσιν οἱ καὶ ἄμεινον τοῖς κατὰ καιρὸν εὑρι-
σκομένοις. ἵνα ἡ ἐξήγησις ὁμοία ᾖ τῷ ὡς ἂν ὁ καιρὸς διδῷ· οἷον, εἰ κρίνοιτο δημοσθέ-
νης διὰ τὴν συμβουλὴν τῆς συμμαχίας ὀλυνθίων· μὴ ὡς λειποτάκτην αὐτὸν δια-
βάλῃς ἢ μισότεκνον· ὅτι ἐλευχειμόνησεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς θυγατρὸς οὔπω
γὰρ γεγόνει ταῦτα. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Σφόδρα διδασκαλι-
κὸν τοῦ λόγου τὸ σχῆμα· ἀνακεφαλαίωσιν γὰρ πάντων τῶν εἰρημένων ἔχει· τὸ δὲ
τοιοῦτον, σαφῆ καὶ εὐκρινῆ τὸν λόγον ἀπεργάζεται· ἐξέτασιν δὲ ἐπιδέχεται διὰ
τὸ ἔχειν ποιότητα ὅπερ οὐχ ὑπάρχει τοῖς ἀορίστοις· δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι ἀκολου-
θεῖ τῷ προσώπῳ τὰ ἐγκωμιαστικά· ἀλλ' οὐ πάντα εἰς πάντα ἐπιδιάφορα τὰ πρό-
σωπα· καὶ τῷ μὲν κυρίῳ διὰ τὸ ὡρίσθαι τὸ πρόσωπον, πάντα ἀκολουθεῖ· γέ-
νος· πατρὶς, καὶ ἑξῆς· οἷς χρηστέον, ὡς ἂν δοκιμάσωμεν συμφέρειν· πολλάκις γὰρ
καὶ σιωπῆσαί τινα προσήκει διὰ τὴν χρείαν· τῷ δὲ προσηγορικῷ, οὐκέτι πάντα
ἐμπίπτει. ἔχει δὲ πάντως τι τῶν ἐγκωμιαστικῶν· καὶ ἐπὶ τῶν κυρίων δὲ, τοῖς ἐμπί-
πτουσι καὶ συμφέρουσι χρησόμεθα· ὁ γοῦν δημοσθένης ἐγκωμιάζων, οὐ πᾶσιν ἐχρή-
σατο, ἀλλὰ τὸ μὲν γένος ἐσιώπησεν, ὡς ἀδοξότερον· ἀπὸ δὲ τῶν ἄλλων ποιεῖται
τὸν λόγον, καὶ τὸν ἔπαινον. ἐμοὶ μὲν, παιδὶ ὄντι φησὶν ὑπῆρξε φοιτᾶν εἰς τὰ προ-
σήκοντα διδασκαλεῖα· αἰσχίνην δὲ συγκρίνων πρὸς ἑαυτὸν, καὶ ἀπὸ τοῦ γένους, καὶ
ἀπὸ τῶν ἄλλων πεποίηται ψόγον· μελετῶντες οὖν, τὰ μὲν πρὸς ἡμῶν διεξελευ-
σόμεθα, τὰ διαβεβλημένα δὲ παρήσομεν· ἐπὶ δὲ τοῦ ἀντιδίκου τὸ ἐναντίον.

» Οὐκ ἐπιδέχεται δὲ ἐξέτασιν τά, τε ἀόριστα οἷον τὸ τίς, καὶ τὰ ἰσάζοντα δι'
» ὅλου, οἷον δύο νέοι πλούσιοι εἰ ἐπὶ τὸ κρίνοιεν ἀλλήλους· ὃ γὰρ ἄν τις εἴποι κατὰ
» τοῦ ἑτέρου, τοῦτο καὶ κατὰ τοῦ ἑτέρου ἔσται.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Μετὰ τὰ ἐξεταζόμενα, ἐπὶ τὰ
ἀνεξέταστα χωρεῖ· ταῦτα δὲ ἐπὶ μὲν πεπλασμένων ὑποθέσεων δύναται κρίσιν
ἐπιδέξασθαι, ἐπὶ δὲ ἀληθείας, οὐδαμῶς ἂν συσταίη· οὔτε γὰρ ἀορίστου προσώπου
κατηγορία τις ἔννομος γενήσεται, οὔτε δύο πρόσωπα ἐξισάζοντα δι' ὅλου ῥά-
διον εὑρεῖν· κἂν γὰρ ἐπί τινων κοινωνία τις αὐτοῖς συμβαίνῃ οἷον νεότητος· πλού-
του, ἀλλ' οὖν ἐν τῇ ἀγωγῇ, καὶ τοῖς πράξεσιν οὐκ ἐνδέχεται τοῦτο, ἢ ἔμπαλιν· οὐ
μὴν οὐδὲ τὰ ἀνεξέταστα παντελῶς ἀκατασκεύαστα καταλέλοιπεν ἡ τέχνη, ἀλλὰ

τῆς μὲν τῶν ἀορίστων ἐξετάσεως, τρεῖς παραδέδωκε μεθόδους· ἢ γὰρ κατασκευα-
» στικοὺς αὐτοῖς λογισμοὺς προσθήσομεν, ὡς δημοσθένης ἐν φιλιππικοῖς· ἤκουον
» δ' ἔγωγε τινῶν ὡς τὰς ἀγορὰς καὶ τοὺς λιμένας οὐκ ἐπιδοῖεν αὐτῷ καρποῦσθαι·
» ὃ καὶ κατασκευάζων διὰ τῆς τοῦ ἀορίστου σαθρότητος, λογισμὸν ἐπάγει· τὰ γὰρ
κοινὰ τὰ θετταλῶν ἀπὸ τούτων δέοι διοικεῖν οὐ φίλιππον λαμβάνειν· ἢ καὶ ἐπὶ
κρίσει οἰκείᾳ τὸ ἀόριστον συνίστησιν· ἣν ῥήτωρ μὲν μεθ' ὅρκου πιστώσεται. οἷον καὶ
μὰ τὸν δία οὐδὲν ἄπιστον ἴσως, ὁ δὲ πλάτων τῷ οἰκείῳ ἀξιώματι οἷον καὶ ἐγὼ πεί-
» θομαι· ἢ ἐπαίνῳ τοῦ εἰρηκότος, ὡς ὁ δημοσθένης· ὡς δὲ ἐγὼ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ χώ-
» ρᾳ γεγενημένων τινὸς ἤκουον ἀνδρὸς· οὐδαμῶς οἷόν τε ψεύδεσθαι οὐδένων εἰσὶ βελ-
τίους. ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐ τῶν ἀκηκοότων, ἀλλὰ τῶν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις πεπιστευκότων
ὁ ἀπαγγελος ἐστίν. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐξισαζόντων, προσκείμενον τὸ δι' ὅλου, πάνυ
ἀκριβῶς διδάσκει ἡμᾶς, ὡς καὶ τῆς βραχυτάτης εὑρισκομένης διαφορᾶς ἐν τοῖς
ἐξισάζουσιν ἐξέτασιν ἐπιδέχεται, οὕτως καὶ δημοσθένης ἐξισάζοντος αὐτῷ πρὸς
αἰσχίνην τοῦ ὅτι ἀμφότεροι πολιτεύονται, φησί, σὺ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν·
ἐγὼ δὲ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἅπαντα πεπολίτευμαι, καὶ πάλιν, ὅτι συμπρεσ-
βευτὴς ἦν αὐτῷ αἰσχίνης. καὶ κατὰ τοῦτο ἐξισάζειν δοκῶν, φησίν· ἐγὼ δὲ οὐ συμ-
πρεσβευκέναι φημί σοι, πρεσβεῦσαι μέν τοι· σὺ μὲν πολλὰ καὶ δεινά, ἐμαυτὸν δὲ
ὑπὲρ τούτων τὰ βέλτιστα· ὑπερίδης δὲ ἐν τῷ ὑπὲρ φρύνης τῆς ἑταίρας ἐξι-
σάζοντος αὐτῷ τοῦ ὅτι καὶ εὐθίας ὁ κατήγορος αὐτῆς ἔγνω αὐτὴν ὥσπερ καὶ
ὁ συνηγορῶν ὑπερίδης, εὗρε μικρὰν διαφορὰν· τὸν μὲν, ὅπως σωθήσεται ἐκ παν-
τὸς τρόπου ζητεῖν· τὸν δὲ, ὅπως ἀπολέσειεν. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.
Παρατηρητέον ὅτι καὶ τὰ ἀόριστα πρόσωπα καλεῖ. φύσει γάρ ἐστι πρόσωπα, οὐ
μὴν ἐξετάζεται· οὐ γὰρ ἔχει τὴν τῆς ποιότητος κατασκευὴν, ἢ ἀπὸ γένους, ἢ ἀπὸ
ἐπιτηδευμάτων, ἢ ἀπὸ πράξεων, ἢ ἁπλῶς εἰπεῖν τῶν παρακολουθούντων τῷ
προσώπῳ, ὧν γὰρ ἡ γνῶσις ἀφανὴς, ἄδηλα ὁμοίως καὶ τὰ παρεπόμενα· ὅπερ
δὲ ἄνω παραλέλοιπεν ὁ τεχνικὸς, πληρώσας τὴν διαίρεσιν ἀναλαμβάνει· τί δὲ
τοῦτο ἦν; τὸ ποῖα μὲν πρόσωπα ἐξέτασιν ἐπιδέχεται· τίνα δὲ ἄλλως χρείας ἕνε-
κα μόνης καὶ σχήματος παραλαμβάνεται· περὶ δὲ τῶν ἀορίστων φησὶν ὁ πολέμων
ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν πλασμάτων ποσῶς ἔχει χώραν δορυφορήματι ἐοικότα μόνον.
ἐπὶ δὲ τῆς ἀληθείας οὐκέτι· πῶς γὰρ οἷόν τε ποιότητος μὴ ὑποκειμένης, ἐξε-
τάζειν πρόσωπα. ὅμως οὐ πάντη ἄχριστα· αὐτὰ μὲν γὰρ καθ' ἑαυτὰ, σύστασιν
οὐκ ἐπιδέχεται ἐξετάσεως· εἰς ἀπόδειξιν δὲ ἑτέρων παραλαμβάνεται· καὶ ἐπὶ
τούτου τρεῖς ἡμῖν παραδέδωκε μεθόδους ἡ τέχνη, ἃς καὶ παρεθέμεθα· τὰ δὲ ἰσά-
ζοντα δι' ὅλου, οὐχ ὅτι πρόσωπα οὐκ ἔχει ἐξεταζόμενα, ἀλλὰ διὰ τὸ ἰσάζον τῶν
προσώπων οὐ δέχεται ἐξέτασιν· δύναται δέ τις ἐπὶ τούτων καὶ μικρὰ διαφο-
ρὰ σύστασιν δοῦναι τῷ προβλήματι.

» Ὥσπερ δὲ τῶν προσώπων, οὕτω καὶ τῶν πραγμάτων ἐστὶ διαφορά.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Οὐχὶ κατὰ τὴν ποσότητα φα-
μέν· τὰ μὲν γὰρ, ἄχρις ἑπτὰ πρόεισι· τὰ δὲ, τρία, ἀλλὰ κατὰ τὴν ποιότητα· πολ-
λὴ γὰρ καὶ τούτων ἡ πρὸς ἄλληλα διαφορά. Φασί τινες ἐνδεῶς κἀνταῦθα τὸν
τεχνογράφον εἰπεῖν· ὥσπερ γὰρ ἀνωτέρω τὴν τῶν προσώπων ὕλην παρέλιπεν, μί-
αν μόνην εἰπὼν ἐπὶ τῶν ἑπτὰ διαφορὰν τὴν τῶν ἐγκωμιαστικῶν τόπων, ἢ μόνον τοῖς
ὡρισμένοις ἁρμόττει, καὶ κυρίοις, οὕτω κἀνταῦθα παντελῶς τὴν τῶν πραγμά-
των ἠγνόησε διαφοράν. αὗται γὰρ, ἃς τίθησιν, οὐ παντός εἰσι πράγματος δια-
φοραὶ, ἀλλὰ στοχασμοῦ μόνου. εἴπωμεν δὲ ἡμεῖς ἄνωθεν ἀρχόμενοι τὴν τῶν πραγμά-
των διαίρεσιν. Τῶν πραγμάτων τὰ μέν ἐστι κατ' εὐθὺ, τὰ δὲ, κατὰ τὸ ἐσχηματισμέ-

νον, ἢ γὰρ λέξει τις ὀνειδιζόμενος αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ποιῆσαι, ὅπερ καὶ διδάσκει. διὸ καὶ καλεῖται κατὰ τὸ εὐθύ. ἢ ἄλλο μὲν λέγει, ἄλλο δὲ βούλεται δεῖξαι. καὶ καλεῖται τοῦτο ἐσχηματισμένον. καὶ τοῦ μὲν κατ' εὐθύ, τρεῖς αἱ ἀνωτάτω διαφοραί. τὸ κατὰ κρίσιν. τὸ κατὰ συμβουλήν, τὸ κατὰ φυγήν, καὶ δίωξιν. τούτων δὲ τὸ μὲν, κατὰ συμβουλήν, ἄτμητον. τὸ δὲ κατὰ κρίσιν τέμνεται εἰς τὸ κατὰ ἀμφισβήτησιν. ἐν ἀμφοτέροις γὰρ κρίσις ἐστί. καὶ οὔτε κατηγορία, οὔτε ἀπολογία, ἀλλὰ κρίσις τοῦ εἰ δεῖ δοῦναι ἢ τοῦ ποῖον δοῦναι. ἢ τὸ τί δεῖ δοῦναι. τὸ δὲ, κατὰ φυγήν, καὶ δίωξιν, τέμνεται εἰς ὀκτὼ διαφοράς. πρῶτον. ἐφ' οἷς δέον ποιῆσαι οὐκ ἐποίησεν. ὡς ὁ στρατηγὸς ὁ μὴ ἀνοίξας τὰς πύλας νύκτωρ τῶν αἰχμαλώτων ἐλθόντων, καὶ κρινόμενος. καὶ ἐφ' οἷς δέον μὴ ποιῆσαι ἐποίησεν. ὡς ὁ ἐπακολουθῶν ὀχεῖ ἀριστεῖ καὶ γελῶν καὶ κρινόμενος ὕβρεως. καὶ ἀπὸ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν. ὡς γυνὴ νύκτωρ δακρύουσα, καὶ κρινομένη μοιχείας. ἢ ἀφ' ὧν εἶπέν τις, ὡς ὁ πλούσιος ὀμόσας ἐν συμποσίῳ τυραννήσειν, καὶ κρινόμενος, ἢ ἀφ' ὧν ἕτεροι εἶπον κρινόμενοι περὶ αὐτοῦ. ὡς ὁ Θεμιστοκλῆς κρινόμενος ἐπειδὴ Παυσανίας ἔφη κρινόμενος κοινωνὸν αὐτὸν εἶναι τῆς προδοσίας. καὶ αἱ ζ' εἰσὶν αὗται, ἃς ὁ τεχνικὸς προσεκόμισεν. καὶ τοῦ μὲν κατὰ τὸ εὐθύ, αὕτη ἡ διαίρεσις. τοῦ δὲ κατὰ τὸ ἐσχηματισμένον, τρεῖς αὗται διαφοραί. καὶ ἐκ τοῦ μείζονος. οἷον Δημοσθένης ἥλω ἐπὶ τοῖς Ἁρπαλείοις χρήμασι. καὶ ὁ μὲν κατήγορος φυγὴν αὐτὸν ζημιοῖ, ὁ δὲ, τεθνάναι ἀξιοῖ. ἐσχημάτισται γάρ. οὐ γὰρ ἀποθανεῖν βούλεται, ἀλλ' εὔνουν διὰ τούτου ἑαυτὸν δεῖξαι βούλεται τῇ πόλει. ἐκ τοῦ μείζονος δὲ λέγεται, διὰ τὸ προτεῖναι μεῖζον τοῦ κατηγόρου τὸ οἰκεῖον ἐπιτίμιον. ἕτερον δὲ πάλιν κατὰ τὸ πλάγιον. οἷον φήμη συνεῖναι τὸν πατέρα τῇ τοῦ υἱοῦ γυναικί. καὶ νόμος τὸν ἀριστέα αἰτεῖν ὃ βούλεται γέρας. ἠρίστευσεν ὁ πατήρ, ἐλιποτάκτησε δὲ ὁ παῖς. καὶ ὁ μὲν πατὴρ ἀξιοῖ εἰς τὸ γέρας μένειν τὸν υἱόν. ὁ δὲ παῖς φεύγειν αἰτεῖ. πλαγίως γὰρ τὴν μοιχείαν εἰσφέρει, καὶ οὐ φανερῶς. φάσκων αὐτὸν ἄξιον μὲν εἶναι φεύγειν, τὴν δὲ γυναῖκα ἱκανὴν τὸν πατέρα θεραπεύειν. καὶ ὅτι οὐ δεήσει ἑτέρας γυναικὸς τῆς μητρὸς θανούσης τῷ πατρί. τρίτον εἶδος τὸ ἐκ τοῦ ἐναντίου. οἷον νόμος τοῦ προδότου μηδὲν εἶναι μνημεῖον. καὶ οἱ Θεμιστοκλέους παῖδες ἀξιοῦσι καθαιρεθῆναι τὰ τείχη. οὐ γὰρ τοῦτο βούλονται, ἀλλὰ διὰ τῆς τῶν τειχῶν ἀναμνήσεως εὔνουν ἀποδεῖξαι Θεμιστοκλέα τῇ πόλει, καὶ εὐεργέτην, ἀλλ' οὐ προδότην. διὸ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου εἴρηται. ἐναντίον γὰρ εὔνους τῷ προδότῃ.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Καθάπερ τῶν προσώπων λέγων τὴν ποιότητα, τὰ ἰσχυρότερα καὶ πλείονα τὴν ἐξέτασιν ἐπιδεχόμενα προέταξε, τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ περὶ τῶν πραγμάτων ποιεῖ. τὰ ἰσχυρότερα προτάττων τῶν ἀσθενεστέρων. Ἰστέον δὲ ὅτι ἐν μὲν τῷ στοχασμῷ τὰ πράγματά ἐστι τὰ σημεῖα. ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις στάσεσι τὰ ἐγκλήματα. ἐν μὲν γὰρ τῷ στοχασμῷ ἐπειδὴ περὶ τῆς οὐσίας ἐστὶν ἡ ζήτησις εἰ ἔστι τὸ ἐγκαλούμενον, καὶ εἰ γέγονεν οὕτως, ὡς ὁ κατήγορός φησι, τὰ σημεῖά ἐστι τὰ ἐξεταζόμενα. δι' ὧν σπουδάζομεν ἀποδεῖξαι, καὶ συστῆναι τὸ ἔγκλημα. ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἐπειδὴ οὐκέτι περὶ τῆς οὐσίας ἐστὶν ἡ ζήτησις, αὐτὸ τὸ ἐγκαλούμενόν ἐστι τὸ ἐξεταζόμενον.

Καὶ ἰσχυροτάτην μὲν ἐξέτασιν ἐπιδέχεται ταῦτα, ἐφ' οἷς τις αὐτὸς ὡς ποιήσας κρίνεται. ὡς ὁ θάπτων τὸ νεοσφαγὲς σῶμα ἐπ' ἐρημίας, καὶ φωραθεὶς, καὶ φόνου φεύγων. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Εἰκότως, τοὺς γὰρ λογισμοὺς, ὧν ἂν βουλοίμεθα πράττειν, ἀεὶ προχείρους ἔχομεν, καὶ τὰς αἰτίας προηυτρεπικότες. ἀπολογίας τὰς προφάσεις πιθανὰς οἱ τολμῶντες τὸ δεῖ τι ποιεῖν, οὕτως ἐπὶ τὰ πράγματα χωροῦσιν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἰσχυρότερα γὰρ πρὸς ἐξέτασιν ταῦτα ἐφ' οἷς

τις ποιήσας κρίνεται, ἢ ἐφ' οἷς ἕτεροι. ἰστέον δὲ ὅτι ἐφ' οἷς εἶπεν οὐχὶ ἐξ ὧν. καίτοι τὸ παράδειγμα στοχαστικὸν ἐπήνεγκεν. ἐν δὲ τοῖς στοχασμοῖς, οὐκ ἐφ' οἷς ἐποίησέ τις κρίνεται, ἀλλ' ἐξ ὧν. κρίνεται γὰρ ἐκ τοῦ παρεστάναι. τὸ γὰρ ἐφ' οἷς ἐν ταῖς ἄλλαις ὁρᾶται στάσεσι. πρὸς ὃ φαμὲν. ὅτι οὐ πρόκειται αὐτῷ νῦν ἰδιαζόντως περὶ τῶν ἐμπιπτόντων ἑκάστῃ στάσει διαλαβεῖν, ἀλλ' ἁπλῶς περὶ πραγμάτων ἐξέτασιν ἐπιδεχομένων, καὶ κατεχρήσατο τῷ πράγματι, σαφηνείας ἕνεκεν. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Πλείστην εὐπορίαν, καὶ ἐξέτασιν ἐπιδέχεται, ὅταν ἐφ' οἷς τις αὐτὸς ποιήσας κρίνεται. τοῖς γὰρ ἐξ αὐτοῦ πεπραγμένοις τοῦ φεύγοντος μαρτυρεῖ χρώμενος ὁ κατήγορος. καὶ πολλὴν ἕξει τὴν ὕλην καὶ εὐπορωτέραν ἔχει τὴν κατηγορίαν. τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τοῦ παραδείγματος. ἀπὸ γὰρ τῶν θά... ἡ ὕλη, καὶ ἡ εὐπορία, καὶ τὰ ἐνθυμήματα τῷ κατηγόρῳ. ἀφ' οὗ πέπραχεν ὁ φεύγων. εὐδιαιρέτως καὶ σαφῶς τὴν σύγχυσιν φυλαττόμενος. περὶ τῆς τῶν πραγμάτων δυνάμεως. λέγων στοχασμὸς ὡρίσατο μὴ ἔχοντα προσώπου ἐξέτασιν, ἀλλὰ πρόσωπον ἀόριστον τὸ τίς, ἵνα φανερῶς ἡμᾶς τοῦ πράγματος τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν εὐπορίαν αὐτὴν καθ' αὑτὴν διδάξῃ. καὶ μὴ ταραχθῶμεν τῇ συγχύσει. μὴ γὰρ ἀναμεμιγμένου προσώπου ἀμφιβάλωμεν, εἰ τὸ πρᾶγμά ἐστι τὸ τὴν εὐπορίαν παρεχόμενον, ἀλλ' ἰδίᾳ καὶ τῶν πραγμάτων, καὶ τῶν προσώπων γινώσκομεν τὴν ἰσχύν. διὰ τί δὲ μὴ εἶπεν ἐξ ὧν ἀλλ' ἐφ' οἷς καὶ στοχαστικὸν ἤνεγκε παράδειγμα. περίεργον ἡγεῖτο περὶ τούτων διδάσκειν. πάντα γὰρ πράγματά εἰσι καὶ τὰ σημεῖα, καὶ τὰ ἐγκλήματα.

Δευτέραν δὲ, ὅταν ἑτέρου πράξαντος ἄντικρυς εἰς αὐτὸν ἀναφέρηται τὸ κρινόμενον. οἷον ἀριστέως εἰκόνα ἔστησαν οἱ πολέμιοι, καὶ φεύγει προδοσίας. ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Δευτέραν ἔχει τάξιν ταῦτα. διότι παραλελειμμένους ἐπιδέχεται τοὺς λογισμούς. ὧν γὰρ ἄλλοι πεπράχασι, πῶς ἂν ὡρισμένας ἀποδοίημεν αἰτίας. εἴ γε μὴ συνῄδει μὲν αὐτοῖς. τὸ δὲ συνειδέναι τῷ κακῷ πάντως ὑπεύθυνον. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἐνταῦθα γὰρ ἄλλου μὲν ἡ πρᾶξις λέγω δὴ τὸ στῆσαι τὴν εἰκόνα φανερῶς δὲ εἰς αὐτὸν ἔχει τὴν ἀναφορὰν τὸ κρινόμενον. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ γεγραμμένος ὅθεν καὶ κρίνεται. πῶς γὰρ ἠδύνατο κρίνεσθαι. εἴ γε ἄδηλον ἦν τίνος ἡ εἰκών. καλῶς οὖν ἡ προσθήκη τοῦ ἄντικρυς εἰς αὐτὸν ἀναφέρεται.

Τρίτην δὲ μεταξὺ τούτων ἐστίν. οἷον ἔγραψεν ὁ Περικλῆς εἰς δέον ἀνηλωκέναι πεντήκοντα τάλαντα, καὶ Ἀρχίδαμος δώρων φεύγει. τὸ γὰρ τῶν πεντήκοντα ταλάντων ἀναφέρεται μὲν ἄντικρυς εἰς αὐτὸν οὐδαμῶς. διὰ δὲ τἆλλα, ἐνδέχεται ἐξετασθῆναι ὡς ἀναφερόμενον. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τρίτην εἰκότως ἐπιδέχεται τάξιν τὰ ἐξ ὑπονοίας, ὡς ἀσθενέστερα. σφόδρα γὰρ καὶ παντάπασιν ἀβέβαια τὰ τῶν ὑπονοιῶν, ἀληθείας καὶ ψεύδους ἐπίσης μετέχοντα. τὸ δὲ μεταξὺ, πρόδηλον, ὡς μεσότητά τινα δηλοῖ. τρίτην μὲν οὖν ἔλαχε τάξιν, ὅτι τὴν εὐπορίαν ἐλάττονα χορηγεῖ. μεταξὺ δὲ αὐτὰ καλεῖ. ἐπειδήπερ ἀμφοτέρων μετέχει τῶν ἀνωτέρω τάξεων. οἷον, ἐπὶ μὲν Ἀρχιδάμου. κοινωνεῖ γὰρ τοῦτο τῇ μὲν πρώτῃ τάξει, διότι αὐτὸς Ἀρχίδαμος τὰ σπέρματα παρέσχε τῆς ὑπονοίας τῆς δωροδοκίας, ἐμβραδύνας τῷ ἰσθμῷ. τῶν Περικλέους ἀγρῶν φεισάμενος. τῇ δευτέρᾳ δὲ, διότι τὸ ὑπὸ Περικλέους πεπραγμένον, οὐ μάτην εἰς Ἀρχίδαμον ἀναφέρεται, ἀλλὰ διὰ τὰ πρότερον ὑπ' αὐτοῦ Ἀρχιδάμου χάριν Ἀθηναίων γεγονότα, ἐπὶ μὲν τῶν κυρίων ἀληθεῖς αἱ ὑποθέσεις. καὶ δεῖ τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς χρήσασθαι τόποις. ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν, τῇ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος ποιότητι. αὕτη γὰρ ἔπαινον, ἢ ψόγον χορηγήσει. καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων στοχαστικῶς, καὶ τὰ φθάσαντα ἐξετασθήσεται.

ΣΩΓΑΤΡΟΥ. Ἡ τρίτη τάξις τῶν πραγμάτων αὕτη ἐστὶν, ἣν καὶ ἐξ ὑπονοίας καλεῖ, καὶ μέσην ἀμφοτέρων τῆς πρώτης φημὶ, καὶ τῆς δευτέρας. ἔστι δὲ τοῦτο οὐκ ἀληθὲς, τὰ γοῦν μεταξὺ, ἢ ἀμφοτέρων, ἢ οὐδετέρων μετέχει. ὅπερ ἐπὶ τούτου οὐκ ἔστιν εὑρεῖν. ἀλλ᾽ ἢ ἄρα τὸ ἀφ᾽ ὧν ἕτερος ἐποίησε μόνον. ἀφ᾽ ὧν γοῦν ὁ περικλῆς εἶπεν, ἡ κρίσις γίνεται τῷ ἀρχιδάμῳ. ὅθεν δεῖ μὴ δὲ μεταξὺ καλεῖν αὐτό. ἀλλ᾽ εἰ ἄρα συνίσταται, ἐξ ὑπονοίας ἐστίν. ἡ γὰρ ὑπονοία τῆς τοῦ προσώπου ποιότητος τὴν κρίσιν αὐτῷ δίδωσιν. εἰ δέ τις ὅρει, ὅτι ἔστι καὶ ἐνταῦθά τινα πεπραγμένα αὐτῷ, τῷ βραδῦναι περὶ τὸν ἰσθμὸν, καὶ περὶ τὴν οἰνόην, ἐροῦμεν, ὡς ταῦτα τῆς τοῦ προσώπου ποιότητός ἐστιν, οὐ τῆς τοῦ πράγματος. ἐφ᾽ ἑτέρου γὰρ προσώπου ταῦτα οὐκ ἂν εὑρεθείη. καὶ γὰρ εἰ ἀμειφθείη ἀρχίδαμος ἀπὸ τοῦδε τοῦ ζητήματος. τεθείη δὲ σθενελαΐδας, ἢ βρασίδας, οὐ συνίσταται. τὰ δὲ εἴδη ἐφ᾽ οἵου δήποτε προσώπου συνίσταται. εἰ γοῦν τῷ θάπτοντι τὸ νεοσφαγὲς σῶμα, ἢ οὗ εἰκόνα ἔστησαν οἱ πολέμιοι. ὁπότερον δὴ προσέλθοι πρόσωπον ὡρισμένον ἢ προσηγορικὸν, σώζουσι τὴν ἑαυτῶν δύναμιν. καὶ γὰρ ἐξὸν καὶ μετὰ βρασίδου, καὶ δημοσθένους, καὶ στρατηγοῦ, καὶ ῥήτορος τὰ προειρημένα μελετῆσαι ζητήματα, καὶ μηδὲν λυμήνασθαι τὴν τῶν προσώπων ἐναλλαγὴν τοῖς ζητήμασιν. εἰ οὖν ἐνὶ μόνῳ ἁρμόττει τὸ παρὸν, οὐκ ἂν εἴη ζητήματος εἶδος. ἄλλως τε δὲ οὐδέποτε στοχασμὸς ἄνευ φανεροῦ σημείου συνίσταται. πᾶν δὲ φανερὸν σημεῖον καὶ ἀνεύθυνον παρὰ τῶν συγκατασκευαζομένων. ἀφ᾽ ὧν δὲ περικλῆς εἶπεν, οὐδὲν φανερὸν σημεῖον. παντὸς δὲ στοχασμοῦ τοῦ σημείου ἀφαιρουμένου ἀσυστάτου γινομένου. καὶ γὰρ εἰ ἀφέλωμεν τὸ παρεστάναι τοῦ νεοσφαγοῦς τινα σώματος καὶ τὸ ἀφορᾶν, καὶ δακρύειν τῆς ἀκροπόλεως ἀσύστατον εὑρίσκεται, τοῦ προκειμένου ζητήματος καὶ ἀφαιρουμένου τοῦ τῶν πεντήκοντα ταλάντων ὑπὸ περικλέους εἰρημένων, οὐδὲν ἧττον συνισταμένου, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη σημεῖον. καὶ γὰρ εἰ ὁρίσω οὕτως τὸ παρὸν ζήτημα, καὶ εἴπω, ἀρχίδαμος ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἀττικῆς κρίνεται δώρων, συνίσταται. τὴν γὰρ κατηγορίαν, καὶ τὸ σημεῖον ἀπὸ τῆς ἱστορίας ἔχει. φημὶ τοῦ βραδῦναι, καὶ τῶν λοιπῶν, καὶ οὐδὲν δεῖται τῶν περικλέους λόγων εἰς ἀφορμὴν σημείου. ἄλλως τε οὐδέποτε ἄδηλον ἀδήλῳ κατασκευάζεται. ἀλλὰ διὰ δήλου τὸ ἄδηλον. ὡς ἐπὶ τοῦ ἀφορῶντος νέου εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ δακρύοντος, ἐκ γὰρ τοῦ δακρύειν δήλου, τὸ ἄδηλον ἡ τυραννὶς βεβαιοῦται. ἐνταῦθα δὲ καὶ ἑρμογένης μαρτυρεῖ, ἄδηλον εἶναι τὸ σημεῖον. φησὶ γὰρ ὅτι τῶν πεντήκοντα ταλάντων ἄντικρυς οὐδαμῶς εἰς ἀρχίδαμον ἀναφέρεται. ὥστε τοῦτο οὐκ ἔστιν εἶδος ζητήματος τὸ ἐξ ὑπονοίας λέγω. ὅλως δὲ τοῦτο τέθεικεν ἑρμογένης πρὸς μινουκιανὸν ἐνιστάμενος. ἐπειδὴ ἐκεῖνο εἴρηκε στοχασμὸν καὶ ἀπὸ πράγματος ἐλλιπῆ, οὗ καὶ παράδειγμα τὸ τοῦ ἀσώτου, ὃς φόνου κρίνεται, ἀφανοῦς γενομένου τοῦ πατρός. φυσικώτερον δὲ τοῦτο ἀποδέδωκε κἂν ἑρμογένης βούληται πρᾶγμα τὴν ἀσωτίαν, καὶ σημεῖον εἶναι. οὐ γάρ ἐστιν ἡ ἀσωτία πρᾶγμα, ἀλλὰ ποιότης, τὸ πρόσωπον συνιστῶσα. ὡς καὶ ἀρχίδαμον τὸ περὶ τὸν ἰσθμὸν βραδῦναι. ὅθεν οὐδὲ ἀμειβομένου τοῦ προσώπου τι τῶν ζητημάτων τούτων συνίσταται. ἑρμογένης μέντοι φόνων ἄνευ πράγματος ἐλλιπῆ στοχασμόν, τὸ μεταξὺ τούτων ἐφεῦρεν εἶδος. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Κακῶς εἶπεν τὸ μεταξὺ τούτων ἐστίν. τὸ γὰρ μεταξὺ τούτων, μετέχειν θέλει ἑκατέρων. τοῦτο δὲ τοῦ μὲν πρώτου οὐδὲν μετέχει τὸ ἀφ᾽ ὧν αὐτὸς ἐποίησεν, τοῦ δὲ δευτέρου ὀλίγον τι, τὸ ἀφ᾽ ὧν ἕτερος ἐποίησε μόνον. τινὲς δὲ φιλονείκως λέγουσιν ὅτι καὶ τοῦ πρώτου μετέχει τὸ ἀφ᾽ ὧν αὐτὸς ἐποίησεν. ὁ γὰρ ἄσωτος, ἀφ᾽ ὧν πράττει αὐτὸς, ἄσωτος κρίνεται καὶ γνωρίζεται. ἀλλὰ λέγομεν, ὅτι οὐκ εὐθὺς τῆς ἀφανείας τοῦ πατρὸς ἄσωτος ἐγένετο. ἀλλὰ πρὸ δέκα εἰ τύχοι, ἢ καὶ εἴκοσιν ἐτῶν. διὸ

οὐκ

οὐκ ἂν εἴη σημεῖον ἡ ἀσωτία τῆς ἀφανείας. δεῖται γὰρ τὰ σημεῖα τὰ εἰκότα ἢ τὰ τεκμήρια ἀπὸ τῶν χρόνων ἀποδεικνῦναι, γεγονότα ἐν οἷς καὶ τὰ ἐγκλήματα γεγονέναι φάσκομεν. Ἀποδέδεικται οὖν ἡμῖν ἐκ τούτων, ὡς οὐ μετέχει τῆς πρώτης. τινὲς δὲ ἐξηγήσαντο τὸ μεταξὺ, τὸ μηδενὸς τῶν δύο μετέχον. τρίτην δ᾽ ἔχει τάξιν. ἐπειδὴ πολὺ ἀπορώτερόν ἐστιν εἰς κατασκευὴν τῷ κατηγόρῳ, μή ποτε ὁ κρινόμενος ἀφ᾽ ὧν ἐποίησεν οὔσης τῆς κρίσεως, μήτε ἄντικρυς εἰς αὐτὸν ἀναφερομένου τοῦ πραχθέντος τὸ κρινόμενον, καλῶς δὲ ἐξέθηκε τὸ ἐξ ὑπονοίας. οὐ γὰρ ἔχομεν εἰπόντα τί περικλέα ἐν τῷ προβλήματι περὶ ἀρχιδάμου, ἀλλ᾽ ἐξ ὑπονοίας ὁ ἀρχίδαμος, ὡς στρατηγὸς ὢν, κρίνεται, εἰπόντος περικλέους, εἰς δέον ἀνηλωκέναι τὰ χρήματα, δῆλον γὰρ φήσει ὁ κατηγορῶν, ὅτι οὐδενὶ παρεῖχεν ἂν εἰ μὴ τῷ στρατηγῷ, τῷ καὶ προδοῦναι, καὶ καθυφεῖναι δυναμένῳ. τὸ γὰρ ἄλλο πλῆθος ἕπεται τῷ στρατηγῷ.

Ἀπέοικε δ᾽ οὐδὲν τοῦ ζητήματος τούτου καὶ ὁ ἄσωτος ἐπὶ τῷ πατρὶ ἀφανεῖ γενομένῳ φόνου φεύγων. καὶ οὐκ ἀγνοῶ γε, ὡς ᾠήθησάν τινες μὴ εἶναι πρᾶγμα ἐνταυθοῖ τὸ κρινόμενον. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου τὸ πρᾶγμα τὸ εὐθυνόμενον τῆς τρίτης ὑπάρχοντα τάξεως, ἐξ ὑπονοίας εἰς τὸν ἄσωτον ἀναφέρεται. ὁ γὰρ πᾶσαν τὴν οὐσίαν οὕτως ἀκόσμως εἰς τὰ μὴ δέοντα καταναλίσκων, ἴσως καὶ τῷ παρανομωτάτῳ τῶν ἔργων ἐπεχείρησε, μηδένα τὸν σωφρονίζοντα βουλόμενος ἔχειν. Καὶ οὐκ ἀγνοῶ γε. Τοῦτο εἰς ἐνίους ἀποτείνεται τῶν τεχνογράφων. οἳ τὰ ἐξ ὑπονοίας πράγματα, ὡς ἀνεξέταστα παραλαμβάνουσιν ἐν τοῖς ζητήμασι, καὶ μελετῶντες αὐτὰ, ἐκ μὲν τοῦ πράγματος, οὐδὲ ἓν κινοῦσι κεφάλαιον. τὰ δὲ ἐκ τοῦ προσώπου μόνον ἐξετάζουσι. τῶν γοῦν στοχαστικῶν κεφαλαίων, τὰ μὲν, ἐκ τοῦ προσώπου μόνου κινεῖται, ὡς βούλησις, καὶ δύναμις. τὰ δὲ, ἐκ τοῦ πράγματος, ὡς τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ἀντίληψις. χρῶμα, ὃ καὶ μετάθεσις αἰτίας καλεῖται πιθανὴ ἀπολογία. ἰστέον δὲ ὡς τὸ πρᾶγμα διχῶς λέγεται ἐν τοῖς στοχαστικοῖς ζητήμασι, τότε σημεῖον καὶ τὸ πρᾶγμα αὐτό. τὸ μὲν οὖν πρᾶγμα ἀδύνατον ἐκλιπεῖν ποτε. πῶς γὰρ ἂν ἡ κρίσις συσταίη, μὴ ὄντος τοῦ εὐθυνομένου πράγματος. τὸ δὲ σημεῖον ἐκλείπει πολλάκις ὡς ἐν τοῖς ἐξ ὑπονοίας στοχασμοῖς. διὸ τοὺς τοιούτους ἀτελεῖς ἐκ πραγμάτων καλοῦσι στοχασμούς. τοῦ τοίνυν χρώματος ἀεὶ τὸ σημεῖόν ἐστιν ὥσπερ μάλιστα ὁ κατήγορος ἰσχυρίζεται. διὸ καὶ τοῦ σημείου ἐκλείποντος, περιττή τις ἂν εἴη καὶ ἡ διὰ τοῦ χρώματος ἀπολογία. ΣΩΓΑΤΡΟΥ. Ἐνταῦθα ἐφανέρωσεν ὁ τεχνικὸς τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν, ὅτι πρὸς μινουκιανὸν φιλονείκως ἵσταται. καὶ γὰρ μινουκιανὸς ἐν τῇ αὐτοῦ τέχνῃ. ἀτελοῦς ἐκ πραγμάτων στοχασμοῦ ὑπόδειγμα τὸ τοῦ ἀσώτου τέθεικεν. διὰ ταῦτα οὖν λέγει ἀπέοικε δ᾽ οὐδέν. ἀντὶ τοῦ ὅμοιόν ἐστι. ὥστε εἰ τοῦτο ἔχει πρᾶγμα, κἀκεῖνο ἔχει. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Καὶ τοι οὐδὲν ἔοικεν. οὐδὲ γοῦν ἀφ᾽ ὧν ἔπραξέ τις, οὔτε φανερὸν ὅλως εἰ ἀπέθανεν ὁ πατήρ. τοῦ μινουκιανοῦ δὲ, εἰρηκότος, ὅτι ἔστιν ἁπλοῦς ἀτελεῖς ἐκ μόνων προσώπων οὗτος φιλονείκως λέγει μὴ εἶναι ἐκ μόνων προσώπων στοχασμὸν κρινόμενον, ἐπιλειπούσης ἐξετάσεως τῶν πραγμάτων. καὶ παρατίθεται τὸ τοῦ ἀσώτου ζήτημα. βούλεται οὖν συλλογίσασθαι, ὅτι ἡ ἀφάνεια, πρᾶγμά ἐστιν ἐξεταζόμενον. τοῦ μινουκιανοῦ λέγοντος, ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις ζητήμασιν ὅπου τὸ σημεῖον οὐκ ἔστι, φανερὸν δὲ τὸ πρόσωπον ἐξεταζόμενον, ἀπὸ τοῦ προσώπου ἐστὶν ἡ κατασκευὴ καὶ ἡ πᾶσα ἐξέτασις καὶ εὐπορία, οὐκ ἀπὸ τοῦ πράγματος.

Λεκτέον δὲ. ὅτι ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμά ἐστιν ἐν στοχασμῷ τὸ σημεῖον. τὸ δὲ ἐγκαλούμενον ἀφανές ἐστι καὶ ἄδηλον, δεῖ φανερὸν εἶναι τὸ σημεῖον, καὶ ὁμολογούμενον,

ἵνα τὸ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ κατασκευάσωμεν, νῦν δὲ ἡ ἀφάνεια, οὐκ ἔστι φανερὸν σημεῖον τοῦ ὅτι ἀπέθανεν ὁ πατήρ. οὐδὲ γὰρ εἰ ἀφανὴς γέγονε πάντως ὅτι καὶ τέθνηκεν. ὥστε πῶς δύναται τοῦ πεφονεῦσθαι ὑπὸ τοῦ παιδὸς τὸν πατέρα σημεῖον εἶναι ἡ ἀφάνεια, ὅπου καὶ αὐτὸ ἀμφίβολον ἢ ὅλως ἀπέθανεν. ἀπὸ μὲν οὖν τῆς ἀφανείας οὐδὲν δυνατὸν κατασκευάσαι, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον μόνον λέγω δὲ τὸ εἶναι ἄσωτον, ποιεῖ τὴν ὑποψίαν, καὶ τὴν σύστασιν τοῦ ζητήματος, καὶ τὴν ἀφάνειαν. διαβεβλημένον τὸ πρόσωπον, φόνου τεκμήριον ποιεῖ. ὅτι δὲ ἡ ποιότης τοῦ προσώπου, καὶ τὸ ἄδοξον ποιεῖ τὴν ὑποψίαν, καὶ οὐ τὸ σημεῖον, ἀμέλει ἐὰν πλάσῃς ἔνδοξον πρόσωπον, ἢ τὸ τίς ἀντὶ τοῦ ἀσώτου λάβῃς, ἀσύστατον γίνεται. οἷον ἐὰν ὁρίσωμεν πατήρ τινος, ἀφανὴς γίνεται, καὶ κρίνεται. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ Δημοσθένης ἀπὸ τῆς ἐπιεικείας τὸ ἐναντίον ἀπωθεῖται φόνου διαβολὴν λέγοντα πεποιηκὼς τὸν Διόδωρον· τὸν πατέρα ὡς ἀπέκτονα ἐγὼ ἐμαυτοῦ. τὸ γὰρ ἐγὼ, ἐπιεικείας ἔμφασιν ἔχει.

Θαυμάζω δὲ εἰ μὴ κρινομένου τοῦ πράγματος, αἰτίαν τίς ἀποδώσει, καὶ τὸ λεγόμενον χρῶμα. ἀπολογήσεται δ' οἶμαι ὁ ἄσωτος, καὶ ἐρεῖ τί. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ενδιαστικῶς τὸν λόγον προφέρει. οἶδε γὰρ μὴ σφόδρα θαρρῶν τῇ δόξῃ ταύτῃ. οἱ μὲν οὖν, ὡς ἀτελὲς ἐκ πραγμάτων τὸ παρὸν ζήτημα διελόντες, οὐδὲ χρώματι ὅλως ἐχρήσαντο. εἰ δέ τις κατ' Ἑρμογένην ἐνταῦθα τοῦτο χρῶμα κινοίη, τῶν πεπλανημένων τινὰ ἐρεῖ. ὡς εἰκὸς ὑπ' ἐχθρῶν ἐμῶν ἀνῃρῆσθαι τὸν πατέρα. ἢ ὅτι λαθραίαν ἀποδημίαν ἐστίλατο, καὶ ἐρεῖ τί. οἱ μὲν ἄλλοι φασὶν, ὡς ἐκ βουλήσεώς τε καὶ δυνάμεως παραγραφικοῦ τε τοῦ ἀπὸ τῶν λειπόντων, καὶ ἐλέγχων ἀπαιτήσεως, πλὴν εἰ τὴν ἀπολογίαν ἀσώτου. ὁ δὲ Ἑρμογένης καὶ τοῖς ἐκ τοῦ πράγματος κεφαλαίοις φησὶ δεῖν αὐτὸν κεχρῆσθαι. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Βουλόμενος πιστώσασθαι τὰ παρ' αὐτοῦ καλῶς ῥηθέντα συλλογισμῷ κέχρηται τοιούτῳ. πᾶς στοχασμὸς, ἀπολογίαν ἔχει. ἡ ἀπολογία ἐκ τῆς μεταθέσεώς ἐστι τῆς αἰτίας. αὕτη, λύσις ἐστὶ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ταῦτα τὰ πράγματός ἐστι. πᾶς ἄρα στοχασμὸς πρᾶγμα ἔχει τὸ κρινόμενον. διὸ καὶ ὁ παρὼν τοῦ ἐν ὅλῳ ὁ συλλογισμός. ἀπὸ γὰρ τῶν μερικῶν, ἐπὶ τὰ καθόλου ἀνατρέχει, παραλιμπάνων τὸ συμπέρασμα διὰ τὸ πρόδηλον. καὶ οὕτω μὲν οὗτος. ἔοικε δὲ τοὺς αὐτοὺς παρακρουόμενος. ἀλλ' ἡμεῖς οὕτως φήσομεν. ὅτι ἀπολογήσεται ὁ κρινόμενος καὶ αὐτὴν μεταθέσεως αἰτίας ἀπὸ βουλήσεως καὶ δυνάμεως. ἀπὸ ἐλέγχων ἀπαιτήσεως. ἀπὸ τοῦ παραγραφικοῦ. οὐ γὰρ εἰ πάντως ἀπολογίαν ἔχει, ἤδη καὶ ἀπὸ μόνης τῆς μεταθέσεως. ἐπεὶ μὴ δὲ οἱ ἀτελεῖς ἐκ πραγμάτων στοχασμοὶ, ὡς μετ' ὀλίγον ἐρεῖ. τῇ τῆς ἀπολογίας εἰσηγήσει, καὶ τὴν μετάθεσιν εἰσάγουσι τῆς αἰτίας. ὅτι μὴ δὲ ἡ κατηγορία ἀπὸ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐστὶν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς ἐφεξῆς δείξει λέγων. ὅτι τὸ ἐξισάζον πρᾶγμα οὐ κρίνεται. εἰ οὖν ἐστί τι πρᾶγμα μὴ κρινόμενον καθὸ ζήτημα. ἐκ τῶν τοῦ προσώπου μόνης ποιότητος τὴν ἀπολογίαν κινοῦμεν. οἷον βουλήσεως δυνάμεως καὶ τῶν ἑξῆς. ἡ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀπολογία μέν ἐστιν, οὐ μέντοι καὶ ἀπὸ τοῦ χρώματος. Ωσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἀτελέσιν ἐκ προσώπων στοχασμοῖς ἡ βούλησις μὲν καὶ ἡ δύναμις ἐκλείπει, καὶ ὅσα ἀπὸ τοῦ προσώπου. ἐκ δὲ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, καὶ τῶν λοιπῶν ἡ κρίσις γίνεται. οὕτω δή που κἀνταῦθα καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἐκ πραγμάτων ἀτελῶν στοχασμῶν, οὐδὲν ἄτοπον, καὶ εἶναι ἀπολογίαν, καὶ μὴ πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους διὰ τὸ ἐκλείπειν αὐτὰ τῇ τοῦ πράγματος ἐκλείψει. πλὴν καὶ αὐτὸς τὸ μὲν, ὅτι ἀπολογήσεται εἴρηκε, τί δὲ οὐ προσέθηκεν. εἰ γὰρ ἰσχυρὸν τὸ αὐτοῦ νῦν κομιζόμενον εἰς ἀπόδειξιν, ἔδει καὶ τὸ ἀπολογήσεται προσθεῖναι. τὸ

γὰρ

γάρ τι οὐκ ἀφωρισμένως ἐνταῦθα τοῦ χρώματος, ἀλλὰ δύναται καὶ ἐνταῦθα τῆς ἀπὸ τοῦ παραγραφικοῦ κινουμένης ἀπολογίας καὶ τῶν λοιπῶν μεταλαμβάνεσθαι. Ιστέον δὲ ὅτι χρῶμα ἡ μετάθεσις λέγεται τῆς αἰτίας, διὰ τὸ πρόφασιν παρέχειν τῆς ἀπολογίας, καὶ οἱονεὶ χρωννύναι τὸν λόγον. ὡς γὰρ τὸ χρῶμα τυποῖ τὸ ποιόν δέ τι εἶδος, οὕτω καὶ ἡ μετάθεσις τῆς αἰτίας τὸν ὅλον λόγον. οὐκ ἄλλο δὲ αἰτία καὶ χρῶμα. ἀλλὰ ταὐτὸν μὲν, ἐκ παραλλήλου δὲ κεῖται. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Τεχνικῶς καὶ ἀκριβῶς συλλογίζεται. εἰ καὶ κακῶς φιλονεικεῖ. εἰ γὰρ πᾶν ζήτημα φησιν ἀπολογίαν ἔχει. τὸ δὲ χρῶμα ἡ αἰτία τοῦ πράγματός ἐστιν, ὅ ἐστι τοῦ σημείου, πᾶν ἄρα ζήτημα πρᾶγμα ἔχει. ἀλλὰ λεκτέον. ὅτι πᾶν μὲν ζήτημα ἀπολογίαν ἔχει, ἀλλ' οὐ μόνον τὸ χρῶμα ἀπολογία ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς τοῦ προσώπου ποιότητος γίνεται ἀπολογία. λέγω δὲ ἀπὸ βουλήσεως καὶ δυνάμεως, γίνεται δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ παραγραφικοῦ, ὥσπερ ἐνταῦθα. ἐρεῖ γάρ. δεῖξον εἰ ὅλως πεφόνευται ὁ πατήρ. ὥστε οὐ χρῶμα τὸ τοιοῦτον. δυοῖν γὰρ ὄντοιν περὶ τὸ ζήτημα προσώπου καὶ πράγματος. ὅτε μὲν ἄμφω ἐστὶν ἐξεταζόμενα καὶ τέλειος ὁ στοχασμὸς, ἑκατέρων, τοῦ τε προσώπου, καὶ τοῦ πράγματος ἐμπίπτει τὰ κεφάλαια. ὅτε δὲ τὸ πρόσωπον μόνον, τὰ τοῦ προσώπου μόνου ἐμπίπτει κεφάλαια. ὅτε δὲ τὰ πράγματα, τὰ τοῦ πράγματος. ἔστι δὲ τὰ μὲν τοῦ προσώπου, βούλησις καὶ δύναμις. τὰ δὲ τοῦ πράγματος ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. μετάθεσις αἰτίας ὃ καὶ χρῶμα καλεῖται. ἀντίληψις. μετάληψις. πιθανὴ ἀπολογία. τὸ δὲ παραγραφικὸν καὶ ἐλέγχων ἀπαίτησις, ἔξωθέν ἐστιν. ἐκλείποντος οὖν τοῦ πράγματος, ἐκλείπει καὶ τὰ τούτου κεφάλαια. καὶ πάλιν ἐκλείποντος τοῦ προσώπου, ἐκλείπει καὶ τὰ τοῦ προσώπου κεφάλαια. Επιλείποντος οὖν ὧδε τοῦ σημείου, συνεπιλείπει καὶ τὸ λεγόμενον χρῶμα, τουτέστιν ἡ μετάθεσις τῆς αἰτίας, ἢ τὸ ὑπεύθυνον εἰς τὸ ἀνεύθυνον μεταθεῖσα. οἷον, συνεχῶς γυνὴ νύκτωρ δακρύει καὶ κρίνει αὐτὴν ὁ ἀνὴρ μοιχείας. τοῦ γὰρ κατηγόρου ἐνταῦθα τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὑπεύθυνον ἄγοντος ὅτι ἐδάκρυσε ζητοῦσα τὸν μοιχὸν μετατίθησιν αὕτη τὸ σημεῖον πρὸς τὸ ἀνεύθυνον. φήσει γὰρ διὰ τοῦτο δακρύειν, ὡς λογιζομένη τὰ περὶ τῇ χηρείᾳ κακὰ μήποτε καὶ αὐτὴ τοῖς αὐτοῖς περιπέσῃ. ἆρ' οὖν οὐκ ἐμπίπτει ἐν τῷ ἀσώτῳ μετάθεσις τῆς αἰτίας; ναί. οὐκ ἀναγκαίως δέ. δύναται γὰρ καὶ μὴ λύσας τὸ τῆς ἀφανείας χρήσασθαι τῷ παραγραφικῷ, καὶ τῇ τῶν ἐλέγχων ἀπαιτήσει, καὶ συνέστηκεν. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ζητήμασιν. ἐὰν μὴ χρήσηται τῇ μεταθέσει τῆς αἰτίας, οὐ συνέστηκεν. οἷον ὁ παριστάμενος τῷ νεοσφαγεῖ σώματι ἐὰν μὴ εἴπῃ διά τι παρίστατο, ὑπεύθυνός ἐστιν. ἐν δὲ τῷ ἀσωμάτῳ κἂν μὴ λύσῃ τὸ τῆς ἀφανείας, οὔπω δῆλον ὅτι αὐτὸς αὐτὸν ἐφόνευσεν.

Πρᾶγμα δὲ οὐ κρίνεται κατά γε ἐμὲ, τὸ ἐξισάζον μόνον. οἷον. πένης, καὶ πλούσιος. ἑκάτεροι ὡραίας ἔχοντες γυναῖκας, πεφωράκασιν ἀλλήλους ἐξιόντας ἀπὸ τῶν ἀλλήλων οἰκῶν, καὶ μοιχείας ἀλλήλοις ἀντεγκαλοῦσιν. ἐνταῦθα γὰρ αὖ πάλιν τὰ μὲν πρόσωπα διαλλάττοντα, ἐπιδέχεται ἐξέτασιν. τὰ πράγματα δὲ οὔ. διὰ τὸ ἰσάζειν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τὴν οἰκείαν δόξαν ἐκφαίνει ἐνταῦθα φανερῶς. ὡς μόνα τὰ δι' ὅλου ἰσάζοντα τῶν πραγμάτων. οὐκ ἐπιδέχεται ἐξέτασιν ἐν τοῖς ζητήμασιν. τὰ δ' ἄλλα πάντα κρίνεσθαι διαγορεύει. ἐπιστῆσαι δὲ ἄξιον, ὥσπερ ἐν τοῖς προσώποις, δύο τινά εἰσιν ἀνεξέταστα τά τε ἀόριστα, καὶ τὰ ἰσάζοντα δι' ὅλου. οὕτω καὶ ἐν τοῖς πράγμασι, τά, τε ἐξ ὑπονοίας, καὶ τὰ ἰσάζοντα. καὶ ἀναλογεῖ τοῖς ἀορίστοις τὰ ἐξ ὑπονοίας. ὡς γὰρ ἐκεῖ οὐδὲ μία ποιότης ὡρισμένη τοῦ ἀορίστου κατηγορεῖται, οὕτω καὶ τῷ ἐξ ὑπονοίας πράγματι, οὐδέν τι βέβαιον τεκμήριον χορηγεῖ τὴν σύστασιν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Ἄνω μὲν ἐν τῇ τῶν προσώπων διδασκαλίᾳ· ἐπειδὴ προὔκειτο αὐτῷ τῶν προσώπων ἀνεξετάστων εἰπεῖν, παρέλαβεν ἐξισάζοντα τὸ, δύο νέοι πλούσιοι εἰ τύχοιεν κρίνοιεν ἀλλήλους, τὸ τῶν πραγμάτων ἀόριστον καταλιπών. Ἐνταῦθα δὲ ἐπειδὴ βούλεται τῶν πραγμάτων ἀνεξετάστων εἰπεῖν, ἀναπλάττει τὸ πρόβλημα, καὶ λαμβάνει διαφορὰν μὲν προσώπων, ἅτινα δύναται ἐξετάζεσθαι· πρᾶγμα δὲ ἐξισάζον, τὸ ἐξιέναι ἀπὸ τῆς οἰκίας· ὅθεν εἰ ὁ ἕτερος χρήσεται αὐτῷ ὡς τεκμηρίῳ τῆς μοιχείας, ἔστι καὶ ὁ ἕτερος κατὰ τὴν τῶν προτέρων κατασκευήν. ἐπεὶ μέντοι τῶν προσώπων οὐχ οὕτως· τὸ γὰρ πένης, καὶ πλούσιος, διάφορον ἔχει κατασκευήν. Ἐρεῖ γὰρ ὁ πένης, ὅτι τὴν ἐμὴν ἐμοίχευσας γυναῖκα, πλούσιος γὰρ εἶ· τὰ δὲ γύναια μᾶλλον πλούτῳ χαίρουσι. ἀλλὰ καὶ ὁ πλούσιος τῷ πένητι, ὅτι εἰ καὶ πένης εἶ, ἀλλ' οὖν θωπείᾳ καὶ κολακείᾳ χρησάμενος οἷς ὑπάγονται μάλιστα γυναῖκες, ἴσχυσας μοιχεῦσαι τὸ ἐμὸν γύναιον. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἰσάζοντα καλεῖ, τὰ ἔχοντα τὰς προτάσεις ἴσας καὶ πίστεις τὰς αὐτὰς τοῖς ἀντιδίκοις· ὃ γὰρ ἂν εἴπῃ τις κατηγορῶν τοῦ ἑτέρου, τοῦτο καὶ ἑαυτοῦ φαίνεται κατηγορῶν κατὰ τὸ ἀντιπτικόν· ὁποῖόν κ' εἴπησθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαιο· ἐὰν δ' ὀλίγον δῷς διαφορὰν, συνίσταται τὸ ζήτημα· οἷον ἐβιάσατό τις δύο κόρας κατὰ ταυτὸν· νόμου ὄντος ἢ γάμον, ἢ θάνατον αἱρεῖσθαι τοῦ βιασαμένου· ἡ μὲν, αἱρεῖται τὸν γάμον· ἡ δὲ, τὸν θάνατον· ἐνταῦθα γὰρ ἡ μὲν βία ἴση καὶ τὰ πρόσωπα τῶν ἠδικημένων· οὐκ ἔστι μέντοι ἡ αἵρεσις ἴση· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ποιοῦν συστῆναι τὸ πρόβλημα· καὶ μέντοι τὰ πρόσωπα διαλλάττοντα, συνίσταται, ὡς ἐπὶ τοῦ πένητος, καὶ τοῦ πλουσίου· δύναται γὰρ λέγειν ὁ πένης· σὺ μὲν χρήματα ἔχων, ῥᾳδίως ἔπεισας· ἐγὼ δὲ ἠπόρουν, καὶ οὐκ ἠδυνάμην πεῖσαι· ὁ δὲ πλούσιος ἔχει ταῦτα εἰπεῖν· ὅτι κολακείαις μᾶλλον, ἢ χρήμασι χαίρει τὰ γύναια· ἐξάγει δὲ πρὸς ἡδονὰς ἡ θρύψις, καὶ ἡ φύσις· καὶ οὐ χρημάτων ἕνεκα συνεῖναι βούλονται.

Μετὰ ταῦτα δυνατόν ἐστιν ἐξ αὐτῶν ἐπιγνῶναι τά τε συνεστῶτα καὶ τὰ διαιρεῖσθαι δυνάμενα τῶν ζητημάτων, καὶ ὅσα μὴ συνέστηκεν. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἐκθέμενος ἡμῖν τῶν τε προσώπων, καὶ τῶν πραγμάτων διαφορὰν, βούλεται καὶ τὸ χρήσιμον τῆς τούτων διαφορᾶς εἰπεῖν, καὶ πρὸς τί συμβάλλεται τούτων ἡ γνῶσις. Ὅτι φησὶν ἐξ αὐτῶν γνώσκομεν τὰ συνεστῶτα τῶν προβλημάτων, καὶ διαιρεῖσθαι δυνάμενα· ἀπὸ γὰρ τῆς ποιότητος τῶν προσώπων μήτε τὸ πρᾶγμα ἔχει ἐξέτασιν ποιότητος, ἀσύστατον καθάπαξ καὶ ἀδιαίρετον τὸ ζήτημα· πρὸς ἀμφότερα οὖν συμβάλλεται τῶν τε προσώπων, καὶ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις εἰς τὸ γνῶναι τό, τε ἀσύστατον, καὶ τὸ σύστασιν ἐπιδεχόμενον. Καλῶς δὲ ἡ προσθήκη τοῦ καὶ διαιρεῖσθαι δυνάμενα τῶν ζητημάτων. τὰ γὰρ συνεστῶτα, καὶ διαιρεῖται· εἰ δὲ μὴ συνεστήκοι, οὐδὲ διαίρεσιν ἐπιδέχεται· τινὲς δὲ μέμφονται τὸν τεχνικὸν λέγοντα, καὶ ὅσα μὴ συνέστηκε τῶν ζητημάτων· εἰ γὰρ ζήτημά φησι, καὶ συνίσταται· προβλήματα μὲν γὰρ, πολλὰ καὶ ἀσύστατά ἐστι· ζήτημα δὲ οὐδαμῶς ἂν κληθείη, εἰ μὴ τὸ συνεστηκός. Λεκτέον δὲ ὅτι καταχρηστικῶς εἶπεν ζητημάτων, δέον εἰπεῖν προβλημάτων.

Τὰ μὲν γὰρ, ἤτοι ἄμφω καὶ πρόσωπον ἔχοντα, καὶ πρᾶγμα κρινόμενον ἢ τὸ ἕτερόν γε πάντως· καὶ τοὺς ἐξ ἑκατέρου μέρους λόγους ἴσως τε πιθανοὺς διαφόρους τε, καὶ ταῖς πίστεσιν ἰσχυροὺς· ἔτι τε ὅπερ ἐστὶ παρὰ τοῖς δικασταῖς τὸ τῆς κρίσεως ἀφανὲς, καὶ μὴ προειλημμένον τῇ κρίσει· δυνάμενόν τε πέρας λαβεῖν συνέστηκεν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τέσσαρας τούτους κανόνας ἡμῖν παραδίδωσι τῆς τῶν συνεστηκότων ἐπιγνώσεως. πρῶτον μὲν, ἵνα πρόσωπόν τε καὶ πρᾶγμα ἔχῃ κρινόμενον, ἤτοι ἐξετάζεσθαι δυνάμενον, ἢ τὸ ἕτερον πάντως· δεύτερον, ὥστε

τὰς ἐξ ἑκατέρου μέρους δικαιολογίας, πιθανάς τε καὶ διαφόρους εἶναι καὶ ταῖς πίστεσιν ἐρρωμένας. Τρίτον, ὥστε τὸν δικαστὴν μὴ προειληφότα τὴν κρίσιν οἴκοθεν ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἰέναι, ἀλλ' ἐκ τῶν φαινομένων ἐν τῇ δίκῃ, τὴν φαινομένην αὐτῷ δικαίαν τε, καὶ ἀδωροδόκητον ἐπάγειν ψῆφον. Τέταρτον, ὥστε μετὰ τὰς προσηκούσας δικαιολογίας, δύνασθαι τὸ ζητούμενον ἐπιδέξασθαι πέρας· εἰ γὰρ ἀπέρατα τὰ τῆς ὑποθέσεως ὑπάρχοι, λίθον ἕλκειν δόξομεν, δικαζόμενοι περὶ πράγματος, ὅπερ ἀδύνατον ἐπιθῆναι. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Διδάξας τί τὸ πολιτικὸν ζήτημα· καὶ τίς ἡ ὕλη τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος, καὶ ἔτι προσθεὶς τὴν διαφορὰν τῆς ὕλης τουτέστι προσώπων τε, καὶ πραγμάτων, ἀναγκαίως ἐπὶ τὸν λόγον τῶν συνεστώτων τε, καὶ ἀσυστάτων ἔρχεται. Ὅρον οὖν τοῦ συνεστῶτος ζητήματος λέγων· πάντα τὰ ἀσύστατα περιλαμβάνει κατὰ τὸ ἐναντίον· εἰ γὰρ τὰ καὶ πρόσωπον ἔχοντα, καὶ πρᾶγμα κρινόμενον συνίσταται, πάντως τὰ μηδὲν ἔχοντα τούτων, ἀσύστατα, γίνεται συνεστῶτα ζητήματα ὡς καὶ Μινουκιανῷ δοκεῖ, ἐκ τριῶν τούτων· αἰτίου· συνέχοντος, κρινομένου· καὶ αἴτιον μὲν ἡ τοῦ κατηγόρου φωνὴ, ὃ καὶ οὕτω λέγεται διὰ τὸ τὴν αἰτίαν τῆς κρίσεως μηνύειν· συνέχον δὲ, ἡ ἀπολογία· παρὰ τὸ εἰς αὐτὸν συνάγεσθαι τὸν λόγον· κρινόμενον δὲ, περὶ οὗ οἱ δικασταὶ ζητοῦσι· τοῖς οὖν συνεστηκόσι τῶν ζητημάτων, ἀνάγκη πάντως τὰ τρία συντρέχειν· εἰ γὰρ ἕν τι τούτων ἀπολίποι, ἀσύστατον· εἴτε γὰρ μὴ ἔχει αἴτιον, ἀσύστατον ὡς τὰ ἀπίθανα· εἴτε συνέχον μὴ ᾖ, ὁμοίως, ὡς τὰ μονομερῆ· εἴτε κρινόμενον πάλιν ἐνδεῖ· ὡσαύτως ἀσύστατον, ὡς τὰ ἰσάζοντα καὶ τὰ ἄπορα. Ἑρμογένης δὲ πολλῷ ἐκείνου σαφέστερον διδάσκει· τέσσαρας γὰρ τρόπους συνεστώτων ἐκτίθεται· δι' αὐτῶν καὶ τὰ μὴ συνεστῶτα μηνύσας· τριῶν γὰρ ὄντων ὡς ἤδη εἴρηται, ἀφ' ὧν πᾶν ζήτημα συνίσταται· αἰτίου· συνέχοντος, κρινομένου· οἱ τέσσαρες οὗτοι ἐκ τούτων τρόποι ἀποτελοῦνται· συνεστῶτος ζητήματος, οὓς καὶ παραδίδωσιν ἐνταῦθα Ἑρμογένης δι' ὧν φησι· ἤτοι γὰρ ἄμφω καὶ πρόσωπον ἔχοντα καὶ πρᾶγμα κρινόμενον· τουτέστιν ὅτι τὰ συνεστῶτα ζητήματα ἢ καὶ πρόσωπον ἔχει καὶ πρᾶγμα κρινόμενον. καὶ ἔστι τοῦτο πρῶτος τρόπος· ἢ πάντως τὸ ἕτερον. ἀφ' οὗ καὶ ἐπελάβοντό τινες τοῦ τεχνικοῦ, ὡς Μινουκιανῷ συντρέχοντος διὰ τοῦ ῥησειδίου τούτου, ἑαυτῷ καὶ ἐναντιουμένου· ἄνω μὲν γὰρ οὐκ ἐβούλετο ἐλλιπὲς ἐκ πράγματος εἶναι ζήτημα· ἐνταῦθα δὲ φάσκων ἢ τὸ ἕτερόν γε πάντως, δῆλός ἐστι τὸ ἐναντίον κατασκευάζων· ἀνάγκη γὰρ τὸ ζήτημα, ἢ πρόσωπον ἔχειν, ἢ πρᾶγμα· ἀπολογεῖταί τινες περὶ τούτου, ὡς περὶ τοῦ ἐξισάζοντος εἶπεν ἢ τὸ ἕτερόν γε πάντως· ὅπερ μόνον ἀνεξέταστον τῶν πραγμάτων. Δεύτερος δὲ τρόπος, ἵνα ἑκάτερος αὐτῶν πιθανοὺς ἔχῃ λόγους καὶ ἰσχυρούς. Τρίτος, ἵνα μὴ ᾖ προειλημμένον τοῖς δικάζουσι. Τέταρτος, ἵνα μὴ τὸ πέρας ἀδύνατον ᾖ· καὶ οὐκ ἐπειδὴ ταῦτα πάντα συνεστηκὸς ποιεῖ ζήτημα ὑφ' ἓν ταττόμενα, ἤδη καὶ ὅλα ἐλλείποντα ἀσύστατον ποιεῖ· ἀλλ' ἐξαρκεῖ καὶ μόνον ἓν ἐλλεῖπον, τῷ ὅλῳ λυμήνασθαι· ὥσπερ γὰρ ἡ μὲν τῶν χορδῶν πασῶν συμφωνίαν ποιεῖ· ἀρκεῖ δὲ πρὸς ἀναρμοστίαν καὶ ἡ μιᾶς χορδῆς ἔλλειψις· εἰ βούλει δὲ καὶ ἐν τοῖς ὁρισμοῖς· οἱ πάντες γὰρ προσόντες προσδιορισμοὶ, τελείους αὐτοὺς ἀποφαίνουσιν ἑκάστους· ἀρκεῖ δὲ πρὸς τὸ ἀτελὲς, καὶ ἑνὸς προσδιορισμοῦ ἔνδεια, οὕτως κἀνταῦθα, τὸ γὰρ οὖν ἄνθρωπός ἐστι ζῷον λογικὸν θνητὸν, ἱκανὸν ἤτοι τὸ ζῷον, ἢ τὸ θνητὸν· ἢ ὁτιοῦν τούτων ἀφαιρεθὲν, ἀτελῆ καταστῆσαι. Ἰστέον δὲ ὅτι ταῦτα λέγω οἷον· τὰ μὲν γὰρ ἤτοι ἄμφω, καὶ πρόσωπον ἔχοντα, καὶ πρᾶγμα κρινόμενον, διὰ τὸ ἀπερίστατον εἰπεῖν· ἀπερίστατον δέ ἐστι, τὸ μήτε ἐκ προσώπου, μήτε ἐκ πράγματος ὕλην ἔχον· οἷον φόνος ἐγένετο ἔν τινι πόλει, καὶ κρίνεταί τις· τὸ, τὶ γὰρ τίς, ἀόριστον οὐκ

ἐπιδέχεται· τό, τε πρᾶγμα ὁ φόνος λέγω, χρόνῳ οὐκ ἐπισημαινόμενα, ἀνεξέταστον. ὁμοίως καὶ τὸ ἀποκηρύσσει τις τὸν υἱὸν, ἐπ' οὐδεμιᾷ αἰτίᾳ. εἰ γὰρ καὶ τὸ τοῦ υἱοῦ πρόσωπον δοκεῖ τῶν ἐξεταζομένων εἶναι, ἀλλ' ὕλην οὐ παρέχει· ἐπ' αἰτίας γὰρ υἱοὶ ἀποκηρύσσονται. ὅθεν εἰ προσθείης τῷ μὲν ἄνω τὸν χρόνον μετὰ τοῦ σημείου· οἷον ὅτι φόνος ἐγένετο ἔν τινι πόλει καὶ κατὰ ταυτὸν εὕρηταί τις ᾑμαγμένον ἔχων χιτῶνα, συνίσταται. κἂν γὰρ τὸ πρόσωπον ἀόριστον ἀλλ' ἄγε τὸ ἕτερον τὸ πρᾶγμα λέγω, μετὰ περιστάσεως χρόνου φημὶ, καὶ αἰτίας. χρόνου μὲν, τοῦ κατὰ ταυτὸν· αἰτίας δὲ, τοῦ ᾑμάχθαι. πάλιν συνεχῶς τις κρινόμενος φόνου, ἀπέφυγεν. ἐγένετο φόνος καὶ ὑπάγεται, ἡ περίστασις πάλιν ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς τοῦ προσώπου ποιότητος, οὐκ ἐκ τοῦ πράγματος· οὐδὲ γὰρ ἔχει σημεῖον, δι' οὗ δύναται κρίσις γενέσθαι. διὸ καὶ συνίσταται. τὸ δὲ καὶ τοὺς ἐξ ἑκατέρου μέρους λόγους, διὰ τὸ μονομερές. τὸ γὰρ μονομερὲς, τοὺς ἐξ ἑκατέρου μέρους λόγους οὐκ ἔχει· ἀλλ' ἢ κατηγορίαν ἰσχυρὰν ἀπολογίας ὑπούσης, ὡς ἐπὶ τοῦ πορνοβοσκοῦ τοῦ τοὺς δέκα νέους κωμάζοντας ἐνδεδυκότος. ἐνταῦθα γὰρ ἐκλείπει ἡ ἀπολογία. τό, τε γὰρ τοῦ προσώπου ἄδοξον, τό, τε πλῆθος τῶν νέων, ὧν ἤρκεσαν, καὶ δύο ἢ τρεῖς πρὸς ἀναίρεσιν. τό, τε πρᾶγμα· ὅτι οὐδὲν ἐπαχθὲς ἦν τὸ κωμάζειν· οὐδὲ γὰρ ἐπεβούλευον ἢ ἔκλεπτον, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο ἐποίουν, ἵν' ἔχῃ πρὸς τοῦτο καταφεύγειν. τό, τε δόλῳ ἀνῃρῆσθαι αὐτοὺς πᾶσαν περιαιρεῖ ἀπολογίαν· κατηγορίαν μετὰ οὔσης ἰσχυρᾶς ἀπολογίας ἀπούσης οὕτως· ἢ ἀπολογίαν μὲν ἰσχυρὰν, κατηγορίαν δὲ οὐδ' ὅλως· ὡς ἐπὶ τοῦ μειρακίου τοῦ ὡραίου, καὶ σώφρονος, ὃ ἐρώμενον ὑπὸ πολλῶν καὶ μὴ ἐνδιδόν· εἶτα ἐκείνων μὴ τυγχανόντων, καὶ ἑαυτοὺς βροχιζόντων, αὐτὸ ὑπεξελθὸν διὰ τοῦτο τῆς πόλεως μέχρι τοῦ εἰς ἄνδρας ἀφικέσθαι ὕστερον μετὰ τὴν ἐπάνοδον κρίνεται φόνου· καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἐκ τοῦ ἐναντίου τὸ σωφρονεῖν τὸ μειράκιον καὶ τοῖς μὲν, χαρίζεσθαι, τοῖς δ' οὔ. τό, τε ἀγνοεῖν ἐξ ἀρχῆς τὸ γιγνόμενον. εἶτα μετὰ τὸ γνῶναι ὑπεξελθεῖν ἄχρις ἀνδρωθῆναι· καὶ αὖθις κατελθεῖν. καὶ τὸ τοῦ πράγματος ἀνεύθυνον· ἀπολογίαν μὲν ἰσχυρὰν δίδωσι, κατηγορίαν δὲ οὐδαμῶς. Τὸ δὲ ἐπὶ τῷ πιθανῷ, διὰ τὸ ἀπίθανον· ἀπίθανον δέ ἐστι· τὸ τὴν κατηγορίαν παντελῶς ἐναντίαν τῆς τοῦ προσώπου ποιότητος γίνεσθαι. οἷον, εἰ Σωκράτης ἐγκαλεῖτο πορνείας, ἢ Ἀριστείδης κλοπῆς· διαφόρους δὲ διὰ τὸ ἰσάζον· τοῦτο γὰρ ἔχει λόγους μὲν, τοὺς αὐτοὺς δέ. Ἰσχυροὺς δὲ, διὰ τὸ ἀντιστρέφον. ἀντιστρέφον δέ ἐστιν· ὅτ' ἂν ὧν τις λέγει πρότερον, τἀναντία ὕστερον λέγῃ· καὶ τὰ μὲν αὐτοῦ καταβάλῃ, τοῖς δὲ τοῦ ἐναντίου πρὸς ἀπόδειξιν χρῆται. Τὸ δὲ ἔτι ὅπερ ἐστὶ παρὰ τοῖς δικασταῖς καὶ ἑξῆς, διὰ δύο φησὶ τὸ ἄπορον καὶ τὸ ἀδύνατον· ἐν ἀμφοτέροις γὰρ τούτοις, τὸ πέρας καὶ ἡ τῶν δικαστῶν κρίσις ἐκλέλοιπεν. τό, τε γὰρ ἄπορον, αὐτὸ ἑαυτῷ ἔχει τὴν κατασκευὴν ἐναντίαν· τό, τε ἀδύνατον, τὸ μάχεσθαι τῇ φύσει.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Χαρακτῆρα ἡμῖν καὶ εἰκόνα ὑπογράφει τῶν ζητημάτων Μινουκιανὸς φάσκων, ὅτι πᾶν πρόβλημα ἐκ δυοῖν συνίσταται τούτων αἰτίου· συνέχοντος, κρινομένου. τὸ μὲν οὖν αἴτιόν ἐστιν, ἡ τοῦ κατηγόρου φύσις· οἷον· ἀπέκτεινας, ἢ ἱεροσύλησας, ἢ ὅτι δή ποτε ὑπάρχει τὸ ἔγκλημα, τὸ δὲ συνέχον, ἡ τοῦ φεύγοντος ἀπόφασις· οἷον, οὐκ ἐφόνευσα· τὸ δὲ κρινόμενον ἐν τοῖς δικασταῖς καταλείπεται· τὸ κρῖναι εἰ ἀπέκτεινεν. ὁ μὲν οὖν Μινουκιανὸς οὕτως· ὁ δὲ Ἑρμογένης εὐδιαιρετώτερόν πως καὶ ἀκριβέστερον τὸν περὶ τούτων ἡμῖν ἀποφαίνεται λόγον· δηλῶν συντόμως, καὶ ὡς ἐν κεφαλαίῳ καὶ γενικῶς τὰ ἀσύστατα καὶ ἀποκλείων ἔξω τῆς μορφῆς τῶν συνισταμένων, καὶ μέθοδον ἡμῖν διδοὺς τοῦ μὴ δὲ τὰ ἀσύστατα ἀγνοεῖν· δῆλον γὰρ ὅτι τὰ μὴ ἐμπίπτοντα τῷ κανόνι τῶν συνισταμένων, ἀσύστατά ἐστι. λοιπὸν λέγει τρόπους οἷς γινώσκομεν ὅτι συνέστηκε, καὶ

τὸν

τὸν κανόνα ἡμῖν τῶν συνισταμένων καθολικῶς ὁρίζεται. Τέσσαρα ταῦτά φησι προσεῖναι δεῖ τοῖς ζητήμασι. πρῶτον μὲν πρόσωπον καὶ πρᾶγμα ἐξεταζόμενον· ἢ τὸ ἕτερον. καλῶς δὲ ἐπηνωρθώσατο. ἐπειδὴ ἔστιν ὅτε λείπει μὲν ἐξέτασις προσώπου, τὸ δὲ πρᾶγμα κρινόμενον, συνίστησι τὸ ζήτημα. Δεύτερον δὲ, τὸ τοὺς ἀντιδίκους ἀμφοτέρους λόγων εὐπορεῖν διαφόρων τε, καὶ πιθανῶν. καλῶς δὲ τὸ ἀμφοτέρους· οὐ γὰρ τὸ κρινόμενον πρόσωπον ἐν τῷ συνεστηκότι ζητεῖται μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ κατηγόρου. Τρίτον δὲ, τὸ τοῖς δικασταῖς ἄδηλον εἶναι τὸ κρινόμενον καὶ μὴ προειλῆφθαι τὴν κρίσιν. Τέταρτον δὲ, τὸ δύνασθαι πέρας λαβεῖν τὸ κρινόμενον. οἱ τέσσαρες δὲ οὗτοι τρόποι ὑπαινίττονται ἀσυστάτων τρόπους ἑπτὰ, ὡς ἐπιδείξομεν. διὰ μὲν γὰρ τοῦ εἰπεῖν τὰ ἔχοντα ἄμφω καὶ πρόσωπον καὶ πρᾶγμα κρινόμενον ἢ τὸ ἕτερον, δηλοῖ ὅτι τὰ μετέχοντα μήτε προσώπου, μήτε πράγματος κρινομένου, ἀσύστατα κατὰ τὸ ἀπερίστατον. Ἀπερίστατον δέ ἐστι τὸ μὴ ἔχον μὴ δὲ μίαν περίστασιν· μὴ δὲ ἐξέτασιν, μήτε εὐπορίαν, μήτε ὕλην. Διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν καὶ τοὺς ἐξ ἑκατέρου λόγους μέρους ἰσχυρούς, ἐδήλωσεν, ὅτι μὴ ἔχον ἐξ ἑκατέρου μέρους ἰσχυροὺς λόγους ἀσύστατον κατὰ τὸ μονομερές· μονομερὲς γάρ ἐστιν, ἐν ᾧ τὸ μὲν ἕτερον τῶν προσώπων ἰσχύει τοῖς λόγοις, τὸ δὲ ἕτερον, παντελῶς ἀσθενεῖ. Ἰστέον δὲ ὅτι οὕτω περιέχεται καὶ τὸ ἑτερορρεπές· διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν κατὰ τὸ ἀπίθανον· ἀπίθανον γάρ ἐστι τὸ μὴ ἔχον πιθανοὺς λόγους, ὡς εἴ τις πλάσοι πορνοβοσκοῦντα Σωκράτην, ὅπερ καθάπαξ ἀπίθανον. ἐν τούτῳ δὲ εὑρίσκεται καὶ τὸ ἀδύνατον· πολλῶν γὰρ ἀπιθάνων σύνοδος, ποιεῖ τὸ ἀδύνατον ὡς μετ' ὀλίγον δηλώσομεν. διὰ δὲ τὸ εἰπεῖν διαφόρους διὰ τὸ ἰσάζον· ἐν αὐτῷ γὰρ οὐ διαφόρους προτείνουσι λόγους, ἀλλὰ τοὺς αὐτούς. διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν ἰσχυρούς, τὸ ἀντιστρέφον.

Ἀντιστρέφον γάρ ἐστιν· ὅτ' ἂν τοῖς ἀλλήλων οἱ ἀντίδικοι περιπέσωσι λόγοις, οὗτος τοῖς ἐκείνου κἀκεῖνος τούτου ὅ ἐστι περιπεσεῖν τοῖς ἀλλήλων· ἀντιπαλλάξαντος γὰρ οὗτος τὰ ἐκείνου καὶ ἐκεῖνος τὰ τούτου. διὸ καὶ ἀντιστρέφον ἐκλήθη· εἰς πίστιν οὖν ἀσθενὲς τὸ τοιοῦτον, οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν ἔτι πιστεύεται. ἐν τούτῳ εὑρίσκεται καὶ τὸ ἄδοξον· καὶ ἐν αὐτῷ γὰρ ὁ δικαστὴς οὐ καταδέχεται τὴν κρίσιν· διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν τὸ τῆς κρίσεως ἀφανές, δηλοῖ ὅτι τὸ μὴ ἔχον ἀφανῆ κρίσιν, οὐ συνίσταται κατὰ τὸ προειλημμένον, ἐν ᾧ προκατελήφθησαν οἱ δικασταί· διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν δυνάμενον πέρας λαβεῖν, ἀσύστατον κατὰ τὸ ἄπορον. Ἄπορον γάρ ἐστι τὸ μὴ δυνάμενον πέρας λαβεῖν. δι' ὧν γὰρ προτρέπεις ἐν τῷ ἀπόρῳ, ἀποτρέπεις· καὶ δι' ὧν ἀποτρέπεις, προτρέπεις· οἷον Ἀλέξανδρος ὄναρ εἶδεν ὀνείρῳ μὴ πιστεύειν, καὶ βούλεται· ἐν δὲ τῷ λέγειν ἀνάγκην εἶναι καθάπερ ἐπὶ Ξυταίνης ἐξ ἴσου τοῖς μέρεσιν εἶναι δικαιώματα· γελοῖον γὰρ τοῦτό γε. ἐπεὶ κἂν ταῖς ἀληθιναῖς ὑποθέσεσιν οὐ πάντα ἐξ ἴσου τὰ δικαιώματα. καὶ οὐ διὰ τοῦτο τὰ τῆς ὑποθέσεως ἀνῄρηται· ἀλλ' ἀγωνιστικώτερον μὲν τὸ τὴν δύναμιν ἴσην, οὐ μὴν ἀσύστατον, εἰ μικρὸν τὸ ἕτερον ἰσχύει πλεῖον θατέρου· ἀλλ' ἐὰν μὲν καθάπαξ τὸ ἕτερον ἀπορῇ, τὸ δὲ ἄλλο πᾶσαν ἔχῃ τὴν εὐπορίαν, τότε ἀσύστατον κατὰ τὸ μονομερές· ἐὰν δὲ ἀμφότερα μὲν ἰσχύῃ τὰ μέρη, πλέον δὲ θάτερον ἰσχύῃ θατέρου, συνέστηκε μὲν, ἔλαττον δὲ ἰσχύει τὸ ἓν μέρος. καλῶς δὲ εἶπεν ἐπὶ τῷ πιθανῷ καὶ οὐ τῷ ἀληθεῖ· ἀμήχανον γὰρ ἑκατέρους τοῖς ἀληθέσι κεχρῆσθαι τοὺς ἀντιδίκους· εἰ γοῦν ἐναντία ἑαυτοῖς λέγουσι, πῶς δύναται καὶ οὗτος κἀκεῖνος ἀληθῆ λέγειν. τὸ τῆς κρίσεως ἀφανές. Ἀφανὲς λέγει, τῇ ἐκβάσει· οὐκ ἀφανὴς ἡ ἔκβασις· τοῦτο καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Ἀριστογείτονος ἐπισημαίνεται· πρὸς ἅπαντα ἔρχονται τὰ δικαστήρια· οἱ μὲν δικασταὶ ἀγνοοῦντες ὅ τι ψηφίσονται καὶ τὰ ἑξῆς· οἱ δὲ φεύγοντες μεθ' ἑαυτοῦ δείξων ἑκάτερος τὰ τῶν νόμων δίκαια ἰσχυρά· εἰ γὰρ δὴ πρὸ τῆς κρίσεως εἰδείη ὁ δικαστὴς τίνι θήσεται, πῶς οὐ

τὴν ἄλλως πως συναχθήσεται δικαστήριον. σημειωτέον οὖν καὶ τοῦτο, ὅτι δεῖ συνεστηκέναι τῷ ἀγνοεῖν τὸ πέρας τὸν δικάζοντα. καὶ τίνι τὴν ψῆφον προσθήσεται. δυνάμενον δὲ πέρας λέγει. ἀκολούθως καὶ τοῦτο. τί γὰρ ὄφελος ἀγῶνος τὸ πέρας ἄπορον ἔχοντος.

τὰ δ' οὖν τινος τούτων ἐνδεᾶ ταῦτα ἀσύστατά ἐστιν. εἰρήσεται δὲ καὶ κατ' εἶδος. ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. τὰ καὶ ἑνὸς μόνου τῶν τεσσάρων ἀποδέοντα κανόνων, ἐν τοῖς ἀσυστάτοις τετάχθαι δίκαιον. διδάξας δὲ τὰ συνεστῶτα πάντα. διὰ τῆς ἀναιρέσεως τῶν συνεστώτων, εἰσήνεγκε τὰ ἀσύστατα. φησὶ γάρ. τὰ δ' οὖν τινος τούτων ἐνδεᾶ, ταῦτα ἀσύστατά ἐστι. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀμέσων ἐναντίων, ἡ θατέρου ἀναίρεσις, θάτερον εἰσάγει. ὡς σκότος μὲν φῶς. ἢ τὸ ἔμπαλιν. τοῦτο δὲ ποιεῖν, διὰ τὸ τὰ μὲν συνεστῶτα θέσιν ἀσάγειν, ἄρσιν δὲ τὰ ἀσύστατα. φυσικῶς δὲ τὴν θέσιν τῆς ἄρσεως προηγεῖσθαι. ἐζήτησαν δέ τινες τί δήποτε περὶ διαιρέσεως συνεστώτων ἐπαγγειλάμενος ζητημάτων ποιεῖσθαι τὸν λόγον. νῦν ὥσπερ ἐπιλαθόμενος. τὸ μὲν ἐπάγγελμα ἀνεβάλετο. περὶ τῶν ἀσυστάτων δὲ οὐδὲν δέον ποιεῖται τὴν διδασκαλίαν. καίτοι ἀχρήσιμα ταῦτα, καὶ ἀνωφελῆ. τὰ δὲ συνεστῶτα, χρειώδη, καὶ ἐπωφελῆ. λέγομεν οὖν πᾶν τὸ μὴ ὂν φύσει, πρῶτόν ἐστι τοῦ πραττομένου. ἐκ γὰρ τοῦ μὴ εἶναι, τὸ πραττόμενον συνίσταται. ἐκ τῶν οὖν ἀσυστάτων, ἐπὶ τὰ συνεστηκότα φερόμεθα. ἀναλογεῖ μὲν γὰρ τοῖς μὴ οὖσι τὰ ἀσύστατα, τοῖς δὲ πραττομένοις τὰ συνεστηκότα. ἄλλως τε δὲ καὶ ὅτι ἔδει ἀπὸ τῶν ἁπλουστέρων χωρῆσαι καὶ ἐπὶ τὰ πολυειδέστερα. πολυειδέστερα δὲ τὰ συνεστηκότα τῶν ἀσυστάτων. τὰ μὲν γὰρ πολυειδῆ καὶ διάφορα. τὰ δὲ ἀσύστατα μονοειδῆ. ἑνὸς γὰρ ἐλλελειμμένου τῶν τεσσάρων αἰτίου φημὶ ἢ συνέχοντος ἢ κρινομένου ἀσύστατον γίνεται. ἀκολούθως οὖν τὰ μονοειδῆ, καὶ ἐνὶ γνωριζόμενα κανόνι καὶ σαφῆ πρὸς ἐξέτασιν. τῶν πολυειδεστέρων προτέτακται ὡς ἂν σαφής τε ὁ λόγος αὐτῷ ἐκ τούτου εἴη. καὶ τῇ τῶν ἐναντίων ἐπιγνώσει, τὰ ἐναντία διαδηλότερα γίγνοιτο. τῇ γὰρ τῶν ἐναντίων παραθέσει, τὰ πράγματα κρίνεται καὶ πρὸς τῶν συνεστώτων τὴν τούτων εἰσάγει διδασκαλίαν. τῇ μὲν δι' ὁρισμοῦ. τῇ δὲ καὶ διὰ τῆς τῶν καθ' ἕκαστα προσαγωγῆς, ἣν καὶ κατ' εἶδος καλεῖ σοφόν τι ποιῶν καὶ προμηθοῦς διδασκάλου. οὔτε γὰρ τὸ ὄνομα ἀκριβῆ γνῶσιν τοῦ ὑποκειμένου ποιεῖ. οὔτε ὁ λόγος κἂν εἰς τὰ μόρια διέξεισιν. ἕως ἂν καὶ ἡ πεῖρα αὐτῇ μαρτυρήσῃ οἷς μετὰ αἰσθήσει, οἷς δὲ καὶ παραδείγματι. ὃ δηλοῦν βούλεται τὸ εἰρήσεται δὲ καὶ κατ' εἶδος. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἐπειδὴ ὥσπερ φησὶ τὰ περιλοβαφῆ χαλκώματα περιέχει χρυσοῦ χρῶμα καὶ ποιεῖ ἄγνοιαν, οὕτω φησὶ καὶ τῇ ὁμοιότητι ἐγγίνεται πλάνη, καὶ νομίζει τις ἀπὸ τῆς ὁμοιότητος συνίστασθαι τὰ ἀσύστατα. διὰ τοῦτο λέγει καὶ κατὰ εἶδος τῶν ἀσυστάτων πρὸς κρίσιν ἀκριβῆ, καὶ λέγει ἑκάστου τὸ ὄνομα. τὸν ὅρον. τὸ παράδειγμα. ἵνα ἐκ πάντων βεβαιώσῃ τῶν ἀσυστάτων τὴν γνῶσιν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἀσυστάτων εἶδος τὸ μονομερές. ᾧ καὶ τὰ τῶν λόγων μὴ ἑκατέρωθεν ἰσχυρά. οἷον, πορνοβοσκὸς δέκα νέους κωμάζοντας, ἐπειδὴ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ὄρυγμα ποιήσας, ὑποδεξάμενος, ἀπέκτεινε καὶ φόνου φεύγει.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Παρὰ τὸν δεύτερόν ἐστι τοῦτο κανόνα. οὐ γὰρ ἔχει τὰς ἐξ ἑκατέρου μερίδος δικαιολογίας. ἐρρωμένας ὅπερ ἐκεῖ παρήγγελλεν, ἀλλὰ θατέρῳ τοῖν μεροῖν τὴν πᾶσαν ἰσχὺν προσνέμει τῶν λόγων. ἰστέον δὲ ὡς ὁ Ἀκύλας τὸ παρὸν κατὰ τὸν πορνοβοσκὸν παράδειγμα, τῶν κατὰ πρόσωπον ἀδόξου τρόπου φησὶν εἶναι. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ὥσπερ ἐπὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων τῆς διαιρέσεως ἀπὸ τῶν ἰσχυροτέρων ἤρξατο, οὕτως κἀνταῦθα ἀπὸ τῶν ἀπορωτέρων. τὰ γὰρ

μονομερῆ ἀπορώτερα καὶ τῶν ἀπεριστάτων. ὁ γὰρ μὴ παντάπασι φθέγγεσθαι δυνάμενος ὡς ὁ πορνοβοσκός, ἀπορώτερος τοῦ ὡς πατρὸς πως φθεγγομένου. κἂν γὰρ αἰτίαν μὴ ἔχῃ τῆς τοῦ υἱοῦ ἀποκηρύξεως. ἀλλ' οὖν ὡς πατὴρ ἐξουσίας ἐπείληπται. ἰστέον μέντοι, ὡς οὐ μόνον ἀπὸ τοῦ φεύγοντος τὸ μονομερὲς ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ κατηγόρου εὑρίσκεται. ὡς ἐπὶ τοῦ σώφρονος μειρακίου ὡς ἔφθη μὲν εἰσελθόντος. ἔστι δὲ ἀσύστατον τοῦτο. τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ φεύγοντος, τοῦ συνέχοντος ἐκλείποντος. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ κατηγόρου, τοῦ αἰτίου. ὥστε τὸ μονομερὲς γίνεται ἢ τοῦ συνέχοντος ἢ τοῦ αἰτίου ἐλλείποντος. οὐκ ἠγνόησε δὲ ὁ Ἑρμογένης τὸ ἀπὸ τοῦ κατηγόρου μονομερὲς ὥς τινες φιλονεικοῦσιν, ἀλλ' ἠρκέσθη ἐνὶ παραδείγματι, ὁποίῳ οὖν χαρακτηρίσαι τὸν λόγον. ἐπεὶ ὅτι οἶδε τοῦτο, δῆλον ἀφ' ὧν φησιν. ᾧ τὰ τῶν λόγων μὴ ἑκατέρωθεν ἰσχυρά. τὸ γὰρ ἑκατέρωθεν πάντως ἐπαμφοῖν. τοῦ, τε διώκοντος τοῦ, τε φεύγοντος λαμβάνεται. ἀλλ' οὐχὶ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ἀφωρισμένως. ἰστέον δὲ ὡς ταῦτα τὰ μονομερῆ δύναται καὶ συνεστῶτα γενέσθαι, εἰ τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ φεύγοντος τὴν τοῦ προσώπου ποιότητα ἐναλλάξει, οἷον ἀντὶ τοῦ πορνοβοσκοῦ στρατηγόν. τὸ γὰρ τοῦ προσώπου ἔνδοξον, οὐχ ἑτοίμην τὴν διαβολὴν ποιήσει. ἔχει γὰρ τὴν ἀγανάκτησιν διὰ τὴν ὕβριν. καὶ ἡ τῶν διωκόντων ποιότης παρέχει τὴν ἐξέτασιν διὰ τὸ πλῆθος τῶν φόνων. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ διώκοντος, εἰ ἀπὸ τοῦ ἐνδόξου εἰς ἄδοξον ἀμειφθείη τὸ πρόσωπον. εἰ γὰρ τὸ σῶφρον μειράκιον τοῖς μὲν, τῶν ἐραστῶν λεχθείη χαρίζεσθαι, τοῖς δὲ οὔ. ἔνοχον ἔσται ὡς ἄδοξον τῆς τῶν βροχισάντων αὐτοὺς ἀναιρέσεως. ἔχει τι κατηγορίαν τὸ προδιαβεβλῆσθαι τὸ πρόσωπον. καὶ πρὸς ἀσέλγειαν ἐνίους αὐτὸ ἐκδεδωκέναι. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἔστι τὰ γενικώτατα εἴδη τῶν ἀσυστάτων δύο. ἢ γὰρ τὰ ἐναργῆ, καὶ αὐτόθεν δῆλα, οὐ ζητεῖται. οἷον ὥσπερ ἐν ἡμέρᾳ οὐ ζητοῦμεν εἰ ἡμέρα ἐστίν. ἢ τὰ ἀδύνατα εὑρεθῆναι. οἷον, οἱ ἄρτιοι οἱ ἀστέρες. λείπεται λοιπὸν εἶναι ζητήματα ἐκεῖνα. ἃ καθ' ἑαυτὰ μὲν ἄγνωστά ἐστιν, ἀπὸ δὲ ζητήσεως εὑρεθῆναι δύναται. προστέτακται δὲ τὸ μονομερὲς τῶν ἄλλων, ὅτι ἑκάτερον πρόσωπον οὐκ ἔχει τὴν ἴσην χορηγίαν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν πάντων κύριόν ἐστι τῶν λόγων. τὸ δὲ ἄλλο παντελῶς οὐδὲν ἔχει εἰπεῖν. ἐν τοῖς ἄλλοις ἀσυστάτοις ἔχει τι λέγειν ἑκάτερον πρόσωπον, ἀλλὰ καθ' ἕτερόν τι ἀσύστατον διὰ τὸ μὴ πιθανὸν εἶναι τὸν λόγον, ἢ δι' ἄλλο τι. πάνυ δὲ ἀσύστατον. ὅταν μὴ ἔχειν τί λέγειν καθάπαξ θάτερον πρόσωπον. οἷον ὁ πορνοβοσκός. ἔχει μὲν γάρ τι λέγειν, τὸ κωμάζειν τοὺς νέους. ἀλλὰ διὰ τὴν ποιότητα τοῦ προσώπου, ἀσύστατόν ἐστιν. καὶ γὰρ ἔπραττον οἱ νέοι τοῦτο, ἐφ' ᾧ περ ἥδεται ὁ πορνοβοσκός. εἰ δὲ ἦν στρατηγὸς ὁ ποιήσας τὸ ὄρυγμα εἶχε λόγον, ἐνδόξου τοῦ προσώπου ὄντος. ἔστι δ' ὁ πάλιν ὁ μὲν κατήγορος ἀπέκλεισται λόγων. ὁ δὲ φεύγων πᾶσαν ἔχει τὴν ἐξέτασιν ὡς ἐπὶ τούτου. νόμος τὸν ἡταιρηκότα μὴ πολιτεύεσθαι. μειράκιον ἡταιρηκὸς κωλύει ὁ στρατηγὸς πολιτεύεσθαι. καὶ κρίνει αὐτὸν ὕβρεως τὸ μειράκιον. οὐκ ἔχειν οὐδὲν λέγειν. ὁ δὲ στρατηγός, πολλὴν εὐπορίαν ἔχει κατὰ τούτου τὴν ἐκ τῆς ἑταιρήσεως.

Δεύτερον, τὸ ἰσάζον δι' ὅλου. οἷον, δύο νέοι πλούσιοι. ἑκάτεροι ὡραίας ἔχοντες γυναῖκας κατὰ ταὐτὸν πεφωράκασιν ἐξιόντας ἀλλήλους ἐκ τῶν ἀλλήλων οἰκιῶν καὶ μοιχείας ἀλλήλοις ἀντεγκαλοῦσιν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τοῦτο παρὰ τὸν πρῶτον κανόνα ἐστίν. οὔτε γὰρ πρόσωπα οὔτε πράγματα ἔχει κρινόμενα. ἀλλὰ τὸ ἰσάζειν, ἀσύστατον ποιοῦσι τὴν κρίσιν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Καλῶς τὸ δι' ὅλου. ἓξ γὰρ ὄντων τῶν περιστατικῶν. προσώπου. πράγματος. αἰτίας. χρόνου. τόπου. τρόπου. εἰ μικρά τις τούτων ἐμπέσοι διαφορά, συνεστῶς ποιήσει τὸ ζήτημα. ἐπὶ προσώπου μὲν, εἰ ὁ μὲν πλούσιος, ὁ δὲ, πένης ἢ νέος ἢ πρεσβύ

της. τοῦ χρόνου δὲ, εἰ τὸν μὲν, ἐν νυκτὶ, τὸν δὲ, ἐν ἡμέρᾳ εἴποιμεν πεφωρακέναι ἀλλήλους. περὶ τόπου δὲ, οἷον ὁ μὲν ἐν βαλανείῳ, ὁ δὲ ἐν οἰκίᾳ. περὶ τρόπου δὲ, οἷον ὁ μὲν ταῖς θεραπαινίσι διαλεγόμενος. ὁ δὲ, αὐτοπροσώπως. αἰτίας δὲ, οἷον κάλλους. πράγματος δὲ. εἰ ὁ μὲν, ὑβρίζων ὁ δὲ φιλῶν. καλῶς οὖν τὸ δι' ὅλου προσκεῖται. ὅτι ὀλίγη τις ἐμπεσοῦσα τούτων διαφορὰ, συνεστῶσαν ποιήσει τὸ ζήτημα. εἰκότως δὲ ταῦτα δευτέραν ἔχειν τάξιν. κοινωνεῖ γὰρ τὸ μονομερεῖ τούτῳ. καὶ λόγους οὐκ ἔχει. καὶ ὅτι ὥσπερ διπλοῦν μονομερὲς ἂν εἴη. παρ' οὐδετέρου γὰρ μέρους λόγοι εὑρίσκονται. τούτῳ δὲ διαφέρει τῷ ἐν μὲν τῷ μονομερεῖ, ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους πάντῃ μὴ εἶναι λόγον. ἐνταῦθα δὲ εἶναι μὲν, ἀχρήστους δὲ τῷ τοὺς αὐτοὺς εἶναι. ἐλλείπουσι τοῦ κρινομένου. ὁ γὰρ δικαστὴς ταῦτα λεγόντων ἀμφοτέρων, ἀπορεῖ πρὸς τὴν κρίσιν. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Καλῶς τὸ δι' ὅλου. τουτέστι κατὰ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα. καὶ τὸ κατ' αὐτὸν δὲ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἵνα μηδὲν παρὰ τὸν καιρὸν διαφορά τις γένηται. οἷον ὁ μὲν, νύκτωρ, ὁ δὲ μεθ' ἡμέραν. δύναται γὰρ ὁ ἕτερος λέγειν. οὐκ ἂν μεθ' ἡμέραν ταῦτα ἐποίουν. ἡ δὲ νὺξ μᾶλλον πρὸς μοιχείαν ἁρμόττει. ἄλλο παράδειγμα τοῦ ἰσάζοντος. δύο κατὰ ταυτὸν εἰς ἕνα βάλλοντες σκοπὸν, ἥμαρτον μὲν ἀμφότεροι τοῦ σκοποῦ. βάλλουσιν ἀλλήλους, καὶ κρίνουσιν ἀλλήλους. ἔστι δὲ εὑρεῖν καὶ κατὰ αἴτησιν δωρεᾶς ἰσάζον. οἷον δύο κατὰ ταυτὸ ἀριστεύσαντες, αἰτοῦσι τὸν ἀλλήλων θάνατον.

Τρίτον, κατὰ τὸ ἀντιστρέφον. οἷον ἀπῄτει τις δάνειον καὶ τόκους. ὁ δὲ παρακαταθήκην φάσκων ἔχειν. οὐκ ὀφείλειν ἔλεγε τόκους. μεταξὺ πεποίηται χρεῶν ἀποκοπὰς ὁ δῆμος. καὶ ὁ μὲν, ὡς παρακαταθήκην ἀπῄτει, ὁ δὲ ὡς χρέως οὐκ ὀφείλειν ἔλεγεν. ἐνταῦθα γὰρ οὔτε διάφορα, οὔτε ἰσχυρὰ τὰ τῶν πίστεων αὐτοῖς περιπετεῖς γὰρ τοῖς ἑαυτῶν ἄμφω γεγόνασι λόγοις. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Καὶ τοῦτο παρὰ τὸν δεύτερον κανόνα ἐστίν. οὐ γὰρ ἰσχυρὰ τὰ τῶν πίστεων αὐτοῖς, ἀλλὰ σαθρότατα. διαφέρει δὲ τοῦ ἰσάζοντος. ὅτι ἐκεῖ μὲν τοῖς ἀλλήλων, ἐνταῦθα δὲ τοῖς ἑαυτῶν οἱ δικαζόμενοι περιπίπτουσι λόγοις. ἀντιστρέφουσι γὰρ καὶ ἐναλλάττουσι τοὺς λόγους. ὃ γὰρ ἔλεγεν ὁ κατήγορος πρότερον, πάλιν λέγει, καὶ διὰ τοῦτο ἀντιστρέφον καλεῖται. ἔστι δὲ ἀσύστατον, κατὰ τὸ κρινόμενον. καὶ γὰρ εὑρίσκεται μὲν τὸ συνέχειν καὶ αἴτιον, ἀπορεῖ δὲ πρὸς τὴν κρίσιν ὁ δικαστής. συσταίη δ' ἂν τῷ προσδιορισμῷ τῆς ποιότητος. οἷον ἵν' οὕτως ὁρίσωμεν. ἀπῄτει τις δάνειον καὶ τόκους. ὁ δὲ, ἀργύριον μὲν ἔχειν ὁμολογεῖ τόκους δὲ οὔ, ἀλλ' οὐδὲ δάνειον. προσδιορισμὸς γάρ τοῦτό ἐστι τῆς ποιότητος. τρίτην δὲ τάξιν εἴληφε τοῦτο. ἐπεὶ δοκεῖ πῶς ἔχειν λόγους. καὶ τοῦτο τοῦ ἰσάζοντος διενήνοχε. κοινωνεῖ μὲν γὰρ καὶ αὐτὸ τῷ μονομερεῖ, καὶ τῷ ἰσάζοντι. τῷ μὲν μονομερεῖ, κατὰ τὸ μὴ ἐξεταζομένους ἔχειν τοὺς λόγους, διαφέρει δὲ ἀμφοτέρων. τοῦ μὲν πρώτου ὅτι εἰ καὶ ἀχρήστους, ἀλλ' οὖν παρ' ἑκατέρου μέρους ἔχει λόγους. τοῦ δὲ δευτέρου, ὅτι οὐ τοὺς αὐτοὺς, ἀλλὰ διαφόρους ἔχει λόγους, καὶ ὅτι τὸ μὲν δεύτερον ἅμα καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τοὺς λόγους ἔχει γινομένους. ἐν δὲ τούτῳ, ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ χρόνῳ. καὶ ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἐξισάζουσι, τοῖς ἀλλήλων χρῶνται λόγοις. πρὸς μὲν ἀλλήλων ἀναστροφὴν, οὐ μέντοι καὶ ἑαυτῶν. ἐν δὲ τοῖς ἀναστρέφουσι πρὸς ἀναστροφὴν αὐτῶν ὁρᾷ τὰ παρ' ἑκατέρου λεγόμενα. ἐζήτηται δὲ εἰ διαφέρειν ἀποδείκνυται τὸ ἀντιστρέφον τοῦ ἰσάζοντος, πῶς ἐνταῦθα αὐτός φησι, ὅτι οὐ διάφορα, οὐδὲ ἰσχυρὰ τὰ τῶν πίστεων. φαμὲν οὖν ὡς διὰ τοῦτό φησιν οὐ διάφορα, ἐπειδὴ οἷς ὁ διώκων ἰσχυρίζεται πρότερον, τοῖς αὐτοῖς πάλιν ὁ φεύγων, τοῖς αὐτοῖς μετὰ ταῦτα ὁ διώκων. καὶ τοῖς ἀλλήλων ἐκ τούτων ἁλίσκονται ἑτέροις. διὸ καί τοι διάφορα κατὰ

ταῦτα ὄντα, οὐ διάφορα μετὰ βραχὺ εὑρίσκεται. ἀμείβουσι γὰρ τῇ τάξει τοῦ χρόνου καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις. διάφορα δὲ μὴ ὄντα, οὐδὲ ἰσχυρά ἐστιν. οὐδὲ γὰρ ἐπαίρονται τὸν ἀκροατὴν, τὰ οἰκεῖα ἀρνούμενος ἕκαστος καὶ περὶ τὰ τοῦ ἀντιδίκου καταφεύγων. ἄλλοι δέ φασιν, ὡς οὐ διάφορα εἶπεν, ἀλλ' οὐχὶ οὐ πολλὰ, ὅτι γὰρ οὐ πολλὰ, ἐνταῦθα γνωστέον. ὁ μὲν γὰρ παρακαταθήκην ἀπαιτεῖ καὶ μιᾷ ἀποδείξει χρῆται τῷ λέγειν, ὅτι, σὺ εἶπας. ὁ δὲ δάνειον ὁμολογεῖ, καὶ ἰσχυρίζεται τὸ σὺ εἶπας καὶ αὐτός.

Τέταρτον κατὰ τὸ ἄπορον. οὗ μὴ ἔστι λύσιν εὑρεῖν μηδὲ πέρας. οἷον ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς ὄναρ εἶδεν ὀνείροις μὴ πιστεύειν, καὶ βούλεται. ὅτι γὰρ ἂν συμβουλεύῃ τις ἐνταῦθα, τὸ ἐναντίον αὐτῷ περανεῖ. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἀδιαφόρως χρῆται τῇ τάξει τῶν ἀσυστάτων. καὶ λαμβάνει τέταρτον εἶδος κατὰ τὸ ἄπορον, ὅπερ ἐν τῷ ὁρισμῷ τελευταῖον ἔθηκε. γίνεται δὲ τὸ ἄπορον, ἢ νικᾷ τις τοῖς ἰδίοις ἐναντιοῦται λογισμοῖς, καὶ ἄλλο παρ' ὃ βούλεται κατασκευάζει. οἷον ἵν' ᾖ τὸ κατασκευαζόμενον τῇ κατασκευῇ ἐναντίον. ὅτ' ἂν γὰρ συμβουλεύῃς ὅτι τοῖς ὀνείροις δεῖν πείθεσθαι, αὐτῷ τῷ νῦν ὀνείρῳ ἠπίστησας, ὅτ' ἂν δὲ μὴ πείθεσθαι, αὐτῷ ἐπίστευσας τῷ συμβουλεύοντι μὴ πείθεσθαι. κοινωνεῖ δὲ καὶ τοῦτο τοῖς προλαβοῦσι, τῷ ἀχρήστους ἔχειν τοὺς λόγους. διαφέρει δὲ τοῦ τε ἰσάζοντος, καὶ τοῦ ἀντιστρέφοντος. τοῦ μὲν ἰσάζοντος, ὅτι οὐ τοὺς αὐτοὺς ἔχει λόγους, οὐδὲ τοὺς ἴσους. τοῦ δὲ ἀντιστρέφοντος, καθὸ ἐν μὲν τῷ ἀντιστρέφοντι, τοῖς ἰδίοις λόγοις ἐναντιοῦνται. καὶ γὰρ τὰ προειρημένα ἀρνούμενος περὶ τὰ τοῦ ἐναντίου καταφεύγει. ἐν δὲ τῷ ἀπόρῳ ὁ διώκων, διάφορόν τε ἔχει τὴν ἐξέτασιν. καὶ ἐκ διαφόρων γινομένην ἀποδείξεων κατασκευάζεσθαι. ὅ, τε γὰρ συμβουλεύων πείθεσθαι, πολλὰ καὶ ἱκανὰ πρὸς ἀπόδειξιν ἔχει τοῦ πεῖσαι. ὅ, τε μὴ πείθεσθαι ὁμοίως. τὸ δὲ πέρας τῆς συμβουλῆς ἑαυτῷ ἐναντιούμενον, οὐκ ἔχει τὴν κατασκευήν. οὐ γὰρ οἱ λόγοι πίστιν οὐκ ἔχουσιν ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὸ κατασκευαζόμενον ἐναντίον ὂν τοῖς κατασκευάζουσι τὴν ἀπορίαν δίδωσι τῷ ἀκροατῇ. ἐν δὲ τῷ ἀναστρέφοντι ἐν ἑτέρῳ, καὶ ἑτέρῳ καιρῷ συμβαίνει τὸ ἐναντίωμα. ὅμοιον τούτῳ, καὶ τὸ κατὰ κόρακα καὶ τισίαν, καὶ ὁ κροκοδειλίτης, ἀλλὰ καὶ τὸ τοιοῦτο πλάσμα. μάντεως θυγάτηρ ὑπὸ λῃσταῖς ἐγένετο. ἦλθεν ὁ μάντις αἰτῶν τὴν παῖδα. οἱ δὲ, ὤμοσαν αὐτῷ δώσειν εἰ τἀληθῆ μαντεύσαιτο περὶ τοῦ πότερον λήψεται ἢ οὔ. ὁ δὲ, οὐ λήψομαι ἔφη, καὶ βουλεύονται οἱ λῃσταί. εἰ γὰρ δοῖεν αὐτῷ τὴν κόρην, ψευδομένῳ δώσουσιν ἔφη γὰρ οὐ λήψομαι. εἰ δὲ μὴ δοῖεν, οὐκ εὐορκήσουσιν. ἀληθεύοντι μὴ πληροῦντες τὰς ὑποσχέσεις. συσταίη δ' ἂν ταῦτα πάντα τὸν ἐκ τοῦ χρόνου λαβόντα διορισμόν. οἷον τὸν μὲν κατὰ ἀλέξανδρον ὄνειρον οὕτως. ὄνειρον ἀλέξανδρος εἶδεν τοῖς μετὰ ταῦτα ὀνείροις, ἢ τοῖς μεθ' ἡμέραν μὴ πιστεύειν. τὸ δὲ κατὰ τισίαν καὶ κόρακα. εἰ λέγοι εἰ εἴσω τῶν δύο ἐτῶν νικήσω τὴν πρώτην δίκην. τὸ δὲ περὶ τοῦ μάντεως. εἰ εἴποι σήμερον δὲ οὐκ ἀποδοίη τε αὔριον δέ. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Τοῦτο ἀκριβῶς παρὰ τὸν τέταρτόν ἐστι κανόνα, οὐ γὰρ δύναται πέρας λαβεῖν. αὐτόθεν ἀπὸ τῆς προσηγορίας πρόδηλον τὸ λεγόμενον. δεῖ γὰρ τὸ σύμβουλον τοιοῦτον εἶναι, ὥστε καὶ συμβουλεύειν περὶ τῶν δυναμένων πέρας λαβεῖν. οἷον βοηθῆσαι ὀλυνθίοις, ἢ πείσασθαι πολεμίοις. ἢ ἄλλ' ὅ, τι περὶ οὗ πρόκειται ἡ συμβουλή, εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἔχει, ματαία ἡ συμβουλὴ τέλος μὴ ἔχουσα. ἐνταῦθα δὲ ἑκάτερος τῶν συμβούλων εἰς ἐναντίον τῷ σκοπῷ πέρας τελευτήσει. εἰ μὲν γὰρ τῷ φανέντι ὀνείρῳ πείθεσθαι συμβουλεύσει, ἐναντιώματι μεγάλῳ περιπεσεῖται. οἷς γὰρ κελεύσει πεισθέντα τῷ φανέντι. καὶ ἄλλως εἰ μὲν λέγει ὁ σύμβουλος ὅτι δεῖ πείθεσθαι τῷ φανέντι. ἀπιστεῖν τοῖς ὀνείροις πέπεισται

πάλιν. ὀνείρῳ μὴ πιστεύειν συμβουλεύων. εἰ δὲ πάλιν λέγει, ὅτι δεῖ πιστεύειν ὀνείροις, τί ἠπίστησε τῷ φανέντι. καὶ ἄλλως εἰ μὲν λέγει ὁ σύμβουλος, ὅτι δεῖ πείθεσθαι τῷ φανέντι. καλὸν γοῦν τὸ πείθεσθαι τῷ ὀνείρῳ· διὰ γὰρ τούτου σημαίνουσιν ἡμῖν οἱ θεοὶ περὶ ὧν βούλονται, τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ πάντων ὀνείρων ἰσχύει. οὐκ ἔστιν πᾶσι πείθεσθαι δεῖ τούτων τῷ λόγῳ. εἰκότως οὖν ἄπορον ἐκλήθη. ἄπορον γάρ ἐστιν. ἐν ᾧ τὸ ἐναντίον οὗ βούλεταί τις κατασκευάζει. καὶ ἐξ ὧν τις προτρέπεται ἀποτρέπει. καλεῖται δὲ καὶ μαχόμενον. διαφέρει δὲ τοῦ ἀντιστρέφοντος. ὅτι ἐν μὲν τῷ ἀντιστρέφοντι τοῖς ἑαυτῶν μόνον λόγοις ἐναντιούμεθα, οὐ τῷ βουλήματι τῷ ἑαυτῶν ἀντιπίπτομεν. καὶ θάτερον θατέρου ἀναιρετικὸν γίνεται. ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἀπαιτοῦντι τὸ δάνειον σκοπὸς ἦν τὸ ἀπολαβεῖν τὰ χρήματα. καὶ οὐ μάχεται τῇ γνώμῃ τῇ ἑαυτοῦ, εἴτε παρακαταθήκην, εἴτε δάνειον λέγει. ἐν δὲ τῷ ἀπόρῳ ἐὰν εἴπῃς μὴ πιστεύειν, πιστεύεις τῷ φανέντι. καὶ ἐν τούτῳ τὰ ἐναντία τῇ βουλήσει περαίνομεν. οὐ τῷ λόγῳ. ὅρα δὲ πῶς φησι πρῶτον μὲν τὸ ὄνομα ἄπορον, οὗ μή ἐστι πέρας εὑρεῖν. καὶ μετὰ ταῦτα, τὸ παράδειγμα. εἴπομεν δὲ καὶ ἄλλο παράδειγμα παρὰ τὸ κείμενον. ἔγραψέ τις ψήφισμα, μὴ κυρωθέντος αὐτοῦ. γράφει ἕτερον, ὥστε μὴ πιστεύειν ψηφίσματι. εἰ γὰρ πεισθείημεν αὐτῷ λέγοντι, εὑρισκόμεθα τῷ αὐτοῦ πιστεύσαντες. εἰ δὲ βεβαιώσομεν τὸ μὴ πιστεύειν, τὸ παρ' αὐτοῦ γραφὲν ἀναιρέσομεν.

Πέμπτον κατὰ τὸ ἀπίθανον, οἷον εἰ Σωκράτης τις πλάττειν πορνοβοσκοῦντα. ἢ Ἀριστείδην ἀδικοῦντα.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Καὶ τοῦτο παρὰ τὸν δεύτερόν ἐστι κανόνα. οὐ γὰρ ἐκ πιθανῶν σύγκειται λόγων, ἀλλὰ ταῖς πάντων ἀκριβῶς ἐναντίων δόξαις, οὐ συνᾴδοντα λέγειν ἐπιχειρεῖ. τριῶν δὲ ὄντων περὶ ἕκαστον τῶν πραγμάτων. χρήσεως, καὶ φύσεως, καὶ δόξης, τὰ μὲν δύο τῷ ῥήτορι ἀπονενέμηται, χρῆσις, καὶ δόξα. φύσις δὲ τοῖς φιλοσόφοις. αὐτῶν δὲ τῶν δύο τῶν πρὸς τοῖς ῥήτορσι, κυριώτερον τὸ τῆς χρήσεως, ἀπὸ γὰρ αὐτῆς καὶ ἡ δόξα ἀναφαίνεται. εἰ γὰρ καὶ τὰς φύσεις οὐκ ἐπιζητοῦσι τῶν πραγμάτων, ἀλλ' οὖν ἐκ τῆς χρήσεως οἶμαι τὸ δέ τι εἶναι τουδὶ τοῦ πράγματος νομίζουσιν, ἢ οὐ νομίζουσιν διὸ παρὰ τὸ ἄπορον πρῶτον ἔταξε τοῦ ἀπιθάνου. ὡς τὸ μὲν, ἀπὸ τῆς χρήσεως ἔχον τὴν βλάβην, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς δόξης.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Ἀσθενησάντων τῶν ἀσυστάτων, ἐπὶ τὰ μᾶλλον ἔχοντα λόγον χωρεῖ. σκόπει γὰρ, ὅτι τὸ μὲν μονομερὲς, ἐκ τοῦ ἑνός ἐστι πάντῃ ἐλλελειμμένον. τὸ δὲ, ἐξισάζον ἔχει μὲν ἐξ ἑκατέρου λόγους, τοὺς αὐτοὺς δέ. τὸ δὲ ἀντιστρέφον ἔχει μὲν διαφόρους λόγους καὶ τοὺς αὐτοὺς, πίστιν δὲ οὐκ ἔχοντας. τὸ δὲ ἄπορον, καὶ λόγους ἔχει, καὶ οὐ τοὺς αὐτοὺς, καὶ πίστιν δεχομένους. ἐκ δὲ τοῦ κατασκευαζομένου τὸ ἀσύστατον. τὸ δὲ ἀπίθανον ὕλην ἔχει πάντων πλείονα, διὸ καὶ σχεδὸν συνέστηκεν. ὥστε καλῶς ἤδη εἴρηται. ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐξεταζομένων προσώπων καὶ πραγμάτων, ἀπὸ τῶν πολυϋλωτέρων διεχώρησεν ἐπὶ τὰ ἀπορώτερα καὶ ἀσθενέστερα, οὕτω πάλιν ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν πορωτέρων ἐπὶ τὰ εὐπορώτερα. ὡς γὰρ ἐκεῖ τὸ συνεστάναι χαρακτηριζόμενα ἐπιζήτει τὰ πλείονα σύστασιν χορηγοῦντα προτάττειν, οὕτω κἀνταῦθα τὰ τῷ ἀσυστάτῳ τὸ ἑαυτοῦ εἰληχότα γνώριμον. τὰ ἀπορώτερα τῶν εὐπορωτέρων προτιθέναι φιλεῖ. ταύτῃ τοι καὶ τοὺς τοῦ κανόνος τέσσαρας προσδιορισμοὺς, οὐ κατὰ τάξιν ἐπὶ τῶν ὑποδειγμάτων φυλάττειν, ἀλλὰ φύρδην, καὶ ἀναμὶξ, ὡς ἂν ἡ χρεία τῶν ἀσυστάτων τὴν τάξιν παρέχηται. Ἐζήτησαν δέ τινες. πῶς τὸ παρὸν ἀσύστατόν ἐστι. καίτοι καὶ Σωκράτης καὶ Ἀριστείδης γραφὰς ὑπέμειναν. καὶ ὁ μὲν, ἐξωστρακίσθη, Σωκράτης δὲ θανάτῳ ἐζημιώθη. εἰ δὲ μὴ ἐν κατὰ τούτων κατηγορία, πῶς ἔργῳ ἑκάστοτε φαίνεται. φαμὲν οὖν, ὡς τούτῳ ἀπίθανόν ἐστι, καὶ τὰ τούτῳ ὅμοια, ἢ νίκη κατ' αὐτὸ τοῦτο καθ' ὃ ἔνδοξόν ἐστι τὸ πρόσωπον πειρᾶταί τις διαβάλλειν.

Σωκράτης τε γοῦν ἐπὶ σωφροσύνῃ βοώμενος, καὶ Ἀριστείδης ἐπὶ δικαιοσύνῃ, ἀπίθανον ποιήσουσι τὸν ἐπιχειροῦντα, ἐπὶ τούτοις αὐτοῖς γράφεσθαι. οἷον Σωκράτη μὲν ἐπὶ ἀσελγείᾳ, Ἀριστείδην δὲ ἐπὶ ἀδικίᾳ. ἡνίκα δὲ οὐ κατὰ τοῦτο καθ' ἕτερον δὲ, πρόσωπον γὰρ οὐδὲν ἀναμάρτητον, συνίσταται. οἷον εἰ Ἀριστείδην λειποταξίου τις γράψεται ἢ ὑπερηφανείας, Σωκράτην δὲ ἀσεβείας. ἃ καὶ κατ' αὐτῶν γεγενημένα, τὸν μὲν, ἀποκτανθῆναι. Ἀριστείδην δὲ ἐξοστρακισθῆναι πεποίηκεν. οὕτως καὶ Ἀχιλλέα μὲν δειλίας τις γραφόμενος ἢ λειποταξίου ἀπίθανος. προδότην δὲ καὶ χρημάτων ἥττονα ἢ ὑπερήφανον, πιθανός. ὥστε τὰ ἀπίθανα κατὰ ἐναλλαγὴν τοῦ πράγματος συνίσταται.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Οὐκ ἀγνοοῦμεν ἀπὸ τῆς ἱστορίας τὴν τούτων ποιότητα. διαβεβοημένοι γὰρ οἱ ἄνδρες ἐπὶ τοῖς βελτίοσιν ἦσαν. ὁ μὲν Ἀριστείδης ἐπὶ δικαιοσύνῃ, ὁ δὲ Σωκράτης ἐπὶ σωφροσύνῃ. εἰ τοίνυν ἐπιχειρέοι τις τὰ ἐναντία περιτιθέναι τῆς δόξης καὶ λέγοι τὸν σώφρονα πορνοβοσκὸν, ἢ τὸν δίκαιον ἀδικοῦντα. τίς ἀνέξεται παντάπασιν ἀπίθανα διαβάλλοντος. ἀλλ' εἴποι τις ὅτι μεταβέβληται πολλάκις καὶ φύσιν, ἀλλὰ φαμέν. ὅτι κἂν ἀληθὲς δῶμεν τοῦτο μεταβάλλεσθαι, ἀλλὰ διὰ τὴν δόξαν τῶν ἀνδρῶν τὴν ἤδη κρατήσασαν ὡς νόμον, ἀπίθανόν ἐστι τὸ πλάσμα. μάχεται γὰρ αὕτη καὶ τῇ ἀληθείᾳ. δέεται δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ πιθανοῦ. καὶ γοῦν αὐτὸ τὸ ἀληθὲς ἐὰν μὴ ἔχῃ τὸ πιθανὸν, μάταιον εἰς τὸ πείθειν. δεῖ δὲ νοεῖσθαι ἀπίθανον. καὶ ἅμα προκεῖσθαι τῷ λόγῳ τὸ καθ' ὑπερβολήν. τὰ γὰρ πρὸς ὑπερβολὴν ἄδοξα ἀσύστατα. τὰ δὲ μὴ πρὸς ὑπερβολὴν. συνίσταται. παράδειγμα ἄλλο τοῦ ἀπιθάνου. περικλῆς τῇ ἀστασίᾳ συνόντα Σωκράτη, κρίνει μοιχείας.

Ἕκτον κατὰ τὸ ἀδύνατον. οἷον εἰς σιφνίους τις ἢ μαρωνείτας περὶ ἀρχῆς τῶν Ἑλλήνων, εἴποι βουλεύεσθαι, ἢ τὸν Πύθιον ψεύδεσθαι.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Καὶ τοῦτο παραπλησίως τῷ πέμπτῳ, περὶ τὸν δεύτερόν ἐστι κανόνα. οὔτε γὰρ πιθανοὶ, οὔτε ταῖς πίστεσιν ἰσχυροὶ οἱ ἐν αὐτῷ λόγοι. διαφέρει δὲ τοῦ ἀπιθάνου. ὅτι τὸ μὲν, ἀδύνατον, τὸ δὲ, ἀπίθανον, τῶν ἐνδεχομένων ἐστίν. ἐνδέχεται γοῦν Σωκράτη τε διὰ φιλαπίαν ἑτέραν χορηγῆσαι τροφὴν, καὶ Ἀριστείδην ἀπατηθέντα πρᾶξαί τι ἄδικον.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Τοῦτο οὐκ ἠδυνάτο πρὸ τοῦ ἀπιθάνου τάττεσθαι. εἰ γοῦν καὶ ἀπὸ τῶν σφόδρα ἀσυστάτων ἐπὶ τὰ ἧττω καταβαίνειν ἐπάγεται, ἀλλ' οὖν ὡς βουλόμενος ὁ τεχνικὸς ἀεὶ τὰ πρόσωπα τῶν πραγμάτων προτάττειν, καὶ ἐπὶ τῶν παρόντων τὴν ἰδίαν ἐφύλαξε πρόθεσιν. καὶ τὸ ἀπίθανον τοῦ ἀδυνάτου προέταξε. καὶ γοῦν τὸ μὲν ἀπίθανον, διὰ τὴν τῶν προσώπων ποιότητα γίνεται, τὸ δὲ ἀδύνατον διὰ τὴν τοῦ πράγματος. ἄλλως τε δὲ. τὸ ἀδύνατον ἐπιτεταμένον ἐστὶν ἀπίθανον. καὶ πᾶν μὲν ἀδύνατον, ἀπίθανον. οὐ μέντοι καὶ ἔμπαλιν. καὶ τὸ μὲν ἀπίθανον, ἐκ τῆς προαιρέσεως. ἠδύνατο γὰρ Σωκράτης πορνοβοσκεῖν, ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο. τὸ δὲ ἀδύνατον, οὐκ ἐνδεχόμενον γενέσθαι. ὅπερ ἐκ φύσεως γίνεται. ἔτι καὶ τὸ ἀπίθανον, ἀδυνάτου τάξιν ἐπέχει. εἰ γὰρ ἀπίθανον ἐστιν, οὐκ ἂν ἐγένετο. οὐδὲ δυνατὴν ἔχει τὴν κατηγορίαν ὡς ἐπαναβεβηκός. τὸ δὲ ἀδύνατον, δύναται μὲν πιθανοὺς ἔχειν λόγους, τὸ δὲ πέρας ἀδύνατον. ὥσπερ ὡς ἔφαμεν, οἰκεῖόν ἐστι τοῦ πράγματος. κοινωνεῖ δὲ τοῦτο σφόδρα τῷ ἀπόρῳ. ὥσπερ γὰρ ἐκείνου τὸ πέρας ἀδύνατον, οὕτω καὶ τούτου. Διαφέρει δὲ, ὅτι ἐνταῦθα μὲν, κατὰ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων τὴν κοινὴν ἁπάντων ἐστὶν ἀδύνατον. ἐκεῖ δὲ, μόνῃ τῇ αὐτοῦ τοῦ κατασκευαζομένου φύσει, καὶ τῷ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὀνείρῳ, καὶ τῇ τοῦ μάντεως προτάσει μόναις ταῖς κατασκευαῖς ἐναντία τὰ κατασκευαζόμενα. Ἐπὶ μέντοι τοῦ τὸν Πύθιον ψεύδεσθαι, καὶ τῇ κοινῇ φύσει τοῦ πράγματος εὑρίσκεται τοῦτο ἐναντίον. οὐδέποτε γὰρ θεὸς ψεύδεται. πάλιν ἐὰν εἴπω ὅτι Θετταλοὶ τὴν Ὄσσαν

ἐπὶ τὸ πήλιον, καὶ τὸν ὄλυμπον βούλονται θέντες ἀναβαῖεν ποιῆσαι τὸν οὐρανόν, τῇ φύσει τῶν πραγμάτων καὶ τοῦτό ἐστιν ἐναντίον. Σιφνίους δὲ καὶ μαρωνείτας ὑπόδειγμα τίθησι, καίτοι οὐ τῶν ἀδυνάτων τοῦτο εἴγε οἱ ἐκ πέλλης περὶ ἀρχῆς τῶν ἑλλήνων ἐβουλεύσαντο, ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ἡρόδοτον, καὶ θουκυδίδην πολλαὶ πόλεις τὰς τύχας αἱ μὲν, ἐπὶ τὸ μεῖζον, αἱ δ᾽ ἐπὶ τὸ ἔλαττον ἤμειψαν. οὐδὲν οὖν ἄτοπον καὶ σιφνίους ἢ μαρωνείτας τῷ χρόνῳ αὐξηθέντας πρὸς τοῦτο ἰδεῖν. Ἔοικεν οὖν ὁ τεχνογράφος τέχνην συνιστὰς, τῶν μὲν ἑλληνικῶν πραγμάτων ἤδη ἐκλελοιπότων καὶ τῆς ῥωμαίων ἀρχῆς γενομένης, ἐν ᾗ δι᾽ ὅλου σιφνίους καὶ μαρωνείτας ἀσθενεῖς παρειλήφαμεν. φασὶ γοῦν ἐκεῖνος ἐν συμβουλευτικοῖς, εἰ μὲν σιφνίους ἢ μαρωνείτας περὶ ἀρχῆς συνεβούλευον, συσταίη δ᾽ ἂν καὶ τοῦτο ἐναλλαγῇ προσώπου. εἰ λέγοιμεν περὶ μὲν οὔσης, βούλονται οἱ θεοί. ἐπὶ δὲ τῆς ἀρχῆς, βούλονται λακεδαιμόνιοι. ἐπὶ δὲ τῆς πυθίας, εἰ τὸν πρόμαντιν εἴπω ψεύδεσθαι, ὡς καὶ δημοσθένης πολλάκις τὴν πυθίαν φιλιππίζειν ἔλεγεν.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἴσμεν ὅτι καθάπαξ ἀσθενῆ ταῦτα τὰ γένη καὶ εὐτελῆ. πόθεν οὖν τούτοις ἡ ῥώμη. πόθεν βουλεύσασθαι δύναται τὸν περὶ ἡγεμονίας, καὶ μάλιστα τῆς ἑλλάδος ἁπάσης. μεῖζον γοῦν τῆς δυνάμεως αὐτῶν καθόλου τὸ ἐγχείρημα. παραπλήσιον δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ πυθίου. πῶς γὰρ θεὸν ψεύσασθαι δυνατὸν, ὡς τὸν ἐπιχειροῦντα τὰ τοιαῦτα πλάττειν ζητήματα, εὐήθη κρινοῦμεν, καὶ ἀνόητον. ὅμοιον δὲ κἀκεῖνο ἀλέξανδρος βουλεύεται μεταθεῖναι τὰς νήσους εἰς ἤπειρον. φασὶ δέ τινες. ὅτι οὐ τάξει λέγει τὰ ἀσύστατα. ἔδει γὰρ ὕστερον τετάχθαι τὸ ἀπίθανον τοῦ ἀδυνάτου, καθ᾽ ὃ τὸ ἀδύνατον πλέον ἀσύστατόν ἐστιν. οἱ δὲ βουλόμενοι τάξιν ἔχειν φασὶν, ὅτι τὸ ἀδύνατον ἐκ τοῦ ἀπιθάνου σύγκειται. συναγωγὴ γὰρ ἀπιθάνων ἀποτελεῖ τὸ ἀδύνατον. ἄτοπον δὲ ἡμᾶς τὸ γενόμενον, καὶ δεύτερον ζητεῖν. πρὶν τὸ ἀποτελοῦν καὶ ποιοῦν εἰδέναι. πρότερα γὰρ τῇ φύσει τὰ ποιοῦντα τῶν γινομένων ὥσπερ πατὴρ ἀμηρῶν υἱοῦ. οὐκ ἀγνοήσας δὲ, ὡς ἀσθενὲς, καὶ σαθρὸν τὸ κατὰ σιφνίους, καὶ μαρωνείτας τοῦ ἀδυνάτου παράδειγμα. προσετέθη τῆς τοῦ ψεύδεσθαι τὸν πύθιον προσθήκης. οὐκ ἀδύνατον γὰρ ἦν ἐκείνους περὶ ἀρχῆς τῶν ἑλλήνων ἀμφισβητεῖν. καὶ γοῦν αἱ μυκῆναι μικρὸν πόλισμα, ὡς μέμνηται θουκυδίδης, ὅμως ἦρξεν.

Ἕβδομον κατὰ τὸ ἄδοξον. οἷον, ἐκμισθώσας τις τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, τὸν μισθὸν οὐκ ἀπολαμβάνων, δικάζεται τῷ μισθωσαμένῳ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Ἄδοξόν φησιν ἐνταῦθα οὐ τὸ εὐτελές. πολλὰ γοῦν καὶ τῶν εὐτελεστάτων πραγμάτων ἐξέτασιν ἐν ζητήμασιν ἐπιδέχεται, ἀλλὰ τὸ κακόδοξον, καὶ αἰσχρόν. Ἰστέον δὲ ὡς ἀκύλας ἄδοξον κατὰ τὸ πρᾶγμα τὸν τρόπον τοῦτον καλεῖ. ἡμάρτηται δὲ καὶ οὗτος ὁ τρόπος. παρά τε τὸν δεύτερον κανόνα, καὶ παρὰ τὸν τρίτον, ποίαν γὰρ ἰσχυρὰν προβαλεῖται πίστιν ἀνὴρ προαγωγὸς τῆς αὐτοῦ γαμετῆς ὑπὲρ οὕτω διαβεβλημένης πράξεως κατηγορεῖν ἐπιχειρῶν. ποῖος δὲ δικαστὴς σωφρονῶν, οὐ πρὸ τῆς κρίσεως καταλύσει τὸν μὴ δὲ τῶν οἰκειοτάτων δι᾽ αἰσχροκέρδειαν φεισάμενον. ὥστε καὶ διὰ τὸ προειλῆφθαι τῇ κρίσει ἡμάρτηται.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τοῦτο τὸ εἶδος παρ᾽ αἰσχίνου ἐπινενόηται. ὃ σαφῶς ἐν τῷ κατὰ τιμάρχου δείκνυσιν. ἐν οἷς γὰρ διαλαμβάνει περὶ τοῦ κατὰ γραμματεῖον ἡταιρηκέναι, καὶ κατασκευάζει ὡς ἄχρηστον. καὶ παρὰ τοῦ πεποιηκότος, καὶ περὶ τοῦ πεπονθότος μὴ δυνάμενον ἐμφανισθῆναι, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἀκροωμένων αἰσχύνην κραυγῆς τε, καὶ θορύβου λέγων τὸν λέγοντα ἀπολαβεῖν, ἐδίδαξε τοῦτο, ὅτι συστῆναι οὐ δύναται. ἐννοῖς ὁ ἀκροατὴς αἰσχυνόμενος ὡς ἂν μὴ τοιαύτη τῇ πόλει ὕβρις προστριβῇ, τὸν λέγοντα οὐ προσίεται. τοῦ αἰτίου δὲ συνισταμένου. ἂν καὶ

νόμος ἢ ἔθος προστεθείη τοῦ δύνασθαι τοῦτο πράττεσθαι. ἐν τοῖς ἐξεταζομένοις ἔσται τὸ παρὸν ζήτημα. Ἰστέον δὲ ὅτι ἐπὶ τῶν τοιούτων τῶν μέσων δεῖ εἶναι τὸ πρόσωπον, τὸ δὲ πρᾶγμα καθ᾽ ὑπερβολὴν ἄδοξον. ἐπὶ γοῦν τῶν διαβεβλημένων προσώπων συνίσταται. ἐὰν γὰρ λέγω πορνοβοσκὸν γυναῖκα μισθωσάμενον, καὶ μὴ ἀπολαβόντα τὸν μισθὸν δικάζεται τῷ μισθωσαμένῳ δύναται διὰ τὴν τοῦ προσώπου ποιότητα σύστασιν ἔχειν. τὰ γὰρ τῆς ἀδοξίας, ἐπὶ τούτου οὐκ ἔσται. διαφθείρει δὲ τοῦτο τῶν διαβεβλημένων. καθὸ ἐκεῖ μὲν οὐδείς ἐστι λόγος ἀπὸ τούτων. ἐνταῦθα δὲ λόγοι μέν εἰσιν, ἀπὸ δὲ τῶν δικαστῶν ἀποδοκιμάζεται. ἀσύστατον δέ ἐστι παρὰ τὸ κρινόμενον. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Εἰκότως παρῃτήσαντο τὸ ἄδοξον οἱ τεχνικοὶ ὡς ἀσύστατον, εἰ καὶ τοῖς πράγμασιν ἰσχύει. ἐπειδὴ τὰ οὕτως ἄδοξα, καὶ μεμισημένα, οὐκ ἂν ἔξω αὐτῆς τῆς ἀληθείας εὑρεθείη. εἰ δὲ καὶ εὑρίσκεται, οὐδεὶς ἂν αὐτὰ προσδέξαιτο. τίς γὰρ πεισθείη περὶ τῶν τοιούτων ἀκούων. περιφανὴς γοῦν τῆς ἀδοξίας ἡ ὑπερβολή, τὸ ἐκμισθῶσαι τὴν οἰκείαν γυναῖκα. οὐκ ἂν οὖν οὕτως ἐπ᾽ ἀληθείας, οὔτε ἐν πλάσματι περὶ τῶν τοιούτων δικάζεσθαί τις τολμήσειεν. εἰ μέντοι τὸ πρόσωπον ἄδοξον εἴη, καὶ τὸ πρᾶγμα, συνίσταται. τὸ γὰρ ἄδοξον, καὶ χαμαὶ κειμένῳ προσώπῳ, καὶ τὸ ἄδοξον πρέπει τῶν ἔργων. ὅταν δὲ διαφέρῃ τό, τε πρᾶγμα, καὶ τὸ πρόσωπον, οὐ συγχωρήσειεν ἡ ἀνωμαλία συνεστάναι τὸ πρόβλημα. ἄδοξον δὲ λέγει νῦν οὐ τὸ παράδοξον, ἀλλὰ τὸ κακόδοξον, καὶ αἰσχρὸν, καὶ ἀσελγὲς, καὶ παρὰ τὴν τοῦ προσώπου ποιότητα. πῶς γὰρ οὐκ ἄδοξον ἀνὴρ προαγωγὸς καὶ μισθὸν τῆς πράξεως εἰς τὸ πραττόμενον. καὶ καθίζων ἐπὶ φονείᾳ δικαστήριον. Παράδειγμα ἄλλο. φιλοκράτης ἐκμισθώσας τὰς ὀλυνθίας γυναῖκας καὶ ἀναγκάζων φέρειν ἑαυτῷ τὸν μισθὸν, δημοσίων ἀδικημάτων φεύγει. εἰ δέ τις εἴποι ὅτι ἔοικε τῷ μονομερεῖ. κἀκεῖ γὰρ τὸ πρόσωπον ἀπὸ ψιλῆς μόνης ἐννοίας γινώσκεται, λέγομεν. ἀλλ᾽ ἐκεῖ ἐν τῷ μονομερεῖ τὸ πρᾶγμα οὐκ ἔστιν ἄδοξον καθ᾽ ὑπερβολὴν, ὥσπερ ἐνταῦθα.

Ὄγδοον κατὰ τὸ ἀπερίστατον. οἷον, ἀποκηρύττει τις τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν, ἐπ᾽ οὐδεμιᾷ αἰτίᾳ. ταῦτα γὰρ οὐκ ἂν εἴη ζητήματα. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἐγνώσαμεν πολλάκις καὶ ἐν προγυμνάσμασιν, ὅτι ἕξ εἰσι τὰ περιστατικὰ μόρια καὶ τούτων μετά γε τὸ πρόσωπον, καὶ τὸ πρᾶγμα. συνεκτικώτατον ἡ αἰτία. ἀπερίστατον οὖν διὰ τοῦτο καλεῖ. τὸ μὴ δὲ μίαν προφανῆ αἰτίαν τὴν κατηγορίαν ἔχον. ἐνταῦθα οὖν τελέως ἐκλείπει τό, τε πρᾶγμα, καὶ τὸ τεκμήριον. ὅπερ οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἀτελῶν ἐστιν ἐκ πραγμάτων στοχασμῶν εὑρεῖν ποτε. καὶ οὗτος οὖν ὁ τρόπος παρὰ τὸν δεύτερόν ἐστι κανόνα. μὴ δὲ μίαν ἰσχυρὰν πίστιν ἐφ᾽ οἷς ἐγκαλεῖ παρεχομένου τοῦ πατρός. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τοῦτο πρὸ πάντων τάξεως ἐν τῷ ὁρισμῷ τῶν συνεστώτων ζητημάτων καλῶς τάξας, ἐνταῦθα οἰκείως τελευταῖον αὐτὸ τάττει. καὶ γὰρ πάντων πλέον τὸ ἀσύστατον ἔχει. διὰ τὸ ἐκείνοις μὲν, πρώτως προσεῖναι λόγους τούτῳ δ᾽ οὐδένας. ἀσύστατον δὲ περὶ τὸ αἴτιον γίνεται. ὅθεν εἰ τοῦτο λάβοι συνίσταται. ἐξαιρέτως γὰρ τὴν αἰτίαν καλεῖ περίστασιν, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἄνευ ταύτης κἂν πρόσωπα εἴη καὶ πράγματα τὸ ζήτημα σύστασιν ἐπιδέχεσθαι. ὥστε καὶ πραγμάτων πάλιν καὶ προσώπων ἐκλελοιπότων, κἂν ἡ αἰτία εἴη. ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἐκείνων μὲν, τῶν δύο ἐκλελοιπότων, τὸ ἀσύστατον. ἐνταῦθα δὲ, τῆς αἰτίας μόνης. διὸ καὶ κατεξαίρετον ἀπερίστατον κέκληται. ἔτι ὃ ἐκεῖνα ἄμφω ἐκλείποντα ποιεῖ, τοῦτο δύναται μόνον ἐκλεῖπον. οὔτε γὰρ πρόσωπον ἐκλεῖπον μόνον ἀσύστατον ποιήσει. εἴγε ἔστι μετὰ ἀορίστου ζήτημα μελετῆσαι προσώπου, οὔτε πράγματος μόνου. εἴπερ τὸ κατὰ τὸν ἄσωτον. ἀπὸ τῆς τοῦ προσώπου ποιότητος μόνης τὴν σύστασιν ἐπιδέχεται, αἰτίας δὲ ἐπιλελοιπυίας ὡς ἐνταῦθα ἀσύστατον πάντη. ὅθεν εἰκότως ὡς τοῖς

δύο οἱ ἴσον δυνάμενοι· ἀπερίστατον κατεξαίρετον ἐκλήθη. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Περίστασίς ἐστιν, ὕλη τοῦ πλάσματος· οἷον αὐτὰ τὰ ὑποκείμενα κατὰ τὸ πρόβλημα. πλεῖστα μὲν οὖν ἐστι τὰ περιστατικά, καὶ πρόσωπον, καὶ πρᾶγμα, καὶ αἰτία, καὶ τρόπος, καὶ χρόνος, τὸ δὲ κυριώτατον μεῖζον, ἡ αἰτία· καὶ ἀπὸ ταύτης αἱ ἀφορμαὶ τοῖς λόγοις γίνονται, καὶ φύονται· τούτου δὲ ἐλλείποντος, ἀνυπόστατοι γίνοιντ' ἂν αἱ ὑποθέσεις. καὶ χρεία μέν ἐστι τῆς αἰτίας ἐν πᾶσι πράγμασι, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς μεγάλοις· ὥσπερ οὖν καὶ τὸ προκείμενον· εἴς γε πατὴρ παῖδας ἀποκηρύττει· καὶ δίισταταί πως τὰ ἡνωμένα τῇ φύσει, πῶς οὐκ ἀνάγκη τῶν τηλικούτων ἀξιόχρεων φαίνεσθαι τὴν αἰτίαν, ὅταν δὲ μὴ διήτυχοῦσα ὑπάρχῃ, τίνα λόγον ἕξει ἂν τὸ ὑποκείμενον. ὁρῶμεν δὲ καὶ τοὺς τεχνογράφους παραγγέλλοντας· ὅτ' ἂν μὴ πάνυ πιστευόμενον ὑπάρχῃ πρᾶγμα, τὰς αἰτίας πιστωτικὰς παραπλέκειν αὐτῷ καὶ μὴ πάντη γυμνὰ τιθέναι τὰ ἀπιστούμενα· οὕτως ἰσχυρὸν ἡ αἰτία. ἀμέλει ἐν τῷ κατὰ Μειδίου ὁ Δημοσθένης μὴ δυνάμενος διαβαλεῖν τὴν ἐπίδοσιν τῆς τριήρους εὐεργεσίας γὰρ ἦν, αὐτὴν μὲν οὐ διέβαλε, τὴν αἰτίαν τῆς ἐπιδόσεως αἰτιᾶται. πάλιν ἐν τῷ ὑπὲρ τοῦ στεφάνου· ἐπειδὴ τὰ τῆς τύχης ἐν φαύλῳ ἦν ἀποβεβηκότα, τὴν αἰτίαν παρέχεται, δι' ἣν ταῦτα συνεβούλευσεν. σκόπει γάρ φησι μὴ τὰ ἐκβάντα διὰ τὴν τύχην, ἀλλ' εἰ τῆς πόλεως ἄξια πράγματα εἱλόμεθα. εὕροι δ' ἄν τις καὶ ἐν τοῖς ψηφίσμασι, καὶ ἐν τοῖς νόμοις πολλαχοῦ προσκειμένας τὰς αἰτίας, δι' ἃς ἐγίνοντο οἱ στέφανοι· οἷον δεδόχθω τῷ δήμῳ στεφανῶσαι Δημοσθένην χρυσῷ στεφάνῳ· εἶτα ἡ αἰτία· ἀρετῆς ἕνεκα καὶ εὐνοίας. εἰκότως οὖν εἰ καὶ τὰ ἄλλα περιστατικὰ ἔχει τὸ πρόβλημα. τούτου δὲ λείπει τὸ τῆς αἰτίας ἀσύστατον· ὥσπερ ἐπὶ τοῦ προκειμένου· ἔστι γὰρ πρόσωπον ὁ πατήρ· ἔστι δὲ καὶ πρᾶγμα τὸ ἀποκηρύξαι. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ κυριώτερον ἡ αἰτία λείπει, ἀσύστατον· πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον τὴν φύσιν ἑαυτῇ πολεμεῖν, καὶ ἀλλοτριοῦν τοὺς παῖδας μὴ ὑποκειμένης αἰτίας. τὸ γὰρ συνέχον τὰ τοιαῦτα μάλιστα ἡ αἰτία ἐστίν· εἰ δὲ λέγοι τις ἀλλ' ἔχει τὴν τοῦ πατρὸς ἐξουσίαν, ἐροῦμεν· ἀλλ' οὐκ ἀρκοῦσαν πρὸς δικαστάς· ζητοῦσι γὰρ αἰτίαν. Τινὲς δέ φασι καὶ ἄλλους ἀσυστάτων τρόπους. λεκτέον δὲ· ὅτι καὶ οὗτοι ἀνάγονται εἰς τοὺς προειρημένους. ποικιλίας δὲ ἕνεκα, καὶ γνώσεως, οὐδὲν ἄκαιρον κατὰ τούτους λέγειν· εἰσὶ δὲ οὗτοι. κατὰ τὸ ἀπρεπές· οἷον, ἠράσθη τις τῆς ἑαυτοῦ μητρός, ᾔτησε τὸν πατέρα δοῦναι αὐτῷ εἰς συνουσίαν· δίδωσιν ὁ πατήρ· καὶ κρίνονται οἱ τρεῖς κακοβίου. ἄλλο τοῦ αὐτοῦ παράδειγμα. Σωκράτης ἀριστεύσας ᾔτησε πολίτου οὐσίαν εἰς τὸ γέρας. κατὰ τὸ πάντη ἄδηλον· δύο τινῶν ἐκ πολέμου σωθέντων, καὶ ἀναχωρησάντων ἅμα, ὁ ἕτερος ἐπανελθὼν κρίνεται φόνου· ἄδηλον γὰρ πάντη, εἰ ὅλως τέθνηκεν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἀπὸ τῆς περὶ τὸ πρόσωπον ὑπονοίας συστῆναι δύναται. ὥσπερ ὁ ἄσωτος· οὔτε γὰρ ἐχθρὸν πρόσωπον οὔτε ἄλλο πολιτευόμενον, οὔτε ἄλλο τι τῶν τοιούτων ὡρισάμεθα. ἄλλο τοῦ αὐτοῦ παράδειγμα· δύο τις ἔχων παῖδας, ἐπὶ τελευτῇ προσκαλεσάμενος τὸν ἕνα, διείλεκταί τι αὐτῷ· μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς θάνατον, ἀξιοῖ αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς εἰσενεγκόντα ὃν ἤκουσε παρὰ τοῦ πατρὸς θησαυρὸν οὕτω μερίζεσθαι τὴν οὐσίαν ἢ μὴ κληρονομεῖν· ἀπ' οὐδενὸς γὰρ δύναται τεκμηρίου δεῖξαι, ὅτι περὶ θησαυροῦ εἶπεν ὁ πατήρ. κατὰ τὸ πάντη φανερόν· ἀποκτείνας τις τὸν ἑαυτοῦ ἐχθρὸν κρίνεται φόνου· φανερὸν γὰρ ἐπὶ τούτου, ὅτι οὐδὲ μία ἐστὶν αἰτία τῷ κρινομένῳ, ἀλλὰ κοινὸς τόπος. κατὰ τὸ αὐτὸ πέρας ἀσύστατον· νόμος τοὺς παῖδας ἐξ ἴσου κληρονομεῖν. Δύο τις ἔχων παῖδας ἀπεκήρυξε τὸν ἕτερον· ὑπὸ λῃσταῖς γενόμενος ὁ πατήρ, μεταπέμπεται τὸν ἀποκήρυκτον· ἐκεῖνος ἐλθών, ἐλύσατο. ἐπανελθὼν ὁ πατὴρ παρατίθεται ἐξ ἴσου τοὺς παῖδας κληρονομεῖν

ρονομεῖν ἀναλαβὼν τὸν ἀποκήρυκτον, καὶ κρίνει αὐτὸν παρανοίας ὁ παῖς ὁ ἐπὶ τῆς οἰκίας· ἀμφότεροι γὰρ ἐξ ἴσου κληρονομοῦσιν οἱ παῖδες· καὶ τὸ αὐτὸ κατ' ἀμφοτέρους πέρας ἔσται. εἰ μὲν γὰρ δῶμεν ὅτι παρανοεῖ ὁ πατὴρ οὐκοῦν καὶ τότε παρανοῶν ἦν, ἡνίκα ἀπεκήρυττε. εἰ δὲ οὐ παρανοεῖ, ἡ διασκευὴ τοῦ πατρὸς ἔσται κυρία. κατὰ τὸ ἀνακόλουθον· ἐγέλασεν Ἀλκιβιάδης ἐπαγγειλαμένου τὰ περὶ Πύλον Κλέωνος· καὶ ἐπανελθὼν ὁ Κλέων κρίνει αὐτὸν βλάβης. ἀνακόλουθον γὰρ τὸ κρῖναι βλάβης. ἐὰν δὲ εἴπῃς, ὕβρεως, συνίσταται. ἐκλήθη δὲ οὕτω περὶ τὸ μὴ συμφωνοῦσαν ἔχειν τῷ ἀδικήματι τὴν κρίσιν. κατὰ τὸ ἀπίθανον ὁμοῦ καὶ ἀδύνατον· καὶ ἀνακόλουθον ἑκατόν τις εὑρὼν μοιχοὺς ἐπὶ τῇ γυναικὶ πάντας ἀπέκτεινε, καὶ κρίνεται βλάβης· ἀπίθανον μὲν γὰρ τὸ ἑκατὸν εἶναι μοιχούς. ἀδύνατον δὲ τὸ τοσούτους ἕνα φονεῦσαι, ἀνακόλουθον δὲ τὸ βλάβης καὶ μὴ φόνου κρίνεσθαι. κατὰ τὸ κακοσύστατον. ἐρασθείς τις τῆς μητρυιᾶς. ᾔτησε τὸν πατέρα φάσκων ἀπολεῖσθαι, εἰ μὴ λάβοι· δίδωσιν ὁ πατήρ· μετὰ τριήμερον ἀποδίδωσιν αὐτὴν τῷ πατρὶ πάλιν, ὡς πληρωθέντος τοῦ ἔρωτος· ὕστερον ἑάλω συνὼν αὐτῇ καὶ ὁ μὲν πατὴρ τεθνάναι αὐτὸν ἀξιοῖ, κατὰ τὸν νόμον τὸν λέγοντα τὸν συνόντα τῇ μητρυιᾷ τεθνάναι· ὁ δὲ παῖς ἀξιοῖ χρήματα ἐκτείνειν κατὰ τὸν κελεύοντα νόμον· εἴ τις ἀποπεμψάμενος τὴν γυναῖκα, καὶ αὖθις ἁλῷ συνὼν αὐτῇ, χρήματα ζημιοῦσθαι. κακοσύστατον οὖν. ἐπειδὴ ἀμφότεροι δ' εὐποροῦσι λόγων· διὰ δὲ τὸ ἄδοξον· γίνεται ἀσύστατον· ἐπεὶ ἀντινομία ἂν εἴη, κατὰ τὴν ἀναντίρρητον ἀπολογίαν· ἐπέμφθη Δημοσθένης πρεσβευτὴς εἰς Φωκαίαν· Αἰσχίνου ἐν τῇ πόλει ὄντος· ἐπανιὼν εὕρηται νεκρὸς ἀσκύλευτος, καὶ κρίνεται Αἰσχίνης φόνου· ἐνταῦθα γὰρ ἀναντίρρητος ἡ ἀπολογία· φύσει γὰρ ὡς οὐ δίκαιον κατηγορεῖσθαι τὸν ἅμα ὑμῖν ἐνταῦθα τυγχάνοντα. ἔστι δὲ τὸ αὐτὸ κατά τινας τῷ μονομερεῖ. διαφέρει δὲ ὅμως αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐκείνῳ μὲν λόγοι εἰσὶ τοῦ φεύγοντος εἰ καὶ ἄδεκτοι· ἐνταῦθα δὲ νίκη πάντως. ἀσύστατον δὲ τοῦτο κατὰ τὸ αἴτιον. κατὰ τὸ ἀναπολόγητον· τὴν ἱέρειαν νόμος παρθένον εἶναι. εὕρηται ἱέρεια ἀτόκιον φοροῦσα, καὶ κρίνεται πορνείας· οὐδὲ γὰρ ὁπουοῦν εὑρεῖν πρὸς ἀπολογίαν. ἔοικε δὲ τῷ μονομερεῖ· διενήνοχε δὲ αὐτοῦ. ὅτι ἐν ἐκείνῳ μὲν ὁ φεύγων λόγους ἔχει εἰ καὶ ἀδέκτους· ἐνταῦθα δὲ οὐδαμῶς. ἀσύστατον δὲ τοῦτο, κατὰ τὸ συνέχον. κατὰ τὸ ἰσοτέλευτον· οἱ τινὲς καὶ κατὰ τὸ ἄχρηστον ἐκάλεσαν πέρας. νόμος τὸν γνήσιον καὶ τὸν νόθον ἰσοκληρονόμους εἶναι. ἐὰν τὸν νόθον ὁ πατὴρ εἰς τὴν οἰκίαν εἰσαγάγῃ, ἔχων τις, εἰσήγαγεν ἔτι περιών, καὶ διέθετο ἐξ ἴσου κληρονόμους εἶναι· ἀπεβίω. καὶ γράφεται ὁ γνήσιος τὰς διαθήκας παρανοίας. καὶ νικᾷ· ἀλλ' οὐδὲ πλέον ἔχει· κατὰ γὰρ τὸν νόμον κληρονομεῖ τὸ ἴσον ὁ νόθος. διὸ καὶ ἰσοτέλευτον ἐκλήθη· διὰ τὸ μηδὲν πλέον τῆς ἥττης τὴν νίκην ποιεῖν. ἔοικε δὲ τῷ ἰσάζοντι· διαφέρει δέ, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἰσάζοντες οἱ λόγοι δι' ὅλου· ἐνταῦθα δὲ ἰσάζουσι μὲν κατὰ τὸ τέλος, διαφέρουσι δὲ τῇ κατασκευῇ. ἀσύστατον δέ ἐστι τὸ κατακρινόμενον. Κατὰ τὸ κακόηθες· γνήσιον, καὶ νόθον υἱοὺς ἔχων τις· ἔγραψε κληρονόμους, διανεῖμαι δὲ τὴν οὐσίαν τὸν γνήσιον· ὃς ἔθηκε τὴν μὲν τοῦ νόθου εἰς μέρος· καὶ τὴν λοιπὴν ἅπασαν οὐσίαν εἰς τὸ λοιπὸν μέρος. παραπλήσιον δὲ καὶ τοῦτο τῷ προειλημμένῳ· διαφέρει δέ· ὅτι ἐκεῖ μὲν κατ' εὔνοιαν τοῦ κρινομένου οἱ δικασταὶ ποιοῦσι τὴν κρίσιν, ἐνταῦθα δὲ κατὰ τὸ ὁμολογούμενον. δυνάμεθα δὲ καὶ ἄλλα ἀσύστατα ἐπινοεῖν, ἀναγόμενα δ' ὅμως εἰς τὰ προειρημένα τῷ τεχνικῷ. ἐπειδ' ἂν γὰρ ἐκπέσωμεν τοῦ συνεστηκότος, τότε ἡ διάνοια τέμνεται εἰς διάφορα πλανωμένη. κατὰ τὸ τεκμήριον δῆλον· οἷον Αἰσχίνης κρινόμενος ἐπὶ τῷ προδεδωκέναι Κερσοβλέπτην· ἐπέδειξεν ἐπιστολὴν δηλοῦσαν, ὡς πρὶν αὐτὸν ἐπὶ τὴν πρεσβείαν ἐξελθεῖν Κερσοβλέπτης ἦν ἁλοὺς ὑπὸ Φιλίππου, καὶ οὐδὲν ἧττον κρίνεται.

κατὰ τὸ ἄρθρον ἐν κατηγορίᾳ· ὃν καὶ κροκοδειλίτην φασὶν οἱ στωϊκοί, ὃς διαφέρει τοῦ ἑτέρου ἀπόρου· ὅτι ἐκεῖ μὲν ἐν τῷ βουλεύεσθαί ἐστιν ἀπορία, ἐνταῦθα δὲ ἐν κατηγορίᾳ καὶ ἀπολογίᾳ.

Παρὰ δὲ ταῦτα εἴδη τῶν ἀσυστάτων εἰσὶν ἕτερα. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Διεξελθὼν τὰ πάντῃ ἀσύστατα, οὐκ ἀθρόως ἐπὶ τὰ συνεστῶτα χωρεῖ, ἀλλ' ἐπὶ τὰ μέσα τῶν τε συνεστώτων, καὶ τῶν ἀσυστάτων· οἱ γὰρ τρεῖς τρόποι, οὓς ἐκτίθεται μετέχουσι, τῶν μὲν συνεστώτων ἐπὶ πλέον, τῶν δὲ ἀσυστάτων ἐπ' ἐλάχιστον. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Τέως μὲν τὰ πάντῃ συνεστῶτα ἀνεβάλετο, ἵνα ἀπὸ τῶν ἀτελεστέρων ἐπὶ τὰ τέλεια προϊών, κατάλληλον τέχνην τὴν διδασκαλίαν ποιήσῃ. τελεώτερα δὲ τὰ νῦν τῶν προειρημένων ἅτε τινὰς ἀφορμὰς ἔχοντα λέγων, κἂν μὴ συνέστηκεν. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ταῦτα ἧττον ἀσύστατα ὄντα, εὐπορίαν τινὰ ἔχει βραχεῖαν πρὸς μελέτην, διαφέρει δὲ τῶν ἀσυστάτων· ὅτι τὰ μὲν ἀσύστατα μελετᾶσθαι οὐ δύναται οὔτε πλάσιν ἔχει· ταῦτα δὲ μετέχει καὶ τῆς τῶν ἀσυστάτων φύσεως, καὶ τῆς τῶν συνεστώτων μελέτης· ὃν δὲ τρόπον ἡμῖν τὰ ἀσύστατα ἐξέθετο ἐξαιρῶν αὐτὰ τῶν συνισταμένων· οὕτω καὶ τὰ ἐγγὺς ἀσυστάτων παράδοσιν ποιήσεται. εἰκότως δὲ προτάττει τούτων τὰ ἀσύστατα. πῶς γὰρ ἡμᾶς δυνατὸν ἦν τὰ ἐγγὺς ἀσυστάτων γνῶναι, μὴ εἰδότας ὅλως τί ἐστιν ἀσύστατον; καλῶς δὲ τὸ ἐγγὺς οὐκ [illegible] ιο τι οσιν οὐ ἐγγύς ἐστιν, ἀλλὰ παρόμοιον.

Πρῶτον μὲν τὸ ἑτερορρεπές· οἷον καταφυγόντος κριτίου ἐπὶ τὰς ἁρμοδίου καὶ ἀριστογείτονος εἰκόνας, βουλεύονται ἀθηναῖοι εἰ χρὴ αὐτὸν ἀποσπᾶν· τοῦτο γὰρ μονομερὲς μὲν οὐκ ἔστιν, ἑτερορρεπὲς δέ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τοῦτο πλησιάζει μὲν τῷ μονομερεῖ καθ' ὅτι θατέρῳ τοῖν μεροῖν πλὴν σφόδρα χορηγεῖ τὴν δικαιολογίαν ὥσπερ ἐκείνῳ τὴν ὅλην. διενήνοχε δὲ τῷ ἐν ἐκείνῳ μὲν τὸ ἕτερον μέρος μὴ ἔχειν μιᾶς εὐπορεῖν ἀπολογίας· ἐνταῦθα δὲ ἀρχὰς ἔχειν τοὺς συναγωνιζομένους τῶν λόγων. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἐγγὺς ἀσυστάτων ταῦτα· ἐπειδὴ ἐπαμφοῖν τοῖν μεροῖν ἔχουσι ταῦτα λόγους, ἀλλ' οὔπω ἀσύστατα· καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ παρόντος λόγοι μὲν ἀφ' ἑκατέρων προσώπων εἰσίν, οὐ μὴν ἰσχυροί· ἀλλ' οὐδὲ πάντῃ ἐλλελειμμένοι, ἀλλ' ἐνὶ μὲν μέρει ἐλλελειμμένοι καὶ πλείονος· τῷ δὲ ἑτέρῳ εὐτελέστεροι μέν, ἔχοντες δὲ πρὸς τὴν ἀπολογίαν ἰσχύν· διὸ καὶ ἑτερορρεπὲς λέγεται· ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἓν μέρος πλεονεκτεῖ· ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς πλάστιγγος· καὶ γὰρ ἐν τῷ ζητήματι ὃ παρέθετο, ὁ κατήγορος ἔχει τὸ πλεῖον· δύναται γοῦν εἰπεῖν· ὅτι διὰ τοῦτο τοὺς περὶ ἁρμόδιον καὶ ἀριστογείτονα τετιμήκαμεν· ἐπειδὴ τυράννων ἦσαν σφαγεῖς· οὐκοῦν καὶ τὸν ἐπ' ἐκείνους καταφυγόντα τύραννον, ἀποδρᾶναι τὴν τιμωρίαν οὐ χρή, ἐνταῦθα γὰρ ἡ μὲν κατηγορία καὶ ἡ ποιότης τοῦ προσώπου τοῦ κριτίου τὴν μεγίστην ἰσχὺν ἔχει καὶ καταδρομήν· ἡ δὲ ἀπολογία βραχεῖά τίς ἐστι καὶ γλίσχρα· οὔτε γὰρ ἐπαινέσαι δύναται τοῦτον ὑπὲρ οὗ τοὺς λόγους ποιεῖται· ὅπερ ἐστὶν ἀεὶ ἐν ταῖς ἀπολογίαις· οὔτε ἐλλελειμμένης τῆς τοῦ προσώπου ποιότητος ἐπὶ τὰ πράγματα καταφεύξεται ὡς οὐ δυνατὰ πεπραγμένα, ἀλλ' ἀμφοτέροις τούτοις ἁλισκόμενος, ἐπὶ τὸν τῶν εἰκόνων νόμον καταφεύξεται· ὡς χρὴ τούτῳ τὴν δημοκρατίαν κυρῶσαι, τῷ μὴ τὸν κρατοῦντα νόμον λυθῆναι· καὶ αὐτὸς δέ πως ἀσθενής, διὰ τὸ τυραννοκτόνων εἰκόνας τὸ καταφύγιον εἶναι. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἑτερορρεπὲς καλεῖται τὸ μὴ δὲ ἴσην τὴν χορηγίαν ἑκατέρωθεν ἔχον· ὡς ἐπὶ τρυτάνης γὰρ ἑτερορρεπές· τὸ ῥέπον ἐπὶ ἓν μέρος· οὐδὲ τοῦ ἄλλου παντελῶς ὄντος γυμνοῦ· ἔχει δέ τινα συγγένειαν πρὸς τὸ μονομερές, ἀλλ' ἐν μὲν τῷ ἑτερορρεπεῖ καὶ μὴ ἴσα ἑκατέροις τὰ τῆς ἐξετάσεως, ὅμως εὐπορήσει λόγων ἑκάτερος· ἐπὶ δὲ τοῦ μονομεροῦς οὐδὲν ἄλλο, ἢ σιωπᾶν λείπεται

λείπεται τῷ ἑτέρῳ· ὥσπερ ἐπὶ τρυτάνης εἰρήκαμεν· ἡ μὲν μία τῶν πλαστίγγων μεστή· ἡ δὲ ἑτέρα παντάπασι γυμνή· καὶ γὰρ ἐνταῦθα οἱ μὲν περὶ ἀριστογείτονα τυραννοφόνοι, ὁ δὲ κριτίας, ὠμότατος καὶ τύραννος· οὐκοῦν εὐπορώτερος εἰς λόγους ὁ συμβουλεύων ἀποσπᾶν· ὡς οὐ βούλονται σώζεσθαι τύραννον οἱ τυράννους ἀνῃρηκότες. Οἶμαι δ' ἂν αὐτοὺς εἴ τις ἐστὶν αἴσθησις τοῖς τετελευτηκόσιν, αὐτοχειρίᾳ τοῦτον ἀνελεῖν, ὅμως δὲ καὶ ὁ ἕτερος βραχέως εὐπορήσει λόγου, ὅτι νόμῳ δεδώκατε τοῖς τυραννοφόνοις ἀσυλίαν· τινὲς δὲ παντελῶς φανερῶς ἀσύστατον εἶναι βούλονται τοῦτο· ἐπειδὴ βουλῆς φησιν οὐ προσδεῖ, τῶν μὲν νόμων ἀνῃρημένων ὑπὸ κριτίου. πάσης δὲ τῆς πόλεως ἀναστάτου γενομένης· διὸ καὶ ἀριστείδης λέγων τὸν λόγον τοῦτον, διὰ βραχέων ἐπλήρωσεν· ὡς ὁμολογουμένου τοῦ δεῖν ἀνελέσθαι τὸν τύραννον· καὶ σχεδὸν οὐχ ὡς ζήτημα, ἀλλ' ὡς κοινὸν τόπον διεξῆλθεν· ὁ αὐτὸς δὲ ἀριστείδης ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἐμήκυναι καὶ μὴ θαυμάσῃς· ἐν μὲν γοῦν τῷ πρώτῳ, κατὰ τὴν βαθύτητα καὶ τὴν τέχνην ἐμελέτησεν· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ, τὴν ἑαυτοῦ τῶν λόγων περιουσίαν ἠθέλησε δεῖξαι· τινὲς δὲ πιθανῶς ἐζήτησαν· εἰ τὸ μονομερὲς καὶ τὸ ἰσάζον δι' ὅλου ἀσύστατα· τὸ δὲ ἑτερορρεπὲς ἐγγὺς ἀσυστάτων, ποῖα λοιπὸν τὰ συνιστάμενα· ἕκαστον γὰρ τῶν πραγμάτων ἕν, τι τούτων ἐστίν· καὶ λέγομεν· ὅτι τὰ ἰσάζοντα λέγειν, οὐ τοῖς δικαιώμασιν, ἀλλὰ τοῖς ἐγχειρήμασιν· ὅτ' ἂν ἴσα τινὲς πράξαντες περιτάξεται· τὰ δὲ κατὰ τοὺς λόγους ἀσύστατά ἐστιν.

Εἶτα τὸ κακόπλαστον, οἷον μετὰ τὴν νικίου ἐπὶ στολὴν γράφει τις πέμπει κλέωνα στρατηγεῖν· ἢ πάλιν πρόκειται μαρδονίῳ ἀναχωρήσαντι μετὰ τὴν ἧτταν ἀπολογία παρὰ βασιλεῖ· ἡ πλάσις γὰρ ἡμάρτηται παραπλησίως ἐπ' ἀμφοῖν· ἐπεὶ τεθνᾶσι γὰρ δή που κλέων τε, καὶ μαρδόνιος· ὁ μέν, πρὸ τῶν σικελικῶν· καὶ μαρδόνιος πρίν, ἢ ἐπανελθεῖν τοὺς φυγόντας τῶν περσῶν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τοῦτο πανταχόθεν μὲν συνέστηκε· μόνην δὲ τὴν πρὸς τὰ πρόσωπα παρεξέτασιν χωλεύουσαν ἔχει, διότι τοὺς τεθνεῶτας ὡς ζῶντας ὑποτίθεται· εἰ γοῦν ἀντὶ τοῦ κλέωνος γράψειέ τις θηραμένην πέμπειν στρατηγόν, τελέως ὑγιὲς ἔσται τὸ ζήτημα· ὥστε καὶ ἐν τούτοις ἡμαρτημένον παρὰ τὸν πρότερόν ἐστι κανόνα· τὰ γάρ τοι μὴ ὑποπίπτοντα πρόσωπα, πῶς ἂν κρίσιν ἐπιδέξαιτο. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Παρὰ τὴν ἱστορίαν τοῦτο· καὶ ἔοικε τῷ ἀδυνάτῳ· λόγους μὲν γὰρ ἔχει καὶ ἱκανοὺς καὶ πιθανούς, ἀδύνατον δὲ τὴν ἔκβασιν· μελετηθείη δ' ἂν κατὰ ἔκβασιν· μελετηθείη δ' ἂν κατὰ αἴτησιν, ὡς ἐν ὑποθέσει· ὥσπερ καὶ κατὰ μέρος ἔν τισι λόγοις ὁ δημοσθένης φησὶ τῷ καθ' ὑπόθεσιν σχήματι χρώμενος· εἰ ἐκρινόμην μὲν ἐγώ, κατηγόρει δ' αἰσχίνης· φίλιππος δ' ἦν ὁ κρίνων· ταῦτα γὰρ οὐκ ἐγένετο· ἀλλὰ καθ' ὑπόθεσιν ἐξήνεκται· διαφέρει δὲ τοῦ ἀδυνάτου τὰ κακόπλαστα τῷ χρόνῳ μόνῳ· οὐ γὰρ ὡς ἀδύνατα τῇ φύσει πλάττεται, ὅπερ ἴδιον τῶν ἀδυνάτων· ἀλλ' ὡς μὴ συμβαίνοντα τῷ χρόνῳ ταῦτα πλαττόμενα κακόπλαστα λέγεται.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἰστέον ὅτι τὰ τοιαῦτα ἀγῶνος ἕνεκα, καὶ ἀποδείξεως συνέστηκε διὰ τὸ συνεστάναι, καὶ ἰσχύειν τοῖς πράγμασιν· ἀσύστατα δὲ αὐτὰ καθίστησιν ἡ ἱστορία· καὶ ἡ παρ' ἱστορίαν πλάσις· ὁ γὰρ συμβουλεύων πέμψαι κλέωνα στρατηγὸν εἰς σικελίαν· καὶ πάλιν ὁ ἀποκρινόμενος παρὰ βασιλεῖ μαρδόνιος, εὐπορήσουσι μὲν ὡς ἐπὶ τῶν συνεστηκότων ἀκριβῶς καὶ ἐνθυμημάτων καὶ παραδειγμάτων· μόνος δὲ αὐτοῖς ἐμποδὼν ὁ τῆς ἱστορίας χρόνος, διὰ τὸ ἀδύνατον καὶ μὴ ἐνδεχόμενον· ἔοικε γὰρ οὗτος ὁ τρόπος τῷ ἀδυνάτῳ· τὸν γὰρ ἀποθανόντα πῶς δυνατὸν πέμπειν; διαφέρει δὲ· ὅτι τὸ μὲν ἀδύνατον παντελῶς καὶ ἐν παντὶ καιρῷ ἀδύνατον ὁμολογεῖται, τὸ δέ, γενέσθαι μὲν δυνατόν· διὰ δὲ τὴν ἱστορίαν

μόνην ἀδύνατον· καὶ τὸ μὲν, φύσει ἀδύνατον, τὸ δὲ, οὐ φύσει, ἀλλὰ τῷ χρόνῳ τῆς ἱστορίας· οὐ γὰρ συνήκμασε νικίας καὶ κλέων. Διατὶ δὲ μὴ μετὰ τῶν ἀσυστάτων τοῦτο ἔταξεν· εἴ γε κακόπλαστόν ἐστι· τὰ δὲ κακόπλαστα, ἀσύστατα. εἰ δὲ καὶ ἔστιν ἀσύστατον· διατὶ μὴ ἰδικῷ αὐτὸ ὀνόματι ἐκάλεσεν ὡς τὸ μονομερὲς, καὶ τὰ ἄλλα, ἀλλὰ τῷ κοινῷ· πᾶν γὰρ ἀσύστατον, κακόπλαστον· λεκτέον δὲ, ὅτι δεῖ προσκεῖσθαι τὸ παρ' ἱστορίαν. τοῦτο γὰρ ἴδιον τούτῳ.

Ἔστιν ἐν τούτοις κατὰ τὸ προειλημμένον τῇ κρίσει· οἷον μηδενὸς ἐπιγνῶναι δυναμένου τὴν ἄνοδον τὴν ἐπὶ τὸν τύραννον, ἔδειξε γυνή τις τῷ ἑαυτῆς ἀνδρὶ, ὁ δὲ ἀνελθὼν, ἀπέκτεινε ἐκεῖνον· μοιχείας αὐτῇ ἐγκαλεῖ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Καὶ τὸ προειλημμένον τῇ κρίσει τοῦτο φανερώτατα παρὰ τὸν τεῖχον ἐστὶ κανόνα· καὶ ἡ μὲν πλάσις αὐτοῦ πᾶσα συνέστηκεν. οἱ δὲ κριταὶ πρὸς τῆς γυναικὸς εὖ πεπονθότες, οὐδὲ μίαν καθ' αὐτῆς οἴσουσι ψῆφον· κἂν περιφανῶς ἐλέγχοιτο μεμοιχευμένη. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Προειλημμένον γὰρ ἔνθα πρόδηλος ἡ τῶν δικαστῶν κρίσις. διὰ τὴν ποιότητα τοῦ κρινομένου προσώπου ἢ ἀναντίρρητον ἔχουσα ἀρετὴν καὶ διὰ τοῦτο προδήλως σωζομένη· καὶ ὁ μὲν τεχνικὸς δι' ἀρετὴν μόνην λέγει τὸ προειλημμένον· γίνεται δὲ καὶ διὰ κακίαν. ὡς ἂν εἰ [illegible]πίων κρίνοιτο προαγωγίας· προείληπται γὰρ ἡ κρίσις· ὅτι καταψηφιοῦνται αὐτοῦ τῷ εἶναι προαγωγόν· ἢ ὅταν ὁμολογουμένως ἡταιρηκὼς κρίνηται. ὥσπερ αἰσχίνης κατασκευάζειν ἐν τῷ κατὰ τιμάρχου. λέγει γὰρ τοὺς τιμάρχου συνηγόρους, ἢ ἐκ τῶν ἡταιρηκότων, ἢ τῶν συγγινομένων τοῖς παισὶν, ἢ τῶν ἀσώτων εἶναι. τοῦτο γὰρ οὐχ ἁπλῶς λέγει· ἀλλὰ προκαταλαμβάνων τὸν δικαστὴν εἰς τὸ πάντως καταψηφίσασθαι· δεδιότα μὴ ἐκ τοῦ ἀφεῖναι τὴν ἰδίαν ὑπόνοιαν λάβῃ τιμάρχῳ. ζητεῖται δὲ διατί ἄνω μὲν ἐν τῷ κανόνι τῶν συνεστώτων, καὶ ἀσυστάτων εἶπεν τὸ μὴ προειλημμένον τῇ κρίσει δυνάμενόν τε πέρας λαβεῖν συνίστασθαι· μὴ συνίστασθαι δὲ τὰ μὴ οὕτως ἔχοντα· ἐνταῦθα δὲ ἐγγὺς τῶν συνεστώτων τὸ προειλημμένον ἔταξε τῇ κρίσει· καὶ λέγουσιν· ὅτι πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο τοῦτό φησι· εἰ μὲν γὰρ ἔνθα γέγονε κρίνοιτο, οὐ στήσεται διὰ τὴν εὐεργεσίαν· οὐ γάρ τις ἀνέξεται τὴν εὐεργέτιν κρινομένην ἰδεῖν· εἰ δ' ἀλλαχῇ που ἡ κρίσις, συστατή. τῶν μὴ προειλημμένων γὰρ ἐστὶ καὶ δυναμένων κρίνεσθαι· τῆς γὰρ εὐεργεσίας ἐκτός εἰσιν οἱ κρίνοντες· φείσονται δ' ὅμως τῆς γυναικὸς ἀκηκοότες τὴν ἐλευθερίαν δι' αὐτῆς τῆς πατρίδος γεγενημένην. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Προειλημμένον ἐστὶν, ἐν ᾧ ἡ ψῆφος ἡ παρὰ τῶν κρινόντων ἀλλοιοτέρα πως φαίνεται· τουτέστι τὸ τῇ γνώμῃ τοῦ δικάζοντος προδεδηλωμένον· καὶ φανερὸν ἔχον τέλος· διατὶ δὲ νῦν ἐν τοῖς ἐγγὺς ἀσυστάτων ἔθηκεν αὐτό. καὶ τινὲς μὲν φασὶν ὅτι, ὡς ἐν παραδρομῇ αὐτὸ λέγει, καὶ ἐντίθεται ἐν τῷ ὅρῳ τῶν συνισταμένων, ὡς περὶ ἀσυστάτου· κατανοήσας δὲ ὅτι εἰ καὶ σφόδρα εὐεργέτησεν ἡ γυνὴ, ἀλλὰ καθὸ δικασταὶ πρὸς τὸ δίκαιον κρινοῦσιν, οὐ πρὸς τὴν εὐεργεσίαν ἀφορῶντες καθάπαξ. οὐδὲν γὰρ τοῦ δικαίου προυργιαίτερον δικασταῖς ἐξ οὗ καὶ τὴν προσηγορίαν ἔχουσι διὰ τοῦτο οὐκ ἔταξεν αὐτὸ τὸ εἶδος ἐν τοῖς ἀσυστάτοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐγγὺς ἀσυστάτων ἀκριβέστερον ἡμῖν τὸ εἶδος αὐτοῦ παραδιδοὺς καὶ τὴν φύσιν. Τινὲς δέ φασιν ὅτι ἀκριβέστερον ἐν τῷ ὅρῳ συμπεριλαβὼν αὐτὸς ἐδήλωσεν ἡμῖν ὅτι ἀσύστατον· ἔταξε δὲ αὐτὸ καὶ ἐγγὺς τῶν ἀσυστάτων· ἵνα ἀσύστατον μὲν ᾖ παρὰ τοῖς εὐεργετουμένοις δικασταῖς· ἐγγὺς ἀσυστάτων δὲ παρ' ἄλλοις δικασταῖς. Πάλιν οὐ τελείως συνιστάμενον. εἰ γὰρ καὶ ξένοι οἱ δικασταὶ, ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτοὶ θαυμάζουσι καὶ κατοκνοῦσι καταψηφίζεσθαι γυναικὸς, τὴν οἰκείαν ἐλευθερωσάσης πόλιν· ἢ ὅτι πρὸς μὲν τὴν εὔνοιαν τῶν δικαστῶν, ἀσύστατον εἴρηκεν αὐτὸ, πρὸς δὲ τὴν

ἐξέτασιν

ἐξέτασιν τοῦ πράγματος μελετώμενον· ἔχει μὲν γὰρ εὐπορίαν λόγων καὶ μελέτην, ὅ, τε κατήγορος καὶ ὁ φεύγων· ἀλλ' ἡ τῶν δικαζόντων εὔνοια καὶ τὸ προδεδηλῶσθαι τὴν κρίσιν ἀσύστατον αὐτὸ ποιεῖ· ἢ ὅπερ καὶ ἄμεινον· ὅτι τὸν κανόνα τοῦ συνεστῶτος ζητήματος λέγων, ὡρίσατο· ὅτι τὸ ἔχον τόδε καὶ τόδε συνέστηκε. τὰ δ' οὖν τινος τούτων ἐνδεᾶ οὐ συνέστηκεν. εἶτα ἐπιδιαιρεῖ τὰ ἀσύστατα καὶ λέγει ὅτι τῶν μὴ συνεστώτων τὰ μέν εἰσι καθάπαξ ἀσύστατα, τὰ δὲ ἐγγύς. ὥστε τὸ προειλημμένον εἰ καὶ εἶπεν μὴ συνεστάναι, ἀλλ' οὐχ ὁμολογουμένως ἀσύστατον εἶπεν.

Θαυμάζω γὰρ εἴ τις καταψηφιεῖται ταύτης, κἂν ἐλεγχθῇ μεμοιχευμένη, δι' ἣν ὁ τύραννος ἀνῄρηται. ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Ἠπόρησαν ἐνταῦθά τινες. εἰ τὸ ὑπάρχειν τι εὐεργέτημα παρὰ τῶν δικαστῶν γνωριζόμενον τοῦτο ἀσύστατον ποιεῖ, οὐκοῦν καὶ αἱ ἀντιστατικαὶ ζητήσεις, καὶ αἱ κατὰ ῥητὸν, καὶ διάνοιαν οὐκ ἂν εἴησαν συνεστηκυῖαι· καὶ γὰρ ἐν τούτοις ἐστί τις εὐεργεσία· ἐν μὲν ἀντιστατικαῖς ὡς ἐπὶ τούτου. στρατηγὸς συνεχῶς τῶν στρατιωτῶν φευγόντων ἐπὶ τοῦ τείχους, τὸ τεῖχος καθελὼν ἠγωνίσατο, καὶ ἐνίκησε τοὺς πολεμίους· καὶ μετὰ τοῦτο κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων· σαφὴς γὰρ ἐνταῦθα ἡ εὐεργεσία, καὶ ὅμως κρίνεται· ἐν δὲ ταῖς κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν, ὡς ἐν πολέμου καιρῷ ξένος ἀνελθὼν εἰς τὸ τεῖχος τοῦ νόμου κωλύοντος τοῦτο, ἠρίστευσε, καὶ κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων· δῆλα γὰρ καὶ ἐνταῦθα τὰ τῆς εὐεργεσίας διὰ τῆς νίκης, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀσύστατον. φαμὲν οὖν· ὡς οὐχ ὅμοια ταῦθα κἀκεῖνα· ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ τῇ ἀντιστάσει φημὶ, καὶ τῷ ῥητῷ, καὶ διανοίᾳ· ἤτοι ἄμφω τὰ ἀδικήματά φημι καὶ εὐεργεσίαι δημόσια, ἢ ἄμφω ἰδιωτικά· δημόσια μὲν, ὡς ἐπὶ τοῦ στρατηγοῦ καὶ τοῦ ξένου· ἰδιωτικὰ δὲ, οἷον· στρατιώτην ἵππος ἀπέφερεν εἰς τοὺς πολεμίους· ἠκόντισεν ὁ ἵππος παρὰ τοῦ στρατιώτου, καὶ κρίνεται ὁ ἀκοντιστὴς βλάβης· ταῦτα οὖν εἰκότως ἐξετάζεται· ἐπειδὴ ἐν ἑκάστῳ τῶν προβλημάτων ἴσον ἐστίν. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, ὑπάρχῃ δημόσιον, τὸ εὐεργέτημα, τὸ δὲ ἰδιωτικὸν τὸ ἀδίκημα, τότε τῶν οὐ συνεστώτων ἐστὶν, μεῖζον γὰρ κοινῇ πᾶσαν ὠφεληθῆναι τὴν πόλιν, ἢ ἕνα τινὰ περὶ τὴν εὐνὴν εἰ τύχοι ὑπομεῖναι καὶ τὴν ἀδικίαν. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Τοῦτο πρὸς τὸ ῥητὸν καὶ διάνοιαν καὶ πρὸς ἀντίστασιν, ζητητέον τίνι διαφέρει τούτων· διαφέρει τοίνυν ῥητοῦ καὶ διανοίας· ὅτι ἐκεῖ μὲν κοινὰ ἀμφότερα, καὶ τὸ ἀδίκημα, καὶ τὸ εὐεργέτημα· ἢ πάλιν ἀμφότερα ἰδιωτικά· ἐν δὲ τούτῳ· κοινὴ μὲν ἡ εὐεργεσία, ἰδιωτικὸν δὲ τὸ ἀδίκημα. τῆς δ' ἀντιστάσεως διαφέρει. ὅτι ἐκεῖ μὲν ἀντίρροπον τὸ ἀδίκημα τῷ εὐεργετήματι ἐν δὲ τῷ προειλημμένῳ, ἄδηλον τὸ ἀδίκημα, καὶ ἰδιωτικὸν, κοινοῦ ὄντος τοῦ εὐεργετήματος καὶ φανεροῦ, τοῦ δὲ ἑτερορρεποῦς, ὅτι ἐκεῖ μὲν κατὰ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ῥέπει πρὸς τὸ ἕτερον τῶν προσώπων ὁ λόγος· ἐνταῦθα δὲ τὸ μὲν πρᾶγμα ἴσον· ὁμοίως γὰρ εὐπορήσουσιν ὅ, τε μοιχείαν τῆς γυναικὸς κατηγορῶν, καὶ ὁ λέγων ὑπὲρ τῆς γυναικός· ἑτερορρεπεῖ δὲ μόνον, τῇ εὐνοίᾳ τῶν δικαστῶν.

Τάχα δ' ἂν καὶ παρὰ ταῦτα εἴδη τινὰ εὑρεθείη ἄλλα τοιαῦτα. ἀλλά γε περὶ τῆς τῶν συνεστώτων διαιρέσεως ἤδη λεκτέον. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Ἀσφαλίζεται καὶ προευλαβεῖται μή ποτε καὶ ἄλλα εὑρεθείη ἀσύστατα· ἢ καὶ ὡς οὐδὲ ἀναγκαίαν παραλείπει τῶν τοιούτων τὴν μνήμην· ὥσπερ ἀπέραντον οὖσαν τῶν ἀσυστάτων τὴν φύσιν καὶ τὴν κακίαν· φύσει γὰρ ἡ κακία πρᾶγμα ποικίλον καὶ ἀμήχανον· οἶδε δὲ ὅτι ἂν εὑρεθείη τοιοῦτον, ἐς τὰ προειρημένα ἀναφέρεται. μέσος οὖν χωρεῖ· οὔτε ἀρνῶν τὸ εἶναι ἄλλα ἀσύστατα. οἶδε γὰρ ὅτι ἔσται καὶ ἕτερα· οὔτε μὴν ἐκτιθέμενος ἐκεῖνα, βούλεται μακρολογεῖν· εἰδὼς ὡς εἴ τι ἄλλο εὑρεθείη ἐν τούτοις ἐστίν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Οἶδε καὶ αὐτὸς παρείς τινα

ὧν πρῶτόν ἐστι τὸ κατὰ ἦθος καὶ μάχην. οὗ καὶ παράδειγμα τόδε. νόμος τοὺς πρεσβευτὰς μὴ συμπλεῖν. πένης καὶ πλούσιος ἐχθροὶ τὰ πολιτικά, ἐπρέσβευον ἀμφότεροι. ἐναυάγησεν ὁ πένης καὶ προσῆλθε περινηξάμενος τῇ τοῦ πλουσίου νηΐ. ὁ δέ, οὐκ ἀνέλαβεν αὐτόν. ἀπέθανε καὶ κρίνεται ὁ πλούσιος. ἐνταῦθα κατὰ μὲν τὸ ἦθος ἀσύστατόν ἐστιν. ὡμολόγηται γάρ, ὅτι ὡς ἐχθρὸν αὐτὸν οὐκ ἀνέλαβεν. κατὰ δὲ τὴν μάχην συνίσταται. ἡ γὰρ τοῦ νόμου ἰσχύς, δίδωσι λόγους αὐτῷ. τοῦτό τινες μετάστασίν φασι, διὰ τὸν νόμον. τοῦτον γάρ φησι τὴν αἰτίαν ἀναθήσει ὁ πένης. οὐκ ἔστι δέ, ἀλλὰ τοῦ ἑτεροῤῥεποῦς. διὰ τὴν προϋπάρχουσαν ἔχθραν. ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν μεταστάσει. ἰστέον ὅτι μινουκιανὸς μετὰ τῶν συνεστώτων τάττει τὰ ἄδοξα. ἡμεῖς δὲ μετὰ τῶν ἀσυστάτων. οὐ μάτην δὲ τοῦτο μινουκιανὸς ἐποίησεν. ἀλλ' ὡς ἤδη ἔφαμεν, ὅτι αἱ ἄδοξοι πράξεις μετὰ μὲν ἐνδόξων προσώπων, ἀσύστατοι. μετὰ δὲ ἀδόξων ἐξετάζονται. ἡ γὰρ τοῦ προσώπου ποιότης πρόσφορος οὖσα τῇ πράξει, ἐξετάζειν ἐνάγει τοὺς ἀκροατάς.

Εἴδους γοῦν ἕνεκα προβλημάτων καὶ τρόπων περίεργον ἂν εἴη λέγειν ἐν τῷ παρόντι. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἐσφαλται ἐνταῦθα, εἰ μὴ κατεχρήσατο εἰπὼν προβλημάτων. τὰ γὰρ προβλήματα, οὐ τῶν μελετωμένων ἐστίν. εἰ δὲ οὐ μελετᾶται. οὐδὲ εἶδος οὐδὲ τρόπον ἔχει. διὸ ἔδει ζητημάτων, ἀλλὰ μὴ προβλημάτων εἰπεῖν. ὥσπερ δὲ ὁ ἄνθρωπος ἔχει χαρακτῆρα καὶ ἰδέαν τινά, ὅπερ εἶδος λέγομεν ἑκάστου. λέγομεν δὲ τὸν τύπον τοῦ σώματος ἑκάστου ἰδέαν, οὕτω δὴ καὶ τὰ ζητήματα ἔχει χαρακτῆρα, καὶ ἰδέαν τινά. καὶ καθάπερ ἡμεῖς πρὸς τῷ εἴδει καὶ τρόπον ἔχομεν καλὸν ἢ κακόν, ὁμοίως καὶ τὰ πράγματα, καὶ περὶ τούτων ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν φημὶ καὶ τρόπων, μινουκιανὸς εἶπεν. εἴδη προβλημάτων εἶναι τέσσαρα. ἠθικόν. παθητικόν. δικανικόν. μικτόν. ἠθικὰ μὲν οὖν εἰσιν. ἐν οἷς οἰκειότης τίς ἐστιν ὡς υἱῷ πρὸς πατέρα, ἢ ἀδελφοῦ πρὸς ἀδελφόν. λέγεται δὲ καὶ ἄλλως ἠθικά. ἐν οἷς διάθεσίς τισιν ὑπάρχει πρὸς ἀλλήλους, οἷον ἐρῶντος πρὸς ἐρώμενον. ἔστι δὲ καὶ τρίτος τρόπος. οἷον φιλαργύρων. λίχνων. δυσκόλων. μισανθρώπων. διὸ καὶ ἠθικὰ καλεῖται διὰ τὸ ἤθους τινὸς εἶναι ἐξαγγελτικά. παθητικὰ δέ εἰσιν. ἐν οἷς ἔνεστι φόβος. ὀργή. λύπη. καὶ τὰ τοιαῦτα. ἂν γάρ τι τούτων ἔχῃ πρόβλημα παθητικόν ἐστι. δικανικὰ δέ, ἐν οἷς ψιλὴ μάχη ὑπάρχει, περὶ διαθήκης ἢ ψηφισμάτων ἢ νόμων. ἐν γοῦν τοῖς τοιούτοις, οὔτε ἐγκωμιάζομεν, οὔτε ψέγομεν, ἀλλ' ἀποδείξεως μόνης χρῄζομεν, περὶ γοῦν τοῦ δικαίου ὁ ἀγὼν μόνον. μικτὰ δέ, τὰ συμπεπλεγμένα ἔκ τινος τῶν ἠθικῶν καὶ δικανικῶν καὶ παθητικῶν. τρόποι δὲ τέσσαρες καὶ αὐτοί. ἔνδοξος. ἄδοξος. παράδοξος, ἀμφίδοξος. καὶ ἔνδοξος μέν ἐστιν, ἐν ᾧ ἄμφω ἐπαινεῖται καὶ πρόσωπον καὶ πρᾶγμα. οἷον ἀριστεὺς αἰτεῖ ἱερωσύνην. ἄδοξος δέ, ὁ κατὰ τὸ ἐναντίον τοιοῦτος. οἷον ἀριστογείτων ἐν σπάνει χρημάτων γράφει νόμον παρ' ἀθηναίοις μισθοῦ μυεῖσθαι. ἀμφίδοξος δέ, ὁ πῇ μὲν ἐπαινετός, πῇ δὲ ψεκτός. οἷον ἀριστεύσας τις αἰτεῖ πολίτου σφαγήν. παράδοξος δέ, ὅτ' ἂν παρὰ τὴν δόξαν τῶν ἀκουόντων τι πράττηται. οἷον πορνοβοσκὸς ἐκήρυξε τοὺς ἀπάτορας προῖκα δέχεσθαι. παρὰ γοῦν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων τοῦτο, πλὴν οἱ πορνοβοσκοὶ πρὸς ἀργύριον πάντα πράττουσι. περὶ τούτων οὖν φησι τρόπων τοὺς εἰδῶν περίεργον ἂν εἴη λέγειν ἐν τῷ παρόντι. κατὰ δὲ τὴν ὁμωνυμίαν ἐπιλαμβάνεται μινουκιανοῦ. τοῦ γοῦν εἴδους τριχῶς λεγομένου. πρῶτον μὲν ἐπὶ τοῦ τῆς ῥητορικῆς μέρους. ὥσπερ ἐλέγομεν εἶδος εἶναι ῥητορικῆς τὸ δικανικὸν φέρε ἢ συμβουλευτικὸν ἢ πανηγυρικόν. δευτέρου δέ, τοῦ ἐν τῷ προβλήματι καὶ ζητήματι. καὶ τρίτου τοῦ ἐξαγγελτικοῦ τῆς φράσεως, ὁ μὲν μινουκιανὸς περὶ εἰδῶν διαλαμβάνων καὶ τρόπων οὐ περὶ τῶν τῆς ῥητο-

ρικῆς.

ρικῆς. οὐ περὶ τῆς ποιᾶς φράσεως τῶν εἰδῶν προυτίθεται λέγειν, περὶ δὲ τῶν εἰδῶν τῶν ἐν τοῖς προβλήμασιν. ὁ δὲ ἑρμογένης ἐπιλαμβάνεται τοῦ λόγου τῇ τοῦ εἴδους ὁμωνυμίᾳ λέγων περίεργον εἶναι περὶ εἴδους καὶ τρόπου λέγειν πρὸ τῆς τῶν στάσεων καὶ τῆς τῶν ῥητορικῶν εἰδῶν γνώσεως. οὐ μέντοι καὶ περίεργον ἐποίησε μινουκιανός. ἀλλὰ καὶ πάνυ ἁπλοῦν, τῇ παρούσῃ ὑποθέσει συμβαῖνον. λέγων γὰρ περὶ πολιτικῶν ζητημάτων, καὶ χαρακτῆρος, καὶ εἴδους αὐτῶν. οἰκείως ἐμνήσθη καὶ διεῖλε ταῦτα εἰς τὰ προκείμενα τέσσαρα εἴδη. ἔστι δὲ ἕτερον εἶδος ζητήματος, καὶ ἕτερον ἡ ἐξαγγελία τῆς φράσεως. ἡ μὲν γὰρ φράσις, ἐκ τοῦ ῥήματος γίνεται. τὸ δὲ εἶδος τοῦ προβλήματος, ἐκ τῶν ἐν τῷ ζητήματι ἐξεταζομένων προσώπων καὶ πραγμάτων. ἅπερ ὕλη ἐστὶ τοῦ προβλήματος ἣν λαβὼν ὁ ῥήτωρ μελετᾷ. καὶ ὅτι ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. φανερὸν ἐξ ὧν ἐπιφέρει. τὰ μὲν γοῦν εἴδη καὶ τοὺς τρόπους διὰ τοῦτο μανθάνομεν δῆθεν, ἵνα ταῖς οἰκείαις ἰδέαις τὰ προβλήματα μελετῶμεν. ὥστε καὶ αὐτὸς οἶδεν ὡς οὐ ταυτὸν εἶδος προβλήματος καὶ φράσεως. ἀλλὰ μάτην ἐρεσχελεῖ πρὸς μινουκιανὸν ἐνιστάμενος. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ποίᾳ ἰδέᾳ δεῖ κεχρῆσθαι ἐπὶ ἑκάστου ζητήματος, καὶ ποίῳ τρόπῳ δεῖ φράσαι τὸ ζήτημα. πρὸς γοῦν τὸν τρόπον καὶ ἡ μελέτη. δεῖ γὰρ ἡμᾶς γνῶναι ὁποῖος ὁ τρόπος τοῦ ζητήματος ἤτοι ἔνδοξος, ἢ ἄδοξος, ἢ ἀμφίδοξος, ἢ παράδοξος. ἵνα πρὸς τὸν τρόπον ἁρμόσωμεν τοὺς λόγους. φησὶν οὖν ὁ τεχνικὸς ἐγὼ οἴομαι περιττὸν τὸ λέγειν περὶ ἰδέας. σῶμα μὲν γὰρ τῆς ὑποθέσεως οἱ λόγοι. ἡ δὲ ἰδέα καί, ὁ χαρακτὴρ ἐν τῷ λόγῳ θεωρεῖται, ὥσπερ τὸ λευκόν, καὶ τὸ μέλαν ἐν σώματι. οὐ τοῦτο δὲ τοῦ παρόντος βιβλίου τὸ ἐπάγγελμα. διαφέρει δὲ τοῦ εἴδους τῆς ῥητορικῆς τὸ ὁμώνυμον εἶδος, ὅ ἐστιν ἡ ἰδέα. καθ' ὃ τὸ μὲν εἶδός ἐστιν, οὗ προτέτακται τὸ γένος, οἷον ὁ ἄνθρωπος. ἔστι δὲ τὸ γένος τούτου ζῷον, ὃ προτέτακται. ἡ δὲ ἰδέα αὕτη ἡ μορφὴ τοῦ ἀνθρώπου. τινὲς δὲ τὸν λόγον ὥσπερ ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς εἶναι βούλονται. καὶ τὰ μὲν διανοήματα καὶ τὰς διασκευάς, ψυχὰς παραλαμβάνουσι. τὴν δὲ ἰδέαν καὶ τὸ κάλλος τῶν ὀνομάτων, σώματι. αἰνίττεται δὲ εἰς τὸν μινουκιανόν. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος ἐμνήσθη περὶ ἰδεῶν καὶ τρόπων, οὗτος εἰς ἐκεῖνον ἀποτεινόμενός φησιν. ὅτι ἐγὼ περὶ ἰδεῶν οὐ λέγω οὐδὲ τρόπων. περιττὸν γὰρ τοῦτο, καὶ ἔξωθεν τοῦ παρόντος βιβλίου. εἶδος γὰρ λέγει ἐνταῦθα τὴν ἰδέαν. οὐδὲν δὲ ἄτοπον ἡμᾶς, εἰ καὶ ὁ τεχνικὸς παρῆκεν, ἐπὶ μνησθῆναι περὶ τούτων, ἅ φησι μινουκιανός. ὑποτίθεται γὰρ εἶναι ἰδέας, πανηγυρικήν. δικανικήν. ἠθικήν. παθητικήν. μικτήν. ἰδέα δέ ἐστιν ἡ ἐξαγγελία τοῦ λόγου καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ ὁ χαρακτήρ. παράδειγμα μὲν οὖν ἰδέας πανηγυρικῆς. συμβουλεύει μετὰ τὰ μηδικὰ θεμιστοκλῆς ἀνέμοις θύειν. ἐν τούτῳ γὰρ τῷ ζητήματι ἔπαινον διέξεισι τῶν ἀνέμων. καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐγκωμιάζει. δι' ὧν ἡ νίκη τοῖς ἕλλησιν ἐμπομπεύει. τοιγαροῦν τοῖς λόγοις πανηγυρίζων, διαπρέπει τὸν λόγον. δικανικῆς δὲ παράδειγμα τὰς ἱερωσύνας τοὺς παῖδας τῶν πατέρων διαδέχεσθαι. ἀριστεύσας τις ᾔτησεν ἱερωσύνην τινὸς ἀφελέσθαι παῖδα ἔχοντος. ἔλαβε. μετὰ ταῦτα ἀπέθανον ἀμφότεροι. ὅ, τε ἀριστεὺς καὶ ὁ ἐξ ἀρχῆς ἱερεύς. καὶ ἀμφισβητοῦσι περὶ τῆς ἱερωσύνης οἱ τούτων παῖδες. Ἐν τούτῳ ἀναγκαίως ἡ ἰδέα δικανική ἐστιν. οὐδὲ γὰρ πιστέον τοῖς λέγουσιν, ὅτι πανηγυρική ἐστιν, ἐπειδὴ συμπλέκεται αὐτῷ ἡ ἀριστεία, καὶ ἡ ἱερωσύνη. πράγματα ὕλην ἔχοντα πανηγυρικήν. οὐδὲ μία γοῦν ἀνάγκη κατὰ τὸν παρόντα ἀγῶνα. ἢ τὸ σεμνὸν διηγεῖσθαι τῆς ἱερωσύνης, ἢ τὸ ἔνδοξον τῆς ἀριστείας, ἀλλὰ ψιλῆς μάχης περὶ τῶν δικαίων τοῖς παισίν. εἴ τις δικαιότερός ἐστιν ἀπολαύειν τοῦ νόμου, τοῦ κελεύοντος τὰς ἱερωσύνας εἶναι τῶν παίδων. ὁ τοῦ ἐξ ἀρχῆς ἱερέως παῖς

καὶ ἀφαιρεθέντος· ἢ ὁ τοῦ ἱερέως κατὰ γέρας καὶ ἐν τελευτήσαντος τῇ ἱερωσύνῃ· ὥστε δικανικὴ ἡ ἰδέα. ἠθικῆς δὲ παράδειγμα οἱ φιλάργυροι καὶ οἱ δύσκολοι καὶ οἱ γεωργοί. ταῦτα γὰρ ἤθους ἕνεκα μόνου παραλαμβάνεται ὡς καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς προσηγορίας γνωρίζεται. πᾶν μὲν γὰρ πρόσωπον ἦθος ἔχει καὶ περικλῆς καὶ θεμιστοκλῆς· ἀλλ' ἐξαιρέτως ταῦτα ἠθικά· καὶ τὰ ἐσχηματισμένα ἐν οἷς δεῖ τὸν μεταχειριζόμενον· ἄλλο μὲν λέγειν, ἄλλο δὲ διὰ τοῦ ἤθους ἐμφαίνειν· οἷον ὁ τὸν περικλέους ὀλυμπίου κληθέντα· εἰσηγεῖται ἀριστοφάνης ἥραν τὴν ἀσπασίαν καλεῖν, οὐ μόνον δὲ ταῦτα ἠθικὰ προσήκειν καλεῖν ὅσα δυσκόλων ἢ φιλαργύρων ἢ παρασίτων ἔχει πρόσωπα, ἀλλὰ κἀκείνας τὰς ὑποθέσεις, ἐν αἷς οἱ λέγοντες αἰδούμενοί τινας αἰσχύνονται καταφορικῷ χρήσασθαι λόγῳ. καὶ μετὰ ἤθους προάγουσιν αὐτόν· ὡς περὶ τὸν πρὸς λεπτίνην ὁ ῥήτωρ ἐποίησε· καὶ δεῖ ἐν τούτοις βαθυτέρᾳ τῇ μεταχειρίσει τὸ ἦθος ἐμφαίνειν. ἀμέλει ὁ δημοσθένης μετὰ ἤθους προαγόμενος τὸν λόγον καί μοι μηδὲν ὀργισθεὶς ἔφη λεπτίνη· οὐδὲν γὰρ φαῦλον ἐρῶ. Παθητικῆς δὲ παράδειγμα, ἐν μανίᾳ τις ἁπτόμενον αὐτοῦ τὸν υἱὸν ἀπέκτεινε, καὶ κρίνεται φόνου ἀνενεγκών. πανταχοῦ γὰρ πάθος περισώζεται ἔκ τε τῶν προσώπων καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων. τὰ μὲν γὰρ πρόσωπα πατὴρ καὶ υἱός· τὰ δὲ πράγματα μανία καὶ φόνος. ἀκριβέστερον δὲ τὸ πάθος γυμνοῦται καὶ δείκνυται ὅταν ὁ πατὴρ ὁ κατηγορούμενος λέγῃ· ἔσονται γὰρ καὶ βαρύτητες στένοντες τοῦ πατρὸς καὶ βέλτιον ἑαυτῷ τὸ τεθνάναι λέγοντος· διὰ δὲ τῆς τῶν παθῶν ἀφηγήσεως εἰς οἶκτον τοὺς δικαστὰς ἐκβιβάζοντος. μικτῆς δὲ παράδειγμα· θαυματίας ἀριστεὺς παρεχώρησε τὴν δωρεὰν ἀφρότῳ ἀριστεῖ· καὶ ὁ μέν, αἰτεῖν εἰς τὸ γέρας τὴν γυναῖκα τοῦ παραχωρήσαντος· ὁ δέ, ἀξιοῖ μονομαχεῖν· ἔστι γὰρ τοῦτο ἐκ πάθους καὶ ζητήσεως. πάθους μέν, διὰ τὰ τραύματα· ζητήσεως δὲ διὰ τὸ ἀμφιβάλλειν περὶ τῆς γυναικός· προάγεται δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν ἤθει· ἐὰν γὰρ ἔλθῃ πρωτοτύπως ἐπὶ τὴν μάχην, ὅτι παρεχώρησά σοι τῆς δωρεᾶς, οὐκ ἐπὶ τῷ ἀφαιρεθῆναι τῆς γυναικός, οὐδὲ γὰρ ὁ νόμος ταῦτα βούλεται· εἰς τὸ μονομαχεῖν ἐξ ἀνάγκης περιίστρέφεται, οὐκ ἔτι σώζει τὸ πάθος, ἀλλὰ δεῖ μᾶλλον πλεονάζειν τὸ πάθος· διὰ μὲν τοῦ λόγου φάσκοντος τοῦ τραυματίου ἐθέλειν μονομαχεῖν, πειρωμένου δὲ διὰ τοῦ πάθους δυσωπεῖν· ὡς μήτε τῆς γυναικὸς ἀφαιρεθῆναι, μήτε εἰς μάχην ἐλθεῖν.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἀκύλας δὲ τούτων μὲν ἐπιλαμβάνεται· ὅτι τῷ δικανικῷ περιληπτικῷ ὄντι τοῦ, τε ἠθικοῦ καὶ παθητικοῦ, ἀντιδιαιρεῖται ταῦτα. ἔπειθ' ὅτι τὸ πανηγυρικὸν οὐδέποτε καθ' αὑτὸ ἐμπίπτον ἐν ζητήμασιν, ὡς μόνον παραλαμβάνεται ἐνταῦθα· τά, τε συμβουλευτικὰ παρεῖται, πολλαχοῦ εὑρισκόμενα· διόπερ αὐτὸς ἑτέρως διαιρῶν φησι· τῶν ζητημάτων τὰ μέν, ἐστὶν ἠθικά· τὰ δέ, παθητικά· τὰ δέ, πραγματικά· τὰ δέ, μικτά· ταῦτα γὰρ ἐν δικανικοῖς τε καὶ συμβουλευτικοῖς εἴδεσι λόγων εὑρίσκονται. Ἰστέον δὲ ὅτι εἶδος καλοῦσιν οἱ τεχνικοὶ ὁμωνύμως καὶ τὴν ἰδέαν καὶ τὸ εἶδος τῆς ῥητορικῆς· τουτέστι τὰ τρία εἴδη αὐτῆς· ἀμέλει ἐν τῷ ὑπὲρ τοῦ στεφάνου· τὸ μὲν εἶδος δικανικόν ἐστιν, ἡ δὲ ἰδέα πανηγυρική· ἐπειδὴ περὶ εὐνοίας ὁ ἀγών· τινὲς δὲ καὶ συμβουλευτικὴν ἰδέαν φασί· ψεῦδος δέ· πανηγυρικὴ δ' ἰδέα, τὰ συμβουλευτικὰ ἐξετάζεται. φρόνημα καὶ σεμνότητα τοῦ προσώπου περιτιθέντος ἑαυτῷ ἵνα καὶ πείσῃ· ὑποτίθεται δὲ ὁ αὐτὸς μινουκιανός, καὶ τρόπους ζητημάτων τέσσαρας ἔνδοξον· ἄδοξον· παράδοξον· ἀμφίδοξον· τοῦ ἐνδόξου, παράδειγμα τόδε. μετὰ τὰ μηδικὰ ἀθηναῖοι περὶ τῆς προπομπείας δικάζονται· καὶ εἰκότως εἶπεν ἔνδοξον εἶναι· ὅπου καὶ τὰ πρόσωπα ἔνδοξα καὶ τὰ πράγματα· οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ πρᾶγμα κατὰ μό-

νας

νας ἔνδοξον ποιῆσαι τὴν ὑπόθεσιν· οὐδ' αὖ τὸ πρόσωπον ἰδίᾳ, ἀλλὰ μέρος τῆς ὑποθέσεως· τί οὖν εἰ μὴ ὡρισμένον εἴη τὸ πρόσωπον ἀλλ' ἀόριστον, πῶς γνωσόμεθα εἰ ἐνδόξου προσώπου τὸ ζήτημα· τὰ γὰρ ἀόριστα τὴν ὕλην οὐ δείκνυσι· ῥητέον δὲ ὅτι ἐπὶ τῶν ἀορίστων ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων περιστάσεως καὶ ἡ τοῦ προσώπου δόξα δείκνυται κἂν ἀόριστον ᾖ. Ἀδόξου δὲ παράδειγμα τόδε· πορνοβοσκὸς τίθεται ταῖς ἑταίραις τῶν μουσῶν τὰ ὀνόματα καὶ κρίνεται ἀσεβείας· ἐνταῦθα γὰρ ἄμφω ἄδοξα· καὶ εἰ τρόπον τίθεται τὸ ἄδοξον, διὰ τί ἐν τοῖς ἀσυστάτοις αὐτὸ ἠρίθμησε· εἰ γὰρ λυμαίνεται τῇ συστάσει· πῶς παραλαμβάνει αὐτὸ ἐν τοῖς τρόποις τῶν προβλημάτων ὡς συνιστάμενον· λέγομεν, ὅτι ἐν τῷ ἀσυστάτῳ δεῖ προσυπακούειν τὸ πάνυ ἄδοξον· ἔπειτα ἐπὶ μὲν τῶν συνεστηκότων, δεῖ ἀκολουθεῖν τῇ τοῦ πράγματος ἀδοξίᾳ τὴν τοῦ προσώπου καὶ ἀμφότερα ἄδοξα· καὶ γὰρ ἡ ἀκολουθία ἡ πρὸς ἄλληλα ποιήσει τὸ συνεστός· ἐπὶ δὲ τῶν ἀσυστάτων· δεῖ τὸ μὲν πρᾶγμα ἄδοξον εἶναι· τὸ δὲ πρόσωπον μὴ ὡμολογημένον ὡς ἄτιμον ἵνα ᾖ πρὸς ἄλληλα διαφορά, τὸ ἀσύστατον ἐργάσηται· οἷον ἐκμισθώσας τις τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, καὶ τὸν μισθὸν οὐκ ἀπολαβών, δικάζεται τῷ μισθωσαμένῳ· ἐν μὲν γὰρ τούτῳ τὸ πρόσωπον οὐκ ἔστιν ὡμολογημένον ἄτιμον, τὸ δὲ πρᾶγμα, ἄδοξον· διὰ τοῦτο γὰρ οὐ συνίσταται· οὐ γὰρ δόξει λόγον ἔχειν τὸ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκά τινα, μισθῶσαι καὶ μισθὸν ὑπὲρ τῆς ἀλόγου πράξεως ἀπαιτεῖν· εἰ μέντοι δοίης ἑκάτερα ἄδοξα συνίσταται· τοῖς γὰρ ἀδόξοις πρέπει τὰ ἄδοξα πράττειν· ἐπεὶ καὶ οἰκεῖον τοῖς ἀδόξοις τὸ ἄδοξον· καὶ ἐν τούτῳ γάρ, ὅτι αἰσχρὸς ὢν ὁ πορνοβοσκὸς καὶ αἰσχρόν τι διαπράττεται· οὐκ ἔστιν ἀπωθήσασθαι τὸ κατηγορούμενον ὡς ἄπιστον· ἴσως δὲ καὶ συνηγόρους προσήκει διδόναι τῷ πορνοβοσκῷ, ὡς ἀτίμῳ, καὶ μὴ ἐξὸν αὐτῷ λέγειν. Παραδόξου παράδειγμα· πένης καὶ πλούσιος ἐχθροί· κατεγνώσθη ὁ πένης θανάτῳ· ἐκδίδοται τῷ δημίῳ· πείσας ὁ πλούσιος τὸν δήμιον ταλάντου, ἀπέκτεινε, καὶ φόνου φεύγει. ταῦτα τοίνυν ἔοικε κοινοῖς τόποις, καὶ καταφορᾷ· οὐδὲ γὰρ ἄδοξον τὸ πρόσωπον, καὶ ἀπὸ τῆς πράξεως ἄδοξον παρασκευάζεται· διὸ καὶ παράδοξον κέκληται· τὸ μὲν γὰρ πρᾶγμα δυσωπεῖν οὐ δύναται. πρέπει δὲ οὐδαμῶς τῇ περὶ τοῦ προσώπου τύχῃ· πάντα γὰρ παράδοξα· τὸ αἰτῆσαι οὕτω παράδοξα καὶ ἀναιδῆ περὶ αὐτὸν οὐκ ὄντα ἄδοξα· καὶ τὸ τὸν δήμιον ἀπονοῦσαι ἐπὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως. Ἀμφιδόξου δὲ παράδειγμα. στρατηγὸς προέστησε τὰς αἰχμαλώτους τοῦ οἰκήματος, καὶ κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων· ἐπὶ τούτων τὴν ἄγαν καταφορὰν ἐμποδίζει τὸ πρόσωπον ἔνδοξον ὄν· καὶ χρὴ πρότερον ἀπὸ τῆς πράξεως διαβεβλημένον αὐτὸν ἐπιδεῖξαι, εἶθ' οὕτως ἠρέμα ἐπιτείνειν καὶ τὸν κατὰ τοῦ προσώπου λόγον· διὰ τοῦτο γὰρ ἀμφίδοξον· ἐπειδὴ τὸ μὲν πρόσωπον ἔνδοξον, τὸ δὲ πρᾶγμα ἄδοξον· διαφέρει δὲ τοῦ ἀσυστάτου· ἐκεῖ γὰρ τὸ ἄδοξον λέγομεν ὅτι πάνυ τὸ πρᾶγμα ἄδοξόν ἐστιν, ἐνταῦθα δὲ οὐχ ὁμοίως· πῶς γὰρ ὅμοιον γυναῖκα ἰδίαν μισθοῦν· καὶ αἰχμαλώτους προστῆσαι οἰκήματος.

Τὰ μὲν γὰρ εἴδη καὶ τοὺς τρόπους διὰ τοῦτο μανθάνομεν δήπου, ἵνα ταῖς οἰκείαις ἰδέαις τῶν λόγων χρώμενοι, τὰ προβλήματα μελετῶμεν.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Τὰ εἴδη φησὶ καὶ τοὺς τρόπους· τοῦ μελετᾶν ἕνεκα κατὰ λόγον τὰ ζητήματα, καὶ μὴ ἀνοικείαν τὴν ἰδέαν καὶ τὴν ἐξαγγελίαν ποιεῖσθαι τοῦ λόγου μανθάνωμεν· οὐκοῦν ἀκολούθως χρὴ πρῶτον μανθάνειν τὸ εἶδος τῶν ζητημάτων, καὶ τὰς στάσεις, καὶ τὰς διαιρέσεις τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος, καὶ οὕτω περὶ ἰδέαν ζητεῖν· οὔπω δὲ εἰδότες τὴν στάσιν καὶ τὴν διαίρεσιν ὅπερ τοῦτο μόνον τὸ βιβλίον ἐπαγγέλλεται, οὐ δυνατὸν τὰ εἴδη μαθεῖν, καὶ τοὺς τρόπους· ταῦτα δὲ τὰ εἴδη διονύσιος χαρακτῆρας καλεῖ· τὰ πανηγυρικά· ἠθικά· παθη-

τικῷ· συμβουλευτικῷ· μικτά. δεῖ οὖν τὸν μελετῶντα γνῶναι, καὶ μαθεῖν πότερον πανηγυρικῆς ἰδέας τὸ προκείμενον, ἢ ἑτέρας· ἵνα πρὸς τὸ ὑποκείμενον τοῖς λόγοις χρήσηται, καὶ πρὸς τοὺς τρόπους ὁμοίως, καὶ μὴ διαφθείρῃ τοῦ ζητήματος τὴν ἀληθῆ μορφήν.

Οἷον δικανικῶς τὸ δικανικόν, καὶ συμβουλευτικῶς τὸ συμβουλευτικόν, καὶ ἐπιδεικτικῶς τὸ ἐπιδεικτικόν, καὶ ἕκαστον ὡς προσήκει προσφόρως τοῖς ὑποκειμένοις. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἐπισημαίνονταί τινες τῷ χωρίῳ, ὡς οὐκ ὀρθῶς ἔχοντι· οὐ γὰρ πάντως τὸ δικανικὸν εἶδος τοῦ λόγου, καὶ δικανικῶς ἐξενεχθήσεται· ὁ γοῦν Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου δικανικωτάτῳ τῶν λόγων ὄντι, πανηγυρίζει· τῇ λαμπρότητι τῶν οἰκείων ἐναβρυνόμενος πεπολιτευμάτων· καὶ Ἰσοκράτης συμβουλευτικὸν εἶδος λόγου διαπλέκων· πανηγυρίζει πανταχοῦ, ἀττικῶν ἀνδραγαθημάτων μνήμῃ. ὁρῶμεν οὖν, ὅτι τοῖς ἀκριβῶς κατανοοῦσιν, οὐδαμοῦ ὁ τεχνογράφος φαίνεται ἡμαρτηκώς· εἰ γὰρ καὶ πανταχοῦ ἡ πανηγυρικὴ ἐγκαταμίγνυται ὕλη τοῖς προειρημένοις λόγοις, ἀλλ' οὖν τῶν οἰκείων ἰδεῶν τοῖς προκειμένοις εἴδεσιν οὐδαμῶς ἀφίστανται Δημοσθένης καὶ Ἰσοκράτης· ἀλλ' ὁ μὲν τῇ τε δεινότητι, καὶ βραχύτητι ἤδη δέ, καὶ γοργότητι πολλῇ κεχρημένος, δικανικῶς κομιδῇ τὸ δικανικὸν καὶ πανηγυρίζειν δοκῶν ὁ δαιμόνιος ἀπεργάζεται· ὁ δὲ τοῦ προσήκοντος πανταχῆ τῷ συμβουλεύοντι στοχαζόμενος ἤθους σεμνότητά τε καὶ λαμπρότητα μεταδιώκων ἃ μάλιστα τοῦ κατὰ συμβουλὴν ἀξιωματικοῦ ἐστιν ἀπεργαστικά, συμβουλευτικῶς τὸ συμβουλευτικὸν διὰ πανηγυρικῆς ἰδέας περαίνει· οὐ γὰρ ἡ τῆς ὕλης ἐπιπλοκὴ ἀλλοιότερον ἀπεργάζεται τὸ εἶδος· ἀλλ' ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ὁ τεχνίτης ἐπιθεῖναι τῷ λόγῳ πρόσφορον εἶδος βουλεύσηται. τοῦτο καὶ τὴν ὕλην ἐξ ἀνάγκης ἑπομένην δημιουργεῖ καθάπερ οἵ τε πλάσται καὶ οἱ γραφεῖς. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Οὐκ ἀκριβῶς ἐνταῦθα λέγει· οὐ γὰρ ἀεὶ τὸ δικανικὸν δικανικῶς μελετᾶται· τὸ μὲν γὰρ πρόβλημα ἐστὶ δικανικοῦ εἴδους· πανηγυρικοῦ δὲ ἡ ἰδέα, τουτέστιν ἡ ἐξαγγελία καὶ ἡ ποιὰ φράσις. Διαφέρει δὲ εἴδους ἡ ἰδέα. καθὸ τὸ μὲν εἶδος ἀπὸ γένους τέμνεται, ἡ δὲ ἰδέα ποιότης ἐστὶ τῆς φράσεως· οἷον, σφοδρότης· ταπεινότης· τραχύτης· λαμπρότης· πλὴν ἔσθ' ὅτε καὶ τὸ εἶδος ἀντὶ τῆς ἰδέας λαμβάνεται· δικανικὸς δὲ ὁ περὶ στεφάνου· καὶ γὰρ ζητεῖται καὶ ἀμφισβητεῖται, εἰ ἄξιος στεφάνου ὁ Δημοσθένης, ἢ μή, ἀλλὰ καὶ οἱ Φιλιππικοὶ συμβουλευτικοὶ ὄντες εἰ χρὴ ἀμφικτύονα Φίλιππον ποιῆσαι, πανηγυρικῶς μελετᾶται· καὶ γὰρ πολύς ἐστιν ἐνταῦθα Δημοσθένης κατὰ Φιλίππου δημηγορῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ πρὸς Λεπτίνην δικανικὸς ὢν τῷ εἴδει, μικτῶς μελετᾶται· συμβουλευτικῶς φημι καὶ πανηγυρικῶς· γίνεται δὲ τοῦτο καὶ δικανικῶς μελετᾶται καὶ τὸ συμβουλευτικόν, ὅτε ἐναντιοῦται ἡμῖν συμβουλεύουσιν ἢ νόμος, ἢ ψήφισμα, ἤ τι τῶν ἐν ῥητοῖς· δεῖ δὲ τὸν μὲν συμβουλεύοντα ἤτοι τὸν συμβουλευτικὸν ἐπιδεικνύμενον λόγον, πανταχοῦ φαίνεσθαι θαρροῦντα, καὶ τοῖς λόγοις τὸ μεῖζον ἐνδεικνύμενον. οὐ γὰρ ἀνέξαιτό τις συμβούλου ταπεινοῦ γινομένου καὶ μηδὲν κρεῖττον ἐπιδεικνυμένου· τὸν δικαζόμενον δέ, τοὐναντίον ταπεινὸν καὶ μηδὲν φρόνημα ἔχοντα, ἀλλὰ τὰ ζητήματα ταπεινῷ λόγῳ ἤτοι ἰσχνῷ χαρακτῆρι μεταχειρίζεσθαι· τὸν δὲ ἐγκωμιάζοντα, ἐμπομπεύειν τοῖς ἔργοις, ἐπιδεικτικῶς τοὺς λόγους μεταχειρίζεσθαι· ἰστέον δὲ ὅτι δικανικὸς χαρακτήρ ἐστιν ὁ ἰσχνός, καὶ λεπτός, καὶ πυκνός, καὶ συλλογιστικός, ὡς καὶ αὐτός φησιν ἐν τῷ περὶ ἰδεῶν· καὶ παράδειγμα ὁ κατὰ Ἀριστοκράτους, πανηγυρικὸς δέ, ὁ πομπικὸς καὶ λαμπρὸς πανταχοῦ καὶ ἐπιδεικτικός· ὃς οὕτως εἴρηται ἀπὸ τοῦ ἐπιδεικνύναι καὶ τὰ καλά, καὶ τὰ φαῦλα ἑκάστου· συμβουλευτικὸς δέ, ὁ μετὰ πεποιθήσεως

καὶ θάρσους τὸ μεῖζον ἐνδεικνύμενος. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Δικανικὸν λέγει ἐνταῦθα τὴν δικανικὴν ἰδέαν οὐ τὸ εἶδος· δῆλον δὲ ἀπὸ τοῦ λεγομένου· οὐ γὰρ πρὸς τὸ εἶδος ἡ ἰδέα· ἀμέλει ἐν τῷ ὑπὲρ στεφάνου δικανικοῦ ὄντος εἴδους, οὐκ ἔστιν ἡ ἰδέα δικανική, ἀλλὰ πανηγυρική· αὐτίκα καὶ τῶν συμβουλευόντων τινὰς ὁρῶμεν ἑαυτοὺς ἐγκωμιάζειν ὑπομείναντας καὶ φορτικόν τι ποιοῦντας τῷ σεμνύνειν τὰς ἑαυτῶν γνώμας· ὥσπερ ὁ Περικλῆς πεποίηται τῷ Θουκυδίδῃ λέγων. καὶ τοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε. Ἔστι τοίνυν τὸ μὲν εἶδος συμβουλευτικόν, ἡ δὲ ἰδέα πανηγυρική· ἡ γὰρ χρεία πεποίηκε τὸν ἔπαινον· δεῖ γὰρ ὡς ἐπίπαν σεμνότητος τῷ συμβούλῳ· ἵνα καὶ δυνηθῇ δυσωπῆσαι· καὶ Ἰσοκράτης ἐν ταῖς παραινέσεσιν ὁμοίως ἑαυτὸν ἐπαινῶν φαίνεται λέγων· ἐγὼ δὲ τοὺς φιλοσοφοῦντας ἐπανορθῶ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῷ πανηγυρικῷ εὐθὺς ἀρχόμενος, σεμνότητα ἑαυτῷ καὶ ὄγκον καὶ φρόνημα περιτίθησιν· ἐξ ἐπιτιμήσεως γὰρ ἄρχεται ἐνδόξων προσώπων· τῶν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοὺς ἀγῶνας καταστησάντων φησὶ θαυμάζειν, ὅτι τὴν τοῦ σώματος ἄσκησιν ἄθλων ἠξίωσαν. μόνος δὲ ὁ Δημοσθένης ἐξαρκεῖ πρὸς τὸ τοιοῦτον· ἐν γὰρ τῷ ὑπὲρ τοῦ στεφάνου δικανικοῦ ὄντος εἴδους ἐγκωμιάζει ἑαυτὸν καταλέγων τὴν πολιτείαν, καὶ τειηραρχίας ἑαυτοῦ, καὶ εἰσφοράς, καὶ λειτουργίας ἑτέρας. ὥστε διὰ τὸ φορτικὸν καὶ προθεραπείᾳ κέχρηται λέγων· τούτων τοίνυν ὃ μέν ἐστι πρὸς ἡδονήν, τούτῳ δέδωται· ὃ δὲ πᾶσιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐνοχλεῖ, λοιπὸν ἐμοί, ὥστε οὐ πρὸς τὰ εἴδη τῆς ῥητορικῆς ἡ ἰδέα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἰδέας μελετῶμεν τὴν δικανικὴν ἰδέαν, δικανικῶς· τὴν πανηγυρικήν, πανηγυρικῶς· εἰ δέ τις ἀντιθῇ ἡμῖν· διὰ τί ἐν τῷ κατὰ Μειδίου λαμπροῦ ὄντος τοῦ προσώπου δέον ἠθικῇ ἰδέᾳ χρήσασθαι καταφορικῶς εἶπε, λεκτέον, ὅτι ὀργιζόμενος διὰ τὰς πληγὰς καὶ θαρρῶν τῇ τοῦ δήμου χειροτονίᾳ κατέδραμεν· ὥστε δι' αἰτίαν οὐχ ὡς ἔτυχεν οὐδ' ἐνταῦθα τοῖς λόγοις καταφορικώτερον ἐχρήσατο· ἡμαρτῆσθαι δὲ νομίζουσι τῷ τεχνικῷ εἰπόντι καὶ συμβουλευτικῶς τὸ συμβουλευτικόν. ὡς γὰρ πρὸς τὰ εἴδη τῆς ῥητορικῆς, οὕτω καὶ τὰς ἰδέας ὁρίσασθαι αὐτόν φασιν· ἀλλὰ λέγομεν· ὅτι τὴν συμβουλευτικήν φησιν ἰδέαν, συμβουλευτικῶς μελετητέον τουτέστι μετὰ φρονήματος, πρὸς γὰρ τὴν ὕλην δῆλον ὅτι καὶ ἡ ἰδέα.

Τοὺς δὲ μή πω περὶ ψιλῆς τῆς εἰς τὰ λεγόμενα κεφάλαια διαιρέσεως τῶν ζητημάτων ἐπεσκεμμένους· μὴ δι' αὐτὸ τοῦτο τὰς λεγομένας στάσεις τῶν προβλημάτων εἰδότας, ἀμήχανον δήπου τῶν προειρημένων τι καλῶς γινώσκειν· διδάσκειν πρός γε ἐκείνων τὸν περὶ ἰδεῶν λόγον, καὶ πάνυ τι ἀνόητον, ἄλλως τε κἂν ἐπιχειρήσωμέν τι λέγειν περὶ αὐτῶν νῦν, πλείων ἂν ἡμῖν ὁ τοῦ παρέργου λόγος, ἢ τοῦ ἔργου γένοιτ' ἄν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Οἱ δὲ τοῦ πολιτικοῦ λόγου τὰ μέρη ὡς τὰ πέντε ἐκεῖνα, προοίμιον· διήγησιν· ἀντίθεσιν· λύσιν· ἐπίλογον· τὰ δὲ κεφάλαια, ὡς τὰ στοχαστικά· τὰ ἀντιληπτικά· ἅπερ τοῖς μέρεσι τοῦ λόγου συμπλέκονται. λεγόμενα δὲ ταῦτα καλεῖ, διὰ τὴν πολυωνυμίαν, οἱ μὲν γὰρ συμπεράσματα αὐτὰ καλοῦσιν· οἱ δέ, ἐπιφοράς, οἱ δέ, ζητήματα· οἱ δέ, περιεχόμενα· τὰ μερικώτερα τοίνυν ἀγνοοῦντες, πρὸς τὴν τῶν ὁλικωτέρων τρέπεσθαι ζήτησιν· ἅπερ ἐστὶ τά τε εἴδη, καὶ οἱ τρόποι, παντελῶς ἀνόητον. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Τρίτην ἀποδίδωσιν αἰτίαν τοῦ μὴ περὶ ἰδεῶν διαλαβεῖν τὰ νῦν· μίαν μέν, ὅτι δεῖ πρῶτον τὴν διαίρεσιν ἐπιγνῶναι τῶν κεφαλαίων σαφῶς καὶ τὴν στάσιν ἥτις καθέστηκε καὶ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα, πρὸς ἃ ἀνάγκη τοὺς λόγους ἐπενεγκεῖν· ἀμήχανον γὰρ τὸν μὴ πρότερον ἐγνωκότα ταῦτα, ἐκεῖνα μαθεῖν. Δεύτερον δέ, ὅτι οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ περὶ τούτων εἰπεῖν· ἢ γὰρ μικρὰ περὶ αὐτῶν εἰπόντες, ἀτελῆ

φησὶ τὸν λόγον ἐάσωμεν τουτὸν μινουκιανῷ παθόντες· εἰς αὐτὸν γὰρ τὰ πάντα αἰνόητον αἰνιττόμενος λέγει· ἢ σαφῶς περὶ αὐτῶν εἰπεῖν βουλόμενοι περιττόν τι καὶ ἀπειρόκαλον ὑποίσομεν πέρα τοῦ δέοντος τὸν λόγον ἐκτείναντες. ἀμφότερα δὲ τοῦ δέοντος ἁμαρτάνει καὶ τοῦ καλοῦ. Τρίτην δὲ ὅτι τὸ περὶ ἰδεῶν ἐντελέστερόν ἐστι τοῦ περὶ διαιρέσεως. ἄτοπον δὲ τὸ ἐντελέστερον, πρὸ τοῦ ἀτελεστέρου διδάξαι· διὸ περὶ τούτων εἰς αὖθις εἰπεῖν ἀναβάλλεται. Ἰστέον δὲ ὅτι τὰς λεγομένας στάσεις φησὶν οὐ γὰρ συντίθεται μινουκιανῷ τὴν στάσιν ἀπὸ τούτου εἰρῆσθαι ἐτυμολογοῦντι, ἀπὸ τῆς γενικωτέρας ἐν ταῖς πόλεσι στάσεως. καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν τὰς λεγομένας στάσεις, ἀντὶ τοῦ ὁμωνύμως λεχθείσας. ἄλλοι δὲ λεγομένας ἀντὶ τοῦ οὐκ οἶδα πῶς τὸ ὄνομα τοῦτο ἐχούσας. ὡς δῆλον καὶ ἀπὸ τῶν ἑξῆς ἀφ᾽ ὧν φησιν· ὅθεν μὲν γὰρ εἴρηται στάσις, ἀντὶ τοῦ οὐ περιεργάζομαι πόθεν εἴρηται τὸ ὄνομα.

Πραγματείας γὰρ ἰδίας, καὶ οὐ σμικρᾶς εἰ μὴ καὶ τῆς μεγίστης καὶ τελεωτάτης ἐστίν, ὁ περί τε τῶν ἰδεῶν τοῦ λόγου καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν ἑκάστης λόγος. νῦν οὖν περὶ ἐκείνης τῆς διαιρέσεως λεκτέον τῆς εἰς τὰ κεφάλαια.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Σφόδρα τὴν περὶ ἰδεῶν ἀνυμνεῖ πραγματείαν. ὡς ἕξεως ἤδη ἐπιστημονικωτέρας τε καὶ τελεωτέρας δεομένην. πρός τε τὴν ἐπίγνωσιν αὐτῶν, καὶ μάλιστα πρὸς τὴν εὔκαιρον χρῆσιν ἑκάστης. ἀλλ᾽ ἵνα μὴ τὸ τοῦ ὀνόματος ξένον ἀγνοοῦντας καταλίπῃ τοὺς ἀκροατάς, ἀναγκαῖον εἰδέναι ὡς ἑπτά φησι εἶναι τὰς γενικωτέρας ἰδέας· σαφήνειαν, μέγεθος, κάλλος, γοργότητα, ἦθος, ἀλήθειαν, δεινότητα, ἑκάστην δὲ τῶν ἰδεῶν τούτων, ἐν ὀκτὼ τούτοις θεωρεῖσθαι, ἐννοίᾳ, λέξει, μεθόδῳ, σχήματι, κώλῳ, συνθήκῃ, ῥυθμῷ, καὶ ἀναπαύσει. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Τὸ διδάξαι ποίᾳ χρηστέον ἰδέᾳ. καὶ ποίοις μετασχηματισμοῖς. οἷον τῇ σφοδρότητι· τῇ τραχύτητι τῇ λαμπρότητι· καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ῥᾷον εἶδος λογοποιεῖ καθαρὰν ἔννοιαν. ἀνάπαυσιν· ἀφέλειαν· καθαρότητα, ἃ τῇ περὶ ἰδεῶν βίβλῳ διεξέρχεται· τὸ οὖν εἰπεῖν τίς ἑκάστη αὐτῶν ἡ χρεία καὶ πότε χρηστέον καὶ πῶς, οὐ τῆς τυχούσης πραγματείας. πολλάκις γὰρ ἀπὸ τοῦ σφοδροῦ μεταφέρομεν πρὸς τὴν χρείαν τοὺς λόγους. ὁ γοῦν Δημοσθένης τὴν βραχύτητα καὶ ἄλλα πολλὰ διαβάλλων· ἐπειδὴ εἶδεν τὴν σφοδροτάτην μικροῦ δεῖν τὸν καιρὸν καὶ τὸ χρήσιμον ὑπερβαίνουσαν, ἀναγαγὼν ἑαυτὸν ἐπὶ τὰ τῶν προγόνων κατορθώματα, μεταφέρει μὲν ἀπὸ τῆς σφοδρότητος τὸν λόγον· ἀναλαμβάνει δὲ τοὺς ἀκούοντας τῇ ἡδονῇ, τῆς παλαιᾶς ὑπομιμνήσκων εὐδοξίας.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἐπανῆλθεν ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ συγγράμματος. ὑπόθεσις δέ ἐστιν αὐτῶν ὡς πολλάκις εἴπομεν περὶ τῶν στάσεων· καὶ τῆς εἰς τὰ κεφάλαια διαιρέσεως αὐτῶν.

Διαιρήσει τοίνυν ὀρθῶς ὁ τήν, τε διαφορὰν, καὶ τὴν δύναμιν τῶν τε προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων, καὶ ἔτι τὴν λεγομένην στάσιν ἐπιγνοὺς τοῦ ζητήματος. ΣΥΡΙΑΝΟΥ, ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τεχνικῶς πάνυ τὰ διὰ πλειόνων εἰρημένα συντόμως ἐπανακεφαλαιοῦται· τὴν γὰρ διαιρετικὴν τῶν ζητημάτων ἐπιστήμην, μόνῳ προσεῖναί φησι τῷ τὴν διαφορὰν ἀκριβῶς ἐπεσκεμμένῳ τῶν τε προσώπων πρὸς πρόσωπα· καὶ πραγμάτων πρὸς πράγματα. καὶ τὴν ἑκάστου δύναμιν τουτέστι τὴν εὐπορίαν ἣν παρέχει τοῖς ζητήμασι, καὶ τὴν στάσιν· οἷον, ἐπὶ μὲν τῶν προσώπων, πόσην ὕλην ἔχει τὰ κύρια καὶ τὰ προσηγορικά, καὶ τὰ ἄλλα καὶ τί διενηνόχασιν ἀλλήλων· ἐπὶ δὲ τῶν πραγμάτων, σκοπεῖν δεῖ τὸ κρινόμενον εἰ αὐτοῦ τοῦ φεύγοντος ποιήσαντος ἐγκαλουμένου, ἢ ἑτέρου πράξαντος, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· μετὰ δὲ τοῦτο, καὶ τὴν στάσιν εἰδέναι χρή.

οὐ γὰρ πάντα τὰ ζητήματα μιᾶς ἐστι στάσεως. Εἰδότας γὰρ τὰ ἐξεταζόμενα, καὶ μὴ· τῶν τε προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων, καλῶς τῇ διαιρέσει χρησόμεθα· ἂν γὰρ τὰ πρόσωπα τῶν ἐξεταζομένων ᾖ, τὴν βούλησιν, καὶ τὴν δύναμιν ἅπερ ἐστὶ τῶν προσώπων ἐπιζητοῦμεν· ἐὰν δὲ πράγματα, τὰ ἑπόμενα τοῖς πράγμασιν· οἷον τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους· μετάθεσιν αἰτίας ἀντίληψιν· πιθανὴν ἀπολογίαν· ταῦτα γὰρ τῶν πραγμάτων ἴδια. καὶ πάλιν ἐν τῷ ζητήματι ἀπὸ μόνων τῶν πραγμάτων συνίσταται ἡ ζήτησις· τὰ ἀπὸ τῶν πραγμάτων μόνα κινήσομεν κεφάλαια· ἐν ᾧ δὲ ἀπὸ μόνων τῶν προσώπων, τὰ ἀπὸ τῶν προσώπων μόνα. ἔτι δέ φησι δεῖ καὶ τὴν στάσιν εἰδέναι· ἀπὸ γὰρ τῆς στάσεως τῶν κεφαλαίων, αἱ ἀποδείξεις τῶν πραγμάτων γίνονται. τινὲς δὲ τοῦτο ἐπανόρθωσιν ἡγήσαντο τῶν προκειμένων· οἷον τὸ εἰπεῖν καὶ ἕκαστον ὡς προσήκει προσφόρως τοῖς ὑποκειμένοις· διὰ γοῦν τοῦτο ᾐνίξατο ὡς οὐ τῷ εἴδει ἀκολουθεῖ οὐδὲ πάντῃ, ἀλλὰ καὶ τῇ περιστάσει τοῦ ζητήματος. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Πάλιν ὑπομιμνήσκει τῶν προτέρων θεωρημάτων, τῆς τε τῶν προσώπων καὶ πραγμάτων διαφορᾶς· καὶ τὸ χρήσιμον ἐκ τούτου ἀποφαίνεται· ὡς ἐκ τούτων τῆς στάσεως γνωριζομένης ἥτις ἐστί, καὶ τῆς διαιρέσεως τῶν κεφαλαίων φανερῶς ἐκ τούτων εὑρισκομένης· εἰ γὰρ τὸ πολιτικὸν ζήτημα περὶ πρόσωπα καὶ πράγματα γίνεται, ὁ τὴν τούτων θεωρίαν ἀκριβῆ παρέχων παρ᾽ ἑαυτῷ, ῥᾷον καὶ τὴν στάσιν ὑπ᾽ αὐτῶν εἴσεται καὶ τῇ διαιρέσει τῶν κεφαλαίων ἐπιλαβεῖν δυνήσεται. ἔνια γὰρ τοῦ πράγματός ἐστι τὰ κεφάλαια· ἔνια δὲ τοῦ προσώπου. ὥστε ὁ τὰ πράγματα εἰδὼς καὶ τὰ πρόσωπα, οἶδε καὶ τὰ ἐμπίπτοντα ἑκάστῳ ζητήματι κεφάλαια, καὶ τὴν μεγαλομένην στάσιν.

Ὅθεν μὲν γοῦν εἴρηται στάσις· εἴτε ἀπὸ τοῦ στασιάζειν τοὺς ἀγωνιζομένους, εἴτε ὅθεν οὖν ἑτέροις ἐξετάζειν παρίημι. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τὴν περὶ τὰς ἐτυμολογίας λεπτολογίαν· οἷα γραμματικοῖς μᾶλλον ἁρμόζουσαν. οὐ μὴν οὐδὲ τῆς τῶν ῥητόρων ἀπᾴδουσαν πολυμαθείας. διὸ τὸ μέν τι περὶ αὐτῆς ἔφη. τὸ δὲ, παραλείψειν ἑκατέροις φησίν· οἱ μὲν, γοῦν ἀπὸ τοῦ στασιάζειν τοὺς ἀγωνιζομένους πρὸς ἀλλήλους φησὶν ὠνομάσθαι τὴν στάσιν οἱ δὲ, ἀπὸ τοῦ ἑκάτερον τῶν ἀντιδίκων ὡς ἐπί τινος ἀσφαλοῦς κρηπῖδος ἑστάναι περὶ τὰ οἰκεῖα δίκαια.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ταῦτα πρὸς τὸν μινουκιανὸν αἰνίττεται. αὐτὸς γὰρ εἶπεν ὅτι εἴρηται στάσις, ἀπὸ τοῦ στασιάζειν ἐν αὐτῇ τοὺς ἀγωνιζομένους· ἢ παρὰ τὸ ἵστασθαι εἰς τὸ βῆμα τοῖς δικαίοις αὐτῶν ἕκαστον, ἢ παρὰ τοὺς δικάζοντας ἐν αὐτοῖς ἀμφιβάλλειν· οὐδέ ποτε γὰρ ἅμα πάντες ὁμογνώμονες γίνονται οἱ δικασταί· ἐπεὶ ἢ προειλημμένον ἔσται τὸ ζήτημα, ἢ ἄλλως ἀσύστατον· τινὲς δέ φασιν εἰρῆσθαι παρὰ τὸ σαθρὰς ἔχειν τὰς ἀποδείξεις, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἀσυστάτων. καὶ γὰρ ἐκεῖνα οὐκ ἔχουσι σαθράς.

Ὄνομα δὲ ἀφεὶς εἶναι τοῦτο κοινὸν ἢ καὶ συμβεβηκὸς τῶν ζητημάτων ἁπάντων ὅπως τούτων ἐπιγνωσόμεθα τὴν μέθοδον ἐνταυθοῖ προτάξας, ποιήσομαι τὴν ἀρχὴν τῆς διαιρέσεως τῶν κεφαλαίων ἀπὸ τοῦ στοχασμοῦ, ἀναγκαίως ὡς αὐτὸ δηλώσει. ἐφεξῆς δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων λελέξεται. ἡ δ᾽ οὖν μέθοδός ἐστιν ἥδε. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τῶν ὀνομάτων τὰ μὲν, προσηγορικὰ κυρίως ἐστίν, ὡς λίθοι καὶ κίονες, τὰ δὲ, συμβαίνουσαν ἔχει τὴν προσηγορίαν τῷ ὑποκειμένῳ πράγματι· ὡς ἄνθρωπος τε ἀπὸ τοῦ ἀναθρεῖν ἃ ὄπωπεν· καὶ ἵππος ἀπὸ τοῦ ἵεσθαι τοῖς ποσί· ταχύτατον γοῦν τοῦτο τῶν ἐπὶ γῆς· τοιοῦτον οὖν καὶ ἡ στάσις ἐστίν· κοινῶν τε γὰρ κατὰ πασῶν κατηγορεῖται τῶν στάσεων, καὶ συμβέβηκεν αὐτῇ τὸ ὄνομα, διὰ τὰς προειρημένας ἐτυμολογίας. Ἐπειδὴ δὲ τὸν τῆς στάσεως

ὅρον παραλέλοιπεν ὁ τεχνογράφος, ἀναγκαῖον ἂν εἴη καὶ περὶ τούτου βραχέα διελθεῖν. στάσις τοίνυν ἐστὶ, πρότασις ἁπλῆ ῥητορικὴ πρὸς ἀπόδειξιν κομιζομένη μιᾶς φάσεως τῶν ἐν τῷ πολιτικῷ ζητήματι κειμένων· καθ' ἣν ἡ διαίρεσις γίνεται τῶν κεφαλαίων, τῶν πρὸς πίστιν κομιζομένων. ἐπειδὴ δὲ τῶν προτάσεων αἱ μέν εἰσιν ἁπλαῖ, αἱ δὲ, διπλαῖ, διὰ τοῦ ἁπλῆ, πασῶν αὐτὴν τῶν διπλῶν καὶ τριπλῶν ἐχώρισεν. διὰ δὲ τοῦ ῥητορικὴ, τῶν τε ἰατρῶν, καὶ τῶν φιλοσόφων. καὶ ἐπειδὴ ἐν αὐτῇ τῇ στάσει πολλαί εἰσιν αἱ ἀποδεικνύμεναι προτάσεις, διακρίνων αὐτὰς ἔφη· πρὸς ἀπόδειξιν κομιζομένη μιᾶς φάσεως. τουτέστιν ἑνὸς αὐτοτελοῦς λόγου τῶν ἐν τῷ πολιτικῷ ζητήματι κειμένων, καθ' ἣν ἡ διαίρεσις γίνεται τῶν κεφαλαίων καὶ ἑξῆς· κατὰ ταύτην γὰρ τὴν μίαν φάσιν τὴν συνεκτικωτάτην τοῦ ζητήματος, ἡ διαίρεσις γίνεται τῶν κεφαλαίων τῶν ὁρικῶν φέρε ἢ ἀντιληπτικῶν, ἢ ὧν ἂν ἄλλων τύχῃ, πάλιν ἐπειδὴ πολλὰ κεφάλαιά ἐστιν ἐν τῷ ζητήματι· τὰ μὲν, ὡς μόρια τοῦ πολιτικοῦ λόγου· τὰ δὲ τὸ προκείμενον ἀποδεικνύοντα, πρόκειται τῶν πρὸς πίστιν κομιζομένων· οἷον ὡς ἐπὶ παραδείγματος· πλούσιος ἀριστεύσας, ᾔτησεν εἰς τὸ γέρας ἐχθροῦ πένητος φόνον. ἔλαβεν. ἀπέκτεινε. καὶ μὴ πολιτευομένων τῶν πενήτων ἔτι, κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων. ἐνταῦθα γὰρ τὸ μὲν ἀποκρίνασθαι, ὅτι ἀντίληψίς ἐστι τὸ προκείμενον ζήτημα, πρότασίς ἐστιν ἁπλῆ ῥητορική. μία δὲ φάσις ἐν αὐτῷ ἐκείνης συνεκτικὴ αὕτη. ἀλλ' οὐκ ἀδικῶ τὴν πόλιν τὸν κατὰ δωρεὰς μοι δεδωρημένον ἀνῃρηκώς. καὶ κατὰ ταύτην ἀντιληπτικὴν οὖσαν, ἡ πᾶσα διαίρεσις γίνεται τῶν ἀντιληπτικῶν κεφαλαίων ἐν τῷ ζητήματι, ἃ πρὸς πίστιν κομίζεται τὸ μὴ τὸν πλούσιον ἀδικεῖν· ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τοῦ παρεστῶτος τῷ νεοσφαγεῖ σώματι. τὸ μὲν εἰπεῖν ὅτι στοχασμός ἐστιν ἡ στάσις, πρότασίς ἐστιν ἁπλῆ· φάσις δὲ ἐν τούτῳ συνεκτικὴ ἐκείνης αὕτη. ἀλλὰ θάψαι βουλόμενος παρειστάμην. ἢ ὡς ἐπὶ μειδίου, οἷον ἀσεβεῖ καὶ ὑβρίζει μειδίας· χορηγὸν ὄντα με τύπτων ἐν ἱερομηνίᾳ. ἡ φάσις μὲν αὕτη· ἡ δὲ πρότασις, ὅτι ὅρος ἐστὶν ἡ στάσις.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Κοινὸν τὸ μὴ ἴδιον φέρεται τι καὶ καθ' ἑτέρων πλείστων ἡ στάσις· τὸ ὄνομα ἐπί τε τῶν στασιαζόντων· καὶ πυκτευόντων ἴδιον, τὸ ἐξ αἰτίας τινὸς καὶ ἀπὸ συμβεβηκότος, ὡς μεγαπένθης· νεῖλος. εἴτ' οὖν φησι κοινὸν τὸ τῆς στάσεως ὄνομα, καὶ ἀναίτιον, εἴτε ἰδιάζον, καὶ ἐξ αἰτίας τινὸς ὀνόμασται, παρήσω τοῦτο ὡς μηδὲν βλάπτον ἢ ὠφελοῦν τὴν τῆς στάσεως δύναμιν. εἴπωμεν δὲ καὶ ὅρον τῆς στάσεως. στάσις ἐστὶ, φάσις τοῦ τι πεπρᾶχθαι ἢ κληθῆναι, ἢ ποιότης ἐξέτασις. πρόσκειται φάσις, ἐπειδὴ φάσις ἐστὶν, ἀπόφασις καὶ κατάφασις ὃ σημαίνει τὸ αἴτιον καὶ τὸ συνέχον. ἡ γὰρ φάσις ἐστὶ, τὸ φῆναι τὸν κατήγορον ἐπ' αὐτό. ἡ δὲ ἀπόφασις, τὸ ἀπολύσασθαι τὴν φάσιν τὴν ἐξ αὐτοῦ. οἷον, ἐφόνευσας. οὐκ ἐφόνευσα. ἐποίησας. ναὶ, ἀλλ' οὐ παράνομον. τὸ δὲ τοῦ τι πεπρᾶχθαι, διὰ τὸν στοχασμόν. ἐνταῦθα γὰρ μετὰ τὸ αἴτιον καὶ τὸ συνέχον, καὶ περὶ τοῦ κρινομένου ὁ ὅρος διαλαμβάνεται. ἐν γὰρ τῷ τίς ὁ πράξας, ἡ στοχαστικὴ ζήτησις. ἐν δὲ τῷ τί κληθῆναι ἡ ὁριστική. ἐν δὲ τῇ ποιότητι αἱ λοιπαὶ στάσεις. τὴν μὲν οὖν αἰτίαν οὐ λέγει δι' ἣν ἀπὸ στοχασμοῦ ἤρξατο. μινουκιανὸς μέντοι λέγει τοιαύτην· ὅτι προτέτακται τῶν ἄλλων στάσεων ὁ στοχασμός. ἐπειδὴ ἄρνησιν ἔχει τοῦ ἐπιφερομένου ἐγκλήματος. κατὰ φύσιν δὲ τοῖς ἀνθρώποις εἶναι καὶ ἀρνεῖσθαι ἐν τῷ ἐγκλήματι. τοῦτο δὲ οὐκ ἰσχυρόν. κατὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἀντίληψις ἄρνησιν. οἷον, ἐγέλασας, οὐχ ὕβρισας. ἀλλὰ καὶ ὁ ὅρος. ὁ γὰρ τῷ πένητι πλούσιος ἐπανατεινόμενος τὰς χεῖρας καὶ κρινόμενος ὕβρεως ἀρνήσεται, οὐχ ὡς ὑβρίζων τοῦτο ἐποίησεν. μηνοφάνης δὲ διὰ τὸ τὰ στοχαστικὰ κεφάλαια ἐν πάσαις ταῖς στάσεσιν ἐμπίπτειν. καὶ γὰρ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἐν πάσαις ἔστιν εὑρεῖν ταῖς στάσεσιν, βού-

λησιν δὲ καὶ δύναμιν ἐν πλείσταις. ἀλλὰ τούτῳ τῷ λόγῳ· ἐπειδὴ καὶ ἀντίληψις καὶ μετάληψις ἐν στοχασμῷ ἐμπίπτουσιν ὤφειλε θατέρα τῶν στάσεων τούτων προτάσσεσθαι τοῦ στοχασμοῦ. ἡ μέντοι ἀληθεστέρα αἰτία, αὕτη. ἐπειδὴ ἀρίστη διδασκαλία ἐστὶν αὕτη, ἀπὸ τῶν παρ' ἡμῖν πρώτων ποιεῖσθαι τὴν ἀρχήν. ἐν πολλοῖς δὲ πράγμασι τοῖς ἡμετέροις ζητοῦμεν πρῶτον. εἰ ἔστι, τί ἐστιν. εἶτα ποῖόν τί ἐστι, διὰ τοῦτο ὁ στοχασμὸς προηγεῖται ὡς περὶ τοῦ εἰ ἔστιν ἔχων τὴν ζήτησιν. ἔπειτα ὁ ὅρος, ὡς περὶ τοῦ τί ἐστιν. εἶτα αἱ λοιπαὶ στάσεις, ὡς τῆς ποιότητος. καὶ ὅτι ἐν στοχασμῷ περὶ οὐσίαν ἐστὶν ἡ ζήτησις. πανταχοῦ δὲ ἡ οὐσία, προτεύει ὀνόματος καὶ ποιότητος.

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ.

Παντὸς οὖν τινος ὁσουοῦν προτεθέντος ζητήματος εἰ συνεστήκοι, ἐπισκοπεῖν δεῖ τὸ κρινόμενον, εἰ ἀφανές ἐστιν ἢ φανερόν. κἂν μὲν ἀφανὲς ᾖ, στοχασμὸς ἔσται.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Πᾶν ζήτημα ἐκ τριῶν τούτων συνεστάναι φησὶν ὁ μινουκιανός. αἰτίου. συνέχοντος. κρινομένου. οἷον πλούσιος ἐχθρῷ πένητι συνεχῶς ἐπανατείνεται τὰς χεῖρας, καὶ κρίνεται ὑπ' αὐτοῦ ὕβρεως. ἐνταῦθα αἴτιον μέν ἐστι τὸ παρὰ τοῦ κατηγόρου ἐγκαλούμενον. οἷον ἀδικεῖς ὑβρίζων καὶ τὰς χεῖρας ὥσπερ οἰκέτῃ προσαίρων. συνέχον δὲ, ἡ τοῦ φεύγοντος ἀπολογία. οἷον, οὐχ ὕβρισα, οὐ γὰρ πληγὰς ἐπήνεγκα. κρινόμενον, τὸ ἐν τῇ τῶν δικαστηρίων κρίσει καταλαμβανόμενον. πότερον ὑβριστής ὁ δεῖνα ἢ οὔ. ὁ δὲ ἀκύλας ἐναλλάξας αἴτιον μέν φησιν ἐν ἑκάστῳ προβλήματι, τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. οἷον τὸ παρεστάναι τῷ νεοσφαγεῖ σώματι. τὸ διακρύψαι νύκτωρ τὴν γυναῖκα. κρινόμενον δὲ, τὴν τοῦ ἀπολογουμένου φάσιν. συνέχον δὲ, τὸ ἐν τῇ τῶν δικαστῶν κρίσει καταλαμβανόμενον. παραγγέλλει τοίνυν ὁ τεχνογράφος τὴν πᾶσαν ἀπολογίαν τε καὶ κατηγορίαν, περὶ τὴν ἐξέτασιν τοῦ κρινομένου ποιεῖσθαι, καὶ μὴ ταύτης περιφρονήσαντας, ἐπὶ τοὺς κοινοὺς κατατρέχειν. ὅπερ πάσχουσιν οἱ τῆς τεχνικῆς ἐργασίας τῶν λόγων ἄπειροι. τοῦ μὲν ἀποδεῖξαι διὰ τῶν ἐντέχνων καὶ ἀτέχνων πίστεων, οὐδὲ μίαν πρόνοιαν ποιούμενοι. τὸ δὲ ζητούμενον ὡς ὁμολογούμενον λαμβάνοντες, κατατρέχουσι τῶν ἀντιδίκων, ἐργασαμένους φόνους τυχὸν ἢ ὕβριν, ἤ τι τῶν τοιούτων. χρὴ δὲ τοὺς μετὰ τέχνης ἐργάζεσθαι τοὺς λόγους ἐπιχειροῦντας, ταῖς ἀποδείξεσι συμπλέκειν τὰς ἐπιφορὰς, ἀλλὰ μὴ ἔξω τοῦ προκειμένου δικάζειν. εἴπερ μὴ μέλλοιμεν τὸ τοῦ αἰσχίνου παθεῖν. καθ' ἑαυτῶν φασιν ἁλώμενοι κόνιν. καὶ γὰρ αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ κτησιφῶντος οὐκ ἀρκεσθεὶς παράνομον δεῖξαι τὸ γραφὲν κατὰ τοῦ δημοσθένους ψήφισμα. ἀλλὰ προθεὶς ὡς οὐδὲ ἄξιος στεφάνου ὁ δημοσθένης πρόφασιν τῷ ἀντιδίκῳ τῆς τῶν οἰκείων πολιτευμάτων διεξόδου κεχορήγηκεν ἄφθονον. εἰ δὲ περὶ μόνον ἔστη τὸ κρινόμενον, θᾶττον ἂν εἷλε δημοσθένην τιμάρχου. μάλιστα μὲν οὖν δεῖ περὶ τὸ κρινόμενον ἵστασθαι τὴν πᾶσαν δικαιολογίαν. εἰ δ' ἄρα τί κατεπείγει ἔξωθέν τινα παρεισάγειν, μιᾷ τῶν τριῶν μεθόδων χρησόμεθα τῶν τεχνικῶν. αἷς οὖν, τε θουκυδίδης κέχρηται καὶ δημοσθένης παρ' αὐτοῦ. ἢ γὰρ ἐπὶ τὰ πράγματα ἀνοίσομεν τὴν αἰτίαν. ἢ ἐπὶ τὰ πρόσωπα ἔξωθεν. ἢ τὸ βιαιότερον εἰς αὐτὸν τὸν ἀντίδικον. ἐπὶ μὲν τὰ πράγματα ὡς ἐν τῷ περὶ τῆς παραπρεσβείας φησὶ δημοσθένης. ἔστι δὲ ἀναγκαῖον ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι καὶ προσῆκον ἴσως ὡς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἶχε τὰ πράγματα ὑμᾶς ἀναμνῆσαι, ἵνα πρὸς τὸν ὑπάρχοντα καιρὸν ἕκαστα θεωρεῖτε. ἐπὶ δὲ τὰ ἔξωθεν πρόσωπα ὡς ἐν τῷ κατὰ ἀριστοκράτους. ἀναγκαῖον δὲ ὑπολαμβάνω καὶ δίκαιον ἅμα περὶ τούτων πρῶτον εἰπεῖν, ἵνα μηδεὶς ὑμῶν τοῖς ἔξωθεν λόγοις ἠγμένος, ἀλλοτριώτερον τῶν ὑπὲρ τῆς γραφῆς δικαίων ἀκούῃ μόνον. ἐπὶ δὲ τὸν ἀντίδικον αὐτόν. ὡς ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου. ἀξιῶ δὲ

ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ δέομαι τούτου μεμνῆσθαι παρ᾽ ὅλον τὸν ἀγῶνα· ὅτι μὴ κατηγορήσαντος Αἰσχίνου μηδὲν ἔξω τῆς γραφῆς, οὐδ᾽ ἂν ἐγὼ λόγον οὐδένα ἐποιούμην ἕτερον· ἁπάσαις δ᾽ αἰτίαις καὶ βλασφημίαις ἅμα τούτου κεχρημένου, ἀνάγκη κἀμοὶ πρὸς ἕκαστα τῶν κατηγορημένων μικρὰ ἀποκρίνασθαι, καὶ ἑξῆς· καὶ πάλιν· εἰ μὲν οὖν περὶ ὧν ἐδίωκε μόνον κατηγόρησεν Αἰσχίνης, κἀγὼ περὶ αὐτοῦ τοῦ προβλήματος εὐθὺς ἂν ἀπελογούμην· ἐπειδὴ δ᾽ οὐκ ἐλάττω λόγον τἆλλα διεξιὼν ἀνήλωκε καὶ τὰ πλεῖστα κατεψεύσατό μου, ἀναγκαῖον εἶναι νομίζω καὶ δίκαιον ἅμα βραχέα περὶ τούτων διεξελθεῖν. ἐπισημήνασθαι δὲ ἄξιον, ὡς οὐκ ἀρκεῖ μόνον μιᾷ τῶν ἰδίων χρήσασθαι μεθόδῳ βουλομένους τι παρὰ τὸ κρινόμενον εἰπεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐνδείκνυσθαι, ὅτι διὰ βραχέων λέξει τὰ περὶ τὸ κρινόμενον, καὶ εὐθὺς ἐπὶ τὸ κρινόμενον ἥξει. πανταχοῦ γοῦν καὶ Δημοσθένης τό, γε πρῶτον προστίθησι τὸ μικρὰ ἢ διὰ βραχέων περὶ τῶν ἔξω ἀγωνίων εἰπεῖν. ἀλλὰ καὶ Θουκυδίδης πρὸ Δημοσθένους· κρινομένου γὰρ πότερον συμφέρει βοηθῆσαι τοῖς Κερκυραίοις ἢ μή· ὁ Κορίνθιος οὕτως ἤρξατο τοῦ λόγου, ἐπεὶ τὸν ἀντίδικον μετενεγκὼν τὴν αἰτίαν ἔξω παρὰ τὸ κρινόμενον εἰπεῖν. ἀναγκαῖον Κερκυραίων τῶνδε οὐ μόνον περὶ τοῦ δέξασθαι σφᾶς τὸν λόγον ποιησαμένων· ἀλλ᾽ ὡς καὶ ἡμεῖς τε ἀδικοῦμεν καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰκότως πολεμοῦνται· μνησθέντας πρῶτον καὶ ἡμᾶς περὶ ἀμφοτέρων, οὕτως καὶ ἐπὶ τὸν ἄλλον λόγον ἰέναι. καὶ γὰρ ἐπεὶ τὸν ἀντίδικον μετήνεγκε τὴν αἰτίαν, ἔξω παρὰ τὸ κρινόμενον εἰπεῖν· καὶ διὰ τοῦ μνησθέντας, ἐνεδείξατο δι᾽ ἐλαχίστων εἰπεῖν. καὶ πρὸς τὸν ἄλλον λόγον οὕτως ἰέναι λέγων, τὸ κρινόμενον ἐξετάσειν ὀρθῶς ἐπηγγείλατο. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Περιττὸν εἰ συνεστήκοι· εἰ γὰρ ζήτημα, πάντως καὶ συνεστώς. καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθές, μάρτυς αὐτός· ἀνωτέρω γὰρ περὶ τῶν ἀσυστάτων φησίν· ταῦτα γὰρ οὐκ ἂν εἴη ζητήματα· ὡς τῶν ζητημάτων τὸ συνεστὼς ἐχόντων. ἀσαφῶς δὲ δοκεῖ τὸ ἑξῆς εἰρῆσθαι· οἷον, τὸ ἐπισκοπεῖν δεῖ τὸ κρινόμενον. λέγεται γὰρ κρινόμενον, καὶ τὸ φεῦγον πρόσωπον· ὥσπερ λέγομεν κρίνεταί τις φόνου ἢ ὕβρεως. λέγεται κρινόμενον καὶ ἡ γνῶσις τῶν δικαστῶν. καὶ γὰρ φαμὲν· τί ἔκριναν οἱ δικασταί. λέγεται κρινόμενον καὶ τὸ πρᾶγμα περὶ οὗ ἡ δίωξις· ὃ εἰ καί τις ὑπολάβοι μόνον εἰρῆσθαι κρινόμενον ἐνταῦθα, οὐ καλῶς· οὐ γὰρ ἀεὶ πρᾶγμα τὸ κρινόμενον, ἀλλὰ καὶ πρόσωπον· ὥσπερ καὶ ὁ ἄσωτος· καὶ γνώμη, ὡς ἡ μητρυιὰ ἡ ἐνδόξῃ μανίας τὸν πρόγονον ἀποκτείνασα· ἐνταῦθα γὰρ τοῦ πράγματος σαφοῦς ὄντος, φόνος γάρ, ἡ γνώμη ζητεῖται ἐν τῇ ἀληθείᾳ, μαινομένη ἢ ἐν προσποιήσει μανίας τὸν πρόγονον ἀπέκτεινεν. ἀλλὰ φαμὲν, ὡς τὸ κρινόμενον εἰπὼν πάντα ταῦτα περιέλαβεν. εἰ γὰρ κρίνοιτο, πάντως ὅτι καὶ διῶκον ἔχει καὶ φεῦγον καὶ κρινόμενον, ἃ δή τινες αἴτιον ἐκάλεσαν καὶ συνέχον καὶ κρινόμενον· ὥστε οὐκ ἀσαφῶς εἴρηκεν, εἴγε τούτων ἁπάντων ἐστὶ περιληπτικὸν τὸ κρινόμενον. ἐπεὶ γὰρ εἴρηκε ζήτημα τῶν τελῶν συνεκτικόν· μάτην αὐτῷ τὴν ἀσάφειαν ἐνεκάλεσαν.

Εἰ ἀφανές ἐστιν ἢ φανερόν. Ἄφυκτος ἡ διαίρεσις· οὐδὲν γὰρ μεταξὺ φανεροῦ καὶ ἀφανοῦς· ἐπὶ παντὸς γὰρ πράγματος ἔστι τι ἀφανές· οἷον, ἡ τῶν δικαστῶν κρίσις καὶ ἐπὶ παντὸς ζητήματος, ἔστι τι φανερόν· οἷον ἐν τῇ ἀντιλήψει μὲν τὸ εἰ ἐπ᾽ ἐξουσίας τῷ φεύγοντι τὸ ποιεῖν. καὶ ἐν ὅρῳ τὸ τί ἐστι τὸ πεπραγμένον. τὸ εἰ ὅλως ὑπῆρξε τὸ πρᾶγμα ἢ ὑπάρξει· βούλονται γάρ τινες καὶ ἐνεστῶτος χρόνου τιθέναι στοχασμόν περὶ οὗ εἰρήσεται. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Προβληθέντος σοι φησὶ ζητήματος πολιτικοῦ, σκέπτισον τὸ κρινόμενον τουτέστι τὸ ἔγκλημα, πότερον ἀφανές ἐστιν ἢ φανερόν, ἀφανὲς δὲ λέγει κατὰ τὴν οὐσίαν, οὐ κατὰ κρίσιν· κατὰ κρίσιν γὰρ πάντα ὁμοίως ἀφανῆ· ἄδηλον γὰρ ἐπὶ παντὸς πράγματος τὸ μέλλον κριθῆναι παρὰ τῶν δικαστῶν· ἀμέλει τὸ προειλημμένον διὰ τοῦτο δοκεῖ

δοκεῖ ἀσύστατον εἶναι· ἐπειδὴ προέγνωσται τῶν δικαστῶν ἡ κρίσις ὅτι οὐ καταψηφιοῦνται τοιαύτης γυναικός· οὐκοῦν προβληθέντος ἡμῖν ζητήματος, ζητοῦμεν εἰ κατὰ τὴν οὐσίαν ἀφανές ἐστιν ἢ φανερὸν ἐγκαλούμενον. καλῶς δὲ προσέθηκε τὸ εἰ συνεστήκοι· τὸ γὰρ ἀσύστατον ἐκβληθήσεται. τινὲς δέ φασιν ὅτι περιττὸν τὸ εἰ συνεστήκοι· εἰ γὰρ ζήτημα, δῆλον ὅτι καὶ συνέστηκεν· οὐ γὰρ προσαγορεύομεν ζήτημα τὸ ἀσύστατον. ἕτερον γάρ ἐστι ζήτημα, καὶ ἕτερον πρόβλημα· ζήτημα μὲν τὸ συνιστάμενον· πρόβλημα δὲ, τὸ ἀσύστατον· καὶ τὸ μὲν ζήτημα καλέσαιμεν ἂν καὶ πρόβλημα· τὸ δὲ πρόβλημα οὐ πάντως καὶ ζήτημα. ἀφανὲς δὲ λέγει οὐ τὸ μέλλον κριθῆναι παρὰ τῶν δικαστῶν, ἄδηλον γὰρ οὐ μόνον ἐπὶ τῶν στοχαστικῶν ζητημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν παραπλησίων ὃ μέλλουσι κρίνειν οἱ δικασταί. ἦ γὰρ ἂν οὐδὲ δικαστηρίων ἐγίνετο χρεία, εἰ φανερὸν ἦν τὸ μέλλον κριθῆναι, ἀλλὰ προειλημμένον ἐγίνετο. ἀφανὲς οὖν λέγει κατὰ τὴν οὐσίαν· καὶ φανερὸν ὁμοίως κατὰ τὴν οὐσίαν. ἔστι δὲ σφόδρα θαυμάσαι τὸν Ἑρμογένην· καὶ γὰρ τὴν ἀντίφασιν οἶδε πάντως τι κατορθοῦσαν. οἷον τὸ ναί. ἢ οὔ· ὅ ἐστι στοχασμοῦ· ἢ τόδε ἐστὶν ἢ τόδε ὅ ἐστιν ὅρου· ἢ μέλαν ἢ λευκόν, ὅ ἐστι τῆς ποιότητος. τρεῖς γὰρ αἱ ἀνωτάτω ζητήσεις· εἰ ἔστι, τί ἐστιν· ὁποῖον τί ἐστιν· οἷον οὐσία· ἰδιότης· ποιότης· οὐσία μὲν ἐν στοχασμῷ· ἰδιότης δὲ, ἐν ὅρῳ· ποιότης δὲ ἐν ταῖς ἄλλαις στάσεσι πάσαις· μήτηρ γὰρ ἡ ποιότης τῶν στάσεων πασῶν· ἐν αἷς ὁποῖόν τί ἐστι τὸ κρινόμενον ζητοῦμεν. καλῶς δὲ τῇ τάξει κέχρηται. πρῶτον μὲν γάρ ἐστι τὸ εἰ ἐφόνευσε· δεύτερον δὲ, κατὰ ζήτησιν· εἰ νόμιμος ὁ φόνος, ἢ δίκαιος, ἢ σύμφορος· ὥσπερ ἐπὶ τῶν τικτομένων πρῶτον ζητοῦμεν εἰ ἐτέχθη· εἶτα τί ἐστι· πότερον ἄρρεν ἢ θῆλυ· εἶτα ὁποῖόν τί ἐστι, πότερον μέλας ἢ λευκός· καλός, ἢ κακός. Εἰ ἀφανές ἐστιν ἢ φανερόν. Καὶ πῶς δύναται τὸ ἀφανὲς ἢ φανερὸν πρᾶγμα κρίνεσθαι· τὸ μὲν γὰρ οὐχ ὑφίσταται· τὸ δὲ, περιττὸν ὑπάρχει. λέγομεν οὖν ὅτι ἀφανὲς τῇ οὐσίᾳ, οὐ τῷ δικαστηρίῳ· τὸ δὲ φανερὸν πάλιν ἐν ᾧ οὐ τὴν οὐσίαν ζητοῦμεν ἀλλὰ τὴν ποιότητα.

Ἔστι γὰρ στοχασμὸς ἀδήλου πράγματος ἔλεγχος οὐσιώδης ἀπό τινος φανεροῦ σημείου, ἢ ἀπὸ τῆς περὶ τὸ πρόσωπον ὑποψίας· οἷον πεφώραταί τις θάπτων νεοσφαγὲς σῶμα ἐπ᾽ ἐρημίας, καὶ φόνου φεύγει· ἀπὸ γὰρ τοῦ θάπτειν φανεροῦ ὄντος, ἀφανές τι πρᾶγμα ζητοῦμεν οὐσιωδῶς, τὸ τίς ὁ φονεύσας. ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἄνωθεν ἀναλαβόντες τὸν ὁρισμόν, ἕκαστα αὐτοῦ τὰ μόρια διασαφήσομεν. πρόκειται ἔλεγχος ἀλλ᾽ οὐ ζήτησις· ἐπειδὴ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις ἔστι ζητήματα ἄδηλα καὶ ταῖς ἐπιστήμαις· ὥσπερ τῶν φιλοσόφων καὶ ἰατρῶν, ἔλεγχος δέ ἐστι μόνων ῥητορικῶν διὰ τὴν παρὰ τῶν δικαστῶν ἐπιφερομένην ψῆφον· ἐφ᾽ ὧν γὰρ τιμωρία, ἔλεγχος λέγεται. τὸ δὲ οὐσιώδης· πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν λοιπῶν στάσεων· ἐν αἷς ἀφανὲς μέν τι ζητεῖται, οὐ μέντοι καὶ οὐσιωδῶς· στοχασμοῦ γὰρ τοῦτο μόνου. καλῶς δὲ καὶ τὸ ἀπό τινος φανεροῦ σημείου· δεῖ γὰρ τὸ σημεῖον φανερὸν εἶναι· ἀφανὲς γὰρ ἀφανεῖ οὐ κατασκευάζεται οὐδὲ δείκνυται. τινὲς μέντοι ἔδοξαν ἑαυτῷ τὸν τεχνικὸν ἐναντιοῦσθαι ἐνταῦθα. εἰ ἄνωθεν μὲν ἐν τῷ περὶ ἀσώτου ζητήματι τὴν ἀφάνειαν τοῦ παιδὸς ὡς σημεῖον τῆς ἀναιρέσεως αὐτοῦ ἐλάμβανεν· πάντως δὲ ἡ ἀφάνεια οὐ φανερὸν τοῦ τεθνάναι σημεῖον, ἐνταῦθα δὲ ἀπό τινος φησὶ φανεροῦ σημείου. ἀλλὰ φαμὲν ὅτι εἰ καὶ ἐκεῖ ὡς σημεῖον ἡ ἀφάνεια λαμβάνεται, ἀλλ᾽ οὖν οὐ διὰ μάχεται ἑαυτῷ νῦν τῶν φανερῶν λέγων τὸ σημεῖον. δεῖ γὰρ εἰδέναι ὅτι φανερὰ λέγομεν τὰ σημεῖα, οὐχ ὡς ὄντα τῶν ἐγκλημάτων δηλωτικά, ἢ γὰρ ἂν οὐδὲ ζήτησις κατελίπετο εἴγε φανερὸς αὐτόθεν ἐδήλου τὸ ἔγκλημα· ἀλλὰ φαμὲν τὰ σημεῖα φανερὰ εἶναι, ὡς πράγματα γεγενημένα ὑπὸ τοῦ φεύγοντος, ἢ τοῦ διώκοντος. εἰ τοίνυν καὶ ὁ ἄσωτος ὁμολογεῖ τὴν ἀφάνειαν, πάντως

ὅτι φανερὸν τοῦτό ἐστι σημεῖον. καὶ οὐκ ἐναντιοῦται ἑαυτῷ ὁ τεχνικός. πῶς δὲ ἔδοξεν ἀτελῶς ἔχειν ὁ παρὼν ὁρισμὸς οὐδὲ γὰρ πάντα στοχασμὸν περιλαμβάνει φησίν. ἐν οἷς λέγει ἀπό τινος φανεροῦ σημείου. ἐκπίπτουσι γὰρ τοῦ στοχασμοῦ ὅ τε παράδοξος καὶ ὁ ἀπὸ γνώμης, καὶ οἱ ἀντεγκληματικοί. καὶ οἱ ἀτελεῖς ἐκ πραγμάτων, οἳ δὴ καὶ ἐξ ὑποψίας καλοῦνται. ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις οὐδὲν φανερὸν σημεῖον. οὔτε γὰρ ἐν τῷ παραδόξῳ. οὗ παράδειγμα τοῦτο. μάγος ὑπέσχετο ἐν τρισὶν ἡμέραις τύραννον καθελεῖν. σκηπτοῦ κατενεχθέντος ἐπὶ τὸν τύραννον καὶ ἀναιρεθέντος, αἰτεῖ ὁ μάγος τὴν δωρεάν. οὔτε ἐν τῷ ἀπὸ γνώμης οὗ παράδειγμα ἡ μητρυιὰ ἡ ἐν δόξῃ μανίας τὸν υἱὸν σώσασα, τὸν δὲ πρόγονον ἀποκτείνασα. εἰ δέ τις λέγοι ἐπὶ τῆς τοῦ μάγου σημεῖον τὸ τὸν σκηπτὸν κατενεχθῆναι. ἐπὶ δὲ τῆς μητρυιᾶς τὸ τὸν μὲν σῶσαι, τὸν δὲ ἀνελεῖν. ἴστω ὁ τοιοῦτος, ὅτι ταῦτα ὁμολογεῖται καὶ σημεῖον οὐδέν. ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὴν τοῦ προσώπου ὑποψίαν ταῦτα ἀνατρέχει. τὸ γὰρ τὸν μὲν εἶναι μάγον τὴν δὲ μητρυιάν, δοκεῖ ταῦτα γεγενῆσθαι. τουτέστι τὸν μὲν τυραννοκτόνον, τὴν δὲ προγονοκτόνον ἐξ ἐπιβουλῆς. πάλιν οἱ ἀντεγκληματικοὶ καὶ οἱ ἀτελεῖς ἐκ πραγμάτων σημεῖον οὐκ ἔχουσιν, εἴπερ μὴ δὲ πρᾶγμα ἐξεταζόμενον. οὔτε γὰρ ἐπὶ τοῦ τρισαριστέως τοῦ μητρυιὰν ἔχοντος καὶ αἰχμάλωτον καὶ ἐπισημείοις φαρμάκων ἀποθανόντος. οὔτε ἐπὶ τοῦ ἀσώτου ὕπεστι πρᾶγμα ἐξεταζόμενον. πράγματος δὲ μὴ ὄντος. οὐδὲ σημεῖον εὑρίσκεται. ὥστε εἰ μὴ ταῦτα περιλαμβάνει ὁ παρὼν ὁρισμός, ἀναγκαίως προστεθήσεται αὐτῷ τὸ ἢ ἀπὸ τῆς περὶ τὸ πρόσωπον ὑποψίας. αὕτη γὰρ ἡ ὑποψία εἰκὸς μέν ἐστιν, ἀλλ' οὐχὶ σημεῖον. τὰ γὰρ σημεῖα ἐπὶ τῶν πραγμάτων λέγομεν, τὰ δὲ εἰκότα, ἐπὶ τῶν προσώπων. τοῦτο δὲ πεποίηκε πρὸς τὸν ἴδιον σκοπὸν τὸν ὁρισμὸν ἀποδούς. καὶ γὰρ αὐτὸς οὐ βούλεται ἀπὸ μόνου προσώπου στοχασμὸν εἶναι. ἀλλὰ φαμέν, ὅτι οὐκ ἔχει ἐλλιπῶς ὁ ὁρισμός. διὰ γὰρ μιᾶς λέξεως τρόπον τινὰ πάντα τὰ εἴδη τοῦ στοχασμοῦ περιέλαβεν. διὰ γὰρ τοῦ σημείου καὶ τὸ εἰκὸς ἐδήλωσεν. τρόπον γάρ τινα καὶ τὸ πρόσωπον ὕποπτον τυγχάνον, σημεῖον καθίσταται. ἰστέον δὲ ὅτι οὐ πᾶς στοχασμός, περιουσίας ἔχει τὴν ζήτησιν, ἀλλὰ καὶ περὶ ποιότητος ὡς ἐπὶ τῆς μητρυιᾶς. καὶ γὰρ ἐκεῖ οὐ ζητεῖται τίς ὁ φονεύσας, φανερὸν γάρ, ἀλλὰ ποίᾳ γνώμῃ πεφόνευκεν. πάλιν καὶ οὗτος τρόπον τινὰ περιουσίας ἔχει τὴν ζήτησιν. ἐὰν μὲν γὰρ δειχθῇ, ὅτι ἑκοῦσα πεφόνευκεν, ὑπάγεται ὡς φονεὺς τῇ τιμωρίᾳ. ἐὰν δὲ ἄκουσα, ἐλευθεροῦται τοῦ ἐγκλήματος. δεῖ δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὡς παράδοξος στοχασμὸς διὰ τοῦτο λέγεται. ἐπειδὴ ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις στοχασμοῖς ὁ φεύγων ἀρνεῖται τὸ ἔγκλημα. ἐνταῦθα δὲ ὁμολογεῖ. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἴσως χεῖρον γινώσκειν. ὅτι καὶ πᾶν ζήτημα ἢ κατὰ δίωξίν ἐστι καὶ φυγήν, ἢ κατὰ αἴτησιν, ἢ κατὰ ἀμφισβήτησιν. εἰσὶ δὲ καὶ στοχασμοὶ τοιοῦτοι. κατὰ δίωξιν μὲν καὶ φυγήν, ὡς ἐπὶ τοῦ πεφωραμένου ἐπ' ἐρημίας νεοσφαγὲς θάπτοντος σῶμα, καὶ κρινομένου φόνου. ἐνταῦθα γὰρ ὁ μὲν διώκων φησὶ πεφονευκέναι παρίσταται γάρ. ὁ δὲ φεύγων, οὐκ ἀνεῖλον. ἀλλὰ περιεστάλην ἐλεῶν τὴν φύσιν. κατὰ αἴτησιν δὲ ὡς ἐπὶ τοῦ μάγου. ἐνταῦθα γὰρ ὅτι μὲν ἀνῄρηται ὁ τύραννος, σαφές. εἰ δὲ διὰ τοῦ μάγου τοῦτο γεγένηται. ὁ δὲ μάγος λέγει ἀνῃρηκέναι, καὶ κέχρηται σημείῳ τῇ ὑποσχέσει. διὸ καὶ αἰτεῖ δωρεάν. χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι ἀντέστραπται ἐνταῦθα πρόσωπα. καὶ γὰρ ὁ φεύγων, τὴν τοῦ κατηγόρου τάξιν ἐπέχει. ὁ γὰρ πρῶτος λέγων, τὸ τοῦ διώκοντος πρόσωπον κληροῦται. κατὰ ἀμφισβήτησιν δέ. οἷον τύραννος ᾔτησεν ἀλεξιφάρμακον παρὰ ἰατροῦ, φήσας δηλητήριον παρὰ τοῦ ἰδίου ἰατροῦ κεκομικέναι. καὶ λαβών, ἐτελεύτησε παραυτίκα. καὶ ἀμφισβητοῦσιν οἱ δύο τῆς δωρεᾶς τοῦ τυραννοκτόνου. κέχρηται γὰρ ἑκάτερος σημείοις. ὁ μέν, παρὰ τοῦ τυράννου ὑποπτευθέν. ὁ δὲ

τὸ παραυτίκα τεθνάναι τὸν τύραννον τῇ τοῦ φαρμάκου μεταλήψει. δεῖ δὲ τὰ σημεῖα ἐπὶ τοῦ στοχασμοῦ ἀνεύθυνα εἶναι, καὶ ὁμολογεῖσθαι περί τε τοῦ φεύγοντος καὶ τοῦ διώκοντος. ἴδιον γὰρ στοχασμοῦ, τὸ δύο πράγματα ἔχειν. ὧν τὸ μὲν ἀνεύθυνον καὶ φανερὸν καὶ σημεῖον, τὸ δὲ ὑπεύθυνον ὃ καὶ ἀφανές. αἰτιῶνται δέ τινες τὸ παράδειγμα τοῦ στοχασμοῦ ὡς ἀτελὲς ἐκ προσώπου. τὸ γὰρ τίς, τῶν ἀνεξετάστων. ἀλλ' ἴσως τῷ ὁρισμῷ κατακολουθῶν, τῷ ἑαυτοῦ Ἑρμογένης ὃς ἀπὸ μόνου σημείου τὸν στοχασμὸν λέγει γίγνεσθαι, τοῦ προσώπου πάντη καταπεφρόνηκεν. ἐμέμψαντο δὲ καὶ τὸ λέγειν τίς ὁ φονεύσας. τοῦτο γὰρ ἀντεγκλήματος. ὤφειλε γὰρ εἰπεῖν οὐ τίς, ἀλλ' εἰ οὗτος ὁ φονεύσας. περὶ γὰρ οὐσίας ἡ ζήτησις. τρεῖς δὲ τρόποι ἡμῖν τῆς τῶν στάσεων ἀκριβοῦς παραδίδωσι διδασκαλίας. μέθοδον. ὁρισμόν. παράδειγμα. καὶ ἡ μὲν μέθοδός ἐστιν οἷά τις ὑπογραφὴ τῆς στάσεως καὶ κανών. ὁ δὲ ὁρισμὸς τῆς ἰδιότητος διδασκαλία καὶ τῆς φύσεως τοῦ προκειμένου, τὸ δὲ παράδειγμα. τὰ εἰρημένα σαφῆ καθίστησιν. ὥστε διὰ πάντων τούτων ἡ διδασκαλία καθίσταται. ἐχρήσατο δὲ καὶ τῇ τάξει καλῶς τῆς διδασκαλίας. καὶ γὰρ οἱ διαλεκτικοὶ τέσσαράς φασιν εἶναι τάξεις τῆς διαλεκτικῆς διδασκαλίας. διαιρετικήν. ὁριστικήν. ἀναλυτικήν. ὑποδειγματικήν. ᾗ καὶ Ἑρμογένης κατακολουθεῖ. πρῶτον μὲν τῇ μεθόδῳ διαιρεῖ. ἔπειτα διὰ τῶν ὑπογραφῶν ὁρίζεται. καὶ τρίτον διὰ τῶν παραδειγμάτων ἀναλύει καὶ ἀποδεικνύει τὰ εἰρημένα. τὸ γὰρ παράδειγμα διπλῆν αὐτῷ τὴν χρείαν πληροῖ ἀναλυτικήν φημι καὶ ἀποδεικτικήν. τὸ μὲν γὰρ συνᾴδειν τὰ μέρη τῆς ὑπογραφῆς λαβόντα ἐκ τοῦ παραδείγματος πιστοῦσθαι τὸ διατί οὕτως εἴρηται, τρόπον τινὰ ἀναλυτικῆς. οἷον, τὸ ἀπό τινος φανεροῦ σημείου, τῆς ὑπογραφῆς μέρος ἐστίν. ὃ διὰ τοῦ φάσκειν, ἀπὸ γὰρ τοῦ θάπτειν φανεροῦ ὄντος ἀφανές τι πρᾶγμα ζητοῦμεν δηλοῖ. ἀφ' οὗ δῆλον, ὡς τὸ διὰ τί ἑκάστη λέξις ἐν τῷ ὁρισμῷ πρόκειται, διὰ τῶν ὑποδειγμάτων βούλεται παριστάνειν. τὸ δὲ καὶ πᾶν ζήτημα σαφὲς καθιστᾶν διὰ τοῦ αὐτοῦ παραδείγματος, ἀποδεικνύντος ἐστὶ κατὰ τὸν ἐνδεχόμενον τρόπον. καὶ γὰρ αἱ ῥητορικαὶ πίστεις, ἢ δι' ἐνθυμημάτων ἢ διὰ παραδειγμάτων γίνονται.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ο μὲν οὖν Μινουκιανὸς ὡρίσατο. ἄρνησις παντελὴς τοῦ ἐπιφερομένου ἐγκλήματος. βέλτιον δὲ ὁ Ἑρμογένης, ἀδήλου πράγματος ἔλεγχος. τὸ μὲν γὰρ ζητῆσαι κοινὸν ἦν καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων, καὶ γὰρ ἡ μηχανικὴ περὶ ἀδήλου πράγματος ἔχει τὴν ζήτησιν. καὶ ἄλλα δὲ πλεῖστα. μόνῳ δὲ στοχασμῷ ἀνάκειται τῶν κατ' οὐσίαν ἀδήλων ὁ ἔλεγχος. ἐλέγχει γὰρ τοῖς ἰδίοις κεφαλαίοις, ἀφανές. οὐκ εἶπεν δὲ ζήτησις ἀλλ' ἔλεγχος. καὶ ὁ μὲν ἔλεγχος, καὶ ζήτησις. ἡ δὲ ζήτησις, οὐ πάντως ἔλεγχος. οὐσιώδης. ἐπειδὴ περὶ ὑπάρξεως ἡ ζήτησις, καὶ τὴν οὐσίαν ζητοῦμεν, εἰ ὅλως πέπρακται τὸ ἐγκαλούμενον παρὰ τοῦ κρινομένου. οἷον ἐφόνευσεν οὗτος. φανεροῦ σημείου. θαυμασίως σφόδρα τοῦτο προσέθηκε. πῶς γὰρ τὸ ἀφανὲς ἐξ ἀφανοῦς ὁμοίου πιστοῦσθαί ποτε δυνήσεται. πρὸς δὲ τὸν ἑαυτοῦ ὅρον καὶ τὸ παράδειγμα ἐπήνεγκεν, ἀπὸ πράγματος μόνου στοχασμόν. ἰστέον δὲ ὅτι γίνεται ὁ στοχασμὸς κατὰ τοὺς τρεῖς χρόνους. παρεληλυθότα, ἐνεστῶτα. μέλλοντα. καὶ παράδειγμα τοῦ παρεληλυθότος, ὁ θάπτων τὸ νεοσφαγὲς σῶμα. ὡς ἐπὶ πεπραγμένῳ γὰρ τῷ φόνῳ κρίνεται. τοῦ δὲ ἐνεστῶτος ὁ ἀσωτευόμενος πένης καὶ λῃστείας κρινόμενος. ὅτι γὰρ νῦν λῃστεύειν ἐγκαλεῖται. τινὲς δὲ οὐ καλῶς φασι τὸ παράδειγμα κεῖσθαι. ἐπὶ γὰρ τῇ ἤδη γενομένῃ λῃστείᾳ κρίνεται ὁ ἄσωτος. καὶ λέγουσιν ἄλλο παράδειγμα. ἀναγομένων Ἀθηναίων ἀπὸ Κερκύρας, ἀπαγγέλλει Συρακουσίοις ὁ Ἑρμοκράτης τὴν ἄφιξιν. ἰδοὺ γὰρ ἐνταῦθά φασιν ἔτι γινομένου τοῦ πλοῦ. καὶ ἔστι πιθανὸν μὲν τὸ παράδειγμα ὡς πρὸς τὸ ἄνω. δοκεῖ δέ μοι γὰρ

μέλλοντα μηνύειν ἐπὶ πλεῖον γενήσεσθαι· τοῦ δὲ μέλλοντος ὡς ἀφορῶν εἰς τὴν ἀκρόπολιν νέος πλούσιος καὶ δακρύσας, καὶ κρινόμενος τυραννίδος ἐπιθέσεως· φαμὲν γὰρ αὐτὸν τυραννήσειν. ἰστέον μέντοι ὅτι κρίνεταί τις κατασοφισμοῦ ἐν στοχασμῷ· οἷον, νόμος μὴ γαμεῖσθαι τὴν ὀρφανὴν μήτε τῷ ἐπιτρόπῳ μήτε τοῦ ἐπιτρόπου παιδί. ἐπίτροπος ἀπεκήρυξε τὸν ἑαυτοῦ παῖδα· ἐκεῖνος ἐβιάσατο τὴν ὀρφανήν. εἵλετο αὐτοῦ γάμον ἡ παῖς· μετὰ ταῦτα ἀνέλαβεν αὐτὸν ὁ πατὴρ καὶ κρίνεται κατασοφισμοῦ.

Ἐὰν δὲ ᾖ φανερὸν τὸ κρινόμενον, πάλιν ἐπισκεπτέον εἰ τέλειόν ἐστιν ἢ ἀτελές. λέγω δὲ ἀτελές, ᾧ προστεθέντος τινὸς ὡς λείποντος ὄνομά τε εὐθὺς γίνεται· καὶ μετὰ ταῦτα οὐκ ἔτι ἔχει ζήτησιν οὐδὲ μίαν τὸ πρᾶγμα· ἂν γὰρ ᾖ τοιοῦτον, ὁρικὴν ποιεῖται τὴν στάσιν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἄφυκτος καὶ αὕτη ἡ διαίρεσις. τελείου γὰρ καὶ ἀτελοῦς οὐδὲν μεταξύ. πάνυ δὲ ἀκριβῶς καὶ τὸ ὡς λείποντος πρόσκειται. οὐδὲ γὰρ ἀτελές ποτε πρᾶγμα εἰς δικαστήριον εἰσάγεται· ἀλλὰ φύσει μὲν πᾶν πρᾶγμα κρινόμενον, τέλειόν ἐστιν· ἡ δὲ τοῦ ὅρου ἀτέλεια, περὶ τὸ ζητεῖν ὄνομα. διὸ καὶ ἐπάγει ὄνομά τε εὐθὺς γίνεται, ὡς εἰδὼς ὅτι φύσει τέλειόν ἐστι· καὶ ἅμα τῷ προστεθῆναι τὸ ὄνομα περὶ οὗ ἡ ἀμφισβήτησις, τέλειον γίνεται. δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι κρινόμενον νῦν λέγει τὸ ἐνεργηθέν, ἤτοι τὸ ἐκ τῆς ἐνεργείας γεγονός, περὶ οὗ κρίσις· οἷον ἀνῆλθέ τις ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ὡς ἀποκτενῶν τὸν τύραννον, καὶ ἐδίωξεν· ἕτερος ἐντυχὼν ἐφόνευσε· νόμου ὄντος τὸν τυραννοκτόνον λαμβάνειν δωρεάν· ἀμφισβητοῦσιν ἀλλήλοις περὶ τῆς δωρεᾶς. ἐνταῦθα τὸ μὲν πρᾶγμα ἡ τυραννοκτονία φανερόν· ζητεῖται δὲ ἡ ἑκατέρου ἐνέργεια, τοῦ τε ἀναβάντος καὶ διώξαντος, καὶ τοῦ πεφονευκότος φεύγοντα· πότερος τούτων ὁ τυραννοκτόνος. ὁ μὲν γὰρ λέγει δεδωκέναι τὸ σπέρμα καὶ τὴν ἀρχήν. ὁ δὲ λέγει τὴν πρᾶξιν ἀνύσαι, καὶ ταῖς χερσὶ διαχρήσασθαι. ἀτελές. διττόν ἐστι τὸ ἀτελὲς ἐνταῦθα· ἢ γὰρ τῇ ἐνεργείᾳ καὶ τῇ πράξει τοῦ φεύγοντός ἐστιν ἀτελές· ἢ πρὸς τὴν φωνὴν τοῦ κατηγόρου. τῇ μὲν ἐνεργείᾳ, ὡς ἐπὶ τοῦ τοιούτου· κενοτάφιόν τις ὀρύξας κρίνεται τυμβωρυχίας· ἐνταῦθα γὰρ τὸ μὲν ὄρυγμα καὶ τὸν τάφον καὶ αὐτὸς ὁμολογήσειν ὁ φεύγων, ἡ δὲ τυμβωρυχία οὐδ᾽ ὅλως πέπρακται· οὐ γὰρ ὑφείλετο τοῦ νεκροῦ τὴν ἐσθῆτα, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. κατὰ δὲ τὴν φωνὴν τοῦ κατηγόρου· ὡς ἐφ᾽ οὗ ζητήματος παρατίθεται Ἑρμογένης. ἡ μὲν γὰρ τοῦ κατηγόρου φωνὴ περὶ μείζονός ἐστιν, ὁ δὲ φεύγων, ἀφαιρεῖται τὸ ἔλαττον· καὶ ἡ μὲν πρᾶξις τελεία, πρὸς δὲ τὴν τοῦ κατηγόρου φωνήν, ἀτελές· εἰ γὰρ προστεθείη ὅτι καὶ ἱερὰ τὰ χρήματα· σαφὴς οὗτος ἱερόσυλος. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Φανερὸν λέγει οὐ τὸ τοῖς δικασταῖς ὁμολογούμενον, ἐπεὶ γὰρ οὐδὲ κρίσις ἦν, ἀλλὰ προειλημμένον ἐγίνετο, ἀλλὰ φανερὸν τῇ οὐσίᾳ. ἐὰν μὲν οὖν ᾖ φανερόν, καὶ τοῦτο διπλοῦν ὑπάρχει τῇ φύσει· εἰ γὰρ καὶ φανερόν ἐστιν, ἀλλ᾽ οὐ πάντως τέλειόν ἐστιν· ἀλλὰ τὸ μέν ἐστιν αὐτοῦ ἀτελές, τὸ δὲ τέλειον. ἀτελὲς δέ ἐστι, τὸ ἔτι προσθήκης δεόμενον εἰς ἀναπλήρωσιν· τὸ οὖν ἀτελὲς ἐνταῦθα ποιεῖ τὴν ζήτησιν· χρὴ δὲ σκοπεῖν τὸ ἐνεργηθέν, εἰ ἀτελῶς ἐνήργηται, δοκεῖ μὲν γὰρ τὸ πεπραγμένον τέλειον εἶναι· ἀλλὰ τὸ ἐνεργηθὲν ἐν τῷ ἱερῷ ζητοῦμεν· ὅπερ Δημοσθένης φανερὸν ποιεῖ· φησὶ γοῦν τὴν ἱερὰν ἐσθῆτα· εἰ τοίνυν ἀτελές, καλῶς ἐπήγαγε σαφηνίσαι βουλόμενος, ᾧ προστεθέντος τινὸς ὡς λείποντος ὄνομα γίνεται. ὡς μήπω τοῦ πράγματος διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς πράξεως ὄνομα δυναμένου λαβεῖν. καθάπερ ἐπὶ τῶν τικτομένων παιδίων· ἕως ἄδηλος ἡ φύσις πότερον ἄρρενος ἢ θήλεος, οὐ δύναται λαβεῖν ὄνομα· ὅταν δὲ γνωσθῇ, τότε λαμβάνει τὴν προσηγορίαν. ὡς λείποντος· πρὸς τὴν τοῦ ἀντιδίκου φωνήν, ἀτελὲς γὰρ ὡς πρὸς ταύτην. ὄνομά τε εὐθὺς γίνεται· λαμβάνει ὄνομα τὸ πραχθέν, καὶ οὐκέτι περὶ τοῦ ὀνόματος ἀμφιβάλλεται.

Ἔστι γὰρ στάσις ὁρική, ὀνόματος ζήτησις περὶ πράγματος, οὗ τὸ μὲν πέπρακται· τὸ δὲ λείπει πρὸς αὐτοῦ τέλειαν τοῦ ὀνόματος. οἷον ἐξ ἱεροῦ ἰδιωτικά τις ὑφείλετο χρήματα· νόμου κελεύοντος τὸν μὲν ἱερόσυλον τεθνάναι, τὸν δὲ κλέπτην διπλᾶ διδόναι, ὡς ἱερόσυλος ὑπάγεται. ὁ δέ, κλέπτης εἶναι λέγει· ἐὰν γὰρ προσθῇ τὸ καὶ ἱερὰ εἶναι τὰ χρήματα, σαφής γε οὗτος ἱερόσυλος· καὶ οὐκ ἔτι ἔχει τὸ πρᾶγμα ζήτησιν οὐδὲ μίαν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ὀνόματος εἶπεν ζήτησις· οὐδὲ γὰρ τοῦ πεποιηκότος ζητοῦμεν τὸ ὄνομα. οὐ γὰρ ἀνώνυμος ὁ πεποιηκώς, ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τί κληθήσεται· αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν. ἀκολουθίαν δὲ ἔχει ὁ ὅρος πρὸς τὸν στοχασμόν· διότι ἐν μὲν τῷ στοχασμῷ περὶ ὑπάρξεως ἡ ζήτησις, ἐν δὲ τῷ ὅρῳ, περὶ κλήσεως. ἀκολουθεῖ δὲ τῇ γενέσει ἡ κλῆσις· ὥσπερ ἐπὶ τοῦ παιδίου τοῦ ἀρτιγενοῦς· ζητοῦμεν τί χρὴ θεῖναι ὄνομα τῷ τεχθέντι. ἰστέον δὲ ὅτι καὶ ὅρος ἐστὶ παράδοξος, ὅτε κατὰ τὸ πλεονάζον ἐλλείπει. ὡς ἐπὶ τοῦ τοιούτου· νόμος τὸν ὁλόκληρον ἱερᾶσθαι. ἑξαδάκτυλον κωλύει τις ἱερᾶσθαι· ζητεῖται γὰρ εἰ τέλειος ὁ ἑξαδάκτυλος· δοκεῖ γὰρ τῷ πλεονάζειν τοῖς δακτύλοις, ἀτελὴς εἶναι· αἱ γὰρ ὑπερβολαὶ καὶ αἱ ἐλλείψεις, κακίαι. ὅμοιον καὶ τοῦτο· νόμος τὸν καινὸν ὅπλον εὑρηκότα, δωρεὰν λαμβάνειν· ἵππον τις ἐδίδαξε μάχεσθαι, καὶ αἰτεῖ τὸ γέρας. πλεονάζει γὰρ τοῦτο κατὰ τὸ ἔμψυχον· πᾶν γὰρ ὅπλον ἄψυχον. ὥσπερ δὲ ἐν στοχασμῷ γίνεται κατὰ φυγὴν καὶ δίωξιν ζήτημα καὶ κατὰ ἀμφισβήτησιν, οὕτω καὶ ἐν ὅρῳ· κατὰ φυγὴν καὶ δίωξιν, ὡς ἐπὶ τοῦ ἱεροσύλου· κατὰ αἴτησιν ὡς ἐπὶ τούτου· φιλόσοφος ἔπεισε τύραννον ἀποθέσθαι τὴν τυραννίδα καὶ αἰτεῖ δωρεάν· καὶ ἀντιλέγει τις. ἐνταῦθα ἑκάτερος τὸν νόμον προβάλλεται· ἀλλ᾽ ὁ μὲν φεύγων κατὰ τὸ ἁπλῶς ἀπαλλάξαι τυραννίδος τὴν πόλιν· μηδὲν γὰρ διαφέρειν τοῦ τὸν τύραννον ἀνελεῖν, τὸ παῦσαι τὴν τυραννίδα. ὁ δὲ διώκων, κατὰ τὸ περίεργον· ζητεῖ γὰρ καὶ τὸν τυράννου φόνον· τοῦτο βουλόμενος εἶναι τυραννοκτονίαν, ἀλλ᾽ οὐχὶ τὸ ἀπαλλάξαι τυραννίδος τὰς πόλεις· καὶ ἑκάτερος αὐτῶν τὴν τοῦ νομοθέτου γνώμην προβάλλεται. καὶ ὁ μὲν φησὶν ὅτι ὁ νομοθέτης τοῦτο μόνον ἐσκόπησεν ὅπως τυραννίδος ἀπαλλάξῃ τὴν πόλιν· *καὶ τὸν πείσαντα παῦσαι τὴν τυραννίδα. ὁ δ᾽ ἀντιλέγων φησὶν ὅτι ὁ νομοθέτης κατανοήσας ποῖα παρέπεται τῷ τύραννον ἀνελεῖν βουλομένῳ, καθάπερ τι παραμύθιον τὸ γέρας ὡρίσατο. κατὰ ἀμφισβήτησιν δέ, ὡς ἐπ᾽ ἐκείνου· ἀνῆλθέ τις ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ὡς ἀποκτενῶν τὸν τύραννον καὶ ἑξῆς. καὶ γὰρ ἐπὶ τούτου ζητεῖται τίς ἄξιος λαμβάνειν τὴν δωρεάν· ὁ διώξας, ἢ ὁ ὑπαντήσας καὶ ἀνελών· καὶ ὁ μέν, τὴν ἀρχήν· ὁ δέ, τὸ τέλος προβάλλεται· τῷ μὲν γὰρ ἐλλείπει ἡ ἀρχή, τῷ διώξαντι δὲ τὸ τέλος. ἀλλ᾽ ἐπεὶ δὴ καὶ ὅροι καὶ στοχασμοὶ παράδοξοι εὕρηνται· καὶ κατὰ φυγὴν καὶ δίωξιν, καὶ ἔτι κατὰ αἴτησιν καὶ ἀμφισβήτησιν, ἄξιον εἰπεῖν κατὰ τί κοινωνοῦσι καὶ διαφέρουσιν ἀλλήλων. κοινωνεῖ τοίνυν ὁ παράδοξος στοχασμὸς τῷ παραδόξῳ ὅρῳ, καθ᾽ ὃ ἀμφότεροι ξένα τινὰ εἰσάγουσι. διαφέρει δέ, ὅτι ὁ μὲν στοχασμὸς ἀμείβει τὴν τάξιν τοῦ φεύγοντος καὶ διώκοντος· ὁ δὲ ὅρος, οὐδὲν τοιοῦτον ποιεῖ. ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ αἴτησιν στοχασμοὶ καὶ ὅροι, κοινωνοῦσι μέν, καθ᾽ ὃ ἑκάτεροι εὐεργεσίαν προβάλλονται. διαφέρουσι δέ. ὅτι ἐν μὲν τῷ στοχασμῷ εἰς ἕτερόν τι τὴν αἰτίαν μεταβιβάζει ὡς ἐπὶ τοῦ μάγου· ἐπί τινα τύχην καὶ δαίμονα τὴν τοῦ τυράννου κεραυνοβολίαν ὁ διώκων ἀντίθεται· καὶ ἐν τῷ στοχασμῷ ἄδηλον εἴπερ ἐξ αὐτοῦ γέγονε τὸ πραχθέν· ἐπὶ δὲ τοῦ ὅρου δῆλον μὲν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ πεποιηκὼς καὶ τὰ τῆς εὐεργεσίας πρόδηλα, τοῦτο δὲ μόνον φησὶν ὅτι οὐκέτι τυραννοκτονήσας, ὡς ὁ νομοθέτης διαγορεύει. ὡσαύτως καὶ οἱ κατὰ ἀμφισβήτησιν ὅροι καὶ στοχασμοί· κοινωνοῦσι μέν, καθὸ ἐν ἀμφοτέροις ζήτησίς ἐστι τίνα δεῖ λαβεῖν, καὶ καθ᾽ ὃ ἐν ἀμφοτέ

ροις πέπρακταί τι παρ' ἑκατέρου προσώπου· διαφέρουσι δὲ ὅτι ἐν μὲν τῷ ὅρῳ ὁμολογεῖται τὸ παρ' ἑκατέρου πεπραγμένον, καὶ ἔστιν ἀτελὲς, καὶ δεῖται τῆς ἀπὸ τοῦ ἑτέρου πράξεως· καὶ ὅτι μείζω ἔχει τὴν ζήτησιν τὸ διῶξαι ἢ τὸ ἀνελεῖν· ἐν δὲ τῷ στοχασμῷ οὐχ ὁμολογεῖται τὸ παρ' ἑκατέρων πεπραγμένον, οὐδὲ περὶ τοῦ μείζονος ἀμφισβητοῦσιν· ἀλλ' ἑκάτερος τὸ τοῦ ἑτέρου πάντως ἀνελὼν, τὸ πᾶν ἑαυτῷ περιτίθησιν· ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ φυγὴν καὶ δίωξιν, κοινωνοῦσι μὲν, καθ' ὃ ἀμφότεροι ἀρνοῦνται τὸ πεπραγμένον· διαφέρουσι δὲ· ὅτι ἐν μὲν ὅρῳ ἄρνησίς ἐστιν ἑτέρου ὁμολογουμένου· ἐν δὲ στοχασμῷ οὐδὲν ὁμολογεῖται· καὶ τῷ μὲν στοχασμῷ, ἐξ ἑτέρου σημείου λαμβάνεται τὸ πραχθέν· ἐν δὲ τῷ ὅρῳ τὸ πραχθέν ἐστι τὸ ἐγκαλούμενον· ἔτι κοινωνοῦσι, καθ' ὃ ἐν ἀμφοτέροις ὁ φεύγων· ὁμολογεῖ ἀνεύθυνον εἶναι τὸ πραχθέν· διαφέρουσι δὲ· ὅτι ἐν μὲν στοχασμῷ τὸ ὁμολογούμενον οὐδὲν μέρος τυγχάνει τοῦ ἐγκλήματος. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ὅρα πῶς ἀσφαλῶς ὡρίσατο. οὐ γὰρ εἶπεν ὀνόματος ἁπλῶς· ἀλλὰ περὶ πρᾶγμα· πρᾶγμα δέ φησι τὸ ἔγκλημα ἢ τὸ κατόρθωμα· οὐ γὰρ προσώπου ἐστὶν ὄνομα τὸ ζητούμενον· ἔχει γοῦν ἴδιον ὄνομα ὁ ἐκ τοῦ ἱεροῦ ὑφελόμενος τὰ χρήματα, ἀλλ' ἐκ τοῦ πράγματος τοῦ ἐνεργηθέντος ζητοῦμεν τὸ ὄνομα· ἰστέον δὲ ὅτι μόνου τοῦ κατὰ κρίσιν ὅρου ὁ τεχνικὸς ἐπήνεγκε τὸ παράδειγμα, σιωπήσας τὸν κατὰ ἀμφισβήτησιν· τὸ γὰρ παράδειγμα πρὸς τὸ δεῖξαι νῦν τὸ ἴδιον τῆς στάσεως ἔλαβεν. εἰκότως δὲ καὶ τὸν ὅρον τῶν ἄλλων προέταξεν· ἐπειδὴ ὥσπερ ἐγγύς ἐστι τοῦ στοχασμοῦ, καὶ ζητεῖ καὶ αὐτὸς τῆς οὐσίας διὰ τὸ ἄδηλον τοῦ ὀνόματος· καὶ ὅτι περὶ οὐ τελείου ἐστὶν, ἀλλ' ἀτελοῦς ἀμφισβητεῖται.

» Ἂν μέντοι φανερὸν ᾖ καὶ τέλειον τὸ κρινόμενον, ἡ ζήτησις περὶ τὴν ποιότητα
» τοῦ πράγματος ἵσταται. οἷον εἰ δίκαιον· εἰ συμφέρον· εἰ ἔννομον, ἤ τι τῶν τού-
» τοις ἐναντίων· καὶ ὄνομα μὲν, γενικὸν τούτῳ ποιότης· ἤτοι δὲ περί τι πρᾶγμα ἔ-
» χει τὴν ζήτησιν ἢ περὶ ῥητὸν· κἂν μὲν περὶ ῥητὸν, νομικὴν ποιεῖται τὴν στάσιν,
» περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν· ἐὰν δὲ περὶ πρᾶγμα, λογικήν· διαιρέσεις δὲ καὶ τού-
» του διχῆ. ἢ γοῦν περὶ μέλλοντος πράγματος ἔχει τὴν ζήτησιν· ἢ περί τινος ἤδη
» γεγονότος, κἂν μὲν περὶ μέλλοντος, ἔσται πραγματική.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ, ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἔφαμεν ἤδη ὅτι τρεῖς εἰσιν αἱ ἀνωτάτω ζητήσεις· ἢ γὰρ περὶ ὑπάρξεως, ἢ περὶ ἰδιότητος, ἢ περὶ ποιότητός ἐστιν ἡ ζήτησις, περὶ ἧς νῦν ἐρεῖ· ἧς καὶ τὴν διαίρεσιν ἀκολούθως τοῖς πράγμασι ποιεῖται· εἰπὼν ἢ περὶ πρᾶγμα ἢ περὶ ῥητὸν εἶναι τὴν ἀμφισβήτησιν· ἢ γὰρ ἀμφισβητεῖται ἡ πρᾶξις, ὁμολογουμένων τῶν νόμων, ἢ τῆς πράξεως ὁμολογουμένης, ἀμφισβητεῖται ὁ νόμος, καὶ οὐδὲν παρὰ ταῦτα· διατί δὲ ἐν τῇ ὁρικῇ στάσει εἰπὼν ὅτι ἐὰν τὸ λεῖπον προστεθῇ καὶ τέλειον γένηται, οὐκέτι λείπεται ζήτησις, ἐνταῦθά φησιν ἐὰν μέντοι φανερὸν ᾖ καὶ τέλειον τὸ κρινόμενον· φαμὲν οὖν· ὅτι ἐκεῖ ὁρικὴν στάσιν τοῦτό φησι· δεῖ γὰρ ἐν ἐκείνῃ τὸ μὲν, πεπρᾶχθαι· τὸ δὲ, λείπειν· λείπειν δὲ, κατὰ τὸ ὄνομα μόνον· ἐν μέντοι ταῖς κατὰ ποιότητα στάσεσι, τέλειόν ἐστι τὸ πρᾶγμα· αὕτη δὲ τέμνεται εἰς τὰ ῥητὰ καὶ τὰ πράγματα· καὶ τὰ μὲν ῥητὰ, ποιεῖ τὰς νομικάς· τὰ δὲ πράγματα, τὰς λογικάς· λογικαὶ δὲ λέγονται οὐχ ὅτι αὗται μόναι λόγῳ βεβαιοῦνται· πασῶν γὰρ τούτων καὶ λογικῶν καὶ νομικῶν, ἀλλ' ὅτι τῶν μὲν νομικῶν αἱ πίστεις, περὶ τὴν τῶν ῥητῶν ἐξέτασίν εἰσι· τῶν δὲ λογικῶν περὶ τὰς τεχνικὰς καλουμένας ἀποδείξεις· αἱ γὰρ τῶν νομικῶν πίστεις ἤτοι ἀποδείξεις ἄτεχνοί εἰσι. τοῦ τὸν μοιχὸν γὰρ μὴ εἰσιέναι εἰς ἱερὸν νομίμου ὄντος· εἰ εἰσέλθοι, οὐδὲ μιᾶς τεχνικῆς χρεία πίστεως πρὸς τὸ δεῖξαι παραβεβασμένον τὸν νόμον. αἱ μέντοι τῶν λογικῶν πίστεις, ἔντεχνοι· αἵπερ γίνονται προτάσεσί τε καὶ ἐπαγωγαῖς καὶ συλλογισμοῖς καὶ παραδείγμασι καὶ

τῆς

τῆς ἐκ τοῦ ὁμοίου παραθέσεως, ἃς ἡ τοῦ λόγου τέχνη ἐπινενόηκεν· αἱ μὲν οὖν περὶ πραγμάτων τὰς ἀμφισβητήσεις ἔχουσαι, λογικαὶ λέγονται· λέγω γὰρ ὡς ἔφαμεν δέονται καὶ ῥητορικῆς εἰς κατασκευὴν δεινότητος· αἱ δὲ περὶ ῥητὰ νομικαί· οὐ γὰρ λόγους ἀπαιτοῦσι πολλοὺς, ἀλλ' ἔξεστι καὶ τοῖς ἰδιώταις προϊσχομένους τὸν νόμον, τῶν δικαίων τυχεῖν· τὸ γὰρ κυριώτατον ἐν ῥητοῖς, νόμος· ὅθεν τοῦ ῥητοῦ πολλαχῶς λεγομένου· ἐπί τε γοῦν ψηφίσματος, καὶ ἐπιστολῆς, καὶ διαθήκης, καὶ κηρύγματος· καὶ νόμου, ἐκνενίκηκε τὸ κυριώτατον ὁ νόμος ἀφ' ἑαυτοῦ νομικὰς καλέσαι τὰς περὶ ῥητὸν στάσεις· πᾶν γὰρ ῥητὸν· ὑπὸ τὸν νόμον πάντως ἐστίν· χρὴ δὲ εἰδέναι ὅτι ἐπειδὰν παραλάβωμεν ἐν ταῖς λογικαῖς τῶν στάσεων ῥητὸν, εἰς ἀπόδειξιν αὐτὸ παραλαμβάνομεν τῶν ζητουμένων πραγμάτων· ἀλλ' οὐκ αὐτὰ ζητοῦντες τὰ ῥητά· προέταξε δὲ τὰς λογικὰς τῶν νομικῶν, τῇ φύσει ἀκολουθῶν· πρῶτον γὰρ ὑπῆρχε τὰ πράγματα, καὶ οὕτως νόμοι ἐτέθησαν· ὡς καὶ αἰσχίνης φησί· ἐκ γὰρ τοῦ τινὰς ἁμαρτάνειν, τοὺς νόμους ἔθεσθε· ζητοῦσι δέ τινες· ἆρα καὶ ὁ στοχασμὸς καὶ ὅρος λογικαί εἰσι στάσεις, ἢ οὔ· καὶ εἰ λογικαὶ, πῶς μετὰ ταύτας τὴν διαίρεσιν ἐποιήσατο τῶν λογικῶν νομικῶν· ἄλλως τε καὶ πῶς ἂν λογικαὶ κληθεῖεν· τῶν μὲν λογικῶν ὑπὸ τὴν ποιότητα τελουσῶν, αὐτῶν δὲ ἀντιδιαστελλομένων τῆς ποιότητος· περὶ γὰρ ὕπαρξιν καὶ ἰδιότητα θεωροῦνται· φαμὲν οὖν, ὅτι λογικαὶ μὲν καὶ αὗται, οὐ γὰρ περὶ ῥητὰ τὴν ζήτησιν ἔχουσιν, ἀλλὰ περὶ πράγματα· οὐ μέντοι διὰ τοῦτο καὶ ὑπὸ τὴν ποιότητα ἂν τελοῖεν. τὸ γοῦν περὶ τὰς στάσεις λογικὸν, καὶ τῆς ποιότητος περιεκτικώτερον· ὡς γὰρ τὸ ἐν οὐσίᾳ λογικὸν καὶ πρὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πρὸ τοῦ ζώου· φαμὲν δὲ ὅτι τοῦ ζώου τὸ μὲν, λογικὸν, τὸ δὲ ἄλογον· καὶ οὐ δή που διὰ τοῦτο τὰς ἀσωμάτους οὐσίας ἢ τῆς λογικότητος ἐκβάλλομεν, ἢ ὑπὸ τὰς συνθέτους τελεῖν τὰς ἁπλᾶς ἀναγκάζομεν· ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ λογικὸν πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἀλόγων κομίζομεν· οὕτω κἀνταῦθα τὰς λογικὰς αὐτὸ τοῦτο μόνον πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν νομικῶν παραλαμβάνοντες· οὔτε τὸν στοχασμὸν καὶ ὅρον τῶν λογικῶν ἀφιστῶμεν, οὔτε μὴν ὑπὸ τὴν ποιότητα τελεῖν αὐτὰς βιαζόμεθα. Ἤ τι τῶν τούτοις ἐναντίων. Τοῦτο περιττῶς κεῖται· κατασκευάζοντες γὰρ τὸν νόμον, εἰ δίκαιον εἰ συμφέρον· καὶ τὰ ἐναντία τούτων ἀνατρέπομεν. Καὶ ὄνομα μὲν γενικὸν τούτῳ ποιότης. Ἐνταῦθα τοὺς περὶ Ἑρμαγόραν ἐλέγχει· ἐκεῖνος μὲν γὰρ στάσιν ἔλεγε κοινὴν τὴν ποιότητα· τὰς δὲ λογικὰς, εἴδη τῆς ποιότητος· ὥσπερ ἡμεῖς στοχασμοῦ εἴδη φαμὲν τὸ διπλοῦν καὶ ἁπλοῦν, ὡσαύτως καὶ ὅρου· ἀκριβέστερον δὲ Ἑρμογένης κοινὸν ὄνομα τὴν ποιότητα εἶπεν, τῶν κατὰ ποιότητα ἐξεταζομένων· ὡς γὰρ κοινὸν μὲν ὄνομα τὸ ὂν τῶν γενικωτάτων· γένη δὲ αὐτὰ τὰ δέκα· καὶ εἴδη οἷον ἄνθρωπος δίπηχυ τρίπηχυ λευκὸν δεξιὸν καὶ ἑξῆς· κύριον δὲ οἷον σωκράτης· οὕτω καὶ ἐπὶ τούτου· κοινὸν μὲν ἡ ποιότης· γένη δὲ, ἀντίληψις ἀντίστασις καὶ ἑξῆς. κύρια δὲ ταῦτα· ὡς ἄτομα· ἄτομα γὰρ αἱ καθ' ἕκαστα στάσεις· προέταξε δὲ τὸν μέλλοντα τοῦ παρεληλυθότος· οἷον τὰς περὶ τὸν μέλλοντα στάσεις τῶν περὶ τὸν παρεληλυθότα· καὶ γὰρ ἡ πραγματικὴ τοῦ μέλλοντός ἐστιν, ἐπειδὴ ὁ περὶ τοῦ μέλλοντος λόγος βραχὺς, οὐ γὰρ διαφορὰς ἐπιδέχεται· δι' ὧν οὐδὲ πολλῶν ἐστι στάσεων περιεκτικός· διὰ τοῦτο ὡς ὀλίγον καὶ συντομώτερον τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον προύθηκε τοῦ παρεληλυθότος· πολλῶν γὰρ στάσεων ὁ παρεληλυθὼς περιεκτικὸς, καὶ διὰ τοῦτο πολλοῦ καὶ λόγου δεόμενος, παρεχώρησε τῷ βραχυτέρῳ. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Εἰς τρία διεῖλεν ὁ τεχνικός· εἰς ἀφανὲς, εἰς φανερὸν ἀτελὲς, εἰς φανερὸν καὶ τέλειον· πληρώσας τοίνυν τὸν περὶ τοῦ ἀφανοῦς λόγον, ᾧ τὸν στοχασμὸν ἀπέδωκε, καὶ τὸν μετὰ τοῦτον τὸν περὶ τοῦ φανεροῦ ἀτελοῦς δι-

ξελθών, ὃ ποιεῖ τὸν ὅρον; βούλεται λοιπὸν εἰπεῖν περὶ τοῦ φανεροῦ καὶ τελείου· ἐν ᾧ οὐκέτι περὶ οὐσίας ζητοῦμεν οὔτε περὶ ἰδιότητος, ἀλλὰ περὶ ποιότητος· ἡ δὲ ποιότης, οὐ μία στάσις ἀλλὰ γένος, εἰς ὃ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ στάσεις ἀνάγονται· ζητῆσαι δὲ ἄξιον εἰ φανερὸν καὶ τέλειον, πῶς ἔτι συνίσταται· ἀλλὰ φαμὲν ὅτι φανερὸν λέγει ἐνταῦθα οὐ τῷ ἐγκλήματι, ἀσύστατον γὰρ ἂν ἦν, ἀλλὰ καὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ τῇ ὑπάρξει καὶ τῇ φύσει τοῦ πράγματος. Εἰ νόμιμον· εἰ δίκαιον· εἰ συμφέρον. Ἐνόμισάν τινες ἐνταῦθα μετὰ τὸν στοχασμὸν καὶ τὸν ὅρον περὶ πραγματικῆς αὐτὸν εἰπεῖν· ταῦτα γάρ φησι τὸ δίκαιον τὸ νόμιμον καὶ τὸ συμφέρον· κεφάλαια πραγματικῆς. ἀλλὰ φαμὲν, ὅτι δίκαιον ἐνταῦθα λέγει πάσας τὰς στάσεις, ἔνθα περὶ δικαίων ἡ ἐξέτασις, καὶ οὐκέτι ἀμφίβολος ἡ οὐσία. οὐδὲ ζήτησις περὶ τοῦ ἀτελοῦς· ἀλλὰ σκοποῦμεν τελείου ὄντος καὶ φανεροῦ, εἰ δίκαιον τὸ πεπραγμένον· καὶ νόμιμον δὲ πάλιν τὰς νομικάς· διὰ δὲ τοῦ συμφέροντος, τὴν πραγματικήν· ἔστι δὲ καὶ κοινῶς νοῆσαι περὶ πασῶν τῶν ὑπὸ τὴν ποιότητα στάσεων· ὅτι ἐν πάσαις ταῦτα κοινῶς ζητοῦμεν· εἰ δίκαιον εἰ νόμιμον εἰ συμφέρον. Ἤτοι τῶν τούτοις ἐναντίων. Ὡς πρὸς τὰ δύο πρόσωπα τοῦ κατηγόρου καὶ τοῦ φεύγοντος· ὁ μὲν γὰρ κατασκευάζει, ὅτι νόμιμον, ὁ δὲ ὅτι παράνομον ἐκ τῶν ἐναντίων ὡρμημένος. Καὶ ὄνομα μὲν γενικὸν τούτῳ ποιότης.

Ὡς πολυειδὴς οὖσα οὐκ ἠδυνήθη στάσις εἶναι ἡ ποιότης. μήτηρ δὲ ἐγένετο στάσεων· πλὴν γὰρ στοχασμοῦ καὶ ὅρου, αἱ λοιπαὶ πᾶσαι ἐντεῦθεν ὥρμηνται· ἐπειδὴ ἡ ποιότης γενικώτατόν ἐστι· γένος γὰρ γενῶν ἐστιν. ἡ γὰρ δικαιολογία εἰδικὸν οὖσα καὶ γένος τῶν ἐξ αὐτῆς καὶ ὑπ' αὐτὴν στάσεων· καὶ ἀντιθέσεις ὁμοίως ὑπὸ τὴν ποιότητά εἰσιν, οὖσαι καὶ αὗται γένη μερικώτερα. Καὶ μὲν περὶ ῥητόν.

Τέμνεται ἡ ποιότης εἰς πρᾶγμα καὶ ῥητόν. καὶ τὸ μὲν πρᾶγμα ποιεῖ τὰς λογικάς· διατί δὲ προέταξε τὴν λογικήν. ὅτι πρῶτά ἐστι τῶν ῥητῶν τὰ πράγματα. εἰ δέ τις ἡμῖν τὸ Δημοσθένους ἀντιθῇ· νόμους ἔθεσθε πρὸ τῶν ἀδικημάτων ἐπ' ἀδήλοις μὲν τοῖς ἀδικοῦσιν· ἀδήλοις δὲ τοῖς ἀδικησομένοις, λεκτέον, ὅτι πρὸ τῶν ἀδικημάτων εἶπεν οὐ τῶν πραγμάτων. Λογικήν. Εἰ δέ τις εἴποι ἀλλὰ ἐν ταῖς λογικαῖς εὑρίσκεται νόμος· ὡς ἐν τῷ κατὰ Μειδίου φαμὲν· ὅτι ἡ σύστασις δήπου τοῦ πράγματος τὸ ῥητὸν παραλαμβάνεται. καὶ πάλιν ἐν ταῖς νομικαῖς οὐ περὶ πρᾶγμα ἡ ζήτησις, ἀλλ' εἰ κατασκευὴν τοῦ ῥητοῦ παραλαμβάνεται· φασὶ δέ τινες ὅτι ἔδει τὴν μὲν νομικὴν καλεῖσθαι λογικήν· τὴν δὲ λογικὴν πραγματικήν. ἐπειδὴ καὶ περὶ πρᾶγμα ἔχει τὴν ζήτησιν· λεκτέον δὲ, ὅτι ἐξ ὧν ἑκατέρα τὴν ἰσχὺν ἔχει, ἐκ τούτου καὶ τὴν προσηγορίαν εἴληφεν. ἡ μὲν γὰρ νομική, ἐκ νόμων ἔχει· καὶ τοσοῦτον δεῖται τῶν λόγων, ὁπότε καὶ ἰδιώτης δύναται, τῷ νόμῳ διισχυριζόμενος ἑαυτῷ βοηθεῖν. καὶ σχεδὸν ἄτεχνός ἐστι πίστις, ἐκ νόμων ἀποδεικνυμένη. ἡ δὲ τῶν πραγμάτων ἐξέτασις πλείονος δεῖται καὶ τεχνικῆς τῆς τῶν λόγων κατασκευῆς· οὐκ ἄλλοθεν τῶν πραγμάτων ἐχόντων τινὰ ῥοπήν. καλῶς οὖν νομικὴν ἐκάλεσεν τὴν ἔχουσαν ὅλην τὴν ζήτησιν περὶ τοῦ ῥητοῦ, ἢ νόμου, ἢ ψηφίσματος, ἢ διαθήκης, ἢ ἐπιστολῆς, ἢ κηρύγματος, ἢ τινος ἄλλου ἐγγράφου. Νομικὴν ποιεῖ. Ἀσφαλῶς οὐκ εἶπε τέμνεται, ἐπεὶ οὐ στάσις αὕτη περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν· εἰκότως· ἐπειδὴ τὰ πράγματα πρῶτα τῶν νόμων. ὁ νόμος γὰρ ἐπὶ τοῖς πράγμασιν· ὃ οὖν πέφυκε πρῶτον καὶ προτάττεται τῇ τάξει. Ἢ γὰρ περὶ μέλλοντος. Σημειωτέον ὅτι τριῶν ὄντων χρόνων· ἐνεστῶτος. παρεληλυθότος· μέλλοντος ὁ ἐνεστὼς εἰς χρόνον οὐ παραλαμβάνεται· ἐπειδὴ ἀκαριαῖός ἐστι· καὶ ἅμα ἔστι τε καὶ παρῆλθεν. ἅμα τίκτεται παιδίον καὶ παρῆλθεν ὁ τῆς γενέσεως χρόνος· διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν ἢ γὰρ περὶ μέλλοντος ἔχει τὴν ζήτησιν, φανερὸν ἡμῖν κατέστησε τί διαφέρει τῆς δικαιολογίας· τῷ χρόνῳ γὰρ τὴν διαφορὰν αἰνίττεται.

προέταξε

προέταξε δὲ τὴν πραγματικὴν ἐπειδὴ τῶν χρόνων τῶν δύο· τὸν ἕνα φημὶ δὴ τὸν μέλλοντα μόνη ἀπείληφε. καὶ ὅτι δύο ὄντων εἰδῶν τῆς ῥητορικῆς εἰς ἃ πᾶσαι ἀνάγονται αἱ στάσεις συμβουλευτικοῦ καὶ δικανικοῦ, τὸ μὲν συμβουλευτικὸν ἔχει μόνη, τοῦ δὲ δικανικοῦ μετέχει· καθάπερ ἐν τῷ ὑπὲρ τοῦ στεφάνου. καὶ τὸ πρὸς Λεπτίνην· καὶ τῷ κατὰ Ἀριστοκράτους.

Πραγματικὴ γάρ ἐστιν ἀμφισβήτησις περὶ πράγματος μέλλοντος· εἰ δεῖ γενέσθαι τόδε τι ἢ μὴ γενέσθαι· δοῦναι ἢ μὴ δοῦναι· οἷον βουλεύονται Ἀθηναῖοι εἰ δεῖ θάπτειν τοὺς ἐν Μαραθῶνι πεσόντας τῶν βαρβάρων. ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἁπλῶς τὴν πραγματικὴν ὡρίσατο· τεσσάρων γὰρ ὄντων εἰδῶν τῆς πραγματικῆς, τοῦ τε συμβουλευτικοῦ καὶ τοῦ κατὰ ἀμφισβήτησιν καὶ τοῦ κατὰ αἴτησιν καὶ τῆς τῶν παρὰ νόμων γραφῆς, ἐνταῦθα δύο μόνα ὁ ὁρισμὸς περιλαμβάνει· διὰ μὲν τοῦ εἰ δεῖ γενέσθαι, τὸ συμβουλευτικόν· διὰ δὲ τοῦ δοῦναι ἢ μὴ δοῦναι, τὸ κατὰ αἴτησιν· ἐκπίπτουσι δὲ τὰ λοιπὰ δύο· οὔτε γὰρ ἐν τῇ τῶν παρανόμων γραφῇ τὸ εἰ δεῖ γενέσθαι ἢ μὴ γενέσθαι οὔτε τὸ εἰ χρὴ δοῦναι ἢ μή· ἀλλὰ τὸ εἰ δεῖ κυρωθῆναι· ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῷ κατὰ ἀμφισβήτησιν ἡ ζήτησίς ἐστιν· εἰ δεῖ δοῦναι ἢ μή, τοῦτο γὰρ ὡμολόγηται, ἀλλὰ τίνι δοῦναι. διὸ εἰ μέλλοι ὀρθῶς ἔχειν, οὕτω προακτέον· πραγματική ἐστιν ἀμφισβήτησις περὶ μέλλοντος πράγματος εἰ δεῖ γενέσθαι τόδε τι ἢ μὴ γενέσθαι. ἢ δοῦναι τόδε τι ἢ μὴ δοῦναι· τόδε ἀλλὰ ἕτερόν τι· καὶ τίνι δεῖ δοῦναι· καὶ εἰ δεῖ κυρῶσαι τόδε ἢ μὴ κυρῶσαι· οὕτως γὰρ πᾶσαν περιλαμβάνει τὴν πραγματικήν· διὰ μὲν γὰρ τοῦ εἰ δεῖ γενέσθαι, τὸ κατὰ συμβουλήν· διὰ δὲ τοῦ δοῦναι τόδε τι ἢ μή, ἀλλ' ἕτερόν τι, τὸ κατὰ αἴτησιν. οὐ γὰρ τὸ δοῦναι ἢ μή, ἐν τοῖς κατ' αἴτησιν τῆς πραγματικῆς ἀμφισβητεῖται εἴδεσι, τοῦτο γὰρ ὁμολογεῖται, ἀλλὰ τὸ εἶδος τῆς δωρεᾶς· οἷον, πότερον στέφανον ἢ σίτησιν δημοσίαν, ἤ τι τοιοῦτον, ἀλλ' οὐχ ὃ αἰτεῖ ὁ μέλλων λήψεσθαι. ὥσπερ ὁ Κλέων αἰτῶν πύθιος καλεῖσθαι μετὰ τὰ ἐν Πύλῳ· διὰ δὲ τοῦ τίνι δοῦναι τὸ κατὰ ἀμφισβήτησιν· διὰ δὲ τοῦ εἰ δεῖ κυρῶσαι, τὴν τῶν παρανόμων γραφήν· εἴρηται δὲ πραγματική, κατ' ἐξαίρετον· οὐχ ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις στάσεσιν οὐκ ἔστι πράγματα, ἀλλ' ὅτι μόνη τῶν ἄλλων πλεονάζει τοῖς πράγμασι. καὶ ὅτι μόνη τὸν μέλλοντα χρόνον ἐκληρώσατο, αἱ δ' ἄλλαι τὸν παρεληλυθότα· καὶ ὅτι μόνη περὶ τὸ δικανικόν τε καὶ συμβουλευτικὸν καλεῖται, αἱ δ' ἄλλαι περὶ τὸ δικανικόν· φασὶ δέ τινες καὶ περὶ τὸν παρῳχημένον τὴν πραγματικὴν καταγίνεσθαι στάσιν. καὶ τούτου δείγματα παρέχουσι τὸ περὶ τοῦ παρανόμων γραφὴν εἶδος· οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ ψηφίσματος οὗ ἔγραψεν Ἀριστοκράτης· περὶ γὰρ τοῦ ἤδη γεγραμμένου φασίν ἐστιν ἡ ζήτησις· ἀλλά φαμεν· ὡς οὐκ ἔστιν ἡ ζήτησις περὶ τοῦ εἰ γέγραπται ἢ μή· ἀλλὰ περὶ τοῦ εἰ δεῖ κυρωθῆναι ἢ μή· ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην. καὶ γὰρ ἐκεῖ γραφέντος τοῦ νόμου καὶ δοθέντος· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τούτου, περὶ μέλλοντος ἡ ζήτησις· εἰ δεῖ γὰρ ψήφῳ τῶν δικαστῶν κύριον γενέσθαι τὸν νόμον ἢ μή· κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἐπὶ τῆς ἐγγράφου πραγματικῆς, περὶ μέλλοντος ἡ ζήτησις· οἷον Φιλίππου τὴν Ἐλάτειαν καταλαβόντος, γράφει Δημοσθένης ἐξελθόντας βοηθῆσαι τοὺς Ἀθηναίους. οὐ γὰρ περὶ τοῦ καταλαβεῖν Φίλιππον τὴν Ἐλάτειαν ἡ ζήτησις, ἀλλ' εἰ χρὴ βοηθεῖν· ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῶν προλαβουσῶν στάσεων ἐλέγομεν εἶναι κατὰ φυγὴν καὶ δίωξιν κατὰ αἴτησιν καὶ κατὰ ἀμφισβήτησιν εἴδη ζητημάτων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς πραγματικῆς, κατὰ φυγὴν μὲν καὶ δίωξιν· ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀριστοκράτους. κατὰ αἴτησιν, ὡς ἐπὶ τούτου. νόμος τὸν ἀριστέα αἰτεῖν ἣν βούλεται δωρεάν· ἀριστεύσας τις, αἰτεῖ πολίτου φόνον. καὶ βουλεύονται οἱ πολῖται· τοῦ δὲ κατὰ ἀμφισβήτησιν, τοῦτο· νόμος τὸν

καλῶς πολιτευσάμενον δωρεὰν παρὰ τῆς πόλεως δέχεσθαι. Ἀριστοφῶν καὶ Κέφαλος ἀμφισβητοῦσι τῆς δωρεᾶς. ἰστέον δὲ ὅτι κοινωνεῖ ἡ κατὰ φυγὴν καὶ δίωξιν πραγματικὴ τῷ στοχασμῷ καὶ τῷ ὅρῳ τῷ κατὰ φυγὴν καὶ δίωξιν. ἐπειδὴ ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν εἰσὶ καὶ φεύγων καὶ διώκων καὶ πρᾶγμα κρινόμενον, διαφέρει δὲ, ὅτι ἐν μὲν τῷ στοχασμῷ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἡ ἀμφισβήτησις, ἐν τῷ ὅρῳ, τῆς ἰδιότητός ἐστιν ἡ ζήτησις. ἐν δὲ τῇ πραγματικῇ οὔτε περὶ ὑπάρξεως, ὁμολογεῖται γάρ. οὔτε περὶ ἰδιότητος, ἔγνωσται γάρ τί ἐστι. περὶ δὲ τῆς ποιότητός ἐστιν ἡ ἀμφισβήτησις. ὁποῖον δεῖ νομίζειν τὸν γενησόμενον χρηστὸν ἢ φαῦλον, ἵν' ἢ κυρωθῇ ἢ μή. ἡ δὲ κατὰ αἴτησιν πραγματικὴ τῷ στοχασμῷ καὶ τῷ ὅρῳ τῷ κατὰ αἴτησιν. κοινωνεῖ μὲν. ἐν ἑκάστῳ γὰρ καὶ νόμος ἐστὶν ὁ κελεύων. καὶ εὐεργεσία περὶ τὴν πόλιν γεγένηται. διαφέρει δέ. ὅτι ἐν μὲν τῷ στοχασμῷ ἀγνοεῖται εἰ αὐτὸς εἴη ὁ δεδρακώς. ἄδηλον γάρ. ἐν δὲ τῷ ὅρῳ ὁμολογεῖται μὲν ὁ δράσας καὶ τὸ πραχθὲν παρ' αὐτοῦ. ζητεῖται δὲ εἰ κατὰ τὸν νόμον εἴη πεποιηκώς, ὡς ὁ παύσας φιλόσοφος τὴν τυραννίδα. ἐν δὲ τῇ πραγματικῇ ὁμολογεῖται μὲν τὸ πραχθὲν ὑπὸ τοῦ ἀριστέως κατὰ τὸ ἀπὸ τῶν νόμων διωρισμένον ἐστίν. ἐνίσταται δὲ ὁ ἀντιλέγων φάσκων, μὴ δεῖν τοιαύτας αἰτεῖν δωρεάς. ἡ δὲ κατὰ ἀμφισβήτησιν πραγματική. κοινωνεῖ μὲν καθὸ ἐν ἑκάστῳ δύο εἰσὶν ἀμφισβητοῦντες. καὶ ἀμφότεροι εὐεργέται καὶ χρηστοὶ περὶ τὴν πόλιν γενέσθαι. διαφέρει δὲ, στοχασμοῦ μέν. ὅτι ἐν ἐκείνῳ παντάπασιν ἕτερος θατέρου τὴν πρᾶξιν ἀναιρεῖν ἐπιχειρεῖ. ἐν δὲ τῇ πραγματικῇ οὐκ ἀναιρεῖ ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου τὴν πρᾶξιν, τὸ πᾶν ἑαυτῷ ἰδιοποιούμενος, ἀλλὰ κατὰ σύγκρισιν ἀμφότεροι προΐασι καλοῦ καλλίονα ἑκάτερος ἑκατέρου ἀποδεικνύναι ἑαυτὸν πειρώμενος. ὅρου δέ. καθὸ ἐν μὲν ὅρῳ ὁμολογεῖ μὲν ἑκάτερός τι συμβάλλεσθαι πρὸς τὴν πρᾶξιν τὸν ἕτερον. ἐν μέντοι τῷ παρ' αὐτοῦ πεπραγμένῳ τὸ πᾶν τίθεται τῆς πράξεως. ἐν δὲ τῇ πραγματικῇ, περὶ βίου ὅλου ἡ ζήτησις. καὶ βίος βίῳ ἐνάμιλλος, ἑαυτὸν τοῦ ἀντιθέτου ἀποδεῖξαι λαμπρότερον διϊσχυριζόμενος. ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο. ὅτι ἐν τῇ κατὰ αἴτησιν πραγματικῇ δεῖ καὶ τὸ ὄνομα προστιθέναι τῆς δωρεᾶς, οὐ μέντοι γε καὶ ἐν στοχασμῷ ἢ ὅρῳ. ἔτι καὶ τοῦτο δεῖ εἰδέναι ὡς οὐ μόνον ἐπὶ πραγματικῆς τῆς κατὰ ἀμφισβήτησιν πλείονα δύο προσώπων ἀμφισβητοῦσιν ἀλλήλοις. ἀλλὰ καὶ ἐν ὅρῳ ἐνίοτε, ὡς ἐπὶ τούτου τοῦ ὅρου. πυνθανομένῳ τινὶ μάντεω ὁποῖον ἕξει τοῦ βίου τὸ τέλος. ὁ μὲν, ὑπὸ λῃστῶν ἀναιρέσεως εἶπεν. ὁ δὲ, ἐξ ὕψους πεσόντι. ὁ δὲ, ἐξ ὕδατος. ὁ δὲ, ὑπὸ θηρίων. διωκόμενος ὑπὸ λῃστῶν, ἀνέβη εἰς δένδρον ἐκεῖθεν κατέπεσεν εἰς ποταμόν. ἐνταῦθα θηρίον παρατυχὸν, ὑποδεξάμενον κατέφαγε. καὶ ἀμφισβητοῦσιν οἱ μάντεις, τίς ὁ ἐπιστευτικὸς τῆς ἀληθείας. ἰστέον ὅτι ἡ πραγματική. οὐ μόνον ἕνα μόνον εἰσάγει, ἀλλὰ καὶ δύο. καὶ ἔτι μέρος νόμου καὶ ψηφίσματος. τοῦτο καὶ ἐπὶ συνθηκῶν, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἐγγράφων τε καὶ ἀγράφων.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Εἴποι τις ὡς ἔδει προσθεῖναι καὶ ποιότητος πράγματος. ἐπειδὴ καὶ ἐν στοχασμῷ περὶ μέλλοντός ἐστιν ἡ ζήτησις ἐνίοτε. ὅτ' ἂν ἔχωμεν κρινόμενον πλούσιον τυραννίδος ἐπιθέσεως. ἀλλὰ λέγομεν. ὅτι προσέθηκεν, εἰ δεῖ τόδε γενέσθαι ἢ δοῦναι ἢ μὴ δοῦναι, ὅπερ οὐκ ἔστι στοχασμοῦ. ἐν μὲν γὰρ τῷ στοχασμῷ εἰ ἔστι ζητοῦμεν. εἰ τυραννήσειεν ὁ νέος. ἐνταῦθα δὲ ὁ ποῖόν τι ἔσται. τὴν γὰρ ποιότητα μόνην ἐξετάζομεν. πάλιν εὕροι τις. ὅτι κἂν ταῖς ἄλλαις στάσεσι μέλλον τί ζητοῦμεν τουτέστι τὴν κρίσιν τῶν δικαστῶν. ἀλλὰ λέγομεν. ὅτι κρίσις τῶν δικαστῶν ἐν ἐκείναις μέλλοντός ἐστιν. ἐνταῦθα δὲ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ μέλλει. περὶ οὗ συμβουλεύομεν ἢ δοῦναι ἢ μὴ δοῦναι. ἑνὸς δὲ ἐπήγαγε παράδειγμα, ὡς ἀπὸ τούτου εἰδότων ἡμῶν καὶ τὰ ἄλλα χαρακτηρίσαι. βουλεύονται Ἀθη-

ναῖοι εἰ χρὴ θάψαι τοὺς ἐν Μαραθῶνι πεσόντας τῶν βαρβάρων. ὁρᾷς ἐνταῦθα ὅτι περὶ ποιότητος μέλλοντός ἐστιν ὁ λόγος. εἰ νόμιμον τὸ θάπτειν τοὺς πολεμίους εἰ δίκαιον. εἰ συμφέρον. ἃ εἰ καὶ ἐν στοχασμῷ καὶ ὅρῳ ζητοῦμεν, ἀλλ' ἄδηλον ἐκαλεῖτο τὸ πρᾶγμα καὶ ἀτελές.

Ἂν μέντοι πεπραγμένον ᾖ, περὶ οὗ ἡ κρίσις ἤδη, κοινὸν μὲν ὄνομα τούτῳ δικαιολογία, ὥσπερ ἐκείνῳ ποιότης. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Διὰ τοῦ πεπραγμένου, τὸν παρεληλυθότα εἰσάγει. ὃς τεμνόμενος, τὰς λοιπὰς ποιεῖ στάσεις, ὥσπερ ἐκείνῳ ποιότης. Ἐκείνῳ φησὶν ὁ τεχνογράφος. τῷ καθ' ὅλου. τῷ φερομένῳ κατά τε τῆς περὶ πρᾶγμα ζητήσεως καὶ τῆς περὶ ῥητὸν, ὅπερ ἐστὶν ἡ ποιότης. ὥσπερ δὲ ἡ ποιότης πολλὰς περιέχουσα στάσεις οὐ στάσις ἦν αὐτὴ, ἀλλὰ μήτηρ στάσεων οὕτω καὶ ἡ δικαιολογία, κοινὸν ὄνομα καὶ μήτηρ στάσεων. περὶ γὰρ τήν τε ἀντίληψιν καὶ τὰς ἀντιθετικὰς στάσεις. ποιότητα δὲ, τὴν πραγματικὴν εἴρηκε. τῷ γενικῷ ὀνόματι. ὅτι περὶ τὴν ποιότητα ἀφορίζεται. ὅθεν καὶ ἐζήτησάν τινες, διατί μέρος τῆς ποιότητος καὶ τὴν δικαιολογίαν ἐκάλεσε. καί τοι τῆς πραγματικῆς δικαιολογούμενον ἐχούσης. ὡς ἐν ταῖς τῶν παρανόμων γραφαῖς. φεύγων γὰρ ἐνταῦθα καὶ διώκων. εἰ γάρ τις πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν νομικῶν τοῦτο εὕροι εἰρῆσθαι, ἐκείνων ἐκ ῥητῶν ἐχουσῶν τὴν πᾶσαν ἰσχὺν, εὑρήσομεν, ὡς καὶ ἡ πραγματικὴ τοῦτο ἔχει τῇ τῶν παρανόμων γραφῇ. νομικὴ γὰρ ἐνταῦθα ἡ ζήτησις. ῥητοῦ γὰρ ζήτησις ὧδε πότερον παραβέβασται ἢ μή. περὶ ὧν ἐν ταῖς νομικαῖς ἀκριβέστερον διαληψόμεθα. φαμὲν οὖν ὅτι εἰκότως μέρος τῆς ποιότητος τὸ δικαιολογικόν. οὐ γὰρ ἀεὶ ἡ πραγματικὴ δικαιολογίᾳ χρῆται. εἰ μὴ τὸ κατὰ φυγὴν καὶ δίωξιν τῆς δικαιολογικῆς εἶδος. ἀπὸ τοῦ ἐπιπολάζοντος οὖν καὶ πλεονάζοντος ἡ πραγματικὴ χαρακτηρισθεῖσα, μέρος τῆς ποιότητος τὴν δικαιολογίαν ἔχων. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Καλῶς ἐνταῦθα οὐκ εἶπε ζήτησις, ἀλλὰ κρίσις. κυρίως γὰρ ἐνταῦθα ἔλαβε τὴν κρίσιν, ἐπειδὴ καθόλου ἐν ταῖς δικαιολογικαῖς ἐγκλήματα ἔχομεν καὶ κατηγορίας. τοῦτο γὰρ ἴδιον τούτων τῶν στάσεων. ἆρ' οὖν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις λογικαῖς οὐκ ἔστι δικαιολογία. φαμέν. ὅτι ἐν ἐκείναις μὲν περὶ τῆς τιμωρίας ἡ δικαιολογία. ἐνταῦθα δὲ ἐν ταῖς δικαιολογικαῖς περὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκλήματος δικαιολογούμεθα τὸ πεπραγμένον δίκαιον εἶναι φάσκοντες. ἡ μὲν οὖν δικαιολογία, καὶ λογική. ἡ δὲ λογικὴ, οὐ πάντως δικαιολογία. ὁ γοῦν στοχασμὸς καὶ ὅρος λογικοὶ μὲν, οὐ μὴν καὶ δικαιολογικοί. εὕροι δέ τις. ὅτι καὶ ἐν στοχασμῷ καὶ ὅρῳ οὐ δικαιολογηθήσεται ὁ κρινόμενος. λέγομεν. ὅτι οὐ δικαιολογηθήσεται. ἀλλ' ἀπολογήσεται. ἕως γὰρ ἔτι ἡ οὐσία τοῦ πράγματος καὶ ἰδιότης ζητεῖται, πῶς δικαιολογήσασθαι δύναται. εἰ δὲ καὶ δικαιολογήσεται, ἀλλ' ἔτι ἄδηλον τὸ πρᾶγμα καὶ ἀτελὲς, καὶ οὐκ αὐτὸ ζητοῦμεν τὸ πρᾶγμα εἰ δίκαιον. ἀλλ' εἰ δίκαιον τὸν τοιοῦτον τιμωρεῖσθαι ὁ δικαστὴς ζητήσει. Ὥσπερ ἐκείνῳ ποιότης. Ἐκείνῳ λέγει τῇ λογικῇ. αὕτη γὰρ εἶδος τῆς ποιότητος. εἰς δύο διαιρουμένης τῆς ποιότητος. εἴς τε λογικὴν καὶ νομικήν.

Πάλιν δ' αὖ καὶ τοῦτο διαιρήσεις δίχα. εἰ γὰρ εὕροι τι πεποιηκέναι, ὡς ἀδίκημα ὁ φεύγων καὶ κατά τι κεκωλυμένον, ἢ οὔ. κἂν μὲν μηδαμῶς φάσκῃ κεκωλῦσθαι τὸ πεπραγμένον, ἀντίληψιν ποιεῖ. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἐπιπλήξειέ τις τῷ Ἑρμογένει ὅτι τὸν ἠδικηκότα ὁμολογεῖν λέγει ἀδικεῖν. οὐδεὶς γάρ πώποτε ὥς φησι Δημοσθένης ὁμολογῶν ἀδικεῖν ἑάλω. ἀλλὰ ἀναισχυντοῦσιν. ἀρνοῦνται. λόγους πλάττοντες. πάντα ποιοῦσιν, ὑπὲρ τοῦ μὴ δοῦναι δίκην. δῆλον γὰρ ὡς ἐὰν ὁμολογῇ φεύγων, ἠδικηκέναι λέγεται ἡ ἀμφισβήτησις. καὶ ἕπεται τῇ ὁμολογίᾳ ἡ τιμωρία. ἐχρῆν οὖν οὕτως μᾶλλον εἰπεῖν. εἰ γὰρ εὕροι τι πεποιηκέναι κεκωλυμένον

ὁ φονεύων, ἢ οὐ· οὕτω γοῦν τήν τε προφανῆ διωρθοῦτο ἁμαρτίαν· καὶ τὴν ἀντίληψιν μετὰ τῶν λοιπῶν ἀντιθετικῶν περιελάμβανεν. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ·

Θαυμασίως προσέθηκε τὸ ὡς· οὐ γοῦν ἀληθῶς ἀδίκημα ὁ φονεύων ὁμολογήσει. ἀνόητον γάρ, ἀδίκημα φύσει τυγχάνει ὂν ἐν τοῖς δικαιολογικοῖς τὸ πεπραγμένον· τινὲς δέ φασιν ὅτι περιττὸν τὸ ὡς ἀδίκημα· οὐ γὰρ λέγει ἀδικεῖν. ἢ γὰρ ἂν οὐδὲ δικαιολογίαν ἐποίει. ὡς ἀδίκημα οὖν, ὡς ἀπὸ τοῦ κατηγόρου. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὡς ἀδίκημα προβάλλεται· ὁ δὲ φονεύων οὐχ ὁμολογεῖ ὡς ἀδίκημα· ἀλλὰ προβάλλεταί τι δίκαιον· ἔστι δὲ εἰπεῖν ὅτι πρὸς τὴν περίστασιν ἀφορῶν εἶπεν τὸ ὡς ἀδίκημα ὀρθῶς πρός τε τὴν φύσιν τοῦ πράγματος καὶ τὴν περίστασιν ἁρμοζόμενος· ἐπειδὴ δέ φησι πεποιηκέναι τι εἰκότως καὶ δικαιολογεῖται, καὶ δικαιολογία κέκτηται τὸ τοιοῦτο· διὰ τί δὲ μὴ καὶ ἡ δικαιολογία στάσις, ἀλλὰ γένος· λέγομεν ὅτι οὐχ ἁπλῶς· ἀλλ' ὅτι οὐχ εἷς τρόπος ὑπάρχει δικαιολογίας, ἀλλὰ πολλοί· ὅσοι δὲ τρόποι, τοσαῦται καὶ στάσεις. Καὶ κατά τι. Διὰ τί κατά τι καὶ οὐ καθόλου· λέγομεν· ὅτι ἐμφαίνει ὡς ἐν τοῖς ἀντιθετικοῖς φύσει μὲν ἐστὶν ἀδίκημα τὸ πεπραγμένον· κατὰ δὲ τὴν περίστασιν οὐ κεκώλυται, ἀλλ' ἔχει τινὰ τὴν ἐπικουροῦσαν τῷ ἀδικήματι.

Ἔστι γὰρ ἀντίληψις ἀνυπευθύνου πράγματος εἶναι δοκοῦντος, ὡς ὑπευθύνου κατηγορία· οἷον γεωργὸς φιλοσοφοῦντα τὸν υἱὸν ἀποκηρύττει. ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ· Ἰστέον ὡς οὐκ εὖ ἔχει ὁ ὁρισμὸς ὁ ἀποδιδόμενος τῆς ἀντιλήψεως· δύο μὲν εἰδῶν ὄντων ὡς καὶ αὐτὸς ἐφεξῆς ἐρεῖ, τῆς τε ἐπ' αὐτῷ τῷ πεπραγμένῳ τὴν κρίσιν ἐχούσης, ὡς Ἀλκιβιάδης ὁ κρινόμενος ἐν ἐκπώμασι τὰ περὶ Σικελίαν γράψας· καὶ τῆς ἐκ περιστάσεως ὡς ὁ ζωγράφος ὁ κρινόμενος ἐν τῷ λιμένι γεγραφὼς τὰ ναυάγια τῶν ἐμπόρων μὴ καταιρόντων· δύο οὖν τούτων εἰδῶν ἀντιλήψεως ὄντων, πέντε δὲ τρόπων· τοῦ κατὰ νόμον· ὡς ἐπὶ τοῦ τρισαριστέως, ὃν μοιχεύοντά τις κατὰ τὸν περὶ τοὺς μοιχοὺς νόμον ἀπέκτεινεν· τοῦ κατὰ φύσιν· ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου, γελάσαντος ταῖς ὑποσχέσεσι Κλέωνος ἐπαγγελλομένου τὰ περὶ Πύλον· τοῦ κατὰ τέχνην, ὡς ἐπὶ τοῦ γράψαντος ζωγράφου ἐν τῷ λιμένι τὰ ναυάγια· τοῦ κατὰ ἔθος· ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀριστοφάνους κρινομένου αἰτίας θανάτου, μετὰ τοὺς Ἱππέας τὸ δρᾶμα ὑπεξαγαγόντος ἑαυτὸν Κλέωνος· τοῦ κατὰ τὸ μὴ κεκωλῦσθαι, ὡς ἐπὶ τοῦ γεωργοῦ οὗ καὶ αὐτὸς ἐμνήσθη ὁ ἀποδιδόμενος ὁρισμός· ἓν μὲν τῶν εἰδῶν περιλαμβάνει μόνον, τὸ ἐπ' αὐτῷ τῷ πεπραγμένῳ τὴν ζήτησιν ἔχον ὡς ἐφ' οὗ παρέθετο παραδείγματος τοῦ γεωργοῦ· ἐκεῖνο γὰρ καὶ μόνον μηνύει τὸ ἀνυπευθύνου πράγματος εἶναι δοκοῦντος, ὡς ὑπευθύνου κατηγορία· τὸ δὲ ἐκ περιστάσεως εἶδος καταλέλοιπεν· ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν τρόπων ἕνα μόνον οἰκειοῦται τὸν κατὰ τὸ μὴ κεκωλῦσθαι ὡς ἐπὶ τοῦ προρρηθέντος τοῦ γεωργοῦ παραδείγματος· ἄλλως τε δὲ καὶ οὐδὲ μόνην τὴν ἀντίληψιν ὁ παρὼν ὁρισμὸς ὁρίζεται· ἀλλὰ καὶ τὴν ἀντίστασιν ὑφ' αὑτὸν ἄγει καὶ τὴν μετάστασιν· κἀκεῖναι γὰρ ἀνεύθυνα πράγματα ἔχουσι· διὸ καλῶς ἔδοξεν ἐπιδιορθουμένους τὸν ὁρισμὸν οὕτω προαγαγεῖν· ἀντίληψίς ἐστιν ἀμφισβήτησις περὶ πράγματος· ὅταν ὁ μὲν διώκων, ὡς ἀδίκημα ἐπάγει, ὁ δὲ φεύγων τὴν ἐξουσίαν προβάλληται· τοῦ πεποιηκέναι κατὰ νόμον ἢ φύσιν ἢ τέχνην ἢ ἔθος ἢ κατὰ τὸ μὴ κεκωλῦσθαι ὡς ὑπευθύνου ἢ ἐκ περιστάσεως κατηγορία· οὗτος γὰρ τοῦ πρὸ ἀποδιδομένου ἀκριβέστερος, ὡς πάντα τὰ ἐλλιπῶς ἔχοντα διορθωσάμενος· λέγεται δὲ τῶν τῆς ἀντιλήψεως τρόπων· ὁ μὲν κατὰ νόμον, διότι τὸν νόμον ὁ φεύγων προβάλλεται τὴν ἄδειαν αὐτῷ τῆς πράξεως παρασχεῖν· ὁ δὲ κατὰ φύσιν· διότι τὸ γελᾶν φυσικὸν ἀλλ' οὐχ ὕβρις, καὶ τοῦτο προβάλλεται ὡς ἀνεύθυνον. οὐ γὰρ τὸν φιλόγελων τις κρίνει ἐπ' αὐτῷ τούτῳ· φύσεως γὰρ ἔργον· ὁ δὲ κατὰ τέχνην· ἐπεὶ καὶ ὁ ζωγράφος τὴν τέχνην προβάλλεται τὰς ἀφορμὰς τῆς γραφῆς παρασχεῖν. μιμητικὴ γὰρ παντὸς οὖσα πάντων τῶν αἰσθητῶν ἡ γραφική· ὁ δὲ κατὰ ἔθος· εὑρεῖ γὰρ Ἀριστοφάνης ὡς ἔθος ἐν τοῖς Διονυσίοις καθεῖναι τὰ δράματα· ὁ δὲ κατὰ τὸ μὴ κεκωλῦσθαι· διότι ἐπ' ἐξουσίας ἐστὶν ἑκάστῳ ὃ βούλεται ἐν ἐκπώματι γράφειν· οἱ μὲν οὖν αἰτιώμενοι τὸν ὁρισμόν, οὕτως· ἐγὼ δ' εἴποιμ' ἂν ὡς εἰ μὲν κατὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ὁρισμοῦ τις εὐθύνοι καὶ τὴν ἀκριβολογίαν τῆς ἀποδόσεως οὐκ εὖ ἔχει ὁ Ἑρμογένους ὁρισμός, ἅτε δὴ μὴ ἐκ γένους ἀποδιδόμενος καὶ διαφορῶν· εἰ δὲ καὶ καθ' ὑπογραφήν, ἀσφαλὴς καὶ ἀνεύθυνος. καὶ τῶν ἁπλουστέρων τῶν φιλαιτίων νικῶντας μέμψεις· πάντα γὰρ περιλαμβάνει καὶ τὰ εἴδη καὶ τοὺς τρόπους· καὶ τοῦτο δῆλον καὶ τοῖς μικρὸν παριστήσασι περὶ τὰ τοιαῦτα· κοινωνεῖ δὲ ἀντίληψις στοχασμῷ ὡς καὶ ἐπὶ τούτου. συνεχῶς τις ἐν τοῖς θεάτροις συνείπεται, καὶ κρίνεται κακοῦ βίου· στοχασμὸς ἐστὶ· καὶ πάλιν τοὺς φυγάδας ἐξεῖναι ἀποκτεινύναι· πολλούς τις κατασχόντας ἀναιρεῖ φυγάδας, καὶ κρίνεται κακοῦ βίου· ἀντίληψις τοῦτο. ἀμφότερα δὲ κοινωνεῖ· καθὸ βίου ἐξέτασίς ἐστιν ἐν ἀμφοῖν καὶ κατηγορία ἡ αὐτή· διαφέρει δὲ κατὰ μὲν Μινουκιανόν, καθὸ ἐν μὲν τῷ στοχασμῷ ἀφ' ὧν ἕτεροι πεποιήκασιν ἡ κρίσις· ἐν ἀντιλήψει δὲ ἀφ' ὧν αὐτὸς πεποίηκεν· ἡ δὲ ἀντίληψις διαφορὰ παντὸς στοχασμοῦ πρὸς ἀντίληψιν αὕτη· ὅτι ἐν μὲν στοχασμῷ, ἄλλο τὸ πραχθὲν ἄλλο τὸ κρινόμενον· ἐν δὲ ἀντιλήψει αὐτὸ τὸ πραχθέν. οὕτω γὰρ καὶ οἱ στοχασμοὶ οἱ ἀφ' ὧν αὐτός τις πεποίηκε τὴν κρίσιν ἔχοντες· μάλιστα κοινωνοῦσιν ἀντιλήψεσιν. διὸ καὶ ἀντιληπτικὸν ἔχουσι κεφάλαιον. ἔστι δὲ στοχασμοῦ μὲν, ἡ νύκτωρ δακρύουσα γυνή· καὶ κρινομένη μοιχείας· ὑπόδειγμα· ἀντιλήψεως δέ, ὁ τοῦ δολοφονηθέντος πένητος υἱὸς τῷ πλουσίῳ κατακολουθῶν καὶ συκοφαντίας κρινόμενος. ἀμφότεροι γὰρ τῆς τοῦ δακρύειν ἐξουσίαν προτείνονται· διαφέρουσι δέ, ὅτι ἐν μὲν τῷ στοχασμῷ σημεῖόν ἐστι τὰ δάκρυα τῆς μοιχείας· ἐν ἀντιλήψει δὲ αὐτὰ τὰ δάκρυα τὸ ἀδίκημα. ἔτι κοινωνοῦσιν ἀντιλήψεις στοχασμοῖς, ἐν τοῖς κατασοφισμοῖς ὑπόδειγμα δὲ στοχασμοῦ μὲν, τοῦ ἐκ κατασοφισμοῦ, τοῦτο· νόμος τὸν ἄπαιδα μὴ στρατηγεῖν· θέμενός τις υἱὸν ἐστρατήγησε· μετὰ τὴν στρατηγίαν ἀπεκήρυξε τὸν υἱόν· καὶ κρίνεται κατασοφισμοῦ· ἀρνεῖται γὰρ ἐνταῦθα πάντη τὸν κατασοφισμόν· οἷον, ὡς οὐ διὰ τὸ στρατηγῆσαι ἔθετο· εἰ γὰρ ὁμολογήσει, ἀσύστατον. ἔχει δὲ μετάθεσιν αἰτίας, ἢ τὴν ἀταξίαν τοῦ παιδός, ἢ τὸ μὴ στέργεσθαι ἴσως παρ' αὐτοῦ· ἀντιλήψεως δέ, οἷον ἐξεῖναι τοῖς πατράσιν ἰσοκληρονόμους τάττειν τοὺς νόθους τοῖς γνησίοις. ἔχων τις νόθον ἐκ δούλης καὶ γνήσιον, ἔταξεν ἀμφοτέρους ἰσοκληρονόμους· ὁ νόμος δέδωκε τῷ γνησίῳ τῆς διανομῆς τὴν ἐξουσίαν· ὃς τὴν παροῦσαν οὐσίαν μερίσας, ἀντέθηκε τῇ ἑτέρᾳ μερίδι, τὴν τοῦ νόθου μητέρα· καὶ ἐπέτρεψεν ἐκλέγεσθαι. εἵλετο μὲν τὴν μητέρα· δικάζεται δὲ κατασοφισμοῦ τῷ γνησίῳ· ἀντιληπτικὸν δὲ ἐστὶ· τὴν γὰρ ἐξουσίαν προκαλεῖται τοῦ ὡς ἂν ἐθέλοι διανέμειν· διαφέρει ὅτι ἐν μὲν τῷ στοχασμῷ ἐπισυμβαίνει τὸ τοῦ κατασοφισμοῦ ἔγκλημα ποιεῖται· τὸ γὰρ ἀποκηρύξαι τὸν παῖδα τὴν ὑπόνοιαν τοῦ κατασοφισμοῦ πεποίηκεν. ἐν ἀντιλήψει δέ, οὐκ ἐπισυμβέβηκε· ἀλλ' αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸ πεπραγμένον ὑπεύθυνον εἶναι δοκεῖ. κοινωνοῦσι δὲ καὶ ὅροις αἱ ἀντιλήψεις· ἐν ἀμφοτέροις γὰρ ἔσθ' ὅτε εὑρίσκεται ἐξουσία καὶ ζήτησις τοῦ εἰ τοῦτό ἐστι τὸ ἀδίκημα· ὡς ἐπὶ τοῦ εὐνούχου· ὃν ἐπὶ τῇ γυναικὶ ὡς μοιχόν τις εὑρὼν ἀπέκτεινε· κατὰ ἀντίληψιν γὰρ οὐ τὸ ὅρος προάγεται· ἀντιληπτικὸν γοῦν τὸ εἶναι ὡς μοιχὸν ἀποκτεῖναι· τὸ δέ γε εἰ μοιχὸς ὁ εὐνοῦχος ζητεῖν, ὁρικόν· καὶ ὅρου μὲν ἐστὶ παράδειγμα·

ἀντιλήψεως δὲ τῆς κατὰ ὅρον ἐξεταζομένης ὑπόδειγμα· ἔγραψέ τις τὰ περὶ σικελίαν· προὔθηκε δημοσίᾳ· καὶ κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων· ὁρικῶς γὰρ ἐξετάζεται· περὶ γοῦν ὄνομα ἔχει τὴν ζήτησιν· οἷον εἰ δημόσιον ὑπόδειγμα ἀδίκημα. διαφέρει δὲ· ὅτι ἐν μὲν ὅρῳ περὶ ὁμολογουμένου ἀδικήματος· ἐλλειπῶς ἔχοντος, ἡ ζήτησις· ἐν δὲ ἀντιλήψει αὐτὸ τὸ ὑπόδειγμα ζητοῦμεν, εἰ ἀδίκημα τὸ ἐπ' ἐξουσίας τοῦ δεδρακότος πραχθέν· ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ· ζητητέον πῶς εἰ ἀνεύθυνον τὸ πεπραγμένον συνίσταται· καὶ λέγομεν ὅτι τῇ περιστάσει ὑπεύθυνον γίνεται. θαυμασίως δὲ ἔχει καὶ ἡ προσθήκη ἀνευθύνου δοκοῦντος· οὐ γὰρ πάντως ἀνεύθυνον· οὐδὲ γὰρ εἶπεν ὄντος, ἢ γοῦν ἂν ἀσύστατον ἦν· διὸ δοκοῦντος εἴρηκεν, οὐκ ὄντος· καὶ πάλιν ἀσφαλῶς προσέθηκεν ὑπευθύνου· οὐκ εἶπεν αὐτόχρημα ὑπευθύνου, ἢ γὰρ ἂν οὐκ ἀντίληψις, ἀλλὰ μία τῶν ἀντιθετικῶν ἐγίνετο· δοκοῦντος διὰ τὴν φύσιν εἶναι ἀνευθύνου, γινομένου δὲ, ὑπευθύνου διὰ τὴν περίστασιν· τινὲς δέ φασιν ὅτι κακῶς ὡρίσατο· ἁρμόζει γὰρ καὶ κατὰ πασῶν τῶν ἀντιθετικῶν· οὐδὲ ἐν ἐκείναις γὰρ ὁμολογεῖ τις ὑπεύθυνος εἶναι, ἐπειδὴ ἥλωκεν· ἁμαρτάνουσι δέ· τοὐναντίον γὰρ ἐν ἐκείναις μὲν ὑπευθύνου πράγματος εἶναι δοκοῦντος ὡς ἀνευθύνου ἀπολογία. τούτῳ γὰρ διαφέρουσι τῆς ἀντιλήψεως· ὅτι ἐν ἐκείναις μὲν ἀπὸ φύσεώς ἐστιν ὑπεύθυνον τὸ πραχθέν· διὰ δὲ τὴν περίστασιν λέγω δὲ τὸ ἀναζεῦξαι τοὺς πολεμίους ἀντιτάττεται ὁ φεύγων λέγων ἀνεύθυνον τὸ πραχθὲν διὰ τὴν εὐεργεσίαν· τὸ δὲ ἐναντίον ἐνθάδε τῆς ἀντιλήψεως· ἀνεύθυνον μὲν τὸ φιλοσοφεῖν· διὰ δὲ τὴν τοῦ γεωργοῦ περίστασιν, ὡς ὑπεύθυνον κρίνεται· ἔστι δὲ καὶ ἄλλο εἶδος ἀντιλήψεως, ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος· οἷον ἐπρέσβευσε φρινώων περὶ εἰρήνης πρὸς φίλιππον· ἐποιήσατο τὸν παῖδα ὡραῖον ἐκεῖ καταλιπών· ἔγραψαν αὐτὸν προαγωγείας ἐπανελθόντα δημοσθένης· εἷλεν· ἔλυσε τὴν εἰρήνην φίλιππος· καὶ κρίνεται δημοσθένης δημοσίᾳ· ἐνταῦθα καὶ παραγραφικὴ διαφορὰ ἐμπεσεῖται· οὐ δεῖ με κρίνεσθαι περὶ ὧν ἐποίησε φίλιππος ἐχθρὸς ὤν· ἔδει τότε ἀντιλέγειν· τέταρτον, ὅτι οὐ δίκαιον ἐφ' οἷς ὁ δῆμος ἔγνωκε κρίνεσθαί με.

Ἐὰν δὲ ὁμολογῇ τι πεποιηκέναι, ὡς ἀδίκημα, ὄνομα μὲν πάλιν γενικὸν τούτῳ ἀντίθεσις· διαιρήσομεν δὲ οὕτω καὶ ὑπόδειγμα· ἤτοι γὰρ εἰς ἑαυτὸν ἀναδέχεται πᾶν ὁ φεύγων τὸ γεγονὸς, ἢ εἴς τι τῶν ἔξωθεν αὐτὸ μεθίστησι· κἂν μὲν εἰς ἑαυτὸν ἀναδέχηται, ποιεῖ ἀντίστασιν· ΣΩΠΑΤΡΟΥ· καλῶς προσέθηκε τὸ γενικόν· οἱ γὰρ πρὸ τούτου τεχνικοὶ πλὴν μινουκιανοῦ, ἀντίθεσιν μίαν ἴσασι στάσιν· διὰ τοῦτο, ἵνα μὴ πλάνη τις ἐμπέσῃ, προσέθηκε τὸ γενικόν, ἵνα μηνύσει ὅτι οὐ στάσις ἐστὶν, ἀλλὰ γένος στάσεων· ἕκαστον γοῦν γένος, τέμνεται εἰς εἴδη· ἔσθ' ὅτε καὶ εἰς ὑπάλληλα γένη· οὕτως ἡ μὲν ποιότης, τέμνεται εἰς λογικὴν καὶ νομικήν· ἡ δὲ λογική, εἴς τε πραγματικὴν καὶ δικαιολογίαν· ἥτις δικαιολογία ὑπάλληλον γένος οὖσα· τέμνεται εἰς ἀντίληψιν καὶ ἀντίθεσιν· ὑπάλληλον δὲ καὶ αὕτη γένος· καὶ γὰρ τέμνεται εἰς τὰς τέσσαρας ἀντιθετικὰς ἀντίστασιν· ἀντέγκλημα· μετάστασιν· συγγνώμην· ἀντιθετικαὶ δὲ λέγονται, ἐν ταύταις γοῦν μόναις ταῖς στάσεσι προδήλου τινὸς ὄντος ἀδικήματος, ὁ φεύγων ἀντιτίθησί τι· ὥσπερ κωλύων τὴν ὅλην ἀνατροπὴν τοῦ λόγου καὶ ἀφανίζων τὸ ἔγκλημα· ὅπερ οὔτε ἐν ὅρῳ οὔτε ἐν στοχασμῷ· οὔτε ἐν ταῖς προλαβούσαις ἐστὶν εὑρεῖν· οὐ γοῦν πρόδηλον ἐν ἐκείναις ὥσπερ ἐνθάδε τούτων τὸ ἀδίκημα, ἀλλὰ ἄδηλον παρὰ τῷ δικαστῇ διὸ καὶ ζητεῖται. ἐνθάδε δὲ τῶν ἀντιθετικῶν οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁ μὲν δικαστὴς οἶδε τὸ ἀδίκημα. πρὸς τοῦτο δὲ ἀντιτίθησί τι ὁ φεύγων λυτικόν. τό, τε γὰρ κατασκάψαι τὸ τεῖχος ἀδίκημα παρὰ τῷ δικαστῇ κρίνεται· πρὸς ὃ ὁ φεύγων τὴν νίκην ἀντιτίθησιν· τό, τε τὸν ζωγραφιστίαν τὸν υἱὸν ἀνελεῖν, ἀδίκημα οἶδεν ὁ δικαστής· ἀντιτίθησι δὲ τούτῳ τὸ ὑπηρετηκέναι· ὡς

αὕτως καὶ τὸ μὴ ἐν τῷ ὡρισμένῳ πρεσβεῦσαι καιρῷ ἀδίκημα προφανὲς, ἀντιτίθησί τι ὥσπερ λυτικὸν ὁ φεύγων· ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ· Η δικαιολογία ὡς ἤδη προειρήκαμεν τέμνεται εἰς δύο· τό, τε κεκωλυμένον καὶ μή. τὸ μὲν οὖν μὴ κεκωλυμένον καὶ δοκοῦν εἶναι ἀνεύθυνον, ποιεῖ στάσιν μίαν· τὸ δὲ ἕτερον ποιεῖ τὴν ἀντίθεσιν οὐ στάσιν μίαν, ἀλλὰ γένος· ὃ τέμνεται εἰς τέσσαρας στάσεις· τὴν ἀντίστασιν, τὴν μετάστασιν· τὸ ἀντέγκλημα· τὴν συγγνώμην· εἴρηται δὲ ἀντίθεσις ὅτι ἀντιτίθησιν ὁ φεύγων ὥσπερ ἔρυμά τι δίκην ἐρύματος φερομένου τοῦ διώκοντος· ἐπειδὴ καὶ ὁ φεύγων ὁμολογεῖ ἐνταῦθα τὸ ἀδίκημα· καὶ δέεται τρόπον τινὰ εὑρεῖν ἀπολογίαν, ἀντιστῆσαι τῇ ῥύμῃ τοῦ διώκοντος· τινὲς δὲ ἀντίθεσιν διὰ τοῦτο εἰρήκασι καλεῖσθαι, ἐπειδὴ ἑαυτῷ ἀντιτίθησιν ὁ φεύγων διὰ τοῦ ὁμολογεῖν τὸ ἀδίκημα ὅπερ ἄτοπον. Κἂν μὲν εἰς ἑαυτὸν ἀναδέχηται. Τοῦτο λέγει ἀντιδιαστέλλων πρὸς τὸ ἔγκλημα τὴν ἀντίστασιν· ἐν μὲν γοῦν μεταστάσει καὶ συγγνώμῃ, ἀκούσιον τὸ πραχθέν· ἐν δὲ ἀντιστάσει καὶ ἀντεγκλήματι ἑκούσιον· ἐν μὲν οὖν τῇ ἀντιστάσει, τὸ πᾶν ἑαυτοῦ τίθεται εἶναι ὁ φεύγων, τῷ συμφέροντι φιλοτιμούμενος καὶ θαρρῶν ὡς διὰ τῆς εὐεργεσίας λύσει τὰς αἰτίας· ἐν δὲ τῷ ἀντεγκλήματι οὐ τὸ πᾶν ἑαυτοῦ τίθεται· ἀλλὰ τὸ μὲν ἑαυτοῦ, τὸ δὲ τοῦ πεπονθότος, ἄξιον αὐτὸν φάσκων ὧν πέπονθεν εἶναι. ὥσπερ ὁ τελσαριστεὺς τὸν υἱὸν ἀποκτείνας τυραννοῦντα, καὶ κρινόμενος φόνου. Ἀντίστασιν ποιεῖ. Μία τῶν ἀντιθετικῶν ἐστίν. ἴδιον δὲ αὐτῆς, τὸ τὸν κρινόμενον ὁμολογεῖν μὲν πεπραχέναι ὃ ἐγκαλεῖται καὶ λέγειν ἠδικηκέναι, ἀντιθεῖναι δέ τι μεῖζον εὐεργέτημα ἐξ αὐτοῦ γινόμενον τοῦ ἀδικήματος. ὃ πειρᾶται ὁ κατήγορος ἀναγκαίως ἀποδεικνύναι ἧττον τῆς βλάβης. εἰκότως δὲ ὁμολογεῖ ὁ φεύγων τὸ ἀδίκημα· οὐδὲ γὰρ δύναται ἔξαρνος γενέσθαι· οὕτως ὁμολογούμενόν ἐστι· διὸ καὶ ἀνθίστησι τῷ ἀδικήματι τρόπον ἀπολογίας εὔλογον· ὅθεν καὶ ἀντίστασις κέκληται περὶ τὸ ἀντιστῆσαι τὸ εὐεργέτημα τῷ ἀδικήματι.

Γίνεται γὰρ ἀντίστασις ὅταν ὁμολογῶν ὁ φεύγων πεποιηκέναι τι ὡς ἀδίκημα, ἀνθιστᾷ ἕτερόν τι εὐεργέτημα μεῖζον δι' αὐτοῦ τοῦ ἀδικήματος πεπραγμένον. ΣΥΡΙΑΝΟΥ· καλῶς εἶπεν δι' αὐτοῦ τοῦ ἀδικήματος πεπραγμένον. χρὴ γὰρ ἀντιτιθέναι τῷ δοκοῦντι ἀδικήματι γεγονέναι εὐεργεσίαν μείζονα δι' αὐτοῦ τοῦ ἀδικήματος πεπραγμένην τῷ φεύγοντι, ἵν' ᾖ δικαιολογίας ἀφορμὴ πρὸς τὸ ἐπαγόμενον ἔγκλημα· ἀλλ' ἐπειδὴ λέγεται οὐκ ὀρθῶς τὸν φεύγοντα ὁμολογεῖν ἠδικηκέναι. δέον οὕτω θεραπεύοντας τὸν ὁρισμὸν ἀποδιδόναι. ἀντίστασίς ἐστιν ὅταν ὁ μὲν κατήγορος ἐπαιτιᾶται τι ὡς ἀδίκημα. ὁ δὲ φεύγων αὐτὸ τοῦτο ἀρχὴν εὐεργεσίας λέγῃ· καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ ἀδικήματος μεῖζον τὸ πραχθὲν εὐεργέτημα.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ, ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ· Θαυμασίως ἡ προσθήκη τοῦ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀδικήματος· οὔτε γὰρ ἐπισάξει ἄλλο ἔξωθεν εὐεργέτημα· καὶ ἅμα ἐδήλωσε διὰ τούτου τὴν διαφορὰν τῆς ἀντιστάσεως πρὸς τὸ ἀντιστατικὸν κεφάλαιον· ἡ μὲν γὰρ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀδικήματος ἔχει τὸ εὐεργέτημα· τὸ δὲ ἔξωθεν, καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀδικήματος· παράδειγμα τοῦ ἀντιστατικοῦ ἐν τῷ κατ' αἰσχίνου· ἐν οἷς ὁ ῥήτωρ φησίν· ἂν τοίνυν ἀντὶ φωκέων καὶ πυλῶν χερρόνησος ὡς περιέστι τῇ πόλει λέγῃ. εἰ δέ τις εἴποι ὅτι καὶ ἐν μεταστάσει εὑρίσκομεν εὐεργέτημα ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀδικήματος ὡς ἐνθάδε τοῦ ἀναζεύξαντος ἀρχιδάμου ἐν τῇ νόσῳ· ἀπὸ γὰρ τῆς ἀναχωρήσεως τὴν εὐεργεσίαν προβάλλεται τὸ μὴ νοσῆσαι αὐτούς· ἐροῦμεν, ὅτι πρῶτον μὲν τοῦτο ἀναίρεσίν τινος ἔχει κακοῦ ἢ φυλακήν τινος μέλλοντος κακοῦ, οὐ γενομένην τινὰ κατόρθωσιν· ἔπειτα ἄδηλόν ἐστιν ἐν τούτῳ τὸ εὐεργέτημα καὶ κατὰ στοχαστικὴν ζήτησιν· ζητοῦμεν

γὰρ πότερον διὰ τὴν νόσον ἢ προδοσίαν ἀνεχώρησεν. ἐν δὲ τῇ ἀντιστάσει δεῖ ὁμολογεῖσθαι τὴν εὐεργεσίαν, συγκρίνεσθαι δὲ πρὸς τὸ ἀδίκημα. συνέζευκται δὲ καὶ ἄλλαις στάσεσιν ἡ ἀντίστασις. ἔστι γὰρ εὑρεῖν ἐν τῷ αὐτῷ καὶ μετάστασιν καὶ ἀντίστασιν. ὡς ἐν τῷ ζητήματι ᾧ προειρήκαμεν τῷ ἀναζεύξαντι ἀρχιδάμῳ καὶ κρινομένῳ δημοσίων. μεθίστησι μὲν γὰρ τὸν ἐπὶ τὴν αἰτίαν καιρόν. εὑρεῖ δὲ καὶ λυσιτελέστερον εἶναι τὸ ἀπελθεῖν τοῦ μεῖναι.

Ἂν δὲ εἴσω τι τῶν ἔξωθεν. εἴτοι εἰς αὐτὸν τὸν παθόντα ἢ εἰς ἄλλον τι. κἂν μὲν εἰς τὸν παθόντα, ποιεῖ ἀντέγκλημα. γίνεται γὰρ ἀντέγκλημα ὅταν ὁμολογῶν ὁ φεύγων πεποιηκέναι τι ὡς ἀδίκημα, ἀντεγκαλῇ τῷ πεπονθότι ὡς ἀξίῳ παθεῖν ἃ πέπονθεν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἐπιστῆσαι ἄξιον τίνος ἕνεκεν πανταχοῦ μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς στάσεως τὸ παράδειγμα πρὸς ἀκριβεστέραν τιθεὶς εὐθεῖς διάγνωσιν τοῦ προκειμένου, ἐπὶ ἀντιστάσεως καὶ ἀντεγκλήματος οὐχὶ τοῦτο ἐποίησεν. ὑπέγραψε γὰρ μόνον, οὐδὲν προθεὶς παράδειγμα. φαμὲν οὖν, ὡς εἰκὸς τοῦτο ποιῆσαι, διὰ τὸ πάντη δήλην ἔχειν τὴν ἔννοιαν. καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ὑπογραφῆς εὐεπίστατον εἶναι τὴν τούτων γνῶσιν. ὅθεν καὶ οὐδὲ τί ἐστιν ἀποδέδωκεν, ἀλλὰ πῶς γίνεται. σαφεστάτην διὰ τούτων ποιούμενος τὴν διδασκαλίαν. καὶ οἷον μετὰ ὑποδείγματος. παράδειγμα δὲ ἀντιστάσεως μὲν τοῦτο. ἐν πολιορκίᾳ τῶν στρατιωτῶν καταφυγόντων ἐπὶ τὸ τεῖχος καὶ μὴ βουλομένων πολεμεῖν, κατέσκαψεν ὁ στρατηγὸς τὸ τεῖχος. ἐξελθόντες οἱ στρατιῶται νενικήκασι τοὺς πολεμίους. καὶ μετὰ τὴν νίκην, κρίνεται ὁ στρατηγὸς ἐπὶ τῇ τοῦ τείχους κατασκαφῇ δημοσίων ἀδικημάτων. ἀντεγκλήματος δὲ τοῦτο. τεισαμενὸς ἑταιροῦντα τὸν υἱὸν ἀπέκτεινε, καὶ κρίνεται φόνου. χρὴ δὲ καὶ τούτῳ ἐπιστῆσαι πῶς φησὶν ὁ τεχνικὸς τοῦτο. ἐπὶ μὲν τῆς ἀντιστάσεως παρ' ἑαυτῷ τὸν φεύγοντα τὸ ἔγκλημα τίθεσθαι. ἐπὶ δὲ ἀντεγκλήματος τὰ ἔξωθεν αἰτιᾶσθαι. εὑρεῖ γάρ τις τοῦτο καὶ ἐπὶ ἀντιστάσεως, ὡς καὶ αὐτὸ ἔξωθεν ἔχει τὸ αἴτιον, ἀλλ' οὐ παρὰ τῷ πεποιηκότι ἐστίν. ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ τεισαμενέως ἔξωθεν τὸ καταναγκάσαν αὐτὸν τὸν παῖδα, οἷον ὁ τοῦ παιδὸς διεφθαρμένος βίος. οὕτω κἀνταῦθα εἴποιμ' ἂν ἔξωθεν εἶναι ἐπὶ τῆς ἀντιστάσεως τὸ καταναγκάσαν τὸν στρατηγὸν διελεῖν τὸ τεῖχος, τὴν τῶν στρατιωτῶν ῥαθυμίαν. εἴποι γὰρ ἂν ὅτι ἡ κακία καὶ ἡ φυγὴ τούτων, ἠνάγκασέ με τοῦτο ποιῆσαι. πῶς οὖν ὁ τεχνικὸς τὸ παρ' ἑαυτῷ καὶ τὸ ἔξωθεν, ἀντίστασιν καὶ ἀντέγκλημα ἐχαρακτήρισεν. ἀλλ' ἴσως ἐπὶ μὲν τῆς ἀντιστάσεως οὐδὲν τῶν ἔξωθεν αἰτιᾶται, ἀλλ' ἐπὶ τῷ πεποιηκότι τὸ πᾶν ἀνατίθεται. ὡς μήτε προφανοῦς ὄντος ὡς δειλίᾳ καταπεφεύγασι τῷ τείχει οἱ στρατιῶται. εἰκὸς γὰρ καὶ φυλακῆς ἕνεκα τοῦτο ποιῆσαι. μήτε ὡς ἁλώσονται ὑπὸ τῶν πολεμίων, τοῦτο γὰρ ἀμφίβολον. ἀμφιβόλου δὲ ὄντος, τὸ πᾶν τοῦ γεγονότος τὴν τοῦ στρατηγοῦ αἰτιᾶται γνώμην. ἄλλως τε καὶ τὸ πεπονθὸς οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ παρώξυνε τὸν πεποιηκότα. τεῖχος γὰρ μηδὲν μήτε δρᾶν μήτε πάσχειν δυνάμενον. καὶ τὸ πραχθὲν εὐεργεσία, εἰ καὶ μὴ τοῦ πεπονθότος. ἐπὶ δὲ ἀντεγκλήματος τὸ πᾶν τῆς αἰτίας τῶν ἔξωθεν λέγει διά τε τὸ πρόδηλον εἶναι ὡς εἰς βάθος ὠλίσθησε κακοῦ τῇ ἑταιρείᾳ ὁ τοῦ τεισαμενέως υἱός. καὶ τὸ ἑκόντι εἰς τοῦτο γεγονότα τὸν πατέρα πρὸς τὸν αὐτοῦ φόνον κινῆσαι. καὶ τὸ πᾶν τοῦ πάθους, οὐχ ἑτέρους, ἀλλ' αὐτὸν παρασχεῖν τὸν πεπονθότα. καὶ τὸ τὴν πρᾶξιν οὐχ ἑτέρων εὐεργεσίαν γενέσθαι, οὐδ' ἐφ' ἑτέρους διαβῆναι. ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ ἐπὶ τοῦτο παρωρμηκότος, εἴτε εὐεργεσίαν εἴτε τιμωρίαν γενέσθαι. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Σχεδὸν τοῦτο λέγων καὶ τὰς ἄλλας τρεῖς τῶν ἀντιθετικῶν στάσεις ποιεῖ. ἕκαστος γὰρ ἐν ταύταις διώκεται ἐπὶ τὴν ἔξωθεν μεταφέρειν. φαμὲν οὖν. ὅτι ἴδιόν τι παρὰ τὰς ἄλ-

λας ἀντιθετικὰς ἡ μετάστασις ἔχει. ἐν γὰρ ταύτῃ τὴν αἰτίαν μεταφέρει ὁ φεύγων ἐπ' ἄλλον τοῦ ἀδικήματος, αὐτὸς οὐδὲν διαπραξάμενος. ὅπερ οὔτε ἐν τῷ ἀντεγκλήματι οὔτε ἐν τῇ συγγνώμῃ εὑρίσκεται. οὐ γὰρ δύναται ἑαυτὸν ἀλλοτριοῦν τῆς πράξεως αὐτὸς πράξας. γνωστέον δὲ ὅτι ἐν τῇ ἀντιστάσει καὶ τῷ ἀντεγκλήματι ἑκούσιόν ἐστι τὸ πραχθέν. ἐν δὲ μεταστάσει καὶ συγγνώμῃ ἀκούσιον. πρὸς τί οὖν ἀποβλέπων τὰς τρεῖς οὕτως ὡρίσατο. καὶ λέγομεν ὅτι πρὸς σύγκρισιν τῆς ἀντιστάσεως, οὕτως ὡρίσατο καὶ τὸ ἀντέγκλημα ἐπὶ τῶν ἔξωθεν γίνεσθαι. ἐπειδὴ ἐκεῖ λέγω δὴ ἐν τῇ ἀντιστάσει ἅπασαν ἑαυτοῦ ποιεῖται τὸ ἔργον ὁ κρινόμενος, τῷ συμφέροντι φιλοτιμούμενος. καὶ γὰρ ἐν τῇ εὐεργεσίᾳ θαρρῶν καὶ σεμνυνόμενος, τὸ πᾶν οἰκειοῦται τῆς πράξεως. εἰ δέ τις εἴποι ὅτι καὶ ἐν ἀντεγκλήματι ἔστιν εὐεργεσία, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ ἀποκτείναντος τὸν ἀναβοήσαντα στρατιώτην. λέγομεν ὅτι ἀντεγκληματικόν ἐστιν ὧδε καὶ οὐκ ἀντέγκλημα. ἀντεγκαλεῖται γὰρ τῷ παθόντι. καλῶς δὲ προσέθηκεν ὡς ἀξίῳ παθεῖν ἃ πέπονθε. τούτῳ γὰρ διαφέρει ἀντέγκλημα ἀντεγκληματικοῦ. καθὸ τὸ μὲν ἀντέγκλημα ἄξιόν φησι τὸν πεπονθότα τοῦ προηγησαμένου πάθους ὃ ἤδη πέπονθεν. τὸ δὲ ἀντεγκληματικὸν κεφάλαιον οὐκ ἐπὶ ἤδη προγεγενημένῳ πάθει, ἀλλ' ἐπὶ μέλλοντι κατασκευάζομεν, ὅτι ἀξίως πείσεται. ἰστέον δὲ ὅτι ἐπὶ τοῦ ἀντεγκλήματος ὁ κρινόμενος ἀντεγκαλεῖ ἢ ὅλῃ πόλει ἢ ἑνὶ ἀνδρί. ὅταν οὖν κατηγορῇ τοῦ παθόντος ὁ φεύγων, ἀπολογεῖσθαι δεῖ τὸν κατήγορον ὑπὲρ αὐτοῦ. ἢ οὐκ ἀπολογήσεται μὲν ὁμολογουμένου τοῦ ἀδικήματος, μὴ τηλικαύτης δὲ ἄξια τὰ πεπραγμένα τιμωρίας λέξει. θεασώμεθα τοίνυν ἐπὶ παραδειγμάτων. ἀνεβόησε ἐν παρατάξει στρατιώτης. στρατηγὲ ἡττώμεθα. ἀπέκτεινεν αὐτὸν ὁ στρατηγός. νίκη γέγονε, καὶ φόνου κρίνεται. ὁ κρίνων τὸν στρατηγόν, οὐδὲν ἡμαρτηκέναι λέγει τὸν στρατιώτην, καὶ πάλιν πορνεύοντα τὸν υἱὸν ὁ πατὴρ ἀπέκτεινε, καὶ κρίνεται φόνου. ἐνταῦθα μὲν ἐξελέσθαι αἰτίας οὐχ οἷόν τε τὸν πόρνον, ὡμολόγηται γὰρ τὸ ἀδίκημα. φήσει δὲ ὁ κατήγορος ἐλάττονος αὐτῷ δίκης ἄξια πλημμελεῖσθαι. συνενηνοχέναι οὖν τὴν τιμωρίαν λέξομεν. τῷ μὲν παθόντι, ὥσπερ τῷ παιδὶ τοῦ ἀριστέως. ἀπηλλάχθαι γὰρ αὐτὸν αἰσχύνης μεγίστης ὁ πατὴρ ἐρεῖ. τῇ δὲ πόλει ὡς ἐπὶ τοῦ βοήσαντος στρατηγὲ ἡττώμεθα, συνήνεγκε γὰρ τῇ πόλει τὸ ἀναιρεθῆναι. εὑρίσκεται δὲ καὶ στοχασμὸς ἐν ἀντεγκλήματι, ὡς ἐπὶ τούτου. ζητοῦμεν γὰρ πότερον ἐπιβουλεύων τῇ πόλει καὶ τὰ πράγματα διαφθείρειν βουλόμενος εἶπεν, ἢ τὸν στρατηγὸν ὁρῶν τοῦ πολέμου κακῶς προεστηκότα.

Ἐὰν δὲ εἰς ἕτερόν τι μεθιστᾷ, πάλιν διαιρετέον. ἢ γὰρ εἰς ὑπεύθυνόν τι δυνάμενον γενέσθαι πρᾶγμα ἢ πρόσωπον μεθίστησι τὸ ἔγκλημα ὁμολογῶν τι πεποιηκέναι ὡς ἀδίκημα, καὶ ποιεῖ μετάστασιν, ἢ ὡς οὐ δυνάμενον ὑπεύθυνον γενέσθαι ἀνεύθυνον δὲ πάντη, καὶ πεποίηκε συγγνώμην. μεταστάσεως μὲν παράδειγμα ὁ πρεσβευτής, ὃν εἴσω τριάκοντα ἡμερῶν δέον ἐξιέναι λαβόντα παρὰ τοῦ ταμίου χιλίας δραχμὰς εἰς ἐφόδιον, μὴ λαβὼν δὲ, καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἐξελθὼν εἶτα κρινόμενος. συγγνώμης δὲ παράδειγμα οἱ δέκα στρατηγοὶ οἱ διὰ τὸν χειμῶνα μὴ ἀνελόμενοι τὰ σώματα, δὲ κρινόμενοι. εἰ δέ τις ἡμῖν περὶ τούτων ἀμφισβητεῖ, συγγνώμης λέγω καὶ μεταστάσεως. ἀκριβέστερον ἐν τῷ περὶ ἀντιθέσεως λελέξεται.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ, ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἐσφάλται ἐνταῦθα ὁ τεχνικός. καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ τοῦτο. διὸ καὶ ἀκριβέστερον ἐρεῖν ὑπισχνεῖται περὶ τούτων. ἠλίθιον γάρ, πρᾶγμα ὑπεύθυνον γάρ ἐστι τὸ εἰς εὐθύνας καὶ δικαστήριον καὶ δίκην ἀγόμενον. εἰς ταῦτα δὲ οὔτε χειμὼν, οὔτε βρονταί, οὔτε τι τῶν τοιούτων ἄγεται. διὸ ἤρκει εἰπεῖν τὸ ἤτοι εἰς πρόσωπον ἢ εἰς πρᾶγμα μεθίστησι καὶ ποιεῖ μετάστασιν.

οὕτω γὰρ σαφὴς ἦν ἡ διαφορὰ καὶ ἐσώζετο ἴδιον τῆς στάσεως. ἡ γὰρ μετάστασις γίνεται, ὅτ' ἂν εἰς καιρὸν ἢ εἰς πρόσωπον ἤ τι τοιοῦτον τῶν ἔξωθεν μεταφέρῃ τὸ ἔγκλημα ὁ φεύγων. εἰς καιρὸν μὲν, ὡς ἐφ' οὗ παρέθετο παραδείγματος αὐτὸς ἐπὶ συγγνώμης. καὶ γὰρ ἀντιστατικὸν καὶ αὐτό. εἰς πρόσωπον δὲ, ὡς ἐφ' οὗ παρατίθεται καὶ παραδείγματος ἐπὶ μεταστάσεως. τοῦ μὴ λαβόντος τὰς χιλίας δραχμὰς πρεσβευτοῦ. ἡ δὲ συγγνώμη, ὅτ' ἂν εἰς τὰ τῆς ψυχῆς πάθη. οἷον φόβον. ἔρωτα. λύπην, ἤ τι τοιοῦτον. ἔστι καὶ ἄλλη διαφορὰ συγγνώμης καὶ μεταστάσεως. ἡ μὲν γὰρ μετάστασις, ἐφ' οἷς τις ἐποίησε δέον ποιῆσαι, ἔχει τὴν κρίσιν. ἡ δὲ συγγνώμη ἐφ' οἷς ἐποίησε δέον μὴ ποιῆσαι. κοινωνεῖ δὲ μετάστασις καὶ συγγνώμη σφόδρα. ἐν ἀμφοτέραις γὰρ ἡ ἀνάγκη τοῦ βιασαμένου. διαφέρει δὲ τοῖς τε εἰρημένοις καὶ οἷς εἰρήσεται. κοινωνεῖ δὲ ἡ μετάστασις τῷ στοχασμῷ τῷ ἀφ' ὧν αὐτός τις ποιήσας κρίνεται. ὡς ἐπὶ τούτου. νόμος μὴ ἀνοίγειν νύκτωρ τὰς πύλας τῆς πόλεως. κλέωνος ἐπανάγοντος ἐκ σφακτηρίας, νικίας οὐκ ἤνοιξε, καὶ κρίνεται αὐτὸν βλάβης. ἐνταῦθα γὰρ προβαλλομένου τοῦ νικίου τὸν νόμον, ἀναφαίνεται στοχαστικὴ ζήτησις. πότερον φθόνῳ τοῦ κατορθώματος ἢ τῇ ἀληθείᾳ διὰ τοῦ νόμου οὐκ ἤνοιξε τὰς πύλας. ἔστι δὲ μετάστασις ἡ στάσις. διαφέρει δὲ, ὅτι ἐν μὲν στοχασμῷ παντὶ, δύο εἰσὶ τὰ πράγματα. ἐνταῦθα δὲ ἕν ἐστι τὸ πρᾶγμα αὐτὸ τὸ μὴ ἀνοῖξαι τὰς πύλας. δύο δὲ τοῦ στοχασμοῦ πράγματα. τό, τε ὑπεύθυνον καὶ τὸ ἀνεύθυνον. ἔτι κοινωνεῖ ἡ μετάστασις σφόδρα αὐτῇ τῇ ἀντιλήψει τῇ κατὰ νόμον. οἷον. νόμος τὸν μοιχὸν τεθνάναι. ἀριστεὺς τὶς μοιχὸν ἀπέκτεινε. καὶ κρίνεται φόνου. μετάστασις δὲ κατὰ νόμον, ἥτις καὶ ἀντιληπτικὴ λέγεται τὸ προειρημένον ὑπόδειγμα τοῦ μὴ ἀνοίξαντος τὰς πύλας. κοινωνοῦσι γὰρ αὗται καθὸ ἀμφοῖν ὁ νόμος προβάλλεται εἰς ἀντίληψιν. διαφέρουσι δὲ, ὅτι ἐν μὲν ἀντιλήψει, οὐ φαῦλον τὸ γεγονὸς, ἀλλ' ἐκ περιστάσεως, διὰ τὸ ἀριστέα εἶναι τὸν μοιχὸν, ἐν μεταστάσει δὲ, ὁμολογουμένως καὶ πάντως ἐστὶ φαῦλον τὸ γεγενημένον. οἷον τὸ μὴ ἀνοῖξαι τὰς πύλας. ἔτι διαφέρουσι. καθὸ ἐν μὲν ἀντιλήψει συγκεχώρηκέ τι ὁ νόμος. ἐν δὲ μεταστάσει, κεκώλυκε. καὶ ὁ ποιῶν ἐν μὲν τῇ ἀντιλήψει ἀκόλουθα νόμῳ ποιεῖ. κοινωνεῖ ἡ συγγνώμη τῇ ἀντιλήψει. οἷον, νόμος τοὺς κατιόντας φυγάδας ἐξεῖναι ἀποκτειννύναι. κατασείσαντας τὶς φυγάδας ἀπέκτεινε, καὶ κρίνεται. ἀντίληψις τοῦτο. συγγνώμη δὲ, ἐρασθέντι τῷ υἱῷ τῆς μητρυιᾶς, ὁ πατὴρ παρεχώρησε. καὶ κρίνονται οἱ τρεῖς κακοῦ βίου. κοινωνοῦσι γὰρ, τῷ ἐν ἀμφοτέροις ἐν τῷ πεπραγμένῳ τὸ ἔγκλημα εἶναι καὶ κακοῦ βίου τὴν γραφήν. διαφέρουσι δὲ, τῷ τὰ μὲν τῆς ἀντιλήψεως ὁμολογουμένως εἶναι ἑκούσια, τὰ δὲ τῆς συγγνώμης ἀκούσια. οὐ γὰρ ἑκὼν ὁ νεανίσκος ἐρᾷ. οὐδ' ὁ πατὴρ παραχωρεῖ, ἀλλὰ δι' ἔλεον τοῦ παιδός. ἀλλ' οὐδὲ ἡ μητρυιά, εἰ μὴ τὰ πάντα πείθεσθαι τῷ ἀνδρί. κατὰ γὰρ τοὺς ἀττικοὺς νόμους, ἐξῆν τοῖς ἀνδράσι τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ἑτέροις ἐσκομίζειν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀσύστατον ἔσται τὸ ζήτημα κατὰ τὸ ἀπίθανον. κοινωνεῖ μετάστασις συγγνώμῃ. ἐν ἀμφοτέροις δὲ πρόκειται βία. ἢ ἀπὸ καιροῦ, ἢ τύχης, ἢ ἀπὸ προσώπου, ἢ ἀπὸ πράγματος. διαφέρει δὲ καθὸ συγγνώμη μὲν ἐπὶ τὰ τῆς ψυχῆς φέρει παθήματα. μετάστασις δὲ ἐπὶ τὰ ἔξω. ἰστέον δὲ ὅτι οὐχ ὡς τινες ᾠήθησαν ἡ μετάστασις ἐπὶ πρόσωπον μόνον φέρει. ἡ δὲ συγγνώμη ἐπὶ πρᾶγμα, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀρχιδάμου τοῦ διὰ τὸν χειμῶνα καὶ τοὺς σκηπτοὺς ἀναζεύξαντος ἐκ πλαταιῶν. φέρει καὶ συγγνώμη ἐπὶ πρόσωπον, ὡς ἐπὶ τῆς ληφθείσης παρὰ τῶν πολεμίων δορυφορούσης, καὶ βασάνοις τὰ ἀπόρρητα ἐξειπούσης.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. καλῶς ἠσφαλίσατο εἰπὼν δυνάμενον κριθῆναι. τοῦτο δὲ καλεῖ ὑπεύθυνον, καὶ οὐ τὸ ἤδη ὑπεύθυνον γενόμενον. πρόδηλον δὲ καὶ ἀσύστατον ἐγίνετο. διά τι δὲ εἶπεν ἢ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα ὑπεύθυνον γενέσθαι δυνάμενον. ἔσω γάρ φησι πρόσωπον.

σωπον. μὴ καὶ πρᾶγμα δύναται ὑπεύθυνον γενέσθαι. οὐ δὲ τὰ ἄψυχα ἄγομεν εἰς δικαστήρια. λεγόμενον οὖν, ὅτι ἔστι καὶ πρᾶγμα ὑπεύθυνον, οἷον νόμος. πρᾶγμα γὰρ ὁ νόμος ὃς ὑπεύθυνον δύναται εἶναι κατὰ δύο τρόπους. ὅτι τοῦτο μὲν τὸν νομοθέτην εὐθύνομεν διὰ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἡμαρτημένων, αὐτὸν αἰτιώμενοι. καὶ τὸν τὸ ψήφισμα γράψαντα ὁμοίως, ἤ τι τοιοῦτον. ἐὰν δὲ εἰς τὰ γεγραμμένα ἀναφέρωμεν, τοὺς γράψαντας αἰτιώμεθα. τοῦτο δὲ ὅτι δεῖ λῦσαι τὸν νόμον ἐὰν ἀσύμφορος ᾖ, δυνατόν. τιμωρία δὲ ὥσπερ τοῦ νόμου, ἡ λύσις τοῦ νόμου, δείξαντες γὰρ αὐτὸν ἀσύμφορον, ἐκβαλεῖν δυνησόμεθα. ἰστέον δὲ ὅτι ἐπὶ τοῦ προβλήματος τούτου, ἀθηναῖοι μὲν τὴν φωκίδος κατασκαφὴν οὐκ ἔπεμψαν τὴν θεωρίαν εἰς δελφοὺς, καὶ κρίνονται ἀσεβείας. καὶ δὲ ἐνταῦθα μεταφέρει ἐπὶ πρᾶγμα τὴν αἰτίαν ἐπὶ τὴν κατασκαφὴν καί τοι οὐ δυνάμενον εὐθύνεσθαι, ὅτι πρῶτον μὲν ὥσπερ νόμος ὑπεύθυνος, καὶ ἐπιδέχεται κρίσιν καὶ αὐτὸς ὁ νόμος καὶ ὁ τούτου νομοθέτης, οὕτω ἐνταῦθα διὰ τοῦ πράγματος ὁ πράξας δύναται κρίνεσθαι. ἔπειτα γνωστέον ὅτι καὶ τὰ ἀνεύθυνα καὶ ὑπεύθυνα τῇ μεταστάσει ἀποδοτέον. καὶ γὰρ ἄμφω τό, τε ἀνεύθυνον καὶ τὸ ὑπεύθυνον τὴν μετάστασιν ποιεῖ, μόνα δὲ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς τὴν συγγνώμην. φιλονείκως δὲ ὁ ἑρμογένης τῷ ὑπευθύνῳ καὶ ἀνευθύνῳ διορίζει τὴν συγγνώμην καὶ τὴν μετάστασιν. διαφορὰ δὲ ἀληθὴς μεταστάσεως καὶ συγγνώμης. μία μὲν ἣν εἴπομεν ὅτι ἡ μὲν, καὶ τὸ ἀνεύθυνον ἔχει καὶ τὸ ὑπεύθυνον. ἡ δὲ, μόνα τῆς ψυχῆς τὰ πάθη, ἑτέρα δὲ, ὅτι ἐν τῇ μεταστάσει οὐ μεγάλη ἀνάγκη τυγχάνει, ἀλλ' ἐπιδέχεται καὶ ἄλλον τρόπον πραχθῆναι ὡς ἐπὶ τοῦ πρεσβευτοῦ. ἐδύνατο γὰρ καὶ ἄλλοθεν εὐπορῆσαι χρημάτων καὶ δανείσασθαι πρὸς τὴν κατεπείγουσαν χρείαν. ἐν δὲ τῇ συγγνώμῃ ἀνάγκη ἀφόρητος καὶ τὸ ἀδιώακτον ἔχουσα τῷ πάθει τῆς συγγνώμης. ἀλλ' αὕτη ἡ διαφορὰ τῆς προτέρας διαφορᾶς ἀσθενεστέρα. εὑρίσκομεν δὲ καὶ ἐν μεταστάσει ἀπαραίτητον ἀνάγκην, ὡς ἐπ' ἐκείνου τοῦ παραδείγματος. οὐκ ἀνείλοντο τὰ σώματα τῶν ἐν ἀργινούσαις πεσόντων οἱ στρατηγοὶ, κρίνονται, ἀπαραίτητος δὲ ὁ χειμών. οὐκοῦν τῇ πρώτῃ χρηστέον, ὡς ἀναγκαιοτέρᾳ. ὁ μέντοι τεχνικὸς εἰδὼς ὅτι φιλονείκως πρὸς μινουκιανὸν ἀποτείνεται περὶ τούτου. λέγει γὰρ ὡς οὐκ ἀγνοῶ, ὅτι τινὲς οὐ τῷ ἀνευθύνῳ καὶ ὑπευθύνῳ χωρίζουσι τὴν συγγνώμην καὶ τὴν μετάστασιν, ἀναβάλλεται τὸν περὶ τούτου λόγον εἰς ὕστερον, εἰπὼν, ὅτι ἀκριβέστερον ἐν τῷ περὶ ἀντιθέσεων λελέξεται. τινὲς δὲ τὸ τῶν δέκα στρατηγῶν ἀποδιδόασι τῇ μεταστάσει λέγοντες πρᾶγμα εἶναι. οὐ φόβον. ἄλλοι δὲ λέγουσι συγγνώμης εἶναι. πάθος λέγοντες, καὶ τὸν φόβον τὸν ἀπὸ τοῦ χειμῶνος. ὁ μέντοι ἑρμογένης οὐ διὰ φόβον λέγει αὐτὸ τῆς συγγνώμης, ἀλλ' ἐπειδὴ τῷ ἀνευθύνῳ καὶ ὑπευθύνῳ χωρίζει τὴν συγγνώμην καὶ τὴν μετάστασιν, ὡς πρᾶγμα ἀνεύθυνον ὄντα τὸν χειμῶνα, ἀποδίδωσι τῇ συγγνώμῃ. ἀλλ' οὖν τὰ τῆς ψυχῆς πάθη, τῆς συγγνώμης. πάθη δὲ ψυχῆς. οἷον, φόβος, ἔρως, ἄνοια, ἔλεος, ἤ τι τοιοῦτον. φόβου μὲν. μεσηνίους ἔκτειναν ἀχαριστίας θηβαῖοι, μὴ ὑποδεξαμένους αὐτοὺς τὴν φυγήν. ἔδρασαν γὰρ φόβῳ ἀλεξάνδρου. ἔρωτος δὲ, μητρυιᾶς ἠράσθη ὁ πρόγονος. ἔγνω τοῦτο ὁ τύραννος, ὑπέσχετο συμπράξειν τῷ ἔρωτι. εἰ τὸν πατέρα ἀτιμάσοι. ἠτίμασεν. ἔτυχε τῆς ἐπαγγελίας. μετὰ τὴν τοῦ τυράννου καθαίρεσιν κρίνεται ὡς πατραλοίας. ἐπὶ γὰρ τὸ τοῦ ἔρωτος καταφεύξεται. ἀνοίας. ἐννυκτομαχίᾳ τὶς ἀγνοήσας ἀνεῖλεν ὁμόφυλον καὶ κρίνεται φόνου. ἐλέους. τὸν ἁλόντα παρανοίας, δεδέσθαι παρὰ τοῦ παιδός. ἐδέδετό τις. ἔλυσεν αὐτὸν ὁ τοῦ παιδὸς παῖς, καὶ ἀποκηρύσσεται. μέθης, ὡς παρὰ δημοσθένει. ἔπειτα ὁ τὸν θεσμοθέτην πατάξας, τρεῖς εἶχε προφάσεις. μέθην. ἔρωτα. ἄνοιαν. ὀργῆς, καὶ παρὰ τῷ αὐτῷ δημοσθένει, ὀργὴ καὶ τρόπου προπέτεια φθάσας τὸν λογισμὸν ἔπαισεν. ὁ δὲ μινουκιανὸς βούλεται καὶ ἀπὸ τῆς ἡλικίας γενέσθαι συγγνώμην. ὅτι ἡ νεότης συγγνώμης ἀξία πταίουσα.

βούλεται δὲ ὁ αὐτὸς συγγνώμην εἶναι, καὶ ὅταν μηδὲν ἔχων τις εἰπεῖν ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων ἐπαγγελίᾳ τοῦ μέλλοντος τὴν συγγνώμην αἰτεῖν. ὡς ὁ Ἆγις παρὰ Λακεδαιμονίοις κρινόμενος ὑπὲρ τῆς ἐξ Ἄργους ἀναχωρήσεως. ἔφη γὰρ ἔργῳ καλῷ ἀπολύσασθαι τὴν διαβολήν. τινὲς δέ φασι καὶ ἐφ' οἷς τις οὐκ ἔπραξε συγγνώμην εἶναι. οἷον ἀριστεὺς ἔχει μοιχὸν καταλαβών, προσέταξε τῷ παιδὶ ἀποκτεῖναι. τοῦ δὲ μὴ βουλομένου διέφυγεν ὁ μοιχός. καὶ ἀποκηρύττει αὐτὸν ὁ πατήρ. ὥσπερ δὲ εἰρήκαμεν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀντιθετικῶν καὶ δημοσίας εἶναι καὶ ἰδίας, οὕτω καὶ συγγνώμην καὶ ἐν προσώπῳ καὶ ὅλῃ τῇ πόλει. ἐν μὲν· ἐτύπτησέ τις τὸν πατέρα ὑπὸ τοῦ τυράννου κελευόμενος. κινδυνεύει μέντοι τὴν τυραννίδα ἐπὶ τῶν χειρῶν, νόμον κελεύοντος. ὅλῃ δὲ πόλει, ὡς οἱ κρινόμενοι Μεσσήνιοι παρὰ Θηβαίων ἀχαριστίας.

τὰς μὲν οὖν λογικὰς τῶν στάσεων, ἐκ τούτων ἐπιγνωσόμεθα. τὰς δ' αὖ νομικὰς οὕτω. πρῶτον μὲν περὶ ῥητὰ ἀνάγκη τὴν ζήτησιν ἐνταῦθα γίνεσθαι. ῥητὰ δὲ λέγω, οἷον νόμους· διαθήκας· ψηφίσματα· ἐπιστολάς· κηρύγματα ὡρισμένα· πάντα ἁπλῶς τὰ ἐν ῥητοῖς.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ, ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Πληρώσας τὸν περὶ τῶν λογικῶν στάσεων ἐξετασμόν, νῦν εἰκότως ἐπὶ τὰς νομικὰς μεταβέβηκεν. εἰρήκαμεν γὰρ ὅτι διαιρεῖ τὸ φανερὸν καὶ τέλειον, εἰς πρᾶγμα καὶ ῥητόν. καὶ τὸ μὲν πρᾶγμα, εἴς τε τὴν πραγματικὴν καὶ τὰς λογικάς. τὸ δὲ ῥητόν, εἰς τὰς τέσσαρας νομικάς. δι' ἣν δὲ αἰτίαν προετάγησαν αἱ λογικαί, εἴρηται. ἰστέον δὲ ὅτι τὸ κατὰ ῥητὸν ζήτημα γίνεται, ὅταν ὁμολογουμένων τῶν πραγμάτων, ἐκ τῶν νόμων ἡ ζήτησις ἀνακύπτῃ. ἐζήτηται δὲ δι' ἣν αἰτίαν εἰ καὶ ἐν ταῖς λογικαῖς εὑρίσκονται νόμοι, ὥσπερ ἐν τῇ μεταστάσει τῇ ἀπὸ ῥητοῦ φερομένῃ καὶ ἐν ἀντιλήψει καὶ ὅρῳ καὶ ἄλλοις τισί, τί διοίσουσιν αἱ νομικαὶ τῶν λογικῶν. καὶ ἤδη μὲν ἀποχρώντως εἴρηται. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν. ὅτι εἰ καὶ ἐν ἐκείναις καὶ ταύταις ῥητά ἐστιν, ἀλλ' οὖν ἐν μὲν ταῖς λογικαῖς ἀπὸ ῥητῶν μὲν ἡ ζήτησις, οὐ μὴν καὶ περὶ ῥητά. ἐν δὲ ταῖς νομικαῖς καὶ ἀπὸ ῥητοῦ καὶ περὶ ῥητόν. καὶ τοῦτο καὶ ὁ τεχνικὸς ἐδήλωσεν οὕτως εἰπών. πρῶτον μὲν περὶ ῥητὰ ἀνάγκη τὴν ζήτησιν γίνεσθαι. οἷον ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἐν ἀντιλήψει τῇ κατὰ νόμον ὡς ἐπὶ τοῦ τὸν ἀριστέα μοιχεύοντα ἀνελόντος διὰ τὸν νόμον τὸν τοὺς μοιχοὺς κελεύοντα ἀποκτεινύναι, οὐ δὲ μία πρὸς τὸ ῥητόν ἐστι ζήτησις. οὐ δὲ φαμὲν ὅτι οὐ τοῦτο, ἀλλὰ τόδε σημαίνει τὸ ῥητόν. οὐδ' ὅτι ἕτερον αὐτῷ ἐστι ῥητὸν ἐναντίον τοῦτό τι, οἰκεῖον τῶν νομικῶν. ἀλλ' ὁμολογεῖται μὲν τὸ ῥητόν, ἐπὶ δὲ τὴν τοῦ πράγματος περίστασιν ἡ ζήτησις γίνεται. οἷον τὸ εἶναι ἀριστέα. ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ μεταστάσει τῇ ἀπὸ ῥητοῦ. τὸ γὰρ τὰς πύλας νύκτωρ μὴ ἀνοῖξαι κατὰ τὸν νόμον. τὴν αἰχμαλώτους δὲ διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν πολεμίων καταληφθῆναι καὶ ἀποκτανθῆναι, οὐδὲ μίαν ἔχει ζήτησιν ὥσπερ ἐν τῷ ῥητῷ καὶ τῇ διανοίᾳ. οὐ γὰρ ζητεῖται ὅτι ποτὲ ἔχει ὁ νόμος. ἀλλ' ὁμολογεῖται μὲν οὕτως ἔχων ὁ νόμος καὶ ἐπὶ τούτοις κείμενος. ἡ δὲ τοῦ πράγματος περίστασις τὸ ἐστὶ τοὺς φεύγοντας αἰχμαλώτους, ποιεῖ τὴν ζήτησιν. ἐν δὲ ταῖς νομικαῖς, αὐτό ἐστι τὸ ῥητὸν τὸ ζητούμενον ἢ κατὰ τὴν διάνοιαν εἰ τοῦτο σημαίνει, ἢ καθ' ἕτερον ῥητὸν ἐναντίον. ἢ κατ' ἄλλο τι ἐπὶ ὧν ἑξῆς ἐροῦμεν. ῥητὰ δὲ λέγει ἐπισημαντέον ὅτι ῥητὰ οὐ νόμους λέγει μόνον. ἀλλὰ πάντα ἁπλῶς τὰ γεγραμμένα καίτοι οὐ πάντων νομίμων. ὅμως νομικαὶ καλοῦνται, ἀπὸ τοῦ νόμον κυριώτατον καὶ τιμιώτατον ἐν τοῖς ῥητοῖς ἁπάντων εἶναι. ἐκ τῶν οἰκείων οὖν τὰς στάσεις χαρακτηρίσας, πάνυ τεχνικῶς τῇ συνήθει χρώμενος ἀκολουθίᾳ, πρῶτον κοινῶς πάσας τεχνολογεῖ λέγων τό, τε γίνεσθαι νομικάς, ὅταν τι ῥητὸν παρέχῃ τὴν ἀμφισβήτησιν. ὥσπερ καὶ ἐν τῇ κατὰ ποιότητα ἐποίησε. γένος μὲν αὐτῆς πρῶτον τὴν ποιότητα εἰπών. εἶτα καθ' ἑκάστην ἀκριβῶς διελθών, οὕτω κἀνταῦθα ἁπάσας περιλαβὼν τὰς νομικάς, διαίρεσιν αὐτῶν ἐποιήσατο. ἔστι δὲ ἐκ μὲν νόμου. νόμος τὸν ἀνελθόντα ξένον ἐπὶ τὸ τεῖχος τεθνάναι, πολέμου ὄντος. ἀνελθὼν ἠρίστευσε, καὶ ὑπάγεται νόμῳ.

ἐκ δὲ διαθήκης. οἷον ἔγραψέ τις ἐν ταῖς διαθήκαις τελευτῶν ἀριστεύς, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ γενέσθαι ἀρέα χρυσοῦν ἔχοντα δόρυ. ἐκ δὲ ψηφισμάτων. οἷον. μετὰ τὴν τῶν τυράννων κατάλυσιν Μεγαρεῖς διέσωσαν τῶν Ἀθηναίων τὰ ἔκθετα βρέφη. καὶ ἀποδιδόντων, γράφει τις τὸ κατὰ Μεγαρέων ἀναιρεῖν πινάκιον. ἐκ δὲ κηρυγμάτων οἷον, ἐκήρυξεν ὁ νόμος τὸν θεραπεύσοντα νοσοῦντα Περικλέα, λαμβάνειν δωρεὰν ἣν ἂν βούληται. Μεγαρεὺς θεραπεύσας, ἀξιοῖ λυθῆναι τὸ κατὰ Μεγαρέων ψήφισμα. ἐξ ἐπιστολῶν δέ. οἷον ἔγραψεν ὁ πατὴρ τῷ διδασκάλῳ μὴ ἐκμανθάνοντα τὸν υἱὸν ἀποκτεῖναι. ἀπέκτεινε δὲ ὁ διδάσκαλος μὴ ἐκμανθάνοντα, καὶ κρίνεται. πρόσκειται δὲ τοῖς κηρύγμασι τὰ ὡρισμένα, ἀντὶ τοῦ τῷ δήμῳ ἀρέσαντα. κεκυρωμένα. οἷον ἐκ προστάγματος καὶ ψήφου τοῦ δήμου κεκηρυγμένα. ἰστέον δὲ ὡς τῶν ῥητῶν τούτων τὰ μέν, ἔγγραφα, τὰ δὲ ἄγραφα καλεῖται. ἔγγραφα μὲν οὖν. νόμοι. διαθῆκαι. ψηφίσματα. στῆλαι. ἄγραφα δέ, οἷον κηρύγματα. χρησμοί, ἔθη. κοινωνεῖ σφόδρα ῥητὸν καὶ διάνοια. τῷ κατὰ νόμον ὅρῳ, τῷ ἀμφότερα εἰς τὴν τοῦ ῥητοῦ ἐξέτασιν καταφεύγειν. καὶ παράδειγμα μὲν ῥητοῦ καὶ διανοίας. ὁ ῥίψας τὴν ἀσπίδα καὶ ἀποκτείνας τὸν τῶν πολεμίων στρατηγόν, καὶ κρινόμενος ῥιψασπίας. ὅρου δὲ τοῦτο. νόμος τὴν δὶς γαμηθεῖσαν ἄτιμον εἶναι. ἀπολιποῦσά τις τὸν πρότερον ἄνδρα, ἐγαμήθη δευτέρῳ. πάλιν διαλυσαμένη αὐτῷ, πρὸς τὸν πρῶτον ὑπέστρεψε, καὶ κρίνεται. ἐνταῦθα γὰρ αὐτὸ τοῦτό ἐστι τὸ ζητούμενον, εἰ δὶς τοῦτό ἐστι γαμηθῆναι. ὥσπερ οὖν ἐν τῷ ῥητῷ καὶ τῇ διανοίᾳ λέγομεν μὴ τοῦτο σημαίνειν τὴν ῥιψασπίαν ἣν λέγει ὁ νόμος, ἀλλ' ἕτερον, οὕτω καὶ ἐν τῷ ὅρῳ λέγομεν μὴ εἶναι τοῦτο δὶς γαμηθῆναι. λέγοντες δὲ τοῦτο, οὐ τὴν διάνοιαν ἐξηγούμεθα τοῦ νόμου. ἀλλ' ὁμολογοῦντες τὴν διάνοιαν, πρὸς ἅπαν ἐναντιούμεθα. διαφέρουσι δέ, καθὸ ἐν μὲν τῷ ῥητῷ καὶ τῇ διανοίᾳ. ὁμολογούμενόν ἐστι τὸ ῥητὸν καὶ ἰσχυρόν. καὶ ζητοῦμεν τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. διότι τῇ διανοίᾳ χρώμεθα. ἐν δὲ τῷ ὅρῳ πρὸς αὐτὸ τὸ ῥητόν ἐστιν ἡ μάχη, εἰ ὅλως παραβέβασται. ἔτι κοινωνεῖ ῥητὸν καὶ διάνοια πραγματικῇ τῇ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν, ὅτι ἐν ἀμφοτέραις ταῖς στάσεσιν, ἡ τοῦ ῥητοῦ διάνοια ἐξετάζεται. καὶ πραγματικῆς μὲν παράδειγμα, τοῦτο. νόμος τὸν ἀστράτευτον μὴ στρατηγεῖν. ἀστράτευτος ἀποκτείνας τύραννον, ἀξιοῖ στρατηγεῖν. ῥητοῦ δὲ καὶ διανοίας, τὸ προειρημένον τοῦ ῥιψάσπιδος. ἐν ἀμφοτέραις γὰρ ἡ διάνοια ἐκζητεῖται. ἀλλ' οὐχ ἡ ἐπιπόλαιος τοῦ ῥητοῦ προσαγωγή. διαφέρει δὲ ὅτι ἐν μὲν τῇ πραγματικῇ ὑπὲρ τοῦ τί πραχθῆναι δεῖ εἰς τιμήν ἐστιν ἐξέτασις. ἐν δὲ τῷ ῥητῷ καὶ τῇ διανοίᾳ, ὑπὲρ τοῦ τιμωρηθῆναι ἢ μὴ τιμωρηθῆναι. καὶ ὅτι ἐν μὲν τῇ πραγματικῇ, ἰσχυρὰ σφόδρα ἐστὶν ἡ τοῦ ῥητοῦ καὶ τῆς διανοίας ζήτησις. λέγει γὰρ ὡς οὐκ ἀστράτευτος, εἰ ὅπλα ἐφόρεσεν. εἰ μάχῃ ἐμαχέσατο. εἰ πολεμίου πολλῷ χαλεπώτερον ἀπέκτεινε τύραννον. ἐν δὲ τῷ ῥητῷ καὶ τῇ διανοίᾳ ἀσθενής ἐστιν. οὐ γὰρ δύναται ἰσχυρῶς ἀγωνίσασθαι ὅτι οὐ τοῦτό ἐστι τὴν ἀσπίδα ῥῖψαι. ἀλλ' ἐν ἐπιχειρήματι μὲν χρῆται ὡς οὐ τοῦτό ἐστι ῥῖψαι τὴν ἀσπίδα, ἀλλ' ἀριστεῦσαι οὐκ ἰσχυρῶς δέ, ἀναισχυντεῖ γάρ, ὁμολογεῖ μὲν ῥίψασπις εἶναι. ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ νόμοι ῥητὰ καλοῦνται, εἰκότως νομικὰς τὰς περὶ ῥητὰ ἐκάλεσε στάσεις.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Σκόπει τοῦ τεχνικοῦ τὴν ἀκρίβειαν. πρὶν γὰρ εἰπεῖν περὶ ἑκάστης τῶν νομικῶν στάσεων, πρῶτον τίς ἡ νομικὴ ζήτησις διδάσκει. ὁ γὰρ ἀγνοῶν τίς ἡ νομικὴ ζήτησις, πῶς ἂν μάθῃ τί ἴδιον νομικῆς στάσεως. σφόδρα δὲ ἀκριβῶς ὡρίσατο εἰπὼν περὶ τὸ ῥητόν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ὅπου δ' ἂν ἐμπίπτῃ ῥητὸν νομικὴν ποιήσει τὴν στάσιν. ἀλλ' ὅταν αὐτὸ περὶ τὸ ῥητὸν ἡ ζήτησις ᾖ. ῥητὰ δὲ λέγων. τὸ ῥητὸν ὡς γένος εἶπεν, οὐ γὰρ ἔτι τὸ ῥητὸν τυγχάνει ἀλλ' ὅσα ἔγγραφα, μᾶλλον δὲ ἔστιν ἃ καὶ ἄγραφα, ἐν λόγοις ἀγράφοις, μαντεῖαι, κηρύγματα, καὶ ὅλως φωνή τις. ἀλλ' εἴποι τίς ὅτι καὶ ἐν ἄλλαις στάσεσίν ἐστιν ῥητά.

ἀλλ' οὐ περὶ ταῦτα ἡ ζήτησις, ἀλλὰ περὶ τὸ πρᾶγμα. ἐνταῦθα δὲ πᾶσα ἡ ἐξέτασις περὶ αὐτὸ τὸ ῥητὸν γίνεται, ζητούντων ἡμῶν εἰ τοῦτο ὁ νόμος βούλεται. εἰ δὲ καὶ ἐν πραγματικῇ εὑρίσκομεν νόμον καὶ ψηφισμάτων εἰσφοράς, ἀλλ' ἐκεῖ μὲν περὶ τοῦ μέλλοντος ἡ σκέψις, ὥσπερ δὲ κυρῶσαι τὸ ἔγγραφον ἢ οὔ. ἐνταῦθα δὲ τὸ ῥητὸν κεκυρωμένον ἔχομεν καὶ κείμενόν ἐστι. καλῶς δὲ τὸ ἰσχυρότερον τῶν ἄλλων ῥητῶν προέταξε, λέγω δὴ τὸν νόμον. ὅθεν καὶ τὴν προσηγορίαν ἔλαβον αἱ νομικαὶ κατ' ἐξοχὴν ἀπὸ τοῦ προύχοντος. Ωρισμένα. Ὅταν ἐπὶ συμφέροντι τῆς πόλεως κηρύττηται, ταῦτα καλεῖ ὡρισμένα. καὶ τὰ δημόσια. οἷον ὁ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πόλεως, στεφανούσθω. ἢ ὡρισμένα λέγει, τὰ ὡρισμένον ἔχοντα χρόνον· ὡς ὁ Βρασίδας ἐκήρυξεν ἄχρι πέντε ἡμερῶν. τινὲς δὲ ὡρισμένα καλοῦσι, τὰ ἐπὶ ὡρισμένῳ προσώπῳ· οἷον, Δημοσθένη Δημοσθένους Παιανιέα στεφανῶσαι χρυσῷ στεφάνῳ. Πάντα ἁπλῶς τὰ ἐν ῥητοῖς. Καλῶς σφόδρα· οὐ γὰρ μόνον τὰ ἔγγραφα ῥητά, ἀλλὰ καθόλου καὶ λόγος καὶ φωνὴ καὶ μαντεύματα καὶ χρησμοί.

» Ταύτην δὲ τὴν ζήτησιν ἤτοι περὶ ἓν ἢ καὶ πλείονα συμβαίνει γίνεσθαι ῥητά.
» λέγω δὲ πλείονα· κἂν ἕν τι ῥητὸν εἰς δύο μέρη διαιρεῖται. καὶ μέρει μὲν ὁ ἕτερος.
» μέρει δὲ ὁ ἕτερος τῶν δικαζομένων χρώμενοι φαίνωνται. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Ἐπὰν γὰρ ἕτερον τῶν προσώπων τῷ ῥητῷ χρῆται, τὸ δὲ ἕτερον ταῖς διανοίαις ἀπαντᾷ πρὸς λύσιν καὶ ἀνατροπὴν τοῦ ῥητοῦ, ποιεῖ ῥητὸν καὶ διάνοιαν. μέρη δὲ ταῦτα καλεῖ τοῦ ῥητοῦ, τῷ τὸν λόγον ἐξ ὕλης καὶ εἴδους συνεστάναι. ὕλης τῆς λέξεως· εἴδους τῆς διανοίας· ἃ καὶ μέρη κυριώτατα αὐτοῦ ἐστιν. ἐπεὶ τοίνυν ὁ μὲν αὐτόθεν τῇ λέξει χρῆται ἁπλῶς μηδὲν τὴν διάνοιαν περιεργαζόμενος, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρόχειρον προφέρων τὸ ῥητόν· ὁ δὲ τῆς μὲν προχείρου περιφρονεῖ προσαπτῆς καὶ τῆς λέξεως· ἐπὶ δὲ τὴν διάνοιαν καταφεύγει τοῦ ῥητοῦ καὶ τὴν τοῦ γεγραφότος διάθεσιν· εἰκότως ὁ τεχνογράφος εἴρηκε τοῖς τοῦ ῥητοῦ χρῆσθαι μέρεσι, τοὺς κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν ἀμφισβητοῦντας. Η περὶ πλείονα. Εμφαίνει τὴν ἀντινομίαν· ἀνάγκη γὰρ ἐνταῦθα πλείονα εἶναι τὰ ῥητά· πῶς γὰρ δυνατὸν εἶναι ἀντινομία, χωρὶς πλήθους διαφόρων νόμων.

» Ἂν μὲν οὖν ᾖ περὶ ἓν ῥητὸν ἡ ζήτησις, ἤτοι περὶ τὰς τούτου διανοίας μόνας
» ἢ καθ' αὐτὸ θάτερον τῶν μερῶν, ῥητὸν καὶ διάνοια γίνεται. γίνεται γὰρ ῥητὸν καὶ
» διάνοια ὅταν τοῦ ἑτέρου τὸ ῥητὸν προβαλλομένου καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστόν γε τοῦ διώ-
» κοντος, θάτερον μέρος χρῆται ταῖς διανοίαις. οἷον ξένος ἐπὶ τὸ τεῖχος εἰ ἀνέλθοι,
τεθνάτω πολιορκίας οὔσης ἀνελθών τις ἠρίστευσε καὶ ὑπάγεται τῷ νόμῳ.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Καλῶς πάνυ τὸ θάτερον ἀορίστως ἀλλ' οὐχὶ ὡρισμένως. τινὲς γὰρ ᾠήθησαν πάντως δεῖν τὸν φεύγοντα ἔχειν τὴν διάνοιαν, τὸν διώκοντα δὲ τὸ ῥητόν. ἔχει δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ ἀντεστραμμένως. καθόλου δὲ εἰπεῖν ἐν μὲν τοῖς κατὰ φυγὴν καὶ δίωξιν ῥητοῖς καὶ διανοίαις ὁ διώκων τὸ ῥητὸν ἔχει· ὁ δὲ φεύγων τὴν διάνοιαν· εἰ μὴ ἴσως ἐν ἐνίοτε τοὐναντίον εὑρεθῇ. ἐν δὲ τοῖς κατὰ ἀξίωσιν πάντως ὁ φεύγων ἔχει τὸ ῥητόν, καὶ ὁ ἐναντιούμενος τὴν διάνοιαν. καὶ τοῦ μὲν κατὰ φυγὴν καὶ δίωξιν παράδειγμα, ὁ ῥίψας τὴν ἀσπίδα καὶ ἀνελὼν τὸν πολέμιον, καὶ κρινόμενος. τοῦ δὲ κατὰ ἀξίωσιν ὁ Ἀριστογείτων ὁ ἡττηθεὶς τὴν τῶν παρανόμων γραφήν, καὶ ἀξιῶν ἐπί τινος εἰπεῖν· ἢ ὁ ἄσωτος ὁ ἑαυτὸν πηρώσας καὶ ἀξιῶν δημοσίας τυγχάνειν σιτήσεως· τοῦ νόμου κελεύοντος τοὺς πηροὺς τρέφεσθαι ἐκ τοῦ ταμείου. γίνεται δὲ καὶ κατὰ αἴτησιν ῥητὸν καὶ διάνοια· οἷον, νόμος τὸν ῥήξαντα τὴν φάλαγγα τῶν πολεμίων, αἰτεῖν ἣν βούλεται δωρεάν. στρατιώτης ἐν αὐτομόλου σχήματι ἐπανελθὼν διέρρηξε τὴν τῶν πολεμίων φάλαγγα καὶ αἰ-

τεῖ τὴν δωρεάν. ἐνταῦθα γὰρ ὅπερ ἐκ τοῦ νόμου διώρισται γέγονε. ζητεῖται δὲ ὁ τρόπος εἴπερ τὸν δι' ἀριστείας μόνον ῥήξαντα τὴν φάλαγγα τῶν πολεμίων ἢ τὸν ὅπως δήποτε ὁ νόμος κελεύει τιμᾶσθαι. Ἰστέον δὲ ὅτι τοῦ ῥητοῦ καὶ τῆς διανοίας οὐκ ἀπέδωκεν ὁρισμὸν ἀλλὰ μόνον τύπον τοῦ πῶς γίνεται. διὸ δεῖ καὶ ὁρισμὸν ἡμᾶς τούτου ἀποδοῦναι. Ῥητὸν καὶ διάνοιά ἐστι ζήτησις περὶ τοῦ ὅ τι ποτὲ βούλεται τὸ ῥητὸν μηνύειν, εἰ τὸ φανερῶς πεπραγμένον, ἢ τὸ κατηγορούμενον ἢ ἕτερόν τι. ἐζήτηται δὲ τίνος χάριν ταύτην τὴν στάσιν πασῶν προέταξε τῶν νομικῶν, καίτοι γε ἀτελεστέραν οὖσαν πασῶν. οὐ γὰρ δὴ ἀγνοοῦμεν ὡς ἡ ἀντινομία δύο νόμους ἔχουσα, τελειοτέρα τῆς μιᾶς ἐστι. καὶ ὁ συλλογισμὸς τέλειον τελείῳ συνάπτων, ἐπαναβαίνει. ἐροῦμεν οὖν ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀτελεῖ εἶναι προστίθησιν αὐτὴν τῶν λοιπῶν τελείων οὐσῶν. τὰ γὰρ ἀτελῆ πρὸ τῶν τελείων, ὡς εἰσαγωγικώτερα. ἄλλως τε δὲ καὶ ἡ ἀντινομία δύο ἔχουσα νόμους καὶ οἷον διπλοῦν ὑπάρχουσα ῥητὸν καὶ διάνοια, παρεχώρησε τῇ ἐν ἑνὶ κρατυνομένῃ νόμῳ στάσει καὶ τῶν ἁπλῶς· ὡς γὰρ τὸ ἁπλοῦν πρὸ τοῦ διπλοῦ· καὶ τὸ ἓν πρὸ τῶν δύο, καὶ ὃν τρόπον ὁ στοχασμὸς πασῶν τῶν λογικῶν προτέτακται τῷ ἐν πάσαις ἐμπίπτειν. οὕτως καὶ τὸ ῥητὸν καὶ ἡ διάνοια προτέτακται· ἐπειδὴ ἐν πάσαις ἐμπίπτει· ἥ τε γὰρ ἀντινομία, ὡς καὶ ὁ τεχνικός φησι, διπλοῦν ἐστι ῥητὸν καὶ διάνοια· ὅ, τε συλλογισμός, ζητοῦμεν ἔχει τὴν διάνοιαν τοῦ νόμου. ἔδει οὖν ὅτι ποτέ ἐστι πρῶτον ῥητὸν καὶ διάνοια εἰπεῖν, ἵν' ἐν τούτῳ εἰδῶμεν αὐτοῦ τὴν φύσιν. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ὅτι ἐν ῥητῷ καὶ διανοίᾳ πάντως δεῖ παραβεβάσθαι ῥητόν, καὶ οὕτω συνεστάναι τὴν ζήτησιν καὶ τὴν μάχην εἶναι περὶ τὸ ῥητόν. ἐὰν δὲ τὴν διάνοιαν ἀφεὶς ἄγραφόν τι παραθῇ τῷ ἐγγράφῳ μηδὲν ταῦτα ἀλλήλων διαφέρειν ἰσχυριζόμενος, ποιεῖ συλλογισμόν. Ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἴσως ἐπειδὴ τὸ ῥητὸν συμβαίνει ποτὲ καὶ τῶν φευγόντων εἶναι, ἀλλὰ σπανίως. εἰ γὰρ ἀνάγκη ἐν ῥητῷ καὶ διανοίᾳ παράβασιν εἶναι ῥητοῦ. καὶ κρίνεταί τις ὡς παραβὰς τὸ ῥητόν, πῶς ὁ φεύγων δυνατὸν ῥητὸν προτείνεσθαι ἐφ' ᾧ κρίνεται. τό τε ἴσως ὁ φεύγων προβάλλεται τὸ ῥητόν, ἡνίκα τις ἀξίωσις ᾖ. τότε γὰρ οὐκ ἔτι κατήγορός ἐστιν· ἀλλ' ὅμως καὶ ἐν ἀξιώσει τάξιν ἔχει κατηγόρου ὁ αἰτῶν, καὶ γὰρ πρῶτος λέγει, καὶ φεύγοντος, ὁ ἀντιλέγων. οἷον, νόμος τὸν πρῶτον διαρρήξαντα τὴν φάλαγγα τῶν πολεμίων ἀξιοῦσθαι δωρεᾶς· ἐν αὐτομόλου τις σχήματι ῥήξας τὴν φάλαγγα αἰτεῖ δωρεάν· τινὲς δέ φασιν ὅτι ὁ ἀντιλέγων ἐστὶν ἐν τούτοις ὁ τὴν τοῦ κατηγόρου τάξιν ἐπέχων· ὥστε ὁ φεύγων τὸ ῥητὸν προβάλλεται. δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι τοῦ τοῦ ῥητοῦ τῆς διανοίας ὁ νόμος ποιεῖ τὸ ἔγκλημα καὶ νόμου παράβασις εὑρίσκεται. ἀναιρεθέντος δὲ τοῦ νόμου, οὐδαμῶς ἔσται ἀδίκημα τὸ πραχθέν· ποῖον γὰρ ἀδίκημα τὸ ἀνελθεῖν ξένον εἰς τὸ τεῖχος εἰ μὴ νόμος ἐκώλυεν. ἐνίοτε μὲν οὖν ὁ παραβὰς τὸ ῥητόν, ἑκὼν λύει παραβεβηκέναι διὰ τὸ συμφέρον· ἐνίοτε δὲ ἄκων τὴν αἰτίαν τοῦ πραχθέντος ἐπὶ τὸ δυνατώτερον ἄγων ἢ ἐπὶ θεόν. παράδειγμα τούτων· τοῦ μὲν πρώτου τὸ παρὰ τοῦ τεχνικοῦ τεθέν. φήσει γὰρ ἑκὼν παραβεβηκέναι τῆς κοινῆς ὠφελείας ἕνεκα. τοῦ δ' ἄλλου· νόμος τὸν φύλακα μὴ καθεύδειν, ἢ θανάτῳ ζημιοῦσθαι. φύλαξ κοιμηθεὶς ἔφη πρὸς τὸν στρατηγὸν ἐνύπνιον ἑωρακέναι προστάττον ἐν τῷδε τῷ τόπῳ συμβαλεῖν, ὡς νίκης γενησομένης· συμβαλὼν, ἐνίκησεν. ὑπάγεται ὡς καθευδήσας ὁ φύλαξ, καὶ συναγορεύει αὐτῷ ὁ στρατηγός· οὐχ ἑκόντα γὰρ φήσει καθευδήσειν τοῦτον, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ θεοῦ κατενεχθέντα, ἵνα προείπῃ τὸν τῆς νίκης τρόπον. ὡς ἐπίπαν δὲ τὸ ἀκούσιον ἐν ῥητῷ καὶ διανοίᾳ σπάνιόν ἐστιν. ἀποφαίνων δὲ περὶ καθολικῶν θεωρημάτων κατὰ τὸ πλεονάζον.

» Ἢ τοῦτο μὲν οὐχί. τῷ ῥητῷ δὲ παρατίθησί τι πρᾶγμα εἰς ταὐτὸν συνάγον τὸ ἄ-
» γραφον τῷ ἐγγράφῳ, καὶ ποιεῖ συλλογισμόν. ἔστι γὰρ συλλογισμός, ἀγράφου πράγ-

ματος πρὸς ἔγγραφον παράθεσις εἰς ταυτὸν συνάγοντός τινος τὸ ἄγραφον τῷ ἐγγράφῳ· οἷον τὸν ἀπὸ ἑταίρας μὴ λέγειν· ἐκ πόρνου τινὰ γεγονότα λέγειν κωλύει τις. ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τρίτῃ χρῆται ὁ συλλογισμὸς τῇ διδασκαλίᾳ· τῇ διατυπώσει· οἷον πῶς γίνεται· τῷ ὁρισμῷ, οἷον τί ἐστι· καὶ τῷ ὑποδείγματι, ὃ σαφέστερον καὶ ἐκτυπώτερον τῶν λοιπῶν ὡς ἐξ αἰσθήσεως τὴν γνῶσιν ἐμποιοῦν ἐστι· καὶ οὐ μάτην· ἀλλ' ἐπειδὴ πλεῖστον αὕτη κοινωνεῖ ἡ στάσις ὅρῳ καὶ τῷ ῥητῷ καὶ διανοίᾳ· ὅρῳ μὲν ὡς εἰς ταυτὸν ἄγον τὸ ἄγραφον τῷ ἐγγράφῳ. ἐπεὶ κἀκεῖ ἐν ὅρῳ φημὶ τοῦτο πειρώμεθα δεικνύναι, ὡς οὐδὲν διαφέρει τοῦτο ἐκείνου· ῥητῷ δὲ καὶ διανοίᾳ, ἐπειδὴ καὶ ἡ διάνοια ἄγραφόν τί ἐστιν· ἔγγραφον δὲ τὸ ῥητόν· διὰ τοῦτο πολυειδῆ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ ποιεῖται· ἵνα τῷ σαφεστέρῳ ἀποδιαστήσῃ αὐτὸν τῶν ἐπικοινωνούντων· μετὰ δὲ τὸ ῥητὸν εὐθὺς καὶ τὴν διάνοιαν τέτακται ἀλλ' οὐ μετὰ ταύτην καίτοι τῆς ἀντινομίας κατὰ πολλὰ κοινωνούσης ῥητῷ καὶ διανοίᾳ· ἐπειδὴ ὥσπερ ἐλέγομεν τὸ ῥητὸν καὶ τὴν διάνοιαν, τῷ ἐν πάσαις ἐμπίπτειν ταῖς νομικαῖς προηγεῖσθαι πασῶν, οὕτω κἀνταῦθα· ἐπεὶ δεῖται ἡ ἀντινομία συλλογισμοῦ· ἐν οἷς τὸ περιεχόμενον καὶ περιέχον ζητοῦμεν συλλογισμῷ δηλῶσαι· ἔστι δὲ καὶ ἄλλως ὁ συλλογισμὸς φύσιν ἔχων ῥητοῦ καὶ διανοίας· δοκεῖ γοῦν καὶ αὐτὸς καθ' ἓν μέρος ἔχειν τὸ ῥητόν, καθ' ἓν δὲ τὴν διάνοιαν· τούτου χάριν εὐθὺς μετὰ τὸ ῥητόν, ὡς συνεγγίζων καὶ πρὸ τῆς ἀντινομίας, ὡς συμβαλλόμενος αὐτῇ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν. τὰ γάρ τινι συντελοῦντα πρὸς ἀπόδειξιν προηγεῖται κατὰ τὴν μάθησιν, ὡς ἁπλούστερα τῶν ἀποδεικνυμένων. εἴδη δὲ συλλογισμῶν τέσσαρα. ἐκ τοῦ ἴσου καὶ τοῦ ὁμοίου, ὡς ἐπὶ τοῦ πόρνου, ὃς κωλύει λέγειν, τῷ νόμον εἶναι τὸν ἀπὸ ἑταίρας μὴ λέγειν. ἴσον γάρ ἐστι. ὁ γοῦν κατήγορος προστίθησι τῷ νόμῳ καὶ τὸ πρᾶγμα λέγων ταυτὸν εἶναι ἐκ πόρνου καὶ ἐξ ἑταίρας· ὁ γὰρ βίος ἀμφοῖν ὅμοιος· ἐκ τοῦ ἀκολούθου τοῦ καὶ παραβαίνοντος. ὡς ἐπὶ τοῦ ἀποκτείναντος ἐκ τοῦ στίζειν, νόμου ὄντος τὸν μοιχὸν στίζειν· ἐνταῦθα γοῦν συλλογίζεται λέγων· ὅτι ὁ τὸ στίζειν δεδωκὼς νόμος· ἀνεύθυνον εἶναι δίδωσι κἂν τι συμβῇ δυσχερὲς ἀπὸ τῶν στιγμάτων· ἐκ τοῦ μείζονος ἐπὶ τὸ ἔλαττον, οὐ μὴν ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος ἐπὶ τὸ μεῖζον· οὐ γὰρ ἂν δύναιτο εἰπεῖν, ὡς ὁ τὸ ἔλαττον δοὺς καὶ τὸ μεῖζον δέδωκεν. οἷον, νόμου ὄντος τοὺς μοιχοὺς ἀναιρεῖν· μὴ ἀνελών τις ἀλλὰ στίξας κρίνεται· ἐνταῦθα γὰρ συλλογίζεται ὅτι εἰ τὸ μεῖζον δέδωκε τὸ ἀναιρεῖν, πολλῷ πλέον τὸ εὐτελέστερον τὸ στίζειν· ἐκ τοῦ ἐναντίου· νόμος τῷ ἀριστεῖ γέρας εἶναι· ἀριστέα λιπόντα τὴν τάξιν ἀπέκτεινεν ὁ στρατηγός, καὶ φεύγει φόνου· ἐνταῦθα γὰρ συλλογίζεται ὅτι ὁ λιπὼν τὴν τάξιν οὐκ ἀριστεύς. οἱ συλλογισμοὶ τοῖς ὅροις κοινωνοῦσιν ὡς καὶ αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ πράγματος ἐδίδαξεν, κεφάλαιον τοῦ ὅρου τὸν συλλογισμὸν περιποιήσασα· ὁ γὰρ ὁριζόμενος, ἀνάγκην ἔχει καὶ συλλογίζεσθαι· ὅτι τοῦτο τούτου οὐδὲν διαφέρει. διαφέρουσι δέ· ὅτι ἐν μὲν τοῖς ὅροις πρὸς τὸ ῥητὸν μαχόμεθα μὴ εἶναι καὶ τοῦτο λέγοντες, οἷον ὅτι οὐκ ἦν τοῦτο τυραννοκτονία· ἐν δὲ τοῖς συλλογισμοῖς τοὐναντίον· τὸ ῥητὸν ἀπὸ ὁμοιότητος τῶν πεπραγμένων συνιστῶμεν. καὶ ὅτι ἐν συλλογισμῷ τὸ ῥητὸν ἐξ ἀντιπαραφορᾶς λαμβάνει. ἔπειτα ἀφεὶς τὸ ὁρίζεσθαι τί ἐστι τὸ ὅμοιον αὐτὸ δεικνύναι μεταβαίνει. ἔτι κοινωνεῖ συλλογισμὸς ῥητῷ καὶ διανοίᾳ σφόδρα, ὡς καί τινα ζητήματα κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν δοκεῖν συλλογισμοὺς εἶναι· οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου· νόμος τὸν ἄπαιδα μὴ στρατηγεῖν· τῷ παιδὶ στρατηγοῦντι συνεστρατεύσαντο παῖδες, πεπτώκασι, καὶ κωλύεται στρατηγεῖν· δοκεῖ γὰρ τοῦτο συλλογισμὸς εἶναι ὅτι ταυτόν ἐστι τῷ μὴ δὲ ὅλως ἔχειν, τὸ ἔχοντα ἀποβαλεῖν, καὶ οὐδὲν διαφέρει. οὐ μέντοι ἡ στάσις συλλογισμός, ἀλλὰ ῥητὸν καὶ διάνοια· τοῦ γὰρ φεύγοντος ἐστὶ τὴν διάνοιαν καταφεύγοντος, καὶ ταύτην ἐξηγουμένου, ὅτι ἄπαιδα λέγει τὸν μὴ ἔχοντα παῖδας, οὐ τὸν ἔχοντα καὶ ἀποβαλόντα δι' ἀριστείας ἢ ἐκ τύ-

χης· ὁ κατήγορος τὸ ῥητὸν προβάλλεται μόνον· τίνι οὖν διαφέρει φαμέν· ὅτι ἐν μὲν τῷ ῥητῷ καὶ τῇ διανοίᾳ τὴν καταφυγὴν καὶ δίωξιν, ὁ κατήγορος ἔχει τὸ ῥητόν, καὶ ὁ φεύγων τὴν διάνοιαν· ἐν δὲ τῷ συλλογισμῷ, τοὐναντίον, ὁ φεύγων τῷ ῥητῷ χρῆται, καὶ ὁ κατήγορος τῇ διανοίᾳ· οἷον, ὡς ἐπὶ τοῦ παραδείγματος οὗ παρέθετο· ἐνταῦθα γοῦν οὐχὶ ὁ φεύγων χρῆται τῇ διανοίᾳ, φάσκων ὅτι τὸν ἐκ πόρνης ὁ νόμος ἐτιμωρήσατο οὐ τὸν ἐκ πόρνου· τοῦτο γὰρ πρόχειρον, τῷ ῥητῷ συναναφαινόμενον· ἀλλ' ὁ διώκων χρῆται ταῖς διανοίαις ταυτὸν εἶναι ἀξιῶν πόρνον καὶ πόρνην, καὶ μηδὲν διαφέρειν, ἀλλὰ τὴν δυσγένειαν εἶναι τὴν μεμισημένην, οὐ γὰρ δύναται τῷ ῥητῷ ὁ κατήγορος χρῆσθαι, ὡς ἀπὸ αὐτῆς βαλβῖδος φησὶ τὴν στάσιν διαλύοντι. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ζητήσειεν ἄν τις οὗ χάριν τὸν συλλογισμὸν ὁ τεχνολόγος μετὰ τὸ ῥητὸν καὶ τὴν διάνοιαν καὶ οὐ τὴν ἀντινομίαν· καὶ φαμέν· ὅτι οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχε τὸν συλλογισμὸν προέταξε τῆς ἀντινομίας, δέον προτέραν τὴν ἀντινομίαν· ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ ἑνὸς ῥητοῦ ἐν ἀμφοτέραις ὁ λόγος, διὰ τοῦτο συνῆψε τὸ ῥητὸν καὶ τὴν διάνοιαν τῷ συλλογισμῷ, ἵνα μὴ διακόψῃ τὴν τεχνολογίαν· τῇ γὰρ φύσει δευτέρα ἡ ἀντινομία, διπλοῦν ὥσπερ ῥητὸν καὶ διάνοια τυγχάνουσα· ἔγγραφον δὲ καλεῖ τὸ τοῦ νόμου πρόσταγμα, ἄγραφον δὲ τὸ μὴ κείμενον ἐν τῷ ῥητῷ· ὅπερ εἰς ἴσον πειρᾶται ὁ κατήγορος, αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ποιῶν τὸν συλλογισμόν. ὅρα δὲ ἐκ τοῦ παραδείγματος πῶς τῷ ἐγγράφῳ τὸ ἐξ ἑταίρας, τὸ ἄγραφον τὸ ἐκ πόρνου παραλαβεῖν πειρᾶται καὶ ὅμοια ἀποφαίνειν τὰ δύο. γινώσκεται μὲν οὖν ὁ συλλογισμὸς ἀπὸ τοῦ κατηγόρου ὡς ἐπὶ προστεθέντος παραδείγματος. ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀπὸ τοῦ φεύγοντος. οἷον, νόμος τὸν μοιχὸν στίζειν· στίζων τις μοιχὸν ἀπέκτεινε, καὶ κρίνεται φόνου· ὁ φεύγων ἐνταῦθα συλλογίζεται. καὶ πάλιν ἴδιον συλλογισμοῦ, τὸ πειρᾶσθαι δεικνύναι τὸ συλλογιζόμενον· ἴσον τῷ προστεταγμένῳ ἢ τῷ ἀπειρημένῳ ὑπὸ τοῦ νόμου τὸ πεπραγμένον καὶ τοὔνομα προκείμενον· περὶ οὗ τὴν κρίσιν εἶναι συμβέβηκεν.

Εἰ μέντοι περὶ δύο ῥητὰ ἢ καὶ περὶ πλείονα· ἢ καὶ ἓν εἰς δύο διαιρούμενον ἡ ζήτησις εἴη, ἀντινομία γίνεται. ΣΥΡΙΑΝΟΥ, ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Τρίτη ἡ ἀντινομία τῶν νομικῶν ἐστι στάσεων· παρεχώρησε γὰρ τῷ συλλογισμῷ δι' ἃς εἴπομεν αἰτίας· ἐπεί τοι ὤφειλε μετὰ τὸ ῥητὸν καὶ τὴν διάνοιαν τετάχθαι· οὕτω γὰρ συγγενὴς ταύτῃ ἡ ἀντινομία, ὡς καί τισι δόξαι τὴν αὐτὴν εἶναι τῷ ῥητῷ καὶ τῇ διανοίᾳ· διπλοῦν μέντοι ῥητοῦ καὶ διανοίας εἶδος· ὥσπερ καὶ στοχασμοῦ εὑρίσκεται διπλᾶ εἴδη καὶ ὅρου. οὓς ἐλέγξει τις οὕτως· ὅτι τὰ εἴδη τῶν στάσεων τρία ταῦτα ποιεῖν εἴωθε· πλεονασμός· ἔλλειψις, ἐναλλαγή· ποιεῖ δὲ οὐχ ἅμα συνδραμόντα, ἀλλ' ἓν μόνον εὑρεθέν· εἰς γὰρ δύο, οὐκέτι εἴδους διαφορὰν ποιήσει, ἀλλὰ γένος· ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ὅρου καὶ τοῦ συλλογισμοῦ· οὐ γὰρ μόνον ἐναλλαγὴ τῶν κεφαλαίων ἐνταῦθα τοῦ συλλογισμοῦ πρὸς τὸν ὅρον· ἀλλὰ καὶ πλεονασμὸς τοῦ ῥητοῦ καὶ τοῦ βιαίου ὅρου. ἐν οἷς οὖν καὶ ἐνταῦθα ἀντινομίας οὐ μόνον ἐναλλαγὴ τῶν κεφαλαίων ἀλλὰ καὶ πλεονασμὸς παρακολουθεῖ πρὸς τὸ ῥητὸν καὶ τὴν διάνοιαν, ἀναγκαίως ἕτερον γένος στάσεως τοῦ ῥητοῦ καὶ τῆς διανοίας ἡ ἀντινομία εἴη, ἀλλ' οὐκ εἶδος ταύτης τῆς στάσεως διπλοῦν. ἰστέον δὲ ὡς οὐ μόνον ἐκ δύο νόμων· ἀλλὰ καὶ κατὰ πλείονας νόμους ἀντινομία γίνεται· κατὰ μὲν δύο, ὡς ἐφ' οὗ παρέθετο παραδείγματος ὁ τεχνικός· κατὰ πλείονας δὲ οὕτω. νόμος τὴν ἐπίκληρον συγγενεῖ γαμεῖσθαι· καὶ νόμος τὰς μνηστείας βεβαίας εἶναι· καὶ νόμος τὰς τοῦ δήμου δωρεὰς κυρίας εἶναι· καταλειφθείσης ἐπικλήρου κόρης, ἀριστεὺς ᾔτησε γαμηθῆναι αὐτῇ, ἄλλος μνηστευσάμενος ἦν· καὶ συγγενὴς ἀξιοῖ λαβεῖν αὐτήν· καὶ ἀμφισβητοῦσι πρὸς ἀλλήλους.

Ἔστι γὰρ ἀντινομία δύο ἢ καὶ πλειόνων ῥητῶν, ἢ καὶ ἑνὸς διαιρουμένου μὴ φύσει ἐναντίων, κατὰ περίστασιν δὲ μάχη. καὶ ὅλως διπλῆ τίς ἐστι ζήτησις ῥητοῦ καὶ διανοίας. οἷον, ἀποκήρυκτος μὴ μετεχέτω τῶν πατρῴων. καὶ ὁ ἐπιμείνας χειμαζομένῃ νηῒ, δεσπότης ἔστω τῆς νεώς. ἀποκήρυκτος ἐπέμεινε χειμαζομένῃ νηῒ, καὶ ἐργεται αὐτῆς ὡς πατρῴας. τοῦ δὲ κατὰ διαίρεσιν ῥητοῦ τοιοῦτος ἀντινομίαν, παράδειγμα τόδε. ἡ βιασθεῖσα, ἢ γάμον ἢ θάνατον αἱρείσθω τοῦ βιασαμένου. δύο τὶς κατὰ ταυτὸν ἐβιάσατο κόρας. καὶ ἡ μὲν γάμον αὐτοῦ, ἡ δὲ θάνατον αἱρεῖται.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ, ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ὅπως πλειόνων εἴρηται. ὅπως δὲ καὶ ἑνὸς εἰρήσεται. καλῶς δὲ πρόσκειται τὸ μὴ φύσει ἐναντίων. αὐτοὶ μὲν γὰρ καθ' ἑαυτοὺς οἱ νόμοι οὐδὲν ἐναντίον λέγουσιν ἀλλήλοις. οὐδὲ γὰρ ἐναντίος ὁ νόμος ὁ λέγων τὸν ἀποκήρυκτον μὴ μετέχειν τῶν πατρῴων τῷ λέγοντι τὸν ἐναπομείναντα χειμαζομένῃ νηῒ δεσπότην εἶναι τῆς νηός. ἡ δὲ μετὰ τὴν τύχην ἐκ τῶν πραγμάτων πλοκὴ καὶ περίστασις καὶ ἡ ὕλη, τὴν μάχην τῶν νόμων ποιεῖ. πρὸ δὲ τούτων οὐδὲν εἶχον τοιοῦτον. εἰ γὰρ δύο ἦσαν κατὰ φύσιν νόμοι, ὁ μὲν κελεύων δεδόσθαι, ὁ δὲ μὴ, σύγχυσις ἦν. καὶ οὐ πολιτείας θεσμὸς οὐδὲ σύστασις. ὡμολόγηται γὰρ ὡς οὐκ ἂν συσταίη πολιτεία, ἐν ᾗ φύσει ἐναντίοι ἀλλήλοις εἰσὶν οἱ νόμοι. πῶς γὰρ κατὰ τὸν Δημοσθένη τὰ αὐτὰ κύρια καὶ μὴ κύρια ἔστιν εὑρεῖν. εἰ γὰρ ἑκάτερος τῶν ἀγωνιζομένων τὸν ἐναντίον προΐσχηται νόμον, οὐχ οἷόν τε τοὺς δικαστὰς εὔορκον θέσθαι τὴν ψῆφον. ἡ γὰρ τοῦ ἑνὸς νόμου κύρωσις, θατέρου ποιεῖ τὴν ἀναίρεσιν. ὡς οὖν εἴρηται, δεῖ μὲν τοὺς νόμους αὐτοὺς ὡς ἔνι μάλιστα μὴ ἐναντίους εἶναι, καὶ κυρίους ἀμφοτέρους. τὸ δὲ συμβὰν τὴν ἐναντιότητα ἐργάζεται. οἷον εἰ νόμος τὸν μοιχὸν εἰς ἱερὸν μὴ εἰσιέναι. καὶ νόμος πάλιν τὸν ἀριστέα εἰς ἱερὸν τὴν πανοπλίαν ἀνατιθέναι. μοιχὸς δέ τις ἀριστεύσας ἀνέθετο τὴν πανοπλίαν. μάχη εὐθὺς τοῖς τέως μηδὲν ἔχουσι μαχόμενον νόμοις εἰργάσατο. εἰργάσατο δὲ τὸ συμβὰν τὴν ἐναντίωσιν. οἷον τὸ τὸν μοιχὸν ἀριστεῦσαι. φασὶ δὲ ὅτι καὶ διπλῆ τίς ἐστι ζήτησις ῥητοῦ καὶ διανοίας ἡ ἀντινομία. εἰ γὰρ πᾶν ῥητὸν ἢ ἑτέρῳ ῥητῷ ἢ διανοίᾳ λύεται. ἕκαστον δὲ τῶν ῥητῶν παρὰ τοῦ ἐναντίου τῇ διανοίᾳ λύεται. διπλοῦν ἂν εἴη ῥητὸν καὶ διάνοια. δεῖ δὲ καὶ τοῦτο προσθεῖναι. ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις δεῖ τὸν ἕτερον τῶν νόμων παραβεβάσθαι. καὶ τοῦτο ὁμολογούμενον εἶναι. ἔσθ' ὅτε δὲ τούτου σαφέστερον διὰ τοῦ προβλήματος τὸ λεγόμενον. οἷον νόμος τὸν ἀποδύντα τὴν σκευὴν, θανάτῳ ζημιοῦσθαι. καὶ νόμος τὸν πατέρα ἄταφον περιορῶντα θανατοῦσθαι. πένης στρατιώτης τοῦ πατρὸς ἀποθανόντος, ἀπέδοτο τὴν πανοπλίαν καὶ ἔθαψε τὸν πατέρα. καὶ ὑπάγεται τῷ νόμῳ. ἰδοὺ γὰρ ἐνταῦθα σαφῶς θάτερος τῶν νόμων παραβέβαται. ἐν τοῖς οὖν τοιούτοις ὁμολογῶν παραβεβάσθαι τὸν νόμον, κυριώτερον δείξει τοῦ παραβεβασμένου τὸν σεσωσμένον. εἴτε ἀπὸ τοῦ παλαιότερον εἶναι ὡς ἂν ὁ καιρὸς ὑπουργῇ, εἴτε ἀπὸ τοῦ νομοθέτου. οἷον Σόλων μέν ἐστιν ὁ τοῦτον τεθεικώς. τὸν δ' ἄλλον ἕτερος. τότε γὰρ ὁ δικαστὴς κρινεῖ οὐκ εἰ παραβέβηκεν, ὡμολόγηται γὰρ, ἀλλ' ὁ πότερον, ὁ παραβὰς ἐστὶν ἀνεύθυνος. δεῖ δὲ προσέχειν οἱ κύριοι ἄμφω οἱ νόμοι, καὶ τὰ δύο ῥητὰ ἐν ἀντινομίᾳ, κεκυρωμένα ᾖ. ἴσθι δὲ ἔτι ἐπειδὴ συμβαίνει τὸ μὲν ἐν πάλαι κεκυρῶσθαι τὸ δὲ ἐν νῦν εἰσάγεσθαι. τοῦτο δὲ οὐ ποιεῖ ἀντινομίαν ἀλλὰ πραγματικήν. οἷον, νόμος ἐν τρισὶν ἡμέραις τοῦ πολέμου βουλεύεσθαι. Ἐλάτειαν Φιλίππου καταλαβόντος, γράφει Δημοσθένης Ἀθηναίους προελθεῖν, καὶ κρίνεται. ἐνταῦθα γὰρ οὔπω τὸ ψήφισμα, ἐπειδὴ κεκύρωτο, ὁ νόμος μὲν ὁ πρότερος οὐ παρεβέβαστο. καὶ τοῦτο χάριν ἀντινομία μὲν οὐκ ἔστι. πραγματικὴ δὲ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν. βουλεύονται γὰρ εἰ δεῖ τὸ ψήφισμα κύριον εἶναι, ἢ μή. καὶ εἰ συμφέρει τῇ πόλει, ἢ οὔ. κατὰ δὲ ῥητὸν ἔφαμεν καὶ διάνοιαν τὴν τοιαύτην πραγματικήν. ἐπειδὴ ὁ φεύγων φησὶν

ὅτι διὰ τὸ συμφέρον, τὴν τῶν τριῶν ἡμερῶν προθεσμίαν ὁ νομοθέτης εἰς βουλὴν παρέχει. τὸ συμφέρον δὲ, τὸ ὡς τάχιστα τὸν πολέμιον ἀμύνασθαι. ἄλλως τε καὶ ὁ νόμος ἔρρωται. ὅτε καθ' ἑτέρων αὐτοὶ χωρεῖν προαιρούμεθα, οὐχ ὅτε ἡμῖν ἐπιόντες ἄλλοι φαίνονται. οὐ χεῖρον δὲ ἴσως οὐδὲ τοῦτο ἀγνοεῖν, ὡς ἔστι τι ὁρικὸν ζήτημα, δοκοῦν εἶναι ῥητὸν καὶ ἀντινομία. οἷον, νόμος τὰ εὑρισκόμενα λάφυρα τοῦ στρατηγοῦ εἶναι. καὶ νόμος τὰ ναυάγια τῶν τελωνῶν εἶναι. λάφυρα χειμῶνος γενομένου εἰς τοὺς λιμένας ἠνέχθη καὶ ἀμφισβητοῦσι περὶ αὐτῶν οἱ τελῶναι καὶ ὁ στρατηγός. ἐνταῦθα οὐ δεῖ τῇ τῶν νόμων ἀναγνώσει προσέχοντας πλανηθῆναι, ἀλλὰ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων σκοπεῖν. ὡς γὰρ εἴρηται καὶ ἐν ταῖς νομικαῖς πραγμάτων ὁρῶμεν ἐξέτασιν, καὶ ἐν ταῖς δικαιολογικαῖς νόμων ἀνάγνωσιν, καὶ οὐ δή που παρὰ τοῦτο ἢ τὰς λογικὰς νομικὰς φήσομεν, ἢ τὰς νομικὰς λογικάς. οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ παρόντι προβλήματι εἰ καὶ νόμοι εἰσὶν οἱ ἐγκείμενοι, οὐ παρὰ τοῦτο νομικὴν ἀποφαινούμεθα τὴν ζήτησιν. οὐδὲ γάρ ἐστιν ἡ κρίσις εἰ κύριός ἐστιν ὁ νόμος ἢ μή. οὐδὲ γὰρ ὁ εἷς παραβέβασται νόμος, ἅτερος δὲ σέσωσται. ἀλλ' ἔστι περὶ τὴν ἰδιότητα τοῦ ὀνόματος, εἰ δεῖ λάφυρα ταῦτα καλεῖν ἢ ναυάγια. ὅπερ τῷ χρόνῳ μᾶλλον προσήκει. ὁ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ πρώτου χρόνου λάφυρά φησι ταῦτα εἶναι, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ συμβάντος ναυάγια. ἐμέμψαντο δέ τινες Ἑρμογένει ἀφ' ὧν εἶπεν ἢ καὶ ἑνὸς διαιρουμένου. φασὶ γὰρ ὡς οὐ δύναται ὁ εἷς διαιρεῖσθαι εἰς δύο νόμους. ὁ δὲ αὐτὸς ἑαυτῷ ἐναντίος εἶναι. ἀλλ' οὐδὲ τὸ παράδειγμα τῶν συνεστώτων, πῶς γὰρ οἷόν τε κατὰ ταυτὸν τοὺς δύο βιάσασθαι. ἔστιν οὖν ἀσύστατον κατὰ τὸ ἀπίθανον καὶ διάνοιαν. ἄλλως τε δὲ καὶ ἐξισάζει ἐπ' ἀμφοῖν γὰρ ὁ νόμος τὴν ἐξουσίαν δίδωσι τὴν αὐτὴν, εἰ καὶ διαφόροις αἰτήσεσιν. καὶ οὐδὲ τὸ μὲν, τοῦ νόμου πέπρακται. τὸ δὲ, παραβέβασται, ὅπερ ἀντινομίας ἴδιον. ἀλλ' οὐδὲ ὅμοιόν τι ἄλλο τούτου τοῦ εἴδους εὑρήσεις. ἔξω οὐδενὸς γὰρ ἄλλου ζητήματος εὑρεθείη τοιοῦτο παράδειγμα. ἔστι γὰρ καὶ περὶ ἓν ῥητὸν ἀντινομία. μὴ διαιρουμένου μὲν τοῦ ῥητοῦ, ἐξ ἴσου δὲ παρ' ἑκατέρου μέρους προφερομένου τοῦ ῥητοῦ. οἷον, νόμος τὸν μὴ ἐπαμύνοντα δεομένοις τοῖς γονεῦσιν, ἄτιμον εἶναι. ῥήτορος γονεῖς ἔθεντο διαζύγιον. ἐκάλεσαν ἀμφότεροι εἰς τὸ δικαστήριον εἰς συνηγορίαν, συνηγόρησε τῇ μητρί. νενίκηκεν. ὁ πατὴρ ἡττηθεὶς, ὑπάγει αὐτὸν τῇ ἀτιμίᾳ. καὶ ἡ μήτηρ ἀντιλέγει. ἐνταῦθα γὰρ τὸ ῥητὸν οὐ διαιρεῖται. ἐξ ἴσου δὲ παρ' ἑκατέρου προφέρονται. τοῦ γὰρ πατρὸς τὸ μὴ βεβοηθηκέναι προβαλλομένου. τῆς δὲ μητρὸς πάλιν τὸ βεβοηθηκέναι, ἐξ ἴσου οἱ δύο τὸ ῥητὸν ἀναγινώσκουσιν. ἔστι καὶ ἕτερον παράδειγμα περὶ τούτου τοῦ ζητήματος. νόμου γὰρ τοῦ αὐτοῦ κειμένου. ληφθείς τις ὑπὸ λῃστῶν. ἔγραψε τῇ γυναικὶ περὶ λύτρων. ἡ γυνὴ δακρύουσα ἐτυφλώθη. ὁ παῖς ἐξελθὼν δέδωκεν ἑαυτὸν ἀντὶ τοῦ πατρὸς τοῖς δεσμοῖς. ἔρριψαν αὐτὸν οἱ λῃσταὶ εἰς τὴν θάλασσαν. προσηνέχθη τῇ πόλει. βούλεται θάψαι αὐτὸν ὁ πατὴρ, καὶ ἡ μήτηρ ἀντιλέγει ὡς ἀμελήσαντος αὐτοῦ ἐν τῇ πηρώσει τῆς μητρός. καὶ ταῦτα μὲν οἱ μεμφόμενοι Ἑρμογένει. ἔστι δὲ εἰπεῖν ὡς οὐδὲν ἄξιον μέμψεως. ἔχει διὰ τοῦτον Ἑρμογένης. ἀλλὰ κἀκεῖνο συνίσταται. ὡς γὰρ τοὺς μὴ φύσει ἐναντίους νόμους ἡ περίστασις ποιεῖ ἐναντίους, οὕτω καὶ τὸν ἕνα νόμον ἡ περίστασις ἀντιφάσκειν ἑαυτῷ ποιεῖ. ἄλλως τε καὶ εἴ τις ἀκριβῶς σκοπήσοι, οὐδὲ ἓν τὸ τοῦ νόμου ῥητόν. ἀλλ' ἓν μὲν τῇ προφορᾷ, διττὸν δὲ τῇ ἐννοίᾳ. ἄλλο γὰρ ἡ τοῦ γάμου αἵρεσις καὶ ἄλλο ἡ τοῦ θανάτου. εἰ τὶς μὲν οὖν μέμψιν διὰ τοῦτο κινοίη τῷ τεχνικῷ, ὥσπερ ἓν ῥητὸν βουλομένῳ δεῖξαι ἀντινομίαν. ὁ δὲ διπλοῦν τέθεικεν, ἴσως οὐκ ἄτοπος. ἐπεὶ κατά γε τὰ ἄλλα, ἄτοπος καὶ συκοφάντης. οὔτε γὰρ τὸ περὶ τοῦ ὑποδείγματος εἰρημένον ἀδιώκτον. εἰ γὰρ καὶ κατὰ ταυτὸν εἴρηκεν ὁ τεχνογράφος, οὐδή που καὶ τὸ ἀκαριαῖον. εἰκὸς γὰρ καὶ πρότερον θατέραν ἐγνωκέναι καὶ

μηδὲν ταύτην κατ' αὐτοῦ κινῆσαι, τῇ ἐλπίδι τοῦ γάμου τέως ἡσυχάζουσαν. μετὰ μικρὸν δὲ αὖθις ἀκούσαμεν, ὡς ἑτέραν διέφθειρε τότε τὴν τοῦ θανάτου κατ' αὐτοῦ κινῆσαι αἵρεσιν. ὡς εἶναι τὴν περίστασιν διττὴν, ἀπό τε τοῦ χρόνου καὶ τοῦ προσώπου. δεῖ δὲ καὶ τὸ ἐξισάζειν αἰτιᾶσθαι, ὡς ἀσύστατον ποιοῦντος τὸ πρόβλημα, σκαιοῦ καὶ ἑαυτῷ περιπίπτοντος. εἴγε καὶ ἐφ' οὗ παρέθεντο αὐτοὶ ὑποδείγματος τοῦτο εὑρίσκεται. φημὶ τὸ ἐξ ἴσου ἑκάτερα τὰ μέρη τὸ ῥητὸν προσφέρειν. τὸ δὲ λέγειν ὡς οὐκ ἔστι τι παραβεβασμένον τοῦ ῥητοῦ, ἀνόητον. καὶ γὰρ παραβέβασταί τι τοῦ ῥητοῦ, τῇ τῆς ἑτέρας γὰρ παραβέβασται ἡ τῆς προγενεστέρας ἐλπὶς τοῦ γάμου. οὐδὲ γὰρ ἐνῆν τὰς δύο εἰς ὑμέναιον ἀγαγέσθαι. τὸ δὲ μονήρες τοῦ ζητήματος αἰτιᾶσθαι, πάντη ἄλογον. πολλὰ γάρ τοι αὐτά ἐστιν εὑρεῖν ζητήματα ἐν ταῖς στάσεσι μονήρη φημί. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Δεῖ τὰ δύο ῥητὰ ἐν ἀντινομίᾳ κεκυρωμένα εἶναι. τοῦτο δὲ εἶπον. ἐπειδὴ συμβαίνει τὸ μὲν ἐν πάλαι κεκυρῶσθαι. τὸ δὲ ἐν νῦν εἰσάγεσθαι. τοῦτο δὲ οὐ ποιεῖ ἀντινομίαν ἀλλὰ πραγματικὴν, ὥς φησιν ὁ πορφύριος. οἷον. νόμος ἐκέλευε ἐν τρισὶν ἡμέραις περὶ πόλεμον βουλεύεσθαι. ἐλάτειαν καταληφθέντος φιλίππου γράφει δημοσθένης αὐθημερὸν ἐξιέναι. αἰσχίνης ἀντιλέγει. ἐν τούτῳ γὰρ ὁ μὲν νόμος κεκύρωται. τὸ δὲ εἰσφερόμενον ψήφισμα δοκιμασθῆναι δεῖ. ἔοικε δὲ μᾶλλον ὁ πορφύριος ἀγνοεῖν τὴν διαφορὰν πραγματικῆς τῆς κατὰ ἀντινομίαν καὶ ἀντινομίας αὐτῆς. ἔστι γὰρ ὅτε καὶ ἡ πραγματικὴ κεκυρωμένη ἔχει τοὺς δύο νόμους. ἀλλ' ἐν μὲν τῇ ἀντινομίᾳ ἤδη ἤδη παραβεβασμένῳ νόμῳ ἡ κρίσις. ἐν δὲ τῇ πραγματικῇ βουλή ἐστι καὶ σκέψις, τίνα μὲν δεῖ παραβῆναι τῶν νόμων, ποῖον δὲ ἐᾶσαι κεκυρωμένον. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀποδυομένου τὴν πανοπλίαν στρατιώτου καὶ θάψαντος τὸν πατέρα. ἰδοὺ γὰρ ἐνταῦθα παρέβη τὸν νόμον ὁ στρατιώτης. ἐν δὲ τῇ πραγματικῇ ζητεῖται εἰ δεῖ παραβῆναι. οἷον. νόμος τὸν τύραννον ὑπερόριον ῥίπτεσθαι. καὶ τὸν σκηπτῷ βληθέντα αὐτοῦ θάπτεσθαι οὗ ἔπεσεν. ἠνέχθη σκηπτὸς ἐπὶ τὸν τύραννον, καὶ βουλεύονται. ἐν τούτῳ νόμος οὐ παραβέβασται. οὐδὲ ἐπὶ ἤδη γενομένῃ παρανομίᾳ ἡ κρίσις, ἀλλὰ βουλὴ πρόκειται ποῖον τῶν νόμων δεῖ μᾶλλον παραβῆναι. ἴδιον δὲ καὶ τοῦτο ἀντινομίας τὸ τὸν κρινόμενον παραβεβηκέναι μὲν νόμον, νόμῳ δὲ κεχρῆσθαι. Η καὶ πλειόνων. τοῦτο προσέθηκεν ἐπειδὴ ἔστι καὶ ἐκ τριῶν νόμων ἀντινομία. οἷον νόμος τῷ προδότῃ συμφεύγειν τοὺς παῖδας. καὶ τὸν κατασχόντα φυγάδα θανάτῳ ζημιοῦσθαι. καὶ τῷ ἀνδρὶ τυφλῷ ὄντι ὀρεγέτω χεῖρα ἡ γυνή. προδότῃ οὐ συνῆλθεν ἡ θυγάτηρ ὀρέγουσα τῷ ἀνδρὶ τυφλῷ ὄντι χεῖρα. ἀπέκτεινεν αὐτὴν ὁ στρατηγὸς ὡς κατασχοῦσαν, καὶ κρίνεται φόνου. διαφέρει δὲ τῆς ἐκ δύο νόμων ἀντινομίας. ὅτι ἐκεῖ μὲν ὁμολογεῖ παραβῆναι νόμον, καὶ ἀπὸ τῆς ἀντιλήψεως ἄρχεται, ὡς ἐπὶ τῆς ὀρεγούσης τῷ ἀνδρὶ τυφλῷ ὄντι χεῖρα.

Η καὶ ἑνός. τὸ γὰρ ἐν διαιρούμενον, ἀναπληροῖ δύο νόμων τάξιν. καὶ γίνεται νόμος ἕκαστον μέρος ἑκάστῳ τῶν προσώπων ἀντὶ νόμου ἐντελοῦς. τέλειον γάρ ἐστιν ἕκαστον τῶν μερῶν, καὶ οὐδὲ ἐναντίον ἕκαστον αὐτῶν τῷ ἄλλῳ κατὰ φύσιν. ἢ γὰρ τόδε ὁρίζεται ἢ τόδε. ἀλλὰ πάλιν κἀνταῦθα ἡ περίστασις καὶ ἡ πλοκὴ τὴν μάχην ἐποίησεν. Καὶ ὅλως διπλῆ τίς ἐστι ζήτησις. ζητητέον εἰ διπλῆ ἐστιν ἐξέτασις ῥητοῦ καὶ διανοίας. διατί μὴ διπλοῦν ῥητὸν καὶ διάνοια καλεῖται ἡ ἀντινομία, ὥσπερ διπλοῖ εἰσι στοχασμοὶ καὶ ὅροι. λέγομεν. ὅτι ἐν ῥητῷ καὶ διανοίᾳ παράβασις εὑρίσκεται νόμου. ἐν δὲ τῇ ἀντινομίᾳ τῶν νόμων ὁ ἕτερος εὑρίσκεται φυλαττόμενος. τὸ οὖν διάφορον ἐποίησε στάσιν ἑτέραν. ὀλίγη γὰρ ἐναλλαγὴ στάσιν ἑτέραν ἐργάζεται. ἐν δὲ τῷ στοχασμῷ ἐπὶ πάντων τῶν εἰδῶν τὸ ὅμοιον σώζεται. διπλοῦ δὲ ὅμως τούτου. ἐπειδὴ ἀμφότερα διπλᾶ δείκνυται, οὐχ ὥσπερ ἐν ῥητῷ καὶ

διανοίᾳ ὁ μὲν τὸ ῥητὸν, ὁ δὲ τὴν διάνοιαν. ἀμφότερα ἀμφότεροι κέκτηνται. ἑκάτερος γὰρ λύσας τῇ διανοίᾳ τὸ τοῦ ἐναντίου ῥητὸν, οὕτως ἐπισάξει τὸ ἴδιον. καθολικὸν γὰρ τοῦτο τοῖς βλάπτουσι ῥητοῖς ἀντιτάττειν τὰς διανοίας. εἰκότως δὲ διπλᾶ τέθηκε τὰ παραδείγματα. ἐπειδὴ γὰρ προείρηκε τὴν ἀντινομίαν γίνεσθαι, ἢ περὶ δύο ῥητὰ ἢ περὶ ἓν διαιρούμενον τὴν ζήτησιν εἶναι, πιστοῦται τοῖς παραδείγμασιν. ἔδοξε δὲ τοῦτο ἰσάζειν. ἥ τε γὰρ βία ἴση, καὶ τὰ πρόσωπα ἴσα. καὶ ὁ καιρὸς δὲ ἄδηλος ποτέρα * ποτέρα. ὥστε μὴ δὲ ταύτῃ διαφέρειν. καὶ ὁ μὲν μινουκιανὸς οὐκ ἰσάζειν φησὶ, διὰ τὸ ἀνόμοιον τῆς αἰτήσεως. ἡ μὲν γὰρ γάμον αἰτεῖ, ἡ δὲ θάνατον. ἔοικε δὲ οὐκ εἶναι αὕτη ἰσχυρὰ διαφορὰ, πρὸς τὸ μὴ ἐξισάζειν τὸ πρόβλημα. εἰ γὰρ καὶ διάφορα τὰ τῆς αἰτήσεως, ἀλλ' οὖν ἰσάζει τῷ ἀμφοτέρας αἰτεῖν τι. λεπτὴ δέ τις ὑπάρχει διαφορά. δύναται γὰρ ἡ αἰτοῦσα θάνατον λέγειν. ὡς εἰ τεθνήξεται, ἀμφότεραι λήψονται δίκην τῆς βίας. καὶ οὐδὲν μᾶλλον ὑπὲρ αὐτῆς ἢ καὶ ὑπὲρ ἐκείνης αἰτεῖ. ἡ δ' αὖ γάμον αἰτοῦσα, δύναται χρήματα αὐτῇ δώσειν ἐπαγγείλασθαι ὑπὲρ τῆς βίας. αὕτη μὲν τῆς ἀντινομίας ἡ φύσις. ὁ δὲ μινουκιανός φησι καὶ τοιαύτην ἑτέραν ἀντινομίαν γίνεσθαι, ἐν ᾗ εἷς μέν ἐστιν ὁ νόμος οὐδὲ οὗτος διμερὴς, δύο δὲ πρόσωπα τῷ αὐτῷ κεχρημένα νόμῳ. οἷον ἠρίστευσαν δύο ἀδελφοί. καὶ ὁ μὲν αὐτῶν αἰτεῖ ἀναιρεθῆναι τὴν κατὰ τῆς μητρυιᾶς γραφήν. ἀπέκειτο γὰρ κατ' αὐτῆς κατηγορία. ὁ δὲ εἰσελθεῖν ἀξιοῖ. ἐνταῦθα γὰρ ὁ μὲν νόμος εἷς καὶ τοῦτο οὐδὲ μεμερισμένος. ἰσχυρίζονται δὲ τῷ αὐτῷ ἀμφότεροι. διαιρήσεις δέ φησι τὴν ἀντινομίαν ταύτην ἀπὸ συγκρίσεως ἀρξάμενος, τίς νομιμωτέρα αἴτησις. τίς δικαιοτέρα.

Η μέντοι ἀμφιβολία, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματός ἐστι φανερά. ἔστι γὰρ ἀμφιβολία ἀμφισβήτησις περὶ ῥητὸν ἐκ προσῳδίας ἢ διαστάσεως συλλαβῶν γενομένη. ἐκ μὲν προσῳδίας. οἷον ἑταίρα χρυσία εἰ φοροίη. δημόσια ἔστω. πεφώραταί τις φοροῦσα. καὶ ἡ μὲν, τὰ χρυσία φησὶν εἶναι δημόσια, προπαροξυτόνως ἀναγινώσκουσα τὸν νόμον. οἱ δὲ, οὐ τὰ χρυσία, ἀλλ' αὐτὴν δημοσίαν εἶναι παροξυτόνως ἀναγινώσκοντες. περὶ δὲ διάστασιν συλλαβῶν. οἷον δύο ἦσαν τῷ παῖδες. λέων καὶ πανταλέων. καὶ τελευτῶν ὁ πατὴρ, διέθετο οὕτως. ἐχέτω τὰ ἐμὰ πανταλέων. καὶ ἑκάτερος ἀντιποιεῖται πάντων. ὁ μὲν ὑφ' ἓν ἀναγινώσκων πανταλέων. ὁ δὲ, διιστὰς πάντα, εἶτα λέων. ταύτας μὲν οὕτως ἐπιγνωσόμεθα. ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. τελευταία τῶν νομικῶν ἡ ἀμφιβολία. ἀμφίβολος γὰρ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματός ἐστιν. ὅθεν καί τινες οὐδὲ στάσιν αὐτὴν ἀξιοῦσιν εἶναι, λέγοντες μὴ συνίστασθαι τοιαῦτα ζητήματα. ἐμπίπτει γὰρ εἰς τὸ ἐξισάζον. τοῦ μὲν λέγοντος ἄνευ διαστολῆς, τοῦ δὲ μετὰ διαστολῆς ἀναγινώσκοντος. καὶ δοκεῖ μὲν ἀδιάκριτον εἶναι, ὅσον ἐκ τῶν ἐγκειμένων. ἄδηλος γὰρ ἐν τούτοις ἡ διάνοια. διὰ τοῦτο οὖν ὡς ἔφαμεν οὐδὲ στάσις εἶναι πρὸς ἐνίων ἠξίωται. ἡμεῖς δὲ φαμὲν εἶναι, ἄπορον δέ. ὅθεν καὶ οἱ ῥήτορες τὰς τοιαύτας ἐκφεύγουσι ζητήσεις. καὶ ἔστι μὲν ἄπορος καθ' ἑαυτὴν παραλαμβανομένη. ὡς μέρος μέντοι ἐν τοῖς ἄλλοις, ζητήμασι παραλαμβανομένη, μείζονα τὴν εὐπορίαν λαμβάνει. ἔστι τοίνυν στάσις. ἡ γὰρ τέχνη μιμουμένη τὴν ἀλήθειαν, περὶ πάντων ἡμῖν παραδέδωσιν. * εἰκὸς γὰρ καὶ τοιαῦτα συμβαίνειν. αἱ μὲν οὖν ἄλλαι στάσεις τῶν νομικῶν περὶ τὸ πρᾶγμα τὴν ζήτησιν ἔχουσαι, σαφεῖς τυγχάνουσι καὶ πρόδηλοι τί βούλονται λέγειν ὅσον ἀπὸ τῶν ἐγκειμένων ῥητῶν. αὕτη δὲ τὴν ἀρχὴν ἀμφίβολός ἐστιν. οἷον πῶς δεῖ τὸ ῥητὸν ἀναγινώσκειν ἢ νοεῖν. διὰ ταῦτα μὲν οὖν αὕτη τελευταία τῶν νομικῶν. γίνεται δὲ ἀμφιβολία κατὰ τρόπους παρὰ τὴν διαστολήν. ὃ καὶ κατὰ συνθεσίν τινες. οἷον, τελευτῶν τις ἔγραψεν ἐν διαθήκαις, ἡρακλέα στῆσαι

χρυσοῦν ῥόπαλον ἔχοντα. ἔστι γὰρ προσδιάφορόν τι στιγμὴν, διάφορον καὶ διάνοιαν ποιεῖ. παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν· ξέρξου ἐπιόντος, ἔχρησεν ὁ θεὸς τεῖχος τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύοπα ζεύς. καὶ οἱ μὲν, συμβουλεύουσιν ἔχεσθαι τῆς ἀκροπόλεως, ῥάχῳ γὰρ ἐπέφρακτο. οἱ δὲ, ἐμβαίνειν εἰς τὰς ναῦς. καὶ πάλιν· ὦ θεία σαλαμὶς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν. ἀμφίβολον γὰρ ποῖα τέκνα λέγει τῶν βαρβάρων ἢ τῶν ἑλλήνων. καὶ πάλιν· δὶς περὶ τῶν αὐτῶν δίκας μὴ εἶναι. φόνου κριθείς τις ἀπέφυγεν. ἑτέρου χρωμένου αὐτῷ ἀνεῖλεν ὁ θεὸς, ἀνδροφόνοις οὐ χρῶ. καὶ κρίνεται πάλιν φόνου. καὶ τὸν νόμον προβάλλεται ὁ φεύγων, δίκην τὸ δικάσασθαι καλῶν. ὁ δὲ οἶον διώκων δίκην τὴν τιμωρίαν ἀξιῶν εἶναι, ἕλκει πάλιν ὡς εἰς δικαστήριον τῷ μὴ δοῦναι τοῦ φόνου ποινήν. καὶ πάλιν· παῖς μὴ μαρτυρείτω. διώκεται ἔστι μεταληφθῆναι περὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ δούλου καὶ τοῦ ἀνήκου. τούτοις δὲ παραπλήσιον καὶ τὸ περὶ τῷ δημοσθένει ἐν τῷ παραπρεσβείας· ἐν οἷς τοῦ θεοῦ χρήσαντος τοὺς ἡγεμόνας φυλάττεσθαι, κατασκευάζει ὁ ῥήτωρ ἀπὸ τοῦ καιροῦ, ὅτι τοὺς ῥήτορας λέγει. εἰρήνη γὰρ ἔχρησεν οὐκ ἐν καιρῷ πολέμου. διαιρῇ δὲ καὶ πλάσσαι αὐτὸ ὡς ζήτημα, οὕτω. τοῦ θεοῦ χρήσαντος ἡγεμόνας φυλάττεσθαι, ἀντιπροβάλλονται ἀλλήλους οἱ ῥήτορες καὶ οἱ στρατηγοί. δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι χρὴ τὸν ῥήτορα εὐθυνοῆσαι ὀξυτάτην διαφοράν. ἔστι δὲ παρ' ὁμωνυμίαν, ὅταν τὸ ἓν ὄνομα μὴ ἓν ἀλλὰ πλείονα σημαίνῃ. ἔστι καὶ παρὰ προσῳδίαν ἀμφιβολία ὡς ἐφ' οὗ παρέθετο τῆς ἑταίρας ὑποδείγματος ὁ τεχνικός. τῆς δὲ κατὰ πτῶμα ἀμφιβολίας παράδειγμα τόδε. κατέλιπέ τις φίλῳ τὴν οὐσίαν προστάξας τὸν αὐτοῦ παράσιτον τρέφειν ἐνδεκα ἔτεσι. καὶ ὁ μὲν ἀξιοῖ ἕνδεκα, δασύνων· ὁ δὲ ψιλῶς ἐν δέκα ἔτεσιν. τὸ ἓν τοίνυν πρὸς μὲν τὸν παράσιτον, ἀριθμὸς ἂν εἴη· πρὸς δὲ τὸν κληρονόμον, πρόθεσις. τὸ δὲ περὶ διάστασιν συλλαβῶν, τινὲς διαβάλλουσι φάσκοντες ἀσύστατον εἶναι τοῦτο κατὰ τὸ ἰσάζον. οὔτε γὰρ τέχνης οὔτ' ἄλλου τινὸς διαφορὰ παρέχει ὕλης λόγον. ἀλλὰ φαμὲν ὡς εἰ καὶ τὸ παράδειγμα ἐναλλαγῇ ποιότητος διορθωθῆναι. οἷον, εἰ οὕτως εἴπωμεν· δύο ἦσαν τῷ παῖδες λέων καὶ πανταλέων. τοῦ μὲν λέοντος ῥήτορος ὄντος· τοῦ πανταλέοντος δὲ ἰατροῦ. ἡ γὰρ τῶν προσώπων ποιότης, ὑγιὲς τὸ ζήτημα ἀποφανεῖ ἐκ περιστάσεως χρόνου ἢ αἰτίας τὸ ἄρτιον αὐτοῦ περιποιοῦσα. χρόνου μὲν εἰ πανταλέων λέγοι ὡς ἰατρῷ χαρίζεσθαι τὸν πατέρα αὐτὴν τὴν οὐσίαν, διὰ τὸ πολλῆς αὐτὸν ἠξιῶσθαι παρὰ τὸν τῆς νόσου καιρὸν θεραπείας. αἰτίας δὲ εἰ λέων πανταλέων πάλιν λέγοι ὡς ῥήτορι χαρίζεσθαι αὐτῷ τὸν πατέρα τὴν οὐσίαν πᾶσαν τῷ περίβλεπτον δι' αὐτὸν γενέσθαι καὶ πᾶσι περιβόητον καὶ θαυμάσιον. ἔνθεν καὶ πλέον ἀγαπᾶσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς, πανταλέοντος. οἶδε δὲ ταύτην καὶ δημοσθένης τὴν ζήτησιν. ὡς ἐν τῷ παραπρεσβείας, εἰ μὲν οὖν ἀνεῖλεν ὁ θεὸς τοὺς ἡγεμόνας φυλάττεσθαι. καὶ ἐν τῷ κατὰ ἀριστοκράτους. ἐν οἷς φησιν. ἐάν τις ἀποκτείνῃ χαρίδημον, ἀγώγιμος ἔστω. ὁ μὲν γὰρ τὸ ἀγώγιμον, ἀντὶ θανάτῳ λέγει εἶναι. ὁ δὲ ἀντὶ κρίσει. ἰστέον δὲ ὡς λύονται αἱ ἀμφιβολίαι δοκοῦσαι ἐξισάζειν ἀπὸ τῶν εἰκότων καὶ τῶν ἄλλων τεκμηρίων. οἷον, τὸ μὲν τοῦ λέοντος καὶ τοῦ πανταλέοντος ἀπὸ τοῦ τίνι μᾶλλον ὁ πατὴρ προσετίθετο τῶν παίδων. τούτῳ γὰρ εὕρομεν παραχωρεῖν τῆς οὐσίας, ὃν πλέον ἔστεργεν. τὸ δὲ τῆς ἑταίρας παραδείγμασι τοῖς προγεγενημένοις. οἷον, ἔτι τοιοῦτον ἐπράχθη καὶ πρώην κατὰ τοῦτο καὶ νῦν. τὸ δὲ τοῦ τελευτῶντος καὶ διαθεμένου περὶ τοῦ ἄρεος, ἀπὸ τῆς περιουσίας. αὕτη γὰρ ὡς ἔχει εὐπορίας ἀποφανεῖ τὴν γνώμην τοῦ διατιθεμένου, εἴ τε πάντα τὸν ἄρεα εἰς δόρυ μόνον διαγορεύει γενέσθαι χρυσοῦν. δῆλον γὰρ ὡς ἡ μὲν ἐξικνεῖται ἡ περιουσία

τοῖς τε κληρονόμοις περιποιῆσαι τὸ ἱκανὸν, τῇ τε τοῦ ἀνδριάντος ὕλῃ ὑπουργῆσαι, ἔχει τινὰ λόγον ἡ τῶν ἀντιποιουμένων τοῦ χρυσοῦ ἀνδριάντος ἀξίωσις. εἰ δ' ἀπόρως ἔχοι, οὐδὲν ὠφελήσει, κἂν εἰ προβάλλοιντο οἱ ἀντιλέγοντες, μὴ δεῖν ἐν μέρει μὲν τιμᾶν ἄρεα τῷ χρυσῷ δόρατι. ἐν μέρει δ' ἀτιμοῦν τῷ χαλκοῦν ὅλον ποιεῖν. οὐδὲ γὰρ ἀντὶ βλάβῃ τῶν κληρονόμων εἴποιεν ἂν αὐτοὶ διατίθεσθαι τὸν πατέρα.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ζητητέον διατί μὴ εἴη ἀντεγκληματικὸς ὁ τοῦ χρησμοῦ τοῦ κελεύοντος τοὺς ἡγεμόνας φυλάττεσθαι. ἀντεγκαλοῦσι γὰρ ἑαυτοῖς οἱ ῥήτορες καὶ οἱ στρατηγοί. σημεῖον δὲ ἔχουσι τὸν χρησμόν. ἀλλὰ φαμὲν· ὅτι δεῖ τὸ σημεῖον φανερὸν εἶναι ἐν στοχασμῷ. ἐνταῦθα δὲ αὐτὸ τὸ ῥητὸν ἀμφιβάλλεται. ὥστε οὐκ ἂν εἴη σημεῖον. τοῦτο δὲ ἴδιον ἀμφιβολίας, τὸ ἑκάτερον ἀντέχεσθαι τοῦ ῥητοῦ. οἱ μὲν οὖν συνδίοικοι τῆς πόλεως ὡς μεγάλης τῆς οὐσίας οὔσης, ὁ δὲ κληρονόμος ὡς μικρᾶς, καὶ τὸ μὴ διηρῆσθαί τι τούτων ἐν τῷ ζητήματι, ἰσάζειν ποιεῖ τὸν λόγον. ἰστέον δὲ ὅτι ἀντὶ μὲν τῶν ἀληθινῶν ἀγώνων ἔχει τινὰ χώραν καὶ στάσιν ἡ ἀμφιβολία, διὰ τὸ ἐκ μαρτύρων ἢ γραμματίου ἢ τεκμηρίων, ἢ ἄλλοθέν ποθεν ἔχειν διαφορὰν τοὺς παρ' ἀμφοῖν λόγους. οἷον ὡς ἀντὶ τοῦ λέοντος καὶ πανταλέοντος. ἐὰν ἐπ' ἀληθεῖ ἀγῶνι τοιαύτη τις ἀμφισβήτησις ἐμπέσῃ, δύναται πολλάκις ὁ ἕτερος παρασχόμενος μαρτυρίαν ὡς περὶ αὐτὸν εὐνούστερος ἦν ὁ πατὴρ, διαφορὰν τινὰ ἐμποιεῖν. ὁ δὲ ἕτερος. ὅτι αὐτὸς εὔνους τῷ πατρὶ, ὅτι σώφρων, ὅτι οὐκ ἀσελγὴς, ὅθεν ἤρεσε τῷ πατρί. ἐν δὲ πλάσμασι πάντων ἰσαζόντων, πολλὴν ἀπορίαν ἔχει. πῶς γὰρ ἔσται ἐνθυμημάτων εὐπορία ἔνθα μηδὲ μία φορά. τινὲς δὲ παράδοξόν τι λέγειν ἐπιχειροῦσιν. ὅτι τοῦ στοχασμοῦ τὸ μέν ἐστι περὶ ῥητὸν, τὸ δὲ περὶ πρᾶγμα. καὶ τὸ μὲν περὶ πρᾶγμα, ποιεῖ αὐτὸν τὸν στοχασμὸν ὃν δὴ κυρίως οὕτως ὀνομάζομεν. τὸ δὲ περὶ ῥητὸν, ποιεῖ τὴν ἀμφιβολίαν. στοχαζόμεθα δὲ πότερον τόδε ἢ τόδε δηλοῖ τὸ ῥητόν.

Τὴν δὲ μετάληψιν οὐκ ἔθ' ὁμοίως. ἀλλ' ὅταν ἡ ζήτησις ᾖ, περὶ τοῦ εἰ δεῖ τὸν ἀγῶνα εἰσελθεῖν. ἐν γὰρ τῇ μεταλήψει οὔτε εἰ ἔσται τι προηγουμένως ζητήσειας, καθάπερ ἐν στοχασμῷ. οὔτε τί ἐστι καθάπερ ἐν ὅρῳ. οὔτε ὁποῖον τί ἐστιν, ὡς ἐν ταῖς λοιπαῖς. ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο εἰ δεῖ ζητῆσαί τι τούτων, παραγραφὴ γάρ ἐστι. δύο δὲ αὐτῆς εἴδη. ἡ μὲν γάρ ἐστιν ἔγγραφος, ἀπὸ ῥητοῦ τινος λαμβάνουσα τὴν ζήτησιν, ἡ δὲ ἄγραφος.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Τὴν μετάληψιν τελευταίαν ἔταξεν ἑρμογένης. καὶ δι' ἕτερα μὲν, μάλιστα δὲ διὰ ταῦτα. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι στάσεις περὶ τὸ πρᾶγμα καταγινόμεναι. ἤτοι ἄρνησιν ἔχουσι τοῦ κρινομένου πράγματος, ἢ τὸ μὲν ὁμολογοῦσι, τὸ δ' οὔ, ἤ τι τῶν τοιούτων. ἡ μετάληψις δὲ, οὐδὲ ἀπολογίας ἀξιοῖ τὸν κατήγορον. ἀλλ' ὅμως ἐκβολὴν ποιεῖται τοῦ πράγματος. αὕτη δ' ἡ στάσις λαμβάνει τὴν σύστασιν, ἀπὸ τῶν ἀνωτάτω δύο στάσεων. εἰρήκαμεν γὰρ ὅτι τὸ φανερὸν καὶ τέλειον πρᾶγμα διαιρεῖται εἴς τε τὰς λογικὰς καὶ τὰς νομικάς. ἔχει οὖν ἡ μετάληψις τὴν σύστασιν ἀπ' ἀμφοτέρων τούτων. ἀπό τε τῶν λογικῶν καὶ τῶν νομικῶν. διὸ καὶ αὐτὴν τὴν ποιότητα διάφορον ἔχειν. εἰ μὲν γὰρ ἔγγραφός ἐστιν, ἥ τις καὶ μετάληψις καὶ παραγραφὴ λέγεται. ἡ δ' ἄγραφος, ἥ τις καὶ κυρίως μετάληψις. ὥσπερ δὲ τὴν παραγραφὴν ὁμωνύμως μετάληψιν ἔφαμεν, τὴν μ̃ οὕτω δύναιτ' ἄν τις καὶ τὴν μετάληψιν καλέσαι παραγραφήν. ἔχει δὲ αὕτη ὡς ἔφαμεν ἔγγραφον ἀπὸ τῶν νομικῶν, τὴν δ' ἄγραφον, ἀπὸ τῶν λογικῶν. ὥστε εἰκότως μετὰ τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ἀποτέλεσμα. τεσσάρων δὲ οὐσῶν τῶν ποιουσῶν τὴν στάσιν. ὑπάρξεως. ἰδιότητος. ποιότητος. οὐδενὸς τούτων μετέχει ἡ μετάληψις. ἀλλὰ τὴν ζήτησιν ἔχει περὶ τοῦ εἰ δεῖ τὸν ἀγῶνα εἰσελθεῖν, ὡς καὶ αὐτός φησιν ὁ τεχνικός. μέμφονται δὲ αὐτὸν

τινὸς ὥσπερ πᾶσαν τὴν μετάληψιν περὶ τοῦ εἰ δεῖ τὸν ἀγῶνα εἰσελθεῖν ἀποφηνάμενον εἶναι. μόνης γάρ φασι τῆς ἐγγράφου εἶναι τοῦτο. ἡ γὰρ ἄγραφος, οὐ περὶ εἰσαγωγῆς ἔχει τὴν ζήτησιν. ἀλλὰ περὶ τῆς τοῦ πράγματος περιστάσεως. ἐὰν γὰρ ᾖ νόμος τὸν μοιχὸν ἐξεῖναι ἀποκτιννύναι καὶ τὴν μοιχευομένην. καταλάβοι δέ τις τὴν μητέρα μοιχευομένην, καὶ ἀποκτείνοι, εἶτα διὰ τοῦτο κρίνοιτο, οὐ περὶ εἰσόδου ἐστὶν ἡ ζήτησις ἐνταῦθα, ἀλλὰ περὶ αὐτῆς τῆς εὐθυδικίας. μεταλαμβάνεται γὰρ ἀπὸ τοῦ προσώπου, ὅτι παῖδα ὄντα οὐκ ἐχρῆν φονεῦσαι. ἐχρῆν οὖν διὰ ταῦτα οὕτως ὁρίσασθαι καὶ εἰπεῖν. τὴν δὲ μετάληψιν οὐκέτι ὁμοίως ἐπιγνωσόμεθα. ἔστι γὰρ αὐτῆς ἡ ζήτησις ἢ περὶ τοῦ τὸν ἀγῶνα εἰσελθεῖν. ἢ περί τινων τῶν περιστατικῶν. οὕτω γὰρ ἂν καὶ τὴν ἄγραφον περιλάμβανε, τὴν περὶ τὴν εὐθυδικίαν τὴν ζήτησιν ἔχουσαν μεταλαμβανομένην δὲ ἀπό τινος τῶν περιστατικῶν, καὶ τὴν ἔγγραφον τελείαν οὖσαν ἀπαγωγὴν τῆς εὐθυδικίας. πῶς δὲ αὕτη τῆς εὐθυδικίας ἐπάγει, καὶ τί ἐστιν εὐθυδικία λεκτέον. εὐθυδικία τοίνυν ἐστὶ, τὸ κατευθὺ τῆς δίκης ἰέναι. καὶ μὴ μόνον τὴν ἀπὸ τοῦ νόμου προβάλλεσθαι ἄδειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἀπολογίαν ποιεῖσθαι. ὡς ἔστι παρὰ πᾶσι τοῖς ἀρχαίοις εὑρεῖν ῥήτορσιν. οἷον ὡς ἐφ' οὗ λέγει ὁ τεχνικὸς ὑποδείγματος. ἑλκόμενος εἰς ἀπολογίαν τοῦ μὴ πεποιηκέναι τὸν φόνον. προβαλεῖται μὲν τὸν νόμον τοῦ μὴ ἐξεῖναι δὶς περὶ τῶν αὐτῶν διαγορεύοντα ἀγωνίζεσθαι. προσθήσει δὲ καὶ τὴν εὐθυδικίαν λέγων οὕτως. ὅτι εἰ καὶ μὴ νόμος ἐξαιρεῖταί με τοῦ κινδύνου, οὐδ' οὕτως ὑπεύθυνός εἰμι τιμωρίᾳ. οὐ γὰρ ἔδρασα φόνον. καὶ ταύτῃ καὶ τὴν πρὶν ἀπέφυγον δίκην. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἤδη τοσοῦτον. ἰστέον δὲ ὡς τελευταίαν πασῶν ἔταξε τὴν μετάληψιν, καίτοι δοκῶν τοῖς οἰκείοις μάχεσθαι κανόσι. λέγει γὰρ ὅτι ὅπου δ' ἂν εὑρεθείη τὸ παραγραφικὸν, πρῶτον ἐκεῖνο εἶναι δεῖ. πλὴν εἰ μή τι κωλύοι. ἐνίοτε γοῦν ἐξ ἀνάγκης καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ διαλλάττεται. οὐκοῦν χρὴ καὶ τὴν παραγραφὴν πρώτην γενέσθαι τῶν στάσεων πρὸς οὓς φαμὲν, ὅτι καλῶς ἄγαν ὁ τεχνογράφος ταύτην τὴν τάξιν ἐτήρησεν. οὐ γὰρ ἐνῆν μαθεῖν τὴν μετάληψιν. εἰ μὴ πρῶτον ἔγνωμεν δι' ὧν γίνεται μετάληψις. πῶς γὰρ ἐδυνάμεθα γνῶναι ὅτι οὐ δύναται πρᾶγμα μελετηθῆναι καθ' οἵαν δήποτε στάσιν μὴ πρότερον τὰς στάσεις μεμαθηκότες. ἄλλως τε καὶ ὅτι οὐδέποτε ἐκ τῆς στάσεως μελετᾶται. ἀλλ' ἀνάγκη τὴν παραγραφὴν τὴν εὐθυδικίαν ἔχειν. παραγραφὴ δὲ ἡ μετάληψις. οἷον, ἐγράψατο Τίμαρχος Αἰσχίνην παραπρεσβείας. καὶ παραγράφεται αὐτὸν κατὰ τὸν νόμον τὸν κελεύοντα τὸν ἑταιροῦντα μὴ λέγειν. καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἡ πρώτη ζήτησίς ἐστιν, εἰ δεῖ εἰσιέναι τὸν ἀγῶνα.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Καλῶς ὁ τεχνικὸς τελευταίαν ἔθηκε τὴν μετάληψιν. ἐπειδὴ καὶ ἐσχάτη τῶν ἄλλων τῇ δυνάμει τυγχάνει. οὐ γοῦν περὶ τοῦ πράγματος ἔχει τὴν ζήτησιν, ἀλλὰ περὶ μόνην τὴν περίστασιν στρέφεται, ὁμολογουμένου τοῦ πράγματος. χαρακτηρίζει δὲ αὐτὴν δι' ὧν καὶ νομίζει. ἐν ᾗ φησιν οὐ ζητοῦμεν οὐδὲν τῶν προειρημένων. τούτων γὰρ ὅσων ὡς ἐμνήσαμεν τῶν ἄνω ζητήσεων, εἰ ἔστι, τί ἐστιν ὁποῖον τί ἐστιν, ἐν τῇ μεταλήψει τούτων οὐδὲν ζητεῖται, οὐδὲ ἐξετάζεται. ἀλλ' εἰ δεῖ τούτων τῶν ἐν τούτοις ζητουμένων, ἢ τῇ κατ' οὐσίαν ἐξετάσει ἢ τῇ κατὰ ἰδιότητα. ἢ τῇ κατὰ ποιότητα εἰσενεχθῆναί τι. ὅθεν τινὲς λέγουσιν ὡς πρώτην αὐτὴν ἔδει ταχθῆναι. ἐπειδὴ παραγράφει τὸν ἀγῶνα. πεφύκασι δὲ πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐν ταῖς προτεθείσαις δίκαις αὐτὸ τοῦτο σπουδάζειν. τὸ μὴ δὲ εἰσελθεῖν, ἀλλὰ παραγράφεσθαι τὸν ἀγῶνα. ἀλλὰ λέγομεν, ὅτι τοῖς λέγουσι πρώτην δεῖν τάττεσθαι τὴν μετάληψιν, ὥσπερ ὑποτεμνόμενος τοὺς λόγους ὁ τεχνικὸς ὅρα πῶς ἀσφαλῶς ὡρίσατο. εἰ δεῖ τι τούτων εἰσενεχθῆναι φήσας. ἀδύνατον δὲ τούτων ἕν τι παραγράφεσθαι, μή πω

μαθόντας ὅλως τι ταῦτά ἐστι, τῆς οὐσίας, ἢ τῆς ἰδιότητος, ἢ τῆς ποιότητος. ὥστε δεῖ πρῶτον μαθεῖν ἃ παραγράφεται ἡ μετάληψις. πρὶν γοῦν εἰδέναι, ἀγνοοῦμεν ὅ, τι παραγραψόμεθα. ὅτε εἰ ἔστι τι προηγούμενον. τινὲς ἐκ τούτου κινηθέντες φασὶν, ὅτι εἰ καθόλου τρία ἐστὶ τὰ ζητούμενα, ὡς φθάσαντες εἰρήκαμεν, τούτων δὲ οὐδέν ἐστιν ἡ μετάληψις. οὐκ ἂν εἴη στάσις. ἀλλὰ φαμὲν, ὡς καθόλου οὐκ ἀνεῖλεν αὐτήν. ἀλλὰ προηγουμένως φησὶ περὶ τούτων οὐκ ἔχει τὴν ζήτησιν. ἔπειτα εἰ καὶ μὴ περὶ τούτων ἔχει τὴν ζήτησιν, λέγομεν δὲ τὴν περίστασιν αὐτῆς εἶναι ἰδίαν. οὐκ ἄρα ἔξω ζητήσεώς ἐστιν, οὐδὲ ἀσύστατον. ἀλλὰ μόριος καὶ ἡ μετάληψις τῆς ποιότητος. ζητοῦμεν γὰρ καὶ ἐν αὐτῇ εἰ τοῦτο δίκαιον τὸ παραγράφεσθαι τὴν δίκην. ἢ καὶ τὸ εἰσελθεῖν εἰς δίκην. μικρὸν δὲ ὅμως μόριος ποιότητός ἐστι. διὸ καὶ φύγα αὐτὴν καλοῦσι ποιότητος. καλῶς δὲ προσέθηκε τὸ προηγουμένως. ἐν γοῦν τῇ ἐγγράφῳ μεταλήψει ἣν καὶ καλοῦμεν παραγραφὴν, ἐμπίπτει πάντως καὶ δεύτερον ζήτημα παρὰ τὸ τῆς γραφῆς κατὰ μίαν τῶν ἄλλων στάσεων. οὐ μὴν προηγουμένως, ἀλλ' ἐν δευτέρῳ λόγῳ. δύο γοῦν ὡς ἤδη τὸ πλεῖστον ἐν παραγραφῇ τὰ ζητούμενα, ὧν τὸ μὲν πρότερον ἔχει τὴν παραγραφὴν ἀπαγωγὴν οὖσαν τῆς εὐθυδικίας. τὸ δὲ δεύτερον κατὰ μίαν τῶν προειρημένων στάσεων. ζητητέον δὲ πῶς μετάληψις καὶ ἡ ἔγγραφος, καὶ ποίαν αἵρεσιν ἔχουσα τῆς κατηγορίας. λέγομεν, ὅτι ἐκ τῶν αὐτῶν περιστατικῶν ὁμοίως γίνονται ἡ ἔγγραφος καὶ ἡ ἄγραφος. διαφέρει δὲ. ὅτι ἡ μὲν, παντελῶς ἐκβάλλει τὸν ἀγῶνα δι' ἑνὸς τῶν περιστατικῶν ἐν τῷ νόμῳ κειμένου. ἡ δὲ δεχομένη τὴν ἐξουσίαν τοῖς περιστατικοῖς πάλιν κέχρηται. ἀμφότερα δὲ τὰ εἴδη μεταλήψεώς εἰσιν. μεταλαμβάνει γὰρ ἑκάστη τὴν περίστασιν. καὶ γὰρ ὁ νόμος ἀπὸ περιστατικοῦ τινος. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀμφότεραι πάλιν παραγραφαί. παραγράφεται γοῦν ἡ μὲν, φανερῶς. ἡ δὲ τῆς ἐξουσίαν τῆς πράξεως καθάπερ τὴν κατηγορίαν ἐκβάλλουσα. ἀλλ' ἡ μὲν παραγραφὴ περὶ τὸ ῥητὸν ἔχει τὴν ζήτησιν, ἡ δὲ οὔ. οὐ γοῦν ἰσχύει τῷ ῥητῷ. διὰ τοῦτο καὶ μετάληψις γίνεται. παραχωροῦσα μὲν τοῦ ῥητοῦ, ἰσχυριζομένη δὲ τῇ περιστάσει. ὅθεν καὶ τὴν προσηγορίαν ἰδίαν κέκτηται. ἰστέον δὲ ὅτι ἡ μὲν ἔγγραφος τελείως ἐκβάλλει τὸν ἀγῶνα ἐν πρώτοις καὶ προηγουμένως. ἡ δὲ ἄγραφος ἡ ἀπὸ τοῦ κατηγόρου γνωριζομένη, δέχεται μὲν τὴν εὐθυδικίαν. ἐκβάλλει δὲ τοῖς περιστατικοῖς. φασὶ δὲ γίνεσθαί ποτε τὴν ἄγραφον καὶ ἀπὸ τοῦ φεύγοντος. ὡς ἤδη τὸ πλεῖστον δὲ ἀπὸ τοῦ κατηγόρου ἐστίν. καὶ αὕτη ἡ ἀπὸ τοῦ φεύγοντος, δέχεται τὴν εὐθυδικίαν. Παραγραφὴ γάρ ἐστι. Παραδόξως ὁ τεχνικὸς τὴν μετάληψιν ὅλην παραγραφὴν ἐκάλεσε. καὶ τὸ ἴδιον τῆς ἐγγράφου κοινὸν ἀμφοτέρων πεποίηται τῶν εἰδῶν. ζητητέον δὲ, διατί ἡ παραγραφὴ ὄνομα ἄλλο ἔσχε παρὰ τὸ γένος, ἄλλως καλουμένου τοῦ γένους, ἡ γὰρ πραγματικὴ οὐχ οὕτως. ὁμοίως γὰρ καὶ ἡ ἔγγραφος καὶ ἄγραφος πραγματική. ἀλλὰ ῥητέον. ὅτι ἀμφότεραι μὲν ἀπὸ τοῦ ῥητοῦ ὥρμηνται καὶ ἡ ἄγραφος καὶ ἡ ἔγγραφος. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ μὲν. ἰσχύει τῷ ῥητῷ πλέονα. καθάπαξ ἀναίρεσιν ἔχουσα τοῦ ἀγῶνος. γνωστέον οὖν ὡς καὶ ἀμφότεραι παραγραφαί εἰσι καὶ ἀμφότεραι πάλιν μεταλήψεις. ἐν μὲν τῇ ἐγγράφῳ μεταλαμβάνει ὁ φεύγων τὸν νόμον, οὐ μόνον ὡς περιστατικὸν, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ νόμος ἀπὸ περιστατικοῦ τὴν σύστασιν εἴληφεν. ἐν δὲ τῇ ἀγράφῳ δῆλον ὡς αὐτὴν τὴν περίστασιν ἔχει τὴν ἰσχύν. ὅθεν κυρίως καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γένους αὕτη ἐκληρώσατο. ἀλλ' ὅμως ἐκεῖ μὲν ὁ φεύγων, ἐνταῦθα δὲ ὁ κατήγορος μεταλαμβάνων παραγράφεται. εἰκότως οὖν ἑκάτεραι τὴν προσηγορίαν ἐσχήκασιν. ἡ μὲν μετάληψις, ὁμωνύμως τῷ γένει καλουμένη. ἡ δὲ ἄγραφος, ἀπὸ τοῦ πράγματος οὐ ποιεῖ, ἰδίαν δεξαμένη προσηγορίαν παρὰ τὸ γένος. ὅλον γὰρ παραγράφεται τὸν ἀγῶνα. ἔχει δὲ καὶ τὸ τοῦ γένους ἀπὸ περιστατικοῦ τινος παρα-

γραφομένη τὴν κρίσιν. ἔστι μὲν οὖν ἑκατέρων ἴδιον τὸ περιστατικόν. εἰ δὲ διαφέρειν δοκεῖ ἀλλήλων τὰ εἴδη, τουτέστι τὰ μέρη, οὐδὲν θαυμαστόν. τοῦτο γὰρ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις στάσεσιν εὑρίσκομεν. καὶ ὀνόματα ἴδια δέχονται. διὸ καὶ στοχασμὸς προκατασκευαζόμενος. καὶ ἀπὸ γνώμης. καὶ ἐν ὅρῳ δὲ ἀντονομάζων καὶ κατὰ σύλληψιν. ἴδιον δὲ ὡς εἰρήκαμεν παραγραφῆς τὸ κατασκευάζειν, ὡς οὐ δεῖ ἐπὶ τούτοις καθῆσθαι δικαστήριον. εἰ δέ τις λέγοι ὅτι οὐ μεταλήψεως τοῦτο ἀλλὰ μόνης παραγραφῆς, λέγομεν ὅτι κοινόν. ἐπειδὴ καὶ αὕτη ἀπὸ ῥητοῦ τινος ἄρχεται, οὐ μὴν ἔτι τὸν αὐτὸν τρόπον.

Καὶ ἡ μὲν ἔγγραφός ἐστιν ἀπαγωγὴ τῆς εὐθυδικίας κατὰ παραγραφὴν ἀπὸ ῥητοῦ τινος, περὶ οὗ ἡ ζήτησις, οἷον δὶς περὶ τῶν αὐτῶν δίκας μὴ εἶναι. φόνου κρινόμενός τις ἀπέφυγεν. ὕστερον αὐτῷ χρωμένῳ ἀνεῖλεν ὁ θεός. ἀνδροφόνοις οὐ χρῶ, καὶ πάλιν φεύγει. κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν ἡ πρώτη ἐξέτασις, εἶθ' ἕπεται τὸ στοχαστικόν.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ, ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τεχνολογητέον πρῶτον τὴν παραγραφὴν κατὰ μέρος. γίνεται τοίνυν παραγραφή, ὅταν εἰς ἀπολογίαν ἑλκόμενος νόμον προβάλληται, καθ' ὅν φησι δεῖν μὴ ὑποκεῖσθαι κατηγορίᾳ. ὡς ἐφ' οὗ παρατίθεται ὑποδείγματος. καὶ οὕτω μὲν γίνεται πᾶσα παραγραφή. ἐπειδὴ δὲ πᾶς χρώμενος τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς ἀπολογίας ὕποπτος πρὸς τοὺς δικαστὰς γίνεται, ὡς οὐ τοῖς δικαίοις θαρρῶν. εἰ γοῦν ἐρρωμένοις προσῄει λογισμοῖς, τί ἔδει τὸν κατήγορον ἢ τὴν κατηγορίαν ἐκβάλλειν. διὰ τοῦτο ἡ τέχνη τοῦτο παραμυθουμένη, ἐφεῦρε τὴν εὐθυδικίαν. τίς δὲ αὕτη καὶ ὅπως χρηστέον αὐτῇ προείρηται. ἰστέον δὲ ὡς οὐκ ἀνάγκη πανταχοῦ ταῖς εὐθυδικίαις χρῆσθαι. ἀλλὰ δίδωσι μὲν ἡ τέχνη, ὅπη μέντοι ἐμπίπτει καὶ ὁ καιρὸς ἐπιτρέπει χρηστέον. ὥσπερ ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου ὁ Αἰσχίνης ἐχρήσατο. παραλέλοιπε γοῦν τὴν εὐθυδικίαν, καὶ τὸ αἴτιον. ἐπειδὴ δύο πρὸς τὴν κατηγορίαν ἐνέστησαν Τίμαρχος καὶ Δημοσθένης. ὁ μὲν τὴν παραγραφὴν ἀντέθηκε, Δημοσθένης δὲ τὴν εὐθυδικίαν ἐφύλαξεν. εἰ γὰρ ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου ἐχρήσατο τῇ εὐθυδικίᾳ, προηγουμένως ταύτην ποιούμενος ἤμβλυνε τὴν πρὸς Δημοσθένην ἀπολογίαν. ἐπειράθησαν δέ τινες τὸν κατὰ Τιμάρχου μὴ δ' ὅλως παραγραφὴν εἰπεῖν, ἀλλὰ στοχασμόν. οὓς ἐπειδὰν ἐλέγξωμεν ἀπὸ τῆς τῶν νόμων ἀναγνώσεως, ὡς οὐκ ἔτι στοχασμός, φασὶν ὅτι προκατασκευῆς ἕνεκεν τοὺς νόμους ἀναγινώσκει. ἀλλὰ καὶ τούτοις ἀντιτίθεμεν, ὅτι οὐδεὶς κατηγορούμενος ἀντικατηγορεῖν δύναται, μὴ πρότερον ἀπολογησάμενος. καὶ ὅτι μὲν ὁ Τίμαρχος κατηγόρησε, παντὶ τῷ δῆλον ἔκ τε τῶν ἱστορικῶν, καὶ ἐξ ὧν ὁ Δημοσθένης φησίν. τὸν μὲν ἀνῄρηκε τῶν ἐπὶ τὰς εὐθύνας ἐλθόντων. εἰ τοίνυν κατηγόρησεν ὁ Τίμαρχος οὐδαμοῦ δὲ πρὸς τὴν κατηγορίαν Αἰσχίνης ἀπήντησε, δῆλον ὡς παραγραφὴ ἂν εἴη. παραγραφὴ μέντοι, κατὰ στοχασμόν. στοχαστικῶς γοῦν ζητεῖται τὰ περὶ τῆς ἑταιρήσεως. ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο ὡς ἡ ἔγγραφος αὕτη μετάληψις ἥτις καὶ παραγραφὴ κυρίως καλεῖται. παρῶσίς τις οὖσα τῆς γραφῆς κατὰ δύο στάσεις ἀεὶ μελετᾶται, καὶ γοῦν ἡ μὲν πρώτη ζήτησις ἡ περὶ τῆς παραγραφῆς, κατὰ μίαν τῶν νομικῶν ἔχει τὴν ζήτησιν. ἀπὸ νόμου γὰρ ἀεὶ ἡ παραγραφή. ἡ δὲ ἑτέρα ἡ τῆς εὐθυδικίας ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος ἀναφυομένη, καθ' ἣν ἂν ἐμπέσῃ στάσιν μελετᾶται. κατὰ γὰρ πάσας τὰς στάσεις, ἡ εὐθυδικία στοχασμόν φημι καὶ ὅρον καὶ ἑξῆς. διά τι τοίνυν χρὴ διαιροῦντα ζητεῖν μετὰ τὴν παραγραφήν, ὑπὸ τίνα τῶν στάσεων ἀνάγεται ἡ εὐθυδικία. καὶ κατὰ τὰ ταύτης κεφάλαια διαιρεῖν τὸ ζήτημα, περὶ οὗ ἡ παραγραφή. ὡς γὰρ ἔφαμεν κατὰ πάσας τὰς στάσεις ἡ εὐθυδικία εὑρίσκεται, πλὴν τῆς μεταλήψεως τῆς ἐγγράφου τε καὶ ἀγράφου. πῶς γοῦν οἷόν τε στάσιν εὑρεθῆναι ἐν τῇ αὐτῇ στάσει. ὑποδείγματος δὲ χάριν. οἷον ἐπὶ τῆς παρα-

γραφῆς τῆς ὑπὲρ Φορμίωνος στοχαστικὴ ἀνεφύη εὐθυδικία. ζητεῖ γοῦν πότερον χρεωστεῖ τὴν ἐνθήκην τῆς τραπέζης Φορμίων ἢ οὔ. ἐπὶ δὲ τῆς πρὸς Πανταίνετον, μεταστατική. τὸ εὕρετρον τὸν Μνησιβούλου μεταγομένης τῆς αἰτίας. τῆς τε κατὰ δίωξιν, τῆς γραφῆς καὶ τῆς τοῦ μετάλλου ἐπηρείας. στοχαστικὴ δὲ εὐθυδικία καὶ ὡς ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου. ζητεῖται γὰρ ἐκεῖ εἰ ἡταίρηκε Τίμαρχος. κατὰ δὲ ὅρον ἐνώπιόν τις τῆς μητρὸς ἀπέκτεινε τοὺς ἢ εἷς ἐκ καταδίκης νόμου. ἐξέθανεν ἡ μήτηρ, καὶ κρίνεται ὁ ἀποκτείνας αἰτίας θανάτου. ζητεῖται γοῦν μετὰ τὴν παραγραφὴν εἰ τοῦτό ἐστιν αἰτία θανάτου. κατὰ δὲ πραγματικήν, οἷον πλούσιος καὶ πένης ἐχθροὶ τὰ πολιτικά. πρεσβεύοντος τοῦ πένητος, ἔγραψεν ὁ πλούσιος τὸν ἧττον πέντε ταλάντων κεκτημένον οὐσίαν μὴ πολιτεύεσθαι. νόμος εἶναι μέχρις ἐνιαυτοῦ ἄκρως ἐπὶ τὰ ψηφίσματα. ἐμβραδυνάντος τοῦ πένητος τῇ πρεσβείᾳ, κεκύρωται ὁ νόμος. μετὰ ταῦτα ἐπανελθὼν κρίνει τὸν πλούσιον παρανόμων, καὶ παραγράφεται ὁ πλούσιος τὴν ἀπὸ τοῦ νόμου προβαλλόμενος προθεσμίαν, καὶ ὡς ἐκπέπτωκε ταύτης. καὶ λοιπὸν ἡ εὐθυδικία κατὰ πραγματικήν. οἷον εἰ δίκαιος εἰ συμφέρων ὁ νόμος. εἰσὶ καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς στάσεις εὐθυδικίαι. χρὴ δὲ γινώσκειν ὡς τῆς παραγραφῆς, ἡ μὲν τελεία ἐστίν, ἡ δ' ἀτελής. τελεία μέν, ὅτε τοῦ πράγματός ἐστι παραγραφή, ὡς ἐπὶ τοῦ φεύγοντος φόνον, καὶ λέγοντος ὅτι ἐκρίθη. ἐν τούτῳ γοῦν οὔτε τὸν κατηγοροῦντα οὔτε ἄλλον τινὰ δέχεται. λέγει γὰρ ὅτι οὔτε σοὶ οὔτε ἄλλῳ τινὶ δικάζομαι περὶ τούτου. ἀτελὴς δὲ γίνεται. ὅτε προσώπου μόνου γίνεται παραγραφή. λέγει γάρ, ὅτι σοὶ μὲν οὐ δικάζομαι. ἑτέρῳ δὲ τῷ βουλομένῳ. ὥσπερ Αἰσχίνης τὸν Τίμαρχον παραγραψάμενος, πρὸς Δημοσθένην ἠγωνίσατο περὶ τῶν κατηγορουμένων. δέον δὲ καὶ τοῦτο προσθεῖναι, ὡς ἐν ταῖς παραγραφαῖς, ἐὰν μὲν ἔχωμεν ἰσχυροτέρας τὰς ἀποδείξεις τῆς εὐθυδικίας, ὀλίγα χρὴ εἰπόντας ἡμᾶς περὶ τῆς παραγραφῆς, εὐθὺς χωρεῖν ἐπὶ τὸν λόγον τῆς εὐθυδικίας. ὅπερ καὶ Δημοσθένης ποιεῖ ἐν ταῖς παραγραφαῖς. ἵνα μὴ δοκῶμεν φεύγοντες τὴν εὐθυδικίαν, τῇ παραγραφῇ κεχρῆσθαι. ἐὰν δὲ ἀσθενῶμεν κατὰ τὴν εὐθυδικίαν, μένειν δεῖ τῷ νόμῳ τῆς παραγραφῆς, κατασκευάζοντας τὸ μὴ δεῖν εἰσαγώγιμον εἶναι τὴν δίκην καὶ τὴν εὐθυδικίαν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο μὴ ἀγνοεῖν προσῆκον. ὡς πᾶσα παραγραφὴ ἥτις ἐστὶ καὶ ἔγγραφος μετάληψις μεταλαμβάνεται γάρ, εἴδη ἔχει δύο. ὥσπερ καὶ πραγματικῆς. ἡ μὲν ἔγγραφος, ἡ δὲ ἄγραφος. καὶ ἡ μὲν ἔγγραφος παραγραφὴ καλεῖται. παρ' ἐνίων δὲ ἔγγραφος μετάληψις. ἡ δὲ ἄγραφος ὁμωνύμως τῷ γένει μετάληψις, διὸ καὶ ζητεῖται. πῶς, ὥσπερ ἐνταῦθα τὴν μετάληψιν διεῖλεν εἰς ἔγγραφον καὶ ἄγραφον. καὶ ἑκατέραν ἐτεχνολόγησε διελθὼν πρότερον. καὶ γὰρ καὶ αὕτη καὶ ἔγγραφός ἐστι καὶ ἄγραφος. φαμὲν οὖν, ὡς ἐν τῇ πραγματικῇ, οὐδεμία τις διαιρέσεως ἀνάγκη ἢ τῆς τεχνολογίας. ἀμφότερα γὰρ τὰ τῆς πραγματικῆς εἴδη, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει τεχνολογίαν. οἷς γὰρ ἡ ἔγγραφος διαιρεῖται κεφαλαίοις, τούτοις καὶ ἡ ἄγραφος. ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως. ἑκάτερον δὲ εἶδος ἰδίοις διαιρεῖται κεφαλαίοις καὶ διενήνοχεν ἀλλήλων. οἷον, δὶς περὶ τῶν αὐτῶν δίκας μὴ εἶναι. τὸ μὲν παράδειγμα τοῦ τεχνικοῦ εὖ ἔχει. τὸ δὲ εἰπεῖν κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν ἐστὶν ἡ πρώτη ἐξέτασις, ἔσφαλται. τοῦτο δὲ ἔπεσεν, ἀγνοήσας τὴν καθ' ὁμωνυμίαν ἀμφιβολίαν. τοῦ μέν, λέγοντος, δίκας εἶναι τὰς κρίσεις. τοῦ δὲ τὰς τιμωρίας. ἔστι γὰρ ἡ πρώτη ζήτησις κατὰ ἀμφιβολίαν. οἷον, πότερον δίκας λέγειν τὰς τιμωρίας, ἢ αὐτὸ τὸ δικάζεσθαι. οὐδὲ γὰρ ἡ τοῦ ῥητοῦ διάνοια ζητεῖται. ἀλλ' αὐτὸ τὸ ὄνομα τί σημαίνει. ἐπλανήθησαν δέ τινες ἀφ' ὧν εἶπεν ὁ τεχνικὸς εἶτα ἕπεται τὸ στοχαστικόν, ὅτι κατὰ μόνον στοχασμὸν ἡ εὐθυδικία μελετᾶται. οὐκ ἔστι δέ. ἀλλ' ὡς προαποδέδεικται κατὰ τὰς ἄλλας

στάσεις. ἐνταῦθα δὲ ἡ μὲν παραγραφὴ ἐξ ἀμφιβολίας, ἡ δὲ εὐθυδικία κατὰ στοχασμόν. ἄλλοι δὲ καλῶς εἰρηκέναι φασὶ τὸν τεχνικὸν κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν. λέγοντος γὰρ τοῦ φεύγοντος, φησί, νόμον εἶναι δὶς περὶ τῶν αὐτῶν δίκας μὴ εἶναι, ὁ κατήγορος λέγει· ὅτι τοῦτο εἴρηκεν ὁ νόμος περὶ τῶν εὐτελῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἐν χρήμασιν ἀγώνων, οὐ περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας· οὐ περὶ μεγάλων πραγμάτων· στοχαστικὴ δὲ ἡ εὐθυδικία· ἀπὸ γὰρ τῆς τοῦ θεοῦ φωνῆς καὶ μαρτυρίας ἐξετάζομεν, ὡς οὗτος ἀνδροφόνος. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἀπαγωγήν φησι τὴν ἐκβολὴν τῆς τοῦ πράγματος κρίσεως ὅπερ ἴδιον τῆς ἐγγράφου μεταλήψεως, τὸ φάσκειν μὴ δεῖ τὴν ἀρχὴν δεῖ κρίνεσθαι περὶ οὗ ἡ ζήτησις. χαρακτηριστικώτατον δὲ τοῦτο τῆς παραγραφῆς, τὸ ἔχειν τὴν ἰσχὺν ἀπό τινος ὡρισμένου ῥητοῦ, καὶ περὶ αὐτὸ γίνεσθαι τὴν ζήτησιν. Νόμος περὶ τῶν αὐτῶν δίκας. Ὁρᾷς ὅτι ἐνταῦθα ὁ φεύγων οὐκ εὐθὺς ἀπολογήσεται περὶ τοῦ ἐγκλήματος· ἀλλὰ καθάπαξ ἀνελεῖν τὴν κρίσιν ἐξ ἀρχῆς πειράσεται· παρατηρητέον δέ, ὡς διπλῆ τις ἡ τοιαύτη στάσις, τουτέστιν ἡ ζήτησις· δύο γὰρ ἐν ταύτῃ τὰ ζητήματα· καὶ τὸ μὲν πρῶτον, εἰ μὴ δεῖ κρίνεσθαι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τούτοις· ἔστι δὲ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν ἡ πρώτη ζήτησις· τοῦ μὲν φεύγοντος ἐνταῦθα προτεινομένου τὸ ῥητόν· τοῦ δὲ κατηγόρου τὴν διάνοιαν. λέγει γὰρ ἔχει μὲν οὕτω τὸν νόμον, οὐ μὴν ἐπὶ τούτοις. οἷον οὐκ ἐπὶ τῶν οὕτω μεγάλων καὶ δεινῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν εὐτελῶν ἅπαξ κρίνεσθαι προστάττει· ἐπὶ μὲν γὰρ τούτων, καὶ τὴν μίαν ἐξέτασιν ἀρκεῖν ἡγήσατο· ἐπὶ δὲ τῶν μειζόνων, καὶ πλείονας· ἄλλοι δὲ κατὰ ἀμφιβολίαν τὴν πρώτην εἰρήκασι γίνεσθαι· ὁμωνύμως γὰρ τὰς δίκας νοεῖσθαι καὶ τὰς τιμωρίας. οἷον, τιμωρεῖσθαι μὲν δεύτερον κωλύει, κρίνεσθαι δὲ δεύτερον καὶ κωλύει. Εἶτα ἕπεται τὸ στοχαστικόν. Τὸ ἕτερόν φησι ζήτημα τὸ τῆς εὐθυδικίας, ὅ ἐστι τοῦ πράγματος ἡ ἐξέτασις, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς παρεγγράψατο· οὐ πάντως δὲ ἐπὶ πάσης παραγραφῆς στοχαστικόν· ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν στοχαστικόν· ἑκάστοτε δὲ πρὸς τὸ προκείμενον. στοχαστικὸν δὲ λέγει οὐ κεφάλαιον, ἀλλὰ ζήτημα. τινὲς δὲ τὸ προσὸν χρῶμα τῷ φεύγοντι ἀγνοοῦντες, ὅτι λοξίας ὁ θεὸς διὰ τὸ καὶ λοξὰ καὶ ἀσαφῆ εἶναι τὰ μαντεύματα, λογιζόμενοι δὲ μόνον ὅτι βαρεῖ αὐτὸν ἡ φωνὴ τοῦ θεοῦ, οὐ γὰρ ἄνθρωπός φησιν ὁ κατήγορος, ἀσύστατον εἶναι τὸ ζήτημα ᾠήθησαν· οὐ γὰρ ψεύδεταί φησιν ὁ θεός· ἔπειτα δὲ χρώματος οὐ κατηγορήσει· λέξει γάρ, ὅτι αὐτὸς ἐγὼ τὸν θεὸν ἠρώτησα εἰ μέτεστι τοῖς ἀνδροφόνοις τοῦ μαντείου καὶ ἔχρησέ μοι. καὶ ἄλλως, ὅτι οὐ περὶ ἐμοῦ εἶπεν, ἀλλὰ φοβῆσαι τοὺς ἄλλους βουλόμενος, ὥστε φυλάττεσθαι φονεύειν· μὲν πάλιν, ὅτι οὐκ ἀνδροφόνος ἐγώ· ἦ γὰρ ἂν οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἔχρησέ μοι. ἀλλ' ἐρεῖ ὁ ἕτερος· διατί οὖν μὴ ἄλλῳ, ἀλλά σοι τοῦτο ἔχρησεν, εὐπορήσει δὲ καὶ πρὸς τοῦτο ὁ φεύγων. ἔδει γάρ, ᾔδει με ὑπονοηθέντα, καὶ ἐζήτει με τῆς τοιαύτης αἰτίας ἀπολύσασθαι. ζητητέον δὲ· πῶς ἀεὶ τοῦ πρώτου ζητήματος χαρακτηρίζοντος τὴν στάσιν, ἐνταῦθα ἡ πρώτη ἐξέτασις κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν· καίτοι μὴ οὔσης τῆς στάσεως ῥητοῦ καὶ διανοίας· ἀλλὰ παραγραφῆς· καὶ λέγομεν, ὅτι ὡς ὁμολογουμένου ὅτι παραγραφή ἐστιν, οὐκ εἴρηκεν. καθὸ δὲ ἡ παραγραφὴ τὴν ἐξέτασιν ἔχει, ἀναγκαίως δὲ καὶ διάνοιαν. ἐπειδὴ τὸ ῥητὸν διάνοια λέγεται, ὅτ' ἂν περὶ αὐτὸ ἡ ζήτησις ᾖ. πρῶτον δὲ εἴρηκεν, ὡς πρὸς τὸ στοχαστικόν· ζητητέον δὲ καὶ τοῦτο πῶς δύο ζητημάτων ὄντων ἐν τῇ παραγραφῇ, ἐξ ἑνὸς τῇ στάσει τὴν ἐπωνυμίαν δέδωκεν· πρόδηλος δὲ ἡ λύσις· τὸ γὰρ προκείμενον χαρακτηρίζει τὴν στάσιν· ἀμέλει καὶ ἐν στοχασμῷ ἐμπίπτειν ἀντίληψις· καὶ ἐν ταῖς ἀντιθετικαῖς βίαιος ὅρος· καὶ ἐν τῷ ὅρῳ συλλογισμός· ἀλλ' οὔτε τὸν στοχασμὸν διὰ τοῦτο εἴποις ἀντίληψιν, οὔτε τὸν ὅρον συλλογισμόν· οὔτε τὰς ἀντιθετικὰς ὅρον.

Ἡ δὲ ἄγραφος· ἔστι μὲν ἀπαγωγὴ τῆς εὐθυδικίας καὶ αὐτὴ κατὰ παραγραφὴν ἀπὸ ῥητοῦ· τὴν δὲ ζήτησιν οὐ περὶ τὸ ῥητὸν ἔχει, ἀλλὰ περί τι τῶν περὶ τὸ πρᾶγμα, τόπον, ἢ χρόνον, ἢ πρόσωπον, ἢ αἰτίαν, ἢ τρόπον· ὅταν τὸ μὲν πρᾶγμα συγχωρῶμεν, ἓν δέ τι τούτων αἰτιώμεθα δή που μεταλαμβάνοντες· οἷον ἐξὸν ἀποκτιννύναι καὶ τὸν μοιχὸν καὶ τὴν μοιχευομένην· τὸν μοιχὸν ἀποκτείνας τις μόνον, χρόνῳ ὕστερον ἐπὶ τῷ τάφῳ τοῦ μοιχοῦ δακρύουσαν εὑρὼν ἀπέκτεινε τὴν γυναῖκα, καὶ φόνου φεύγει· τὸν γὰρ τρόπον ἐνταῦθα καὶ τὸν χρόνον. αἰτιώμεθα δήπουθεν.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ, ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἐν ταύτῃ τῇ μεταλήψει ἥτις ὁμώνυμός ἐστι τῷ οἰκείῳ γένει, περὶ τοῦ ποῖόν τί ἐστι ζητοῦμεν. λέγομεν γὰρ μεταλαμβάνοντες, ὡς οὐ δικαίως γέγονεν ὁ φόνος ἐνταῦθα. ἢ ἀπὸ τοῦ δὲ τοῦ προσώπου, ὡς ἐπὶ τοῦ τὴν μητέρα μοιχευομένην ἀνελόντος. ἢ ἐν τῷ νῦν χρόνῳ. ἢ ἀπό τινος τῶν περιστατικῶν. παρωθεῖται μὲν γὰρ καὶ αὐτὴ τὴν γραφήν, οὐκ ἀπὸ τοῦ νόμου δέ, ἀλλ' ἀπὸ τῶν περιστατικῶν· γίνεται τὸ ἡ μετάληψις ἀπὸ τοῦ κατηγόρου. ἡ δὲ παραγραφή, ἀπὸ τοῦ φεύγοντος· ὁ γὰρ φεύγων ἐστίν, ὁ νόμῳ ἐκβάλλων τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν εὐθυδικίαν. διὸ καὶ ταύτῃ διαφέρει τῆς παραγραφῆς ἡ μετάληψις. ἡ μὲν γάρ ἐστιν ἀπὸ τοῦ φεύγοντος, ἡ παραγραφή· ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ διώκοντος, ἡ μετάληψις· πλὴν ἀκριβέστερον τεχνολογητέον καὶ αὐτήν. ἡ γὰρ μετάληψις γίνεται μὲν ἀπὸ ῥητοῦ· οὐ μέντοι περὶ ῥητοῦ τὴν ζήτησιν ἔχει, ὡς ἡ ἔγγραφος. ἀλλὰ μόνου τοῦ νόμου γίνεται προβολή. οἷον, νόμος τὸν μοιχὸν ἀναιρεῖσθαι. ἐνέπρησέ τις μετὰ μοιχοῦ τὴν οἰκίαν καὶ κρίνεται. ἐνταῦθα γὰρ τὸν νόμον προβάλλεται καθ' ὃν ἔδει κολάζειν τὸν μοιχόν. ἀλλ' οὔτι γε περὶ τὸν νόμον ἡ ζήτησις. ὁμολογεῖ γὰρ καὶ ὁ κατήγορος· μέμφεται δὲ μόνον τὸν τρόπον, ὅτι οὐχ οὕτως ἔδει κολάζειν. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν γίνεται ἡ μετάληψις ἐκ τῶν περιστατικῶν. ὅτ' ἂν ἢ πρόσωπον, ἢ πρᾶγμα, ἢ τόπον, ἢ χρόνον, ἢ τρόπον, ἢ αἰτίαν μεταλαμβάνοντες ἐγκαλῶμεν. πρόσωπον μέν, ὡς ἐπὶ τοῦ τὴν μοιχευομένην ἀνελόντος μητέρα. πρᾶγμα δέ, ὡς ἐπὶ τῆς ἱερείας τῆς μυούσης τὸν τύραννον καὶ ἀποκτεινάσης, οὐ γὰρ ἐχρῆν ἀποκτεῖναι. τὸ πρᾶγμα γὰρ μεταλαμβάνοντες ἐγκαλοῦμεν. ἐν τούτῳ δὲ τῷ ζητήματι καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου γίνεται μετάληψις· οὐ γὰρ ἐξῆν ἱέρειαν οὖσαν ἀποκτεῖναι καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου· παρὰ γὰρ τὸν καιρὸν τῆς μυήσεως· καὶ ἀπὸ τόπου· ἐν ἱερῷ γὰρ ἀθέμιτος φόνος. τρόπον δέ, ὡς ἐπὶ τοῦ καταφλέξαντος σὺν τῷ μοιχῷ τὴν οἰκίαν· ὁ τρόπος γὰρ ἐνταῦθα μέμφεται τῆς τιμωρίας. τόπον δὲ καὶ χρόνον, ὡς ἐφ' οὗ ὁ τεχνικὸς παρατίθεται ὑποδείγματος· καὶ ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ μεταλήψει φημὶ ὁ κατήγορος προβάλλεταί τι τῶν τοιούτων καθ' ἣν ἡ στάσις γίνεται. αἰτίαν δέ, ὡς ἐπὶ τούτου· νόμος τὸν μοιχὸν ἢ χρήμασι ἢ θανάτῳ ζημιοῦσθαι. εὑρών τις μοιχόν, χρήμασιν αὐτὸν ἐζημίωσεν· εἰληφὼς παρ' ἐχθροῦ αὐτοῦ διπλάσια· καὶ ὑπαντήσας αὐτῷ ἐν ὁδῷ, ἀπέρριψε τὰ χρήματα καὶ ἀπέκτεινε, καὶ κρίνεται. ἐνταῦθα γὰρ ἡ αἰτία μεταλαμβάνεται. ὅτι οὐκ ἔδει ἐπὶ χρήμασιν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, δύναται δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου μεταληφθῆναι. ἰστέον δὲ ὡς ἔπταισε καὶ ἐνταῦθα ὁ τεχνικὸς εἰπὼν ἐπὶ τῆς μεταλήψεως λέγω, ἀπαγωγὴν αὐτὴν εἰπὼν τῆς εὐθυδικίας· παντελὴς γὰρ οὐκ ἔστιν ἀπαγωγὴ τῆς εὐθυδικίας ἡ ἔγγραφος· ἀλλ' ἡ εὐθυδικία ταύτης εἰσαγώγιμος. εἰ μὲν γὰρ ἐρεῖ ὅτι διαβολὴ γίνεται ἀπ' ἀρχῆς τῆς εὐθυδικίας εὐθὺς γὰρ ἐν ἀρχῇ ὁ φεύγων ἐπὶ τὴν ἐξουσίαν καταφεύγει, τοῦτο ἐροῦμεν καὶ ἡμεῖς ὅτι καὶ ἐν ἀντιλήψει συμβαίνει καὶ ἐν στοχασμῷ· ἐρεῖ γὰρ κἀκεῖ ὁ φεύγων ἐπ' ἐξουσίας αὐτῷ εἶναι τῷ παρεστάναι· καὶ καθ' ὅλου ἐν οἷς τί ἐστι τῶν περιστατικῶν. διαβολή ἐστι τοῦ ἀγῶνος, οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἀπολογή ἐστι τῆς εὐθυδικίας τελεία. ἀμέλει αὐτὸς ὁ τεχνικὸς ἐν τῇ διαιρέσει τῆς ἀντιλήψεως, πρῶτον κεφάλαιον θήσει τὰ μόρια τοῦ δι

καίου καὶ τὸ πρόσωπον, ἅπτεται ἄμφω παραγραφικοῦ τάξιν ἐπέχει, ἀλλ' οὐκ ἤδη καὶ ἀπαγωγή ἐστι τῆς εὐθυδικίας. ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἐν στοχασμῷ παραγραφικὸν οὕτως. ἀλλὰ μόνον διαβολὴ τοῦ ἀγῶνος. τί οὖν ἴσως ἐρεῖ τις μετάληψις ἀντιλήψεως διαφέρει· εἴγε καὶ ἐν ἀντιλήψει ὁ φεύγων τῆς ἐξουσίας ἀντιλαμβάνεται καὶ ἐν μεταλήψει. φαμὲν οὖν· ὅτι ἐν μὲν ἀντιλήψει οὐ πάντη ὡμολόγηται ἡ ἐξουσία, ἀλλ' ἀμφισβητεῖται. ταύτην καὶ ὁ κατήγορος πολὺς ἄνω καὶ κάτω ἐκβάλλειν ταύτην πειρώμενος. ἐν δὲ τῇ μεταλήψει ὁ κατήγορος τῷ φεύγοντι παραχωρῶν τῆς ἐξουσίας, ἀπό τινος τῶν περιστατικῶν ἐνίσταται καὶ τούτῳ πρὸς αὐτὸν διαμάχεται. ἔτι κἀκεῖνο ἄν τις εἴποι διάφορον· ὅτι ἐν μὲν τῇ ἀντιλήψει, ἀπὸ τοῦ παθόντος πειρᾶται ποιεῖν τὴν ἀντίρρησιν. λέγων μὴ ἐξεῖναι [illegible] φονεύειν. ἐν δὲ μεταλήψει, πρὸς τὸν δράσαντα μόνον ἀγωνίζεται λέγων οὐ κατὰ τὸ δέον πεποιηκέναι, τοὐναντίον ὁμολογῶν ἀξίως τὸν παθόντα ὑπομεμενηκέναι τὴν κόλασιν. ὡς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ κατὰ τὴν ἱέρειαν, ἣ μυοῦσα τὸν τύραννον ἀπέκτεινε, καὶ κρίνεται φόνου. ἐνταῦθα γὰρ ὁ κατήγορος· ὅτι μὲν αὐτῇ οὐ δίδωσι τὴν ἐξουσίαν ὁ νόμος ἐναντιοῦται, οὐδ' ὅτι οὐκ ἦν ἄξιος ἀναιρεθῆναι ὁ τύραννος. τούτῳ δὲ μόνον μάχεται λέγων, οὐκ ἔδει ἱέρειαν οὖσαν. οὐκ ἔδει μυοῦσαν τὸν φόνον ἐργάσασθαι. ἔτι καὶ τούτῳ διαφέρουσιν· ὅτι ἐν μὲν ἀντιλήψει, ἀκόλουθόν ἐστι τὸ ὄνομα τῆς γραφῆς τῷ πεπραγμένῳ· ἐν δὲ τῇ μεταλήψει ἕτερον τὸ ὄνομα τοῦ ἐγκλήματος· ἐν γὰρ τῷ ἀριστεῖ φόνου γεγονότος, φόνος κρίνεται· ἐν δὲ τῇ μεταλήψει φόνου γεγονότος· ἕτερον τὸ κρινόμενον· οὐ γὰρ ὁ φόνος τῆς ἱερείας κατηγορεῖται, ἀλλὰ τὸ ἀπαίσιον. ἔτι κοινωνεῖ μετάληψις συλλογισμῷ· ὡς ἐπὶ τούτου· μοιχόν τις λαβὼν ἀπέκτεινεν, οὔπω τοῦ τιμήματος τοῦ κατὰ τὸν μοιχὸν κειμένου, καὶ εἰσενεγκὼν νόμον ἐκύρωσεν ἐξεῖναι τὸν μοιχὸν ἀποκτιννύναι. πεφώραται προαποκτείνας. καὶ κρίνεται. δοκεῖ μὲν εἶναι συλλογισμὸς, τῷ συλλογίζεσθαι τὸν φεύγοντα καὶ λέγειν μηδὲν διαφέρειν εἴτε νῦν εἴτε ἄλλοτε ἀνῄρηται, ὅτε ὁ νόμος δίδωσί μοι τὸ ἀναιρεῖν. οὐκ ἔστι δέ. ἀλλὰ πολὺ διαφέρει. καὶ γὰρ ἐν μὲν τῷ συλλογισμῷ, ὁ μὲν φεύγων τὸ ῥητὸν προβάλλεται. μετάληψις οὖν ἐστιν ἀπὸ καιροῦ μεταλαμβανομένη. ἐντεῦθεν δῆλον ὡς ἡ μὲν παραγραφὴ, τελεία ἐστὶν ἐκβολὴ τοῦ ἀγῶνος. ἡ μέντοι μετάληψις οὐκ ἔστι τελεία ἐκβολὴ τῆς εὐθυδικίας. καὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ δημοσθένους παραγραφῶν φανερόν. οὐ γὰρ συγχωροῦσι τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ τὴν ζήτησιν ἔχουσι περὶ τοῦ εἰ δεῖ εἰσελθεῖν. διὸ καὶ ἀντιστρέφουσι τὸν ἀγῶνα. τὸν γὰρ φεύγοντα πρῶτον ποιοῦσι λέγοντα καὶ κατηγόρου τάξιν ἐπέχοντα. ὡς ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου δημοσθένης φησί. προλαβὼν δὲ μου διὰ τὸ πρότερος λέγειν παραγραφὴν ἀγωνίζεσθαι. ὡσαύτως καὶ αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ τιμάρχου παραγραφικῷ ὄντι οὐ συγχωροῦσι τὸ πρᾶγμα. εἰ δὲ ἡ μετάληψις συγχωρεῖ, οὐ τελεία ἐστὶν ἀπαγωγὴ τῆς εὐθυδικίας. ἀλλ' ὁ κατήγορος μεταλαμβάνων τί τῶν περιστατικῶν, πειρᾶται τὸ ἐκ τοῦ νόμου συγχωρούμενον διαβάλλειν. διὸ καὶ μετάληψις ἐκλήθη. καὶ τῇ παραγραφῇ συνήφθη. ὡς γὰρ ἐκείνη ἐκβάλλει τὴν εὐθυδικίαν ἐκ τοῦ νόμου, οὔπω καὶ ἡ μετάληψις ἀπὸ τῶν περιστατικῶν διαβάλλει τὸ ἐκ τοῦ νόμου συγχωρηθέν.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ὅτι παραγραφὴ καὶ ἡ ἄγραφος, σαφῶς ἐνταῦθα ἐδήλωσεν, εἰπὼν, κατὰ παραγραφὴν ἀπὸ ῥητοῦ. οὐκ ἔτι δὲ περὶ ῥητοῦ ἐπειδὴ μὴ ἰσχύει δηλονότι περὶ ῥητῷ. ἢ γὰρ ἂν φανερῶς ἦν ἔγγραφος. ἐδήλωσε καὶ τὴν διαφορὰν αὐτῆς πρὸς τὴν ἔγγραφον εἰπὼν, οὐκ ἔτι δὲ τὴν ζήτησιν περὶ τὸ ῥητὸν ἔχει. ἀλλὰ τρόπον τινὰ παραγράφεται ἐκβάλλουσα τὴν ἐξουσίαν τῆς πράξεως. κέχρηται μὲν γὰρ κἀνταῦθα ὁ φεύγων τῷ ῥητῷ. ἀποστὰς δὲ ταχέως τοῦ ῥητοῦ ἐπὶ τὸ πρᾶγμα μετέρχεται. τοιγάρτοι καὶ ὁ κατήγορος τὸ γεγενημένον κατὰ νόμον ὁμολογῶν γενέσθαι, ἔν τι τῶν περιστατικῶν αἰτιάσεται. ὥστε τὴν χρείαν μόνον ἐνταῦθα παρεχόμενοι

παρεχόμενοι. οὐκ ἐμμένομεν αὐτῷ. ἐν δὲ τῇ ἐγγράφῳ, διατρίβομεν αὐτῷ τῷ ῥητῷ. τὸ δ' αἴτιον· ὅτι ἐν μὲν τῇ ἐγγράφῳ, τὸ ῥητὸν ἄντικρυς εἰς τὴν ἀπαγωγὴν τῆς εὐθυδικίας τείνει. διὸ καὶ τὴν πλείστην χορηγίαν ἔχοντες ἐξ αὐτοῦ. εἰκότως ἐνδιατρίβομεν αὐτῷ ἀγωνιζόμενοι. ἐν δὲ τῇ ἀγράφῳ, τοιοῦτον μὲν οὐδὲν ἔχομεν τῶν πεπραγμένων παρὰ τοῦ νόμου. ἐκ δὲ τῶν παραδειγμάτων ἔσται φανερὸν τὸ εἰρημένον. δὶς περὶ τῶν αὐτῶν δίκας μὴ εἶναι. ὁρᾷς ὅτι φανερῶς ὁ νόμος ἀναιρεῖ τὴν κρίσιν; τῆς ἀγράφου παράδειγμα. ἱέρεια μυουμένον ἀπέκτεινε τύραννον, καὶ φεύγει ἀσεβείας. μὴ ἄντικρυς ὁ νόμος ἐνταῦθα πρὸς τὴν κρίσιν ἐναντιούμενος φαίνεται; τοῦ μὲν γὰρ ἀνελεῖν τὸν τύραννον τὴν ἐξουσίαν προβάλλεται. οὐ μὴν μὴ κρίνεσθαι τὸν ἐν ἱερῷ φονεύσαντα κεκώλυκεν. καὶ ἄλλως. ἡ μὲν ἔγγραφος τοῦ ἑνὸς ἔχοντος τὸ ῥητὸν, ὁ δὲ τὴν διάνοιαν. ἐν δὲ μεταλήψει μόνον ἐστὶ τὸ ῥητὸν. τοῦ ἅπαξ χρωμένου εἴτε τοῦ φεύγοντος εἴτε τοῦ κατηγόρου. οὐκ ἔτι δὲ ἔχει τούτου τὴν διάνοιαν τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ καὶ συνομολογεῖ ὅτι ἔξεστιν. αἰτιᾶται δὲ ἀπό τινος τῶν περιστατικῶν. εἴ τις δὲ ζητοίη τί διαφέρει τῶν νομικῶν ἡ ἔγγραφος λεκτέον, ὅτι ἐκεῖ μέν ἐστιν ἡ ζήτησις, εἰ κατὰ νόμον τὸ πραχθέν. ἐνταῦθα δὲ, εἰ δεῖ ὅλως εἰσελθεῖν τὸν ἀγῶνα. ζητητέον δὲ, ἐπειδὴ καὶ τελείαν εἶπεν τὴν παραγραφὴν ἐν τοῖς ἑξῆς. ποία μὲν τελεία, ποία δὲ ἀτελής. οἱ μὲν οὖν τὴν ἄγραφον εἰρήκασιν ἀτελῆ. ἐπειδὴ ἄρχεται μὲν ἀπὸ ῥητοῦ, οὐκ ἐκβάλλει δὲ τὴν κρίσιν. τελείαν δὲ τὴν ἔγγραφον. ἀλλὰ λέγομεν. οὐ περὶ τῆς ἀγράφου νῦν ὁ λόγος. ἔστι τοίνυν παραγραφὴ τελεία, ἡ παντελῶς ἐκβάλλουσα τὴν εὐθυδικίαν ὡς οὐκ εἰσαγώγιμον. ὡς ὁ πλούσιος. ἀτελὴς δὲ ἡ μὴ ἐκβάλλουσα μὲν, αἰτιωμένη δὲ πρόσωπον. ὡς ἐν τῷ κατὰ τιμάρχου. οὐ γὰρ ἐκβάλλει καθόλου τὴν κρίσιν. ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αἰτιᾶται ὅτι σοὶ οὐ προσήκει κατηγορεῖν μου, ἀμέλει πρὸς δημοσθένην ἀπελογήσατο. τινὲς δὲ παράδειγμα εἰρήκασι τῆς ἀγράφου μεταλήψεως ἀπὸ τοῦ φεύγοντος. ἐπειδὴ εἰρήκαμεν ὅτε γίνεται σπανίως μετάληψις ἀπὸ τοῦ φεύγοντος τοιοῦτο. νόμος τὸν βιασάμενον κόρην ἀθήνησι χιλίας διδόναι. καὶ νόμος ἐν λακεδαίμονι τὸν βιασάμενον θανάτῳ ζημιοῦσθαι. βιασάμενός τις ἀθήνησι, κατέβαλε τὰς χιλίας. ἐπανελθὼν εἰς λακεδαίμονα κρίνεται κατὰ τὸν ἐκεῖ νόμον. καὶ παραγράφεται ἀπὸ τόπου ὁ φεύγων.

» Τὰς μὲν οὖν λογομένας στάσεις, οὕτως ἐπιγνωσόμεθα. περὶ δὲ τῆς καθεκάστην διαι-
» ρέσεως ἤδη λεκτέον. εἰδέναι μέντοι χρὴ ὡς τὰ περὶ στοχασμοῦ λεχθησόμενα περὶ οὗ
» δὴ πρῶτον ἀναγκαίως λελέξεται, σχεδὸν εἰς ἅπαντας συντελεῖ τὰ μετὰ ταῦ-
» τα. διὸ καὶ εἰκότως μακρότερα ἔσται.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἔφαμεν ἤδη ὅτι τὰς στάσεις λεγομένας φησὶν ἤτοι διὰ τὸ πολυώνυμον. οἱ μὲν γὰρ στάσεις αὐτὰς καλοῦσιν. οἱ δὲ γενικὰ προβλήματα. οἱ δὲ περιέχοντα. ὡς περιεκτικὰ τῶν οἰκείων κεφαλαίων. εἴγε καὶ περιεχόμενα, ὡς ἔφαμεν τὰ κεφάλαια, ἢ ἀντὶ τὰς πολυθρυλήτους, δοὺς δὲ μέθοδον πρὸς ἐπίγνωσιν τῶν στάσεων. ἐπισφραγίζεται βεβαιῶν αὐτοῦ τὴν διδασκαλίαν. ὡς πάντως οὕτως ἔνι καὶ οὐκ ἄλλως ἐπιγνῶναι αὐτάς. ἐπισημαίνεται δὲ καὶ ὡς διὰ τοῦτο πρῶτον περὶ στοχασμοῦ διαλήψεται. διότι οὐ μόνον αὐτὸς σχεδὸν εἰς πάσας ἐμπίπτει τὰς στάσεις, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ κεφάλαια τοῦ στοχασμοῦ σχεδὸν εἰς ἁπάσας τὰς ἄλλας συντελεῖ στάσεις. ὥσπερ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ἀντίληψις. μετάληψις, ποιότης.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Καλῶς προσέθηκε τὸ ἀναγκαίως. σημειωτέον δὲ, ὅτι αὐτὸς μὲν προστίθησι τὴν αἰτίαν τοῦ προτάξαι τὸν στοχασμὸν διὰ τὸ ἐμπίπτειν φησὶ πανταχοῦ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις στάσεσιν, οὐκ ἀκριβὴς δὲ ἡ αἰτία εἰ καὶ πιθανή. οὐ γὰρ μόνος στοχασμὸς ἐμπίπτει ἐν ταῖς ἄλλαις στάσεσιν, ἀλλὰ καὶ ὁρικὸν καὶ ἀντιστατικὸν πολλάκις ἐν ταῖς ἄλλαις εὑρίσκεται. ἄμεινον οὖν διὰ τὸ τὴν οὐσίαν φύσει προ-

τέραν εἶναι τῇ τάξει, περὶ ἧς ἐν στοχασμῷ ἡ ζήτησις· ταύτης δὲ μὴ γινομένης φανερᾶς, οὐκ ἔχει τὰ ἄλλα χώραν· οὔτε ἡ ἰδιότης οὔτε ἡ ποιότης·

ΠΕΡΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΥ· ΣΥΡΙΑΝΟΥ, ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ·

Ἐπειδὴ περὶ τῆς μεθόδου τῶν στάσεων ἀρκούντως διελέχθημεν, ἀναγκαῖον καὶ περὶ τῶν ἑξῆς εἰπεῖν. εἰδέναι τοίνυν χρὴ ὡς δύο ταῦτα συνελθόντα ἐν τέλειον ἀπεργάζεται, τό, τε ἀποδεικνῦον καὶ τὸ ἀποδεικνύμενον. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀποδεικνῦον, αἱ στάσεις εἰσίν, ἤτοι ἡ τέχνη. τὸ δὲ ἀποδεικνύμενον, τὸ πρᾶγμα περὶ ὃ ἡ στάσις, τουτέστι τὸ ζήτημα. λέγεται δὲ καὶ τοῦτο πλεοναχῶς. οὐ μόνον γὰρ ζήτημα λέγεται, ἀλλὰ καὶ πρόβλημα, καὶ ὅρος, καὶ ὑπόθεσις, καὶ μελέτη, καὶ πλάσμα, καὶ γύμνασμα. ζήτημα μέν, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ τοῦ δικαίου ζήτησιν. πρόβλημα δέ, ἀπὸ τοῦ προβάλλεσθαι πρὸς διάγνωσιν τῆς ἐν αὐτῷ στάσεως. ὅρος δέ, ἀπὸ τοῦ περιγράφειν καὶ προορίζειν τινὰ ὑπόθεσιν. ὑπόθεσις δέ, ἀπὸ τοῦ ὑποτίθεσθαι πράγματι γεγονὸς ἐκ προσώπου. μελέτη δέ, διότι οὐκ ἄνευ τινὸς συνεχοῦς ἀσκήσεως ἡ περὶ τοὺς ῥητορικοὺς λόγους ἐπιστήμη προσγίνεται ἀνθρώποις ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. πλάσμα δὲ καὶ γύμνασμα, ἀπὸ τοῦ καὶ πράγματος ἀληθοῦς μὴ ὑποκειμένου, γυμνασίας δὲ ἕνεκα μόνης διαπλάττειν τινὰς ὑποθέσεις. ἄξιον δὲ καὶ τὸ χρήσιμον τῆς περὶ τῶν στάσεων μεθόδου κατανοήσαντας, οὕτως ἐπὶ τὴν ἑκάστης χωρῆσαι διαίρεσιν. τὸ γάρ τοι τὰς ἀπείρους παρὰ τοῖς ῥήτορσιν ἀποδείξεις εἰς δεκατέσσαρας μόνως ἀναγαγεῖν προτάσεις φημὶ δὴ τὰς στάσεις, οὐ πόρρω τινὸς διαιρετικῆς ἐστι φιλοσοφίας. ὥσπερ γὰρ Ἀρχύτας ὁ Πυθαγόρειος, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ δαιμόνιος Ἀριστοτέλης, θαύματος ἄξιοι ὑπὸ τὰς δέκα κατηγορίας τὰς ἀπείρους λέξεις ἀνενεγκόντες, οὕτως ἐπαίνων ἀξίους ἡγητέον ὡς μικρὰ μεγάλοις εἰκάσαι τοὺς πᾶσαν ῥητορικὴν δικαιολογίαν ἀριθμῷ δεκατεσσάρων ὁρίσαντας στάσεων. χρήσιμον δὲ καὶ τοῦτο διὰ τὸ τῆς τούτων ἐπιγνώσεως τοῖς τε προσήκουσι κεφαλαίοις ἐν ἑκάστῃ χρησόμεθα καὶ τῶν οἰκείων ἑκάστης εὐπορήσομεν νοημάτων, καὶ σύγχυσιν οὐδεμίαν ἐργασόμεθα, τοῖς στοχαστικοῖς ἐν ὅρῳ κεχρημένοι ἢ τοῖς ὁρικοῖς ἐν πραγματικῇ, ἀλλὰ τὰ προσεχῆ νοήματα ζητήσομεν ἐν ἑκάστῃ, τὰ δὲ παντελῶς ἀπᾴδοντα διαγράψομεν. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς ῥητορικαῖς τέχναις πρὸς τέσσαρα ταῦτα χρήσιμον εἶναί φησι τὴν ῥητορικὴν καὶ τὰς δι' αὐτῆς ἀποδείξεις. πρῶτον μὲν πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν καὶ δικαίων ἐν τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν ἐπίγνωσιν· ὡς καὶ Πλάτων φησὶν ἐν Φαίδρῳ· ῥήτορος μὲν δὲ ἔργον, τὸ τἀληθῆ λέγειν. δικαστῶν δέ γε σωφρόνων, τὸ τὰ δίκαια λέγειν. δεύτερον δέ, τὸ διὰ τῶν κοινῶν καὶ πιθανῶν λόγων πείθειν τοὺς πολλούς, ἀλλὰ μὴ διὰ τῶν ἐπιστημονικῶν ὡς ἐπαΐειν παντελῶς ἀδυνάτου ὄντος. τρίτον, τὸ πρὸς τὰ ἀντικείμενα δύνασθαι διὰ λόγων βοηθεῖν ἑαυτοῖς. τέταρτον. τὸ πᾶσαν ἐν λόγοις δύναμιν ἥτις πρὸς ἅπασαν ἐπιστήμην χρήσιμος, ἐκ ταύτης ἡμῖν περιγίνεσθαι. ὅθεν καὶ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς δειλιναῖς προόδοις τῶν ἑταίρων, ῥητορικὰ προβλήματα μελετᾶν αὐτοὺς κατηνάγκαζε, δύο τέχνας φάσκων εἶναι τοῦ πείθειν ἐν λόγοις, ῥητορικὴν καὶ διαλεκτικήν, τὴν μὲν ἐν τῷ λέγειν ἀποτάδην, διαλεκτικὴν δὲ ἐν τῷ διαλέγεσθαι. καὶ συνεχῶς ἐπεβόα· αἰσχρὸν σιωπᾶν, Ἰσοκράτην δ' ἐᾶν λέγειν. οἱ μὲν οὖν τῶν δειλινῶν ἀκροώμενοι συνόδων αἳ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἐγύμναζον λόγους, ἐξωτερικοὶ ἐκαλοῦντο. οἱ δὲ τῶν ἑωθινῶν περὶ φιλοσοφίαν λόγων, ἀκροαματικοί. ὠνόμασται δὲ στοχασμός, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἐπί τινα σκοπὸν εὐστόχως ἱέντων τὰ βέλη. καὶ γὰρ ἐνταῦθα στοχαστικοῖς τοῦ προκειμένου καὶ τοῖς ἐξ εἰκότων λόγοις ὅ, τε κατήγορος κατασκευάζει τὸ ἐπαγόμενον ἔγκλημα, καὶ ὁ φεύγων διωθεῖσθαι σπεύδει τὰς αἰτίας. ὁρίζεται δὲ αὐτὸν Μινουκιανὸς μὲν οὕτω· στοχασμός ἐστιν ἄρνησις παντελὴς τοῦ ἐπιφερομένου ἐγκλήματος. οὐκ εὖ δὲ ἔχει ὁ ὁρισμός. οὔτε γὰρ ἐκ γένους ἐστὶ καὶ συστατικῶν

συστατικῶν διαφορῶν. καὶ πρὸς τούτῳ τὸ ἀρνεῖσθαι τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα, κοινόν ἐστι καὶ τῶν ἄλλων στάσεων. ἔτι δὲ οὐ παντὶ στοχασμῷ ἁρμόττει. ἐν γὰρ τοῖς συνεζευγμένοις στοχασμοῖς, οὐχ ἓν τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα, ἀλλὰ δύο καὶ ὅτι τοῦ στοχασμοῦ ἐξ ἑκατέρου γνωριζομένου τῶν μερῶν, ἐκ μόνου τοῦ φεύγοντος αὐτὸν ὡρίσατο. ἡ δὲ ἄρνησις οἰκεία δῆλον ὅτι τοῖς φεύγουσιν. Ἑρμογένης δὲ καὶ Μητροφάνης οὕτως ὁρίζονται· στοχασμός ἐστιν ἀδήλου πραγμάτων ἔλεγχος οὐσιώδης ἀπό τινος φανεροῦ σημείου. ἔχει δὲ καὶ οὗτος ἀτελῶς ὁ ὁρισμός· ὡς μήτε ἐκ γένους καὶ συστατικῶν ὑπάρχει διαφορῶν· μήτε τῶν ἀγωνιζομένων ἑκάτερα τὰ μέρη περιλαμβάνων. ἀλλ' ἐναντίως μὲν τῷ Μινουκιανῷ ἐπιχειρῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ διώκοντος τὸν στοχασμὸν ὁριζόμενος. ὁ δὲ ἔλεγχος τῷ κατηγόρῳ πρεπώδης, τοῖς αὐτοῖς δὲ ἐκείνῳ περιπίπτων ἁμαρτήμασιν. οὐδὲ γὰρ πάντα στοχασμὸν περιλαμβάνει. εἰσὶ γάρ τινες οἳ τεκμήρια οὐκ ἔχουσι στοχασμοί. οὓς καὶ ἀτελεῖς ἐκ πραγμάτων καλοῦμεν ὡς ἐπὶ τοῦ ἀσώτου. ἰστέον δὲ ὅτι διαφέρει τεκμήριον τοῦ κρινομένου. τὸ μὲν γὰρ ἀποδείκνυσι. τὸ τεκμήριον τοῦ κρινομένου. τὸ μὲν γὰρ ἀποδείκνυσι τὸ τεκμήριον. ἀποδείκνυται δὲ τὸ κρινόμενον. καὶ ὅτι τὸ μὲν στοχασμοῦ μόνου. τὸ κρινόμενον δὲ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐμπίπτει στάσεσιν. ὃ δὲ ἀνεύθυνον μὲν εἶναι τὸ τεκμήριον. ἕτερον δέ τι δι' αὐτοῦ κρίνεσθαι. ἴδιον μὲν στοχασμοῦ, οὐ παντὸς δέ. ἔνια δὲ τῶν τεκμηρίων ἐστὶν ὑπεύθυνα ὡς ἐπὶ τοῦ νέου πλουσίου τοῦ γήμαντος ἐξ ἄστυ γείτονος πόλεως θυγατέρα τυράννου, καὶ κρινομένου τυραννίδος ἐπιθέσεως. ὁρισμὸς δὲ αὐτοῦ τέλειος ἔχειν οὕτω, στοχασμός ἐστι στάσις πολιτικοῦ πράγματος τῶν ἐπὶ μέρους περὶ τοῦ τί ἐστι τὸ κρινόμενον ἤτοι περὶ οὐσίας τὴν ζήτησιν ἔχων. γένος γὰρ τοῦ ὅρου ἐστὶν ἡ στάσις. ὑπὸ γὰρ τὴν στάσιν καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι ἀνάγονται ζητήσεις. τὰ δὲ λοιπὰ διαφοραί. ἐπεὶ γὰρ τῶν στάσεων, αἱ μέν εἰσι μουσικαί. αἱ δέ, ἀριθμητικαί. αἱ δέ, πολιτικαί. προσθεὶς τὸ πολιτικοῦ πράγματος τῶν ἄλλων αὐτὴν ἐχώρισε στάσεων. πάλιν ἐπειδὴ τῶν πολιτικῶν ζητημάτων· αἱ μέν εἰσι καθόλου, αἱ δὲ μερικαί. προσθεὶς τὸ ἐπὶ μέρους, ἐχώρισεν αὐτὰς τῶν καθόλου ἤτοι τῶν φιλοσόφων. διὰ δὲ τοῦ περὶ οὐσίας ἔχων τὴν ζήτησιν, τὴν ἰδιότητα τοῦ στοχασμοῦ παρέστησεν ἥτις καὶ χωρίζει αὐτὴν τῶν ἄλλων στάσεων. εἰσὶ δὲ κεφάλαια τοῦ στοχασμοῦ ὡς καὶ αὐτὸς ἐπισημαίνεται Ἑρμογένης θ'. ἡ γὰρ ποιότης κοινή. τούτων δέ, τὰ μέν, ἀπὸ τοῦ προσώπου κρίνεται, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ποιότητος, τὰ δὲ ἔξωθεν ἔχει τὴν σύστασιν. ἀπὸ μὲν οὖν τοῦ προσώπου· βούλησις καὶ δύναμις. διόπερ ἐν τοῖς ἐκ προσώπων ἀτελέσι στοχασμοῖς, καὶ ταῦτα ἐκλείπει. ἀπὸ δὲ τοῦ πράγματος, ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ἀντίληψις εἰ ἐμπίπτοι, μετάληψις. χρῶμα. πιθανὴ ἀπολογία. ἃ ἐν τοῖς ἐκ πραγμάτων ἀτελέσι στοχασμοῖς ἐκλείπει. ἀπὸ δὲ τοῦ πράγματος, ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ἔξωθεν δὲ ἐμπίπτουσι δύο, παραγραφικόν, καὶ ἐλέγχων ἀπαίτησις ἅπερ κοινά ἐστιν ἀμφοῖν τοῦ τε προσώπου καὶ τοῦ πράγματος. πάλιν τούτων τῶν κεφαλαίων, τὰ μὲν τοῦ κατηγόρου ἐστί, τὰ δὲ τοῦ φεύγοντος, τὰ δὲ κοινὰ ἀμφοῖν. τοῦ μὲν κατηγόρου δύο ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. μετάληψις. τοῦ δὲ φεύγοντος, πέντε. ὥσπερ ὑπ' αὐτῆς βοηθουμένου τῆς τέχνης, καὶ τὸ φοβερὸν τῆς κατηγορίας τῷ πολυτρόπῳ τῆς ἀπολογίας ἐκκρούοντος. ἔστι δὲ τάδε. παραγραφικόν. ἐλέγχων ἀπαίτησις. ἀντίληψις. χρῶμα. πιθανὴ ἀπολογία. κοινὰ δὲ ἀμφοῖν κεφάλαια, βούλησις καὶ δύναμις. προτέτακται δὲ ὁ στοχασμός, ἤτοι ὅτι φυσικῶς ἐν πάσαις ἐμπίπτει ταῖς στάσεσι ταῖς τε νομικαῖς καὶ λογικαῖς. ἢ ὅτι ἡ στοχαστικὴ ζήτησις καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος τὴν πίστιν ἔχει πρὸ πάντων οὖσα. τὰ γὰρ ἄδηλα πρὸ τῶν δήλων ἀναγκαῖον κατασκευάζεσθαι. τριῶν δὲ ὄντων ποιούντων τὰς στάσεις· αἰτίου· συνέχοντος· κρινομέ

νου ἔδει μὲν τὰ τοῦ αἰτίου ὡς πρώτου προτετάχθαι κεφάλαια ἤτοι τὰ τοῦ κατηγόρου· οὐδὲ γὰρ αἴτιον κατηγορίας ἐστὶν ἀπολογία· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις στάσεσι τὸ ἔγκλημα πεπραγμένον ἐστὶ καὶ σαφές· ὁ δὲ στοχασμὸς περὶ ἀδήλου ἐστὶ καὶ ἀφανοῦς πράγματος. τὰ δὲ τοῦ κατηγόρου κεφάλαια κατασκευαστικά εἰσιν ἀποδείξεις, οὐκ ἠδυνήθη ταῦτα προταγῆναι εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ἀδήλου πρὸς τὴν κατασκευήν·

Ὁ στοχασμὸς τοίνυν διαιρεῖται ὅτε καὶ πρόσωπα ἔχει καὶ πράγματα κρινόμενα. ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ὅτι μὲν ὁ στοχασμὸς περὶ τῆς οὐσίας ἔχει τὴν ζήτησιν, καὶ ὅτι ἄρνησιν ἔχει παντελῆ τοῦ ἐπιφερομένου ἐγκλήματος, καὶ ὅτι πάντα τὰ κεφάλαια αὐτοῦ σχεδὸν στοχαστικά εἰσιν, ἔτι τε καὶ ὅτι τὸ σημεῖον ἔχει ὁμολογούμενον καὶ ἀληθινόν, καὶ ὅτι περὶ τὸν παρεληλυθότα γίνεται χρόνον, δῆλον ἀφ᾽ ὧν εἴδη εἰρήκαμεν· νῦν δεῖ λοιπὸν περὶ τῆς τάξεως αὐτοῦ ζητεῖν· πρῶτος τοίνυν τέτακται ὡς καὶ αὐτός φησιν ὁ τεχνικός· ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν κεφαλαίων ἐμπίπτει τῇ στάσει ταύτῃ· αὕτη δὲ οὐχ ἱκανὴ αἰτιολογία· ἐπεὶ καὶ ἐν τῇ πραγματικῇ πολλὰ ἐμπίπτει ἐκ τῶν ἄλλων κεφάλαια ὥσπερ τὰ τῶν νομικῶν πασῶν καὶ τῶν δικαιολογικῶν τὰ πλεῖστα. ἀλλ᾽ ὅμως οὐ διὰ τοῦτο προτέτακται· τὸ δὲ ἀληθέστερον, ὅτι περὶ τῆς ὑπάρξεως ἔχει τὴν ζήτησιν· τὸ δὲ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ πράγματος ζητούμενον, πρῶτόν ἐστι τῇ φύσει τῶν περὶ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ συμβαινόντων· ἐπεὶ δὲ τῶν στοχασμῶν οἱ μέν εἰσι τέλειοι οἱ ἀπὸ προσώπων ἅμα καὶ πραγμάτων συνεστηκότες, οἱ δὲ ἀτελεῖς οἱ θατέρου τούτων ἐλλιπεῖς, διὰ τοῦτο Ἑρμογένης ἀρχόμενος τῆς διαιρέσεως τοῦ στοχασμοῦ φησιν, ὅτε καὶ πρόσωπα ἔχει καὶ πράγματα κρινόμενα, ὡς τὴν ἀκριβεστάτην καὶ ἐπισημαντικωτέραν τῶν τελείων στοχασμῶν ποιούμενος διαίρεσιν καὶ διδασκαλίαν· ἡ γὰρ τῶν τελείων γνῶσις καὶ τὴν τῶν ἀτελῶν συμπεριλαμβάνει. οἱ μὲν οὖν τέλειοι τούτοις πᾶσι σχεδὸν τέμνονται τοῖς κεφαλαίοις· οἱ δὲ ἀτελεῖς συνεκλιμπάνοντα ἔχουσι τὰ ᾧ ἑκάτερον τῶν μερῶν ᾠκείωται κεφάλαια· ἔφαμεν γὰρ ἤδη ὡς τὰ μὲν τῶν κεφαλαίων, ἀπὸ τοῦ προσώπου, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ πράγματος κινεῖται· τινὰ δὲ καὶ κοινὰ ἀμφοῖν. ἰστέον μέντοι ὡς ἔσθ᾽ ὅτε ἐκλείπει τὸ παραγραφικόν, καθ᾽ αὑτὸ μέντοι· οὐδὲ γὰρ τῇ θατέρου τῶν μερῶν ἐκλείψει, ὡς ἤδη εἰρήκαμεν· καὶ τοῦτο ἐδήλωσε καὶ Ἑρμογένης δι᾽ ὧν φησι· παραγραφικόν ἐστιν ὅτε. ἐκλείπει δὲ ἐν τοῖς κατὰ ἀμφισβήτησιν στοχασμοῖς. εἰσάγειν γάρ πως δοκεῖ τότε· ἐμπίπτει δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις, εἰ διάφορος ἡ τῶν ἐγκαλούντων ποιότης, ὡς ἐπὶ τούτου· δύο τις ἔχων παῖδας θάτερον ἀπεκήρυξεν. τελευτῶν ἐπὶ τοῖς σημείοις φαρμάκων, ἔφη παῖς με ἀναιρεῖ. καὶ αἰτιῶνται ἀλλήλους οἱ παῖδες· παραγράφεται γοῦν ὁ ἀποκήρυκτος· καὶ φησὶ μὴ δεῖν κρίνεσθαι ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν ὢν παῖς. ὁ γὰρ ἀποκήρυκτος οὐκ ἔτι παῖς· συνεκλείπει δὲ τῷ παραγραφικῷ καὶ ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις· πλὴν ἐμπίπτει καὶ αὕτη ἐν τοῖς κατὰ ἀμφισβήτησιν στοχασμοῖς ἔστ᾽ ἂν διάφορος ἡ τῶν ἀντεγκλημάτων τύχη· ὡς ἐπὶ τῶν ἰαζῶν τῶν ἀμφισβητούντων τῆς τυράννου ἀναιρέσεως· ὁ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς κάτω πόλεως ἀνελθών, ἐλέγχων ἕξει ἀπαίτησιν, οἷον τίνι προεῖπες τῶν πολιτῶν, τίνι ἀνεκοινώσω τὴν τοῦ τυράννου ἀναίρεσιν. ὁ μέντοι τῷ τυράννῳ συνὼν οὐκ ἀπαιτηθήσεται· ἐπισφαλὲς γὰρ ἦν συνόντα τῷ τυράννῳ τινὶ ἐξειπεῖν τὸ ἐγχείρημα, χρὴ δὲ γινώσκειν, ὡς δύο εἰσὶ διαιρέσεις, ἡ μὲν φυσική, ἡ δὲ τεχνική· τὴν μὲν οὖν φυσικὴν ὁ τεχνικὸς εἶπεν αἰτίαν ἔχουσαν, δι᾽ ἣν ἕκαστον κεφάλαιον τοῦ ἑτέρου προτέτακται· τὴν δὲ τεχνικὴν οἱ ῥήτορες ἐπινοοῦσι διά τι πάθος καὶ αἰτίαν τινά, ἔσθ᾽ ὅτε τὴν τάξιν αὐτῶν ἀμείβοντες, τινὰ δὲ καὶ ἐλλείποντες. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Θαυμασί-

ως ἀπὸ τοῦ τελείου στοχασμοῦ πρῶτον ἠνίξατο, ἔνθα καὶ τελεία τῶν κεφαλαίων ἡ διαίρεσις· ταύτης ἐγνωσμένης φημὶ δὴ τῆς τοῦ τελείου διαιρέσεως, καὶ ἡ τοῦ ἀτελοῦς ἔγνωσται· εἰ γὰρ ἀμφοτέρων ἔχει τὰ κεφάλαια ὁ τέλειος τοῦ τε προσώπου καὶ τοῦ πράγματος· δῆλον ὅτι ὁ ταῦτα ἐγνωκώς, καὶ τὰ τοῦ ἑνὸς ἐπίσταται ἤτοι τοῦ προσώπου ἢ τοῦ πράγματος. ἀμφοῖν γοῦν τὴν διδασκαλίαν περιλαμβάνει ὁ τέλειος· τὸ δὲ κρινόμενον νῦν, δηλοῖ τὸ ἐξέτασιν ἐπιδεχόμενα· οὐκοῦν ἔστι καὶ πρᾶγμά ποτε οὐ κρινόμενον· εἶπεν γὰρ ὅτε ὡς μὴ ἀεὶ ὄντος· ἑάλω τοίνυν τὸ θεώρημα τοῦ τεχνικοῦ τὸ ὅτι δὴ ὁ στοχασμὸς ὁ συνιστάμενος ἔχει πρᾶγμα κρινόμενον· οὐ γάρ ἐστιν ἀπὸ προσώπου μόνου συνιστάμενος ὁ στοχασμός· ἔοικε δὲ καὶ αὐτὸς ὡς πρὸς τὸ ἐξισάζον τοῦτο εἰρηκέναι τὸ ὅτε ἔχει καὶ πρᾶγμα καὶ ἑξῆς· πλὴν γὰρ τούτου, πανταχοῦ βούλεται πρᾶγμα ἐμπίπτειν· ἰστέον δὲ ὅτι τὴν κατὰ φύσιν ὁ Ἑρμογένης διαιρεῖ στοχασμόν· τοῦ γοῦν δὴ κατὰ διαίρεσιν καὶ τέχνην, ἑτέρα διαίρεσις, ὡς πρὸς τὴν ὕλην τὴν ἐμπίπτουσαν· ἡ γοῦν τέχνη διδάσκαλος ὡς πρὸς τὴν ὕλην· τί μὲν λεκτέον· τί δὲ σιωπητέον· καὶ τί μὲν ἐμπίπτει, τί δὲ οὐκ ἐμπίπτει· δηλοῦσι δὲ τὸν στοχασμὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ τοιοῦτοι τῶν ὁρισμῶν· κρίνεταί τις προδοσίας· συνειδότος· καθ᾽ ὑφέσεως· λῃστείας· τυραννίδος ἐπιθέσεως· μοιχείας· μηδισμοῦ· φαρμάκων· γίνεται δὲ καὶ περὶ γῆς ὅρων στοχασμός, ὅταν ἀμφισβητῶσί τινες· γίνεται δὲ καὶ περὶ χρημάτων ὡς ἐν τοῖς ἐπιτροπικοῖς. ἔλαθε δὲ φασί τινες ἑαυτὸν ὁ τεχνικὸς ἐλέγξας δι᾽ ὧν φησιν ἐνταῦθα, ὅτε καὶ πρόσωπον ἔχει καὶ πρᾶγμα κρινόμενον. πρώην γὰρ οὐκ ἐβούλετο ἀτελῆ ἐκ πραγμάτων εἶναι στοχασμόν, ὅτε περὶ τοῦ ἀσώτου ἔλεγεν· ἀλλ᾽ ὡς ἔφαμεν διὰ τὸν ἰσάζοντα στοχασμὸν τοῦτο προσέθηκεν. ἐζήτησαν δέ τινες διατί μὴ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις στάσεσι τοῦτο λέγει. καὶ φαμέν, ὅτι ἐπειδὴ πρῶτος ὁ στοχασμός· ἐκ τούτου βούλεται ὑπόδειγμα ἡμῖν τῶν ἄλλων στάσεων παραδοῦναι, ὅπερ καὶ ἄμεινον· ὅτι ἐν στοχασμῷ ἐὰν ἐκλείπει τὸ πρόσωπον, ἐκλείπει καὶ τὰ τοῦ νόμου κεφάλαια· καὶ ἐπὶ τοῦ πράγματος ὁμοίως. ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις οὐκ ἔτι. αἴτιον δὲ τούτου· ὅτι ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πρόδηλόν ἐστι τὸ πρᾶγμα καὶ οὐκ ἔτι περὶ τούτου ζητοῦμεν εἰ ἔστι καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι βουλήσεως οὐδὲ δυνάμεως δεόμεθα πρὸς ὑποψίαν τοῦ προκειμένου, συντελούντων τῶν κεφαλαίων· ἐν δὲ τῷ στοχασμῷ ἀδήλου ὄντος τοῦ πράγματος, ἐκ τῆς περὶ τὸ πρόσωπον ὑποψίας ἢ ἀπὸ τῶν τοῦ πράγματος σημείων συνίσταται ἡ ζήτησις· οὐκοῦν εἰκότως ἐν τούτῳ ἀφώρισται τὰ κεφάλαια, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις μέμικται· διατί δὲ μὴ ἀπὸ τῶν κεφαλαίων ἤρξατο ἐνταῦθα ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις στάσεσιν, ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ εἴδους τῆς στάσεως ἤρξατο εἰπών, ὅτε καὶ πρόσωπον ἔχει καὶ πρᾶγμα. ἐπειδὴ τῶν κεφαλαίων οὐκ ἀεὶ τούτων ἡ χρῆσις ἐμπίπτει, ἀλλὰ πρὸς τὰ εἴδη τοῦ στοχασμοῦ· καὶ ὅτι τῶν κεφαλαίων τὰ μέν ἐστιν ἴδια τοῦ προσώπου, τὰ δὲ ἴδια τοῦ πράγματος, διὰ τοῦτο παραστῆσαι τὴν ἑκάστου κεφαλαίου δύναμιν βουλόμενος, ἀπὸ τοῦ τελείου στοχασμοῦ ἤρξατο τῆς διαιρέσεως, ἐξ οὗ τῶν ἄλλων ἴσμεν τὴν διαίρεσιν· ἐκλείποντος γοῦν τοῦ προσώπου, συνεκλείπει καὶ τὰ τοῦ προσώπου κεφάλαια· καὶ ἐπὶ τοῦ πράγματος ὁμοίως. Παραγραφικὸν ἔστιν ὅτε.

Ἐζήτηται διὰ τί πασῶν τῶν λογικῶν στάσεων ὁμώνυμον ἑαυταῖς κεφάλαιον ἐχουσῶν, μόνος ὁ στοχασμὸς καὶ ἡ πραγματικὴ οὐκ ἔχει· καὶ ἐπὶ μὲν τῆς πραγματικῆς κατὰ καιρὸν ἐροῦμεν· περὶ δὲ τοῦ στοχασμοῦ, τοῦτο φαμέν· ὡς ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις στάσεσιν, ἡ πρότασις ὡμολόγηται· οἷον ἐν ὅρῳ τὸ τετυπηκέναι δημοσθένην· ἐν τῇ ἀντιλήψει, τό τε γραφηκέναι τὰ ναυάγια. ἐν μόνῳ δὲ στοχασμῷ ἄδηλός ἐστιν ἡ πρότασις. οὐκ ἠδύνατο οὖν ἄδηλον ἀδήλου κατασκευὴ γενέσθαι· ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις λογι

κακῶς τὸ δῆλον εἰς κατασκευὴν προβάλλεται τοῦ ἀμφισβητουμένου. διὰ τοῦτο τοίνυν οὐκ ἔχει ὁμώνυμον ἑαυτῷ κεφάλαιον ὁ στοχασμὸς· ἡ αὐτὴ αἰτία καὶ τοῦ μὴ δὲ τὴν καλουμένην προβολὴν ἔχειν τὸν στοχασμὸν, ὡς αἱ ἄλλαι στάσεις. μὴ δὲ τὰ ἀπὸ τοῦ κατηγόρου πρῶτα κεφάλαια τῆς τέχνης τοῦτο ἀπαιτούσης, ἀλλὰ τὸ παραγραφικὸν, ὃ τοῦ φεύγοντός ἐστι κεφάλαιον. καὶ γὰρ ὡς ἤδη εἴρηται ὁ στοχασμὸς, ἀδήλου πράγματός ἐστι ζήτησις. τί οὖν ἔχει προβάλλεσθαι εἰς πρότασιν· οὐ γὰρ αὐτὸ τὸ κατασκευαζόμενον προκαλεῖται. ἐν μὲν γὰρ τῷ ὅρῳ ἡ προβολή. οἷον, τὰ μὲν εἰς ἐμὲ καὶ τοὺς φυλέτας ἡμαρτημένα καὶ τὰ περὶ τὴν ἑορτὴν ἀδικήματα ἐφ' οἷς αὐτὸν προὐβαλόμην, τουτέστιν. ἐπὶ δὲ τῆς ἀντιλήψεως ἡ προβολή. οἷον, τὰ ναυάγια γράψας, τὴν πόλιν ἠδίκησας. καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὡσαύτως. ἐν μόνῳ δὲ τῷ στοχασμῷ τὸ πεπραγμένον σημεῖον ἐν ἐγκλήματι ὄν, ἀλλ' οὐχὶ ἔγκλημα, οὐκ ἔχει προβολήν. ἀλλὰ τὸ παραγραφικὸν πρῶτον. διότι φύσει πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχει τὸν ἀγῶνα μέμφεσθαι. καὶ πάντες οἱ κατηγορούμενοι πρῶτον αἰτιῶνται ὅτι κατηγοροῦνται. συμβάλλεται δὲ εἰς τὸ μέμφεσθαι τὸ παραγραφικὸν. ἢ καὶ ὅτι εὐηθές ἐστι τὸν ἅπαξ ἀπολογησάμενον καὶ καταδεξάμενον τὴν κρίσιν, αὖθις παραγράφεσθαι. ἢ καὶ ὅτι ἂν τὸ παραγραφικὸν ἰσχύσῃ, σχολάζει τῶν λοιπῶν κεφαλαίων ἡ ἐξέτασις. ἢ ὅτι ἡ παραγραφὴ τῆς εὐθυδικίας οὖσα ἀντιστρέφει τὸν ἀγῶνα· καὶ τὸν φεύγοντα κατήγορον ποιεῖ καὶ φύσει πρώτη γίνεται τοῦ πράγματος. εἰκότως οὖν καὶ τὸ παραγραφικὸν εἰ καὶ μὴ τελεία ἐκβολὴ τοῦ ἀγῶνος· ἀλλ' οὖν γε τὴν φύσιν τῆς παραγραφῆς σῶζον, πρὸ τῶν ἄλλων τέτακται. Ἠκολούθησε τῇ φύσει τῶν πραγμάτων ἡ τέχνη. πρῶτον γάρ ἐστι κατὰ φύσιν τὸ τὴν γραφὴν μέμφεσθαι καὶ παραγράφεσθαι. παραγραφικὸν δέ ἐστι λόγος τὴν δίκην ὡς οὐ δεόντως εἰσαγομένην καταμεμφόμενος. ἔχει δὲ κοινωνίαν πρὸς τὴν παραγραφὴν τὴν στάσιν. διαφορὰν δὲ, ὅτι ἡ μέν ἐστι τελεία ἐκβολὴ τῆς εὐθυδικίας. τὸ δὲ ἔνδειξις μόνον ἐκβολῆς. καὶ τοσοῦτον δύναται, ὅσον διαβαλεῖν τὴν κρίσιν. μεταλήψεως δὲ διαφέρει πάλιν. ὅτι ἡ μὲν μετάληψις ἀπὸ τοῦ κατηγόρου. τὸ δὲ παραγραφικὸν ἀπὸ τοῦ φεύγοντος. ἔστι δὲ κοινοτέρα τοῦ παραγραφικοῦ διαφορὰ πρὸς ἀμφοτέρας, τήν τε παραγραφὴν καὶ τὴν μετάληψιν. ὅτι ἐκεῖναι μὲν ἀπὸ ῥητοῦ, τὸ δὲ παραγραφικὸν οὐχ οὕτω. λαμβάνεται δὲ ἀπὸ τῶν περιστατικῶν. χρόνου. ὅτι παρ' αὐτὰ τὰ συμβάντα ἔδει με κρίνειν οὐ χρόνοις ὕστερον. τρόπου. ὡς Δημοσθένης. εἰ μὲν εἰσαγγελίας, ἄξιά με πράττοντα ἑώρα εἰσαγγέλλοντα, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον εἰς κρίσιν καθιστάντα παρ' ἡμῖν. εἰ δὲ γράφοντα παράνομα, παρανόμων γραφόμενον. ἐὰν δὲ νόμος προστεθῇ τῷ παραγραφικῷ καὶ πρὸς τοῖς ἀγράφοις δικαίοις λάβῃ τοῦτο, γίνεται παραγραφή. ἔχει δὲ διττὴν χώραν τὸ παραγραφικόν. ὅτε μὲν γὰρ ἐν ἀρχῇ τάττεται, ὅτε δὲ μετὰ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἐν ἀρχῇ μὲν ὅτι οὐ δεῖ εἶναι τὸν ἀγῶνα. εἰ μὴ τόδε τι ὑπάρξοι, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀστόχου. ὁρᾷ γάρ. ὅτι τόδε τι δεῖ κρίνειν με, ὅταν δείξῃς τεθνηκότα τὸν πατέρα. καὶ ἐπὶ τῆς γυναικὸς τῆς νύκτωρ δακρυούσης καὶ κρινομένης μοιχείας. δεῖ γὰρ πρῶτον φανῆναι τὸν μοιχόν. μετὰ δὲ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, εὑρίσκομεν τὸ παραγραφικὸν, ὅταν ἡ ὕλη εὐλογωτέραν τῷ κεφαλαίῳ παρέχῃ τὴν τοιαύτην τάξιν ὡς ἐπὶ τοῦ ἀριστέως, οὗ εἰκόνα ἔστησαν οἱ πολέμιοι, καὶ φεύγει προδοσίας. πρὸς τὸ εἰσάγει τὸ παραγραφικὸν ὁ φεύγων. ὅτι οὐ δεῖ με κρίνεσθαι ἐφ' οἷς ἄλλοι πεποιήκασιν. Ἔστιν ὅτε. Ἀσφαλῶς ὥρισεν. οὐ γὰρ ἀεὶ εὑρίσκεται, ἀλλ' ὅτε ἔστιν ἀπὸ τῶν περιστατικῶν διαβαλεῖν. ἐκ τούτων γὰρ ἔχει τὴν σύστασιν τὸ κεφάλαιον. κεφαλαιωδῶς δὲ τότε ἐμπίπτει, ὅταν δέον τι πραχθῆναι, μὴ πραχθῇ. ἢ ὅτε πεπραγμένον, ὑπαιτίως πραχθῇ.

Ἐλέγχων ἀπαιτήσει. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Ἐφεξῆς δύο κεφάλαια τοῦ φεύγοντος τέτακται, μὴ διακοπτόμενα τοῖς ἀπὸ τοῦ κατηγόρου κεφαλαίοις. ἐπειδὴ ταῦτα ὡς εἴδη εἴρηται ἀλλήλοις ἀκολουθεῖ συνεκλιμπάνοντα. ἀλλ' οὔτε τῇ τοῦ προσώπου ἐκλείψει οὐδὲ τῇ τοῦ πράγματος. ἀπ' οὐδετέρου γὰρ τούτων ἐμπίπτει ἑτέρα δὲ αἰτία ἥ τις εἴρηται ἤδη. δευτέρα δὲ ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις διότι ὁ στοχασμὸς ἄρνησίς ἐστι τοῦ ἐπαγομένου ἐγκλήματος. ἀναγκαίως οὖν ἀπαιτήσει τὸν ἔλεγχον ὁ φεύγων τῷ ἐπιφερομένῳ ἐγκλήματι. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Τοῦτο δεύτερον μὲν τῇ τάξει. ἰσχυρὸν γὰρ τὸ κεφάλαιον ἐκ τῶν ἀτέχνων πίστεων γινόμενον. οἷον μαρτύρων. διαθηκῶν. νόμων. ψηφισμάτων. ἐπιστολῶν. βασάνων.

Βουλήσει δυνάμει. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἀναγκαίως ταῦτα τὴν ἐφεξῆς ἔχει τάξιν μετὰ τὰ κοινά. καὶ γὰρ τοῦ προσώπου ἐστὶν ἡ βούλησις καὶ ἡ δύναμις, ἀλλ' οὐ τοῦ πράγματος. ταύτῃ δὲ καὶ προτέτακται τῶν ἀπὸ τοῦ πράγματος κεφαλαίων. φύσει γὰρ τὸ πρόσωπον τοῦ πράγματος πρῶτον, ὡς ποιοῦν ποιουμένου. ἀλλὰ καὶ ἡ βούλησις τῆς δυνάμεως φυσικῶς προηγεῖται. πρῶτον γάρ τις βουλεύεται, εἶτα πράττει, ὅ ἐστι τῇ δυνάμει κεχρῆσθαι. καὶ ὅτι βούλησις μὲν ἄνευ δυνάμεως, κρίνεται. δύναμις δὲ, ἄνευ βουλήσεως, οὔ. κοινὰ δὲ καὶ ταῦτα ἀλλ' οὐχὶ τοῦ προσώπου ἢ τοῦ πράγματος ὡς τὸ παραγραφικὸν καὶ ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις, ἀλλὰ κοινὰ τοῦ κατηγόρου καὶ τοῦ ἀπολογουμένου, διὸ καὶ πρὸ τῶν ἰδικῶν ἑκάστου τέτακται. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ταῦτα τοῦ προσώπου κεφάλαια. πρῶτον δέ ἐστι τὸ πρᾶττον τοῦ πραττομένου, τουτέστι τὸ πρόσωπον τοῦ πράγματος διὸ προτέτακται ἡ βούλησις καὶ ἡ δύναμις. τὰ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, τὰ πράγματά ἐστιν. εἰκότως δὲ τὰ δύο κεφάλαια ὁμοῦ ἔταξεν. ἀκολουθεῖ γὰρ τῇ βουλήσει ἡ δύναμις καὶ ἀχώριστός ἐστι. μάταιον γὰρ ἡ βούλησις ἀπούσης δυνάμεως, καὶ ἡ δύναμις ἀπούσης βουλήσεως.

Τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τοῦτο πρῶτόν ἐστι κεφάλαιον ἴδιον τοῦ κατηγόρου. πλὴν ὅτι ἐν ἐναντίοις κοινόν τε καὶ ἴδιον εὑρίσκεται τοῦ κατηγόρου, ὡς ἐφεξῆς ἐροῦμεν. εἰκότως οὖν ἐπειδὴ μετὰ τὸ πρόσωπόν ἐστι τὸ πρᾶγμα, τὰ δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους αὐτὰ τὰ πράγματά ἐστι, μετὰ τὴν βούλησιν καὶ τὴν δύναμιν τεταγμένα ἐστίν. ἡ γὰρ ὁδὸς ταύτην ἔχει τὴν τάξιν βουλομένῃ πρᾶξαι. πρᾶξαι δὲ τόδε τι. ὅπερ ἐστὶ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἵνα πρὸς αὐτὰ ἡ ἀπολογία γένηται. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Οὕτω κέκληται τουτὶ τὸ κεφάλαιον, ἐπειδὴ πανταχοῦ εὑρίσκεται καὶ ἐν προοιμίοις καὶ ἐν ἐπιλόγοις. ἰστέον δὲ ὅτι τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ κατήγορος κέχρηται. καλεῖται δὲ καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, καὶ πράγματα καὶ σημεῖα. τὰ δ' αὐτὰ ἐν στοχασμῷ. καὶ μέγιστον ἐν τούτοις ὁ κατήγορος ἰσχύει. διὸ καὶ πανταχοῦ αὐτοῖς κέχρηται ἐν προοιμίοις, ἐν ἐπιλόγοις.

Ἀντιλήψει, μεταλήψει. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἔδει μετὰ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους φύσιν ἐχόντων αὔξειν τὸ πρᾶγμα καὶ μέγεθος περιτιθέναι τῷ ἀδικήματι, τὴν μετάθεσιν τῆς αἰτίας τάττειν. ἥ τις ἀπολογία τέ ἐστι καὶ τῆς ἀρνήσεως κατασκευή, ἀλλ' οὐχὶ τὴν ἀντίληψιν ὃ τολμηρότερόν ἐστι καὶ θρασύτερον. εὐθὺς ἐπὶ τὴν ἐξουσίαν καταφεύγειν καὶ πρὸς τὴν ὀργὴν ἄγει τὸν δικαστὴν καὶ μὴ δὲ ἀποδεικνύναι πρῶτον ὅτι οὐ πεποίηκεν. ἄλλως τε καὶ ὅτι ἡ μὲν μετάθεσις τῆς αἰτίας ἀεὶ τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἀκολουθεῖ. τὸ δὲ ἀντιληπτικὸν οὐκ ἀεὶ ἐμπίπτει, εἰ μὴ ὅταν τις ἀφ' ὧν αὐτὸς ποιήσας κρίνεται. ἔδει οὖν καὶ κατὰ τοῦτο τὸ χρῶμα τῆς ἀντιλήψεως προταχθῆναι, τὰ γὰρ ἀεὶ τῶν ποτὲ τιμιώτερα. καὶ κατὰ

τοῦτο ὁ μὲν μινουκιανὸς καὶ οἱ ἄλλοι τεχνικοὶ μετὰ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, τὸ χρῶμα τάττουσιν· ἑρμογένης δὲ τὴν ἀντίληψιν. καλῶς δὲ καὶ οὗτος. κἀκεῖνοι οὐκ ἔξω σκοποῦ. κατηγοροῦντας μὲν γὰρ, δεῖ ἑρμογένει κατακολουθεῖν, προτάττοντας τοῦ χρώματος τὴν ἀντίληψιν, πρὸς βάρος τοῦ φεύγοντος· ἀπολογουμένους δὲ, μινουκιανῷ τὴν μετάθεσιν τῆς αἰτίας τὴν ἀντίθεσιν τὴν ἐκ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους γινομένην· εἰκότως δὲ ἀντίληψιν προτάξας ἐπήγαγε τὴν μετάληψιν, λυτικὴν οὖσαν ἀεὶ τῆς ἀντιλήψεως.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Μετὰ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἡ ἀντίληψις· φύσει γὰρ πάντες τὴν ἐξουσίαν πρὸ τῶν ἄλλων προβαλλόμεθα· καὶ μετὰ τὴν ἐξουσίαν, τότε τὴν αἰτίαν ἐπιφέρομεν τῆς πράξεως ὅ ἐστι τὴν μετάθεσιν τῆς αἰτίας· οὐδεὶς δὲ τῇ ἐξουσίᾳ θαῤῥῶν, ταύτην παρεὶς πρῶτον τὴν αἰτίαν τῆς πράξεως προτάττει τῆς ἐξουσίας.

Μεταθέσει αἰτίας, πιθανὴ ἀπολογία. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Περὶ μὲν τοῦ χρώματος εἴρηται· ἡ δὲ πιθανὴ ἀπολογία τελευταία τέτακται· εἰ καὶ τὰ μάλιστα δοκεῖ ἀντιστρέφειν τὸν ἀγῶνα. ἀλλ' ὅμως γλισχρότερόν τε ἐστι καὶ ἀσθενές· τοῦτο δὲ καὶ τὸ ὄνομα κατηγορεῖ. οὐ γὰρ ὁμολόγηται, ἀλλὰ πιθανή τίς ἐστιν.

Ποιότητι κοινῇ. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Η ποιότης καὶ ἡ γνώμη, κοινά ἐστι πασῶν τῶν στάσεων· ταῦτα γὰρ τῶν ἐπιλόγων ἐστίν· αὕτη ἡ αἰτία τῆς προτάξεως τῶν κεφαλαίων.

Τὸ παραγραφικὸν γίνεται κατὰ τρόπους τέσσαρας, ἤτοι ἀπὸ τοῦ λείποντος· οἷον, ἀσώτου πατὴρ ἀφανὴς γέγονε, καὶ φόνου φεύγει· ἀξιώσει γὰρ δεικνῦσαι πρῶτον εἰ ἀνῄρηται. ἢ ἀπὸ τοῦ ὑπερβάλλοντος· οἷον, δέκα νέοι συνώμωσαν μὴ γῆμαι, καὶ φεύγουσι κακοῦ βίου· ἕκαστος γὰρ αὐτῶν ἀξιώσει κρίνεσθαι ἰδίᾳ. ἢ ὅτι ἀφ' ὧν ἕτεροι πεποιήκασιν, οὐ δεῖν κρίνεσθαι ὡς ὁ τυραννοκτόνος οὗ εἰκόνα ἔστησαν οἱ πολέμιοι, καὶ προδοσίας φεύγων. ἢ κατὰ χρόνον· οἷον, δειλοῦ παῖς ἠρίστευσε, καὶ μοιχείας κρίνει τὴν γυναῖκα· τοσούτοις γάρ φησιν ὕστερον χρόνοις μὴ δεῖν κρίνεσθαι· τοῦτο δὲ ἀπὸ μὲν ῥητοῦ τινος εἰ γίγνοιτο, ἰσχυρότερόν ἐστι καὶ τελεία γίνεται παραγραφή· ἄλλως δὲ, ἀσθενὲς μέν ἐστι, συλλαμβάνει δ' οὖν σμικρὸν τῷ χρωμένῳ. τὸ δὲ ἀπὸ ῥητοῦ παράδειγμα, ὃ δὴ φαμὲν τελείαν εἶναι μετάληψιν καὶ παραγραφήν· οἷον, κριθείς τις φόνου ἀπέφυγεν· ὕστερον δὲ χρωμένῳ αὐτῷ ἀνεῖλεν ὁ θεὸς· ἀνδροφόνοις οὐ χρῶ, καὶ πάλιν φεύγει. δὶς γὰρ περὶ αὐτοῦ οἱ νόμοι κωλύουσι κρίνεσθαι· παραγράφεται οὖν καὶ γίνεται πρῶτον ζήτημα νομικὸν ἐκ παραγραφῆς. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Τέσσαρας μὲν ἀπαριθμεῖται τοὺς τοῦ παραγραφικοῦ τρόπους ὁ τεχνικός. τρεῖς δέ εἰσι τῇ ἀληθείᾳ. τοῦ γὰρ παραγραφικοῦ ἀεὶ ἀφ' ἑνὸς καὶ περιστατικοῦ κινουμένου. οἷον προσώπου· πράγματος. αἰτίας· χρόνου· τόπου· ὕλης· τὰ παρόντα ἀπὸ τρίων εἰσί· τό, τε γὰρ τοῦ ἀσώτου ἀπὸ τοῦ πράγματός ἐστι· ζητεῖται γὰρ εἰ ἀνῄρηται ὁ πατήρ· τὸ δέ γε τοῦ τυραννοκτόνου καὶ τῶν δέκα νέων ἀπὸ τοῦ προσώπου ἐστὶ· καὶ τὸ τοῦ δειλοῦ ἀπὸ χρόνου. ὅτι δέ εἰσιν ἀπὸ πάντων τῶν περιστατικῶν παραγραφικὰ κινούμενα· δῆλον ἐντεῦθεν· ἀπὸ μὲν οὖν προσώπου καὶ πράγματος, ἔχομεν τοῦ τεχνικοῦ παραδείγματα· ὡσαύτως καὶ ἀπὸ χρόνου. τῶν δὲ λοιπῶν ἡμεῖς εὕρομεν· ἀπὸ μὲν γὰρ τόπου, ὡς τοῦτο· κρίνεται δημοσθένης ἐπὶ τοῖς ἁρπαγεῖσι χρήμασιν ἐν ἀρείῳ πάγῳ, καὶ παραγράφεται. ἀξιῶν ἐν τῇ ἡλιαίᾳ κρίνεσθαι· ἀπὸ τρόπου δὲ, εὔξίθεος καὶ ἡρώδης ἐπλεον ἅμα· εὕρηται ὁ εὔξίθεος καθεύδων ἔχων αἷμα ἐγγὺς, καὶ κρίνεται κακουργίας· παραγράφεται γὰρ τὸν τρόπον· ὡς οὐκ ὀφείλει τοῦτον τὸν τρόπον κρίνεσθαι, ἀλλὰ δειχθέντος τοῦ φόνου. ἀπὸ αἰτίας δὲ. οἷον ἔγραψεν ἀλέξανδρος ἐν τοῖς δαρείου λογισμοῖς εὑρηκέναι δημοσθένη εἰληφέναι ναῦ τάλαντα, καὶ κρίνεται δημοσθένης. παραγράψεται γὰρ ὡς οὐκ ὀφείλω ἐπὶ τούτοις κρίνεσθαι, τῷ ἐχθρόν μου

τὸν γεγραφότα. δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι τὸ ἀπὸ τοῦ ὑπερβάλλοντος καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου λαμβάνεται. ὃ παρέλιπεν ὁ τεχνικός. τούτῳ δὲ κέχρηται ὁ δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ στεφάνου ψευδομαρτυριῶν. καὶ γὰρ ἄφοβος ἔγραψε τὸν ψευδομαρτυρίας στέφανον. καὶ δημοσθένης παραγράφεται. καὶ λέγει ὡς δέον αὐτὸν μετὰ τῶν ἄλλων μαρτύρων κρίνεσθαι. ἰστέον δὲ ὡς ἀεὶ τοῦ φεύγοντός ἐστι τὸ κεφάλαιον· ἐφεδρεύων γὰρ τοῖς εἰρημένοις τρόποις, ἤτοι αὐτὸς ὁ φεύγων ἢ ὁ ὑπὲρ τοῦ φεύγοντος λέγων· καὶ κατανοήσας εἴπῃ, χώραν ἔχει κατά τινα τούτων τῶν τρόπων τὸ παραγραφικὸν εἰσάγειν, χρήσεται μετὰ ἀδείας αὐτῷ. διαφέρει δὲ τὸ παραγραφικὸν τῆς παραγραφῆς ὡς καὶ αὐτὸς εὑρεῖ, τῷδε, τῷ τὴν μὲν παραγραφὴν ἀπὸ νόμου τὴν ἰσχὺν ἔχουσαν. τὴν εὐθυδικίαν ἐκβάλλειν. τὸ μέντοι παραγραφικὸν ἐκ τῶν περιστατικῶν λαμβάνεται. εἰ δὲ καὶ ἡ μετάληψις ἐκ τούτων, ἀλλ' αὕτη μὲν ἐκ τοῦ κατηγόρου. τὸ μέντοι παραγραφικὸν, ἀεὶ τῷ φεύγοντι συγκεκλήρωται. καὶ ἡ μὲν παραγραφὴ, ὅλον ἐκβάλλει τὸν ἀγῶνα. τὸ δὲ παραγραφικὸν μέρος τι τῶν περὶ τὸ πρᾶγμα αἰτιᾶται· συμβαλλόμενον ἡμῖν ἐνταῦθα πάσης δίκης. οὐ χεῖρον δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι ὡς ἐπὶ τοῦ ἀπὸ τοῦ ὑπερβάλλοντός τινες ἐνέστησαν ὡς οὐκ ἔχει τὸ παραγραφικὸν χώραν. καὶ τοι ζητήματος συνισταμένου. εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα οἱ δέκα νέοι πλῆθός εἰσιν, ἀλλ' οὖν γε μίαν ἔχουσι ποιότητα τοῦ ἀόριστον εἶναι. ἐνταῦθα μὲν οὖν τούτων διὰ τὸ ἀόριστον εἶναι τὴν ποιότητα. οὐ συνίσταται τὸ παραγραφικόν. ἐνταῦθα δὲ τοῦ ζητήματος τούτου χώραν ἕξει. οἷον, αἰσχίνης καὶ δημοσθένης ἐκ τῆς παρὰ φιλίππου ἐπανήκοντες πρεσβείας, εὕρηται ὁ μὲν, χρυσίον κατορύττων· ὁ δὲ παραπρεσβείας ἀπολογίαν γράφων, καὶ ὑπὲρ ἰδίας ἀμφοτέρων κατηγορεῖ· ἐνταῦθα γὰρ διάφορος οὖσα τῶν προσώπων ἡ ποιότης. χώραν ἔχει λέγειν ὅτι ἰδίᾳ θέλω κρίνεσθαι καὶ μὴ μετέχειν τῆς ἐκείνου ποιότητος. πλὴν καὶ ὑπὲρ τῶν νέων ἀπολελόγηται συριανός. τὸ μέντοι ὅλον παραγραφικὸν οὐχ ὡς ἔτυχε δεῖ μεταχειρίζεσθαι, ἀλλὰ πρὸς τὸ χρήσιμον ἀεί. εἰδέναι γὰρ δεῖ ὅτι τοῦτο τὸ κεφάλαιον καθὸ μὲν τὴν κατηγορίαν διαβάλλει καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῆς διαλύει, κατὰ τοῦτό ἐστιν ἰσχυρὸν καὶ ὠφέλιμον· καθὸ δὲ ὅλως δοκεῖ παραγράφεσθαι, καθαιρετικόν ἐστι τῶν ἀξιωμάτων. ὁ γὰρ κρινόμενος εἰ τύχοι προδοσίας ἢ ἀσεβείας, εἶτα λέγων ὅτι ἔδει με πρὸ χρόνου κριθῆναι, ἢ τῷδε τῷ τρόπῳ τὰς εὐθύνας ὑπέχειν. ἢ τοιόνδε τι λέγων, δῆλός ἐστι μὴ λίαν παῤῥησιαζόμενος. καὶ συνειδώς τι τῶν καλουμένων ἑαυτῷ. καὶ κατὰ τοῦτο καθαιρήσει τὸ ἀξίωμα κατὰ δύο τρόπους· ἕνα μὲν, ὅταν ᾖ τὰ πρόσωπα ἔνδοξα οἷον περικλῆς ἢ δημοσθένης· δεύτερον δὲ, ὅταν τὸ πρᾶγμα μέγιστον ᾖ, οἷον προδοσία ἢ ἀσέβεια· τίς γὰρ ἂν μὴ πιστεύσῃ τοῖς ἐγκλήμασι τοῦτοις ὑπεύθυνον εἶναι, ἐπειδὴ μὴ πρότερον ὑπέστη τὴν κατηγορίαν. διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἐμμεθόδως χρηστέον αὐτῷ, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς. ἐπεὶ καθαιρετικὸν οὕτω τοῦ ἀξιώματος, οὐ δή που παρασιωπήσομεν αὐτὸ εἰ βλάπτει δυνάμενον ἐν τῷ λέγεσθαι ὅλον διασεῖσαι τὸν ἀγῶνα, ἀλλ' ὡς προείρηται ἐμμεθόδως καὶ ὥσπερ οἱ παλαιοί. ἐχρήσαντο μὲν γὰρ οὔτοι αὐτῷ διὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ ὠφέλιμον, ὥσπερ δὲ φεύγοντες αὐτό. οἷον, περικλῆς αἰτίαν ἔχων ὡς τοῦ πολέμου αἴτιος γέγονε καὶ διὰ τοῦτο μέλλων ἀπολογεῖσθαι. οὔτε πάντῃ παρῆκεν αὐτὸ διὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ ὠφέλιμον, οὔτε ἐνέμεινεν αὐτῷ διὰ τὸ λυμαινόμενον αὐτοῦ τὸ ἀξίωμα· ἀλλ' ὅσον μνημονεύσας, ἀπεπήδησεν εὐθέως εἰς τὸ κατασκευαστικὸν τοῦ ἀξιώματος. λέγων γὰρ τὸ παραγραφικὸν ἀπὸ χρόνου· οἷον καὶ ἐμὲ τὸν παραινέσαντα πολεμεῖν καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς. οἷον ἐπείσθητε. δι' αἰτίας ἔχετε. τρόπον γάρ τινα λέγει ὅτι μὴ τότε ἐλέγετε ἀλλὰ μεταβάλλεσθαι ἐνταῦθα τοῖς ἅπαξ δόξασιν, εὐθέως ἐνταῦθα τὴν κατασκευὴν ἐχώρησεν εἰπών· καὶ τοι ἐμοὶ τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε, ὃς οὐδενὸς ἥττων οἴομαι γνῶναί

τε τὰ δέοντα καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα· φιλόπολίς τε καὶ χρημάτων κρείσσων· ἐδεδίει γὰρ ἐπεξελθεῖν τῷ παραγραφικῷ, μὴ δόξῃ τὸν ὀρθὸν ἠγνωηκέναι· ὁμοίως καὶ πλάτων ἐν τῇ σωκράτους ἀπολογίᾳ τὸ καθαιρετικὸν τούτου δεδιώς, οὕτως ἐχρήσατο. νῦν ἐγὼ πρῶτον ἐπὶ δικαστήριον ἀναβέβηκα ἔτη γεγονὼς ο̄. ἀτέχνως οὖν ξένως ἔχω τῆς ἐνθάδε διαλέξεως. ἐνταῦθα γάρ ἐστι τὸ παραγραφικόν, ὅτι τοσούτων ἐτῶν γεγονώς· εἴπερ ἦν ἀληθὴς ἡ κατηγορία· πῶς οὐκ ἐκεῖ ἤδη παρ᾽ ὑμῖν· ἀλλ᾽ οὐκ ἐπεξειργάσατο διὰ τὸ καθαιρετικὸν τοῦ ἀξιώματος. ὁ δὲ δημοσθένης θείᾳ τινὶ μεθόδῳ κεχρημένος τούτῳ καὶ τὸ ἀξίωμα φυλάττει λαμπρόν· καὶ ὅσον βούλεται ἀγωνίζεται. καὶ τὸ δὴ μέγιστον ὅτι καὶ χρώμενος αὐτῷ, ἐξαίρει τὸ φρόνημα, ὥσπερ ἐν τῷ περὶ στεφάνου· τοὺς μὲν παραγραφικοὺς λόγους τῷ ἀντιδίκῳ συνέπλεξε πρὸς αὐτὸν ἀποτεινόμενος, ὡς διὰ τούτου ἐφ᾽ ὅσον βούλεται χώραν παρέχων τῷ παραγραφικῷ, τοὺς δὲ τῆς ἀπολογίας τοῖς παροῦσι, τὴν ἑαυτοῦ παρρησίαν οὐδὲν ἧττον ἐξαίρων· προέταξε δὲ τὴν ἀπολογίαν τοῦ παραγραφικοῦ πάνυ τεχνικῶς, τῷ μὴ δόξαι ἀσθενῶς ἔχειν περὶ τὴν ἀπολογίαν· ἔπειτα ἐπάγειν τὸ παραγραφικὸν οὕτω πως λέγων. ἔστι δὲ ταυτί μοι πάντα πρὸς ὑμᾶς ἅμα καὶ τοὺς περιεστηκότας ἔξωθεν καὶ ἀκροωμένους, ἐπεὶ πρός γε τοῦτον αὐτὸν τὸν κατάπτυστον, βραχὺς καὶ σαφὴς ἐξήρκει μοι λόγος. εἰ μὲν γὰρ ἦν σοι πρόδηλα τὰ μέλλοντα καὶ ἑξῆς. καὶ ἡ μὲν τῆς μεταχειρήσεως τοῦ παραγραφικοῦ μέθοδος τοιαύτη· περὶ δὲ τῆς τάξεως φαμέν, ὅτι δημοσθένης, συνιδὼν τὴν τοῦ κεφαλαίου δύναμιν καὶ πρώτην αὐτῷ καὶ μέσην χώραν ἀπένειμε καὶ τελευταίαν. καὶ πάντα ταῦτα ἐν τῷ περὶ στεφάνου εὑρήσεις, κατὰ μὲν ἀρχὴν μετὰ τὰς προοιμιακὰς ἐννοίας οὕτω. τὰ μὲν οὖν κατηγορημένα πολλάκις περὶ ὧν ἔνιοι τὰς ἐσχάτας τάττουσι τιμωρίας καὶ ἑξῆς. κατὰ δὲ μέσον, οἷον· ἔστιν οὖν ὅπου σὺ παρὼν τοιαύτην πρᾶξιν ἢ συμμαχίαν ἡλίκην νῦν διεξῄεις ὁρῶν ἀφαιρούμενον τῆς πόλεως καὶ ἑξῆς· κατὰ δὲ τὸ τέλος οὕτως· ἣν μὲν τοίνυν τοῦ δικαίου πολίτου τότε λέγειν, μὴ νῦν ἐπιτιμᾶν. ὁ γὰρ συμβουλεύων καὶ ἑξῆς. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν ἐτάγη, ἐπειδὴ ὡς εἴπομεν διαβολὴ τῆς κατηγορίας ἐστὶ καὶ τοῦ κατηγόρου· τοῦτο δὲ πρέπει μάλιστα ἐν ἀρχῇ ποιεῖσθαι. ἀλλ᾽ εἰ καὶ διαβολὴν ἔχει τῆς κατηγορίας, ἀλλ᾽ εἴπομεν ὅτι καὶ τοῦ ἀξιώματός ἐστι καθαιρετικόν· διὰ τοῦτο καὶ πρέπει πρὸς τῷ τέλει τετάχθαι τῆς ἀπολογίας· ἵνα δοκεῖ ἐκ περιουσίας εἰρῆσθαι· καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ἰσχύν, ἐν δὲ τῷ μέσῳ, ἐπειδὴ ἰσχυρόν ἐστιν, ὤφειλε δι᾽ ὅλου ἐσπάρθαι· μιγνύμενον γὰρ πανταχοῦ τῆς ἀπολογίας, οὐκ ἀφαιρεῖται τὴν παρρησίαν τοῦ λέγοντος, καὶ μάλιστ᾽ ἂν ἐπισημόνως λεχθείη· ἔτι δὲ καὶ διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ πολλὰς τῶν ἀντιθέσεων διὰ τούτου λύομεν, ὅταν ἀπὸ χρόνου λαμβάνωνται, ὡς καὶ δημοσθένης, ἐγκαλούμενος γὰρ ὅτι οὐκ ἀφίκου μετὰ κοινοῦ συνεδρίου τῶν ἑλλήνων ποιῆσαι τὴν εἰρήνην. λύει τῷ παραγραφικῷ εἰπών· ἔστιν οὖν ὅπου σὺ παρὼν τηλικαύτην πρᾶξιν καὶ ἑξῆς· τί τε γὰρ ἐποίησεν εἴρηκεν· ὡς ὅτι σιγᾷ· καὶ τί ἔδει ποιῆσαι. ὅτι βοᾶν καὶ διαμαρτύρεσθαι· καὶ τί οὐκ ἐποίησεν· ὅτι οὐκ ἐφθέγξατο. διὰ γὰρ τούτων τὴν ἀντίθεσιν ἔλυσεν. καὶ πάλιν ἑτέρωθι λέγοντος αἰσχίνου ὅτι ἄνισον τὴν συμμαχίαν ἐποίησας, ἐκ τοῦ παραγραφικοῦ λύει. οἷον, ἃ δεῖ λέγεις τὰ πρὸς τοὺς θηβαίους δίκαια αἰσχίνη καὶ ἑξῆς. οὕτω μὲν δὴ καὶ ἡ τάξις· περὶ δὲ τῆς ἐργασίας τοῦτο φαμέν· δύο τινὰ περὶ αὐτὸ θεωρεῖται· ῥᾳστώνη μὲν ἐκ τοῦ παρόντος χρόνου. δυσχέρεια δέ, ἐκ τοῦ παρελθόντος· οἷον, εἰ παρ᾽ αὐτὰ τὰ ἀδικήματα ἠλέγχθη, ῥᾳστώνην ἔχει ἡ κατηγορία· χαλεπότης δέ ἐστιν ἐκ τῶν μετὰ χρόνον ῥηθῆναι, ὥσπερ ὁ δημοσθένης. καὶ ὁ τηνίκα ἐφαίνετο ταῦτα ποιῶν καὶ τοῦτον τὸν τρόπον κεχρημένος τοῖς πρὸς ἐμέ, ὁμολογεῖτο ἂν ἡ κατηγορία τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. νῦν ἐκστὰς τῆς ὀρθῆς καὶ δικαίας

καὶ δικαίας ὁδοῦ καὶ τὰ λοιπά. δεῖ δὲ ἐν τούτοις καὶ τὰ ἀντιπίπτοντα λύειν, ὥσπερ ὁ αὐτός. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ. ὅτι ἢ δι᾽ ἐπιείκειαν οὐ κατηγόρησεν, ἢ δι᾽ ἀπραγμοσύνην, ἢ ὅτι οὐκ ἔτυχε παρών, ἢ ὅτι περὶ μικρῶν, ἢ ὅτι οὐκ ἐνόησε, λύει ταῦτα πάντα δημοσθένης οὕτως εἰπών· τὴν μὲν ἐπιείκειαν οὕτως· οὐ γὰρ δὴ κτησιφῶντα δύναται μὲν διώκειν δι᾽ ἐμέ, ἐμὲ δὲ εἴπερ ἠδύνατο οὐκ ἂν ἐγράψατο. πῶς γὰρ ἀπράγμων δόξειεν εἶναι, ὃς καὶ δι᾽ ἐμὲ πράγματα παρέχων ἑταίροις· τὰ δὲ λοιπὰ πάντα δι᾽ ἑνὸς οὕτως. ἔστιν οὖν καὶ σὺ παρὼν τηλικαύτην τάξιν ἡλίκην νῦν ἐτραγῴδεις· διὰ μὲν γὰρ τοῦ παρών, λύει τὸ οὐ παρῆν· διὰ δὲ τοῦ τηλικαύτην, ὅτι οὐ μικρὰ ἢ φαύλη· διὰ δὲ τοῦ νῦν ἐτραγῴδεις, τὸ ὅτι οὐκ ἐνόησας ὃ πεποίηκας. οὐ δεῖ δὲ οὐδὲ ἔρημον καταλείπειν τὸ παραγραφικὸν ἐν ταῖς ἐργασίαις. βλαψόμεθα γὰρ ἂν μᾶλλον ἀλλὰ συμπλέκοντα αὐτῷ τὰς ἀποδείξεις οὕτω ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ὡς δημοσθένης· χωρὶς δὲ τούτου. καὶ διαβάλλει τὴν πόλιν ἐν οἷς λέγει· καθόλου δὲ συμπληροῦν δεῖ τὸ παραγραφικόν, ἐπανάγοντα ἐπὶ τὴν διαβολὴν τῆς κατηγορίας. οἷον, πάντα μὲν οὖν τὰ κατηγορημένα ἐκ τούτων ἄν τις ἴδοι· καὶ ἀποστρέφοντα τὸν λόγον ἐπὶ τὸν ἀντίδικον ὡς ἐπὶ τούτου· ἐπεὶ πρός γε τοῦτον τὸν κατάπτυστον, βραχὺς καὶ σαφὴς καὶ ἑξῆς· ἀλλὰ κἀνταῦθα ὦ τί ἂν εἰπών σέ τις ὀρθῶς προσείποι· οὐ γὰρ δὴ ἡμῶν οἱ δικάζοντες ἀνάσχοιντο εἰ λέγοιμεν, ὅτι ἐπειδὴ μὴ πρότερον ἐκρίθημεν οὐκ ἔξεστιν οὐδὲ νῦν κριθῆναι· χαλεπώτερος γὰρ ὁ λόγος οὗτος φανήσεται καὶ τὸ ἰσχυρὸν ἡμῖν περιτρέπεται. συμπληροῦντας δὲ τῇ πρὸς τὸν ἀντίδικον ἀποστροφῇ τὸ παραγραφικόν· εἶτα μεταβαίνοντας ἐπὶ τοὺς δικαστὰς χρησόμεθα τῇ ἀπολογίᾳ, ὡς ἐπὶ τούτου, χωρὶς δὲ τούτου, διαβάλλει τὴν πόλιν· καὶ ἐπὶ τούτου. εἰ γὰρ ὑμεῖς ἅμα τοὺς ἕλληνας εἰς πόλεμον παρεκάλει τε καὶ ἑξῆς.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Πλατύνεται τὸ παραγραφικόν· δι᾽ ἀποστροφῶν· διὰ παραδειγμάτων. δι᾽ ἐνθυμημάτων. δι᾽ ἀποστροφῶν μὲν οἷον, ὡς ἐπὶ περικλέους· φέρε γὰρ εἰ σὺ στρατιώτης ἐκ τῶν προσόντων ἐξέθρεψας, ὅπως ἐν τῷ δέοντι προθύμως ἐπαμύνοις τῇ πατρίδι· εἶτα τῶν συκοφαντῶν τις τυραννίδος ἐπάγοι κατὰ σοῦ γραφήν· οὐκ ἂν ἠγανάκτεις ἐφ᾽ οἷς εὐεργέτεις; ἐγὼ μὲν ἡγοῦμαι. διὰ παραδειγμάτων, ὡς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ· καὶ γὰρ πρότερον ἀκούω κλεινίαν, ἐν καιρῷ τῇ πόλει πορίσασθαι τὴν ἐπικουρίαν, διότι πολλοῖς καὶ πρότερον ἐκ τῶν προσόντων ἐπαρκῶν· ἐν τῇ κατὰ μήδων ἐπ᾽ ἀρτεμισίῳ ναυμαχίᾳ τριήρη σὺν διακοσίοις ἀνδράσιν ἐπιδέδωκε τῇ πατρίδι. καὶ τῆς κατὰ βαρβάρων ἀριστείας αἰτιώτατος ὑπῆρξεν· ἀλλ᾽ οὐδεὶς ἐκεῖνον ὁρῶν ἀνδρῶν τοσούτων ἰδιώτην ὄντα δύναμιν περιβαλλόμενον, ἠγανάκτησεν, οὐ πρὸς δικαστήριον εἵλκυσεν, ἢ τυραννίδος ἐγράψατο· διὰ δὲ ἐνθυμημάτων· ὅταν οἰκείαις τῷ προκειμένῳ χρώμενος ἐννοίαις, κατασκευάζῃ τὸ παραγραφικὸν λέγων. πῶς γὰρ δίκαιον τηλικούτους ἀγῶνας ὑπομένειν, ὑπὲρ ὧν εὖ ποιεῖν ἐσπουδάκασιν ἄνθρωποι· πῶς οὖν προλαβόντα παρασκευῇ τοὺς κινδύνους εὐθύνειν ἄξιον· πῶς τὴν θρεψαμένην προαναρπάζειν τῶν δεινῶν οὐκ εὔλογον· εἰ γὰρ περιμενοῦμεν τοὺς καιροὺς καὶ τῶν πολεμίων ἤδη τὴν χώραν λεηλατούντων τότε πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν τρεψόμεθα τῶν δεόντων, ὀκνῶ λέγειν μὴ τοῖς ἐναντίοις ἅπαντα πρὸς ἡδονὴν πολιτευσώμεθα. ὁ μὲν οὖν φεύγων τούτοις τοῖς τόποις παρασκευάζει τὸ παραγραφικόν· ὁ δὲ διώκων ἀνατρέψει αὐτὸ καθολικοῖς λογισμοῖς· οἷον, τῶν συνειδότων ἑαυτοῖς ἐστὶ τὸ παραγράφεσθαι· τῶν δὲ θαρρούντων τὸ δέχεσθαι τὸν ἀγῶνα. δυοῖν γὰρ θατέρῳ χρηστέον, ἢ κατὰ τῆς πόλεως ἅπαντα κακουργεῖς, ἢ κηδόμενος ἡμῶν, ὡς ἄνω καὶ κάτω θρυλεῖς παρασκευάσαι τὰ πρὸς τυραννίδα· εἰ μὲν οὖν εὖ ποιῶν φανῇς, πρόδηλον ὡς καὶ δωρεὰς λήψῃ παρὰ τῆς πόλι-

τῶν. εἰ δ' ὥσπερ ἐπιδείξειν ἐγὼ πεπίστευκα, καθ' ἡμῶν ἅπαντα ταυτὶ πεφώρασαι σκευωρούμενος· αὐτός τε ἐπιβουλεύων εὖ οἶδα παύσῃ, καὶ τοὺς ἄλλους σωφρονεστέρους ὁ κατὰ σοῦ σήμερον ἀγὼν παρασκευάσει. κατ' ἀμφότερα τοίνυν ἥκιστα παραγραπτέον σοι τὴν δίκην. διαφέρει δὲ τῆς παραγραφῆς τὸ παραγραφικὸν. ὅτι ἡ μὲν, στάσις· τὸ δὲ, κεφάλαιον. καὶ ἡ μὲν, νόμον ἔχει πάντως προκείμενον· τὸ δὲ, οὔ. καὶ ἡ μὲν, ἐκβάλλει τὸν ἀγῶνα· τὸ δὲ, διαβάλλει. καὶ τὸ μὲν, κατὰ τοὺς εἰρημένους γίνεται τρόπους· ἡ δὲ, διαφόρων γίνεται θεωρημάτων,

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Δοκεῖ μὲν διδάσκειν τοῦ κεφαλαίου τὴν δύναμιν καὶ τὴν φύσιν ὁ τεχνικὸς, οὐ μὴν πάντα τὰ παραγραφικὰ περιέλαβεν. οὐ γὰρ ἐκ μόνων τούτων συνίσταται. ἀλλ' ἔδει καθόλου εἰπεῖν, ὅτι τοσαῦτά εἰσι τὰ παραγραφικὰ, ὅσα καὶ τὰ περιστατικὰ τυγχάνει. ἀλλ' ἴσως ἐπειδήπερ ἐκ τούτων τὰ πολλὰ συμβαίνει παραγραφικὰ γίνεσθαι, ἐκ τούτων εἶπεν καὶ γίνεσθαι. εἰ γοῦν τὸ παραγραφικὸν ἐκ τῆς παραγραφῆς ἔχει τὴν γένεσιν, τουτέστι τῆς μεταλήψεως, εἰκότως ἐξ ὧν ἡ μετάληψις γίνεται, ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ τὸ παραγραφικὸν γίνεται. ἔπειτα γνωστέον οὓς αὐτὸς εἶπεν τέσσαρας τρόπους· ἀπὸ τοῦ λείποντος· ἀπὸ τοῦ ὑπερβάλλοντος· ἀφ' ὧν ἕτεροι πεποιήκασι· ἀπὸ χρόνου. οὗτοι πάντες δύο εἰσί. τὸ γοῦν ἀπὸ τοῦ προσώπου εἰς τρία ἐμέρισε, καὶ οὕτως ἐποίησε τέσσαρας. εἰ δὲ μὴ, δύο τυγχάνει τὸ ἀπὸ χρόνου καὶ προσώπου. ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο ὅτι καὶ εἰς ἀτελῆ καὶ εἰς τέλειον ἐμπίπτει στοχασμόν. καὶ ὅπου ἂν ἐμπίπτῃ, διὰ τῶν περιστατικῶν κατασκευάζεται. ὅτε τοίνυν ἔχομεν ἐκ τούτων διαβαλεῖν τὴν κατηγορίαν, ἐμπίπτει. εἰ δὲ μὴ, ἐκλείπει. διὸ καὶ προσέθηκεν ὁ τεχνικὸς, τὸ ἔστιν ὅτε. ὁ δὲ μαῖωρ διαιρῶν πλατύτερον τὰ πράγματα ἔθηκεν ἐν οἷς εὑρίσκεται. καὶ ταῦθ' ἃ παραθησόμεθα. τότε φησὶν εὑρίσκεται παραγραφικὸν, ὅτ' ἂν δύο προσώπων ὑπευθύνων ὄντων, θάτερον μὲν ἐμφανὲς ᾖ, θάτερον δὲ ἀγνοῆται. οἷον, γυνὴ συνεχῶς νύκτωρ δακρύει, καὶ κρίνει αὐτὴν ὁ ἀνὴρ μοιχείας. ἄδηλον ὂν εἰ ἔστι μοιχὸς· ἢ τίς ὁ μοιχός. δεῖ τοίνυν ἡ γυνὴ ἢ ὁ ὑπὲρ ταύτης λέγων· φανῆναι δεῖ πρῶτον τίς ὁ μεμοιχευμένος. ἢ ὅτ' ἂν κρίνηταί τις φόνου μήπω δῆλον ὂν εἰ ἀνῄρηταί τις ὡς ἐπὶ τοῦ ἀσώτου. δεῖ γὰρ δεῖξαι πρῶτον εἰ τέθνηκεν. καὶ πάλιν ὡς ἐπὶ τοῦ κρινομένου φόνου· ἐπειδὴ συχνοῖς κέχρηται καθαρσίοις. ἢ ὅτ' ἂν φεύγῃ τις συνειδότος μηδέπω ἑαλωκότος, οὗ φησιν ὁ κατήγορος αὐτὸν συνειδέναι. οἷον ἀρίσταρχος τῷ νικοδήμου φόνου λαβὼν αἰτίαν, ἔτι μετεώρου τῆς δίκης οὔσης ὑπεξῆλθε, καὶ κρίνεται δημοσθένης συνειδότος. λέξει γοῦν μηδέπω τε τοῦ ἀριστάρχου ἁλόντος οὐχ οἷόν τε συνειδότα ἐμὲ κρίνεσθαι. ἰστέον δὲ, ὡς τὸ παραγραφικὸν τὸ ἀπὸ τοῦ ὑπερβάλλοντος τότε μόνον θέλει ἐμπίπτειν ὁ μαῖωρ, ὅτ' ἂν διάφοροι τῶν στρατηγῶν αἱ πράξεις· ὅτ' ἂν δὲ μία ἡ ποιότης ᾖ ῥητόρων ἢ νέων, οὐκ ἔχει χώραν τὸ κεφάλαιον. ἀμέλει φησὶν ὁ λυσίας ἐν τῷ ὑπὲρ νικομάχης διώκων ἐκφαντίδην καὶ διοφάνην, οὐκ ἦλθεν ἐπὶ τὸ κεφάλαιον τοῦτο, διὰ τὸ μίαν εἶναι ἀμφοτέρων τὴν ποιότητα.

Η τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις διπλῆ ἐστιν. ἢ γάρ εἰσιν οἱ μάρτυρες ἢ οὔ. οἷον, μνωμένῳ τινὶ κόρην, ἡ μήτηρ ἔφη τῆς κόρης θᾶττον τεθνήξεσθαι αὐτὴν ἢ ἐκείνῳ συνοικήσεσθαι. ἀπέθανεν σημείοις φαρμάκων ἡ παῖς. εἶτα βασανίζων ὁ πατὴρ τὰς θεραπαινίδας, περὶ μὲν τῆς φαρμακείας ἀκήκοε πλέον οὐδὲν, μοιχείαν δὲ τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν μνηστῆρα, καὶ φαρμακείας κρίνει τὴν γυναῖκα. ἐνταῦθα γάρ εἰσιν οἱ μάρτυρες αἱ θεραπαινίδες δηλονότι. οὐκοῦν ἀπαιτήσει τοὺς μάρτυρας, ἀλλὰ διαβαλεῖν, ὅτι μὴ δεῖ πιστεύειν· φύσει γὰρ ἐχθρὸν τὸ δοῦλον τοῖς δεσπόταις. καὶ ὅτι οὐδὲ τοὺς ἐλευθέρους πάντας ἀξιοπίστους ὑπολαμβάνοντες σχολῇ γ' ἂν τοῖς δούλοις πιστεύσαιμεν. καὶ πλεῖον δ' ἂν εὕροις. δεῖ δὲ ἀντιτιθέναι τοῖς μάρτυρ

σι τοὺς

σι τοὺς μάρτυρας πότεροι ἀξιοπιστότεροι, καὶ ἀντεξετάζειν, ὡς ἐν τῷ κατὰ κόνωνος ὁ δημοσθένης. τοῦτο γάρ σοι καθόλου περὶ μαρτύρων ἔστω τεχνικόν τι θεώρημα. ἢ διαβάλλειν αὐτοὺς ὅτι πρὸς χάριν ἢ δι' ἔχθραν ἢ διά τινα οἰκειότητα αὐτῶν μαρτυροῦσιν, ἢ διὰ κέρδος τι οἰκεῖον, ἢ διὰ τὸ μὴ εἶναι δι' ἡλικίαν ἀξιοπίστους. εἰ δὲ μὴ εἶεν μάρτυρες, ὁ μὲν φεύγων χρήσεται ἀπαιτῶν αὐτοὺς τοῖς ἑξῆς· προσώπῳ· οἷον τίς ὁ δοὺς. πράγματι· οἷον τί δοὺς. τόπῳ, οἷον ποῦ. τρόπῳ, οἷον. πῶς. χρόνῳ, οἷον, πότε. αἰτίᾳ, οἷον, διατί. καὶ τούτοις χρήσεται πᾶσιν ἢ τοῖς ἐμπίπτουσιν. ὁ δὲ κατηγορῶν, ἀποφανεῖ τὸν διὰ τῶν πραγμάτων ἔλεγχον ἀξιοπιστότερον τοῦ διὰ τῶν μαρτύρων. οὔτε γὰρ πεπεισμένα τὰ πράγματα οὔτε χαριζόμενά τῳ λέξει, ὥσπερ οἱ μάρτυρες πολλάκις. ἀλλ' οἷά ἐστι φύσει, τοιαῦτα καὶ ἐξεταζόμενα φαίνεται.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ελέγχων ἀπαίτησις ὠνόμασται, ἀπὸ τοῦ τὸν φεύγοντα μάρτυρας ἀπαιτεῖν τῶν κατηγορουμένων, καὶ τῷ διώκοντι μὴ συγχωρεῖν μάρτυρας ποιεῖσθαι τὰς κατηγορίας. πλατύνεται δὲ ἀπὸ τοῦ φεύγοντος· τέτρασι τούτοις τόποις· πηλικότητι· συγκρίσει· πρός τι· τοῖς περιστατικοῖς μορίοις. ἔοικε δὲ ἡ πηλικότης, καὶ ἡ σύγκρισις καὶ τὰ πρός τι τῇ ἐν κοινῷ τόπῳ τριπλῇ συγκρίσει· ἀπὸ τοῦ μείζονος· ἀπὸ τοῦ ἴσου. ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος. καὶ πηλικότητι μὲν οὕτω. μέγα ἐστὶν ὁμολογουμένως τὸ ἔγκλημα, οἷον ἡ τυραννὶς. εἰ προδοσία τὸ κρινόμενον. οὐκοῦν χρὴ μαρτύρων ἀπόντων, περὶ τηλικούτων πραγμάτων ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν. συγκρίσει δὲ, ὅτι καὶ ἐπὶ πάντων ὁμοίως ἔχει τῶν παραπλησίων. οἷον. φόνου. δωροδοκίας. παραπρεσβείας. ἅπερ ἅπασαν ἀνατρέπει διὰ τῆς παρανομίας τὴν πόλιν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐκείνων οὐδεὶς πώποτε τῶν ἐλεγξόντων ἀπόντων, ὑπέσχε τὴν κρίσιν. τοῖς δὲ πρός τι. ὅτι ἄτοπον ἐπὶ μὲν ὕβρεως καὶ κλοπῆς μηδένα ἐξ ὑποψίας κρίνεσθαι. ἐπὶ δὲ τῶν τηλικούτων ἀμαρτύρους ποιεῖσθαι τὰς κατηγορίας. τοῖς δὲ περιστατικοῖς, προσώπῳ μὲν, οἷον τίς οἶδεν. χρόνῳ δὲ, οἷον πότε. τόπῳ, οἷον ποῦ. καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὡσαύτως κατὰ τὴν χρείαν. διαφέρει δὲ ἡ σύγκρισις τῶν πρός τι. ὅτι ἡ μὲν ἀπὸ τῶν ἴσων λαμβάνεται, τὰ δὲ ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων. διὸ καὶ ἄμφω συγκριτικὰ ὠνόμασται παρὰ τῶν τεχνογράφων. ἀνατρέπεται δὲ ὑπὸ τοῦ κατηγόρου ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις τοῖς αὐτοῖς τόποις. πηλικότητι μὲν, ὅτι μέγα ὁμολογουμένως τὸ ἔγκλημα. τὰ δὲ μεγάλα λαθεῖν ἀδιώακτον. οὐκοῦν ἔδει μάρτυρας ἐπὶ τούτου καλεῖν, ἀλλὰ πράγμασι προσέχειν. ἅπερ πιστότερά ἐστι μαρτύρων ἀπόντων. καὶ τοιούτοις πολλοῖς ἑτέροις χρησάμενος λογισμοῖς, τὰ πρός τι συνάψει λέγων, ὅτι ἐπὶ μὲν ὕβρεως καὶ κλοπῆς καὶ τῶν μικροτέρων ἀδικημάτων, εἰκότως χρεία μαρτύρων, ὅπου καὶ λανθάνειν ἡ τῶν ἀδικημάτων παρασκευάζει βραχύτης, ἐπὶ δὲ τῶν μειζόνων, οὐ μαρτυρίαις πεπλασμέναις, ἀλλὰ τῶν δρωμένων ταῖς ὑπερβολαῖς προσέχειν ἄξιον. τοῖς δὲ περιστατικοῖς οὕτω. τίνας δὲ καὶ βούλει καλέσω μάρτυρας· φίλους σούς. ἀλλ' οὗτοι σοὶ συνεργοῦσιν. οὐκοῦν καθ' ἑαυτῶν ἐροῦσιν. ἀλλὰ τοὺς ἀπεχθῶς πρὸς σὲ διακειμένους, ἀλλ' εὔδηλον ὡς τῆς ψευδομαρτυρίας αἰτιάσῃ τὴν ἀπέχθειαν. ἀλλὰ τοὺς οἰκέτας βασάνῳ τἀληθῆ λέγειν καταναγκάσομεν; καὶ τίς οὐκ οἶδεν ὡς ἐπίορκος ἀεὶ καὶ ἄπιστος ἡ τῶν ἀνδραπόδων φύσις. καὶ τῶν αἰκισμῶν ἐθάδες ὑπάρχοντες, διακαρτεροῦσι πρὸς τὰς πληγάς. ὅλως δὲ εἰ καὶ μάρτυρας παρείχομεν τοὺς ἐπ' αὐτοφώρῳ κατειληφότας, οὐδεὶς ἔτι κρίσεως ὑπελείπετο καιρός. ἀπὸ δὲ χρόνου, νύκτα γὰρ ἐπετήρεις. ἀπὸ δὲ τόπου, οἴκοι γὰρ ταῦτα κατεκρύπτου, ἐπιβουλεύειν ἡνίκα ἂν δοκεῖ σοι τοῖς πολίταις ἐσπουδακώς. καὶ ὡς ἐρημίαν ὦ φονεῦ ἐπετήρεις τὴν παράνομον ἐμπλῆσαι προαίρεσιν ἐπειγόμενος. ὁ μὲν οὖν φεύγων ἐν ἀρχῆς τῆς ἀπολογίας κέχρηται τῇ τῶν ἐλέγχων ἀπαιτήσει. ὁ δὲ διώκων ἀνατρέπει αὐτὴν βούλησιν καὶ δύναμιν καὶ τὰ ἀπὸ

ἀρχῆς ἄχρι τέλους. καὶ ἔστι τῶν ἀεὶ ἐμπιπτόντων ἐν τῷ τελείῳ στοχασμῷ τὸ κεφάλαιον. ἐν μόνῳ δὲ τῷ ἀπὸ γνώμης ὄντι ἁπλῷ, οὐκ ἐμπίπτει ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις· οἷον, ὡς ἐπὶ τούτου· νόμος τὴν ἐπιτροπευομένην γυναῖκα μήτε τὸν ἐπίτροπον, μήτε τὸν παῖδα αὐτοῦ γαμεῖν· ἐπίτροπος ἀπεκήρυξε τὸν υἱόν· ἐβιάσατο τὴν κόρην ὁ παῖς· ἐκείνη γαμηθῆναι εἵλετο τῷ βιασαμένῳ· ἀναλαμβάνει τὸν παῖδα μετὰ ταῦτα ὁ πατήρ· καὶ κρίνεται κατασοφισμοῦ.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Ταῦτα τὰ δύο κεφάλαια τό τε παραγραφικόν φημι καὶ τὴν τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησιν, εὐθέως ἐξ ἀρχῆς ἡ τέχνη παρέχει τῷ φεύγοντι. ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τῆς τοῦ κατηγόρου καταφορᾶς ἐξασθενεῖσθαι δοκεῖ ὁ φεύγων, ἡ τέχνη ἐπιρρωννῦσα αὐτὸν καὶ τὴν ἀπολογίαν ἐνάμιλλον καθιστᾶσα, ταῦτα τὰ κεφάλαια πρῶτον αὐτῷ παραδίδωσιν. ἐλέγχων ἀπαίτησις εἴρηται, διὰ τὸ τὸν φεύγοντα ἐλέγχους ἀπαιτεῖν τοῦ πράγματος, περὶ οὗ ἡ κρίσις. ἀπαιτεῖ δὲ ἐκ τῶν ἀτέχνων πίστεων ἀξιῶν γίγνεσθαι τὴν κρίσιν, καὶ τὰς ἀποδείξεις τοῦ ἐπαγομένου ἐγκλήματος, οἷον ἐκ βασάνων μαρτύρων. ἄτεχνοι δὲ εἴρηνται ἐπειδὴ ἡ ὕλη τοῦ προβλήματος ἔχει αὐτὰς καὶ τοῦ πράγματος, καὶ οὐ γίνονται ἔξωθεν ἀπὸ τῆς τοῦ ῥήτορος τέχνης. δύναται δὲ τὸ κεφάλαιον ὥσπερ καὶ τὸ παραγραφικὸν διαβάλλειν τὴν κρίσιν ὡς οὐ δεόντως γινομένην· ὥσπερ δὲ τὸ παραγραφικὸν ῥυπαίνει τὸν χρώμενον ὑποψίαν ποιοῦν μὴ ἔχειν ἀπολογίαν, οὕτω καὶ τοῦτο ῥυπαίνει μὲν αὐτὸν ὡς ζητοῦντα ἀφ' ἑτέρου προσώπου τὸν ἔλεγχον καὶ μὴ ἑαυτῷ δυνάμενον συνίστασθαι ἐν τῇ κρίσει· δείκνυσι δὲ οὐκ ἰσχυρὰν τὴν κατηγορίαν· ὁ δὲ κατήγορος μόνον ἐκβάλλει. χρώμενος τῷ ἀπὸ τῶν εἰκότων καὶ τεκμηρίων ἐλέγχῳ. ἐξήτηται δὲ ἐνταῦθα πῶς ἄρνησιν οὐσιώδη ἔχοντος τοῦ στοχασμοῦ, ἐλέγχων ἀπαίτησις γίνεται· τοῦ γὰρ ἀφανοῦς εὔηθές ἐστι μάρτυρας ἀπαιτεῖν. καὶ τινὲς μὲν οὕτως ἀπολογοῦνται, ὅτι τοῦ σημείου τοὺς μάρτυρας ἀπαιτοῦσι· τοῦτο δὲ κακῶς· οὐδὲ γὰρ περὶ αὐτοῦ ἐστιν ἡ κρίσις ἢ ἡ κατηγορία, ἄλλως τε οὐδὲ μαρτύρων δεῖται τὸ φανερόν. ἄλλοι δὲ ἄμεινον ἀπολογούμενοί φασιν· ὡς φύσει δεῖ τοῖς φεύγουσιν ἀπαιτεῖν μάρτυρας, ἐν οἷς ἴσασι μὴ ὑφεστῶτας· εἰ γὰρ ᾔδεσαν ὄντας, οὐκ ἂν ἀπῄτουν. τοσοῦτον δὲ εἰδέναι χρή, ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἀληθέσι τῶν ἀγώνων, μάρτυρες προφέρονται ὡς ἐν τοῖς ἐπιτροπικοῖς Δημοσθένους· οἱ γὰρ δικασταὶ οὐκ ἀνέχονται ἄνευ μαρτύρων κρῖναι· εὕρηνται δὲ καὶ λόγοι ἀμάρτυροι ὡς ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου· ἐν δὲ τοῖς πλασματικοῖς οὔ· διὸ ἀδιορίστως εἶπεν ὁ τεχνικός· εἰσὶ μάρτυρες ἢ οὔ· ἀδύνατον γὰρ ἐν τοῖς πλασματικοῖς μάρτυρας παρενεχθῆναι· ἄλλως τε καὶ ἀσύστατα γίνεται διὰ τῶν μαρτύρων γινόμενα. ὅθεν δῆλον ὅτι περὶ μόνων τῶν ἀληθῶν ζητημάτων διαλαμβάνει. ἔθει δὲ κεκρατηκότι καὶ ἐν τοῖς ζητήμασι καὶ ἐν τοῖς πλάσμασιν· ἀπαιτεῖ μὲν ὁ φεύγων μάρτυρας, παρενεγκεῖν δὲ ὁ κατήγορος οὐ δύναται. τούτου χάριν καὶ ὁ τεχνογράφος τελείαν αὐτοῦ τὴν ἐργασίαν ποιούμενος, φησὶν εἶναι διττὸν τὸ κεφάλαιον· ἢ γάρ εἰσι μάρτυρες ἢ οὐκ εἰσίν. ὅτε μὲν οὖν εἰσιν, ἢ δοῦλοι τυγχάνουσιν ἢ ἐλεύθεροι· καὶ δοῦλοι, ἢ τῶν ἔξωθεν, ἢ αὐτοῦ τοῦ καταμαρτυρουμένου· ἐνίοτε γὰρ καὶ οἰκέτας κατὰ τῶν οἰκείων δεσποτῶν εἰς μαρτυρίαν παράγουσιν. τῶν μὲν τῶν ἔξωθεν ἐκβαλοῦμεν ἐκ τῆς τύχης τὴν μαρτυρίαν, εἰ μὲν γὰρ μετὰ βασάνων μαρτυροῦσι, φήσομεν· ὡς οὐδὲν φροντίζουσι τῶν βασάνων· κατεπήγγελται γὰρ αὐτοῖς ἐλευθερία ἀντὶ τῶν ἐνταῦθα πληγῶν, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. εἰ δὲ ἐκτὸς βασάνων, ἐροῦμεν· ὅτι οὐδὲ μετὰ βασάνων ἀληθὴς ἡ μαρτυρία· πολλοὶ γὰρ ἑάλωσαν τὰ ψευδῆ μαρτυροῦντες, μήτοι γε βασάνων ἐκτός. τῶν δὲ οἰκείων· ὥσπερ εἶπεν ὁ τεχνικὸς ὅτι φύσει πολέμιον τὸ δοῦλον τοῖς δεσπόταις, οἱ δὲ ἐλεύθεροι· ἢ ξένοι· ἢ πολῖται· τοὺς μὲν οὖν ξένους αὐτὸ τοῦτο διαβαλοῦ-

μεν,

μεν, ὅτι ἔξωθεν τῇ πόλει παρεισενεχθέντες καὶ μὴ γνήσιον ἔχοντες τὸ γένος, ὡς οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ φόνῳ πολιτῶν ἐφήδονται· ἐθέλουσι γὰρ κατὰ βραχὺ δαπανωμένων τῶν πολιτῶν, ἔχειν ἐντεῦθεν τὴν ἄδειαν. τοὺς δὲ πολίτας πάλιν ἐξεταστέον· ἢ γὰρ πένητές εἰσιν ἢ πλούσιοι. τοὺς μὲν οὖν πένητας ἐκβαλοῦμεν φάσκοντες ὡς ῥᾳδίως ἐπὶ τῷ λήμματι μαρτυροῦσιν, ὥσπερ καὶ Δημοσθένης. τοῦ γὰρ Αἰσχίνου παρενεγκόντος μάρτυρας τοὺς Φωκεῖς ὡς οὐκ αὐτὸς εἴη ὁ τὴν πόλιν αὐτῶν ἀπολωλεκώς, φησίν· ὅτι εἰσί τινες ἐν αὐτοῖς ἐπὶ χρήμασι πάντα ῥᾳδίως ποιοῦντες. εἰ δὲ πλούσιοι, πάλιν οὗτοι ἢ πονηροὶ, ἢ ἐπιεικεῖς· πονηρῶν μὲν οὖν ὄντων, ἐκβαλοῦμεν τὴν μαρτυρίαν ἐκ τούτων· καὶ μάλιστα εἰ ὡς φιλόδικοι διαβάλλοιντο. εἰ δὲ ἐπιεικεῖς δοκοῖεν· ἐκ τῶν ἐνόντων πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἐκβαλοῦμεν τὴν μαρτυρίαν, ἢ φιλίαν τοῦ συνηγόρου αἰτιώμενοι ἢ οἶκτον· ἢ καὶ αὐτὸ τοῦτον τὸν πλοῦτον αἰτιασόμεθα, ὅτι θαρροῦντες διὰ τὸν πλοῦτον ὡς οὐδὲν πείσονται, ἐπὶ τὴν μαρτυρίαν ἀπήντησαν. ἂν δέ γε μὴ ὦσιν, αἰτεῖν χρὴ τὸν φεύγοντα καὶ διαβάλλειν τὴν πίστιν ὡς ἀσθενῆ τὴν μὴ ἐκ μαρτύρων ἀλλ' ἐξ εἰκότων γιγνομένην. οὐ δεῖ δὲ τοῦτο ποιεῖν ὡς ἔτυχεν· ἀλλὰ πρῶτον ἐφορᾶν, εἰ ἐνδέχεται διὰ μαρτύρων συστῆναι τὴν ὑπόθεσιν ἢ μή· καὶ ὅταν εὕρωμεν παντάχοθεν μαρτύρων ἀπορίαν τότ' ἐπιθησόμεθα ἀπαιτοῦντες τοὺς ἐλέγχους. εἰ γὰρ εἴησαν, εἶτα ἡμεῖς ἀπαιτήσομεν αὐτούς· ἐκείνων παρενεχθέντων, οὐ χαλεπῶς ἁλωσόμεθα. δεῖ τοίνυν μὴ ὄντων ἀπαιτεῖν. ἀπαιτεῖν δὲ οὐ μόνον πηλικότητι καὶ συγκρίσει καὶ τοῖς πρός τι ὡς ἤδη ἔφαμεν· ἀλλὰ καὶ ἔθει καὶ νόμοις καὶ δικαστηρίοις· ἔθει μὲν, οὕτω λέγοντας· ἔθος γὰρ ὑμῖν ποιεῖν τὰ τοιαῦτα. νόμῳ δὲ, οὕτω· καὶ οἱ νόμοι δὲ οὕτω κελεύουσι τὰς ἀποδείξεις ἐκ τῶν φανερῶν ἐλέγχων καὶ ἀναμφισβητήτων. δικαστηρίοις δὲ, οἷον· καὶ γὰρ τούτου χάριν καὶ τὰ δικαστήρια συγκροτεῖται. ἰστέον δὲ ὅτι τούτῳ διαφέρει σύγκρισις τῶν πρός τι· ἄμφω μὲν γὰρ συγκριτικά· ἀλλ' ἐπὰν μὲν ἀορίστως εἰσάγηται· οἷον ὅταν λέγωμεν ὅτι καὶ ἐπ' ἄλλων οὕτως εἰώθατε καὶ μικροτέρων ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις, τοῖς πρός τι χρώμεθα· ὅταν δὲ ὡρισμένως οἷον καί τινων ἀδικημάτων κλοπῆς ἢ μοιχείας, ἤ τινος τῶν τοιούτων· τότε γὰρ συγκρίνομεν, καὶ τούτοις μὲν τοῖς τρόποις. ὅταν ἀπαιτῆσαι βουληθεὶς ἐλέγχους, χρήσῃ δὲ καὶ ἑτέρᾳ μεθόδῳ, ὡς καὶ αὐτός φησιν ὁ τεχνικὸς ἀπὸ τῶν περιστατικῶν ἀπαιτῶν τοὺς ἐλέγχους. περιστατικὰ δὲ εἴρηται πολλάκις ὡς ἔστι ταῦτα πρόσωπον· πρᾶγμα· χρόνος· τόπος· τρόπος· αἰτία· ὕλη· ἐξετάζεται δὲ τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῶν ἐγκωμιαστικῶν· γένους· ἀγωγῆς· πράξεως· ἐπιτηδευμάτων· καὶ τῶν ἄλλων τῶν παρεπομένων τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς προσώποις· οἷον, πρόσωπα μὲν, τίς μου καταμαρτυρεῖ ταῦτα πεποιηκέναι· δοῦλος· ἐλεύθερος· ξένος· πολίτης· χρόνῳ δὲ, οἷον· πότε ἑωρακέναι· νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν· ἐν πολέμῳ ἢ ἐν εἰρήνῃ· τόπῳ δὲ, οἷον, ποῦ· ἐν ἀγορᾷ· ἐν πόλει ἐν ἐρημίᾳ· πραγματικῇ δὲ, οἷον τί ποιοῦντα· ἐφ' ἅπασι δὲ καὶ τὴν αἰτίαν ἐπιζητήσει· οἷον, κέρδους ἕνεκεν ἢ δι' ἔχθραν. καὶ τούτοις ἅπασιν ἐπεξέρχεται κατὰ διαίρεσιν προϊὼν καὶ τὴν αἰτίαν ἀκριβέστερον ἐξετάζων· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ κυριώτερον ἐν ταῖς δίκαις. εἰ μὲν γὰρ εἴη ὁ τὴν αἰτίαν τοῦ φόνου φεύγων πλούσιος ὁ δ' ἀνῃρημένος πένης ἐρεῖς τὴν αἰτίαν ἔχων· τίνος ἕνεκα τὸν φόνον εἴργασμαι· χρημάτων ἐρῶν; καὶ μὴν εὐπορώτερος μὲν ἐγώ· ὁ δὲ πένης ἐτύγχανεν· εἰ δὲ τοὐναντίον, ἐρεῖ· ὅτι τὸν φόνον τί βουλόμενος εἴργασμαι· ἆρα χρημάτων ἐρῶ; καὶ μὴν παῖδας εἶχεν ὁ τεθνεὼς ἂν οὕτω τύχοι ἢ συγγενεῖς· καὶ πάλιν εἰ τὸ Ἀλκιβιάδου λάβωμεν πρόσωπον, καὶ ἐπὶ τυραννίδι κρίνοιμεν, ἐροῦμεν· ὅτι ὑβριστὴς ἀεὶ καὶ ἐναγὴς, διὸ καὶ τυραννεῖν ἐπιχείρησεν, ἢ πάλιν τὸ τῶν Ἀθηναίων· ὅτι νεωτεροποιοί· ὥσπερ καὶ Θουκυδίδης φησί·

οὕτω μὲν οὖν ἡ αἰτία καὶ ἀπὸ τοῦ φεύγοντος καὶ ἀπὸ τοῦ διώκοντος. χρὴ δὲ εἰδέναι ὡς τὸ τῆς αἰτίας ἀεὶ τηρεῖν δεῖ εἰς τὴν βούλησιν καὶ τὸ τῆς ἡλικίας. τὸ δὲ τῆς ὕλης, εἰς τὴν δύναμιν τῶν παρεπομένων τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς προσώποις. καὶ οὕτω μὲν ὁ φεύγων χρήσεται τῷ κεφαλαίῳ. ὁ μέντοι κατήγορος· εἰ μὲν ἔχει μάρτυρας, ἀπὸ τούτου συνίστησιν ὅτι κρείττων ἡ μαρτυρία καὶ τεκμηρίων καὶ τῶν εἰκότων, παράθεσιν τούτων ποιούμενος· εἰ δὲ ἐκ βασάνων παρέχοι τὸν ἔλεγχον, ὅτι ὁ τῶν βασάνων ἔλεγχος ἀληθέστερός ἐστι· πάλιν ὁρᾷ· ἀνατρέψει δὲ καὶ τὴν τοῦ αἰτίου τοὺς ἐλέγχους τηλικότητα καὶ σύγκρισιν καὶ τὰ λοιπὰ ἀπὸ τῶν αὐτῶν τόπων. ὁρᾷ γὰρ ὅτι εἰ ἐπίστευσεν οὗτος ὡς ἀποτρέψασθαι δύναται τὸ ἔγκλημα τὸ ἐπαγόμενον παρ' ὑμῶν, οὐκ ἂν ὑμᾶς ἠξίου παρέχεσθαι, ἀλλ' εὐθὺς ἐπὶ τὸ πρᾶγμα ἐπορεύετο. καὶ τὴν ἀπολογίαν τοῦ ἐγκλήματος ἐποιεῖτο δι' αὐτοῦ. εἶθ' ὡς λέγει μάρτυρας εἰ εἴχομεν· οὐκ ἂν αὐτὸν ἔδει κρίνεσθαι ἀλλὰ τιμωρεῖσθαι. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀφανῶν εἰσι κρίσεις, ἐπὶ δὲ τῶν ὁμολογουμένων αἱ τιμωρίαι. τρίτον· οὐχ οἷόν τέ ἐστι πάντα διὰ μαρτύρων ἐλέγχεσθαι. αὐτὸ γὰρ τοῦτο δεδιότες οἱ ἀδικοῦντες, πειρῶνται ἵνα μὴ κατάφωροι γένωνται. τέταρτον, ὅτι αὐτὰ τὰ πράγματα ἐλέγχει αὐτόν. μετὰ ταῦτα ἀπὸ τῆς τηλικότητος· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τῶν μεγάλων ἀδικημάτων χρὴ μάρτυσι πιστεύειν· οἱ γὰρ μαρτυροῦντες, ἢ δι' ἔχθραν ἢ χάριτι μαρτυρήσαντες ἑάλωσαν πολλάκις. συγκρίσει· εἰ καὶ ἐπὶ τῶν μικροτέρων πολλάκις ἐπιχειροῦσι τὰ ψευδῆ λέγειν καὶ μαρτυρεῖν, οὐ χρή γε ἐπὶ τηλικούτων καὶ μεγάλων πιστεύειν ταῖς ἐκ μαρτύρων στάσεσιν. εἶτα ἐκ νόμων καὶ ἐθῶν καὶ δικαστηρίων καὶ ἁπλῶς τοῖς τοιούτοις τόποις ἀνασκευάσεις, οἷς καὶ κατεσκεύασας. ἔπταισε κἀνταῦθα ὁ τεχνικός. οὐδὲ γὰρ τοῦ σημείου οἱ μάρτυρες, εἴ γε τὸ σημεῖον φανερὸν ἐν στοχασμῷ. ἐλέγχους δὲ τοῦ φανεροῦ κομίζειν ἀνόητον. ὅτι δὲ σημεῖον ἡ μοιχεία, δῆλον. οὐ δὲ γὰρ τῆς μοιχείας τὸ ἔγκλημα ἀλλὰ τῆς φαρμακείας. καὶ ταῦτα μὲν οἱ μεμφόμενοι τὸν ἑρμογένην. πλὴν ἔστιν εἰπεῖν ὅτι οὐδὲν ἄτοπον καὶ τοῦ σημείου κομίζεσθαι μάρτυρας. ἐπεὶ αὖ καὶ αὐτὸ ἀναμφιβόλως ἐπὶ τὸ ζητούμενον χειραγωγεῖ, μηδεμίαν πρόφασιν τῷ χρώματι ἐνδιδόν. ἄλλως τε καὶ οὐδὲ ἀνεύθυνον τὸ σημεῖον ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων στοχασμῶν. ὅτι δὲ τοῦ σημείου δεικνυμένου οὐδὲ μία περιλείπεται ἀπολογία τὸ μὴ οὐχὶ τὴν μητέρα εἶναι τὴν φαρμακίδα, δῆλον. ἀμφ' ὧν σύμφωνον τῷ τῆς μητρὸς λόγῳ τὸ σημεῖον. τί γὰρ τὸ κατεπεῖγον μὴ συναινέσαι τὸν γάμον τοῦ νεανίσκου τὴν μητέρα τῇ θυγατρὶ ἑαυτῆς, εἰ μὴ ἡ τῆς μοιχείας πρόφασις. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ μοιχεία ἐλέγχεται, ἀναμφιβόλως ἐστὶν ἡ μήτηρ ἡ τὴν θυγατέρα φαρμάξασα. ἁρμόσει δ' ἂν ἐπὶ τούτου τοῦ ζητήματος τὸ περὶ τῶν θεραπαινίδων ἐνθύμημα τῷ παραγραφικῷ· ἵνα εἴπῃ ὅτι οὐ δεῖ ἐφ' οἷς αἱ θεράπαιναι ἐχθραί μου οὖσαι κατεῖπον κρίνεσθαι. δεῖ δὲ καὶ ἀντιθεῖναι τοῖς μάρτυσι. θαυμάσειε μὲν ἄν τις πῶς στοχασμοῦ ὄντος, εἰσὶν οἱ μάρτυρες εἰς ταυτὸ τὸ ἔγκλημα, οὐδὲ γὰρ δύναται ὡς εἴδη ἔφαμεν τὸ ἄδηλον μάρτυρας ἔχειν. ἀλλά φαμεν ὅτι ἐν τῷ κατὰ κόνωνος ἡ ἀλήθεια τοῦ πράγματος ἐβιάζετο τὴν τέχνην. ὥσπερ καὶ ἐν ἄλλοις ἡ ἀλήθεια τῶν ἀγώνων βιάζεται πολλάκις. καὶ εἰσηγεῖταί τινα ἀναγκαῖα μὴ ὄντα ἐν τῇ τέχνῃ. ἀμέλει ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ κατὰ κόνωνος αἰκίας, τὸ ὁμολογῆσαι τὸν φεύγοντα τυπτῆσαι τὸν κατήγορον, ἀδιάβατόν ἐστιν ἐν στοχασμῷ. ἄλλως τε ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἐχόντων μάρτυρας καὶ τὰ ἀλλήλων ἀναιρούντων, εἶτα ἐξισαζόντων, οὐκέτι προσάγονται μάρτυρες. ἀλλ' ἀναιρεθείσης τῆς ἀπὸ τούτων ὠφελείας ἐσώθη ἡ τοῦ στοχασμοῦ φύσις, τῷ εἶναι ἄδηλος καὶ ἐξ ἄλλων ἀποδείκνυσθαι.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

εἰ δοῦλοι

εἰ δοῦλοι ὦσιν οἱ μάρτυρες, δεῖ καθόλου διαβάλλειν. πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, ὅτι πονηροὶ τὸν τρόπον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον· ὅτι ἀκόλαστοι. οὐχ ἥκιστα ὅτι τοῖς δεσπόταις ἀεὶ ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, κἂν χρηστοῖς δεσπόταις δουλεύωσιν. ἐὰν δὲ ἐλεύθεροι, δεῖ ζητεῖν πότερον ἔνδοξοι ἢ ἄδοξοι. καὶ πρὸς τοῦτο ποιεῖσθαι τὰς διαβολάς. χρὴ γὰρ σκοπεῖν εἰ πρότερον μαρτυροῦντες ψευδομαρτυριῶν ἑάλωσαν, ἢ ἄλλως ἐπείσθησαν, ἢ χρήμασι διεφθάρησαν. ἐὰν μέντοι ἔνδοξον τὸ πρόσωπον ᾖ, ταῦτα μὲν οὐχ ἕξει χώραν. ζητήσεται δὲ ὡς ἢ δι' ἔχθραν μαρτυρεῖ, ἢ πρὸς χάριν τῶν ἀντιδίκων. κἀκεῖνο δὲ παραφυλακτέον· ὅτι ὅτ' ἂν μέν ποτε διὰ προσώπων μαρτυρίαν παρέχηται, μόνως τὴν διὰ προσώπων μαρτυρίαν ἐπαινεῖν δεῖ, ὡς ἀκριβεστέραν. ἐὰν δὲ διὰ πραγμάτων, τὸν διὰ τῶν πραγμάτων ἔλεγχον ἐπαινεῖν χρή. εἰ μέντοι παρέχοιντο μάρτυρας ἐξ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν, ὁ μὲν καθόλου περὶ μαρτύρων ἔπαινος οὐκ ἔχει χώραν. λήσει γὰρ ἕκαστος ἐγκωμιάζων τὰ τοῦ ἀντιδίκου. ζητητέον δὲ τηνικαῦτα τὰς τῶν προσώπων διαφοράς. καὶ γὰρ προαιρέσεις ἑκατέρων ἐξεταστέον καὶ τύχην. δεικνύντας ὡς οὗτοι μᾶλλον ἐκείνων ἄξιοι πιστεύεσθαι. μέγιστον γὰρ ἡ ἀντεξέτασις ἐν τοῖς τοιούτοις δύναται. ἐναργὲς ἡμῖν παράδειγμα τούτου δημοσθένης καταλείπει ἐν τῷ κατὰ κόνωνος αἰκίας, ἀντεξετάσας ἐκεῖ τοὺς μάρτυρας καὶ διαφορὰς ἐξευρὼν γενναιοτάτας. ὁ μὲν γάρ φησι τοὺς ἑταίρους καὶ ἡλικιώτας σύμπαντας μάρτυρας παρέχεται πρὸς χάριν μαρτυροῦντας. ἐγὼ δὲ ξένους οὐδὲν ἐμοὶ προσήκοντας οὐδὲ δι' ἄλλο τι μαρτυροῦντας, πλὴν τὴν ἀλήθειαν, ἑωρακότας με φοράδην ἐκ τοῦ παρατυχόντος φερόμενον οἴκαδε. ἐὰν δὲ μὴ ὦσι μάρτυρες τῷ κατηγόρῳ, ὁ φεύγων φησὶ χρήσεται ἀπαιτῶν τούσδε. λέγει δὲ τοῖς περιστατικοῖς. ἐκ τούτων γὰρ ἔχει τὴν εὐπορίαν. προσώπῳ· οἷον τίς ὁ δούς. τίς ὁ συνειδώς. τίς ὁ παρὼν φαρματτούσῃ τῇ γυναικί. καὶ ὑποδιαιρέσει ἐνταῦθα χρήσεται συγκλείων τὸν κατήγορον. οἷον πολίτης ἢ ξένος. οἰκεῖος ἢ ἀλλότριος. δοῦλος ἢ ἐλεύθερος. ἔπειτα ἀπαιτήσει τὸ πρᾶγμα. τί δούς. τί ποιήσας. τίνι πλήξας. ξίφει ἢ λίθῳ ἢ ξύλῳ ἢ φαρμάκῳ χρησάμενος. τρόπῳ· τίνα τρόπον· λαθὼν, ἢ ἐκ τοῦ προφανοῦς βιασάμενος ἢ ἀπατήσας. τόπῳ· ἐν ἄστει. ἔξω τειχῶν. ἐν ἐρημίᾳ. ἐπ' οἰκίας. προσθήσει δὲ καὶ τὸν χρόνον εὐθύς. ἐν εἰρήνῃ. ἐν πολέμῳ. εἶτα τῷ καιρῷ χρήσεται ἀντὶ τοῦ χρόνου, οἷον νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν. ἐφ' ἅπασι τούτοις ὁρᾷ καὶ τὴν αἰτίαν. διατί ἄρα ἵνα κληρονομήσω; ἵνα τῶν αὐτοῦ γένωμαι κύριος; ἵνα ἐχθροῦ ἀπαλλαγῶ; ἢ διαφιλίαν. ἢ ἔχθραν. ἢ ἡδονήν. καὶ ἐὰν μὲν ἅπασι τούτοις ἐξῇ, χρηστέον πᾶσι. δυσχερὲς δὲ πάντα εὑρεθῆναι ἐν προβλήματι. αὐτίκα ὁ τὸ νεοσφαγὲς σῶμα θάπτων ἐν ἐρημίᾳ καὶ φόνου κρινόμενος, οὔτε τῷ πράγματι, οὔτε τῷ τόπῳ, οὔτε χρόνῳ χρήσεται, οὔτε μὴν τρόπῳ. ὡμολόγηται γὰρ ἐκ τοῦ νεοσφαγοῦς, καὶ ἐν ἐρημίᾳ εἶναι. ἐν δὲ τῷ ἀσώτῳ εὑρίσκεται πάντα. ὁ δὲ κατήγορος ἀποδείξει τὸν διὰ τῶν πραγμάτων ἔλεγχον ἀκριβέστερον τοῦ διὰ τῶν προσώπων. ὃ καὶ δημοσθένης ἐποίησεν ἐν τῷ κατ' αἰσχίνου. ἀπορίᾳ γὰρ μαρτύρων, τεχνικῶς ἐπὶ τὰ πράγματα κατέφυγεν. καὶ ἄλλο δὲ τεχνικῶς ὁ ῥήτωρ πεποίηκε. μετὰ γὰρ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, τὴν τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησιν εἰσήγαγεν, ὡς ἤδη λύσας διὰ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν τεκμηρίων. ἐπεὶ πῶς ἂν ἀντέθηκε τοῖς ἐλέγχοις τὰ πράγματα μὴ κατασκευάσας πρῶτον αὐτά. καθόλου δὲ γνωστέον ὡς ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις, ἐκ τῶν ἀτέχνων πίστεων λαμβάνεται. μαρτύρων. διαθηκῶν. νόμων. ψηφισμάτων. ἐπιστολῶν. βασάνων. ὁ δὲ δημοσθένης καὶ τὴν ἀπὸ τῶν πεπονθότων μαρτυρίαν ποιεῖ ζητοῦντα τὸν αἰσχίνην διατί μὴ καταμαρτυροῦσιν οἱ τῶν ἐμπεπτωκότων, οἱ μὲν οἶμαι βέλτιστοι καὶ δικαιότατοι καὶ ἑξῆς. πρὸ πάντων

δὲ μετὰ τὸ παραγραφικὸν ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις τέτακται, ἵνα μὴ προανέλῃ τὸ ἰσχυρὸν τοῦ κατηγόρου· λόγῳ δὴ τὸν ἀπὸ τῶν σημείων ἔλεγχον· ζητητέον δὲ πῶς ἐκβαλοῦμεν καὶ τὴν τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησιν. λέγομεν· ὅτι ἐρεῖ ὁ κατήγορος ὁ μὴ ἔχων μάρτυρας, μείζονα εἶναι τὸν διὰ τῶν πραγμάτων ἔλεγχον· ὁ δὲ αἰτῶν τοὺς μάρτυρας οὕτως ἀπαιτοίη δεινώσας τὸ ἔγκλημα· ὅτι περὶ μεγάλων ὁ κίνδυνος, καὶ οὐ δίκαιον ἐξ ὑπονοίας κρίνεσθαι ψιλῆς· εἰ γὰρ καὶ περὶ χρημάτων ἦν· οὐδ' οὕτως ἐχρῆν ἐξ εἰκότων με κρίνεσθαι· τούτου γὰρ χάριν τὰ δικαστήρια γίνεται· ἵνα τἀληθῆ ζητῶσι· καλῶς οὖν ὁ νόμος ἐφίησιν οὐχ ἁπλῶς κατηγορεῖν· ἀλλὰ μάρτυρας ἀξιῶν παρέχεσθαι τὸν κατήγορον.

Η βούλησις καὶ ἡ δύναμις ἀπὸ τῶν παρακολουθούντων τῷ προσώπῳ γίνεται, δηλονότι τῶν ἐγκωμιαστικῶν· καὶ ὅτε μὴ εἴη πρόσωπον ὡρισμένον, πάντας σχεδὸν ἐμπεσεῖται· εἰ δέ τι τῶν ἄλλων, κατὰ τὰ εὑρισκόμενα χρησόμεθα· οἷον νέος πλούσιος· ἔχει γὰρ ἐνταῦθα ἡλικίαν καὶ τύχην ἐξετάσαι καὶ τὰ παρακολουθοῦντα τούτοις. τὰ δὲ ἐγκωμιαστικὰ δηλονότι. ἔστι τάδε· γένος· ἀγωγή· παίδευσις· ἡλικία· φύσις ψυχῆς καὶ σώματος· ἐπιτηδεύματα· πράξεις· ὃ καὶ ἰσχυρότατον κεφάλαιον, τύχη· οἷον πένης ἢ πλούσιος καὶ τὰ τοιαῦτα. ταῦτα δὲ ἐπ' ἀμφοῖν μὲν ἰσχύει ἀφ' ἑκατέρου μέρους ἐξεταζόμενα καὶ ἐπὶ τῆς βουλήσεως καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως· μᾶλλον δέ τινα ἐν τῷ ἑτέρῳ· ὥσπερ τὰ τῆς τύχης, οἰκειότερά ἐστι τῆς δυνάμεως· οὕτω καὶ τὰ τῆς ἡλικίας τῆς βουλήσεως· ὁρῶντα οὖν ταῦτα δεῖ πλεονάζειν, ἔνθα ἂν μᾶλλον οἰκειούμενόν τι αὐτῷ φαίνεται. βούλησιν δὲ καὶ δύναμιν ἐξετάζειν οὐχὶ τῶν κρινομένων μόνον προσώπων δεῖ ἀλλ' ὅσα περ ἂν ἔχοι τὸ πρόβλημα· αὐτίκα τὸν τοὺς ἀποκηρύκτους τρέφοντα νέον πλούσιον, καὶ φεύγοντα τυραννίδος ἐπιθέσεως, ὁ κρίνων μάλιστα ἰσχύει, τῆς ποιότητος τοῦ ἀποκηρύκτου ἐταζομένης· διὸ δεῖ σκοπεῖν ἐν ἅπασιν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Εζήτηται τί δήποτε μὴ προτέτακται ἡ βούλησις καὶ ἡ δύναμις τῆς ἐλέγχων ἀπαιτήσεως καὶ ταῦτα τῆς βουλήσεως καὶ τῆς δυνάμεως λυτικῆς οὔσης ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦ παντὸς ἐγκλήματος· ὅταν γὰρ ἀποδείξῃς τὴν ποιότητα τοῦ προσώπου ἀνοίκειον οὖσαν τοῦ ποιῆσαι ἢ ὁ κατήγορος πάλιν, οἰκεῖον ἅπαν τὸ πρᾶγμα ἀπέδειξας· λέγομεν οὖν ὅτι αἱ ἄτεχνοι πίστεις, πανταχοῦ τῶν ἐντέχνων εἰσὶν ἰσχυρότεραι· ἄτεχνοι μὲν οὖν εἰσι μαρτυρίαι, νόμοι, καὶ τὰ τοιαῦτα· οὐ γὰρ δεῖ τέχνης· ἔντεχνοι δὲ αἱ διὰ τῶν ἀποδείξεων ἐκ τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως, ἐπειδὴ οὖν ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις τῶν ἀτέχνων ἐστί, προτέτακται· ὠνόμασται δέ, ἀπὸ τοῦ τήν τε διάνοιαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ δεδρακότος πανταχόθεν ἐπισκοποῦντας, τὸ βούλεσθαί τε καὶ τὸ δύνασθαι διὰ τῶν προσηκόντων ἐπιχειρημάτων κατασκευάζειν· ἔστι δὲ κοινὰ κεφάλαια ἀμφοτέρων· πολλὴν δὲ ἔχει πρὸς ἄλληλα τὴν συγγένειαν· καὶ τῇ φύσει μὲν ἐστὶν ἀχώριστα· ἄνευ γὰρ θατέρου θάτερον οὐδὲν ἰσχύει οὐδὲ εἰς δικαστήριον εἰσάγεται, τῷ δὲ λόγῳ χωρίζεται· ὅταν γὰρ τὸ μὲν αὐτῶν πάνυ γνώριμον ᾖ καὶ δῆλον· τὸ δέ, ἄδηλον· τὸ μὲν ἄδηλον κατασκευάζεται· τὸ δὲ δῆλον παραλιμπάνεται· ἔστι δ' ὅτε καὶ ἡ δύναμις ἐκλείπει ὡς ἐπ' ἐκείνου. τύραννος ἐκήρυξεν ὁ τὸν πατέρα ἀποκτείνας δορυφορείτω με· νεανίσκος κεφαλὴν πρεσβύτου δείξας ὡς τοῦ πατρὸς, ἐδορυφόρει τὸν τύραννον· δορυφορῶν ἀνεῖλε τὸν τύραννον, καὶ κρίνεται πατροκτονίας· οὐδαμῶς οὖν ἐνταῦθα τὴν δύναμιν κατασκευάσομεν, διὰ τὸ πάνυ δῆλον· δυνατὸν γὰρ νεανίσκῳ πατέρα πρεσβύτην ἀνελεῖν· πλατύνεται δὲ τὰ κεφάλαια ταῦτα τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς τόποις· γένει· πατρίδι· ἀγωγῇ· φύσει· ἐπιτηδεύμασι· πράξεσιν· τὰς δὲ πράξεις τριχῶς ἐξετάσομεν· ἀπὸ τοῦ ἴσου· ἀπὸ τοῦ μείζονος· ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος.

οἷον

οἷον ἐρεῖ ὁ φεύγων, ἀπὸ μὲν τοῦ ἴσου· ὅτι τοῖς ἄλλοις δημαγωγοῖς καὶ τοῖς εὔνουσι τῇ πόλει παραπλησίας ἑκάστοτε τιμῆς ἀπολαβὼν, οὐδαμῶς ἂν εἱλόμην τήν τε πρὸς ὑμᾶς ὑπερθεῖναι πίστιν, καὶ τῶν ὁμοτίμων καταδεέστερος ἐπιδειχθῆναι· ἀπὸ δὲ τοῦ μείζονος, οἷον εἰ κρίνοιτο ἐπὶ κλοπῇ ἐρεῖ· ὡς εἴπερ ἥττων ὑπῆρχον τῶν αἰσχρῶν λημμάτων, οὐκ ἂν τοιούτοις ἐπεχείρουν, ἃ καὶ τὴν εὐπορίαν ἐλαχίστην καὶ τὴν ἀτιμίαν ἐφάμιλλον τοῖς μείζοσι χορηγεῖ τῶν ἀδικημάτων, ἀλλ' ἐπὶ προδοσίαν ἔτρεπον τὴν γνώμην· καὶ κατὰ τῶν ἐν ἱεροῖς χρημάτων ὥπλιζον τὼ χεῖρε· τούτων γὰρ ἑκάτερον ἰδίᾳ πλουσιώτατον ἀνέδειξε τὸν ὑπὲρ τῆς αἰσχροκερδείας μὴ δ' ὅτι οὖν ὀκνοῦνται τῶν δεινῶν· τούτων δὲ πρὸς ἔννοιαν οὐδὲ πώποτε ἐλθὼν, πρόδηλον ὡς καὶ τὰ σμικρὰ ταυτὶ περιεφρόνουν· ἀπὸ δὲ τοῦ ἐλάσσονος, οὕτως ἐπιχειρήσει· οἷον, εἰ περὶ ἱεροσυλίας κρίνοιτό τις, λέξει· μὴ γὰρ ὑβριστὴς γέγονα πώποτε; μὴ κλέπτων ἑάλων; μὴ θρασυνόμενος πρὸς οὓς ἥκιστα ἐχρῆν; μὴ κύβους καὶ παροινίας ἀγαπῶν; ἀλλ' οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν ἔχοι. ὁ τοίνυν ἐλευθερίαν τῶν τοιούτων τὴν διάνοιαν κεκτημένος, εὔδηλον ὡς καὶ τὰ μείζω παντελῶς ἂν ἔδεισε, τήν τε τοῦ δαιμονίου μῆνιν εὐλαβούμενος, καὶ τὰς ἐκ τῶν νόμων τιμωρίας τοῖς τοιούτοις ἐπηρτημένας καταπεπληγμένος· ἀναστρέψει δὲ ὁ κατήγορος τὴν τοιαύτην τῶν πράξεων ἐξέτασιν ἀπὸ τῶν αὐτῶν τόπων· ἀπὸ μὲν τοῦ ἴσου, εἰ πρότερον εἴη κεκλοφὼς ὁ φεύγων καὶ νῦν κρίνοιτο περὶ κλοπῆς· ὅ, τε γὰρ πρότερον ὑφελέσθαι τὸ ἀλλότριον ἐσπουδακὼς, εἰκότως καὶ νῦν ἐπὶ τὴν παραπλησίαν κεχώρηκε τῶν κακῶν παλαίστραν· ἀπὸ δὲ τοῦ μείζονος, εἰ πρότερον ἱεροσυλήσας ὕστερον φεύγει περὶ κλοπῆς· ὁ γὰρ πρὸς ἱερὰ τὴν ἀνοσίαν τῇ χειρὶ περιελθὼν, οὗτος οὐδὲ τὴν κλοπὴν ἡγήσεταί τι τῶν χαλεπωτάτων· ἀπὸ δὲ τοῦ ἥττονος, εἰ πρότερον κλέψας νῦν ἱεροσυλίας φεύγει γραφήν· ὁ γὰρ τοῖς μικροτέροις τῶν ἀδικημάτων παιδοτριβήσας τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, ὁδῷ βαδίζων ἐπὶ τὰ μείζω κεχώρηκε τῶν πονηρευμάτων· καὶ παιδιὰν ἡγησάμενος τὴν κλοπὴν, ἐπὶ τὴν ἱεροσυλίαν ὥς τι τῶν σπουδαιοτάτων κεχώρηκεν· διαιρήσεις δὲ τὴν αἰτίαν εἰς δύο, εἴς τε τὴν καταρκτικὴν καὶ εἰς τὴν τελικήν· οἷον, εἰ ὕβρεώς τις κρίνοιτο, ἐρεῖ· ὕβρισας· ἔχθρα γὰρ ἐκίνει σου πρὸς ὕβριν τὸν λογισμόν· αὕτη προκαταρκτικὴ αἰτία καλεῖται· ἄρχει γὰρ ἡ ἔχθρα τῆς ὕβρεως· τελικὴ δὲ, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀσώτου εἰ κρίνοιτο τὸν πατέρα ἀνελὼν· ἀπέκτεινας τὸν πατέρα, κληρονομήσειν γὰρ ἤλπιζες· τὸ ἐπὶ Περικλέους· πανοπλίας κατασκευάσω τοσαύτας, τυραννίδα γὰρ κατὰ τοῦ δήμου περισκόπεις· ἰστέον δὲ ὅτι ποτὲ μὲν τὸ ἕτερον λέγοντες, συνυπακουόμενον ἔχομεν καὶ θάτερον· ποτὲ δὲ ἄμφω τάττομεν πλατέως, κατὰ τὴν τοῦ λόγου χρείαν, ἢ τὴν βούλησιν προτάττοντες ἢ τὴν δύναμιν· ἐπειδὴ δὲ ὁ Μητροφάνης ἔφη τὴν δύναμιν ἐν τῷ στοχασμῷ τοὺς φεύγοντας παραλιμπάνειν ὅταν ὑπάρχοντες δυνατοὶ κρίνονται τυραννίδος ἐπιθέσεως, χρὴ γινώσκειν ὡς οὐδὲ ἐκεῖνοι παραδραμοῦνται τὴν δύναμιν ἀνεξέταστον, ἢ σιωπῶντες, ἑαυτοῖς συνειδέναι δόξουσιν· ἀλλὰ τὸ κρινόμενον ἐπὶ πλέον αὐξήσουσιν· οἷον ἐπὶ τυραννίδος· ἀναριθμήτων χρεία χρημάτων τοῖς τοιούτοις· στρατιωτῶν· συμμάχων· ταῦτα δὲ παρασκευάζειν τοὺς μὴ πλούτῳ ὑπερβάλλοντας, ἀδύνατον· ἐμοὶ δὲ χρήματα μὲν ἐκ πατέρων ἐστὶν, ὅσα μὴ πένητα δείκνυσι· καὶ πρὸς τὰς ὑπὲρ τῆς πατρίδος κατὰ τὸ δέον εἰσφορὰς, ἕτοιμον ἀπεργάζεται· τυραννίδα δὲ καὶ τὴν κατὰ τῶν πολιτῶν ἐπανάστασιν· οὐδὲ ὄναρ περισκοπεῖν ἐπιτρέπει. ἰστέον ὡς ἐπὶ μὲν τῶν ὡρισμένων ἀεὶ τῷ προκαταρκτικῷ καὶ συμπερασματικῷ αἰτίῳ χρησόμεθα· καὶ πρὸς κατασκευὴν τούτων τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς ἰσχυροτέροις οὖσιν· ἐπὶ δὲ τῶν ἀορίστων μόνῳ τῷ ἀπὸ τῆς αἰτίας· οἷον νέος πλούσιος· παρακολουθεῖ γὰρ τῷ μὲν πλούτῳ,

τὸ πλεονεκτικόν· τὸ βίαιον· τὸ ἀκόρεστον· τῇ νεότητι δὲ, τὸ θρασὺ· τὸ εὔτολμον· τὸ ὀξύθυμον· τὸ ὀξύῤῥοπον· ταῦτα δ' ἐπαμφοῖν ἰσχύει· ἐπειδὴ ταῦτα ἃ κατέλεξεν ἀναμὶξ ἐστὶ πρέποντα τῇ δυνάμει, πρέποντα τῇ βουλήσει, διὰ τοῦτό φησι ταῦτα ἐπ' ἀμφοῖν μὲν ἁρμόττει· τὸ δὲ ἀφ' ἑκατέρου δηλονότι καὶ τοῦ φεύγοντος καὶ τοῦ διώκοντος, ἀμφοτέρων γὰρ τὸ κεφάλαιον· ἰστέον ὡς ἐναντιώτατα ταῦτα ἀλλήλοις ἐστὶ τὰ κεφάλαια· ὅτε μὲν γὰρ ἡ βούλησις ἔῤῥωται, ἡ δύναμις ἀσθενεῖ· καὶ ἔμπαλιν· οἷον Περικλέα εἰ κρίνοιμεν προδοσίας, ἐνταῦθα τὴν δύναμιν ἐῤῥωμένην ἔχομεν, τὴν δὲ βούλησιν ἀσθενῆ· οὐ γὰρ εἰκὸς τὸν ἐν τιμῇ καὶ δόξῃ τοιαύτῃ, προδοῦναι ἐθελῆσαι· καὶ μάλιστα τὸν πείσαντα αὐτοὺς τὸν πρὸς Πελοποννησίους ἀράσθαι πόλεμον· ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἐνδόξων ἡ βούλησις ἀσθενεστέρα· ἐπὶ δὲ τῶν ἀδόξων τὸ ἐναντίον· ἡ μὲν βούλησις ἔῤῥωται, ἡ δὲ δύναμιν ἀσθενής· οἷον εἰ κρίνοιτο Φρύνων ὑπ' Αἰσχίνης προδοσίας, ἤ τι τῶν τοιούτων προσώπων· ταύτῃ καὶ Δημοσθένης τὴν δύναμιν ἐξετάζων ἐν τῷ κατ' Αἰσχίνου· ἐπειδὴ ἀδόξου ὄντος τοῦ προσώπου οὐκ ἦν πιθανὴ ἡ δύναμις, συνέμιξεν αὐτῷ τὸ τῆς πόλεως ἀξίωμα εἰπών· οὐ γὰρ εἰ φαύλοις χρῆσθαι πρὸς τὰ κοινὰ ὑμεῖς, καὶ τὰ πράγματά ἐστι φαῦλα, ὧν ἡ πόλις ἀξιοῦται καὶ ἑξῆς· δεῖ τοίνυν ταῦτα μεθοδεύειν, καὶ ἀσθενοῦς μὲν οὔσης τῆς δυνάμεως εἰ τὸν κατήγορον μελετῶμεν, τὴν μὲν βούλησιν κατὰ εἰσαγωγὴν εἰσάγειν, τὴν δὲ δύναμιν κατὰ ἀντίθεσιν· ἀπολογούμενον δὲ τὸ ἐναντίον· τὴν μὲν βούλησιν, κατὰ ἀντίθεσιν· τὴν δὲ δύναμιν κατὰ εἰσαγωγήν· καὶ τὸ ἐναντίον πάλιν· ἰσχυρᾶς οὔσης τῆς βουλήσεως, ὁμοίως ἀντιστρέφειν· ἔστι δὲ τὸ μὲν, κατὰ εἰσαγωγὴν, ὅτε αὐτὸς ὁ διώκων εἰσφέρει τὸν λόγον· οἷον, εἰκὸς γὰρ αὐτὸν καὶ βουληθῆναι, ὡς ὑπερήφανον καὶ μὴ ἀνεχόμενον ταὐτὰ τοῖς πολλοῖς ἔχειν· τὸ δὲ κατὰ ἀντίθεσιν, ὅτε ὡς ἀπὸ τοῦ φεύγοντος προΐει τὸν λόγον· οἷον ἀλλ' οὐκ ἐδυνάμεθά φησι προδοῦναι· τοῦτο δὲ γίνεται διὰ τὸ ἐν τῷ μὲν, μὴ ἰσχύειν σαφῶς τὸν ἔλεγχον καταστῆσαι· ἐν δὲ τῷ κατὰ ἀντίθεσιν εὔπορον εἶναι σφόδρα καὶ σαφῆ τὴν λύσιν· εἰ γὰρ Αἰσχίνης κρίνοιτο· τὴν μὲν βούλησιν ὡς ἐν ἀντιθέσει εἰσάξομεν· οἷον, ἀλλ' οὐκ ἠβουλόμην φήσει· τὴν δὲ δύναμιν κατὰ εἰσαγωγὴν, ὡς Δημοσθένης· ὅτι εἰκὸς αὐτὸν δυνηθῆναι πρεσβευτὴν ὄντα· εὑρίσκεται δὲ καὶ ἡ βούλησις καὶ ἡ δύναμις, ἐπὰν τὸ πρόβλημα πρόσωπα ἔχει κρινόμενα· ἐπὶ γὰρ τῶν ἀορίστων οὐκέτι· ἡ δὲ ἐργασία τῆς βουλήσεως γίνεται ἀπὸ τῆς αἰτίας· ἡ δὲ αἰτία, ἡ μὲν ἐστὶ προκαταρκτική· ἡ δὲ, τελική· προκαταρκτικὴ μὲν, ἀπὸ τῶν παρελθόντων, οἷον δι' ἣν· καὶ διότι ἠβουλήθη τοῦτο πρᾶξαι· τελικὴ δὲ, ἀπὸ τῶν μελλόντων, οἷον οὗ ἕνεκεν ἠβουλήθη· καὶ προκαταρκτικὴ μὲν οὕτως· ἔγραψε ψήφισμα καθόδου Δημοσθένει· Δημάδης ἀντειπὼν οὐκ ἔπεισεν· εὕρηται κατιὼν ἐπὶ τοῖς ὁρίοις τῆς χώρας νεκρὸς ἀσκύλευτος Δημοσθένης, καὶ κρίνεται Δημάδης· ἐνταῦθα ἡ βούλησις ἐκ προκαταρκτικοῦ αἰτίου οὕτως· ὅτι διὰ τὴν φθάσασαν ἔχθραν διὰ τὸ ἀντειπεῖν καὶ μὴ πεῖσαι· διὰ τὸ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ κριθῆναι· διὰ τὰς γεγενημένας ὑπὸ σοῦ κλοπάς· διὰ τὸ δέος τῆς προδοσίας εἰκὸς αὐτὸν ἀνελεῖν· τελικὴ δὲ οὕτως· ἵνα κατὰ τὸ λοιπὸν μηδένα ἔχῃς τὸν ἐναντιούμενον· ἵνα τῷ δέει ὧν ἔπαθε Δημοσθένης καὶ οἱ ἄλλοι ἡσυχάζοιεν καὶ μή τι σου τὸ λοιπὸν κατηγορήσῃ· ἔτι κατασκευάζεται ἀπὸ τῶν παρεπομένων τῷ προσώπῳ· γένους· ἀγωγῆς· πράξεως· ἡλικίας· τὰ γὰρ ἐπιτηδεύματα καὶ ἡ τύχη τῆς δυνάμεώς εἰσι· τέμνεται δὲ τὸ γένος, εἴς τε πατρίδα καὶ προγόνους· οἷον φέρε εἰ κρίνοιτο Ἀλκιβιάδης τυραννίδος ἐπιθέσεως, ἔλεγεν ἄν· ὅτι οὐκ ἂν Ἀθηναῖος ὢν καὶ ἐν δημοκρατουμένῃ πόλει ἀναστραφεὶς, ἠβουλόμην τυραννεῖν· καὶ τοῦτο μὲν ἀπὸ πόλεως καὶ πατρίδος· ἀπὸ δὲ τῶν προγόνων, ὅτι Ἀλκμαιονίδης ὑπάρχων, οἳ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας ἔφυγον στασιάσαντες πρὸς τοὺς τυράννους καὶ ἀνε-

κτήσαντο αὐτὴν τοῖς ἰδίοις κινδύνοις· ὥστε καὶ ἐκ τοιούτων γεγονὼς καὶ ἐκ τοιαύτης πόλεως πεφυκὼς ἐν ἔθει οὔσης δημοκρατεῖσθαι ἐβουλόμην, ἥκιστα τυραννεῖν· ἐκ τῆς ἀγωγῆς δέ· οἷον οὐχὶ τοιούτοις ὡμίλησα Σωκράτει καὶ Περικλεῖ τοῖς δημοτικωτάτοις τῶν πολιτῶν· ἀπὸ δὲ τῶν πράξεων· οἷον· Μαντινέας ἐποίησα συμμάχους· τῇ πόλει τὰ κράτιστα Πελοποννήσου συνέστησα· οὐκοῦν δύναμιν περιεποίουν καὶ συμμαχίαν τοιαύτην τῇ πόλει, εἰ τυραννίδι ἐπιθέσθαι ἠβουλόμην· οὕτω καὶ Δημοσθένης ζητουμένου εἰ εὔνους ἐστὶ τῇ πόλει· ἀπὸ τῶν πράξεων συνέστησε τὴν ἑαυτοῦ εὔνοιαν οὕτως εἰπών· ὅπου Βυζαντίους, Περινθίους, Εὐβοίας, Ἀχαιοὺς συμμάχους ἐποίησα τῇ πόλει· ἀλλὰ καὶ κατ' Αἰσχίνου λέγοντες, οὕτως ἂν εἴποιμεν ἀπὸ τοιούτων συνιστῶντες τὸ βούλεσθαι αὐτὸν τὴν προδοσίαν· ὅπου καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ παιδεύων ξύλου καὶ πεδῶν ἠνείχετο· καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἔμπουσα ἐκαλεῖτο καὶ τυμπανίστρια ἦν· ὥστε τῶν παρεπομένων τῷ προσώπῳ ταῦτα μὲν τῆς βουλήσεώς ἐστι τὰ τρία· γένος· ἀγωγή· καὶ πρᾶξις· πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ τῆς ἡλικίας· ἡ δὲ τύχη καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα, τῆς δυνάμεώς εἰσι· διὰ γὰρ τούτων κατασκευάζεται ἡ δύναμις· οἷον, πλούσιος ἦς, ἀφορμῶν εὐπόρεις· ἐπιτηδεύματα δὲ, οἷον, ἰατρὸς ἦς, ἠδύνω φαρμάξαι· ῥήτωρ, πεῖσαι καὶ προδοῦναι· εἰδέναι δὲ χρὴ ὡς παρῆκεν ὁ τεχνικὸς τὰ τῆς αἰτίας τῆς τε προκαταρκτικῆς καὶ τελικῆς, δι' ὧν μάλιστα κατασκευάζεται ἡ βούλησις· πρῶτον δὲ τὸ ἔθνος ὅθεν ἐστὶν ὁ φεύγων, παραλήψεται ὁ κατήγορος· πολλὰ γὰρ τῶν ἐθνῶν ἐλαττώμασιν οἰκείοις γνωρίζεται· οἷον Θρᾷκες ἀνδροφόνοι γνωρίζονται· καὶ λῃσταὶ Αἰτωλοί· οὕτω καὶ Δημοσθένης τοὺς Φασηλίτας διαβάλλει· καὶ οὐκ ὤκνησε τοῦτο ἐν προοιμίῳ ποιῆσαι εἰπών· οὐδὲν καινὸν διαπράττονται οἱ Φασηλῖται ὦ δικασταί· καὶ οὕτω μὲν ἀπὸ τοῦ ἔθνους βαλοῦμεν· δεύτερον, ἀπὸ τῆς πατρίδος· ὅτι τὸ μὲν ἔθνος ἅπαν ἤδη τούτοις γνωρίζεται· μάλιστα δ' οἱ τήνδε τὴν πόλιν οἰκοῦντες, ὅθεν ἐστὶν ὁ κατηγορούμενος· ἑξῆς λοιπὸν ἤδη τὸ γένος ἐρχόμεθα· καὶ τοῦτο διαιρήσομεν εἴς τε προγόνους καὶ πάππους καὶ πατέρας· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ὅθεν δυνάμεθα διαβολῆς εὐπορίαν λαβεῖν· τοὺς μὲν φαύλους βεβιωκότας παραλαμβάνοντες· εἰ δέ τι σεμνὸν εἶναι ἐν τῷ γένει δοκεῖ τοῦτο ἑκουσίως παραλιμπάνοντες, παραλαμβάνοντες δὲ τὸ γένος, ἐροῦμεν εἴ τι παραπλήσιον ἔπραξαν οἱ πρόγονοι φάσκοντες, ὅτι ξένον οὐδὲν τὸν ἐκ τοιούτων ἀγόμενον, τὰς ἐκείνων πράξεις ἐζηλωκέναι καὶ τὰ ὅμοια, ὡς ἂν ὁ καιρὸς καὶ ἡ τῶν προσώπων ποιότης χορηγεῖ· μετὰ τοῦτο τὴν γραφὴν ἐξετάσομεν· οἷον εἰ μοιχείας τινὰ κρίνοιμεν, ἐροῦμεν, ὅτι ἐν τρυφῇ καὶ κώμοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐκ τῆς ἡλικίας ἐπιχειρήσομεν λέγοντες· ὅτι εἰκὸς τὸν ἐκ τοιούτων προελθόντα καὶ κακῶς τεθραμμένον καὶ ἔτι ἀκμάζοντα ἤδη τοῦτο ἐλθεῖν· ἡ γὰρ νεότης καὶ νεωτέρων πραγμάτων ἐρᾷ· οἷον, εἰ τύχοιμεν ἐπὶ τυραννίδος κρίνοντες· ἔνθα καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου τὸν λόγον κατασκευάσομεν· ὅτι ὥσπερ οἱ γεγηρακότες διὰ τὸ τὴν ἀκμὴν ἀποβεβληκέναι νεωτέρων οὐκ αἱροῦσι πραγμάτων, οὕτως οἱ τὴν ἡλικίαν ἀκμάζοντες διὰ τὸ τῆς νεότητος εὔτολμον νεωτερίζειν ἐφίενται· εἰ δὲ πρεσβύτης εἴη ὁ τὴν κατηγορίαν ὑφιστάμενος, ἐροῦμεν πάλιν ὅτι μικρὸν τὸν ἐν τῷ βίῳ χρόνον εἶναι λογιζόμενος, εἵλετο ἢ κατορθώσας κατὰ γνώμην ζῆν, ἢ διαμαρτὼν, τὸν αὐτίκα προσδοκώμενον αὐτῷ ὑποδέξασθαι θάνατον· ἔνθα καὶ παράθεσιν τὴν πρὸς τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ποιούμεθα· ὅτι ὥσπερ οἱ ἀκμάζοντες ὡς ἤδη τοῦ ζῆν ἔχοντες τὰς ἐλπίδας ὀκνηρότεροι πρὸς τοὺς κινδύνους τυγχάνουσιν, οὕτως οἱ γεγηρακότες διὰ τὸ συνειδέναι αὐτοῖς τὸ πλεῖστον δαπανήσασι τοῦ χρόνου, ἑτοιμότερον ἤδη τοὺς κινδύνους πορεύονται· ἐξετάσομεν δὲ καὶ φύσιν ψυχῆς καὶ σώματος· ψυχῆς μὲν, ὅταν εἴπωμεν ὀξὺν εἶναι τὸν κατηγορούμενον ἢ δεινόν· ἢ ἀλ-

λοτι τοιούτων τῶν εὐχερῶς αὐτῷ τὴν τόλμαν ποιῆσαι δυναμένων· σώματος δέ, οἷον, εἰ τύχοι μέγεθος σώματος ἔχειν καὶ διὰ τοῦτο ἐρρωμενέστερος, εὕρομεν, ὡς οὐκ ἀδυνάτως πρὸς τὴν πρᾶξιν καὶ μάλιστα εἰ κρίνοιμεν τινὰ αἰκίας ἢ τραύματος, ἤ τινος ἄλλου τοιούτου. πρὸς τούτοις διαβαλοῦμεν καὶ ἐκ τοῦ ἐπιτηδεύματος, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται· ἐφ' οἷς ἅπασιν αἱ πράξεις, αἵ τινος εἰκότως ἰσχυρότεραι διὰ ταῦτα λέγονται. τὸ μὲν γὰρ γένος, τύχης ἔργον ἐστίν· οὐ γάρ τις ὁ πόθεν βούλεται τίκτεται. ὁμοίως καὶ ὁ πλοῦτος τύχης ἐστὶ εὕρημα καὶ κακίας μᾶλλον κατ' Ἰσοκράτην, ἢ καλοκαγαθίας ἐστὶν ὑπηρέτης· ὁμοίως καὶ ἡ ἀγωγὴ εἰ τύχοι χρηστή, οὐ τοῦ ἀχθέντος ἀλλὰ τοῦ ἀγαγόντος ἐστὶν ἐγκώμιον. τὸ δ' ἐπιτήδευμα χρηστὸν μὲν καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἔπαινον φέρον· τοῦ γὰρ ἐπιτηδεύοντος, ἴδιον. ὁ μέντοι ἔπαινος μέχρι τούτου ἕστηκεν. οἷον, ὅτι χρηστὸν εἵλετο βίον. ἐν μόναις δὲ ταῖς πράξεσι τὸ τέλειον ἐπιγίνεται· καὶ οἱονεὶ βεβαίωσις τοῦ ἐπιτηδεύματος. συμφέρουσι δὲ ταῦτα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ τὸ αὐτὸ ἐπιτήδευμα καὶ πρᾶξις καθίσταται, ὡς ἐπὶ τῶν μετιόντων τοὺς λόγους. ἐν ὅσῳ μὲν γὰρ φιλοσοφοῦσι καὶ διδάσκονται. ἐπιτήδευμα ἔχουσι τοῦτο. ἐπειδὰν δὲ καὶ τοῖς ἔργοις χρήσονται, τότε καὶ πρᾶξις γίνεται τὸ πρὶν ἐπιτήδευμα. εἰδέναι δὲ καὶ τοῦτο χρὴ ὡς ὅτι ἡλικία οὔτε πλοῦτος ἐγκωμιαστικά ἐστι, καὶ μάτην ταῦτα Ἑρμογένης ἐν τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς ἔταξεν· κοιναὶ γὰρ ποιότητές εἰσι. διὸ οὐκ ἰσχυραὶ καθ' ἑνὸς ἐκφερόμεναι πρὸς ἀπόδειξιν. ὅταν γὰρ εἴπω νέος πλούσιος, κοινὴ ποιότης ἐστί, καὶ οὐκ ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν ὁ πλοῦτος ἢ ἡ τύχη ἢ ἡ ἐπιθυμία. διὸ δεῖ ἀναμιγνύναι τούτοις τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἵνα ἐκ τοῦ νεῶ πεπραγμένα τὴν βούλησιν αὐτῷ καὶ τὴν δύναμιν κατασκευάσωμεν. οὐκ ἀκριβῶς οὖν ἐν τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς αὐτὰ ἔταξεν ὁ τεχνικὸς εἰπών· ὅτι ἔτι τῶν ἀορίστων τῶν ἐγκωμιαστικῶν δεῖ ποιότητα ποιεῖν· ὡς γὰρ εἴρηται κοιναὶ ποιότητές εἰσιν· ὅθεν ἀπὸ τῶν πράξεων οἷον ἀπὸ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως ἐπὶ τῶν ἀορίστων, ἐπιχειρητέον κοινῶς καὶ καθολικῶς λέγοντας· ὡς οἱ πλούσιοι ἀλαζόνες ἀεὶ καὶ βίαιοι καὶ οἱ ὑβρισταί· οἱ δὲ νέοι, πρὸς πᾶν τολμηροί. ἄνω δὲ εἰπὼν ὅτι δεῖ τὴν βούλησιν καὶ τὴν δύναμιν ἐξετάζειν τοῦ φεύγοντος, καὶ νῦν τοῦτο θεώρημα καθολικὸν τίθησιν· ὅτι καὶ τῶν ἔξωθεν προσώπων ἐξετάσομεν τὴν βούλησιν καὶ τὴν δύναμιν, ὡς ἐπὶ τῶν ἀποκηρύκτων· παραληψόμεθα γὰρ καὶ τὴν τούτων ποιότητα λέγοντες· ὅτι φαύλους δεῖ νομίζειν τοὺς τοιούτους περὶ τὴν πόλιν· οὓς οὐδὲ ἡ φύσις φέρειν ἠδύνατο. ἀλλ' οἱ τεκόντες διὰ τὴν πονηρίαν ἠρνήσαντο. τούτων γὰρ φανέντων ἡμῶν, ἐπὶ πλέον ἡ τοῦ φεύγοντος κακία φαίνεται. καλῶς οὖν εἶπεν τοῦτο. εὑρίσκονται γὰρ ἐν τῷ στοχασμῷ ἐκ τοῦ φεύγοντος, καὶ ἐπιδέξασθαι κρίσιν δυνάμενα καὶ μή.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἀμφότεροι μὲν χρῶνται τῇ δυνάμει, πλέον δὲ ὁ κατήγορος· λέγει γὰρ ὡς ἐπὶ τοῦ νέου πλουσίου, ὅτι ἠδύνω διὰ τοῦτο καὶ ἤθελε· γίνεται δὲ ταῦτα ἥτε βούλησις καὶ ἡ δύναμις ἐκ τῶν παρακολουθούντων τῷ προσώπῳ, τουτέστι τῶν ἐγκωμιαστικῶν. οὐκοῦν προσώπου ὄντος καὶ κρινομένου, ἀναγκαίως ταῦτα εὑρίσκεται. δεῖ δὲ ἀεὶ σκοπεῖν μὴ μεῖζον ἔστι τοῦ προσώπου τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα, ἵνα μὴ ἀπίθανος ὁ λόγος γένηται. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δημοσθένης συνεωρακὼς ὅτι τὸ κατὰ Φωκέας ἔγκλημα μεῖζον ἦν, Αἰσχίνου προσέθηκεν· οὐχ ὡς ὅδε Φωκέας ἀπώλεσεν ἂν καθ' ἑαυτόν. φοβηθεὶς γὰρ τὸ ἔγκλημα καὶ τὸ ἀπίθανον, συνέζευξε τὸ ἀπίθανον τῆς πόλεως. Καὶ ὅτε μὲν εἴη πρόσωπον ὡρισμένον. Καλῶς ἀπὸ τῆς ἱστορίας τὴν περὶ αὐτοῦ δόξαν ἔχομεν ἀκριβῶς δὲ καὶ τὸ σχεδὸν προσέθηκεν· οὐ γὰρ ἐν ἅπασιν ἁπλῶς τοῖς ὡρισμένοις πάντα ἐμπίπτει. ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἐκλείπει, διὰ τὸ ἄδοξον εἶναι τὸ πρόσωπον πολλάκις, ἢ καὶ ἀμφίβολον ἔχει τὸ γένος. ἢ καὶ διὰ τοῦτο ὅτι οὐ πᾶσιν ἀεὶ τοῖς

ἐμπίπτουσι χρησόμεθα, ἀλλὰ τοῖς ὠφελεῖν ἡμᾶς δυναμένοις· ἵνα μὴ λάθωμεν δι' ὧν ἰσχυριζόμεθα καθ' ἑαυτῶν διδόντες λαβεῖν. εἰς παράδειγμα δὲ τῶν λεγομένων Ἀλκιβιάδης ὑποκείσθω ἐπιθέσεως τυραννίδος κρινόμενος· ἐνταῦθα τοίνυν τοῖς μὲν περὶ τὸ γένος φιλοτιμήμασι χρήσεται λέγων, ἀπεικὸς εἶναι τὸν Ἀλκμαιωνίδην· τὸν ἀπὸ γένους πολίτην· τὸν τῶν τυραννοκτόνων ἔγγονον, τυραννίδος ἐπιθυμῆσαι, τὴν δὲ νεότητα καὶ τὸ ἄσωτον αὐτοῦ ἅπερ ἐστὶ τῆς ἀγωγῆς ὑπερβήσεται ὁ ῥήτωρ λέγων ὑπὲρ αὐτοῦ. φαύλως γὰρ ἐν τούτοις Ἀλκιβιάδης, ὥς φησιν ὁ Θουκυδίδης· καὶ τοῦτο Δημοσθένης πεποίηκε περὶ Ἀλκιβιάδου. καὶ περὶ ἑαυτοῦ δὲ τοῦτο πεποίηκεν· ἐν γὰρ τῷ περὶ στεφάνου ἀναγκαζόμενος ἐπαινεῖν ἑαυτόν. τὸ μὲν γένος ἀπεκρύψατο ὡς ἄδοξον· ἀπὸ δὲ τῆς ἀναστροφῆς τῶν ἐπαίνων ἤρξατο. ἐμοὶ γὰρ ὑπῆρξέ φησι παιδὶ μὲν ὄντι φοιτᾶν εἰς τὰ προσήκοντα διδασκαλεῖα. πολλάκις δὲ καὶ ἀπὸ ἔθνους ἔστι ἐγκωμιάσαι, ὡς Δημοσθένης. οὐδὲν καινὸν διαπράττονται οἱ Φασηλῖται. ὡς τῶν Φασηλιτῶν πάντων ὁμοίως συκοφαντῶν ὄντων. ὥσπερ δὲ ἐγκωμιάζομεν ἀπὸ γένους, οὕτω καὶ διαβάλλομεν, ὡς Δημοσθένης. πότερα ὡς ὁ πατήρ σου Τρόμης ἐδούλευε παρ' Ἐλπίδᾳ, τῷ πρὸς τῷ Θησείῳ διδάσκοντι γράμματα, κατασκευάζων, ὅτι εἰκὸς τὸν ἐκ τοιούτων γενόμενον, προδοῦναι. καὶ ἀπὸ ἀγωγῆς δὲ διέβαλε. τὸ μέλαν τρίβων καὶ τὰ βάθρα σπογγίζων· καὶ τὸ παιδαγωγεῖον κορῶν. Εἰ δέ τι τῶν ἄλλων εἴη. Ἴσμεν ὅσα περὶ τῆς τῶν προσώπων διαφορᾶς εἴρηκεν. οὐ κοινῶς πρὸς τὸ κρινόμενον τοῖς ἐμπίπτουσι χρησόμεθα. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὸν νέον πλούσιον εὐθὺς παρέθετο. ἔχεις γάρ φησι ἐνταῦθα ἡλικίαν καὶ τύχην· καὶ γὰρ εἰ μὴ γένος μηδ' ἀναστροφὴν ἐνταῦθα ἐξετάζειν δυνάμεθα. ἀλλ' ἱκανὰ ταῦτα ἡ νεότης καὶ ὁ πλοῦτος χορηγίαν καὶ περιουσίαν λέγων ἐμποιῆσαι τῷ κατηγόρῳ· καὶ τὰ παρακολουθοῦντα τούτοις τῇ νεότητι. σώματος ἰσχύς. κάλλος. ἀφροσύνη. τὸ κοῦφον καὶ εὐχερὲς τῆς γνώμης. τὸ φιλότιμον. τὸ ἔνδοξον ἔτι δὲ τὸ καινῶν ἐπιθυμεῖν πραγμάτων· τῇ δὲ τύχῃ, πλοῦτος. δύναμις. ὑπερηφανία. ἑταιρεία. κολάκων συστήματα καὶ τὰ ὅμοια. τὰ δὲ ἐγκωμιαστικὰ δηλονότι ἔσται τάδε· τίνος οἱ ἐγκωμιαστικοὶ τόποι διεξέρχεται. Ὃ καὶ ἰσχυρότατον. Καλῶς τὰς πράξεις ἰσχυρὸν εἶπε κεφάλαιον· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα τῶν ἐγκωμιαστικῶν, εἰς ἑτέρους ἀνήκει· αἱ δὲ πράξεις καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα τοῦ πράξαντος καὶ τοῦ ποιήσαντος ἴδια· καὶ διατί μὴ καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα μέγιστον ἐκάλεσε κεφάλαιον. λέγομεν· ὅτι τῇ μὲν πράξει, καὶ τὸ ἐπιτηδεῦσαι τὸν πράξαντα περιέχεται. τῷ γὰρ κατωρθωκέναι, καὶ τοῦτο πρόσεστι, ὡς ἂν εἴποι τις βίου αἵρεσις. οἷον ῥητορεύειν· χαλκεύειν· φιλοσοφεῖν· ἰατρεύειν· πολιτεύεσθαι. πράξεις δὲ αὐτὰ τὰ ἔργα. τὸ κατορθοῦν· τὸ ἀριστεῦσαι· τὸ ὑγιάσαι. καὶ ὅλως ἐπιτήδευμα μέν ἐστιν ἀφορμὴ πράξεως· πρᾶξις δὲ αὐτὸ τὸ κατόρθωμα. καὶ τί διαφέρει ἀγωγὴ ἐπιτηδεύματος· ὅτι ἡ μέν, τῆς ἀνάγκης ἐστίν. ἀπὸ γὰρ τοῦ ἀναγκάζοντος καὶ ἄγοντος περιγίνεται. τὸ δὲ ἐπιτήδευμα ἀπὸ τῆς προαιρέσεως. παίδευσις. δοκεῖ πάλιν τὸ αὐτὸ τῇ ἀγωγῇ εἶναι ἡ παίδευσις. ἀλλὰ λέγομεν· ὅτι οὐκ εἶπεν παιδεία, ἀλλὰ παίδευσις, οἷον λόγοι. ὅτ' ἂν ῥήτορα ἔχωμεν κρινόμενον, τὴν παίδευσιν ἐξετάζομεν. ἡλικία. οἷον γῆρας· νεότης· φύσις σώματος. κάλλος. ἀμορφία. ἰσχύς. εὐεξία ψυχῆς θερμότης. ὀξύτης. οἷος Ἀλκιβιάδης. βραδυτής. οἷος Ἀρχίδαμος ἢ Νικίας. τύχη. ἀξίωμα. πλοῦτος. δύναμις. ἰστέον μὲν οὖν ὅτι ὁ κατήγορος πλέον ἐνδιατρίβει τῇ δυνάμει, οὐχ ἁπλῶς ἀλλ' ὅταν ἔνδοξον ᾖ τὸ πρόσωπον. ὁ δὲ φεύγων περὶ τὴν βούλησιν· προσαναιρῶν διὰ ταύτης τὴν δύναμιν. τὸ γὰρ πλεῖστον τῆς διαβολῆς, περὶ τὴν προαίρεσιν ἵσταται. παρατηρητέον δὲ ὡς τὸ μὲν ἔνδοξον ἰσχύει βουλήσει πρὸς ἀπολογίαν, ἀσθενεῖ δὲ τῇ δυνάμει. οὐ γὰρ δύναται λέγειν ὅτι οὐκ ἠδυνάμην ἔνδοξος ὢν· καὶ τοῦ-

ναντίον τὸ ἄδοξον ἀσθενεῖ μὲν τῇ βουλήσει, διαβέβληται γὰρ ἡ ποιότης, ἰσχύει δὲ τῇ δυνάμει πρὸς ἀπολογίαν ἄδοξος ὤν· οὐ γὰρ ἀξιόπιστον τὸ πρόσωπον. ὡς δὲ ἰσχυρὸν εἰς ἐξέτασιν τῆς βουλήσεως ἡ αἰτία, οὕτω καὶ τῆς δυνάμεως ὁ καιρὸς καὶ ὁ τόπος. καὶ ἔστιν ἰδεῖν ὅσον ὁ καιρὸς ἰσχύει πρὸς κατασκευὴν τῆς δυνάμεως, ἐν τῷ κατὰ Κόνωνος. ἐκεῖ γὰρ ἀπὸ τοῦ καιροῦ μόνου κατεσκεύασε λέγων ὅτι περὶ ἑσπέραν λαβόντες συνέκοψαν· καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ τόπου εἰ ἐρημία εἴη καθάπερ ἐπὶ τοῦ θάπτοντος τὸ νεοσφαγὲς σῶμά ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι ἠδύνω, ἐπ' ἐρημίας γὰρ ἡ πρᾶξις. καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ τυραννεῖν βουλομένου τὸ καταβαλεῖν ἀκρόπολιν· ὅτι ἠδυνάμω τὴν ἀκρόπολιν ἔχων· ἱκανὸν γάρ τι ἡ ἀκρόπολις ὁρμητήριον πρὸς τυραννίδα. Ταῦτα δὲ ἐπ' ἀμφοῖν μὲν ἰσχύει. Τὰ ἐγκωμιαστικὰ λέγει τοῦ τε διώκοντος καὶ τοῦ φεύγοντος· ἀμφοτέροις γὰρ ἔξον κατὰ τὸ συμφέρον ἑκάστῳ χρήσασθαι τούτοις τοῖς κεφαλαίοις. Μᾶλλον δέ τινα ἐν τῷ ἑτέρῳ. Ἅπερ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἰσχύει θεωρητέον· αὐτίκα τὸ μὲν τῆς τύχης, οἰκειότερον τῆς δυνάμεως· τὸ δὲ τῆς ἡλικίας, τῆς βουλήσεως· ἰσχυρότερον μὲν γοῦν ὁ πλοῦτος, ἀφρονέστερον δὲ ἡ νεότης. δεῖ οὖν φησιν ἀκριβῶς τοὺς τόπους τούτους ἐπισκοπεῖν· καὶ ἔνθα ἂν οἰκειότεροι τυγχάνωσι καὶ πλείω τὴν χορηγίαν παρέχοντες, πλεονάζειν ἐν τούτοις. μέγιστον δὲ πρὸς τὴν τῶν κεφαλαίων χρῆσιν καὶ κατασκευήν, ὁ καιρὸς καὶ ἡ ὑπόθεσις. ταύτῃ οὖν ἀκολουθεῖν ἀναγκαῖον· νῦν μὲν γὰρ ἴσως ἀπὸ τοῦ νέου πλουσίου τὸ τοιοῦτον ἁρμόσει, ἄλλο τι δὲ ἄλλο πρόσωπον ὑπόκειται. δεῖ οὖν πρὸς τὸν καιρὸν καὶ τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὴν περίστασιν ἁρμόζεσθαι.

Μᾶλλον δέ τινα ἐν τῷ ἑτέρῳ. Ἐπιζητεῖ ποῖον οἰκειότερόν ἐστι τῶν ἐγκωμιαστικῶν τῆς βουλήσεως, καὶ ποῖον οἰκειότερον τῆς δυνάμεως· ἅπαντα γὰρ τὰ ἐγκωμιαστικὰ κοινὰ ἀμφοτέρων, καὶ ἴδιον οὐδέν. οἰκειότερον δὲ μᾶλλον τόδε τοῦδε. εἰκότως δὲ κοινά ἐστι βουλήσεως καὶ δυνάμεως τὰ ἐγκωμιαστικά, ἐπειδὴ καὶ ἀμφότερά ἐστι τοῦ προσώπου τὰ κεφάλαια. Μᾶλλον δέ τινα ἐν τῷ ἑτέρῳ. Ὥσπερ ἀπορῶν καὶ οὐ δυνάμενος διακρῖναι ποῖόν τινος μᾶλλον οἰκεῖον. ἰστέον δὲ ὡς ἡ αἰτία ἴδιον τῆς βουλήσεως, ἵνα τὸ εἰκὸς ἐκ τῆς αἰτίας κατασκευάσωμεν. γνωστέον δὲ καὶ τοῦτο καθόλου ὅτι κἂν τὰ στοχαστικὰ ὅπου ἂν ᾖ, κἂν ἐν στάσει ἑτέρᾳ διὰ τῆς βουλήσεως καὶ τῆς δυνάμεως κατασκευασθήσεται· ὥσπερ καὶ Δημοσθένης ἐν τοῖς Φιλιππικοῖς κατεσκεύασεν, ὅτι ἥξει Φίλιππος ἀπὸ τῆς βουλήσεως. λεληθότως δὲ καὶ τὰ τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς δυνάμεώς ἐστι Φιλίππου κατασκευαστικά, ἐν οἷς φησι· ὅτι δύναται, Ποτίδαιαν εἷλε, Πύδναν. περὶ δὲ τῆς τάξεως τούτων τῶν κεφαλαίων, οὐκ ἀμφίβολον μέν, ὅτι πρώτη ἐστὶν ἡ βούλησις. ὅμως δὲ ὁ καιρὸς πολλάκις ἐναλλάττει· παρὰ Δημοσθένει καὶ τοῦτο εὑρίσκομεν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Φιλιππικῶν· προτάττει γὰρ ἐκεῖ τὸ δυνατόν. Οὐχὶ τῶν κρινομένων μόνον. Ἐντελῆ οὗτοι τῶν κεφαλαίων ποιεῖται τὴν παράδοσιν· διὸ καὶ τοῦτο προστίθησιν ὡς ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον. κρινομένων δὲ νῦν λέγει, τοῦ κατηγόρου καὶ τοῦ φεύγοντος· πρόσφορον δὲ καὶ τὸ παράδειγμα ἐπήγαγε τῷ εἰρημένῳ. λέγω δὴ τὸν τοὺς ἀποκηρύκτους τρέφοντα· ἔνθα πολλὰ πρόσωπα τῶν κρινομένων. ἐκ τοσούτων πάντων ἐξετάζεται ἡ βούλησις καὶ ἡ δύναμις. ἰστέον δὲ ὡς οὐ ποιεῖ τοῦτο διπλοῦν στοχασμόν· οὐδὲ συνεζευγμένον ἢ ἐμπίπτοντα· οὐ γὰρ ζήτημα ἕτερον ποιεῖ ὥσπερ ἐκεῖ, ἀλλ' ὡς σημεῖόν ἐστιν ἐνταῦθα ὑποκείμενον τὸ τρέφειν τοὺς ἀποκηρύκτους. σημειωτέον ὡς ἐξετάζοντας τὸν πλοῦτον καὶ τὰ ἄλλα, δεῖ τὰς κατασκευὰς αὐτῶν καθολικὰς εἶναι· καὶ τρόπον τινὰ θετικάς. εἰσὶ γοῦν οἱ τοιοῦτοι τόποι, γεγυμνασμένοι τῷ Λυσίᾳ ἐν ταῖς παρασκευαῖς. λέγει γὰρ οἷα ἀπεργάζεται ἡ πενία καὶ οἷον τὸ πλουτεῖν· καὶ ἡ νεότης καὶ τὸ γῆρας. τὰ δὲ ἐπιτηδεύματα ἐξεταζόμενα ἐν ταῖς βουλήσεσιν· οἷον φιλοσοφοῦντες οὐκ ἂν ἐληστεύσαμεν. ῥητορῶν, οὐκ ἂν ἐμισθάρνησα κατὰ τῆς δημοκρατίας. τὰ δὲ ἀντικείμενα παρὰ τῶν κατηγόρων, μεθοδεύεσθαι δεῖ ἐπιστημόνως. ἐπειδὴ γοῦν ἔνδοξόν ἐστι τὸ φιλοσοφεῖν καὶ τὸ ῥητορεύειν· καὶ τὸ πιστευθῆναι στρατηγίαν, διορισμῷ χρήσεται, δεικνὺς ὅτι χρηστὸς μὲν ἄνθρωπος καὶ δημοτικός. λυσιτελέστερον ἂν ὑπολάβοι τὸ ζῆν ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ἐλευθερίᾳ, τοῦ μισθαρνῆσαι παρὰ τῶν πολεμίων τυράννου. πονηρίας δὲ ἡγουμένης, οὐδέν ἐστι θαυμαστὸν βουληθῆναι δωροδοκεῖν. ἢ προδότην γενέσθαι. ἔστι καὶ βιαίως ἀπαντᾶν πρὸς τὰς τοιαύτας βουλήσεις. ναί φησιν ἀλλὰ στρατηγός εἰμι. τοῦτο δὲ καὶ τὸ δεινόν ἐστιν. ὅτι καὶ τῆς παρὰ τοῦ δήμου τιμῆς ἀναισθήτως ἔχεις καὶ τῶν κοινῶν ἐλπίδων χείρων γέγονας. ἔστι δὲ καὶ ἄλλως εἰσάγειν τὸ κεφάλαιον ἂν ἔνδοξον ᾖ τὸ τοῦ κρινομένου πρόσωπον, καὶ ἀπαντῆσαι τεχνικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς· οἷον, διέξεισι Περικλῆς τίνων μὲν ἀπόγονος ὢν τυγχάνει τίνα δὲ πεπολίτευται. καὶ ὅπως εὔνοιαν εἷλε καὶ Σάμον. λύσεις τοίνυν ὥσπερ ἔφη· ἢ βιαίως, ὅτι ἀγανακτεῖν ἄξιόν ἐστιν· εἴ γε ἂν τἀγαθοῦ κακῶς γέγονεν. ἢ διαβάλλων· ὅτι ταῦτα πεποίηκεν οὐκ εὐνοίᾳ τῇ πρὸς ὑμᾶς ἀλλ' ἕνεκα τοῦ πιστευθῆναι. καὶ ἐπὶ τὸ καθόλου τὸν λόγον ἀνοίσεις. ἐν ἔθει τοῖς πονηροῖς ἐστι τὴν ἀρχὴν δείξασιν ἀρετὴν μεταβαλέσθαι. καὶ ἐκ παραδειγμάτων συστήσεις Πεισίστρατον λέγων. καὶ εἴ τις ἄλλος εὐεργετηκέναι δόξας, ἀδικῶν ὕστερον ἐφωράθη. ἔφαμεν δὲ καὶ τὰς αἰτίας ἄξιον εἶναι ζητεῖν ἐν ταῖς βουλήσεσιν. οὐκοῦν ἐὰν μὲν κρίνηται μητρυιά, τὸ κοινὸν εὑροῦμεν, ὅτι φύσει πόλεμος ἀεὶ ταῖς μητρυιαῖς πρὸς τοὺς προγόνους, καὶ τὸ ἴδιον περιποιῆσαι τοῖς ἑαυτοῦ παισὶν ἠβουλήθη τὸν κλῆρον. καὶ ἄλλο δὲ ἰδιότερον εὑροῦμεν· ἐὰν ἄριστος ὁ τεθνεὼς ᾖ, ὅτι εὐδοκιμοῦντι διὰ τὴν ἀριστείαν ἐφθόνησεν. τούτων δὲ λύσις· οὐκ ἐκ τοῦ ὀνόματος καταψηφίσασθαι δεῖ τῆς μητρυιᾶς· ἐπεὶ καὶ πολλὰς ἴδοι τις ἂν ἀγαθὰς οὔσας φύσει, καὶ μητέρων χρηστότητος οὐκ ἀπολειπομένας. πάλιν ἐξετάσαι δεῖ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐβουλήθη Περικλῆς φρονῆσαι τὰ Λακεδαιμονίων. οὐκοῦν εὑροῦμεν· ὅτι πολλὰ τῶν τῆς θεοῦ χρημάτων ὑφελόμενος ἐδεδίει τὰς εὐθύνας. ἐδεδίει δὲ καὶ τὸ λόγον δοῦναι τῶν διῳκημένων, τῇ στρατηγίᾳ φαύλως ἐχόντων. ἐὰν μὲν ἄσωτος ἐπὶ τῷ πατρὶ φόνου κρίνηται, λήψῃ τὴν αἰτίαν ἀπὸ τοῦ βίου καὶ τοῦ προϊδέσθαι τὸ μέλλον, ὡς δεινόν τι πάθοι καὶ ἀποκηρυχθείη. ἐὰν δὲ πλουσίῳ κατηγορῇς ἐπὶ τῷ πένητι πεφονευμένῳ, τὴν ἔχθραν εὑρήσεις, καὶ τὸ μνησικακεῖν ἐφ' οἷς ἐπολιτεύσατο. καὶ τὸ δεδιέναι μή ποτε γραφῆς ἁλῷ, καὶ τιμωρίαν τοῖς πολλοῖς ἀδικήμασιν ὑπόσχῃ. ταῦτα μὲν ἤδη καὶ ὅσα τοιαῦτα περὶ βουλήσεως. ἡ δὲ δύναμις, ἐκ τῶν παρακολουθούντων γίνεται. εἰ μὲν φεύγει τυραννίδος, ὅτι χρημάτων εὐπορεῖ. καὶ οἰκετῶν καὶ μισθοφόρων καὶ ὅπλων διὰ τὸν πλοῦτον. εἰ δὲ φόνου· ὅτι ῥᾴδιον ἦν αὐτῷ κτεῖναι τὸν πένητα μόνον ὄντα καὶ βοηθείας ἔρημον. εἰ δὲ καθυφέσεως, ὅτι οὐ χαλεπὸν ῥήτορι καθυφεῖναι τὰ τοῦ ἀγῶνος δίκαια. εἰ δὲ κρίνοιτο φαρμάκων ἰατρὸς ἢ μητρυιά, τὸν μὲν, εὐπορῆσαι διὰ τὴν τέχνην εὑρήσεις. τὴν δὲ χρημάτων ὠνήσασθαι. προδοσίας εἰ κρίνοιτό τις στρατηγός, ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι δύναντ' ἂν οἱ στρατηγοὶ πράττειν ὅπερ βούλονται καὶ διαφθείρειν τὰ πράγματα. εἰ δὲ φιλιππισμοῦ ἢ λακωνισμοῦ κρίνοιτο, δύναμιν οὐ δεῖ ζητεῖν· ἐγχωρεῖ γάρ τι καὶ ἰδιώτην ὄντα καὶ μηδὲ μιᾶς ἐξουσίας ὑπειλημμένον, τὰ Μήδων φρονεῖν ἢ Λακεδαιμονίων ἢ Φιλίππου.

Τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐστὶ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦ κατηγόρου. γίνεται δὲ καὶ αὔξεται ἀφ' ὧν περ καὶ ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις. ἔστι δὲ τάδε· τίς· τί· ποῦ· πῶς· πότε· διατί· κἂν μὲν ᾖ τοῦ κατηγόρου μόνου ταῦτα, τὰ ἐξ ἧς ἔσται κεφάλαια πάντα

πλὴν τῆς μεταλήψεως τοῦ φεύγοντος, εἰ ἐγχωροίη πᾶσι χρήσασθαι. ἐὰν δὲ κοινὰ ᾖ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, εὑρίσκεται γάρ ποτε καὶ οὕτως ἔχων ὁ στοχασμός. ἔσται καὶ τὰ λοιπὰ κεφάλαια ἀμφοῖν. παράδειγμα τοῦ κοινὰ ἔχοντος τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ἀπέκειτο κατά τινος γραφὴ τυραννίδος ἐπιθέσεως. μετεώρου τῆς δίκης οὔσης, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀριστεύσας ᾔτησεν εἰς τὸ γέρας ἀναίρεσιν τῆς γραφῆς, καὶ ἔλαβεν. ἐτυράννησεν ἐκεῖνος· καὶ καθελὼν αὐτὸν, οὗτος συνειδότος φεύγει. τῇ μὲν γὰρ ἀναιρέσει τῆς γραφῆς καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα ὁ κατήγορος χρήσεται. τὸ δὲ ἀπεκτονέναι καὶ τοῖς πρὸ τούτου ὁ φεύγων. καὶ δεῖ ἀμφοτέρους λῦσαι τὰ ἀλλήλων. μόνου δὲ τοῦ φεύγοντος γενέσθαι τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἀδύνατον.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ, ΚΑΙ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. ὠνόμασται μὲν οὕτως. ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ζητήματος μέχρι τέλους, ταῦτά ἐστι τὰ ἐξεταζόμενα. καλεῖται δὲ καὶ εἰκότα, διότι περὶ τὴν τοῦ ἐνδεχομένου φύσιν ἐξετάζεται. ἐνδέχεται γὰρ τὸν παρεστῶτα τῷ νεοσφαγεῖ σώματι καὶ πεφονευκέναι τὸν κείμενον. καὶ δι' οἶκτον παρεστάναι γῇ κρύπτειν ἐπειγόμενον. Γίνεται δὲ καὶ αὔξεται ἀφ' ὧνπερ καὶ ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις. Ἀπὸ τῶν περιστατικῶν λέγει. ταῦτα δὲ τὰ περιστατικὰ καὶ συνεδρεύοντα καλεῖται, διὰ τὸ παντὶ παρεῖναι πράγματι. πᾶν γὰρ τὸ πραχθὲν καὶ ὑπό τινος πέπρακται. καὶ κατὰ τρόπον τινὰ καὶ χρόνῳ τινὶ. καὶ τόπῳ, καὶ δι' αἰτίαν τινά. καὶ εἰ ἐκ τῶν αὐτῶν περιστατικῶν γίνεται τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐξ ὧν καὶ ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις. τί διαφέρει. λέγομεν οὖν ὅτι δεῖ τῇ προσθήκῃ προσέχειν. αὔξεται γὰρ εἶπεν. ἐκεῖ μὲν γοῦν κατασκευάζομεν ἐκ τῶν περιστατικῶν, ἐνταῦθα δὲ αὔξομεν ὡς ἐπὶ τοῦ ἀριστέως οὗ εἰκόνα ἔστησαν οἱ πολέμιοι. ὁρᾷ γὰρ ὁ κατήγορος αὔξων τὸ ἔγκλημα, πολέμιοι τὸν ἀριστέα τετιμήκασι καὶ ταῦτα εἰκόνι, τῇ μεγίστῃ τιμῇ. εἶτα ὁρᾷ καὶ τὸν τρόπον αὔξων ὁμοίως. παρ' ἑαυτοῖς τὴν εἰκόνα στήσαντες. τρόπον, φιλοτίμως τοῖς χρώμασιν. οὕτω καὶ Δημοσθένην ἐχρήσατο ἐν τῷ παραπρεσβείας. τίς ἀδικήσας, Αἰσχίνης. πρεσβευτὴς ὢν τὰ πράγματα προδέδωκεν. εἶτα ὁ τόπος. ποῦ, ἐν Μακεδονίᾳ. ὁ τρόπος, ὅπως, ἀπαγγείλας τὰ ψευδῆ. εἶτα ὁ χρόνος. πότε, ὅτε ἐστράτευσεν ἐπὶ Φωκέας. ὥστε ἅμα ἀκούειν ἐκεῖνον πλησίον εἶναι Πυλῶν. καὶ μὴ δ' ἔχειν ἡμᾶς τί δεῖ πρᾶξαι. καὶ πάλιν ἀπὸ χρόνου τὸ ἑστιᾶσθαι ἐλθών. οὐ γοῦν ἄτοπον πρεσβευτὴν ὄντα ἑστιᾶσθαι παρ' ᾧ πρεσβεύει. ἀλλ' ἡ προσθήκη πεποίηκεν ἔγκλημα, ὅτι μετὰ Φωκέων ἅλωσιν συνεστιᾶτο ταῦτα ποιήσαντι. ἔχει δὲ καὶ τὸν τρόπον, ὅτι καὶ συνηύχετο καὶ συνεπαιώνιζε Φιλίππῳ. ἰστέον δὲ ὅτι ἐκ τῶν αὐτῶν τὴν διήγησιν λαμβάνομεν ἐξ ὧν καὶ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. τί οὖν διαφέρει τούτων ἡ διήγησις. ὅτι ἐν μὲν τῇ διηγήσει ἄνευ κατασκευῆς καὶ αὐξήσεως τὰ πράγματα παρεχόμεθα, πρὸς τὸ συμφέρον διηγούμενοι. διήγησις γάρ ἐστι, ψιλή τις τῶν γεγενημένων ἔκθεσις. τὰ δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους μετὰ τῆς κατασκευῆς καὶ αὐξήσεως. καὶ ὅτι ἡ μὲν διήγησις δείκνυσιν ὅπως τόδε τι ἐγένετο. τὰ δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ὅτι καὶ ὄντως ἐγένετο κατασκευάζει. καὶ κατὰ μίαν πρότασιν δι' ἐπιχειρημάτων πιστοῦται τὸ δοκοῦν. κἀκεῖνο δὲ λεκτέον ὡς ταμεῖον τινές φασι πάντων τῶν κεφαλαίων τὴν διήγησιν. ἐξ αὐτῆς γὰρ πάντα τίκτεται καὶ ἀναφαίνεται τὰ κεφάλαια. καὶ μήτηρ εἰκότως ἂν προσαγορευθείη τῶν κεφαλαίων. διαφέρει πάλιν ἡ ἐξέτασις τῶν περιστατικῶν ἐν τῇ τῶν ἐλέγχων ἀπαιτήσει, τῆς ἐν τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τῶν αὐτῶν περιστατικῶν ἐξετάσεως. ὅτι ἐκεῖ μὲν ἐξετάζεται τὰ περιστατικὰ, πρὸς τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα. τίς μου καταμαρτυρεῖ φησι τὸν στέφανον. τίς ὁ τόπος. ποῦ πεφόνευκα. ὁ τρόπος. πῶς, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως. ἐν δὲ τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, πρὸς τὸ σημεῖον. οἷον τί ποιῶν, ἑάλω θανάτῳ. ὁ τόπος. ἐπ' ἐρημίας, ἔνθα

παρῆν οὐδεὶς ὁ θεώμενος ὁ καταμαρτυρήσων, ὁ κρίνων. ὅθεν ἐπὶ πολλῆς ἐξουσίας ἔπραττεν. πότε. νύκτωρ εἰ τύχοι ὅτε μάλιστα λήσειν ἤλπιζεν. αἴτιον, διατί νύκτωρ ἢ καὶ ἐπ' ἐρημίας. ἀφανίσαι σπουδάζων τὸν τοῦ τολμήματος ἔλεγχον. καὶ ἄλλη δὲ διαφορά. ὅτι ἡ μὲν τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις ἐκεῖ καὶ τὰ περιστατικὰ πρὸς τοὺς μάρτυρας μόνους λαμβάνεται. τὰ δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. εἰς τὴν ὅλην συντείνει ζήτησιν. οἷον εἰ πεφόνευκεν, εἰ μεμοίχευκεν. καὶ ὅτι τῶν μὲν μαρτύρων πολλάκις ἀπορεῖ ὁ κατήγορος. τὰ δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ἐν τῇ ὑποθέσει εὑρίσκεται. κἂν εὐπορῇ δὲ μαρτύρων ὁ κατήγορος μένει καὶ οὕτω τὸ ζητούμενον. οὐ γὰρ εὐθὺς ὁ φεύγων ἁλώσεται. ἐξέσται γοῦν αὐτῷ διαβάλλειν τοὺς μάρτυρας. γίνεται δὲ καὶ ἀπὸ τῶν παρεπομένων ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ὥσπερ ὁ Δημοσθένης βίᾳ τῆς οἰκείας δεινότητος χρώμενος. καὶ τὸ ἱερόν φησι προδέδωκας, γράψας τοῖς Ἀμφικτυόσι παραδοῦναι. οὐκ εἰπὼν δὲ πᾶσιν, οὐδὲ προσθεὶς τὸ ἀναμεῖναι καὶ ἕως ἂν πάντες συνέλθωσιν ἀλλ' ὀνόματι τῶν Ἀμφικτυόνων Θηβαίοις καὶ Θετταλοῖς τοῖς Φιλίππου συμμάχοις καὶ παροῦσι τότε γέγραφας ἀποδοῦναι τὸ ἱερόν. ἔξεστι δὲ οὐ μόνον ἐπὶ ἀληθινῶν ἀγώνων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλασμάτων ὁμοίως κατασκευάσαι καὶ ἐκ τῶν παρεπομένων, τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ὥσπερ ἐπὶ τῆς μητρυιᾶς τῆς ἐνδόξῃ μανίᾳ τὸν μὲν υἱὸν σωσάσης, τὸν δὲ πρόγονον ἀποκτεινάσης. δύναται ὁ κατήγορος ἐξ ὧν οὐκ ἐπεποίησεν ἡ γυνὴ εὐλόγως κατηγορεῖν, λέγων ὅτι σημεῖον τοῦ ὅτι οὐκ ἐμαίνετο, τὸ οὐδένα τῶν ἐν αὐτῇ προσηκόντων ἀποσφάξαι. ὅρα πῶς φανερῶς τὸ μὴ πραχθὲν, σημεῖον ὁ κατήγορος ποιήσεται τοῦ φόνου. τοσοῦτον δὲ δύναται τουτὶ τὸ κεφάλαιον, ὥστε εἰ πείσοιας τὸν δικάζοντα οὐδὲν ἔτι λείπεται τῷ ζητουμένῳ, ἀλλὰ πᾶσαν λύει τὴν ζήτησιν. διὸ καὶ πολλὰ ἐφεξῆς κεφάλαια δέδωκεν ἡ τέχνη τῷ ἀντιδίκῳ πρὸς λύσιν τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. διὰ τὸ εἶναι ἰσχυρὸν τοῦτο τὸ κεφάλαιον.

Πλὴν τῆς μεταλήψεως. Ἀσφαλῶς ὁ τεχνικὸς ἐσημειώσατο, ἀεὶ γὰρ ἡ μετάληψις τοῦ διώκοντός ἐστιν. Εἰ ἐγχωροίη πᾶσι χρῆσθαι. Πάλιν κἀνταῦθα ἡ προσθήκη χρήσιμος. ὅτε γάρ ποτε ἀπὸ τοῦ φεύγοντος γίνεται ἡ μετάληψις. τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ὄντων τοῦ κατηγόρου. ὅτε ἀντίληψις εὑρίσκεται. ἔστι γοῦν ὅτε ἐκλείπει τὸ ἀντιληπτικόν. ἰστέον δὲ ὅτι τότε ἐκλείπει ὅτ' ἂν ἐφ' οἷς ἄλλος πεποίηκε κρίνηταί τις καὶ μὴ ἐφ' οἷς αὐτὸς ὁ κρινόμενος. οὐδὲ γὰρ δύναται λέγειν ἔξεστί μοι ὁ μὴ δὲ πράξας, ὡς ἐπ' ἐκείνου οὗ οἱ πολέμιοι εἰκόνα ἔστησαν. ἀλλ' ὅτε ἔξεστιν ἐκείνοις, ἐπεὶ ἑαυτοῦ γίνεται κατήγορος, τῷ δοῦναι ὑπόνοιαν ὅτι τὴν ἐκείνων οἶδε πολιτείαν. τὸ γοῦν εἰ ἐγχωροίη οὐ μόνον διὰ τὴν ἀντίληψιν ὅτι οὐκ ἀεὶ ἐμπίπτει, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πιθανὴν ἀπολογίαν. καὶ γὰρ καὶ αὕτη ἐκλείπει ὅτ' ἂν τὰ σημεῖα σύμφωνα ᾖ καὶ ἀναγκαῖα τῷ ἐγκλήματι. εἰ καὶ ἐπεισέρχεται ἀντ' αὐτῆς τὸ μὴ ἀντιστρέφον καλούμενον νόημα, ὡς ἐπὶ τοῦ Περικλέους τοῦ κρινομένου ἐπὶ τυραννίδι διὰ τὰς πανοπλίας. οὐ γοῦν ἀντιστρέφει, ὅτι ὁ ἔχων ὅπλα πάντως καὶ τύραννος.

Πλὴν τῆς μεταλήψεως. Τῆς ἐγγράφου λέγει. αὕτη γὰρ μεταλαμβάνει τοῦ κατηγόρου οὔσα, διὰ τὸ μὴ ἰσχύειν τῷ πράγματι καὶ τῷ ἐγκλήματι. ἡ δὲ αἰτία πρόδηλος. ἀεὶ γὰρ αὕτη τοῦ κατηγόρου καὶ ἀπὸ τούτου γίνεται. Εὑρίσκεται γάρ ποτε καὶ οὕτως. Ἔδειξεν ὅτι σπανίως εὑρίσκεται τοιοῦτος στοχασμός, ἀπὸ τῆς προσθήκης τοῦ ποτέ. καὶ εἰκότως δυσχερῶς εὑρίσκεται. εἰ γὰρ τὸ ἰσχυρὸν τοῦ διώκοντος κεφάλαιόν ἐστι τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἐὰν καὶ τοῦ φεύγοντος εὑρεθῇ τὸ τοιοῦτον, ἀσθενέστερος ὁ κατήγορος ἔσται. διὰ τοῦτο οὐδὲ εὑρίσκεται μόνου τοῦ φεύγοντός ποτε τὸ κεφάλαιον τοῦτο. ὅτι εἰ καὶ συμβῇ τοῦτο, πᾶσα τοῦ διώκοντος ἡ ἰσχὺς ἀνηρπάζετο. Ἔσται καὶ τὰ λοιπὰ κεφάλαια. Λοιπὰ κεφάλαια τῶν ἀπ' ἀρ-

χῆς ἄχρι τέλους. εἰσὶ δὲ ταῦτα· μετάθεσις αἰτίας· ἀντίληψιν· πιθανὴ ἀπολογία. ὁ Ἀθανάσιος δέ φησιν ὅτι δεῖ παρατηρεῖσθαι ὡς οὐ πάντα διωχθὲν, ἀλλὰ μόνον τὸ χρῶμα. τοῦτο γὰρ αἰτίαν ἔχει τοῦ πραχθέντος. τὸ γοῦν ἀντιληπτικὸν οὐδέποτε, οὔτε μὴν ἡ πιθανὴ ἀπολογία· διὸ καὶ ἀπολογία καλεῖται. ἀλλότριον δὲ ἀπολογία κατηγόρου καθέστηκεν· γίνεται μὲν οὖν μόνου τοῦ κατηγόρου. ὡς ἐπὶ Περικλέους. οἷον· ὅπου γὰρ πανοπλίας τοσαύτας οἴκοι κατακρύψας ἔχεις· πρόδηλος εἶ τυραννῆσαι προθυμῶν. κοινὰ δὲ ἀμφοῖν ὡς ἐπ' ἐκείνου· συνεχῶς τις καθαιρόμενος τοῖς τῶν ἀνδροφόνων καθαρσίοις, κρίνεται φόνου. ὅ,τι γοῦν κατήγορος ἐρεῖ ὅτι συνεχῶς τοῖς ἐπὶ φόνῳ καθαρμοῖς καθαιρόμενος, συνειδέναι μοί τι δοκεῖ σαυτῷ κακόν. ὅ,τι φεύγων ἀπολογούμενος λέξει. ὡς τοσοῦτον ἀπέχω τῆς ἀνδροφονίας, ὥστε καὶ συνεχῶς καθαρσίοις προσιέναι θεῶν. παλαιῶν ἀσεβημάτων ἐμαυτὸν ἐξ αὐτῆς καθιστάς. φόνων δὲ συνεχείᾳ καὶ καθαρμοῖς μυρίοις κοινὸν οὐδέν. Ἀπόκειται κατά τινος γραφή. Τὸ παράδειγμα ἐστί γε παράδοξον. ὅπερ ἐπιπιστούμενος, τὸ τοῦ ἀριστέως τοῦ ἀποκτείναντος τὸν ἀδελφὸν τυραννοῦντα. δῆλον γὰρ ἐνταῦθα ὡς ἑκάτερος τοῖς συμφέρουσιν ἑαυτῷ κέχρηται. τῷ μὲν οὖν κατηγόρῳ συμφέρει κατὰ τοῦ κατηγορημένου ἡ τῆς γραφῆς ἀναίρεσις· ἀπὸ γὰρ ταύτης τὴν κοινωνίαν τῆς τυραννίδος ἐλέγχειν δυνήσεται. τῷ δὲ φεύγοντι, ὁ φόνος καὶ ἡ τοῦ τυράννου ἀναίρεσις. ὁ γοῦν ἀποκτείνας φησὶ τὸν τύραννον, πῶς ἂν εἴη τυράννου κοινωνός. δεῖ δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις στοχασμοῖς ἀναγκαίως ἀμφοτέροις λῦσαι τὰ ἀλλήλων. λυθήσεται δὲ δῆλον ὅτι τῇ μεταθέσει τῆς αἰτίας, ὃ δὴ καὶ χρῶμα καλεῖται. ὡς ἀνεῖλον τὴν γραφὴν καὶ τιμωρίας ἄξιος εἶ, οὐκ ἐάσας ἐπὶ τυραννίδι κριθῆναι τὸν ἀδελφόν, οὐδὲ ἐλεγχθῆναι, οὐδὲ ἐλεγχόμενον εἰπεῖν τι περὶ τῶν κοινωνούντων, οὐδὲ παύσασθαι τὴν τυραννίδα. εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πρὸς τοῦτο ὁ φεύγων τῷ χρώματι πρότερον χρησάμενος, ὅτι ᾔτησα τὴν δωρεὰν ὡς ἀδελφῷ βοηθῶν, οὐ τὴν ἀδικίαν συνειδώς, οὐδὲ κοινωνὸν τοῦ πλημμελήματος. συνάψει τῷ χρώματι τὰ ἑαυτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, λέγων. ἀμέλει παραχρῆμα τυραννήσαντα πεφόνευκα. καὶ δηλοῖ μου τὴν προαίρεσιν ὁ φόνος, ὡς πολέμιός εἰμι τυράννοις οὐ κοινωνός. πρὸς ἃ πάλιν ὁ κατήγορος, τῇ μεταθέσει τῆς αἰτίας χρήσεται. λύων τῶν τοῦ φεύγοντος σημείων τὴν ἰσχὺν, ἐρεῖ. ᾔσθου σαθρῶς ἔχουσαν τὴν τυραννίδα καὶ μέλλουσαν καταλυθῆναι, καὶ τὸ μέλλον ἐδεδοίκεις. μηνύειν γὰρ οὐ πέφυκε τυραννίς. μέλλων οὖν συγκινδυνεύειν, προέφθασας τῷ θανάτῳ τὴν ὑπόνοιαν, καὶ προανεῖλες ἀναιρέσει τὴν ὑποψίαν. διὰ τοῦτο δὲ ἐγγὺς ἀλλήλων τάττεται ταῦτα. λέγω δὴ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἑκατέρων καὶ ἡ λύσις, ἐπειδὴ παράλληλα κείμενα ἰσχυρὰ γίνεται. τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐστὶ τοῦ κατηγόρου. ἐλέχθη δὲ οὕτως, ὅτι πανταχοῦ τοῦ λόγου εὑρίσκεται, καὶ ἐν προοιμίοις καὶ ἐν ἐπιλόγοις καὶ πανταχοῦ. εἰκότως δὲ μετὰ τὴν βούλησιν καὶ τὴν δύναμιν ἔταξεν αὐτά. δεῖ γὰρ τὸ βούλεσθαι πρῶτον κατασκευάσαι καὶ τὸ δύνασθαι, καὶ οὕτως ἐπενεγκεῖν τὸ πρᾶγμα. εἰ μὴ γὰρ τὸ πρακτὸν ὑπάρχει πρόσωπον, τὸ πεπραγμένον οὐχ ὑπάρχει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Γίνεται δὲ καὶ αὔξεται. Ὅρα πῶς καὶ τὴν κοινωνίαν ἔδειξεν τῆς τῶν ἐλέγχων ἀπαιτήσεως πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. καὶ τὴν διαφορὰν ὑπέφηνε. τῷ μὲν γὰρ εἰπεῖν γίνεται, τὴν κοινωνίαν ἐδήλωσεν. ἀμφότερα γὰρ ἐκ τῶν περιστατικῶν γίνεται. τῷ δὲ προσθεῖναι τὸ αὔξεται, τὴν διαφορὰν ἐσήμανεν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ψιλῶς τὰ περιστατικὰ ἐξετάζεται. ἐν δὲ τοῖς σημείοις μετὰ αὐξήσεως. ἢ ὅτι τὰ μὲν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐκ πάντων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν περιστατικῶν γίνεται. ἡ δὲ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις πολλάκις καὶ περὶ ἕν. διατί δὲ μὴ καὶ ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις κατὰ

αὔξησιν

αὔξησιν προσδέχεται, ἰσχυρὸν γὰρ καὶ αὐτὸ δοκεῖ κεφάλαιον τῷ κατηγόρῳ. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἅμα τῷ παρισχῶσθαι τοὺς ἐλέγχους, οἴεται ἀπόδειξιν ὁ κατήγορος τὸ ἔγκλημα. ἄτεχνος γὰρ πίστις ἐστί. καὶ ἐπειδὴ κατὰ φύσιν ἰσχύει, οὐ δεῖ τῆς αὐξήσεως. τὰ δὲ πράγματα εἰ μὴ κατασκευασθείη καὶ αὐξηθείη, οὐκ ἀποδείκνυται. τί. ποῦ. πῶς. πότε. ὡς ὁ Δημοσθένης. τίς ὢν Αἰσχίνης ἠδίκησε τὴν πόλιν, ὅτι πρεσβευτὴς ὤν. τί ἔπραξεν, ὅτι τὰ πράγματα προέδωκεν. ποῦ. ἐν Μακεδονίᾳ γενόμενος. πῶς, οὐ μόνον εἰπὼν, ἀλλ' ἐπαγγειλάμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. πότε, ὅτε Φίλιππος ἐπὶ Φωκέας ἐστράτευσεν. Τὰ ἑξῆς κεφάλαια. Ὅρα πῶς ἐδήλωσεν ἡμῖν τῶν κεφαλαίων τὴν μάχην. μάχεται γὰρ ἀεὶ πρὸς τὰ σημεῖα ταῦτα τὰ κεφάλαια. ἡ ἀντίληψις. ἡ μετάθεσις τῆς αἰτίας, ἡ πιθανὴ ἀπολογία. ἐχόντων οὖν ἀμφοτέρων τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους δηλονότι ἑκάτερος λύσει τὰ τοῦ ἀντιδίκου σημεῖα τοῖς προειρημένοις κεφαλαίοις. ἰστέον δὲ ὅτι οὔτε ἡ ἀντίληψις οὔτε ἡ μετάληψις κοινὴ ἔσται. Εἰ ἐγχωροίη πᾶσι χρῆσθαι. Πᾶσι λέγει τοῖς ἐφεξῆς κεφαλαίοις. καλῶς δὲ τὸ εἰ ἐγχωρεῖ, ἐπειδὴ οὐκ ἐμπίπτει ἡ ἀντίληψις. Ἀπόκειται κατά τινος γραφή. Ἐνταῦθα ἔχουσιν ἀμφότεροι τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ὁ μὲν γὰρ κατήγορος ἔχει εἰπεῖν ὅτι διὰ τοῦτο ἀναίρεσιν ᾔτησας τῆς γραφῆς, εἰδὼς ὅτι τυραννήσει. ὁ δὲ φεύγων λέξει σημεῖον τοῦ μὴ συνειδέναι, τὸ ἀνελεῖν αὐτὸν τυραννήσαντα. καὶ ὁ μὲν ἀριστεὺς ἐρεῖ μετάθεσιν αἰτίας. ὅτι ᾔτησα ἀναίρεσιν τῆς γραφῆς, ἐλεήσας τὸν ἀδελφόν. ὁ δὲ κατήγορος πάλιν λέξει. ὅτι διὰ τοῦτο αὐτὸν ἀνεῖλες τυραννήσαντα, ἐπειδὴ σαθρὰν ἑώρας τὴν τυραννίδα. καὶ ἐδεδίεις ἵνα μὴ συγκινδυνεύσῃς αὐτῷ κοινωνὸς τῆς τυραννίδος ὀφθείς. Μόνον δὲ τοῦ φεύγοντος. Ἔδειξεν ὡς μᾶλλον τῷ κατηγόρῳ πρόσκειται τὸ κεφάλαιον. ποτὲ δὲ καὶ τοῦ φεύγοντος εὑρίσκεται, ὅτ' ἂν εἴη κοινόν. μόνον δὲ τοῦ φεύγοντος οὐδέποτε. τινές φασιν, ὅτι ἐνδέχεται τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, καὶ μόνον εἶναι τοῦ φεύγοντος. ὡς ἐπὶ τούτου τοῦ παραδείγματος. τρεῖς τις εἶχε παῖδας. τελευτησάντων αὐτῷ τῶν δύο, ἀπήγξασθαι ἐζήτησε. καταλαβὼν ὁ τρίτος ἔλυσε τὸν βρόχον καὶ διέσωσε τὸν πατέρα. μετὰ ταῦτα ἱεροσυλίας ἐν τῇ πόλει γενομένης, ὁ μὲν πατὴρ ἱερόσυλος ὡμολόγησεν εἶναι καὶ ἀξιοῖ τεθνάναι, ὁ δὲ υἱὸς ἀντιλέγει. ἐνταῦθα φεύγοντος ἔχει πρόσωπον ὁ ἀντιλέγων καὶ πᾶσι μόνος κέχρηται τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. οἷον τῇ τελευτῇ τῶν ἀδελφῶν, τῇ ἀγχόνῃ τοῦ πατρός. οἷος ὁ πατὴρ ἐὰν χρήσηται, ὁμολογεῖ μὴ εἶναι ἱερόσυλος. μὴ δὲ διὰ τοῦτο ἄξιος εἶναι θανάτου. καὶ οὐ μόνον ἐπὶ τούτου τοῦ παραδείγματος. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν κατὰ ἀξίωσιν. τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. Τὰ αἴτιά ἐστι τῆς κρίσεως, ἃ καὶ μόρια τῆς ὑποθέσεως καλοῦσί τινες. δι' ὧν ἡ κρίσις καὶ τὰ σημεῖα ἐφ' οἷς κρίνεταί τις, ἃ δὴ διασπείρεται μὲν διὰ πάσης τῆς ὑποθέσεως, ἀθρόως δὲ ἐνταῦθα τίθεται. καὶ ἔστιν αὐτὰ τὰ πεπραγμένα καὶ ὅσαι πράξεις τῷ προβλήματι ἐμπεριέχονται. ἀναφερόντων ἡμῶν ἕκαστον τῶν πεπραγμένων πρὸς τὸ ἔγκλημα. κέκληται δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, διὰ τὸ δεῖν ἐν αὐτοῖς μὴ μόνον μερικῶς ποιεῖσθαι τῶν πραγμάτων τὴν ἐξέτασιν, ἀλλ' ἄνωθεν πάντων τῶν ἐξ ἀρχῆς μέχρι τοῦ τελευταίου, τουτέστιν αὐτῆς τῆς κρίσεως. γίνεται δὲ ταῦτα ἢ ἐν ἔργοις, ἢ ἐν λόγοις, ἢ ἐν πάθεσιν. κατὰ δὲ ἐμὲ ἐν πλείοσιν. καὶ ἐν ἔργοισι μὲν, ὡς ὁ θάπτων τὸ νεοσφαγὲς σῶμα ἐπ' ἐρημίας. ἐν λόγοις δὲ, ὡς ὁ νέος πλούσιος ὁ παριὼν τὸ δεσμωτήριον καὶ ἀναβοήσας θαρσεῖτε ὦ δεσμῶται αὖθις λυθήσεσθε, καὶ κρινόμενος τυραννίδος. καὶ ὡς ἐπὶ τούτου. πλούσιον εἷλεν ὁ πένης ὕβρεως. ξένου ῥήτορος συναγορεύοντος. ἔφη πρὸς τὸν ῥήτορα πένητα ὁ πλούσιος, ὄψομαί σε. εὑρέθη νεκρὸς ὁ ῥήτωρ καὶ κρίνεται ὁ πλούσιος φόνου.

ἐν πάθεσι δὲ ὡς ἡ δακρύουσα νύκτωρ γυνή. εὑρίσκεται δὲ καὶ ἐν συμβεβηκόσιν· οἷον κρίνει τις τὴν γυναῖκα μοιχείας. ἐπειδὴ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐμάνη ὀμόσας μὴ μεμοιχευκέναι αὐτήν· συμβεβηκὸς γάρ τι ἐστὶ τὸ ἐκεῖνον μανῆναι. γίνεται καὶ ἀπὸ τῶν μὴ γεγενημένων δέον γενέσθαι. τὸν ἀδελφόν τις καλέσας φυγάδα ἐντὸς ὅρων, ἔπειτα ἔτι καὶ τοῦ παρασίτου διενεχθέντος πρὸς αὐτόν. καὶ ὁ μεταχείρας ἔκπωμα εἶχε καλόν, καὶ ἀποκτείναντος, κρίνεται ὡς συνειδώς. ἔδει γὰρ κεκωλυκέναι. τὰ μὲν οὖν ἐν λόγοις, κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν βούλεται. τὰ δὲ ἐν πάθεσιν ἢ ἐν ἔργοις, κατὰ τὰς ἀντιθετικάς. ὁ μέντοι Δημοσθένης καὶ τὰ ἐν λόγοις κατὰ τὰς ἀντιθετικὰς ἔλυσεν· ὡς ἐν τῷ κατ' Αἰσχίνου λέγων, ὅτι Φωκεῖς αἴτιοι τοῦ ἀπολέσθαι· ὅπερ ἐστὶν ἀντεγκληματικόν. καὶ Λακεδαιμόνιοι, ὅπερ ἐστὶ μεταστατικόν. καὶ Χερρόνησος σώζεται, ὅπερ ἐστὶν ἀντιστατικόν. καὶ ἐξηπατήθην, ὅπερ ἐστὶ συγγνωμονικόν. γίνεται δὲ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἀπὸ τῶν σημείων. καὶ αὔξεται ἀπὸ τῶν περιστατικῶν. πόθεν δὲ τὸν τόπον αὐτῶν ἐπιγνωσόμεθα τὸν οἰκεῖον φαμέν. ἔνθα μετὰ αὐξήσεως καὶ ἐκφράσεως εἴρηνται. οἷον ὡς ἐν τῷ παραπρεσβείας· ἐν πᾶσι τοῖς κεφαλαίοις προφέρει τὴν ἀπώλειαν Φωκέων. ἐν δὲ τῷ οἰκείῳ τόπῳ, αὔξει ἐν οἷς φησι θέαμα δεινὸν καὶ τὰ ἑξῆς. ἀπὸ μὲν οὖν τῶν περιστατικῶν κατασκευάζεται οὕτω· προσώπου μέν, ὡς τὸ τίς ὢν προδέδωκας Φωκέας. ἐν ᾧ καὶ τὸ ἀντιπῖπτον ἔλυσεν· τὸ ὅτι οὐκ ἠδυνάμην ὅλον ἔθνος. ὁ δὲ εἶπεν ὅτι πρεσβευτὴς ὤν, ἠδύνω. τρόπου δέ, οἷον πῶς, τὰ ψευδῆ ἀπαγγείλας. χρόνου δέ, ὅτε Φίλιππος εἰς Φωκέας παρῄει. καὶ πάλιν ὡς ἐπὶ τοῦ ἀριστέως οὗ εἰκόνα ἔστησαν οἱ πολέμιοι. καὶ γὰρ ἐνταῦθα αὐξήσεως ἕνεκα ἵνα τὸ σημεῖον γένηται πιθανώτερον, κατασκευάζομεν αὐτὸ ἐκ τῶν περιστατικῶν· φαμὲν γὰρ ἐνταῦθα ὅτι τοῦτο τεκμήριον μέγα προδοσίας ἐστίν. εἰ γὰρ μὴ ᾔδεσαν ἑαυτοῖς μᾶλλον ἢ τοῖς πολίταις λυσιτελέστερον, οὐκ ἂν αὐτοὶ πολέμιοι ὄντες εἰκόνα ἵστασαν. φήσαις δ' ἂν καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου, εἰ κατὰ μέσην πόλιν τυχὸν καθίδρυσαν τὴν εἰκόνα. ἔστι δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ πράγματος· ὅτι εἰκόνα ἔστησαν, πρᾶγμα πολὺν χρόνον διαμεῖναι δυνάμενον. ἵνα καὶ τὰ τῆς εὐεργεσίας τοῖς ἐσομένοις φανήσεται πρόδηλα. ἔστι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ὕλης τοῦτο κατασκευάσαι. εἰ χρυσοῦ τυχὸν τὴν εἰκόνα πεποίηνται. γίνεται δὲ καὶ ἀπὸ τῶν παρειμένων, οὕτως. εἰ γάρ τοι τοῦ σώματος ἠνώχλει σοι πάθος καὶ πρὸς δάκρυον εἷλκεν ὀδύνη, τὴν ἰασομένην ἐχρῆν μεταπέμπεσθαι, καὶ τῶν δακρύων ἡ συνέχεια συγγνώμης ἐτύγχανεν. καὶ ἐν ἄλλῳ Δημοσθένης· ὅτι πάντες κατηγοροῦσι τοῦ Φιλίππου μᾶλλον, σὺ δὲ οὐδαμῶς. ἐγὼ δέ φησι τούτους τοὺς λόγους ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. ἐμοὶ μὲν χρήσασθ' ὅ τι βούλεσθε. ἐπίστευσα. ἐξηπατήθην. ἥμαρτον. ὁμολογῶ, καὶ τὰ λοιπά. εἶτα προσέθηκε τούτων οὐδένα ἀκούω τῶν λόγων. ἔστι δὲ αὐξῆσαι καὶ ἀπὸ τῆς τῶν αἰτίων ὑπεξαιρέσεως, ὡς ἐπὶ τῆς δακρυούσης γυναικός. οἷον, οὐ πατήρ σοι τέθνηκεν. οὐ θυγάτερον πρόωρον ὑποβέβληκας. οὐ παίδων τεθέασαι συμφοράς. τίνα οὖν τῶν δακρύων ἐρεῖς τὴν αἰτίαν. ἰστέον δὲ ὡς τοῦτο κεφάλαιον διαφόρως οἱ τεχνικοὶ ἐκάλεσαν. οἱ μὲν γὰρ σημεῖον. οἱ δέ, εἰκός. οἱ δέ, τεκμήριον. οἱ δέ, ἀπ' ἀρχῆς. πάντα δὲ εἰς ἓν συντρέχει. ἀπὸ γὰρ τῶν πεπραγμένων ὡς εἴρηται λαμβάνεται. τοῦτο δὲ τὸ κεφάλαιον ὥς φησιν αὐτὸς τοῦ κατηγόρου ἐστὶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ἰσχυρότατον κατὰ τοῦ ἀντιδίκου. ἐπεὶ γὰρ ὁ φεύγων ἔχει μὲν τὸ παραγραφικὸν ἐξ ἀρχῆς. ἔχει δὲ καὶ τὴν τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησιν. καὶ πρὸς τούτοις κοινὰ πρὸς τὸν κατήγορον τήν τε βούλησιν καὶ τὴν δύναμιν. καὶ τοσούτοις ἔρρωται κεφαλαίοις ἡ τέχνη καὶ τῷ κατηγόρῳ βοηθοῦσα, τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους αὐτῷ προδέδωκεν ἰσχυρότατον ὡς ἔφην κεφάλαιον δυνάμενον διαλῦσαι τὰ τοῦ φεύγοντος ἰσχυρά. φήσει γάρ τί μοι χρόνους προ-

βάλλῃ καὶ διὰ τοῦτο ἀξιοῖς ἀποφεύγειν. ἐξ ὧν ἔπραξας ἑάλως. τί μοι μαρτύρων καὶ τεκμηρίων. αὐτὸς ἑαυτοῦ διὰ τῶν ἔργων προῆλθες κατήγορος. χρήσεται μὲν γὰρ τῇ τε βουλήσει καὶ τῇ δυνάμει, ἥξει δ' ἐπὶ τοῦτο τὸ κεφάλαιον ὡς ἄγαν ἰσχυρόν. ἔστι μὲν οὖν τοῦ κατηγόρου τοῦτο κεφάλαιον ὡς καὶ ὁ τεχνικός. εὑρίσκεται δὲ σπανίως καὶ ἀπὸ τοῦ φεύγοντος, εἰ καὶ μὴ Ἑρμογένει δοκεῖ. ἔστι δὲ κοινὰ ἀμφοῖν ὅταν ᾖ καὶ τὰ ἐν τῇ ὑποθέσει διάφορα. οὐχ ὥσπερ Ἑρμογένης φησὶ μέρη μὲν τοῦ κατηγορουμένου, μέρη δὲ τοῦ ἀπολογουμένου χρωμένων, οὗ τὸ παράδειγμα τίθησι τὸν ἀριστέα τὸν τὴν γραφὴν ἀναλόντα τῆς τυραννίδος, ἀλλὰ πάντα ἀμφοτέροις ἁρμόζοντα, ὡς ἐπὶ τούτου. κατέλιπέ τις τὸν φίλον κληρονόμον, γράψας γράψασθαι τὴν γυναῖκα μοιχείας. ἐγράψατο. οὐχ εἷλεν. μετὰ ταῦτα συνῴκησεν αὐτῇ καὶ κρίνεται μοιχείας. ἐνταῦθα τὸ ὅλα ὅλοις ἁρμόσει καὶ τὸ τὸν φίλον, καὶ πιστευθῆναι παρὰ τοῦ ἀνδρός, καὶ κληρονομῆσαι καὶ γαμῆσαι καὶ κατηγορῆσαι, πάντα ταῦτα ἀμφοτέροις ἁρμόσει. εἰ γὰρ συνῄδει μεμοιχευμένην, οὐκ ἐγάμει. οὕτω μὲν τῷ φεύγοντι. καὶ πάλιν τῷ κατηγόρῳ ἁρμόζει, τὸ ὑποπτεῦσαι τὸν ἄνδρα τὴν μοιχείαν. τὸ γραψάμενον αὐτὴν γαμῆσαι. τὸ καθυφεῖναι τὴν γραφήν, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἀλλ' ἔστιν εἰπεῖν ὅτι καὶ ταῦτα ἅ φασιν ὅλα ὅλοις ἁρμόττειν, οἱ τῷ τεχνικῷ μεμψάμενοι, οὐκ ἔστιν ἐπ' ἀμφοῖν τῶν μερῶν τὰ αὐτά. εἰ γὰρ καὶ μὴ πάντα, ἀλλ' οὖν μικρόν τι διαλλάττει. πλὴν εἰ μή τις ἐκεῖνο λέγοι. ὡς ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσιν ἡ γραφὴ προφέρεται ὁ γάμος, καὶ γὰρ καὶ διώκων ἐρεῖ ὅτι ἣν ἐγραψάμην, οὐκ ὤφειλον γαμῆσαι, ἀλλ' ἐπεὶ προεμοιχεύσω αὐτήν, τὴν γραφὴν καθυφεῖκας. καὶ πάλιν ὁ φεύγων ὡσαύτως τῇ γραφῇ χρώμενος καὶ τῷ γάμῳ, ἐρεῖ. ὅτι διὰ τοῦτ' ἔγημα ἐπειδὴ πολὺς ἐν τῇ γραφῇ γενόμενος οὐχ εἷλον. γνοὺς οὖν ἐκ τῆς κρίσεως τὴν σωφροσύνην ἔλαβον. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν. ἄμφω μὲν προφέρουσι τὴν γραφὴν καὶ τὸν γάμον. διαφόρως δὲ ἐξετάζουσιν. ἐνίοτε δὲ εὑρίσκεται μόριά τινα τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἃ οὐ τοῦ ζητήματός ἐστιν οὔτε τοῦ φεύγοντος οὔτε τοῦ κατηγόρου, ἀλλ' ἔξωθεν ἐκ συμβεβηκότος εἰσάγεται τῷ ζητήματι ὡς ἐπὶ τούτου. πένης καὶ πλούσιος ἐχθροὶ τὰ πολιτικά. ἁλούς τις ὑπερημερίας ἐδέδετο. καὶ διαρρήξας τὰ δεσμά, περιτυχὼν τῷ πένητι ἀπέκτεινεν αὐτόν. ὁ δῆμος κατέλυσε τὸν ὑπερήμερον. ἀπέθανεν. εὕρηται ἐν κόλποις ἔχων τὸ τῆς ὑπερημερίας γραμμάτιον, καὶ κρίνεται ὁ πλούσιος. ἐνταῦθα γὰρ τὸ καταλῦσαι τὸν δῆμον τὸν ὑπερήμερον ἐκ τύχης συμβὰν καὶ ἔξωθεν ὂν τοῦ ζητήματος, σύστασιν πᾶσαν δέδωκε τῷ ζητήματι. εἰ γὰρ ἔζη ὁ ὑπερήμερος, εἶπεν ἂν βασανιζόμενος τὴν ἀλήθειαν. τοῦτο οὖν ἔξωθεν ἐπισυμβεβηκός, καὶ σύστασιν ἔχει. τί διαφέρει τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, τῶν ἀφ' ὧν ἕτεροι πεποιήκασι τὴν κρίσιν ἐχόντων. ὅτι καὶ ἐνταῦθα εἰ καὶ ἕτερος ὁ ποιήσας, ἀλλ' οὖν οὐκ ἄντικρυς εἰς τὸν πλούσιον ἀναφέρεται. ὡς ἐφ' οὗ ἀριστέως εἰκόνα ἔστησαν οἱ πολέμιοι. οὐδὲ ἐκ τούτων ἔχει τὴν ἀπόδειξιν τοῦ πεποιηκέναι ἐξ ὧν ὁ δῆμος ἐποίησεν. ἀλλ' ἡ ἀμφισβήτησις ἐπὶ τούτων γέγονεν, ἐκ τοῦ τὸν δῆμον καταλῦσαι τὸν ὑπερήμερον, οὐχὶ τὸν πλούσιον εἶναι τὸν πεφονευκότα τὸν πένητα. ἣν ἀμφισβήτησιν εἰ ἔζη ὁ ὑπερήμερος ἔλυσεν ἄν. οὐχ ἁπλῶς δὲ εἰσακτέον τοῦτο τὸ κεφάλαιον. ἀλλ' ἐὰν μόνου τοῦ κατηγόρου ᾖ, τὸ κεφάλαιον. αὐτὸς μὲν αὐξήσει ὁ κατήγορος, ὁ δὲ ἕτερος καθαιρήσει. ἐπιχειρήσει δὲ τῇ αὐξήσει ὁ κατήγορος, ἀπὸ τῶνδε. ἀπὸ τοῦ ὁμοίου. ὅτι καὶ ἄλλοι ἀπὸ τῶν τοιούτων σημείων ἑάλωσαν. ἀπὸ τοῦ ἥττονος, ὅτι καὶ ἀπὸ ἐλαττόνων. ἀπὸ τοῦ ἐναντίου. εἰ γὰρ τὸ φανερὸν παρέχειν ἑαυτὸν δεῖγμα τοῦ καθαρεύειν πονηρᾶς ὑπονοίας, τὸ ἀποδιδράσκειν καὶ ἀποκρύπτεσθαι, μέγιστα πρὸς τὴν ὑποψίαν συμβάλλεται. ἀπὸ τῆς ἀντιφάσεως, ὡς Αἰσχίνης. εἰ γὰρ ὁρμὴ παρὼν ἀδικεῖ· ὁ παρὼν καὶ παράγων ἑαυτὸν ὑ-

πεύθυνον τοῖς νόμοις, οὐκ ἀδικεῖ. ὁ δέ γε ἀπολογούμενος καθαιρῶν τὰ τοῦ διώκοντος σημεῖα, τὰ ἐπιχειρήματα ἐνταῦθα λήψεται. ἀπὸ τοῦ μηδένα ἄλλον ἐκ τούτων τῶν σημείων ἑαλωκέναι. ἀπὸ τοῦ μείζονος. ὅτι οὐδὲ ἀπὸ μειζόνων ἢ κατὰ ταύτας ἑάλωσαν ἄλλοι. ἀπὸ τοῦ ἐναντίου. οἷον, εἰ οὐ πάντως τὸ παραμεῖναι τεκμήριον τοῦ καθαρεύειν, οὐκοῦν ὁμοίως οὐδὲ τὸ ἀποστῆναι τοῦ δοκεῖν. ἰστέον ὡς ἐν μὲν τοῖς κατὰ ἀξίωσιν στοχασμοῖς ἔστιν εὑρεῖν ἀπὸ τοῦ φεύγοντος τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἐν δὲ τοῖς κατὰ φυγὴν καὶ δίωξιν, ἀδιαίρετον. Τῇ μὲν γὰρ ἀναιρέσει. Ὁ μὲν κατήγορος τὴν ἀρχὴν προκαλεῖται φάσκων. ὅτι οὕτως ᾔδεις τὸν ἀδελφὸν τυραννήσαντα, ὅτι λύσιν αὐτοῦ εἰς τὴν σὴν ᾔτησας δωρεάν. ὁ δὲ φεύγων ἀπὸ τοῦ τέλους τὴν ἀπολογίαν ὁρίζεται λέγων. ὅτι εἰ συνῄδειν αὐτῷ μέλλοντι τυραννήσειν, οὐκ ἂν αὐτὸν ἀπέκτεινα ὅτε πρὸς ἔργον ἦλθεν ἡ βούλησις. καὶ ταῦτα μέν εἰσι τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους. μεμέρισται δὲ καὶ πρὸς τοῦτο ἡ τῆς αἰτίας μετάθεσις. ὁ μὲν γὰρ φήσει, ὅτι τὴν λύσιν ᾐτησάμην τοῦ ἀδελφοῦ τῆς συγγενείας καὶ τῆς φύσεως εἰς τοῦτο προβαλλομένης. ὁ δὲ κατήγορος λύσει τὰ τοῦ φεύγοντος ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ὅτι διὰ τοῦτο ἀπέκτεινας τὸν ἀδελφόν, γνοὺς ὅτι ἀσθενές τι πέφυκεν ἡ τυραννίς, καὶ δέος τοῦ μὴ παθεῖν τὰ παραπλήσια, λαβὼν ἀνῄρηκας ἐκεῖνον τὴν ὑποψίαν τοῦ πράγματος ἀποτριβόμενος. καὶ οὕτως εὑρίσκεται τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους. διὸ καί τινες ἀσύστατον τὸ τοιοῦτον ἀπεφήναντο λέγοντες αὐτὸ ἰσάζειν, καθὸ ἀμφότεροι τῷ κεφαλαίῳ χρῶνται. ἀλλ᾽ οὐκ ἀληθὲς τὸ τοιοῦτον. οὔτε γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐν ἑκατέρῳ προέρχεται, οὔτε τοῖς ἀλλήλων περιπίπτουσι λόγοις.

" Ἡ ἀντίληψις οὐκ ἀεὶ ἐμπίπτει. ἀλλ᾽ ἐὰν μὲν ἀφ᾽ ὧν αὐτὸς πεποίηκε κρίνηταί
" τις, πάντως ἐμπεσεῖται καὶ ἡ ἀντίληψις. ἐὰν δὲ ἀφ᾽ ὧν ἄλλοι, οὐκέτι. ἔστι δὲ τοιοῦ-
" τον, οἷον ὅτι ἔξεστι καὶ οὐ κεκώλυται. παράδειγμα αὐτοῦ νέος πλούσιος πάντας
" τοὺς ἀποκηρύκτους τρέφει, καὶ τυραννίδος ἐπιθέσεως φεύγει. ἐρεῖ γὰρ ὅτι ἔξεστι τρέφειν οὓς βούλεταί τις.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἡ ἀντίληψις ὠνόμασται μὲν ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ὑπὸ ῥεύματος μὲν παραφερομένων, ξύλου δὲ ἢ λίθου ἀντιλαμβανομένων, καὶ τὴν σωτηρίαν διὰ τούτου ποριζομένων. καὶ γὰρ ὁ φεύγων ὥσπερ ἐν κλύδωνι τῷ δικαστηρίῳ κινδυνεύων, λαμβάνεται τῆς ἀντιλήψεως. ἔστι δὲ οὐ τῶν ἀεὶ ἐμπιπτόντων τὸ κεφάλαιον. τῶν γὰρ πραγμάτων ὄντων ἢ ἃ αὐτοὶ ἐποιήσαμεν, ἢ ἃ ἄλλοι ἐποίησαν, καὶ τούτων διχῶς ἐξεταζομένων, καὶ ἢ ἄντικρυς εἰς ἡμᾶς ἀναφερομένων ἢ ἐξ ὑποψίας, ὅταν ᾖ τὰ πράγματα ἅπερ αὐτοὶ ἐποιήσαμεν, ἢ κατὰ φύσιν, ἢ κατὰ νόμον, ἢ κατὰ τέχνην, ἢ κατὰ ἔθος, τότε μόνον ἐμπίπτει. κατὰ νόμον μέν, ὡς ὁ θάπτων τὸ νεοσφαγὲς σῶμα. ἐρεῖ γάρ, ὅτι νόμῳ κελεύοντι μὴ περιορᾶν ἀτάφους τοὺς οἰχομένους ἐπειθόμην. κατὰ φύσιν δέ, ὡς ὁ νέος πλούσιος ὁ δακρύων εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀφορῶν. ἐρεῖ γὰρ φύσις ἀνθρώποις δάκρυα χορηγεῖν. κατὰ τέχνην δέ, ὡς ὁ τρέφων τοὺς ἀποκηρύκτους πλούσιος. ἐρεῖ γὰρ ἔθος εἶναι τοῖς εὐποροῦσι πολλοὺς ἀεὶ τῶν πενομένων διατρέφειν. ὅταν δὲ τὸ ὑφ᾽ ἡμῶν πεπραγμένον μὴ καθ᾽ ἕνα τῶν τεσσάρων ἐμπίπτῃ τρόπων, οὐ παραληψόμεθα τὴν ἀντίληψιν ἐν ἐκείνῳ τῷ ζητήματι. πολλὰ γὰρ καὶ τῶν ὑφ᾽ ἡμῶν πραττομένων ὑπεύθυνά εἰσιν, ὡς ὑπ᾽ ἐκείνου. νέος πλούσιος ἐξ ἀστυγείτονος πόλεως ἔγημε τυράννου θυγατέρα, καὶ κρίνεται τυραννίδος ἐπιθέσεως. οὐ γὰρ ἀνεύθυνον τὸ γῆμαι τυράννου θυγατέρα τὸν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενον. δῆλον οὖν ὅτι καὶ τὰ τεκμήρια ἐν πολλοῖς τῶν στοχαστικῶν προβλημάτων ἐστὶν ὑπεύθυνα. οὐ μέντοι ἐκεῖνα τὰ κρινόμενά εἰσιν, ἀλλ᾽ ἕτερον δι᾽ αὐτῶν. γνωσόμεθα δὲ εἰ ἐμπίπτοι τῷ ζητήματι ἀντίληψις καὶ οὕτως. ὅταν μὲν γὰρ ἕπηται τὸ κρινόμενον τῷ τεκμηρίῳ, ἐκλείπει ἡ ἀντι-

ἡ ἀντίληψις. ὡς ἐπὶ περικλέους τοῦ κρινομένου διὰ τὰς πανοπλίας. ἕπεται γὰρ τῷ βουλομένῳ τυραννεῖν ἡ τῶν τοσούτων παρασκευὴ πανοπλιῶν. ὅταν δὲ τῷ κρινομένῳ τὸ τεκμήριον μὴ ἀκολουθῇ, ἐμπεσεῖται πάντως ἀντίληψις, ὡς ἐπὶ τοῦ παρεστῶτος τῷ νεοσφαγεῖ. οὐ γὰρ παρέπεται τῷ φονεύσαντι τὸ παρεστάναι τῷ τεθνηκότι. διαφέρει δὲ τὸ κεφάλαιον ἡ ἀντίληψις τῆς στάσεως, κοινὴν ἔχον τὴν ὀνομασίαν. ὅτι ἡ μὲν στάσις ἐστί. τὸ δὲ κεφάλαιον, ὅνπερ τρόπον καὶ τὸ μέρος τοῦ ὅλου διενήνοχεν. καὶ ὅτι ἡ μὲν νόμον ἔχει τῷ πεπραγμένῳ συναγορεύοντα, τὸ δὲ νόμον ἔχει τῷ τεκμηρίῳ, ὅνπερ ὁ φεύγων προβάλλεται συναγωνιζόμενον. καὶ ὅτι ἡ μὲν στάσις ἡ ἀντίληψις τὴν ἐξουσίαν ἔχει πρὸς αὐτὸ τὸ ἔγκλημα. τὸ δὲ κεφάλαιον πρὸς τὸ σημεῖον. ἔξεστί μοι θάπτειν. διὸ καὶ ἐμπίπτει ἐν στοχασμῷ. ἔτι ἡ μὲν τέλειον τὸν ἀγῶνα διὰ τοῦ νόμου ἐπαγγέλλεται, τὸ δὲ παρατρέπειν μόνον πειρᾶται τὴν κατηγορίαν. θήσει δὲ τὴν ἀντίληψιν ὁ φεύγων οὐκ αὐθάδως οὐδὲ ἀναιδῶς, φορτικὸν γὰρ τὸ λέγειν ὡς ἔξεστί μοι τόδε ἢ τόδε ποιεῖν, ἀλλ᾽ ἐμμεθόδως καὶ κατά τινος ἐπιεικείας διασκευάσει τὸ ἐξεῖναι. πλατύνεται δὲ ἡ ἀντίληψις ἐκ παραδειγμάτων τῶν κατὰ τοὺς τέσσαρας τρόπους τῆς ἀντιλήψεως κινουμένων. οἷον ὁ ἐπὶ τοῖς δακρύοις εὐθυνόμενος, ἐρεῖ πλείονα κατὰ φύσιν παραδείγματα. ὡς οὐδὲ τὸν γελῶντα ἕλκει τις εἰς δικαστήριον. οὐδὲ τὸν τροφῇ χρώμενον ἐν τῷ δέοντι καταδαρθάνοντα. τούτων γὰρ ἕκαστα φύσις ἀνθρώποις ἐπέτρεψε ποιεῖν. ὅπως ἂν ἐρρωμένων αὐτοῖς τῶν σωμάτων, καὶ τοὺς ἀναγκαίους ὑπομένειν δύναιντο πόνους. κινήσει δὲ καὶ ἀπὸ ἄλλων τρόπων τῆς ἀντιλήψεως εἰ βούλοιτο παραδείγματα ὁ τὸ κατὰ φύσιν κατασκευάζων νόμου τέχνης ἔθους.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Καλῶς σφόδρα προσέθηκεν, ὅτι ἡ ἀντίληψις οὐ γίνεται εἰ μὴ ἀφ᾽ ὧν αὐτός τις ποιήσας κρίνεται. οὐδεὶς γὰρ ἑτέρῳ ἐξουσίαν κατασκευάζει, ἀλλ᾽ ἑαυτῷ. οὐδὲ ἔξεστιν εἰπεῖν ὅτι ἔξεστιν ἐκείνῳ. ὅταν οὖν τὸ ζήτημα ἑτέρου ποιήσαντος ᾖ, οὐ δύναται ἀντίληψις ἐμπεσεῖσθαι. ἀντιλήψεως δὲ μὴ ἐμπεσούσης, οὐδ᾽ ἂν μετάληψις γίνεται. ἡ γὰρ μετάληψις λύσις ἐστὶ τῆς ἀντιλήψεως. εἴρηται δὲ ἀντίληψις ἀπὸ τοῦ φεύγοντα τῆς ἐξουσίας ἀντιλαμβάνεσθαι. ἰστέον δὲ ὡς οὐδὲ ἐν οἷς ἀφ᾽ ὧν τις
ποίηκε κρίνεται ἀεὶ ἐμπίπτει καὶ πάντως ἡ ἀντίληψις. ἀλλ᾽ ὅταν ᾖ μεμισημέ
ν τὸ πραχθὲν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἢ ἀκόλουθον τῷ ἐγκλήματι οὐδαμῶς μεμισημένον μέν,
ο ὥσπερ ὁ κύλων ὁ γαμήσας τὴν θεαγένους θυγατέρα τοῦ μεγαρέων τυράννου, καὶ
το κρινόμενος παρ᾽ ἀθηναίοις τυραννίδος ἐπιθέσεως. οὐ δύναται γὰρ εἰπεῖν
ἔξ οι. μεμίσηται γὰρ τὸ τυράννου θυγατέρα γαμεῖν ἐν δημοκρατείᾳ. ἀκόλουθον δὲ
τῷ λήματι, ὡς ἐπὶ περικλέους, οὗ τῆς οἰκείας κεραυνωθείσης, εὕρηνται χί-
λιαι γνοπλίαι. οὐ δύναται γὰρ εἰπεῖν ἐξῆν μοι ἔχειν ὅπλα. εἰκότως δὲ τοῦτο τὸ
κεφα ον μὲν τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους παραλαμβάνεται. καὶ ἔστιν ἀεὶ τοῦ φεύγον
τος. τοῦ τηγόρου χρωμένου τοῖς ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους, κἀκεῖθεν πειρωμένου δει
κνύναι κατηγορίᾳ ὑπεύθυνον τὸν φεύγοντα. ὁ φεύγων πρὸς τοῦτο ἀπολογούμε
νος τῇ ἀ ήψει χρῆται λέγων ἐξεῖναι αὐτῷ τοῦτο ποιεῖν. ἢ ἐκ νόμου. ἢ ἐκ φύσεως. ἢ
τέχνης. ἢ τῷ μὴ κεκωλῦσθαι, ὅ τινες ἔθος ὠνόμασαν. σχεδὸν γὰρ ἀπὸ τῶν αὐτῶν,
ἀφ᾽ ὧν καὶ ληψις ἡ στάσις λαμβάνεται. διαφέρει γε μὴν ἀλλήλων ἡ στάσις φημὶ ἡ
ἀντίληψις. κεφάλαιον. καθὸ ἡ μὲν στάσις πρὸς τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα γί
νεται. τὸ μὲ κεφάλαιον τὸ ἐν στοχασμῷ πρὸς τὸ σημεῖον λαμβάνεται. ὅθεν
ἐλέγομεν τὸν σμὸν ἔλεγχον ἀδήλου πράγματος οὐσιωδῶς ἀπό τινος φανεροῦ
σημείου κατασκευα ζόμενον καὶ προσετίθεμεν ὅτι ἀνεύθυνον. δεῖ μέντοι εἰδέναι ὡς
ἡ ἀντίληψις ἀ αλήψει λέγεται. καὶ ἀνάπαλιν ἡ μετάληψις ἀντιλήψει ὥσπερ
ἐπὶ τοῦ στρατηγοῦ θελόντος τὸ τεῖχος. λέγοντος γὰρ τοῦ κατηγόρου ὅτι οὐκ ἔδει τοιού
τῳ τρόπῳ τὴν π ργετῆσαι, ὁ στρατηγὸς ἀντιλήψει χρησάμενός φησι. ἀλλ᾽

ἐξῆν μοι στρατηγῷ ὄντι οἵῳ ἐνόμιζον τρόπῳ δύνασθαι τὴν πόλιν εὐεργετῆσαι. γίνεται δὲ ἀντιλήψεως ἀνασκευὴ κατὰ ἔνστασιν καὶ ἀντιπαράστασιν, ὡς ὁ τεχνικός φησιν· ἡ τάξις τούτων τοῖς πράγμασιν ἀκολουθεῖ. εἰ μὲν γὰρ δόξειεν ἀναιδὲς εἶναι τῇ ἐνστάσει χρήσασθαι, τὴν ἀντιπαράστασιν πρώτην εἰσακτέον. εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχοι, χρησόμεθα πρώτῃ μὲν τῇ ἐνστάσει, δευτέρᾳ δὲ τῇ ἀντιλήψει. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Μινουκιανὸς τὴν μετάθεσιν τῆς αἰτίας προέταξε τῆς ἀντιλήψεως πιθανὸν λόγον ὑπὲρ τούτου διδούς. λέγει γὰρ ὅτι τὸ πρῶτον ἀντιλήψει χρήσασθαι τὸν κρινόμενον ἀναίσχυντόν ἐστιν, ἀλλὰ δεῖ κατ' ὀλίγον ἐθίσαι τὸν δικαστὴν πρὸς τὸ τῆς ἀντιλήψεως φρόνημα. ἰστέον δὲ ὅτι χρώμεθα πρώτῃ τῇ μεταθέσει τῆς αἰτίας, ὅταν τὸν φεύγοντα μελετῶμεν τῆς οἰκονομίας ἕνεκεν. βαρὺ γὰρ τὸ τῆς ἐξουσίας καὶ τυραννικὸν, εἰ καὶ πρῶτον τῇ τάξει κατὰ τὸν Ἑρμογένη, μετριώτερον δὲ τὸ τῆς μεταθέσεως. ὅταν μέντοι τὸν κατήγορον μελετῶμεν, πρώτην τάττομεν τὴν ἀντίληψιν, ἵνα βαρήσωμεν τὸν φεύγοντα ὡς τυραννικῶς αὐτὴν προβαλλόμενον. ἔστι δὲ ἡ ἀντίληψις πρὸς τὸ σημεῖον καὶ τὸ πεπραγμένον αὐτὸ οὐ πρὸς τὸ ἔγκλημα. εἰ γὰρ ἐξῆν ὅλως τὸ ἐγκαλούμενον, οὐδὲ ζήτησις ἦν. εἰ δέ τις λέγοι πῶς οὖν εἴπερ ἔξεστι κρίνοις, λέγομεν ὅτι πρὸς τὸ ἀνεύθυνόν ἐστιν ἡ ἀντίληψις οὐ πρὸς τὸ ἔγκλημα. μόνον δὲ τότε εὑρίσκεται τὸ ἀντιληπτικὸν, ὅταν ἀφ' ὧν αὐτός τις πεποίηκε, κρίνηται. γελοῖον γὰρ εἰ ὑπὲρ ὧν ἄλλοι ἔπραξαν ἀπολογεῖσθαι σπουδάσομεν. μόνον γὰρ ἑαυτοὺς ἐξαιρεῖσθαι τῆς αἰτίας ἀγωνιζόμεθα. ἐνταῦθα δὲ ζητοῦσί τινες, εἰ ὁ φεύγων πρὸς τὸ ἀνεύθυνον καὶ τὸ σημεῖον κέχρηται τῇ ἀντιλήψει, λέγων ὃ πέπραχεν ἀνεύθυνον εἶναι καὶ ἐξεῖναι. πῶς ἐν τῷ κατασκευαζομένῳ τὸ αὐτὸ σημεῖον εὑρίσκεται καὶ ἔγκλημα. πρὸς ὅ φαμεν, ὅτι τοῦτο μόνου τοῦ εἴδους ἴδιον τοῦτο. οὐ μὴν πάντα οὐδὲ ὁ τοιοῦτος στοχασμὸς τὰ σημεῖα, τὰ αὐτὰ καὶ ἐγκλήματα ἔχει, ἀλλὰ μόνον τὸ προσεχέστερον ἔχει ὑπεύθυνον, τὰ δὲ ἄλλα ἀνεύθυνα. ΟΙΟΝ ὅτι ἔξεστι. Τοῦ ἀντιληπτικοῦ τὸ ἴδιον ἡμᾶς ἐδίδαξεν. ἔστι γὰρ ἡ ἐξουσία. τριχῶς δὲ τὸ ἔξεστι κατασκευάζομεν. ἢ ἀπὸ νόμου. ἢ ἀπὸ φύσεως. ἢ ἀπὸ ἔθους. ἢ ὅταν ἐπιλίπῃ νόμος, ἐκ τοῦ ἐναντίου ἀντιφάσεως. τοῦτον γὰρ ἡμᾶς τὸν ἐκ τῆς ἀντιφάσεως τρόπον διδάσκει, δηλῶν ὡς ἐὰν μὴ ἔχωμεν νόμον ἢ τὰ ἄλλα φύσιν φαμὲν καὶ τὸ ἔθος, ἐκ τοῦ μὴ κεκωλῦσθαι νόμῳ τὴν ἐξουσίαν προβαλούμεθα. ἕξομεν οὖν ὅτε ῥητὸν οὐ πρόσεστιν ἐπὶ ἑτέραν ὡς εἴπωμεν μέθοδον, ἐστὶν ἐκ τῆς τοῦ ἐναντίου ἀντιφάσεως, ἤ τις τὸ μὴ κεκωλῦσθαι περὶ τὸ ἐγκαλούμενον ἔστησιν, ἐφ' ἧς καὶ νόμον ἡμεῖς παρασχέσθαι τὸν ἀντίδικον ἀξιώσομεν λέγοντες, ὅτι ἐξέ[ε] φειν τοὺς ἀποκηρύκτους, καὶ οὐδεὶς κωλύει νόμος. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔχει νόμον τὸν ἐπιτρέποντα [ον] τρέφειν τοὺς ἀποκηρύκτους, τὸ μὴ κεκωλῦσθαι νόμον ποιεῖται ὁ φεύγων ἐκ [ἐ-] ναντίου ἀντιφάσεως. καὶ ἀπαιτήσομεν τὸν κατήγορον δεῖξαι νόμον κωλύοντα [ἰσαι] δέ πως δοκεῖ τὸ τοιοῦτον, ὃ καὶ Θουκυδίδης ἐκ τοῦ ἐναντίου πεποίηκεν ἐπὶ τῶν Κ[ερκυραί]ων. οὐκ ἔχων γὰρ δεῖξαι τὸ τῆς φιλίας εὔλογον εἰς συμμαχίαν, τῷ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐχρή[σατο]. ἡμᾶς μὲν γὰρ οὐκ ἐχθροὺς ὄντας ἀπώσασθε, καὶ οὐκ εἶπεν φίλους. καὶ ὁ Δημοσ[θένης ἐν] τῷ κατὰ Ἀνδροτίωνος. λέγοντος γὰρ τοῦ Ἀνδροτίωνος δοῦναι δέ γε οὐδαμοῦ [ὑπὸ] τοῦ νόμου, τῷ μεταληπτικῷ ἔλυσεν, ὅτι οὐκ ἐξέσται. ἐκ δὲ τῆς ἀντιφάσεως ἴσως συνελογίσατο. ὅπου δ' αἰτεῖν οὐκ ἐῶ, πῶς οὐ σφόδρα δοῦναί γε κωλύει. ὅταν τις φαίνηται δι' ἀνάγκην ποιήσας, τηνικαῦτα εἰώθαμεν ἐπὶ τὴν μετάστασιν χωρεῖν. ἔφυγε Θεμιστοκλῆς καλούμενος ὑπὸ Ἀθηναίων εἰς κρίσιν. καὶ κατηγορεῖται ἐπὶ τῆς [προδοσίας]. ἐρεῖ γὰρ τοὺς Λακεδαιμονίους αἰτίους, τῆς κατηγορίας οὔσης διατί ἔφυγεν. ἔστι [δὲ] καὶ εἰς ἀντέγκλημα καταφεύγομεν. ὡς ἐπὶ τοῦ τοιούτου. στρατηγὸς ἐκδέδωκε τὴν [στρατ]ηγίαν ἐπὶ τῷ προδοσίᾳ. ἀνεῖλεν αὐτὸν ὡς ἐπὶ τῇ γυναικὶ καταλαβὼν, καὶ κρίνε[ται ἐπὶ] προδοσίᾳ. ἐρεῖ γὰρ ἄξιον εἶναι ὧν πέπονθε μοιχὸν ὄντα. εὑρεῖ δέ τις οὐκ ἐν ἀντεγκλήμ[ατι ἄ]λλο τι ἡ στάσις εὑρίσκεται

εἰσκεται, οὐκ ἔτι στοχασμός. ἀλλὰ λέγομεν, ὅτι οὐχ αἱ ζητήσεις αἱ ἐμπίπτουσαι μερικαὶ τὴν στάσιν χαρακτηρίζουσιν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ κυριώτατον περὶ ὃ συνίσταται ἡ ζήτησις χαρακτηρίζει τὴν στάσιν, λέγω δὴ ἐν στοχασμῷ, ἡ περὶ τῆς οὐσίας ζήτησις. τὰ δὲ ἐμπίπτοντα πάντα εἰς ἀπόδειξιν ἐκείνου παραλαμβάνεται. χρὴ τοίνυν χαρακτηρίζειν καὶ κεφάλαιον καὶ στάσιν, οὐκ ἀπὸ τῶν πρός τι μέρος κατασκευαζόντων. ἀλλ' ἐκ τῆς ὅλης συγκεφαλαιώσεως. ἐπεὶ καὶ ποιότητα ἐξετάζομεν ἐν βουλήσει καὶ δυνάμει, ἀλλ' οὐ ταῦτά ἐστι τὸ ζήτημα. οὐ γὰρ εἰ ἐδυνάσατο προηγουμένως ζητοῦμεν. ἀλλ' εἰ ἔσται ἡ τυραννίς. καὶ εἰ τὸν φόνον ὁ δεῖνα ἔδρασεν. ὅταν δὲ ἐφ' οἷς ἄλλος πεποίηκε κρίνεταί τις, οὐκ ἐμπίπτει τὸ ἀντιληπτικόν. ἀλλ' ὅταν μόνον αὐτός τις ἔπραξε. καὶ οὐδ' ἐν τούτοις ἀεί. ἀλλ' ὅταν τὰ πεπραγμένα μὴ μόνον ὡς σημεῖα τυγχάνῃ. ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτοῖς δυνατὸν εἴη συστῆναι τὴν κρίσιν, ἥν τις βούληται κατηγορεῖν. ἐπειδὴ γὰρ δεῖ μήτε τὰ πάνυ ἐναντία κατασκευάζειν, ὡς εἴ τις λέγοι ἐν ἡμέρᾳ ὅτι νύξ ἐστιν. μήτε τὰ ὁμολογούμενα πάντη. ὡς εἴ τις κατασκευάζοιεν ἡμέρα, ὅτι ὁ ἥλιος φαίνει, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οὐδὲ ἐπειδ' ἂν ἀνεύθυνον ᾖ πάντη τὸ σημεῖον κατασκευάσομεν τὴν ἀντίληψιν, ὡμολόγηται γὰρ ὅτι ἔξεστιν. οὐδ' ἐπειδ' ἂν φανερῶς ἔγκλημα ᾖ τὸ πεπραγμένον. οἷον φόνος ἤ τι τοιοῦτον, ἐναντίον γὰρ πάλιν ἐστί. ἀλλ' ὅταν μήτε ὡμολογημένον ἔγκλημα ᾖ, μήτε πάντη ἀνεύθυνον, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῷ δύναται συστῆναι κρίσις. ζητούντων ἡμῶν πότερον ἔγκλημά ἐστιν ἢ οὔ. τηνικαῦτα δὲ διατεινόμεθα τῇ ἐξουσίᾳ τὸ ἐπιφερόμενον ἐκβάλλοντες. ὡς ἐπὶ τοῦ τρέφοντος τοὺς ἀποκηρύκτους, ὅταν μὴ ὁμολογούμενον ᾖ μήτε πάντη ἀνεύθυνον, ὡς εἰρήκαμεν. δύναται γοῦν καὶ αὐτοῦ ἔστι κατηγορεῖν, ὅτι ἀδικεῖ, εἰς τὴν οἰκίαν ἀναλαμβάνων ἀνθρώπους πονηροὺς, πατροφόνους, ἀνοσίους περὶ τοὺς φύσαντας, ἀχαρίστους, μεμισημένους ὑπὸ τῶν νόμων. καταλύσεις ἐπὶ τοὺς νόμους, ἀντιψηφίσῃ τοῖς δικάζουσιν. κἂν τις ἀμείψας τὴν κρίσιν ἄλλως ὁρίζηται, λέγω δὴ δημοσίων ἀδικημάτων, αὐτὸ καθ' αὑτὸ στάσιν ἑτέραν ποιεῖ. ἐπειδὴ δὲ αἱ πρὸς τὰς ἀντιλήψεις ἀπαντήσεις μεταληπτικαί εἰσιν, ὁ μὲν ἀπολογήσηται λέγων ἐξεῖναι τρέφειν οὓς βούλεταί τις. ὁ δὲ τῇ μεταλήψει, οὐχ ἁπλῶς φησιν ἕκαστον κύριον εἶναι τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας, οὐδὲ οὓς βούλεται τρέφειν. οὐ γοῦν τοὺς προσκατεγνωσμένους, οὐδὲ τοὺς ὑπευθύνους.

) Η μετάληψις ἀεὶ ἐναντία ἐστὶ τῇ ἀντιλήψει, οὐκ ἐν στοχασμῷ μόνον, ἀλλ' ὅλως
) ἔνθα ἂν εὑρίσκηται. καὶ ἐὰν τὸ ἕτερον μέρος τῶν ἀντιδίκων ὁποτέρῳ οὖν τού-
) των χρήσηται τῇ ἀντιλήψει λέγω ἢ τῇ μεταλήψει, τῷ ἑτέρῳ πάντως τὸ ἕτερον
) χρήσεται. γίνεται δὲ ἡ μετάληψις κατά τε ἔνστασιν καὶ ἀντιπαράστασιν. καὶ ἡ
) μὲν ἔνστασις βίαιόν τί ἐστι. φήσει γὰρ μὴ δὲ ἐξεῖναι. ἡ δὲ ἀντιπαράστασις κατασκευά-
) ζει ὅτι εἰ καὶ ἔξεστιν, ἀλλ' οὐχ οὕτως, οὐδὲ ἐπὶ τούτοις. οἷον μειράκιον καλλωπιζό-
) μενον φεύγει πορνείας. καὶ βιάσεται ὁ διώκων, μὴ ἐξεῖναι καλλωπίζεσθαι ἀν-
) δράσιν. εἶτα ὅτι εἰ καὶ ἔξεστιν, οὐχ οὕτως οὐδ' ἐπὶ τοιούτοις. ποτέρῳ δὲ πρότερον
) χρηστέον τῇ ἐνστάσει ἢ τῇ ἀντιπαραστάσει, οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν. ἄλλοτε γὰρ ἄλλην διὰ
) τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων λαμβάνει τάξιν. δεῖ δὲ ὁρᾶν μὴ σφόδρα ἀναιδὲς
) ἐν τισιν ᾖ τὸ ἐξ ἀρχῆς φάσκειν μὴ ἐξεῖναι. δεύτερον δὲ τιθέμενον μᾶλλον ἰσχύειν
) δύναται. καὶ ὡς ἂν ἡ χρεία μᾶλλον ἀπαιτῇ μεθοδεύειν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Ακολουθεῖ ἐξ ἀνάγκης τῇ ἀντιλήψει ἡ μετάληψις. ἥ τις ὠνόμασται μὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ τὸν κατήγορον συγχωροῦντα κατά τι τῇ παρὰ τοῦ φεύγοντος προβαλλομένῃ ἐξουσίᾳ, μεταλαμβάνειν ἔν τι τῶν περιστατικῶν μορίων. τόπον. ἢ χρόνον. ἢ πρόσωπον. ἤ τι τῶν λοιπῶν. διαιρεῖται δὲ ἡ μετάληψις. εἰς ἔνστασιν καὶ ἀντιπαράστασιν. ἔνστασιν μὲν, οἷον ὅτι οὐδ' ὅλως ἐξῆν σοι τόδε ποιεῖν. ἀντιπαράστασιν δὲ, οἷον

ὅτι καὶ ἐξῆν, ἀλλ' οὐχὶ τόνδε τὸν τρόπον· οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ πλουσίου τοῦ τρέφοντος τοὺς ἀποκηρύκτους· ὅτι μάλιστα μὲν οὐ δίκαιον τοὺς ὑπὸ τῶν πατέρων διὰ μοχθηρίαν ἀποκηρυχθέντας, ὥσπερ τοὺς ἀγαθόν τι δρῶντας ὑποδεξάμενον τρέφειν· εἰ δ' ἄρα καὶ περὶ ἕνα τῶν ἀτόπων νεανίσκων ἢ δύο τοῦτο ἔπραττεν, ἴσως ὀρθῶς, ἀλλ' οὐχὶ στρατόπεδον ἀποκηρύκτων εἰς ταὐτὸν ἄγειν, καὶ τοσούτους ἀναλαμβάνειν· ὧν τὴν καθ' ἡμέραν ἀκρασίαν τοῦ βίου οὐδ' ἡ σύμπασα χώρα φέρειν δύναται. ἰστέον μέντοι ὡς οὐκ ἀεὶ προτέρᾳ χρησόμεθα τῇ ἐνστάσει. ἀλλ' ὅταν δοκῇ βιαιοτέρα εἶναι ἡ ἔνστασις, προτέραν τὴν ἀντιπαράστασιν τάξομεν, δευτέραν δὲ τὴν ἔνστασιν· οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ δακρύοντος νέου πλουσίου καὶ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἀφορῶντος· ἐπειδὴ γὰρ τὸ λέγειν οὐκ ἔξεστί σοι δακρύειν, ἀναιδές πως εἶναι δοκεῖ· παρὰ φύσιν γάρ, τῇ ἀντιπαραστάσει πρῶτον αὐτὸ μεθοδεύσομεν λέγοντες· ὅτι οὐκ ἐπὶ τυραννίδι σοι τὴν ἐξουσίαν τῶν δακρύων δέδωκεν ἡ φύσις, οὐκ ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν πολιτῶν· οὐκ ἐπὶ δουλείᾳ τῆς πατρίδος, καὶ τὰ τοιαῦτα· ἄλλως τε δὲ οὐδὲ δακρύειν ἐξῆν ὦ χρηστὲ μάτην. οἱ γὰρ ὁρῶντες ἀπάνθρωπον περὶ τοὺς εὐποροῦντας εἶναι τοῦ δήμου ὑπελάμβανον. καὶ σκαιότητος αὐτῷ προσετρίβου δόξαν. καὶ δακρύων πλῆθος εἰκῇ καταῤῥέον. ἢ δίκει πολιτείας οὐδ' ὁπουοῦν εἰς πλῆθος παρανομοῦντας. Καὶ ἐὰν τὸ ἕτερον μέρος τῶν ἀντιδίκων. Ἔπταισεν ὁ τεχνικὸς τοῦτο εἰπών. οὐδέποτε γὰρ οὔτε ὁ κατήγορος ἀντιλήψει, οὔτε ὁ φεύγων χρήσεται μεταλήψει. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις· ὡς οὐκ ἐν στοχασμῷ τοῦτό φησιν, ἀλλ' ἐν ταῖς ἄλλαις οἰκονομίαις καὶ ἐργασίαις τῶν λόγων ἀναμεμέρισται ταῦτα τῷ φεύγοντι καὶ τῷ κατηγόρῳ· καὶ τοῦτο δῆλον ἀφ' ὧν εἴρηκεν, ἀλλ' ὅμως ἔνθα ἂν εὑρίσκηται. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἡ ἔνστασίς ἐστι κατὰ ἀναστροφήν, ἡ ἀντιπαράστασις κατὰ μέθοδον· κατὰ μὲν ἀναστροφήν, ὅταν ἄντικρυς αὐτὰ τιθέμενοι ἃ ἀνατρέπομεν· κατὰ μέθοδον δὲ ὅταν μὴ ἔχοντες προηγουμένως θεῖναι, πόῤῥωθεν αὐτὴν ἐπιστήμῃ τινὶ μεθοδεύσωμεν· εἰ μὲν οὖν τῇ ἐνστάσει πρῶτον ἔχοιμεν χρῆσθαι ὅτι οὐκ ἔξεστι, τὴν ἀντιπαράστασιν κατὰ περιουσίαν εἰσάγωμεν· ὅτι πρὸς τὸ μὴ ἐξεῖναι, οὐ δὲ οὕτως ἔδει, ἵνα μὴ καὶ εἰσαγωγὴ εὔλογον ἔχει χώραν· ἐὰν δὲ τῇ ἀντιπαραστάσει πρῶτον ἔχοιμεν χρήσασθαι κατὰ αὔξησιν ποιησόμεθα τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἐνστάσεως· ὅτι οὐδὲ ἔξεστιν ἀπὸ τῶν μικροτέρων χωροῦντες ἐπὶ τὰ μείζονα. Μειράκιον καλλωπιζόμενον. Ἡ μὲν ἔνστασις ἐνταῦθα βίαιος· βιάζεται γὰρ οὐδὲ ἐξεῖναι λέγων καλλωπίζεσθαι· γυναικῶν γὰρ οὐκ ἀνδρῶν τὸ τοιοῦτον· εἶτα ἡ ἀντιπαράστασις· ὅτι εἰ καὶ ἔξεστιν, οὐκ ἐπὶ τοιούτοις οὐδὲ οὕτως ἀναισχύντως, οὐδὲ ἐπὶ τῷ διαφθείρεσθαι. σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν τῷ πλαταϊκῷ ὁ Ἰσοκράτης πρώτῃ κέχρηται τῇ ἀντιπεριστάσει. Καὶ βιάσεται ὁ διώκων. Καλῶς εἶπεν ἐπὶ τῆς ἐνστάσεως τὸ βιάσεται· προφανοῦς γὰρ οὔσης τῆς ἐξουσίας ἀνατρέπειν διὰ τῆς ἐνστάσεως ἐπιχειροῦμεν. Οὐδ' ἐπὶ τούτοις. Οὐκ ἐπὶ πορνείᾳ· οὐκ ἐπὶ τῷ πλείους ἐπάγεσθαι τῷ κόσμῳ τοὺς καταισχύνειν μέλλοντας· τεχνικὸν δὲ τὸ συμπλέκειν καὶ συνεισάγειν τὸ ἔγκλημα τῇ μεταλήψει· ὡς καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ παραπρεσβείας πεποίηκεν· τοῦ γὰρ Αἰσχίνου λέγοντος ἔξεστι λέγειν ἃ βούλεταί τις, καὶ ὡς οὐ δεῖ λόγων εὐθύνας ὑπέχειν, ἐπάγει τὴν μετάληψιν ὁ ῥήτωρ· ἐγὼ δὲ ὅτι πάντες ἂν εἰκότως ὧν λέγουσιν εὐθύνας ὑπέχοιεν εἴπερ ἐπ' ἀργυρίῳ τι λέγοιεν, ἐάσω· ἔγκλημα τί τὸ εἴπερ ἐπ' ἀργυρίῳ τι λέγοιεν· ἰστέον δὲ ὡς οὐ μόνον μετάληψις, ἀλλὰ καὶ πᾶσα λύσις κατὰ ἔνστασιν καὶ ἀντιπαράστασιν γίνεται· ἢ γὰρ ἐξ εὐθείας ἐνιστάμεθα τοῖς παρὰ τῶν ἀντιδίκων ἀναιροῦντες αὐτὰ φανερῶς, ἢ συγχωροῦντες εὔλογον εἶναι τὸ λεγόμενον ἐκ τῶν παρεπομένων, τουτέστι τῶν περιστατικῶν ἀνατρέπειν αὐτὸ πειρώμεθα· παράδειγ-

μα τῆς ἐνστάσεως παρὰ τῷ ῥήτορι· ἀλλὰ νὴ Δία αἰσχρὸν ἴσως Ἀνδροτίωνα δεθῆναι ἢ Γλαυκέτην Μελάνωπον· διὰ δὲ τοῦτο καὶ τὰ ὀνόματα παρέθηκεν ἐκ τῆς τῶν προσώπων ποιότητος, τὴν ἄδειαν τῆς ἐνστάσεως δεξάμενος· διαβεβλημένα γὰρ τὰ πρόσωπα· ἀντιπαραστάσεως δὲ παραδείγματα παρὰ τῷ αὐτῷ· νὴ Δία κακοδαιμονοῦσι γὰρ ἄνθρωποι· καὶ ὑπερβάλλουσιν ἀνοίᾳ. ἀλλὰ δεῖ σῶς* αὐτοὺς εἶναι, συμφέρει γὰρ τῇ πόλει· ὁρᾷ γὰρ ὅτι συνδραμὼν τῇ κατὰ Βυζαντίων διαβολῇ τὸ συμφέρον τῆς πόλεως μεταλαβών, ἀνατρέπει δι' αὐτοῦ τὸ εἰρημένον. Ποτέρῳ πρότερον δὲ χρηστέον. Δυσχερῆ τούτων ἀποφαίνεται τὴν αἰτίαν· ἐπειδὴ διάφορος τῶν πραγμάτων ἡ φύσις· καὶ δεῖ τὸν μελετῶντα ῥήτορα ἀκολουθοῦντα ταύτῃ πρὸς αὐτὴν ποιεῖσθαι τὴν τάξιν· πρὸς γὰρ τὴν ὕλην καὶ τὴν φύσιν τῶν πραγμαγμάτων ἡ τάξις· ὥσπερ οὐκ ἀεὶ τὴν ἔνστασιν δυνατὸν εἶναι πρώτην, οὔτε μὴν τὴν ἀντιπαράστασιν· ὁ Ἰσοκράτης φανερὸν τοῦτο πεποίηκεν ἐν τῷ πλαταϊκῷ, πρώτῃ τῇ ἀντιπαραστάσει χρησάμενος· πρῶτον μὲν γάρ φησιν εἰ καὶ ἡμαρτάνομεν, πείθειν οὐ κατασκάπτειν ἐχρῆν. εἶτα τῇ ἐνστάσει, ὅτι οὐδὲ ἐξῆν ἐπιτάττειν· κατὰ γὰρ τὸ δίκαιον καὶ ὑμᾶς Ὀρχομενίοις συντελεῖν ἔδει. δεῖ οὖν εἰδέναι ὅτι πρὸς τὴν ὕλην ἡ τάξις. οὐ γὰρ ἡ τέχνη τῶν πραγμάτων τὴν ὕλην ποιεῖ· ἀλλ' ὡς ἂν ἔχῃ φύσεως τὰ πράγματα, οὕτω καὶ ἡ τέχνη μεθοδεύειν καὶ ἀκολουθεῖν ἀναγκάζεται, κυβερνήτου δίκην πρὸς τὰ πνεύματα τὴν ναῦν ἰθύνοντος. ὁ δὲ φυλακτέον περὶ τούτων θεώρημα μετὰ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ τεχνικοῦ, τοῦτο ὁρῶ· δεῖ φυλάττειν εἰ ὑπαίτιόν ἐστι τὸ σημεῖον καὶ διαβεβλημένον. τότε γὰρ ἔχει χώραν προταχθῆναι ἡ ἔνστασις. ὡς ἐπὶ τοῦ καλλωπιζομένου μειρακίου· εἰ γὰρ καὶ ὑπεύθυνον τὸ καλλωπίζεσθαι, ἀλλ' ὅμως αἰσχρὸν καὶ ὑπαίτιον καὶ διαβεβλημένον. ἰστέον δὲ ὡς ἡ μετάληψις ἀεὶ ἐναντίον κεφάλαιόν ἐστι τῇ ἀντιλήψει. οὐκ ἐν στοχασμῷ μόνον, ἀλλ' ἔνθα ἂν εὑρίσκηται. ἔστι δὲ ἡ μὲν ἀντίληψις τοῦ φεύγοντος, ἡ δὲ μετάληψις τοῦ κατηγόρου. ἐρεῖ δέ τις εἰ ἡ μετάληψις τοῦ κατηγόρου πῶς ὁ τεχνικὸς ἀποφαίνεται ὡς ὁπότερα αὐτῶν ὁ ἕτερος χρήσεται, τῷ ἄλλῳ πάντως ὁ ἕτερος. ἀλλὰ λέγομεν, ὅτι οὐχ ὡς γινομένης ποτὲ τῆς μεταλήψεως τοῦ φεύγοντος τοῦτο εἶπεν. ἀλλὰ βουλόμενος δεῖξαι τῶν κεφαλαίων τὸν πόλεμον. τοῦτο οὖν λέγει ὅτι ἔνθα ἂν ὁ ἕτερος τῶν ἀντιδίκων τῷ οἰκείῳ πρότερος χρήσηται κεφαλαίῳ, ἐνταῦθα ἀνάγκη καὶ τὸν ἕτερον τῷ ἐναντίῳ χρήσασθαι. ἐμφαίνει τοίνυν, ὡς ἐὰν πρότερον ὁ κατήγορος τῇ μεταλήψει χρήσηται, ἀντιθήσει τὴν ἀντίληψιν ὁ φεύγων. καὶ πάλιν τὸ ἐναντίον. ἐὰν πρῶτος χρήσηται τῇ ἀντιλήψει ὁ φεύγων, ἀντιτάξει τὴν μετάληψιν ὁ κατήγορος. ἔξεστι δὲ καὶ εἰς τὴν φύσιν τῶν κεφαλαίων ἀπιδόντας μαθεῖν, ὡς ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἀλλήλαις ὥρμηνται. τίς οὖν αὐτῶν ἡ φύσις· ἡ ἀντίληψις ἀεὶ τῆς ἐξουσίας ἀντιλαμβάνεται· ἡ δὲ μετάληψις ἕν τι τῶν περιστατικῶν μεταλαμβάνουσα μάχεται· ὅτι εἰ καὶ ἔξεστι, ἀλλ' οὐχ οὕτως οὐδὲ ἐπὶ τοιούτοις· οὐκοῦν ἀλλήλοις ἀντιτέτακται. ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι μετάληψιν καλεῖ, τὸ μεταληπτικὸν κεφάλαιον· καὶ δῆλον ἐκεῖθεν· ἡ γὰρ μετάληψις αὐτή, κατὰ ἔνστασιν οὐ γίνεται. ἀλλότριον γὰρ τοῦτο μεταλήψεως· καὶ ἀντίληψιν, τὸ ἀντιληπτικὸν κεφάλαιον ἔοικε γοῦν ἡ μὲν ἔνστασις τῇ παραγραφῇ, ὥσπερ γὰρ ἐκείνη φανερῶς παντελῶς ἀναιρεῖ τὸν ἀγῶνα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ἔνστασις ἀναιρετική ἐστιν· ἡ δὲ ἀντιπαράστασις ἔοικε τῇ ἀγράφῳ μεταλήψει. μεταλαμβάνει γὰρ καὶ αὕτη ἕν τι τῶν περιστατικῶν ὥσπερ κἀκείνη.

Ἡ μετάθεσις τῆς αἰτίας πρὸς τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους γίνεται· ἐκεῖνα δὲ εἴ τι ἐν λόγοις ἐστίν, ἢ ἐν ἔργοις, ἢ ἐν πάθεσι· κἂν μὲν ἐν ἰδίοις ᾖ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν ἡ μετάθεσις τῆς αἰτίας εἰσάγεται· οἷον νέος πλούσιος νύκτωρ κωμάσας

εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐβόησε· θαρσεῖτε ὦ δεσμῶται, οὐκ εἰς μακρὰν λυθήσεσθε, καὶ φεύγει τυραννίδος ἐπιθέσεως. ἐνταῦθα γὰρ ὁμολογῶν εἰρηκέναι, τίνι διανοίᾳ εἶπε σκοπεῖν ἀξιοῖ. ἐὰν δὲ ἐν ἔργοις ᾖ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἡ μετάθεσις τῆς αἰτίας θετικῶς ἐξετάζεται. οἷον πεφώραταί τις ἐπ' ἐρημίας θάπτων νεοσφαγὲς σῶμα, καὶ φεύγει φόνου· θέσιν γὰρ περανεῖ· ἐρεῖ γὰρ ὅτι καλὸν τὸ τοὺς ἀτάφους θάπτειν. ἐὰν δὲ ἐν πάθεσι, συγγνωμονικῶς ἡ μετάθεσις τῆς αἰτίας γίνεται. οἷον συνεχῶς εἰς τὴν ἀκρόπολιν νέος πλούσιος ἀφορῶν δακρύει, καὶ φεύγει τυραννίδος ἐπιθέσεως· ἐλεήσας γάρ φησι τυραννουμένους, οὕτω διετέθην. εἰδέναι δὲ δεῖ ὅτι ταῦτα μὲν πάντα ἐν πᾶσι στοχασμοῖς εὑρίσκεται· πλεονάζει δὲ ἕκαστον ἐν τῷ οἰκείῳ. ἔτι ἡ μετάθεσις τῆς αἰτίας· ἂν μὲν ἀφ' ὧν ἕτεροι πεποιήκασιν, ἡ κρίσις γενήσεται, ἔσται καὶ πεπλανημένη καὶ ἐναντία πως ἐν αὐτῇ. οἷον· τρισαριστέως εἰκόνα ἔστησαν οἱ πολέμιοι καὶ φεύγει προδοσίας. ἐρεῖ γὰρ θαυμάζοντας αὐτὸν ἐκείνους στῆσαι, ἢ προτρέποντας τοὺς παρ' αὐτοῖς, ἢ ἐξιλεουμένους αὐτόν, ἢ ἄλλως φθόνον κινῆσαι βουλομένους· ταῦτα γὰρ πάντα εἶναι ἀληθῆ δύναται. διὸ φαμὲν καὶ πεπλανημένα χρώματα δεῖν ἐν τῷ τοιούτῳ στοχασμῷ εὑρίσκεσθαι. ἐὰν δὲ ἀφ' ὧν αὐτὸς πεποίηκε κρίνηταί τις, ἢ ἕν τι ἐρεῖ, ἢ καὶ πλείονα, ἀλλ' ἀκόλουθά γε ἀλλήλοις. οἷον νύκτωρ τις μεταιτῶν, λῃστείας φεύγει. ἐρεῖ γὰρ διὰ τοῦτο νύκτωρ ὅτι αἰσχύνεται. καὶ ὅτι οὐ βούλεται δυσοιώνιστος εἶναι, μεθ' ἡμέραν προσαιτῶν τοῖς ἐντυγχάνουσι, καὶ ὅτι μᾶλλον τηνικαῦτα διδόασιν ἄνθρωποι, ἀνειμένοι ἤδη τῇ γνώμῃ, καὶ εἴ τι τοιοῦτο. ταῦτα γὰρ πολλὰ ὄντα οὐκ ἐναντιοῦνται ἀλλήλοις.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Τοῦτο καὶ χρῶμα τῶν τεχνικῶν ἔνιοι καλοῦσιν· ὠνόμασται δὲ οὕτως ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ἐν τοῖς σώμασι χρωμάτων. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνα διήκει τῶν ὑποκειμένων· διὰ μὲν τῆς χιόνος λευκότης· διὰ δὲ τοῦ κόρακος ἡ μελανία. οὕτω καὶ τοῦτο τὴν πᾶσαν τοῦ φεύγοντος χρώννυσιν ἀπολογίαν. καὶ ἀτεχνῶς ὥσπερ αἱ κομμώτριαι τὰ δύσμορφα πρόσωπα κόσμοις ἐπιθέτοις καλύπτουσιν, οὕτως ὁ φεύγων τὸ δυσειδὲς τῶν ἀπὸ τῆς κακίας τετολμημένων ἐπιπλάστῳ καλύπτει χρώματι. καθαρόν τε καὶ ἀκηλίδωτον, τὸ ἀκάθαρτον καὶ μεμολυσμένον ἐπιδεικνύναι σπουδάζει. τοῦτο δὲ διὰ πάσης μὲν τιθέναι προσήκει τῆς ἀπολογίας ἰσχυρότατον ὄν, κεφαλαιωδῶς μέντοι. τὴν δὲ πλατυτέραν αὐτοῦ κατασκευὴν ἐν τούτῳ χρὴ φυλάττειν τῷ τόπῳ. μετάθεσις δὲ αἰτίας καλεῖται, διότι τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα ἐπί τι ἀνεύθυνον ἢ ἐπαίνου ἄξιον μετάγειν πειρᾶται ὁ φεύγων διὰ τοῦ κεφαλαίου τούτου. τὸ δὲ πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους εἰπεῖν γίνεσθαι τὴν μετάθεσιν τῆς αἰτίας, ἀντὶ ὡς ἔχει τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους εἴρηται. ὡς γὰρ ἂν ἐκεῖνα ἔχῃ, οὕτω καὶ ταῦτα πρόσεισιν. αὐτὰ γὰρ τὴν πλάσιν καὶ διατύπωσιν τῇ μεταθέσει τῆς αἰτίας δίδωσιν, ἐν λόγοις ὄντα ἢ ἐν ἔργοις ἢ ἐν πάθεσιν. λαμβάνεται δὲ τὰ χρώματα ἢ ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἢ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου· ἀπὸ μὲν τοῦ ὁμοίου ὡς ὑπ' ἐκείνου· πεφώραταί τις ἐν ἐρημίᾳ ξίφος ἡμαγμένον κατέχων, καὶ κρίνεται φόνου. ἐρεῖ γὰρ ὡς θήρειον ἀνελὼν ᾕμαξα τὸ ξίφος· ἡ ὄψις τοῦ αἵματος ὁμοιότης ἐργάζεται τὸ πιθανόν. ἀπὸ δὲ τοῦ ἐναντίου, ὅταν τις ἐπὶ προδοσίᾳ κρινόμενος ἢ τυραννίδι, φιλόπολίν τε καὶ τοῖς κοινοῖς εὔνουν ἑαυτὸν ἀποδεικνύναι πειρῶτο διὰ τοῦ χρώματος. ὡς ὁ Περικλῆς τῆς πατρίδος ἕνεκεν παρεσκευακέναι τὰς πανοπλίας ὁμολογῶν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλη τεχνικωτέρα τῶν χρωμάτων εὕρεσις τοιάδε, τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἢ ἐν λόγοις ὄντων ἢ ἐν ἔργοις ἢ ἐν πάθεσι. γνωστέον ὅτι ἐὰν μὲν ἐν λόγοις ᾖ, τὸ χρῶμα κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν ἐξετάζεται. ὡς ἐπὶ Ἀλκιβιάδου τοῦ παρελθόντος νύκτωρ εἰς τὸ δεσμωτήριον καὶ βοήσαντος. τὸ γὰρ εἰρημένον οὐχ οἷός τε ὢν ἀρνεῖσθαι,

ἐπί τινα εὔλογον χωρεῖ διάνοιαν, ἀφ' ἧς προηνέγκατο τὸν λόγον· ὡς ὅτι δῆμον αἰτεῖν ὑπὲρ τῆς λύσεως τῶν δεσμωτῶν ἐβουλόμην. ὅταν δὲ ἐν ἔργοις ᾖ, τὸ χρῶμα κατὰ θέσιν ἔσται, ὡς ἐπὶ τοῦ θάπτοντος ἐν ἐρημίᾳ τὸ νεοσφαγὲς σῶμα. ἐρεῖ γὰρ ὡς ὅσιον ἡγούμην θάπτειν τὸν οἰχόμενον. καὶ διὰ τῶν θετικῶν τόπων κατασκευάσει τὴν περὶ τοὺς τεθνεῶτας ὁσίαν ὡς ἀναγκαίαν· καὶ φυλαττομένην μέν, ἀγαθῶν αἰτίαν ταῖς πόλεσι. περιορωμένην δὲ ἐν πάθεσι, συγγνωμονικὸν ὑπάρξει τὸ χρῶμα· ὡς ἐπὶ τῆς δακρυούσης νύκτωρ γυναικός. ἐρεῖ γὰρ ὡς οἰκτείρουσα τὴν ἀνθρωπίνην ἀτυχίαν ἐδάκρυον, καὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ κακῶν οἱ κλύδωνες ἐπὶ σχολῆς εἰς μνήμην ἰόντες, κινοῦσι πρὸς θρῆνον. πλατύνεται δὲ τὰ μὲν κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν χρώματα, ἐκφράσει· ἐκφραζόντων ἡμῶν ἡλίκα καὶ πόσα διὰ τὰς ἀμέτρους κατὰ τῶν ἡμαρτηκότων αἰκίας περιέστηκε κατὰ τὰς πόλεις. τὰ δὲ κατὰ θέσιν χρώματα, διὰ τῶν τελικῶν κατασκευάζονται κεφαλαίων· καλοῦ· δικαίου· συμφέροντος. τὰ δὲ συγγνωμονικὰ ἐκφράσει πως καὶ κοινῷ τόπῳ· ἐκφραζόντων τὰ κατὰ ἀνθρώπους ἀτυχήματα τηλίκα, καὶ κοινοὺς τόπους κατὰ τῶν ἀεὶ δεῦρο παροινούντων ψυχῶν, καὶ τῇ λήθῃ κατασκευαζομένων διαπλεκόντων. ἀνατρέπεται δὲ τὰ χρώματα διὰ τῶν αὐτῶν τόπων ἐκ τοῦ ἐναντίου, δι' ὧνπερ καὶ κατασκευάζεται, ὥσπερ καὶ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις. ζητοῦσι δέ τινες πότερον ἓν ἢ πλείω χρώματα ἐν τοῖς ζητήμασιν ἐμπίπτει. ἰστέον οὖν ὅτι ἂν μὲν ᾖ τὰ ἐν τοῖς ζητήμασι πράγματα ἅπερ αὐτοὶ πεπράχαμεν, ἓν ἐμπίπτει χρῶμα ἑνὸς ὄντος τοῦ τεκμηρίου· ὡς ἐπὶ τοῦ παρεστῶτος τῷ νεοσφαγεῖ σώματι. ἐνίοτε δὲ πλείω, ἀκόλουθα μέντοι· ὡς ἐπὶ τοῦ νύκτωρ προσαιτοῦντος καὶ κρινομένου λῃστείας. ἐρεῖ γὰρ ὡς ᾐδούμην προσαιτεῖν. καὶ ὅτι νύκτωρ μᾶλλον οἰκτείρουσιν ἄνθρωποι. καὶ ὅτι συνελάμβανέ μοι πρὸς τὸ λανθάνειν τὸ σκότος. ἐνίοτε δὲ καὶ πλείω εὑρίσκεται χρώματα πολλῶν ὄντων τεκμηρίων· καὶ ἐν τοῖς συνεζευγμένοις δὲ στοχασμοῖς πολλὰ ἐμπίπτει χρώματα τῶν πραγμάτων ὄντων, ἅπερ αὐτοὶ πεποιήκαμεν, ἀκόλουθα μέντοι ὡς εἴρηται. ὅταν δὲ ἄλλων πραξάντων ἄντικρυς εἰς ἡμᾶς ἀναφέρηται, πλείω τὰ χρώματα ἐμπίπτει καὶ ἀνακόλουθα. ἅπερ καὶ πεπλανημένα καλοῦσιν οἱ τεχνικοὶ εἰκότως. εἰ γὰρ ἀκόλουθα λέγοιμεν, συνειδέναι τοῖς πεποιηκόσι δόξομεν. οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ τρισαριστέως, οὗ εἰκόνα ἔστησαν οἱ πολέμιοι. ἐρεῖ γάρ, ὡς θαυμάζοντες τῆς ἀνδρείας τὸ μέγεθος, ἔστησαν. καὶ πάλιν, ἀλλὰ πρᾶσιν αὐτοῖς ἔσεσθαί με διὰ ταύτης ὑπόπτευσαν. καὶ πάλιν· ἀλλ' ἴσως ἐπ' ἀρετὴν προτρέψαι τοὺς παρ' αὐτοῖς σπεύδοντες, τὸν πλεῖστα χαλεπὰ δράσαντα τετιμήκασιν εἰκόνι. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ὑπονοίας πραγμάτων πολλὰ καὶ ἀνακόλουθα ἐμπίπτει χρώματα, διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν. οἷον ὡς ἐπὶ Ἀρχιδάμου τοῦ κρινομένου προδοσίας διὰ Περικλέους. ἐρεῖ γάρ, ἀλλὰ πολεμίοις ἑτέροις ἐπιέναι μέλλουσι δέδωκε τὰ ν τάλαντα. ἀλλὰ τοῖς πενομένοις τῶν πολιτῶν ἴσως αὐτὰ διένειμεν. ἀλλὰ τὰ προσόντα βουλόμενος αὔξειν, τῆς τῶν χρημάτων δαπάνης ἀπεκρύψατο τὴν αἰτίαν. εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι πλείους μὲν ὁ φεύγων ἕξει ἀντιθέσεις ἐὰν τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ὄντα κατὰ μέρος ἀντιθῇ ἑαυτῷ, καὶ ὁ κατήγορος ὁμοίως πολλὰς ἑαυτῷ κινήσει ἀντιθέσεις, τὰ τοῦ φεύγοντος χρώματα διαιρῶν, καὶ μὴ ἅμα πάντα ἐν μιᾷ συνάγων ἀντιθέσει.

ΣΩΓΑΤΡΟΥ.

Ἡ πρὸς πρόθεσις ἀντὶ τῆς ἐξ κεῖται. ἵν' ᾖ ἀντὶ τοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ὡς λυτικὴ τούτων οὖσα ἡ ἀντὶ τῆς ἀπό· οἷον ἀντὶ τοῦ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἔχουσι τὴν λύσιν. αὐτὰ γὰρ δίδωσι τὸν τρόπον τῇ μεταθέσει τῆς αἰτίας. ἢ πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἀντὶ λύσιν τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἔχουσιν. αὕτη δὲ οὐκ εὖ ἡ ἐξήγησις· πάντα γὰρ τὰ τοῦ φεύγοντος κεφάλαια λύσις τῶν

ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἀντὶ τοῦ· διὰ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τὴν γένεσιν τῆς ποιότητος δεχόμενος νοεῖν. καθὼς καὶ τὰ ἑξῆς λεγόμενα δείκνυσιν. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν τῇ βουλήσει ἐξετάζομεν τοῦ κατηγόρου τὴν διάνοιαν, καὶ ἐν τῷ χρώματι ὁμοίως ἐπειδὴ αὖ ἐν λόγοις ἢ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους· ζητοῦμεν τίνι διαφέρει ἡ βούλησις τὸ κεφάλαιον τοῦ χρώματος τῆς βουλήσεως. βούλησις γὰρ καὶ ἐνταῦθα κἀκεῖ. φαμὲν οὖν ὅτι ἡ μὲν βούλησις, τὸ κεφάλαιον τοῦ ἐγκλήματός ἐστι λυτικὴ ἢ κατασκευαστική· ἡ δὲ τοῦ χρώματος βούλησις τοῦ σημείου ἐστί, δι' οὗ ἡ κρίσις. καὶ ἡ μὲν βούλησις τὸ κεφάλαιον, κοινή ἐστι τῶν ἀντιδικούντων προσώπων· ἡ δὲ τοῦ χρώματος, μόνου τοῦ φεύγοντος. εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι κατὰ πάσας τὰς ἀντιθετικὰς τὸ χρῶμα ἐξετάζεται ἢ κατὰ τὴν τῶν πλειόνων εὑρισκομένων ἢ μιᾶς. ὁ μέν τοι ἑρμογένης ἀγνοήσας τοῦτο, φησίν· τὰ μὲν ἐν πάθεσι συγγνωμονικῶς λύεσθαι, καὶ ἑξῆς, βουλόμενος διὰ τούτου δηλοῦν, ὅτι τὴν ποιότητα ἐκ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τὰ χρώματα τοῦ ποῖά τις εἶναι ὀφείλει δέχεται. ἔοικε δὲ ὡς ἤδη ἔφαμεν ἀγνοεῖν ὡς κατὰ πάσας τὰς ἀντιθετικὰς τὸ χρῶμα ἐξετάζεται. καὶ γοῦν ὃ εἴρηκε θετικῶς ἐξετάζεσθαι, κατὰ ἀντίστασίν ἐστι. πᾶς γὰρ ἀντίστασιν ἐργαζόμενος, ἔπαινον ποιεῖ τοῦ πραχθέντος ὃ ἐγκαλεῖ αὐτὸς ἀντιθετικῶς. ἐργασόμεθα οὖν τὴν μετάθεσιν τῆς αἰτίας, μετατιθέντες αὐτὴν εἰς τὸ ὅμοιον· οἷον, ἐπ' ἐρημίας τις εὑρέθη ἔχων ᾑμαγμένον ξίφος καὶ κρίνεται. ἀπὸ θηρίου γάρ φησιν εἶναι τὸ ᾑμαγμένον· εἰς τὸ ἀνεύθυνον· οἷον, συνεχῶς τις τοῖς καθαρσίοις τῶν ἀνδροφόνων χρώμενος, κρίνεται φόνου. ἐνταῦθα γὰρ ἀνεύθυνον αὐτό φησι τὸ δεισιδαιμονίας ἕνεκεν συνεχῶς καθαίρεσθαι. εἰς δὲ τὸ ἐναντίον, ὃ καί τινες κατὰ ταυτὸν φασι διὰ τὸ ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσιν ἐξ ἴσου τὸ ῥητὸν προφέρεσθαι. οἷον κατέλιπέ τις ἀλλοτρίᾳ γυναικὶ τὸν κλῆρον, γράψας ἐν ταῖς διαθήκαις ὅτι πρὸς μοιχείαν αὐτῷ οὐχ ὑπήκουσε, καὶ κρίνεται ἡ γυνὴ μοιχείας. ἐνταῦθα γὰρ ἡ μετάστασις τῆς αἰτίας εἰς τὸ ἐναντίον ἐκφέρεται. διὸ καὶ κατὰ ταυτὸν ὡς εἴρηται λέγεται ὑπό τινων, τῆς μὲν φευγούσης χρωμένης τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, καὶ λεγούσης ὡς διὰ σωφροσύνην κατέλιπεν, ὃ ἐναντίον πάντως μοιχείας· τοῦ δὲ κατηγόρου πάλιν ὁμοίως τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους προφέροντος, ἀφ' οὗ καὶ κατὰ ταυτὸν ὠνόμασται. ἰστέον δὲ ὡς οὐ μόνον ἐν τοῖς ἀφ' ὧν ἕτεροι πεποιήκασιν, τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους πεπλανημένα εὑρίσκεται χρώματα καὶ ἀνακόλουθα, ἀλλὰ καὶ ἐν οἷς αὐτός τις ποιήσας κρίνεται, ὡς ἐπὶ τούτου· ἄσωτος καταναλώσας τὴν ἑαυτοῦ οὐσίαν, ἠγόρασεν ὀρεινὸν χωρίον καὶ βάρβαρα ἀνδράποδα. ἐν αὐτῷ δὲ διαιτωμένου αὐτοῦ, φήμη γίνεται λῃστῶν ἐν τῇ χώρᾳ. ἀνελθόντες οἱ στρατηγοὶ ἐν τῷ χωρίῳ, τὸν μὲν ἄσωτον οὐχ εὗρον. τὰ δὲ ἀνδράποδα καὶ ὅπλα κυνηγετικὰ κατήγαγον, μεταξὺ τῆς ὁδοῦ ἐπέθεντο, καὶ θαυμάσαντες οἱ θεραπεύοντες τοὺς στρατηγοὺς ἔφυγεν, καὶ κρίνεται ὁ ἄσωτος λῃστείας. ἐνταῦθα γὰρ πρὸς ἕκαστον τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, διάφορός ἐστιν ἡ μετάθεσις τῆς αἰτίας. τὸ μὲν ὀρεινὸν χωρίον, ὅτι ἐλάττονός ἐστι τιμῆς καὶ ὅτι οὐκ ἠβούλετο ἐν πόλει αἰσχυνόμενος διάγειν. τὰ δὲ ἀνδράποδα βάρβαρα, ὅτι τληπαθῆ εἰσι καὶ πρὸς ἔργον καὶ κάματον ἐπιτηδειότερα. τὰ δὲ κυνηγετικὰ ὅπλα διὰ τὸ ἐν ὄρεσι θηρία εὑρίσκεσθαι. τὸ δὲ τὰ ἀνδράποδα ἐπιτεθῆναι τῷ στρατηγῷ διὰ δέος τὸ μὴ ἐγνωκέναι τὴν αἰτίαν ἅτε βάρβαρα ἐφ' ᾗ ἄγονται. τὸ δὲ ἐπειχθῆναι τὸν στρατηγὸν κατ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ χωρίου, ἐκ διαβολῆς τῶν ἐχθρῶν τοῦτο γενέσθαι φησί. αὕτη πλείους μὲν ἔχει μεταθέσεις τῆς αἰτίας· οὐδὲ μίαν δὲ πρὸς τὴν ἄλλην ἔχουσαν σχέσιν. κατασκευάζομεν δὲ τὸ χρῶμα τὸν κατήγορον μελετῶντες τούτοις· προσώπῳ· τόπῳ· χρόνῳ· αἰτίᾳ. ἢ πᾶσιν. ἢ τισί. τοῦ μὲν γὰρ νέου τοῦ κωμάσαντος εἰς τὸ δεσμωτήριον καὶ

θαρρεῖ τε βοήσαντος, ἀπὸ τοῦ προσώπου κατασκευάζεται· ὅτι οὐδέποτε τὸ τῶν πλουσίων καὶ τῶν πενήτων προσώπων πρὸς ἔλεον ἕτοιμον. ἀπὸ τοῦ τῶν δεσμωτῶν προσώπου· ὡς οὐ δεῖ τοὺς πονηροὺς καὶ μεμισημένους τῷ δήμῳ καὶ τοῖς νόμοις τελεῖν. ἀπὸ τόπου· ὡς οὐκ ἀπὸ τύχης ἐπὶ τὸ δεσμωτήριον ἐβάδιζες, ἀλλ' ἐπίτηδες ἐκείνης διήρχου. ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου, ὡς νύκτωρ, ἀλλ' οὐχὶ μεθ' ἡμέραν. ἀπὸ δὲ τρόπου· ὡς οὐκ ἐν τῷ ἐπαγγείλασθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐν τῷ ἐπικουρίαν τινὰ παρέξειν διὰ χρημάτων ἢ διὰ παρακλήσεως τοῦ δήμου ἢ ἑτέρῳ τινὶ τρόπῳ. ἀπὸ δὲ τῆς αἰτίας ὡς οὐ τοιαύτη αἰτία δι' ἣν καὶ αὐτοὶ ἐξεκλασθήσεται. εἴρηται δὲ μετάθεσις αἰτίας διὰ τὸ μετατιθέναι τὸ ἔγκλημα εἰς ἕτερον πρόσωπον ἢ πρᾶγμα. τὸ δ' αὐτὸ καὶ χρῶμα, διὰ τὸ χρωννύναι τὸν λόγον. καὶ οἷον εὐπρόσωπον ποιεῖν, εὐλόγως ἀφορμὰς παρεχόμενον. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν σωμάτων τὸ ἐπανθοῦν καὶ φαινόμενον χρῶμα καλεῖται, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἀπολογίας ληπτέον. αὐτὸ γάρ ἐστι τὸ ἰσχυρὸν τοῦ φεύγοντος· καὶ σχεδὸν τὴν στάσιν ποιοῦν. εἰ γὰρ μὴ ἐμπέσῃ, ἀσύστατον τὸ ζήτημα φαίνεται. ἀλλ' εἰ πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους καὶ ἀντίληψις γίνεται καὶ μετάληψις, πῶς ὥσπερ ἀντιδιαστελλόμενος πρὸς ταῦτα, τὴν μετάθεσιν τῆς αἰτίας φησὶν ἀεὶ πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους γίνεσθαι. φησὶν οὖν· οὐ πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἐκείνων τοῦτο εἴρηται, ἀλλὰ πρὸς τὴν ποιότητα τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἀφ' ἧς τὴν γένεσιν ἔχει τὰ τῆς μεταθέσεως τῆς αἰτίας. θετικῶς μὲν γὰρ ἐξετάζεται ἡ μετάθεσις ἐν ἔργοις ὄντων τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, καὶ ἑξῆς ὡς τῷ τεχνικῷ εἴρηται. ἰστέον μέντοι ὅτι πολλάκις ἀλλήλοις συμφέρεται ταῦτα. καὶ εὕροις ἂν ἐν τῇ τῶν λόγων διανοίᾳ καὶ θετικὸν νόημα παραλαμβανόμενον. ὡς ἐπὶ τοῦ κρινομένου τυραννίδος ἐπιθέσεως. ἐρεῖ γάρ, ὅτι τὴν φιλίαν αὐτοῖς ἐνυγνώμην τῆς πόλεως, καὶ ὅτι δεῖ πρὸς τοὺς ἀτυχοῦντας φιλάνθρωπον εἶναι καὶ μεμνῆσθαι τῆς φύσεως. τοῦτο μέντοι φυλακτέον, ἐὰν ἐν τοῖς τοιούτοις πλείους τὰς αἰτίας ἐπιφέρωμεν, ὅπως μὴ ἀλλοκότους μὴ δὲ ἀλλήλαις μαχομένας εἰσάγωμεν, ἀλλ' ὅτ' ἂν τοῦτο ποιῶμεν. λέγω δὲ πλείους τὰς αἰτίας ἐπιφέρωμεν, τὸ πλεῖστον ἐνδιατρίβειν τῷ οἰκείῳ τόπῳ προσήκει. εἰ τῆς διανοίας εἴη, τὴν διάνοιαν ἐπαύξοντας· εἰ τὰ τῆς θέσεως, τὴν θέσιν. καὶ ἐπὶ πάντων ὁμοίως. τοῦτο δὲ καὶ ὁ τεχνικὸς διατάττεται ἐν οἷς φησιν· πλεονάζειν δὲ ἕκαστον ἐν τῷ οἰκείῳ. δεῖ δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι ὅτι ἐν τοῖς ἀφ' ὧν ἕτεροι πεποιήκασι στοχασμοῖς, ἐξ ἀναιρέσεως αἰτίας τὴν μετάθεσιν κατὰ πάντας τοὺς τρόπους λαμβάνομεν. εἰ γὰρ ὀφθείημεν σαφῶς αὐτὰς ἐκτιθέμενοι, ὑπόνοιαν τοῦ συνειδέναι ἡμῖν αὐτοῖς ἀληθῆ τὴν κατηγορίαν παρέξομεν. διὸ ἀλλοκότους ταύτας καὶ ἀσυναρτήτους ἀλλήλαις προσάγειν χρή. ὡς καὶ αὐτός φησι πεπλανημένας καὶ ἐναντίας ἀλλήλαις.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Μετάθεσις καλεῖται ἐπειδὴ τὰ ἐπιφερόμενα ἀπὸ τοῦ κατηγόρου ἐφ' ἕτερον ἄγειν πειρώμεθα ἀνεύθυνον. δεῖ δὲ μάλιστα ἐνταῦθα τοῦ πιθανωτάτου στοχάζεσθαι καὶ ἐπὶ τοῦτο μεταθεῖναι. εἰ γὰρ μὴ ἔχει τὸ πιθανόν, οὐ μόνον οὐκ ὠφελήσει, ἀλλὰ καὶ βλάψει. ζητητέον δὲ τίνι διαφέρει ἀντιλήψεως ἡ μετάθεσις. καὶ λέγομεν· ὅτι ἡ μὲν μετάθεσις τὴν αἰτίαν ἔχει τοῦ πραχθέντος· ἡ δὲ ἀντίληψις τὴν ἐξουσίαν προβάλλεται. εἰ καὶ ἀμφότερα τοίνυν λύσιν ἔχει τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους· διὰ ταύτην μόνην εἶπε πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους γίνεσθαι. λέγομεν· ὅτι δεινῶς σφόδρα τοῦτο οὕτως ὠνόμασεν. ἐπειδὴ γὰρ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους αἴτιον ποιεῖσθαι καὶ ὥσπερ μαρτύριον τοῦ ἐγκλήματος, ὃ καὶ αἴτιον ὀνομάζεται. διὰ τοῦτο καὶ τὴν μετάθεσιν τῆς αἰτίας εἶπεν πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους γίνεσθαι, ἐπειδὴ τὸ αἴτιον ὅ ἐστι τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους πρὸς αἰτίαν ἑτέραν ἀνεύθυνον ἄγει. διὸ καὶ μετάθεσις αἰτίας ὠνόμασται, ἀπὸ τοῦ μεταθεῖναι τὴν αἰτίαν τοῦ ἐγκλήματος, εἰς αἰτίαν ἑτέραν εὔλογον.

ἔοικε δὲ καὶ ἄλλο τι εἰρηκέναι τὴν μετάθεσιν πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους γίνεσθαι. ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ βουλήσει ἔχομεν αἰτίαν ἥτις τὸ ἰσχυρόν ἐστι τῆς βουλήσεως πρὸς διαστολὴν ἐκείνης εἶπεν ἐνταῦθα πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους· ἐκείνη γὰρ πρὸς τὸ ἔγκλημά ἐστιν. οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ πλουσίου τοῦ φέροντος τὸν ἀποκηρύκτου καὶ κρινομένου τυραννίδος. ἡ βούλου τυραννεῖν, ἵνα τοὺς ἐχθροὺς ἀμύνῃ, καὶ τοὺς φίλους εὖ ποιῇς. Ἐκεῖνα δὲ ἤτοι ἐν λόγοις ἐστίν. Ἐπανάγει πάλιν τὸν λόγον ἐπὶ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους καὶ διαιρεῖ τεχνικῶς ταῦτα. πάντως γὰρ κατὰ ταῦτα γίνεται. διὰ τοῦτο δὲ ἐπανάγει, ἵνα ἐξ αὐτῶν χαρακτηρίσῃ τὴν μετάθεσιν. εἰ γὰρ πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἡ μετάθεσις τῆς αἰτίας, εἰκότως καὶ τὴν μέθοδον αὐτῆς ἀπ' ἐκείνων εἴληφεν. ἃ γὰρ δι' ἐκείνων κατασκευάζεται, διὰ ταύτης λύεται. οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ θάπτοντος τὸ νεοσφαγές. ὁ μὲν διώκων ἐρεῖ, ἔθαπτες ἵνα λάθῃς ἀνελών. ὁ δὲ φεύγων μετατίθησι λέγων, ἔθαπτον ἐλεῶν καὶ ἅμα τῆς πόλεως προνοούμενος. ἵνα μὴ ἀθροῦντες πολλάκις δυσχερές τι ποιεῖν ἐπιχειρήσωσι, καὶ ἄταφος ἡ φύσις ὑβρίζοιτο. δηλοτέον δὲ ἐφεξῆς διὰ τί καὶ χρῶμα προσαγορεύεται ἡ μετάθεσις. λέγομεν οὖν, ὅτι μεταφορικῶς ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς σώμασι χροιᾶς τὸ ὄνομα μετενήνεκται. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς σώμασι χαρακτηριστικὸν καὶ κυριώτατον ἡ χροιὰ καὶ πρῶτον τοῖς ὁρῶντας τὴν θέαν ὑφαρπάζων καὶ σχεδὸν τὴν γνώμην χαρακτηρίζον, οὕτω καὶ ἐν τῷ λόγῳ κυριώτατον ἡ τῆς αἰτίας μετάθεσις. καὶ τὸν δικαστὴν ἀπ' αὐτοῦ προσαγόμενον. οἷς γε μᾶλλον ὁ κατήγορος ἐπαίρεται λέγω δὴ τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, τούτοις ἀντιτέτακται καὶ ἀνατρέπειν πειρᾶται. Κἂν μὲν ἐν λόγοις ᾖ, κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν. Ἀναγκαίως, ὁ μὲν γὰρ λόγος ἐν τάξει τοῦ ῥητοῦ· πᾶν δὲ ῥητὸν διανοίᾳ λέγεται. οὐκοῦν τοὺς εἰπόντας τὴν φωνὴν ὡς ῥητὸν λαβόντες, τούτῳ τὴν διάνοιαν ἀντιτάξομεν. παράδειγμα τοῦ ἐν λόγοις ἐχόντων τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ὁ νέος πλούσιος εἰς τὸ δεσμωτήριον κωμάσας. ὁμολογῶν τοίνυν ὁ φεύγων εἰρηκέναι, ἀξιώσει μὴ ψιλὸν τὸν λόγον ἐξετάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὴν διάνοιαν μεθ' ἧς εἴρηκεν. ἵνα φησὶ μὴ διορύξωσι τὸ δεσμωτήριον ὅ ἐστι καὶ ἀντιστατικόν. καὶ τὴν φιλανθρωπίαν δὲ τῆς πόλεως εἰδὼς ἐπηγγειλάμην. οὐ γὰρ ἕν τι χρῶμα ἀποδοτέον, ἀλλ' ὅσα ἂν δυνηθεῖς ἐπινοῆσαι. τοῦτο γὰρ τῆς φύσεως καὶ τῆς ὕλης. ἰστέον δὲ περὶ τοῦ χρώματος, ὅτι δεῖ κἀν τοῖς προοιμίοις καὶ πανταχοῦ ἐξετάζειν αὐτό. καὶ πάντα τὸν λόγον τοιοῦτον ἀπεργάζεσθαι μέχρι τῶν ἐπιλόγων. καθάπερ καὶ οἱ χροιὰ κατὰ παντὸς κατηγορεῖται τοῦ σώματος. ἐν δὲ τῷ προσήκοντι καὶ ἰδίῳ τόπῳ τὴν ἰσχὺν ἀποκαλύπτειν αὐτοῦ, τουτέστι μετὰ τὴν βούλησιν καὶ τὴν δύναμιν. ἐνταῦθα γε πιστωθησόμεθα μᾶλλον χρώμενοι. Εἰσάγεται. Καλῶς ἡ προσθήκη τοῦ εἰσάγεται. οὐ γὰρ αὐτὸ χρῶμα ἔσται τὸ ῥητὸν καὶ ἡ διάνοια, ἀνόητον γάρ, ἀλλὰ καθόλου τοῦτο γνωστέον καὶ θεωρητέον. ὅτι πᾶν χρῶμα κατὰ μίαν πάντων γίνεται τῶν ἀντιθετικῶν. ἡ δὲ αἰτία κατάδηλος. ἐπειδὴ γὰρ τὸ χρῶμα αἴτιον ἔχει τοῦ πραχθέντος σημείου. τοῦτο δὲ καὶ τῶν ἀντιθετικῶν ἴδιον τὸ εὔλογον αἰτίαν ἀντιτιθέναι τῷ πραχθέντι. εἰκότως πάντα τὰ χρώματα κατὰ μίαν τῶν τεσσάρων ἐκείνων γίνεται. ἐρεῖ δέ τις. πῶς οὖν κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν ἐνταῦθα εὑρίσκεται. λέγω δὴ ἐν τῷ εἰρημένῳ παραδείγματι ὅπου ὁ νέος πλούσιος εἶπε τοῖς δεσμώταις θαῤῥεῖτε. λυθήσεσθε. ἀλλὰ παρατηρητέον τὴν λέξιν. οὐ γὰρ εἶπε γίνεται, ἀλλ' εἰσάγεται, τουτέστιν ἐξετασθήσεται. ὁ γὰρ κατήγορος κέχρηται τῇ φωνῇ τοῦ φεύγοντος ὡς ῥητῷ. ὁ δὲ φεύγων αὐτῆς τῆς αὐτοῦ φωνῆς τὴν διάνοιαν ἀξιοῖ σκοπεῖν. οὐκοῦν καὶ ταύτῃ διενήνοχε τῆς κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν στάσεως. ὅτι ἐκεῖ τὸ ῥητὸν καὶ ἡ διάνοια περὶ ἔγγραφόν τί ἐστιν. ἐνταῦθα δὲ περὶ φωνὴν τοῦ φεύγοντος καὶ τὸ θετικὸν πά-

λιν

λιν ἐξετασθήσεται καὶ τὸ συγγνωμονικῶς. Ἐὰν δὲ ἐν ἔργοις. Θετικῶς. Ὅρα πάλιν πῶς ἀσφαλῶς. οὐ γὰρ εἶπε θετικὸν τὸ χρῶμα, ἀλλὰ θετικῶς πάλιν ἐργάζεται. οὐ γὰρ τελεία θέσις ἐστίν, ἀλλ' ἐν τάξει θέσεως ἐξετάζεται. σκοπήσωμεν δὲ πάλιν καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ παραδείγματος. ἐν τούτῳ γάρ φησι τῷ θάπτοντι τὸ νεοσφαγὲς σῶμα, θέσιν ὅλην ἐργάσῃ ὅ ἐστι καθόλου. διὰ τοῦτο δὲ δῆλον ὅτι καὶ ἡ θέσις κατασκευάζεται, λέγω δὴ ἀπὸ τοῦ δικαίου καὶ ἀναγκαίου καὶ συμφέροντος. ἐνταῦθα οὖν φησι θέσιν ὅλην ἐργασόμεθα. ὅτι χρὴ καὶ καλὸν τοὺς ἀτάφους θάπτειν. τὸ γὰρ ἁπλούστερον καὶ ἀκατασκεύως εἰπεῖν ὅτι ἀτάφους ἰδὼν ἠλέησα, οὐκ ἰσχυρὸν εἶναι δόξει πρὸς τὸ ἔγκλημα. εἰ δὲ θέσιν ὅλην ὁ λέγων ἐργάσηται, ὅτι καθόλου τὸ θάπτειν τοὺς ἀτάφους καλὸν καὶ τῆς ὁσίας ἀξιοῦν. καὶ τοὐναντίον δεινὸν ἀτάφους τοὺς κειμένους καὶ γυμνοὺς ἐῤῥιμμένους περιορᾶν καὶ θηρίων γενομένους βορὰν ἰσχυρότερον ἔσται. Ἐὰν δὲ ἐν πάθεσι. Πάθος γε προβαλεῖται τῆς ψυχῆς ὁ φεύγων, ὅπερ συγγνώμης οἰκεῖον. τὸ δὲ παράδειγμα φανερόν. ἠλέησά φησι τοὺς τυραννουμένους, καὶ διὰ τοῦτό μοι συνέβη τὰ δάκρυα ὑπὲρ τῆς πόλεως. οὐδὲν δὲ χρῶμα θετικόν ἐστιν, οὔτε ῥητὸν καὶ διάνοιαν, οὔτε συγγνωμονικόν. ἀλλὰ τὸ μὲν χρῶμα κατὰ μίαν τῶν ἀντιθετικῶν γίνεται, ἡ δὲ κατασκευὴ κατὰ ταῦτα μεθοδευθήσεται. λέγω δή, ἢ θετικῶς ἢ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν, ἢ συγγνωμονικῶς, ὅ ἐστι παθητικῶς. Εἰδέναι δὲ δεῖ ὅτι ταῦτα μὲν πάντα ἐν πᾶσι. Διδάξας ἡμᾶς ἰδίᾳ τῶν χρωμάτων τὴν φύσιν καὶ τὴν μεταχείρησιν, κοινῇ λοιπὸν περὶ αὐτῶν διαλέγεται. κοινὰ πάντων ἀποφηνάμενος εἶναι τὰ χρώματα. καὶ πάντα ἐν πᾶσι λέγων εὑρίσκεσθαι τοῖς ζητήμασιν. ὥστε ἐν ἑκάστῳ ζητήματι καὶ θετικῶς ἐξετάζεσθαι καὶ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν καὶ συγγνωμονικῶς. οὐ γὰρ ἓν χρῶμα πάντως ἐφ' ἑνὶ πράγματι τέτακται, ἀλλὰ καὶ πλείονα. αὐτίκα ὁ τὸ νεοσφαγὲς σῶμα θάπτων καὶ φόνου κρινόμενος. οὐ μόνου τοῦ θετικοῦ χρήσεται, ὅ ἐστι χρῶμα οἰκεῖον τῶν ἐν πράγμασι σημείων, ἀλλ' ἐμπίπτει καὶ τὸ συγγνωμονικόν. ὅτι ἠλέησα σῶμα ἄταφον ἰδὼν ἐῤῥιμμένον, καὶ πάλιν ὁ τοῖς δεσμώταις βοήσας. οὐ μόνον τῷ οἰκείῳ κέχρηται χρώματι, λέγω δὴ τὸ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ τῷ συγγνωμονικῷ, ὅτι ἠλέησα τοὺς δεσμώτας. καὶ νὴ δία εἰ τύχοι καὶ θετικῶς ἐξετάσει, ὅτι καλὸν καθ' ὅσον τις δύναται ἐπικουφίζειν τοῖς δυστυχοῦσι τὰς συμφορὰς καὶ παραμυθεῖσθαι. δεῖ δὲ ἐπισκοποῦντα ἀκριβῶς πλεονάζειν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ἕκαστον. οἷον ὅταν ἐν λόγοις τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, τὴν κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν χρὴ πλεονάζειν. καὶ ἐὰν ἕτερα εὑρεθῇ πλείονα χρώματα. ἐὰν ἐν πράγμασι τὸ θετικῶς ἐξεταζόμενον χρῶμα δεῖ πλεονάζειν. ἐὰν δὲ ἐν πάθεσι, τὸ συγγνωμονικόν. μᾶλλον γὰρ ἰσχύει καὶ πλέον τῶν ἄλλων χρωμάτων, τὸ οἰκεῖον κατὰ καιρὸν εἰσαγόμενον. τοιοῦτον δέ τι καὶ περὶ τῆς βουλήσεως εἶπε καὶ τῆς δυνάμεως. ὅτι κοινὰ μέν ἐστιν ἀμφοτέρων κεφαλαίων τὰ ἐγκωμιαστικά. ἁρμόζει δέ τινα καὶ οἰκειότερα τῷ ἑτέρῳ καθέστηκεν. Ἂν μὲν ἀφ' ὧν ἕτεροι πεποιήκασιν. Θαυμαστὸν καὶ παράδοξον εἶναι δόξει τὸ λεγόμενον. τὸ ποτὲ μέν, τὰ πολλὰ ἐναντία, ποτὲ δὲ πάλιν πολλὰ καὶ συμφωνοῦντα ἀλλήλοις. ἀλλ' εἴγε μὴ μόνῳ τῷ παραδόξῳ προσέχεις, ἀλλὰ καὶ τὸ παράγγελμα κρίνοις. δριμέως σφόδρα καὶ ἀκριβῶς εἰρημένον εὑρήσεις. ὅρα γὰρ τὴν διαφοράν. ποτὲ μὲν πολλοῖς καὶ ἐναντίοις. ποτὲ δὲ πολλοῖς καὶ ὁμοίοις. ἐν παντί φησι στοχασμῷ τὰ σημεῖα. ἢ ἐξ ὧν αὐτός τις πεποίηκεν ἐστίν, ἢ ὑφ' ἑτέρου τινὸς πεπραγμένα. ἂν μὲν οὖν ἀφ' ὧν ἕτερος πεποίηκε κρίνηταί τις, ἀνάγκη καὶ πολλοῖς καὶ πεπλανημένοις χρήσασθαι τὸν φεύγοντα. οὐκ ἄδηλος ἡ αἰτία πόθεν πεπλανημένα ἀλλὰ καὶ σφόδρα εὔλογος. ἵνα δόξῃ τοῦ πεποιηκότος τῆς γνώμης στοχάζεσθαι. εἰ γὰρ ἐν ἑνὶ φανείη χρώματι

ἰσχυριζόμενος ὑποληφθήσεται εἰδὼς τοῦ πεπραχότος τὴν γνώμην οὐκ εἰκάζων λέγειν, καὶ λαβὴν δώσει καθ' ἑαυτοῦ. Ἐὰν δὲ ἀφ' ὧν αὐτός τις πεποίηκεν. ἐνταῦθα γὰρ κἂν διάφορα λέγῃ, καὶ ἔχῃ χρώματα, ἀλλὰ σύμφωνα ἀλλήλοις. εἰκότως καὶ τεχνικῶς. ὥσπερ γὰρ ἄτοπον εἰδέναι δοκεῖν ἀκριβῶς τὰ παρὰ τῶν ἄλλων πραχθέντα, οὕτως ἄλογον ἐφ' οἷς τις αὐτὸς ἔπραξεν ἄλλο τε ἄλλο λέγειν καὶ μηδὲ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς φέρεσθαι γνώμης, κἂν εἴη πολλὰ τὰ λεγόμενα. δόξει γὰρ ψεύδεσθαι διάφορα λέγων καὶ μὴ τοῖς αὐτοῖς κεχρημένος, ἀλλ' αὐτὸς σχεδιάζων παρὰ τὴν κρίσιν καὶ πεπλανημένως ἀτάκτως. φανερὸν δὲ διὰ τοῦ παραδείγματος τὸ λεγόμενον. νύκτωρ τις μετὰ πότον, λῃστείας φεύγει. ἐνταῦθα γὰρ εἰ καὶ πολλὰ τὰ χρώματα, οὐ μὴν ἐναντία ἀλλήλοις, ἀλλὰ σύμφωνα καὶ ὁμολογούμενα ἑαυτοῖς. εἰ δὲ καὶ μὴ ὅμοια, ἀλλ' οὐδὲ ἐναντία. λέξει γὰρ, ὡς ἀνειμένοι νύκτωρ τυγχάνουσιν ὄντες οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰς γνώμας ἱλαρώτεροι, καὶ ὅτι μεθ' ἡμέραν αἰτεῖν αἰσχυνόμενος τοῦτο διαπράττομαι. ὅτι τὴν αἰδῶ κρύπτει καιρὸς, ὅτι μὴ καταφανὴς γίνομαι τοῖς αἰτουμένοις, ὅτι λανθάνων κερδαίνω τὴν ἄγνοιαν.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ. Ἐπειδὴ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, σημεῖα ποιούμενος ὁ κατήγορος δοκεῖ βιάζεσθαι τὸν δικαστὴν καὶ πείθειν ὡς τοῦ ἐγκαλουμένου ταῦτα πεποίηκεν ὁ φεύγων, δεῖ πρὸς τοῦτο ἀγωνίζεσθαι τὸν φεύγοντα. καὶ μὴ τοῦ ἐπιφερομένου ἀδικήματος ἕνεκεν φάσκειν πεποιηκέναι ἢ εἰρηκέναι ἢ τὸ πάθος συμβεβηκέναι. τοῦτο γάρ ἐστιν ἡ μετάθεσις τῆς αἰτίας, ὃ χρῶμα προσαγορεύουσιν οἱ Ἑρμαγόρειοι. ὑπάρχει δὲ λύσις τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. λύσις δὲ μετὰ ἀντιθέσεως. καὶ ἔσται ἢ ἀντιστατικὴ ἢ μεταστατικὴ ἢ ἀντεγκληματικὴ ἢ συγγνωμονική. ἀντιστατικὴ μὲν, ἐὰν ὄφελός τι προβαλώμεθα. οἷον ἀναλαμβάνω τοὺς ἀποκηρύκτους, ἵνα μὴ ἀποροῦντες ἐπὶ κλοπὴν ἢ ἐπὶ βουλὴν τράπωνται. κἀκεῖνα δὲ ὁμοίως ἀντιστατικά, ὅταν ὁ ὅπλα ἔχων κρίνεται τυραννίδος ἐπιθέσεως. ἐρεῖ γὰρ ὅτι φυλάττω τῇ πόλει εἰς ἀναγκαίαν ἐπίδοσιν. συγγνωμονικὸν δέ, ὅσα λαμβάνεται ὑπ' ἀγνοίας, ἢ μέθης, οἷον πλούσιος νέος ὤμοσεν ἐν συμποσίῳ τυραννήσειν. λέξει γὰρ ὅτι ἐν εὐωχίᾳ καὶ μέθῃ, οὐδεὶς ἀπὸ τῶν λεγομένων πολυπραγμονεῖ, καὶ ἀπὸ τῆς ἡλικίας, νέων ἐστὶ τὸ καὶ τυραννίδας ἀπειλεῖν, καὶ τοιαῦτα ἀλαζονεύεσθαι. καὶ ἀπὸ ἐλέου ἐστὶ μετάθεσις. ὡς ἐπὶ τοῦ θάπτοντος τὸ νεοσφαγὲς σῶμα, ὅτι ἐλεῶν ἔθαπτον. διττὴ δὲ τῶν χρωμάτων ἡ ἀνωτάτω διαφορά. τὰ μὲν γὰρ τῇ ὑποθέσει κείμενα εὑρίσκομεν, τὰ δὲ καὶ αὐτοὶ ἔξωθεν εὑρίσκομεν καὶ πορίζομεν. παρέσει μὲν οὖν αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις ὡς ἐπὶ τοῦ ἀλλοτρίᾳ γυναικὶ τάλαντον καταλιπόντος ἐν διαθήκαις καὶ εἰπόντος σωφροσύνης ἕνεκα καταλείπω εἶτα κρινομένης μοιχείας. ἐνταῦθα γὰρ τὸ χρῶμα κεῖται ἐν τῷ ζητήματι, ὅτι διὰ σωφροσύνην ἡ χάρις. ἔξωθεν δὲ τῆς ὑποθέσεως ὅταν αὐτοὶ ζητοῦντες τὸ χρῶμα πορίζομεθα, ὡς ὁ ἀφορῶν εἰς τὴν ἀκρόπολιν πλούσιος. φήσει γὰρ ἐλεεῖν τοὺς τυραννουμένους. περὶ δὲ ποσότητος τοῦ χρώματος πότερον πλείοσι χρηστέον ἢ ἑνί. καὶ πότερον πεπλανημένοις ἢ συμφωνοῦσιν. Εἴρης. Ἐκβάλλει δὲ τὸ χρῶμα τοῦ φεύγοντος ὁ κατήγορος ἐκ τῆς τοῦ ἀκολούθου ἀναιρέσεως ἢ ἀπαιτήσεως. οἷον Περικλῆς παρὰ Μεγαρεῦσι κρίνεται διὰ τὸ ψήφισμα ἐκεῖσε κατενεχθείς. λέξει γὰρ ὑπὲρ ὑμῶν πεποίηκα. μελλόντων γὰρ Ἀθηναίων στρατεύειν ἐφ' ὑμᾶς, ἔστησα τῷ ψηφίσματι τὴν ὀργήν. ὁ δὲ ἐναντίος ἐκ τῆς τοῦ ἀκολούθου ἀπαιτήσεως ἐκβαλεῖ λέγων. ὅτι χρῆν σε τοιγαροῦν ὕστερον λῦσαι. ἡ συναγωγὴ δὲ τούτου ἐκ τῆς τοῦ ἀκολούθου ἀναιρέσεως. οὐ τοίνυν ἐποίησας τοῦτο. οὐκ ἄρα Μεγαρεῦσι χαριζόμενος ἔγραψας. ἐν γὰρ τῇ τῆς ἐξακολουθίας ἀπαιτήσει, προτάττεται μὲν τὸ κατὰ θέσιν, ἕπεται δὲ τὸ κατὰ ἀναίρεσιν. κατὰ ἀναίρεσιν δὲ πάλιν ἐκεῖνον τὸν τρόπον προτάττοντες, διὰ τῆς θέσεως κατασκευάζομεν.

κατασκευάζομεν. οἷον ὑπὲρ ὑμῶν ἔπραττες, οὐκ ἔδει σε ἐπιμεῖναι τῇ τοῦ πινακίου γραφῇ. οὐδὲ Λακεδαιμονίοις ἐκστῆναι ἀξιοῦσι τὸ ψήφισμα ἀνελεῖν. ἐποίησας δὲ ταῦτα καὶ ἐνέστης, οὐκ ἄρα τῇ πρὸς Μεγαρέας εὐνοίᾳ, τοῦτο ἔπραξας. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ τρέφοντος τοὺς ἀποκηρύκτους. ἐρεῖ μὲν ὁ τρέφων, ὑπὲρ τῆς πόλεως πεποίηκα. ἵνα μὴ σπάνει τῶν ἐπιτηδείων ἐπιβουλεύσουσι τῇ πόλει. ὁ δὲ λύσει λέγων, ἐν σπάνει τῆς πόλεως οὔσης ἔδει φιλοτιμεῖσθαι σῖτον, ἢ δεομένης χρημάτων εἰσφέρειν. ἀλλὰ μὴν οὐκ ἐχαρίσω, οὐκ ἄρα εὐνοίᾳ πεποίηκας, τοῦτο πάλιν ἐξ ἀκολούθου ἀπαιτήσεως. εἶτα ἀναιρέσεως. ἢ πάλιν. ἀλλ' ἐλεῶν ἔτρεφον. ὁ δὲ ἐκβάλλει λέγων, ἐχρῆν τοὺς οἰκείους τοὺς γένει προσήκοντας, τοὺς ἀτυχοῦντας τῶν πολιτῶν, οὐχὶ τοὺς πονηροτάτους, ὅ ἐστιν ἐκ τῆς τοῦ ἀκολούθου ἀπαιτήσεως. καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ παραπρεσβείας λέγοντος Αἰσχίνου περὶ Φωκέων, ὅτι ἠπατήθην, ὅρα πῶς ἐκβολὴν ἐποιήσατο τοῦ χρώματος. ἔδει τοίνυν μισεῖν τὸν ἀπατήσαντα. ἀλλὰ μὴν οὐ μισεῖς. οὐκ ἄρα ἠπατήθης. ἐκ δὲ τῆς ἀναιρέσεως οὕτως. οὐκ ἐχρῆν τοὺς οἰκείους περιορᾶν. οὐδὲ περὶ τοὺς λοιποὺς ὑβριστὴν εἶναι καὶ ἀγνώμονα. καὶ περὶ τοὺς πολίτας δὲ ὑπάρχεις βίαιος. καὶ περὶ τοὺς οἰκείους ἀγνώμων. οὐκ ἄρα οὔτε κηδεμονίᾳ τῆς πόλεως, οὔτε οἴκτῳ τούτους τρέφεις. καὶ ὁ Δημοσθένης ἐξ ἀναιρέσεως τούτων οὐδένα ἀκούω τῶν λόγων οὐδὲ ὑμεῖς. δεῖ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν προοιμίων ἀναιρεῖν τὰ χρώματα. ὃ δὴ καὶ Δημοσθένης εἴωθε ποιεῖν ἐπὶ τῶν ἀντιθέσεων. προλύων πρὸ καιροῦ τὰς ἀντιθέσεις, ἔστιν ἐκβολὴ χρωμάτων καὶ ἡ τῶν αἰτιῶν ὑπεξαίρεσις. προαναιροῦμεν γὰρ τὰ ἄλλα πάντα, ἵνα εἰς ἓν περικλείσωμεν τὸν ἀντίδικον. οἷον ὡς ἐπὶ τῆς κρινομένης μοιχείας ἐπειδὴ νύκτωρ ἐδάκρυεν. ἐρεῖ ὁ κατήγορος. οὐ πατήρ σοι τέθνηκεν, οὐκ ἀδελφὸς, οὐ παῖδες. ᾧ καὶ Δημοσθένης ἐχρήσατο λέγων. ἐὰν δείξῃς ὡς δι' εὐήθειαν ἢ ἄγνοιαν.

Ἡ πιθανὴ ἀπολογία ἀντιστρέφουσά ἐστι πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. οἷς γὰρ ὁ ἕτερος χρήσεται ὡς σημείοις τοῦ εἶναί τι τούτοις, ὁ ἕτερος ὡς σημείοις χρήσεται τοῦ μὴ εἶναί τι. οἷον ὅπλων ἀφορᾷς καὶ δακρύεις. τυραννήσεις. καὶ μὴν εἰ ἔμελλον τυραννεῖν οὐκ ἂν ἀφεώρων, ὥστε εἶναι καταφανής. τὸ δὲ κεφάλαιον τοῦτό ἐστιν ὅτε ἐκλείπει. καὶ ἐκλείπει γε, ὅταν τὰ σημεῖα ἀφ' ὧν ἡ κρίσις ἀναγκαίως ἑπόμενα ᾖ τῷ πράγματι ἐφ' ᾧ ἡ κρίσις. οἷον τῷ ἐπιτιθεμένῳ τυραννίδι ἀναγκαῖον ὅπλα προπαρασκευάσασθαι. σκέψαι τοίνυν. σκηπτοῦ κατενεχθέντος εἰς τὴν Περικλέους οἰκίαν. εὕρηνται χίλιαι πανοπλίαι, καὶ φεύγει τυραννίδος ἐπιθέσεως. οὐ δύναται εἰπεῖν ἐνταῦθα τὸ εἰ ἔμελλον τυραννεῖν, οὐκ ἂν ὅπλα παρεσκευασάμην. ἐν τοῖς τοιούτοις τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ὁ κατήγορος. καὶ ὁριστικῶς ἐξετάζειν ἔστιν ὅτε. ὡς ἐπὶ τοῦ καλλωπιζομένου μειρακίου καὶ πορνείας φεύγοντος. αὐτὸ γὰρ τὸ καλλωπίζεσθαι καθ' ἑαυτὸ πορνείαν ἐρεῖ ὁ κατήγορος βιαίως. ἡ μέντοι πιθανὴ ἀπολογία, κἀνταῦθα ἐκλέλοιπεν. ἀντιστατέον δὲ εἰς αὐτὸ καθ' ἑαυτὴν κεφάλαιον τὸ μὴ ἀντιστρέφον πρᾶγμα. τούτῳ γάρ ἐστι καὶ μόνῳ ἰσχυρίζεσθαι ἐνταῦθα. οἷον οἱ μὲν μέλλοντες τυραννεῖν, ἀναγκαίως ὅπλα παρασκευάζονται. οὐ μὴν οἵ γε παρασκευαζόμενοι καὶ τυραννίδι ἐπιτίθενται. ἔστι γὰρ καὶ ἄλλου τινὸς ἕνεκα παρασκευάζεσθαι ὅπλα. καὶ πάλιν οἱ μὲν πορνεύοντες καλλωπίζονται. οὐ μὴν οἵ γε καλλωπιζόμενοι πάντως καὶ πορνεύουσιν. ἔστι γὰρ καὶ δι' ἄλλο τι καλλωπίζεσθαι. καὶ ἐρεῖ δῆλα δὴ ὅσα κἂν τῇ μεταθέσει τῆς αἰτίας. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἐφ' ἅπασι τοῖς κεφαλαίοις ἐμπίπτει ἡ πιθανὴ ἀπολογία περὶ ἧς ἀποροῦσί τινες ὅτου χάριν οὕτως ὠνόμασται. καίτοι καὶ τῶν ἄλλων κεφαλαίων πιθανῶν ὄντων. εἴ γε καὶ ἡ πᾶσα ῥητορικὴ πειθοῦς ἐστι καὶ δημιουργός. ἐροῦμεν οὖν ὅτι μάλιστα μὲν τῷ κοινῷ ὀνόματι ὡς ἰδίῳ ἐχρήσατο. πολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα τῷ τοῦ

γένους ὀνόματι ὡς κυρίῳ κέχρηται· ὥσπερ καὶ Πλάτων διαιρεῖ τὸ δίκαιον εἴς τε τὸ ὅσιον καὶ τὸ δίκαιον ὁμωνύμως τῷ γένει· ἔπειτα διότι τοσαύτης μετέχει πειθοῦς ὥστε τοῖς αὐτοῖς κεχρῆσθαι τεκμηρίοις τὸν φεύγοντα τοῦ μὴ πεποιηκέναι τοῦθ' ὅπερ ἐγκαλεῖται ἢ μέλλειν ποιήσειν, οἷσπερ καὶ ὁ κατήγορος κέχρηται τοὐναντίον ἀποδεικνύειν· οἷον ἐπὶ Ἀλκιβιάδου τοῦ παρειόντος τὸ δεσμωτήριον καὶ βοήσαντος· ἐρεῖ γοῦν, ὡς εἴπερ ἐβουλόμην τυραννεῖν, οὐκ ἂν ἐβόησα τοῖς δεσμώταις θαρρεῖν· ὁ δὲ κατήγορος λέξει ὡς πέρας ἤδη προσδοκῶν ἐπάξειν τῇ προαιρέσει· καὶ τοῖς παρὰ τὸν νόμον καθειργμένοις λύειν ἐκήρυττε, διαφορὰ δὲ τοῦ χρώματος, τῷ τὸ μὲν αἰτίαν εὔλογον ἐπιφέρειν πρὸς τὸ τεκμήριον· διὸ καὶ μετάθεσις αἰτίας καλεῖται· τὴν δὲ πιθανὴν ἀπολογίαν ἀναιρετικὴν εἶναι τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους· ἔστι δὲ οὐ τῶν ἀεὶ ἐμπιπτόντων τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἐν τῷ ἁπλῷ τελείῳ στοχασμῷ, ἀλλ' ὅτ' ἂν μὲν τὸ τεκμήριον σύμφωνον ᾖ τῷ κρινομένῳ, ἐκλείπει, ὡς ἐπὶ τοῦ Περικλέους· σύμφωνον γὰρ τῷ βούλεσθαι τυραννεῖν, τὸ ὅπλα κεκτῆσθαι· ὅτ' ἂν δὲ τὸ τεκμήριον ἀνακόλουθον ᾖ πρὸς τὸ κρινόμενον ἐμπίπτει πάντως· οἷον ἐπὶ τοῦ παρεστῶτος τῷ νεοσφαγεῖ· ὁ γοῦν ἀνελὼν οὐ παρεστάναι· ἀλλὰ φεύγειν εἴωθε τὸν πεπονθότα καὶ τὸν τόπον, ὡς δεινοὺς κατηγόρους ἐξευλαβούμενος· ἐφ' ὧν δὲ ἐκλείπει ἡ πιθανὴ ἀπολογία, δυνατὸν οὕτως ἐπιχειρεῖν· ὅτι ὁ μὲν τυραννῶν, πάντως ὅπλα κτᾶται· οὐ μὴν ὁ κτώμενος ὅπλα ἤδη καὶ τυραννεῖν ἐπιχειρεῖ· πολλαὶ γὰρ αἱ τῆς κτήσεως ἀφορμαί· πλατύνεται δὲ τὸ κεφάλαιον τοῦτο· παρὰ μὲν τοῦ φεύγοντος, τρισὶ τούτοις τόποις· τῷ μηδὲν ὄφελος ἔχειν· τῷ βλάπτεσθαι τὰ μέγιστα· τῷ δύνασθαι περὶ τῶν αὐτῶν ἄλλως ἐπιχειρεῖν· οὔτε γὰρ ὄνησις γίνεται τῷ παρεστῶτι τῷ πεφονευμένῳ καὶ τὸ τῆς βλάβης ἀνύποιστον ἦν· ἁλόντι φόνου τιμωρίαν ὑποσχεῖν· καὶ μᾶλλον ἂν ἀποκρύπτειν ἑαυτὸν ἐσπούδασε φεύγων τὸν ἔλεγχον· ὁ δὲ κατήγορος πάλιν ἀναστρέψει τὴν πιθανὴν ἀπολογίαν διὰ τριῶν τόπων· τύχης· ἀγνοίας· ἀνάγκης· ἀπὸ μὲν τύχης, οὕτως ἐπιχειρῶν· ὅτι θεοί τε καὶ τύχη τὸν τῆς γνώμης ἀνόσιον καταπιδόντες, φωραθῆναι παρεσκευάκασιν· ἀπὸ δὲ ἀγνοίας· ὅτι συνεργὸν τῆς κακουργίας τὴν ἐρημίαν λαβὼν· ἠγνόεις ὄψεταί τις τὰ παρὰ πάντα σοι δρώμενα τοὺς νόμους· ἀπὸ δὲ ἀνάγκης οὕτως· ὅτι τοσαύτη σέ τις ἐπιθυμία τοῦ φόνου κατεῖχεν, ὡς καὶ μετὰ τὴν πληγὴν παρεστάναι τῷ πεπτωκότι, ἐφηδόμενον τοῖς ἔργοις ὥσπερ ἀριστεία.

ΣΩΓΑΤΡΟΥ.

Τοῦτό τινες οὕτως ἐξηγοῦνται· τὸ γὰρ ἀναστρέφουσα ἀντὶ τοῦ λύουσα λαμβάνουσιν· ἵν' ᾖ οὕτως· λύουσά ἐστι τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους· τοῦτο τὸ εὔηθές ἐστι· καὶ γοῦν ἡ μετάθεσις τῆς αἰτίας ἡ ἀντίληψις λυτικαί εἰσι τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους· ὥστε οὐκ εὖ ἔχει ἡ ἐξήγησις αὕτη, διὸ κρεῖττον οὕτως λαμβάνειν τοῦτο· ἡ πιθανὴ ἀπολογία ἐκτὸς τῆς ἀπὸ προθέσεως, ἀναστρέφουσά ἐστι τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους· περιττὴ γὰρ ἐνταῦθα ἡ πρόθεσις· ἀναστρέφει δὲ οὕτω· τῶν γὰρ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους περιττὴ ἡ ἐκ ἐνταῦθα ἡ πρόθεσις· ἀναστρέφει δὲ οὕτως· τὰ γοῦν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἀπὸ τοῦ σημείου λαμβανομένων· οἷον ἐφόνευσας· παρίστασο γὰρ, αὕτη ἀναστρέφει ταῦτα καὶ φησὶν· ὅτι εἰ ἐφόνευσα οὐκ ἂν παριστάμην. ἰστέον δὲ ὅτι εἰ καὶ ὡς ἤδη ἔφαμεν καὶ ἡ ἀντίληψις καὶ ἡ μετάθεσις τῆς αἰτίας πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους γίνεται καὶ ἡ πιθανὴ ἀπολογία, ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον· εἰ γοῦν τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἀναστρέφει ὡς εἴρηται· ἀντίληψις δὲ καὶ χρῶμα ἔξωθεν λαμβάνεται· οἷον ὡς ἐφ' οὗ παρεθέμεθα παραδείγματος· ἐρεῖ γὰρ ἐκ τῆς τοῦ κατηγόρου φωνῆς λαμβάνων τὸ βέβαιον, ἀλλ' οὐκ ἔξωθεν· ὅτι εἰ τοῦτο λαμβάνεις πρὸς κατασκευὴν τοῦ φόνου τὸ παρεστάναι, αὐτὸ τοῦτο τῆς ὑποψίας ἐλευθεροῖ· εἰ γὰρ ἀνεῖλον, οὐκ ἂν παριστάμην· καὶ ἔοικεν ὁδῷ βαδίζειν ταῖς ἀπολογίαις· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον, ἀντιλήψει χρήσεται· οἷον, ὅτι ἐξῆν· ὅπερ καὶ ἔξωθέν ἐστι τοῦ ἐγκλήμα-

τος καὶ προπετέστερον καὶ μηδὲν ἔχον εἰς ἀπολογίαν λαμπρόν· δεύτερον προβάλλεται τὴν τῆς αἰτίας μετάθεσιν, ἰσχυρὰν εἶναι δοκοῦσαν ἤδη· ἔξωθεν μέντοι καὶ αὐτήν· τρίτον δὲ ὃ πάντων ἐστὶν ἰσχυρότατον τὴν πιθανὴν ἀπολογίαν ἐποίησε· διὸ καὶ τῷ κατηγόρῳ πολλὴν παρέχει τὴν ἀπορίαν, καὶ σχεδὸν ἄλυτος εἶναι δοκεῖ· οὐ χρὴ δὲ ἐν ταῖς ἀντιθέσεσι τὸ ἔγκλημα προφέρειν· ὥς τινες ποιοῦντες λέγουσιν· οἷον, ἀλλὰ προδέδωκας· ἀλλ' ἐφόνευσας· ἢ εἴ τι τῶν τοιούτων· ἀλλὰ δεῖ τὰ σημεῖα προφέρειν, ὡς ἂν τοῦ ἐγκλήματος κατασκευὴ γένηται· οἷον, ἀλλὰ χρήματα εἴληφας· ἀλλ' ἀφεώρας· ζητήσειε δ' ἄν τις τίνος χάριν πανταχῆ τῶν κεφαλαίων τοῦ ῥήτορος καὶ ἐν παντὶ μέρει τοῦ λόγου τοῦ πιθανοῦ ἐπισημαινομένου, τοῦτο μόνον τὸ κεφάλαιον πιθανὴ λέγεται ἀπολογία· λέγομεν οὖν ὅτι ὁ φεύγων χρώμενος τῷ παραγραφικῷ ἢ τῇ τῶν ἐλέγχων ἀπαιτήσει ἢ τῇ μεταθέσει τῆς αἰτίας, τοῖς ἔξωθεν χρῆται τοῦ προβλήματος· ἐν μέντοι τῇ πιθανῇ ἀπολογίᾳ, ἀνασκευάζεται τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, δι' ὧν ἐκεῖνος κατασκευάζει τὸ ἔγκλημα τὸ ἐπαγόμενον· λέγοντος γοῦν τοῦ κατηγόρου οὐκ ἄν σε ἐτίμησαν οἱ πολέμιοι εἰκόνι, εἰ μὴ προδοῦναι αὐτοῖς συνέθου καὶ τούτῳ σημείῳ χρωμένου, ὁ φεύγων ἀναστρέψας ἐρεῖ· καὶ μὴν εἰ ἐβουλόμην προδοῦναι, οὐκ ἂν εἴων τοὺς πολεμίους στῆσαί μου εἰκόνα, ἵνα μὴ κατάφωρος γένωμαι· οὐδεὶς γὰρ ἐπιχειρῶν ἀδικεῖν· ταῦτα πράττει δι' ὧν ἁλίσκεται· εἶτα παράδειγμα· οὐδὲ γοῦν ὁ κλέπτης εἰ φωρᾶται τὴν κλοπὴν ἐργάζεται, οὐδ' ὁ προδότης· ἐπεὶ οὖν τοῦτο τὸ κεφάλαιον μόνον πρὸς αὐτὰ γίνεται τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, εἰκότως κατ' ἐξοχὴν εἴρηται πιθανὴ ἀπολογία.

Ὅταν τὰ σημεῖα ἀφ' ὧν ἡ κρίσις ἀναγκαίως ἑπόμενα ᾖ τῷ πράγματι.

Προσέχειν δεῖ τοῖς τοιούτοις τῶν ζητημάτων, ἵνα μὴ πολλάκις πλανώμενοι, ὁρικῆς ταῦτα τιθέμεθα στάσεως, ἐκεῖ μὲν γὰρ μέρος ἐστὶ τοῦ παντὸς, τὸ ἀνατεῖναι τὰς χεῖρας· οὐδεὶς γὰρ ὑβρίζει μὴ τὰς χεῖρας ἀνατείνων· καὶ οὐδεὶς τυμβωρυχεῖ μὴ τοὺς τάφους ἀνορύττων· ἐν μέντοι τοῖς στοχαστικοῖς ζητήμασι, παρεπόμενα μόνον τὰ τοιαῦτα λαμβάνομεν οὐχ ὡς μέρος.

Ἐν τοῖς τοιούτοις τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ὁ κατήγορος καὶ ὁρικῶς ἐξετάσει.

Ἐρχόμενος γὰρ εἰς τὴν ἐκβολὴν τῆς πιθανῆς ἀπολογίας ὁ κατήγορος ὁριστικῶς προάξει λέγων· ὅτι ταῦτα οὐκ ἔστι σημεῖα τυγχάνει, ἀλλ' αὐτόθεν ἤδη ἐγκλήματα· φήσει γὰρ τὸ καλλωπίζεσθαι αὐτόχρημα πορνείαν· ἰστέον δὲ ὅτι τότε ὁριστικῶς ἐξετάζεται τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους· ὅτ' ἂν ἀκόλουθον ᾖ τὸ σημεῖον τῷ ἐγκλήματι· ὡς ἐπὶ τοῦ Περικλέους· ἐρεῖ γοῦν ὡς αὐτὸ τοῦτό γε τὸ ὅπλα κεκτῆσθαι τυραννεῖν ἐστιν· ἰστέον δὲ ὡς ἡ πιθανὴ ἀπολογία κατασκευάζεται ἐκ τῶν ἀντικειμένων· καθόλου γὰρ τὰ στοιχεῖα δεῖ ὁρᾶν τῆς περιστάσεως· καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων τοῖς παροῦσι κατασκευάζειν· τόπον ἀντὶ τόπου λαμβάνοντας· πρόσωπον ἀντὶ προσώπου· ἢ τρόπον ἀντὶ τρόπου· ἢ χρόνον ἀντὶ χρόνου· καὶ ἀπὸ τῆς ὕλης καὶ ἀπὸ τῆς αἰτίας· τόπον μὲν ὡς ὁ τοὺς ἀποκηρύκτους τρέφων ἐπὶ τοῖς ὁρίοις τῆς γῆς· ἐρεῖ γὰρ ὡς οὐκ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ ἔθρεψα ἧττον ὑποπτευθήσεσθαι δυναμένῳ· οἷον οὐκ ἐπὶ τοῖς ὁρίοις, ἀλλὰ πόρρωθεν· οὐκ ἐπὶ τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐπ' ἐρημίας· πρόσωπον δὲ, οὐκ ἂν ἐχρησάμην τούτοις συνεργοῖς, ἀλλὰ τοῖσδε τοῖς ἔλαττον ὑποπτευθησομένοις, οἰκέταις, ἢ ξενικῇ δυνάμει· τούτῳ καὶ Λυσίας ἐν τῷ πρὸς Μικείνην χρῆται· ἔστι δὲ ἀντιληπτικὸν τοῦτο· φήσει γὰρ ὅτι ἐξῆν μοι δι' ἑτέρων τοῦτο πρᾶξαι· τρόπον· οὐκ ἂν οὕτως, ἀλλὰ τοιῶσδε· ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου κατασκευάζοντες τὸ μὴ γεγονὸς ἀντὶ τοῦ γενομένου· τρόπον γάρ τινα ἀπὸ τοῦ ὑπευθύνου ἐπὶ τὸ ἀνεύθυνον· οἷον οὐκ ἂν ἐπῄνησας οὕτως, ἀλλὰ ἄλλως· οὐκ ἂν φανερῶς, ἀλλὰ λάθρα διὰ φίλου ἐμήνυσα· χρόνον· οὐκ ἂν νῦν, ἀλλ' ὕστερον· οὐ μεθ' ἡμέραν ἀλλὰ νύκτωρ· ἀπὸ ὕλης· οὐκ ἂν ἀπαράσκευος

ὥρμησαν ἐπὶ τόδε τὸ ἔργον μέγα τυγχάνον. ἀπὸ αἰτίας. οὐκ ἂν διὰ ταύτην ἐφρίνσα τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ δι' ἄλλο τι μεῖζον. ἀνασκευασθήσεται δὲ ἀπὸ τοῦ κατηγόρου ταῦτα πάντα. ἔστι γὰρ καὶ ἐκβολὴ πιθανῆς ἀπολογίας. κατασκευασθήσεται δὲ ἡ ἐκβολὴ ἢ ὅτι δι' ἄγνοιαν ἢ ἀνάγκην ἢ δαιμονίαν τύχην ἢ μέθην. καὶ δι' ἄγνοιαν μὲν ὡς ὁ Δημοσθένης. λέγοντος γὰρ Αἰσχίνου τὴν πιθανὴν ἀπολογίαν, ὅτι εἰ προδότης ἦν οὐκ ἂν ἐπορεύθην εἰς Μακεδονίαν ὕστερον, πρὸς τοῦτό φησιν ὁ Δημοσθένης ἐκβάλλων τὴν πιθανὴν ἀπολογίαν. ἀλλ' οὕτως ἔκφρων ἦν, καὶ ὅλως πρὸς τῷ λήμματι, ὥστε οὐδὲν ὑπολογισάμενος ἐπρέσβευσεν. τὴν γοῦν ἄγνοιαν ἐκ τούτων διέβαλεν. ὁ αὐτὸς δὲ καὶ τὸ μὴ ἀντιστρέφον συνελογίσατο. ἀλλὰ μὴν ὅτε τοῦτόν φησιν ἀπήλασεν ἡ βουλή, τότε καὶ προδότην ἀπεφήνατο. ἀλλ' οὐ πάντως ὁ τοιοῦτος καὶ προδότης. οὐ γὰρ ἀντιστρέφει. προδότης μὲν γὰρ καὶ ὁ ἀπελαυνόμενος. οὐ μὴν πᾶς ὁ ἀπελαυνόμενος διὰ προδοσίαν. ἔστι γὰρ καὶ δι' ἄλλην αἰτίαν ἀπελαθῆναι. καὶ ὡς ἐπὶ τοῦ ζισαριστέως. ὀρεῖ γάρ, ὡς οὐκ οἷόν τινα ἐκ τῆς εἰκόνος αἰσθέσθαι σου τὴν προσοδίαν. δι' ἀνάγκην δέ. οἷον, οὐκ εἶχε ἄλλως αὐτοῖς διαλεχθῆναι φυλαττόντων δεσμοφυλάκων. ἔτι δὲ ὡς εἴπομεν καὶ ἀπὸ μέθης. οἷον ὅταν λέγων, ὑπὸ μέθης προαχθῆναι τἀληθὲς εἰπεῖν καὶ ἐξαγορεῦσαι τὰ ἀπόρρητα, ὡς ἐπὶ τοῦ ὀμόσαντος ἐν συμποσίῳ τυραννήσειν. λέγοντος γὰρ αὐτοῦ πιθανὴν ἀπολογίαν ὅτι οὐκ ἂν ὤμνυον εἰ τυραννεῖν ἐβουλόμην, ἐκβάλλει ταύτην ὁ κατήγορος λέγων, ὑπὸ μέθης αὐτὸν ἐξειπεῖν. καὶ ὅτι τῆς ἀληθείας ἔλεγχός ἐστιν οἶνος. καὶ ἀπὸ τύχης δέ ἐστιν ἐκβαλεῖν τὴν πιθανὴν ἀπολογίαν. ὅταν λέγωμεν θεῶν προνοίᾳ γενέσθαι τὸ συμβεβηκός. καὶ ἐκ θεῶν προαχθῆναι εἰπεῖν τι ἢ πρᾶξαι, ὅπερ ἂν ἡ ὑπόθεσις ἔχῃ, καὶ ὅτι ἡ τύχη τῆς πόλεως ἀγαθὴ οὖσα καὶ βουλομένη τὰ κεκρυμμένα φῆναι, ἐπήρεσε ποιῆσαι τοὺς πολεμίους τὴν εἰκόνα σου στῆσαι. ὡς ἂν ταύτῃ κατάφωρος γενόμενος, μὴ εἰς πέρας ἀγάγοις τὸ ἔργον καὶ τὴν κατὰ τῆς πόλεως ἐπιχείρησιν. καὶ ἐπιχειρήματα τινὰ ἐρεῖς καὶ παραδείγματα ἀπὸ τούτων, ἀφ' ὧν καὶ ἄκοντες πράττουσι καθ' ἑαυτῶν. ἐρεῖς δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἀγνοίας. ὡς οἱ ἐπιθυμοῦντές τινος, ὅλην τὴν γνώμην πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν ἐξάγοντες ἀγνοοῦντες τὰ βλαβερά. τοῦτο λέγων εἰς τὰ τῆς μεταθέσεως τῆς αἰτίας ἀνατρέχει. ἐπί τι γὰρ ἕτερον πειρᾶται στρέφειν τὸ σημεῖον. ὥσπερ ὁ καλλωπιζόμενος. ἐρεῖ γοῦν, ὅτι καὶ Λακεδαιμόνιοι καλλωπίζονται ἐν πολέμῳ προσδοκωμένου αὐτοῖς θανάτου.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Η ἀνὰ πρόθεσις, περιττεύει. οὕτω γοῦν κέκληται, παρὰ τὸ στρέφειν τὸ σημεῖον εἰς τὸ ἐναντίον. ἃ γοῦν ὁ κατήγορος ποιεῖ τὰ σημεῖα τοῦ ἐγκλήματος δι' ὧν ὑπεύθυνον τὸν φεύγοντα τῷ ἐγκλήματι καθίστησι, ταῦτα ἐν τῇ πιθανῇ ἀπολογίᾳ ὁ φεύγων ἀναστρέφει τοῦ μὴ πεποιηκέναι τὸ ἐγκαλούμενον σημεῖον τιθέμενος. οἷον ἐν συμποσίῳ τις ὤμοσε τυραννήσειν. καὶ κρίνεται ὡς ἐπιθέμενος τυραννίδι. συνιστὰς γοῦν ὅτι οὐχ ὡς διανοούμενος τυραννεῖν, ἀλλὰ παιδιᾷ χρώμενος, ἰσχυρίζεται ὅτι εἴπερ ἐβουλόμην ἀληθῶς τυραννεῖν, οὐκ ἂν πρὸς τοὺς συμπότας τοῦτο ἐξέφηνα. οὐ γοῦν ὠφεληθῆναί τι ἔμελλον ἐκ τούτου, ἀλλὰ μᾶλλον βλαβῆναι. ζητητέον δὲ τί διαφέρει τῆς μεταθέσεως. καὶ τοῦτο γοῦν κἀκεῖνο πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. λέγομεν οὖν, ὅτι ἡ μὲν μετάθεσις τὸ παρὰ τοῦ κατηγόρου ἐπιφερόμενον μετατίθησιν ἐπὶ τὸ ἀνεύθυνον. ἡ δὲ πιθανὴ ἀπολογία, τὸ ἐναντίον τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους κατασκευάζει. τοῦ τε κατηγόρου τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους κατασκευάζοντος, ὅτι ὅπου ἐδάκρυες τυραννεῖν ἤθελες, καὶ σημεῖα ποιουμένου τυραννίδος τὰ δάκρυα, ὁ φεύγων σημεῖα ποιεῖται τοῦ μὴ ἐθέλειν τυραννεῖν. ἐρεῖ γοῦν καὶ μὴν εἰ ἤθελον τυραννεῖν, οὐκ ἂν ἐδάκρυον, ἵνα ὕποπτος γένωμαι. οὐχ ὅτι καὶ τῶν ἄλλων οὐκ ἐχόντων τὸ πιθανόν, ἀλλ' ὅτι

μάλιστα

μάλιστα ἐν ταύτῃ δεῖ αὐτὸ περιττεύειν. ὅθεν καὶ πιθανὴ ἀπολογία καλεῖται. ὅτι ἐκ τῶν εἰκότων προαγόμενον τὸ κεφάλαιον, πιθανότητος πολλῆς μετέχει. οὐ γὰρ εἰκὸς τὸν τυραννεῖν ἐπιθυμοῦντα ἐκφαίνειν διὰ τῶν δακρύων τὸ βούλημα. ἀκολούθως δὲ ἡ τάξις τῶν κεφαλαίων μετὰ τὴν μετάθεσιν ἡ πιθανὴ ἀπολογία. δεῖ γοῦν πρῶτον τὴν αἰτίαν εἰπεῖν. εἶθ' οὕτως ἀναστρέψαι καὶ δεῖξαι ἐναντίον ὂν τῷ ἐγκλήματι τὸ σημεῖον. ἐζήτησε δὲ ὁ τεχνικὸς εἰ τῶν ἐμπιπτόντων ἀεὶ τὸ κεφάλαιον. καὶ δαιμονίᾳ τινὶ πρὸς τοῦτο μεθόδῳ κέχρηται. εἰδὼς γοῦν ὡς οὐκ ἀεὶ δυνατὸν ἐμπεσεῖν τὴν πιθανὴν ἀπολογίαν ὅ ἐστι τὴν ἀναστροφὴν τὴν εἰς τὸ ἐναντίον. τότε δὲ οὐ δυνατὸν ὅταν τὸ σημεῖον ἀκόλουθον εἴη τῷ ἐγκλήματι καὶ ἀναγκαῖον καὶ σύμφωνον. οἷον, σκηπτοῦ καταλαβόντος τὴν Περικλέους οἰκίαν, εὑρέθησαν ἔνδον δισχίλιαι πανοπλίαι καὶ κρίνεται τυραννίδος ἐπιθέσεως. ἐνταῦθα γοῦν ἐπειδὴ ἀναγκαῖον τῷ θέλοντι τυραννεῖν τὸ ἔχειν ὅπλα. καὶ τῷ φονεύειν βουλομένῳ τὸ ξιφήρη εἶναι, οὐ δύναται λέγειν. καὶ μὴν εἰ ἤθελον τυραννεῖν οὐκ ἂν παρασκευαζόμην ὅπλα. ἑωρακὼς οὖν τοῦτο ὁ τεχνικός, ὡς ἀδύνατον ἐν τοῖς τοιούτοις ζητήμασιν εὑρεθῆναι τὸ κεφάλαιον, ἐσκόπησεν ἀλλ' ὅτι κεφάλαιον ἐν τοῖς ζητήμασιν, ὃ τὴν τάξιν ἀναπληροῖ τῆς πιθανῆς ἀπολογίας τὸ καλούμενον μὴ ἀντιστρέφον. δῆλον δὲ τὸ λεγόμενον. οὐ γὰρ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἀφ' ὁμοίου συνιστάμενον, ἀλλ' ἐξ ἑνός. οἷον, ὁ τυραννεῖν βουλόμενος ὅπλα παρασκευάζεται. οὐ μὴν ὁ πᾶς ὅπλα κεκτημένος, ἐπὶ τυραννίδι προσποιεῖται. ἀλλ' ἔτι καὶ δι' ἄλλην αἰτίαν ὅπλα παρασκευάζεσθαι, ὥστε ἐν χρείᾳ δοῦναι τῇ πόλει, φυλάξαι τὴν χώραν, ὁπλίσαι τοὺς ἀνόπλους, ἵνα πλείους ὦσιν οἱ ὁπλῖται. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ μὴ ἀντιστρέφον καλεῖται τὸ κεφάλαιον. ὅτι ἐξ ἑνὸς συνίσταται μέρους, καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν, οὐ μὴν ἀντιστρέφει τὸ ἕτερον. ὅπου δὲ ἀνακόλουθον τὸ σημεῖον καὶ οὐκ ἀναγκαῖον τῷ ἐγκλήματι, ἡ πιθανὴ ἀπολογία εὑρίσκεται. οἷον ἀνακόλουθον τῷ τυραννεῖν ἐπιθυμοῦντι τὸ δακρύειν. οὐ γὰρ πρὸς τὸν σκοπὸν τὰ δάκρυα συμβάλλεται. ἰστέον δὲ ὡς γίνεται ἡ πιθανὴ ἀπολογία καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἀνευθύνου ἀντεισαγωγῆς ἐνίοτε. οἷον ἐψηφίσατο ὁ δῆμος τῷ φεύγοντι πένητι κάθοδον, ἀντειπὼν ὁ πλούσιος ἡττήθη. κατιὼν ὁ πένης καὶ κρίνεται ὁ πλούσιος φόνου. ἐν ταύτῃ τῇ ἀντεισαγωγῇ τοῦ ἀνευθύνου χρήσεται ὁ πλούσιος. ὅτι εἴπερ ἐβουλόμην ἀποκτεῖναι τὸν πένητα, αὐτὸς μὲν σιωπὴν ἦγον, ἕτερον δὲ ἀντειπεῖν ἔπειθον. Ἐν τοῖς τοιούτοις τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους.

Η προσθήκη καλῶς οὐ γοῦν ἀεὶ ὁριστικῶς ἐξετασθήσεται ὡς ἐπὶ τοῦ καλλωπιζομένου μειρακίου. ἀλλὰ γνωστέον, ὡς ὅταν τὸ σημεῖον διαβεβλημένον τυγχάνῃ καὶ βαρῇ τὸν κρινόμενον, τότε ὁρικῶς ἐξετασθήσεται. τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστιν. ὅτι οὐ μόνῳ τῷ σημείῳ ἀποδεικνύναι τὸ ἔγκλημα διώκων ἀρκεσθήσεται. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ σημεῖον καθ' ἑαυτὸ ὡς ἔγκλημα ὁριεῖται ὁ κατήγορος. τὸ δὲ ἔστιν ὅτε, προσέθηκεν ἀσφαλῶς. διὰ τὸ μὴ πάντα ὁμοίως τὰ σημεῖα ἰσχύειν. ἀλλ' ὅταν βαρῇ τὸν κρινόμενον, τότε ὡς ὁριστικὴν ἐπὶ τῶν τοιούτων τὴν κατασκευὴν ποιησόμεθα, ὥσπερ ἔφαμεν ἐπὶ τοῦ μειρακίου. ἐν τούτῳ γὰρ ὁ κατήγορος πολλὴν ἔχων τῶν σημείων τὴν ἰσχύν, οὐ μόνον εἶναι σημεῖα τοῦ πορνεύεσθαι λέγει, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ὁριεῖται πορνεύειν εἶναι τὸ καλλωπίζεσθαι νέον ὄντα καὶ τὰ γυναικῶν ἐπιτηδεύοντα. ἀκριβῶς οὖν τὸ βιαίως προσέθηκεν. οὐ γὰρ ὄντος τούτου τὸ καλλωπίζεσθαι τὸ πορνεύειν ἐπιδεῖξαι πρόκειται. ἀλλ' ἐκ περιουσίας καὶ ὑπερβολῆς ὡς ἔφαμεν παραλαμβάνεται. ὅτι οὔπω καλλωπίζεται καὶ πεπόρνευται. διὸ καὶ βιαίως εἶπεν. φύσει γὰρ μέρος ἀδικήματος καὶ ὑπαίτιον τὸ γινόμενον. οὐκ αὐτὸ δὲ καθ' αὑτὸ ἔγκλημα. ἢ γὰρ ἂν ὅρος ἦν, οὐκ ἔτι στοχασμός. τοιοῦτο καὶ τὸ τοῦ Παυσανίου τοῦ μηδικὴν

ἐσθῆτα φοροῦντος καὶ κειρομένου μηδισμοῦ, σημεῖον καὶ ἡ ἐσθής· ὑπαίτιον, τὸ ἔγκλημα καθ' ἑαυτό. τινὲς δὲ ἀπαιτηθέντες ἐνόμισαν ἐρικὸν τὸ ζήτημα. ἰστέον δὲ ὅτι τὸ μὴ ἀντίστροφον τούτων, διαλεκτικὸν θεώρημά ἐστι· καὶ τάξιν πληροῖ πιθανῆς ἀπολογίας παρὰ τοῖς ῥήτορσιν· καλεῖ δὲ αὐτὸ ὁ ἀριστοτέλης παρεπόμενον. ἔστι δὲ τοιοῦτον· ὅτ' ἂν ταῖς προτάσεσι καὶ κατασκευαῖς ἡ ἀντιστροφὴ μὴ συμφωνῇ· οἷον ἄνθρωπος ζῶον. ἀλλὰ νῦν καὶ ἵππος ζῶον· ταῦτα ἀκόλουθα· ἡ δὲ ἀναστροφὴ οὐκ ἔτι συμφωνεῖ. ἔστι δὲ ἡ ἀναστροφή. οὐκοῦν καὶ ὁ ἄνθρωπος ἵππος· καὶ πάλιν ἀλεκτρυὼν δίπουν· ἄνθρωπος δίπουν· ἀλεκτρυὼν ἄρα ἄνθρωπος· τί δὲ διαφέρει παρά τε διαλεκτικοῖς τὸ ἀντίστροφον καὶ παρὰ τοῖς ῥήτορσι ζητητέον. ἔστι μὲν οὖν παρὰ διαλεκτικοῖς τεκμήριον ἀληθές. ἓν πρὸς ἓν συγκείμενον πάντως· καὶ ἀντιστρέφειν. τὸ δὲ παρὰ τοῖς ῥήτορσιν οὐκ ἀληθείας, ἀλλὰ πιθανότητος ἐχόμενον. οὔτε γὰρ ἀντιστρέφει. εἰ γάλα ἔχει, τέτοκεν· τὸ δὲ παρὰ τοῖς ῥήτορσι σημεῖόν ἐστιν· εὕρηται χιλίας πανοπλίας ἔχων πολίτης καὶ κρίνεται τυραννίδος ἐπιθέσεως. πιθανὸν μὲν καὶ εἰκός, οὐ μὴν πάντως καὶ ἀληθὲς τὸ λεγόμενον. ἀναγκαῖον μὲν γὰρ τὸ τυραννεῖν βουλομένῳ τὰ ὅπλα παρασκευάζεται· οὐ μὴν πάντως ὁ τὰ ὅπλα παρασκευασάμενος, τυραννίδι ἐπιτεθήσεται. δυνατὸν γὰρ καὶ ἄλλου τινὸς χάριν ὅπλα παρασκευάζεσθαι, τοῦ ἐπιδοῦναι καιροῦ συμβεβηκότος τῇ πόλει, τοῦ φυλάξαι τὴν χώραν· καὶ ὅσα τοιαῦτα ἕτερα. Καὶ εὑρεῖ δῆλα δὴ ὅσα καὶ ἐν τῇ μεταθέσει τῆς αἰτίας. Οἷον, ἢ μεγαλοπρεπέστερος φανῆναι βουλόμενος ἢ τὴν ἀπὸ φύσεως ἀμορφίαν τῷ ἐπιθέτῳ κάλλει καλύψαι προαιρούμενος, καὶ τῷ καλλωπισμῷ. ταῦτα γὰρ τοῦ χρώματός ἐστι. μὴ νομίσωμεν δὲ παλιλλογεῖν ἢ ἀδολεσχεῖν τὸν τεχνογράφον. μάλιστα μὲν γὰρ ἐκεῖνο φυλακτέον, ὅτι τοῖς ἰσχυροτάτοις ἀεὶ δεῖ χρῆσθαι τὸν ῥήτορα· ἄλλως τε κἂν ἐπικρατέστερον τὸν ἀντίδικον θεασώμεθα, ὥσπερ ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ μειρακίου, ἐναλλάξαι δεῖ τοῦ λόγου τὰ σχήματα ποικίλαις καὶ εὐμεταχειρίστοις χρωμένους ταῖς ἀφορμαῖς, ὥσπερ ὁ δημοσθένης εἴωθε ποιεῖν, καινίζων ἀεὶ τὸν λόγον, τοῖς τῆς ἀπαγγελίας σχήμασιν.

Η κοινὴ ποιότης, οἱ ἐπίλογοί εἰσι καὶ αἱ δευτερολογίαι. γίνονται δὲ ἐν παντὶ ζητήματι, οὐκ ἐν στοχασμῷ μόνον. ἀπὸ μὲν τῶν κατηγόρων τοπικῶς μετὰ τὰς ἀποδείξεις κατατρεχόντων τοῦ ἐγκλήματος· οἷον κατὰ τυράννου ἢ πόρνου, ἢ ὅτι ἂν ᾖ τὸ ἔγκλημα· καὶ ἐπανακεφαλαιουμένων γε ἕκαστα τῶν ἐπικαίρων· ὡς ὁ δημοσθένης. οἷον συλλογίσασθαι δὴ βούλομαι τὰ κατηγορημένα. ἀπέδειξα μηδὲν ἀληθὲς ἀπαγγελκότα, καὶ τὰ ἑξῆς. ἀπὸ δὲ τῶν φευγόντων, ἀνακεφαλαιουμένων μὲν ὁμοίως τοῖς ἄλλοις. οὐχ ὁμοίως δὲ χρωμένων. ἀλλ' ἐλεεινολογουμένων τε καὶ πάθη κινούντων· ἐνταῦθα καὶ παραγωγαὶ χρήσιμοι τῶν παίδων καὶ γυναικῶν καὶ φίλων, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἃ ὁ κατήγορος ἀναιρήσει δηλαδὴ τῷ συμφέροντι. κοινὰ δὲ ἀμφοῖν τὰ τελικὰ λεγόμενα κεφάλαια ἐνταῦθα· τὸ νόμιμον· τὸ δίκαιον· τὸ συμφέρον· τὸ δυνατὸν τὸ ἔνδοξον· ὅλως τε οἱ ἐπίλογοι λαμβάνονται μὲν ἀφ' ὧν περ καὶ τὰ προοίμια καὶ ἰσχύουσί γε τὰ αὐτά. πάθους γὰρ ψυχῆς ἕνεκα εἰσάγεται ἄμφω. οἷον, φόβου, ἢ ὀργῆς, ἢ ἐλέου, ἢ φθόνου, ἤ τινος τοιούτου· διαφέρει δὲ ἀλλήλων τῷ τὰ μὲν προοίμια παρασκευάζειν πρὸς τὸ δέξασθαι ἢ ἀποθέσθαι τόδε τι πάθος τῆς ψυχῆς· τοὺς δὲ ἐπιλόγους, ἢ αὔξειν ἢ μειοῦν διὰ τῶν κεφαλαίων· τό τε ἤδη τελέως ἐξαίρειν. καὶ ἔτι ἐν τούτῳ διαφέρουσιν οἱ ἐπίλογοι καὶ τὰ προοίμια, τῷ τοὺς ἐπιλόγους λελύσθαί τε ἤδη καὶ κατὰ τὸν ῥυθμόν, καὶ ἐπὶ πλεῖον ἕκαστον προάγεσθαι τῶν εὑρισκομένων. ἀλλὰ μὴ διὰ βραχέων, ὡς ἐν τοῖς προοιμίοις· ἀκριβέστερον δὲ ἐν τῷ περὶ προοιμίου λελέξεται ταῦτα.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ·

ΣΥΡΙΑΝΟΥ· Κατεχρήσατο εἰπὼν δευτερολογίαι. ἡ γὰρ δευτερολογία λέγεται, ὅτ' ἂν τις ἐπὶ ἤδη λεγομένῳ λόγῳ ἕτερον ἐπιφέρῃ λόγον. ὁ δὲ δευτερολογίαν ἐκάλεσε τὴν τῶν αὐτῶν ἀνακεφαλαίωσιν καθ' ἕνα λόγον παρέχουσαν. ὠνόμασται δὲ κοινὴ ποιότης, διότι κοινόν ἐστιν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τὸ κεφάλαιον· ἑκατέρου τῶν ἀγωνιζομένων τὴν οἰκείαν ποιότητα πρὸς τῷ πέρατι τοῦ λόγου συνιστῶντος· καὶ τῶν πλατέως δι' ὅλου τοῦ λόγου κατασκευασθέντων ὡς καλῶν ἢ δικαίων· ἢ συμφερόντων σύντομον ὑπόμνησιν ποιουμένου· διαιρεῖται δὲ ἡ κοινὴ ποιότητος εἴς τε πραγματικὸν καὶ παθητικόν· καὶ αὖθις τὸ μὲν πραγματικόν, διὰ δύο τούτων ἐργασόμεθα τόπων, ἐπανόδου καὶ ἀνακεφαλαιώσεως· ἢ γὰρ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τὸ τέλος τῶν προειρημένων πραγμάτων ἁπάντων ποιούμεθα τὴν ὑπόμνησιν καὶ καλεῖται ἀνακεφαλαίωσις. ἢ ἀπὸ τῶν τελευταίων ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἐπάνιμεν, καλοῦντες αὐτὸ ἐπάνοδον· παράδειγμα τοῦ μὲν προτέρου δημοσθένης ἐν τῷ παραπρεσβείας. ἐν οἷς φησι· συλλογίσασθαι δὴ βούλομαι τὰ κατηγορημένα ἐξ ἀρχῆς. ἐπέδειξα οὐδὲν ἀληθὲς ἀπηγγελκότα, ἀλλὰ φενακίσαντα ὑμᾶς, ἕως· οὐκοῦν ταῦτα ὑπεσχόμην ἐν ἀρχῇ ταῦτα ὑπέδειξα. τῆς δὲ ἐπανόδου παράδειγμα περὶ τοῦ πώλου ἐραστοῦ δεξιῶν πλάτων ἡμῖν ἐν φαίδρῳ παρέχεται λέγων· φυγὰς δὴ γίνεται ἐκ τούτων, καὶ ἀπεστερηκὼς ὑπ' ἀνάγκης ὁ πρὶν ἐραστής, ὀστράκου μεταπεσόντος, ἵεται φυγῇ μεταβαλών. ὁ δὲ ἀναγκάζεται διώκειν ἀνόητος ὢν ἀγανακτῶν καὶ ἐπιθειάζων· ἠγνοηκὼς τὸ ἅπαν ἐξ ἀρχῆς, ὅτι οὐκ ἄρα ποτὲ ἔδει ἐρῶντι καὶ ὑπ' ἀνάγκης κατεχομένῳ χαρίζεσθαι ἀνοήτως· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον μὴ ἐρῶντι καὶ νοῦν ἔχοντι. εἰ δὲ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι ἐκδοῦναι αὐτὸν ἀπίστῳ· δυσκόλῳ. φθονερῷ. βλαβερῷ μὲν πρὸς οὐσίαν· βλαβερῷ δὲ πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἕξιν· πολὺ δὲ βλαβερωτάτῳ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς παίδευσιν. τὸ μὲν οὖν πραγματικὸν οὕτως μεταχειρισόμεθα. συντομωτέραν ὑπόμνησιν τῶν πλατέως εἰρημένων ἐν τῷ λόγῳ ποιούμενοι. τὸ δὲ παθητικόν, ἀπὸ μὲν τοῦ κατηγόρου διὰ καταδρομῆς πληρωθήσεται πρὸς ὀργὴν κινοῦντος τοὺς δικαστάς· ἀπὸ δὲ τοῦ φεύγοντος δι' ἐλεεινολογιῶν προαχθήσεται. ἔνθα δὴ καὶ παραγωγαὶ γυναικῶν τε καὶ παίδων χρήσιμοι καὶ φίλων· πολλοὶ γοῦν ἡττώμενοι ταῖς δικαιολογίαις, τοσοῦτον ἐν τῇ τοῦ ἐλέου διεξόδῳ κεκινήκασι πάθος τοῖς ἀκροωμένοις, ὡς τὴν νικῶσαν ἀπενέγκασθαι· καὶ τούτου μαρτύριον ὑπερίδης ἐν τῷ ὑπὲρ φρύνης τῆς ἑταίρας λόγῳ ἐλεεινολογίας τε πλήθει· καὶ τῇ περιέξει τῆς αἰσθήσεως, διασώσας ἐκ τῆς εὐθείου κατηγορίας τὴν ἄνθρωπον. ἐπὶ δὲ τῷ παθητικῷ τοῖς τελικοῖς ἄμφω χρήσονται κεφαλαίοις, νομίμῳ, δικαίῳ, δυνατῷ, συμφέροντι, ἐνδόξῳ· καὶ καθ' ὅλου ὥσπερ ἑρμογένης φησὶ λαμβάνονται μὲν οἱ ἐπίλογοι, ὅθεν καὶ τὰ προοίμια, καὶ ἰσχύουσί γε τὰ αὐτά· πάθους γὰρ ψυχῆς ἄμφω κινητικά, εὐνοίας, μίσους, φόβου, ὀργῆς, ἐλέου, φθόνου, ἤ τινος τοιούτου. διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων τῇ τε τάξει καὶ τῇ ἐννοίᾳ καὶ τῇ φράσει. τὰ μὲν γὰρ τὴν πρώτην τοῦ λόγου κατέχει τάξιν, καὶ συστρεμματικωτέραις χρώμενα ταῖς ἐννοίαις, τοῖς τε σχοινοτενέσι καλουμένοις χαίρουσι τῶν κώλων, καὶ τοῖς βεβηκόσι τῶν ῥυθμῶν· οἱ δὲ ἐπίλογοι τῷ τε λόγῳ παντὶ ἐπάγονται ὡς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, καὶ τὰς ἐννοίας ἐφ' ὅσον ἂν ἐθέλωσι πλατύνοντες, τοῖς ἀσυνδέτοις καὶ κομματικωτέροις χαίρουσι τῶν κώλων, καὶ τοῖς λελυμένοις τῶν ῥυθμῶν.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ· Ἐνταῦθα περὶ ὅλων τῶν ἐπιλόγων ὁ τεχνικὸς διαλαμβάνει καὶ φησὶν ὡς τὰ τελικὰ κεφάλαια τῶν ἐπιλόγων εἰσίν, ἅπερ οὕτως ὠνόμασται, ἐπειδὴ ἕκαστον αὐτῶν τέλος ἐπιτεθῆναι δύναται τῷ λόγῳ. ὅθεν οὐδὲ ἀναγκαίως ἐν πᾶσιν ἐμπίπτει. ἰστέον δέ, ὅτι ταῦτα οὐδὲ κεφά-

λαιά τινὲς ἀξιοῦσι καλεῖν ἀλλ' ἐνθυμήματα, ἐκ τῆς δημοσθενικῆς δεινότητος καὶ περιουσίας ἐφευρημένα. ἄλλοι δέ φασιν ὡς κεφάλαιά εἰσιν οὐκ ἐνθυμήματα. οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς τοῦ ῥήτορός ἐστι δυνάμεως προαγόμενα, ἀλλ' ἀναγκαίως παραλαμβανόμενα ἐν τοῖς ἐπιλόγοις ἀπὸ πάντων καὶ τεχνικῆς ἐχόμενα ἀπαραιτήτου ἀκριβείας. οἱ δὲ ἐπίλογοι μὲν τοῦ λόγου τυγχάνουσιν· ὡς γοῦν πολλάκις ἀκηκόαμεν ὁ λόγος ἀπαρχῆς διῄρηται, προοιμίῳ, προκαταστάσει, παρεκβάσει, ἐπιλόγοις. οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ οὗτοι, καὶ ὡς κεφάλαιον τῆς ὅλης λαμβάνονται στάσεως. καὶ δεῖ οὕτω νοῆσαι τὸ ἡ κοινὴ ποιότης ἡ ἐν τοῖς ἐπιλόγοις συμβαίνουσα γίνεσθαι, ὁ κοινός ἐστι τόπος. μετὰ γὰρ τὸ ἀγωνίσασθαι καὶ δεῖξαι ὑπεύθυνον τῷ ἐγκλήματι τὸν κατηγορούμενον, τότε καὶ τὸν κοινὸν τόπον παραληψόμεθα καταφορὰν ἐμπαροιοῦντες τῶν λόγων οὐ τὸν κατηγορούμενον δὲ μόνον ὑποβάλλομεν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ πάντας ὅσοις τὰ ὅμοια δέδρασται καθολικῶς κατασκευάζοντες τὴν καταδρομήν· ὥσπερ καὶ Δημοσθένης· τούτου γοῦν ἀρχόμενος τοῦ κεφαλαίου καθολικῶς ἐπεχείρησεν οὕτως εἰπών· πονηρὸν ὦ θεοὶ πονηρὸν ὁ συκοφάντης καὶ τὰ ἑξῆς. μετὰ δὲ τὴν κοινὴν ποιότητα, διαιρήσομεν τὰ λοιπὰ τῶν ἐπιλόγων εἰς δύο, εἴς τε πράγματα καὶ πάθη. καὶ τὰ μὲν πράγματα ἔχει τὴν ἀνακεφαλαίωσιν· ἥν τινα ληψόμεθα οὐχ ὡς ἔτυχεν οὐδὲ πάντων ὁμοῦ τῶν ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ἀλλὰ τῶν ἐπικαίρων καὶ ἐξ ὧν ἰσχύομεν· ὥσπερ ὁ Δημοσθένης πανταχοῦ. ἐν μὲν τῷ κατὰ Ἀριστοκράτους ἐπειδὴ τῷ νομίμῳ ἴσχυεν, ἐξ αὐτοῦ μάλιστα τὴν ἀνακεφαλαίωσιν ἐποιήσατο. ἐν δὲ τῷ περὶ τοῦ στεφάνου, ἀπὸ τοῦ δικαίου· τούτῳ γὰρ ἔρρωτο. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἀγῶσιν ἀνάγκη πολλάκις καὶ οἷς οὐ λίαν ἰσχυριζόμεθα εἰς τὸν λόγον παραλαμβάνειν· ἵνα μή τι τούτων παροραθὲν, εἶτα τὴν διάνοιαν τῶν δικαζόντων καταλαβὸν, ὕποπτον τὸν λόγον ἐργάσηται καὶ διὰ τοῦτο ἧττον ἰσχυρόν. ἐν δὲ τοῖς ἐπιλόγοις ἐπειδὴ τῶν πραγμάτων ἐστὶν ἀνακεφαλαίωσις, οὐ δεῖ τῶν ἀσθενεστέρων μεμνῆσθαι. οὕτω μὲν οὖν ὁ κατήγορος ἀνακεφαλαιώσεται. χρήσεται μέντοι καὶ ὁ φεύγων πρὸς τὸ λυσιτελοῦν αὐτῷ, τὸ κεφάλαιον ἐργαζόμενος. πρὸς τοῦτο ὁ κατήγορος οὐκ ἀπορήσει λέγων. δίδωσι γὰρ αὐτῷ εἰς τὴν ἐκβολὴν τοῦ ἐλέου τὰ τελικὰ κεφάλαια ἡ τέχνη. καὶ τούτων παραδείγματα παρὰ τῷ Δημοσθένει. ἐν γοῦν τῷ κατὰ Μειδίου μέλλοντος ἐκείνου τοὺς παῖδας ἀναβιβάζειν καὶ παριστάνειν τοῖς δικασταῖς, ὁ Δημοσθένης ἀντέταξε τοὺς νόμους τοῖς παισὶν εἰπών· ὅταν δ' οὗτος κλαύσηται καὶ τοὺς παῖδας παράξῃ, ἐμὲ νομίζετε τοὺς νόμους ἔχοντα παρεστάναι τῷ βήματι. τῷ δὲ δικαίῳ οὕτως· οὐδεὶς ἄξιος ἐλέους τυχεῖν τῶν μηδένα ἐλεούντων. τῷ δὲ ἐνδόξῳ οὕτως· ὡς ἐν τῷ παραπρεσβείας εἰσῆξεν ἡ Θεσπιίαν ἐν ᾗ περιίηκε λογιζομένους τοὺς Ἕλληνας, Φιλοκράτην, Αἰσχίνην, καὶ ἑαυτόν. τί μὲν Αἰσχίνης καὶ Φιλοκράτης ἐπρέσβευσαν, τί δὲ Δημοσθένης, καὶ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τούτοις κρίνουσαν. καὶ δι' ἁπάντων ἁπλῶς δείκνυσιν, ὅτι δόξαν φέρει τῇ πόλει, τὸ καταψηφίσασθαι τῶν πρέσβεων. τῷ δὲ συμφέροντι οὕτως ἐξέβαλεν εἰπών, ὅτι εἰ τούτου καταψηφίσεσθε, οὐδεὶς ἕτερος προδώσει τὴν πόλιν. ἀλλ' οὐδὲ Φίλιππος ἀνέξεται τοῦ λοιποῦ χρήματα δοῦναι, ἐφ' οἷς, συνοίδεν οὐδὲν ὠφελούμενος. καὶ φοβήσει δὲ ὁ ῥήτωρ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅτι σωθεὶς πράξει τὰ χαλεπώτερα. γίνεται δὲ καὶ δι' αὐτῶν τούτων πολλάκις ἡ τοῦ ἐλέου διαγωγή. δίκαιον τοὺς ἀτυχοῦντας οἰκτείρειν. καὶ ἐν τῷ κατὰ Ἀριστοκράτους φησίν· ὅτι νόμος φιλάνθρωπος ὢν, οὐκ ἐπιτίθεται τοῖς ἀτυχήμασι τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ μετρίως καθ' ὅσον τε τὰς συμφορὰς αὐτοῖς ἐπικουφίζειν, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὁμοίως εὕροι ἂν τὰ ἐπιχειρήματα.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ· Καινοπρεπῶς αὐτὸ εἶπεν· οὐ γοῦν ἡ ποιότης οἱ

ἐπίλογοί εἰσιν, ἀλλ' ἡ ποιότης τῶν ἐπιλόγων ἐστὶ τὸ περιεχόμενον τοῦτον εἶπεν ἀντὶ τοῦ περιέχοντος. ἔδειξε δὲ ὡς τοῦτο τὸ μόριον οὐκ ἔστι κεφάλαιον. εἶπε γὰρ οἱ ἐπίλογοί εἰσιν, αὐτὴν δὲ τὴν ποιότητα ἐπίλογον ἐκάλεσεν ἴσως διὰ τὴν αὔξησιν. κοινὴ δὲ τὴν μὴ τῶν ὡρισμένων καὶ κυρίων προσώπων οἷον Ἀλκιβιάδου, Περικλέους, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τοῦ κοινοῦ τόπου, ἀορίστως αὐξόντων ἡμῶν τὸ προκείμενον, κατὰ τυράννου παντὸς, ἢ ἀνδροφόνου, ἢ ὃ τὸ πρόβλημα βούλεται. ἐκτίθεται δὲ ἐν αὐτῇ τινὰ μὲν ἴδια τοῦ κατηγόρου, τινὰ δὲ τοῦ φεύγοντος, τινὰ δὲ ἀμφοῖν. διαιροῦνται δὲ οἱ ἐπίλογοι διχῆ. τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστι πρακτικὸν, τὸ δὲ παθητικόν. πρακτικὸν μὲν, τὸ ἐν ταῖς ἀνακεφαλαιώσεσι. παθητικὸν δὲ, τὸ ἐν ταῖς ἐλεεινολογίαις. τὸ μὲν οὖν πρακτικὸν τῶν ἐπιλόγων, κοινὸν ἀμφοτέρων. ὁ μὲν γοῦν εἰς ὀργὴν ἐκκαλεῖται ὁ δὲ πειρᾶται τῆς ὀργῆς παραλῦσαι τοὺς δικαστὰς διά τε τῶν πράξεων ὁμοίως ἢ τῶν βεβιωμένων. τὸ δὲ πρὸς ἔλεον, παθητικόν ἐστι τοῦ φεύγοντος. ἄλλοι δὲ οὕτω· τὸ πρακτικόν φησι διαιρεῖται εἰς τὰς ἀνακεφαλαιώσεις καὶ δευτερολογίας καὶ καταδρομάς. τὸ δὲ παθητικὸν, εἰς οἴκτους, καὶ γυναίων καὶ παίδων παραγωγὰς, καὶ ἐλέου ἐκβολήν. ταῖς μὲν οὖν ἀνακεφαλαιώσεσιν ἀμφότεροι χρῶνται ὑπομιμνήσκοντες τῶν ἐπικαίρων· οὐ πάντων ἀδιακρίτως, ἀλλὰ τῶν ἰσχυροτέρων. ταῖς δὲ ἐλεεινολογίαις ὁ φεύγων. Καὶ αἱ δευτερολογίαι. Δοκεῖ παράδοξον τὸ λεγόμενον. εἶδος γὰρ ὑποθέσεώς ἐστιν ὁ τοιοῦτος λόγος. ὥσπερ ὁ κατὰ Ἀνδροτίωνος καὶ ὁ πρὸς Λεπτίνην. ἀλλὰ λέγομεν ὅτι τὴν ἀνακεφαλαίωσιν οὕτως ὠνόμασε, παρὰ τὸ τὰ αὐτὰ λέγειν δεύτερον. Γίνονται δὲ ἐν παντὶ ζητήματι. Καλῶς προέλαβε τὸ ἀντιπίπτον· κοινὸν γὰρ τοῦτο τὸ μόριον, λέγω δὲ οἱ ἐπίλογοι πάσης στάσεως. πρῶτον μὲν οὖν εἶπεν, τί ἐστι κοινὴ ποιότης, ὅτι ἐπίλογοι. δεύτερον, ὅτι κοινόν ἐστι πασῶν τῶν στάσεων, τρίτον. πῶς ἄν τις αὐτὸ μεθοδεύσειεν ὑποτίθεται. ἰστέον οὖν ὡς δευτερολογίαν εἶπεν οὐ κυρίως. δευτερολογίαν γὰρ καλοῦσιν οἱ παλαιοὶ τοὺς δευτέρους λόγους, ἑτέρων προσειπόντων τὰς πρωτολογίας. ἴσως ἐπειδὴ καὶ δευτερολογίαι λόγοι εἰσὶν ἐπιλογικώτεροι. Ὑπὸ μὲν τῶν κατηγόρων, τοπικῶς. Τοπικῶς λέγει κατὰ κοινὸν τόπον καταφορὰν ποιουμένων τῶν λεγόντων καὶ καταδρομῇ κεχρημένων πρὸς τὸ ὑποκείμενον εἴτε κατὰ τυράννου εἴτε κατὰ ἀνδροφόνου, ἢ ὅπερ ἂν ᾖ τὸ προκείμενον. ἐπειδὴ μετὰ τὰς ἀποδείξεις καὶ τοὺς ἀγῶνας, οὐ μόνον ἐν στοχασμῷ διαιρῶν πᾶσαν τῆς κοινῆς ποιότητος τὴν διδασκαλίαν ἐκτίθεται, χρήσονται τοίνυν ὡς ἔφημεν ταῖς ἀνακεφαλαιώσεσιν ἀμφότεροι ὑπομιμνήσκοντες τῶν ἐπικαίρων οὐ πάντων ἀδιακρίτως. μάλιστα γοῦν τοῦ ἐπιστήμονος ἔργον τὸ τοῖς ἰσχυροτέροις ἐμμεῖναι. ὥσπερ ὁ ῥήτωρ ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου. τοῦ μὲν νομίμου ἐπίτηδες ἐπιλαθόμενος σαθρότερον γὰρ ἦν αὐτῷ. τῷ δὲ δικαίῳ διὰ παντὸς τοῦ λόγου χρησάμενος καὶ συνεχῶς ὑπομιμνήσκων τοὺς δικάζοντας. οὐ μὴν τὸν αὐτὸν τρόπον ἀμφότεροι ἀνακεφαλαιώσονται. ἀλλ' ὁ μὲν κατήγορος αὐξήσει καὶ τοπικῶς καταδραμεῖται μετὰ τὰς ἀποδείξεις, εἰκότως. ἀκόλουθον γὰρ καὶ τεχνικὸν μετὰ τὰς ἀποδείξεις κατατρέχειν, ὅτε καιρὸν ἔχουσιν αἱ διαβολαί. τὸ μὲν γοῦν πρὸ τῶν ἐλέγχων καὶ τῶν ἀποδείξεων κατατρέχειν, ψιλὴν εἴποι τις εἶναι διαβολήν. τὸ δὲ μετὰ τοὺς ἐλέγχους διαβαλεῖν, πιστὸν εἶναι δοκεῖ καὶ εὔλογον, καὶ τὸν δικαστὴν πρὸς ὀργὴν ἐκκαλούμενον. καταδραμεῖται δὲ οὐ μόνον Ἀλκιβιάδου φεύγοντος, ἢ Θεμιστοκλέους, ἢ ὅπερ ἂν ᾖ τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ κοινὸς πρὸς τὸ ἔγκλημα, ἢ κατὰ τυράννου παντὸς, ἢ κατὰ προδότου, ἢ εἴ τι ἂν ᾖ τὸ ὑποκείμενον. ὁ μὲν οὖν κατήγορος οὕτως ἀνακεφαλαιώσεται, ὁ δὲ φεύγων ὑπομιμνήσκει μὲν καὶ αὐτὸς τῶν ἐπικαίρων, ὡς προείρηται. ὑφειμένῳ δὲ τῷ ἤθει τὸν λόγον ποιήσε-

ται τὸν τόνον ἐκβαλὼν καὶ ἐλεεινολογισάμενος καὶ πρὸς οἶκτον τὸν δικαστὴν ἐκκαλούμενον. ἐνταῦθά φησι καὶ παίδων παραγωγαὶ χρήσιμοι καὶ τὰ τῶν γυναικῶν δάκρυα. καὶ ὅλως ὅσα πρὸς ἐλεεινολογίαν ἐπιτήδεια. χηρεῖαι γυναικῶν καὶ παίδων ὀρφανίαι καὶ ἀνακατυπώσεις. ταῦτα γὰρ ἱκανὰ τὴν γνώμην ἐκκαλέσαι καὶ φιλανθρωπότερον κατασκευάσαι τὸν ἀκροατήν. οὐ μὴν περιόψεται ταῦτα τὰ ἰσχυρὰ τοῦ φεύγοντος ὁ κατήγορος, ἀλλ' ἐκβαλεῖν πειράσεται τοῖς τελικοῖς κεφαλαίοις χρώμενος. κοινὰ μέν τοι πάλιν ἀμφοῖν τὰ τελικὰ κεφάλαια. καὶ τῷ μὲν νομίμῳ χρήσεται ἐκβαλὼν τὸν ἔλεον ὁ κατήγορος. ὅτ' ἂν τοὺς νόμους ἀντιτάττῃ πρὸς τὰ τοῦ φεύγοντος δάκρυα. ὡς ἐν τῷ κατὰ Μειδίου Δημοσθένης. ἀλλ' ὅτ' ἄν φησι ἔχων τὰ παιδία κλαίῃ, τότε ὑμεῖς τοὺς νόμους ἔχοντά με πλησίον ἡγεῖσθε παρεστάναι. τῷ δὲ δικαίῳ, ὅτ' ἂν μὴ ἄξιον εἶναι λέγῃ τὸν οὕτω πονηρὸν φιλανθρωπίας, καὶ οὐ δίκαιον ἐλεεῖν τοῦτον ἢ τοὺς τούτου παῖδας. ὃς ἀνηλεῶς οὕτω διετέθη περὶ τοὺς ἄλλους. ὡς πάλιν ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Μειδίου. καὶ τίς ἂν ταῦτα ἐλεήσειε δικαίως ὁρῶν τὰ τούτου οὐκ ἐλεηθέντα. τῷ δὲ συμφέροντι, ὅτ' ἂν συμφέρουσαν τοῦ φεύγοντος τὴν τιμωρίαν ἐπιδείξωμεν. ὅτ' ἂν ἔχωμεν λέγειν ὅτι συμφέρει τῇ πόλει ἢ τῷ δικάζοντι καταψηφίσασθαι τοῦ κρινομένου ἐξ ἀμφοτέρων κατασκευάζοντες. τίνα μέν ἐστιν δεινὰ ἀφεθέντος τούτου, καὶ οἷα τολμήσει διασωθείς. τοὐναντίον δὲ πόσα ἀγαθὰ κολασθέντος αὐτοῦ. ὅτι παράδειγμα καὶ τοῖς ἄλλοις πρὸς σωφροσύνην ἔσται ἡ τούτου τιμωρία. τοὺς γὰρ ἄλλους φήσει κωλύσει καὶ ἐπισχήσει τοῦ πονηρεύεσθαι. μὴ ἁλόντος δὲ αὐτοῦ, τοὐναντίον συμβήσεται. πλείους μὲν οἱ πονηροί. τὰ δὲ δικαστήρια μάταια, τῶν νόμων ἄκυρα. τῷ δὲ ἐνδόξῳ πάλιν ἐπ' ἀμφότερα, ὅτι ἀγαθὴν δόξαν περιποιήσει τῇ πόλει τιμωρηθείς. τὴν δὲ ἐναντίαν, ἐὰν ἀποψηφίσησθε, ἕξομεν ὁμοίως παρὰ τῷ ῥήτορι τὴν χρῆσιν. καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς τίς ἔσται περὶ ὑμῶν ὁ λόγος εἰ τοῦτον ἀφήσητε, καὶ ἑξῆς. τῷ δὲ πρέποντι, ὅτι πρέπει τοῦ τηλικαῦτα τετολμηκότος καταψηφίσασθαι. δόξαν γὰρ φέρει τὸ πονηρίαν μισεῖν. καὶ ἀπὸ τοῦ ὁμοίου συστήσομεν. ὅτι καὶ ἄλλοι ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἐγκλήματι τιμωρίαν ἔδοσαν. κοινὸς γὰρ πάντων κεφαλαίων ὁ παραδειγματικὸς τόπος. ἤδη δέ ποτε καὶ νομοθέτας ἢ τοὺς ἄλλους λαμπροὺς γεγονότας ἀντιτίθησι τῷ φεύγοντι. ὥσπερ ὁ Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος ἀντιτίθησι Σόλωνα τὸν νομοθέτην, καὶ Θεμιστοκλέα τὸν στρατηγόν, καὶ Ἀριστείδην τὸν δίκαιον πρὸς τὴν τοῦ ἐλέου ἐκβολήν. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ φεύγων χρήσεται τοῖς τελικοῖς κεφαλαίοις ὡς προειρήκαμεν. οἷον ὅτι καὶ οἱ νόμοι βούλονται φιλανθρώπους εἶναι τοὺς δικάζοντας, καὶ ἀποψηφίσασθαι. οὕτω γὰρ μᾶλλον εὔκλειαν καρπώσονται. δίκαιον δὲ καὶ τοὺς ἀτυχοῦντας οἰκτείρειν. καὶ ἐν τῷ κατὰ Ἀριστοκράτους οὐκ ἐπέθετο τοῖς ἀτυχήμασιν, ἀλλ' ἀπεκούφισεν εἰς ὅσον εἶχε καλῶς τὰς συμφοράς. οὐκ ἐν τῇ βουλήσει δὲ μόνον ἐξεταστέον τὴν γνώμην τοῦ φεύγοντος, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἐπιλόγοις ὁ κατήγορος ἐξετάζει. καὶ τὴν ἑαυτοῦ συνιστάς, μεθ' ἧς ἐπὶ τὴν κατηγορίαν ἀπήντηκε, τὴν διαβολὴν προαναιρῶν τοῦ φεύγοντος. ἐκεῖνος μὲν γὰρ δῆλον ὅτι διαβαλὼν ἐρεῖ, ὅτι δι' ἔχθραν καὶ ἐπιβουλεύων, ὁ δέ, ὅτι οὐ δι' ἔχθραν ἢ μῖσος οὐδὲ λελυπημένος, ἀλλ' οὐδὲ ὁρῶν ἀδικουμένην τὴν πόλιν, ὡς Δημοσθένης. τίνος ἕνεκεν αὐτοῦ μηδὲν ἀδικοῦντος, κατηγορεῖν ἂν προειλόμην. Ὅλως δὲ οἱ ἐπίλογοι λαμβάνονται μὲν ἀφ' ὧν περ καὶ τὰ προοίμια. Ὁ τεχνικὸς τὴν κοινωνίαν αὐτῶν ἐπιστησάμενος, ὀξέως ἐπάγει τὰς διαφορὰς δύο ταύτας ὁριζόμενος. μίαν μὲν τῷ τρόπῳ, ἑτέραν δὲ τῇ λέξει. τὸ μὲν γὰρ πάθος παρασκευάζει φησί, τὸ δὲ αὔξει. καὶ τὸ μὲν συστροφὴν ἔχει τῆς λέξεως. τὸ δὲ λελυμένην ἔχει τὴν φράσιν. καὶ τὸ μὲν προοίμιον

πάθος κινεῖ, αὔξει δὲ ὁ ἐπίλογος. καὶ ὁ μὲν κατήγορος ἐμποιεῖν σπουδάζει τὸ πάθος, ὁ δὲ φεύγων καταστέλλειν. ὡς Δημοσθένης. Αἰσχίνου γὰρ διαβάλλοντος ὡς δεινοῦ, εὐθὺς ὁ ῥήτωρ ἐκ προοιμίων καταστέλλει τὴν διαβολὴν διὰ τῆς εὐχῆς θεραπεύων τὸ πάθος καὶ ἐκβάλλειν ἐπειγόμενος. οὐκοῦν ὁ μὲν κατήγορος καὶ εὐθὺς ἀπὸ προοιμίων ἀρξάμενος, εἰσάξει τὸ πάθος, καὶ τοῖς κεφαλαίοις ἀγωνιζόμενος, κἂν τοῖς ἐπιλόγοις ἐπὶ τὰς αὐξήσεις τρεπόμενος. ὁ δὲ φεύγων, ὁρῶν κἂν τοῖς προοιμίοις εἰσαχθέν, κἂν τοῖς ἐπιλόγοις αὐξηθὲν τὸ πάθος, οὐκ εὐθὺς ἐξαίρειν ἐπιχειρήσει. βίαιον γὰρ πρὸς τὰ ἰσχυρὰ προχείρως ἐνίστασθαι. ἀλλ' ὅσον μειοῦται καὶ καταστέλλεται διὰ τῶν προοιμίων ἀρκεσθήσεται. ἔπειτα δὲ διὰ τῶν προαποδείξεων ἰσχύσας ἐπὶ τελευταίοις κἂν τοῖς ἐπιλόγοις τέλεον ἀναιρεῖν πειράσεται. οὕτω καὶ Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος ἐπὶ τοῦ δευτέρου προοιμίου εἰσάγει λέγων. ἐβουλόμην μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι καὶ τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων. ταῦτα δὲ παροξύνας καὶ τοῖς ἀγῶσι διαβαλὼν τὴν Δημοσθένους πολιτείαν. αὔξει λοιπὸν ἐν τοῖς ἐπιλόγοις τὰς Ἀθηναίων συμφορὰς καὶ τὴν ἅλωσιν ἐκφράζων. ὁρᾷς ἔφη ἁλισκομένην τὴν πόλιν καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ τὸ πάθος ἐκτραγῳδεῖ. καὶ τὰ ἄλλα τοῖς Ἕλλησι δυστυχήματα ἐκ τῆς Δημοσθένους πολιτείας συμβεβηκέναι λέγει. καὶ ὅλως κατὰ προδότου καὶ δύσνου κοινὸν τόπον ἐργαζόμενος. καὶ ὁ μὲν Αἰσχίνης οὕτως. ὁ δὲ Δημοσθένης εὐθὺς ἐν ἀρχῇ καταστέλλει ὁρῶν φλεγμαίνουσαν τῶν δικαστῶν τὴν ὀργήν. πρῶτον μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις ὅσην εὔνοιαν ἔχων διατελῶ τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν. καὶ τὴν ἑαυτοῦ συστήσας προαίρεσιν ἐν τῷ προοιμίῳ, ἐν τοῖς ἐπιλόγοις καθάπαξ ἀναιρεῖ τὴν ὀργήν, καὶ τοὐναντίον εἰς εὔνοιαν μεταβάλλει. καὶ τοσοῦτον ἴσχυσεν, ὥστε καὶ ἐκόμπασε περὶ τὴν ἑαυτοῦ πολιτείαν. λέγει γὰρ εἰ οἷος ἐγὼ παρ' ὑμῖν, εἷς ἐν ἑκάστῃ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἀνὴρ ἐγένετο, μᾶλλον δὲ εἰ ἕνα ἄνδρα Ἀρκαδία καὶ ἕνα Θετταλία ταὐτὰ φρονοῦντα ἔσχεν ἐμοί, οὐδεὶς οὔτε τῶν ἔξω Πυλῶν Ἑλλήνων οὔτε τῶν ἄλλων τοῖς παροῦσιν ἐχρήσατο κακοῖς. δῆλον δὲ ὡς ὁ μὲν ἐπίλογος ἀπολελυμένον ἔχει τὸν ῥυθμόν, διὰ τὸ προκεκοπωμένους τοὺς δικαστὰς δεῖσθαι ἀνέσεώς τινος καὶ μαλακίας λόγων. τὸ δὲ προοίμιον τοὐναντίον. ὅ, τε γὰρ ῥυθμὸς συνεστραμμένος καὶ ἡ σύνθεσις τῆς λέξεως σύντομος. τινές φασιν οὐκ ὀρθῶς ὡρίσθαι τοὺς ἐπιλόγους δευτερολογίαν. ὁ μὲν γὰρ ἐπίλογος ἐστὶ λόγος ἐπὶ ταῖς ἀποδείξεσι ταῖς εἰρημέναις ἐπιλεγόμενος. ἐν δὲ ταῖς δευτερολογίαις εὑρίσκεται καὶ ἄλλα κεφάλαια καὶ ἐπιχειρήματα. γίνεται δὲ ἐν παντί. ἐπειδὴ πάντων ἐστὶ τῶν λόγων ἡ κοινὴ ποιότης οὐ μόνον τῶν στοχαστικῶν, εἰκότως ἐν τῷ στοχασμῷ πᾶσαν αὐτοῦ ποιεῖται τὴν διδασκαλίαν, ἵνα κἂν ταῖς λοιπαῖς μὴ ἀγνοῶμεν. προὐτέθειτο γὰρ ἡμῖν ἄνω τὰ τοῦ στοχασμοῦ κεφάλαια, καὶ εἰς τὰς ἄλλας στάσεις συντελεῖν. ἐπίλογος δέ ἐστι, λόγος ἐπὶ προειρημέναις ἀποδείξεσιν ἐπιλεγόμενος, ἀθροισμὸν πραγμάτων καὶ ἠθῶν καὶ παθῶν περιέχων, ἢ ἐπάνοδος εἰρημένων, ἢ λόγος ἐπιρρωννύων τὰ εἰρημένα. κατὰ δὲ Μινουκιανόν, λόγος δείνωσιν ἢ μείωσιν ἔχων τῶν πεπραγμένων, ἢ λόγος γνῶσιν ἔχων τῶν πεπραγμένων, ἐν ᾧ καὶ ἡ καλουμένη διατύπωσις καὶ διασκευὴ πάθος κινοῦσα, καὶ πρὸς ἐνάργειαν τῶν πεπραγμένων ἐξέτασιν τὸν δικαστὴν ἄγουσα. ἔχουσι δὲ οἱ ἐπίλογοι καὶ παρακλήσεις καὶ ἀνακεφαλαιώσεις καὶ ἐπιδιηγήσεις. ἔργον δὲ ἐπιλόγου κατὰ Πλάτωνα ἐν Φαίδρῳ. ἐν κεφαλαίῳ λέγοντα ὑπομνῆσαι ἐπὶ τελευτῇ τοὺς ἀκούοντας. δεύτερον, τὸ ἐπαινεῖν ἢ ψέγειν. τρίτον, ἀναμιμνήσκει τὰ εἰρημένα. εἰσφέρονται δὲ ἀπὸ μὲν τῶν κατηγόρων τραγικῶς, μετὰ τὰς ἀποδείξεις κατατρεχόντων. ἀπὸ δὲ τῶν φευγόντων, ἀνακεφαλαιουμένων μὲν ὁμοίως, οὐχ ὁμοίως δὲ χρωμένων, ἀλλ' ἐλεεινολογουμένων καὶ πάθη κινούντων. ὀρθῶς δὲ μαθὼν ὁ Πλάτων τὴν τῶν ἐλέων καὶ

παθῶν διήγησιν, δι' ἣν ὁ Ὀνόμαρχος ἐδήλωσεν ἐν τῇ ἀπολογίᾳ, τὰ ἐλεεινὰ εἰπὼν Ἰασῶ τὰ δράματα, ἔδοξε μέν τι ἐκ τοῦ προφανοῦς χρήσασθαι αὐτοῖς, παραιτεῖσθαι δὲ, διὰ τὸ μὴ πρέπειν ἀνδρὶ φιλοσόφῳ ἐπὶ τοσοῦτον ἀρετῆς ἥκοντι, δι' ἐλέου καὶ οἴκτου πορίζεσθαι τὴν σωτηρίαν. σχεδὸν δὲ τῷ λόγῳ παρήγαγε, θαυμαστῇ καὶ σφόδρα ῥητορικῇ μεθόδῳ χρησάμενος· δι' ἧς καὶ τὸ ἀξίωμα ἐξῆρε τὸ ἑαυτοῦ· καὶ τὴν ἐκ τοῦ πράγματος περιγινομένην ὠφέλειαν οὐ παρῃτήσατο ἑκατέρῳ τὸ ἴδιον ἀπονείμας. φιλοσοφίᾳ μὲν τὸ σεμνὸν, ῥητορικῇ δὲ, τὸ τῆς ἐπιστήμης οἰκεῖον. ὡς ἐγανακτήσαντα γάρ τινα τῶν δικαζόντων ὑποθέμενος διὰ τί ὑπερηφανίᾳ κατ' αὐτῶν χρώμενος τὴν ἐκ τοῦ ἐλέου παρῃτήσατο κρίσιν εἰπών. τάχα ἄν τις ὑμῶν ἀγανακτήσειεν εἰ μὴ μετὰ παίδων καὶ γυναικὸς καὶ πολλῶν δακρύων ἱκετεύω, ἐγὼ δὲ οὐδὲν τούτων ποιῶ. ἀλλ' εἰσί μοι φησὶ καὶ υἱεῖς, ἀλλ' οὐ συμφέρει πρὸς δόξαν οὔτε ἐμοὶ οὔτε τῇ πόλει τοιαῦτα παθεῖν. οὐ γὰρ δεῖ τὸν ἐν ἀξιώματι ἐλεεινολογεῖσθαι. ὡς οὖν ταῦτα εἰπὼν, κατὰ ἀπόκρισιν ὥσπερ ἐξ ἀνάγκης ὑπέβαλε τὰ εἰς ἔλεον κινοῦντα τοὺς δικάζοντας εἰπών· τάχα ἄν τις ὑμῶν ἀγανακτήσειεν ἀναμνησθεὶς ἑαυτοῦ· εἰ ὁ μὲν καὶ ἐλάττω τούτου τοῦ ἀγῶνος ἐδεήθη τε καὶ ἱκέτευε τοὺς δικαστὰς μετὰ πολλῶν δακρύων· παιδία τε αὑτοῦ ἀναβιβασάμενος ἵνα ὅτι μάλιστα ἐλεηθείη καὶ ἄλλους φίλους καὶ οἰκείους. ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄρα τούτων ποιήσω, καὶ ταῦτα κινδυνεύων ὡς ἂν δόξαιμι τὸν ἔσχατον κίνδυνον, καὶ τὰ ἑξῆς. εἶτα ἐπήγαγε τὸ ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τῇ μεθόδῳ· τί δὴ οὖν οὐδὲν τούτων ποιήσω; οὐκ αὐθαδιαζόμενος, ὅθεν οὐδαμῶς ἀτιμάζων, καὶ τὰ λοιπά. καὶ τοῦ μὲν φεύγοντος τὸ ἐλεεινολογεῖσθαι ἴδιον· τὸν δὲ κατήγορον δεῖ ταῦτα ἐκβάλλειν· πολλάκις γὰρ ὁ ἔλεος τῆς κατηγορίας τὸ σφοδρὸν ἐκλύει· καὶ ὅτι τοῦτο μεγίστην ἔχει δύναμιν, ἐντεῦθεν γνοίημεν· ὁ γὰρ Καλλίξενος οὐκ ἄλλῳ τινὶ ἔπεισεν Ἀθηναίους καταψηφίσασθαι τῶν στρατηγῶν θάνατον· ἢ τὸ τοὺς οἰκείους τῶν τετελευτηκότων μελανειμονοῦντας εἰσάγειν καὶ δακρύοντας καὶ ἱκετηρίας ἔχοντας· οὕτω γὰρ ἰσχυρόν ἐστι τοῦτο τὸ κεφάλαιον, ὥστε καὶ τῆς αἰτίας προδήλου οὔσης δι' ἣν οὐκ ἀνείλοντο τὰ σώματα, ὅμως οὐκ ἐφείσαντο καταψηφίσασθαι τῶν στρατηγῶν. οὕτω λαμπρὰν καὶ μεγίστην ναυμαχίαν νενικηκότων· δεῖ οὖν καὶ τῆς ἐκβολῆς ἰσχυρᾶς τῷ κατηγόρῳ. τί οὖν ποιήσεις; ἀντιτάξεις ταῖς ἐλεεινολογίαις τὰ τελικὰ κεφάλαια. ἔστι δὲ κοινὴ τῶν δύο προσώπων ἡ κοινὴ ποιότης. εἰδέναι μέντοι δεῖ, ὡς συμβαίνει πολλάκις ἐπιλείπειν τὸν ἐπίλογον· ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ προοίμιον καὶ τὴν διήγησιν. ὡς ἐν τοῖς ἀποδείξεσι μόνον εἶναι τὸ ζήτημα· προνοητέον δὲ ἐν τοῖς ἐπιλόγοις· ὅπως ἐὰν μὲν κατηγορῶμεν δυσμενῆ τῷ φεύγοντι τὸν ἀκροατήν· ἐὰν δὲ ἀπολογώμεθα εὔνουν ἑαυτοῖς τὸν δικαστὴν καταστήσωμεν· φησὶ δὲ Ἀριστοτέλης τέσσαρα εἶναι μέρη τοῦ ἐπιλόγου· πρῶτον μὲν τὸ εἰς πάθος ἄγειν τὸν ἀκροατήν· ἔπειτα τὸ ποιῆσαι τοῖς μὲν ἐναντίοις ἀλλοτρίως ἔχειν, αὐτοῖς δὲ οἰκείως, καὶ τὸ αὔξειν καὶ ταπεινοῦν· καὶ τελευταῖον τὸ ἀναμιμνήσκειν· πολλάκις δὲ οὐ πᾶσι χρηστέον ἀλλ' ἐνίοις. διάφοροι τοίνυν αἱ τῶν ἀνακεφαλαιώσεων μέθοδοι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις· καὶ γὰρ ἡ ἀπὸ τοῦ πλάσματος κέχρηνται, ὡς Ὑπερίδης· βουλόμενος γὰρ τὰ λεχθέντα ἀνακεφαλαιώσασθαι, ἐν πλάσματι εἰσήγαγεν. ἢ ἀπὸ τῆς αἰτίας ὡς παρὰ τῷ Πλάτωνι ἐν Φαίδρῳ ἐπὶ ταῖς προκειμέναις αἰτίαις, δι' ἃς εὐλόγως τῶν εἰρημένων ὑπομιμνήσκει. ἢ ἀπὸ τῆς ἐπαγγελίας, ὡς πρότερον ἐπαγγειλάμενοι ἐν κεφαλαίῳ τὰ ἐπαγγελθέντα πληροῦν ἐθέλομεν ὡς ἔχομεν ἐν τῷ Παραπρεσβείας· συλλογίσασθαι δὴ βούλομαι τὰ κατηγορημένα ἐξ ἀρχῆς, ἵν' ὅσα ὑπεσχόμην ἀρξάμενος τοῦ λόγου, δείξω πεποιηκώς. ἢ ἀπὸ τῆς πρὸς ἑτέρους ἀντεξετάσεως, ὡς ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ Δημοσθένης· πρὸς ἑτέρους γὰρ ἀντεξετάζων πρεσβευτὰς, ἀναγκαίαν τῆς

ἀνακεφαλαιώσεως τὴν εἰσαγωγὴν ἐποιήσατο, ὡς ἤδη εἰρήκαμεν. ἢ κατ' ἐρώτησιν ἣν καὶ δαιμονίαν ὁ ῥήτωρ παρέσχετο ἐν τῷ ὑπὲρ τοῦ στεφάνου· βουληθεὶς γὰρ πάντα ἐν κεφαλαίῳ διεξελθεῖν τὰ ἑαυτοῦ ἐγκώμια. ἐπειδὴ ἐπαχθὲς ἦν τοῦτο τοῖς ἀκούουσι, τὴν τῆς ἐρωτήσεως ἐξεῦρε μέθοδον, καθ' ἣν πομπικῶς ἅμα καὶ μετ' ἐργασίας ἄνευ τοῦ ἐπαχθὲς ἔμελλε τὴν ἑαυτοῦ προσοῦσαν ἀρετὴν διεξιέναι καὶ κατὰ Αἰσχίνην λέγων φαίνεσθαι. ὡς ἐρωτῶντα γὰρ πεποίηκε τὸν Αἰσχίνην εἰσάγων οὕτως. εἶτα μ' ἐρωτᾷς ἀντὶ ποίας ἀρετῆς ἀξιῶ τιμᾶσθαι, ἐγὼ δέ σοι λέγω. ὅτι τῶν πολιτευομένων παρὰ τοῖς Ἕλλησι διαφθαρέντων ἀρξαμένων ἀπὸ σοῦ πρώτου, πρότερον μὲν ὑπὸ Φιλίππου· νῦν δ' ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, ἐμὲ οὔτε καιρὸς οὔτε τ' ἄλλο τι οὐκ ἔπεισεν. ἔστι καὶ ἀπὸ συγχωρήσεως ἐπὶ τῷ κατὰ διορισμὸν σχήματι. ὅτ' ἂν τοῦ ἀντιδίκου εἰς ἕτερον μεθιστάντος, περὶ μὲν τούτου μὴ ἀκριβολογώμεθα, αὐτοὶ δὲ ὁριζώμεθα ἐφ' οἷς τὴν κατηγορίαν ποιούμεθα, ὡς ἐν τῷ κατ' Αἰσχίνου Δημοσθένης· Αἰσχίνου γὰρ ἄγοντος ἐπὶ Χάρητα τὴν αἰτίαν τῶν ἐγκλημάτων ὡς στρατηγὸν, περὶ μὲν τούτου οὐδὲν ἔφη διϊσχυρίζεσθαι, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα λελυθότως ἀπολογεῖται ὑπὲρ Χάρητος, ὡς πάντα ὑπὲρ τῆς πόλεως πράξαντος· ὡρίσατο δὲ ἐφ' οἷς Αἰσχίνου κατηγορεῖ εἰπών· ἐγὼ γὰρ οὐδὲν Αἰσχίνην αἰτιῶμαι τούτων τῶν ἐν τῷ πολέμῳ πραχθέντων, τούτων γάρ εἰσιν οἱ στρατηγοὶ ὑπεύθυνοι· οὐδ' ὑπὲρ τοῦ ποιήσασθαι τὴν πόλιν εἰρήνην, ἀλλ' ἄχρι τούτου πάντα ἀφίημι. εἶτα διορισμός· τί οὖν λέγω καὶ πόθεν ἄρχομαι κατηγορεῖν καὶ τὰ ἑξῆς. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι μέθοδοι ἀνακεφαλαιώσεων, ἃς παραφυλάττειν χρὴ ὁρῶντας τὴν μεταχείρησιν καθ' ἣν ἑκάστη εἰσῆκται, καὶ τὰς μὲν ἐπικαίρους τῶν μεταχειρήσεων δηλοῦντας, τὰς δὲ ἁπλῶς εἰσηγμένας παραιτεῖσθαι. χρηστέον δὲ τῇ ἀνακεφαλαιώσει ὅτ' ἂν πολλὰ τὰ εἰρημένα ᾖ, ὥστε μεμνῆσθαι τοὺς ἀκούοντας. ὅτ' ἂν δὲ ὀλίγα ᾖ, παραλείπομεν. εὑρήσομεν δὲ διαφόρως τοὺς παλαιοὺς τὴν ἀνακεφαλαίωσιν ποιησαμένους· πολλοὶ μὲν οὖν ἐπὶ τέλους ἐχρήσαντο αὐτῇ, ὡς ἐν τῷ κατὰ Ἀριστοκράτους καὶ ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους ὁ Δημοσθένης· πολλοὶ δὲ καὶ ἐν τῷ μέσῳ, ὡς ἐν τῷ Παραπρεσβείας. ἐχρήσαντο δὲ αὐτῇ καὶ μεταξὺ τῶν προηγουμένων καὶ ἀναγκαίων πίστεων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ἀνακεφαλαιώσεως τρόπος, ἐπὶ ἑνὶ κεφαλαίῳ γενόμενος. ταύτῃ δὲ διαφέρουσι αἱ ἀνακεφαλαιώσεις ἀλλήλων· ὅτι ἡ μὲν ἐπὶ τέλους τοῦ λόγου ἔκθεσιν ἔχει κεφαλαιώδη. ἡ δὲ μεταξὺ ἀνάμνησιν ἔχει τῶν ἀναγκαίων πίστεων. ἡ δὲ ἐπὶ ἑνὶ κεφαλαίῳ γινομένη· οὐκέτι κεφαλαίων ἀνάμνησιν ἔχει, ἀλλὰ λημμάτων, δι' ὧν ἀπεδείχθη τὸ προκείμενον κεφάλαιον. δεῖ δὲ ἀνακεφαλαιοῦσθαι τὰ ἰσχυρότερα, παραλιμπάνειν δὲ τὰ σαθρότερα, ὡς ἔφαμεν. καὶ τῶν ἐναντίων τὰ ἀναγκαιότερα ὁμοίως παραλείπειν. εὗρε δὲ καὶ ἄλλην Δημοσθένης καινοτέραν ἀνακεφαλαίωσιν· τοῖς πρέσβεσιν ἀντιτάξας τοὺς πρέσβεις, καὶ γράμματα γράμμασιν. ἐπειδὴ παρὰ τὰ γράμματά φησιν ἐπρέσβευσαν. οὗτοι δὲ οὐ παρὰ τὰ γράμματα. τότε δὲ δεῖ χρήσασθαι τῇ ἐργασίᾳ τοῦ κοινοῦ τόπου, ὅτ' ἂν ἡ τοῦ τιμήματος ἐξουσία περὶ τοῦ τί χρὴ παθεῖν ἀποτίσαι τοῖς δικάζουσι καταλίπηται. πολλάκις δὲ τὸ παθητικὸν παρήσομεν, ὅτ' ἂν μὴ ἔχῃ τὸ πρᾶγμα πάθος.

κοινὰ δὲ ἀμφοῖν τὰ τελικὰ λεγόμενα κεφάλαια. τελικὰ δὲ εἴρηται, ὅτι ἐπὶ τέλει τῶν λόγων τίθεται ὡς καὶ ἐν τῷ κοινῷ τόπῳ ἢ ὅτι ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν ἑαυτῷ τέλειον ἔχει, καὶ οὐχ ὥσπερ τὰ ἄλλα ἕτερον ἐξεταίρους κατασκευάζει, ὥσπερ ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις ἐκ τῶν σημείων, ἢ ὅτι τὰ ἄλλα πάντα κεφάλαια καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πάντα τὰ πράγματα εἰς ταῦτα συντείνει, ἢ γὰρ ὡς νόμιμόν τι, ἢ ὡς συμφέρον ἢ ὡς δίκαιον, ἢ ὡς ἔνδοξον ἢ ὥς τι τούτων προβαλλόμεθα. χρήσεται δὲ τούτοις, ὁ μὲν φεύγων, λέγων ὅτι συμφέρει ὑμῖν τὸ μὴ τοῖς συκο-

φαύλοις προσέχειν καὶ πείθεσθαι. οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ τὰ κοινὰ διαφθείροντες καὶ ὅτι εὔορκα παρέξεται, ἐὰν μὴ ἀδίκως ἐμοῦ καταψηφίσησθε. ὁ δὲ κατήγορος ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅταν ὁ φεύγων εἰσάγει παῖδας καὶ ἔλεον, πειρᾶσθαι ταῦτα ἄκυρα ποιεῖν τοῖς τελικοῖς κεφαλαίοις, ἀφ' ὧν περ καὶ τὰ προοίμια. δόξει ἀκαίρως ὁ τεχνικὸς ἐνταῦθα προοιμίων μεμνῆσθαι. ἀλλὰ φαμὲν, ὅτι περὶ ἐπιλόγων διαλεγόμενος· ἐπειδὴ πολλὴν εἶδεν συγγένειαν ἐπιλόγων καὶ προοιμίων, ἀπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν ἀμφότερα κατασκευάζεται, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ ἑκάτερα ἐπιγίνεται, ἀναγκαίως διὰ τοῦτο μέμνηται διαφορᾶς, χωρίσαι τῆς κοινωνίας βουλόμενος· ἀμφότερα γὰρ ἢ ἔλεον, ἢ φθόνον, ἢ πάθος κινεῖ. ἀμέλει Δημοσθένης ὀργὴν ἐν ἀρχῇ τοῦ προοιμίου κινεῖ ἐν τῷ κατὰ Μειδίου, κατηγορῶν ἀσέλγειαν Μειδίου. τοῦτο δὲ κἀν τοῖς ἐπιλόγοις ποιεῖ καταδρομὰς τραγικὰς ἐργαζόμενος. διάφορον δὲ αὐτῶν τὸ σχῆμα καὶ ἡ ἑρμηνεία τοῦ λόγου. τὰ μὲν γὰρ τοῦ προοιμίου σχήματα, μέτρια εἶναι δεῖ καὶ ἤπια καὶ ὡς ἄν τις εἴποι πιθανά. ἐπειδὴ τε ἐν ἀρχῇ νήφουσι μᾶλλον οἱ ἀκροαταὶ, καὶ οὔπω ἀνακεκίνηται αὐτῶν τὸ πάθος, ὁμοιοπαθεῖν δεῖ τοῖς ἀκούουσι καὶ ἠρέμα προβιάζειν τό, τε ἑαυτῶν καὶ τὸ τῶν ἀκροατῶν πάθος. ἔστι δὲ τοῦτο ἐὰν τοῖς τε σχήμασι μετρίοις καὶ ταῖς λέξεσι καὶ ταῖς συνθέσεσιν, ἔτι δὲ καὶ ταῖς ὑποκρίσεσιν μετρίαις χρώμεθα. ὁ δὲ ἐπίλογος τοὐναντίον κεκινῆσθαι τοῖς σχήμασιν ὀφείλει, καὶ πολλὰς μὲν ἐκβοήσεις ἔχειν, πολλοὺς δὲ σχετλιασμούς. καὶ τὰ μὲν προοίμια συστροφὴν ἔχει τῆς λέξεως, ὁ δὲ ἐπίλογος λελυμένην τὴν φράσιν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑλική τις ἐστὶ διαφορά. πολλὰ γὰρ τῶν ἐν τῷ προοιμίῳ λεχθέντων, οὐκ ἀνάγκη λέγειν ἐν τοῖς ἐπιλόγοις. οἷον ὑποπτεύεταί τις διὰ περιεργίαν ἢ διὰ πολυπραγμοσύνην εἰσερχόμενος τοὺς ἀγῶνας, λυθείσης τῆς ὑποψίας ἐν τῷ προοιμίῳ, οὐκ ἔτι ἀνάγκη ἐν τοῖς ἐπιλόγοις περὶ τούτου λέγειν, καὶ ἄλλαι τινές εἰσι προοιμίων ὗλαι, αἵ τινες ὅταν διαπεραιωθῶσιν ἐν τοῖς προοιμίοις, περιττὸν ποιοῦσιν ἐν τοῖς ἐπιλόγοις τὸν περὶ ἑαυτῶν λόγον. εἰσὶ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐπιλόγοις ὗλαι τινὲς, αἷς ἐν τοῖς προοιμίοις οὐ χρώμεθα. οἷον περὶ τῶν κεφαλαίων οὐκ ἔχει καλῶς τὰς ὑπολήψεις ἐν τοῖς προοιμίοις λαμβάνειν. ἑλκοποιήσομεν γὰρ τὸ προοίμιον. ἐν δὲ τοῖς ἐπιλόγοις, ἀνάγκη λαβεῖν τι αὐτῶν εἰς ἐπίρρωσιν. διαφέρει οὕτω, ὅτι τὸ μὲν, πάθος παρασκευάζει. ὁ δὲ ἐπίλογος, αὔξει. ὁ δὲ φεύγων πειράσεται ἐν μὲν τοῖς προοιμίοις μειῶσαι τὸ πάθος καὶ τὴν διαβολὴν, ἄτοπον γὰρ πάντῃ ἀναιρεῖν ἐξ ἀρχῆς πρὸ τῶν ἀποδείξεων. ἐν δὲ τοῖς ἐπιλόγοις μετὰ τὴν ἀπόδειξιν ἀναιρεῖν καὶ διαρρήδην ἐκβάλλειν ἐπιχειρήσει. Ἐν τῷ περὶ προοιμίου. σύγγραμμά ἐστιν Ἑρμογένους περὶ προοιμίου ὃ εὕρηται μὲν ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς, οὐ φέρεται δέ.

› Ἡ μὲν δὴ τοῦ τελείου τε καὶ ἁπλοῦ στοχασμοῦ διαίρεσις αὕτη ἐστίν. εἰσὶ δέ τινες
› καὶ ἀτελεῖς αὐτῶν στοχασμοὶ καὶ αὖ διπλοῖ, τέλειοι τε καὶ ἀτελεῖς, ἐν οἷς δι-
› πλῇ καὶ τῇ διαιρέσει χρώμεθα περὶ ὧν λεκτέον. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Χρὴ εἰδέναι ὡς οἱ λεγόμενοι κακοβίου στοχασμοὶ καὶ ἀχαριστίας καὶ κατασοφισμοῦ καὶ δημοκοπίας καὶ δήμου ἀπάτης καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, οὐ ποιοῦσιν ἕτερα εἴδη στοχασμῶν. οὐ γὰρ αἱ διάφοροι κρίσεις αἱ τοῖς προβλήμασι προκείμεναι τὰ εἴδη ποιοῦσιν. ἢ γὰρ ἂν ἄπειρα εὑρεθείη, ἀλλ' ὁ τῶν κεφαλαίων πλεονασμὸς, καὶ ἡ ἔλλειψις καὶ ἡ ἐναλλαγὴ τὴν διαφορὰν τῶν εἰδῶν ἐν ταῖς στάσεσιν ἀπεργάζεται. αὐτίκα ἐπ' ἐκείνων τῶν προβλημάτων μιᾶς οὔσης τῆς κρίσεως, διάφορα εὑρίσκεται τὰ εἴδη. οἷον μειράκιον ὡραῖον ἐν θεάτρῳ συνείπετο, καὶ κρίνεται κακοῦ βίου. μητρυιᾶς ἠράσθη ὁ πρόγονος καὶ παραχωρήσαντος αὐτῷ τοῦ πατρὸς, κρίνονται οἱ τρεῖς κακοῦ βίου. εἰ τοίνυν αἱ κρίσεις διάφορα εἴδη ἐποίουν στοχασμοῦ φέρε ἢ τινος ἄλλης στάσεως

ἴδια

ἔδει καὶ τὰς αὐτὰς κρίσεις μὴ διαφόρων στάσεων ἔχειν προβλήματα. ἐνταῦθα τοίνυν εἰ πᾶσι κακοῦ βίου πρόκειται, πάντα ἐχρῆν εἶναι στοχαστικά. νῦν δὲ, τὸ μὲν στοχαστικόν ἐστι, τὸ δὲ ἀντιληπτικὸν, τὸ δὲ συγγνωμονικόν. δυσχέρεια δὲ γίνεται πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν τῶν ζητημάτων ποίας εἰσὶ στάσεως. δι' αἰτίας δύο. πρώτην μὲν, τὸ τὴν αὐτὴν προσθήκην εἶναι τῆς κρίσεως ἐν διαφόροις προβλήμασιν ὡς καὶ ἀνωτέρω ἔφαμεν, ὑπὸ πλείονας ἀναγομένοις στάσεις. ἔπειτα τὸ ἄδηλον εἶναι πότερον ὡς κρινόμενόν τι παραλαμβάνομεν ἐν τοῖς ζητήμασιν ἢ ὡς τεκμήριον, οἷον Παυσανίας μηδικὴν στολὴν ἀμφιεννύμενος, κρίνεται μηδισμοῦ. κἀκεῖνο· νόμος τὸν τυραννοκτόνον δωρεὰν λαμβάνειν. μάγος ὑπέσχετο εἴσω τῶν πέντε ἡμερῶν ἀποκτενεῖν τὸν τύραννον, ἠνέχθη σκηπτὸς εἴσω πέντε ἡμερῶν κατὰ τοῦ τυράννου, καὶ ὁ μάγος ἀπαιτεῖ τὴν δωρεάν. ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα, εἰ μὲν ὡς τεκμήρια λαμβάνοιτο τοῦ κρινομένου, στοχαστικὴν ποιήσει τὴν στάσιν. τεκμήριον ἡμῶν ποιουμένων τοῦ μηδίζειν, τὸ φορεῖν μηδικὴν ἐσθῆτα. καὶ τοῦ τὸν μάγον ἀνῃρηκέναι τὸν τύραννον, τὸ εἴσω τῶν παρ' αὐτοῦ ὑποσχεθεισῶν πέντε ἡμερῶν ὑπὸ σκηπτοῦ ἀνῃρῆσθαι. εἰ δὲ ὡς κρινόμενα ταῦτα λαμβάνοιτο, ὁρικὴν ἀπεργάζεται τὴν στάσιν. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Πληρώσας τὸν περὶ τοῦ ἁπλοῦ τελείου στοχασμοῦ λόγον, εὐθὺ τὰ εἴδη λοιπὸν τοῦ στοχασμοῦ πορεύεται. διατί δὲ περὶ διαιρέσεως εἰπεῖν προθέμενος τῶν κεφαλαίων, νῦν καὶ περὶ τῶν εἰδῶν τοῦ στοχασμοῦ διαλέγεται. ἐπειδὴ πρὸς τὰ εἴδη καὶ ἡ διαίρεσις διάφορος γίνεται, διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη καὶ περὶ τῶν εἰδῶν τεχνολογῆσαι. ἐν οἷς διπλῇ καὶ τῇ διαιρέσει ἐν συντόμῳ τὴν τῶν ἁπλῶν στοχασμῶν πρὸς τοὺς διπλοῦς διαφορὰν ἡμῖν ἐδήλωσεν, ὅτι ἐν τούτοις διπλῆ καὶ ἡ διαίρεσις. δυοῖν ὄντοιν ἐξ ὧν τὸ πολιτικὸν ζήτημα πληροῦται προσώπου λέγω καὶ πράγματος, ἐὰν μὲν ἀμφότερα εὑρεθῇ ἐξέτασιν ἐπιδεχόμενα τέλειος οὗτος στοχασμὸς, καὶ πάντα ἕξει τὰ κεφάλαια. ὅταν δέ τι τῶν δύο ἐπιλίπῃ, καὶ τὰ κεφάλαια τοῦ μέρους ἐκείνου ἐκλείψει.

› Ἀτελὴς ἐκ μόνων πραγμάτων συνεστώς ἐστιν, ὅταν τὸ πρόσωπον μὴ ᾖ κρινό-
› μενον, ἑνὸς ὄντος τοῦ πράγματος οἷον θάπτων τις νεοσφαγὲς σῶμα ἐπ' ἐρημίας
› πεφώραται, καὶ φόνου φεύγει. οὗτος βούλησιν μὲν καὶ δύναμιν οὐκ ἔχει. τοῖς δὲ
› ἄλλοις διαιρεῖται πᾶσιν ὁμοίως τοῖς τελείοις. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἀπο-
ρήσει τις πῶς οἷόν τε κρίσιν ἐν δικαστηρίῳ γενέσθαι, προσώπου ἢ πράγματος ἐκλείποντος. φαμὲν οὖν. ὅτι τὸ μὲν πρόσωπον, πάντῃ ἐκλείπειν ἀδύνατον. τοῦ γὰρ δράσαντος μὴ εἰπόντος, κατά τινος ἐξοίσει τὴν ψῆφον ὁ δικαστής; ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ ἐκ τῶν προσώπων κρινόμενα κεφάλαια ἐκλείπει ὅταν ἀόριστον πρόσωπον πάντῃ ἐν στοχασμῷ παραλάβωμεν, διὰ τοῦτο ἀτελεῖς ἐκ προσώπων τοὺς τοιούτους καλοῦμεν στοχασμούς. πάλιν τὸ πρᾶγμα διχῶς οἱ τεχνογράφοι καλοῦσι. τὸ τεκμήριον καὶ τὸ κρινόμενον. τὸ τεκμήριον οὖν ἐκλείπει πολλάκις, τὸ δὲ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα οὐδέποτε. διὰ τοίνυν τὴν τῶν τεκμηρίων ἔκλειψιν, ἀτελεῖς ἐκ πραγμάτων καλοῦνται οἱ στοχασμοί. Ἀτελὲς ἐκ μόνων πραγμάτων. τοῦτο διὰ τοὺς διπλοῦς εἶπεν. διπλοῖ γάρ εἰσι καὶ οἱ ἓν μὲν ἔχοντες πρόσωπον, δύο δὲ πράγματα, ὥσπερ ὁ συγκατασκευαζόμενος. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Τῶν στοχασμῶν οἱ μὲν, ἁπλοῖ. οἱ δὲ, διπλοῖ. καὶ τῶν ἁπλῶν. οἱ μὲν, τέλειοι. οἱ δὲ, ἀτελεῖς. καὶ περὶ μὲν ἁπλῶν καὶ τελείων εἴρηκε. περὶ δὲ ἀτελῶν καὶ ἁπλῶν, ἐμνημόνευσεν. ὅτι οἱ μὲν ἔχοντες τὸ πρᾶγμα μόνον, κρίνονται. οἱ δὲ τὸ πρόσωπον μόνον, οὐ κρίνονται κατὰ Ἑρμογένην. καὶ τοῦ Μινουκιανοῦ λέγοντος ὅτι καὶ ἀπὸ προσώπου μόνου κρίνονται. αὐτὸς ἠναντιώθη φιλονεικῶν. βούλεται τοίνυν μετὰ ταῦτα περὶ διπλῶν διαλαβεῖν. διαιρεῖται δὲ ὁ μὲν τέλειος ἁπλοῦς, τοῖς προειρημένοις. ὁ δὲ ἀτελής,

ἐκ μόνων προσώπων κατὰ Μινουκιανόν· κατὰ γὰρ τὸν Ἑρμογένην ὅπερ εἴπομεν οὐ συνίσταται· τοῖς τοῦ προσώπου μόνοις διαιρεῖται κεφαλαίοις. παραγραφικῷ, ὅτε ἐμπίπτει, ἐλέγχῳ, ἀπαιτήσει, βουλήσει, δυνάμει, καὶ οὐκ ἔτι τοῖς ἑξῆς. ὁ δὲ ἀτελὴς ἐκ μόνων πραγμάτων οὐκ ἔχων τὰ πρόσωπα κρινόμενα· τοῖς μὲν τοῦ προσώπου κεφαλαίοις οὐκ ἔτι διαιρεῖται, τοῖς δὲ τοῦ πράγματος διαιρεῖται. ἔστι δὲ τὰ τοῦ πράγματος ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους· μετάθεσις αἰτίας, πιθανὴ ἀπολογία, ἀντίληψις, οὐκ ἀεὶ δὲ ἐμπίπτει, κοινὴ ποιότης· ἀτελὴς μὲν οὖν καλεῖται ἐκ μόνων πραγμάτων συνιστάμενος· ὅταν ἔχῃ πρᾶγμα μὲν κρινόμενον, πρόσωπον δὲ οὔ· ἀτελὴς δὲ ἐκ μόνων προσώπων συνιστάμενος· ὅταν ἔχῃ τὸ πρόσωπον μόνον κρινόμενον, τὸ πρᾶγμα δὲ οὔ· τοῦ προτέρου παράδειγμα ὁ θάπτων τὸ νεοσφαγὲς σῶμα· τοῦ δὲ δευτέρου ὁ ἄσωτος κατὰ Μινουκιανόν· κατὰ δὲ Ἑρμογένην οὐ γίνεται ἐκ προσώπων μόνων στοχασμός· ἐφιλονείκησε γὰρ περὶ τοῦ ἀσώτου λέγων· ὅτι καὶ τοῦτο πρᾶγμά ἐστι κρινόμενον ἡ ἀφάνεια.

Ἀτελὴς δὲ ἐκ μόνων προσώπων ἁπλοῦς οὐ γίνεται κατά γε ἐμὲ στοχασμός· καὶ τοῖς γε ἐπεσκεμμένοις τὰ εἰρημένα ὀλίγῳ πρότερον περὶ τῶν κρινομένων πραγμάτων, σαφέστατον εἶναι τοῦτο νομίζω. τεθείκασι δ᾽ οὖν τινὲς ὡς ἀτελοῦς ἁπλοῦ παράδειγμα λέγοντες, μόνον τὸ πρόσωπον κρίνεσθαι ἐνταῦθα· οἷον ἀσώτου πατὴρ ἀφανὴς γέγονε καὶ φεύγει φόνου· πρῶτον μὲν οὖν ἐρήσομαι αὐτούς· εἰ οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους· καὶ μήν ἐστι, τὸ ἐκποδὼν εἶναι τὸν πατέρα. τοῦτο δὲ οὐ τοῦ προσώπου, ἀλλὰ τοῦ πράγματός ἐστιν, ἀλλὰ μετάθεσιν αὐτὸν τῆς αἰτίας οὐκ ἀπαιτήσομεν; ἀλλὰ καὶ τοῦτο· εἰ δὲ μή, τίς ἐστιν ἡ ἀπολογία· πῶς οὖν ἀγωνιεῖται, εἴ γε μὴ ἔχοι πρᾶγμα· τί δὲ τῇ πιθανῇ ἀπολογίᾳ οὐ χρήσεται; οἶμαι καὶ τοῦτο. πῶς οὖν ἀτελὴς ὁ τοιοῦτος. ἀλλ᾽ ἧττον ἰσχύει τὰ πράγματα ἐνταῦθα, ἢ ἐν τῷ θάπτοντι τὸ νεοσφαγὲς σῶμα. καὶ γὰρ ἐν πᾶσι στοχασμοῖς ἧττον ἰσχύει τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους· ὅταν ἀφ᾽ ὧν ἄλλοι πεποιήκασι κρίνηταί τις· ἄλλως τε καὶ ὅταν μὴ εἰς αὐτὸν ἄντικρυς ἀναφέρηται, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀρχιδάμου τοῦ κρινομένου δώρων· ἐπειδὴ ἔγραψεν ὁ Περικλῆς ἐν τοῖς λογισμοῖς εἰς δέον ἀνηλωκέναι πεντήκοντα τάλαντα.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Πάλιν τὸ ἴδιον δόγμα ἐνταῦθα τίθησιν· ὅπερ ἤδη διὰ τῶν προλαβόντων προανεφώνησεν εἰπών· ὅτι στοχασμὸν ἀτελῆ ἐκ μόνων προσώπων οὐχ οἷόν τε γενέσθαι. καὶ προφανῶς τὴν μάχην πρὸς Μινουκιανὸν προφέρει. καὶ εἴρηται εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐν τῇ τῶν ζητημάτων ἐξετάσει ὅπως ὁ τεχνικὸς βιάζεται στῆσαι τὸ δόγμα τὸ ἑαυτοῦ προφανῶς, ἀληθὲς οὐ δυνάμενον εἶναι. τάχα δὲ τὸν συλλογισμὸν βούλεται ἡμᾶς ἀναμιμνήσκεσθαι, ὃν παραλογιζόμενος ἐν τῷ περὶ τῶν πραγμάτων λόγῳ ἔταξεν· ἐν οἷς φησι· θαυμάζω δὲ εἰ μὴ κρινομένου πράγματος αἰτίαν τις ἀποδώσει, καὶ τὰ ἑξῆς. πρῶτον οὖν ἐρήσομαι αὐτούς, εἰ οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους. τὸ δὲ τῆς αὐτῆς προθέσεως ἔμεινεν, οὐδὲν ἀληθὲς λέγων. οὐ γὰρ τὸ ἐκποδὼν γενέσθαι τὸν πατέρα, τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐστίν, ἀλλ᾽ αὐτὸ τοῦτό ἐστι τὸ ἔγκλημα· τὰ γὰρ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἀπὸ τῶν σημείων γίνεται, καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν ἐγκλημάτων. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ ἀφορῶντος εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ δακρύοντος, αὐτὸ τὸ ἀφορᾶν καὶ δακρύειν, ἔστι τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους, οὐ τὸ θέλειν τυραννῆσαι. ἴσμεν δὲ τοῦτο ἄνωθεν γνόντες, ὅτι ὁ στοχασμὸς δύο πραγμάτων ἔχει. τὸ μέν, φανερὸν καὶ σημεῖον· τὸ δὲ ἀφανὲς καὶ ἔγκλημα· τὰ οὖν ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐκ τοῦ φανεροῦ καὶ σημείου γίνεται, οὐκ ἀπὸ τοῦ ἐγκλήματος· τὸ δὲ λέγειν ἐκποδὼν εἶναι τὸν πατέρα, οὐκ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἀλλ᾽ ἔγκλημα, ἀλλὰ μετάθεσιν τῆς αἰτίας αὐτὸν οὐκ ἀπαιτήσει· ἐχρῆν αὐτὸν εἰπεῖν αὐτὴν καὶ προτεθεῖναι· τὸ δὲ λέγειν εἰ δὲ

μή,

μή, τίς ἔσται ἡ ἀπολογία, ἐροῦμεν ὅτι ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ προσώπου, καὶ τῆς δυνάμεώς ἐστιν ἡ ἀπολογία· οὐ γὰρ ἀνάγκη ἐκ τῆς μεταθέσεως τῆς αἰτίας γίνεσθαι τὴν ἀπολογίαν· περιττὰ γὰρ ἔμελλον εἶναι καὶ τὰ λοιπὰ κεφάλαια τοῦ φεύγοντος, εἰ μόνη μετάθεσις τῆς αἰτίας ποιεῖ τὴν ἀπολογίαν· ἐροῦμεν οὖν ὅτι ἔστι μὲν ἀπολογία, οὐκ ἐκ τῆς μεταθέσεως δὲ τῆς αἰτίας. τὸ γὰρ μέγιστον ὅ φησιν, ὅτι καὶ πιθανὴν ἀπολογίαν ἔχει· εἰ γὰρ ἡ πιθανὴ ἀπολογία ἀναστρέφουσά ἐστι πρὸς τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους, καὶ αὐτὸ τοῦτο σημεῖον τοῦ μὴ γεγενῆσθαι ὃ ὁ κατήγορος τοῦ γεγενῆσθαι· λέγει δὲ τὸ ἐκποδὼν εἶναι τὸν πατέρα· ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους πῶς ἔχει εἰπεῖν, καὶ μὴν εἰ ἀνῃρήκειν αὐτόν, οὐκ ἂν ἦν ἐκποδών· τοῦτο γὰρ εὔηθες· τί δὲ τῇ πιθανῇ ἀπολογίᾳ οὐ χρηστέον· πιθανὴν ἀπολογίαν ἐνταῦθα οἱ συνηγοροῦντες Ἑρμογένει τὴν ἀναστροφήν φασιν· οὐ γὰρ δύναται λέγειν· καὶ μὴν εἴπερ ἀνεῖλον, οὐκ ἂν ἐποίησα ἀφανῆ· παρέπεται γὰρ τοῖς ἀναιροῦσι καὶ τὸ ποιεῖν ἀφανεῖς τοὺς ἀνῃρημένους· εἰ γὰρ ὥς φησιν ἐκείνη ἡ πιθανὴ ἀπολογία πρὸς τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἀναστρέφει, πάντως κἀνταῦθα εἰ καὶ μὴ ἀναστρέφει ἡ πιθανὴ ἀπολογία πρὸς τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους δι᾽ ἃς εἶπεν αἰτίας ὁ τεχνικὸς ἐν τῷ περὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου λόγῳ, ἀλλ᾽ οὖν τὸ μὴ ἀναστρέφειν τὸ πρᾶγμα οὐ πρὸς ἄλλο τι. πρὸς δὲ τὸ ἐκποδὼν τὸν πατέρα γενέσθαι γινόμενον, ἀναντιρρήτως σημεῖον αὐτό, ἀλλ᾽ οὐχὶ ἔγκλημα ἀποφαίνει· ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ καλλωπιζομένου μειρακίου δυνατὸν εἰπεῖν ὡς οἱ μὲν πορνεύοντες καλλωπίζονται, οὐ μὴν οἵ γε καλλωπιζόμενοι καὶ πορνεύουσιν· ὅτι μὴ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐν πολέμῳ θανάτου προσδοκωμένου καὶ τὸν περὶ ψυχῆς τρέχοντες αὐτοῖς ἀγῶνα, οὕτω κἀνταῦθα ἐστὶν εἰπεῖν· ὡς οἱ μὲν ἄσωτοι διὰ σπουδῆς ἔχουσι τοὺς πατέρας ἐκποδὼν ποιεῖσθαι· ἐφέσει τοῦ τὰ προσόντα ἐκείνοις ἀδεῶς ἐκφορεῖν πρὸς ἃς ἐκεῖνοι βούλονται δαπάνας· οὐ μέντοι καὶ πᾶς ἀσώτου πατὴρ ἐκποδὼν γινόμενος, ἤδη καὶ πεφόνευται· ἐνδέχεται γὰρ ἀφανισθῆναι καὶ μακρὰν στειλάμενον ἀποδημίαν καὶ δι᾽ ἄλλο τι· ὥστε οὖν σημεῖον μὲν τὸ ἐκποδὼν γενέσθαι τὸν πατέρα, ἔγκλημα δὲ ὁ φόνος· ὅμοιον τούτῳ τῷ ζητήματι Ἀλκιβιάδης ὁ κρινόμενος ἀσεβείας διὰ τὴν τῶν Ἑρμῶν περικοπήν. ἐν ἑκατέρῳ γὰρ τούτων ἡ ποιότης τῶν προσώπων ἐξετάζεται, διὰ τὸ τὰ σημεῖα ἀσθενῆ εἶναι· οὐ γὰρ ἐκ φανερῶν εἰσι τὰ ἐγκλήματα, ἀλλ᾽ ἧττον ἰσχύει τὰ πράγματα. εἰ μὲν συγκρίνομεν τοῦτο δεχόμενοι πρὸς τὰ ἀφ᾽ ὧν αὐτὸς ἐποίησε καὶ ὁ ἕτερος αὐτῷ ἐπάγει, καλῶς φῂς Ἑρμόγενες· εἰ δὲ καθόλου ὡς ἀσθενὲς αὐτὸ δέχῃ, οὐκ ἔστιν ἀσθενὲς ἀλλὰ καὶ πάνυ ἰσχύει· σφόδρα δέ σοι προϊόντι ἔπεσε, ἐν οἷς ἔφης ὅταν μὴ ἄντικρυς εἰς αὐτοὺς ἀναφέρηται ἀσύστατόν ἐστι τὸ ζήτημα. ὃ γὰρ παράδειγμα τίθης τοῦ Ἀρχιδάμου, ἐξ ἑτέρων ἔχει τὴν κατηγορίαν ἐκ τοῦ βραδῦναι, ἐκ τοῦ πέμψαι Μελίσιππον, ἐκ τοῦ ἀντειπεῖν. ἅπερ καὶ ἐκτὸς τῆς ὑποψίας ἤρκει πρὸς κατηγορίαν. οὐ γὰρ ἔοικε τούτῳ παντάπασι τὸ τοῦ ἀσώτου· τὸ μὲν γὰρ καὶ ὡρισμένον ἔχει πρόσωπον, καὶ τὰς πράξεις ὡρισμένας, καὶ τὴν ποιότητα τοῦ Ἀρχιδάμου, καὶ τὴν ἐκ τῆς μελλήσεως βλάβην· ἐνταῦθα δέ, ἡ τῆς ἀσωτίας ἔστι ποιότης μόνη ἡ κρινομένη.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Μινουκιανοῦ δ᾽ εἰπόντος ὅτι ἔστι στοχασμὸς ἁπλοῦς ἀτελὴς ἐκ μόνων προσώπων. καὶ παραθέντος εἰς παράδειγμα τὸν ἄσωτον. ὡς πρόσωπον ἔχοντα μόνον, μηκέτι δὲ πρᾶγμα, οὗτος ἠναντιώθη λέγων· ὅτι καὶ αὐτὸς πρᾶγμα ἔχει κρινόμενον τὴν ἀφάνειαν τοῦ πατρός· ἐφιλονείκησε δὲ οὐ καλῶς. οὐ γάρ ἐστιν ὅλως ἡ ἀφάνεια σημεῖον φανερὸν τοῦ πεφονεῦσθαι τὸν πατέρα. πανταχοῦ δὲ τὸ σημεῖον θέλει ἐναργὲς εἶναι· οἷον ἐπὶ τοῦ θάπτοντος τὸ νεοσφαγές· φανερὸν μὲν τὸ σημεῖον καὶ ὁ θάνατος, ἄδηλον δέ, τὸ εἰ ἐφόνευσεν ὁ θάπτων. ἐπὶ δὲ τοῦ ἀσώτου, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἄδηλον εἰ ἀπέθανεν ὁ πατήρ, καὶ εἰ πεφόνευται ὅλως· οὐ

γὰρ ἡ ἀφάνεια πάντως θανάτου σημεῖον, ἀλλ' ἔστι καὶ ἀποδημήσαντα ἀφανῆ εἶναι. ὥσπερ οὖν οὐκ ἐπιλαθόμενος αὐτοῦ τῆς γνώμης, τῆς αὐτῆς ἔχεται, καὶ φιλονεικεῖ μὴ εἶναι ἐκ προσώπων μόνων στοχασμὸν μὴ κρινομένου πράγματος· κατά γε ἐμέ. πρόσεστι μὲν τοῦ ἤθους τὸ μέτριον τῇ προσθήκῃ· ὅμως δὲ καὶ νῦν ἰσχυρῶς ἐνίσταται· καὶ δοκεῖ μὲν γνωσιμαχεῖν διὰ τῆς λέξεως, οὐ μὴν πέπαυται καθάπαξ τῆς φιλονεικίας βουλόμενος τὸ ἐξ ὑπονοίας σημεῖον συστῆσαι. δῆλον δὲ ὡς σφόδρα πρὸς φιλονεικίαν ἀπέβλεψεν· ὥστε καὶ τοῖς οἰκείοις κανόσιν ἐναντιωθῆναι. αὐτὸς γὰρ ἐξ ἀρχῆς τὸν στοχασμὸν ὁριζόμενος οὕτως ὡρίσατο· στοχασμός ἐστιν ἀδήλου πράγματος ἔλεγχος ἐκ φανερῶν σημείων. εἰ τοίνυν φανερὸν εἶναι δεῖ τὸ σημεῖον, πῶς τὸ ἐξ ὑπονοίας συστῆναι δύναται, ἔπειτα κἀκεῖνο φανερὸν, ὡς ἐν τοῖς τοιούτοις ζητήμασι τῷ ἀρχιδάμῳ καὶ τῷ ἀσώτῳ, μόνη ἡ ποιότης ποιεῖ τοῖς ζητήμασι τὴν σύστασιν, τούτου δὲ ἀφαιρεθέντος, ἀσύστατον εὑρίσκεται τὸ πρόβλημα. ἔοικε δὲ μόνον τὸ ἀφανῆ εἶναι τὸν πατέρα, μορφὴν ἔχει σημείου καὶ μόνην ψιλὴν παρέχον ὑπόνοιαν· τὴν δὲ ὑπόνοιαν αὐτὴν ἡ τοῦ προσώπου ποιότης τοῦ ἀσώτου διαβεβλημένη πεποίηκεν. μόνη γὰρ ἡ τοῦ φεύγοντος ποιότης κατὰ Μινουκιανὸν δίδωσι τῷ προβλήματι τὴν σύστασιν, πρᾶγμα δὲ οὐδὲν ὑπόκειται κρινόμενον. φύσει μὲν γάρ ἐστιν ἐνταῦθα ἡ ἀφάνεια τὸ πρᾶγμα ὥσπερ καὶ τὸ τίς πρόσωπον, κρινόμενον δὲ οὐκ ἔστιν οὐδὲ ἐξέτασιν ἐπιδεχόμενον οὐδὲ κατασκευὴν, οὐδὲ πρὸς τὴν κατηγορίαν συμβαλλόμενον. Ἀλλὰ μετάθεσιν αὐτῶν τῆς αἰτίας οὐκ ἀπαιτήσομεν. Σοφίζεται μὲν, σοφιζόμενος δὲ πιθανῶς ἐπιχειρεῖ τῷ σοφισμῷ. ἐξετάσομεν δὲ τοῦ τεχνικοῦ τὸν λόγον· ἡ ἀφάνεια φησὶ πρᾶγμά ἐστιν. ἐὰν μὲν οὖν δῶμεν τοῦτο ὅτι ἡ ἀφάνεια σημεῖον κρινόμενόν ἐστιν, ἀνάγκη καὶ μετάθεσιν ἐμπίπτειν· πῶς γὰρ ἕξει λύσιν τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ὁ ἄσωτος, ἐὰν μὴ ἔχῃ τὴν μετάθεσιν. ἀλλὰ λέγομεν ὅτι τοῦ μὲν σημείου ὄντος κρινομένου, ἀνάγκη καὶ τὴν μετάθεσιν εἶναι· οὐκ ὄντος δὲ σημείου κρινομένου, συνεκλείπει καὶ ἡ μετάθεσις. ὡς δεδωκὼς οὖν ὁ Ἑρμογένης τὸ σημεῖον κρινόμενον, ἀκολούθως ἐπήγαγε ὅτι καὶ μετάθεσιν ἔχει· οὐκοῦν οὐδὲ μετάθεσιν. εἰ δὲ λέγοι τις ὅτι οὐχ ἕξει οὖν ἀπολογίαν ὁ ἄσωτος, λέγομεν ὅτι ἀπὸ ἄλλων κεφαλαίων. οὐ μόνη δὲ ἡ μετάθεσις ἀπολογία ἐστίν· καὶ τοῦτο γὰρ σοφίζεται τεχνικὸς, ὡς μόνης τῆς μεταθέσεως ἀπολογίας οὔσης. εἰσὶ δὲ ἐκ πολλῶν ἄλλων κεφαλαίων ἀπολογίαι· ἀπὸ βουλήσεως, ἀπὸ δυνάμεως, ἀπὸ τῆς τῶν ἐλέγχων ἀπαιτήσεως· τούτῳ γὰρ καὶ πάνυ ἰσχύει ὁ φεύγων, τὸ ἀπορεῖν ἐλέγχων τὸν κατήγορον· λέξει γὰρ, ὅτι δεῖξον πρῶτον ἀνῃρημένον τὸν πατέρα καὶ τότε κρίνομαι φόνου. σκεπτέον δὲ, πῶς τὸν σοφισμὸν κατεσκεύασεν. πᾶν γὰρ ζήτημά φησιν ἀπολογίαν ἔχει· τὸ δὲ χρῶμα ἀπολογία ἐστίν· ἔχει χρῶμα ὁ ἄσωτος, εἴ γε ἔχει ἀπολογίαν. πρὸς ὃ λεκτέον ὅτι τὸ μὲν χρῶμα ἀπολογία ἐστίν· οὐ πᾶσα δὲ ἀπολογία χρῶμα· ἀλλ' ἔστι καὶ δι' ἄλλων ἀπολογήσασθαι τῶν προειρημένων· ὥστε ἀπολογίαν μὲν ἔχει ὁ ἄσωτος ἢ γὰρ ἂν ἄκριτος ἑάλω. χρῶμα δὲ οὐκ ἔχει· πῶς γάρ ἐστιν εἶναι χρῶμα ὅπου μηδὲ σημεῖον ἔχει κρινόμενον· ὅρα δὲ ὅτι οὐδ' ἁπλῶς ἀπολογία ἐστὶ τὸ χρῶμα, ἀλλ' αἰτία σημείου· σημείου δὲ ὡς ἔφαμεν οὐκ ὄντος, οὐδὲ αἰτίαν ἀποδώσεις μὴ ὄντος· ὅτι δὲ αἰτία ἐστὶ τοῦ σημείου τὸ χρῶμα χρήσεται αὐτῷ καὶ ὁ κατήγορος τότε μόνον, ὅταν ᾖ κοινὰ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους· καὶ αὐτὸ δὲ βοᾷ τὸ ὄνομα τοῦ κεφαλαίου, ὅτι αἰτία τοῦ πράγματός ἐστι· μετάθεσις γὰρ αἰτίας κέκληται. Τί δὲ, πιθανὴν ἀπολογίαν οὐκ ἔχει. Τοῦ αὐτοῦ θεωρήματος ἔχεται καὶ τοῦτο· ὁμοίως γὰρ σοφίζεται ὥσπερ ἐν τῇ μεταθέσει τῆς αἰτίας. εἰ γὰρ ἔχει πρᾶγμα ἀναγκαίως καὶ τὰ ἑξῆς κεφάλαια ἐμπίπτει· ἀλλ' οὐκ ἔχει τὸ πρᾶγμα· δῆλον οὖν ὡς οὐδὲ πι-

θανὴν

θανὴν ἀπολογίαν αὐτὸς δὲ οὐ διδοὺς ὁμολογουμένως εἶναι πρᾶγμα. ἀκολούθως λοιπὸν ἐπάγει τὴν ἐρώτησιν ταύτην σοφιζόμενος· ἵνα δὲ ὑπερβάλῃ χρησόμεθα. οὐδὲ εἰ τὸ σημεῖον εἶχεν οὗτος ὁ στοχασμὸς πιθανὴν ἀπολογίαν εἶχεν· ἐπειδὴ ἀναγκαῖον τῷ ἐγκλήματι συγγενὲς τὸ σημεῖον· ὁ γὰρ φονεύων καὶ ἀφανίζειν σπουδάζει. οὔκουν δύναται λέγειν καὶ μὴν εἰ διεφθάρκειν οὐκ ἂν ἀφανὴς ἐγίνετο· ἀλλὰ τὸ μὴ ἀντίστροφον ἐνέπιπτεν· ὅτι ὁ μὲν φονεύων καὶ ἀφανῆ ποιεῖ· οὐ μὴν εἰ καὶ ἀφανὴς γέγονεν ἤδη καὶ πεφόνευται. ὥστε καὶ ἐκ τούτου φανερὸν ὡς ἐφιλονείκησεν ὁ τεχνικός. Ἀλλ' ἧττον ἰσχύει τὰ πράγματα. Ἐνταῦθα ἴσως συνεῖδεν ἑαυτῷ κακῶς φιλονεικήσαντι. διὸ σχεδὸν ὁμολογεῖ μὴ εἶναι πάλιν ἐνταῦθα κρινόμενον πρᾶγμα, διὰ τὸ εἰπεῖν ἧττον ἰσχύει. ἄλλως τε καὶ περὶ τούτου νῦν ὁ λόγος ἐνταῦθα εἰ ἀσθενέστερον τὸ σημεῖον ἐν τούτῳ τῷ ζητήματι, ἀλλ' εἰ ὅλως πρᾶγμα ἔχει· τούτῳ γὰρ δῆλον ὡς οὐ πάντων τῶν σημείων ὁμοία ἡ ἰσχύς. ὑπέθετο γὰρ ἡμῖν ὁ τεχνικὸς πρώτην καὶ δευτέραν καὶ τρίτην τάξιν περὶ τῶν πραγμάτων.

Ἁπλοῦς μὲν οὖν στοχασμὸς ἐκ μόνων προσώπων οὐκ ἔστι κατά γε ἐμέ, διπλοῦς δέ ἐστι. πρῶτον δὲ περὶ τοῦ τελείου διπλοῦ λεκτέον. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Τοὺς ἁπλοῦς τελείους στοχασμοὺς οὕτω διαιρήσας, καὶ τοῖς ἀτελέσιν ἐκ προσώπων ἢ πραγμάτων, στοχασμοῖς τὰ ἐκ τοῦ προσώπου ἢ τοῦ πράγματος κεφάλαια παραλιμπάνειν, τῇ θατέρου ἐκλήψει ὑποσημειωσάμενος, νῦν μέτεισι καὶ ἐπὶ τοὺς διπλοῦς. τῶν οὖν διπλῶν, τοὺς μὲν ἀντεγκληματικοὺς καλοῦσι, διὰ τὸ δύο εἶναι πρόσωπα ἀντεγκαλοῦντα ἀλλήλοις· ἔνιοι δὲ αὐτοὺς κατὰ ἀμφισβήτησιν ὀνομάζουσι. τοὺς δὲ συνεζευγμένους. ἰστέον δὲ ὡς καθόλου τὸ παραγραφικὸν ἐπὶ τούτων καὶ ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις ἐκλείπει, διὰ τὸ ἰσάζειν πανταχοῦ. τὰ δὲ ἰσάζοντα, ἀσύστατα ἔφαμεν· οἱ δὲ συνεζευγμένοι ἐκλήθησαν οὕτω, διὰ τὸ δύο περιέχειν ἐγκλήματα. διαφέρουσι δὲ· τῶν μὲν ἁπλῶν, τῷ ἔχειν διπλᾶ τὰ κεφάλαια· τῶν δὲ διπλῶν, τῇ τε τάξει καὶ τῷ πλεονασμῷ τῶν κεφαλαίων· τὰ γὰρ διαφορὰ τῶν στάσεων εἴδη κατὰ πλεονασμὸν ἢ ἔλλειψιν ἢ ἐναλλαγὴν γίνεται τῶν κεφαλαίων. ἰστέον δὲ ὅτι ἐνίοτε ἐν τοῖς ἀντεγκληματικοῖς καὶ δύο εὑρίσκεται τὰ ἐγκλήματα· σπάνιον μέντοι τὸ τοιοῦτόν ἐστι καὶ σχεδὸν τοῖς πλείστοις τῶν τεχνογράφων σεσιγημένον· οἷον πένης καὶ πλούσιος ἐχθροὶ τὰ πολιτικά· ἀπώλεσεν ἐσθῆτα ὁ πλούσιος· κήρυγμα περὶ τῆς ἐσθῆτος πεποίηται. ὕστερον εὗρεν ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ πένητος ὁ πλούσιος τὴν ἐσθῆτα· καὶ ὁ μὲν, κρίνει αὐτὸν λῃστείας· ὁ δὲ πένης τὸν πλούσιον μοιχείας.

Διπλοῦς τέλειος γίνεται· ὅταν δύο πράγματα καὶ δύο πρόσωπα κρινόμενα ἔχῃ· οἷον Αἰσχίνης καὶ Δημοσθένης ἀπὸ τῆς παρὰ Φίλιππον ἥκοντες πρεσβείας, ἀντεγκαλοῦσι δώρων ἀλλήλοις· ἐπειδὴ ὁ μὲν χρυσίον εὕρηται κατορύττων, ὁ Δημοσθένης· ὁ δὲ ἀπολογίαν παραπρεσβείας γεγραφὼς Αἰσχίνης. ἐνταῦθα ἡ μὲν τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις ἐπειδὴ ἰσάζει, ἐκλέλοιπεν· τοῖς δὲ λοιποῖς κεφαλαίοις ἐπ' ἀμφοτέρων χρηστέον διττῶς· οἷον ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν ἐβουλήθην παραπρεσβεῦσαι, διὰ τόδε· σὺ μέντοι ἐβουλήθης ἂν διὰ τόδε· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως, ἓν πρὸς ἓν ἀντιτιθέντες ἐξετάσομεν. τὸ γὰρ διελεῖν καὶ χωρὶς μὲν ἀπολογήσασθαι δι' ὅλων τῶν κεφαλαίων χωρὶς δὲ κατηγορῆσαι πάλιν τοῖς αὐτοῖς κεφαλαίοις, οὐκ ἀγωνιστικὸν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ὕπτιον· συμπλέκειν οὖν δεῖ. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Δείκνυσι καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τὸ εἶδος τοῦ στοχασμοῦ· διπλοῦν γὰρ τέλειον ἐκάλεσε δηλονότι ὡς δύο ζητήματα ἁπλᾶ στοχαστικὰ ἔχοντα τέλεια ἐφ' ἑνὶ ἐγκλήματι. εἰ γὰρ ὁ ἁπλοῦς τέλειός ἐστιν ὁ πρᾶγμα ἓν ἔχων καὶ πρόσωπον κρι-

νόμενον. διδάξας γὰρ, φανερὸν ἐποίησε τὸ διπλοῦν τέλειον οἷόν ἐστιν· ὅτι δύο πράγματα ἔχει καὶ δύο πρόσωπα ἐκ διαφόρου ποιότητος. δῆλον τὸ ἀπὸ τοῦ παραδείγματος αἰσχίνου καὶ δημοσθένους· διάφορος γὰρ τῶν προσώπων ἡ ποιότης, καὶ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις· ἑτέρα μὲν γὰρ αἰσχίνου ποιότης· ἑτέρα δὲ δημοσθένους ὡς ἀπὸ τῆς ἱστορίας παρειλήφαμεν· καὶ τὰ πράγματα δὲ διάφορα. ὁ μὲν γὰρ ἥλω χρυσίον κατορύττων, ὁ δὲ ἀπολογίαν παραπρεσβείας γεγραφώς. τὸ δὲ ἔγκλημα ὃ ἀντεγκαλοῦσιν ἀλλήλοις ἓν, φημὶ δὴ τὸ τῆς δωροδοκίας. εἰρηκὼς δὲ ὁ τεχνικὸς καὶ τοῦ τελείου διπλοῦ τὸ παράδειγμα, ἐπιφέρει εὐθέως καὶ περὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ ποιεῖσθαι διοριζόμενος· πλὴν τῆς ἐλέγχων ἀπαιτήσεως· ἀναγκαίως δὲ ἐκλείπει αὕτη, διὰ τὸ ἐξισάζον. φύσει μὲν γὰρ ἔχει τὸ κεφάλαιον· ἐκλείπει δὲ διὰ τὸ ἐξισάζειν· ὥσπερ γὰρ οὗτος ἀπαιτεῖ, καὶ ἐκεῖνο ἀπαιτήσει· παρατήρησαι δὲ τὸ ἐνταῦθα· ὅτι οὐκ ἐν παντὶ στοχασμῷ ἀντεγκληματικῷ λέγει· ἀλλ' ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ ἐν ᾧ ἀντεγκαλοῦσιν ἀλλήλοις δημοσθένης καὶ αἰσχίνης· ἴσως γὰρ ἐν ἄλλῳ ἀντεγκληματικῷ εὑρεθήσεται ἐλέγχων ἀπαίτησις

προσώπων· οἷον· εἰ δύο ἀντεγκαλοῖεν ἀλλήλοις φαρμακείας· ὧν ὁ μὲν, ἰατρὸς ἦ ὁ δὲ, ἰδιώτης· ἐνδέχεται γὰρ ἐνταῦθα τὸν ἕτερον τὸν ἰδιώτην, ἐλέγχων ἀπαίτησιν ποιεῖσθαι. λέξει γὰρ, τίς μοι τὸ φάρμακον δέδωκε· παρὰ τίνος ὠνησάμην· εἰπὲ τὸν κομίσαντα· σὲ γὰρ οὐ συνεχώρει δεηθῆναι παρ' ἑτέρων λαβεῖν ἡ τέχνη· δῆλον οὖν ὡς οὐκ ἐξισάζει διὰ τὸ τὸν ἕτερον ἐπιστήμονα τῆς τέχνης ὄντα, μὴ δεῖσθαι τοῦ δώσοντος φάρμακον, μὴ δὲ δύνασθαι ἀπαιτεῖν τὸν πεπραχότα· εὐπορεῖ γὰρ τῶν ἑαυτοῦ φαρμάκων τεχνίτης ὤν. οὕτως ἄρα ποτὲ ἐλέγχων ἀπαίτησις ἐν τοῖς διπλοῖς στοχασμοῖς συμβήσεται ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους. Διττῶς. τί ποτέ ἐστι τὸ διττῶς· ὥστε τὸ μὴ ζητεῖν αὐτὸς ἡμῖν ἐτεχνολόγησε· καὶ τῆς ἐργασίας τὸν τύπον παρέδωκεν· κεφάλαιόν φησιν ἀντιτιθέντας κεφαλαίῳ· οἷον ἐγὼ μὲν οὐκ ἐβουλόμην διὰ τόδε· σὲ δὲ εἰκὸς προσδοῦναι διὰ τόδε· οὕτω γὰρ τὴν βούλησιν ἐργάζονται· ἐκ τῆς ἰδίας ποιότητος ἕκαστος τὰς ἀφορμὰς δεχόμενος· διάφορος γὰρ τῶν ἀνδρῶν ἡ ποιότης· ἐρεῖ τοίνυν ὁ δημοσθένης πολλὰ, τὰς χορηγίας, τὰς εἰσφορὰς, τῶν αἰχμαλώτων τὰς λύσεις, τὰς ἰδίας φιλοτιμίας, τὴν τῶν χρημάτων καταφρόνησιν· ὁμοίως δὲ καὶ αἰσχίνης εἰ τύχοι τὰ ὅμοια διαπραξάμενος· ἐκ τῶν ἑαυτῷ προσόντων ἰσχυρῶν τὴν βούλησιν κατασκευάσει· ὁ δὲ τρόπος τῆς ἐργασίας πρόδηλος· κεφάλαιον γὰρ ἀντιτίθησιν ἕκαστος κεφαλαίῳ· οὕτω γὰρ ὁ λόγος ἔσται γοργότερος καὶ ἀγωνιστικώτερος, ἓν πρὸς ἓν ἀντιτάξαντος τοῦ ῥήτορος· εἰ γὰρ ἕκαστος τὰ οἰκεῖα πάντα εἴποι κατ' ἰδίαν πρὸς τῷ τὸν λόγον ἐργάζεσθαι· ὕπτιον καὶ οἱ δικασταὶ ἀμνημονοῦσι τῶν ὑφ' ἑκατέρου λεγομένων. ἐκεῖνο δὲ χρὴ γινώσκειν. ὡς δεῖ τὴν ἰδίαν προτάττειν ἀπολογίαν. ἐπάγειν δὲ τὴν κατηγορίαν δευτέραν. οὕτω γὰρ ἂν εὐπειθέστερον ἕξομεν ἀκροατήν. μετὰ τὴν ἀπολογίαν ἑαυτῶν τὴν τοῦ ἀντιδίκου τὴν κατηγορίαν ἐπάγοντες· τὸ γὰρ πρότερον ἑαυτοὺς τῆς αἰτίας ἀπολῦσαι. δεινὸν εἰς τὸ πεῖσαι τὸν δικαστήν· πῶς γὰρ ἄν τις εὐπρεπῶς ἑτέρου κατηγορήσει αὐτὸς ὢν ὕποπτος καὶ πρὸς τὴν κατηγορίαν ἀπίθανος· οὕτω κἀν τῷ ὑπὲρ τοῦ στεφάνου δημοσθένης ἀντεξήτασε λέγων· ἐπειδὴ τοίνυν ἐποιήσατο τὴν εἰρήνην ἡ πόλις, σκέψασθε τί ἡμῶν ἑκάτερος προείλετο· ἐγὼ μὲν τοίνυν τόδε· σὺ δὲ τόδε. εἰ γὰρ καὶ μερικῶς ἐκεῖ ἀντεξήτασεν· ἀλλὰ σκόπει τὴν δύναμιν τοῦ θεωρήματος καθολικῶς γὰρ μᾶλλον ἐν τοῖς τοιούτοις μεταχειριζόμενος. πείσεις πλέον τὸν δικάζοντα· οἷον τίς ὁ γραμματεὺς· καθόλου καὶ τίς ὁ δωροδόκος.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἔστι φησὶ καὶ διπλοῦς τέλειος· ὅτ' ἂν δύο ἔχῃ ζητήματα τέλεια ἐφ' ἑνὶ ἐγκλήματι· δύο λέγω πρόσωπα ἐκ διαφόρου ποιότητος· καὶ δύο πράγματα ἐκ διαφόρου φύσεως. ἐν τῷ τοιούτῳ δέ φησι στοχασμῷ ἐκλείπει ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις· διὰ τὸ ἰσάζειν· οὐκ ἀεὶ δέ· εὑρίσκεται γὰρ, ὅτ' ἂν διάφορον ἢ τέχνην ἢ τύχην ἔχωμεν τῶν προσώπων τῶν κρινομένων· οἷον τέχνην μὲν, εἰ δύο τινὲς κατηγοροῖεν ἀλλήλων φαρμακείας· ὧν ὁ μὲν ἰατρὸς· ὁ δὲ, ἰδιώτης. ἐνδέχεται γὰρ τὸν ἰδιώτην εἰπεῖν, τίς μοι τὸ φάρμακον δέδωκεν· ὁ γὰρ ἰατρὸς ἔχει παρὰ τῆς τέχνης, καὶ τοῦ χορηγοῦντος οὐ δεῖται. ἐπὶ δὲ τῆς τύχης οὕτω. τύραννος ἐκ τοῦ δήμου ἰατρὸν μεταπεμψάμενος ᾔτησεν ἀλεξιφάρμακον, φήσας ὑπὸ τοῦ συνήθους δηλητηρίου εἰληφέναι· λαβὼν τέθνηκε, καὶ ἀμφισβητοῦσι τοῦ γέρως ἀμφότεροι· ἐνταῦθα ἡ μὲν τέχνη ἡ αὐτή· ἰατροὶ γὰρ ἀμφότεροι. ἐπειδὴ δὲ συνέβη τὸν μὲν, ἀπὸ τοῦ δήμου ἥκειν· τὸν δὲ, τοῦ τυράννου εἶναι· ἐμπίπτει τῶν ἐλέγχων ἡ ἀπαίτησις· ἐρεῖ γὰρ ὁ τοῦ τυράννου ἰατρὸς· δεῖξον εἰ σὺ δέδωκας τοῦ τυράννου τὸ δηλητήριον. σὺ μὲν γὰρ ἐν τῷ δήμῳ ὢν ἔνθα πάντες ἐχθροὶ τυραννίδος, ἠδύνω τισὶν ἀνακοινώσασθαι. ἐγὼ δὲ οὐκ ἠδυνάμην τῷ τυράννῳ συνὼν καὶ ὑποκείμενος, καὶ οὐδενὶ συνὼν πλὴν τοῖς τοῦ τυράννου. τὸ δὲ χρῶμα οὐκ εὐκατάληπτον τοῖς παλαιοῖς· λέγοντος γὰρ τοῦ ἰατροῦ τοῦ προτέρου πῶς οἷόν τε σε δοῦναι τῷ τυράννῳ δηλητήριον μάλιστα δι' ἐμὲ ὑποπτευόμενον· πάντως γὰρ αὐτόν σε γεύσασθαι ἠξίωσεν· ἐρεῖ ὅτι τοῦτο εἰδὼς, ἀλεξιφαρμάκῳ ἑαυτὸν προησφαλισάμην. Οἷον ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν ἠβουλήθην. Εἰρηκὼς ὅτι ἐκλείπει ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις, εὐθὺς ἐπάγει περὶ βουλήσεως· τὸ δὲ παραγραφικὸν παρῆκεν. εἰκότως· ὅτι ἀπὸ τῶν περιστατικῶν ἔχομεν τὴν κρίσιν διαβολήν· ἔχει δὲ ὁ μὲν δημοσθένης λέγειν, ὅτι χρυσίον ἴδιον κατώρυττον, ὁ δὲ αἰσχίνης, ὅτι ἔγραφον μελέτης ἕνεκα καὶ γυμνασίας· οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν διπλῶν ἐκλείπει τὸ παραγραφικόν· οἷον ὡς ἐπ' ἐκείνου· δύο τὶς ἔχων παῖδας, τὸν ἕτερον ἀπεκήρυξεν. ἐτελεύτησεν εἰπὼν ὡς ὑπὸ τοῦ παιδὸς τεθνήκοι· ἀντεγκαλοῦσιν ἀλλήλοις· ὅ, τε ἐπὶ τῆς οἰκίας καὶ ὁ ἀποκήρυκτος· δύναται γὰρ ὁ ἀποκήρυκτος εἰπεῖν, ὅτι οὐ δεῖ με κρίνεσθαι. πῶς γὰρ εἶχον δηλητηρίῳ ἤ τινι ἄλλῳ τὸν πατέρα ἀνελεῖν, ὃς ἐκτὸς τοῦ πατρὸς διῆγον ἀποκεκηρυγμένος. τῶν δὲ διπλῶν στοχασμῶν· οἱ μὲν, κατὰ ἀμφισβήτησιν· οἱ δὲ, ἀντεγκληματικοί· καὶ κατὰ ἀμφισβήτησιν μὲν, ὡς ἐπὶ τῶν δύο ἰατρῶν τῶν ἀμφισβητούντων τοῦ γέρως· ἀντεγκληματικὸς δὲ, ὡς ἐπὶ δημοσθένους καὶ αἰσχίνου ἀντεγκαλούντων ἀλλήλοις· ἐπειδὴ οὖν ἐν τούτῳ ἐκλείπει ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις ὡς εἴπομεν ὁμοίως δὲ καὶ τὸ παραγραφικὸν, διαιρεῖται λοιπὸν, βουλήσει διπλῇ· δυνάμει διπλῇ. τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, καὶ τούτοις διπλοῖς· ἀντιλήψει εἰ τύχοι διπλῇ· μεταλήψει ὁμοίως· μεταθέσει αἰτίας· πιθανῇ ἀπολογίᾳ· οὐ πάντως δὲ ταύτην ἔχει ὁ διπλοῦς, διὰ τὸ ἐξισάζειν. καὶ ταύτῃ πολλάκις· δεῖ δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις στοχασμοῖς ἀπολογεῖσθαι πρότερον εἶτα ἀντικατηγορεῖν κεφάλαιον κεφαλαίῳ ἀντιτιθέντας πρότερον· πρότερον γὰρ ἐξετάσομεν τὴν τοῦ δημοσθένους βούλησιν· εἶτα οὕτω τὴν αἰσχίνου· λαμβάνοντες καὶ τὰς αἰτίας δι' ἃς ἠβούλετο ἂν παραπρεσβεῦσαι. τινὲς δέ φασιν, οὐδὲ δύναμιν ἐμπίπτειν ἐπὶ τοῦ τοιούτου· τί γὰρ μᾶλλον αἰσχίνης ἠδυνήθη ἂν ἢ δημοσθένης. οὐκ ὀρθῶς δὲ λέγουσιν· δυνάμεθα γὰρ ἔκ τινος περιστάσεως διαφοράν τινα εὑρεῖν. ἔχεις δὲ διπλοῦν στοχασμὸν παρὰ ὑπερίδῃ ἐν τῷ δηλιακῷ. ἐκθησόμεθα δὲ τὰ εἰρημένα ὑπὲρ τοῦ γενέσθαι σαφὲς τὸ λεγόμενον· ἀφίκοντό τινες εἰς δῆλον ἄνθρωποι αἰολεῖς πλούσιοι χρυσίον ἔχοντες πολὺ κατὰ θεωρίαν τῆς ἑλλάδος· ἀποδημοῦντες ἐκ τῆς ἑαυτῶν. οὗτοι ἐφάνησαν ἐν ῥηνείᾳ ἐκβεβλημένοι τετελευτηκότες.

τοῦ δὲ πράγματος περιβοήτου ὄντος, ἐπιφέρουσι Δήλιοι τοῖς Ῥηναεῦσιν αἰτίαν ὡς αὐτῶν ταῦτα πεποιηκότων. καὶ γράφονται τὴν πόλιν αὐτῶν ἀσεβείας. οἱ δὲ Ῥηναεῖς ἠγανάκτησάν τε τῷ πράγματι καὶ προσκαλοῦνται Δηλίους τὴν αὐτὴν δίκην. οὔσης δὲ τῆς ζητήσεως ὁπότεροί εἰσιν οἱ τὸ ἔργον πεποιηκότες, ἠρώτων οἱ Ῥηναεῖς τοὺς Δηλίους δι' ἣν αἰτίαν ὡς αὐτοὺς ἀφίκοντο. οὔτε γὰρ λιμένας εἶναι παρ' αὐτοῖς, οὔτε ἐμπόριον, οὔτε ἄλλην διατριβὴν οὐδὲ μίαν. πάντας τε ἀνθρώπους ἀφικνεῖσθαι πρὸς τὴν Δῆλον ἔλεγον. καὶ αὐτοὶ τὰ πολλὰ ἐν Δήλῳ διατρίβειν. τῶν δὲ Δηλίων ἀποκριναμένων αὐτοῖς ὅτι ἱερεῖα ἀγοράσαντες οἱ ἄνθρωποι διέβησαν εἰς τὴν Ῥήνειαν· διὰ τί οὖν ἔφασαν οἱ Ῥηναεῖς εἰ ἱερεῖα ἧκον ὠνησάμενοι ὥς φατε, τοὺς παῖδας τοὺς ἀκολουθοῦντας οὐκ ἦγαγον τοὺς ἄξοντας τὰ ἱερεῖα, ἀλλὰ παρ' ὑμῖν ἐν Δήλῳ κατέλιπον, αὐτοὶ δὲ μόνοι διέβησαν. πρὸς δὲ τούτοις τριάκοντα σταδίων ὄντων ἀπὸ τῆς διαβάσεως πρὸς τὴν πόλιν τὴν Ῥηναέων τραχείας οὔσης ὁδοῦ δι' ἧς ἔδει αὐτοὺς πορευθῆναι ἐπὶ τὴν ἀγορασίαν, ἄνευ ὑποδημάτων διέβησαν. ἐν Δήλῳ δὲ τῷ ἱερῷ ὑποδεδεμένοι περιεπάτουν. ἐκ τοίνυν τούτων ἔστι γνώριμον ὅτι παρὰ τῶν ἀρχαίων ἡ τέχνη καὶ αἱ στάσεις εἰλημμέναι εἰσίν. ἔστι καὶ ἕτερον εἶδος διπλοῦν· ὃ παρά τισι μὲν εὕρηται τῶν τεχνικῶν, Ἑρμογένει δὲ οὐκ εἴρηται· ὃν καλοῦσί τινες διπλοῦν μονομερῆ. ἐν ᾧ δύο μὲν πράγματά εἰσι καὶ πρόσωπα κρινόμενα, ἓν δὲ τὸ κατηγοροῦν. οἷον Αἰσχίνης καὶ Δημοσθένης ἐκ τῆς κατὰ Φίλιππον ἐπανήκοντες πρεσβείας, ὁ μὲν χρυσίον εὕρηται κατορύττων· ὁ δὲ παραπρεσβείας ἀπολογίαν γράφων. καὶ ὑπὲρ ἰδιώτης ἀμφοτέρων κατήγορος. διπλοῦς δὲ ἀτελής· ἐκ μὲν τῶν πραγμάτων, ὅταν μόνα τὰ πράγματα κρίνηται. οἷον, δύο ῥήτορες πρεσβεύσαντες παρὰ τύραννον. καὶ ἐπανήκοντες ἀλλήλοις ἀντεγκαλοῦσι δώρων· ἐπειδὴ ὁ μὲν χρυσίον εὕρηται κατορύττων· ὁ δὲ ἀπολογίαν παραπρεσβείας γεγραφώς. ἐνταῦθα μὲν πρόσωπα ἰσάζοντα οὐκ ἐπιδέχεται ἐξέτασιν. τὰ δὲ πράγματα διαφέροντα ἐξετασθήσεται. πάλιν οὖν ἡ μὲν βούλησις καὶ ἡ δύναμις ἐκλέλοιπε, τοῖς δὲ ἄλλοις ὁμοίως διαιρεθήσεται κεφαλαίοις εἴπερ καὶ ὁ τέλειος διπλοῦς κατὰ ἀντεξέτασιν.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἰσάζει τὰ πρόσωπα, διὸ οὐκ ἔχει ποιότητα. τὸ τοίνυν τοιοῦτον ζήτημα εἰς μόνην τὴν τῶν πραγμάτων ζήτησιν περιστήσεται, τῶν προσώπων οὐδὲν συμβαλλομένων πρὸς τὴν κατασκευήν. πρῶτον μὲν, ὅτι ἄδηλος αὐτῶν φύσει ἡ ποιότης. ἑκατέρων γοῦν αὐτῶν ἔχομεν τὴν τάξιν ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν προσώπων. ἔπειτα ὡς εἶπον ὅτι ἐξισάζει αὐτῶν ἡ ποιότης. ἁπλῶς οὖν ψιλὴν αὐτῶν τὴν προσηγορίαν ἔχομεν. ἡ δὲ διαίρεσις ὁμοίως τῶν τοιούτων οὐκ ἄδηλος. τὰ μὲν γὰρ τοῦ προσώπου κεφάλαια ἀναγκαίως ἐκλείποντος τοῦ προσώπου· φημὶ δὴ βούλησις καὶ δύναμις. τὰ δὲ τοῦ πράγματος εὑρεθήσεται. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ὃν περὶ τοῦ τελείου διπλοῦ μελετηθήσεται τοῖς ἐμπίπτουσιν ἓν πρὸς ἓν ἀντιτεθέντων ἡμῶν κεφάλαιον.

Ἐκ δ' αὖ μόνων προσώπων διπλοῦς γίνεται στοχασμὸς, ὅταν μόνα τὰ πρόσωπα κρίνηται. οἷον ἐπὶ σημείοις φαρμάκων ἀριστεὺς ἐτελεύτα μητρυιὰν ἔχων καὶ αἰχμάλωτον παλλακίδα, καὶ ἀντεγκαλοῦσιν ἀλλήλαις. ἐνταῦθα μόνη ἡ βούλησις καὶ ἡ δύναμις ἐξεργάζεται, ἃ δὴ καὶ φύσει τοῦ προσώπου ἐστὶν ἴδια, τὰ δ' ἄλλα πάντα ἰσάζει. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἰστέον ὡς ἐνταῦθα ἡ περὶ τὸ πρόσωπον ὑποψία τῷ ἰσάζειν ἔμεινεν ἀνεξέταστος· ὅτι ἂν ἡ ἑτέρα περὶ τῆς φαρμακείας κατασκευάσῃ, τοῦτο καὶ ἡ ἑτέρα, εἴ τι ἡ αἰχμάλωτος φύσει πρὸς τὴν μητρυιὰν ὡς δυσμενεστάτη περὶ τοὺς προγόνους κρατουμένη τοῦτο εἰργάσατο, τοῦτο καὶ ἡ μητρυιὰ τῇ αἰχμαλώτῳ ὡς τεκμήριον τῆς φαρμακείας ἐπενέγκοι, δυσμενῶς τὸ αἰχμάλωτον ἅπαν

πρὸς

πρὸς τοὺς ἀριστέας διακείμενον ἀποφαινομένη, βούλησις δὲ καὶ δύναμις ἐξετάζεται οὕτω. φήσει γοῦν ἡ αἰχμάλωτος· ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν ἐβουλήθην τὸν κοινωνόν μοι τοῦ βίου τὸν κηδεμόνα τὸν φίλτατον ἀνελεῖν. μέγιστον γὰρ εἰς περιποίησιν γυναικὶ, ἡ κατὰ τὸν γάμον κοινωνία. σὺ δὲ ὡς ἐχθρὸν τὸν πρόγονον ὁρῶσα, καὶ ἅμα διὰ τὴν πρός με ζηλοτυπίαν, ἐβουλήθης. ἀλλὰ καὶ ἠδυνήθης. οὐδὲν γὰρ ἐμποδὼν τῇ ἐπιβουλῇ τῷ οἰκείως δοκεῖν πρὸς τὸν πρόγονον ἔχειν, καὶ διὰ τοῦτο ἀφυλάκτως ἐκείνου πρὸς σὲ διακειμένου. ὡσαύτως καὶ ἡ μητρυιὰ πλέον ἰσχύουσα τῇ δυνάμει ὁρᾷ. ὡς ἐγὼ μὲν εἰ καὶ ἐβουλήθην, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἠδυνήθην· ὕποπτος ἀεὶ τῶν προγόνων ταῖς μητρυιαῖς διακειμένων. ἄλλως τε δὲ οὐδὲ ἐβουλήθης, εἰκόνα μοι τοῦτον μόνον τοῦ ἀνδρὸς ζῶσαν περιληφθέντα ἀφανίσαι. σὺ μέντοι, καὶ ὅτι μὲν τὸ δυνατὸν εἰπεῖν σοι, οὐδεὶς ἂν ἀντερεῖ λόγος. ἐν προσποιήσει γὰρ μετὰ τῆς πάνυ ὁποιουοῦν καὶ πράττειν σου καὶ πείθειν ἐκεῖνόν σοι τῷ βουλήματι δυναμένης. ἕπεσθαι δέ σοι καὶ τῇ δυνάμει τὸ βούλεσθαι ἐκεῖνος ἂν ἀμφιβάλλοι. ὃς ὠμότητα βάρβαρον ἠγνόησε καὶ ἀσπλαγχνίαν οὐδὲν ἧττον ἐθνικῶν περὶ τὰ φίλτατα διακειμένην. ἄλλως τε δὲ καὶ ἡ πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐπανάζευξις συγγενὲς. ἣν οὐδὲν οὕτως ὡς τὸ ἐκποδὼν καταστῆσαι τὸν ἀνδραποδισάμενον καὶ κεκτημένον προυξένει τῆς καταναγκασμένης οἰκειότητος προτιμοτέρα. ἡδίων γὰρ ἅπασιν ἀνθρώποις ἡ ἐπὶ τῆς ἐνεγκαμένης διατριβὴ κἂν εὐτελὴς, τῆς ἐπ' ἀλλοδαπῆς εὐτυχεστέρας διαγωγῆς. Ὅμηρον συνέπαινον λάμβανε τοῦ λόγου, καὶ Ὀδυσσέα ὑπόδειγμα. ὃς τὴν μετὰ Κίρκης συνοίκησιν καὶ τῆς θεᾶς, τῆς μετὰ Πηνελόπης φαυλοτέραν ἡγήσατο. τοῦ δὲ ἀνωτέρω ἐπιχειρήματος Μήδεια ἡ Κολχὶς εἰς παράδειγμα λόγον ἀρκέσει οὕτως ἀπηνῶς περὶ τὰ φίλτατα διατεθεῖσα. καὶ ἡ κοινὴ πάντων ἀνθρώπων περὶ τῶν βαρβάρων ὑπόληψις.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ὥσπερ διπλοῦς ἀτελὴς ἐκ πραγμάτων ὁ μόνα ἔχων τὰ πράγματα, οὕτω διπλοῦς ἐκ προσώπων ὁ μόνα ἔχων κρινόμενα πρόσωπα. καὶ ὥσπερ ἐν ἐκείνῳ λείπει τὰ τοῦ προσώπου κεφάλαια, οὕτω κἀν τούτῳ λείπει τὰ τοῦ πράγματος. τὰ δὲ ἄλλα ἔχει. τὰ μὲν οὖν πράγματα ἐξισάζει ἐνταῦθα. τὰ δὲ πρόσωπα διάφορα ὄντα, ἐπιδέχεται ἐξέτασιν. ἔστι δὲ θαυμάσαι πάλιν ἐνταῦθα, πῶς ὁ τεχνικὸς ἁπλοῦν ἐκ προσώπων μόνον στοχασμὸν οὐ φάσκων εἶναι, διπλοῦν ἐκ προσώπων μόνον συνιστάμενον εἶναι συγχωρεῖ. ἡ μὲν οὖν αἰτία τοῦ τεχνικοῦ καὶ ἀπολογία τοιαύτη. οὐδὲ ἐνταῦθα καθάπαξ ἐκλείπειν τὸ πρᾶγμα βούλεται, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἀσώτου, ἀλλ' οὐκ ἐμπίπτειν κἀνταῦθα τὸ πρᾶγμα. διὰ γὰρ τὸ ἰσάζον ἐκλείπει. ἀλλὰ κἀνταῦθα οὐ καλῶς. εἰ γὰρ καὶ διὰ τὸ ἰσάζον ἐκλείπει, ὅμως ἐξέτασιν οὐκ ἐπιδέχεται. ὥστε οὐδὲ μίαν χορηγίαν ἀπὸ τοῦ πράγματος ἔχει. ἀλλ' ἅμα τῇ φύσει μόνον, οὐκ ἐργασίᾳ κεῖται τὸ πρᾶγμα. ἀδύνατον γὰρ μὴ ἐμπίπτειν σημεῖον κατὰ φύσιν· οὐ πάντως δὲ ἐξεταζόμενον. δῆλον οὖν ὡς κἀνταῦθα σφάλλεται. ἡμεῖς δὲ φαμὲν ὅτι καὶ ὁ ἁπλοῦς ἐκ προσώπων μόνων συνίσταται, καὶ ὁ διπλοῦς ἐκ προσώπων, ὥσπερ ὁ προκείμενος. πρᾶγμα γὰρ παντελῶς οὐκ ἔχει κρινόμενον· οὔτε γοῦν αὗται πεπράχασί τι. οὔτε ἄλλου πράξαντος αὔτικρυς εἰς αὐτὰς ἀναφέρεται. οὔτε μὴν ἄλλου ὄντος φανεροῦ τοῦ πράξαντος, ἐξ ὑποψίας κρίνονται. διαιρεῖται δὲ ὡς προειρήκαμεν ὁ τοιοῦτος στοχασμὸς τοῖς τοῦ προσώπου μόνοις κεφαλαίοις. ἐνταῦθα τὰ τοῦ πράγματος ἐκλείπει κεφάλαια. τὰ δὲ τοῦ προσώπου μόνα ἐμπεσεῖται. ὅτι ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν ἐβουλήθην αὐτὸν ἀνελεῖν εὖ πάσχουσα ὑπ' αὐτοῦ· ὅτι οὐχ ὡς δούλῃ μοι ἐχρήσατο, ἀλλ' ἐπεκούφιζε τὰς συμφοράς. σὺ δὲ ἠβούλου ὡς μητρυιὰ, φθονοῦσα τῷ προγόνῳ ἀριστεύσαντι. καὶ ἐγὼ μὲν οὐκ ἠδυνάμην ἐν αἰχμαλώτου καὶ διακόνου τάξει τυγχάνουσα. σὺ δὲ ἠδύνω κρατοῦσα ἐν τῇ οἰκίᾳ. ἡ δὲ μητρυιὰ ὁρᾷ, ὅτι οὐχ ἅμα τῷ ὀνόματι τῆς μητρυ

οις καὶ τὸν πολέμιον φαίνεται, ἐπεὶ μητέρων χρηστότητος οὐκ ἀπελιπόμην περὶ αὐτὸν καὶ ὅσα τοιαῦτα. σὺ δὲ ἡ βούλου μνησικακοῦσα ὑπὲρ ὧν σε ἐξηνδραποδίσατο καὶ τὴν σὴν πατρίδα. καὶ ἐγὼ μὲν οὐκ ἠδυνάμην, οὐδαμοῦ μόνῳ συνοῦσα αὐτῷ· σὺ δὲ ἠδύνω συγκαθεύδουσα καὶ νυκτὸς μόνῳ συνοῦσα αὐτῷ οἷα εἰκὸς παλλακίδα. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦτο ἀτελὲς ἐκ μόνων πραγμάτων. οἷον περιεκόπησαν οἱ ἑρμαῖ καὶ ἀντεγκαλοῦσιν ἀλλήλοις ἀλκιβιάδης καὶ νικίας. ἐνταῦθα πράγματα μὲν οὐκ ἔτι, ποιότητες δὲ μόναι. ἐλέγχει δὲ αὐτὸν ἐνταῦθα ὁ τεχνικὸς, ἀποθέμενος μὲν ὡς οὐκ ἔστιν ἁπλοῦς ἀτελὴς ἐκ μόνων προσώπων, ὅτε περὶ τοῦ ἀστόχου διελέγετο. δεικνὺς δὲ πάλιν ὡς οὐκ ἔστι διπλοῦς ἀτελὴς ἐκ μόνων προσώπων. εἰ γάρ ἐστιν ἐν διπλῷ στοχασμῷ μὴ κρινόμενον πρᾶγμα. δῆλον ὅτι καὶ ἐν ἁπλῷ ἔσται. ἀπὸ γὰρ τῶν ἁπλῶν, ἡ τῶν διπλῶν εὕρεσις γίνεται.

Ἔστι παρὰ ταῦτα ἕτερα εἴδη στοχασμῶν διπλῶν τρία. οὓς καλοῦμεν συνεζευγμένους· ὅ, τε ἐμπίπτων καὶ ὁ προκατασκευαζόμενος. καὶ ὁ συγκατασκευαζόμενος.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἐνταῦθα ἐμήνυσεν ὅτι τὸ διπλοῦν γένος ἐστὶ καὶ οὐκ αὐτὸ εἶδος. οὐ κυρίως οἱ ἀντεγκληματικοί. εἰ μὲν ὡς γένος ἐκλήθησαν, εὖ ἂν ἔχοι. εἰ δὲ αὐτοὶ μόνον, οὐ κυρίως εἰσὶ διπλοῖ, ἀλλ' οἱ ἐπὶ δύο ἐγκλήμασιν ἓν πρόσωπον ἔχοντες κρινόμενον, ἢ ἀνάπαλιν, ὡς ἤδη εἴρηται, κἂν ὅμοια ὦσι τὰ ἐγκλήματα, ὡς ἐπὶ τοῦ πλουσίου τοῦ κρινομένου δυσὶ φόνοις. ἐπειδὴ ἀνεβάλλετο τὸν μηνυτὴν τοῦ πρώτου φόνου, καὶ εὕρηται καὶ αὐτὸς οὗτος νεκρὸς ἀσκύλευτος.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Εἶπεν τῶν διπλῶν τοὺς ἀντεγκληματικοὺς καὶ τοὺς κατὰ ἀμφισβήτησιν. λοιποὶ δέ εἰσιν οἱ καλούμενοι συνεζευγμένοι, οἳ διῄρηνται εἰς τρεῖς τρόπους. εἴς τε ἐμπίπτοντας καὶ προκατασκευαζομένους. ἔτι τε μὴν εἰσὶ καὶ συμπεπλεγμένοι, οἳ διαφέρουσι τῶν συνεζευγμένων ταύτῃ. ὅτι οἱ μὲν συμπεπλεγμένοι ἓν πρόσωπον ἔχουσι περὶ δύο πραγμάτων κρινόμενον. οἷον πλούσιος καὶ πένης ἐχθροὶ τὰ πολιτικά. εὑρέθη ὁ πένης δολοφονηθείς. ἐκήρυξεν ὁ δῆμος τὸν μηνύσαντα τὸν φονεύσαντα ἓν τάλαντον. ἀντεκήρυξεν ὁ πλούσιος δύο τῷ μηνύοντι. ἦλθέ τις ἐπαγγελόμενος μηνύσειν, εἰ λάβοι τὰ δύο τάλαντα. εὑρέθη καὶ αὐτὸς νεκρός. καὶ κρίνεται ὑπὲρ ἀμφοτέρων ὁ πλούσιος. οἱ δὲ συνεζευγμένοι, εἰ καὶ ἔχουσι δύο πράγματα, οὐκ ἀμφότερα κρίνεται. ἀλλὰ τὸ ἕτερον εἰς σύστασιν τοῦ ἑτέρου παραλαμβάνεται. ἐπεὶ δὲ τῶν συμπεπλεγμένων ἀμφότερα κρίνεται. ταῦτα μέντοι τὰ τρία διπλᾶ καλεῖ ὁ ἑρμογένης. οὐ μὴν δοκεῖ τισι διπλᾶ εἶναι, ὅτι μὴ ἁπλᾶ. καὶ κοινὸν αὐτῶν ὄνομα, τὸ τῶν συνεζευγμένων. ἔχει δὲ καὶ ἴδιον ἕκαστον ὄνομα. ὁ μὲν γὰρ καλεῖται ἐμπίπτων, ὁ δὲ προκατασκευαζόμενος, ὁ δὲ συγκατασκευαζόμενος. καλῶς δὲ ταῦτα ὁ τεχνικὸς τὰ εἴδη ἐχώρισεν εἰπὼν, ἔστι καὶ ἕτερα, ὡς πρὸς διαφορὰν τοῦ κυρίως διπλοῦ. ἐκεῖ γὰρ εἰ καὶ τὸ ἓν ζητούμενον. ἀλλὰ δύο πρόσωπα ἔχομεν τὰ κρινόμενα. διὸ καὶ κυρίως ἐκεῖνος εἴρηται διπλοῦς, διὰ τοῦτο διπλᾶ καὶ τὰ κεφάλαια δέχεται, ἑκατέρου τῶν κρινομένων πρὸς τὸ οἰκεῖον συμφέρον χρωμένου τῇ ἐργασίᾳ καὶ μεταχειρίσει τοῦ λόγου, καὶ ἐγγὺς ἀλλήλων τὰ κεφάλαια ἀντιτιθέντος. ἐν δὲ τῷ συνεζευγμένῳ διπλῆ μὲν κἀνταῦθα ἡ διαίρεσις. ἀλλ' ἰδίᾳ τοῦ ζητήματος καὶ ἕκαστον ἐν μέρει κατασκευαζόμενον. οὐ κεφαλαίῳ ἀντιτιθέντος κεφάλαιον τοῦ λέγοντος, ὥσπερ ἐν τῷ κυρίως διπλῷ κελεύσει ποιεῖν ἡ τέχνη. καλεῖται δὲ οὗτος ὁ διπλοῦς ἀντεγκληματικὸς καὶ ἀντικατηγορητικός. ἀναγκαῖον δὲ πάλιν ἐπὶ τῶν συνεζευγμένων εἰπεῖν ὅθεν οὕτως ἐκλήθησαν. δεύτερον δὲ ζητεῖται εἰ διπλοῦς. τρίτον τίς αὐτοῦ πρὸς τὰ ἄλλα διαφορά. συνεζευγμένοι μὲν οὖν εἴρηνται, παρὰ τὸ ἔχειν δύο ζητήματα συμπεπλεγμένα. καὶ ἓν μὲν εἶναι τὸ ζητούμενον. τὸ δὲ ἕτερον εἰς σύστασιν αὐτοῦ παραλαμβάνεται. διαφέρουσι δὲ τοῦ

ἑτέρου διπλοῦ. ὅτι δύο πρόσωπα ἔχομεν ἐκεῖ κρινόμενα. ἐνταῦθα δὲ ἕν. ὥστε τὸ γνώμντιον εὑρίσκεσθαι. δύο μὲν τὰ ζητούμενα. ἓν δὲ τὸ κρινόμενον πρόσωπον. ἐκεῖ δὲ ἓν μὲν τὸ ζητούμενον, δύο δὲ πρόσωπα τὰ κρινόμενα. ζητητέον δὲ καὶ τοῦτο. διατί ὁ συνεζευγμένος μᾶλλον ἁπλοῦς ἐστιν εἴγε καὶ πρόσωπον ἓν ἔχει τὸ κρινόμενον. ἓν δὲ καὶ πρᾶγμα κρινόμενον, τὸ γὰρ ἕτερον συμπλέκεται. εἰ γὰρ καὶ δύο τὰ ζητούμενα, ἀλλ' ἓν τὸ κρινόμενον, ὥσπερ ἐν τῷ ἁπλῷ στοχασμῷ. ἀλλὰ πρόδηλος ἡ αἰτία, δι' ἣν οὐχ ἁπλῶς ὁ τοιοῦτος. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἓν ζήτημα μόνον, ἦν ἂν ἁπλοῦς εἰκότως. ἐπειδὴ δὲ δύο περιέχει τὰ ζητούμενα, κἂν ἓν ὑπάρχει τὸ κρινόμενον. ἕτερον εἶδος ποιεῖ στοχασμοῦ, καὶ ἔξω γίνεται τοῦ ἁπλοῦ. ἴδιον γὰρ τοῦ ἁπλοῦ τὸ ἓν εἶναι ζήτημα ἐφ' ἑνὶ προσώπῳ στρεφόμενον. εἰ δέ τις ἀντιπέσοι ἐνταῦθα ὅτι καὶ ἐν τῷ ἁπλῷ εὑρίσκομεν πολλάκις οὐκ ἐφ' ἑνὶ προσώπῳ τὴν κατηγορίαν, ἀλλ' ἐν πλείοσιν, ὡς οἱ δέκα νέοι κοινωνήσαντες τῆς οὐσίας, καὶ κρινόμενοι τυραννίδος ἐπιθέσεως. λεκτέον ὡς κἂν πλῆθος ᾖ τῶν κρινομένων, ἀλλ' ὅμως ὡς ἕν τι τῶν προσώπων δοκεῖ. μία γὰρ τῶν νέων ἡ ποιότης καὶ κοινὴ καὶ οὐκ ἰδίᾳ ἑκάστου ἐκ τῆς ὕλης ὑπόκειται. καὶ ἡ πρᾶξις μία. ἀλλ' οὐδὲ ἀντεγκαλοῦντας ἀλλήλοις ἔχομεν τοὺς νέους.

Καὶ ὁ μὲν ἐμπίπτων γίνεται, ὅταν ἐν τῇ μεταθέσει τῆς αἰτίας ὁλόκληρόν τι ζήτημα ἐμπέσῃ. καὶ ἀναγκαῖον γένηται καὶ αὐτὸ διελεῖν τελείως. οἷον ἔδει τὸν ἁλόντα προδοσίας δεδέσθαι παρὰ τῷ στρατηγῷ, μέχρις ἂν εἴποι τοὺς συνειδότας. ἁλοὺς τις προδοσίας στρατηγός, ἐδέδετο παρὰ τῷ συστρατήγῳ. ὁ δὲ ἀπέκτεινεν αὐτὸν ὡς ἐπὶ γυναικὶ εὑρών, καὶ συνειδότας φεύγει. ἐνταῦθα γὰρ μετὰ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους χρωμένου μεταθέσεις τῆς αἰτίας τῇ λεγούσῃ ὅτι μοιχὸν ἀπέκτεινα τοῦ φεύγοντος, εὕρηται ζήτημα ἕτερον τὸ εἰ ἐκεῖνον εἰκὸς δεσμώτην ὄντα μοιχεῦσαι, καὶ εἰ τὴν γυναῖκα εἰκὸς τῷ στρατηγῷ ἑαυτὴν ἐπιδοῦναι. καὶ μετὰ τὴν τούτου διαίρεσιν πάλιν ἐπὶ τὴν τοῦ προτέρου πιθανὴν ἀπολογίαν ὁ φεύγων ἥξει.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ὁ ἐμπίπτων γίνεται. ὅταν ἀπὸ τοῦ κρινομένου πράγματος οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὅταν διὰ αὐτοῦ τοῦ χρώματος τοῦ κρινομένου πράγματος ἄλλο ἀνακύψῃ ζήτημα, αὐτὸ μὲν οὐ κρινόμενον, συμβαλλόμενον δὲ πρὸς τὸ κρινόμενον. σημειωτέον δὲ τοῦτο, ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι πάντες στοχασμοὶ τὴν μετάθεσιν τῆς αἰτίας ἐκτὸς ἔχουσι τοῦ ζητήματος. ὁ δὲ ἐμπίπτων μόνος, ἐν αὐτῷ τῷ ὅρῳ τοῦ ζητήματος ἔχει τὴν μετάθεσιν τῆς αἰτίας. εἴρηται δὲ ἐμπίπτων, ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν μετάθεσιν τῆς αἰτίας ἐμπίπτει ἕτερον ζήτημα. οἷον ἀφῆκέ τις τὴν ἑαυτοῦ οὐσίαν γυναικὶ ἀλλοτρίᾳ, εἰπὼν διὰ σωφροσύνην. καὶ κρίνει αὐτὴν ὁ ἀνὴρ μοιχείας. ἡ ζήτησις τῆς σωφροσύνης τὸ δεύτερον ζήτημα. ἐκείνης γὰρ λεγούσης τὴν μετάθεσιν τῆς αἰτίας τοῦ πρώτου ζητήματος, ὅτι διὰ σωφροσύνην μοι κατέλοιπεν, ἐμπίπτει ἐκ τούτου τὸ δεύτερον ζήτημα. εἰ σώφρων ἢ οὔ. ὥστε ἐν αὐτῷ τῷ ὅρῳ κεῖται ἡ μετάθεσις. Ὅταν ἐν τῇ μεταθέσει τῆς αἰτίας. Ὅρα πῶς ἐμφαίνει τὸ ἀπὸ τοῦ χρώματος, ὅτι ἐκ τούτου ἀνακύπτει τὸ ἕτερον ζήτημα. αὐτὸ γὰρ τὸ χρῶμα γίνεται ἀρχὴ τοῦ δευτέρου διὰ τὸ μὴ ὁμολογουμένην εἶναι καὶ τὴν αἰτίαν τουτέστιν αὐτὸ τὸ χρῶμα, ὅπερ ὁ φεύγων προβάλλεται. ἀλλ' ἀμφίβολον καὶ ζητούμενον. καὶ δεῖ τοῦτο κατασκευάζειν ἑτέρᾳ διαιρέσει τῶν κεφαλαίων. ἀλλὰ δεῖ μέχρι τῆς βουλήσεως καὶ δυνάμεως καὶ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐξετάσαντα, ἀνατρέχειν πάλιν ἐπὶ τὴν τοῦ πρώτου ζητήματος πιθανὴν ἀπολογίαν. Εἴ δεῖ τὸν ἁλόντα προδοσίας. Θαυμάσαι ἄξιον τῆς πλάσεως τὸ βούλημα, πρῶτον τὸν νόμον τὸν κελεύοντα δεδέσθαι, εἶτα τὴν διάνοιαν. εἰκὸς γὰρ εἶναι τοὺς συνειδότας μετὰ ταῦτα ὅτι ὁ ἀνελὼν ὕποπτος εἶναι δοκεῖ, φόβῳ τοῦ μέλλοντος ἀνῃρη

κέναι. αὐτίκα γὰρ ὁ στρατηγὸς ἑαλώκει μηδὲ μίαν ἔχων τοῦ φόνου τὴν πρόφασιν. καλῶς δὲ καὶ τὸ ὡς εὐθὺ τῇ γυναικὶ καταλαβών. εἰ γὰρ ἦν ὡμολογημένον, ὅτι κατέλαβεν, οὐκ ἂν συνέστη, ἀλλ' ὡς εὐθὺ τῇ γυναικί, ἵνα ᾖ ὡς πεπλασμένον καὶ μέσον τὸ ἔγκλημα. ἡ μὲν οὖν πλάσις θαυμασίως ἔχει. τοῦ δὲ κατηγόρου λέγοντος ὡς συνήδεις τῇ προδοσίᾳ. τὸν γὰρ ἔλεγχον δεδιώς, ἀπέκτεινας. καὶ σημεῖον τοῦ συνειδέναι κατασκευάζοντος τὸ ἀπέκτεινας. ἀντιτίθησι τὸ χρῶμα ὁ φεύγων, ὅτι μοιχὸν ἀπέκτεινα, τοῦ λόγου κελεύοντος, καὶ τὸ ἀντιληπτικὸν ὁμοῦ καὶ τὸ ἀντεγκληματικὸν προβαλλόμενος. οὐκοῦν κατὰ μέσην τὴν διαίρεσιν ὁλόκληρον ἐμπεσεῖται ζήτημα εἰ ὄντως μοιχὸς ἐκεῖνος ὁ δεδεμένος. κατασκευάσομεν οὖν ἀπὸ τῆς ποιότητος τῶν συμπιπτόντων προσώπων. καὶ καθολικὸν τοῦτο θεώρημα. τὸ μὴ μόνον τοῦ κρινομένου προσώπου, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν συνεμπιπτόντων προσώπων ἐν τῷ προβλήματι τὴν ποιότητα σκοπεῖν. ἐξετάσεις γοῦν ἐνταῦθα καὶ τοῦ δεδεμένου καὶ τῆς γυναικὸς τὴν προαίρεσιν. τοῦ μὲν, εἴγε εἰκὸς ἦν ἐν τοιαύταις συμφοραῖς ὄντα τοιούτων ἐπιθυμεῖν. τὴν δὲ, εἰ πιθανὸν στρατηγοῦ γυναῖκα οὖσαν δεσμώτῃ ἑαυτὴν ἐκδοῦναι. Πάλιν εὐθὺ τὴν τοῦ προτέρου πιθανὴν ἀπολογίαν. Πάλιν ἐνταῦθα πιθανὴν ἀπολογίαν, τὸ μὴ ἀντιστρέφον ἐκάλεσε. τῇ γὰρ πιθανῇ ἀπολογίᾳ οὐδὲν ταῦτα χρησόμεθα διὰ τὸ ἀκολουθεῖν τὸ σημεῖον τῷ ἐγκλήματι. εἰκὸς γὰρ ἦν τὸν συνειδότα τῇ προδοσίᾳ ἐκποδὼν τὸν ἁλόντα ποιήσασθαι, φεύγοντα τὸν ἔλεγχον. πρῶτον οὖν φησι μέχρι τῆς μεταθέσεως διαιρήσομεν τὸ πρῶτον ζήτημα. εἶτα ἐμπεσόντος τοῦ δευτέρου ἀπὸ τῆς μεταθέσεως διαιροῦμεν καὶ τοῦτο μέχρι καὶ τῶν αὐτῶν τόπων. μετὰ δὲ τοῦτο ἀκολούθως εὐθὺ τὴν τοῦ πρώτου πιθανὴν ἀπολογίαν ἐπανελευσόμεθα. καὶ τούτῳ κατακλείσομεν τὰ δύο ζητήματα. ἐν τούτῳ τῷ προβλήματι ζητεῖται πρῶτον εἰ συνοίδε, μετὰ ταῦτα εἰ μοιχὸς ἐκεῖνος. ἴδιον δὲ τοῦ ἐμπίπτοντος τὸ, τὸ δεύτερον ζήτημα λαμβάνειν τὴν ἀρχὴν τῆς διαιρέσεως ἀπὸ ῥητοῦ καὶ διανοίας. οἷον εὐθὺ τοῦ προκειμένου. ἀντὶ γὰρ τῆς μεταθέσεως τῆς αἰτίας ἀντεγκληματικὸν καὶ ἀντιληπτικὸν ἐμπεσεῖται ἀπὸ νόμου, καθ' ὃν ἀπεκτονέναι λέγοι μοιχὸν ὄντα. πρὸς τὸ ῥητὸν τοίνυν ἀπαντησόμεθα τῇ διανοίᾳ. ὅτι δίδωσιν ὁ νόμος τὸν μοιχὸν ἀναιρεῖν. ἐὰν μὴ ὑπόδικος ᾖ δημοσίων πραγμάτων καὶ μάλιστα προδοσίας. εἶτα καθ' ὑπόθεσιν, εἰ καὶ μοιχὸς ἦν καὶ μὴ εἶχες ὑπόνοιαν τῆς προδοσίας ἠδίκεις καὶ οὕτως ἀφελόμενος ἡμᾶς τὸ γνῶναι τἀληθὲς ἐκ τῶν βασάνων. πολλοὺς δὲ εἰκὸς εἶναι τοὺς συνειδότας. ὑφ' ὧν ἐγχωρεῖ καὶ ὕστερον ἐπιβουλευθῆναι. ὄψεις δὲ διπλῆν βούλησιν καὶ τοῦ τεθνεῶτος καὶ τῆς γυναικός. τοῦ μὲν, ὡς οὐκ ἂν ἐν συμφοραῖς ὢν ἐβουλήθη μοιχεῦσαι. τρυφόντων γὰρ τὸ ἀσελγαίνειν. τῆς δὲ γυναικός, ὅτι οὐδὲ ἐκείνη τοιούτῳ ἂν ἑαυτὴν ἠθέλησεν ἐπιδοῦναι, μήτε χρημάτων πλήθει διαφθαρεῖσα. οὐ γὰρ παρῆν τῷ προδότῃ δημευθείσης τῆς οὐσίας. μήτε δὲ ἀξίωμα προελομένη ἁμαρτεῖν. καταδεδίκαστο γὰρ εὐθὺ δεινοτάτοις ὀφλήμασιν, ἐφ' οἷς ἔμελλεν ἀποθανεῖσθαι μικρὸν ὕστερον. ἔτι τοίνυν οὐδὲ μοιχεῦσαι ἐδύνατο δεδεμένος. Εὕρηται ζήτημα ἕτερον. Καλῶς εἶπε τὸ εὕρηται. εὑρέθη γὰρ οὐκ ὂν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ὕστερον πάλιν εὐθὺ τὴν τοῦ προτέρου πιθανὴν ἀπολογίαν. οὐκ ὀρθῶς εἶπεν ἐμπεσεῖσθαι πιθανὴν ἀπολογίαν ἐνταῦθα. οὐ γὰρ δύναται λέγειν. καὶ μὴν εἰ συνῄδειν, οὐκ ἐφόνευον, ἀλλὰ μᾶλλον ἐφειδόμην ὡς κοινωνοῦ, ὥς τινες ᾠήθησαν. δῆλον γὰρ ὅτι ἑαυτοῦ μᾶλλον προενόει, ἵνα μὴ αὐτὸς κινδυνεύσῃ, ἐκείνου ἐν ταῖς βασάνοις ἐξειπόντος. ἀλλὰ νοητέον ἐνταῦθα τὴν πιθανὴν ἀπολογίαν ἀντὶ τοῦ μὴ ἀντιστρέφοντος, ὅτι συνειδὼς ἀπέκτεινεν ἄν. οὐ μὴν πᾶς ἀπεκτονὼς ὡς ἤδη καὶ συνοίδεν. εἰκότως δὲ τὸ μὴ ἀντιστρέφον. ἐπειδὴ καὶ προσεχὲς τῷ ἐγκλήματι τὸ σημεῖον. ὁ γὰρ συνειδὼς

ἀποκτείνει ἄν, εἰκότως ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ.

Προκατασκευαζόμενος δὲ γίνεται, ὅταν πρὸ τοῦ ζητήματος ἕτερον ἀναγκαῖον ᾖ ζητῆσαι στοχαστικῶς, ὡς ὂν ἢ οὐκ ὄν. οἷον πλούσιος στρατηγὸς πένητος ἐχθροῦ παῖδας τρεῖς ὡς προδιδόντας συνέλαβε, καὶ τοὺς μὲν δύο μὴ ὁμολογήσαντας ἐν ταῖς βασάνοις ἀπέκτεινε. τὸν δὲ τρίτον πρὸ τῶν βασάνων ὁμολογήσαντα προδιδόναι καὶ μὴ ἐπεξιόντα τὸν πατέρα κρίνει συνειδότος. ἐφ' ἑκατέρου γὰρ δεῖ πρῶτον συστῆναι. τοῦ μὲν πλουσίου, τὸ εἶναι ἐκείνους προδότας. τοῦ δὲ πένητος, τὸ μὴ εἶναι. μεθ' ὃ κατὰ συγχώρησιν δοὺς τοῦτο καὶ προδεδωκέναι ἐκείνους ὁ πένης, τὸ καθ' αὑτὸν ἀπολογήσηται. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Δεύτερος τῶν συνεζευγμένων ἐστὶν ὁ προκατασκευαζόμενος. ὃς ὠνόμασται μὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ ἕτερόν τι πρὸ τοῦ κρινομένου πράγματος ἐξετάζεσθαι. εἶθ' οὕτως ἐκεῖνο περὶ οὗ ἡ κρίσις. διαφέρει δὲ τοῦ ἐμπίπτοντος τῷ ἐκεῖ μὲν τὸ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ κρινομένου κομιζόμενον παραλαμβάνεσθαι τελευταῖον. ἐν δὲ τῷ προκατασκευαζομένῳ πρότερον. ἐν γοῦν τούτῳ κρινόμενος ὁ πατὴρ συνειδότος, πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ μὴ συνειδέναι τοῖς παισὶ τὴν προδοσίαν, πρότερον κατασκευάσει ὡς ἥκιστα προδεδώκασιν οἱ παῖδες, εἶθ' οὕτως ὑπὲρ αὑτοῦ ἀπολογήσηται. ἐν δὲ τῷ ἐμπίπτοντι κρινόμενος συνειδότος, ὁ τὸν συστράτηγον ἀνελὼν, πρότερον τὴν παρὰ τοῦ συνειδέναι κατηγορίαν ἀποσείσεται. καὶ οὕτω τὸ τῆς μοιχείας ὄνομα κατὰ τοῦ τεθνεῶτος κινήσει. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Προκατασκευαζόμενός ἐστιν, ὅταν πρὸ τοῦ κρινομένου πράγματος ἀναγκαῖον ἕτερόν τι προκατασκευασθήσεται ζήτημα ὑπ' ἀμφοτέρων, τοῦ τε κατηγόρου καὶ τοῦ φεύγοντος. ζητήματος δὲ ἐνταῦθα ἰδίως εἶπε τοῦ ἐγκλήματος, ἐφ' ᾧ ἡ γραφή. τὸ δὲ ὡς ὂν ἢ οὐ. οὐσιώδη τὴν ζήτησιν παρίστησι, τουτέστι περὶ ὑπάρξεως εἰ ἔστιν ἢ οὔ. καὶ εἰ γέγονεν ἢ οὐ γέγονε. τοῦτο γὰρ τοῦ προκατασκευαζομένου ἴδιον, ὅταν πρὸ τοῦ ζητήματος ἐφ' ᾧ ἡ κρίσις ἐξετάσωμεν ἕτερον ζήτημα. ἡ μὲν οὖν γραφὴ συνειδότος. εἰ συνοίδε τοῖς παισὶ προδοσίαν. τὸ δὲ προκατασκευαζόμενόν ἐστι, τὸ κατ' αὐτοὺς τοὺς παῖδας εἰ τῷ ὄντι προδεδώκασιν. οὐ γὰρ τοῦτο φανερόν. εἰ γὰρ καὶ ὁ τρίτος ὡμολογηκέναι δοκεῖ, ἀλλ' ἐκ φόβου ἡ ὁμολογία δοκεῖ, ὅτι τοὺς ἀδελφοὺς ἀπολωλότας ἐν ταῖς βασάνοις ἐθεάσατο, καὶ τὰ ὅμοια παθεῖν προσεδόκησε, εἰ μὴ ὁμολογήσειεν. τοῦτο τοίνυν τὸ τῶν παίδων ἀναγκαῖον ἀμφοτέρους προκατασκευάσαι, πλέον δὲ τὸν κατήγορον. εἰ μὴ γὰρ ἐλέγξει, πρῶτον προδεδωκότας τοὺς παῖδας, οἰχήσεται αὐτῷ καὶ τὸ κατὰ τοῦ πατρὸς ἔγκλημα. μὴ γὰρ ὅλως προδεδωκότων ἐκείνων. πῶς ἂν κρίσιν συνειδότος συστῆσαι δύναιτο. ἀναγκαῖον δὲ ὡς προεῖπον καὶ τὸν φεύγοντα προκατασκευάσαι περὶ τῶν παίδων, ἧττον μὲν τοῦ κατηγόρου. χρησιμεύει δὲ ὅμως ἡ ὑπὲρ τῶν παίδων ἀπολογία καὶ τούτῳ. εἰ γὰρ τοὺς παῖδας ἐξελέσθαι τῆς αἰτίας δυνήσεται. καὶ τὸ καθ' αὑτὸν ῥᾳδίως καὶ πόρρωθεν ἀπολύσηται. εἰ δὲ μὴ τοῦτο δυνήσεται παντελῶς, ἀλλ' ὅμως οὖν μετρίως διαβαλὼν τὸν τοῦ κατηγόρου τρόπον. εἶτα κατὰ συγχώρησιν δοὺς προδεδωκέναι τοὺς παῖδας, εὐθὺ τὸν ὑπὲρ ἑαυτοῦ λόγον στήσεται. ὥστε ἀναγκαία ἡ τοῦ περὶ τῶν παίδων ζητήματος προκατασκευή. πλέον μὲν τῷ κατηγόρῳ, ἔλαττον δὲ τῷ φεύγοντι. οὐ γὰρ εἰ καὶ προδεδώκασιν οἱ παῖδες, ἤδη καὶ αὐτὸς πάντως προδότης. ζητητέον οὖν εἰ καὶ ὁ κατήγορος δώσει κατὰ συγχώρησιν τὸ μὴ προδεδωκέναι τοὺς παῖδας. ἀλλὰ λέγομεν, ὅτι τοῦτο ποιεῖν ὁ κατήγορος οὐ δύναται. εἰ γὰρ ποιήσει τοῦτο. συνοιχήσεται καὶ ἡ κατὰ τοῦ πατρὸς κρίσις. ἔτι δὲ κἀκεῖνο εἰδέναι χρὴ, ὡς οὐχ ἁπλῶς ὁ πατὴρ δώσει τὸ κατὰ τῶν παίδων, ἀλλὰ τεχνικωτάτης δεῖ μεθόδου τῷ λέγοντι. βλάψει γὰρ αὐτὸν τῷ δοκεῖν ῥᾳδίως οὕτω τῶν παίδων καταγνω

κέναι· ἀλλ' ἀναμικτέον αὖθις τῷ λόγῳ καὶ καταβοητέον τῆς τοῦ πλουσίου βίας καὶ ὑπερηφανίας· καὶ ὅλως σὺν βαρύτητι προακτέον τοὺς λόγους.

ΕΞ ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ. Ὁ προκατασκευαζόμενος ἔχει φύσιν καὶ δύναμιν τοιαύτην, εἰ συνειδότος κρίνοιτό τις· μήπω ἁλόντος οὗ δοκεῖ συνειδέναι· πρότερον μὲν ἀπολογεῖται ὑπὲρ ἐκείνου, εἶτα ὑπὲρ ἑαυτοῦ. χρησιμωτάτη οὖν ἡ προκατασκευὴ καὶ προαπόδειξις ἐν τῷ προκατασκευαζομένῳ. παράδειγμα τούτου, γραφεὶς Ἀρίσταρχος ἐπὶ τῷ Νικοδήμου φόνῳ, πρὸ τῆς κρίσεως ὑπεξῆλθεν· κρίνεται Δημοσθένης συνειδότος. οὐκοῦν ἀπολογίαν δεῖ πρῶτον πειρᾶσθαι Ἀριστάρχου· ὡς οὐκ ἀπέκτεινε Νικόδημον. ἔτι παρὰ τῷ ῥήτορι τὸ θεώρημα· οὗ τί ἀθλίῳ καὶ ταλαιπώρῳ κακῆς καὶ χαλεπῆς συμβάσης αἰτίας Ἀριστάρχῳ οὗ μάχου· καὶ πάλιν· φανερῶς ἤδη δι' ἐμὲ τὸν Ἀρίσταρχον ἐσυκοφάντει. ἐνίοτε δὲ μεταχειριούμεθα οὕτω· μάλιστα μὲν οὐδὲ ἐκεῖνον οἶμαι λέγων πεποιηκέναι τοῦτο· καὶ τοὺς λογισμοὺς ἐκθησόμεθα δι' οὓς οὐκ ἂν ἔπραξεν· εἰ δὲ ἄρα μανεὶς ἔπραξεν, ἀλλ' οὐκ ἔγω συνῴδα· ὡς ὄν. ἢ οὐκ ὄν· ὂν μὲν, ὡς ἀπὸ τοῦ κατηγόρου· οὐκ ὂν δὲ, ὡς ἀπὸ τοῦ φεύγοντος· ὃ γὰρ ὁ κατήγορος κατασκευάζει ὡς ὂν τοῦτο ὁ φεύγων ἀνασκευάζει ὡς οὐκ ὄν. Ὡς προδεδωκότας. Καλὸν δὲ ὡς προδεδωκότας, ἵνα περίστασιν ἔχῃ ὁ λόγος καὶ τὸ πρόβλημα· εἰ τί δείημεν ὅτι προδέδωκε, μονομερὲς ἔσται.

Ἐφ' ἑκατέρου γὰρ δεῖ πρότερον συστῆναι. Ὁ μὲν πλούσιος ἐρεῖ σημεῖον τοῦ προδεδωκέναι τοὺς παῖδας, τὸ τὸν τρίτον ἄνευ βασάνων ὁμολογεῖν. εἶτα ὁ φεύγων πρὸς τοῦτο ἀπαντήσεται· συγγνωμονικῇ μεταθέσει τῆς αἰτίας· ὅτι δεδιὼς τὰς βασάνους καὶ εἰδὼς ὅτι ταὐτὰ τοῖς προτέροις πείσεται, κατεψεύσατο ἑαυτοῦ, καὶ ἑαυτὸν ἠνάγκασε κατηγορεῖν ὑπὸ δέους. εἶτα καὶ τοῦ συνειδέναι ἐρεῖ σημεῖον ὁ πλούσιος τὸ μὴ ἐπεξελθεῖν. καὶ μεταθήσεται πάλιν ὁ φεύγων, ὅτι πλούσιος ᾔδει καὶ ἐδεδίει τὴν ἰσχὺν, καὶ τὴν περὶ σὲ ἑταιρείαν καὶ τὸ τῶν κολάκων σύστημα. Μεθ' ὃ κατὰ συγχώρησιν. Εἰκότως ἐν δευτέρῳ φυλάττει τὸ κατὰ συγχώρησιν· οὔτε γὰρ δύναται τοῦτο πράττειν, ἵνα μὴ δοκῇ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῶν παίδων κατηγορεῖν· οὔτε μὴν καθάπαξ μὴ συγχωρεῖ· ἵνα μὴ δοκῇ φεύγειν τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον.

» Συγκατασκευαζόμενος δὲ γίνεται, ὅταν τὰ σημεῖα τοῦ πράγματος δι' ἀλλή-
» λων κατασκευάζηται. οἷον ἔδει τοὺς δεσμώτας λελύσθαι τοῖς Θεσμοφορίοις.
» μοιχείαν ὑπονοήσας τις πρὸς τὸν οἰκέτην τῆς γυναικὸς, δήσας ἐκεῖνον ἀπεδήμη-
» σεν· λυθεὶς τοῖς Θεσμοφορίοις παρὰ τῆς γυναικὸς ἀπέδρα ὁ οἰκέτης· μετὰ ταῦ-
» τα εὕρηται ὁ ἀνὴρ πεφονευμένος· καὶ συνειδότος ἡ γυνὴ φεύγει. τό τε γὰρ ὑπὸ
» τοῦ οἰκέτου αὐτὸν πεφονεῦσθαι διὰ τῆς μοιχείας κατασκευάζεται· τό τε εἶναι
» τὴν μοιχείαν διὰ τοῦ ἐπ' ἐκείνου αὐτὸν ἀνῃρῆσθαι, καὶ ὅλως δι' ἀλλήλων. δῆλον
» δὲ ὅτι καὶ μετὰ τῶν ἄλλων τῆς τε ὑπονοίας τοῦ ἀνδρὸς καὶ τοῦ λῦσαι αὐτὸν τὴν
» γυναῖκα. καὶ εἴ τι εἴη ἕτερον διαφέρει δὲ τοῦ προκατασκευαζομένου· ὅτι ἐκεῖ
» μὲν κεχώρισται ἀλλήλων τὰ ζητήματα, ἐνταῦθα δὲ δι' ἀλλήλων κατασκευάζε-
ται πάντα.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τρίτος τῶν συνεζευγμένων ἐστὶν ὁ κατασκευαζόμενος, ὃς ὠνόμασται μὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ δύο ἐγκλήματα ἐπάγειν τῷ φεύγοντι τὸν κατήγορον ὡς πεποιηκότι ἢ μέλλοντι πράττειν· ὡς ἐπὶ τοῦ πλουσίου τοῦ ὀμόσαντος ἐν συμποσίῳ τυραννήσειν· καὶ τοῦ πένητος τοῦ τυραννοκτονεῖν ὀμόσαντος καὶ νεκροῦ ἀσκυλεύτου εὑρεθέντος· ἀμφότερα γὰρ συμπλέκων τόν τε τοῦ πένητος φόνον καὶ τῆς τυραννίδος τὴν ἐπίθεσιν· κρίνει τὸν πλούσιον. τούτῳ δὲ διαφέρει τοῦ προκατασκευαζομένου· ὅτι ἐν ἐκείνῳ μὲν τὸ προηγούμενον ὁ φεύγων τελευταῖον ἐξετάζει· τὸ δὲ μὴ προηγούμενον πρότερον· ἐν δὲ τῷ συγκατασκευαζομένῳ ὁμοίως ὑπὲρ ἀμφοτέρων τῶν ἐγκλημάτων ἀπολογεῖται ὁ φεύγων οὐχ ὡς συνειδὼς, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὢν ὁ πράξας. ἰστέον ὡς οὐδέ ποτε δῆλον δήλῳ κατασκευάζεται, ὥσπερ οὐδὲ ἄδηλον ἀδήλῳ, ἀλλ' ἄδηλον τῷ δήλῳ. εἰ τοίνυν καὶ ἐνταῦθα ἀμφότερα δῆλα τό, τε τῆς μοιχείας φημὶ καὶ τὸ τοῦ φόνου· πῶς τὰ σαφῆ δι' ἀλλήλων κατασκευάζεται. εἰ δὲ ἄδηλα ἄμφω, γελοῖον τὸ τῆς ἀποδείξεως. εἰ δέ τις ἐρεῖ ὡς ἡνίκα ὡς σημεῖον τὸ ἕτερον λαμβάνεται τοῦ ἑτέρου τότε δῆλον, τὸ δὲ λοιπὸν ἄδηλον· ἀνόητος ὁ λόγος πάντῃ· θετικὴ γὰρ οὐ φυσικὴ ἡ ἀπόδειξις, τῇ γνώμῃ τοῦ λέγοντος, ἀλλ' οὐχὶ τῶν ἀκουόντων τὸ πιστὸν ἔχουσα. τί οὖν ἐροῦμεν· ὡς οὐ πάνυ ἀκριβῶς ὁ τεχνικὸς διέλαβε περὶ τούτου· ὤφειλε γὰρ εἰπεῖν οὕτω. τό, τε γὰρ συνειδέναι τὴν γυναῖκα διὰ τοῦ λῦσαι κατασκευάζεται· τό, τε μεμοιχεῦσθαι διὰ τοῦ συνειδέναι. εἶτα τό, τε οὕτω κατασκευάσαι, τὸ τὸν οἰκέτην εἶναι τὸν ἀνῃρηκότα διὰ τῆς μοιχείας· οὔτε γὰρ ἡ μοιχεία φανερὰ, οὔτε δὲ παρὰ τοῦ οἰκέτου τὸν δεσπότην ἀνῃρῆσθαι· ἀλλὰ πρῶτον εἰς ἀπόδειξιν λαμβανόμενον τοῦ συνειδέναι τὸ λῦσαι, τότε τοῖς λοιποῖς ὁδὸς διὰ τούτου παρέχεται· δήλης γὰρ τῆς μοιχείας διὰ τοῦ συνειδέναι γενομένης, ἀναντίρρητον καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ οἰκέτου ἀνῃρεῖσθαι δεσπότην συναποδείκνυται· καὶ ἔστι τὸ ἀπὸ τούτου κατὰ ἀντιστροφὴν ἡ ἀπόδειξις. οἷον εἰ μοιχὸς καὶ φονεὺς· καὶ εἰ φονεὺς καὶ μοιχός.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Συγκατασκευαζόμενος κέκληται, ὅταν τὰ σημεῖα δι' ἀλλήλων ὁμοῦ κατασκευάζηται καὶ μὴ κεχωρισμένως· ἐκ τούτου γὰρ καὶ τὴν προσηγορίαν ἐκτήσατο. γνωστέον δὲ ὅτι ἐν τούτῳ τῷ στοχασμῷ, τὰ αὐτά ἐστι καὶ σημεῖα ἀλλήλων καὶ ἐγκλήματα· ἐνταῦθα γοῦν ἀπὸ μὲν τῆς μοιχείας κατασκευάζεται ὅτι αὐτὸς ἐφόνευσε. ἀπὸ δὲ τοῦ φόνου ἡ μοιχεία βεβαιοῦται. καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ δὲ κατασκευάζεις τὸν φόνον, ὅτι ἡνίκα ἀπελύθη ὁ παῖς ἐφονεύθη καὶ οὐ πρὸ τούτου. ἔχει δὲ ἐνταῦθα παραγραφικὸν ἐκ τοῦ λείποντος. λέξει γὰρ ἡ γυνὴ, ὅτι ἄδηλον εἰ ὅλως ὑπ' αὐτοῦ γέγονεν. λέξει δὲ καὶ ἀντίθεσιν ἡ γυνὴ ἀπὸ τοῦ νόμου. νόμος ἐν τοῖς Θεσμοφορίοις λύεσθαι τοὺς δεσμώτας, διὸ ἔλυσα δεσμώτην ὄντα. λύσει δὲ ὁ κατήγορος διανοίας τὸ ῥητὸν, ὅτι δεσμώτας λέγει τοὺς ἐν δεσμωτηρίῳ, οὐ τοὺς ἐν ἰδικῇ οἰκίᾳ. διαφέρει δὲ τοῦ προκατασκευαζομένου, ὅτι ἐκεῖ καθ' ἑαυτὸ ἕκαστον καὶ τὸ πρῶτον μελετᾶται καὶ τὸ δεύτερον, ἐνταῦθα δὲ ἅμα τὰ δύο ἀλλήλων κατασκευάζεται. ἄλλοι δὲ ὁρίζονται τὴν διαφορὰν οὕτως· ὅτι ἐν τῷ συγκατασκευαζομένῳ ἀμφότερα ἐγκλήματά ἐστι καὶ ὁμοῦ κατασκευαζόμενα δι' ἀλλήλων· τῶν αὐτῶν σημείων καὶ ἐγκλημάτων γινομένων· ἐν δὲ τῷ προκατασκευαζομένῳ δύο τὰ ἐγκλήματα, ἀλλ' οὐ τὰ δύο κρίνεται καὶ κατηγορεῖται, τὸ δὲ ἕτερον τῶν ἐγκλημάτων ὡς σημεῖον παραλαμβάνεται. ζητητέον δὲ πῶς ὁ τοιοῦτος στοχασμὸς συστῆναι δύναται· εἰ γὰρ φύσει ἄδηλον ἐν στοχασμῷ τὸ ἔγκλημα· ἔστι δὲ καὶ τὸ σημεῖον ἄδηλον· πῶς ὑφέστηκεν ὁ τοιοῦτος στοχασμός· πῶς δὲ καὶ τὸ σημεῖον ὑπεύθυνον, ὃ πανταχοῦ ἀνεύθυνόν ἐστι· ἀλλὰ λέγομεν, ὅτι κἀνταῦθα εὑρίσκεται φανερὸν σημεῖον καὶ ἀνεύθυνον· οἷον εἰπεῖν τὸ λυθῆναι παρὰ τῆς γυναικὸς τὸν οἰκέτην. καὶ τῷ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ τεθνάναι τὸν δεσμώτην ὅτε ἐλύθη. τὸ δὲ προσεχέστερον μόνον εὑρίσκεται ὑπεύθυνον. ἤδη δὲ εἴπομεν ὅτι τινὲς ἀποφαίνονται, ὡς εἰ καὶ δοκεῖ ἔγκλημα εἶναι ἐνταῦθα τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸ προσεχέστερον, ἀλλ' ὅμως ὡς σημεῖον αὐτὸ ποιεῖται τοῦ ἐγκλήματος δι' ἀλλήλων· παρατήρησαί φησι τοῦτο δι' ἀλλήλων ὅτι πάντα ἡμῖν ἐδήλωσεν· οὐ γὰρ δεῖ μόνα τὰ ἄδηλα διὰ τῶν ἀδήλων κατασκευάζειν· ἄτοπον γάρ, ἀλλὰ καὶ μίξιν καὶ κρᾶσιν ἁπάντων ποιεῖσθαι μίαν. φασὶ δὲ καὶ τοῦτο ὡς οὐ δεῖ τὴν διαίρεσιν ἐν τῷ συγκατασκευαζομένῳ διπλῆν ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἁπλῆν καθάπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς στοχασμοῖς· καὶ ἐζήτησαν διατί μὴ διπλοῖς, καὶ

ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐ δεῖ τὸ σημεῖον ζήτημα ποιεῖν· εἰ δὲ μὴ ζητημάτων ποιήσομεν πλῆθος, πάλιν γοῦν ἐκείνου σημεῖον ζητήσομεν· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συνεζευγμένοις, οὐκ ἔστιν ἀμφίβολον τὸ σημεῖον.

ΕΞ ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ.

Ἴδιον τοῦ συγκατασκευαζομένου τὸ μὴ μόνον τὸ πεπραγμένον λέγειν, ἀλλὰ καὶ τὸ αἴτιον τοῦ πραχθέντος· ὃ δὴ καὶ αὐτὸ ζήτημά ἐστι· καὶ τὸ τὰ σημεῖα καὶ τὸ τὰ ἐγκλήματα δι' ἀλλήλων κατασκευάζεσθαι. καὶ ὥσπερ σημεῖον εἶναι τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον· σημειωτέον δὲ ὅτι ἐπὶ τοῦ συγκατασκευαζομένου, σημεῖα καὶ τὰ ἐγκλήματα καλεῖ. ἐρεῖ δέ τις ἐνταῦθα πῶς ἄδηλον ἀδήλου κατασκευάζεται. καὶ φαμὲν, ὅτι ἐστὶ κἀνταῦθα δῆλα ἕτερα σημεῖα· τὸ δὲ προσεχέστερον ἐστὶ μόνον τὸ ἄδηλον. ἀνάγκη γὰρ κατασκευάσαι ὡς τὸν φόνον ὁ οἰκέτης εἴργασται· καὶ ὅτι συνοιδεν ἡ γυνή, καὶ τὸ αἴτιον· τοῦτον μὲν, ἀποκτεῖναι, τὴν δὲ συνειδέναι μοιχείαν. δῆλον ὅτι δεῖ τὸ προϊδέσθαι τὸν ἐκ τῆς κατηγορίας ἔλεγχον. ζητεῖται δὲ εἰ μεμοίχευται ἡ γυνή· δεῖ οὖν βούλησιν εἶναι διπλῆν· ἅμα καὶ τοῦ οἰκέτου καὶ τῆς γυναικὸς, καὶ δύναμιν ὡσαύτως. συμπλεκτέον δὲ τὴν αἰτίαν εὐθὺς. ἐμπίπτει δὲ μόνον ζήτημα, ὅτι νόμος κελεύει τοὺς δεσμώτας ἐν τοῖς Θεσμοφορίοις λύεσθαι. πρὸς τοῦτο διάνοιαν ἀντιθεῖναι χρή· τίνας ὁ δῆμος κελεύει· τοὺς δημοσίᾳ δεθέντας, ἀλλ' οὐ τοὺς ὑπὸ τῶν δεσποτῶν· καὶ οἵ τινος ἐπὶ μικραῖς αἰτίαις ἔμφρουροι γεγονότες καὶ τούτους ἐὰν ἐγγυητὰς παράσχωσιν.

ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ.

Τῶν μὲν ἄλλων διαφέρουσιν οἱ συνεζευγμένοι τῶν ἁπλῶν λέγω καὶ διπλῶν, ὅτι ἐν ἐκείνοις μὲν ἓν πρᾶγμα ὑπόκειται τὸ κρινόμενον, ἐν δὲ τούτῳ δύο πράγματα τὴν ζήτησιν ἔχει· ἀλλήλων δὲ διαφέρουσι τὸν τρόπον τοῦτον. ἐν μὲν τῷ ἐμπίπτοντι, τοῦ κρινομένου πράγματος ἐξέτασιν λαμβάνοντος ἀπὸ τοῦ χρώματος οὗ παρέχεται ὁ φεύγων ἀνακύπτει ἄλλο ζήτημα, ὡς ἐπὶ τῶν στρατηγῶν· τὸ μὲν γὰρ κρινόμενον, εἰ συνοιδε· τὸ δὲ ἐμπῖπτον καὶ ἀπὸ χρώματος ἀνακύπτον, εἰ οὕτως ἐμοίχευσεν· καὶ συμβαίνει θάτερον ἔλεγχον εἶναι θατέρου. κἂν μὲν ἐλεγχθῇ τῷ προδότῃ συνειδὼς ὁ τὸν ἁλόντα ἔχων δεδεμένον, λύεται τῆς μοιχείας τὸ ἔγκλημα. ἐὰν δὲ ὁ ἐγκαλούμενος ἀποδείξῃ μεμοιχευκότα τὸν συστράτηγον συνδεδεμένον, λύεται πάλιν συνειδότος ἡ ὑποψία· οὐ γοῦν διὰ τὸ δεδιέναι τὸν ἔλεγχον. ἀλλὰ διὰ τὸ μοιχὸν κατειληφέναι κατὰ τὸν νόμον ἀνῃρηκέναι δόξει. ἐν δὲ τῷ προκατασκευαζομένῳ, ἄλλο προκατασκευάζεται πρᾶγμα· ὡς ἐπὶ τοῦ κρινομένου πένητος συνειδότος, ὅτι μὴ ἐπεξῆλθε τῷ πλουσίῳ· ὃς τοὺς παῖδας αὐτοῦ βασανίζων ἀνεῖλε, φήμης προδοσίας περὶ αὐτῶν γενομένης. τὸ μὲν γὰρ κρινόμενον εἰ συνοιδε τοῖς παισί· τὸ δὲ προεξεταζόμενον, εἰ μὴ δὲ ἐκεῖνοι προδόται. καὶ πάλιν ὡς ἐπὶ τοῦδε τοῦ προβλήματος. ἐγράψατό τις Ἀρίσταρχον τὸν Μόσχου ἐπὶ Νικοδήμου φόνῳ· μετεώρου οὔσης τῆς δίκης, ἔφυγεν Ἀρίσταρχος, καὶ κρίνεται Δημοσθένης συνειδότος· κἀνταῦθα γὰρ ὁμοίως τὸ μὲν κρινόμενον εἰ συνοιδε Δημοσθένης· τὸ δὲ προκατασκευαζόμενον, εἰ μὴ πεφόνευκεν Ἀρίσταρχος. οὐκ ἐξαρκεῖ δὲ, κἂν ἐξελεγχθῇ φονεύσας πρὸς τὸν Δημοσθένην ἁλῶναι συνειδότος, ἀλλ' ἔτι ζητεῖται εἰ Δημοσθένει εἰκὸς ἐκείνῳ συνεγνωκέναι. καὶ πάλιν ὁμοίως κἂν φανερὸν ᾖ τὸ προδεδωκέναι τοὺς τοῦ πένητος παῖδας, οὔπω τοῦτο ἱκανὸν πρὸς τὸ δοκεῖν τὸν πατέρα τοῖς παισὶ συνεγνωκέναι, ἀλλὰ πάλιν κἀνταῦθα εἰ συνέγνω ζητεῖται ἔτι καὶ κατασκευάζεται. ὁ δὲ συγκατασκευαζόμενος δύο ἐγκλήματα περὶ ἓν πρόσωπον ἔχων, καὶ τὴν μὲν κρίσιν ἐφ' ἑνί, τὴν κατηγορίαν δὲ ἐφ' ἑκατέροις καὶ τὴν ἀπόδειξιν· ἴδιον δὲ αὐτοῦ τὸ ἐν μόνῳ τούτῳ τὸ αἴτιον τοῦ κρινομένου καὶ ὑπεύθυνον εἶναι καὶ μὴ ὁμολογεῖσθαι· ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις στοχασμοῖς καὶ ἀνεύθυνόν ἐστι καὶ ὁμολογούμενον· οἷον πλούσιος παρὰ συμπόσιον ὤμοσε τῷ πένητι τυραννήσειν ἀν-

τώμοσεν

τώμοσεν ὁ πένης ἀποκτείνειν αὐτόν· εὑρέθη νεκρὸς ἀσκύλευτος ἐπανιὼν ἐπὶ τοῦ συμποσίου ὁ πένης· καὶ κρίνεται ὁ πλούσιος τυραννίδος ἐπιθέσεως. ἐνταῦθα γὰρ δύο ἐγκλήματα παρὰ τὸν πλούσιον· ἥ τε τυραννὶς καὶ ὁ φόνος. καὶ τὸ μὲν κρινόμενον, ἡ τυραννίς. τὸ δὲ σημεῖον, ὁ φόνος. τοῦτο δὲ, οὔτε ἀνεύθυνον οὔτε ὡμολογημένον· διαφέρει οὖν τοῦ ἐμπίπτοντος καὶ προκατασκευαζομένου· τῷ ἐκείνοις μὲν διάφορα εἶναι τὰ πρόσωπα τὰ κρινόμενα, ἐνταῦθα δὲ δύο περὶ ἓν πρόσωπον εἶναι τὰ ἐγκλήματα.

Ὁ ἀπὸ γνώμης παρὰ τούτοις ἐστὶ στοχασμὸς, ὃς ψιλῇ τῇ γνώμῃ ἐξετάζεται, φανεροῦ ὄντος καὶ τοῦ πράγματος, καὶ τοῦ πράξαντος· οἷον ἐν δόξῃ μανίας μητρυιὰ τὸν μὲν υἱὸν ἔσωσε, τὸν δὲ πρόγονον ἀπέκτεινε· καὶ ἀνενεγκοῦσα φεύγει φόνου. διαφέρει δὲ συγγνώμης ὁ τοιοῦτος στοχασμὸς· ὅτι ἐκεῖ μὲν ἐφ' ὃ μεθίστησιν ὡμολόγηται· οἷον ἔλεος, ἢ βάσανοι, καὶ τὰ τοιαῦτα· ἐνταῦθα δὲ εἰ μέμηνε ζητεῖται δήπου ἢ οὔ.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Εὗρον ἄλλο εἶδος στοχασμοῦ, ὃ ἐκάλεσεν ἀπὸ γνώμης. ἀπὸ γνώμης δὲ ἐκάλεσεν, ὅταν τῆς πράξεως οὔσης φανερᾶς, ἡ γνώμη ζητεῖται τοῦ πράξαντος. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ψιλῇ εἶπεν, ἀντὶ τοῦ μόνῃ· τὸ δὲ παράδειγμα δείκνυσι τοιούτου στοχασμοῦ τὴν φύσιν· ἐνταῦθα τὸ ἀμφίβολον καὶ τὸ ἄδηλόν ἐστι τῆς μητρυιᾶς ἡ γνώμη, μεθ' ἧς ὁ φόνος πέπρακται. πιθανῶς δὲ πέπλασται τὸ ζήτημα. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπε μεμηνυῖαν τὴν μητρυιάν· ἀσύστατον γὰρ ἂν ἦν τὸ ζήτημα τῆς μανίας ὁμολογουμένης, ἀλλ' ἐν δόξῃ μανίας ὅπερ ἀμφίβολον· ὃ καὶ τῇ κατηγορίᾳ δίδωσιν ὑπόνοιαν. ὁ μὲν κατήγορος ὑπόκρισιν τῆς μανίας ἀποφαίνειν πειράσεται, διὰ τὴν φυσικὴν πρὸς τὸν πρόγονον δυσμένειαν· ὁ δὲ ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενος τὸ ἐναντίον συστήσει καὶ ἀληθῶς μεμηνέναι τὴν μητρυιὰν ἀγωνιεῖται. καὶ στοχαστικῶς ἡ ζήτησις ἅπασα προαχθήσεται.

Διαφέρει δὲ συγγνώμης. Καλῶς καὶ δεόντως μέμνηται τῆς διαφορᾶς ταύτης ἐνταῦθα· ἐπειδὴ κοινωνίαν οὖσαν πρὸς τὴν συγγνώμην ᾔδει τούτου τοῦ στοχασμοῦ. κοινὸν γοῦν ἐν ἑκατέραις ταῖς στάσεσι τὸ τῆς ἀγνοίας καὶ τὸ ἀκούσιον. λύει οὖν τῇ διαφορᾷ τὴν σύγχυσιν· δοκεῖ γὰρ κατὰ δύο κοινωνεῖν τῇ συγγνώμῃ· καθ' ἓν μὲν, ὅτι ἐν ἀμφοτέραις ταῖς στάσεσιν ἀδίκημα φύσει τὸ πεπραγμένον· δεύτερον δὲ κατὰ τὴν αἰτίαν, τὸ ἐπί τι πάθος ψυχῆς μεθιστάναι τὸ γενόμενον. διαφέρει οὖν ὅτι ἐν μὲν τῇ συγγνώμῃ τὸ πάθος ἐφ' ὃ μεθίστησι τὴν αἰτίαν ὁ φεύγων λέγω δὴ φόβον, ἢ ἄγνοιαν, ἢ ἔλεον, συγχωρεῖ καὶ αὐτὸς ὁ κατήγορος ὡς ὡμολογημένον. ἀποφαίνει δὲ καὶ οὕτω τιμωρίας ἄξιον. ἐχρῆν γάρ φησι μὴ δι' ὅλως ἡττηθῆναι τοῦ πάθους. ἐν δὲ τῷ στοχασμῷ ἄδηλον. καὶ περὶ αὐτὸ τοῦτο ἡ πᾶσα ζήτησις ἵσταται. τῆς γοῦν μητρυιᾶς προβαλλομένης τὴν μανίαν καὶ εἰς ταύτην ἀναφερούσης τοῦ φόνου τὴν αἰτίαν, ὁ κατήγορος ἐνίσταται καὶ ψευδὲς εἶναι διισχυρίζεται τῆς μητρυιᾶς τὸν λόγον.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Ὁ ἀπὸ γνώμης στοχασμὸς, ἐστὶ τοιοῦτος· ὅταν ὁ φεύγων πεποιηκέναι μὲν ὁμολογῇ τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα· φάσκῃ δὲ μὴ ἑκὼν, ἀλλὰ δι' ἄγνοιαν ἢ μανίαν εἰργάσθαι. οἷον τὰ ἐν μανίᾳ ἄκρα εἶναι· τύραννον ἀπέκτεινέ τις μεμηνέναι δόξας, αἰτοῦντι δωρεὰν ἀντεῖπεν ῥήτωρ· ἐκράτησε· δοκῶν μαίνεσθαι, καὶ τὸν ῥήτορα ἀπέκτεινεν· ἀνενεγκὼν, φόνου κρίνεται. ζητητέον δὲ· διατί μὴ μετὰ τῶν ἁπλῶν τέτακται. εἴ γε ἓν πρόσωπον ἔχει καὶ ἓν πρᾶγμα· φαμὲν οὖν, ὅτι οὗτος ὁ στοχασμὸς οὔτε διπλοῦς οὔτε ἁπλοῦς ἂν εἴη. διπλοῦς μὲν, ὅτι οὐ δύο πρόσωπα καὶ πράγματα ἔχει· πάλιν δὲ ἁπλοῦς οὐκ ἔστιν· ὅτι ἐν τούτῳ μόνον τὸ πρᾶγμα οὐκ ἄδηλόν ἐστιν ἀλλ' ὡμολογημένον, ὃ πᾶσι τοῖς στοχασμοῖς ἐναντιοῦται. διὸ καὶ τελευταῖος τέτακται. ἐρεῖ δέ τις· ὅτι οὐκ ἄρα στοχασμὸς οὗτος, οὐ γάρ ἐστιν ἀδήλου πράγματος ἔλεγχος. ἀλλ' ἐροῦμεν, ὅτι δῆλον μὲν τὸ πρᾶγμα· τὸ δὲ ἄδηλον παρὰ τὴν γνώμην ἵσταται

καὶ περὶ ταύτην ὁ στοχασμός· διὸ καὶ τὴν προσηγορίαν τοιαύτην ἔλαχεν, ἀπὸ γνώμης στοχασμὸς καλούμενος. καθ' ὃ μὲν γὰρ οὐδὲ τοῦ παιδὸς ἀπέσχετο, χώραν ἔχει τὰ τῆς μανίας· καθ' ὃ δὲ μετριωτέρᾳ τῇ τοῦ παιδὸς πληγῇ ἐχρήσατο, ὑγιαίνειν δοκεῖ· καλῶς δὲ τὸ ἐν δόξῃ μανίας· ἵνα χορηγίαν τῷ ἀδήλῳ ποιήσηται. διαφέρει δὲ συγγνώμης ὁ στοχασμὸς οὗτος· ὅτι ἐν μὲν τῇ συγγνώμῃ ὁ φεύγων ὁμολογεῖ δεδρακέναι εἰδὼς ἀδίκημα τὸ πεπραγμένον, ὅμως ὑπό τινος ἀνάγκης οὐχ ὡς ἄλλως πρᾶξαι· ἐνταῦθα δὲ οὐδὲ εἰ ἀδίκημα τὸ πεπραγμένον ὅλως ἦν εἰδέναι φησί. καὶ ὅτι ἐν μὲν τῇ συγγνώμῃ καὶ ὁ κατήγορος ὁμολογεῖ τὸν κρινόμενον ἄκοντα πεποιηκέναι τὸ πραχθέν· ἐνταῦθα δὲ ἑκόντα. κἀκεῖ μὲν ἁπλῆν οἷον ἐξ αὐτῆς μόνης τῆς φύσεως καὶ ἀνθρωπίνην τὴν ἄγνοιαν προβάλλεται ὁ φεύγων, ἐν δὲ τῷ ἀπὸ γνώμης στοχασμῷ φρενοβλάβειαν καὶ μανίαν· οἷον τύραννος ἀνέσπασε τρεῖς παῖδας· τῷ πρώτῳ τὸν πατέρα τυπτῆσαι προσέταξεν· οὐ τυπτήσαντα ἀπέκτεινε· καὶ τὸν δεύτερον ὁμοίως· ὁ τρίτος ὑπήκουσεν· ἐσώθη. μετὰ τὴν τῆς τυραννίδος κατάλυσιν κινδυνεύει περὶ τῶν χειρῶν. οὕτω γὰρ ὁ νόμος ἐκέλευσεν. ἐνταῦθα καὶ ἀνθρώπινον προβάλλεται τὸν φόβον· λέγει μέντοι ὁ κατήγορος ἐχρῆν ἀποθανεῖν μᾶλλον ἢ τυπτῆσαι τὸν πατέρα· ἐν δὲ τῷ ἀπὸ γνώμης στοχασμῷ τοὐναντίον· ὁ γὰρ διώκων προσποιήσασθαί φησι τὸν φεύγοντα μανίαν· καὶ ἐπειδὴ ὡμολόγηται τὸ ἔργον ὑπὸ τοῦ κρινομένου πεπρᾶχθαι, τὴν ἀπαίτησιν τῶν ἐλέγχων παραιτησάμενοι, τὴν ἀρχὴν τῆς διαιρέσεως ἀπὸ τῆς βουλήσεως ποιησόμεθα. δεῖ δὲ πάντως προηγουμένως ζητεῖν ἐν τῷ ἀπὸ γνώμης στοχασμῷ· ποιότητα προσώπου καὶ ῥητὸν νόμου· οἷον ἐπὶ τοῦ ῥήτορος τοῦ ἀναιρεθέντος· ῥητὸν μέν, νόμος τὰ ἐν μανίᾳ ἄκυρα εἶναι· ἡ ποιότης δὲ τοῦ κτείναντος ἐξετάζεται. ὅτι εἰκὸς ἦν ἐμμνησικακῆσαι διαμαρτόντα τῆς δωρεᾶς. καὶ ἐπὶ τῆς μητρυιᾶς· καὶ γὰρ ἐνταῦθα ῥητόν ἐστιν ὁμοίως καὶ ποιότης.

Γελοῖον δὲ εἰς ἄπειρον περιεργάζεσθαι· νομίζω γὰρ ὁποῖον ἂν γένηται ἄλλο, διὰ τούτων πως συμπεπλεγμένον εὑρίσκεται. καὶ δῆλον ὡς τοῖς ταῦτα ἐπεσκεμμένοις, οὐ χαλεπὴ γενήσεται καὶ ἡ ἐν ἐκείνοις διαίρεσις.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Ἰστέον ὡς εἰσὶ καὶ ἕτεροι στοχασμοί, οἳ συμπεπλεγμένοι καλοῦνται καὶ αὐτοί. διὰ τὸ ἑτέραις στάσεσιν ἐμπλέκεσθαι. ἐμπλέκεται γὰρ στοχασμός· ὅρῳ μέν, ὡς ἐπὶ τούτου. διδύμων ἀδελφῶν ὁ ἕτερος ἐφυγαδεύθη, συνεξῆλθεν αὐτῷ καὶ ὁ ἕτερος, μετὰ ταῦτα ἐλθόντα αὐτὸν ὁ στρατηγὸς ἀπέκτεινε καὶ κρίνεται φόνου· ὁ δὲ ἀξιοῖ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀκουσίοις δοῦναι δίκην. ἐνταῦθα γὰρ ἐμπλέκεται ὅρος· ὁρίζοντος τοῦ κατηγόρου τί τὸ ἀκούσιον· δῆλον ὡς ἀκούσιον ἂν εἴη, τὸ βέλος ἀφέντα σκοποῦ μὲν ἁμαρτεῖν· ἐπ' ἄνδρα δὲ κατενεχθῆναι ἢ ἵππον ἐλαύνοντα καθελεῖν καὶ τὰ τοιαῦτα· εἶτα ὁ στοχασμός· ἢ ἐγνώρισεν· ἢ ἠγνόησεν· καὶ ἐνταῦθα μὲν τὸ ὁρικὸν μόνον ἐμπίπτει κεφάλαιον. εὑρίσκεται δὲ καὶ τέλειος ὅρος καὶ τέλειος στοχασμός, κατὰ τὸ αὐτὸ ζήτημα· ὥσπερ ἐπὶ τούτου· μειράκιον ἠπείλησε πορνεύσειν εἰ μὴ εὐπορήσει τροφῶν ἐντὸς λ΄ ἡμερῶν· μεταξὺ τῶν ἡμερῶν τούτων κατελείφθη αὐτῷ κλῆρος, καὶ οὐκ ἐπόρνευσε καὶ κωλύεται λέγειν. ἐνταῦθα στοχασμὸς μέν ἐστιν ὅτι ἄρνησις τοῦ ἐπιφερομένου ἐγκλήματος. φησὶ γὰρ μὴ πεπορνευκέναι· τοῦ κατηγόρου προβαλλομένου τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ὅτι ἐκήρυξας, ἀνησχύντησας, ἅπερ πορνεία ἐστίν. ἐφ' οἷς ὁ φεύγων τῷ ὅρῳ ἀπολογήσεται λέγων· οὐ τὸ κηρύξαι πορνεία ἐστίν· ὅρος μὲν οὖν κατὰ τοῦτό ἐστιν· ὅτι τὸ μὲν πέπρακται, οἷον τὸ κηρύξαι. τὸ δέ, λείπει τὸ πεπορνευκέναι· οὕτως δὲ δεῖ τὸν ὁρικὸν στοχασμὸν μελετᾶν· ὅταν παρέλθῃ τοῦ στοχασμοῦ τὰ κεφάλαια ἕως τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἐντεῦθεν τὰ τοῦ ὅρου κεφάλαια μελετῆσαι. εἶτ' ἐπανελθεῖν δεῖ πάλιν

ἐπὶ τὴν μετάθεσιν τῆς αἰτίας καὶ εἰπεῖν· οἷον διὰ τὸ ἀναγκάσαι τοὺς οἰκείους εὐπορίαν μοι παρασχεῖν αἰσχυνομένους, τοῦτο ἐποίησα καὶ καθεξῆς ἡ πιθανὴ ἀπολογία. ἤ τις ἔσται· ὅτι εἰ καὶ ἐβουλόμην πορνεῦσαι, οὐκ ἂν ἐκήρυττον. ὅρῳ μὲν οὕτως ἐμπλέκεται στοχασμός· ἀντιλήψει δέ, ὡς ἐπὶ τούτου· τῷ ἀτίμῳ δίκης οὐ μέτεστιν. ἄτιμος εὑρὼν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μοιχευομένην, εἵπετο τῷ μοιχῷ κλάων. κατέλυσεν ὁ δῆμος τὸν μοιχόν, καὶ κρίνεται δημοκοπίου. ἐνταῦθα γὰρ μετὰ τὸ ἀντιληπτικόν· ὅτι ἔξεστί μοι δακρύειν καὶ ἀνεύθυνα τὰ δάκρυα, ἀναφύεται στοχαστικόν. πότερον διὰ τὸ μὴ δύνασθαι δικάζεσθαι ἔκλαεν, ἢ τῇ ἀληθείᾳ θόρυβον βουλόμενος ποιῆσαι καὶ ἐκκαλέσασθαι πρὸς ὀργὴν τὸν δῆμον. ἐμπλέκεται στοχασμὸς καὶ νομικῇ στάσει ῥητῷ καὶ διανοίᾳ ὡς ἐπὶ τούτου. φυγάδες ἐν πόλει συνδραμόντες πολλοί, συνεῖχον τινὰ ὡς ἐπὶ τυραννίδι· ὁ στρατηγὸς κατὰ τὸν νόμον τὸν κελεύοντα τοὺς φυγάδας ἀναιρεῖν ἀπέκτεινεν αὐτούς, καὶ ἀφῆκε τὸν κατεχόμενον· μετὰ ταῦτα ἐκεῖνος ἐτυράννησεν ἀφεθείς. κωλυθείσης τῆς τυραννίδος, κρίνεται συνειδότος ὁ στρατηγός. ἐνταῦθα ἐν τῇ μεταθέσει λέγοντος τοῦ στρατηγοῦ κατὰ νόμον πεποιηκέναι, ἀναφύεται τέλειον ῥητὸν καὶ διάνοια· λέγοντος τοῦ κατηγόρου, ὅτι οὐ τοὺς εὐεργέτας· οὐδὲ τοὺς ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πόλεως κατιόντας, ἀλλὰ τοὺς ἐπὶ καταφρονήσει τῶν νόμων ὁ νόμος ἀναιρεῖ. ἔτι ἐμπλέκεται στοχασμός· συγγνώμῃ, ὡς ἐπὶ τούτου· ὡραίου μειρακίου μητέρα λῃσταὶ ἔλαβον. ἀπελθόντος τοῦ μειρακίου ἐπὶ τὸ λυτρώσασθαι, ἀφῆκαν οἱ λῃσταὶ τὴν μητέρα ἄνευ λύτρων, καὶ κρίνεται πορνείας τὸ μειράκιον. ἐνταῦθα ἐν τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους προβαλλομένου τοῦ κατηγόρου καὶ λέγοντος ὅτι διὰ τί ἄνευ λύτρων ἀφῆκάν σοι τὴν μητέρα, ὁ φεύγων ἐρεῖ. ἐλεήσαντες τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ φιλόστοργον τὸ πρὸς τὴν μητέρα. καὶ εὐθέως εἰς τὴν συγγνώμην ἐμπεσεῖται λέγων. οὐ δεῖ τὰ παρὰ τῶν λῃστῶν γινόμενα ἐξετάζεσθαι. πάντα γὰρ ταῦτα κατὰ ἀνάγκην γίνονται. ἔτι ἐμπλέκεται ὁ στοχασμὸς ἀντιστάσει ὡς ἐπὶ τούτου· τύραννος ἐκήρυξε χρῆσθαι δορυφόρῳ, ὃς ἂν αὐτοῦ τὸν πατέρα ἀποκτείνῃ. νεανίσκος ἐνεγκὼν αὐτῷ γέροντος κεφαλὴν ἐγένετο δορυφόρος· καὶ μετὰ τοῦτο ἀπέκτεινε τὸν τύραννον, καὶ κρίνεται πατροκτονίας. ἐνταῦθα γὰρ ἡ ἀντίστασις τελεία ἐστίν, ὅτι τὴν τυραννίδα καθεῖλον, καὶ τὸ ἐν τυραννίδι πραττόμενον, κἂν βλαβερώτατον ᾖ, τῷ καταλυθῆναι αὐτὴν συγκεχώρηται. ἄλλως τε οὐδὲ πέπρακταί μοι τὸ ἔργον καὶ ἀναφύεται στοχασμός. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι στοχασμοί· οἷον οἵ τε λεγόμενοι κακοῦ βίου καὶ ἀχαριστίας καὶ κατασοφισμοῦ καὶ οἱ παράδοξοι καὶ οἱ κατὰ ἀμφισβήτησιν· περὶ ὧν εἴρηται. εἰσὶ δὲ καὶ δημοκοπίου καὶ δικαστηρίου ἀπάτης. καὶ οἱ ἐξ ἀπάτης δήμου. δημοκοπίου δὲ λέγεται, ὅταν τις εἰ εἰπὼν ἢ ποιήσας τι, εἰς θόρυβον καὶ τὸ ποιῆσαί τι προσαγάγοι τὸν δῆμον· δικαστηρίου δὲ ἀπάτης παράδειγμα· οἷον ἐγράψατο ὁ πλούσιος τὸν πένητα ξενίας καὶ εἷλεν. ἐφυγάδευσεν αὐτόν. μετὰ ταῦτα λοιμοῦ γενομένου, ἔχρησεν ὁ θεὸς παύσασθαι τὸν λοιμὸν εἰ πολίτης ἑαυτὸν ἀποσφάξοι ὑπὲρ τῆς πόλεως. ὁ πένης ἀκούσας κατελθὼν ἐν τῇ πόλει ἀπέσφαξεν ἑαυτόν. ἐπαύσατο ὁ λοιμός· καὶ κρίνεται ὁ πλούσιος ἐξ ἀπάτης δικαστηρίου. διαφέρει δὲ οὗτος τοῦ δημοκοπίου. ὅτι ὧδε μὲν λόγου καὶ κρίσεως ἡ ἀπάτη γίνεται τῶν δικαστῶν, ἐκεῖ δὲ μετὰ ἀποκρίσεως μόνης ἢ ἑνὸς λόγου μόνης ἀποφάσεως. δήμου δὲ ἀπάτης· οἷον ῥήτωρ ἔπεισε πόλιν παρασκευάσασθαι ὡς πολεμίων ἐπιόντων. οὐκ ἐπῆλθον οἱ πολέμιοι καὶ κρίνεται ἀπάτης δήμου. διαφέρει δὲ οὗτος τοῦ τε δημοκοπίου καὶ τοῦ ἐξ ἀπάτης δικαστηρίου· ὅτι ἀντιστάσει ἐμπλέκεται λέγοντος τοῦ ῥήτορος· διὰ τοῦτο μὴ ἐπεληλυθέναι τοὺς πολεμίους διὰ τὸ γνῶναι ἡμᾶς παρεσκευασμένους· καὶ εὐεργεσίαν τοῦτο προβάλλεται. ἐν ἐκείνοις δὲ οὐδὲ μίαν εὐεργ-

γεωργίαν οὐδ' ἕτερος δύναται δεῖξαι. ἔστι δὲ τὸ στοχαστικὸν οἷον πότερον χρησιμεῦσαι
βουλόμενος ἢ βλάψαι ἢ τῇ ἀληθείᾳ νομίσας εἶναι πολεμίους, ἔπεισε παρα
σκευάσασθαι. εἶτα τὸ ἀντιστατικὸν ἐν τῇ μεταθέσει τῆς αἰτίας ἀναφύεται τοῦ
ῥήτορος λέγοντος. ὅτι καὶ ἐκ τοῦ πολεμίου χρήσιμος ἡ παρασκευή. καὶ τοῦτο αὖ
τὸ ἠπάτησε τοῦ πολέμου τοὺς ἐναντίους τὸ γνῶναι παρασκευασμένους ἡμᾶς. εἰδέ
ναι δὲ χρὴ ὡς ὅτ' ἄν τις ἐπαγγειλάμενος ῥητοῖς ἡμέραις μὴ ποιήσῃ, οὐκ ἔστι στοχα-
σμὸς ἀλλ' ὅρος. οἷον κλέων ὑπέσχετο ἐντὸς κ ἡμερῶν τοὺς τὴν πύλον οἰκοῦντας ἐ-
ξειν. ἐν πλείοσιν ἤγαγε καὶ κρίνεται ἐξαπάτης. ἐνταῦθα γὰρ τέλειος ὅρος ἐστίν.
οἷον τί τὸ ἐξηπατῆσθαι. πότερον εἰρήνῃ ἢ ἐν πολέμῳ ὅπου γε ἄδηλα τὰ τῶν πολε
μίων πράγματα. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Αἰσθάνεται καὶ ἕτερα
στοχασμῶν εἴδη ὑπό τινων ἐπινοουμένων. ψυχρὰν δὲ τὴν παρὰ τούτων ἐπεξεργασί
αν ἡγούμενος. μόνον δὲ ἐπισημηνάμενος, ὅτι ἴσως καὶ ἕτερά ἐστιν εἴδη, παραιτεῖται
τὴν τούτων μνήμην. εἰ γὰρ καὶ εὑρίσκεταί φησιν ἄλλο, ἀλλ' ἐκ τούτων συμπλεκό-
μενον εὑρίσκεται. τινὲς δὲ ὑποτίθενται τὸν παράδοξον ὧν εἷς ἐστιν ὁ μινουκιανός.
ἔστι δὲ τὸ παράδειγμα αὐτοῦ τὸ παρὰ τοῦ μάγου. ὃς ὑπέσχετο ἴσω προθεσμίας
τινὸς ἀναιρήσειν τὸν τύραννον. σκηπτὸς γενόμενος ἀνεῖλε τὸν τύραννον. καὶ αἰτεῖ
δωρεὰν ὁ μάγος. εἴρηται δὲ παράδοξος, ὅτι τῶν ἄλλων στοχασμὸς ἐγκλήματα
καὶ ἀδικήματα ἐχόντων. μόνος οὗτος κατορθώματα καὶ δωρεὰς ἔχει. καὶ ὅτι παν
ταχοῦ ἄρνησιν εὑρίσκομεν οὖσαν ἐν τοῖς στοχασμοῖς. ἐνταῦθα δὲ ὁμολογίαν τοῦ
πράγματος, ὅτι ἐποίησα, ἀνεῖλον τὸν τύραννον. ἀλλ' εἴποι τις ὅτι οὐδὲν παράδο-
ξον τὸ ὁμολογεῖν ὅτι κατώρθωκέ τι. ἀλλ' ἔστι μᾶλλον καὶ πλέον τοῦ εἰρημένου ἐ-
κεῖνον καλεῖν παράδοξον. ἐρᾷ τις κόρης. εὑρέθη μετὰ ταῦτα νεκρά. καὶ ὁ ἐραστὴς
παρεστὼς τῷ σώματι, ἐρωτώμενός τις εἴη ὁ τὸν φόνον δεδρακώς, ἑαυτὸν ὡμολό
γησε, καὶ κρίνεται. παράδοξον γοῦν ἐνταῦθα τὸ τοῦ ἀδικήματος αἴτιον εἶναι λέ-
γειν, ὅπερ οὐδαμοῦ εὑρίσκομεν. ἐπινοοῦσί τινες καὶ ἄλλο εἶδος τοιοῦτον. ἐγρά-
ψαντο ἀλλήλους αἰσχίνης καὶ δημοσθένης. ὁ μὲν, φιλιππισμοῦ. ὁ δὲ, μηδισμοῦ. ἀρι
στογείτων ἀμφοτέρων κατηγορεῖ. τοῦτο πρὸς ἕκαστον τῶν προειρημένων διαφορὰν
ἔχειν τινὰ δοκεῖ. οὔτε γὰρ ἁπλοῦς ἂν εἴη στοχασμὸς δύο πρόσωπα ἔχων καὶ δύο
ἐγκλήματα κρινόμενα οὔτε διπλοῦς ἀντεγκληματικός. οὐδὲ γοῦν ἀντεγκαλοῦ-
σιν ἀλλήλοις. ἀλλ' εἷς μὲν ὁ κατηγορῶν ἀμφότεροι δὲ φεύγουσιν, πρὸς τούτοις οὐδὲ
τῶν συνεζευγμένων ἂν εἴη, οὐ γὰρ δύο ζητούμενα ἐφ' ἑνὶ προσώπῳ τέτακται, ἀλ
λὰ δύο μὲν τὰ κρινόμενα πρόσωπα, δύο δὲ τὰ ἐπαγόμενα ἐγκλήματα. παρέ-
λιπε δὲ ὁ τεχνικὸς τὸν παράδοξον. ὡς ἂν κείμενον πᾶσι τοῖς ἄλλοις. ἡ γοῦν ἄρνη
σις μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ κατηγόρου γίνεται. καὶ τὸ σημεῖον οὐχ ὁ διώκων προτείνεται,
ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ φεύγοντός ἐστιν. ἔνθα ὁ μὲν κατήγορος λέγει οὐκ ἐποίησας,
ὁ δὲ φεύγων ἐποίησα. ὁ μὲν γοῦν ἐνιστάμενος πρὸς τὴν δωρεάν, φησὶν αὐτόματ' ἐνε-
χθῆναι τὸν σκηπτὸν ἐκ θεῶν προνοίας, οὐ διὰ τὸν μάγον. ὁ δέ φησιν αὐτὸς πεποιη-
κέναι διὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸ ἐμπρόθεσμον. ὅρος δ' ἂν ἦν εἰ ὡμολογεῖτο ὑπὸ
τοῦ ἀντιλέγοντος αἴτιον τοῦ σκηπτοῦ τὸν μάγον γεγενῆσθαι. μὴ εἶναι μέντοι αὐ-
τὸν ἄξιον τῆς δωρεᾶς, ὡς μὴ ἀνῃρηκότα ξίφει τὸν τύραννον. ὅμοιος δὲ καὶ ὁ κατὰ
ἀμφισβήτησιν στοχασμός, παράδοξος ἂν εἴη. κἀκεῖ γὰρ ἑκάτερός φησι δεδρακέναι.
τοῦ ἑτέρου λέγοντος ὅτι οὐκ ἐποίησας. ἔστι δὲ ὁ ἐξαπάτης οὗτος στοχασμός. πρεσ-
βευτὴς ἀποδημήσας, ἐπανῆλθε μελανειμονῶν. ἤρετο αὐτὸν ὁ δῆμος διατί μελα-
νειμονεῖ. ὁ δέ φησι μοιχὸν ἐλθὼν τῇ γυναικὶ καταλαβεῖν. εἶτα δὲ τόνδε. κατέλυσεν ἐ-
κεῖνον ὁ δῆμος. ὕστερον κρίνων ὁ ἀνὴρ τὴν γυναῖκα μοιχείας, οὐχ εἷλε. καὶ κρίνεται
ἀπάτης ὑπὸ τοῦ δήμου. ζητοῦμεν οὖν ἐνταῦθα εἰ ἠπάτησε. λέξει γὰρ ὁ κατήγο
ρος.

ρος, ὅτι ἐχθρὸς ὢν ἐκείνου, ἐπλάσω καὶ ἠπάτησας, ἵνα φονεύσῃς. ὁ δὲ λέγει ὅτι
οἱ δικασταὶ ἠπατήθησαν παρὰ τὴν δίκην. παρακρουσθέντες γοῦν ἀπέλυσαν τὴν γυ
ναῖκα. διαφέρει δὲ οὗτος τοῦ ἀπὸ γνώμης, τῷ τὸ δραθὲν τούτῳ μὴ ἐξ αὐτοῦ εἶναι
ἀλλ' ὑπὸ τοῦ δήμου. ἐπεὶ καὶ αὐτοσχεδὸν ἀπὸ γνώμης ἐστὶν εἰ ἠπάτησεν ἢ οὔ. ὥσ-
περ κἀκεῖ γνώμην ζητοῦμεν πότερον μαινομένη ἢ οὔ. ἴσως δὲ ἐπειδὴ οἶδε παραλι-
πών, εἶπεν. τάχα δὲ καὶ παρὰ ταῦτα ἕτερα εἴδη ἐστὶ στοχασμῶν.

ΓΕΡΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Μετὰ τὸν στοχασμὸν περὶ τοῦ ὅρου κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν χρὴ διελθεῖν. εἰ γοῦν ἐν
παντὶ πράγματι παρὰ τοῦ εἰ ἔστι πρῶτον ζητητέον ὅπερ ὁ στοχασμὸς ὡς ἔφαμεν
περιέχει. εἶθ' οὕτω περὶ τοῦ τί ἐστιν. ὁ δὲ ὅρος ὡς ἐπιδείξομεν τὴν παρὰ τοῦ τί ἐστι
περιέχει ζήτησιν, τακτέος ἂν εἴη μετὰ τὸν στοχασμὸν ὁ ὅρος. ἐπειδὴ δὲ πολλαχῶς
ὁ ὅρος, ἀναγκαῖον διαστείλαι τὴν ὁμωνυμίαν, ἵνα τὸ ζητούμενον ἡμῖν ἀκριβέστερον
ἐπιδειχθῇ. καλεῖται τοίνυν πρῶτος ὅρος ὁ ἐν τοῖς χωρίοις διορίζων τό, τε οἰκεῖ
ον καὶ τὸ ἀλλότριον. καλεῖται δὲ ὅρος καὶ ὁ διαλεκτικός. οἷον εἰς ὃν ἡ πρότασις ἀνα
λύεται. καὶ ἔτι ὅρος καλεῖται ὁ τὸ τί ἦν εἶναι κατὰ ἀριστοτέλην σημαίνων. τουτέ
στιν ὁ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ἰδιότητα ἑκάστου ὑποκειμένου παριστὰς καὶ δηλωτικὸς τῆς
ἑκάστου πράγματος οὐσίας καὶ φύσεως καὶ τί ἐστιν ἑκάστῳ τὸ εἶναι σαφῶς ἀνιχνεύ-
ων. τοιοῦτοι γοῦν οἱ τέλειοι τῶν πραγμάτων ὅροι. ἀφ' οὗ καὶ ἡ στάσις ὅρος κέκληται.
ἐπεὶ κατασκευαζόμενον ἐν αὐτῷ τί ἐστι τὸ πεπραγμένον. τοῦτο γὰρ ἐν ὅρῳ τὸ ζητού
μενον. ὅρος λέγεται καὶ τὸ πέρας παντὸς πράγματος. ὡς ἡ ἐπιφάνεια τοῦ σώμα-
τος. καὶ τῆς ἐπιφανείας ἡ γραμμή. καὶ τῆς γραμμῆς, τὸ σημεῖον. λέγονται ὅροι
καὶ πάντα τὰ πολιτικὰ ζητήματα. καὶ τὸ σανίδιον, ὡς δημοσθένης μέμνηται.
καλεῖται ὅρος καὶ ἡ στάσις αὕτη περὶ ἧς ὁ λόγος. διαφέρει δὲ τοῦ στοχασμοῦ ὁ ὅρος.
τῷ ἐκεῖ μὲν περὶ οὐσίας εἶναι τὴν ζήτησιν. ἐν δὲ τῷ ὅρῳ περὶ τοῦ τί ἐστιν. ὁρίζεται
δὲ ὁ μὲν ἑρμογένης τὸν ὅρον οὕτως. ὅρος ἐστὶν ὀνόματος ζήτησις τοῦ πράγματος, οὗ τὸ
μὲν, πέπρακται. τὸ δὲ, λείπει πρὸς αὐτὸ τέλειον τοῦ ζητουμένου ὀνόματος. πρῶτον
μὲν οὖν κακῶς ὀνόματος ζήτησις εἶπεν. ἐν γὰρ τοῖς δικαστηρίοις πραγμάτων ζητή-
σεις εἰσίν, ἀλλ' οὐκ ὀνομάτων. ἔπειτα οὐ καλῶς ζήτησιν τὸ γένος τοῦ ὅρου παρέλα
βεν. ἡ γὰρ ζήτησις ἐνέργειά τίς ἐστιν. ἐχρῆν δὲ μᾶλλον εἰπεῖν πίστις. ἔτι δὲ οὐ πάντα
παρέλαβε τὰ ὁρικὰ ζητήματα. τὸ γὰρ οὗ τὸ μὲν, πέπρακται. τὸ δὲ, λείπει. τοῖς μὲν
ἐκλείπουσι καὶ πεπραγμένοις συνεστῶσιν ὅροις ἁρμόζει ὡς ἐπὶ τοῦ πλουσίου τοῦ συ
νεχῶς ἐπανατεινομένου ἐχθρῷ πένητι τὰς χεῖρας καὶ κρινομένου ὕβρεως, τοὺς δὲ
κατὰ τὸ τέλειον ὅρους καὶ τοὺς κατὰ τὸ περιττεῦον οὐδαμῶς. παραδείγματα δὲ αὐ
τῶν τάδε. νόμος τὸν καινὸν ὅπλον ἐπιδείξαντα, γέρας λαμβάνειν. ἵππον τις πο
λεμιστὴν διδάξας ἀξιοῖ τοῦ γέρως τυχεῖν. ἐν γὰρ τούτῳ λείπει μὲν οὐδὲν, τελειότης δὲ
τις τῷ συνήθει προσγέγονεν. τὸ δὲ κατὰ τὸ περιττεῦον. νόμος τὸν ὁλόκληρον ἱερᾶ-
σθαι. ἑξαδάκτυλός τις ὢν ἀντέχεται τῆς ἱερωσύνης καὶ κωλύεται. πάντας τοί-
νυν τοὺς τοιούτους ὅρους ἔξω τοῦ ἑρμογένους ὅρου πίπτοντας εὑρήσομεν. ἔτι δὲ οὐ μό
νον τοῦ ῥητορικοῦ ὅρου οἰκεῖός ἐστιν ὁ ὅρος, ἀλλὰ καὶ τοῖς φυσικοῖς ἁρμόσει, καὶ γὰρ ὁ
ἰατρὸς ζητῶν πότερον τὸ ἔμβρυον ζῶόν ἐστιν ἢ οὐ, ἐκλείποντος καὶ τοῦ ὄντος ἐπιχειρεῖ.
ὁ μὲν γὰρ λέγων ζῶον αὐτὸ εἶναι, ἐκ τοῦ ὄντος καὶ οἱονεὶ πεπραγμένου ἐπιχειρεῖ. ὁ
δὲ λέγων μήπω εἶναι αὐτὸ ζῶον, ἐκ τοῦ λείποντος. μινουκιανὸς δὲ οὕτως ὁρίζεται.
ὅτ' ἂν ὁμολογῇ μὲν ὁ φεύγων τὸ πεπραγμένον, περὶ δὲ τῆς ἰδιότητος ἡ ζήτησις ᾖ.
περὶ τοῦ ποῖόν τί ἐστι τὸ πεπραγμένον, πρῶτον μὲν οὖν οὐ καλῶς ἐκ μόνου τοῦ
φεύγοντος ὡρίσατο τὸν ὅρον. ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν γνωριζομένου. ἔπειτα

ἐκ τοῦ φεύγοντος τὴν στάσιν ὁρισάμενος. ἐν τῇ διαιρέσει τῶν κεφαλαίων τῷ κατηγόρῳ προσνέμει τὸν ὅρον. περὶ τούτου οὐ τί ἐστιν ὁ ὁρισμὸς διδάσκει ἡμᾶς, ἀλλὰ πότε συμβαίνει γίνεσθαι. ἔτι ἐν τῇ διαιρέσει τῶν στάσεων ἔξω τῆς ποιότητος ἐάσας τὸν ὅρον. ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν ποιότητα αὐτὸν ἀνάγει, λέγων τὴν ζήτησιν ἐν αὐτῷ γίνεσθαι περὶ τοῦ ποῖόν τί ἐστι τὸ πεπραγμένον. ὁ δὲ τέλειος ἔχων ὅρος ἐστὶν οὗτος. στάσις πολιτικοῦ πράγματος τῶν ἐλλιπῆ μέρους. περὶ τοῦ τί ἐστι τὸ κρινόμενον τὴν ζήτησιν ἔχουσα. τὰ μὲν οὖν ἄλλα κοινὰ ὄντα πασῶν τῶν στάσεων, δῆλά ἐστιν. ἴδιον δὲ τοῦ ὅρου ἐστὶ τὸ τὸν μὲν πεπραγμένον εἶναι δῆλον· ζητεῖσθαι δὲ καὶ τί χρὴ καλεῖν αὐτό. τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον, μόνῳ καὶ παντὶ ὑπάρχει. τὸ δὲ ἕτερον τὸ ἐλλείποντος εἶναι καὶ πεπραγμένου· μόνῳ μὲν ὑπάρχει οὐ παντὶ δέ. ἰστέον δὲ ὅτι ἐν τοῖς ἐκ πεπραγμένου καὶ λείποντος συνεστῶσιν ὅροις. τὸ πεπραγμένον ἀεὶ ἀρχὴ τοῦ λείποντός ἐστι. καὶ τῷ πραχθέντι τὸ λεῖπον συνελθὸν, ἓν τέλειον πρᾶγμα ποιεῖ. οἷον τὸ ἐπανατείνασθαι τὰς χεῖρας, τοῦ τυπῆσαι ἀρχή ἐστι. καὶ τὸ λάθρα νύκτωρ εἰς ἱερὸν παρελθεῖν, ἱεροσυλίας ἀρχή. προστεθέντων δὲ τῶν λειπόντων ἐν ἑκατέρῳ τέλεια πλημμελήματα γίνεται. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Δεύτερος τῶν λογικῶν στάσεων ὁ ὅρος. καὶ ἕπεται τῷ στοχασμῷ. δεῖ γὰρ πρῶτον εὑρεῖν τὸ ζητούμενον. εἶθ' οὕτω τί ἐστι ζητῆσαι. ὁρίζεται δὲ ὁ ὅρος οὕτως. ὅρος ἐστὶ στάσις παρὰ τὸ τί ἐστιν ἀποδεικνύουσα τὸ ζητούμενον. ἡ γὰρ ὁρικὴ στάσις ἀποδεικνύει τί ἐστι πότερον ἱεροσυλία, ἢ κλοπὴ, τὸ ἐξ ἱεροῦ ἰδιωτικὸν ὑφελέσθαι χρήματα. τὸ μὲν οὖν γένος ἡ στάσις. διὰ δὲ τοῦ στάσις ὑποφαίνει ποῖον ὁρίζεται ὅρον. ὅτι τὸν ζητητικόν, διὰ δὲ τοῦ τί ἐστι τὸ ἴδιον ἀποδίδωσι τοῦ ὅρου. κοινωνεῖ ταῖς ἄλλαις στάσεσιν ὅρος κατὰ τὸ πεπραγμένον. πᾶσαι γὰρ αἱ στάσεις πλὴν στοχασμοῦ, τὸ πεπραγμένον ἔχουσι κρινόμενον. διαφέρει δὲ στοχασμοῦ ὅρος. ὅτι ἐν μὲν στοχασμῷ τὸ πεπραγμένον τεκμήριόν ἐστι τοῦ ἐπιφερομένου ἐγκλήματος. ἐν ὅρῳ δὲ αὐτὸ τὸ πεπραγμένον κρίνεται. καὶ ὅτι ὁ μὲν στοχασμὸς περὶ οὐσίας ἔχει τὴν ζήτησιν, ἐν ὅρῳ δὲ περὶ ὀνόματος. καὶ ὅτι ἀφανές ἐστι τὸ πεπραγμένον ἐν στοχασμῷ, ἐν ὅρῳ δὲ φανερόν. καὶ ὅτι ἐν μὲν τῷ στοχασμῷ ἀρνησάμενοι, οὔτε ἄλλο λέγομεν πεποιηκέναι. καὶ ὅτι ὁ πράξας ἐν στοχασμῷ ἀφανής ἐστιν. ἐν ὅρῳ δὲ φανερός. καὶ ὅτι κἂν ἄρνησίς ἐστι καὶ ἐν ὅρῳ, ἀλλ' οὐ τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τοῦ ὀνόματος μόνου. πειρῶνται δέ τινες μὴ ὅλως στάσιν εἶναι τὸν ὅρον ἀποδεικνύναι, φάσκοντες οὕτως. ὅτι πᾶν πρᾶγμα ἢ φανερόν ἐστιν ἢ ἀφανές. κἂν μὲν ᾖ ἀφανές, στοχασμὸν ποιεῖ. ἂν δὲ ᾖ φανερὸν, ἢ γέγονεν, ἢ μέλλει. εἰ μὲν οὖν γέγονε, τὴν ποιότητα ποιεῖ. εἰ δὲ μέλλει, τὴν πραγματικὴν, ὥστε χώραν ὁ ὅρος οὐκ ἔχει. τοῦτο δὲ σφόδρα εὐήθες. διὰ μέσου γάρ ἐστι τοῦ τε ἀδήλου καὶ τοῦ μέλλοντος τὸ γεγενημένον. ἀτελὲς δὲ, ἐν ᾧ ὁ ὅρος γίνεται. οὐ γὰρ ἔτι δῆλον, τοῦτο καὶ τέλειον. ἀλλ' ἔτι τέλειον πάντως καὶ δῆλον. διαφέρει δὲ ἡ στάσις ὁ ὅρος τοῦ ὅρου τοῦ κεφαλαίου. ὅτι ἡ μὲν στάσις ἀρνεῖται τὸ ὅλον. τὸ δὲ κεφάλαιον ὁμολογεῖ τι. καὶ ὁρίζεται τί ἐστι τὸ ἐγκαλούμενον. ἔτι διαφέρει, ὅτι ὁ μὲν ὅρος τὸ κεφάλαιον ἐν τῇ προτάσει ἑαυτοῦ τὸ συμπέρασμα ἔχει. οἷον τυμβωρύχος ἐστὶν ὁ ἀνῃρημένος ἱμάτια καὶ κόσμον τοῦ νεκροῦ. ἐγὼ δὲ οὐκ ἀφειλόμην, οὐκ ἄρα τυμβωρύχος. ἡ δὲ στάσις ὁ ὅρος διὰ πάντων τῶν κεφαλαίων τὸ συμπέρασμα ἔχει. καὶ ὅτι ὁ μὲν ὅρος ἡ στάσις κατασκευάζεται. ὁ δὲ ὅρος τὸ κεφάλαιον κατασκευάζει. ἔτι ζητοῦσί τινες. τί δή ποτε στοχασμὸς μὲν στοχασμῷ κεφαλαίῳ οὐ τέμνεται, ὅρος δὲ ὅρῳ τέμνεται. καὶ φαμὲν, ὅτι ὁ στοχασμὸς περὶ ἀδήλου πράγματος ἔχων τὴν ζήτησιν, καὶ ἐκ τῶν κεφαλαίων κατασκευαζόμενος, οὐκ ἠδύνατο αὐτὸς ἐν κεφαλαίοις τετάχθαι. καὶ ἡ πραγματικὴ δὲ, τὴν αὐτὴν ἔχει ἀπολογίαν. ὅτι καὶ αὕτη περὶ ἀδήλου πράγματος τὴν ζήτησιν ἔχει ὅπερ ἐστὶν ἴσον τοῦ ἀφανοῦς. ὁ δὲ ὅρος φανερὸν ἔχων τὸ κρινόμε-

νον

νον, ἔχει κεφάλαιον ὁμώνυμον ἑαυτῷ. λύσιν γὰρ φέρει τοῦτο τῆς προβολῆς. προβαλλομένου γὰρ τοῦ κατηγόρου καὶ λέγοντος ὅτι ἐπανέτεινας τὴν χεῖρα καὶ τὸ πρᾶγμα διηγουμένου, ὁ φεύγων δείξει ὅτι τοῦτο οὐκ ἔστιν ὕβρις. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἀκόλουθος ἡ τάξις. μετὰ τὸν στοχασμὸν, ὁ ὅρος. μετὰ γὰρ τὸν τῆς οὐσίας λόγον, ὁ περὶ τῆς ἰδιότητος τυγχάνει δεύτερος. πῶς γὰρ ἂν οἷόν τε τὴν ἰδιότητα ζητεῖν, μήπω τοῦ πραχθέντος ὅλως ἀποδειχθέντος. ὅρος δὲ αὐτοῦ οὗτος. στάσις πολιτικοῦ πράγματος τῶν ἐλλιπῆ μέρους. περὶ τοῦ τί ἐστι τὸ κρινόμενον τὴν ζήτησιν ἔχουσα. διὰ τοῦτο δὲ ἐλλιπῆ μέρους ὥρισται, ἐπειδὴ δῆλον μὲν ἐν ὅρῳ τὸ πεπραγμένον ἡ δὲ ζήτησις ἐλλιπῆ μέρους περὶ τοῦ τί ἐστι τὸ κρινόμενον καὶ τί χρὴ καλεῖν αὐτό. τοῦτο γὰρ καὶ ἴδιον ἐν ὅρῳ οὐ τὸ ἀμφισβητεῖσθαι τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ. ἀλλὰ τί ἐστι τὸ πεπραγμένον οὐχ ἁπλῶς δὲ περὶ ὀνόματος. οὐ γὰρ περὶ τούτου ἡ ζήτησις, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης πράγματος. διὰ τοῦτο δὲ καὶ περὶ ὀνόματος. ἐπειδὴ τῆς πράξεως ἀμφιβόλου οὔσης, ἀμφίβολον ἀναγκαίως καὶ τὸ ὄνομα. καὶ δεῖ αὐτὸ θέσθαι ὄνομα. ζητητέον δὲ καὶ τοῦτο εἰ τὸ ἀφανὲς ποιήσει τὸν στοχασμόν. τὸ δὲ φανερὸν μὲν, ἀτελὲς δὲ, τὸν ὅρον, τὸ φανερὸν καὶ τέλειον ἆρα οὐ δέχεται ζήτησιν. φαμὲν, ὅτι δέχεται. οὐκ ἔτι γὰρ ἔτι ζητήσομεν. οὐδὲ τί ἐστιν, ἀλλὰ ποῖόν τί ἐστι. περὶ τὴν ποιότητα καταγινομένου τοῦ πράγματος. οἷον εἰ δίκαιον, εἰ νόμιμον, εἰ συμφέρον, ἢ τἀναντία τούτων. τὰς γὰρ τῶν πραγμάτων ποιότητας, ταύτας εἶναι συμβέβηκεν. καὶ ἔστι γενικὸν ὄνομα ἡ ποιότης. κοινὸν τῶν ἕνδεκα στάσεων τῶν ἐπιλοίπων. γενικὸν δὲ εἰρήκαμεν ἐπειδή ἐστι καὶ εἰδικὰ καὶ τὰ καθ' ἕκαστα κύρια. ὥσπερ γάρ ἐστι γένος μὲν, τὸ ζῶον. εἰδικὸν δὲ, ὁ ἄνθρωπος. κύρια δὲ, ὁ Δημοσθένης ὁ Σοφοκλῆς καὶ τὰ ὅμοια, οὕτω κἀνταῦθα. γενικὸν μὲν ὄνομα τῶν στάσεων πασῶν πλὴν ὅρου καὶ στοχασμοῦ, ἡ ποιότης. εἰδικὸν δὲ δικαιολογία, ἀντίθεσις, νομική. κύριον δὲ ἀντίληψις, πραγματική, ἀντινομία. συλλογισμός. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἑκάστης στάσεως ὄνομα. Ὅρος διαιρεῖται προβολῇ. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Τὴν προβολήν τινες ὁρίζονται σύντομον ἀπόφασιν τοῦ προτεταγμένου ἀδικήματος ἐν τῇ καταστάσει. ὅπερ οὐκ εὖ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ὅροι τοῦ κατὰ φυγὴν καὶ δίωξίν εἰσιν. ὥστε οὖν εἰ οὕτως ὁριζόμενοι τὴν προβολήν. ἐκβάλλουσι τὸν κατὰ ἀμφισβήτησιν καὶ τῶν κατὰ αἴτησιν τὰς προβολάς. ἐν οὐδετέροις γάρ ἐστιν ἀδίκημα. ἄμεινον οὖν οὕτως εἰπεῖν προβολή ἐστι τῶν εἰρημένων ἐν τῇ καταστάσει σύντομος ἀπόφασις. ἐάν τε γὰρ κατ' αἴτησιν ὅρον μελετῶμεν ἐν τῇ καταστάσει, λέγομεν τὰ κατορθώματα καὶ συντόμως ἀποφαίνομεν ὁποῖόν ἐστι τὸ προσκτήσασθαι πόλιν, καὶ ὡς δεῖ τὴν δωρεὰν λαβεῖν. καὶ ἐν τῷ κατὰ ἀμφισβήτησιν ἀνῄρηκα τὸν τύραννον καὶ τὴν τοῦ τυραννοκτόνου δωρεὰν δεῖ με λαμβάνειν. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ προβολή. οὐκ ἐν ὅρῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις στάσεσιν. εἴρηται δὲ προβολὴ διὰ τὸ τὴν πρότασιν ἔχειν τοῦ πράγματος. καὶ ὥσπερ προτείνειν τοῖς δικασταῖς, περὶ οὗ αὐτοὺς δεῖ κρῖναι. καὶ ἔστιν ἡ προβολὴ κυρίως τὸ συνέχον. ζητεῖται δὲ τίνος χάριν ἡ προβολὴ ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις στάσεσιν εὑρίσκεται, ἐν στοχασμῷ δὲ γίνεται τῇ πραγματικῇ, οὔ, καὶ φαμὲν. ὅτι ἡ προβολὴ πεπραγμένου ἐστὶ πράγματος σύντομος ἀφήγησις. ὁ δὲ στοχασμός. δύο πράγματά ἐστι φανερὸν καὶ ἀφανές. κρίνεται δὲ τὸ ἀφανές. ἀλλ' οὐχὶ τὸ φανερόν. ἐν οἷς οὖν ἀφανές ἐστι τὸ ἐγκαλούμενον, ἀδύνατον προβάλλεσθαι. ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῆς πραγματικῆς. καὶ γὰρ καὶ αὕτη περὶ μέλλοντος ἔχει τὴν σκέψιν, ὅπερ ἄδηλον. ἄδηλον δὲ ὡς ἔφθημεν εἰπόντες ἀδύνατον προβάλλεσθαι. εἰ δέ τις εἴποι ὅτι καὶ πραγματικὴ ἔχει ἐν τῇ τῶν ἐκ τοῦ ψηφίσματος ζητήσει, περὶ γεγονότος, ἐροῦμεν. ὅτι καὶ τὸ ψήφισμα ἡ ζήτησίς ἐστιν ὅπερ ἄδηλον. Ὅρῳ. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Ὅρος ὁμώνυμόν ἐστι τῇ στάσει κεφάλαιον. δεύτερον μὲν κατὰ ἀπαρίθμησιν. ἐπειδὴ ἡ προβολὴ πρώτη. πρῶτον δὲ κατὰ ἐξέτασιν. ἡ γὰρ προβολὴ ἐξέτασιν οὐκ ἔχει οὐδὲ κατασκευήν. ἀλλὰ πάντα τὰ κεφάλαια τῆς προβολῆς ἐστιν ἐξέτασις καὶ κατασκευή. διὸ παράτασιν οὐδὲ κεφάλαιον εἶναι δοκεῖ, ἐπειδὴ μεσάζει τὴν τοῦ κεφαλαίου φύσιν. πᾶν γὰρ κεφάλαιον οὐ δύναται μὴ ἔχειν ἐξέτασιν ἰδίαν περὶ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως. αὕτη δὲ μόνη ἰδίαν οὐδ᾽ ἡντιναοῦν ἔχει, ἀλλὰ διὰ πάντων αὕτη κατασκευάζεται. διὰ τοῦτο οὖν αὐτὴν ἐκάλεσάν τινες πρόστασιν κεφαλαίου, ἤτοι ἀφορμὴν ἀποδείξεων. εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν προβολὴν ὁ ὅρος. ἐπειδὴ λύσις ἐστὶν ὁ ὅρος τῆς προβολῆς. προβαλλομένου γὰρ τοῦ κατηγόρου καὶ λέγοντος ὅτι ἐπανατείνας τὴν χεῖρα καὶ τὸ πρᾶγμα διηγουμένου. ὁ φεύγων φησίν. ὅτι τοῦτο οὐκ ἔστιν ὕβρις, ἐκ τῶν παρειμένων. Ἀνθορισμός. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ὁ ἀνθορισμός, ἢ καὶ αὐτὸς ὅρος, ἀμφότεροι γὰρ ὁρίζονται τὸ πεπραγμένον, καὶ ὁ κατηγορῶν, καὶ ὁ κρινόμενος. καὶ ὁ μὲν ὅρος ἀπὸ τοῦ λείποντος γίνεται. ὁ δὲ ἀνθορισμὸς ἐκ τῶν πεπραγμένων ἐναντία τῷ προτέρῳ ὁρίζεται. τοῦ γὰρ δὴ φεύγοντος τὰ παρειμένα κομίζοντος πρὸς ἀπόδειξιν. τοῦτο δ᾽ ἐστὶ μὴ δεῖν καλεῖσθαι τὸ γεγενημένον. ὁ κατήγορος ἀπὸ τῶν πεπραγμένων ἀνθορίζεται τὸ δεῖν αὐτὸ τόδε τι καλεῖν. παρειμένα δ᾽ ἐστὶ τὰ μὴ πεπραγμένα ἃ μὴ πεποίηκε. διὸ ἀναγκαίοις διώκων τὰ πεπραγμένα προφέρει, ἵνα καὶ ἡ φύσις τοῦ ὅρου σωθῇ. τοῦτο γάρ ἐστιν ὅρος. τὸ μὴ βιάζεσθαι τὸν κατήγορον ἢ τὸν αἰτιῶντα, τὸ φύσει ἀτελὲς δεικνῦναι τέλειον. καὶ τὸ πεπραγμένον μηδενὸς ἑτέρου δεόμενον, πρὸς τὴν τοιάνδε κλῆσιν. εἴρηται δὲ ἀνθορισμός, ἐπειδὴ ἐναντία τῷ ὁρίσαντι ὁρίζεται. Συλλογισμός. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ὁ συλλογισμός, ὡς καὶ Συριανῷ δοκεῖ, κοινόν ἐστι κεφάλαιον, τοῦ τε διώκοντος καὶ τοῦ φεύγοντος. τῶν γὰρ προηγησαμένων τριῶν προβολῆς φημὶ καὶ ὅρου καὶ ἀνθορισμοῦ. τῆς μὲν προβολῆς τοῦ κατηγόρου μόνου οὔσης. ἥτις καὶ διὰ τοῦτο εἴρηται οὕτως ἀπὸ τοῦ προβάλλειν καὶ ἀρχὴν γίνεσθαι τῶν λοιπῶν κεφαλαίων. τοῦ δὲ ὅρου τοῦ φεύγοντος, καὶ τοῦ ἀνθορισμοῦ τοῦ διώκοντος ὁ συλλογισμὸς κοινωνός ἐστιν ἀμφοῖν. εἴρηται δὲ οὕτως, ἀπὸ τοῦ συλλέγειν καὶ συνάγειν εἰς ἓν ἄμφω, τά τε παρειμένα καὶ τὰ πεπραγμένα. ἀλλ᾽ ὁ μὲν φεύγων χωρίζει ταῦτα καὶ δείκνυσιν ἀτελὲς τὸ γεγενημένον. ὁ δὲ διώκων συνάγει καὶ δείκνυσι τέλειον. ἰστέον ὅτι τινὲς τῶν τεχνογράφων μετὰ τὰ τελευταῖα κεφάλαια τὸν συλλογισμὸν τάττουσι κακῶς. εἰ γὰρ δύο προτάσεις οὗτος συνάγει, πάντως ὀφείλει μεθ᾽ ἃς συνάγει τετάχθαι εὐθὺς οὐχὶ μετὰ πολύ, ἀσθενέστερος γὰρ οὕτως ἔσται.

Γνώμη νομοθέτου. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Καὶ αὕτη κοινὸν ἀμφοτέρων ἐστίν. ἑκάτερος γὰρ τὴν γνώμην τοῦ νομοθέτου πρὸς τὸ οἰκεῖον συμφέρον μεταχειρίζεται. οἷον ὅτι καὶ ὁ νόμος καὶ ἡ γνώμη τοῦ νομοθέτου τοῦτο βούλεται. τοῦτο δέ τινες ᾐτιάσαντο. ἔφασαν γὰρ ὅτι οὐκ ἔδει κοινὸν ἀμφοῖν κεφάλαιον ὑπάρχει καὶ ἀμφίβολον. ἑκατέρῳ γὰρ τῶν ἀγωνιζομένων πρὸς τὸ δοκεῖν ἕλκεται. οὐκ ἔδει οὖν πρὸ τῆς πηλικότητος καὶ τοῦ πρός τι τετάχθαι. ἄλλως τε καὶ ὅτι οὐδὲ τῶν ἀεὶ ἐμπιπτόντων τὸ κεφάλαιον. ἐν οἷς γὰρ οὐκ ἔστι νόμος παραλιμπάνεται. ἀλλὰ φαμέν, ὡς ἀεὶ ὁ Ἑρμογένης τὰς ἀτέχνους πίστεις προτίθησι τῶν ἐντέχνων. ἐν οἷς οὖν καὶ ὁ νόμος τῶν ἀτέχνων, εἰκότως καὶ τοῦτο τὸ κεφάλαιον νόμου πηλικότητος καὶ τῶν πρός τι προτάττει. καὶ ἐκεῖνα μὲν τῶν ἀεὶ ἐμπιπτόντων. αὕτη δὲ τῶν ποτέ.

Πηλικότητι. πρός τι. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Ἰστέον ὅτι τῶν κεφαλαίων τῶν ἐν τῷ ὅρῳ τὰ μέν ἐστι τοῦ προκειμένου πράγματος ἀποδει-

ἀποδει

κτικά, τὰ δέ, αὐξητικά. μέχρι μὲν οὖν τῆς γνώμης τοῦ νομοθέτου τυγχάνει ἀποδεικτικά. τὰ δὲ ὕστερα κεφάλαια τὸ πρός τι καὶ ἡ πηλικότης, αὐξητικά. ὡς ἔχομεν καὶ ἐν τῇ τέχνῃ τῇ πραγματικῇ. καὶ τὸ μὲν πρός τι συγκριτικὴν ἔχει δύναμιν καὶ τὴν αὔξησιν ὁμοίως. οἷον τόδε τοῦδε. ἡ δὲ πηλικότης ὑποθετικήν. οἱ μὲν οὖν προτάττειν βουλόμενοι τὴν πηλικότητα τοῦ πρός τι, τοιούτοις κέχρηνται λόγοις. ἡ πηλικότης ἁπλοῦν τί ἐστιν. οἷον μέγα τόδε γεγένηται. τὸ δὲ πρός τι, συγκριτικῶς αὔξει. οἷον ὅτι καὶ μεῖζον. εἰ τοίνυν οὖν τὰ ἁπλᾶ προηγεῖται ἀεὶ τῶν συγκριτικῶν, προηγήσεται καὶ ἡ πηλικότης τοῦ πρός τι ἥ ἐστιν ἁπλῆ αὔξησις τοῦ συγκριτικοῦ. ὅτι δὲ ἁπλῆ αὔξησις ἡ πηλικότης, δῆλον ἐντεῦθεν. τὸ πρός τι πρὸς τὴν τοῦ φεύγοντος φωνὴν γίνεται. οἷον ὡς παρὰ Δημοσθένει. λέγοντος γὰρ Μειδίου ἀπὸ τῆς πηλικότητος ἐπιχειροῦντος μὴ μέγα μηδὲ δημόσιον εἶναι τὸ ἀδίκημα τὸ τύψαι Δημοσθένην. καὶ μεῖζον αὐτό φησι Δημοσθένης, καὶ ἀσέβειαν εἶναι αὐτό. καὶ οὕτω μὲν οἱ βουλόμενοι τὴν πηλικότητα τοῦ πρός τι προτάττειν. οἱ δὲ τὸ πρός τι προτάττειν ἀξιοῦντές φασι. τὸ πρός τι. πρὸς τὴν φωνὴν τοῦ φεύγοντος γίνεται. ἡ δὲ πηλικότης ἀόριστόν τί ἐστι καὶ παρὰ τοῦ φεύγοντος ἔχει χώραν ἡ πηλικότης εἰς ἀναίρεσιν. ἰσχυρότερον δὲ ἦν τὸ συνομολογούμενον τοῦ ἀμφισβητησίμου. τί δέ ἐστιν ὅ φημι. συνομολογεῖ ἐν τῷ ὅρῳ ἑαυτοῦ ὁ φεύγων. ἔτι οὐκ ἀεὶ ἐμπίπτει ἡ γνώμη τοῦ νομοθέτου, ὡς ἤδη δεδήλωται, ἰσχυροτάτην ἔχει δύναμιν. μετὰ τὸν συλλογισμὸν ἐπάγει τὰ πρός τι. ἐπεὶ γὰρ ὁ συλλογισμὸς τὸν ὅρον τοῦ φεύγοντος εἰς ἓν φέρει. καὶ δείκνυσι ταυτὸν ὂν τὸ πεπραγμένον τῷ μὴ πεπραγμένῳ. ἀκόλουθος ἦν ἐπαγωγὴ ἡ τὸ μεῖζον σημαίνουσα. διὸ καὶ ἐλέγομεν. ὡς καλῶς τὴν γνώμην τοῦ νομοθέτου μετὰ τὸν συλλογισμὸν ἔταξεν. ἐχρῆν γὰρ μετὰ τὸ πρός τι. καὶ οὕτως ὑστέραν τὴν πηλικότητα ἔχουσαν δεικνύναι τοῦ πράγματος δείνωσιν καὶ οἷον εἰπεῖν καταδρομήν τινα. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Πολλὴ ἀμφισβήτησις γέγονε Μινουκιανῷ καὶ Ἑρμογένει. Μινουκιανοῦ μὲν τὸ πρός τι ἀξιοῦντος προτάττειν, ὅτι αὔξησίς ἐστι κεφαλαίου καὶ δεῖ τῷ ὅρῳ τοῦτο ἀντιτιθέναι. ἐπειδὴ καταδρομὴν ποιεῖται εἰς αὐτὰ ὁ φεύγων. ὁ δὲ Ἑρμογένης τὴν πηλικότητα προτάττει λέγων. ὅτι ἢν τὸ μεῖζον ἀποδείξωμεν τοῦ ἐλάττονος οὐ δεόμεθα. ἐπεὶ καὶ τοῦτο μειοῦμεν. πηλικότης δέ ἐστι κεφάλαιον ἀμφοτέρων κοινόν. ἀπὸ μὲν τοῦ κατηγόρου αὐξητικῶς προαγόμενον, ἀπὸ δὲ τοῦ φεύγοντος ἐναντίως.

Μία τῶν ἀντιθετικῶν ἐστιν ὅτε, ἥ τις εἰ ἐμπέσοι, εὑρεθήσεται καὶ μετάληψις καὶ ἀντίληψις εὐθὺς ἑπόμεναι. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ζητοῦσί τινες. πῶς ὅλως ἐν τῷ ὅρῳ ἀτελοῦς ὄντος τοῦ πεπραγμένου, δύναται ἐμπεσεῖν μία τῶν ἀντιθετικῶν. ῥητέον οὖν ὅτι μετὰ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ τέλους φανέντος λοιπὸν τελείου διὰ τῶν ὁρικῶν κεφαλαίων. τότε χώραν ἔχει μία τῶν ἀντιθετικῶν καὶ λοιπὸν ἐμπίπτει. τεσσάρων δὲ οὐσῶν τῶν ἀντιθετικῶν, ἀντιστάσεως ἀντεγκλήματος, μεταστάσεως, συγγνώμης, ὁποτέρα τούτων ἐμπέσοι μετὰ τὰ ἀπηριθμημένα τοῦ ὅρου κεφάλαια, εὐθὺς μετάληψις ἀκολουθεῖ. εἰ δὲ λέγοι τις ὅτι ἀντιλήψεως μὴ ἐμπεσούσης πῶς οἷόν τε μετάληψιν ἐμπεσεῖν. ἀεὶ γὰρ ταῦτα ἀλλήλοις ἀκολουθεῖ. ἐροῦμεν. ὡς ἡ ἀντιθετικὴ τόπον ἐπέχει ἀντιλήψεως. πλὴν καὶ μετὰ τὴν μετάληψιν, ἵνα ἡ τάξις σώζεται. τινὲς ἐπάγουσιν καὶ τὴν ἀντίληψιν. πότε δὲ ἀντιθετικὴ ἐν ὅρῳ πίπτει, ἐνταῦθα δῆλον. αἱ ὁρισταὶ στάσεις ἢ εἰς πρᾶγμα ἔχουσι τὴν ἀναφορὰν ἢ εἰς πρόσωπον ἢ εἰς ἐνέργειαν. εἰς πρᾶγμα μέν, ὡς ὁ κενοτάφιον διορύξας, καὶ κρινόμενος τυμβωρυχίας. ζητεῖται γὰρ εἰ οὗτος τάφος. ἀποδεικνυμένου γὰρ ὅτι τάφος, δῆλον ὅτι κἀκεῖνος τυμβωρύχος. εἰς πρόσω

των, ὡς ὁ τὸν εὐνοῦχον ἀνελὼν ὡς μοιχὸν, καὶ κρινόμενος φόνου εἰς ἐνδείκνυται δὲ, ὡς ὁ τὰ ἰδιωτικὰ χρήματα ἐξ ἱεροῦ ἀφελόμενος, καὶ κρινόμενος ἱεροσυλίας. ἂν μὲν οὖν ἡ ζήτησις εἰς πρᾶγμα ᾖ, οὐκ ἐμπίπτει ἡ ἀντίθεσις. ἂν δὲ εἰς πρόσωπον, ἢ εἰς ἔνδειξιν, ἐμπίπτουσιν ἀντιθετικαὶ, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀποκτείναντος τὸν εὐνοῦχον ὡς μοιχόν. ἐρεῖ γὰρ ὅτι ἄξιος ἦν ἀποθανεῖν ὡς βιαζόμενος τὴν φύσιν. εὑρίσκεται δὲ πολλάκις καὶ στοχαστικὴ ἀντίθεσις μετὰ τὰ κεφάλαια οὐκ ἀπ' αὐτῶν τῶν κεφαλαίων κινουμένη ἀλλ' ἔξωθεν, ὡς ἐπὶ τοῦ φιλοσόφου τοῦ πείσαντος καταθέσθαι τὴν τυραννίδα, καὶ αἰτοῦντος τὴν δωρεάν. ἐνταῦθα γὰρ ἐμπίπτει ἀντίθεσις στοχαστικὴ τοιαύτη. ἀλλ' εἰκός φησιν ἐστὶν αὐτὸν πάλιν τυραννῆσαι. ἣν λύσεις βουλήσει καὶ δυνάμει. ὅτι οὔτε βουλήσεται οὔτε δυνήσεται. ἀλλὰ καὶ τοῖς πρὶν ἀναπείσασιν αὐτὸν δύσνους καὶ ἐχθρὸς καθέστηκεν.

Εἶτα, ποιότητι καὶ γνώμῃ. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Τῶν κεφαλαίων, τὰ μέν ἐστι τοῦ κατηγόρου. τὰ δὲ, τοῦ φεύγοντος. τὰ δὲ, κοινὰ ἀμφοῖν. τοῦ μὲν κατηγόρου, προβολὴ, ἀνθορισμὸς, συλλογισμός. τοῦ δὲ φεύγοντος κοινὰ δὲ γνώμη νομοθέτου, πηλικότης, πρός τι. μεμαθήκαμεν δὲ καὶ ἐν τῷ στοχασμῷ ὅτι ἡ ποιότης κεφάλαιον οὐκ ἔστιν. ἀλλ' οἱ ἐπίλογοι.

Η προβολὴ, ἐστὶν αὐτὰ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Η προβολὴ ὠνόμασται μὲν ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς Ἀθήνησι δίκης οὕτω καλουμένης κατὰ τῶν ἐν ταῖς ἑορταῖς ἀδικούντων, ὡς καὶ Δημοσθένης φησὶν ἐν τῷ κατὰ Μειδίου, καὶ προβαλόμην ἀδικεῖν τουτονὶ περὶ τὴν ἑορτήν. τουτέστι τῇ προβολῇ κατ' αὐτοῦ ἐχρησάμην. ὥσπερ καὶ ἡ ἔνδειξις καὶ ἡ εἰσαγγελία καὶ ἡ ἐξούλης ὀνόματα δικῶν ὑπῆρχε παρ' αὐτοῖς. παραλαμβάνεται δὲ ἡ προβολὴ ἀντὶ διηγήσεως. ὁ γὰρ ὅρος διήγησιν οὐκ ἐπιδέχεται, τῷ τὸν φεύγοντα ὡς Μινουκιανός φησιν ὁμολογεῖν τὸ πεπραγμένον. ἡ δὲ προβολὴ, αὔξησιν περιέχει τῶν πεπραγμένων. πλατύνεται δὲ τοῖς περιστατικοῖς μορίοις ὡς ἐπὶ τοῦ φιλοσόφου τοῦ πείσαντος καταθέσθαι τὴν τυραννίδα. ἐρεῖ τι ἐκ τῶν προσώπων τῇ πλατύτητι χρώμενος. ὅτι φιλοσοφίᾳ προσέχων ἄνθρωπος τὴν τυραννίδα καθεῖλε λόγοις οὐ φόνῳ τὸν τύραννον σωφρονίσας. καὶ τοὺς πολίτας εἰς ἐλευθερίαν τε καὶ δημοκρατίαν πάντων, τῶν περιεστώτων ἀπήλλαξε δυσχερῶν. οὕτω μὲν οὖν τοῖς προσώποις ἐπεξελεύσεται. τόπῳ δὲ, οἷον τὴν ἀκρόπολιν καταλειφότα. καὶ τὴν πόλιν ὅλην δὲ δουλουμένην, καὶ τὴν χώραν ἅπασαν ἀνάστατον τῇ βαρύτητι τῶν φόρων ἀπεργαζόμενον. τρόπῳ δὲ, οἷον ὅτι τῇ γὰρ ἐκ φιλοσοφίας ἐπιστήμῃ τὸ τῆς γνώμης ἀνόσιον ἐξέκοψα. ἔνθα δὴ καὶ πολὺν αὐτῆς διεξελεύσεται τὸν ἔπαινον, ὡς ὅπλων καὶ χρημάτων καὶ δυνάμεως ἁπάσης ἰσχυροτέρα. αἰτίᾳ δὲ, οἷον ὁρῶν γὰρ νεὼς κεκλεισμένους ἱερὰ θεῶν περιφρονούμενα. γυναῖκας ὑβριζομένας. παῖδας δουλεύοντας ἀκλεῶς ἀπολλυμένους. τολμῶντα δὲ οὐδένα πρὸς τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ δεινοῦ, ἐπὶ ταύτην ἐτραπόμην ἐγὼ τὴν ἔννοιαν. τούτοις τοῖς λογισμοῖς ἡ προβολὴ πλατύνεται ἀπὸ τοῦ κατηγόρου. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Εξηγεῖται πάλιν ἕκαστον τῶν κεφαλαίων. δοκεῖ δὲ ἐνταῦθα τῷ τεχνικῷ τὴν προβολὴν μὴ εἶναί φασι ψιλὴν τοῦ πράγματος, ἀλλὰ καθάπερ διήγησιν. τί οὖν διαφέρει αὕτη τῆς διηγήσεως. ἡ γὰρ ὑπόθεσις εἴπερ βούλεται τέσσαρα μέρη κατὰ τὴν τέχνην. προοίμια, διηγήσεις, ἀγῶνας. ἐπιλόγους. εἰ τοίνυν καὶ τὴν προβολὴν διήγησιν εἴπερ τῶν γεγενημένων βούλεται, ἔσονται δύο διηγήσεις ἐν ἑνὶ προβλήματι. ὅπερ πλημμέλεια. τί οὖν φαμέν. ὅτι κατὰ πολὺ διαφέρει ἡ προβολὴ τῆς διηγήσεως. ἡ μὲν γὰρ διήγησις, ψιλή ἐστιν ἀφήγησις ἡ δὲ προβολὴ μετὰ αὐξήσεως. πάλιν ζητοῦσι, τί ἐστι τὸ αὐτὰ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. καὶ φαμὲν,

ὅτι τοῦτο εἶπεν, ἀνθ' ἡ προβολὴ ἔχει αὐτὰ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, τουτέστι διήγησιν τῶν γεγενημένων οὐ κατασκευαστικῶς, ἀλλ' αὐξητικῶς. τί οὖν διαφέρει τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τῶν ἐν στοχασμῷ. ἐροῦμεν, ὅτι κατὰ πολύ. ἐν μὲν γὰρ τῷ στοχασμῷ σημεῖα ταῦτα ποιούμεθα τοῦ ἐγκλήματος. ἐνταῦθα δὲ αὐτὸ τὸ ἔγκλημα ποιούμεθα μόνον σημεῖον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις στάσεσι αὐτὰ τὰ ἐγκλήματα τυγχάνει. ἰστέον δὲ ὡς προβολὴ γίνεται ἀπὸ τῶν πρὸ τοῦ πράγματος καὶ τῶν ἐν αὐτῷ τῷ πράγματι καὶ τῶν μετὰ τὸ πρᾶγμα, ὥσπερ καὶ Δημοσθένης. ἐπειδὴ γὰρ οὐ καθεστηκότος χορηγοῦ τῇ Πανδιονίδι φυλῇ. ταῦτα πρὸ τοῦ πράγματος. εἶτα τὰ ἐν αὐτῷ τῷ πράγματι. ὅτι παρηκολούθησέ μοι συνεχῶς ἐπηρεάζων παρ' ὅλην τὴν λειτουργίαν καὶ μικρὰ καὶ μείζω. καὶ ὅτι τοὺς στεφάνους τοῦ χοροῦ διέφθειρε καὶ τὴν ἐσθῆτα διέρρηξεν. εἶτα μετὰ τὸ πρᾶγμα ὅτι ἀπεστέρησε τὴν φυλὴν κρατοῦσαν τῆς νίκης διαφθείρας τοὺς κριτάς. αὔξεται δὲ ὡς εἴπομεν ἀπὸ τῶν περιστατικῶν. προσώπου, ὅτι χορηγὸς ὢν ἐτύπτηθην. τόπου. ὅτι ἐν τῷ θεάτρῳ. χρόνου, ὅτι ἐν ἱερομηνίᾳ. καὶ τίς ὢν ὁ δικήσας, ὅτι ἰδιώτης. ἐξ ἀμφοτέρων γὰρ τὴν αὔξησιν ἐποιήσατο. οἷον ἔκ τε τοῦ πεπονθότος καὶ τοῦ δεδρακότος. δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι αὔξοντας. οὐ δεῖ πανταπᾶσιν αὔξειν αὐτὰ, ἀλλὰ μετρίως. τὴν δὲ τελείαν αὔξησιν φυλάξωμεν τῇ τε πηλικότητι καὶ τῷ πρός τι. εἰ γὰρ ἐν τῇ προβολῇ τῇ αὐξήσει τέλειον μέγεθος ἀποδῶμεν, ἐλθόντες ἐπὶ τὴν πηλικότητα καὶ τὰ πρός τι, οὐδὲν ἰσχύομεν καὶ καταγέλαστοι ἐσόμεθα.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Η προβολή ἐστι, πρότασις καὶ φάσις τοῦ πραχθέντος ψιλή. καὶ ὡς περανεῖ διήγησις συνισταμένη ἐκ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. τούτων δὲ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ὄντων τῶν μὲν, ἐκ τῶν πεπραγμένων. τῶν δὲ, ἐκ τῶν παρεπομένων. ἡ προβολὴ ἐκ τῶν πεπραγμένων γίνεται οὖσα τοῦ κατηγόρου. ὁ δὲ ὅρος ἐκ τῶν παρεπομένων ὅ ἐστι τοῦ φεύγοντος. καλῶς δὲ καὶ ταῦτα ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους καλεῖται. ἐπειδὴ ἀναγκαῖον ἀπ' αὐτῶν ἄρχεσθαι τῆς κατηγορίας τὸν κατήγορον. καὶ ἀπ' αὐτῶν μὲν ποιεῖσθαι τὴν προβολὴν, λέγοντα τὴν περίστασιν, καὶ κατασκευάζοντα τοῦ τε προσώπου καὶ τοῦ πράγματος. οἷον τίς ὁ ποιήσας, καὶ τί πράξας, καὶ ἐν ποίῳ τόπῳ, καὶ τίνι τρόπῳ, καὶ τίνι καιρῷ, προστιθέντα δὲ καὶ τὴν γνώμην καὶ τὴν αἰτίαν ὅσον ἐφάψασθαι, τὴν δὲ τελείαν τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐξέτασιν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ φυλάττοντα. οὐ γὰρ πρὸ ἐκκενῶσαι χρὴ πάντα, ἀλλὰ μεμετρημένως καὶ ἀρκούντως πρὸς τὴν χρείαν ἐπιμνησθῆναι τοῦ παρόντος κεφαλαίου. εἰκότως δὲ ὁ τεχνικὸς πρῶτον τῶν κεφαλαίων ἔταξε τὴν προβολήν. ἐπειδὴ ὥσπερ ἀρχὴ καὶ πρόβολος τῶν ἄλλων προβέβληται. διὸ καὶ τὴν προσηγορίαν τοιαύτην ἔλαχεν διὰ τὸ προβεβλῆσθαι τῶν ἄλλων.

Ο ὅρος χωρίζει τὸ πρᾶγμα, καὶ γίνεται ἐκ τῶν παρεπομένων τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. οἷον τύραννον ἔπεισε φιλόσοφος καταθέσθαι τὴν τυραννίδα, καὶ αἰτεῖ τὸ γέρας. ἡ προβολὴ. ἔπαυσα τὴν τυραννίδα καὶ δεῖ λαμβάνειν με τὴν δωρεάν. τοῦτο γὰρ δῆλον ὅτι αὔξων ἀπὸ τῶν παρακολουθούντων τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους θήσει. ὁ ὅρος ἐκ τῶν παρεπομένων, οὐκ ἔστι τοῦτο τυραννοκτονῆσαι, ἀλλ' ὁρίζεται τοῦτο εἶναι. ὁ παρεῖται, τὸ ἀποκτεῖναι αὐτόν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τὸν ὅρον ὁ φεύγων εἰσάγει. ὃς ὠνόμασται μὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ ὁρίζειν καὶ περικλείειν τὸ κρινόμενον εἰς ὅπερ καταφεύγει ὁ φεύγων βούλεται. τοῦ γὰρ φιλοσόφου τυραννοκτονίαν ὀνομάζοντος τὸ πρᾶγμα, ὁ ἐναντιούμενος αὐτῷ τὴν τοῦ φεύγοντος ἔχων τάξιν ἐρεῖ μηδαμῶς εἶναι τυραννοκτόνον. οὐ γὰρ ἀνῃρῆσθαι τὸν τύραννον. πλατύνεται δὲ ὁ ὅρος, παραδείγματι τῷ ἐκ περιτροπῆς. τοῖς λείπουσιν. ὡς ἐπὶ τοῦ πλουσίου τοῦ ἐπανατεινομένου τῷ πένητι τὰς χεῖρας. παραδείγματι μὲν, ὅτι

δικάσαιτο γὰρ καὶ λῃστείας κρίνεσθαί τις, ἐκ τοῦ κακούργῳ διαλεχθῆναι μόνῳ· καὶ τυμβωρυχίας ἕτερος, ὅτι νύκτωρ ἔξω πυλῶν ἐφάνη βαδίζων· ὥσπερ δὲ ἐπ' ἐκείνων ταῦτα λέγειν ἄτοπον, οὕτω κἀμὲ νῦν ὕβρεως κρίνεσθαι παντελῶς ἄδικον, μηδὲν ὑβριστικὸν τετολμηκότα. τῷ δὲ ἐκ περιστροφῆς, ὅταν τῷ κατηγόρῳ περιτρέψωμεν τὸν λόγον λέγοντες· φέρε γὰρ εἴ τις σοι φόνου δίκην ἐπαγάγοι διότι τὴν πανοπλίαν ἔχων αὐτὸς τὸ στάδιον ἔδραμες, ἆρ' ἀνάσχοιο κρίνεσθαι παρὰ τοῖς δικασταῖς ὡς φονεύς, οὐδαμοῦ· ἀλλ' ἀγανακτήσεις εὖ οἶδα, πίστεις ἐναργεῖς ἀπαιτῶν τῆς κατηγορίας. μὴ τοίνυν αὐτὸς μὲν σαυτῷ ταῦτα δίκαια νόμιζε, αὐτὸς δὲ ἡμῶν καινοτέρων πραγμάτων ἀποτίθου γραφάς, ὥσπερ ἐπαΐειν τὸ δέον ἀδυνατούντων. τοῖς δὲ λείπουσιν. ὅταν τὰ λείποντα τῷ πεπραγμένῳ διεξίωμεν λέγοντες· ὑβριστής ἐστιν ὁ τύπτων τινά, ὁ στρεβλῶν, ὁ ἄγχων· ὁ τὴν ἐσθῆτα καταρρηγνύς, ὁ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τολμῶν, ὑβρίζει· εἰ τοίνυν ἐμοί τι πέπρακται κατὰ σοῦ τοιοῦτον, κατηγόρει καὶ λάμβανε δίκην· εἰ δὲ τούτων ἔχεις αὐτὸς δεῖξαι μηδὲ ἕν, πέπαυσο συκοφαντῶν ὦ ταλαίπωρε. τούτοις ὁ φεύγων ἀεὶ χρώμενος τοῖς τόποις πλατυνεῖ τὸν ὅρον. ἔστι γὰρ ἀεὶ τοῦ φεύγοντος τὸ κεφάλαιον· κἂν μυριάκις ὁ μινουκιανὸς τῷ κατηγόρῳ προσνέμοι. χρὴ γὰρ ἀεὶ τὸν μὲν κατήγορον τοῖς πεπραγμένοις ἰσχυρίζεσθαι· τὸν δὲ φεύγοντα τοῖς λείπουσι. πλὴν εἰ μὴ παραδόξως συμβαίνει τὸ ἀνάπαλιν· ὡς αὐτὸς τοῦ τὸν εὐνοῦχον ἀποκτείναντος.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ὁ ὅρος τοῦ φεύγοντός ἐστι. λύοντος τὴν προβολήν· μινουκιανὸς μὲν οὖν πρῶτον κεφάλαιόν φησιν· ὅτι πολλὴν οἰκειότητα ἔχει ὁ ὅρος πρὸς τὴν διήγησιν, ἀμφότερα γὰρ ἐκ τῶν πεπραγμένων λαμβάνεται. ὁ δὲ ἑρμογένης ἀκολουθότερον ἐκ τῆς προβολῆς ἄρχεται ἅτινα αὐξητικά ἐστιν· ἃ γὰρ ψιλῶς ὁ κατήγορος ἐν τῇ διηγήσει εἶπεν, ταῦτα μετὰ αὐξήσεως μερικῆς ἐν τῇ προβολῇ λέγει· ἵνα μὴ δὲ χώραν ἔχῃ ὁ φεύγων τῷ οἰκείῳ χρήσασθαι κεφαλαίῳ, τουτέστι τῷ ὅρῳ. τοῦτο δὲ ποιεῖ ἵνα κατήγορος ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων κατάρχηται· τοῦτο γὰρ δεῖ φυλάττειν πανταχοῦ. ἔφαμεν δὲ ἤδη ὅτι ἐν τοῖς ἀτελέσι τῶν πραγμάτων ὁ κατήγορος καὶ ὁ φεύγων τοὺς λόγους μερίζονται· καὶ ὁ μὲν, ἔχει τὰ παρειμένα· ὁ δέ, ἐκ τῶν πεπραγμένων τὴν κατηγορίαν ποιεῖται· ἐντεῦθεν τοῦ κατηγόρου ἐκ τῶν πεπραγμένων ποιησαμένου τὴν προβολήν, ὁ φεύγων τὸν ὅρον προβάλλεται ἐκ τῶν παρειμένων. τοῦ δὲ φεύγοντος πρὸς τὸ συμφέρον ὁρισαμένου, ὁ κατήγορος καὶ αὐτὸς ἀνθορίζεται ἐξ ὧν ἐκεῖνος πεποίηκεν· δεῖ δὲ εἰδέναι ὡς ὁ μὲν φεύγων ἐν τῷ ὅρῳ τοῖς μερικοῖς ἀεὶ χρῆται πρὸς σύστασιν τοῦ μὴ τοῦτο εἶναι ὅπερ ὁ κατήγορος βούλεται τὸ ἔγκλημα· ὁ δὲ διώκων καθολικοῖς· οἷον, ὡς αὐτὸς τοῦ ἱεροσύλου· ὁ φεύγων ὁρίζει, τουτέστιν ἱεροσυλία, τὸ προσελθεῖν ἀγάλματι, τὸ ἀφελέσθαι τι αὐτοῦ, τὸ ἱερῶν ἀναθημάτων ἅψασθαι. ὁ δὲ διώκων ἀπὸ τῶν καθολικωτέρων ὁρίζει· περιεκτικώτερα γὰρ ταῦτα τῶν μερικῶν, ὅτι τοῦτό ἐστιν ἱεροσυλία, τὸ νύκτωρ παρελθεῖν εἰς ἱερόν, τὸ λαθεῖν πείσαι τοὺς φυλάσσοντας, τὸ τὸν καιρὸν συνδρομὸν λαβεῖν τοῦ παρανομήματος.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Τοῦ πρώτου λέγοντος προβαλλομένου τὰ πεπραγμένα· καὶ ἐκ τούτων κατασκευάζοντος ἐντελῶς πεπρᾶχθαι τὸ ἔγκλημα· ὁ φεύγων ἐκβάλλει τὸ ἔγκλημα καὶ τὴν ἀπὸ τῶν πεπραγμένων ἀπόδειξιν ὡς βεβαιοῦσαν τὸ ἐγκαλούμενον, ἀντισάγει τὰ παρειμένα ταῦτα λέγων εἶναι τὸ προβαλλόμενον ἔγκλημα, ἃ παρεῖται αὐτῶν καὶ ἀναιρῶν διὰ τούτων τὸ τέλειον· ὁ μὲν γὰρ κατήγορος ὁρίζει ἱεροσυλίας εἶναι, τὸ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ λαβεῖν τὰ χρήματα· ὁ δὲ φεύγων τοῦτο εἶναι ἱεροσυλίαν, τὸ ἱερὰ λαβεῖν χρήματα· ὅπερ παραιτεῖται αὐτοῦ· οὐχ ὡς ἔτυχε δὲ τοῦτο ποιεῖ· καὶ γὰρ ἄλλοπου τοῦ κατηγόρου αὐξήσαντος καὶ δεινοποιήσαντος διὰ τῶν πεπραγμένων τὸ

ἔγκλημα, ἁπλῶς, οὕτω τὸν φεύγοντα λέγειν οὐκ ἔστι τοῦτο ἔγκλημα· ἀλλὰ δεῖ πρῶτον ἀπὸ ἐνστάσεως καθολικῆς ἄρχεσθαι τάξιν παραγραφικοῦ ἐχούσης· ὡς οὐ δίκαιον ἱεροσυλίας κρίνεσθαι τὸν μὴ τῶν ἱερῶν ἐφαψάμενον χρημάτων· κατασκευάσει δὲ τὴν ἔνστασιν εἰ εὐποροῖμεν ἀπὸ τῶν παραδειγμάτων· τὰ δὲ παραδείγματα ὡς εἴπω μὲν ἢ οἰκεῖα δεῖ λαμβάνειν ἢ ξενικά, ἵνα λοιπὸν ὥσπερ ἀναγκαζόμενος ὁ φεύγων ὑπὸ τοῦ κατηγόρου εὐπρεπῶς χρῷτο τῷ ὅρῳ. ἔστι δὲ ὅπερ εἶπον ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους αὐτὸ τὸ ἔγκλημα, ὃ ἕκαστος πρὸς τὸ συμφέρον ἑαυτῷ πειρᾶται συστῆσαι. ὁ μὲν κατήγορος αὐτὸ τοῦτο λέγων εἶναι τὸ ἔγκλημα ὃ πέπραχεν ὁ φεύγων λέγω δὴ τὸ λαβεῖν ἐξ ἱεροῦ τὰ χρήματα. ὁ δέ, τὸ παρειμένον εἶναι λέγων τὴν τοῦ ἐγκλήματος τοῦ ἐπαγομένου ἀλήθειαν· οὐχ ὑπεύθυνος εἶναι φήσει τῷ ἐγκλήματι· καὶ κατασκευάσει τοῖς τοῦ δικαίου λογισμοῖς ἀπὸ ἐνστάσεως τάξιν παραγραφικοῦ ἐχούσης, μὴ δίκαιον εἶναι φάσκων τὸν μὴ προσαψάμενον τῶν ἱερῶν ἀναθημάτων τοῦτον ὡς ἱερόσυλον κρίνεσθαι. ἢ αὖ μὴ δίκαιον τυραννοκτόνου τυχεῖν δωρεᾶς τοῦτον ἱερόσυλον κρίνεσθαι, ὃς οὐκ ἀνῄρηκε τὸν τύραννον, ἐν ᾧ ὁρίζεται καὶ καθαίρεσιν εἶναι τυραννίδος τὸ ἀποκτεῖναι, καὶ ἱεροσυλίαν τῷ προσελθεῖν ἀγάλματι, τὸ λαβεῖν ἀναθήματα· κλοπὴν δὲ τὸ ἰδιωτικὰ ὑφελέσθαι χρήματα. οὐ γὰρ μόνον τὸ καθ' ἑαυτὸν ὁ φεύγων ὁρίζεται· ὅτι ὃ μὴ πεποίηκεν ἐστὶ τὸ ἴδιον τοῦ ἐγκλήματος· ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ κατηγόρου ἀνατρέψει δεικνὺς τὸ πραχθὲν μὴ τοῦτο ὄν, ἵνα τὸ μὲν, κατασκευάσῃ· τὸ δὲ ἀνατρέψῃ. εἰ δέ τις ἐπιζητοίη τί ἀμφοτέροις χρωμένου τοῦ φεύγοντος ἀπὸ μόνων τῶν παρειμένων γίνεσθαί φησι τὸν ὅρον, λέγομεν, ὅτι τὰ κεφάλαια ἀπὸ τῶν οἰκειοτάτων ὁρίζονται· οἰκειότατον δὲ αὐτὸ τὸ παρειμένον· ὥσπερ καὶ τῷ κατηγόρῳ τὸ πραχθέν· τὰ μὲν γὰρ κοινά ἐστιν ἱεροσύλου καὶ κλέπτου. τὰ δὲ ἰδικὰ ἱεροσύλου πρὸς κλέπτην· κοινωνεῖ μὲν ἱερόσυλος κλέπτῃ πρῶτον μὲν τῷ βουλεύσασθαι, τῷ προσελθεῖν εἰς τὸ ἱερόν, τῷ ὑφελέσθαι, τῷ ὑπεξελθεῖν, τῷ πειρᾶσθαι λαθεῖν· ἐν τούτοις γὰρ πᾶσιν οὐδὲν διαφέρει ὁ ἱερόσυλος τοῦ κλέπτου. διαφέρει δὲ ἐν τούτοις ἐν τῷ προσελθεῖν τῷ ἀγάλματι, ἐν τῷ ἅψασθαι τῶν ἀναθημάτων· ταῦτα γὰρ ἴδια τοῦ ἱεροσύλου, ἐν οἷς οὐδὲν ὁ κλέπτης κοινωνεῖ. ὁ μὲν οὖν κατήγορος ἀπὸ τῶν κοινῶν σπουδάζει ἱερόσυλον ἀποδεῖξαι λέγων· ὅτι εἰσῆλθες εἰς τὸ ἱερόν, ἔλαβες ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ χρήματα· οὐκοῦν ἱερόσυλος εἶ. ὁ δὲ ἀπὸ τῶν ἰδίων τοῦ ἱεροσύλου πειρᾶται ἐν τῷ ὅρῳ ἀπώσασθαι τὴν τῆς ἱεροσυλίας ὑποψίαν· καὶ ὁ κατήγορος δὲ προτείνεται τὸ μὲν ἴδιον κατασκευάσασθαι σπεύδων, τὸ δὲ τὸ ἀντιδίκου ἀνασκευάσαι· ἐξ ἑκατέρων τὸ ἑαυτοῦ πορίζων λυσιτελές· γίνεται δὲ τοῦτο ταῖς τῶν ἀκολούθων ἀπαγωγαῖς· καὶ εἰ μὲν συμφωνοῖεν τῷ ὅρῳ κατασκευασθήσεται· εἰ δὲ μὴ ἐφαρμόττει ἀνασκευασθήσεται τὸ ἐναντίον. ἐδίδαξε δὲ καὶ ὁ ῥήτωρ τὸν τοῦ ὁρίζεσθαι τρόπον· καθόλου γὰρ οὐκ ἐν ὅρῳ μόνον, ἀλλ' ἐν πᾶσι τοῖς ἀμφισβητησίμοις ἐξ ἑκατέρων ὁρίζεται πρός τι τὸ ἑαυτὸν συστῆσαι, καὶ τὸν ἀντίδικον διαλαβεῖν· ὡς ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου· ὁριζόμενος γὰρ τίς ποτε ὁ σύμβουλος καὶ τίς ὁ συκοφάντης καὶ τίνι διαφέρουσιν ἀλλήλων, τὰς εἰς ἑκάτερον παρασκευὰς ἐκ τῶν πεπραγμένων ἐπήγαγεν· ἀποδεικνὺς ἐξ αὐτῶν ἑαυτὸν μὲν εἶναι τὸν ἄριστον σύμβουλον, αἰσχίνης δὲ συκοφάντην, ἐν οἷς φησιν· ἦν μὲν οὖν τοῦτο τοῦ δικαίου πολίτου τό, τι δεῖξαι πᾶσιν εἴ τι τούτων εἶχεν ἄμεινον λέγειν μὴ νῦν αὐτὸ τιμᾶν. ὁ γὰρ σύμβουλος καὶ ὁ συκοφάντης οὐδενὶ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἐοικότες, ἐν τούτῳ πλεῖστον ἀλλήλων διαφέρουσιν· ὁ μέν γε πρὸ τῶν πραγμάτων γνώμην ἀποφαίνεται. καὶ δίδωσιν ἑαυτὸν ὑπεύθυνον τοῖς πεισθεῖσι τῇ τύχῃ· τοῖς καιροῖς τῷ βουλομένῳ. ὁ δὲ σιγήσας ἡνίκα ἔδει λέγειν ἄν τι δύσκολον συμβῇ, τούτῳ καταβαί

νει. ἔστι δὲ λίαν θαυμάσαι τὸ τεχνικὸν τῆς τάξεως τῶν κεφαλαίων. οὐ γὰρ τῷ αὐτῷ προσώπῳ τὴν προβολὴν καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν· ἀλλὰ ταῦτα μερίσας τῷ μὲν προτέρῳ λέγοντι δέδωκε τὴν προβολήν, τῷ δὲ μετ' αὐτὸν εἰσιόντι τὸν ὅρον. εἰκότως, τοῦ γὰρ προτέρου λέγοντος καὶ κεχρημένου τῇ προβολῇ, ὁ δεύτερος τῷ ὅρῳ τῶν προειρημένων ἐκλύει τὴν ἰσχύν. ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο ὅτι ἐν τῷ κατὰ αἴτησιν ὅρῳ ὁ τὴν αἴτησιν ποιούμενος, ἀναγκαίως πρῶτος λέγει τοῦ ἀντιλέγοντος. οὐκοῦν αὐτός ἐστιν ὁ τὴν τοῦ κατηγόρου τάξιν ἔχων.

Ο ἀνθορισμὸς πάλιν ἐκ τῶν πεπραγμένων οἷον οὐχί· ἀλλὰ τὸ παῦσαι τὴν τυραννίδα. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ο ἀνθορισμός ἐστι μὲν τοῦ κατηγόρου ἐκ τῶν ἐναντίων ἐπιχειρημάτων τῷ ὅρῳ ὁρμώμενος, ὡς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ. τοῦ φεύγοντος γὰρ μὴ συγχωρήσαντος τῇ τοῦ κατηγόρου προβολῇ. ἁπλῶς προελθεῖν, ἀλλ' ἀμφίβολον αὐτὴν διὰ τοῦ ὅρου κατασκευάσαντος, ὁ κατήγορος διὰ τοῦ ἀνθορισμοῦ κατασκευάζειν ἐπιχειρεῖ τὰ σαλευθέντα τῆς προβολῆς. κοινωνεῖ δὲ τῇ προβολῇ κατὰ τὸ ἔχειν κοινὰ τὰ πεπραγμένα ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. καὶ τῷ ἐκ τῶν περιστατικῶν μορίων ἄμφω τὰ κεφάλαια λαμβάνειν τὴν εὐπορίαν. διαφέρει δὲ τῷ τὴν προβολὴν αὔξησιν ἔχειν τῶν πεπραγμένων, τὸν δὲ ἀνθορισμὸν κατασκευὴν αὐτῶν. καὶ ἐν μὲν τῇ προβολῇ ὡς ὁμολογούμενα εἰσάγεται, ἐν δὲ τῷ ἀνθορισμῷ ὡς ἀμφίβολον ἀπὸ τῆς ἀντιλογίας τοῦ ὅρου γινομένῳ κατασκευάζεται. πλατύνεται δὲ ὁ ἀνθορισμὸς τοῖς περιστατικοῖς, τοῖς πεπραγμένοις παραδείγμασιν. ὡς ἐπὶ τοῦ φιλοσόφου. ἐρεῖ γάρ, ὅτι τοῦτό ἐστι τυραννοκτονία, τὸ ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν παρελθεῖν, τὸ πεῖσαι τὸν τυραννοῦντα τὴν καθ' ἑαυτὸν ἐλαύνειν, τὸ τοὺς δορυφόρους ἀπατῆσαι, τὸ σῶσαι τοὺς νόμους, τὸ δοῦλον ἐλεύθερον καταστῆσαι. καὶ ὁ πένης ὁμοίως ἐρεῖ κατὰ τοῦ πλουσίου. τοῦτό ἐστιν ὑβρίσαι, τὸ πλούτῳ θαρροῦντι τυφλῶσαι, τὸ ὁμοτίμοις τῶν πολιτῶν ἀτίμους προσφέρεσθαι, τὸ ὥσπερ οἰκέτῃ τὰς χεῖρας ἐπανατείνεσθαι, καὶ τοῦτο οὐ πρὸς μίαν μόνον ἢ δύο ἡμέρας οὐδὲ ἐπ' ἐρημίας καὶ λάθρα, οἷς οὖν γὰρ ἂν εἶναι, ἀλλ' ἤδη καὶ πρὸς ὅλον ἔτος, καὶ πάντων ὁρώντων. οὐ τί γένοιτ' ἂν ἄλλη ὀργὴ ἢ ἀτιμία. οὐδὲ τὸ τύπτεσθαι τοὺς ἐλευθέρους ἐστὶ δεινὸν καίπερ ὂν δεινόν, ἀλλὰ τὸ ἐφ' ὕβρει. ταῦτα γὰρ πάντα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀπὸ τῶν περιστατικῶν κινεῖται μορίων. εἶτα ἐκ παραδειγμάτων. καὶ γὰρ ὁ τειχήρης τῆς πατρίδος ἢ φρούριον προδεδωκὸς εἶτα παρ' ὑμῖν εὐθυνόμενος, οὐκ ἂν δύναιτο λέγειν ὡς ἐπὶ τοὺς νεωσοίκους ἢ τὰ τείχη τῆς πόλεως οὐ προδέδωκε, οὐκ ἂν προδοσίας δικαίως κρινοίμην, οὐδὲ δικαστὴς εὖ φρονῶν ἀνέξεται τοιαῦτα ληρούντων. τῶν γὰρ πραττομένων ἕκαστον ἐφ' ἑαυτοῦ δεῖ σκοπεῖν, καὶ μὴ τὰ μείζω τῶν ἁμαρτημάτων εἰς μέσον προφέροντας, ἀνεύθυνα τὰ βραχύτερα τῶν ἀδικημάτων νομίζειν. καὶ τούτοις πάλιν τὰ πεπραγμένα συνάψει ἐξ ὁμοίων τοῖς παραδείγμασι τὰ νῦν κρινόμενα. κέχρηται δὲ ὁ μὲν φεύγων εἰδικοῖς ὀνόμασιν. ὁ δὲ διώκων γενικοῖς. οἷον ὁ φεύγων ἱεροσυλίας γραφήν, ἐρεῖ ὡς ἱερόσυλός ἐστιν, ὁ φιάλας ἐξ ἱερῶν ἀφαιρούμενος, ὁ στεφάνους, ὁ θυμιατήρια, καὶ ὅσα τοιαῦτα εἰδικῶς ὀνομάζων. ὁ δὲ διώκων ἐρεῖ, ὡς ἱερόσυλός ἐστιν, ὁ λάθρα παριὼν εἰς ἱερά, ὁ γνώμῃ κακούργῳ χραίνων τὸν νεών. ὁ λαμβάνων ἐξ ἱερῶν ἅπερ οὐκ ἀπέθετο, ὁ τῆς πίστεως τὸ θεῖον ἀποστερῶν. αὕτη γὰρ ἐναργὴς ἱεροσυλία, κἂν σὺ κἂν ὁ δεῖνα διαρραγῆτε ψευδόμενοι. γενικώτερον μὲν γάρ ἐστι τὸ λαμβάνειν ἐξ ἱεροῦ τινα. εἰδικώτερον δὲ τὸ τάδε ἢ τάδε τὰ σκεύη ὀνομάζειν. τῷ μὲν οὖν φεύγοντι συμβαλεῖται τὰ εἰδικὰ διεξιέναι τῶν ὀνομάτων, ἵνα διὰ τῆς ἀπαριθμήσεως τούτων τὸ καθ' αὐτὸν ἐπικρύψαι δυνηθείη. τῷ δὲ κατηγόρῳ τὰ γενικώτερα τῶν ὀνομάτων. περιληπτικωτέρων γὰρ ὄντων, συμπεριλαμβάνει καὶ τὰ παρὰ

τοῦ φεύγοντος παραλελειμμένα. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ο διώκων ἤδη ἔφαμεν ἐπάγει τὸν ἀνθορισμόν, λύων τὸν ὅρον τοῦ φεύγοντος, αὔξων δὲ τὰ πεπραγμένα ἀπὸ τῶν κοινῶν τοῦ πράγματος. τοῦ γὰρ δὴ φεύγοντος εἰς λεπτὸν διαιρουμένου καὶ ἐπὶ τὰ πεπραγμένα αὐτὰ καταγινομένου, ἀνθορίζεται πάλιν ὁ διώκων ἀπὸ τῶν κοινῶν μετασκευάζων, καὶ τὸ τῆς προβολῆς λαμβάνων καὶ δεικνὺς ὅτι ἔνοχός ἐστι τῷ ἀδικήματι. ἀλλ' εἰ ἄμφω ἥτε προβολὴ καὶ ὁ ἀνθορισμὸς ἀπὸ τῶν πεπραγμένων λαμβάνονται, τί διαφέρει ταῦτα ἀλλήλων. καὶ φαμέν, ὅτι ἐν μὲν τῇ προβολῇ, μερικὴ ἡ κατασκευή, ἐν δὲ τῷ ὅρῳ ἤτοι ἀνθορισμῷ καθολική. ὡς ἐν τῷ κατὰ Μειδίου. ἐν μὲν τῇ προβολῇ κατὰ μέρος καὶ ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἐστὶν ἰδεῖν. ὅτι Μειδίας ἀδικεῖ τὴν πόλιν, ὑβρίσας χορηγὸν ὄντα Δημοσθένην. ἐν δὲ τῷ ὅρῳ ἢ ἀνθορισμῷ καθόλου τί τὸ τὴν πόλιν ἀδικῆσαι καθέστηκεν. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ φιλοσόφου. καὶ γὰρ καὶ ὁ ὅρος καθολικόν τι ζητεῖ. οἷόν τι τὸ καταλῦσαι τὴν τυραννίδα, τὸ παῦσαι δηλαδὴ δουλεύουσαν τὴν πόλιν, τὸ τοὺς νόμους ἀπολαβεῖν, τὸ μηκέτι κελεύεσθαι. ἀλλὰ καὶ ὁ ἀνθορισμὸς ὁμοίως καθολικῶς ἐπιχειρεῖ ἀπὸ τῶν ἐναντίων. οἷον ὅτι τυραννίδος κατάλυσίς ἐστι τὸ φονεῦσαι τὸν τύραννον, τὸ παντελῶς ἐκκόψαι, τὸ συγκαταλῦσαι τῷ τυράννῳ τὴν τοῦ τυραννήσειν ἐλπίδα. ἔτι διαφέρει ὁ ἀνθορισμὸς τῆς προβολῆς, ὅτι ἐν μὲν τῇ προβολῇ, αὔξησιν ἔχει μόνον τοῦ διηγήματος, ἐν δὲ τῷ ἀνθορισμῷ, καὶ ἀπόδειξιν μετὰ αὐξήσεως τοῦ ἐπαγομένου ἐγκλήματος. καὶ γὰρ δημόσιον ἀδίκημά τινος ἀποφαινομένου, τὸ τεῖχος καθελεῖν, τὸ ναῦς ἐμπρῆσαι οὐ τὸ χορηγὸν τυπτῆσαι. ὁ κατήγορος μεῖζον τούτων βιάζεται ἀποδεῖξαι, τὸ χορηγὸν τυπτῆσαι. ἰστέον δὲ ὡς ὁ ὅρος καὶ ὁ ἀνθορισμὸς τοῖς αὐτοῖς τόποις κατασκευάζονται καὶ ἀνασκευάζονται. ἢ γὰρ ἀπὸ τοῦ ἰδίου ὅρου, ὅτι οὐκ ἔστι τυμβωρυχία ἡ τοῦ κενοταφίου διορυγή. ἴδιον γὰρ τυμβωρυχίας ἡ πλεονεξία καὶ τὸ λυμαίνεσθαι τοῖς κειμένοις, καὶ τὸ τὰ ἐξ αὐτῶν κέρδη τῆς τῶν κατοιχομένων τιμῆς προτιμᾶν. ἢ ἐκ τῆς τοῦ ἰδίου ἐν ὅρῳ κοινοποιήσεως. οἷον οὐ τὸ ἁπλῶς διορύξαι τάφον τυμβωρυχία. οὐδὲ τὸ ἱερὸν ἀνοῖξαι λάθρα ἱεροσυλία. οὐ τὸ οἰκίαν ἀνοῖξαι λάθρα κλοπή. ἕως μήτε τῷ τάφῳ μήτε τῷ ἱερῷ μήτε τῇ οἰκίᾳ λυμαίνεταί τις. ἀπὸ τῆς ἀντιφάσεως. οἷον εἰ γὰρ ἡ τοῦ ἱεροῦ λύσις ἱεροσυλία, τὸ μὴ ὑφελέσθαι τι ἐκ τοῦ ἱεροῦ οὐχὶ ἱεροσυλία. καὶ εἰ τὸ συλᾶν τὰ ἐντάφια τυμβωρυχία, τὸ μηδὲν ἐντάφιον σεσυληκέναι οὐκ ἂν εἴη τυμβωρυχία. ἐκ τοῦ ἐναντίου. οἷον εἰ γὰρ ἐξ ἰδιωτικῆς οἰκίας ἱερὰ ἀφελόμενος οὐχ ἱερόσυλος. ὁ ἐξ ἱεροῦ ἰδιωτικὰ ὑφελόμενος, οὐκ ἔτι ἱερόσυλος. ὅλως δὲ ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον διεξίωμεν, πάντες οἱ τόποι οἱ ἐν τοῖς παρὰ τῶν ἐνθυμημάτων παραδιδόμενοι, χρήσιμοι πρὸς τὰς ἀνασκευὰς καὶ κατασκευάς. οὐ μόνον τῶν ὁριστικῶν κεφαλαίων, ἀλλὰ καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν ἐν ταῖς περιστάσεσιν. ἐκεῖνο δὲ δεῖ προσθεῖναι ὅτι ἐκ περιουσίας αἱ ἀνασκευαὶ γίνονται τῶν ἀντικειμένων ὅρων. εἰ γὰρ κατασκευάσαντες τὸν οἰκεῖον ὅρον, δείξομεν ὅτι τοῦτο τὸ πραχθέν ἐστιν ὅπερ αὐτὸ εἶναι ἰσχυρίζεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ἀνθορισμὸς ἐπιχειρήσει. ἢ γὰρ τὸν ἴδιον ὅρον ὁ κατήγορος ἤτοι τὸν ἀνθορισμὸν ἐκ τῶν αὐτῶν πεπραγμένων κατασκευάσει σεμνυνόμενος. καὶ φήσει τοῦτο εἶναι τυραννίδος κατάλυσιν τὸ παῦσαι τὴν πόλιν δουλεύουσαν. ἢ ἀπὸ τοῦ τρόπου λέγων, εἰ λάθρα διώρυξε τὸν τάφον ὁ κρινόμενος, ἔνοχός ἐστι τυμβωρυχίας. ἢ ἀπὸ τοῦ προσώπου, εἰ ἐχθρὸς ὤν, καὶ ὡς πένητος καταφρονῶν ἐπανέτεινε τὰς χεῖρας. ἢ ἀπὸ τῆς αἰτίας, ἢ που λυπῆσαι βουλόμενος ταῦτα ποιεῖ ὑβριστής ἐστιν. ἢ ἀπὸ τοῦ τόπου. οἷον ὅτι εἰς τὰ μνήματα ἦλθεν ἔνθα ἔρχονται οἱ τυμβωρύχοι τυμβωρύχος ἐστιν. ἢ ἀπὸ τῆς ὕλης, εἰ τὰ αὐτὰ ὄργανα τοῖς τυμβωρύχοις παρασκευάζετο. ἢ ἀπὸ τοῦ καιροῦ, εἰ νυκτὸς ἐκακούργησεν, ὅτι καὶ τοῖς ἄλλοις

τυμβωρύχοις τοιαῦτα τολμᾶται. πολλάκις δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος ἐπιχειρήσεις, ὅτι καὶ τὴν στήλην μετακινῆσαι τυμβωρυχία. ἰστέον δὲ ὡς οὐδὲν διαφέρει ὁ ὅρος καὶ ὁ ἀνθορισμός. ἑκάτερος γὰρ πρὸς τὸ βούλημα καὶ τὸ χρήσιμον ἑαυτῷ ὁριστικῶς κατασκευάζει τὸ δέ τι εἶναι τὸ ὑποκείμενον. διὰ δὲ τὸ τὸν μὲν προτετάχθαι, τὸν δὲ ἐπάγεσθαι, τὸ μὲν ὅρος, τὸ δὲ ἀνθορισμὸς κέκληται. ἀμφότεροι δὲ ὅμως εἰσὶν ὅροι πρὸς τὸ συμφέρον ὁριζόμενοι. ἑκάτερος δὲ τοῦτο δύναται τοῖς πεπραγμένοις ἐπεξιέναι, καὶ εἰς ἀπόδειξιν παραλαμβάνεσθαι τοῦ ζητήματος. ποιήσεται δὲ ὁ κατήγορος τὰς ἀντιθέσεις ἀπὸ τῶν παρειμένων, καὶ ἀπὸ τῶν πεπραγμένων. ἅπερ ἀμφότερα παρὰ Δημοσθένει εὑρήσομεν. ἀπὸ μὲν τῶν πεπραγμένων ὡς ἐν τῷ κατὰ Μειδίου. μέλλοντος γὰρ εἰπεῖν Μειδίου, λέγει. ἔστι δὲ πρῶτον μὲν ἐκεῖνο οὐκ ἄδηλος εὑρὼν ἐξ ὧν ἰδίᾳ πρός τινας αὐτὸς διεξιὼν ἀπηγγέλλετό μοι, ὡς εἴπερ ἀληθῶς ταῦτα ἐπεπόνθειν ἃ λέγων δίκην ἰδίως μοι προσῆκεν αὐτῶν λαβεῖν. τῶν μὲν ἱματίων καὶ τῶν χρυσῶν στεφάνων τῆς διαφθορᾶς. καὶ τῆς περὶ τὸν χορὸν πάσης ἐπηρείας, βλάβης. ὧν δὲ εἰς τὸ σῶμα ὑβρίσθαι, φαμὲν ὕβρεως. ἀπὸ δὲ τῶν παρειμένων ἃ ἰσχυρὰ ὁ φεύγων προβάλλεται. ἐὰν εἰσάγειν δέῃ μὴ ἐᾶν εἰσάγειν αὐτόν. ἢ διασύρειν τὴν εἰσαγωγήν, ὡς αὐτὸς Δημοσθένης ἐν τῷ αὐτῷ κατὰ Μειδίου πεποίηκεν. ἐν οἷς φησιν, μὴ δὴ τοῦτο λέγειν αὐτὸν ἐᾶτε, ὅτι καὶ δίκας ἰδίας μοι δίδωσιν ὁ νόμος, δίδωσι γάρ. ἀλλ' ὡς οὐ πεποίηκεν ἃ κατηγόρημαι. ἢ πεποιηκὼς περὶ τὴν ἑορτὴν ἀδικεῖ, τοῦτο δεικνύτω. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ ἱεροσύλου δυνησόμεθα εὑρεῖν. λέγοντος γὰρ τοῦ φεύγοντος ὅτι ἰδιωτικὰ τὰ χρήματα, διασύρων ὁ κατήγορος ἐρεῖ, ὡς ἀφεῖσθαι ὁ φεύγων ἀξιοῖ, ἐπειδὴ ἐκ τύχης ἰδιωτικοῖς περιέπεσε χρήμασι, μὴ τοῦτο λεγέτω. ἀλλ' ὡς οὐ παρῆλθεν εἰς τὸ ἱερόν, οὐδ' ἐπὶ τὸ λαβεῖν τι τῶν ἀναθημάτων εἰσῆλθες. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Ο πρῶτος λέγων. ἔστι δὲ ὁ κατήγορος ἢ ὁ τὴν δωρεὰν αἰτῶν, ἀπαντήσεται τῷ ἀνθορισμῷ ἐξ ἀνάγκης. γίνεται δὲ ἐκ τῶν πεπραγμένων ὁ ἀνθορισμός. τοῦ γὰρ φεύγοντος καὶ ἀντιλέγοντος τῇ αἰτήσει. ἰσχυριζομένου τοῖς παραλειφθεῖσι καὶ παρειμένοις τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. καὶ διὰ τούτων ἢ ἀπολογουμένου ἢ τὴν αἴτησιν ἐκβάλλοντος πάλιν αὖθις ὁ κατήγορος ἢ ὁ αἰτῶν (σχῆμα γὰρ ὅπερ εἶπον καὶ οὕτως ἔχει κατηγόρου), τοῖς πεπραγμένοις περιπλακήσεται. τῶν δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, τὸ μὲν πέπρακται ἐν ὅρῳ, τὸ δὲ λείπει. καὶ τῷ μὲν κέχρηται ὁ κατήγορος, τῷ δὲ ὁ φεύγων. ἐκ τῶν πεπραγμένων οὖν ἔχει πᾶσαν τὴν εὐπορίαν ὁ κατήγορος, καθάπερ ἐκ τῶν παρειμένων ὁ φεύγων καὶ ὁ ἀντιλέγων τῇ δωρεᾷ. θήσεται τοίνυν καὶ αὐτὸς τὸν ἴδιον ὅρον, ὅ ἐστι τὸν ἀνθορισμόν. εἰ μὲν εἴη κατηγορία, ἀπὸ τῶν πεπραγμένων τῷ φεύγοντι τὸ ἔγκλημα ἀποδεικνὺς ὅπερ ἐστὶ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. τὸ γὰρ πεπραγμένον λέγει εἶναι αὐτὸ τὸ ἐπαγόμενον ἔγκλημα, καὶ οὐδὲν διαφέρει. εἰ δὲ αἴτησις εἴη δωρεᾶς τὸν ἴδιον ὅρον ὁ κατήγορος ὅ ἐστι τὸν ἀνθορισμόν, ἐκ τῶν ἑαυτῶν πεπραγμένων κατασκευάσει σεμνυνόμενος καὶ φήσει τοῦτο εἶναι κατάλυσιν τυραννίδος, τὸ παῦσαι τὴν πόλιν δουλεύουσαν. δείλωμεν ὅρον παραδείγματος ἕνεκα. ἥρπασέ τις ὡς βιασόμενος. ἀφῆκε ἄφθορον. ὑπάγεται νόμῳ τῷ κατὰ βιαίων. ἐρεῖ τοίνυν ὁ κατήγορος τῇ προβολῇ χρώμενος ἐνταῦθα μετὰ καὶ τῆς προφάσεως τοῦ ῥητοῦ, ὅτι ἐβιάσω καὶ δεινόν τι πέπραχας καὶ παράνομον καὶ τυραννίδι μᾶλλον ἢ δημοκρατίᾳ πρέπον, καὶ ἐφ' ᾧ θάνατον ὥρισεν ὁ τὸν νόμον θεὶς τοῖς ἴσοις κολάζων τὸν βίαιον, οἷς τοὺς ἀνδροφόνους καὶ τοὺς μοιχοὺς καὶ τοὺς τὰ μέγιστα κακουργοῦντας. πρὸς ὃ λέξει ὁ φεύγων. ὅτι οὐ διέφθειρα. βιάσασθαι δέ ἐστι, τὸ χρήσασθαι καὶ συγκαθευδῆσαι τῇ κόρῃ. ταῦτα δὲ πάντα ἐκ τῶν παρειμένων ὅροι εἰσίν. πρὸς ὃ πάλιν ὁ κατήγορος κα-

θολικῶς

θολικῶς ἀνθορίζεται. ὅτι οὐ τὸ χρήσασθαί ἐστι τὸ βιάσασθαι, ἀλλὰ τὸ ἁρπάσαι, τὸ λαβεῖν πρὸς ἑαυτόν, τὸ καταφρονοῦντα φανῆναι. καὶ ἐπὶ αἰτήσεως δείλωμεν ὅρον. φιλόσοφος πείσας τύραννον καταθέσθαι τὴν τυραννίδα, αἰτεῖ τὴν δωρεάν. οὐκοῦν ἡ προβολή. ὅτι ἔπαυσα τὴν τυραννίδα καὶ πολλῶν δεινῶν τὴν πόλιν ἀπήλλαξα. πρὸς ὃ λέξει ὁ ἀντιλέγων, ἀλλ' οὐκ ἀνῄρηκας. τοῦτο δέ ἐστι καταλῦσαι τυραννίδα, τὸ ἀνελεῖν. πάλιν καθολικῶς ἡ κατασκευὴ τοῦ ὅρου, ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ ἀνθορισμοῦ. ἐρεῖ τι ὁ αἰτῶν, ὅτι καθαίρεσίς ἐστι τυραννίδος, τὸ παῦσαι ὅπως ἂν δύναταί τις τὴν τυραννίδα.

Ο συλλογισμὸς συνάγει ἄμφω. μηδὲν γὰρ ἀλλήλων διαφέρειν ἐνταῦθα ἀγωνιεῖται ὁ τὴν δωρεὰν δηλαδὴ αἰτῶν. καὶ καθόλου ὃν τρόπον ἔφαμεν τὴν ἀντίληψιν τῇ μεταλήψει μάχεσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ συλλογισμὸς τῷ ὅρῳ πανταχοῦ. καὶ ἔνθα ἂν ὁποτεροσοῦν αὐτῶν ὁπότερον μέρος χρήσεται, τῷ λοιπῷ τὸ ἕτερον χρήσεται πάντως. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Μετὰ τὸν ὅρον καὶ ἀνθορισμὸν ἐπάγει τὸν συλλογισμὸν ὁ κατήγορος. ὃς ὠνόμασται μὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ ἐοικέναι πως τῷ διαλεκτικῷ συλλογισμῷ. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος συνάγει τόδε κατὰ τοῦδε. οἷον ὅτι πᾶν ζῷον ἔμψυχον. πᾶν ἔμψυχον οὐσία. πᾶν ἄρα ζῷον οὐσία. συνάγει οὖν τὴν οὐσίαν κατὰ τοῦ ζῴου. οὕτως καὶ ὁ ῥητορικὸς συλλογισμός, συνδετικὸς ὢν τοῦ τε ὅρου καὶ τοῦ ἀνθορισμοῦ, συνάγει τὸ λεῖπον καὶ τὸ πεπραγμένον. τοῦ γὰρ ὅρου ἐκ τῶν λειπόντων ὄντων, καὶ τούτοις ὡς ἐδείξαμεν ἰσχυριζομένου. τοῦ δὲ ἀνθορισμοῦ ἐκ τῶν πεπραγμένων, ὁ συλλογισμὸς ἀμφότερα συνδεῖ, καὶ φησὶν ὡς ἴσον ἐστὶν ἢ οὐδὲν διαφέρειν τοιῶσδε, ἢ τοιῶσδε. ὑβρίζειν εἴς τινα ἢ ἀδικεῖν. ἐὰν μὲν οὖν μὴ πολὺ λείπηται τὸ πρᾶγμα τοῦ φεύγοντος εἰργασμένον τοῦ παρὰ τοῦ κατηγόρου λεγομένου, ἐροῦμεν ὡς ἴσον ἐστὶ τόδε τῷδε. τὸ γὰρ ἐπανατείνασθαι συνεχῶς κατ' αὐτοῦ τὰς χεῖρας, ἴσον ἐροῦμεν ὡς οὐδὲν διαφέρει τοῦτο ἐκείνου. ὡς ἐπὶ τούτου. νόμος τὸν ἐξιόντα στρατηγὸν ἐπὶ πόλεμον, εἰ ἔχοι θυγατέρα παρατίθεσθαι τῷ συστρατήγῳ τὴν θυγατέρα. λαβὼν ἐκεῖνος ἐβιάσατο. ἐπανελθὼν ὁ στρατηγὸς κρίνει αὐτὸν δημοσίων ἀδικημάτων. ὁ δέ, ὡς βιασάμενος, τὰς χιλίας διδόναι. ἐνταῦθα γὰρ ἐπειδὴ τὸ λέγειν ὡς ἴσον ἐστὶ τὸ βιάσασθαι τοῦ στρατηγοῦ τὴν θυγατέρα τῷ λιμένας καὶ τείχη προδοῦναι, δοκεῖ πως ἀναίσχυντον εἶναι, ἐροῦμεν ὡς οὐδὲν διαφέρει τοιῶσδε ἢ τοιῶσδε τὴν πόλιν ἀδικεῖν. στρατηγοῦ γὰρ παρανομοῦντος, ἡ χώρα σύμπασα τῶν ἀδικημάτων ἀνάπλεως. πλατύνεται δὲ ὁ συλλογισμὸς τῷ ἀπὸ τέλους τόπῳ καὶ ἐκφράσει. τῷ μὲν ἀπὸ τοῦ τέλους, οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ φιλοσόφου, σκοπεῖται τί, τίς ἡ καθαίρεσίς ἐστι τοῦ τυράννου. πότερον τὸ φόνους ἐργάσασθαι παμπόλλους, ἢ τὸ τὴν πόλιν ἐλευθέραν ἀποδεῖξαι τῶν ἐκ τυραννίδος χαλεπῶν. ἔστω γε οἶμαι τοῦτο. εἰ γὰρ οἱ φόνοι τὴν τυραννοκτονίαν ἐβεβαίουν, ἔδει καὶ τοὺς ἀνδροφόνους πάσας τῶν τυραννοκτόνων τιμᾶσθαι δωρεαῖς. νῦν δὲ οἱ μὲν τὰς ἐκ τῶν νόμων ὑπέχουσι τιμωρίας. οἱ δέ, τοὺς δήμους ἐλευθεροῦντας, πανταχοῦ τίμιοι. ὅπερ ἐμοὶ τετολμημένον εὑρήσεις. εἶτα συνάψει τὴν ἔκφρασιν, ἐκφράζων ὅσα διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ τυράννου κατέχει τὴν πόλιν ἀγαθά. σκέψασθε γὰρ ἡλίκη περιέστηκε τὴν πόλιν εὐδαιμονία ἀντὶ τῆς πρότερον βαρυδαιμονίας. νεὼς μὲν καὶ τεμένη θεῶν προσηκούσης θεραπείας τυγχάνουσι πάντων εὖ βεβιωκότων, βουλὴ δὲ τὰ λυσιτελοῦντα τῇ πόλει. προβουλευσαμένη τὸν δῆμον ἐπιψηφίζει ὅσα τοῖς εὐνομουμένοις πρόσφορα καὶ ἀναγκάζει. καὶ οἱ μὲν εὖ δρῶντες τὴν πατρίδα περίβλεπτοι καθεστήκασιν ἐπὶ ταῖς τιμαῖς. οἱ δὲ τῆς μοχθηρίας ἐργάται τὰς κατ' ἀξίαν ἐκ τῶν νόμων ὑπέχοντες τιμωρίας σωφρονεστέρους ἀεὶ τοὺς τῶν παραπλησίων ἐφιεμένους ἐργάζονται. εἶτα τὸν τῆς τοσαύτης τῶν ἀγαθῶν φορᾶς ἐμπλήσαντα τὴν πόλιν. οὐ φήσει τις ἄξιον εἶναι τῆς δωρεᾶς; καὶ

πῶς οὐκ ἄτοπον. λυθήσεται δὲ ὁ συλλογισμὸς ὑπὸ τοῦ φεύγοντος μεταλήψει. οἷον, ἀλλ' οὐχὶ τὸ πεῖσαι τὸν τύραννον λόγοις, ἤδη καὶ τυραννοκτονίαν ὀνομαστέον. ἑκατέρων μὲν γὰρ ἐκεῖνος τῷ τεθνάναι καταστὰς τῶν περὶ, τοὺς πολίτας ἀδικημάτων ὑπεῖχε τὴν δίκην. καὶ τὸ λοιπὸν ἐλευθέραν δεύτερος ἀπεργάζεται τὴν πόλιν. ἔτι δὲ περὶ ὧν, ἀτιμώρητόν τε τὴν πονηρίαν ἐπιδεικνύουσιν, καὶ μικρὸν ὕστερον πάλιν δορυφόρους συλλέξει, καὶ τὴν ἀκρόπολιν αὖθις περισκοπήσει, καὶ τὰ τοιαῦτα. ὁ μὲν ὅρος καὶ ὁ αὐθορισμὸς, χωρίζει τὰ πραχθέντα καὶ τὰ παρειμένα, ἑκατέρου ἀφοριζομένου πρὸς τὸ ἰδία χρήσιμον. τοῦτο γὰρ ἴδιον ὅρου ὡς ἔφαμεν τὸ χωρίζειν ἀπὸ τῶν ὁμοίων τὸ ὑποκείμενον. ἔστω παράδειγμα ὁ εὐνοῦχος ὁ ἐπ' ἀλλοτρίᾳ γυναικὶ ἁλοὺς καὶ μοιχείας κρινόμενος. ὁ μὲν γὰρ καθὰ εἴρηται μοιχείαν εἶναι τὸ συνελθεῖν τῇ γυναικὶ λέξει, καὶ τοῦτο ποιῆσαι ταῦτα ἄπορον ἐστὶν ἀνδρῶν. ὁ δὲ, ἐμοὶ φύσει τούτων πέπρακται οὐδὲν ἐν τῷ κεκωλῦσθαι ὑπὸ τῆς φύσεως. ὁ δὲ κατήγορος αὐθοριεῖται ἐκ τῶν πεπραγμένων, μοιχείαν λέγων, οὐ τὸ συγγενέσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ προσπαῖξαι τῇ γυναικὶ, καὶ λόγους προσαγαγεῖν, καὶ περὶ τούτου πεῖσαι, καὶ εἰς αὐτὴν ἐλθεῖν τὴν οἰκίαν, καὶ ὁμιλῆσαι τῇ γυναικί. οὐκοῦν ὁ συλλογισμὸς ἐν τούτῳ καθεστώσης τῆς ἀμφισβητήσεως ἐν τῷ ἀπ' ἀλλήλων χωρίζειν, τοὐναντίον ποιεῖ. συνάπτων ἑκάτερα, ἴσον τὸ ἔγκλημα καθίστησιν. οὐδὲν διενήνοχε λέγων, ἀλλ' ἴσον εἶναι λέγων τόδε τῷδε. οἷον, τὸ εἰσελθεῖν πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ διαφθεῖραι, καὶ τὸ τύπτειν, τῷ ἐπανατείνασθαι γὰρ τὰς χεῖρας. ἄμφω γὰρ κατὰ τὸ ἐναντίον ἐπιχειρήσουσιν. ὁ μὲν ἴσον εἶναι τὸ πεπραγμένον, ὁ δὲ μὴ ἴσον εἶναι ἀποδεικνύειν. ὁ γὰρ συλλογισμὸς ὅπερ εἰρήκαμεν τὰ παρειμένα συνάγει τοῖς πεπραγμένοις. μηδὲν ἀλλήλων διαφέρειν ἀγωνιζόμενος καὶ ἀναιρῶν τὴν ἐν τῷ ὅρῳ τοῦ ἀντιδίκου δύναμιν. λαμβάνει μέντοι τὴν κατασκευὴν ὁ συλλογισμὸς ἐκ τῆς ἀποβάσεως. ἑνὸς γὰρ ὄντος τοῦ τέλους, ὁ χρώμενος ἴσον λέγει τὸ πεπραγμένον τῷ παρειμένῳ, ὡς ἐπὶ τοῦ φιλοσόφου. φησὶ γὰρ ἀδιάφορον εἶναι εἴτε ξίφει τις εἴτε λόγῳ τὴν τυραννίδα καταλύσει. πάλιν τὸ βιάσασθαι τῷ δημοσίᾳ ἴσον. ὡς ἐπὶ τοῦ βιασαμένου τὴν τοῦ προδότου κόρην ἀποδημοῦντος καὶ κρινομένου δημοσίων. καὶ ἐνταῦθα τοῦ εὐνούχου, οἷον τί ἂν ἐποίησεν ὁ μοιχός. πάντως τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ συνελθεῖν τῇ γυναικί. τοῦτο τοίνυν πεποίηκε καὶ ὁ εὐνοῦχος. ἰστέον δὲ ὡς τὸ μικρὰ ἢ μεγάλα ἀδικεῖν διαφέρει κατὰ πολὺ διαφυλακτέον ὡς καὶ συριανός φησι ἐν τοῖς τοιούτοις. ἵνα μὴ τὰ λίαν μικρὰ ἴσα εἶναι τοῖς πάνυ μεγάλοις λέγωμεν. ἀπίθανον γὰρ τὸ τοιοῦτο καὶ εὔηθες λέγειν, ὅτι τῇ τῶν τειχῶν κατασκευῇ καὶ τῇ τῶν σιδήρων προδοσίᾳ ἴση ἐστὶν ἡ κακία. ἴσον μὲν οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐκ ἐροῦμεν, ἀλλὰ μεθοδεύσομεν οὕτω. καὶ τοῦτο κἀκεῖνο δημόσιον ἀδίκημα. οὐδὲν δὲ διαφέρει μικρῶς ἢ μεγάλως βλάψαι τὴν πόλιν. ἐπεὶ καὶ ὁ στρατηγὸς τὸ σχῆμα σώζων τῆς ὅλης πόλεως ἐπρεσβεύσατο. οὕτω γὰρ καὶ τὸ ἀπίθανον φεύγομεν οἷον τὸ λέγειν ἴσον τὸ μικρὸν τῷ μεγάλῳ συλλογισμῷ καὶ τῷ χρώμεθα πιθανῶς. ληπτέον δὲ τὰς τοῦ ἴσου ἢ ἀνίσου συστάσεις ἀπὸ τῆς ὁμοιότητος καὶ τῆς τῶν πραττομένων ποιότητος. πάλιν δὲ τὰς ποιότητας τῶν πραττομένων ληψόμεθα ἀπὸ τῆς ἕξεως τῆς περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων. ἀπὸ τῆς τύχης. οἷον, εἰ ἀγαθοὶ ἀμφοῖν, εἰ πονηροί, εἰ μισοῦντες ἐξ ἴσης ἄμφω πεποιήκασιν, ἴσον ἐπ' ἀμφοῖν τὸ κακούργημα. εἰ ἀμφότεροι φιλοῦντες, ἴσον ἐπ' ἀμφοῖν τὸ εὐεργέτημα. εἰ ἀσθενεῖς ἄμφω, εἰ δυστυχοῦντες ἢ δικαίως. εἰ εὖ ἐποίησαν. δεξόμεθα δὲ καὶ ἀπὸ καιροῦ ποιότητος τὸ ἴσον. οἷον, εἰ ἄμφω ἐν εἰρήνῃ, εἰ ἄμφω κατὰ πόλεμον. ἔστι καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου ποιότητος. εἰ ἄμφω ἐν ἱερῷ ἢ βεβήλῳ. ἔστι καὶ ἀπὸ τῆς ὕλης. εἰ μετὰ τῆς ἴσης ἄμφω παρασκευῆς. ἔστι καὶ ἀπὸ τρόπου ποιότητος. εἰ ἄμφω λάθρα ἢ φανερῶς εἰ μετ' ἐπιβουλίας

ἢ βίας

ἢ βίας. ἔστι καὶ ἀπὸ τῆς αἰτίας. εἰ μετὰ τῆς αὐτῆς ἀμφότεροι γνώμης καὶ προαιρέσεως. ἔστι καὶ ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως. ὅτε αὐτὰ ἀπὸ τοῦ πράγματος ἑπόμενα ἴσα ὄντα ἐπιδεικνύωμεν. τὰ δὲ ἑπόμενα τὴν τῶν αἱρετῶν ἢ φευκτῶν ἔχει φύσιν. τὰ δὲ αἱρετὰ, ἢ περὶ σῶμα ἢ παρὰ ψυχὴν ἢ τὰ ἐκτός. καὶ τὰ φευκτὰ ὁμοίως. οἷον, οὐδὲν διενήνοχε τύπτοντα ὑβρίζειν ἢ τὰς χεῖρας ἐπανατεινάμενον. καὶ ἴσον τῷ ἱερὰ κλέψαι, τὸ ἐξ ἱεροῦ ὑφελέσθαι. ταῦτα δὲ τὰ εἰρημένα σύστασιν τοῦ συλλογισμοῦ οὐ μόνον ἐπὶ τῆς στάσεως ἐξετάζομεν, ἀλλὰ καὶ ἔνθα ἂν ὅλως συλλογιζόμεθα. εἴπωμεν ἐνθύμημα συλλογισμοῦ. ἔστω δὲ ζήτημα τὸ τοῦ εὐνούχου. ὁρῶμεν τοίνυν καὶ μὴν ὅσα τῷ προπηλακίζοντι κόρην ἐλευθέραν ὑπάρχει, καὶ τοῦτο πρόσεστιν τὸ πλῆθος τῶν συναιρουμένων, τὸ μηδένα λόγον πεποιῆσθαι τῶν νόμων, τὸ καιρὸν ἐπιτηρῆσαι πρὸς τὴν ἁρπαγὴν ἐπιτήδειον. τὸ τῆς οἰκίας ἀποσπᾶσθαι τὴν παῖδα. πρόσεστι δὲ καὶ ταύτῃ καὶ τῷ γένει τὰ τῶν ὑβριζομένων. ἡ μὲν γὰρ ἐθρήνει συνειλημμένη. οἱ δὲ, μέσοι θορύβου καὶ ταραχῆς ὄντες ἐβόων διεξιόντες οἷα πεπόνθασιν. εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι κατηγοροῦντες μὲν ἢ αὐταῖς ταῖς λέξεσι τῶν ἐγκλημάτων δεῖ χρῆσθαι. οἷον αὐτῇ τῇ ἱεροσυλίᾳ καὶ τῷ δημοσίῳ ἀδικήματι ἢ καὶ πικροτέραις ἐὰν δυνώμεθα. ἀπολογουμένους δὲ συστέλλειν τὰ ὀνόματα καὶ κλοπὴν μὲν, τὴν ἱεροσυλίαν ὀνομάζειν. ἀδίκημα δὲ, τὴν δημοσίαν ὁρίζεσθαι βλάβην, οὕτω καὶ δημοσθένης τῶν ἐγκλημάτων τὰ μέγιστα. μειωτέροις ὀνόμασι συνεσκίασε, περὶ τῶν διοπείθους λέγων, ἢ τῶν φιλιππικῶν. τὸ μὲν λῃστεύειν ἀπείργειν πρὸς εἰπὼν, τὸ δ' ἁρπάζειν προσαιτεῖν καὶ δανείζεσθαι. καὶ ὁ πλάτων δὲ πεποίηκε κρίτωνα συμβουλεύοντα. καὶ ὅμως οὐ φυγὴν, ἀλλ' ἀναχώρησιν καλοῦντα τὸ πρᾶγμα. διαφέρει δὲ ὁ συλλογισμὸς τὸ κεφάλαιον αὐτῆς τῆς στάσεως. ὅτι τὸ μὲν κεφάλαιον ἀτελές. τελείως εἰς ταύτην ἄγει. ὁ δὲ συλλογισμὸς, τέλειον τελείῳ. ὡς ἐνταῦθα τοῦ ἐκ πόρνης καὶ πόρνου. οὐ γάρ τι τὸ ἐκ πόρνου μέρος ἐστὶ τοῦ ἐκ πόρνης, ἀλλὰ τέλειόν τι. Καὶ ἔνθα ἂν ὁποτέρῳ γοῦν αὐτῶν ὁπότερον μέρος. Τοῦτό τινες διαβάλλουσιν ὡς οὐ καλῶς εἰρημένον ἐνταῦθα. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἐν ὅρῳ τὸν κατήγορον ὅρῳ χρήσασθαι. οἷον ὅτι καὶ ἐνταῦθα τῶν ἄλλων στάσεων. διὰ γὰρ τοῦτο οὐκ εἶπεν ὅτι τοῦ φεύγοντος χρωμένου τῷ ὅρῳ, ἀλλ' ὁποτέρῳ αὐτῶν ὁπότερος χρήσεται. ὡς βουλόμενος σημαίνειν ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις στάσεσιν ἐν αἷς ὅρος εὑρίσκεται κεφάλαιον. τῷ συλλογισμῷ λύεται, εἴτε ἀπὸ τοῦ διώκοντος. εἴτε ἀπὸ τοῦ φεύγοντος.

Η γνώμη τοῦ νομοθέτου ὑπ' ἀμφοῖν πρὸς τὸ οἰκεῖον συμφέρον ἐξετασθήσεται.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἕπεται τῷ συλλογισμῷ ἡ τοῦ νομοθέτου γνώμη, κοινὸν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν κεφάλαιον. εἰ μὲν οὖν ἔχοιμεν νόμον συνηγοροῦντα τῷ προκειμένῳ πράγματι, θέντες αὐτοῦ τὸ ῥητὸν, οὕτω τὴν διάνοιαν ἐξετάσομεν, διὰ πάντων συναγωνιζόμενον ἡμῖν τὸν νομοθέτην δεικνύοντες. εἰ δὲ μὴ ἔχοιμεν νόμον, ἐπὶ τὰς καλουμένας εὐλόγους αἰτίας καταδραμούμεθα. ὡς καὶ τῶν νόμων ἀποδεχομένων τὸ πρᾶγμα. καὶ τῆς τοῦ νομοθέτου διανοίας οὐ πόρρω τῶν ἡμῖν πεπραγμένων βλεπούσης. ὥσπερ καὶ ὁ δημοσθένης ἀπορῶν νόμου, πρὸς τὰς εὐλόγους αἰτίας μεταβαίνει καί φησι. τίς γὰρ νόμος τοσαύτης ἀδικίας καὶ μισανθρωπίας μεστὸς καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ. τὸ λαβεῖν οὖν τὰ διδόμενα ὁμολογῶν ἔννομον εἶναι. τὸ χάριν τούτων ἀποδοῦναι παρανόμων γράφῃ. πλατύνομεν δὲ τὴν γνώμην τοῦ νομοθέτου τῇ τε ἐξετάσει τοῦ προκειμένου νόμου, καὶ ταῖς εὐλόγοις αἰτίαις, τῇ τε ὁμοίων νόμων τῇ παραθέσει. ΣΩΓΑΤΡΟΥ. Η τοῦ νομοθέτου γνώμη κοινὸν ἐστὶ κεφάλαιον. χρῆσιν δὲ τοιαύτην ἔχει. ἤτοι γὰρ τὸ ῥητὸν μέσον ἐστὶν οὐδ' ὁποτέρῳ μετακλινόμενον τῶν μερῶν. ὅτε καὶ ἑκατέρῳ προσάγεται τῶν μερῶν καὶ ἡ διάνοια ἐπ' ἀμφοῖν ἐρευνᾶται. ὡς ἐπὶ τοῦ φιλοσόφου τοῦ τύραννον καθελόντος τῷ λόγῳ, ἢ θατέρῳ τῶν μερῶν βοηθοῦν. εἰ μὲν οὖν μὴ φανερῶς τῷ ἑτέρῳ βοηθεῖ, χρήσεται ἅτερος καὶ τῷ

ῥητῷ καὶ τὴν διάνοιαν ἐξετάσει τοῦ νομοθέτου. ἐὰν δὲ μὴ συμβάληται ἡμῖν τὸ ῥητὸν, σιωπήσαντες τὸ ῥητὸν ταῖς διανοίαις ἑαυτοῦ χρησόμεθα, ὡς καὶ Δημοσθένης ἐποίησεν ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου· νόμου γὰρ ὄντος τὸν ὑπεύθυνον μὴ στεφανοῦν· καὶ ἑτέρου νόμου μὴ ἐν τῷ θεάτρῳ στεφανοῦσθαι τὸν ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανούμενον, ἀλλ' ἐν τῇ πνυκί· ὁ μὲν Αἰσχίνης καὶ τὰ ῥητὰ καὶ τὴν γνώμην καὶ τὴν διάνοιαν ἐξήτασεν. ἵνα μή φησι ψευδῆ φιλοτιμίαν κτᾶται ὑπὸ τοῦ δήμου στεφανούμενος, τούτου χάριν ἐκώλυσεν ἐν τῷ θεάτρῳ φησὶν ὁ νομοθέτης τὴν ἀνάρρησιν· ὁ μέντοι Δημοσθένης τὴν γνώμην νόμον ἔθηκε λέγων. ὅτι τὸν αὐτὸν ἔχει ζῆλον ὁ στεφανούμενος ὅπου ἂν ἀναρρηθῇ, τοῦ δὲ τῶν στεφανούντων ἕνεκα συμφέροντος, ἐν τῷ θεάτρῳ γίνεται τὸ κήρυγμα. περὶ δὲ τοῦ μὴ τὸν ὑπεύθυνον στεφανοῦσθαι, ὁ μὲν Αἰσχίνης τὸ ῥητὸν προσήνεγκεν· ὁ δὲ Δημοσθένης τὸ μὲν ῥητὸν ἐσιώπησε παντελῶς, τῇ δὲ τοῦ ῥητοῦ διανοίᾳ κέχρηται φάσκων· οὐ παρ' ὧν ἐπέδωκα ὑπεύθυνός εἰμι, ἀλλὰ παρ' ὧν ἦρξα καὶ πεπολίτευμαι πάντα τὸν βίον, παρ' ὧν δὲ ἐπέδωκα οὐδὲ μίαν.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Μέμφονταί τινες τῇ τάξει τῶν κεφαλαίων, λέγοντες τὴν πηλικότητα καὶ τὸ πρός τι δεῖν πρὸ τῆς τοῦ νομοθέτου γνώμης τάττειν, ὡς ἂν τελευταία αὕτη τὰ προειρημένα ἐπισφραγίσῃ. ἀλλὰ φαμὲν ὡς πάνυ αὕτη καλλίστη ἡ τοῦ τεχνικοῦ τάξις. ἀποδεικτικῆς γὰρ οὔσης ταύτης· αὐξητικῶν δὲ τῆς πηλικότητος καὶ τοῦ πρός τι, εἰκότως τὸ ἀποδεικτικὸν τῶν αὐξητικῶν προετάγη. ἄλλοι δὲ προτάττουσι τὴν πηλικότητα τῆς γνώμης, λέγοντες ὅτι ὁ συλλογισμὸς εἰς ἴσον ἄγει τὰ παρειμένα τοῖς πραχθεῖσι δηλονότι αὔξων τὰ πεπραγμένα. ἐπειδὴ οὖν καὶ ἡ πηλικότης καὶ τὰ πρός τι αὐξητικά εἰσι, διὰ τοῦτο δεῖ συνάψαι τὴν πηλικότητα τῷ συλλογισμῷ, ἵνα μὴ διατέμωμεν τὴν αὔξησιν. ἰστέον δὲ ὅτι κοινὸν ἀμφοτέρων καὶ τουτὶ τὸ κεφάλαιον· οὐκ ἐν ὅροις δὲ μόνον ἐμπίπτει, ἀλλὰ πανταχοῦ, ἔνθα ἂν ἐμπίπτῃ νόμος, ταύτῃ χρησόμεθα. χρὴ γὰρ τὴν τοῦ τεθέντος νομοθέτου γνώμην ἐπισκοπεῖν καὶ ἀναπλάττειν πρὸς τὸ οἰκεῖον συμφέρον τὸν ῥήτορα. ἔνθα μὲν οὖν εἰς ἀπόδειξιν ἑτέρου τινὸς πράγματος παραλαμβάνεται τὸ ῥητόν· τοῦτο δὲ προστίθηκα διὰ τὰς νομικάς· ἐπειδὴ ἐν ἐκείναις πάσαις ἐν ἑαυτῷ τὸ ῥητὸν ἔχει τὴν ἐξέτασιν οὐχ ἑτέρου τινὸς ἕνεκα παραλαμβανόμενον, ἢ τῷ ἑτέρῳ τῶν ἀγωνιζομένων εὑρίσκεται βοηθοῦν, ἢ κοινὸν ἐν μέσῳ κείμενον ἀμφοτέρων μὲν προτεινόντων τὸ ῥητὸν παρὰ, δὲ τὸ πραχθὲν οὔσης τῆς ζητήσεως εἰ τοῦτό ἐστι τὸ πραχθὲν ὅπερ ὁ νόμος διώρισεν· οἷον τὸν καθελόντα τύραννον αἰτεῖν δωρεάν· ἀνῆλθέ τις ὡς ἀποκτενῶν τύραννον, ἰδὼν ὁ τύραννος ταραχθεὶς ἔφυγεν, ἄλλος ἐντυχὼν ἀπέκτεινε· καὶ ἀμφισβητοῦσι τῆς δωρεᾶς ὅ, τε πρῶτος ἐγχειρήσας καὶ ὁ σφάξας. ἐνταῦθα γὰρ ἄμφω μὲν προτείνουσι τὸ ῥητόν. ζητεῖται δὲ εἰ τοῦτο πέπρακται τὸ τοῦ αἰτοῦντος ὅπερ ὁ νόμος ὥρισεν· οὐδετέρῳ γὰρ ἰδίως τὸ ῥητὸν περὶ τὴν τοῦ ὑποκειμένου ζήτησιν συμβάλλεται. ἐὰν μὲν οὖν ὅπερ εἶπον κοινὸς ᾖ ὁ νόμος, τῷ μὲν γεγραμμένῳ οὐδέτερος χρήσεται. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον πρὸς αὐτοῦ ἢ τοῦ ἐναντίου ἔσται τὸ ῥητὸν ἀναγινωσκόμενον· ἐπὶ δὲ τὴν τοῦ νομοθέτου γνώμην ἑκάτερος τρέψεται καὶ ταύτην ἀναπλάσει πρὸς τὸ οἰκεῖον συμφέρον. οἷον ὁ μὲν αἰτῶν τὴν δωρεὰν, ἐρεῖ· ὅτι τὸν τὴν τυραννίδα παύσαντα, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀνακτησάμενον, καὶ τοὺς νόμους ἀποδόντα τῇ πόλει, καὶ αὖθις ἐπαναγαγόντα τὴν πολιτείαν, ἄξιον τοῦ γέρως ἡγήσατο· ὁ δὲ τὸ ἐναντίον ἐρεῖ· ὅτι τὸν διαχρησάμενον ἐπὶ τὸ γέρας καλεῖ, τὸν ἀμυνόμενον, τὸν τῷ κοινῷ πολεμίῳ τέλος ἐπιθέντα τῆς ἀρχῆς, οὐχ ὕποπτον αὖθις. δεῖ δὲ καὶ γοργὸν καὶ ἐναγώνιον ἐν τούτοις εἶναι τὸν λόγον καὶ πιθανὴν εἶναι τὴν διάνοιαν καὶ μὴ ἁπλῶς παράδοξον. ἐὰν δὲ τῷ ἑτέρῳ μέρει ὁ νόμος βοηθῇ· ὁ μὲν θαρρῶν αὐτῷ τὴν ἀνάγνωσιν ποιήσεται, καὶ δεύτε-

ρον

ρον αὐτὰ διεξελεύσεται τοῖς δικάζουσιν, ὡς ἐν τῷ κατὰ Ἀριστοκράτους λέγων τὸν νόμον περὶ τοῦ μὴ ἐξεῖναι τὴν διάνοιαν ἀκόλουθον. οὐ γὰρ ἀπείρηται τὸ ῥητὸν ἔχοντι. καὶ τῇ διανοίᾳ χρήσασθαι. ἀμέλει ἑκάστῳ νόμῳ καὶ τὴν διάνοιαν προστίθησιν ἐξ ἐνθυμημάτων λογισμοὺς ἀποδιδοὺς καὶ συνιστάς. καὶ ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους λέγων τὸν νόμον περὶ τοῦ μὴ ἐξεῖναι ἱκετεύειν, ἐπάγει καὶ τὴν διάνοιαν φάσκων, ὡς ὁ νομοθέτης ᾔδει τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν πρᾳότητα τὴν ἡμετέραν. εἰ δὲ μὴ ἔχοι, ἀρκεσθήσεται τῷ ῥητῷ· ὁ δὲ μὴ θαρρῶν τῷ ῥητῷ, διανοίας εὐπορήσει τινὸς, ἣν ἀντιθήσει τῷ νόμῳ εἴ γε μέλλοι μάχεσθαι πρὸς αὐτόν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἔσται, δημοσθενικῆς δεῖ τῆς δεινότητος καὶ βίας· μάχεται μὲν γὰρ οὐκέτι πρὸς τὸ ῥητόν, αὐτὸ δὲ τὸ ῥητὸν ὑπὲρ ἑαυτοῦ δεῖξαι πειράσεται· ὅπερ ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου πεποίηκεν ὁ ῥήτωρ. Αἰσχίνου γὰρ παραθεμένου τὸν Διονυσιακὸν νόμον, καὶ διὰ τούτου παράνομον τὴν ἀνάρρησιν τὴν ἐν τῷ θεάτρῳ κατασκευάζοντος· ὁ Δημοσθένης τοσοῦτον ἴσχυσε ὥστε καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ δεῖξαι τὸν νόμον καὶ περιτρέψαι εἰς τοὐναντίον τῷ Αἰσχίνῃ τὴν συκοφαντίαν, δι' ὧν ἐκεῖνος παρανόμων ἐγράψατο τὸ Κτησιφῶντος ψήφισμα. ὅπερ οὖν εἰρήκαμεν ἐὰν μὲν θαρρῶμεν τῷ ῥητῷ, καὶ συμφωνῇ τοῖς παρ' ἡμῶν λεγομένοις, καὶ αὐτὸ ἀναγνωσόμεθα τὸ ῥητὸν τὸν περὶ τοῦ μηδένα ὑπεύθυνον στεφανοῦσθαι νόμον παρεχόμενος, ἐξήτασε καὶ τὴν γνώμην μεθ' ἧς τοῦτο ἐκέλευσε. φησὶ γάρ, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθε χρόνοις τινὲς ἄρχοντες τὰς μεγίστας ἀρχὰς καὶ τὰς προσόδους διοικοῦντες καὶ δωροδοκοῦντες περὶ ἕκαστα τούτων προσλαμβάνοντα τοὺς ἐπὶ τοῦ βουλευτηρίου ῥήτορας καὶ τοὺς ἐκ τοῦ δήμου πόρρωθεν προκατελάμβανον τὰς εὐθύνας ἐπαίνοις καὶ στεφάνοις καὶ κηρύγμασι. κατιδὼν δή τις ταῦτα νομοθέτης, τίθησι νόμον μάλα καλῶς ἔχοντα, τὸν διαρρήδην ἀπαγορεύοντα τοὺς ὑπευθύνους μὴ στεφανοῦν. ἐὰν δὲ μὴ συμφωνῇ τοῖς ὑφ' ἡμῶν λεγομένοις τὸ ῥητόν, τὴν μὲν ἀνάγνωσιν αὐτὴν τῶν ῥημάτων οὐ προβαλλώμεθα, τῇ δὲ διανοίᾳ χρησόμεθα πρὸς τὸ συμφέρον. εἰ δὲ μὴ δὲ αὕτη ἡ ἐξέτασις ἡμῖν συμβάληται ἡ τῆς διανοίας ἐπὶ τὴν διαβολὴν τῆς γνώμης ἐνίοτε εἰ καιρὸν ἔχομεν τρεψόμεθα, καθάπερ ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου παρεχόμενος Φιλίππου ἐπιστολήν, ἔφη· ἀκούσατε ὦ ἄνδρες ὡς σαφῶς δηλοῖ καὶ διορίζεται ἐν τῇ πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολῇ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ συμμάχους· ὅτι ταῦτα ἐγὼ πεποίηκα ἀκόντων Ἀθηναίων καὶ λυπουμένων· ὥστε εἴπερ εὖ φρονεῖτε ὦ Ἀθηναῖοι καὶ Θετταλοί, τούτους μὲν ἐχθροὺς ὑπολήψεσθε, ἐμοὶ δὲ πιστεύετε. σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ μὴ ὄντος ῥητοῦ πολλάκις ἐμπίπτει γνώμη νομοθέτου. καὶ ὅτι ῥητοῦ ὄντος, διπλῆ καὶ ἡ διάνοια· ἡ μὲν, πρὸς τὸ ῥητόν· ἡ δὲ, πρὸς τὸ προκείμενον πρᾶγμα· τούτῳ γὰρ καὶ διαφέρει ἡ διάνοια ἡ πρὸς τὸ ῥητόν, τῆς γνώμης τοῦ νομοθέτου· ὅτι ἡ μὲν γνώμη τοῦ νομοθέτου πρὸς τὸ προκείμενον λαμβάνεται, εἴ τε ἔγκλημα εἴ τε εὐεργέτημα. καὶ ἕλκομεν τὴν διάνοιαν πρὸς τὸ οἰκεῖον χρήσιμον· ἐκείνη δὲ πρὸς αὐτὸ τὸ ῥητόν. πανταχοῦ γὰρ ἔνθα ῥητόν, καὶ διάνοια ἀκολουθεῖ· ἰστέον δὲ κἀκεῖνο ὅτι οὐ μόνον ἐν ταῖς νομικαῖς εὑρίσκεται διάνοια ῥητοῦ. ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις στάσεσι· καὶ οὕτω μὲν ἡ τοῦ νομοθέτου διάνοια ἑκατέρωθεν ἐξετάζοιτο ὡς εἴρηται· δοκεῖ δέ πως ἐκ τούτου ἀνακύπτειν τι ἄτοπον. εἰ γὰρ τοῦ νόμου σαφῶς τι διαγορεύοντος, ἡμεῖς ἕτερον ἀντισάγομεν, οὐ συνεστάναι τι τῶν ζητουμένων ἀλλ' ἀντινομοθετεῖν δόξομεν· πῶς οὖν καὶ ὅπερ ἐξετάζοντες τὴν γνώμην τοῦ νομοθέτου τὸ τοιοῦτο διαφευξόμεθα· ὅτ' ἂν αὐτὴν τὴν ἐξέτασιν ἔθει παραδεδομένην δείξωμεν καὶ οὐκ οἴκοθεν οὐδὲ ἀπ' ἰδίας κρίσεως, ἀλλ' ἀπὸ παραδειγμάτων αὐτὴν εἰσάγωμεν· ὡς ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου ἔδειξεν ἡμῖν τὴν τοιαύτην μέθοδον ὁ Δημοσθένης· μετὰ γὰρ τὸ ἐξετάσαι τὴν γνώμην πρὸς τὸ ἑαυτοῦ χρή-

σιμον. φεύγων τὴν αἰτίαν ταύτην, ἐκ τῶν παραδειγμάτων εἰσήνεγκεν εἰπών· ὅτι οὐδὲ οὕτως ταῦτα οὐ μόνον ἐν τοῖς νόμοις ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις ἤθεσι διάκειται, ἐγὼ ῥᾳδίως πολλαχόθεν δείξω· πρῶτον γὰρ ναυσικλῆς στρατηγῶν ἐφ' οἷς ἀπὸ τῶν ἰδίων προεῖτο πολλάκις ἐστεφανοῦτο. εἶθ' ὅτε τὰς ἀσπίδας διότιμος ἔδωκε· καὶ πάλιν χαρίδημος ἐστεφανοῦτο· εἶθ' οὑτοσὶ νεοπτόλεμος πολλῶν ἔργων ἐπιστάτης γενόμενος· ἐφ' οἷς ἔδωκε τετίμηται· καὶ οὐ μόνον ἐκ τοῦ ἔθους καὶ τοῦ παραδείγματος συνέστησεν, ἀλλὰ καὶ ἐνθυμήματος εἰπών· σχέτλιον γὰρ ἂν εἴη τοῦτό γε, εἴ τῳ τινὰ ἀρχὴν ἄρχοντι ἢ διδόναι τῇ πόλει τὰ ἑαυτοῦ διὰ τὴν ἀρχὴν μὴ ἐξέσται, ἢ τῶν δοθέντων ἀντὶ τοῦ κομίσασθαι χάριν, εὐθύνας ὑφέξει· καὶ σκόπει ἐν τούτῳ πῶς οὐ τοῦ ἐφαρμόττοντος τῷ ὑποκειμένῳ πρῶτον ἐμνήσθη, ἀλλ' ἀπὸ τῶν μειζόνων ἤρξατο· ἵνα δείξαντος αὐτοῦ ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν μεγίστων τὸν ὑπεύθυνον στεφανοῦσθαι ἔξεστι, τὸ ὅτι καὶ ἐπὶ ἥττοσιν ἐφεῖται παραδέξονται ῥᾳδίως. διὰ τοῦτο πρῶτον μὲν ναυσικλῆς στρατηγὸς ὢν ἔφη· εἶτα διότιμος τὰς ἀσπίδας· εἶθ' ὅτι καὶ χαρίδημος· εἶτα τέταρτον ἐπήγαγε τὸ παραπλήσιον τῷ ἐγκαλουμένῳ· ὅτι καὶ νεοπτόλεμος πολλῶν ἔργων ἐπιστάτης· καὶ οὐδὲ ἁπλῶς τοῦτο, ἀλλὰ μετ' αὐξήσεως, πολλῶν γὰρ εἶπεν ἐπιστάτης οὐχ ἑνός· ὥστε καὶ ἡμῖν εἶναι παράγγελμα μὴ εὐθὺς τοῖς ἐφαρμόττουσι τῷ οἰκείῳ ἐπιτρέχειν, ἀλλ' ἕτερα ἔχοιμεν προτάττειν ἵνα μᾶλλον ὃ βουλόμεθα παραδέξονται οἱ κρίττονες· κἀνταῦθα δὲ πάλιν οὐ μόνον ἐν τοῖς οἰκείοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις χρήσηται παραδείγμασι· κἀκεῖνο ἔτι προστίθημι τῇ ἐξετάσει τῆς γνώμης· ὅτι ἑκατέρας τῆς ἐξηγήσεως τῆς κατὰ γνώμην τοῦ νομοθέτου σύγκρισιν ποιουμένους, τὴν μὲν τοῦ ἀντιδίκου ἀναιρεῖν καὶ διαβάλλειν χρή, τὴν δὲ αὐτῶν συνιστάνειν, οἷον· τίς γὰρ οὕτω νόμος τοσαύτης ἀδικίας καὶ μισανθρωπίας μεστός, ὥστε τὸν δόντα τι τῶν ἰδίων καὶ ποιήσαντα πρᾶγμα φιλάνθρωπον καὶ φιλόδωρον τῆς χάριτος ἀποστερεῖν. ἐπὶ τοὺς συκοφάντας δὲ ἄγειν καὶ τούτους ἐπὶ τὰς εὐθύνας ὧν δέδωκεν ἐφιστάνειν· διὰ μὲν γὰρ τούτου, τὴν αἰσχίνου ἀνεῖλε καὶ διέβαλε τῆς γνώμης τοῦ νομοθέτου τὴν ἐξέτασιν· δι' ἐκείνης δὲ πάλιν τὴν ἑαυτοῦ συνέστησεν εἰπών· ἀλλ' οὗτος συκοφαντῶν ὅτι ἐπὶ τῷ θεωρικῷ τότε ὢν ἐπέδωκα τὰ χρήματα, ἐπῄνεσεν αὐτόν φησιν ὑπεύθυνον ὄντα· οὐ περὶ τούτων γε οὐδενὸς ὢν ὑπεύθυνος· ἀλλ' ἐφ' οἷς ἐπέδωκα ὦ συκοφάντα. καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῆς τῶν ἀρχαίων παρασκευῆς παρεθέμεθα· δεικτέον δὲ καὶ ἐν πλάσματι τοῦ νομοθέτου τὴν γνώμην· προκείσθω δὲ τὸ τοῦ εὐνούχου. οὐκοῦν ἐροῦμεν τὴν γνώμην τοῦ νομοθέτου οὕτως· ὅτι μισεῖ τὴν βίαν ὁ νομοθέτης· οὐ τὸ ἔργον μόνον σκοπῶν· ἀλλὰ καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ προελομένου καὶ τολμήσαντος· ἀνάγκη γὰρ τὸν τοιοῦτον καὶ ἐν ἑταιρείαις εἶναι καὶ συνωμοσίαις, ἵνα ἔχῃ τοὺς βοηθήσοντας· καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ ἱεροσυλίας κρινομένου λέξομεν· ἀπὸ μὲν τοῦ φεύγοντος, ὅτι ὁ νόμος τῆς ἱεροσυλίας τοῖς τὰ ἱερὰ ὑφελομένοις ὥρισται· βούλεται γοῦν φυλάττεσθαι τοῖς θεοῖς τὰ ἀναθήματα καὶ μένειν τὸν κόσμον τῶν ἱερῶν, ἀλλὰ μὴ ἀποσυλᾶσθαι μηδὲ ἀπόλλυσθαι τὰ μνημόσυνα καὶ μαρτύρια τῆς τῶν ἀναθέντων φιλοτιμίας· ἀπὸ δὲ τοῦ κατηγόρου· ὅτι γελοῖον εἰ πᾶσαν τὴν σπουδὴν ὁ νομοθέτης ὑπὲρ ἀναθημάτων ἐποιήσατο· ὥσπερ τι τῶν θεῶν ἐκ τῆς ὑφαιρέσεως βλαπτομένων ἢ ἐλαττουμένων ἢ ζημιουμένων, ἀλλὰ δηλονότι τὴν ἀπόνοιαν ἐμίσησε τῶν ἱεροσύλων καὶ τὴν τῶν θεῶν καταφρόνησιν· καὶ γὰρ οἱ ἄλλοι νομοθέται τοὺς λάθρα εἰς οἰκίαν εἰσελθόντας ἀλλοτρίαν καὶ ἐπὶ κλέμμασιν ἁλόντας, θανάτῳ ἐζημίωσαν οὐ διὰ τὰ κλαπέντα· τοὺς γοῦν ἔξω κλέψαντας οὐ ταύτῃ τῇ τιμωρίᾳ κολάζουσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπόνοιαν καὶ τόλμαν τοῦ ἐγχειρήματος· ἰστέον δὲ ὡς ἡ τοῦ νομοθέτου διάνοια εἰς κατασκευὴν λαμβάνεται ἢ τοῦ ἴσου ἢ τοῦ ἀνίσου ἐξ ἐνδόξου κρίσεως

λαμβα-

λαμβανομένη· ὁ μὲν γοῦν κατήγορος λέγει ὅτι ὁ νομοθέτης ὡς περὶ τῶν ἴσων καὶ τῶν αὐτῶν διενοήθη· ὁ δέ, τοὐναντίον· ὅτι οὐχ ὡς περὶ ὁμοίων οὐδὲ ἴσων ἔδωκεν ἀλλ' ὡς πάμπολυ διεστηκότων. μεθοδευτέον δὲ τὸ κεφάλαιον ἀπὸ τῆς τελικῆς προθέσεως· χρὴ γὰρ ἐπιδεικνύειν ἑκάτερον ὅτι εἰ μὲν ὡς αὐτὸς ὁ λέγων φησὶν οὕτως ἐγίνωσκεν ὁ νομοθέτης, ἀκόλουθα τοῖς ἄλλοις νομοθέταις ἐγίνωσκεν καὶ δίκαια καὶ συμφέροντα καὶ εὐπρεπῆ καὶ δόξαν ἔχοντα· εἰ δ' ὡς φησιν ὁ ἀντίδικος καὶ τοῖς ἄλλοις νόμοις ἐναντία ἐδόξασε καὶ ἄδικα καὶ ἀσύμφορα καὶ αἰσχρά· οἷον τῶν πληγῶν ἕνεκα ἐμίσει τοὺς ὑβριστὰς ὁ νομοθέτης· δεινὸν γὰρ ἡγήσατο τὴν ὕβριν τοῦ σώματος· καὶ ἐκ τῆς πληγῆς καὶ τραύματα ἂν γενέσθαι προσεδόκησε καὶ θανάτους, ὑπὲρ τοίνυν τῆς τοῦ σώματος ἀσφαλείας, τιμωρίαν ὥρισεν.

, Ἡ πηλικότης ὅτι μέγα τὸ γεγονὸς ἀποδείξει. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Κοινὸν κεφάλαιον καὶ ἡ πηλικότης, ὅπερ καλοῦσιν ἔνιοι καὶ μέγα καὶ ποσόν· περιέχει δὲ αὔξησιν τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ὥσπερ καὶ ἡ προβολή· διαφέρει δὲ τῇ τάξει· καὶ τῷ ἐκεῖ μὲν ὡς ὁμολογουμένων αὐτῶν αὔξησιν γίνεσθαι· ἐνταῦθα δὲ μετὰ σκευῆς αὐτὰ τιθέναι καὶ τρόπον τινὰ ἀνακεφαλαίωσιν εἶναι τῶν ἐν τῇ προβολῇ ῥηθέντων τὴν πηλικότητα. οὐ πᾶσιν δὲ τοῖς περιστατικοῖς μορίοις ἐπεξελεύσεται· μόνῳ δὲ τῷ περὶ ἔχοντι ποσῷ. ὁ μὲν γὰρ κατήγορος ἀεὶ τοῖς πεπραγμένοις ἰσχυριζόμενος, ἐν τῇ πηλικότητι καὶ τὰ λείποντα ὑπὸ τοῦ πεπραγμένου δείξει περιεχόμενα. καὶ τὸ πᾶν μέγεθος αὐτῷ περιθήσει· ὁ δὲ φεύγων τοὐναντίον μειώσει τὸ πεπραγμένον, καὶ μᾶλλον ὑπὸ τῶν λειπόντων αὐτὸ δείξει περιεχόμενον· οἷον ὁ μὲν φιλόσοφος ἐρεῖ κατηγόρου τάξιν ἐπέχων τῷ πρώτως λέγειν· λογίσασθε ὦ ἄνδρες δικασταί, πότερον ἡ τυραννοκτονία τὴν εὐνομίαν περιέχει καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ἢ τοὐναντίον τῶν νόμων ἡ βεβαιότης καὶ τὸ τῆς γνώμης τῶν εὖ πολιτευομένων ἐλεύθερον· οὐ δὲ τὴν ἀρχὴν ἔφεσίν τινα τυραννίδος ἐγγίνεσθαι τοῖς ἐνοικοῦσι συγχωρεῖ· ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι τοῦτο· ἀναιρεθεὶς μὲν γοῦν ὁ τύραννος, πολλοὺς ἴσως ἕξει τοὺς διὰ συγγένειαν ἢ φιλίαν τὰ παραπλήσια τῆς πατρίδος φρονήσοντας· καὶ τυραννίδος ἐργαστήριον τὴν πόλιν ἐπιδείξοντας· φρονήσας δὲ τὰ βέλτιστα καὶ τὴν ἀδικίαν τῶν κακῶν τὸ κεφάλαιον ἐγνωκώς, οὔτ' αὐτὸς τούτοις ἐπιχειρεῖν ἅπερ ἔσχατα τῶν κακῶν οἴεται τολμήσει, οὔτ' ἄλλον τινὰ τοιαῦτα κακουργοῦντα περιόψεται· τούτοις μὲν οὖν καὶ τοῖς τοιούτοις λογισμοῖς ὁ φιλόσοφος χρώμενος, τὸ παρ' αὐτοῦ πεπραγμένον μέγα τε καὶ περιέχον ἀποδείξει· ὁ δὲ ἀντιλέγων κατὰ μείωσιν προάξει τὴν πηλικότητα, καὶ μᾶλλον τὸ λεῖπον περιεκτικώτερον ἀποδείξει τοῦ πεπραγμένου λέγων· εἶτα τῶν ὅλων οὐχ ἁψάμενος, οὐ τὸν τύραννον ἀπεκτονώς, οὐ κίνδυνον οὐδένα κινδυνεύσας ὑπὲρ τῆς πατρίδος· τῶν ἀριστέων αἰτεῖς τὰς δωρεάς· καὶ πῶς οὐκ ἐλάχιστον· οὐ γοῦν εἰ δεδοικὼς ἐκεῖνος τοὺς ἐφεδρεύοντας, αὐτῷ τῶν πολιτῶν καὶ τὸ τῆς ψυχῆς εὐμετάβολον ὑφορώμενος τοῖς παρὰ σοῦ λόγοις ἐσκήψατο, ἤδη που καὶ τῶν τυραννοκτόνων καρποῦσθαι τὰ γέρα δίκαιος ἂν ὑπάρχοι· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὴν παρανομίαν ἐκκόψαντες, κακῶν ἰλιάδα τὴν πόλιν ἐλευθερώσαντες, εἰκότως σοβαροὶ παρίασιν ἐπὶ τὸ βῆμα, τὰ μεγέθη τῶν κινδύνων ἐφάμιλλον κομίζεσθαι καὶ τὴν δωρεὰν ἐσπουδακότες. σὺ δὲ τιμωρίας ἐλεύθερον τὸν κοινὸν ἀλάστορα ἀφεὶς καὶ διαδρᾶναι τὸν λυμεῶνα παρασκευακώς, σεμνόν τι διαπεπρᾶχθαι νομίζεις. ἔστι δὲ τὸ κεφάλαιον ἐπιλογικόν· καὶ θαυμάζειν οὐ χρή, εἰ καὶ ἐν μέσοις τοῖς ἀγῶσιν ἐπιλογίζεσθαι δεῖ· καὶ γὰρ ὁ δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ ἀριστοκράτους πρῶτον θεὶς τὸ νόμιμον ἐπιλογίζεται, εἶτα τὸ δίκαιον ἐξετάσας καὶ ἐπιλογισάμενος· πάλιν τὸ πρέπον διεξελθὼν ἐπιλογίζεται.

ἔξεστιν οὖν καὶ κατὰ κεφάλαιον ἐπιλογίζεσθαι. καὶ μετὰ τὴν πλήρωσιν τῶν ἀγώνων ἐπάγειν τοὺς ἐπιλόγους, ὡς ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους ὁ ῥήτωρ ποιεῖ.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἐζήτησάν τινες, διατί ἀμφοτέρων αὐξητικῶν ὄντων τῆς τε πηλικότητος καὶ τοῦ πρός τι μὴ ἓν κεφάλαιον γέγονεν, ἀλλὰ δύο. πρὸς οὓς ὁ Ἀθανάσιός φησι· ὅτι ὥσπερ δύο τῆς συγκρίσεως εἴδη, τὸ μὲν συγκριτικόν, τὸ δὲ ὑπερθετικόν, οὕτω καὶ τῆς αὐξήσεως κατὰ σύγκρισιν προϊούσης, καὶ αὐτῆς δύο τρόποι. καὶ ἡ μὲν πηλικότης ἀναλογεῖ τῷ ὑπερθετικῷ. τὸ δὲ πρός τι, τῷ συγκριτικῷ. τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ ἀναστρέφεται ἡ τάξις τοῦ τεχνικοῦ, καὶ εὑρεθήσεται τὸ πρός τι πρῶτον τῆς πηλικότητος. ἡμεῖς δὲ φαμὲν· ὅτι ἐπειδὴ εἶπεν ὁ τεχνικὸς ἡ πηλικότης μέγα τὸ γεγονὸς ἀποδείκνυσιν, ἐνόμισεν αὐτὸν λέγειν μέγιστον ἐν ὑπερθετικῷ λόγῳ. οὐκ ἔχει δὲ οὕτως. τὸ γὰρ μέγα οὐ μόνον οὐκ ἔστιν ὑπέρθεσις, οὐδὲ συγκριτικόν, ἀλλ' ἁπλοῦν. διῄρηται δὲ ἡ αὔξησις εἰς δύο. ἐπειδὴ γὰρ δύο τινὰ ἐν τῷ ὅρῳ, τὸ μὲν πεπραγμένον, τὸ δὲ ζητούμενον. πεπραγμένον μέν, τὸ καθῃρῆσθαι τὴν τυραννίδα. ζητούμενον δέ, εἰ τοῦτο τυραννοκτονία, πᾶσα ἀνάγκη καὶ τὴν αὔξησιν αὐτὴν δίχῃ τέμνεσθαι. τῇ μὲν αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ πεπραγμένον αὐξανόντων ἡμῶν, τῇ δὲ τῇ πρὸς τὸ παραβαλλόμενον συγκρίσει. οὐκοῦν ἡ μὲν πηλικότης τὴν ἁπλῆν τοῦ ὑποκειμένου καὶ πεπραγμένου αὔξησιν ἔχει. τὸ δὲ πρός τι κατὰ σύγκρισιν. οἱ μὲν οὖν τὸ πρός τι πρῶτον λέγοντες δεῖν τάττεσθαι, τοῦτό φασι, τὸ ἐν συγκρίσει μεῖζόν τι οὐκ ἂν εἴη μέγα τελέως. πολλάκις γοῦν φαμὲν εἶναι μύρμηκα μέγαν ὡς πρὸς σύγκρισιν τοῦ γένους τῶν μυρμήκων ἀφορῶντες. τὸ οὖν πρός τι φασὶ τὸ κατὰ σύγκρισιν ἔχει μέγεθος οὐ μέγα τελέως. ἡ δὲ πηλικότης, τὸ κατὰ φύσιν καὶ τέλειον. προταχθήσεται οὖν φησι τὸ πρός τι τῆς πηλικότητος. ἀεὶ γὰρ αἱ αὐξήσεις ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων ἐπὶ τὰ μείζω χωροῦσι. καὶ ταῦτα μὲν πιθανά. ὁ δὲ Ἑρμογένης ἀληθεστέρῳ λόγῳ τινὶ καὶ φυσικῷ προτάττει τὴν πηλικότητα τοῦ πρός τι. δεῖ γὰρ πρότερον τὴν ἑκάστου φύσιν καταμαθόντας, οὕτω τὴν πρὸς τὸ ἕτερον ποιεῖσθαι παράθεσίν τε καὶ ἀντεξέτασιν. οὐ γὰρ τὴν φύσιν οὐκ ἐπιστάμεθα, πῶς ἂν τοῦτο πρὸς ἕτερον παραβάλλομεν. διὰ μὲν οὖν τῆς πηλικότητος, αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν τὰ πράγματα αὔξομεν. διὰ δὲ τοῦ πρός τι ἑτέροις ἀντεξετάζοντες. ὥστε ἡ πηλικότης πρὸ τοῦ πρός τι ταχθήσεται. Ἁρποκρατίων δὲ ἀδιάφορον εἶναι βούλεται τὴν τάξιν. κἂν μὲν ᾖ πιθανή φησιν ἡ κατὰ τὸ πρός τι ἀντεξέτασις, προτακτέον τὸ πρός τι, ἵν' ἀπὸ τῶν πιθανῶν ἀρξώμεθα, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ φιλοσόφου. λέξει γάρ, ὅτι μεῖζον τὸ ἀνδρῶν σφαγῶν. ἐὰν δὲ ἀπίθανος εἴη ἡ τοιαύτη ἐξέτασις, προτακτέον τὴν πηλικότητα, ἵνα μὴ ἀπὸ τῶν ἀπιθάνων ἀρξώμεθα. οἷον ἐξ ἱεροῦ τις φιάλην ὑφείλετο, καὶ κρίνεται ἱεροσυλίας. οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ λέγειν ὅτι μεῖζον τὸ ἐξ ἱεροῦ λαβεῖν τοῦ ἐκ τῶν τεμενῶν. πῶς δὲ θεραπεύειν τὰ τοιαῦτα ἐν τῷ πρός τι λεχθήσεται. μετὰ δὲ τὴν τοῦ νομοθέτου γνώμην, κατ' ἀκολουθίαν ἕπεται ἡ πηλικότης, κατασκευάσαντες γὰρ τὸν συλλογισμὸν καὶ τὴν πίστιν προσθέντες ἀπὸ τῆς τοῦ νομοθέτου γνώμης. εἰκότως ἐπὶ τὴν αὔξησιν ἥξομεν καὶ δείνωσιν τοῦ ἐγκλήματος. ἡ μὲν γὰρ γνώμη ἔτι τῆς ζητήσεως καὶ τῆς κατασκευῆς ἔχεται τοῦ πράγματος, ἡ δὲ πηλικότης αὔξησιν ἐπαγγέλλεται. τὸ μὲν γὰρ ἔτι ἀδήλου ὄντος αὔξειν καὶ τὴν τοῦ δράσαντος προαίρεσιν διαβάλλειν ἢ τοὐναντίον ἐγκωμιάζειν, μάταιον καὶ σφόδρα ἄλογον. τὸ δὲ μετὰ τὸν ἔλεγχον ἐξαίρειν τὸ πεπραγμένον, εὔλογον καὶ πιστικὸν τῷ δικάζοντι. ἡ πηλικότης οὖν αὔξει τὸ γεγονὸς δεινοῦντος τοῦ κατηγόρου καὶ μεγαλοποιοῦντος τὸ ἔγκλημα ἢ τὸ εὐεργέτημα. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων τοῦ φεύγοντος μειοῦντος. ἐξ ὧν δὲ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους αὐξήσομεν, ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ

καὶ τὴν πηλικότητα ἐργασόμεθα. καὶ ἔστι πρῶτος μὲν τόπος τῶν αὐξητικῶν ἐπιχειρημάτων. ὁ ἀπὸ τῆς ποσότητος. ἔτι δὲ οὗτος τοιοῦτος. ὅτ' ἂν δι' ἑνὸς τοῦ πραχθέντος, πολλὰ ἔχωμεν ἢ τὰ κακουργηθέντα ἢ τὰ εὐεργετηθέντα δεικνύναι. δεύτερον ἀπὸ τοῦ ποιοῦ. οἷον τίνι διαφέρει. πότερον τῇ πόλει ἢ τῷ παθόντι. καὶ πότερον δημοσίᾳ τὴν πόλιν ἠδίκησεν, ἢ εὐηργέτησεν, ἢ ἰδίᾳ ὁ τοῦτο ποιήσας. κατασκευάσομεν δὲ ταῦτα ἀπὸ τῶν τελικῶν. ἀπὸ τοῦ ἐνδόξου εἰ τύχοι ὅτι δόξαν πολλὴν τὸ πραχθὲν προξενεῖ τῇ πόλει ἢ ἀδοξίαν καὶ ὕβριν. ἀπὸ τοῦ καλοῦ. ὅτι καλὸν τὸ πεπραγμένον ἢ πάλιν αἰσχρόν. ἀπὸ τῶν παρακολουθούντων τῇ πράξει. ἔστι δὲ ταῦτα ὡς πολλάκις δεδήλωται. πρόσωπον. τόπος. τρόπος. χρόνος. αἰτία. γνώμη. κατὰ δὲ Πορφύριον καὶ καιρός. καὶ ὕλη. καὶ ἰδιώτης. ἡλικία. ἀξία. ἐπιτήδευσι τύχης. τὸ εἰκὸς τοῦ καιροῦ. τὸ εἰκὸς τοῦ τρόπου. τὸ εἰκὸς τοῦ τόπου. τὸ εἰκὸς τῆς αἰτίας. ἀπὸ προσώπου. οἷον, ὑμεῖς γὰρ ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Λακεδαιμονίων γῆς καὶ θαλάττης ἀρχόντων καὶ τὰ κύκλῳ τῆς Ἀττικῆς κατεχόντων ἁρμοσταῖς καὶ φρουραῖς, Τάναγραν, Εὔβοιαν, τὴν Βοιωτίαν ἅπασαν. ἀπὸ τοῦ τόπου. εἰ γὰρ οὐκ ἐν παραβύστῳ ἀλλ' ἐν ἐπιφανείᾳ γέγονεν ἡ πρᾶξις, μέγα τὸ ἀδίκημα διὰ τὸ ἐπίσημον τοῦ χωρίου. ἀπὸ τοῦ καιροῦ. εἰ γὰρ ἐν χρείᾳ ὄντα ἠδίκησεν ἢ εὐεργέτησε, μέγα τὸ ἀδίκημα ἢ εὐεργέτημα. ἀπὸ τοῦ τρόπου. εἰ ῥᾳδίως, ἢ χαλεπῶς, ἢ πειθοῖ, ἢ βίᾳ. ἑκάτερον γὰρ αὐξήσεις. τὸ μέν, ὑπεροχὴν σημαίνειν τῆς τοῦ πεποιηκότος ἀνδρείας. τὸ δέ, τέχνης ὑπερβολὴν ἢ συνέσεως. ἀπὸ τῆς ὕλης ἔχοι τι θαυμαστὸν κατὰ τὰς ἀφορμὰς ἢ παράδοξον. ἀπὸ τῆς αἰτίας. εἰ γὰρ διὰ πρόφασιν γέγονε σφόδρα ἐπαινουμένην ἢ ψεγομένην, μέγα τὸ πραχθὲν ὥσπερ ἡ κατάλυσις τῆς τυραννίδος δι' ἐλευθερίαν. ἀπὸ τῆς γνώμης, οἷον εἰ εὔνοος ἢ δύσνους ὤν. ἀπὸ ποσότητος κατὰ τὰ πρόσωπα. ὅτι εἰς πολλοὺς ἀνθρώπους ἡ ὠφέλεια, ἢ βλάβη. κατὰ χρόνον. ὅτι εἰς πολλοὺς διατείνει χρόνους, ὡς ἐπὶ τοῦ καταλύσαντος τὴν τυραννίδα ἀπορρίψαντος. ἀπὸ ποσότητος κατὰ τὰ ἑπόμενα. ὅτι μεγάλα τὰ ἐπακολουθοῦντα καὶ πολλά. ἀπὸ ἰδιότητος, ὅταν λέγωμεν ὅτι πρῶτος ἢ μόνος τὰ τοιαῦτα ἐτόλμησεν. ὡς ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου. καὶ μὴν ὅτι πολλοὺς μὲν ἐστεφάνωκε ἤδη τῶν πολιτευομένων ἅπαντες ἴστε. δι' ὃν τινα δὲ ἄλλον ἡ πόλις ἐστεφάνωται σύμβουλον λέγω καὶ ῥήτορα πλὴν δι' ἐμέ, οὐδ' ἂν εἷς εἰπεῖν ἔχοι τε. ἀπὸ τῆς ἡλικίας. εἰ νέος ὤν, ἢ γέρων. εἰ θαρραλέος ἢ εὐλαβής. ἀπὸ τῆς ἀξίας. εἰ ἰδιώτης ἢ ἄρχων. ἀπὸ τῆς ἐπιτηδεύσεως. εἰ γεωργὸς ἢ ἔμπορος. ἀπὸ τῆς τύχης εἰ πένης ἢ πλούσιος. ἀπὸ τοῦ γένους εἰ Ἕλλην ἢ βάρβαρος. ἀπὸ φύσεως, εἰ ἀνὴρ ἢ γυνή. ἀπὸ τοῦ εἰκότος. εἰ περὶ τὸ εἰκὸς τοῦ τόπου ἡ πρᾶξις πέπρακται. εἰ ὅπου μηδεὶς ἂν προσεδόκησεν. εἰ παρὰ τὸ εἰκὸς τοῦ καιροῦ, ὅτε μηδεὶς ὑπενόησεν. εἰ παρὰ τὸ εἰκὸς τοῦ τρόπου ὅτι εἰκὸς τοιῷδε τρόπῳ, ὃ ἔστι παραδόξῳ τρόπῳ. οἷον τέχναις μηχαναῖς λόγοις, δι' ὧν τις οὐ προσεδόκησε τρόπον. παρὰ τὸ εἰκὸς τῆς αἰτίας, ὅτι τοιάδε αἰτία. φιλοτίμως μὲν οὖν ἡμεῖς τοὺς τρόπους ὑπεξήλθομεν. ἀρκέσουσι δ' αἱ ἐπιχειρήσεις τῇ πηλικότητι αἱ ἀπὸ τοῦ ἐσομένου, ὅτ' ἂν πολλὰ ἢ μεγάλα δεικνύειν ἔχωμεν τὰ ἀποβαίνοντα. οἷον δεινὸν τὸ τὰ ἱερὰ ἐπανοίγειν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κλέπτειν, κἂν μὴ ἱερὰ τυγχάνῃ. οὔτε γὰρ τὸ ἀσφαλὲς ἕξουσιν αἱ τῶν ἰδιωτῶν παρακαταθῆκαι. καὶ ἐκ τούτου ἀδικοῦσιν ἐπὶ τὰ ἀναθήματα. καταφρονηθήσεται τὰ ἱερά. ὑπεροφθήσεται ἡ εὐσέβεια. ἀπολεῖται τὰ παρὰ τῶν πολιτῶν κειμήλια. εἰ γὰρ μὴ δὲ οἱ νεὼ ἀξιόπιστα φυλακτήρια, τί περὶ τῶν ἐν ταῖς οἰκείαις ταμείων ὑποληψόμεθα. ἐπιχειρήσομεν καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος. ὅπου γὰρ εἰ καὶ ἀνέῳξε μόνον οὐκ ἂν ἐξέφυγε τὴν τῶν ἱεροσύλων αἰτίαν, σχολῇ γε νεὼ ὁ ποτὲ πρὸς τῷ ἀνοῖξαι καὶ ὑφελόμενος. αἱ μὲν οὖν αὐξήσεις ἐκ τούτων. αἱ δὲ μειώσεις ἐκ τῶν ἐναντίων. ἀναγκαῖ-

ου δὲ καὶ ὅσα εὕρομεν εἰς τὴν πηλικότητα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἰπεῖν. ἔστι γὰρ παρὰ Δημοσθένει τὸ ἀπὸ τοῦ προσώπου. ὅτ' ἂν λέγῃ· εἰ μὲν τοίνυν μὴ χορηγὸς ὢν τοιαῦτα ἐπεπόνθειν ὑπὸ Μειδίου. καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου· ὅτι ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διονύσου. καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου ὅτι ἐν ἱερομηνίᾳ. καὶ ἀπὸ τῆς αἰτίας, ὅτι δι' ἔχθραν. καὶ ἀπὸ τοῦ τρόπου, ὅτι πληγάς, καὶ ὅτι ἐξῆν ἑτέρως, καὶ λυπεῖν ἐμὲ καὶ μηδὲν ἀσελγὲς ποιεῖν, εἴ γε ἠθέλησεν ἀντιχορηγὸς γενέσθαι, ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν ἐᾶσθαι ὅτε ἐγὼ τῆς Πανδιονίδος χορηγὸς ὑπέστην τότε τῆς Ἐρεχθηΐδος ἀναστάντα τῆς ἑαυτοῦ φυλῆς ἀνθυποστῆναι, καὶ καταστήσαντα ἑαυτὸν ἐξ ἴσου καὶ τὰ ὄντα ἀναλίσκοντα ὥσπερ ἐγώ. οὕτω μὲν ἀφαιρεῖσθαι τὴν νίκην, ὑβρίζειν δὲ τοιαῦτα καὶ τύπτειν, μηδὲ τότε. καὶ διὰ παντὸς δὲ τοῦ λόγου ἀπὸ τούτων εὑρήσομεν τὰς αὐξήσεις γινομένας. ὅτι δὲ οὐ μόνον ἐν ὁριστικῇ ὑποθέσει χρηστέον, οὐδὲ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ τοῖς τόποις τούτοις τοῖς αὐξητικοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις ὑποθέσεσιν, ἔνθα ἂν αὐξήσεως δεώμεθα, εἴτε ἐν ἐπαίνοις. εἴτε ἐν ψόγοις, εἴτε ἐν συμβουλαῖς, εἴτε ἐν δικαστηρίοις, ἀπ' αὐτῶν τῶν Δημοσθένους ἔστι γνῶναι, ἐν γοῦν τῷ πρὸς Λεπτίνην. καὶ ἄλλης τῆς στάσεως, καὶ ἑτέρας διαιρέσεως κεφαλαίων τὰς εὐεργεσίας τῶν ἀνδρῶν αὐξῆσαι βουλόμενος, ἐκ τούτων τῶν τόπων τῶν εἰρημένων τὰς ἐπιχειρήσεις ἔλαβεν. διεξιὼν γοῦν οἷα Λεύκων ἐπικερδῆ ἀγαθὰ εἰργάσατο καὶ λέγων ὡς τοῖς ἐν Σικελίᾳ τῶν πολιτῶν ἐν τοιαύτῃ συμφορᾷ καθεστηκόσιν ἔδωκε μνᾶς ἑκατόν. καὶ τοῦ μὴ τῷ λιμῷ, πάντας αὐτοὺς ἀποθανεῖν αἰτιώτατος γέγονεν, ἀπὸ χρόνου καὶ τόπου καὶ προσώπου καὶ αἰτίας καὶ πάντων τῶν προειρημένων τόπων ηὔξησεν. μετὰ ταῦτα πάντα ἔστι καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος αὐξῆσαι. λέξομεν γοῦν, ὅτι εἰ τοῖς κλέπταις καὶ λωποδύταις οἱ ἐξ ἰδιωτικῶν ὑφέλοντο τιμωρία τίς ἐπήρτηται. πολὺ πλέον τοῖς ἐξ ἱεροῦ λαμβάνουσιν. ἔστι δὲ καὶ ἀφ' ὧν οἱ νόμοι μὲν λέγουσιν οὐ πεποιήκασι δὲ οἷς διέφερε τὰ κεκωλυμένα, εἰ δὲ καὶ ἐν τῇ προβολῇ αὔξησις εὑρίσκεται, καὶ ἐνταῦθα τί διαφέρει ἡ προβολὴ τῆς πηλικότητος. καὶ λέγομεν, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἁπλῶς καὶ ὅσον ἐφάψασθαι τῶν περιστατικῶν χρώμεθα, ἐνταῦθα δὲ κατὰ πλάτος ἑκάστῳ τῶν περιστατικῶν χρώμεθα. ζητεῖται δὲ παρὰ τῷ Δημοσθένει, τί δήποτε καὶ ἀσέβειαν ἐγκαλῶν τῷ Μειδίᾳ. ἐπὶ πολὺ τῷ περὶ τῆς ὕβρεως ὑπεξῆλθε λόγῳ. ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων ἐπιχειρῶν καὶ λέγων, ὅτι οὐδὲ τοὺς δούλους ὑβρίζεσθαι συγκεχώρηκεν ὁ νόμος. ἀλλὰ λέγομεν ὅτι σφόδρα ἐπιστημόνως. συστήσας γὰρ ἡμῖν τοῦ νομοθέτου τὴν γνώμην. καὶ ἐπεξελθὼν τῷ περὶ τῆς ὕβρεως λόγῳ, ὁδὸν πόρρωθεν τῷ πηλίκῳ παρεσκεύασε τουτέστι ταῖς αὐξήσεσι, λέγων, ὅτι εἰ τὸν τῆς ὕβρεως ὑπεραίρει νόμον τὰ πεπραγμένα, ἀλλ' οὐκ ἔτι ὕβρις τὰ πεπλημμελημένα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀσέβεια. ἔστι δὲ καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς λέξεως ἐπιγνῶναι τὴν αὔξησιν. τὸν τοίνυν οὐ παρὰ τοῖς Ἕλλησι μόνον ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις εὐδοκιμοῦντα νόμον. σκοπεῖτε ὁ παραβὰς ἥν τινα δοὺς δίκην ἀξίαν ἔσται δεδωκώς. εἰ μὲν τοίνυν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι μὴ χορηγὸς ὢν ταῦτ' ἐπεπόνθειν ὑπὸ Μειδίου, ὕβριν ἄν τις κατέγνω τῶν πεπραγμένων αὐτῷ. νῦν δέ μοι δοκεῖ κἂν ἀσέβειαν εἰ καταγινώσκοι τίς αὐτοῦ τὰ προσήκοντα ποιεῖν. ὅρα πῶς ὁδῷ τινι προῆλθεν ἐπὶ τὴν αὔξησιν. ὁ οὖν ἀπὸ ἐλάττονος ἐπὶ τὸ μεῖον. εἴπωμεν καὶ ἐπὶ μελέτης τὴν πηλικότητα. ὡς ἐπὶ τοῦ εὐνούχου. ἐκεῖ οὖν ὁ μὲν κατήγορος λέξει. μέγα τὸ γεγονὸς καὶ ὕβρεως πλείστης ἐχόμενον καὶ καταφρονήσεως. ὅσῳ μάλιστα οὐ δυνάμενος χρῆσθαι προπηλακισμοῦ χάριν ἐβιάζετο. ὁ δὲ φεύγων, ἐρεῖ, ὅτι μηδενὸς ἔργου πραχθέντος, οὐκ ἄξιον ὀργίζεσθαι καὶ τιμᾶν θανάτου.

Τὸ δὲ αὖ πρός τι ὅτι καὶ μεῖζον τὸ ἄνευ σφαγῶν καὶ θορύβου καὶ ταραχῆς παῦσαι τὴν τυραννίδα, τοῦ μετὰ ὅπλων.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Τὰ πρός τι ἔνιοι καὶ συγκριτικὰ καλοῦσιν. ὡς γὰρ καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ τὴν πρὸς ἕτερα σύγκρισιν ἐξετάζομεν ἐν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν κατήγορος μείζω τὰ πεπραγμένα τῶν λειπόντων δείκνυσιν. ὁ δὲ φεύγων τὰ λείποντα τῶν πεπραγμένων. ὅτ' ἂν δὲ πάνυ μείζω ᾖ τὰ λείποντα τῶν πεπραγμένων, ἐὰν μὲν ᾖ τὸ ζήτημα ἱστορικόν, παραδείγματα ὅμοια κινήσομεν καὶ ἐκείνων μείζω δείξομεν τὰ παρὰ τοῦ φεύγοντος καθ' ἡμῶν τετολμημένα. ὥσπερ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Μειδίου πεποίηκε. βουλόμενος γὰρ δεῖξαι χαλεπώτατα καὶ φόνοις ὅμοια τὸν Μειδίαν διὰ τοῦ κονδύλου τετολμηκότα, πιστοῦται διὰ παραδειγμάτων. ὅτι πολλοὶ διὰ πληγὴν ἀγανακτήσαντες, ἐφόνευσαν τοὺς τυπτήσαντας, ἐν οἷς παράγει τὸν Εὐαίωνα. εἰ δὲ μὴ ᾖ τὸ ζήτημα ἱστορικόν, συλλογισμοῖς αὐτὸ μεθοδεύσομεν ὡς ἐπὶ τοῦ πλουσίου. εἰ γὰρ καὶ τὸ τυπτῆσαι μεῖζον εἶναι δοκεῖ τοῦ ἐπανατείνασθαι. ἀλλ' οὖν βιαιότερον ἐπιχειροῦντες. ἔλαττον αὐτῷ δείξομεν τῷ λόγῳ λέγοντες. εἴθε γοῦν ἐπαίων συνεχῶς οὗτος τὰς χεῖρας ἔπληξεν. εἴθε τὴν ἄτιμον ἐπαίετε πληγήν. ὡς εὐθέως ἂν ἐπικουροῦντος ἠντύχησα τοῦ νόμου. καὶ δίκην αἰκίας εἰσπραξάμενος αὐτός τε τῆς ὕβρεως ἀνεπεπαύμην. καὶ ὁ σοβαρὸς ἡμῖν ἐπὶ τῷ πλούτῳ ταπεινότερος γενόμενος, ἐσωφρόνει. νυνὶ δὲ ἡ συνεχὴς ἐπανάτασις τῶν χειρῶν, ἐμοὶ τῆς ὕβρεως ἀφορητότερον καθίστη. καὶ τὸν αἰκιζόμενον ἀτιμώρητον διαφεύγοντα, ἐπαναβαίνειν ὁσημέραι τῷ πένητι παρεκάλει. μοχθηρίαν γὰρ ἀνυπεύθυνον ἔχουσα τὴν ἐξουσίαν, ἀνύποιστος. ὁρᾷς ὡς τὸ προφανῶς μεῖζον, ἔλαττον ἀπεδείχθη τῇ μεθόδῳ. τούτοις οὖν καὶ τοῖς τοιούτοις λογισμοῖς ἐπὶ τῶν δοκούντων ἀναισχύντων εἶναι πρός τι χρηστέον.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ, ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Αὐξήσεως μὲν ἕνεκα καὶ τὸ πρός τι παραλαμβάνεται. καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν προσέρχεται τόπων οἷς καὶ ἐπὶ τῆς πηλικότητος χρώμεθα, συγκριτικῶς δὲ ἐφ' ἑκάστου προάγεται τόπου. οἷον εἰ τὸ πολυχρόνιον βέβαιον, δῆλον δήπουθεν ὅτι μεῖζον τὸ βεβαιότερον ἡ αὔξησις γίνεται. διὸ καὶ πρόσθεν τὸ κεφάλαιον κέκληται. δηλοῖ γὰρ σύγκρισίν τινος πρὸς ἕτερον τὸ ὄνομα. τοῦτο μέν τοι πρός τι πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ ὁρικοῦ κατασκευαζόμενα γίνεται λέγω δὴ τὰ παρειμένα. ὡς ἐπὶ τοῦ τύραννον πείσαντος καταθέσθαι τὴν τυραννίδα. λεκτέον ὅτι μεῖζον τοῦ ἀποκτεῖναι τὸ πεῖσαι. ἀποκτεῖναι γὰρ οὐκ ἔστι τὸ παρειμένον. πῶς γὰρ οὐ μεῖζον τὸ ἄνευ σφαγῶν παῦσαι τὴν τυραννίδα. τῶν μὲν γὰρ κινδύνων οὐκ ἐπειράθημεν, τῶν δὲ ἀγαθῶν ὡς κινδυνεύσαντες ἀπολαύομεν, δημοκρατίας, νόμων, συνήθους, πολιτείας. ἃ καὶ πολλῶν ἂν ἐτιμησάμεθα κινδύνων καὶ πόνων. ὁ μὲν οὖν κατήγορος ἀγωνίζεται μεῖζον ἀποδεῖξαι τὸ πεπραγμένον τοῦ παρακειμένου εἰκότως. ἐπειδὴ ὁρᾷ τὸν ἀντιλέγοντα τοῖς παρειμένοις ἰσχυριζόμενον καὶ μέγα εἶναι τὸ παρειμένον λέγοντα. ἐὰν μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ κατηγόρου λέγωμεν, τὰ πεπραγμένα ἐνταῦθα ἀποφανοῦμεν μείζω τῶν παρειμένων. ὁ δὲ φεύγων ἔμπαλιν. ἔφαμεν δὲ πολλάκις ὅτι τάξιν ἐν ταῖς αἰτήσεσιν ἔχει ὁ αἰτῶν κατηγόρου. μετὰ γὰρ τὸ αὐξῆσαι ἐν τῇ πηλικότητι τὸ εὐεργέτημα ὅτι μέγα τὸ πεῖσαι καταθέσθαι τυραννίδα ἥξομεν ἐπὶ τὸ πρός τι λέγοντες, μείζω τὰ πεπραγμένα τῶν παρειμένων εἶναι. αἱρετώτερον γὰρ τὸ μετ' εἰρήνης καὶ ἄνευ πραγμάτων, ἢ τὸ διὰ πολέμου καὶ αἵματος καὶ σφαγῶν καθελεῖν τὸν τύραννον. εὐλόγως δὲ τοῦτο ποιοῦμεν, διὰ τὸν ἀντιλέγοντα τῇ δωρεᾷ διασύραι τὰ πεπραγμένα ἐπαινεῖν δὲ τὰ παρειμένα. οὕτω μὲν ὑπὲρ τοῦ αἰτοῦντος λεκτέον. ἐὰν δὲ ὑπὲρ τοῦ ἀντιλέγοντος τῇ δωρεᾷ τὸν λόγον ποιώμεθα τὰ παρειμένα ἀποφανοῦμεν μείζω. πολὺ ἔλαττον τὸ πεῖσαι λέγοντες ἐστὶ τοῦ διὰ ξίφους φονεῦσαι. ἑκόντα γὰρ μᾶλλον καταθέσθαι τὴν τυραννίδα ἢ βιασθέντα τὸν τύραννον. ποιήσομεν δὲ ταῦτα ἑκατέρωθεν ὡς εἴπομεν κατὰ σύγκρισιν

ἐκ παραθέσεως ἑκάτερα ἀντεξετάζοντες καὶ ὑποδεικνύντες τὸ δῆτι τούτου
μεῖζον· ἔστι δὲ τοῦ πρός τι ἴδιον· τὸ ἑκάτερα ἀντεξετάσαι παράλληλα. δεῖ μέν-
τοι τοῦ πιθανοῦ καὶ προσεχοῦς στοχαζομένους ἔσθ' ὅτε ποιεῖν· πάντα γὰρ μέν τοι τὰ
σφόδρα μείζω οὐ παραλαμβανόμεθα εἰς ἀντεξέτασιν τοῖς μικροῖς καὶ πολὺ εὐ-
τελεστέροις, ἵνα μὴ ληρεῖν δόξωμεν, ἀλλ' ὅτ' ἄν φησιν ἐκ θελήσωμεν πρὸς τὰ πο-
λὺ μείζω τὰ φαυλότερα παραβαλεῖν, ἵνα μὴ ἀπίθανοι δόξωμεν, δεῖ πρῶτον εἰς
ἴσον αὐτὰς ἀναγεῖν. ἀρκοῦσα γάρ ἐστιν αὔξησις ἡ τοῖς ταπεινοῖς τὸ ἴσον πρὸς τὰ
ἄγαν ὑπερέχοντα χαριζομένη. ἐὰν δὲ δυνατὸν ᾖ δεικνύναι ὅτι καὶ μεῖζόν ἐστι τὰ φαῦ-
λα, ὡς ἐπὶ τοῦ τὴν φιάλην ἐκ τοῦ ἡρῴου κλέψαντος· δύναται γὰρ καὶ ὁ κατήγο-
ρος βιαζόμενος εἰπεῖν· οἱ μὲν θεοὶ δύνανται δίκην παρὰ τῶν ἱεροσύλων λαβεῖν·
οἱ δὲ ἥρωες τῆς τῶν δικαστῶν ἐπικουρίας δέονται. πειρασόμεθα δὲ καθόλου ἐπὶ
τῶν ἴσων ἢ ἐλαττόνων μὲν οὐ πολλὴν δὲ τὴν παραλλαγὴν ἐχόντων τὰς συστάσεις
αὐτῶν ποιεῖσθαι· καὶ πρὸς τούτοις ἐπισημαίνεσθαι δεῖ ὅπου ἄνισος ἡ ἀντεξέτα-
σις δοκεῖ, ἵνα μὴ παρὰ τοῖς ἀκούουσιν ἀπίθανος ἡ σύγκρισις ὑποληφθῇ. ὥσπερ ὁ
δημοσθένης τὰς θεμιστοκλέους λέξεις οὔσας λαμπρὰς πρὸς τὰς κόνωνος ἀντε-
ξετάζων. καὶ βουλόμενος τὰς κόνωνος μείζους ποιῆσαι, διὰ τὸ πιθανὸν πρὸς τοὺς
ἀκροωμένους ἐπεσημήνατο προκατειληφέναι τὴν θεμιστοκλέους δόξαν. φημὶ τοί-
νυν ἐγὼ καὶ πρὸς διὸς καὶ θεῶν μηδεὶς φθόνῳ τὸ μέλλον ἀκούσει, ἀλλ' εἰ τἀληθὲς
σκοπείτω. ὅσῳ τὸ φανερῶς τοῦ λάθρα κρεῖττόν ἐστι, τοσούτῳ κόνωνος τὰ τείχη τῶν
θεμιστοκλέους. ταῦτα δὲ ἢ ἐξ αὐτῶν τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων λαμβανόμεθα
ἢ ἐκ παραδειγμάτων, ἐὰν ἀπίθανα εἴη τὰ πράγματα ὃ πεποίηκεν ὁ δημοσθένης
ἐν τῷ κατὰ μειδίου· φάσκων γὰρ μὴ ὕβριν εἶναι τὸ πεπραγμένον ἀλλὰ δημόσιον
ἀδίκημα. ἰδὼν δὲ ὅτι ἀπίθανον ἔσται καὶ λίαν ἄτοπον τὴν εἰς αὐτὸν γεγενημένην
ὕβριν, εἰ ἀντεξετάζει τοῖς δημοσίοις ἐγκλήμασι καὶ λόγου μείζονα εἶναι τοῦ προ-
δοῦναι τὰς ναῦς τῆς πόλεως, ὄνομα μὲν ἔθετο τῷ ἐγκλήματι· ἔτι δημόσιον ἀπὸ
τοῦ διαφόρου· ὅτι λειτουργοῦντα τῷ θεῷ καὶ χορηγὸν ὕβρισεν οὐκ ἰδιώτην. τὴν
δὲ σύγκρισιν οὐκέτι πρὸς τὰ δημόσια πεποίηται, πρὸς τὰ ὅμοια δὲ καὶ προσεχῆ· σφό-
δρα γὰρ αὐξητικὴ ἡ τοιαύτη ἐξέτασις, ὅτ' ἂν τοὺς ὁμοίους μὲν κατὰ τὸ ὄνομα ἐπιμι-
κροτέροις δὲ ἐγκαλουμένους τιμωρίας τυχόντας ἀποδείξωμεν. καθόλου δὲ τὰς συγ-
κρίσεις ἀσφαλῶς ποιεῖσθαι χρή· μήτε πρὸς ἀπίθανον· μήτε πρὸς τὰ λίαν ἐλάττω,
διὰ τὸ ἄδοξον, ἵνα μὴ εἰς εὐτέλειαν τὸ ἐξεταζόμενον καταστήσωμεν πρᾶγμα. ὃ
φοβηθεὶς ὁ δημοσθένης, τὸ κατὰ εὐαίωνα ηὔξησε πρῶτον ἐν τῷ τηλίκῳ λόγῳ. οὐ
δὲ γὰρ αὖ ἔσθ' ὅτε ἔνεστιν εἰπεῖν ὡς οὐ γεγενημένου πώποτε οὐδενὸς ἐκ τῶν τοιούτων·
νῦν αἴρω τὸ πρᾶγμα καὶ φοβερὸν ποιῶ. ἔπειτα ἐπὶ τὸ πρός τι μετελθὼν, ἐκ
τῶν παραδειγμάτων τῆς αὐξήσεως τὴν πίστιν παρέχεται λέγων. ἴσασιν εὐαίωνα
πολλοὶ τὸν λεωδάμαντος ἀδελφὸν ἀποκτείναντα βοιωτὸν διὰ πληγὴν μίαν· οὐ
γὰρ ἡ πληγὴ παρέστησε τὴν ὀργὴν, ἀλλ' ἡ ἀτιμία. οὐδὲ τὸ τύπτεσθαι τοὺς ἐλευθέ-
ρους δεινὸν καίπερ ὂν δεινὸν, ἀλλὰ τὸ ἐφ' ὕβρει. εἶτα τὴν σύγκρισιν ἐπήγαγε· σκέ-
ψασθε δὲ πρὸς διὸς καὶ θεῶν ὅσῳ πλείονα ὀργὴν ἐμοὶ προσῆκε γενέσθαι, ἢ τό-
τε ἐκείνῳ τὸ εὐαίωνι τῷ τὸν βοιωτὸν ἀποκτείναντι· καὶ σκόπει πῶς ἀπὸ τῶν τό-
πων πάντων οἷς ἐν τῇ τηλικότητι κεχρήμεθα κατεσκεύασεν εἰπών. ὁ μὲν γὰρ
ὑπὸ γνωρίμου καὶ τούτου μεθύοντος ἐναντίον ἓξ ἢ ἑπτὰ ἀνθρώπων ἐπλήγη καὶ
τούτων γνωρίμων, καὶ εἰς οἰκίαν ἐλθὼν οὐ δημοσίᾳ. ἐγὼ δὲ ὑπὸ ἐχθροῦ νήφοντος ἕ-
ωθεν ὕβρει καὶ οὐκ οἴνῳ. ἔτι δὲ τὸ ἔσωθεν ἀπὸ τοῦ καιροῦ· καὶ πολλῶν ἐναντίον
καὶ ξένων καὶ πολιτῶν ὑβριζόμην. καὶ ἐν ἱερῷ ἀπὸ τοῦ τόπου· ὅλως δὲ ὅταν ὑπάρ-
χῃ τι βοηθοῦν ἀπὸ τῶν παραδειγμάτων, χρησόμεθα· εἰ δέ τι λυποῦν, ὁ μὲν ἀν-

τίδικος ὡς βοηθοῦντι χρήσεται, ὅτι καὶ ἤδη γεγονότος· τοιούτου τινὸς οὐ τηλι-
καύτης ὀργῆς ὁ ποιήσας ἠξίωται. ἡμᾶς δὲ λύειν καὶ ἀπολογεῖσθαι χρὴ, τὰς αἰ-
τίας παρεχομένους δι' ἃς τὸ γεγονὸς οὐχ ὅμοιον τῷ ὑφ' ἡμῶν ἐγκαλουμένῳ. κα-
θάπερ ὁ δημοσθένης ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ πεποίηκε τὰ περὶ τὸν πρόεδρον καὶ τὸν νο-
μοθέτην ἀνελὼν παράδειγμα διὰ τοῦ λέγειν· ἔτι τοίνυν οὐδὲ ὁμοίαν ἔσται τού-
τῳ κἀκείνοις συγγνώμην εὑρήσετε. πρῶτον μὲν γὰρ ὁ τὸν θεσμοθέτην πατάξας,
τρεῖς εἶχε προφάσεις, μέθην, ἄγνοιαν, ἔρωτα· διὰ τὸ σκότους καὶ νυκτὸς τὸ πρᾶγ-
μα γενέσθαι. ἰστέον δὲ ὅτι ἡ παρὰ τὸ ἐναντίον σύγκρισις ἐκ μόνης ἐστὶ τῆς τοῦ προ-
σώπου ποιότητος· συμπλέκεται δὲ καὶ ἔσθ' ὅτε τοῖς ἀπὸ τοῦ ποσοῦ. οὐ γὰρ ἁπλῶς
ζητοῦμεν τὸ ποσὸν· ἀλλὰ τὴν μὲν ἀρχὴν ἐκ τοῦ ποσοῦ λαμβάνομεν. τὰς δὲ παρ' αὐ-
τῶν κατασκευὰς, ἐκ τῆς ποιότητος αὐτῶν ἐκφέρομεν· ἢ ἔλαττον ἢ ἴσον ὅθεν καὶ
ζητοῦσί τινες ὅτι εἰ ἀπὸ τοῦ ἴσου ἐστὶ τὸ πρός τι, τί διαφέρει τοῦ συλλογισμοῦ, ἐπεὶ
δὴ καὶ αὐτὸς εἰς τὸ ἴσον ἄγει. λέγομεν δὲ, ὅτι ὅτε εὑρίσκεται τὸ πρός τι ἀπὸ τοῦ
ἴσου, σιωπῶμεν τὸν συλλογισμὸν. εἰ μὴ ἄρα δυνάμεθα αὐτὸν μεθόδῳ τινὶ εἰσαγα-
γεῖν. δεῖ δὲ ἐν ταῖς συγκρίσεσι καὶ σφοδρότητος καὶ ἀκμῆς τῷ λόγῳ· ὥσπερ καὶ
ὁ δημοσθένης ἐποίησε. πολλὰ γὰρ ποιήσειεν ὁ τύπτων ὧν ἔνια ὁ παθὼν οὐδ' ἂν ἀ-
παγγεῖλαι δύναται ἑτέρῳ, τῷ σχήματι, τῷ βλέμματι, τῇ φωνῇ· ὅτ' ἂν ὡς ὑβρί-
ζων· ὅτ' ἂν κονδύλοις· ὅτ' ἂν ὡς ἐχθρὸς ὤν· ὅτ' ἂν ὡς ἐπὶ κόρρης· ταῦτα κινεῖ. ταῦ-
τα ἐξίστησιν ἀνθρώπους ἀήθεις ὄντας τοῦ προπηλακίζεσθαι. ἰστέον δὲ ὅτι ἐνίοτε
ἐκλείπει τὸ πρός τι, ὡς ἐπὶ τοῦ τὸ κενοτάφιον ὀρύξαντος· οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ λέγειν
ὅτι τοῦ συλη   τὸν νεκρὸν χεῖρον τὸ ἀναχωρεῖν μηδὲν μετὰ τὴν διορυγὴν
ὑφελόμενον. οὐδὲ ὁ πένης δύναται λέγειν ὅτι μείζων ἐστὶν ἐκ τῶν πληγῶν αἰκισμοῦ
ἡ τῶν χειρῶν ἐπανάστασις, καὶ ἐν τῷ κατὰ μειδίου οὐκ εἰκὸς ὡς εἴπωμεν λέγειν
ὅτι μεῖζον· τοῦ προδοῦναι ναῦς τὸ παρὸν ἀδίκημα. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν κατὰ αἴ-
τησιν ὅρων συγκρίνομεν κατὰ τὰ εἰρημένα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ
κρίσιν κατὰ τὰ ἐνδεχόμενα. πρὸς τούτοις τινές φασιν ὅτι στοχαστικὸν ἄλλο κεφά-
λαιον εὑρίσκεται ἐνταῦθα ἐκ τοῦ πρός τι λαμβάνον τὴν ἀρχήν· ζητούντων γὰρ ἡ-
μῶν πότερον μεῖζον τὸ πεῖσαι τύραννον ἢ φονεῦσαι, στοχαστικὸν ἐντεῦθεν ἐμπίπτει
ζήτημα ἐκ τῆς τοῦ ἀντιλέγοντος μειώσεως. ἐλαττοῦν γὰρ βουλόμενος τὸ πεπραγ-
μένον, ἀποφαίνει ὅτι καὶ αὖθις τυραννήσει. παρέχονται δὲ καὶ ἄλλο ζήτημα ὅ-
μοιον. βυζάντιοί φασιν ὑπὸ φιλίππου πολιορκούμενοι, προὔθεσαν γέρας τοῖς
τὴν πολιορκίαν λύουσιν. ἐξεστράτευσαν δὲ αὐτοὺς ἀθηναῖοι. μαθὼν φίλιππος ἀνε-
χώρησε, καὶ αἰτοῦσι τὸ γέρας ἀθηναῖοι τὸ μὴ νενικῆσθαι τὸν φίλιππον ἀλλ' ἑκου-
σίως ἀνακεχωρηκέναι. καιρόν φασιν ἔχουσι λέγειν ὅτι ἀτελὴς ἡ χάρις· ἴσως γὰρ αὖ-
θις καθ' ἡμῶν ἐπιστρατεύσεται φίλιππος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πιθανά. εἰδέναι δὲ χρὴ,
ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ πρός τι διὰ τῶν νοημάτων γίνεται· καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλου κεφαλαίου
προσθήκη. ἀλλὰ ἀπειρόκαλοί εἰσιν οἱ ταῦτα λέγοντες.

Η δὲ ἀντίθεσις ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἐμπέπτωκεν, ἐπὶ δὲ ἄλλων εὑρίσκεται ζητη-
μάτων πολλάκις. οἷον εὐνοῦχον τις εὑρὼν ἐπὶ τῇ γυναικὶ, ὡς μοιχὸν ἀπέκτεινε καὶ
φόνου φεύγει. μετὰ γὰρ τὸ τίς ὁ μοιχὸς ζήτημα δ' τῶν προειρημένων περανθὲν, ἀν-
τεγκαλεῖ ὡς ἄξιον παθεῖν, ἃ πέπονθε. τούτῳ δὲ ἕπεται ἀναγκαίως ἡ μετάληψις, ἥ-
τις ἐστὶν ὅτι κρίνειν ἔδει καὶ κατηγορεῖν. μεταλήψεως δὲ εὑρεθείσης, πάντως τις ἔ-
σται καὶ ἀντίληψις ὅτι ἐξῆν.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ· ΣΩΠΑΤΡΟΥ· ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ·

ΕΝ τοῖς ὁρικοῖς προβλήμασιν ἔσθ' ὅτε
ἐμπίπτουσιν ἀντιθέσεις, ἀντιθετικαί τε καὶ μεταληπτικαί, ὁρικαί τε καὶ
στοχαστικαί. λύονται δὲ αἱ μὲν ἀντιθετικαὶ μεταλήψει. αἱ δὲ μεταληπτικαὶ,

ἀντιλήψει. αἱ δὲ ὁρικαὶ, ἀνθορισμῷ καὶ συλλογισμῷ. αἱ δὲ στοχαστικαὶ βουλήσει καὶ δυνάμει. οὐκ ἐν ἅπασι δὲ ὡς ἔφαμεν τοῖς ὁρικοῖς προβλήμασιν αἱ ἔξωθεν ἀντιθέσεις ἐμπίπτουσιν. ἀλλὰ τῶν ὅρων ἢ κατ᾿ ἐνέργειαν ὄντων, ἢ κατὰ πρόσωπον, ἢ κατὰ τόπον. κατ᾿ ἐνέργειαν μὲν ὡς ἐπὶ τοῦ τὰ ἰδιωτικὰ χρήματα ἐξ ἱεροῦ ὑφελομένου καὶ κρινομένου ἱεροσυλίας. κατὰ πρόσωπον δὲ ὡς ἐπὶ τοῦ εὐνοῦχον ὡς μοιχὸν ἀνελόντος. κατὰ τόπον δὲ ὡς ἐπὶ τοῦ τὸ κενοτάφιον διορύξαντος. ἐπὶ μόνων τῶν κατ᾿ ἐνέργειαν καὶ κατὰ πρόσωπον ὄντων ὁρικῶν προβλημάτων. ἔξωθεν κινοῦνται ἀντιθέσεις ὡς παρὰ ἐπί τε τοῦ ἱεροσύλου συγγνωμονικὸν ὡς ἔφαμεν. καὶ αὖθις ἐπὶ τοῦ εὐνούχου συγγνωμονικὸν, δρῶντα μόνης ὄψεως αἰτιωμένου. καὶ ἐπὶ τοῦ συνεχῶς ἐπανατεινομένου πλησίον ἀντιληπτική. λέγοντος ὡς ἔξεστιν ὅπως ἄν τις βούλοιτο κινεῖν τὼ χεῖρε, ἢ ὅτι φοβῆσαι βουλόμενος, ἵνα μὴ ὑπὲρ τοῦ δήμου λέγοντι καὶ πολιτευομένῳ καὶ τὰ βέλτιστα λέγοντι, συνεχῶς ἐναντιοῦται. παίειν δὲ συνεχῶς εἴργουσιν οἱ νόμοι. ἃς ὁ κατήγορος ἁπάσας λύσει μεταλήψει. λυτικὴ γὰρ πασῶν τῶν δικαιολογικῶν μετάληψις. ἀντιθέσεις μὲν καλεῖ τὰς ἀντιθετικὰς, τὴν ἀντίστασιν, τὴν μετάστασιν, τὸ ἀντέγκλημα, τὴν συγγνώμην. ἀεὶ δέ φησιν οὐκ ἐμπίπτει. πότε οὖν ἐμπίπτει, φαμὲν. τῶν ὅρων τῶν μὲν, κατὰ κρίσιν ὄντων. τῶν δὲ, κατὰ αἴτησιν, ἐν μόνοις τοῖς κατὰ κρίσιν ἐμπίπτει. ἐπειδὴ γὰρ ἴδιον ἀντιθέσεως τὸ τῷ ἀδικήματι φανερῶς ἀντιτιθέναι αἰτίαν εὔλογον. διὰ τοῦτο ἐν μὲν τῷ κατὰ κρίσιν ἔχει χώραν, ἐν δὲ τῷ κατὰ αἴτησιν οὔ. ἐπειδὴ εὐεργέτημα οὐκ ἀδίκημα τὸ γενόμενον. ἄλλοι δὲ καιρὸν τῆς ἀντιθέσεως ἐν ἑρῶ τοῦτόν φασιν. οἱ ὅροι, οἱ μὲν ἐξ εὐθείας ἔχουσι τὴν ζήτησιν. οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ ὀρύξαντος τὸ κενοτάφιον καὶ κρινομένου τυμβωρυχίας. ἐνταῦθα γὰρ ἐξ εὐθείας ἡ ζήτησις. κρίνεται γὰρ τυμβωρυχίας καὶ τὸ ζήτημά ἐστιν εἰ τυμβωρύχος. οἱ δ᾿ οὐκ ἐξ εὐθείας, ἀλλ᾿ ἐφ᾿ ἑτέρα ἡ ζήτησις χωρεῖ, δι᾿ ὧν τὸ κρινόμενον καταλαμβάνεται. ὡς ἐπὶ τοῦ τὸν εὐνοῦχον ἀνελόντος, καὶ κρινομένου φόνου. ἐνταῦθα γὰρ τὸ μὲν κρινόμενον ὁ φόνος ἐστί. ζητεῖται δὲ εἰ μοιχὸς ὁ εὐνοῦχος. ὅθεν καὶ τὸ εἶναι ἀνδροφόνον κατασκευάζεται τὸν ἀνελόντα τὸν εὐνοῦχον. ἐπὶ τούτων οὖν ἐφ᾿ ὧν οὐκ ἔστιν ἐξ εὐθείας ἡ κρίσις ἐμπίπτει ἡ ἀντίθεσις ἐφ᾿ ὧν καὶ τὰ τῆς τάξεως ἀντέστραπται. διὸ καὶ ὁ τεχνικὸς βουλόμενος ἡμᾶς τὸν καιρὸν τῆς ἀντιθέσεως διδάξαι, τὸν φιλόσοφον ἐάσας ἐν ᾧ ἀπέλιπεν ἡ ἀντίθεσις, τίθησι τὸν εὐνοῦχον. ἐν τούτῳ γὰρ τῷ ζητήματι μετὰ τὴν τοῦ ὀνόματος ζήτησιν, ἤδη τοῦ διώκοντος διὰ τῶν εἰρημένων κεφαλαίων ἔγκλημα κατασκευάσαντος, τότε τὴν ἀντίθεσιν ὁ φεύγων ὁ τὸν εὐνοῦχον ἀποκτείνας ἐμπέπτωκεν. ἔστι δὲ ἡ ἀντίθεσις ἐνταῦθα ἀντεγκληματική. ὅτι ἄξιος ὧν ὧν πέπονθεν ἐπιχειρήσας καταισχῦναι τὸν δεσπότην αὐτῷ [illegible]. πρὸς ἣν ἀναγκαίως ὁ ὑπὲρ τοῦ εὐνούχου ἀπολογούμενος τουτέστιν ὁ κατήγορος μεταληπτικῶς ἀπαντήσεται λέγων ὅτι κρίνειν ἔδει οὐκ ἀποκτείνειν, πᾶσα μὲν γὰρ ἀντίθεσις, μεταλήψει λύεται. ἴδιον δὲ μεταλήψεως, τὸ τὸν τρόπον τοῦ γενομένου μέμφεσθαι καὶ λέγειν, ὅτι οὐ τοῦτον τὸν τρόπον ἐχρῆν τιμωρεῖσθαι. οὐ φονεύειν ἐχρῆν, ἀλλὰ κρίνειν. μεταλήψεως γὰρ οὔσης, ἀναγκαίως ἕπεται ἀντίληψις. μετάληψις γὰρ ἀντιλήψει λύεται, ἐναντίας οὔσης τῆς μεταλήψεως. ὁρᾷ τοίνυν ὁ φεύγων πρὸς τὴν μετάληψιν ἀγωνιζόμενος. ὅτι ἐξῆν μοι ἀναιρεῖν. καὶ ὁ νόμος ἐδίδου τὴν ἄδειαν. ἔχουσι δέ τι καὶ παράδοξον οἱ τοιοῦτοι ὅροι. ἐν οἷς προηγουμένως ἑτέρα γίνεται ζήτησις. ὁ γὰρ φεύγων ἐν τοῖς τοιούτοις κατήγορος γίνεται. καὶ ὁ φεύγων γίνεται διώκων, καὶ ὁ διώκων φεύγων. ὅθεν μὲν φεύγων τὰ πεπραγμένα προβάλλεται λέγων. εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ συγκατεκλίνετο τῇ γυναικί. καὶ τὰς θεραπαινίδας διέφθειρεν. ταῦτα δὲ ἀληθῆ τῆς μοιχείας ἐστὶν ἔλεγχος. ὁ δὲ

διώκων ὑπὲρ τοῦ εὐνούχου ἀπολογούμενος εἰκότως τὰ παρειμένα προβάλλεται, ὅτι οὐκ ἔστι μοιχός. πῶς γὰρ ἂν εὐνοῦχος μοιχεύσειεν, ὁ μὴ χρῆσθαι δυνάμενος, μὴ δὲ τὸ γένος ἀμφίβολον τῇ συνουσίᾳ ποιῶν. πρὸς δὲ τῷ συλλογισμῷ ὁ διώκων χρήσεται, μηδὲν διαφέρειν λέγων πρὸς τὸ εἶναι αὐτὸν μοιχὸν εἴτε δυνατὸς χρήσασθαι, εἴτε μή. τὴν γὰρ προαίρεσιν ἐξετάζειν δεῖ. εἶτα ἡ γνώμη τοῦ νομοθέτου κοινή ἐστιν. ὁ μὲν γὰρ διώκων ὁρᾷ ὅτι καὶ ὁ νομοθέτης μοιχὸν οἶδε, τὸν τῇ προαιρέσει κατὰ τὸν μοιχὸν ἐπιτηδεύοντα. ὁ δὲ φεύγων. ὅτι οὐκ οἶδεν ὁ νομοθέτης μοιχὸν, εἰ μὴ τὸν χρώμενον τελείας. εἶτα αὐξήσοντος αὐτοῦ τὸν φόνον διὰ τῆς τηλικότητος καὶ τοῦ πρός τι. ὁ φεύγων ὑπὲρ τοῦ φόνου λύων τὴν αὔξησιν, εἰσάγει τὴν ἀντίθεσιν ἀντεγκληματικὴν, ἄξιον εἶναι λέγων αὐτὸν τῆς τοιαύτης τιμωρίας. λύει ὁ ἀντιλέγων τῇ μεταλήψει. ἔστι καὶ ἄλλο παράδειγμα τῆς αὐτῆς ὕλης. οἷον νόμος τὸν ἄπολιν ἀγωνίζεσθαι. μετὰ τὰ ἐν Σαλαμῖνι Ἀθηναῖος ἀνὴρ ἀπεγράψατο εἰς Ὀλύμπια, καὶ κωλύεται. κἀνταῦθα γὰρ κατηγόρου τάξιν ἔχει ὁ κωλύων, διὸ αὐτὸς κέχρηται τοῖς πεπραγμένοις. οἷον ἔφυγες τὴν πόλιν ἄπολις εἶ. ὁ ἀθλητής. οὐκ εἰμὶ ἄπολις. οὐ γὰρ διωκόμενος ἔφυγον. ὁ ἀνθορισμὸς παρὰ τοῦ κωλύοντος. ὅτι πᾶς ὁ μὴ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν οἰκῶν, ἄπολις, ὁ φεύγων. οὐχί, ἀλλ᾿ ὁ πρὸς ἀνάγκην φυγαδευθείς. ὁ συλλογισμὸς ἐκ τοῦ αὐτοῦ. ὅτι οὐδὲν διαφέρει εἴτε ἑκὼν εἴτε ἄκων κατέλιπες τὴν πόλιν. ἡ γνώμη τοῦ νομοθέτου κοινή. δύναται δέ πο αίσω καὶ οὐκ ἀληθῶς χρώμενον τὸν κατήγορον δεῖξαι τοῖς πεπραγμένοις χρώμενος. τὸ μὲν γὰρ ζητούμενόν ἐστιν ὁ φόνος. οὗτος δὲ παρὰ τοῦ κρινομένου πέπρακται. ὁ δὲ φεύγων ἀντιτίθησι τὴν μοιχείαν. τοῦτο δὲ τὸ τῆς μοιχείας ἔγκλημα ἀμφιβάλλεται. τὸ δὲ ἀμφιβαλλόμενον τρόπον τινὰ ἐπέπρακτο. δῆλον οὖν ὡς τῶν παρειμένων ἐστὶ, καὶ σώζεται κἀν τούτοις ἡ τάξις. καὶ οὕτω μὲν ὁ τεχνικός. ζητητέον δὲ διὰ ποίαν αἰτίαν εἰ πᾶσα ἀντίθεσις μεταλήψει λύεται. ἐν τῷ κατὰ Μειδίου ὁ Δημοσθένης τάξας τὴν ἀντίθεσιν οὐκ ἐπήγαγε τὴν μετάληψιν. ἀλλ᾿ ὁρικῶς ἀπήντησεν. εἰπὼν γάρ τι λοιπὸν ἢ συγγνώμην αὐτῷ νεῖμαι δι᾿ ὀργὴν ἁμαρτήσαντι, ἐπήνεγκεν ὀργιζόμενος. τί ἴδιον ὀργιζομένου, καὶ τί ἴδιον ἐξεπίτηδες ὑβρίζοντος. εἰπὼν, ὅτι ὀργιζομένου μέν ἐστι τὸ παραυτίκα τι δεινὸν τὸν λελυπηκότα ποιεῖν. ὑβρίζοντος δὲ, τὸ δι᾿ ἔχθραν καὶ ἐκ πολλοῦ χρόνου τοῦτο ποιεῖν. ἡ μὲν οὖν ἀντίθεσίς ἐστιν ἐκείνη ὀργῆς ἰδία, ἡ δὲ λύσις. ἀλλ᾿ ἂν μὲν ἄν τις ἄφνω τὸν λοπισμὸν φθάσας ποιήσαι, δι᾿ ὀργήν με εἶναι φησὶ πεποιηκέναι. οὐκοῦν οὐκ ἔστι κατὰ μετάληψιν. ἆρ᾿ οὖν ὁ τεχνικὸς ἐσφάλη λέγων, ὅτι πάντως καὶ ἀναγκαίως ἡ μετάληψις ἕπεται. λέγωμεν ὅτι οὐχ ἡ αρ ὁ τεχνικός. δύο γὰρ λέγει τρόπους τῆς μεταλήψεως. ἔνστασιν. ἀντιπαράστασις. ὧν ἡ μὲν ἔνστασις, βίαιόν τι ἐστὶ καὶ ἀντικρὺς ἐχόμενον. ἡ δὲ ἀντιπαράστασις κατασκευάζει ὅτι καὶ ἀληθὲς, ἀλλ᾿ οὐχ οὕτω προσῆκεν. ἔστιν οὖν κατὰ ἔνστασιν ἡ ὑπὸ Δημοσθένους ὁρικῶς εἰρημένη λύσις. τὴν τέχνην κἀνταῦθα ἐφύλαξε. τῇ γὰρ ἐνστάσει κέχρηται ὅλως ἐκβαλ

τὸ μὴ δι᾿ ὀργὴν αὐτὸν ἡμαρτηκέναι. οὐκ ἔστι δὲ ὁρικὸν ὥς τινές φασιν. ἄτοπον γὰρ οὐδὲν εἰδικοῦ ἐστι τὸ τῆς μεταλήψεως, τῷ κατὰ ἔνστασιν χρήσασθαι τὸν ῥήτορα βίᾳ καὶ δυνάμει τῇ συνήθει χρώμενον. εἰ μὲν οὖν καὶ ἡμεῖς δυνησόμεθα τῇ βίᾳ χρήσασθαι, μιμησόμεθα τὸν ῥήτορα τῇ βίᾳ μόνῃ χρησάμενοι. εἰ δὲ μὴ ἀντιπαράστασιν εἰσάξομεν. οἷον εὐνοῦχόν τις εὑρών. τοῦτο τὸ παράδειγμά τινες ἀντιλήψεως εἰρήκασι, λέγοντες, ὅτι ἐ φησὶν ὡς μοιχὸν ἀνελεῖν. ἀλλὰ φαμὲν ὡς ἐν τῇ ἀντιλήψει ὁμολογούμενον καὶ τέλειον εἶναι δεῖ τὸ ἀδίκημα. ἐνταῦθα δὲ ἀτελὲς καὶ οὐδαμῶς ὁμολογούμενον. ἄλλοι ἀντέγκλημά φασιν αὐτὸ, ἐγκαλέσει γὰρ ὡς ἦν τοιοῦτον παθεῖν. οὐδὲ τοῦτο καλῶς. τὸ γὰρ ἀντέγκλημα ὡρισμέ-

νην ἔχει τὴν τιμωρίαν ἐκ τῆς τοῦ δράσαντος προαιρέσεως· ὥσπερ ἐκ τοῦ νόμου ἔ-
χει τὸ ἐπιτίμιον. διὸ καὶ πρὸς τῇ ἀντιλήψει μέσον εἶναι δεῖ.

Η ποιότης δὲ ἀπὸ τῶν παρακολουθούντων τῷ προσώπῳ λαμβάνεται. κἂν
μὲν ᾖ ὡρισμένον τὸ πρόσωπον, ἀπὸ πάντων δηλαδὴ τῶν ἐγκωμιαστικῶν. εἰ δὲ ἄλ-
λως ἀόριστον· εἰ μὲν τῶν κρινομένων εἴη, οἷον πατὴρ ἤ τι τῶν προειρημένων ἐν τοῖς
περὶ προσώπων, τὰ παρακολουθοῦντα σκεψάμενοι λέξομεν· εἰ δὲ ἀόριστον πάν-
τῃ, ἀπὸ τοῦ νῦν πεπραγμένου στοχαστικῶς ἐξετάσομεν. τίς ἦν τὸν παρελθόντα χρό-
νον· καὶ τίς ἔσται μετὰ ταῦτα. εἰ ἀφεθείη εἴθ' ἁλοίη· ἐπ' ἀμφοῖν γὰρ τὴν ποιότητα
ἐξετάζει. ΣΥΡΙΑΝΟΥ· ΣΩΠΑΤΡΟΥ· ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Οὐ μόνον ἐν τοῖς ἐπιλόγοις παραλαμβάνεται ἡ ποιότης εἰ καὶ ἐπιλογική,
ἀλλὰ πανταχοῦ τοῦ λόγου· οὐ γὰρ μικρὸν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὑποκειμένου συλλαμ-
βάνεται· ἐζήτηται δὲ περὶ τῆς ποιότητος. Μινουκιανὸς μὲν τὴν αὐτὴν ἀποφαι-
νόμενος· ἵνα φησὶν διχῶς ἐξετάζηται ἡ ποιότης ἐν ἐπιλόγοις τε καὶ κοινῇ. νῦν μὲν
ἰδίᾳ, ὕστερον δὲ κοινῇ· Μητροφάνης δὲ ἄμεινον κεφαλὴν αὐτῆς εἶναι καὶ τῶν ἀγώνων
μέρος τὸ χρησιμώτατον· τοῦ ὅρου ἐκ πεπραγμένου καὶ λείποντος ἔντος· διὰ μὲν τῶν
πρώτων κε   τῶν ἀγωνιστικῶν συνεισφέρομεν εἰς ταυτὸν τὰ πεπραγμένα τοῖς
παρειμένοις. διὰ δὲ τῶν ἑξῆς, αὔξομεν ἢ μειοῦμεν τὰ παρειμένα· ἔτι   ποιού-
σης ἡμῖν εἰς ἔλεγχον τῆς τοῦ κρινομένου ποιότητος· εἰκότως τ   ἀναπλήρω-
σιν τῆς ὅλης ἀποδείξεως παραλαμβάνεται ἡ ποιότης αὕτη, φυλαττομένης τῆς
κοινῆς ποιότητος τοῖς ἐπιλόγοις. βέλτιον δ   ὅτι μεταξὺ ἀγώνων καὶ ἐπιλό-
γων ἐστὶν ἡ ποιότης αὕτη· πιστουμένη μὲν τὰς τῶν πραγμάτων δείξεις διὰ τοῦ φα-
νέντος βίου, ὁδὸς δὲ τῇ κοινῇ ποι   ἤτοι τοῖς ἐπιλόγοις γινομένη· ὅταν γὰρ
τοῦ αἰτοῦντος τὴν δωρεὰν   τὸ ἦθος ἐπιδείκνυμεν. καὶ ὅταν ἀποφήνωμεν πολ-
λὰ καὶ ἄλλα τῷ παρὸν πράγματι παραπλήσια βεβουλευμένον καὶ διαπραξά-
μενον, ῥᾷον καὶ περὶ τοῦ παρόντος πεῖσαι δυνάμενοι. καὶ τοὐναντίον εἰ ὁ πρὸς
τὴν δωρεὰν ἐνιστάμενος ἀποδεῖξαι δύναιτο μηδὲν τοιοῦτον πρότερον μήτε βουλευ-
σάμενον μήτε πράξαντα· ἔσται πιθανώτερος καὶ τὸ παρὸν διασύρειν ἐπιχειρῶν.
καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν κατὰ κρίσιν· ὅταν ἐξετάζωμεν τοῦ ἱεροσύλου τὸν βίον· καὶ
τῶν ἤδη γεγενημένων αὐτῷ πολλὰ παραπλήσια πεπραγμένα ἐπιδεικνύειν ἔχω-
μεν. καὶ ἀπὸ τῆς ἡλικίας πολλὰ καὶ δεινὰ τετολμηκὼς φαίνοιτο οὐδεὶς ὡς ἰδιω-
τικὰ κλέψαντος ἀνέξεται· ἐκ γὰρ τῶν ἐναντίων σύστασιν ἂν λάβοι, ὅταν μηδὲν αὐ-
τῷ φαῦλον πεπραγμένον ἔχωμεν ἐπιδεικνύναι. κἀκεῖνο δὲ συστήσομεν τὸ ἀτελὲς
ἐπὶ τῶν κατὰ αἴτησιν ἀπὸ τοῦ προάγοντος βίου· ὥσπερ ἐπὶ τοῦ φιλοσόφου· ἅ-
παν πολλὰς καὶ ἀγαθὰς προσούσας αὐτῷ πράξεις λέγομεν καὶ τὴν προαίρεσιν
ἐξετάζωμεν τοῦ βίου· ὅτι ἐγκρατῶς ἀεὶ καὶ κοσμίως ἐβίω· καὶ οὐ μόνον τοῦ πα-
ρόντος ἕνεκα ἄξιος τοῦ γέρως, ἀλλὰ καὶ ἄλλων πολλῶν. ἐξετάζεται δὲ ἡ ποιό-
της κατὰ τοὺς τρεῖς χρόνους· τὸν παρεληλυθότα καὶ ἐνεστῶτα καὶ μέλλοντα. ἐ-
ξετάζεται γὰρ τίς ὁ πρὸ τούτου βίος αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐνεστὼς τὰ παρόντα καὶ κρινό-
μενα ἔχει· ὁ δὲ μέλλων ἀπὸ τούτων στοχαστικῶς εἰσάγεται. γίνεται δέ φησιν ἀπὸ τῶν
παρακολουθούντων τῷ προσώπῳ. ἔστι δὲ τὰ ἐγκωμιαστικὰ κεφάλαια, τὸ γένος,
ἡ ἀγωγή, τὰ ἐπιτηδεύματα, αἱ πράξεις. κἂν μὲν ᾖ ὡρισμένον τὸ πρόσωπον· ἂν
φησὶν ᾖ κύριον τὸ πρόσωπον οὗ ἡ ποιότης ὥρισται ἐν ταῖς ἱστορίαις, τὰς κατα-
σκευὰς καὶ ἀφορμὰς ληψόμεθα ἀπὸ πάντων τῶν ἐγκωμιαστικῶν, κατὰ τὸ ἐνδε-
χόμενον ἐπὶ τοῦ προσκειμένου προσώπου. εἰ δὲ ἄλλως ἀόριστον. οὐ γὰρ φύσει τὰ τοι-
αῦτα ἀόριστα· ἀλλὰ τρόπῳ τινὶ ὡς πρὸς τὸ κύριον. τὸ τὴν ποιότητα ἰδίαν ὡρισμέ-
νην ἔχομεν ἐν ταῖς ἱστορίαις· κρινομένων δὲ λέγει τῶν ἐξέτασιν ἐπιδεχομένων· εἰ
δὲ ἄλλως

δὲ ἄλλως πάντῃ· ἀόριστα καλεῖ τὰ ποιότητος ἀμοιροῦντα· ἀναληπτέον δὲ τὸν λό-
γον. εἰ μὲν οὖν κύρια φησὶν εἴη καὶ τῶν ὡρισμένων, ἀπὸ γένους καὶ τῶν ἄλλων ἐγ-
κωμιαστικῶν κατασκευάζομεν τὴν ποιότητα, οἷον ἐπὶ γένους. ὅτι οὐ χρὴ διὰ γέ-
νος αὐτὸν σώζεσθαι. οὐδὲ γὰρ χρηστὸν τὸ γένος· εἰ δὲ τῶν εὐπατριδῶν τις ἦν, οὐδ' οὕ-
τω συγχωρεῖν ἔδει οὕτω τῇ τοῦ γένους λαμπρότητι χαριζομένους· ἀλλὰ τοὐναν-
τίον, μειζόνως κολάζειν· ὅτι ἐκ τοιούτων γεγονὼς καὶ τοιαῦτα ἔχοντα παραδείγ-
ματα ἑαυτὸν καὶ τὸ γένος κατῄσχυνεν· ὥσπερ ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Μειδίου
πεποίηκε· ἐν ᾧ λέγει γένους ἕνεκα νὴ Δία; καὶ τίς οὐκ οἶδε τὰς ἀπορρήτους αὐτοῦ
γονάς. καὶ ἐκ παραδείγματος κατεσκεύασεν ἐπάγων· λέγεται τοίνυν ποτὲ
κατὰ τὴν παλαιὰν ἐκείνην εὐδαιμονίαν Ἀλκιβιάδην γενέσθαι, ᾧ σκέψασθε τί-
νων εὐεργεσιῶν ὑπαρχουσῶν καὶ οἵων δὴ τότε πρὸς τὸν δῆμον, πῶς ἐχρήσαντο ὑ-
μῶν οἱ πρόγονοι, ἐπειδὴ βδελυρὸς καὶ ὑβριστὴς ᾤετο δεῖν εἶναι· καὶ οὐκ ἀπεικά-
σαι Μειδίαν Ἀλκιβιάδῃ βουλόμενος τούτου μέμνηται τοῦ λόγου· οὐχ οὕτως εἰμὶ
ἄφρων οὐδ' ἀπόπληκτος, ἀλλ' ἵν' εἰδῆτε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι ὅτι οὐδέν ἐστιν οὐ γέ-
νος οὐ πλοῦτος οὐ δύναμις, ὃ τοῖς πολλοῖς ὑμῶν ἂν ὕβρις προσῇ, προσήκει φέρειν.
δεῖ δὲ ἐπὶ τῶν κυρίων τὴν ἐξέτασιν ποιοῦντας, μὴ ἀπὸ τοῦ γένους ὅπερ ἐστὶν ἐπὶ τῶν
ἀληθῶς ἐγκωμίων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πράξεων ἄρχεσθαι, ὅ ἐστι πρόσφορον τῷ ὑποκει-
μένῳ ἐγκλήματι· ὅταν διὰ τῶν πράξεων ἀποδείξωμεν ὅτι ἀκόλουθά ἐστι ταῦτα
ἐκείνοις, τότε χώραν ἕξει καὶ ἡ περὶ τὸ γένος ζήτησις. καὶ μετὰ τὸ γένος πάλιν
ἐπὶ τὰς πράξεις ἥξομεν· τὰς μὲν χρηστὰς εἴ τινες καὶ ὑπεῖεν, ἀποσιωπῶντες ἢ
διαβάλλοντες ὡς τὴν τῆς τριηραρχίας ἐπίδοσιν Μειδίου Δημοσθένης ἔδρασεν, τὰς
δὲ φαύλας ἐπεξεργαζόμενοι. οὕτω μὲν οὖν χρηστέον κατηγοροῦντας· τοὐναντί-
ον δὲ ἐγκωμιάζοντας. Εἰ δὲ ἄλλως ἀόριστον. Τουτέστιν· εἰ δὲ μὴ εἴη κύριον σκε-
πτέον πάλιν εἰ τῶν κρινομένων ἐστὶν ἢ οὔ. κἂν μὲν εἴη τῶν κρινομένων· ὡς τὸ πατὴρ
ἢ δοῦλος ἤ τι τῶν ἄλλων, διὰ τῆς παρ' αὐτοῖς καθολικῆς ποιότητος ἐξετασθή-
σεται τῇ οἰκείᾳ ποιότητι ἕκαστον. εἰ μὲν εἴη πατὴρ ἔχει τὴν ἔμφυτον τῶν προ-
πατόρων χρηστότητα. οἷον ὅτι φιλόστοργοι. ὅτι χρηστοί. ὅτι σώφρονες. εἰ δὲ νέος
πλούσιος, τὴν τῆς ἡλικίας ἀφροσύνην μετὰ τῆς τοῦ πλούτου τρυφῆς. εἰ δὲ στρα-
τηγός, τὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὄγκον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. ἐκ τῶν προσώπων
πρὸς τὸ οἰκεῖον κατασκευάσομεν τὴν ποιότητα. εἰ δὲ πάντῃ ἀόριστον τὸ πρόσω-
πον εἴη, καὶ μὴ ἔχων ποιότητα, ἐφεῦρε καὶ τούτῳ τινὰ εὐπορίαν ἡ τέχνη. ἐκλει-
πούσης γὰρ πάντῃ τῆς ποιότητος διὰ τὸ εἶναι ἀόριστον, εὗρέ τινα μέθοδον ὁ τεχνι-
κός, δι' ἧς χρήσασθαι τῷ κεφαλαίῳ δυνησόμεθα· ἀπὸ γὰρ τοῦ πεπραγμένου, ἦ-
θος ἀναπλάττειν δεῖ τῷ πράγματι, ὡς ἐπὶ τοῦ τὸ κενοτάφιον διορύξαντος· ἐν
τούτῳ τὸ μὲν πρόσωπον ἄπορον, ἀόριστον γάρ· ἀπὸ δὲ τοῦ πραχθέντος ῥᾴδιον ἦθος
περιθεῖναι τῷ προσώπῳ· ὁ γὰρ ἐλπίδι κέρδους διορύξας κενοτάφιον, πάντως
μὲν ἥττων ὁ τοιοῦτος, ὀλίγον δὲ τῶν ἄλλων φροντίζων, θρασύς· ἀσεβής· μὴ δὲ αὐτῶν
τῶν κατηγορημένων λόγον ποιούμενος· στοχαστικὴ ἡ τοιαύτη κατασκευή, τὸ ἐκ τῶν
πεπραγμένων τὰ μὴ πεπραγμένα ἐλέγχειν· οὐ μόνον δὲ τὰ παρελθόντα, ἀλ-
λὰ καὶ τὰ μέλλοντα κατασκευάσομεν ἐκ τοῦ πεπραγμένου. οὐ μόνον γὰρ δεί-
ξομεν τίς ἦν ἐπὶ τοῦ παρελθόντος· ἀλλὰ καὶ τίς εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον ἔσται,
ἁλοὺς ἢ ἀφεθείς. ὅτι ἁλοὺς μὲν, σωφρονέστερος καὶ μετριώτερος· ἀφεθεὶς δὲ, θρα-
σύτερος καὶ χαλεπώτερος, ὡς Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Μειδίου· ἔνθα λέγει, ὅτι εἰ
θέλετε μαθεῖν ὁποῖος ἔσται ἀποφυγών, σκέψασθαι ἐκ τῶν μετὰ τὴν χειροτονίαν
χρόνων. ἰστέον δὲ ὡς διπλῆ τίς ἐστιν ἡ ποιότης· ἡ μὲν, τοῦ προσώπου ἰδία, περὶ
ἧς εἰρήκαμεν· ἡ δὲ κοινὴ παντελῶς καὶ ἐπιλογική, ἐν ᾗ οἱ ἐπίλογοι τάττονται.

Η γνώμη ὡσαύτως ἐπ' ἀμφοῖν ἐξετασθήσεται· ποία γνώμη τόδε τι ἔπραξεν· καὶ ποία γνώμη κατηγορεῖ ἢ ἀντιλέγει καὶ τὰ ὅμοια. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Μετὰ ταῦτα γνώμης αἴτησις ἐμπίπτει· παρὰ τοῦ κατηγόρου μὲν κινουμένη, λυομένη δὲ ὑπὸ τοῦ φεύγοντος χρώματι· οἷον ἐπὶ τοῦ ἱεροσύλου τοῦ ὑφελομένου ἰδιωτικὰ χρήματα ἐξ ἱεροῦ. ἀλλ' εἴπερ μὴ ἱεροσυλεῖν ἐβούλου, τίνος ἕνεκεν οὐ πρὸς ἰδιώτου παρελθὼν οἰκίαν ἐλῄστευσας· ὁ τοίνυν φεύγων πρὸς τὴν αἴτησιν τῆς γνώμης, κινήσει χρῶμα συγγνωμονικόν· ὡς λαθεῖν ἐλπίζων μᾶλλον ἐξ ἱεροῦ χρήματα λαμβάνων· οἱ γὰρ φύλακες ἐν ἑορταῖς ἀεὶ καὶ μέθαις ὄντες, ἀπερίοπτοι τῶν φυλαττομένων εἰσί· τὰ δὲ οἴκοι κείμενα, φυλάκων καὶ προφυλάκων ἀξιοῦται παμπόλλων· κινήσει δὲ καὶ ὁ φιλόσοφος γνώμην· εἴρηται γὰρ ὡς ἐν ταῖς αἰτήσεσι τῶν δώρων, ὁ πρῶτος λέγων κατηγόρου τάξιν ἐπέχει, ὁ δὲ ἀντιλέγων, τοῦ φεύγοντος· ὁ τοίνυν φιλόσοφος κινήσει τοιάνδε γνώμην· ἀλλ' εἴπερ μὴ καθελεῖν ἐσπούδαζες τὴν τυραννίδα, τίνος ἕνεκεν ἐμαυτοῦ περιφρονήσας ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ἐχώρουν καὶ λόγοις ἐλαύνειν τὸν τύραννον ἐπειρώμην, ὃν ὁπλιτῶν φάλαγγες τόσαι καὶ τόσαι μέχρι καὶ σήμερον ἔδρασαν οὐδὲ ἕν· ὁ δὲ ἀντιλέγων πρὸς ταῦτα κινήσει χρῶμα κατὰ διάνοιαν τοιάνδε· ἀλλ' ἤδη σαθρὰν ἐγνωκὼς εἶναι τὴν τυραννίδα πείθειν τετόλμηκας ἄνθρωπον αἱρετωτέραν ἤδη τῆς ἄκρας ἡγούμενον τὴν φυγήν· ἰστέον δὲ ὡς τινὰ μὲν τοῖς ὁρικοῖς ζητήμασι χρώματα ῥᾴδιόν ἐστιν εὑρεῖν· τινὰ δὲ ἄπορα καὶ ἄπορα χρώματα καλοῦσιν οἱ τεχνικοὶ ὡς ἐπὶ τοῦ τὸ κενοτάφιον διορύξαντος ἐπί τε τοῦ εὐνούχου τοῦ κρινομένου μοιχείας· ὅταν οὖν δυσχερὲς ᾖ χρῶμα εὑρεῖν τῷ φεύγοντι καὶ ἄπορον ᾖ πρὸς τὴν αἴτησιν τῆς γνώμης ἀποκρίνεσθαι, βιαίῳ δὲ λογισμῷ κεχρῆσθαι προσήκει· καὶ βιαιότερον προσάγειν τὸ χρῶμα κατὰ διάνοιαν· ὡς δίκαιόν ἐστι πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων ἑκάστοτε φύσιν ἀποβλέπειν· καὶ τὰ ὀνόματα σαφῶς ἐξετάζειν, ἐπεὶ τοῖσιν ὀνομοθέτης ταῦτα διώρισεν· πρόδηλον γάρ, ὡς τυμβωρύχος μὲν ἀναγορεύει τοὺς κέρδους ἕνεκα τὰς τῶν κειμένων διορύττοντας θήκας, καὶ ταύτας ἐσθῆτος ἢ χρυσίου γυμνὰς ἀποδείξαντας· ἐγὼ δὲ οὐδὲν ὁτιοῦν εἰληφὼς ἐκ τοῦ τάφου πεφώραμαι· πάλιν ὁ νομοθέτης μοιχοὺς ἀποκαλεῖ τοὺς τῶν γυναικῶν σωφροσύνην διαφθείραντας, καὶ παῖδας ἐξ ὧν ἥκιστα θέμις, ποιουμένους· οὐχὶ τοὺς σπείρειν ἀδυνατοῦντας καὶ τὴν γένεσιν ἑκατέρου διὰ δυσδαιμονίαν τὴν φύσιν ἀρνησαμένους· τίς γὰρ ἂν τῶν ἀδυνάτων ἔρως· τίς δ' ἂν ἀδικεῖν μὴ δυνάμενος, τὰς τῶν πλημμελούντων ἀγαπῴη προσηγορίας. ΣΩΠΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Γνώμην ἐνταῦθα καλεῖ τὴν τοῦ πεπραγμένου αἰτίαν· τίνος ἕνεκα καὶ διὰ τί ἔπραξε. καὶ ζητήσει αἰτίαν εὐπρόσωπον. λαμβάνεται δὲ ἡ μὲν αἰτία τῇ γνώμῃ, καὶ φόβον τινὰ συμπλέκεται· δεῖ δὲ ὡς εἰρήκαμεν καὶ παραδείγμασι χρῆσθαι· ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ ποιότητι εἰρήκαμεν, ὅτι μεταξὺ ἀγώνων ἐστὶ καὶ ἐπιλόγων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς γνώμης εὑρίσκεται· τὰς γὰρ ἐπαινουμένας τῶν πράξεων αὐτὰς καθ' ἑαυτὰς διαβαλεῖν οὐ δυνάμενοι, ἐκ τῆς αἰτίας καὶ τῆς τοῦ δράσαντος γνώμης ταύτας ποιοῦμεν λέγοντες· ποία γνώμη ταῦτα πεποίηκεν· ὥσπερ ὁ Δημοσθένης κατὰ Μειδίου ἐν τῇ ἐπιδόσει τῆς τριήρους ἐποίησε λέγων· τίνος χάριν ἐπιδέδωκεν· οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τοῦ φεύγοντος τὴν αἰτίαν τοῦ πεπραγμένου ζητήσομεν· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ κατηγόρου τίνος ἕνεκα κατηγορεῖ· ὡς Δημοσθένης ἐν τῷ κατ' Αἰσχίνου δεδήλωκεν· τίνος ἕνεκα προείλετο κατηγορεῖν· ἀναστρέψας γὰρ τὰς αἰτίας δι' ἃς ἀντισυκοφαντεῖν εἵλετο. βούλεται καταλιπεῖν μόνον αἰτίαν τὸ δίκαιον, ὅτι μιᾷ ταύτῃ μόνῃ τὴν κατηγορίαν πεποίηται· ἔστι δὲ μάλιστα τὸ μέρος τοῦτο τοῦ λόγου ἐλεγκτικώτατον, καὶ εἰς ἀπορίαν ἱκανὸν ἐμβαλεῖν τοὺς φεύγοντας. καθίστησι γὰρ εἰς ἐρώτη-

σιν

σιν καὶ ἐξέτασιν, ποίᾳ γνώμῃ ὁ ἐγκαλούμενος τὸ ἐγκαλούμενον πέπραχεν· οἷον, ποίᾳ γνώμῃ, ὁ κρινόμενος τυμβωρυχίας ἐπὶ τὸ κενοτάφιον ἦλθεν· καὶ ὁ κρινόμενος ἱεροσυλίας ἐπὶ τὸ ἱερόν· ὅρα πῶς εἰς ἄφυκτον καθίστησι τὸν λόγον· ὥστε ἀναγκάζεσθαι μὲν ὁμολογεῖν τῆς δὲ ἥττονος ἀξιοῦν τιμωρίας τυχεῖν, ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς προάγουσι κεφαλαίοις διαγωνισάμενοι καὶ δόξαντες ἁμιλλᾶσθαι πρὸς τὸν κατήγορον περὶ τοῦ ἐγκλήματος ἐν τούτῳ πάντως ἀποκλείονται τοῦ τοιούτου. ἐξετασθήσεται δὲ καὶ κατὰ τοῦ κατηγόρου ἡ γνώμη, ὅταν εὑρίσκωμεν διαβολήν τινα κατ' αὐτοῦ· τίνι γνώμῃ ἐπὶ τὴν κατηγορίαν ἀπήντησεν καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ φιλοσόφου· ὅτ' ἂν ὁ ἐνιστάμενος διαβάλλῃ λέγων, ὅτι οὐκ εὐνοίᾳ οὐδὲ τῇ χάριτι περὶ τὴν πόλιν ἐπὶ τὸ πεῖσαι τὸν τύραννον ἦλθεν· οὐδὲ καθελεῖν θέλων τὸν τύραννον· ἀλλὰ συσκιάσαι βουλόμενος, τοῦτο ἐποίησεν· ἐπειδήπερ ἐν ἀσθενείᾳ λοιπὸν ἦν τὰ τῆς τυραννίδος· καὶ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν ζητημάτων ὁμοίως διερευνήσομεν ἑκατέρωθεν τὰς γνώμας, ἔνθα ἂν ἐγχωρῇ καὶ ταῖς τοιαύταις ἐξετάσομεν μεθόδοις· ἀλλαχῶς δὲ ἐν τῷ ὅρῳ παραλαμβάνεται ἡ τῆς γνώμης ἐξέτασις· ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις μέρεσι, μερικῶς καὶ εἰς ἑτέρων κατασκευὰς εἰσάγεται· ἐνταῦθα δὲ προηγουμένως καθ' ἑαυτήν· οἰκεῖος γὰρ αὐτῆς ὁ τόπος.

Η μέντοι κοινὴ ποιότης, συμπεπλεγμένως ἐνταῦθα τῇ ποιότητι τοῦ προσώπου καὶ τῇ γνώμῃ ἐξετασθήσεται. ΣΩΠΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἐνταῦθα κοινὴν ποιότητα δηλοῖ τοὺς ἐπιλόγους· τὸ δὲ ἐνταῦθα, ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ ὅρῳ· ἤδη δὲ ἡμᾶς ὁ τεχνικὸς ἐδίδαξεν ἐν τῷ στοχασμῷ, τί ἐστιν ἡ κοινὴ ποιότης· κοινὴ γὰρ ποιότης ἐστίν, ἡ καθόλου δηλονότι παντὸς κοινοῦ προσώπου διαβολή· ὡς ἐν τῷ κοινῷ τόπῳ· κατὰ παντὸς ῥήτορος ἢ κατὰ παντὸς στρατηγοῦ, ἢ μοιχοῦ ἢ τυράννου, ἢ ὅτι ἂν ᾖ τὸ προκείμενον καὶ ἐμπίπτον· συμπλέκεται δέ φησιν ἡ κοινὴ ποιότης τῇ ποιότητι τοῦ ὑποκειμένου προσώπου· διπλῆ γάρ ἐστιν ὡς εἴπομεν ποιότης· ἡ μὲν ἰδία τοῦ κρινομένου προσώπου, ἡ δὲ καθολική· ἀλλ' ἡ μὲν κεφαλαίου χώραν ἐπέχει· ἡ δέ ἐστιν ἐπιλογική· σφόδρα δὲ ἀναγκαία ἡ διαβολὴ καὶ ἡ ἰδία ποιότης τοῦ προσώπου ἐν ὅρῳ· διὰ τὸ ἀτελὲς εἶναι ἐν αὐτῷ τὸ πεπραγμένον· λυόμεθα δὲ τὴν διαβολὴν καὶ τὸν ἔπαινον ἀπὸ τῆς ποιότητος τοῦ ὑποκειμένου προσώπου, ἢ καὶ τῆς πράξεως· οἷον τὸν ἱερόσυλον κρινόμενον διαβαλοῦμεν καὶ ἀπὸ τοῦ ἄλλου βίου. λέξομεν γάρ, ὅτι ἐξ ἀρχῆς τοιοῦτος ἦν τολμηρός· πάλιν ἐπὶ τοῦ φιλοσόφου, τὸ ἐναντίον· ὅτι κοσμίως ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀνδρείως ἐβίωσεν· ἀναγκαιότατον δὲ τὸ τῆς κοινῆς ποιότητος· πρὸς γὰρ οὕτως ἰσχυρὸν κεφάλαιον τὸ προηγησάμενον· ὁ φεύγων οὐδὲν ἕξει ἀντιθεῖναι· εἰ μὴ ἄρα τι ὑπόθεσις διδοίη· πλὴν ἔλεον καὶ τὰ συγγνωμονικὰ καὶ οἶκτον· οἷς χρήσεται συστῆσαι δυνάμενος τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ταῦτα δέ ἐστιν ἡ κοινὴ ποιότης· τουτέστιν οἱ ἐπίλογοι· οἷς καὶ τὰ τελικὰ ἐν ταῖς ἐκβάσεσι μάλιστα συνέπεται κεφάλαια. ἔστι δὲ ὡς ἐμάθομεν, τὸ νόμιμον, τὸ δίκαιον, τὸ συμφέρον, τὸ καλόν, τὸ ἔνδοξον, ἀφ' ἑκατέρου μέρους· κοινοὺς γὰρ ἔφαμεν εἶναι τοὺς ἐπιλόγους, οὓς ὅπως ἐξεταστέον, ἐν στοχασμῷ δεδηλώκαμεν· ἐνταῦθα δὲ κἀκεῖνο προσθετέον, ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἐπιλόγοις τὰ παραδείγματα πλείστην ἰσχὺν ἔχει, ὅτ' ἂν ἔχωμεν ὁμοίου γεγενημένου τινὸς τῷ νῦν ἐγκαλουμένῳ, ἢ συγγνώμης δεῖξαι τυχόντα τὸν ἐγκληθέντα, ἢ φιλανθρώπως διατεθέντας τοὺς δικάσοντας, ἢ πάλιν ἐκ τῶν ἐναντίων· ἐπὶ μικροτέρων ἐγκλημάτων μείζω τιμωρίαν εἰς πραξαμένους· ἐκ τῶν τοιούτων γὰρ συνιστάναι τοὺς ἐπιλόγους χρή· πάλιν δ' αὖ δεῖ ἐλέγχειν τὰ παραδείγματα, τῇ ἰδιότητι ἑκάστου τὸ ἴδιον ἐπισκεπτόμενοι ἐν τῇ γενικῇ κοινωνίᾳ· τὸ μὲν γὰρ ἱκανὸν συναρπάσαι, λέγω δὴ ἡ γενικὴ κοινωνία· τὸ δ' ἱκανὸν συνδιελέγξαι, τὸ δικάσαι τὴν ἑκάστου ἰδιότητα, ποῖον μὲν

τὸ προκείμενον, ποῖον δὲ ἐκεῖνο ὃ παραβάλλεται. ἔστι δὲ σαφῶς τὴν γενικὴν κοινωνίαν ἐν τῷ κατὰ Μειδίου μαθεῖν. ἐν ᾧ ὁ Δημοσθένης τὸ περὶ τοὺς Ἑρμᾶς ἔργον Ἀλκιβιάδου καὶ τὴν περικοπὴν ἀντεξετάζων, συνήρπασε τῇ γενικῇ κοινωνίᾳ· ὅτι καὶ τοῦτο περὶ θεοὺς κἀκεῖνο. πάνυ δὲ δεινῶς καὶ τὸ ἀμφισβητούμενον ὡς ὁμολογούμενον· ἄδηλον γὰρ ἦν εἰ Ἀλκιβιάδης ἐποίησε. καὶ τὸ κατ' εἶδος οὐκ ἐξετάσας· οὐδὲ γὰρ εἶπε τόκον δύλους δοῦναι καὶ αἰσθῆτα καταῤῥῆξαι καὶ χρυσοῦς διαφθεῖραι στεφάνους, ὅμοιον τοῦ κατακόψαι τοὺς Ἑρμᾶς· ἀλλὰ τῇ γενικῇ κοινωνίᾳ προσεχρήσατο εἰπών. τὸ δὲ ὅλως ἀφανίζειν ἱερὰν ἐσθῆτα. ἔσθ' ὅτε τὸ περικόπτειν τοὺς Ἑρμᾶς διαφέρει, ὅρα τοίνυν ὅτι τεχνικῶς οὐκ ἐπεξῆλθεν ἕκαστον, ἵνα φωραθῇ συναρπάζων. ὁ δὲ φεύγων τοῖς ἰδίοις τὰ κατὰ μέρος ἐπεξιὼν ἐξελέγχει ψευδόμενον. ταῦτα δὲ πάντα οὐχ ἑρίσαντες καθ' ἑαυτὰ ἐξετάζομεν· ἀλλ' ἀναμιγνύντες τῇ κοινῇ ποιότητι τοῦ προσώπου καὶ τῇ ἐξετάσει τῆς γνώμης. ὃν δὲ τρόπον χρὴ τὴν διαβολὴν τοῦ ἐλαίου ποιεῖσθαι, μεμαθήκαμεν ἐν στοχασμῷ.

Ὥσπερ δὲ στοχασμῶν εἴδη πλείονά ἐστιν, οὕτω καὶ ὅρων· καὶ ἁπλοῦς μὲν ὁ προειρημένος, οἱ δὲ ἄλλοι διπλοῖ εἰσιν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τῶν ὅρων οἱ μέν εἰσιν ἁπλοῖ, οἱ δὲ διπλοῖ. καὶ τῶν ἁπλῶν, οἱ μὲν αὐτὸ τὸ κρινόμενον ἔχουσι καὶ ζητούμενον. ὡς ὁ τοῦ ἐπανατεινομένου πλουσίου πένητι ἐχθρῷ τὰς χεῖρας. κρίνεται γὰρ ἡ ὕβρις· καὶ ζητεῖται εἰ τὸ ἐπανατείνασθαι τὰς χεῖρας ὕβρις ἐστίν. οἱ δὲ ἕτερον μὲν τὸ κρινόμενον ἔχουσιν, ἕτερον δὲ τὸ ζητούμενον. οἷον νόμος τὸν ἄπολιν ἐν Ὀλυμπίᾳ μὴ ἀγωνίζεσθαι. Ἀθηναῖον ἀθλητὴν μετὰ τὰ Μηδικὰ βουλόμενον ἀγωνίζεσθαι κωλύουσιν Ἠλεῖοι· καὶ κρίνουσιν αὐτοὺς Ἀθηναῖοι ἐπὶ τῶν Ἀμφικτυόνων ὕβρεως. κρίνεται μὲν γὰρ ἡ ὕβρις, ζητεῖται δὲ εἰ ἄπολις ὁ Ἀθηναῖος. ὅμοιον δὲ τούτῳ καὶ τὸ τοῦ εὐνούχου. κρίνεται μὲν γὰρ κἀκεῖ ὁ φόνος, ζητεῖται δὲ εἰ μοιχὸς ὁ εὐνοῦχος. εἴδη δὲ ὁ ἁπλοῦς ὅρος ἔχει· οὔτε γοῦν ἐναλλαγὴ κεφαλαίων ἐν αὐτῷ, οὔτε πλεονασμὸς, οὔτε ἔλλειψίς ἐστιν. ἅπερ ἔφαμεν ἐν ταῖς στάσεσι τὰ εἴδη ποιεῖν. τῶν δὲ διπλῶν ὅρων. ὁ μέν τις καλεῖται ἀντονομάζων, ὁ δὲ ἐμπίπτων, ὁ δὲ κατὰ σύλληψιν, ὁ δὲ κατὰ ἀμφισβήτησιν. ὃς καὶ κατὰ δύο πρόσωπα καλεῖται. οἱ δὲ δύο ὅροι. ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὡς οἱ ἔχοντες ὅροι ἄλλο μὲν τὸ κρινόμενον ἄλλο δὲ τὸ ζητούμενον, ὡς ἐφ' ὧν εἴπομεν παραδειγμάτων τοῦ εὐνούχου καὶ τοῦ Ἀθηναίου ἀθλητοῦ, ἁπλοῖ μέν εἰσι, τῷ ἔχειν ἁπλᾶ τὰ κεφάλαια· διαφέρουσι δὲ αὐτῶν, τῷ ἐναλλάττεσθαι τῶν ἀγωνιζομένων τὴν τάξιν ἐν αὐτοῖς. ἕως μὲν γοῦν τὰ κρινόμενα λέγουσι, φυλάττουσι τὴν τάξιν ὅ, τε κατήγορος καὶ ὁ φεύγων. ἐπειδ' ἂν δὲ τὸ ζητούμενον ἐξετάζωσι, τότε τὴν τάξιν ἐναλλάττουσιν, ὥσπερ ἐν τῷ ἐμπίπτοντι στοχασμῷ. ὁ μὲν κατήγορος ἀπολογούμενος γίνεται, ὁ δὲ φεύγων διώκων. οἷον ἐπὶ τοῦ εὐνούχου. ὁ μὲν κατήγορος χρήσεται τῇ προβολῇ λέγων, ὅτι φονεὺς εἶ καὶ δίκης ἄξιος εὐνοῦχον ὡς μοιχὸν ἀπεκτονὼς, ὃν ἡ φύσις μοιχεύειν οὐκ εἴα. εἶτα ὁ φεύγων τῷ ὅρῳ χρήσεται. ἀλλ' οὐκ ἐφόνευσα· τοῦτο γὰρ ἀδίκου πράγματος ὄνομα. μετὰ δὲ τοῦτο ἐναλλάττουσι τὴν τάξιν, καὶ ὁ φεύγων τὴν τοῦ κατηγόρου τάξιν ἀναλαβὼν, τοῖς ἐκείνου χρήσεται κεφαλαίοις, καὶ ἀνθορισμὸν κινήσει λέγων· ἀλλὰ μοιχὸν ἀπεκτονὼς κατὰ τὸν νόμον, ἥκιστα ὑπέχειν δίκαιος εὐθύνας ἐγώ. εἶτα ὁ πρότερον κατήγορος πρὸς τὴν ἀπολογίαν ὑπὲρ τοῦ εὐνούχου χωρῶν, τῷ ὅρῳ χρήσεται ἐκ τῶν λειπόντων ὡς πολλάκις εἴρηται συνεστηκότι. οἷον, καὶ πῶς ἄν φαίη τὸν εὐνοῦχον γενέσθαι μοιχὸν, γονῆς ἔρημον, σπέρματος ἄφορον· εἰ μὴ καὶ τὰς ἡμιόνους σπείρειν ἐντελῆ καὶ κύειν πεισόμεθα. εἶτα τὸν συλλογισμὸν ἐξ ἀντιθέσεως ἑαυτῶν· ἀλλ' ἴσον φησίν ἐστι τὸ πλησιάσαι παρὰ τὸν νόμον ἑτέρου γαμετῇ, τῷ μοιχεῦσαι. τοῦτον δὲ λύσας λογισμοῖς, τῶν λοιπῶν κεφαλαίων τῇ τάξει χρήσεται.

παρα-

παραπλησίως δὲ καὶ ὁ τὸν ἄπολιν μελετῶν διαιρήσει. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Καθάπερ ἐν στοχασμῷ μετὰ τὴν διαίρεσιν τῶν κεφαλαίων διέλαβε περὶ τῶν εἰδῶν τοῦ στοχασμοῦ, τὸν αὐτὸν τρόπον κἀνταῦθα διελὼν τὸν ὅρον, τὰ εἴδη λοιπὸν ἡμῖν παραδίδωσι τοῦ ὅρου· οὐχ ἁπλῶς δὲ τοῦτο ποιεῖ. ἀλλ' εἰδὼς ὡς διάφορον εἶδος διάφορον διαίρεσιν ἐκ μέρους ποιεῖ. ἵνα δὲ μὴ πλανηθῶμεν τῆς ἀληθοῦς διαιρέσεως, τὴν περὶ τῶν εἰδῶν ἡμῖν ἐπάγει διδασκαλίαν, ἵνα καὶ τὸ διάφορον τῆς διαιρέσεως μάθωμεν. ζητητέον δὲ, διατί μιᾶς οὔσης τῆς στάσεως, διάφορα εἴδη εὑρίσκεται. καὶ λέγομεν, ὅτι ἡ διάφορος τῶν κεφαλαίων ἐργασία τοῦτο ποιεῖ· ποιεῖ δὲ διάφορον ἐργασίαν ἡ ὕλη. ἥτις διάφορα καὶ τὰ εἴδη ἐργάζεται.

Καὶ πρῶτός γε ἐστὶν ὁ ἀντονομάζων καλούμενος, ὅτ' ἂν ὄνομα ὀνόματι ὁ φεύγων ἀντιθῇ. οἷον ὑφείλετό τις ἐξ ἱεροῦ ἰδιωτικὰ χρήματα. νόμου ὄντος τὸν μὲν ἱερόσυλον τεθνάναι. τὸν δὲ κλέπτην διπλᾶ διδόναι, ὡς ἱερόσυλος ὑπάγεται. ὁ δὲ, ὡς κλέπτης λέγων διπλᾶ καταθέσθαι ἀξιοῖ. τοῦτον ὁμοίως τοῖς διπλοῖς στοχασμοῖς διαιρήσεις διπλοῖς τοῖς κεφαλαίοις, ἀντιτιθεὶς κεφάλαιον κεφαλαίῳ. οἷον ἱερόσυλος εἶ, ἀλλ' οὐ κλέπτης· κλέπτης μὲν γὰρ τόδε τί ἐστιν, ἱερόσυλος δὲ τόδε. καὶ τοῖς ἑξῆς ὁμοίως. καὶ ὁ φεύγων δὲ παραπλησίως ἀναστρέψας χρήσεται τῷ λόγῳ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Καθόλου οἱ μὲν ἁπλοῖ τῶν διπλῶν διαφέρουσι, τῷ τοὺς διπλοῦς ὡς ἔφαμεν διπλᾶ ἔχειν τὰ κεφάλαια, τοὺς δὲ ἁπλοῦς οὐκ ἔτι. ἰδίως δὲ ὁ ἀντονομάζων διαφέρει τῶν ἁπλῶν, τῷ ἐν μὲν τοῖς ἁπλοῖς ἄρνησιν μόνον εἶναι τοῦ ἐπιφερομένου, ἐνταῦθα δὲ ἄρνησιν τοῦ ἐπιφερομένου, ἀντεισαγωγὴν δὲ ἐλάττονος ἀδικήματος. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τῆς τοῦ ἀντονομάζοντος τετύχηκε προσηγορίας, τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ὅρου. διότι ἑκάτερος τῶν ἀντιδίκων ἐκβάλλων τὸ ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου εἰσαγόμενον ἕτερόν τι ὄνομα τῷ ἀδικήματι ἐπάγει. ὁ μὲν κλοπήν. ὁ δὲ ἱεροσυλίαν. ἐν ὅσῳ μὲν οὖν τὸ λεῖπον ἐξετάζεται, κατὰ φύσιν προβαίνει τῶν ὁρικῶν κεφαλαίων ἡ διαίρεσις τοῦ τε κατηγόρου καὶ τοῦ φεύγοντος τοῖς οἰκείοις κεχρημένων, ὡς ἔφαμεν ἐν τῇ διαιρέσει. ἐπειδὰν δὲ εἰς τὸ πεπραγμένον μεταβῶσιν, ἐναλλάττουσι καὶ τὰ κεφάλαια. καὶ τῷ μὲν ἀνθορισμῷ καὶ συλλογισμῷ ὁ φεύγων κέχρηται, τῷ δὲ ὅρῳ ὁ κατήγορος. ΣΩΠΑΤΡΟΥ, ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ὁ ἀντονομάζων ἐστὶν, ὅταν ἐπὶ μιᾷ πράξει δύο ὀνόματα εὑρίσκεται ζητούμενα, τὸ μὲν τοῦ κατηγόρου ὁριζόμενον καὶ ἀνελεῖν ἐπιχειροῦντος, ἕτερον δὲ ἀντεισφέροντος οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ μικρότερον ἔγκλημα. καὶ συντόμως εἰπεῖν· ὅταν τῇ μὲν προσηγορίᾳ τοῦ ἐγκλήματος ἣν ὁ κατήγορος τίθεται, ὁ φεύγων μὴ συνδέχῃ, ἀπαρνούμενος δὲ τοῦτο, ἕτερον ἔγκλημα προβάλληται, ᾧ ὑπεύθυνον ἑαυτὸν λέγει, οἷον ὡς ἐφ' οὗ παρέθετο ὁ τεχνικός. ὅρα γὰρ ἐνταῦθα πῶς τὸ μὲν τῆς ἱεροσυλίας ἔγκλημα καὶ τὴν ἀπὸ τούτου φεύγει προσηγορίαν. τῷ δὲ τῆς κλοπῆς ὑπεύθυνον ἑαυτὸν καθίστησιν. ὀνομάζοντος γὰρ τοῦ κατηγόρου ἱεροσυλίαν τὸ γεγονὸς, ὁ φεύγων ἀντονομάζει οὐχ ἱεροσυλίαν εἶναι φάσκων, ἀλλὰ κλοπήν. πολὺ δὲ διαλλάττει τοῦ ἑνὸς ὀνόματος τὴν πᾶσαν εἶναι ζήτησιν. ἢ δυοῖν ὄντοιν τὸ μὲν ἕτερον ἀναιρεῖν, τῷ δὲ ἑτέρῳ ὑπεύθυνον ἑαυτὸν καθεστάναι. Τοῦτον ὁμοίως τοῖς διπλοῖς στοχασμοῖς διαιρήσεις. Δεῖ φησὶν ἐπὶ τῶν τοιούτων διπλῇ τῇ διαιρέσει χρῆσθαι ὥσπερ ἐπὶ τῶν διπλῶν στοχασμῶν ταῖς αὐταῖς μεθόδοις κατὰ παράθεσιν καὶ ἀντεξέτασιν κεφάλαιον κεφαλαίῳ ἀντιτιθέντας. διπλοῦν δὲ καλεῖ στοχασμὸν, τὸν ἀντεγκληματικόν. προστάττομεν οὖν ἄρα τὴν ἀπολογίαν εὐθὺς, ἀντιτάττοντες εἰ ἦν κατηγορίαν. οὐχ ὁρίζοντες τοῦτο κἀκεῖνο. τοιοῦτο γὰρ ἐπ' ἐκείνῳ τῷ στοχασμῷ τὸ παράγγελμα οὐδαμῶς. οὐ γὰρ ἀλλήλοις ἀντεγκαλοῦντες, ἐνταῦθα ὑφήκεται. πῶς οὖν εἴποι τις ἐνταῦθα διαιρήσομεν; αὐτὸς ἡμῖν τὸν τύπον ἐ-

δήλωσιν εἰπών, ἀντιτιθεὶς κεφαλαίῳ, οὐ κατὰ ἀντέγκλημα, οὐδὲ διὰ πάντων τῶν κεφαλαίων ἐφεξῆς τὸ ἓν διεξιών· εἶτα δὲ ἕτερον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ κατασκευάζων. ὕπτιος γὰρ ὁ λόγος οὕτως ἔσται. ἀλλ' ἅμα τὰ δύο μὲν εὑρεθήσονται ὅροι, δύο δὲ ἀνθορισμοὶ ἀνὰ μέρος, καὶ τοῦ φεύγοντος καὶ τοῦ διώκοντος ὁριζομένου, ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου παραδείγματός ἐστι μαθεῖν. πρῶτον μὲν γὰρ ὅπερ ὁ κατήγορος ἀποδεῖξαι καὶ κατασκευάσαι βούλεται, τοῦτο διὰ τῆς προβολῆς ἐκθήσεται λέγων, ὅτι ἱεροσυλία ἐστὶ τὸ πραχθέν. ἔπειτα ὁ φεύγων ὁριεῖται ἐν τῇ προβολῇ λεχθέντα λύων καὶ ἐκβάλλων καὶ ὁριζόμενος ἐκ τῶν ἐναντίων τῷ κατηγόρῳ πρὸς τὸ ἑαυτῷ χρήσιμον, ἕτερον ἱεροσυλίαν καὶ ἕτερον κλοπὴν εἶναι δεικνύς. ἐκ τούτων συνάγων οὐχ ἱερόσυλον αὐτὸν, ἀλλὰ κλέπτην εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ κατήγορος τὸν αὐτὸν ἀνθοριεῖται τρόπον, ἑκατέρους ἀναστρέπων τοὺς ὑπὸ τοῦ φεύγοντος τεθέντας ὅρους. καὶ ἀνθοριζόμενος ἐκ τῶν ἐναντίων τῷ φεύγοντι πρὸς τὸ ἑαυτοῦ καὶ τούτους χρήσιμον, ἕτερον ἱεροσυλίαν, ἕτερον κλοπὴν εἶναι λέγων, συνάγων δὲ τοῦτον οὐ κλέπτην, ἀλλ' ἱερόσυλον εἶναι. ὃν δὲ τρόπον ὁριστέον ἑκατέρῳ, ἐν τοῖς προαπιοῦσι δεδήλωται. ὅτι τῷ μὲν κατηγόρῳ ἀπὸ τῆς κοινότητος, ἣν ὁ φεύγων προβάλλεται πρὸς τὸ ἔγκλημα. τῷ δὲ φεύγοντι ἀπὸ τῆς ἰδιότητος ἑκατέρου, ὅτε αὐτὸς καὶ οὗ ὁ κατήγορός φησι. καὶ πρῶτον ἴδωμεν τὴν τοῦ κατηγόρου προβολήν. τίς οὖν αὕτη, ἱερόσυλος εἶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἐλθὼν καὶ διορύξας ἢ τὰς θύρας διαρρήξας καὶ εἰσελθὼν εἴσω καὶ ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἔνδοθεν ὑφελόμενος. πρὸς ἃ ὁ φεύγων ὁριεῖται κλέπτην αὐτὸν εἶναι λέγων οὐχ ἱερόσυλον. κλέπτης μὲν γάρ ἐστιν, οὐχ ὁ ἐξ οἰκίας ὑφελόμενος μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ πανταχόθεν ἰδιωτικὰ ὑφαιρούμενος χρήματα καὶ μηδὲν ἱεροῖς προσήκοντα. ἱερόσυλος δὲ, ὁ τῷ ἀγάλματι προσελθὼν, ὁ τῶν ἀναθημάτων ἁψάμενος, καὶ ταῦτα ὑφελόμενος. ἐγὼ δὲ ἱερὸν μὲν ἔλαβον οὐδέν. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ κατήγορος ὁμολογεῖ. οὐ γὰρ ἦν προσήκοντα τῷ θεῷ. ἰδιωτικὰ δὲ, ὧν ἄλλος τις ἰδιώτης κύριος ἦν. οὐκοῦν κλέπτης εἰμὶ οὐχ ἱερόσυλος. πάλιν δὲ ὁ κατήγορος ἀνθοριεῖται ἀπὸ τῆς προβολῆς καὶ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. τὸν γὰρ ἐλθόντα ἐπὶ τὸ ἱερὸν ὁριζόμενος ἱερόσυλον, τὸν εἴσω παρελθόντα, τὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ λαβόντα. κλέπτην δὲ τὸν ἐξ οἰκίας, τὸν ἐπὶ τὴν τοῦ δεῖνος ἐλθόντα οἰκίαν. οὗτος δὲ οὐκ ἐξ οἰκίας, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἔλαβεν. οὐκοῦν ἱερόσυλός ἐστιν ἀλλ' οὐ κλέπτης. ἐν τοῖς τοιούτοις γὰρ διπλοῖς χρηστέον τοῖς κεφαλαίοις. οὐ γὰρ ἐξαρκεῖ τῶν ἀγωνιζομένων ἑκατέρῳ τὸ ὑφ' ἑαυτοῦ μόνον εἰσαγόμενον ὄνομα κατασκευάσαι, οὐδ' αὖ τοὐναντίον ἐκβαλεῖν, λέγω δὴ τὸ ὑπὸ τοῦ ἐναντίου τιθέμενον, ἀλλ' ἀμφότερα ποιεῖν ἀνάγκη. τοῦτο μὲν κατασκευάζειν, ἐκεῖνο δὲ ἀναιρεῖν. ὥστε ἐφ' ἑκατέρῳ τῶν ὀνομάτων, ὅρον ἀποδώσει ἑκάτερος, μὴ δὲ τόδε ἀλλὰ τόδε εἶναι τὸ πεπραγμένον ἀγωνιζόμενος. ζητητέον δὲ εἰ ἐμπίπτει ἐν τῷ ἀντονομάζοντι συλλογισμός. φασὶ γάρ τινες, ὅτι εἰ καὶ ὑπὸ τοῦ κατηγόρου καὶ τοῦ φεύγοντος κατασκευαζόμενον ὁ συλλογισμὸς εἰς ἓν ἄγειν σπουδάζει, καὶ μηδὲν ἀλλήλων διαφέροντα δείκνυσιν. οὐκ ἄρα ἔχει χώραν ἐνταῦθα τὸ κεφάλαιον. κατασκευάζοντος γὰρ τοῦ μὲν κατηγόρου ὅτι ἱεροσυλία τὸ πραχθέν. τοῦ δὲ φεύγοντος, ὅτι κλοπή. οὐ δυνησόμεθα εἰς ἓν ἀγαγεῖν. οὐδέ γε πάλιν εὕρομεν ἀδιάφορον εἶναι. εἴτε κλέπτης εἴτε ἱερόσυλος, ἄτοπος γὰρ ἡ τοιαύτη κατασκευή. ἀλλὰ φαμὲν. ὅτι μάταιος ὁ τοιοῦτος λόγος. ὁ γὰρ συλλογισμὸς, οὐχ ἁπλῶς δὲ ὑπὸ τοῦ κατηγόρου κατασκευαζόμενον τῷ ὑπὸ τοῦ φεύγοντος κατασκευαζομένῳ εἰς τὸ αὐτὸν ἄγειν βούλεται. ἀλλὰ τὸ ἐν τοῖς ὅροις διῃρεῖσθαι δοκοῦν ἀτελὲς τῇ ἰδιότητι, εἰς ταὐτὸν ἄγει τῇ κοινότητι. λάβωμεν οὖν ἁπλοῦν ὅρον. καὶ ἔστω παράδειγμα ὁ τὸ κενοτάφιον ὀρύσσων καὶ τυμβωρυχίας κρινόμενος. ἐνταῦθα γὰρ τοῦ κατηγόρου τυμβωρυχίαν ἀποδεῖξαι σπουδάζοντος, τοῦ δὲ φεύγοντος τοὐναντίον, οὐκ εἰς ταὐτὸν ἀμφότερα ὁ συλλογισμὸς ἄξαι πειράσεται. οὐδὲ ἀδιάφορον ἁπλῶς εἶναι

φησι

φησι εἴτε τυμβωρύχος ἐστὶν ὁ κρινόμενος εἴτε οὔ. ἠλίθιον γάρ. ἀλλὰ τίς ὁ συλλογισμός. ἐνταῦθα τὸ ἐν τῷ ὅρῳ διεστάναι δοκοῦν, συνάγειν πειράσεται. ὁριζομένου γὰρ τοῦ φεύγοντος ἀπὸ τῶν παρειμένων ὅτι τυμβωρύχον ἐστὶ, τὸ σώματος ἅψασθαι, τὸ ἀφελέσθαι τι τῶν ἐνταφίων. τοῦ δὲ κατηγόρου ἀπὸ τῶν πεπραγμένων ὁριζομένου. ὅτι καὶ τὸ μνῆμα μόνον ἀνοίγειν τυμβωρυχεῖν ἐστὶ, καὶ τὸ τάφῳ προσαγαγεῖν χεῖρας. ὁ συλλογισμὸς διὰ τῆς κοινότητος εἰς ἓν ἄξει ἀμφότερα. ὅτι εἴτε ἕτερον εἴτε τὸν τρόπον τυμβωρυχεῖν τις ἐπιχειρήσειεν, οὐδὲν διενήνοχεν. οὕτω τοίνυν καὶ ἐν τῷ ἀντονομάζοντι ὁ συλλογισμὸς εὑρεθήσεται οὐχ εἷς ὥσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς, ἀλλὰ διπλοῦς. διπλασιασθέντων γὰρ τῶν ὅρων καὶ αὐτὸς διπλασιασθήσεται. ἐκ παντὸς γὰρ τρόπου χρὴ καὶ τὸν φεύγοντα ὁμοίως τῷ κατηγόρῳ χρήσασθαι τῷ συλλογισμῷ καὶ ταῖς αὐταῖς μεθόδοις, λύσαντα τὸν τοῦ κατηγόρου συλλογισμὸν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἁπλοῦ εἴπομεν, οὕτως ἐπάγειν καὶ τὸν παρ' ἑαυτοῦ συλλογισμὸν ἐκ τοῦ διαφόρου τὸ ἔγκλημα ᾧ ἑαυτὸν ὑπεύθυνον εἶναί φησι συνιστάντα. οὐ γὰρ ἀρκέσει μόνον ἐκβαλεῖν τὸν τοῦ κατηγόρου, ᾧ ἐκεῖνος ἔφη πεποιηκέναι τῷ ἐγκλήματι, ἀλλὰ καὶ τῷ ἰδίῳ ὑπεύθυνον ἑαυτὸν εἶναι. λέγει τὴν ἀπὸ τοῦ συλλογισμοῦ περιάπτων ἰσχύν. οἷον, τοῦ κατηγόρου συλλογιζομένου καὶ λέγοντος, ταὐτὸν εἶναι τὸ ἐξ ἱεροῦ ὑφελέσθαι χρήματα τῷ ἀνάθημα λαβεῖν. πρῶτον μὲν τοῦτον τὸν συλλογισμὸν ὁ φεύγων λύσει ταῖς ἰδιότησι καὶ ταῖς ἀλλήλων διαφοραῖς. ὅτι πολὺ κεχώρισται τὰ ἱερὰ τῶν ἰδιωτικῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ὅμοιον ἢ ἴσον. εἶτα ἐπάξει τῶν ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου ἐγκλήματος, ᾧ ἐνέχεσθαι αὐτόν φησι, ὅτι οὐδὲν διαφέρει, πρὸς τὸ κλοπὴν εἶναι. εἴτε ἐξ οἰκίας. εἴτε ποθὲν δὴ ληφθείη ἰδιωτικὰ χρήματα. πανταχοῦ γὰρ τὴν αὐτὴν ὑπόληψιν καὶ ἰσχὺν ἔχει. καὶ εἰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τις ἔλαβεν ἰδιωτικά ἐστιν. ὅπερ οὖν εἶπον. ἀπὸ τῆς ἰδιότητος τοῦ πεπραγμένου μάχεται πρὸς τὸν τοῦ κατηγόρου συλλογισμὸν ὁ φεύγων, καὶ διπλοῦ τοίνυν ὄντος τοῦ ἀντονομάζοντος, διπλοῦς ἐστι καὶ ὁ συλλογισμὸς, καὶ ἡ γνώμη τοῦ νομοθέτου. καὶ ταύτῃ πρὸς τὸ ἑαυτοῦ χρήσιμον ἑκατέρου τοὺς νόμους ἐξηγουμένου. ὁ μὲν γὰρ κατήγορος τὴν κοινότητα ἐπισκέψεται. καὶ ἀπὸ ταύτης ποιήσεται ἐξέτασιν καὶ τὴν τῶν νόμων ἐξήγησιν. ἐν οἷς εὑρίσκει κοινὸν ἐπ' ἀμφοῖν τι κείμενον καὶ ὡρισμένον. ὁ δὲ φεύγων ἐκ τῆς ἰδιότητος, εἴ τι περὶ ἑκατέρου ὁ νόμος ἰδίᾳ τι διορίσας εἴη. δῆλον γὰρ ὅτι ἃ μὲν βλάπτει λύειν πειράσεται. ὥσπερ ἐκ τῶν ἐναντίων τοῖς συναγωνιζομένοις χρήσεται. καὶ τούτοις ἐναγωνιεῖται. τὰ δὲ λοιπὰ πάντα κεφάλαια τὸ πρός τι καὶ ἡ πηλικότης, οὐκ ἔτι διπλᾶ ἐμπεσεῖται. ζητητέον δὲ τίς ἡ αἰτία. λέγομεν. ὅτι ἐπειδὴ τὸ μὲν πρᾶγμα ἕν ἐστι, τὰ δὲ ὀνόματα πλείω, τουτέστι δύο, τὰ μὲν προειρημένα κεφάλαια εἰκότως διπλᾶ εὑρίσκεται, ὥσπερ περὶ τὰ ὀνόματα στρεφόμενα. τὰ δὲ ἑξῆς ὡς τοῦ πεπραγμένου ἐφαπτόμενα, ἁπλᾶ ἐμπεσεῖται. αὐτίκα ἐν τῇ πηλικότητι αὔξοντος ἐκ τῶν παρακολουθούντων τόπων τοῦ κατηγόρου τὸ πραχθὲν καὶ μέγα δεικνύντος, οὐκ αὐξήσει καὶ ὁ φεύγων, κατ' αὐτὸν γὰρ ἔσται τὸ γινόμενον, ἀλλὰ τοὐναντίον μειώσει. μικρὸν εἶναι λέγων καὶ οὐ τηλικοῦτον τὸ πεπραγμένον, ὁποῖον αὐτὸ ὁ διώκων ἀποφαίνεται. χρὴ οὖν τοῦτο καθόλου εἰδέναι. ὅτι ὡς ἐν τοῖς ἁπλοῖς τοῖς κεφαλαίοις χρηστέον κεφάλαιον κεφαλαίῳ ἀντιτιθέντας, οὕτω καὶ ἐν τοῖς διπλοῖς ὅροις διπλοῖς χρηστέον τοῖς κεφαλαίοις, πλὴν τοῦ πρός τι καὶ τῆς πηλικότητος. οὐ γὰρ δυνατὸν ἐνθάδε τούτων διπλῇ τῇ διαιρέσει χρήσασθαι. ἀλλ' ὁ μὲν, ἁπλῶς αὔξει, ὁ δὲ μειώσει τὸ πραχθέν.

» Δεύτερος δὲ ὁ κατὰ σύλληψιν ὀνομαζόμενος. ὃ γίνεται ὅταν τοῦ φεύγοντος ἀντονο-
» μάζοντος, ὁ διώκων καὶ τούτῳ κἀκείνῳ ὑπεύθυνον αὐτὸν εἶναι λέγῃ τῷ ὀνόματι. πά-
» νυ δὲ οὕτως ἔοικε τῷ ἀντονομάζοντι. ὅπῃ δὲ διαφέρει, θέντες τὸ παράδειγμα ὡς δεῖ λέ-
» ξομεν. πρεσβεύων τις παρέθετο τῷ στρατηγῷ τὴν θυγατέρα. ἐβιάσατο αὐτὴν ἐκεῖ

νος, καὶ δημοσίων ἀδικημάτων ὁ πατὴρ αὐτὸν ἐπανελθὼν κρίνει. ὁ δὲ, τὰς μυρίας κατατίθεσθαι ἀξιοῖ. τοῦτο γὰρ ὥριστο κατὰ τοῦ βιασαμένου. ἐνταῦθα λέγοντος τοῦ φεύγοντος ὅτι βίαιός εἰμι ἀλλ' οὐ δημοσίᾳ ἠδικηκώς, ἀμφοτέροις ὑπεύθυνον εἶναί φησιν ὁ διώκων, καὶ τῇ βίᾳ καὶ τῷ δημοσίῳ ἀδικήματι. ἂν γὰρ φάσκῃ αὐτὸν μὴ βεβιάσθαι, δηλαδὴ ἀφίησι καὶ τοῦ δημοσίου ἀδικήματος. εἰ γὰρ μὴ εἴη βία, δηλαδὴ οὐδὲ δημόσιον ἀδίκημα. δεῖ τοίνυν συμπλέκεσθαι ἑκάτερα. ἄλλως γὰρ οὐ δύναται δημοσίων ἀδικημάτων κατηγορεῖν, εἰ τῆς βίας αὐτὸν ἀνίῃ. τοιοῦτον καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Μειδίου πεποίηκε. φάσκοντος γὰρ τοῦ Μειδίου ὕβριν εἶναι καὶ ἰδιωτικὸν, ἀλλ' οὐ δημόσιον ἀδίκημα τὸ περὶ τὴν ἑορτὴν, συνάγει ἑκάτερα καὶ τὸ τῆς ὕβρεως καὶ τὸ περὶ τὴν ἑορτὴν ἀδικεῖν. ἵνα μὴ τὸ τῆς ὕβρεως ἀφεὶς, ἀπολύσῃ καὶ τὸ περὶ τὴν ἑορτὴν ἀδικεῖν. μὴ γὰρ προϋφεστώσης τῆς ὕβρεως, οὐδὲ τὸ περὶ τὴν ἑορτὴν ἀδικεῖν συνίσταται. ἐν δὲ τῷ ἀντονομάζοντι ἀναιρεῖ τὸ ἕτερον. οἷον οὐκ εἰμὶ κλέπτης, ἀλλ' ἱερόσυλος. καὶ ἡ διαφορὰ ὅτι ἐκεῖ μὲν ἀκολουθεῖ φύσει τὸ πρᾶγμα τῷ ἐγκλήματι. οἷον τῷ ἱεροσύλῳ τὸ κλέπτην εἶναι ἀναγκαῖον. ὁ γὰρ ἱερόσυλος, κλέπτης ἱερῶν ἐστι δήπου χρημάτων. τῷ μέντοι δημοσίᾳ ἠδικηκότι, οὐχ ἕπεται τὸ βίαιον εἶναι. ἔστι γὰρ καὶ ἄλλως ἀδικῆσαι δημοσίᾳ. διόπερ ἐνταῦθα μὲν ὁ διώκων ἀμφότερα συλλαμβάνων ἐρεῖ, ἐκεῖ δὲ τὸ ἕτερον χωρίζει. τοίνυν οὖν πλέον ἔχει κεφάλαιον, οὗτος ἐν τῇ διαιρέσει τοῦ ἀντονομάζοντος, καὶ διαφέρουσα δηλαδὴ καὶ ἡ διαίρεσις γίνεται διὰ τοῦτο πρὸς τὸν ἀντονομάζοντα.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Ἕτερος τῶν διπλῶν ὅρων ἐστὶν ὁ κατὰ σύλληψιν. ὃς ὠνόμασται μὲν ἀπὸ τοῦ τὸν κατήγορον ἐν αὐτῷ ἄμφω τὰ ἐγκλήματα συλλαμβάνειν τό, τε ὑπ' αὐτοῦ ἐπαγόμενον τῷ φεύγοντι, καὶ ὅπερ ὁ φεύγων ἀντιπροβάλλεται. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐν τῷ ἀντονομάζοντι ἐκβάλλει μὲν τὸ ὑπὸ τοῦ φεύγοντος ὁμολογούμενον ὡς μικρὸν τὴν κλοπὴν, μεῖζον δὲ τὸ κατ' αὐτοῦ πειρᾶται κατασκευάζειν τὴν ἱεροσυλίαν. κοινωνεῖ δὲ τῷ ἀντονομάζοντι, τῷ τε διπλοῦν καὶ δύο περιέχειν ἐγκλήματα. διαφέρει δὲ αὐτοῦ ὅτι ἐν μὲν τῷ ἀντονομάζοντι ἕπεται τῷ ὑπὸ τοῦ κατηγόρου ἐγκαλουμένῳ, τὸ ὑπὸ τοῦ φεύγοντος ὁμολογούμενον. ὥσπερ τὰ γένη τοῖς εἴδεσιν. ἕπεται γὰρ καὶ ἡ κλοπὴ τῇ ἱεροσυλίᾳ. οὐκ ἀναστρέφει δὲ, εἴ τις μὲν γὰρ ἱερόσυλος, οὗτος καὶ κλέπτης. οὐ πᾶς δὲ κλέπτης ἱερόσυλος. ὥσπερ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἕπεται τὸ ζῷον. οὐκ ἔτι δὲ εἰ ζῷον καὶ ἄνθρωπος. ἐν δὲ τῷ κατὰ σύλληψιν τὸ ἀνάπαλιν συμβαίνει. ἐὰν γὰρ τῶν ἐν τῷ ζητήματι δύο ἐγκλημάτων μηδέτερον μηδετέρῳ ἀκολουθῇ, ἀλλὰ διεστῶτα ᾖ ἀπ' ἀλλήλων, τότε γίνεται τὸ κατὰ σύλληψιν εἶδος τοῦ ὅρου. ὥσπερ καὶ ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Μειδίου ποιεῖ. διεστώτων γὰρ πολὺ τῆς τε εἰς αὐτὸν ὕβρεως καὶ τῆς περὶ τὸν θεὸν ἀσεβείας, αὐτὸς ἐν τῇ κατηγορίᾳ συλλαμβάνει ἄμφω καί φησι τὸν Μειδίαν αὐτόν τε ἠδικηκέναι τὰ μέγιστα, καὶ περὶ τὸν θεὸν ἠσεβηκέναι. τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ κατὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ βιασαμένου τὴν τοῦ πρεσβύτου θυγατέρα καὶ κρινομένου δημοσίων ἀδικημάτων. καὶ γὰρ ἐνταῦθα ὁ πρεσβύτης ἑαυτόν τε ἠδικῆσθαί φησι καὶ τὴν πόλιν σύμπασαν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Εἰκότως τοῦτον τῇ τάξει δεύτερον τέθεικεν, ἐπειδὴ καὶ ἔοικε τῷ ἀντονομάζοντι. καὶ ἐν τούτῳ γὰρ ἀντονομάζει ὁ κρινόμενος. καὶ πολλή τις ἐστὶν ἡ κοινωνία. ἓν γάρ ἐστι τὸ πεπραγμένον, καὶ δύο τὰ ζητούμενα ὀνόματα, καὶ ἓν τὸ κρινόμενον πρόσωπον. ζητητέον οὖν εἰ καὶ ἐν τούτῳ ἀντονομάζει ὁ φεύγων. καθάπερ ἐν τῷ ἀντονομάζοντι, τί διαφέρει τοῦ ἀντονομάζοντος ὁ κατὰ σύλληψιν. λέγομεν ὅτι μετὰ τὸ ὀνομάσαι τὸν φεύγοντα, καὶ τὴν βίαν ὁμολογῆσαι. τὸ δὲ δημόσιον ἀρνήσασθαι. ὡς ἐπὶ τοῦ παραδείγματος τῆς βιασθείσης κόρης. ἔνθα δημοσίων ὁ βιασάμενος φεύγει. μετὰ τὸ ὁμολογῆσαι οὖν τὸν φεύγοντα τὴν βίαν, ἀρνήσασθαι δὲ τὸ δημόσιον, ἄμφω συλλαβὼν ὁ κατήγορος, ἀμφοτέροις αὐτὸν ὑποδείκνυσιν ὑπεύθυνον. ὅπερ οὐ ποιεῖ ὁ ἀντονομάζων. ἀλλὰ τῷ ἑτέρῳ συνιστάμενος ὁ κατήγορος ἀναιρεῖ τὸ ἕτερον ἐν τῷ ἀντονομάζοντι. περιττὸν οὖν ἔχει

τὸ

τὸ συλληπτικὸν κεφάλαιον ὁ κατήγορος ἐν τῷ κατὰ σύλληψιν, λέγων ἀμφοτέροις ἔνοχον. ἐὰν γὰρ ἀπολύσῃ αὐτὸν τοῦ ἀντονομαζομένου ἐνταῦθα, καὶ τοῦ κατηγορουμένου ἀπολύσει. ἐν δὲ τῷ ἀντονομάζοντι μόνον ἐν τῷ ἀντονομάζειν μένουσιν ἀμφότεροι. τοῦ μὲν φεύγοντος ἀντονομάζοντος, οὐ μέντοι συλλαμβάνοντος τοῦ κατηγόρου. τότε δὲ ἀπολῦσαι ἀντονομάζων ἐστὶν, ὅτ' ἂν ὁμογενῆ τυγχάνῃ τὰ κρινόμενα πράγματα, καὶ τὸ μεῖζον ὑποτάγῃ τὸ ἔλαττον. οἷον εἰπεῖν ἱεροσυλίαν τὴν κλοπήν. καὶ αὕτη γὰρ ἡ κλοπή ἐστιν ἱερῶν χρημάτων. καὶ οὐ δύναται ἔτι συλλαβεῖν τὸν κατήγορον καὶ εἰπεῖν ἀμφοτέροις αὐτὸν ὑπεύθυνον. τῷ γὰρ εἰπεῖν ἱερόσυλον, καὶ κλοπὴν περιέλαβεν. εἰ δὲ λέγοι τις τί γὰρ κωλύει καὶ ἐν τῷ κατὰ σύλληψιν τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ἀντονομάζοντι μεταδοῦναι. καὶ ἐκβαλεῖν μὲν τὸ παρὰ τοῦ φεύγοντος εἰσφερόμενον. τῷ δὲ οἰκείῳ μόνῳ δείκνυσθαι ὑπεύθυνον, ἐροῦμεν ὅτι σαφὴς καὶ ἡ αἰτία. τῆς γὰρ βίας μὴ οὔσης, καὶ τὸ δημόσιον ἀδίκημα συναναιρεῖται. εἰ γὰρ τοῦτο ἀνέλοιμεν, πῶς ἂν ἔτι δημοσίᾳ κρίνειν δυνάμεθα. ὥστε ἀναγκαίως συμπλέκομεν, καὶ ἀμφοτέροις ὑπεύθυνον εἶναι τὸν φεύγοντα ἰσχυριζόμενοι. εἰ γὰρ θάτερον ὑφέλοιμεν, οὐδὲ τὸ ἕτερον καθ' ἑαυτὸ συστήσεται. διὰ τοῦτο καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Μειδίου. τὸ μὲν ἰδιωτικὸν αὐτοῦ δεχόμενον τὸ δὲ δημόσιον ἀναιροῦντος, συνιδὼν ὅτι ἐὰν τὴν ὕβριν ἐκβάλοι καὶ τὸ δημόσιον, συνοιχήσεται. μὴ γὰρ προϋφεστῶτος τοῦ ὑβρίσθαι τὸν χορηγὸν ἐφ' ᾧ καὶ δημοσίᾳ κρίνεται, πῶς ἂν ἔτι δύναιτο κρίνεσθαι, συλλαβὼν ἀμφότερα ἐπιφέρει τὴν ὕβριν καὶ τὸ δημόσιον ἐκ ταύτης κατασκευάζων. δεινὸς δὲ οὔτε ὕβριν τὸ ἀδίκημα λέγει, καθῄρει γὰρ καὶ ἔβλαπτε τὴν ὑπόθεσιν, οὔτε ἀσέβημα, ὑπερέβαλε γὰρ ἡ τοῦ τοιούτου ἐγκλήματος φύσις τὸ πραχθέν. διαφέρει οὖν τοῦ ἀντονομάζοντος ὁ κατὰ σύλληψιν. ὅτι ἐκεῖ μὲν ὁ φεύγων ἀντεισάγει τὸ ἔγκλημα, ὁ δὲ ἀναιρεῖ. ἐν δὲ τῷ κατὰ σύλληψιν. ὁ μὲν φεύγων, ἀντονομάζει, ὁ δὲ κατήγορος συλλαμβάνει καὶ τὸ ἑαυτοῦ καὶ τὸ ἐκείνου. καὶ πάλιν ἐν τῷ ἀντονομάζοντι ἀκολουθεῖ τὸ πρᾶγμα τῷ ἐγκλήματι καὶ ἡ κλοπὴ τῇ ἱεροσυλίᾳ. ἐν δὲ τῷ κατὰ σύλληψιν οὐκ ἔτι. οὐ γὰρ ὁ δημοσίᾳ ἀδικῶν ἤδη καὶ βίαιος. οὐ γὰρ πάντως ὁ δημόσιον ἀδικῶν, ἤδη καὶ ἴδιον ἠδίκησε. κεχώρισται γὰρ τῇ φύσει. ζητητέον πῶς δύναται ὁ κατὰ σύλληψιν καὶ ὁ ἀντονομάζων ὅρος εἶναι. εἰ γὰρ ὅρος ὁμολογεῖται ζήτησις ἀτελοῦς εἶναι πράγματος, πῶς τὰ τοιαῦτα δύναται ζητήματα ὅρος εἶναι, ἐν οἷς οὐδὲ λείπει πρὸς τὸ πλήρωμα τοῦ πράγματος. ὁλόκληρον γὰρ ἐν τούτοις τὸ πεπραγμένον. οἷον ἡ βία καὶ ὕβρις ἡ κλοπή. ἀλλὰ λέγομεν ὅτι οὐχ ὡς ἐπὶ τέλους πρὸς τὸ πλήρωμα τὴν ἰσότητα ζητοῦμεν. ἀλλ' ἔστι μὲν πλήρωμα τοῦ πεπραγμένου. ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔγκλημα πλέον ἔχει τί δοκεῖ τοῦ πεπραγμένου τὸ παρεληλυθέναι τὸ σύμμετρον, ἀτελοῦς ἐπέχει τάξιν καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ διὰ τοῦτο ὅρος ἡ στάσις. τὴν γὰρ περὶ τοῦ ὀνόματος ζήτησιν ἀναδέχεται. ὅτ' ἂν τὸ μετὰ τὸ πραχθὲν προστεθῇ τῷ πλάσματι. οἷον τὸ ἱεροσυλίας κρίνεσθαι ἢ δημοσίων, καὶ τὴν φράσιν δεῖ πανταχόθεν θεωρεῖν καὶ τὴν ἰδιότητα, ὥσπερ καὶ ἐν οἷς ἀτελὲς τὸ πεπραγμένον. καθά που ἐπὶ τοῦ ἀνοίξαντος τὸ κενοτάφιον. δύο γὰρ ὄντων ἐξ ὧν ἡ τελεία κλοπὴ πληροῦται τοῦ τε εἰσελθεῖν εἰς ἱερὸν καὶ ὑφελέσθαι ἱερὰ χρήματα, τὸ μὲν πέπρακται τῷ κρινομένῳ, τὸ δὲ οὐκ ἔτι. παρῆλθε γὰρ, οὐ μὴν ἱερὰ χρήματα ἔλαβεν. καὶ πάλιν τυμβωρυχία τὸ ἀνοῖξαι τάφον καὶ λαβεῖν ἀπὸ τῶν κειμένων, τὸ μὲν εἰσελθεῖν εἰς τὸν τάφον πέπρακται τῷ κρινομένῳ τυμβωρυχίας, οὐ μὴν ὑφείλετό τι. κενοτάφιον γὰρ ὑπόκειται. ὥστε ἀτελοῦς ὄντος τοῦ πεπραγμένου, τὴν ἰδιότητα ζητοῦμεν ὃν τρόπον καὶ ἐν τῷ ἀντονομάζοντι τὴν ἰδιότητα ζητοῦμεν. προθέντες γὰρ τὸν τόπον τὸν ἱερὸν, οὐκ ἔτι κλοπὴν ἀλλ' ἕτερον τὸ πεπραγμένον κατασκευάσομεν. καὶ ἐπὶ τοῦ βια-

σημαινομένου ἡ ποιότης τῶν προσώπων· ὅτι στρατηγὸς τὴν διαφορὰν καὶ τὴν ἀλλοίωσιν τῆς πράξεως εἰργάσατο. οὐδ' ἕτερον γὰρ τέλειον εὑρίσκεται οὐδὲ τὸ ἴδιον οὐδὲ τὸ δημόσιον. οὔτε βίᾳ μόνον ἐστὶν οὐ δημόσιον καθαρόν· ὥστε εἰ καὶ ἐν τῷ αὐτονομάζοντι τί χρὴ καλεῖν τὸ πεπραγμένον ζητοῦμεν ὅπερ ὅρου ἴδιον, ὅρος ἄρα καὶ ὁ αὐτονομάζων. τοῦτο οὖν πλέον ἔχει κεφάλαιον οὗτος ἐν τῇ διαιρέσει. ἔλαθεν ἑαυτὸν ὁ Ἑρμογένης, τὸ τρόπον τῶν ἐνθυμημάτων κεφάλαιον καλῶν. κεφάλαιον γάρ ἐστι μέρος λόγου διάφορον ἐργασίαν ἐπιδεχόμενον πρὸς τὰ προκείμενα καὶ πεπραγμένα. ὥσπερ φέρε ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις πρὸς τὸ παραγραφικὸν διάφορον ἔχει τὴν ἐργασίαν. ἐνταῦθα δὲ οὐδεμία ἐστὶ διαφορὰ κατασκευαζομένη, ἀλλ' ἐνθύμημά ἐστι μόνον τὸ διαλλάττον. καὶ τοῦτο οὐκ ἐν τόπῳ κείμενον, ἀλλὰ καθολικόν. πῶς οὖν κεφάλαιον εὑρεῖ τοῦτο ὁ Ἑρμογένης καὶ οὐ μᾶλλον εἶδος λόγου. τὸ γὰρ εἶδος ἐστὶ μόνον τὸ διαλλάττον καὶ διάφορον ποιότητα ἐνθυμημάτων παρέχων. κεφάλαιον γὰρ οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ἴσως κοινῷ λόγῳ κεφάλαιον αὐτὸ καλεῖ περιληπτικόν.

» Τρίτος ὁ κατὰ πρόσωπα διπλοῦς. γίνεται δὲ ὅταν πρᾶγμα ὁλόκληρον ὑπὸ
» δυοῖν ᾖ πεπραγμένον τι προστιθέασιν ἀνὰ μέρος ἢ ἄλλως δύο προσώποις τισὶν
» ὑπάρχον· οἷον τὰς ἱερωσύνας τοὺς παῖδας διαδέχεσθαι. παῖδας δὲ ἔχων ἱερεύς
» τις καὶ ᾔτησεν ἱερωσύνην τινὸς ἀφελέσθαι καὶ αὐτοῦ παῖδας ἔχοντος, ἔ-
» λαβεν, τεθνᾶσιν ἀμφότεροι· καὶ ἀμφισβητοῦσιν ἀμφότεροι οἱ παῖδες ὑπὲρ τῆς ἱερω-
» σύνης. τίς γὰρ ὁ τοῦ ἱερέως παῖς οὔσης τῆς ζητήσεως, τῷ μὲν ἡ ἀρχὴ ὑπάρχει τοῦ
» γεγενῆσθαι ἐν τῇ ἱερωσύνῃ· τῷ δὲ τὸ τέλος, τὸ ἱερέα ἔτι ὄντα τεθνάναι αὐτῷ
» τὸν πατέρα. καὶ τοῦτον δὲ παραπλησίως διαιρήσεις, κεφάλαιον ἀντιτιθεὶς κε-
» φαλαίῳ.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Ἀπεναντίας ὁρμᾶται οὗτος τοῖς προάγουσιν. οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ δύο πραγμάτων τὴν ζήτησιν ἔχουσιν· ὧν ἐν μὲν θατέρῳ τὸ μὲν κατασκευάζει ἑκάτερος, τὸ δὲ ἀναιρεῖ. ἐν δὲ θατέρῳ ὁ μὲν φεύγων τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ μέν φησιν ὑπεύθυνος εἶναι, τῷ δὲ οὐδαμῶς. ὁ δὲ κατήγορος συλλαβὼν ἑκατέροις αὐτὸν ὑπάγει. ὥστε αὐτὸς ὑπάγει καὶ ᾧπερ ὁ φεύγων ἔνοχον αὐτὸν καθίστησιν. οὗτος δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων. οὐ γὰρ περὶ πράγματα δύο τὴν πᾶσαν ἔχει ζήτησιν. ἀλλ' ἑνὸς ὄντος τοῦ ὑποκειμένου, δύο ἀμφισβητεῖ πρόσωπα. ἔστι γὰρ ὁ κατὰ πρόσωπα διπλοῦς, ὅταν πρᾶγμα ὁλόκληρον ὑπὸ δυοῖν ᾖ πεπραγμένον, περὶ οὗ ἑκάτερος ἀμφισβητεῖ εἰς ἑαυτὸν τὴν πᾶσαν οἰκειούμενος πρᾶξιν. οἷον ὁ μὲν ἦλθεν ὡς ἀποκτενῶν τὸν τύραννον. ὁ δὲ φεύγοντι περιτυχὼν ἀπέκτεινε. καὶ ἀμφισβητοῦσι περὶ τοῦ γέρως, ἑκάτερος τυραννοκτόνος εἶναι λέγων. ἐνταῦθα γάρ ἐστι μὲν ὑποκείμενον τὸ πρᾶγμα, τὸ καθῃρῆσθαι τὴν τυραννίδα, δύο δὲ τὰ ἀμφισβητοῦντα πρόσωπα περὶ αὐτοῦ. καὶ ἑτέρως πάλιν κατὰ δύο πρόσωπα διπλοῦς, ὅταν δύο προσώποις τισὶν ἐνυπάρχῃ πρᾶγμα καὶ περὶ αὐτοῦ τὴν ἀμφισβήτησιν πρὸς ἀλλήλους ποιῶνται. ὡς ἐφ' οὗ παρέθετο παραδείγματος. ἐν τούτῳ γὰρ πέπρακται μὲν τοῖς παισὶν οὐδέν. περὶ δὲ τοῦ πράγματος ἀμφισβητοῦσιν. ἑκάτερος ἑαυτῷ φάσκων προσήκειν. ὃ συμφωνίαν τινὲς φήσουσι μὴ ἔχειν πρὸς τὴν τοῦ ὅρου ἀπόδοσιν. ὅτι τὸ καθόλου παρῆλθε γνωστικὸν τῶν ὅρων θεώρημα. ὅτι τὸν ὅρον ἐκ πεπραγμένων καὶ λειπόντων εἶναι χρή, ἐνταῦθα δὲ τέλειόν ἐστι τὸ πρᾶγμα ἐν τῷ κατὰ πρόσωπον διπλῷ ὅτε περὶ πρᾶγμα ὑπάρχει ἡ ζήτησις. λέγομεν δέ, ὅτι ὁλόκληρόν ἐστι καὶ τέλειον τὸ πρᾶγμα. ἀλλ' εἰ μὲν ὁ ἕτερος τὸ ὅλον διαπεπραγμένος ἐφαίνετο, χώραν ὁ τοιοῦτος εἶχε λόγος. νῦν δὲ ἑκάτερος τῷ μέρει κέχρηται καὶ εἰς ἀμφοτέρους διαιρεῖται τὸ πρᾶγμα. ὥστε ἐξ ἀνάγκης ἑκατέρῳ καὶ πεπρᾶχθαί τι καὶ λείπειν. τῷ μὲν γὰρ

ἐκβαλόντι τῆς ἀκροπόλεως τὸν τύραννον, αὐτὸ τοῦτο πρόσεστι καὶ πέπρακται τὸ ἐκβαλεῖν· τὸ δὲ ἀνῃρηκέναι λείπει. τῷ δὲ ἀποκτείναντι τοῦτο μὲν πρόσεστι τὸ φονεῦσαι. λείπει δὲ τὸ μὴ αὐτὸν τὴν ἀκρόπολιν ὁρμῆσαι. ὥστε σώζει τὴν πρὸς τὰ λεχθέντα τοῦ ὅρου θεωρήματα κοινωνίαν. ἀνάγκη δὲ καὶ ἐνταῦθα διπλοῖς τοῖς κεφαλαίοις χρήσασθαι. ἐπειδὴ δύο τὰ πρόσωπα εἰ καὶ ἡ πρᾶξις μία. ἔστι δὲ καὶ διὰ τῶν κεφαλαίων διαφορὰν εὑρεῖν τούτου πρὸς τὸν αὐτονομάζοντα καὶ τὸν κατὰ σύλληψιν. ἐν μὲν γὰρ ἐκείνοις εἰρήκαμεν ὅτι διπλοῖς χρηστέον τοῖς κεφαλαίοις μέχρι τῆς τοῦ νομοθέτου γνώμης. τοῖς δὲ ἄλλοις ἁπλοῖς. ἐν τούτῳ δὲ πάλιν ἁπλοῖς χρηστέον τοῖς ἄλλοις πλὴν μόνου τοῦ πρός τι ἑκάστου πρὸς τὸ αὐτῷ χρήσιμον ἐξ ὧν ἔπραξε φυλαττομένου τὴν κοινωνίαν καὶ ὁριζομένου περί τε οὗ αὐτὸς προβάλλεται. καὶ περὶ οὗ ὁ ἕτερος ἀντιστέγει καὶ τὰ μὲν ἑαυτῷ προσόντα κατασκευάζων δηλαδὴ καὶ ἀποδεικνύων συμφωνοῦντα τῷ ὅρῳ. τὰ δὲ ἀνασκευάζων τὰ τοῦ ἀντιδίκου. καὶ οὐδὲν ἡντιναοῦν κοινωνίαν δεικνὺς τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ πρὸς τὸν ὅρον ἀλλὰ πολὺ ἐλέγχων τὸ παραλλάττον. οἷον ὁ μὲν ἐκβαλὼν τῆς ἀκροπόλεως ὁρίζεται πρὸς τὸ ἴδιον λυσιτελὲς λέγων, ὅτι τυραννοκτόνος ἐστὶν, ὁ προθέμενος ἐπιβουλεῦσαι τῷ τυράννῳ καὶ σπουδὴν ταύτην ποιησάμενος, ὁ ἀνελθὼν εἰς ἀκρόπολιν, ὁ τῶν δορυφόρων γυμνώσας, ὁ τοὺς φυλάττοντας αὐτὸν ἀπελάσας. ὁ ὑποχείριον τοῖς τυραννουμένοις καταστήσας. τῷ δὲ ἀμφισβητοῦντι πέπρακται τούτων οὐδέν. οὔτε γὰρ ἐσπούδασε καθελεῖν τὴν τυραννίδα, οὔθ' ὅλως ἐνεχείρησε τῷ πράγματι, αὐτίκα οὐκ εἰς ἀκρόπολιν ἦλθεν, οὐκ εἴσω παρῆλθεν, οὐ τὸν κίνδυνον τὸν πρὸς τοὺς δορυφόρους ὑπέστη. ὥστε οὐκ ἂν εἴη τυραννοκτόνος. οὐδὲ δύναται τῆς δωρεᾶς ἀμφισβητεῖν. ὁ δὲ ἕτερος πάλιν ἀνθορίζεται ὁμοίως. τὸ μὲν ἴδιον συνιστάς, τὸ δὲ τοῦ ἀντιδίκου ἐκβάλλων, ἐρεῖ γάρ. τυραννοκτόνος ἐστὶν ὁ διαχρησάμενος τὸν τύραννον, ὁ μὴ φεύγειν παρασχών, ὁ ἐπ' ἄκρον ἐλευθερώσας τὸν δῆμον. ταῦτα ἔπραξα μὲν ἐγώ, τῷ δὲ ἀμφισβητοῦντι τούτων οὐδὲν ὑπάρχει. ὥστε ἐμοὶ οὐκ ἐκείνῳ ἡ ἐπὶ τῷ καθῃρηκέναι τὴν τυραννίδα δωρεὰ προσήκει. ἀφ' ὧν δὲ τῶν ὅρων πρόδηλος ἐκ τῶν λοιπῶν κεφαλαίων διπλῆ ἐξέτασις. διπλᾶ γὰρ ὁριζομένων. διπλῆν ἀνάγκη τὴν τῶν ὅρων διαίρεσιν γενέσθαι.

Ἀνὰ μέρος. Θαυμασίως τὸ ἀνὰ μέρος, οὐδὲ γὰρ ἂν συσταίη ὁρικὸν τὸ τοιοῦτον ζήτημα. εἰ μὴ ἑκάτερος ὑπάρχει μέρος τι πράξας. εἰ γὰρ μὴ δοίης τῷ μὲν τὴν ἀρχήν, τῷ δὲ τὸ τέλος, οὐδ' ἂν συσταίη τὸ ζήτημα. ὅπερ τινὲς ἀγνοήσαντες, μικροῦ τῆς ὁρικῆς ζητήσεως ἐξέβαλον τὸ εἶδος τοῦτο. ἐπεὶ γὰρ ἀτελῶν φασιν τὴν ἰδιότητα ζητοῦμεν. ἀλλ' οὐχ ὁλοκλήρου τοῦ πεπραγμένου τυγχάνοντος. εἰ γὰρ ἐντελὲς καὶ πλῆρες τὸ πεπραγμένον, οὐκ ἂν ὅρος εἴη. ἀμέλει εἰ πλάσομεν δύο τινὰς κατὰ φιλίαν διεφθαρκέναι τὸν τύραννον, ὡς ἐπὶ τοῦδε τοῦ παραδείγματος. Ἁρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων καθεῖλον τὸν Ἱππίαν καὶ ἀμφισβητοῦσι τοῦ γέρως, ἢ αἰτοῦσι τὸ γέρας. οὐκ ἔτι ὅρος τὸ τοιοῦτον ἀλλ' ἑτέραν ποιεῖ στάσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν πραγματικήν. εἰ γὰρ καὶ δύο τοὺς πράξαντας ἔχομεν, ἀλλ' ὅμως τὸ ἴδιον τῆς ὁρικῆς στάσεως οὐκ ἔχει τὸ ζήτημα. οὐ γὰρ τὸ μὲν ὁ δεῖνα, τὸ δὲ ὁ δεῖνα ἔπραξεν φανερῶς, ἀλλ' ἀόριστος ἡ πλάσις καὶ πάντα ἀμφοῖν κοινά. Ἢ ἄλλως δύο προσώποις τισίν. Οὐ μόνον φησὶν ἐπὶ κατορθώματος διπλοῦς ὅρος γίνεται, ἀλλὰ καὶ ἄλλως ὡς ἐπὶ τῶν ἀμφισβητούντων περὶ τῆς ἱερωσύνης. ἐνταῦθα γὰρ οὐκ ὄντος κατορθώματος αὐτοῖς, ἀμφισβήτησις γίνεται πράγματος, τοῦ μὲν τὴν ἀρχήν, τοῦ δὲ τὸ τέλος ἔχοντος. κατὰ διαίρεσιν ἀμφότεροι προβολαῖς χρήσονται. μιᾷ δὲ ἑκάτερος. τοῦτο γὰρ ἴδιον τοῦ κατὰ πρόσωπα διπλοῦ καὶ πρόχειρος ἡ αἰτία. ἔστι γὰρ προβολὴ ἔκθεσις τῶν πεπραγμένων μετὰ κατασκευῆς

καὶ αὐξήσεώς τινος. οὐκοῦν ἐν μὲν τοῖς κατὰ κρίσιν ὁ κατήγορος μόνος ἔχει τὴν προβολήν, ἐν δὲ τῷ κατὰ ἀμφισβήτησιν ἀμφότεροι, καὶ ἐν τῷ κατὰ αἴτησιν μόνος. οὐ γάρ δήπου καὶ ὁ ἀντιλέγων προβολῇ χρήσεται οὐδ᾽ αὐξήσει τὸ πεπραγμένον. κατ᾽ αὐτοῦ γὰρ τὸ γινόμενον. τοὐναντίον οὖν μειώσει καὶ δείξει μηδενὸς ἄξιον τὸ πεπραγμένον. τὸν δὲ συλλογισμὸν τινὲς βούλονται ἐκλείπειν ἐν τοῖς κατὰ ἀμφισβήτησιν, καὶ καλῶς βούλονται. λέγοντες ὅτι ἀπὸ τῶν αὐτῶν πεπραγμένων ἑκατέρου ὁριζομένου τὸ ὑποκείμενον ὄνομα, ὁ τὸν συλλογισμὸν δεξάμενος, οὐ πλέον τὸ ἑαυτοῦ ἢ τὸ τοῦ ἐναντίου συστήσεται. οἷον ὡς ἐπὶ τῶν ἀμφισβητούντων τοῦ γέρως. ὃς ἂν τῷ συλλογισμῷ χρήσεται μηδὲν διαφέρειν ἀλλήλων λέγοντά τε ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἀντιλέγοντος. ἴδιον γὰρ συλλογισμοῦ τὸ συνάγειν ἀμφότερα τὰ διῃρημένα, οὐδὲν μᾶλλον ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἢ τοῦ ἀντιλέγοντος ἔσται τὸ λεγόμενον. ὥστε πῶς τῷ κεφαλαίῳ χρήσεται. πῶς δὲ οὐκ ἐκλείψει ἐν τῷ ἐξισάζοντι. ἰστέον δὲ ὅτι τινές φασι διαφέρειν τὴν διαίρεσιν τοῦ κατὰ ἀμφισβήτησιν, τοῦ τε ἀντονομάζοντος καὶ τοῦ κατὰ σύλληψιν. ὅτι ἐν μὲν τῷ ἀντονομάζοντι καὶ τῷ κατὰ σύλληψιν δύο ζητουμένων ὀνομάτων, διπλοῖς τοῖς οἰκείοις ἕκαστος χρήσεται κεφαλαίοις. προβολῇ, ὅρῳ, ἀνθορισμῷ, συλλογισμῷ, γνώμῃ νομοθέτου. ἐνταῦθα δὲ εἰ καὶ τῶν διπλῶν ὁ ὅρος, οὐ διπλοῖς ἕκαστος τοῖς οἰκείοις χρήσεται. ἀλλ᾽ ἀμφότεροι μὲν χρήσονται προβολαῖς καὶ ὅροις καὶ κατὰ τοῦτο διπλῆ δοκεῖ διαίρεσις. οὐ μέντοι διπλοῖς τοῖς οἰκείοις ἕκαστος χρήσεται, ἀλλ᾽ ἁπλοῖς, μιᾷ προβολῇ καὶ ὅρῳ καὶ ἀνθορισμῷ. ἐπειδὴ ἓν τὸ ζητούμενον ὄνομα τίς ὁ τυραννοκτόνος. καὶ ἓν ὁρίζεται. οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἀντονομάζοντος ὁρίζεται τίς ὁ ἱερόσυλος, καὶ πάλιν τὸ ἕτερον ὄνομά τις ὁ κλέπτης. ἀπὸ δὲ τῆς πηλικότητος διπλοῖς ἕκαστος τοῖς οἰκείοις χρήσεται. ἐπειδὴ δύο εἰσὶ τὰ ἐξεταζόμενα πράγματα ἀνὰ μέρος. ἑκάτερος ἀνὰ μέρος χρήσεται τῷ ὑπ᾽ αὐτοῦ πεπραγμένῳ. καὶ οὐ μόνον αὐξήσει τὸ ἴδιον, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ἐναντίου μειώσει. τὸ δὲ πρός τι ἁπλοῦν ἐστιν. αὐτὸ γὰρ ἀντεξέτασις ἔσται τῶν πεπραγμένων. καὶ ἀγωνιεῖται δεῖξαι τὸ ἑαυτοῦ μεῖζον καὶ θαυμασιώτερον. ἰστέον καὶ τοῦτο ὅτι τὴν κατὰ ἀμφισβήτησίν τινες οὐ βούλονται διπλοῦν εἶναι, κἂν γὰρ δύο φασὶν ἔχῃ πρόσωπα, ἀλλ᾽ οὐ ζητεῖται τὸ πρόσωπον ἐν ὅρῳ, ἀλλ᾽ ἰδιότης πράγματος καὶ ὄνομα πράγματος, οὐ προσώπου ποιότης. εἰ γὰρ πρόσωπον ζητοῦμεν καὶ ποιότητα. οὐκοῦν καὶ βούλησιν καὶ δύναμιν ζητήσομεν. ἀλλ᾽ οὔτε πρόσωπον οὔτε ποιότητα πράγματος ζητοῦμεν. ἄλλοι δὲ καὶ τοῦτο λέγουσιν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν ὅροις κατὰ πρόσωπα διπλοῦς. ἀπατηθεὶς δὲ ὁ τεχνικὸς ἀπὸ τῶν στοχασμῶν, ἐνόμισε καὶ ἐν ὅροις εἶναι κατὰ πρόσωπα διπλοῦν. οὐ κατανοήσας ὅτι ἐν μὲν στοχασμῷ ἐπειδὴ ἄδηλον τὸ πρᾶγμα, ἐξ εἰκότων αἱ ἀποδείξεις. εἰκότα δέ ἐστι βούλησις καὶ δύναμις ἅπερ ἐστὶ προσώπων, διὰ τοῦτο ἔστι κατὰ πρόσωπα διπλοῦς. ἐν δὲ ὅρῳ ἐπειδὴ μὴ ἐξ εἰκότων οὐ γὰρ ἄδηλον τὸ πρᾶγμα. αὐτὸ δὲ ζητοῦμεν τὸ πρᾶγμα τί ἐστι. διὰ τοῦτο κατὰ πράγματα μὲν διπλοῦς ἐστιν ὅρος, κατὰ πρόσωπα δὲ οὐδαμῶς. οἷον ἀνῆλθέ τις ἀναιρήσων τὸν τύραννον. ἔφυγεν ὁ τύραννος. ἄλλος φεύγων τι περιτυχὼν ἀπέκτεινε, καὶ ἀμφισβητοῦσι τῆς δωρεᾶς. ἐνταῦθα γὰρ οὐ πρόσωπα ἐξετάζεται, ἀλλὰ τίς ὁ τυραννοκτόνος τὸ πρᾶγμα αὐτό. καὶ πάλιν ἐν ᾧ περὶ τῆς ἱερωσύνης ἀμφισβητοῦσιν οἱ παῖδες, τὸ πρᾶγμα ζητοῦμεν τίς ἀπὸ τοῦ ἱερέως. καὶ λέξει ὁ τοῦ ἱερέως παῖς. ὅτι τοῦ γένους αἱ ἱερωσύναι εἰσίν. ταῦτα μὲν ἐκεῖνοί φασιν. χρὴ δὲ τοῦ τεχνικοῦ τὸν σκοπὸν εἰδέναι ὃν οὗτος ἐκάλεσε κατὰ πρόσωπα διπλοῦν. οὐ γὰρ ὡς ποιότητος προσώπῳ ζητουμένου. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ δύο προσώπων ὄντων ἑνὸς δὲ πράγματος ζητουμένου καὶ ὀνόματος, ὁ μὲν τὴν ἀρχὴν τοῦ πράγματος προβάλλεται,

ὁ δὲ τὸ τέλος. ὡς ἕκαστος τὴν τοῦ ὀνόματος οἰκειοῖ φύσιν, λέγων τυραννοκτόνος εἶναι. ᾧ πέπρακται. διὰ τοῦτο διπλοῦν αὐτὴν ἐκ προσώπων ἐκάλεσεν. ἐν γὰρ τοῖς προσώποις τὰ ἴδια τῶν ὅρων συμβέβηκεν ἀμφοτέροις, λέγω δὴ τὸ λεῖπον καὶ πεπραγμένον. ἀμφοτέροις γὰρ καὶ πέπρακται καὶ λείπει. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἐπειδὴ καὶ στοχασμοὶ καὶ ἀμφισβήτησίν εἰσιν, ὡς ἐκεῖνο. τύραννος νοσῶν καὶ ὑποπτεύσας εἰληφέναι φάρμακα παρὰ τῶν οἰκείων ἰατρῶν, μετεπέμψατό τινα τῶν ἐκ τοῦ δήμου ἰατρῶν ἀλεξιφάρμακον δώσοντα. ἔλαβε καὶ ἐτελεύτησεν ἐπὶ σημείοις φαρμάκων. νόμου κελεύοντος τὸν τυραννοκτόνον δωρεὰν λαμβάνειν. ἀμφισβητοῦσιν ἀλλήλοις οἱ ἰατροὶ περὶ τῆς δωρεᾶς. ζητητέον τίς ἡ διαφορὰ τούτου τε καὶ τοῦ κατὰ ἀμφισβήτησιν ὅρου. ἐν μὲν οὖν τῇ κατὰ στοχασμὸν ἀμφισβητήσει, περὶ τοῦ προσώπου ποιούμεθα τὴν ζήτησιν, πότερος τῶν ἰατρῶν τυραννοκτόνος. ἐν δὲ τῇ ὁρικῇ ἀμφισβητήσει τὸ πρᾶγμα ζητοῦμεν. πότερον τὸ διῶξαι τῆς ἀκροπόλεως ἢ τὸ ἀνελεῖν τυραννοκτονία. καὶ τῷ μὲν λείπει τι τοῦ ὅλου πράγματος, τῷ δὲ πέπρακταί τι. συνελθόντα δὲ τὰ παρ᾽ ἑκατέρων γινόμενα, ἓν τέλειον ἀποτελεῖ. πάντως οὖν ἡ ὁρικὴ ἀμφισβήτησις ἐκλειπόντων ἐστὶ καὶ πεπραγμένων. ἐν δὲ τῇ κατὰ πραγματικὴν ἀμφισβητήσει ἐπαινέσει μὲν καὶ τὸν ἀμφισβητοῦντα ὁ φεύγων. ἑαυτὸν δὲ μᾶλλον αἴτιον ἀποφανεῖ τῆς τιμῆς. ὡς ἐπ᾽ ἐκείνου. μετὰ τὰ μηδικὰ ἔδοξεν ὑπὸ τοῦ ἀρίστου τῶν Ἑλλήνων βασιλεύεσθαι τὴν Ἑλλάδα. καὶ ἀμφισβητοῦσι Θεμιστοκλῆς καὶ Παυσανίας. γνωστέον δὲ ὅτι πολλὰ τοιαῦτα προβλήματα ὁρικὰ εὑρίσκεται. ὥσπερ γὰρ ἐν στοχασμῷ ἄπειρα μὲν τὰ ἁπλᾶ, πολλὰ δὲ τὰ ἐκ προσώπων ἀτελῆ, ὀλίγα δὲ τὰ δὲ ἐκ πραγμάτων ἀτελῆ προκατασκευαζόμενά τε καὶ ἐμπίπτοντα καὶ συνεζευγμένα, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ὅρων τὰ ἁπλᾶ ἄπειρά ἐστι. τὰ δὲ ἀντονομάζοντα καὶ ἐμπίπτοντα ὀλίγα. πλεῖστα δὲ καὶ τὰ κατὰ δύο πρόσωπα ἃ καὶ κατὰ ἀμφισβήτησιν γίνεται καὶ κατὰ συμβουλὴν καὶ κατὰ τὸ δικανικὸν εἶδος. οὐ μόνον δὲ ἐκλείποντος καὶ πεπραγμένου συνέστηκεν ὁ κατὰ ἀμφισβήτησιν ὅρος, ἀλλὰ καὶ ἐκ πεπραγμένου μόνου, ὡς ἐπὶ τοῦ Κεφάλου καὶ Ἀριστοφῶντος τῶν ἀμφισβητούντων τοῦ καλοῦ βίου. καὶ ἐκλείποντος μόνου, ὡς ἐπὶ τοῦ γελῶντος καὶ κωλυομένου ἱδρᾶσθαι. δοκεῖ δὲ καὶ κατὰ τὸν Κέφαλον ἐκλείποντος εἶναι καὶ πεπραγμένου. λείποντος μὲν τοῦ κατὰ τὸν Κέφαλον μέρους τῷ μηδὲ μίαν γραφὴν φυγεῖν. πεπραγμένου δὲ τοῦ κατὰ τὸν Ἀριστοφῶντα, τῷ πολλὰς φυγεῖν γραφὰς καὶ μηδεμιᾶς ἁλῶναι. οἱ μὲν οὖν μελετῶντες ὡς ὅρον τὸ κατὰ τὸν Κέφαλον πρόβλημα, τῷ ἑτέρῳ μέρει οὐ προσάψουσιν ἐπαίνους. οἱ δὲ ὡς πραγματικὴν κατὰ ἀμφισβήτησιν ἐπαινέσουσι μὲν καὶ τὸν ἕτερον, ἑαυτοὺς δὲ μᾶλλον συστήσουσιν. ἐν μὲν οὖν πραγματικῇ ὥρισται ἡ αἴτησις τῆς δωρεᾶς, οἷον σίτησις ἢ εἰκὼν ἢ ἐχθροῦ ἀναίρεσις. ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις στάσεσιν. ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις στάσεσιν ἀόριστος ἡ δωρεά ἐστιν. οὐ μόνον δὲ ἐν ὅρῳ κατὰ ἀμφισβήτησίν ἐστι προβλήματα, ἀλλὰ καὶ ἐν πραγματικῇ καὶ ἐν ἀμφιβολίᾳ, σπανίως δὲ καὶ ἐν στοχασμῷ. καθόλου τοίνυν τὰ κατὰ ἀμφισβήτησιν προβλήματα γνωσόμεθα ποίας ἐστὶ στάσεως, εἰ μάθοιμεν ὅτι ὁ μὲν στοχασμὸς τὸ δικανικὸν ἔχει μόνον, σπανίως δὲ καὶ τὸ συμβουλευτικόν. αἱ δὲ ἀντιθετικαὶ μόνον τὸ δικανικόν, πραγματικὴ δὲ ἄμφω, αἱ δὲ νομικαὶ τὸ δικανικὸν πλὴν τῆς ἀμφιβολίας. αὕτη γὰρ ἔσθ᾽ ὅτε καὶ τὸ συμβουλευτικὸν ἐπιδέχεται. πᾶσαι τοίνυν αἱ ἀμφισβητήσεις γίνονται, ἢ κατὰ στοχασμόν, ἢ κατὰ ὅρον, ἢ κατὰ πραγματικήν, ἢ κατὰ ἀμφιβολίαν. ἀλλ᾽ ἐν μὲν στοχασμῷ ὡς εἴρηται οὔτε τῆς δωρεᾶς αἴτησις ὥρισται. καὶ τίς ὁ τυραννοκτόνος ζητοῦμεν ἐπὶ τῶν δύο ἰατρῶν τῶν ἀνελόντων φαρμάκῳ τὸν τύραννον, καὶ ἀμφισβητούντων ἀλλήλων τῆς δωρεᾶς. ἐν δὲ τῷ ὅρῳ, ἐκλείποντος καὶ πεπραγμένου ἡ ἀμφισβήτησίς ἐστι. καὶ εἰ τὸ διῶξαι

τὸν τύραννον τυραννοκτονίᾳ ζητοῦμεν. ἐν δὲ τῇ πραγματικῇ ἡ μὲν τῆς δωρεᾶς αἴτησις ὥρισται περὶ μελλόντων δὲ ἡ σκέψις γίνεται. ἐν δὲ τῇ ἀμφιβολίᾳ ἢ κατὰ ὁμωνυμίαν ἡ ἀμφισβήτησις γίνεται, ὡς ἐπὶ τῶν ἡγεμόνων τῶν ἀμφισβητούντων, τίνες οἱ ἡγεμόνες πότερον οἱ ῥήτορες ἢ οἱ στρατηγοί. ἢ ὡς ἐπὶ τοῦ ξυλίνου τείχους ὃ ἔχρησεν ὁ θεός. ἢ κατὰ σύνθεσιν ἢ διαίρεσιν, ὡς ἐπὶ τοῦ πανταλέοντος, ὅπερ δοκεῖ καὶ ἀσύστατον εἶναι. ὥσπερ δὲ περὶ τιμῆς καὶ πρωτείων ἀμφισβητήσεις γίνονται, οὕτω καὶ περὶ τιμωριῶν καὶ κολάσεως, καὶ λέγονται ἐπ᾽ ἐκείνων ἀντιπροβάλλονται ἀλλήλους. ὡς ἐπ᾽ ἐκείνου· λοιμοῦ καταλαβόντος τὴν Ἑλλάδα, ἔχρησεν ὁ θεὸς παύσασθαι τὴν νόσον, εἰ τὴν ἀσεβῆ πόλιν κατασκάψαιεν· καὶ ἀντιπροβάλλονται ἀλλήλας, Ἄργος τε καὶ Θῆβαι. καὶ τόδε· κατὰ τὰ ἐν Χαιρωνείᾳ χρωμένοις τῆς ἥττης ἔχρησεν ὁ θεὸς ἡγεμόνων κακότητι γεγενῆσθαι τὴν ἧτταν, ἀντιπροβάλλονται ἀλλήλοις οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ῥήτορες.

Τέταρτος, ὁ ἐμπίπτων. ὅταν ὥσπερ ἐν στοχασμῷ μεταξὺ τῶν κεφαλαίων ἄλλο ἐμπέσῃ ζήτημα ὁλόκληρον, οἷον ἀμύητος ὄναρ ἰδὼν τὰ μυστήρια, ἤρετό τινα μυηθέντα εἰπὼν ἃ εἶδεν εἰ οὕτως ἔχοι. συγκατέθετο ὁ ἐρωτηθείς, καὶ ὡς ἐξειπὼν ὑπάγεται. τί γὰρ τὸ ἐξειπεῖν οὔσης τῆς ζητήσεως καὶ ταύτης μέχρι τοῦ πρός τι προϊούσης, ἐμπεσεῖται καὶ τίς ὁ ἀμύητος, ἄλλο ζήτημα. καὶ διαιρήσεις γε καὶ τοῦτο πᾶσι τοῖς ἑξῆς μέχρι τοῦ πρός τι. εἶτα κοινὰ ποιήσεις τὰ λοιπὰ κεφάλαια. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. ἐνταῦθα δύο ὄντων τῶν ζητουμένων τοῦ τε εἰ τὸ ἐπινεῦσαι ἐξειπεῖν ἐστι καὶ τὸ εἰ μεμύηται ὁ ὄναρ ἑωρακὼς μέχρι τῶν πρός τι προελθούσης τῆς ἐξετάσεως τοῦ προτέρου ζητήματος. οὕτως ἐμπίπτει τὸ δεύτερον. ἔνθα δὴ καὶ τὴν τάξιν ἐναλλάττουσιν οἱ ἀγωνιζόμενοι ὥσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ὅροις ἐν οἷς ἄλλο μὲν τὸ κρινόμενον ἔφαμεν, ἄλλο δὲ τὸ ζητούμενον. καὶ ὁ μὲν κατήγορος γίνεται φεύγων, ὁ δὲ φεύγων διώκων. ἀμέλει καὶ τῶν κεφαλαίων ἐναλλάττουσι τὴν διαίρεσιν. ζητούντων γοῦν αὐτῶν εἰ μεμύηται ὁ τεθεαμένος τὸ ὄναρ, ὁ μὲν φεύγων τοῖς ἰδίοις τοῦ κατηγόρου χρήσεται κεφαλαίοις ἀνθορισμῷ φημὶ καὶ συλλογισμῷ κατασκευάζων ὅτι μεμύηται. ὁ δὲ πρότερον κατήγορος τῷ τοῦ φεύγοντος ὅρῳ ἀνατρέπων τὸ μεμυῆσθαι διὰ τοῦ ὀνείρου τὸν ἄνθρωπον. ζητητέον δὲ τίς ἡ διαφορὰ τοῦ ἐμπίπτοντος ὅρου καὶ στοχασμοῦ ἐμπίπτοντος, καὶ φαμὲν, ὅτι ἐν στοχασμῷ ἀπὸ τοῦ χρώματος τοῦ προτέρου ζητήματος τὸ δεύτερον ἀναφαίνεται ζήτημα καὶ οἰκεῖόν ἐστι καὶ ἡμαρτημένον τοῦ προτέρου. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ χρῶμα οὐχ ὁ λέγων ποιεῖ, ἀλλ᾽ ἐν αὐτῷ κεῖται τῷ προβλήματι. ἐν δὲ τῷ ἐμπίπτοντι ὅρῳ, τά τε ζητήματα ἄμφω κεχώρισται ἀλλήλων. μετὰ γὰρ τὰ πρός τι τὸ ἕτερον ἐξετάζεται ζήτημα φύσεως ἄλλης ὑπάρχον. ἄλλο γὰρ τὸ ζητεῖν τί τὸ ἐξειπεῖν, καὶ ἄλλο τίς ὁ ἀμύητος. καὶ ἀπὸ τῶν πρός τι τοῦ πρώτου ζητήματος, ἐμπίπτει τὸ δεύτερον ζήτημα. ΣΩΠΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Δοκεῖ τοῦτο ἕτερον εἶδος εἶναι ὅρου τῶν συνεζευγμένων. δύο γοῦν ἔχει ζητήματα τὰ συνεζευγμένα, ὥσπερ καὶ οἱ συνεζευγμένοι στοχασμοί. ἀλλ᾽ ἓν μὲν ἔχει τὸ προκείμενον ὄνομα εἰ ἐξεῖπε τὰ μυστήρια. τὸ γὰρ δεύτερον εἰς σύστασιν τοῦ προκειμένου παραλαμβάνεται, τὸ εἰ ἀμύητος ὁ ἕτερος. ὥστε οὐ διπλοῦν κἂν δύο ἔχῃ ζητήματα. οὐδὲ γὰρ ὁ στοχασμὸς συνεζευγμένος διπλοῦς, ἀλλ᾽ ἕτερον ἔχει τὸ εἶδος. ὅταν ὥσπερ ἐν στοχασμῷ. τῷ σχήματι μόνον παραπλήσιος, τῇ δὲ φύσει διάφορος. οὐ γοῦν ἐπὶ τοῦ χρώματος ἀνακύπτει καθάπερ ἐπὶ τοῦ στοχασμοῦ. οὔτε γὰρ ὅλως κεφάλαιον χρῶμά ἐστιν ἐν ὅρῳ, οὐδ᾽ ἀδήλου τοῦ πράγματος ὄντος, ἀλλὰ δήλου μὲν, ἀτελοῦς δὲ ἡ ζήτησις. πῶς οὖν ἐνταῦθά φησι μεταξὺ τῶν κεφαλαίων ἕτερον ἐμπίπτει ζήτημα, αὐτὸς διδάσκει καὶ ὑποτίθεται. τοῦ γὰρ πρώτου

φησὶν ζητήματος ἐξεταζομένου ἄχρι τοῦ πρός τι, ἐμπίπτει τὸ ἕτερον ζήτημα τέλειον καὶ αὐτὸ τυγχάνον, οἷον εἰ ἀμύητος ὁ ὄναρ ἰδὼν τὰ μυστήρια ὁ ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν θεῶν τετελεσμένος καὶ διαιρεῖται τοῦτο ἕως τοῦ πρός τι. καὶ μετὰ ταῦτα πᾶσι τοῖς ἑξῆς κεφαλαίοις κοινοῖς χρησόμεθα. δεῖ οὖν τὸ πρῶτον μελετᾶν ἄχρι τοῦ πρός τι. τοῖς δὲ ἐφεξῆς κεφαλαίοις κοινοῖς τοῖς μετὰ τὸ πρός τι χρήσασθαι. οἷον νόμος τὸν ἐξειπόντα τὰ μυστήρια τεθνάναι. ἀμύητος ὄναρ ἰδὼν τὰ μυστήρια ἤρετό τινα καὶ ἑξῆς. οὐκοῦν ἡ προβολή. δεινὰ ἔπραξας ἐξειπὼν τὰ μυστήρια. ὁ ὅρος· οὐκ ἐξεῖπον· οὐ γὰρ ἐφθεγξάμην. ἀνθορισμός· καὶ μὴν κατένευσας· καὶ συνάψει εὐθὺς τὸν συλλογισμὸς, λέγων ἴσον εἶναι τὸ κατανεῦσαι τῷ εἰπεῖν. γνώμη νομοθέτου· ὅτι ἄτοπον λίαν ἡγήσατο τὸ τοιοῦτον ὁ νομοθέτης. εἶτα ἡ πηλικότης βεβαιοῖ, ὅτι μέγα καὶ χαλεπὸν τὸ ἐκλέγειν τὰ τῶν θεῶν μυστήρια. εἶτα τὸ πρός τι, ὅτι καὶ μεῖζον τὸ κατανεῦσαι· βεβαιοῦντος γάρ ἐστιν. ἀφ᾽ οὗ τὸ δεύτερον ἐμπίπτει ζήτημα ἐξ ἀντιθέσεως· ἀλλ᾽ οὐκ ἀμύητος οὗτος. τοῦτο γοῦν τὸ χρῶμα. καὶ λοιπὸν ἐπαναστρέψεις τὸν ὅρον τοῦ δευτέρου τούτου ζητήματος φάσκων· ἐκεῖνος ἐμυήθη εἰς θεῶν ἱερὰ φοιτήσας, ὁ παρὰ δᾳδούχου μαθών. τὸν δὲ συλλογισμὸν ἐξ ἀντιθέσεως ληψόμεθα. ὅμοιον λέγοντες τοῦ ἀπὸ τῶν ἱερέων μανθάνειν, τὸ ἐν τοῖς ὕπνοις μυῆσθαι. μανθάνειν γάρ ἐστιν ἐξ ἀμφοτέρων. ταῦτα δὲ ἀναστρέψεις λογισμοῖς χωρίζων καὶ πολὺ τὸ μέσον λέγων. ἡ πηλικότης ἀπὸ τοῦ πρός τι μειώσει. ἰστέον δὲ ὅτι ἐν τῷ εἴδει τούτῳ συμβαίνειν τὸν κατήγορον τὰ τοῦ φεύγοντος ἔχειν κεφάλαια. τὸν γοῦν ὅρον ἀεὶ τοῦ φεύγοντος ὄντα, ὁ κατήγορος ἐνταῦθα ἐν τῷ δευτέρῳ ζητήματι λέγει. ὁ δὲ φεύγων τὸν συλλογισμὸν τοῦ κατηγόρου ὄντα, ἀεὶ προβάλλεται.

Πέμπτον εἶδος οἱ δύο καλούμενοι ὅροι. ὃ γίνεται ὅταν περὶ δύο ὀνομάτων ἐφ᾽ ἑνὸς προσώπου ἡ ζήτησις ᾖ, οὐκ ἀντονομαζομένων. οἷον τὸν καθαρὸν καὶ ἐκ καθαροῦ ἱερᾶσθαι. πατέρα τις μοιχὸν ἀποκτείνας, εἴργεται τοῦ ἱερᾶσθαι. ἡ γὰρ ζήτησις τίς ὁ καθαρὸς, καὶ τίς ὁ ἐκ καθαροῦ. καὶ χρὴ τὸ ἕτερον πρότερον τελείως ἐπελθόντα τοῖς κεφαλαίοις, αὖθις ἐπὶ τὸ ἕτερον ἐξ ἀρχῆς ἰέναι. ταῦτα περὶ ὅρου. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. τελευταῖον εἶδος τῶν διπλῶν ὅρων ἐστὶν οἱ καλούμενοι δύο ὅροι. ὅπερ ὠνόμασται μὲν οὕτω, διότι τοῦ ἀντιλέγοντος τῇ δωρεᾷ δύο τινὰ κινοῦντος ἐγκλήματα καὶ δύο προβολαῖς κεχρημένου, ἀναγκαίως ὁ τὴν δωρεὰν αἰτῶν τοῖς ἐναντίοις κεχρημένος κεφαλαίοις, δύο ὅροι κέχρηνται. πρὸς ἑκατέραν προβολὴν ἑκατέρῳ τῶν ὅρων ἀπαντῶν. διαφέρει δὲ τῶν ἁπλῶν, τῷ εἶναι διπλοῦς. τῶν δὲ διπλῶν, τῇ τάξει τῶν κεφαλαίων. καὶ τοῦ μὴ ἀντονομάζοντος καὶ τοῦ κατὰ σύλληψιν, τῷ ἐν ἐκείνοις μὲν τῶν ἐπαγομένων ἐγκλημάτων τὸν φεύγοντα τὸ μὲν μεῖζον μὴ παραδέχεσθαι, τὸ δὲ ἔλαττον ἑκόντα ἐπαναιρεῖσθαι. ἐνταῦθα δὲ τοῖς δύο ὅροις ἀμφότερα ἐκβάλλει καὶ οὐδέτερον παραδέχεται ὁ τὴν τάξιν ἔχων τοῦ φεύγοντος. τοῦ δὲ ἐμπίπτοντος, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἐν τῷ αὐτῷ ζητήματι τὴν τάξιν ἐναλλάττουσι τῶν κεφαλαίων, ὅτε κατήγορος καὶ ὁ φεύγων, ὡς εἴρηται τὰς οἰκείας ἀμείβοντες τάξεις. ἐνταῦθα δὲ διόλου τοῦ προβλήματος τὴν οἰκείαν ἑκάτεροι διασώζουσι τάξιν. τοῦ δὲ κατὰ ἀμφισβήτησιν· ὅτι ἐκεῖ μὲν τὸ ἓν πρᾶγμα τοῖς δύο πέπρακται προσώποις. ἐνταῦθα γοῦν τὰ δύο τοῦ ἑνὸς κατηγορεῖται. ὁ γὰρ ἀντιλέγων ἐνταῦθα τῇ ἱερωσύνῃ, δύο τινὰ κατὰ τοῦ ἑτέρου ἀποδεῖξαι, ὅτι τε οὐ καθαρὸς, ὡς ἀπεκτονὼς τὸν πατέρα, καὶ ὅτι οὐκ ἐκ καθαρῶν. μοιχὸς γοῦν ὁ πατήρ. ἰστέον δὲ ὅτι τῶν ὁρικῶν ζητημάτων, τὰ μὲν ἀκούσια ἔχει τὰ κρινόμενα· ὡς τὸ ἐξαδάκτυλον εἶναι, ἢ ὡς τὸ μὴ γελᾶν. τὰ δὲ ἑκούσια, ὡς τὸ ἐπανατείνεσθαι χεῖρας, τὸ κλέπτειν, τὸ βιάζεσθαι. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἀκουσίων, οὔτε γνώμης αἴτησιν κινήσομεν, οὔτε ἀντίθεσιν ἔξωθεν οὐδὲ μίαν

ὧν ἔφαμεν ἐν τοῖς ὁρικοῖς ἐμπίπτειν ζητήμασι μετὰ τὴν ἐργασίαν τῶν οἰκείων κεφαλαίων. ἐπὶ δὲ τῶν ἑκουσίων, ἥ τε τῆς γνώμης αἴτησις ἐμπεσεῖται καὶ αἱ ἔξωθεν ἀντιθέσεις ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. αἱ δὲ διηγήσεις. ἐν μὲν τῷ στοχασμῷ, ἐκ τῶν ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους γίνονται. ἐν δὲ τῷ ὅρῳ, ἐκ τῆς προβολῆς. καὶ γὰρ αὕτη ἡ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους περιέχει. οἱ δὲ φεύγοντες ἐκ τῶν ἐναντίων ἐννοιῶν δηλονότι καὶ λυσιτελεῖν αὐτοῖς πρὸς τὸν ἀγῶνα δυναμένων, τάς τε καταστάσεις καὶ τὰς διηγήσεις ποιήσονται. ἀρξάμενοι μὲν ἔκ τινων καθολικωτέρων ἐννοιῶν, τὰ δὲ μερικὰ καὶ τῆς παρούσης ὑποθέσεως οἰκεῖα συνυφαίνοντες ἐκείνοις. γνωστέον δὲ ὅτι καὶ κόραξ ὁ τεχνογράφος τῷ τῆς καταστάσεως ὀνόματι κέχρηται, προοίμια τοῦ λόγου τὴν κατάστασιν καλῶν. οἱ δὲ τεχνικώτερον περὶ αὐτῆς διορίζοντες καὶ διεξιόντες, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται, τὴν κατάστασίν φασι τῷ λόγῳ λυσιτελεῖν πρὸς τοῦτο, ὅπερ καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, πρὸς τὴν πρέπουσαν τὴν διάπλασιν τῆς διηγήσεως. τὸ μὲν γὰρ διηγήσασθαι ψιλὸν τὸ πρᾶγμα, οὐ σφόδρα ἔντεχνον. τὸ δὲ συγκαταστάσει διηγεῖσθαι, τεχνικώτατον. ὅθεν καὶ Δημοσθένης, ἐν τοῖς δημοσίοις μάλιστα λόγοις ὅπου καὶ τὴν ἀκρίβειαν ἐμφαίνει, τοιαύταις χρῆται ταῖς διηγήσεσιν.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Τὸ τῶν δύο καλουμένων ὅρων, τοιοῦτόν ἐστιν. ὅταν περὶ δύο ὀνομάτων ἡ ζήτησις ᾖ ἐφ᾽ ἑνὸς προσώπου. ἑνὸς γοῦν ἐνταῦθα ὡς ὁρᾷς ὄντος τοῦ προσώπου, περὶ τῶν δύο ὀνομάτων ἡ ζήτησίς ἐστιν, εἰ καθαρὸς οὗτος καὶ πάλιν εἰ ἐκ καθαροῦ. οὐκ ἀντονομαζομένων. ἐπειδὴ καὶ ὁ ἀντονομάζων καὶ ὁ κατὰ σύλληψιν δύο ὅροι τυγχάνουσιν. διαστέλλει τῇ διαφορᾷ καὶ διαχωρίζει. φησὶ γοῦν ἐκτιθέμενος. οὐκ ἀντονομαζομένων. ὅ ἐστιν οὐκ ἀναιρουμένου τοῦ ἑτέρου διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἑτέρου, ὅπερ ἐν τῷ ἀντονομάζοντι γίνεται. ὁ γοῦν ἱεροσυλίαν τὸ πεπραγμένον λέγων, τὸ κλοπὴν ἐκβάλλει. καὶ πάλιν ὁ κλοπὴν διϊσχυριζόμενος, ἀναιρεῖ τὴν ἱεροσυλίαν. ἐπὶ δὲ τῶν δύο ὅρων οὐχ οὗτος τῆς ἐργασίας ὁ τρόπος, ἀλλ᾽ ἑκάτερον ἰδίᾳ καθ᾽ ἑαυτὸ ζητεῖται. ὅρα δὲ ἐπὶ τοῦ παραδείγματος. ἓν μὲν τὸ πρόσωπον τὸ ἐξεταζόμενον, δύο δὲ τὰ ζητούμενα ὀνόματα. τίς ὁ καθαρὸς. καὶ τίς ὁ ἐκ καθαροῦ. ἥκιστα οὖν διὰ τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον ἐκβάλλεται. ὅπερ ἐπὶ τοῦ ἀντονομάζοντος δέδεικται. ἀλλὰ καθ᾽ ἑαυτὸ ἑκάτερον ζητεῖται. δυοῖν γὰρ ὄντοιν οἷς ἐνάγει ὁ κατήγορος, φησὶ γεγενῆσθαι τὸν φεύγοντα καὶ διακεκωλῦσθαι ἱερᾶσθαι. ὁ φεύγων οὐδ᾽ ἑτέρῳ ὑπεύθυνον ἑαυτὸν εἶναι λέγει. καὶ γὰρ καθαρὸν καὶ ἐκ καθαροῦ ἑαυτὸν εἶναι κατασκευάσει. δύο δὲ ὄντων τῶν ζητουμένων ἐπὶ ἑνὸς προσώπου, διπλῆ καὶ ἡ διαίρεσις ἔσται δι᾽ ὅλων τῶν κεφαλαίων. πρῶτον μὲν περὶ τοῦ τίς ὁ καθαρός. δεύτερον δὲ περὶ τοῦ τίς ὁ ἐκ καθαροῦ τῇ αὐτῇ διαιρέσει τῶν κεφαλαίων ἐφεξῆς πάντων. ὥστε καὶ ταύτην εἶναι διαφορὰν πρὸς τὸν ἀντονομάζοντα, διὰ τοῦτο δὲ οὐκ ἀντιθέντες κεφάλαιον κεφαλαίῳ τὴν διαίρεσιν ἐν τούτῳ τῷ εἴδει ποιούμεθα, ἀλλὰ χωρίσαντες, οὐχ ὅτι οὐκ ἀγωνιστικώτερον, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ διέστηκεν ἀπ᾽ ἀλλήλων καὶ κεχώρισται τὰ ζητήματα. συνάπτειν μὲν ἐπιχειροῦντες, σύγχυσιν ἐργαζόμεθα. διαιροῦντες δὲ εὐκρινῆ καὶ σαφῆ τὸν λόγον παρεξόμεθα. τελείου δέ ἐστι ῥήτορος τῇ συμμετρίᾳ τῆς χρείας χρησάμενον, ἐκφεύγειν τὸ προσκορὲς καὶ ὕπτιον. καὶ εἰ κατασκευάζοντι αὐτῷ τὸ ἕτερον ἀνάγκη γένοιτο καὶ τοῦ ἑτέρου ἐν τῷ λόγῳ ἐπιμνησθῆναι, ἐπαγγέλλεσθαι ποιεῖσθαι τὴν περὶ τούτου ἐξέτασιν. ἔστιν ὅτε εἰ ἀπαιτοίη καὶ βραχείας κατασκευῆς ποιουμένους διὰ τὸ ἀγωνιστικόν. δεῖ δὲ εἰδέναι ὡς ἔνθα μὲν συμπλέκεται τὰ ζητήματα κεφάλαιον κεφαλαίῳ ἀντεξετάζοντες προάγομεν τὸν λόγον. ἔνθα δὲ κεχώρισται, ἀναγκαῖον χωρίσαι διὰ τὴν σύγχυσιν. πλὴν εἰ πρὸς τὴν χρείαν βραχείας μεταξὺ κατασκευὰς ποιησόμεθα τὴν πᾶσαν

τοῦ

τοῦ ἑτέρου ἐξέτασιν ὕστερον ἐπαγγελλόμενοι ποιήσειν. διέλωμεν δὲ τὸ ζήτημα. ἐρεῖ τοίνυν ὁ φεύγων. ἐπεὶ τινός εἰμι τῶν ὁσίων καὶ τῶν ἱερέων, μέτεστί μοι καθάπερ τῶν ἄλλων ἑκάστῳ. εἰ δ᾽ ἡ αὐθυποφορὰ ἡ ἐκ τοῦ ῥητοῦ. ἀλλ᾽ οὐκ ἦν καθαρὸς ὁ πατήρ. λύσεις κατὰ μετάληψιν χρόνου. τότε καθαρὸς ὢν ἐτύγχανεν ὅτε κατὰ νόμους ἔγει με καὶ ὅτε ἐποιήσατό με. οὐκοῦν προτέρα τῶν ἁμαρτηθέντων ἡ ἐμὴ γένεσις. ἐκ καθαροῦ τοίνυν καὶ οὐκ ἔχοντος μίασμα γέγονα. ἐπὶ τούτοις εἰσακτέον τὸ ῥητὸν τὸ δεύτερον. ἀλλ᾽ οὐδὲ σὺ καθαρὸς, ἀπεκτονὼς τὸν πατέρα. τὸ δὲ ῥητὸν τοῦτο, ῥητῷ καὶ ἀντεγκλήματι λύσεις. πρότερον ἐξετάσας ὁριστικῶς τίς ὁ τοῦ πρὸς ῥήματος τούτου ὑπόδικος. ὁ ἀνδροφόνος, ὁ μεμιασμένος, οὐχ ὁ δικαίως ἀνελών. ἐγὼ δὲ μοιχὸν καὶ ἄδικον εἰς ἐμὲ γεγενημένον ἀνεῖλον. δίδωσι δὲ κτείνειν τὸν τοιοῦτον ὁ νόμος. καὶ πληρώσει ἐνταῦθα τόπον κατὰ μοιχοῦ. ἀλλ᾽ ἔδει φησὶ φείσασθαι πατρὸς ὄντος. ἡ λύσις. καὶ παρὰ τῷ νόμῳ προσδιώρισταί τι τοιοῦτον, ἐὰν γένει προσήκῃ μὴ διδόναι δίκην. ἀλλὰ δὴ καὶ πατέρα χρὴ μισεῖν ἑτέρου μᾶλλον, εἰ πονηρὸς καὶ ἀσεβὴς γένοιτο περὶ τὸν παῖδα. εἶτα χρήσαι διαβεβλημένοις ἐπιχειρήμασιν. τί δὲ εἰ προδιδόντα ἠμυνάμην. τί δὲ εἰ τυραννοῦντα. ἆρα μιαρὸς ἔδοξα δίκην λαβὼν οὐκ ἔστιν. οὐ τοίνυν ἄξιον οὐδὲ νῦν αἰτίαν ἔχειν ὡς ἀνδροφόνον ὄντα. δεινὸν γὰρ ἡ μοιχεία καὶ τῶν μεγίστων ἀδικημάτων οὐκ ἔλαττον. εἰ δὲ φήσειεν ὡς ἐχρῆν κρῖναι αὐτὸν, ἐνθυμητέον ὅτι ἀναιρεῖν προστέτακται παράνομον οὐ μὴν δ᾽ ἕτερον ἀνθ᾽ ἑτέρου πρᾶξαι. πῶς δὲ καὶ οὐ δεινὸν μετέχειν μὲν τῆς ἄλλης ἐπιτιμίας ἀνεγκλήτως, εἴργεσθαι δὲ τῆς ἱερωσύνης ἐν ἀνδροφόνου μοίρᾳ ταττόμενον. κἂν μὲν εἰς τὰ ἱερὰ ἐμβάλω καὶ προσίω τοῖς ὁσίοις μηδένα κωλύειν ἐπιχειρεῖν, τὴν δὲ τιμὴν ταύτην ἀφαιρεῖσθαί με τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς κατεγνωσμένοις. ἐπὶ τούτοις ἐστὶ τελικὸν κεφάλαιον τὸ συμφέρον. ὃ πανταχοῦ καὶ ἐν παντὶ ζητήματι δεῖ καθορᾶν. ἔστι δὲ ἐνταῦθα λαμβανόμενον ἐξ ἐνδόξου. ἀλλὰ χαλεπαίνειν φησὶ τὸ δαιμόνιον. λύσεις δὲ τὴν αὐθυποφορὰν ἐνδόξως τὸ καθόλου κατασκευάζων οὐ πέφυκεν ἀγανακτεῖν ὑπὲρ τῶν μοιχῶν ἀλλὰ συναλγεῖν τοῖς ἠδικημένοις. εἶτα ἐπιτέλει ἐρεῖ. ὅτι συμφέρει τῇ πόλει τὸν ἄνδρα σωφρόνως καὶ κοσμίως βεβιωκότα ὑπηρετεῖν τοῖς θεοῖς. ἰστέον δὲ ὅτι χαλεπὸν ἐν τισιν ὁρικοῖς ζητήμασι χρῶμα τὸ καλούμενον εὑρεῖν. ὡς ἐπὶ τοῦ τὸ κενοτάφιον διορύξαντος καὶ κρινομένου τυμβωρυχίας. ἀκούω γὰρ διατί ὤρυττες εἰ μὴ τυμβωρυχεῖν ἤθελες, ἀπορήσει λύσιν εἰπεῖν. εἰ μὴ ἄρα λέγει ἵνα καθάρω τὸν τόπον, ἵνα τινὰ ἀπόθωμαι, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. καὶ ἐπὶ τοῦ ὑφελομένου τὰ ἰδιωτικὰ χρήματα ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, ἡ αὐτὴ ἀπορία. τί γοῦν ἐρεῖ χρῶμα μετὰ τὰ κεφάλαια. πλὴν εἰ λέγοι ὅτι ἠπιστάμην ἰδιωτικὰ εἶναι χρήματα ἐν τῷ ἱερῷ. τίς ὁ καθαρὸς καὶ τίς ὁ ἐκ καθαροῦ, ἀνεῖλε γάρ. οὔτε ἐκ καθαροῦ. μοιχοῦ γοῦν παῖς. ὁ δὲ, ὅτι καὶ καθαρὸς καὶ ἐκ καθαροῦ. ὁ γὰρ μοιχὸν ἀνελὼν καθαρός. καὶ ὁ τεκὼν δὲ, οὐ μοιχὸς ἦν ὅτε με ἔτικτεν. καὶ γίνεται τὸ πρῶτον ζήτημα ὅτι ἐκ καθαροῦ. καὶ λοιπὸν ἐμπίπτει τὸ ἕτερον ζήτημα. εἰ γὰρ ἐκ καθαροῦ γέγονας ὡς φῂς, σὺ οὐ καθαρὸς ἀνελὼν τὸν καθαρόν. καὶ οὕτως εἰσάγεται τὸ δεύτερον ζήτημα, ὅτι μοιχὸν ὄντα ἀνεῖλον. εἰσάγεται δὲ σχεδὸν μετὰ τὴν ποιότητα. ἰστέον δὲ ὅτι τινὲς τῶν τεχνικῶν τρία γενικὰ τοῦ ὅρου εἴδη λέγουσι. τὸ κατὰ φύσιν. τὸ κατὰ πρόσωπον. τὸ κατὰ κρίσιν. καὶ τοῦ μὲν κατὰ φύσιν παράδειγμα. νόμος τὸν σεσινωμένον μὴ ἱερᾶσθαι. ἐξαδάκτυλός τις ἢ μὴ γελῶν, κωλύονται ἱερᾶσθαι. ἐνταῦθα γὰρ ἡ ζήτησις εἰ τοῦτο σίνος τὸ κατὰ φύσιν. τοῦ δὲ κατὰ τρόπον, τοῦτο. πλούσιος πένητι συνεχῶς ἐπανατείνεται τὰς χεῖρας καὶ κρίνεται ὕβρεως. ζητεῖται γοῦν εἰ οὗτος ὁ τρόπος πληγαί. τοῦ δὲ κατὰ κρίσιν, τούς τε καθ᾽ αἴτησιν καὶ τοὺς κατὰ ἀμφισβήτησιν. λανθάνουσι δὲ οὗτοι ἑαυτούς.

οὐκ εἴδη ὅρου ἀλλὰ ποιότητας λέγοντες· διαφέρει δὲ εἶδος ποιότητος, τῷ τὸ μὲν εἶδος διάφορον δέχεσθαι διαίρεσιν· τὴν δὲ ποιότητα λόγων αἰτίας μηνυτικὴν εἶναι. οὔτε δὲ ὁ κατὰ ζῶον οὔτε ὁ κατὰ φύσιν διάφορον πρὸς ἀλλήλους τὴν διαίρεσιν ἔχουσιν· ἄλλως τε καὶ τὸ κατὰ φύσιν ἀντιλήψει ἁρμόζει μᾶλλον ἢ ὅρῳ. γενικώτατα μὲν οὖν τρία εἴδη ὅρων ἐστί· τό, τε κατὰ κρίσιν· καὶ τὸ κατὰ ἀμφισβήτησιν, καὶ τὸ κατ᾽ ἀξίωσιν· τὸ μὲν οὖν κατ᾽ ἀξίωσιν καὶ τὸ κατὰ ἀμφισβήτησιν, ἄτμητά ἐστι· τὸ μὲν γὰρ αἴτησιν ἔχει μόνον· τὸ δέ, ἢ δύο προσώπων περὶ ἓν μέρος τῶν πραχθέντων ἀμφισβήτησις, οὗ παράδειγμα ὁ ἐπιδιώξας τὸν τύραννον ἐκ τῆς ἀκροπόλεως καὶ ὁ ἕτερος ὁ ὑπαντήσας καὶ ἀνελών· ἢ δύο πραγμάτων πεπραγμένων ὑπὸ δύο προσώπων τελείου ἑκατέρου ὄντος ἀμφισβήτησις ὡς τὸ τούτου τοῦ παραδείγματος· τύραννος τὴν ἑαυτοῦ σκευὴν δέδωκε τῷ δορυφόρῳ· καὶ μεταβαλὼν τὴν ἐκείνου, ἦλθε μοιχεύων, ἑνὸς τῶν ἐν τῇ πόλει γυναῖκα· κατὰ ταὐτὸν ἀνῆλθέ τις τὸν τύραννον ἀνελεῖν καὶ ἀπέκτεινε τὸν δορυφόρον ἔχοντα τὴν σκευήν· καὶ ἐν τῇ πόλει ὁ τῆς γυναικὸς ἀνὴρ τὸν τύραννον μοιχεύοντα ἀνεῖλε καὶ ἀμφισβητοῦσι τῆς δωρεᾶς· διαφέρει δὲ ὁ ὅρος οὗτος τοῦ προτέρου· τῷ παρ᾽ ἐκεῖνον μὲν ἐν μέρει ἓν ἔργον πεπρᾶχθαι καὶ τοῦ μὲν τὴν ἀρχὴν εἶναι, τοῦ δὲ τὸ τέλος· ἐνταῦθα δὲ παρὰ δύο προσώπων τελείως ἀμφότερα τὰ ἔργα πεπρᾶχθαι· διὸ καὶ ἀδιάφορον ἔχει τὴν διαίρεσιν· ἐκεῖ μὲν γὰρ εἷς ὅρος ἐστὶ καὶ εἷς ἀνθορισμός, λέγοντος· ὅτι τυραννοκτόνου ἐστὶ, τὸ ἐκβαλεῖν τῆς ἀκροπόλεως, τὸ δεῖξαι φυγόντα, τὸ μηκέτι ἔχειν δορυφόρον. καὶ εἷς πάλιν ἀνθορισμὸς· οἷον, οὐκ· ἀλλὰ τυραννοκτονία ἐστὶ, τὸ ἀνελεῖν, τὸ δεῖξαι νεκρόν· ἐνταῦθα δὲ δύο ὅροι παρ᾽ ἑκατέρου καὶ δύο ἀνθορισμοί. ὅ, τε γὰρ τὸν δορυφόρον ἀνελὼν φήσει· ὅτι τυραννοκτονία ἐστὶ, τὸ ἀνελθεῖν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, τὸ μάχεσθαι τοῖς δορυφόροις, τὸ ἀποσφάξαι τὸν τύραννον· ὁ δὲ σὺ πεποίηκας, μοιχόν ἐστιν, ἀνῃρηκέναι ἔσω ἐν τῷ οἰκήματι, οὐδὲ γινώσκων εἰ τύραννος ἦν· ὁ δὲ πάλιν τὸ ἐναντίον· ὅτι τυραννοκτονία ἐστὶ, τὸ αὐτὸν ἀποκτεῖναι τύραννον· τὸ νεκρὸν δεῖξαι. οὐ δορυφόρον, ἰδιώτην, σχῆμα μόνον τυράννου ἔχοντα· καὶ τὰ μὲν κατὰ ἀξίωσιν καὶ κατὰ ἀμφισβήτησιν ταῦτα. τὸ δὲ κατὰ κρίσιν ὅπερ ἐστὶ τὸ κατὰ φυγὴν καὶ δίωξιν, διαιρεῖται εἴς τε τὸν ἀντονομάζοντα καὶ τὸν κατὰ σύλληψιν καὶ τὸν ἐμπίπτοντα καὶ τοὺς δύο καλουμένους ὅρους· ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ εἴδη τοῦ κατὰ κρίσιν διπλοῦ· ἔστι δὲ καὶ ἁπλοῦν τοῦ ἐπανατεινομένου πλουσίου τῷ πένητι συνεχῶς τὰς χεῖρας. καὶ ἄλλως· ὡραῖον ἔχων τις παῖδα, ἐξεμίσθωσε ταῖς γυναιξὶ καὶ προαγωγίας κρίνεται· λείπει γὰρ τὸ πρόσωπον τῶν ἀνδρῶν. τούτοις γὰρ ὁ ἐκμισθῶν προαγωγὸς ἄντικρυς κληθείη. λέγουσι δὲ καὶ ἕτερον τοῦ κατὰ κρίσιν εἶδος, ἐν ᾧ ἕτερον μέν ἐστι τὸ κρινόμενον, ἕτερον δὲ τὸ ζητούμενον· οἷον, νόμος τὸν ἄπολιν μὴ ἀγωνίζεσθαι. βουληθεὶς, ὑπὸ τῶν Ἠλείων κωλύεται· καὶ κρίνουσιν Ἀθηναῖοι Ἠλείους ἐπὶ τῶν ἀμφικτυόνων ὕβρεως. ἐνταῦθα γὰρ κρίνεται μὲν ἡ ὕβρις, ζητεῖται δὲ ἄπολις ὁ Ἀθηναῖος. τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ τοῦ εὐνούχου· καὶ γὰρ κἀκεῖ φόνος μὲν τὸ κρινόμενον· ἡ ζήτησις δὲ περὶ τοῦ εἰ μοιχὸς ὁ εὐνοῦχος. ἔστι περὶ τούτοις ἕτερος καλούμενος παράδοξος· παράδοξος δὲ λέγεται ὅτι πάντων τῶν ὅρων φύσιν ἐχόντων ἐπὶ τῶν πρός τι ἀπό τε τοῦ αἰτιωμένου, ἀπό τε τοῦ κατηγόρου αὔξειν τὸ ἔγκλημα· ὥσπερ τούτων μειοῖ· ἔστι δὲ τούτου παράδειγμα· νόμος τὸν σεσινωμένον μὴ ἱερᾶσθαι· ὁ ἀδάκτυλός τις κωλύεται ἱερᾶσθαι καὶ ἀντιλέγει· ἐν τούτῳ γὰρ μάλιστα τῷ ὅρῳ τὸ πρός τι ἀντέστραπται· τὸ γὰρ περὶ τοῦ καὶ μεῖζον αὐτὸ εἶναι φιλονεικεῖ ὁ κατήγορος, ἀλλ᾽ ἧττον· οἷον ἐπὶ μὲν τοῦ ῥητοῦ ὅρου τοῦ μὴ γελῶντος καὶ κωλυομένου ἱερᾶσθαι, ὁ κατήγορος τὸ πρός τε καὶ μεῖζον κατασκευάσει· φάσκων ὅτι μεῖζόν ἐστι, τοῦ ἀλλ᾽ ὅτι σίνος ἔχειν, οἷον τὸ

ποδὸς

ποδὸς ἐστερῆσθαι, τὸ ὀφθαλμοῦ· ἐνταῦθα δὲ τὸ ἐλλείπειν μόνον, τὸ σίνος ὁ κατήγορός φησιν. τὸ δὲ πλεονάζειν πολὺ ἧττον ἀποφαίνεται τοῦ ἥττονα ἔχειν· εἴ τι τὸ ἧττον ἄχρηστον, καὶ τὸ πλέον· ὡς θ᾽ ὁ ἕτερος δάκτυλος ἄχρηστόν ἐστι. καὶ τάξιν τοῦ ἥττονος ἔχει. καὶ τούτους δὲ τοὺς ὅρους τῶν αὐτοῦ τίθεται εἰδῶν· οἷον, τὸν καινὸν ὅπλον εὑρόντα, γέρας λαμβάνειν· ἵππον τις ἐδίδαξε μάχεσθαι καὶ αἰτεῖ τὸ γέρας. πλεονάζει γὰρ ἵππος ὅπλου, τῷ ἐμψύχῳ. εἰσὶ δὲ καὶ ἔμμεσοί τινες. ἔμμεσοι δὲ λέγονται, οἱ δοκοῦντες μὲν ἔχειν δύο ὅρους, μὴ κρινομένους δὲ ὥσπερ ἐπὶ τῶν συνεζευγμένων ἐστὶν ὁ ἐμπίπτων. ὁ γὰρ δεύτερος ὅρος, εἰς κατασκευὴν τοῦ προτέρου λαμβάνεται. ὡς ἐπὶ τούτου· νόμος τὸν ὑφέντα ἱερὰν δίκην, ἄτιμον εἶναι· Δημοσθένης διαλυσάμενος πρὸς Μειδίαν ὑπάγεται τῷ νόμῳ· μετὰ γὰρ τὸ ζητηθῆναι τί ἐστι καθυφεῖναι, οἷον ὅτι τὸ ἐνδοῦναι ἐν δικαστηρίῳ εἰσελθόντα καὶ μὴ δικαιολογήσασθαι, τὸ μὴ παραγαγεῖν μάρτυρας, τὸ ὅλως μὴ ὡς δεῖ ἀγωνίσασθαι, ἐμπίπτει μεταξὺ ἕτερον ζήτημα· εἰ ὅλως ἱερὰ δίκη αὕτη· καὶ κατασκευάσει ὁ Δημοσθένης μὴ εἶναι ἱεράν. διὸ καὶ ἔμμεσοι καλοῦνται· ὅτι τάξιν μὲν ἔχουσι διπλῶν· τὸ δὲ ἕτερον αὐτῶν μέρος εἰς ἀπόδειξιν τοῦ προτέρου λαμβάνεται καὶ οὐχὶ αὐτὸ ἐγκαλεῖται. οὐ χεῖρον δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι, ὡς ὁ κατὰ ἀμφισβήτησιν ὅρος τὴν ἐναντίαν τάξιν ἔχει τοῖς ἄλλοις ὅροις. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις ὅροις, τὸ κεφάλαιον ὁ ὅρος ἀπὸ τῶν παρεπομένων γίνεται. ἐν δὲ τῷ κατὰ ἀμφισβήτησιν ἀπὸ τῶν πεπραγμένων. τοῦ μὲν τὴν ἀρχὴν ὁρίζοντος εἶναι τυραννοκτονίαν, οἷον τὸ διῶξαι. τοῦ δὲ τὸ τέλος, οἷον τὸ ἀνελεῖν. πολλάκις γὰρ ἔφαμεν, ὡς ὁ αἰτῶν τάξιν ἔχει διώκοντος. ἰστέον δὲ ὅτι καὶ στοχαστικὴ πολλάκις ἀντίθεσις ἐμπίπτει ἐν ὅρῳ, ὡς ἐπὶ τοῦ τὸν τύραννον πείσαντος καταθέσθαι τὴν τυραννίδα. ἐρεῖ γὰρ ὁ ἐναντίος μετὰ τὸ πρός τι· ὅτι εἰκὸς πάλιν τὸν τύραννον ἐπανελθεῖν.

ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΣ.

Μετὰ τὸν ὅρον ἡ ἀντίληψις· καίτοι ἐν τῇ μεθόδῳ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ μετὰ τὸν ὅρον εὐθὺς ἡ πραγματική· καὶ οὐκ ἀλόγως ἀμφότερα, ἐκεῖ μὲν τὰ ἐκ τῆς διαιρέσεως τῶν πραγμάτων ἐξέκυπτεν· τῶν γὰρ πραγμάτων τῶν μὲν ὄντων φανερῶν, τῶν δὲ ἀφανῶν. καὶ τῶν φανερῶν, τῶν μὲν τελείων, τῶν δὲ ἀτελῶν· τῶν τελείων ἡ πρώτη ζήτησις εὐθὺς περὶ τὸ μέλλοντα γίνεται περὶ οὗ ἡ πραγματική. εἰκότως τοίνυν ἐκεῖ μὲν ἀπὸ τῶν πραγμάτων διαιρούμενος, προτέραν ἔταξεν τὴν πραγματικήν· ἐνταῦθα δὲ ἡ κοινωνία τοῦ ὅρου τῶν κεφαλαίων πρὸς τὴν ἀντίληψιν τὴν τάξιν ὑφηγήσατο. ἅτε δὴ κυριωτέρα αὕτη· τὸ κατ᾽ ἐκεῖνά φημι δὴ τὰ κεφάλαια, τὴν διαίρεσιν ἐνταῦθα γίνεσθαι. ὁρίζεται δὲ αὐτὴν Μινουκιανὸς μὲν οὕτως. ὅταν ὁμολογῶν ὁ φεύγων τὸ πεπραγμένον τὴν ἐξουσίαν προβάλληται. ἔχει δὲ οὐκ ὀρθῶς. μήτε ἐκ γένους ὢν καὶ διαφορῶν ὥσπερ προσήκει τοῖς τελείοις ἔχουσιν ὅροις προσεῖναι. μήτε τί ἐστι κατ᾽ οὐσίαν ἡ ἀντίληψις ὁριζόμενος, ἀλλὰ πότε γίνεται. τοῦτο δὲ ὅρων ἀλλότριον· ἔστι δὲ καὶ στοχασμῷ τοῦτο οἰκεῖον. καὶ γὰρ ἐκεῖ μάλιστα ἐν τοῖς ἐμπίπτουσι καὶ συγκατασκευαζομένοις τὴν ἐξουσίαν ὁ φεύγων προβάλλεται, ὡς ἐπὶ τοῦ τὸν μοιχεύοντα πατέρα ἀπεκτονότος. κακία δὲ ὅρων ὡς πολλάκις εἴπομεν, τὸ ἐλλείπειν ἢ περιττεύειν. ἀρετὴ δὲ, τὸ διασώζειν τὸ προσῆκον ἑκάστῳ μέτρον. Ἑρμογένης δέ φησιν ἀντίληψιν εἶναι ἀνυπευθύνου πράγματος εἶναι δοκοῦντος, ὡς ὑπευθύνου κατηγορία. οὗτος δὲ ὁ ὅρος τὸ μὲν ἴδιον τῶν ἀντιληπτικῶν προβλημάτων μηνύει, ἀτελὴς δέ ἐστιν. οὐ γὰρ ἐκ γένους ἐστὶ καὶ συστατικῶν διαφορῶν, ὥσπερ οὐδὲ ὁ τοῦ Μινουκιανοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ κατηγόρου γνωρίζει τὴν ἀντίληψιν. ὁ δὲ τελείως ἔχων τῆς ἀντιλήψεως ὅρος ἐστὶν οὗτος· ἀντίληψίς ἐστι

στάσις πολιτικοῦ πράγματος τῶν ἐπὶ μέρους, καθ' ἣν ὁ φεύγων ὁμολογῶν τὸ πεπραγμένον, τῆς ἐξουσίας ἀντιλαμβάνεται. στάσις μὲν οὖν, τὸ γένος τοῦ ὅρου. τὰ δὲ ἄλλα διαφοραί. χωρίζουσαι αὐτὴν τῶν τε ἑτερογενῶν καὶ ὁμογενῶν. ἑτερογενῶν μὲν, οἷον τὸ πολιτικοῦ πράγματος τῶν ἐπὶ μέρους, χωρίζει τὴν ἀντίληψιν γεωμετρικῶν καὶ φυσικῶν θεωρημάτων. πολλαὶ γὰρ κἀκεῖσε περὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν πραγμάτων ἀμφιβολίαι. τὸ δὲ ἐπὶ μέρους, τῶν καθόλου πολιτικῶν χωρίζει πραγμάτων. τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ὁμογενῶν χωρὶς αὐτὴν ἵστησι στάσεων. ἐν γὰρ ταύτῃ τοῦ παντὸς πράγματος τὴν αἰτίαν ἐπὶ τὴν ἐξουσίαν ἀνάγει. γίνεται δὲ ἀντιληπτικὰ προβλήματα κατὰ τέσσαρας τρόπους, κατὰ νόμον, κατὰ ἔθος, κατὰ φύσιν, κατὰ τέχνην. κατὰ νόμον μὲν, ὡς ἐκεῖνο. ἀριστεύς τις μοιχὸν καταλαβὼν, ἀπέκτεινε, καὶ κρίνεται φόνου. τὸν γὰρ νόμον αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν φησὶ τοῦ φόνου δεδωκέναι. κατ' ἔθος δὲ, μετὰ τὰ ἐν χαιρωνείᾳ φίλιππος ἀπέστειλε πρὸς ἀθηναίους αἵρεσιν διδοὺς ἢ τοὺς χιλίους αἰχμαλώτους, ἢ τοὺς χιλίους νεκροὺς ἀνελέσθαι πρὸς ταφήν. ἔπεισε δημοσθένης ἑλέσθαι τοὺς νεκρούς. ἀπέκτεινε φίλιππος τοὺς δισχιλίους. καὶ κρίνεσθαι δημοσθένης ὑπ' αἰσχίνου δημοσίων ἀδικημάτων. ἔθος γὰρ ἦν παρ' ἀθηναίοις τοῖς βουλομένοις παριέναι καὶ συμβουλεύειν τὰ δοκοῦντα, ὡς καὶ δημοσθένης φησίν. ὅσα μὲν ὁ κῆρυξ τίς ἀγορεύειν βούλεται, παρῄει δὲ οὐδείς. κατὰ τέχνην δὲ, ὡς ὁ ζωγράφος ὁ πρὸ τοῦ λιμοῦ τὰ ναυάγια γράψας. ἔδει γὰρ αὐτῷ τοῦ γράφειν ἃ βούλοιτό φησιν δεδωκέναι τὴν τέχνην. κατὰ φύσιν δὲ, αἰσχίνης μετὰ τὰ ἐν χαιρωνείᾳ ἕπεται δημοσθένει δακρύων καὶ κρίνεται ὑπ' αὐτοῦ ὕβρεως, φύσιν γὰρ ἀνθρώπῳ φησὶ τῶν δακρύων τὴν ἐξουσίαν χορηγεῖν. διαφέρει δὲ τοῦ στοχασμοῦ μὲν, ὅτι ἐν ἐκείνῳ περὶ τοῦ εἰ ἔστι γίνεται ἡ ζήτησις, καὶ ἄλλο δι' ἄλλου κρίνομεν. ἐν δὲ ἀντιλήψει περὶ τοῦ ποῖόν τί ἐστι, καὶ τὸ κρινόμενον οὐ δι' ἑτέρου κρίνεται. τοῦ δὲ ὅρου διαφέρει. ὅτι ἐν ἐκείνῳ μὲν περὶ τοῦ τί ἐστι τὸ κρινόμενον γίνεται ἡ ζήτησις. καὶ τῶν ὁρικῶν προβλημάτων ἐν ἐνίοις. τὸ μὲν πέπρακται, τὸ δὲ λείπει. καὶ τὰ μὲν αὐτὸ τὸ κρινόμενον ἔχουσι καὶ ζητούμενον, τὰ δὲ ἄλλο μὲν τὸ κρινόμενον, ἄλλο δὲ τὸ ζητούμενον. ἐν δὲ ἀντιλήψει περί τε ποιότητος ἡ ζήτησις γίνεται. καὶ αὐτὸ μὲν οὐ κρίνεται τὸ παρὰ τοῦ φεύγοντος γεγονὸς ὡς ἔγκλημα, διὰ δέ τινα περίστασιν λαμβάνει τὴν κρίσιν. ἄξιον δὲ ζητῆσαι ἡ κατὰ νόμον ἀντίληψις τίνι διενήνοχε τοῦ κατὰ νόμον ὅρου. ἐν ᾧ ὁ εὐνοῦχος ὡς μοιχὸς ἀναιρεῖται. φαμὲν οὖν, ὅτι ἐν μὲν τῷ ὅρῳ ἐκ πεπραγμένου καὶ λείποντος ὄν, ζητεῖται εἰ μοιχεύειν ὁ εὐνοῦχος οἷός τε. καὶ εἰ τὸ συγκαθευδῆσαι ἁπλῶς μοιχεία. ἐν δὲ ἀντιλήψει τοῦ πράγματος ὁμολογουμένου καὶ τελείου ὄντος καὶ τοῦ ἀριστέως μοιχοῦ ἑαλωκότος, φανερῶς ζητεῖ εἰ τὸν ἀριστέα φονεύειν ἐχρῆν ἢ μή. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Καθάπερ ἐν στοχασμῷ καὶ ἐν ὅρῳ πρὸ τῆς τῶν κεφαλαίων ἐξετάσεως καὶ τῆς περὶ ἐκείνας τὰς στάσεις πραγματείας, τὰ ἴδια ἑκάστης στάσεως ἀφ' ὧν τὴν ἐπίγνωσιν αὐτῶν ποιησόμεθα, προεξεθέμεθα. οὕτως ἀναγκαῖον κἀνταῦθα περὶ τῆς ἀντιλήψεως εἰπεῖν τίνα μὲν κοινὰ πρὸς ἐκείνας ἐστὶν αὐτῇ, τίνα δὲ ἴδια, ἵνα καὶ ταύτης ῥᾳδίαν ἔχωμεν τὴν ἐπίγνωσιν. δεῖ τοίνυν ἐν τῇ ἀντιλήψει φανερὸς εἶναι τὸ κρινόμενον πρᾶγμα καὶ μὴ ἀφανές, ὥστε ταύτῃ τοῦ στοχασμοῦ διαλλάττειν. ἔπειτα δὲ εἶναι καὶ τέλειον ἐνταῦθα τὸ κρινόμενον καὶ μὴ ἀτελές, ὥστε κατὰ τοῦτο διαφέρει τοῦ ὅρου, εἰκότως δὲ καὶ τρίτην τάξιν ἀπείληφεν. ἐπειδὴ καὶ τρίτη κατὰ φύσιν ἐστίν. ὁ μὲν γὰρ στοχασμὸς ζητεῖ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ εἰ ἔστιν. ὁ δὲ ὅρος μετὰ τὸν τοῦ φανεροῦ μὲν, ἀτελοῦς δὲ ἴδιον. μετὰ τοῦτον τοίνυν ἡ ἀντίληψις ἔχει χώραν, ἐκ τῆς ποιότητος ἔχουσα τὴν γένεσιν. τρόποι δὲ αὐτοῦ ἐξ ὧν συνίσταται τρεῖς. ἢ γὰρ κατὰ νόμον. ἢ

κατὰ ἔθος, ἢ κατὰ φύσιν. καθ' ἓν γὰρ τούτων τὴν ἐξουσίαν προβάλλεται ὁ κρινόμενος. ὡς εἶναι τρία τὰ εἴδη τῆς ἀντιλήψεως. τὰ δὲ ἄλλα τὰ δοκοῦντα εἰς ταῦτα ἀναφέρεται, οἷον αἱ τέχναι καὶ τὸ ἀποδημεῖν εἰς τὸ ἔθος. τὸ δὲ μὴ κεκωλυμένον εἰς τὸν νόμον. τὰ γὰρ τρία ὅπερ εἰρήκαμεν ἐστὶ τὰ γενικά, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ὅσα τούτοις ἕπεται μερικά. τῆς μὲν τοίνυν κατὰ νόμον παράδειγμα. ἀριστεύς τις μοιχὸν ἀπέκτεινε καὶ κρίνεται δημοσίων. τῆς δὲ κατὰ φύσιν ὑπισχνουμένου κλέωνος τὰ περὶ πύλον, ἐγέλασεν ἀλκιβιάδης καὶ κρίνεται ὕβρεως. τῆς δὲ κατὰ ἔθος, ζωγράφος γράψας τὰ περὶ σικελίαν ἐξέθηκε καὶ κρίνεται δημοσίων. καὶ ἄλλο. ἰατρὸς τὰ τῶν μοιχῶν ἰώμενος στίγματα, καὶ κρίνεται. καὶ ἄλλο. πατὴρ παῖδα συνεχῶς ἀποδημοῦντα, ἀποκηρύττει. καὶ ἄλλο. ἰατρὸς ἀτόκια διδοὺς κρίνεται. τὰ γὰρ ἀπὸ τέχνης ὅπερ εἰρήκαμεν, εἰς τὸ ἔθος ἀναφέρει. καὶ ὅτ' ἂν κατηγορεῖταί τις πράξας ἐφ' οἷς πράττειν εἰθισμένα. ἀποδημεῖν γὰρ ἔθος. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦδε τοῦ παραδείγματος ἔστιν ἰδεῖν. μετὰ τοὺς ἱππέας τὸ δρᾶμα ὑπεξήγαγεν ἑαυτὸν ὁ κλέων. καὶ κρίνεται ἀριστοφάνης αἰτίας θανάτου. ἔθος γὰρ ἐν τοῖς διονυσίοις καθεῖναι τὰ δράματα. ὁρᾶν δὲ χρὴ ὅτι ἐν πᾶσι τούτοις φύσει μὲν οὐκ ἔτι κακὸν τὸ κρινόμενον. ἄλλοθεν δέ πως εἶναι δοκεῖ ὑπεύθυνον. αὐτίκα γὰρ ἐὰν τοῦ ἀριστέως τὴν ὑπόληψιν περιέλῃς, οὐκ ἔτι δώσεται κριθῆναι ὁ τὸν μοιχὸν ἀποκτείνας. ἰστέον δὲ τοῦτο ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν ἀντιλήψει οὐχ ὅμοιον εὑρίσκεται τοῦ πράγματος τὸ ἐπιφερόμενον. ἰδοὺ γὰρ γελᾷ μὲν ἀλκιβιάδης, κρίνεται δὲ τοῖς δημοσίοις. τοῦτο δὲ ἀνόμοιον ὡς πρὸς τὸν γελῶντα. καὶ πάλιν ἐν τῇ κατὰ νόμον. φόνου γενομένου παρὰ τοῦ τὸν μοιχὸν ἀριστέα φονεύσαντος, δημοσίων ἐστὶν ἡ κρίσις. λέγουσι δὲ καὶ ἄλλο εἶδος ἀντιλήψεως ὃ καλοῦσιν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, οἷον ἐπρέσβευε φρυνώνων περὶ εἰρήνης πρὸς φίλιππον, καὶ ἐσπείσατο, τὸν παῖδα ὡραῖον ὄντα ἐκεῖ καταλιπών. ἐγράψατο αὐτὸν προαγωγείας ὁ δημοσθένης ἐπανελθόντα, ἔλυσε τὴν εἰρήνην φίλιππος, καὶ κρίνεται δημοσίων ὁ δημοσθένης. ἴσως δὲ καὶ τοῦτο εἰς τὸ ἔθος ἀναφέρεται. ὅτε δὲ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἡ κρίσις ἐμπίπτει καὶ παραγραφικὸν, ὡς οὐ δέον με κρίνεσθαι ἐφ' οἷς ὁ φίλιππος ἐποίησεν, ἢ ὁ δεῖνα, εἰ τύχοι. εἶτα ἀπὸ χρόνου πάλιν ἕτερον παραγραφικόν. ὅτι τότε ἔδει ἀντιλέγειν. τρίτον ὡς οὐ δίκαιον περὶ ὧν ὁ δῆμος ἔγνωκε κρίνεσθαι. ἐμπίπτει δὲ καὶ συγγνωμονικὸν ἐν τοῖς τοιούτοις ἔστιν ὅτε, ὡς ἐπὶ τοῦ φιλίππου τοῦ ἀποκτείναντος τοὺς αἰχμαλώτους. ἐρεῖ γὰρ ὁ ῥήτωρ κρινόμενος. τίς γὰρ ἂν ᾠήθη ταῦτα γενέσθαι. καὶ ὅτι κοινὸν τὸ τῆς ἀγνοίας ἅπασιν.

Η ἀντίληψις διαιρεῖται προβολῇ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ

Η προβολὴ ἐν ὅρῳ δέδεικται ὁποίαν ἔχει φύσιν. ὅτι ψιλή ἐστι τῶν γενομένων διήγησις μετὰ βραχείας αὐξήσεως. καὶ τὸ διάφορον ἐν τούτῳ καθέστηκεν, ὅτι ἐν μὲν τῷ ὅρῳ ἐν τῷ κατὰ αἴσθησιν, κοινὴ γίνεται ἡ προβολή. ἐν δὲ τῇ ἀντιλήψει ὁ φεύγων, οὐδέ ποτε τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ χρήσεται. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Κἀνταῦθα πάλιν τρία τετήρηκεν ὁ τεχνικός, τὴν τῶν κεφαλαίων ἀπαρίθμησιν, καὶ τὴν ἑκάστου ἐργασίαν, καὶ τὰ εἴδη τῶν στάσεων. τοῦ δὲ τεχνικοῦ λέγοντος ἡ προβολή ἐστι τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἀναγκαίως ζητεῖται διατί ἐν μὲν στοχασμῷ πέμπτον εὑρίσκεται κεφάλαιον τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἐν δὲ πάσαις ταῖς ἄλλαις στάσεσι πρώτη ἐστί. καὶ φαμὲν, ὅτι ἐν μὲν στοχασμῷ, ἅτε κεχωρισμένον ἀπὸ τῶν πεπραγμένων ἔχοντες τὸ κρινόμενον, εὐθὺς αὐτὸ ψιλῶς μετὰ τὴν διήγησιν ἐπιφέρομεν. ὅτι ἐπὶ τούτοις αὐτὸν παραπρεσβείας κρίνω, ἢ τινος τοιούτου. τὴν δὲ ἀπόδειξιν ὕστερον τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους εὑρίσκομεν. ἐπειδὴ

αὐτῆς τὴν τοῦ πράγματος ἐξέτασιν ἐμβάλωμεν· ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς τῶν στάσεων, αὐτῶν δὴ τῶν πεπραγμένων εὐθύνομεν, ἡνίκα μετὰ τὴν διήγησιν διελθόντες τὸ ἔγκλημα φράζειν δεηθῶμεν ἀνάγκη τὰ πεπραγμένα. εἰ δὲ συμπλέκεται τῷ ἐγκλήματι, καὶ αὐτὰ εὐθύνομεν. ταῦτα δέ ἐστι τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἃ προβολὴν ὀνομάζομεν.

Μορίοις δικαίου. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τὰ μόρια τοῦ δικαίου ἡ ἀντίληψίς ἐστι. καὶ γὰρ ἔφαμεν ἡ ἀντίληψις ἢ ἀπὸ νόμου, ἢ φύσεως, ἢ τέχνης, ἤ τινος τῶν τοιούτων ἔχει τὴν ἰσχύν, ἐξ ὧν καὶ τὸ μόριον τοῦ δικαίου λαμβάνεται. ἐξ ἑνὸς γὰρ τοιούτου πάντως ἔχει τὴν ἐξέτασιν, τοῦ γὰρ κατηγόρου πολλῇ χρησαμένου τῇ ἐν προβολῇ καταφορᾷ, πρὸς τοῦτο μαχόμενος ἀντιστήσει τῇ κατηγορίᾳ ἕν τι τούτων, δι' ἀλλήλων αὐτοῦ τὴν ἰσχύν· ὥσπερ ἐν παραγραφικοῦ μοίρᾳ· φήσει γὰρ ὡς ἄδικος ἡ κατηγορία. καὶ οὐ δεῖ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἀγῶνας κροτεῖν· ἐφ' οἷς ἢ νόμος, ἢ φύσις, τὴν ἐξουσίαν παρέσχετο. ἀλλὰ φασί τινες, ὅτι διατί τὸ κεφάλαιον τοῦτο φύσιν ἔχον ἀντιλήψεως μὴ ἀντίληψις ἐκλήθη· καὶ φαμὲν, ὅτι τὸ κεφάλαιον τοῦτο τὰ μόρια τοῦ δικαίου οὐ φανερῶς ὁμολογούμενα, οὐδὲ τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν προβαλλόμενα, ἀλλὰ μόνον διαβολῆς ἕνεκα προτεινόμενα· εἰκότως οὖν οὐδὲ ἀντίληψις ὠνόμασται, διὰ τὸ μή πω τῆς ἐξουσίας τὸν φεύγοντα ἀντιλαμβάνεσθαι.

Προσώπῳ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Εἰκότως δευτέραν ἔχει τάξιν τὸ πρόσωπον· κατ' ὀλίγον δὲ τῆς τέχνης τῶν κεφαλαίων ἐπὶ τὸ ἰσχυρότερον ἰόντων· ἐπειδὴ γὰρ ἔφαμεν ὡς τὰ μόρια τοῦ δικαίου παραγραφικοῦ τάξιν ἔχει, εἰκότως δεύτερον τέτακται τὸ πρόσωπον· τελείας παραγραφῆς τάξιν ἔχον ἐν τῇ ἀντιλήψει· ἔστι γὰρ τοιοῦτον ὅτι ἑτέρων αἱ τοιαῦται εἰσὶ κατηγορίαι. καὶ οὐ δεῖ φέρε εἰπεῖν ἰδιώτας δημοσίων ἀδικημάτων κρίνεσθαι· ὡς ἐπὶ τοῦ ζωγράφου τοῦ τὰ ναυάγια πρὸ τοῦ λιμένος γράψαντος, καὶ κρινομένου δημοσίων ἀδικημάτων. ἐπειδὴ μὴ καταίρουσιν οἱ πλέοντες· ἐνταῦθα γὰρ τὰ μόρια τοῦ δικαίου τὸ λέγειν ὅτι ἐπὶ τέχνῃ κρίνομαι· εἶτα ἐπάγει τὸ πρόσωπον· ὅτι οὐ δεῖ ζωγράφον ὄντα ἐπὶ δημοσίοις ἀδικήμασι κρίνεσθαι, ἀλλὰ στρατηγοὺς καὶ ῥήτορας· καὶ γίνεται παραγραφικοῦ τελείου τάξις· τοῦτο δὲ ἐκλείπει· ἔστιν ὅτε καθάπερ ἐν στοχασμῷ τὸ παραγραφικὸν καὶ τὰς αἰτίας ἑξῆς ἐροῦμεν.

Ὅρῳ καὶ τοῖς ἑπομένοις τῷ ὅρῳ μέχρι τοῦ πρός τι· οἷον ἀνθορισμῷ, συλλογισμῷ, γνώμῃ νομοθέτου, πηλικότητι, πρός τι. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Μετὰ τὸ πρόσωπον ἕπεται εὐθέως καὶ ὁ ὅρος· ὁρίζει γὰρ ὁ λέγων, ὅτι οὐκ ἐμὲ δεῖ δημοσίων γραφὴν ὑπομένειν· ἀλλ' ἐκεῖνον δεῖ φεύγειν τὸν πόλιν προδόντα, καὶ τὰ τοιαῦτα· οἷον ὡς ἐπὶ παραδείγματος τοῦ ἀπεκτονότος ἐπὶ τῇ γυναικὶ τὸν τρισαριστέα, καὶ κρινομένου δημοσίων ἀδικημάτων· πρῶτον μὲν γὰρ ὁρίζει ὡς ὁ νόμος τὴν ἐξουσίαν παρέσχετο· ἔπειτα δὲ, ὅτι οὐκ ἐμὲ δεῖ κρίνεσθαι δημοσίων ἀδικημάτων· καὶ ὁ ὅρος εὐθέως· οὐ γὰρ προὔδωκα ναῦς· οὐ στρατιώτας ἀπώλεσα. εἶτα ὁ συλλογισμός· ὁ γὰρ τοιαῦτα πιστευθεὶς εἶτα ἀδικήσας, κοινῇ τὴν πόλιν λυμαίνεται· ταῦτα μὲν οὖν ἔχει καὶ καθ' ἑαυτὰ ἰσχὺν τὰ κεφάλαια· ὅμως μέντοι συναθροιζόμενα καὶ κοινῶς λεγόμενα ἐν μιᾷ ἀντιθέσει ἰσχὺν ἐμποιεῖ πλείστην· καὶ μὴ νομίσῃς παραγραφικὰ εἶναι ταῦτα τὰ κεφάλαια· διαβολῆς γὰρ ἕνεκα παραλαμβάνεται τοῦ ἀγῶνος· εἶτα ἕπεται ἡ γνώμη τοῦ νομοθέτου ἐξ ἑτέρου τῶν μερῶν ἐξεταζομένη· οἷον ἀπὸ τοῦ φεύγοντος· ὅτι καὶ ὁ νόμος τοῦτο βούλεται εἶναι δημόσιον ἀδίκημα· εἶτα πηλικότητι· ὅτι μέγα τὸ γενόμενον καὶ δεινὸν, τὸν ἀριστέα ἀποκτεῖναι, τὸν εὐεργέτην τῆς πόλεως. εἶτα πάλιν τῷ πρός τι

χρήσεται

χρήσεται ὅπερ συγκρίσεως ἔχει δύναμιν· ὅτι μεῖζον τὸ ἀριστέα ἀποκτεῖναι, τὰ τείχη καὶ τριήρεις ἀπολέσαι. τὰ μὲν γάρ ἐστι πάλιν ἀναστῆσαι, τὸν δ' οὔ.

Αὐτῇ τῇ ἀντιλήψει, μεταλήψει, ἀντιθέσει. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Τοῦτο ὁμώνυμον τῇ στάσει ἐστὶ κεφάλαιον· διαφέρει δὲ τοῦ μορίοις δικαίου κεφαλαίου· καθότι ἐκεῖνο μὲν παραγραφικοῦ δύναμιν ἔχει, τοῦτο δὲ ἀποδεικτικόν ἐστιν· ἐπειδὴ γὰρ δοκεῖ ἡ προβολὴ τοῦ ἀντιδίκου ἰσχυρὰ εἶναι, εὐθὺς ἀπαντήσει τῇ ἀντιλήψει ἀκατασκευῆς ἤτοι τοῖς τοῦ δικαίου μορίοις, ὅτι οὐκ ὀφείλω ἐπὶ τούτοις κρίνεσθαι· τηρήσει δὲ τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν κατασκευὴν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τῆς ἀντιλήψεως τοῦ κεφαλαίου· ἐπειδὴ γὰρ τολμηρὸν ἐξ ἀρχῆς τὴν ἐξουσίαν προβάλλεσθαι καὶ θρασὺ ἐπὶ τοιῷδέ ποτε κρινόμενον πράγματι, εἰκότως προοδοποιησάντων τῶν ἄλλων, τελευταῖον αὐτὸ τέτακται τὸ κεφάλαιον ἡ ἀντίληψίς φημι. ταύτῃ δὲ ἡ μετάληψις ἕπεται ὡς πολλάκις εἴρηται· τοῦτο δὲ συγχωρεῖ μὲν τὴν ἐξουσίαν, μέμφεται δὲ τὴν περίστασιν· οἷον οὐχ οὕτως ἐχρῆν· τούτῳ δὲ ἕπεται ἀντίθεσις, ὃ καὶ χρῶμα λέγεται· ὃ κατὰ μίαν πάντως τῶν ἀντιθετικῶν γίνεται. εἰκότως δὲ τοῦ ἀντιληπτικοῦ κεφαλαίου κατασκευάσαντος τὴν ἐξουσίαν, ἔσχε χώραν ἡ ἀντιθετική· ὅταν γὰρ δείξῃς ὅτι ἐξουσίαν ἔχεις ποιεῖν, τότε καλῶς πεποιηκέναι ἐρεῖς· οἷον ἀλλ' ἐξῆν, μοιχὸς γὰρ ἦν.

Ἑτέρᾳ μεταλήψει. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Δύο μεταλήψεις ἐμπίπτουσιν· ὧν ἡ μὲν πρώτη, πρὸς τὸ πρᾶγμά ἐστιν· ἡ δὲ δευτέρα δέχεται μὲν τὸ γεγονὸς, μέμφεται δὲ τὸ πρόσωπον τὸ πρᾶξαν· ὅτι οὐ σὲ χρῆν τοῦτο ποιῆσαι.

Θέσει, ποιότητι, καὶ γνώμῃ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἡ θέσις ταὐτόν ἐστι τῇ θέσει τοῦ προγυμνάσματος, ὥσπερ ἡ ποιότης τῷ κοινῷ τόπῳ· ἡ δὲ γνώμη ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ὅρῳ φανερά· καὶ ταῦτα μὲν τὰ κεφάλαια, ἔξωθεν δὲ πολλάκις ὁρικαί τε καὶ στοχαστικαὶ ἐμπίπτουσιν ἀντιθέσεις· αἱ μὲν ἀνθορισμῷ τε καὶ συλλογισμῷ, αἱ δὲ βουλήσει τε καὶ δυνάμει λύομεν· τούτων δὲ τὰ μὲν τοῦ κατηγόρου ἐστὶ, τὰ δὲ τοῦ φεύγοντος, τὰ δὲ κοινὰ ἀμφοῖν· τοῦ μὲν κατηγόρου προβολὴ, ἀνθορισμὸς, συλλογισμὸς, μετάληψις, γνώμης αἴτησις· τοῦ δὲ φεύγοντος μόρια δικαίου, πρόσωπον, ὅρος, ἀντίληψις, χρῶμα· κοινὰ ἀμφοῖν γνώμη νομοθέτου, πηλικότης, πρός τι· ἡ μὲν οὖν προβολὴ ὥσπερ καὶ ἐν ὅρῳ τοῦ κατηγόρου ἐστὶ πλατυνομένη τοῖς πεπραγμένοις καὶ τοῖς περιστατικοῖς μορίοις· καὶ μάλιστα τῷ καιρῷ· τὰ δὲ μόρια τοῦ δικαίου· ἔστι μὲν τοῦ φεύγοντος· ὠνόμασται δὲ οὕτω, διότι μέρη τοῦ δικαίου ἐστὶ, νόμος τε καὶ φύσις, καὶ τέχνη καὶ ἔθος· ὧν ἑνὶ πάντως ὁ φεύγων ἐν ἀντιλήψει ἰσχυρίζεται· τὰ μέντοι μόρια τοῦ δικαίου καὶ τὸ πρόσωπον, ὀνόματι μόνον διαφέρουσι παραγραφικὰ ὄντα· ὅταν γὰρ λέγῃ ὅτι οὐ δεῖ με ἐπὶ τούτοις κρίνεσθαι καὶ οὐ δεῖ ἰδιώτην ὄντα, παραγραφή ἐστιν.

Ἡ προβολὴ γίνεται, ὡς καὶ ἐν τῷ ὅρῳ, τὸ δὲ μόριον τοῦ δικαίου ταὐτὸν μέν ἐστι τῇ ἀντιλήψει, διαφέρει δὲ, ὅτι ἐνταῦθα μὲν αὐτό τε κατασκευῆς ἁπλῶς καταρχὰς τίθεται, καὶ ἐν παραγραφικοῦ μοίρᾳ· ἐκεῖ δὲ ὡς ἑτέρως, οἷον ζωγράφος ναυάγια γράψας, πρὸ τῶν λιμένων ἀνέθηκε, καὶ μηδενὸς καταίροντος, δημοσίων ἀδικημάτων φεύγει· ἡ μὲν προβολὴ, φανερά· τὸ δὲ μόριον τοῦ δικαίου, ἐμὴ δεῖ ἐπὶ τούτοις κρίνεσθαι, ἃ μηδεὶς κεκώλυκε νόμος. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Ἡ προβολὴ σύντομός ἐστιν ἀπόδοσις τῶν εἰρημένων ἀδικημάτων· καὶ τούτῳ διαφέρει τῆς καταστάσεως, ὅτι ἡ μὲν κατάστασις τὸ μέρος διηγεῖται, καὶ πάθος σπουδάζει κινεῖν, καὶ τὰς ἀποδείξεις κατὰ μέρος· ἡ δὲ προβολὴ κεφαλαιωδῶς πάντα τὰ τῆς καταστάσεως· καὶ συντόμως ὁρίζεται τὸ ἀδίκημα· καὶ ἔστι κυρίως προβολὴ τὸ αἴτιον. Τὸ δὲ μόριον τοῦ δικαίου. Ἰστέον καὶ τοῦτο ὡς πα-

παραγραφικοῦ δύναμιν ἔχει. καὶ δῆλον ἀφ' ὧν δικαστικῶς αὐτὸ προηνέγκατο· οἷον εἰ μὴ δεῖ περὶ τούτοις κρίνεσθαι· οὐδεὶς γὰρ ἀπολογίαν προτείνων· ἀμφίβολος προτείνεται αὐτήν, ἀλλὰ καθολικὴν ἀπόφασιν· ἔστι δέ ἐστι τὸ ἀρνεῖσθαι μὴ εἶναι ὑπεύθυνον, ἢ τὸ μὴ κεκωλῦσθαι τὸ πρᾶγμα. τὸ δέ, εἰ μὴ δεῖ περὶ τούτοις κρίνεσθαι, ἀμφιβολίας ἐχόμενόν ἐστι· καὶ τὴν τῶν δικαστῶν ἐκκαλούμενον δοκιμασίαν. οὐδεὶς δὲ ὃ ἀπολογεῖται ἀμφίβολον κατασκευάζει. τί οὖν φαμέν· ὅτι ἐνταῦθα οὐχ ὡς ἀπολογούμενος αὐτὸ λέγει, ἀλλ' ὡς κοινὴν ζήτησιν τῶν δικαστῶν, εἰ δεῖ αὐτὸ περὶ τούτοις κρίνεσθαι· ἡ ἐπαγωγὴ δὲ τοῦ διώκοντος· ἀλλὰ δεῖ, ἡ ζήτησις δὲ τῶν δικαστῶν εἰ δεῖ περὶ τούτοις κρίνεσθαι· ἃ μηδεὶς κεκώλυκε νόμος· τὰ γὰρ μόρια τοῦ δικαίου οὐδέν ἐστιν εἰς τὸ αἰτιᾶσθαι τὸν ἀγῶνα· τὸ δὲ πρόσωπον αἰτιᾶται. δύο δὲ εἰδῶν ὄντων τῆς περὶ τὸν νόμον καταφυγῆς, ἢ ὅταν λέγωμεν ἐξεῖναι, ἢ μὴ κεκωλῦσθαι, ἔστι γοῦν βιαζόμεθα τάξιν ἔχειν τοῦ ἐξεῖναι. αὐτὸς τῷ μὴ κεκωλῦσθαι ἐχρήσατο· κοινὸν γὰρ ἐνθύμημα περὶ πάσης ἀντιλήψεως τὸ λέγειν ὅτι οὐ κεκώλυκεν ὁ νόμος· ἀπὸ τοῦ νομίμου δὲ καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ τεχνικοῦ ἢ φυσικοῦ τέθεικε τὸ παράδειγμα, διὰ τὸ ἰσχυρότερον εἶναι πασῶν τῶν ἀτέχνων πίστεων τὸν νόμον φυσικῶν φημὶ καὶ τεχνικῶν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Η προβολὴ γίνεται ὡς ἐν τῷ ὅρῳ φησίν· οὐχ ὅτι ἰδιάζουσα αὕτη ἡ προβολὴ τῶν κατὰ τὰς ἑξῆς στάσεις, καὶ τῇ ἐν ὅρῳ μόνῃ παραπλησία. ἀλλ' ἐπειδὴ ὕστερον ταύτην εἰ μὴ ἐν τῷ ὅρῳ ἐδίδαξεν, εἶπεν. οὕτως ὅτι ὡς ἐν ὅρῳ εἰρήκαμεν, οὕτω τῇ προβολῇ χρηστέον. ὡς ἤδη δὲ διδάξας ἐν ὅρῳ περὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου, περιττὸν ἡγήσατο δεύτερον ἀναλαβεῖν· ἤδη γὰρ τί δύναται τὸ κεφάλαιον καὶ τί διαφέρει τῆς διηγήσεως εἶπεν· ὅτι ἡ μὲν διήγησις ψιλὴν ἀκατάσκευον ἔχει τὴν ἔκθεσιν· ἡ δὲ προβολὴ μετὰ αὐξήσεως γίνεται ἐκ τῶν περιστατικῶν· ἅ ἐστι ταῦτα. τί· ποῦ· πῶς· πότε· διατί· ταῦτα γάρ ἐστιν ἡ περίστασις· ἃ συμβαίνει ἔκ τε τοῦ προσώπου καὶ τῆς τοῦ πράγματος περιστάσεως. ἀνάγκη δὲ κἀνταῦθα ὑπομνήσεως ἕνεκεν ἐπισημήνασθαι, ὅτι πεφεισμένως χρὴ ἐν τῇ προβολῇ χρήσασθαι τοῖς περιστατικοῖς. καὶ μὴ πάσας αὐτῶν τὰς κατασκευὰς τιθέναι· ἀλλὰ τοῖς οἰκείοις κεφαλαίοις τὴν τελείαν ἐξέτασιν αὐτῶν φυλάττειν, ὅ ἐστιν ἐν τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, καὶ ἐν τῷ πρός τι. ἰστέον δὲ ὅτι ἐν τῇ στάσει ταύτῃ ἡ προβολὴ μόνου τοῦ κατηγόρου ἐστίν, οὐχ ὥσπερ ἐν ὅρῳ ἐστίν, ὅτε κοινῶς τῶν ἀμφισβητούντων. ἀλλ' ἴδωμεν τὴν προβολὴν περὶ παραδείγματος. ἔστω δὲ τὸ παράδειγμα τοῦτο. ζωγράφος ναυάγια γράψας πρὸ τοῦ λιμένος ἀνέθηκε, μηδενὸς καταίροντος, φεύγει δημοσίᾳ. οὐκοῦν ἡ προβολὴ φανερά. ὡς οὐ μέτρια ἠδίκησας τὴν πόλιν, φοβήσας τοὺς ἐμπόρους τῇ γραφῇ, καὶ τὴν ἔξωθεν ἡμῖν τῶν ἀναγκαίων ἀποκλείσας εὐπορίαν. οὐδενὸς γὰρ ἔτι τῶν ὠνίων ἡμῖν μέτεστιν. εἴπωμεν καὶ ἕτερον παράδειγμα. τεσσαρεσκαίδεκα τίς μοιχοὺς ἀποκτείνας, κρίνεται φόνου. ἡ προβολή. περιεῖλες τὴν ἀσφάλειαν τῆς πόλεως τεσσαρεσκαίδεκα φονεύσας. καὶ περὶ ἑτέρου παραδείγματος. τύραννος πρὸς δημοκρατουμένην πόλιν συνθήκας ποιούμενος, δέδωκεν ὁμήρους τοὺς ἑαυτοῦ τρεῖς παῖδας, καὶ ἔλαβε τριακοσίους ὁπλίτας. καταλαβών τις μοιχὸν ἕνα τῶν τοῦ τυράννου παίδων ἀπέκτεινεν, ἀνεῖλεν ὁ τύραννος τοὺς τριακοσίους. καὶ κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων ὁ τὸν παῖδα τοῦ τυράννου φονεύσας. κἀν τούτῳ ἔβλαψας τὴν πόλιν τοσαύτην καὶ τοιαύτην ἡλικίαν αἴτιος ἀναιρεθῆναι γεγονώς. τὸ δὲ μόριον τοῦ δικαίου ταὐτὸν μέν ἐστι τῇ ἀντιλήψει· μόρια καλεῖ δικαίου· τὰ εἴδη τῆς ἀντιλήψεως· διὰ τοῦτο γοῦν καὶ μόρια, ἐπεὶ δὴ κατὰ πρῶτα μέρη ἐξετάζεται ἢ νόμον, ἢ ἔθος, ἢ φύσιν. ἔστι δὲ τὸ κεφάλαιον τοῦ φεύγοντος, ὃ τῇ προβολῇ τοῦ ἐγκλήματος ἀντιτάττει· διαιρεῖται δὲ κατὰ τοὺς

τρεῖς

τρεῖς τῆς ἀντιλήψεως τρόπους. τὸν νόμον, τὸ ἔθος, τὴν φύσιν· διὸ καὶ εἴδη αὐτὰ τῆς ἀντιλήψεως ἐκαλέσαμεν. εὑροῦμεν γοῦν ἐν αὐτῷ μὴ εἶναι δίκαιον ἐφ' οἷς ἐπιτρέπουσιν οἱ νόμοι κρίνεσθαι. ἢ ἐφ' οἷς πᾶσιν ἀνθρώποις ἔθισται νενόμισται. ἢ ἐφ' οἷς ἡ φύσις παρέχει. οὐχ ὅτι πάντα ἐν ἑκάστῳ, ἀλλὰ πρὸς τὸ κείμενον τῷ οἰκείῳ καὶ τῷ εὑρισκομένῳ χρηστέον ἢ νόμῳ, ἢ φύσει, ἢ ἔθει. ἔοικε δὲ τῇ ἀντιλήψει αὐτῇ τὸ κεφάλαιον τοῦτο, τὸ διὰ τῶν αὐτῶν προάγεσθαι. διαφέρει δὲ ταύτῃ. ὅτι ἐνταῦθα μὲν χωρὶς κατασκευῆς τινος χρώμεθα ἐν παραγραφικοῦ τάξει τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν ποιούμενοι. οὐ δίκαιόν ἐστι λέγοντες ἐφ' οἷς νόμος, ἢ ἔθος, ἢ φύσις συγκεχώρηκε κρίνεσθαι. ἐν δὲ τῇ ἀντιλήψει πάσας τὰς κατασκευὰς τίθεμεν, τελείαν τὴν ἐργασίαν τῶν τοῦ δικαίου μορίων ταύτην φυλάττοντες. εἰ μὴ δεῖ περὶ τούτοις κρίνεσθαι. ὡς ἐν παραγραφικοῦ μὲν ὅπερ εἰρήκαμεν μέρει παραλαμβάνεται τὸ κεφάλαιον, οὐκ ἔστι δὲ φύσει παραγραφικόν, οὐδὲ ὅμοιον τῷ ἐν τῷ στοχασμῷ παραγραφικῷ. ἐκεῖ μὲν γάρ τι καὶ ἀξιωμάτων καθαιρετικὸν μεθώδευται, τῷ φύσει παραγραφικὸν εἶναι καὶ φαίνεσθαι τὸν φεύγοντα προφασιζόμενον καὶ ὑφορώμενον τὴν κρίσιν καὶ φεύγοντα τὴν εὐθυδικίαν, οἷς χρόνον ἢ πρόσωπον ἤ τι τῶν τοιούτων αἰτιᾶται. ἐνταῦθα δὲ τοῦτο λέγειν οὐ δυνάμεθα, οὐδὲ οὕτως αὐτὸ λαμβάνομεν. τὸ γὰρ ἰσχυρότερον μάλιστα τοῦ ἀγῶνός ἐστι τοῦτο, τὸ τὴν ἄδειαν ἐκ τοῦ νόμου προβάλλεσθαι καὶ μὴ φοβεῖσθαι τὸν ἀγῶνα, ἀλλ' ἐλέγχειν μᾶλλον τὸν κατήγορον, ὡς οὐ προσηκόντως τῇ κατηγορίᾳ χρησάμενον. καὶ ἄλλη δὲ διαφορά ἐστιν. ὅτι ἐκεῖ μὲν αἰτιᾶται μόνον τὸν ἀγῶνα. ἐνταῦθα δὲ καὶ ὁρίζει περὶ τίσι τῶν δημοσίων αἱ γραφαί. καθ' ἓν δὲ μόνον τῷ κατὰ τὸν στοχασμὸν παραγραφικῷ δύναται τὴν αὐτὴν ἐξέτασιν ἔχειν, τὸν τρόπον τῆς κατηγορίας μέμφεσθαι. τὰ γὰρ λοιπὰ πολλὴν ἔχει πρὸς ἐκεῖνο τὴν διαφοράν. ζητήσειε δ' ἄν τις πιθανῶς. διὰ τί ὅλως εἰ τὸ αὐτὸ σχεδόν ἐστι κεφάλαιον τὰ τοῦ δικαίου μόρια καὶ ἡ ἀντίληψις, δεύτερον ἐδέησε τοῖς αὐτοῖς χρήσασθαι, πρὸς ὃ λέγομεν, ὅτι καὶ πάνυ τεχνικῶς καὶ κατὰ νόμον τὸ τοιοῦτο συμβέβηκεν. δίχα γὰρ διαιροῦντος τοῦ κατηγόρου τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἔν τε τῇ προβολῇ τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῷ πηλίκῳ καὶ τῷ πρός τι. καὶ πῇ μὲν ἀκατασκεύως αὐτὰ τιθέντος ἐν τῇ προβολῇ. πῇ δὲ τὰς κατασκευὰς συνάπτοντος ἐν ταῖς αὐξήσεσιν, ὅ ἐστι τῷ πηλίκῳ καὶ τῷ πρός τι, εὐλόγως καὶ ὁ φεύγων τὸν αὐτὸν τρόπον τὰς λύσεις διαιρῶν, διπλῆν εἰσάγει τὴν ἀντίληψιν. ὅτε μὲν τῆς ἐξουσίας ἐφαπτόμενος μόνον, οὐδὲν δὲ κατασκευῆς προστιθείς. ὅτε δὲ μετὰ κατασκευῆς, τελείᾳ τῇ ἀντιλήψει χρώμενος. πρὸς γὰρ τὴν δείνωσιν καὶ αὔξησιν τοῦ ἐγκλήματος, τελείας ἔδει τῆς ἐργασίας. πρὸς δὲ τὴν προβολὴν καὶ τὴν πρότασιν, ἐν παραγραφικοῦ μοίρᾳ γράψασθαι τὸν ἀγῶνα καὶ ἐνδείξασθαι τὴν ἐξουσίαν. ἄλλως τε ἐπειδὴ τὸ λέγειν ἐξουσίαν εἶχεν ὁ πεποιηκὼς ποιεῖν τυραννικόν ἐστι. τὸ δὲ ἰσχυρὸν τοῦ φεύγοντος κεφάλαιον τοῦτό ἐστι, δεῖ καὶ ἤδη εἰρήκαμεν ἀπὸ τῶν ἰσχυροτέρων κατάρχεσθαι. ἵν' οὖν καὶ τὸ τυραννικὸν ἐκφύγοι, καὶ ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ δοκεῖ κατάρχεσθαι, τῷ τοῦ δικαίου ἐχρήσατο μορίῳ. τό, τε τῆς ἐξουσίας τυραννικὸν συσκιάζων πως, καὶ ἐν παραγραφικοῦ μοίρᾳ χρώμενος τῷ κεφαλαίῳ.

Τὸ πρόσωπον, εἰ καὶ δεῖ, ἀλλὰ δημοσίων γε οὐ τοὺς ἰδιώτας, τοὺς δὲ ῥήτορας, ἢ τοὺς πρεσβευτάς, ἢ τοὺς στρατηγούς, ἢ τὰ ὅμοια. οὗτοι γὰρ καὶ δύνανται ἀδικεῖν δημόσια, ὅτι καὶ τὰ δημόσια πράττουσιν. οἱ δὲ ἰδιῶται οὐδέν.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τὸ πρόσωπον ἔστι μὲν τοῦ φεύγοντος, οὐκ ἀεὶ δὲ ἐμπίπτει ἐν τῇ ἀντιλήψει. ὅταν μὲν γοῦν ἰδιώτης κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων, ἐμπίπτει λέγοντος, ὡς οὐκ ἂν οἷός τε ἦν ἰδιώτης ὢν τηλικαῦτα κινεῖν καὶ μεταφέρειν πράγματα. ὅταν δὲ ἄδοξον ᾖ τὸ πρόσωπον, ἐκλείπει, εἰ μή τις ἐκ μεταχειρίσεως αὐτὸ

τὸ εἰσάγοι. ὡς ὁ κρινόμενος αἰσχίνης δημοσίων ἀδικημάτων. διότι μετὰ χαιρώνειαν εἶπε τὸ τῷ δημοσθένει δακρύων. φησὶ γάρ, ὅτι τοὺς κακῶς ἐστρατηγηκότας αἰτιᾶσθαι χρεὼν τῶν δημοσίων ἀδικημάτων, τοὺς προδιδόντας τὰ τείχη καὶ τὰς τριήρεις καὶ τὰ φρούρια, οὐ τοὺς ῥήτορας. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Καὶ ἐνταῦθα παραγραφικοῦ χώραν ἔχει, καὶ ἐν τούτῳ γὰρ διαβάλλει τὴν γραφὴν ὁ φεύγων, ὡς οὐ δεῖ τὸν μηδὲν τῶν κοινῶν μεταχειριζόμενον, δημοσίων εὐθύνεσθαι. τότε δὲ ἐμπίπτει, ὅταν κρίνεται ἰδιώτης ἢ γυνὴ δημοσίων ἀδικημάτων ἢ ῥήτωρ σιωπῶν καὶ μὴ πολιτευόμενος, ἢ ζωγράφος, ἢ ποιητής, ἢ ὅστις ἁπλῶς μηδὲν πράττειν δημόσιον, μὴ δὲ ἐφαρμόττει τῷ ὑποκειμένῳ προσώπῳ τὸ ἐπαγόμενον ἔγκλημα. ὅταν δὲ κρίνηται στρατηγὸς ἢ ἄλλος τις τοιοῦτος, οὐκ ἂν χώραν ἔχει τὸ κεφάλαιον, ἀλλ᾽ ἐκλείπει. τοῦτο δὲ ἡμῖν δέδωκε τὸ θεώρημα δημοσθένης ἐν τῷ περὶ στεφάνου. αὐτοῦ μὲν τι συμβουλεύσαντος. ἑτέρων δὲ στρατηγησάντων. εἶτα τοῦ αἰσχίνου τὸ ἔγκλημα ἐπὶ τὴν συμβουλὴν ἀγαγόντος ὅτι δημοσθένης τῆς ἥττης αἴτιος, τὴν ἰδιότητα τοῦ οἰκείου προσώπου ὁ ῥήτωρ ἐξέτασεν. ἑαυτὸν μὲν ἀνεύθυνον εἶναι δεικνὺς ἐφ᾽ οἷς οὐκ ἐστρατήγησε. μεταφέρων δὲ τὴν αἰτίαν ἐπὶ τοὺς στρατηγούς, οἳ κατὰ φύσιν ὑπεύθυνοι τῶν ἐν τῷ πολέμῳ συμβεβηκότων. οὐχ ἁπλῶς δὲ ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ σφόδρα τεχνικῶς. οὐδὲ ἐπὶ τοὺς στρατηγοὺς μετατιθεὶς τὴν αἰτίαν ἀντικρὺς τῷ παραγραφικῷ ἐχρήσατο. ἀλλὰ φεύγει μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ τὸ κεφάλαιον. ἐπειδὴ ἀξιώματός ἐστι καθαιρετικόν. τέχνῃ δὲ ἐνταῦθα μεθοδεύσειν ἐν παραβολῆς σχήματι ναυκλήρῳ παραλαβὼν ἑαυτόν. εἶτα ἐπάγων, ὥσπερ οὐδὲ ἐστρατήγουν ἐγώ. ὡσανεὶ ἔλεγεν. στρατηγῶν αἱ τοιαῦται γραφαί, μεταστατικῶς τὴν ἀπολογίαν ποιησάμενος. δεῖ δὲ εἰδέναι καὶ ἐνταῦθα ὡς ἰσχυρὸν μὲν καὶ καθ᾽ ἑαυτὸ τὸ πρόσωπον τῷ φεύγοντι, πολλῷ μέντοι τοῖς τοῦ δικαίου μορίοις συναπτόμενον. ὅταν γὰρ διὰ τῆς ἐξουσίας τοῦ πεπραγμένου διαβαλὼν τὴν κρίσιν εὐθὺς καὶ τὸ πρόσωπον προσθῇ, μάτην περιίεσθαι τὴν γραφὴν ἐπιδείξει τὸν κατήγορον. τὸ παραγραφικὸν τοίνυν. οὐ δεῖ με κρίνεσθαι ἰδιώτην ὄντα. καὶ ἐπ᾽ ἄλλοις αἱ δημόσιαι γραφαί. ἐνταῦθα δὲ τὸ τελευταῖον τοῦ πράγματος, τῆς ποιότητός ἐστι. τὸ δὲ πρῶτον τοῦ προσώπου. διαφέρει δὲ τοῦ ἐν στοχασμῷ παραγραφικοῦ. ὅτι ἐκεῖ μὲν εἰ ὑπερβάλλοι τὸ ἔγκλημα τὴν τοῦ κρινομένου δόξαν χρησόμεθα αὐτῷ. ὥσπερ καὶ δημοσθένης περὶ φωκέων. τοῦτο δὴ δεῖ σκοπεῖν καὶ ὁρᾶν. εἰ ὅσα τῆς φωκέων σωτηρίας ἐπὶ τὴν πρεσβείαν ἧκε, ταῦτ᾽ ἀπήγγειλαν οὗτοι. οὐχ ὡς ὅδε φωκέας ἀπόλεσε καθ᾽ ἑαυτόν. ἐνταῦθα δὲ ὅταν ἀνοίκειον καὶ μὴ συμφωνῶν τῇ ποιότητι τοῦ κρινομένου τὸ ἔγκλημα. οὐ γὰρ ὡς ἀπίθανον.

Ο ὅρος. ὅτι ἐπ᾽ ἄλλοις αἱ τῶν δημοσίων ἀδικημάτων γραφαί. οἷον ναῦς προδοῦναι. τείχη, συμμάχους, τὰ ἄρρητα ἐξειπεῖν, καὶ τὰ ὅμοια. ἕπεται οὖν ἀναγκαίως ὁ συλλογισμός. εἰ καὶ ταῦτα κἀκεῖνα δημόσιον ἀδίκημα. καὶ οὐδὲν διαφέρει. πολλοιόνων γὰρ ὄντων τρόπων καθ᾽ οὓς ἄν τις ἀδικήσειε, οὐκ εἰ μὴ κατὰ πάντας τις ἀδικεῖ διὰ τοῦτο ἀθῷος ἔσται, ἀλλ᾽ εἰ καὶ καθ᾽ ἕνα δώσει δίκην, καὶ ἐπιχειρήσει δηλαδή. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ο ὅρος. ἔστι μὲν τοῦ φεύγοντος, πλατύνεται δὲ οἷς εἰρήκαμεν ἐν ὅρῳ ἀπὸ τῶν λειπόντων. ταῦτα δὲ τὰ τρία κεφάλαια μόρια τοῦ δικαίου, πρόσωπον, ὅρος, παραγραφικοῦ τάξιν ἔχοντα. λύει τὴν προβολήν. ὁ δὲ ἀνθορισμὸς καὶ συλλογισμός. ἔστι μὲν τοῦ κατηγόρου λύοντος τὸν ὅρον, πλατύνεται δὲ ὡς ἐν ὅρῳ εἴρηται. ἡ δὲ γνώμη τοῦ νομοθέτου πηλικότης τε καὶ πρός τι. κοινὰ παρ᾽ ἑκατέρου πρὸς τὸ τῷ λόγῳ συμφέρον μελετηθήσεται. ἐπὶ μὲν τῆς γνώμης τοῦ νομοθέτου ἢ ἐν νόμοις ἔχοιμεν, ἢ νόμων ὁμοίων μέρεσιν, ἢ ταῖς ἄλλοις αἰτίαις χρωμένῳ. τὴν δὲ πηλικότητα, τοῦ μὲν κατὰ αὔξησιν, τοῦ δὲ κατὰ

μείωσιν προάγοντος. ἐπὶ δὲ τοῦ πρός τι. ὁ μὲν ἀπὸ παραδειγμάτων ἐκ συγκρίσεως αὐξήσει τὸ πεπραγμένον. Ο ὅρος ὅτι ἐπ᾽ ἄλλοις αἱ τῶν δημοσίων. Ἔστι μὲν ὅτε καὶ ἐνταῦθα ἐκλείπει τὸ κεφάλαιον. ὅταν τὸ πεπραγμένον οἰκειότατον ᾖ τῷ ἐπιφερομένῳ ἐγκλήματι. οἷον πόλιν συνεχῶς ἀφισταμένην καὶ μὴ συμμαχεῖν ἐθέλουσαν. ὁ στρατηγὸς κρίνει δημοσίων ἀδικημάτων. οὐ γὰρ δύναται λέγειν ὅτι οὐκ ἔστι δημόσιον ἀδίκημα ἡ τῶν συμμάχων ἀπόστασις. δεῖ δὲ ὅτε ἐμπίπτει, καὶ παραδείγματι χρῆσθαι ἀπὸ τοῦ μείζονος. ἐὰν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος χρησώμεθα, βλάπτομεν καὶ τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὸ κεφάλαιον. λαμβάνεται δὲ ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος ὡς ἐπὶ τούτου. ἀλκιβιάδης κωμάζων πρὸς τοὺς ἐκ πύλου τριακοσίους ἐβόησεν εὖγε ὦ γενναιότατοι, καὶ κρίνεται ὑπὸ κλέωνος ὕβρεως. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ ἐλάττονος ὁρίσαιτο λέγων. τότε ἔδει ὕβρεως κρίνεσθαί τινα ἡνίκα διαβάλοι πρὸς ἄλλον ἢ λοιδορήσειέ τι, λάθοι ἂν καθ᾽ ἑαυτοῦ λέγων. πολὺ γάρ ἐστι τὸ δημοσίᾳ καὶ ἐν κοινῷ ὑβρίζειν, τὸ λάθρα καὶ ἐν παραβύστῳ. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Πῶς τὸν ὅρον ἐργασόμεθα ἐν αὐτῇ τῇ στάσει τοῦ ὅρου δεδήλωται. ἔνιοι δὲ τῶν τεχνογράφων βούλονται ἐκλείπειν τὸ κεφάλαιον ἐνταῦθα, οἷον τὸν ὅρον, ὅτε μὴ γενικὸν ᾖ τὸ πεπραγμένον ἔγκλημα, τουτέστι μὴ κατὰ πολλῶν δυνάμενον κατηγορηθῆναι. δύναται γάρ τις κρίνεσθαι δημοσίων ἀδικημάτων, καὶ φρούριον προδούς, καὶ συμμάχους, καὶ ναῦς, καὶ τὰ τοιαῦτα. ὅταν οὖν ᾖ γενικὸν τὸ πεπραγμένον ἔγκλημα, τότε εὑρίσκεται τὸ ὁρικὸν παραγραφικόν. ἐπέχει δὲ καὶ τοῦτο τὸ κεφάλαιον ἐνταῦθα τόπον παραγραφικοῦ ἀπὸ τοῦ πράγματος. ἀκολούθως δὲ καὶ μετὰ τάξεως καὶ τὸ πρῶτον παραγραφικὸν καὶ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον παρῄνηται. ἐπεὶ οὖν καὶ ἐνταῦθα τόπον ἐπέχει παραγραφικοῦ, δέον πάντα ταῦτα συνάπτειν ἀλλήλοις ὡς πολλάκις εἴπομεν, τῷ ἰσχυρὸν ἀποφαίνειν τὸν φεύγοντα τῷ διώκοντι. ὅρα γοῦν τὴν ἰσχὺν ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς ἐξετάσεως ἀπὸ τῶν τοῦ δικαίου μορίων. οὐ δεῖ με κρίνεσθαι ἐφ᾽ οἷς ἠκολούθησα, ἢ νόμῳ, ἢ φύσει, ἢ ἔθει πεποίηκα. ἔπειτα οὐ δεῖ με ἰδιώτην ὄντα δημοσίων. ὅ ἐστι τοῦ προσώπου. τρίτον οὐκ ἐπὶ τούτοις αἱ τῶν δημοσίων γραφαί. ὅ ἐστι τοῦ ὅρου. οὕτω τι εἰσάξομεν τὰ τρία κεφάλαια συμπλέκοντες καὶ παραγραφικῶς ἀγωνιζόμενοι. προσέτι προστιθέντες τὰς τελειότητας ἃς μεμαθήκαμεν ἐπὶ ἑκάστου. ἰσχυρὸν μὲν γὰρ καὶ καθ᾽ ἑαυτὸ ἕκαστον τούτων καὶ ἱκανὸν εἰς ἀπολογίαν. συναπτόμενα δὲ πρὸς ἄλληλα, πλείονα τὴν δύναμιν ἔχει. ταύτῃ δὲ διαφέρει τὸ ὁρικὸν τοῦτο τοῦ ἐν τῷ ὅρῳ ὁμωνύμου ὁρικοῦ. ὅτι ἐκεῖνο μὲν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὑποκειμένου ζητήματος συντελεῖ, τοῦτο δὲ εἰς διαβολὴν τῆς κρίσεως μόνης δεχόμεθα, οὐ γὰρ εἰ δημόσιον ἀδίκημα τὸ πραχθέν, ἢ ἕτερόν τι ἡ ζήτησις, ἀλλ᾽ εἰ δίκαιον ἀνεύθυνον ὄντα τὸν διαπραξάμενον δοῦναι δίκην. εἰ ὅλως ἀδίκημα τὸ γενόμενον, ἡ μὲν γοῦν τοῦ δικαίου ζήτησις, ποιότητός ἐστιν, ἧς ἡ ἀντίληψις. ἡ δὲ περὶ τοῦ τί ἐστι ζήτησις, οὐ ποιότητος ἀλλ᾽ ἰδιότητος, εἰ ὕβρις τοῦτο. εἰ δημόσιον ἀδίκημα, ὅπερ ἐστὶν ὅρου. τινὲς δὲ πλανηθέντες ἐζήτησαν, πῶς ἐν ἀντιλήψει τελείου τοῦ πραχθέντος ὄντος, ὅρος ἐμπίπτειν δύναται. οὐ κατανοήσαντες ὅτι οὐ τὴν ἰδιότητα τοῦ ὑποκειμένου ζητοῦντες ἐν ἀντιλήψει τὸν ὅρον παραλαμβάνομεν, ἀλλὰ τὴν φύσιν διαβάλλοντες, ἐφ᾽ οἷς χρὴ τὰς δημοσίας εἶναι γραφάς. ζητητέον δὲ τί ἄρα καὶ διοίσει τῆς ἀντιλήψεως. ὅτι ἐν μὲν ὅρῳ φύσει ὑπαίτιον τὸ πεπραγμένον. ἐν δὲ ἀντιλήψει ἀνεύθυνον. ζητητέον δὲ καὶ τοῦτο, πῶς παραγραφικὸν ἐμπίπτει ἐν ἀντιλήψει. πῶς δὲ ὁρικόν, τελείου ὄντος τοῦ πεπραγμένου. τὸ μὲν οὖν παραγραφικὸν ἐμπίπτει, ἐπειδὴ καθάπερ ἐν στοχασμῷ ἀνεύθυνον τὸ πεπραγμένον. τὸ δὲ ὁρικόν, ἐπειδὴ τὸ ἀνεύθυνον εἶναι καθάπερ ἀτελὲς τυγχάνει. λύεται δὲ τὸ ἐν ἀντιλήψει ὁρικὸν παραγραφικόν, ἀνθο-

ρισμῷ, συλλογισμῷ, γνώμῃ νομοθέτου, πηλικότητι, πρός τι· ταῦτα γὰρ τὰ ἔργα τὰ κεφάλαια. μετὰ γοῦν τὰ δύο παραγραφικὰ τό τε ἀπὸ τοῦ προσώπου καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ πράγματος ἡ ἀντίληψις. εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι ἐὰν ἀπὸ τοῦ προσώπου ἐμπέσῃ παραγραφικὸν ἐν ἀντιλήψει, προτάττεται τοῦ ὁρικοῦ παραγραφικοῦ τοῦ ἀπὸ τοῦ πράγματος. πρῶτον γὰρ δεῖ σύστασιν λαβεῖν τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ προσώπου, εἶθ' οὕτω τὴν ἐξέτασιν τοῦ πράγματος γενέσθαι. Ἕπεται οὖν ἀναγκαίως. Ἀναγκαίως ὁ συλλογισμὸς εὑρίσκεται, ἔνθαπερ ὁ ὅρος· φύσει γὰρ μάχονται τὰ κεφάλαια ἀλλήλοις. οὔτε γὰρ ὁ ὅρος ἄλλως λυθείη πλὴν συλλογισμῷ, οὔτε συλλογισμὸς, πλὴν ὅρῳ· ἑκάτερα γὰρ ὑπ' ἀλλήλων λύεται μόνον. ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς εἰς ταυτὸν ἄγει τὸ πεπραγμένον τῷ μὴ πεπραγμένῳ. τοῦτο δὲ ποιήσει ἐκ τοῦ τέλους καὶ τῆς κοινῆς ποιότητος κατασκευάζων· ὅτι δὲ ἀμφοτέρων ἓν καὶ τὸ αὐτὸ τέλος. ὁ γὰρ τρόπος τοῦ ἀδικήματος ἀναιρεῖ τὸ ἀδίκημα· ὡς εἴ τις μὴ ξίφει τινὰ φθείρας ἀλλὰ λίθῳ, φάσκει μὴ εἶναι φονεὺς, τὸν τρόπον τοῦ ἀδικήματος ἀπολογίαν ποιησάμενος. ὁ δὲ ὅρος, ᾧ συλλογισόμεθα, ταῦτα ὁρικῶς λύει ἀπὸ τῶν γενῶν εἰς τὰ εἴδη διαιρῶν καὶ ταῖς διαφοραῖς χωρίζων, ὅτι δημόσιόν ἐστιν, ὅταν ναοὺς προδῷ· ὅταν στρατιώτας, συμμάχους, ὅταν ἐξείπῃ τὰ ἀπόρρητα. ὅτε καταλίπῃ τὴν τάξιν. ἰστέον δὲ ὅτι τοῦ ἀνθορισμοῦ οὐκ ἐμνήσθη ἐνταῦθα. καί τοι γε τοῦ ὅρου εἰωθότος τῷ ἀνθορισμῷ λύεσθαι. φαμὲν οὖν ὅτι ὁ συλλογισμὸς, οὐκ ἔστιν ἰδιάζον κεφάλαιον, ἀλλὰ συμπέρασμα τοῦ ἀνθορισμοῦ. ὁ τεχνικὸς οὖν πολλάκις συλλογισμὸν ὠνόμακεν ἀντὶ ἀνθορισμοῦ εἰδὼς ὅτι ταυτόν ἐστιν. εἰ δέ τις ζητήσειε διατί οὖν μὴ μᾶλλον τὸν ἀνθορισμὸν εἴρηκε, ἐροῦμεν· ὅτι τὰ κεφάλαια πρὸς ἀπόδειξιν σπεύδει, τὰ δὲ συμπεράσματα τὰς ἀποδείξεις ἔχει. εἰ οὖν ὁ συλλογισμὸς συμπέρασμά ἐστι τοῦ ἀνθορισμοῦ, εἰκότως κυριώτερόν ἐστι πρὸς τὴν χρῆσιν. Καὶ ἐπιχειρήσει δηλαδή. Ἀντὶ τοῦ ἐπιχειρήμασι χρήσεται. ἐνθύμημά τι μετὰ παραδειγμάτων εἰς ἀπόδειξιν συντείνοντα ἐρεῖ. οἷον ἐπὶ τοῦ τοιούτου παραδείγματος· ὁ τὸν ὀφθαλμὸν πληρώσας, οὐχ ὅτι καὶ μὴ χεῖρα ἐπήρωσε, διὰ τοῦτο ἀθῷός ἐστιν. ἀδικήματα γὰρ ἀμφότερα· καὶ δεῖ καὶ τοῦ ἑνὸς διδόναι δίκας.

Γνώμῃ νομοθέτου· εἰ ἐμπίπτοι χρήσεται ἑκάτερος πρὸς τὸ λυσιτελοῦν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τοῦτο οὐ πάνυ ἀστείως εἴρηκε. νόμου γὰρ προκειμένου ἤτοι ῥητοῦ, ἀνάγκη καὶ τὴν τοῦ νομοθέτου φυλάξασθαι γνώμην· ὁ μὲν γὰρ τῷ ῥητῷ, ὁ δὲ τῇ διανοίᾳ χρήσεται. ἥ ἐστιν ἡ τοῦ νομοθέτου γνώμη· ὥστε ῥητοῦ ἐμπεσόντος καὶ γνώμη ἐμπεσεῖται νομοθέτου. καὶ διὰ τοῦτο ὤφειλεν οὕτως εἰπεῖν, ῥητὸν νομικὸν εἰ ἐμπίπτοι ἀλλὰ μὴ γνώμη, εἰ μή τις ἄρα ἐκεῖνο φαίη ὡς κοινότερον τὸ ῥητὸν γνώμην ἐκάλεσε νομοθέτου, ἀπὸ τοῦ κυριωτέρου καὶ ποιητικοῦ καὶ αἰτίου τὸ ἀποτέλεσμα ὀνομάζων. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Καλῶς τὸ εἰ ἐμπίπτοι. οὐ γὰρ ἀεὶ εὑρίσκεται. οὔτε γὰρ ἐφ' ἑκάστου τῶν ζητουμένων εὑρίσκεται νόμος, οὔτε εἰ εὑρίσκοιτο πάντως λυσιτελεῖ ἡμῖν. εἰ μὲν οὖν βλάπτοι, παραιτησόμεθα καὶ οὐκ ἐξετάσομεν. ἢ ἀπ' αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῆς γνώμης τῶν γεγραμμένων τὴν ἐξέτασιν παραληψόμεθα πρὸς τὸ ἑαυτῶν χρήσιμον. ὅτε οὖν ἐμπίπτει ἐν ἀντιλήψει, διττὴ ἔσται. ἡ μὲν ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀντιλήψεως ὅταν ἀπὸ νόμου γίνηται, ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ συλλογισμοῦ. διαφέρει δὲ, ὅτι ἡ μὲν σύστασιν ἔχει τοῦ συλλογισμοῦ· ἡ δὲ πρὸς τὸ ῥητὸν γίνεται τὸ προκείμενον. διαφέρει δὲ καὶ τῷ ὀνόματι· ἡ μὲν γὰρ γνώμη τοῦ νομοθέτου καλεῖται· ἡ δὲ πρὸς τὸ ῥητὸν λύσις οὖσα τοῦ ῥητοῦ πρὸς τὴν παρὰ τοῦ φεύγοντος ἐξουσίαν, διάνοια προσαγορεύεται. ἀεὶ μὲν οὖν ἡ πρὸς τὸ ῥητὸν ἐμπίπτει, ἐπὶ τῆς ἐπὶ νόμον ἀντιλήψεως· οὐ περὶ ταύτης δὲ νῦν ὁ λόγος, ἀλλὰ τῆς ἑτέρας τῆς ἐπὶ τοῦ συλλογισμοῦ. ἐμπίπτει δὲ τότε, ὅταν ὁ κατήγορος ἐν ἀντιλήψει ῥητὸν ἔχῃ,

προβάλλεσθαι καθὸ κρίνει τὸν φεύγοντα. οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ γεωργοῦ τοῦ τὸν υἱὸν ἀποκηρύττοντος, νόμου κελεύοντος ἐξεῖναι πατράσιν ἀποκηρύττειν τοὺς παῖδας. ἐν τούτῳ γὰρ διαβάλλοντος τοῦ παιδὸς τὴν ἀποκήρυξιν καὶ λέγοντος ὡς ἐπ' ἄλλοις ἀποκηρύττειν ἐχρῆν, ὅταν ἀσελγαίνωσιν, ὅταν ὑβρίζωσιν, ὅταν μέθαις, ὅταν κύβοις, ὅταν ἑταίραις σχολάζουσιν, ἀλλ' οὐχ ὅταν τὰ σεμνότατα διώκωσιν. καὶ πρὸς ταῦτα τοῦ πατρὸς ὅ ἐστι τοῦ κατηγόρου τὸν συλλογισμὸν ἐπάγοντος, καὶ ὡς μηδὲν διαφέρουσι λέγοντος, οὐ τὸ ἴσον συλλογιζομένου· ἄτοπον γὰρ φιλοσοφίαν ἐξισοῦν ἀσελγείᾳ. ἀλλ' ἁπλῶς λέγοντος ὅτι πάντα ὅτι ἂν λυπῇ παῖς τὸν πατέρα καὶ παρὰ γνώμην αὐτοῦ ποιῇ, ἀποκηρύξεως ἄξια, εὑρίσκεται νόμος δὲ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς προβαλλόμενος, ὅτι ἔξεστι τοῖς πατράσιν ἀποκηρύττειν τοὺς παῖδας. ἐμπεσόντος οὖν τοῦ νόμου τούτου, ἐπὶ τὴν τοῦ νομοθέτου γνώμην, ἀμφότεροι τρέπονται, πρὸς τὸ χρήσιμον ἑκάτερος· κοινὸν γὰρ ἀμφοῖν τὸ κεφάλαιον. οὐχ ἁπλῶς γὰρ ἡ ἐπὶ τοῦ συλλογισμοῦ γνώμη ἐμπίπτει, ὅταν ἐπὶ τὸν νόμον ἀντίληψις ᾖ. ἀλλ' ὅταν ἐμπίπτῃ ῥητὸν καθὸ ἡ κρίσις καὶ ἡ κατηγορία τῷ κατηγόρῳ γίνεται. ἐὰν δὲ τοῦτο μὲν ῥητὸν μὴ ἐμπίπτῃ, ἐπὶ νόμον δὲ ἡ ἀντίληψις ἀνάγηται βοηθοῦσα τῷ φεύγοντι, τὴν πρὸς τὸν νόμον ἔχει διάνοιαν· πᾶν γὰρ ῥητὸν διανοίᾳ λύεται. τὴν δὲ ἐπὶ τοῦ συλλογισμοῦ γνώμην νομοθέτου οὐκ ἔχει. τὰ δὲ τῆς ἐργασίας τῆς γνώμης, ἐν ὅρῳ μεμαθήκαμεν.

Ἡ πηλικότης, ὅτι μέγα τὸ γεγονός. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἀπὸ τῶν κεφαλαίων τούτων, τῆς τε πηλικότητος καὶ τοῦ πρός τι, ὁ τόπος τῶν αὐξήσεων παραλαμβάνεται. ἐν οἷς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐστὶ τελείως εἰσαγόμενα καὶ πάσας τὰς ἐργασίας ἔχοντα καὶ τὰς κατασκευάς. καὶ οὐ καθάπερ ἐν προβολῇ ἀτελῶς. τίς δὲ ἡ τελεία τούτων κατασκευὴ τοῦ τε πηλίκου καὶ τοῦ πρός τι, ἐν τῷ ὅρῳ δέδεικται. ἄξιον δὲ ζητῆσαι. εἰ ὅλως ἐν ἀντιλήψει τῇ μειώσει ὁ φεύγων χρήσεται τουτέστι τῷ πηλίκῳ καὶ πρός τι, μηδὲν ἀδίκημα εἶναι λέγων· ἐν μὲν γὰρ ὅρῳ εἰκότως, ἔνθα καὶ ἀδίκημα ὑπὸ τοῦ φεύγοντος ὁμολογεῖται, ἔλαττον δὲ τοῦ ἐγκαλουμένου. καὶ ἑκατέρῳ πρόσεστιν ἐκ τῆς ὑποθέσεως τῷ μὲν αὔξειν, τῷ δὲ μειοῦν. ἐνταῦθα δὲ πῶς οἷόν τε μειῶσαι τὸν φεύγοντα, τὸ παράπαν ἰσχυριζόμενον μηδὲν ἠδικηκέναι. οὐ γὰρ λόγον ἔχει τὸν αὐτὸν λέγειν ὡς οὐκ ἀδίκημα, καὶ πάλιν ἐν τούτῳ τῷ μέρει τοῦ λόγου γενόμενον, ὡς ἀδίκημα τὸ ἔγκλημα καθαιρεῖν καὶ πρὸς ἕτερον ἀντεξετάζειν, ὡς οὐ μέγα καὶ ἕτερον μικρότερον. ἐροῦμεν τοίνυν· ὅτι ἐν μὲν τῇ τοιαύτῃ ἀντιλήψει· ὅταν μηδὲν ἐπισυμβῇ ἔξωθεν ἀδίκημα, ὁ μὲν διώκων ταῖς αὐξήσεσι χρήσεται καὶ τοῖς κεφαλαίοις τούτοις, ὁ δὲ φεύγων οὐκ ἔτι ταῖς μειώσεσιν, ἀλλὰ μηδὲ ἀδίκημα πάντῃ ἀγωνιεῖται. ἐν αἷς δὲ ἐπισυμβέβηκέ τι αὐτῶν τῶν εἰδῶν γενόμενον· γνωσόμεθα πότερον χρηστέον, ἢ οὔ. ἐνταῦθα γὰρ χώραν ἡ μείωσις ἔχει· τοῦ γὰρ κατηγόρου πλεονάζοντος ταῖς αὐξήσεσι καὶ ἐκτραγῳδοῦντος τὸ ἐπισυμβεβηκὸς, ὁ φεύγων βαρυνόμενος τῇ καταδρομῇ, ἐξ ἀνάγκης μειοῦν ἐπιχειρήσει, σημειωτέον οὖν· ὅτι ἡ πηλικότης καὶ τὸ πρός τι ἐν ὅρῳ μὲν κοινά ἐστιν· ἐν ἀντιλήψει δὲ οὐκ ἀεί, κἀκεῖνο δεῖ ἐπίστασθαι χρὴ ἀναγκαίως· ὅτι οὐδὲ ὁ κατήγορος ἐν τοῖς τοιούτοις προβλήμασιν αὔξειν δεῖ καὶ δεινοποιεῖν τὸ πεπραγμένον δυνήσεται. αὐτίκα ἐπὶ τοῦ φιλοσοφοῦντα τὸν υἱὸν ἀποκηρύξαντος, οὐ δυνήσεται δεινοποιῆσαι ὁ ῥήτωρ· ἀλλ' ὅσον ἀπείθειαν μόνην τοῦ παιδὸς αἰτιάσασθαι πρὸς τὸν πατέρα. οὐ γὰρ τῶν διαβεβλημένων ἡ πρᾶξις.

Τὸ πρός τι, ὅτι μεῖζον ἢ ἃ προβάλλεται. οἷον τοῦ τὰς ναῦς ἢ τὰ τείχη προδοῦναι, τὸ ἐν σπάνει πάντων κατασχεῖν τῶν ἀναγκαίων· μηδενὸς καταίροντος τῶν ἐμπόρων. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Καὶ τὸ πρός τι συγκριτικόν ἐστι κεφάλαιον· ἐπὶ μεῖ-

ζον τὸ πεπραγμένον. ἢ ἃ προβάλλεται ὁ φεύγων. λέγω δὴ τὸ τὰς ναῦς προδοῦναι καὶ τείχη καὶ συμμάχους, μεῖζον δ' ἐν ἀπάσει τῶν ἀναγκαίων καταστῆσαι τὴν πόλιν. τὸ μὲν γὰρ περί τι μέρος τῆς πολιτικῆς δυνάμεως ἔχει τὴν ἐπιβουλήν. τὸ δὲ εἰς αὐτὸ τὸ πάντας ἀπολέσθαι λιμῷ. καλῶς δὲ μετὰ πολλὰ τῶν κεφαλαίων τὴν πηλικότητα καὶ τὸ πρός τι ὥρισεν ἡ τέχνη. καὶ τὴν τελείαν τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐργασίαν. οὐδὲ γὰρ κατατρέχειν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ φεύγοντος πρὸ τῶν ἀποδείξεων προσῆκον. μάταιον γὰρ καὶ ψιλῆς λοιδορίας τὸ πραττόμενον, καὶ ἀργὸν καὶ ὕπτιον ποιεῖ τὸν λόγον. ἀλλ' ἐν τῇ προβολῇ τὸ πραχθὲν μετρίως αὐξήσαντες, τηρήσωμεν τῇ πηλικότητι καὶ τῷ πρός τι τὰς ἀφορμὰς θαρροῦντες ἤδη μετὰ τὴν ἀπόδειξιν. οὐκ ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἀντιλήψεσιν ὁμοίως ἰσχύει τὸ κεφάλαιον. ἐν μὲν γὰρ τῷ ὅρῳ τῇ στάσει ἅτε ἐκ μέρους ὁμολογουμένου τοῦ ἀδικήματος ἢ πάλιν τοῦ εὐεργετήματος, εἰκότως ἀγωνιστικωτέρα γίνεται ἡ σύγκρισις, ὅτ' ἂν τὸ πραχθὲν τῷ λείποντι προβάλληται. ἐν δὲ τῇ ἀντιλήψει, ἐπειδὴ τοιούτου ὑπόκειται οὐδὲν, ἀνεύθυνον γὰρ τὸ πραχθὲν, οὐκέτι ὁμοία τοῦ κεφαλαίου ἡ χρῆσις. μάλιστα δὲ ὅτ' ἂν μὴ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ πεπραγμένον ἄτοπον εἶναι δοκῇ. μήτε ἐπισυμβεβηκὸς ἄτοπόν τι φαίνηται, ἐξασθενεῖ τὸ κεφάλαιον, ὡς ἐπὶ τοῦ φιλοσοφοῦντα τὸν υἱὸν ἀποκηρύττοντος. ἄτοπον γὰρ εἰ παραβάλλοι τῷ μεθύοντι καὶ κυβεύοντι καὶ τὰ πατρῷα κατεδηδοκότι. καὶ ἐπὶ τοῦ ἀλκιβιάδου τοῦ γράψαντος ἐκπώμασι τὰ περὶ σικελίαν, καὶ κρινομένου. οὐ δύναται γὰρ λέγειν ὁ κατήγορος ὅτι μεῖζον τοῦ γράψαι τοῦ προδοῦναι καὶ φρούριον. χρὴ τοίνυν ἐν παντὶ προβλήματι τὴν ὕλην ἐξετάζειν καὶ πρὸς ταύτην συμμετρεῖσθαι τὸν λόγον καὶ μεθοδεύειν τὰ κεφάλαια. ἔνθα μὲν χώραν ἔχει πλεονάζοντας, ἔνθα δὲ ἧττον ἰσχύει ἐφαπτομένους καὶ παρατρέχοντας. ἐνίοτε δὲ καὶ παντάπασι παραλείποντας. οὐ μόνον τοίνυν ἐν ταῖς συμβεβηκυίαις ἀντιλήψεσι χρῆσθαι κατὰ καιρὸν τῷ πρός τι δυνησόμεθα. ἀλλ' ἐνίοτε καὶ μηδενὸς ἐπὶ συμβεβηκότος, ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ πεπραγμένου ποιότητος τὰς ἀφορμὰς ληψόμεθα. αὐτίκα ἔνθα τὸν ἀθηναῖον ἰατρὸν δημοσίᾳ κρίνει τίς, ἐπειδὴ τὸν φίλιππον ἰάσατο νοσοῦντα. καίτοι μηδενὸς ἐπισυμβάντος, ὅμως ἐξ αὐτοῦ τοῦ πεπραγμένου ἱκανὴν ἕξομεν ἐργασίαν εἰς ταῦτα τὰ κεφάλαια. λαβόντες γὰρ τὴν τοῦ φιλίππου ποιότητα καὶ τὰς εἰς τοὺς ἕλληνας ἀδικίας οὐ μόνον αὐξῆσαι τὸ πεπραγμένον δυνησόμεθα. καὶ συγκρίνοντες αὐτὸ πρὸς τὰ ἐν τῷ ὅρῳ ὑπὸ τοῦ φεύγοντος προβαλλόμενα πολλῷ χαλεπώτερον αὐτὸ ἐκείνων δυνησόμεθα κατασκευάσαι. πολλῷ γὰρ μεῖζον τοῦ τεῖχος ἢ τριήρων τι μέρος διαφθεῖραι, τὸ τὸν φίλιππον ἀναστῆσαι. νῦν γὰρ περὶ πάντων ὁ κίνδυνος. ὅρα οὖν πόσον ἡ ὕλη δύναται.

Ἐν δὲ τούτοις λέγω δὴ τῇ πηλικότητι καὶ τῷ πρός τι τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐμπίπτει ἀναγκαίως.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Ἐπειδή φησι τούτοις τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, αὔξων γὰρ τὴν ἀδικίαν ὁ κατήγορος τῶν πεπραγμένων ἅπτεται. πόθεν γὰρ εἰ μὴ ἐκ τούτων ἡ αὔξησις. οὐκοῦν τὸ ἐπὶ τούτοις ἐξηγητέον ἐν τούτοις. ἐν αὐτῇ γὰρ τῇ πηλικότητι καὶ τῷ πρός τι τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐστὶν ἡ ἐξέτασις, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ προβολῇ μετρίως.

Πρὸς ἃ ἡ ἀντίληψις ὡς ἐν στοχασμῷ ἐμάθομεν, ὅτι ἔξεστι, καὶ κεκώλυκε νόμος οὐδείς.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Τοῦτο τὸ κεφάλαιόν ἐστι τὸ συνεκτικώτατον ἐν τῇ στάσει καὶ γνωρίζον αὐτήν. καὶ ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς τῆς στάσεως ἔμελλέ τινα παραλαμβάνεσθαι κεφάλαια ἔξωθεν, προέταξεν τὸ μόριον τοῦ δικαίου ἡ τέχνη. ἐπειδὴ ἔφαμεν ὅτι ἡ πρώτη φωνὴ τοῦ φεύγοντος γνωρίζει τὴν στάσιν. ἵν' οὖν τοῦτο ᾖ, πρῶτον μὲν ψιλῶς τέθεικε τὸ μόριον τοῦ δικαίου, ἔπειτα δὲ αὐτὴν

ἐπήνεγκε τὴν ἀντίληψιν πρὸς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. τοῦ γὰρ κατηγόρου πολλῇ χρησαμένου καταφορᾷ ἐν τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ὁ φεύγων εὐθέως τὴν ἀντίληψιν προβάλλεται τὴν ἐξουσίαν προφέρων. ὅθεν δὲ λαμβάνεται, ἔγνωμεν ἔν τε τῇ μεθόδῳ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ στοχασμῷ. νυνὶ δὲ τοῦτο ῥητέον. ὅτι οὐχ ὡς ἔτυχε τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ χρηστέον, ἀλλὰ μετά τινος μεθόδου. τυραννικὸν γὰρ ἄντικρυς λέγειν ὅτι ἐξῆν μοι τοιαῦτα διαπράξασθαι ἐφ' οἷς ὡς ἀδικήμασι κρίνεται. ἀλλ' ἐὰν ἀπὸ νόμου ἡ ἐξουσία τυγχάνῃ, ἐρεῖ ὁ φεύγων. ὅτι εἰ μὲν ἄδειαν μηδείς μοι νόμος παρεῖχε, καλῶς ἂν ἡ κατηγορία εἶχεν. ἐπειδὴ δὲ ἃ τοῖς νόμοις δοκεῖ ταῦτα πέπρακται. τίνα λοιπὸν ἔχει χώραν ἡ κατηγορία. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν τῆς ἀντιλήψεως χρῆσθαι δυνήσεται. ἐξαιρέτως δὲ εἰ ἀπὸ νόμου εἴη φήσει ὅτι οὐκ ἐμοῦ κατηγορεῖ μᾶλλον ἢ τοῦ τεθεικότος τὸν νόμον. καὶ τὴν πολιτείαν διαβάλλει τῷ νόμῳ χρωμένην,

ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Τὴν ἀντίληψιν ὁ φεύγων οὐκ ἀνέδην εἰσάξει. ἀναίσχυντον γὰρ τὸ λέγειν ὡς ἔξεστιν ἅπερ ἄν τις βούλοιτο διαπράττεσθαι. ἀλλ' ὑφειμένως αὐτὴν θήσει καὶ λανθανόντως, ἵνα τὸ ἀναιδὲς αὐτῆς ἐπικρύπτηται. οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ ζωγράφου. ἀλλὰ γὰρ ἀποστερεῖν με τῆς τέχνης ὁ συκοφάντης ἐπικεχείρηκεν. ὥσπερ ἂν εἰ καὶ τοῦ γελᾶν ἐξεῖργε, καὶ ὅλως τῇ φύσει χρῆσθαι διεκώλυεν. εἰ γὰρ αἰτιᾷ τὴν τέχνην καὶ τὴν φύσιν, ἧς παράδειγμα γέγονεν ἀνθρώποις ἡ τέχνη.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Ἀναγκαίως τούτοις τοῖς κεφαλαίοις ὁ φεύγων ἀντιτάξει τὴν ἀντίληψιν. τοῦ γὰρ διώκοντος κατὰ τὸ ἰσχυρότατον ἐγκειμένου, πρὸς τὴν ἐξουσίαν ὁ φεύγων καταφεύξεται, ὅπερ αὐτῷ πλείστην ἰσχὺν παρέξει. ἡ δὲ ἀντίληψις ὅτι ἔξεστιν, ἐν ᾗ τὰ τοῦ δικαίου μόρια ἐξετάσει ὥσπερ εἰρήκαμεν. εἰ μὲν ἅπαντα πάντα ἐμπίπτοι, πάντα λέγων. εἰ δὲ μὴ, ὅπερ ἂν τούτων ἐμπέσῃ, ἢ νόμον, ἢ ἔθος, ἢ φύσει κατὰ ἀντίφασιν τὸ μὴ κεκωλῦσθαι. τίνος δὲ τούτου τοῦ κεφαλαίου ἐργασίαι καθ' ἃς μεθόδους προαγόμεναι ἐντελέσταται ἐν στοχασμῷ δεδήλωται. ἴδιον δὲ παρὰ τὰ κείμενα ταῦτα εὑρίσκεται ἐνταῦθα θεώρημα, ὅπερ ἀναγκαῖον προσθεῖναι. ὅτι οὐχ ἁπλῶς τὴν εἰσαγωγὴν ποιησόμεθα τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ μετά τινος τέχνης. οὐ γὰρ γυμνῶς λέξομεν οὐδὲ ἁπλῶς οὕτως, ὅτι ἐξῆν μοι. ἄτοπον γὰρ ἀκμάσαντος τοῦ κατηγόρου ἐν ταῖς αὐξήσεσι καὶ καταδραμόντος λέγειν ὅτι ἐξῆν μοι. ἀλλὰ χρὴ προμεθοδεύσαντα ἐν τῇ εἰσαγωγῇ λέγειν. ὅτι ταῦτα μὲν ἅ φησιν ὁ κατήγορος, εἰ μὴ συγκεχώρητο, ἴσως εἶχεν χώραν ἡ καταδρομή. νῦν δὲ περιττῶς τοσούτῳ πλήθει λόγων πρὸς τὴν κατηγορίαν κέχρηται, τῶν νόμων, ἢ τῶν ἐθῶν, ἢ τῆς φύσεως συγκεχωρηκότων. ἢ εἰ μὴ τοῦτο ἔχοιμεν λέγειν τῷ κατὰ ἀντίφασιν χρωμένους, ἀναγκαῖον τὴν ἐξουσίαν κατασκευάζειν μὴ ἀναγορευόντων τῶν νόμων, λέγοντας οὐδεὶς τοιαῦτα λέγειν τὸν κατήγορον. δυνάμεθα δὲ καὶ οὕτως εἰσαγαγεῖν τὴν ἀντίληψιν. εἰ ἀπὸ νόμου εἴη. ὅτι οὐ τοσοῦτον ἡμῶν τὴν κατηγορίαν ὁ κατήγορος ποιεῖται. οὐδὲ καθ' ἡμῶν τοὺς πολλοὺς τούτους διεξέρχεται λόγους. ἀλλὰ τοῦ νομοθέτου κατηγορεῖ καὶ τῆς ἐκείνου γνώμης, ἥ τις ταῦτα ἐποίησε κύρια.

Εἶθ' ἡ μετάληψις ἐν στάσει μὲν εἰ ἐγχωροίη. ὅτι οὐδὲν ἔξεστιν. ἀντιπαραστάσει δὲ ὅτι εἰ καὶ ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τούτοις, οὐδὲ τοιαῦτα.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Τῇ ἀντιλήψει ἕπεται ἡ μετάληψις πάντως. ὡς γὰρ ἔφαμεν πολλάκις πᾶσα ἀντίληψις μεταλήψει λέγεται. γίνεται δὲ ἡ μετάληψις πρὸς τὴν πρᾶξιν. ὡς ἐπὶ τοῦ τὸν μοιχὸν ἀποκτείναντος τεσσαριστέα. χρωμένου γὰρ τῇ ἀντιλήψει τοῦ φεύγοντος ὅτι ἐξῆν μοι, ὁ κατήγορος μεταλαμβάνων φησὶν ἐν στάσει μὲν, ὅτι οὐκ ἔξεστιν. εἶτα ἀντιπαραστάσει, ὅτι εἰ καὶ ἔξεστιν, οὐκ ἀριστέα φονεύειν ἐξῆν. ἀεὶ γὰρ ἡ μετάληψις ὡς πολλάκις εἴπομεν, κατὰ στάσιν καὶ ἀντιπα-

ράστασιν εἰσάγεται. ἡ μέντοι τάξις ὡς καὶ ὁ τεχνικός φησιν, ἀπὸ τῆς ὕλης τοῦ πράγματος γίνεται, ἔστι γὰρ ἀναιδὲς πρώτῃ χρήσασθαι τῇ ἐνστάσει· καὶ μάλιστα εἰ ἀπὸ νόμων ἡ ἀντίληψις εἴη· τὸ γὰρ ἀντιλέγειν τῷ νόμῳ ἀναιδές. ἐνταῦθα καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ῥητοῦ ἐξετάσει καὶ τὴν γνώμην εἰ τύχῃ τοῦ νομοθέτου.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ Τὴν μετάληψιν ὁ κατήγορος διαιρήσει ἐνστάσει καὶ ἀντιπαραστάσει· πλατυνεῖ δὲ αὐτὴν παραδείγματι. πλείω δὲ τῷ φεύγοντι τὴν διαβολὴν ἐργαζόμενος· εὐθὺς ἐπὶ τῆς προβολῆς θήσει τὴν ἀντίληψιν ἐξ ἀντιθέσεως, καὶ λύσει ὡς εἴρηται τῇ μεταλήψει. μετὰ δὲ ταῦτα τὴν αἴτησιν τῆς γνώμης εἰσάξει ὁ κατήγορος τοιῶσδε ἐπὶ τοῦ ζωγράφου. οἷον ἀλλ' εἴπερ μὴ δημοσίᾳ τὴν πόλιν ἀδικεῖν ἐβούλου, τίνος χάριν πρὸ τοῦ λιμένος ἔγραφες τὰ ναυάγια. πρὸς δὲ τὴν γνώμην χρῶμα ἀντιστατικὸν εἰσάξει ὁ φεύγων. ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν τε καὶ τῶν παθόντων τὴν τοιάνδε πρὸ τοῦ λιμένος πεποίημαι γραφήν. ἵν' οἱ μὲν τοὺς χειμῶνας ὀρρωδοῦντες καὶ τὰ ναυάγια, ἐν τοῖς προσήκουσι καιροῖς ναυτίλωνται. ἡ δὲ πόλις καὶ τὰ ναυάγια ἐν τῷ πλέονι τὸν πλοῦν ἐκείνων ποιουμένων. μὴ τὰς ἐκ ναυαγίων ὀλοφύροιτο συμφοράς· καὶ λοιπὸν ἐκφράσει φρικτῶν καταδύσεις, ναυτῶν ὄλεθρον, καὶ τὰς ἐπὶ τούτοις τῶν οἰκείων συμφοράς.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Εἰκότως ἡ μετάληψις· μόνῃ γὰρ ταύτῃ λύεται ἡ ἀντίληψις. καὶ ἐξ ἀνάγκης ὡς προείρηται, ὅπου ἂν ἐμπίπτῃ τὸ ἕτερον, ἀκολουθεῖ τὸ ἕτερον, εἰς λύσιν ἐκείνου ἐπαγόμενον. ἐν δὲ τῇ μεταλήψει, διπλαῖ λύσεις εἰσίν, ἡ μὲν κατὰ ἔνστασιν, ἡ δὲ κατὰ ἀντιπαράστασιν. ἡ μὲν κατὰ ἔνστασιν, ὅτι οὐκ ἔξεστιν, ἡ δὲ κατὰ ἀντιπαράστασιν, ὅτι εἰ καὶ ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τούτοις. Εἰ ἐγχωροίη. Καλῶς τὸ εἰ ἐγχωροίη. δοκεῖ γὰρ ἀναίσχυντον τὸ ἄντικρυς λέγειν ὅτι οὐκ ἔξεστι, φανερᾶς οὔσης τῆς ἐξουσίας, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς κατὰ νόμον ἐξουσίας. ἐνταῦθα γὰρ μετὰ τὴν τοῦ νόμου ἀνάγνωσιν ἄπορος ἡ τῆς ἐνστάσεως χρῆσις. μετριώτερον δὲ τῇ ἀντιπαραστάσει χρήσασθαι. ἤδη γὰρ ἐν τῷ στοχασμῷ μεμαθήκαμεν ἀμφοῖν τὴν δύναμιν τῆς τε ἐνστάσεως καὶ ἀντιπαραστάσεως. οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίοτε χρῆσθαι καὶ τῇ ἐνστάσει πρώτῃ δυνάμεθα τῆς ὕλης διδούσης· ὡς ἐπὶ τοῦ τὸν Φίλιππον ἰατροῦ νοσήσαντα θεραπεύσαντος. ἐνταῦθα γὰρ οὐ μόνον τῇ ἀντιπαραστάσει ὁ διώκων χρήσηται, ἀλλὰ καὶ ἄντικρυς ἀναιρεῖν τοῦ ῥητοῦ τὴν ἐξουσίαν διὰ τῆς ἐνστάσεως πειράσεται. καὶ ἡ αἰτία σαφής. διαβεβλημένης γὰρ τῆς πράξεως διὰ τὴν Φιλίππου ὠμότητα, καὶ τὴν ἔνστασιν ὁ δικάζων προσδέξεται. καλλίστη δὲ καὶ δριμυτάτη ἡ Δημοσθενικὴ μέθοδος. συμπλέξας γὰρ ὁ ῥήτωρ τῇ ἐνστάσει τὴν ἀντιπαράστασιν, μείζω τῷ κεφαλαίῳ δέδωκε τὴν ἰσχύν. καὶ οὐδὲ ἁπλῶς λέξεσι ταῖς τυχούσαις χρησάμενος, ἀλλὰ μετὰ βαρύτητος. ἐν γοῦν τῇ παραπρεσβείας Αἰσχίνου χρωμένου τῷ ἀντιληπτικῷ ὅτι ἔξεστι λέγειν καὶ οὐ χρὴ λέγοντα εὐθύνας ὑπέχειν, τεχνικῶς ὁ ῥήτωρ ἐπάγει τὴν ἔνστασιν· εἴπερ ἐπ' ἀργυρίῳ τι λέγοιεν οἱ ῥήτορες. διὰ τούτου κατασκευάζων ὅτι οὐκ ἔξεστι. δεῖ γάρ φησιν εὐθύνας ὑπέχειν, εἴπερ ἐπ' ἀργυρίῳ τι λέγοιεν οἱ ῥήτορες. ἔξεστι δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ πλάσματος τοῦ προτεθέντος καὶ θεωρῆσαι τῆς μεθόδου τὴν ἰσχύν. τοῦ γὰρ ἰατροῦ φάσκοντος ἐξεῖναι τῇ τέχνῃ χρήσασθαι. καὶ τῆς ἐνστάσεως οὔσης, ὅτι οὐκ ἔξεστι χρήσασθαι τῇ τέχνῃ ἐπὶ βλάβῃ τῆς πατρίδος συμπλέξας ἀμφότερα, φήσει, ὅτι οὐκ ἔξεστι χρῆσθαι, μάλιστα ἐπὶ τῷ σώζειν τοὺς ἐχθρούς. ἰστέον δὲ ὡς ἐν τῇ ἀντιπαραστάσει τὴν κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν ποιησόμεθα ἐξέτασιν· κατὰ νόμους οὔσης τῆς ἀντιλήψεως. ἐνδέχεται μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς ἐνστάσεως. βίαιον δὲ τὸ ἐκ τοῦ εὐθέος ἐνίστασθαι μὴ δὲ ἐξεῖναι λέγοντας. μάλιστα δὲ ἐπὶ τῆς ἀντιπαραστάσεως ἐν ᾗ τὴν διάνοιαν τῷ νόμῳ ἀντιθήσομεν μεθ' ἧς γνώμης ὁ νομοθέτης τοῦτον ὥρισεν. οὐ γὰρ οὕτως ὡς ὁ φεύγων ὑπολαβὼν πεποίη-

κεν· οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ ἀριστέως. λέξει γὰρ ὁ κατήγορος ὅτι τῶν ἰδιωτῶν, οὐ τῶν ἀριστέων τὴν ἐξουσίαν δέδωκεν ὁ νόμος. ὥσπερ δὲ ἐν ἀντιλήψει ἐξετάζων τὸν νόμον ὁ φεύγων, ἐπὶ τὰ ἰδιάζοντα τῶν ὀνομάτων τρέψαι καὶ τούτοις χρήσεται ἃ ἐν τῷ νόμῳ διηγόρευται, οἷον εἰ τύχοι τὸ τὸν μοιχὸν ἀναιρεῖν, οὕτως ὁ διώκων ἐνταῦθα τοῖς γενικοῖς χρήσεται τὸ κατ' εἶδος φυλαττόμενος. συσκιάζει γάρ πως τὸ τοιοῦτο τὰ ἐγκλήματα. οἷον νόμου κελεύοντος τὸν μοιχὸν ἀναιρεῖν· καταλαβών τις ἐπὶ τῇ γυναικὶ ἀριστέα ἀπέκτεινε καὶ κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων. ὁ μὲν γὰρ τῷ νόμῳ χρώμενος καὶ παρὰ πάντα τὸν τόπον, μάλιστα δὲ ἐν ἀντιλήψει ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ῥητοῦ καὶ τοῦ ἀναγνώσματος τῇ διανοίᾳ τοῦ ὀνόματος, χρήσεται. ἐξεῖναι λέγων καὶ δεδόσθαι ὑπὸ τοῦ νόμου τοὺς μοιχοὺς ἀναιρεῖσθαι. κἀγὼ τοίνυν καταλαβὼν μοιχὸν, ἀπέκτεινα. ὁ δὲ κατήγορος φυλαττόμενος τούτου γενικῶς μεμνήσεται, τοῖς εὐφημοτέροις ὀνόμασι χρώμενος. οἷον ὅτι ἀριστέα ἀπέκτεινεν· ὅτι εὐεργέτην τῆς πόλεως, καὶ ὅτι οὐκ ἔδει ἀριστέα ἄνδρα ἀποκτεῖναι. δεῖ γὰρ τὴν δημοσίαν χρείαν καὶ ὠφέλειαν τῆς ἰδιωτικῆς βλάβης προτιμᾶν. καὶ ἐν συλλογισμῷ δὲ τὴν χρῆσιν τοῦ θεωρήματος τούτου ὅπως χρηστέον τοῖς ὀνόμασιν ἑκατέρῳ τῶν μερῶν ἀκριβῶς ἐξεθέμεθα. καθόλου γὰρ πανταχοῦ χρήσιμόν ἐστιν, ὡς ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων μεμαθήκαμεν. ἐὰν δὲ μὴ ἀπὸ νόμων ἡ ἀντίληψις ᾖ, μόνον τοῦτο προειπὼν ὡς οὐδείς ἐστιν ὁ κωλύων με νόμος, χρήσῃ λοιπὸν τῷ ἐμπίπτοντι ἢ ἔθει ἢ φύσει. ἐν γοῦν τῷ παραπρεσβείας Αἰσχίνου χρωμένου ἀντιληπτικῷ, ὅτι ἔξεστι λέγειν, καὶ οὐ χρὴ λέγοντα εὐθύνας ὑπέχειν· τεχνικῶς ὑπάγει τὴν ἔνστασιν ὁ ῥήτωρ ὡς εἴπομεν. παρατήρηται δὲ κἀκεῖνο. ὁπότερον ἓν μόνον ἢ πλείω εὑρίσκεσθαι δύναται τὰ ἀντιληπτικά. χρήσῃ γάρ ποτε καὶ δύο ἀντιληπτικοῖς κατὰ ταὐτὸν ἐὰν ἐμπίπτῃ. καὶ ὡς ἐπίπαν ἐν ταῖς κατὰ φύσιν ἀντιλήψεσιν ἀμφοτέροις ἐνδέχεται χρῆσθαι τῇ τε φύσει λέγω καὶ τῷ ἔθει. ὁ γοῦν Ἀλκιβιάδης κρινόμενος ὕβρεως ὑπὸ Κλέωνος ἐπὶ τῷ γέλωτι. οὐ μόνον ἀρκεσθήσεται τῷ λέγειν ὅτι φύσει πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχει τὸ γελᾶν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἔθει ἰσχυριεῖται. συνήθες γὰρ εἶναί φησι πᾶσιν ἀνθρώποις τὰ τοιαῦτα εἰκότως ποιεῖν. ὅθεν καί τινες ὑπολαβόντες μηδὲν φύσιν ἔθους διαφέρειν, καθὸ καὶ τὰ φύσει ἐν ἔθει ἐστὶν, εἰς δύο ταῦτα διαιροῦσι τὴν ἀντίληψιν εἴς τε ἔγγραφον ἔθος καὶ ἄγραφον. ἔγγραφον μὲν ἔθος τὸ νόμιμον, ἄγραφον δὲ τὸ ἕτερον ὀνομάζοντες. οὐ μὴν ἀλλὰ πειρατέον, τὴν διαφορὰν ἐκθέσθαι. διαφέρει τοίνυν ἔθος φύσεως. ὅτι ἐν μὲν τῷ ἔθει ἁπλῶς τὸ πρᾶγμα νενομισμένον κατὰ συγχώρησιν ἔξωθέν τε καὶ συνήθειαν γεγονὸς ὑπόκειται. ἐν ἐκείνῃ δὲ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ φύσει κείμενον καὶ ἔστι πρὸς τούτῳ. ὅτι τὰ μὲν φύσει πάντα κοινά ἐστι πάντων ἀνθρώπων· καὶ ὁμοίως εἴτε Πέρσαις εἴτε Ἀθηναίοις καὶ Λακεδαιμονίοις ὑπάρχει. τὰ δὲ ἐν ἔθει, οὐκέτι. οὐ γὰρ ταὐτὰ Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις ἐγχωρεῖ. ἃ οὐδὲ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν, ἀλλ' ἕτερα ἑτέροις νενόμισται.

Ἡ ἀντίθεσις ἐπὶ τούτου ἀντιστατικὴ γίνεται. οἷον ὑπὲρ τῶν πλεόντων πεποίηκα, ἵνα οἱ ἰδόντες οἷα αὐτοὺς εἰκὸς περιπίπτειν κακοῖς εἰ παρὰ καιρὸν πλέοιεν φυλάττοιντο.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Μετὰ τὴν μετάληψιν ἕπεται τὸ ἀντιθετικὸν ὑπὸ τοῦ φεύγοντος προβαλλόμενον. τοῦ γὰρ κατηγόρου χρησαμένου τῇ μεταλήψει καὶ εἰπόντος ἐν τῇ ἀντιπαραστάσει· ὅτι ἀλλ' οὐκ ἀριστέα δίδωσιν ὁ νόμος ἀναιρεῖν· ὁ φεύγων τὸ ἀντιθετικὸν προβαλλόμενος ἐρεῖ, ὅτι δικαίως ἀνῄρηται· τί γὰρ ὑπῆρχε μοιχὸς, καὶ τῷ κατηγόρῳ δέδωκεν τὴν ἄδειαν τῆς καταφορᾶς· καὶ κοινὸν τόπον κατὰ μοιχείας ἐρεῖ. ἐπὶ μὲν τοίνυν τοῦ ζωγράφου, ἀντιστατική ἐστιν· ἐπὶ δὲ τοῦ ἀριστέως, ἀντεγκληματική. ἐνὶ δὲ λόγῳ ἡ ἀντίθεσις ἢ ἀντιστατικὴ ἢ ἀντεγκληματικὴ εὑρίσκεται. μεταστατικὴ δὲ ἢ συγγνωμονικὴ οὐδέποτε. ἐναντίαν γὰρ φύσιν ἔχει ταῦτα τῇ ἀντιλήψει.

οὐδεὶς γὰρ τὴν ἐξουσίαν προβαλλόμενος ἐφ᾽ οἷς ἔπραξε, συγγνώμην αἰτεῖ. τὸ μὲν γὰρ συγγνώμην αἰτεῖσθαι, ὁρίσασθαί ἐστι τὸ ἀδίκημα καὶ ἐλέους δεῖσθαι. τὸ μὲν ἐξουσίαν προτείνεσθαι, οὐδέτερον τούτων ἔχει. ὁ μὲν οὖν Μινουκιανὸς βούλεται ἐκλείπειν ἔσθ᾽ ὅτε τὴν ἀντίθεσιν. ὁ μέντοι Τύραννος οὐχ οὕτως. ἀλλὰ βούλεται ἐν πάσῃ ἀντιλήψει ἀντίθεσιν εὑρίσκεσθαι. καὶ κατὰ τὰς τέσσαρας ἀντιθετικάς. καθ᾽ ἃς ἡ ὕλη χορηγεῖ τοῦ ζητήματος, ἀλλ᾽ οὐχὶ κατὰ ἀντίστασιν καὶ ἀντέγκλημα μόνον. καὶ γὰρ μεταστατικήν φησιν ἀντίθεσιν, ὡς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. οἷον πόλεως συνεχῶς ἀφισταμένης ἔπεισεν ὁ στρατηγὸς τὰ τείχη καθελεῖν, καὶ κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων. τὴν μὲν πρώτην κατὰ τὸ ἐξεῖναι συμβουλεύειν λαμβάνει. τῇ δὲ μεταστάσει χρῆται, ἐπὶ τὸν δῆμον τὸν πεισθέντα τὴν αἰτίαν ἀναφέρων. συναίτιοι γὰρ οἱ πεισθέντες. κατὰ συγγνώμην δὲ, ἀντίληψις αὕτη. Κλέωνος ἐκ Πύλου τοὺς τ᾽ ἄγοντος Ἀλκιβιάδης ἐδάκρυσε, καὶ κρίνει αὐτὸν Κλέων ὕβρεως. ἔστι γὰρ τὸ ἀντιστατικὸν πάντως ἐν τάξει χρώματος. ἐπειδὴ οὐ μόνον ἐν στοχασμῷ ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις στάσεσιν ἔστι χρώματι. τὸ δὲ χρῶμά ἐστιν ἡ αἰτία, δι᾽ ἣν πέπρακται τὸ πεπραγμένον. οὐ γὰρ ἀρκεῖ μόνον προβαλέσθαι τὸν νόμον ἢ τὸ ἔθος ἢ τὴν φύσιν ἢ τὸ μὴ κεκωλῦσθαι, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν ἀποδοῦναι δεῖ καθ᾽ ἣν τῷ φεύγοντι τὸ ἐγκαλούμενον πέπρακται. αὕτη δὲ τὴν γνώμην περιέχει τοῦ φεύγοντος μεθ᾽ ἧς ἔπραξεν. σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν ἐκείναις μὲν ταῖς ἀντιλήψεσιν ἐν αἷς ἐπὶ συμβέβηκέ τι, ἐμφαντικώτερον ῥηθήσεται τὸ τῆς ἀντιθέσεως ὄνομα. ἐπειδήπερ ἐν ταύταις ὁμολογεῖσθαι δεῖ τὸ ἄτοπον περὶ οὗ πλείστη καταδρομὴ τοῦ κατηγόρου χρωμένου, τὴν αἰτίαν ὁ φεύγων ἀντιτίθησι τοῦ πεπραγμένου. ἐν ταύταις μὲν οὖν ταῖς ἀντιλήψεσιν ἐμφαντικώτερον ἀντίθεσιν κέκληται. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀντιλήψεων ὅπου μηδὲν ἐπισυμβέβηκεν ἀλλὰ ἀνεύθυνον τὸ πραχθὲν, τάξειεν ἄν τινα τὸ τῆς ἀντιθέσεως ὄνομα. ἔχει δὲ ὅμως κἀκεῖνα χώραν, διὰ τὸ τὴν αἰτίαν εἶναι τὴν τοῦ κατηγόρου καταδρομήν. τοῦ γὰρ κατηγόρου διαβάλλοντος τὴν τοῦ φεύγοντος πρόθεσιν. ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ πρὸς ἐρώτησιν γενομένου, τὴν αἰτίαν ὁ φεύγων ἀντιτίθησι. δῆλον τοίνυν ὅτι χρώματος ἐπέχει χώραν. τὸ μὴν χρῶμα καθαρῶς ἐστιν, ὥσπερ ἐν στοχασμῷ. τὸ μὲν γὰρ χρῶμα, αἰτίαν μόνον ἀποδίδωσι τοῦ πεπραγμένου, ἡ δὲ ἀντίθεσις πρὸς ἀδίκημα γίνεται. φανεροῦ μὲν ὄντος τοῦ προβαλλομένου ὁ κατήγορος ὡς ἀδικήματος, ἀντιτιθέντος δὲ τοῦ φεύγοντος τὴν γνώμην μεθ᾽ ἧς ἔπραξε. διὸ καὶ ἀντίθεσιν αὐτὴν ὁ τεχνικὸς οὐ χρῶμα ἐκάλεσεν. ἰστέον δὲ ὅτι τὸ ἀντιστατικὸν ἢ ἀναίρεσιν κακοῦ ἔχει, ὡς ἐπὶ τοῦ παιδὸς πόρνον ὄντα τὸν υἱὸν φονεύσαντος. ἢ φυλακὴν κακοῦ μέλλοντος, ὡς ἐπὶ τοῦ ζωγράφου. λέξει γὰρ, ἵνα φυλάττοιντο παρὰ καιρὸν πλέειν οἱ ἔμποροι.

Ἑτέρᾳ μεταλήψει. ἀλλ᾽ ὡς ἔδει συμβουλεύειν. καὶ τοίνυν εἰ ὁ διώκων χρήσεται μεταλήψει, χρήσεται καὶ ὁ φεύγων πάλιν ἀντιλήψει. οἷον ἕκαστος ὡς δύναται συμβουλεύει, καὶ οὐ κεκώλυται. ὁ ῥήτωρ τοῖς λόγοις, τῇ τέχνῃ ὁ ζωγράφος. καὶ γίνεται ἡ θέσις ἀκόλουθος. ἡ γὰρ θέσις ἐστὶ νῦν ὅτι ἕκαστον δεῖ, ὡς δύναται χρήσιμον γενέσθαι τῇ πόλει, καὶ οὐ κεκώλυται. καὶ ὁ κατήγορος δὲ αὐτῇ χρήσεται. ἔστιν ὅτε ἀναστρέψας. οἷον εἰ μὴ δεῖ ταῖς τέχναις ἁπλῶς καταχρῆσθαι ἐπὶ λύμῃ τῶν κοινῶν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Μετὰ τὸ ἀντιστατικὸν, μετάληψις κινηθήσεται παρὰ τοῦ κατηγόρου δευτέρα, ὡς ἐνὸν ἑτέρῳ τρόπῳ τῇ πόλει βοηθεῖν, συμβουλεύοντα. παραινοῦντα. τῶν ἀναγομένων ἐνίους ἰδίᾳ πείθονται. ὁ δὲ φεύγων ἐπὶ ταύτῃ πάλιν ἀντίληψιν κινήσει δευτέραν λέγων. ἀλλ᾽ οὐδεὶς κεκώλυκε νόμος καὶ τὴν ἀπὸ τῆς τέχνης τῇ πόλει πορίζειν ἐπικουρίαν. ἔστι γὰρ δύναμις ἑκάστῳ τῶν ἐνοικούντων. ταύτῃ βοηθεῖν ἐπάναγκες. οὕτω μὲν οὖν ἡ τῶν ἀντιλη-

ληπτικῶν κεφαλαίων διαίρεσις. ἔξωθεν δὲ ὡς εἴπομεν ἐμπίπτει ἀντίθεσις. ὁρικὴ μὲν, ὡς ἐπ᾽ ἐκείνου. Πλάτων ἐπὶ τῇ Πολιτείᾳ κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων. οὐ γάρ, ἀλλὰ τἀληθῆ εἶπον. καὶ σκοπηθήσεται πότερον τἀληθῆ εἶπεν ἢ οὔ. στοχαστικὴ δὲ ὡς ὑπ᾽ ἐκείνου. Θουκυδίδης ἐπὶ τῇ ἱστορίᾳ κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων. οὐ γὰρ, ἀλλ᾽ εἰ δοκεῖ τὴν ἱστορίαν ἀπαλείψω. λυθήσεται βουλήσει τε καὶ δυνάμει τῶν ἐχόντων αὐτὴν, ὡς ἀδύνατον τὸ τοιόνδε. οἱ γὰρ ἔχοντες οὐ βουλήσονται ἀπαλεῖψαι τὴν ἱστορίαν. ὥστε ἀδύνατος ἡ ἀπάλειψις.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τοῦ κατηγόρου δεδωκότος τὴν ἄδειαν τῆς καταφορᾶς καὶ τοῦ φεύγοντος ἀντιστάσει χρησαμένου, καὶ λέξαντος ἀντεγκληματικῶς μὲν, ὅτι ἄξιος ἦν ἀποθανεῖν ὁ τεισαρισεὺς κώμοις καὶ μέθαις προσανέχων καὶ ἀκολασίαν ἀσκῶν καὶ οὐκ ἀρετήν. ἀντιστατικῶς δὲ ὡς ἐπὶ τοῦ ζωγράφου, ὅτι ἵνα νουθετήσω μὴ παρὰ καιρὸν πλεῖν. ὁ κατήγορος δευτέρᾳ χρήσεται μεταλήψει. λέγων ἐπ᾽ ἐκείνου μὲν ὅτι εἰ τοιοῦτος ἦν ἔδει δικαστηρίοις παραδοῦναι καὶ μὴ αὐτοχειρίᾳ ἀναιρεῖν. ἐχρῆν τὰς ἀριστείας αὐτοῦ ἐννοήσαντα καὶ τὰς πράξεις, ἀποσχέσθαι τῆς κατ᾽ αὐτοῦ τιμωρίας. καὶ ὅτι οὐκ ἀεὶ οἱ ἄνθρωποι σφάλλονται. ἐπὶ τούτου δὲ, ὅτι λόγοις ἐχρῆν νουθετεῖν, ἐπιπλήττειν, μέμφεσθαι. πρὸς τοῦτο ἐξ ἀνάγκης δευτέρα ἀντίληψις. φήσει γὰρ ὅτι ἐξῆν μοι. ὁ γὰρ νόμος παρέχει τὴν ἐξουσίαν. ἔνθα καὶ τὴν γνώμην τοῦ νομοθέτου ἐξετάσει. λέξει γὰρ, ὅτι ὁ νομοθέτης τὴν ὕβριν

λείπει

ἕνεκα τῶν πλεόντων γράψας ἀνέθηκα τὸ πινάκιον. ἵνα προδήλων ὄντων τῶν κατὰ θάλασσαν πταισμάτων, τὰς ἀκαιρίας φυλάττωνται. ἡ οὖν θέσις ἀκολούθως ἔσται τοιαύτη. καὶ γὰρ πᾶς καθ᾽ ὃ ἕκαστος δυνάμεως ἔχει, ἐκ τῆς αὐτοῦ ἐπιστήμης ὠφελεῖν χρὴ τὴν πόλιν. κατασκευάζεται δὲ ἐκ τῶν συμφερόντων λογισμῶν. ὅτι χρήσιμον καὶ συμφέρον τὸ τοιοῦτο καὶ πλεῖστα δυνάμενον ἀγαθὰ προξενεῖν. εἰ τοσαύτην ἕκαστος περὶ τὰ κοινὰ παρέχοι, πρόνοιαν.

Ἡ ποιότης καὶ ἡ γνώμη πῶς ἐξετάζεται, μεμαθήκαμεν ἐν ὅρῳ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. ΣΩΠΑΤΡΟΥ, ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Καλῶς εἶπεν μεμαθήκαμεν ἐν ὅρῳ. ἐν ἀμφοτέραις καὶ γὰρ ταῖς στάσεσι λέγω δὴ τῷ τε ὅρῳ καὶ τῇ ἀντιλήψει, τούτοις τοῖς κεφαλαίοις χρησόμεθα. μετὰ τὰ εἰρημένα δὲ ἡ ποιότης ἐξετάζεται. ἀπὸ τῆς ποιότητος τοῦ προσώπου. ἐκ μὲν τοῦ κατηγόρου, κατὰ τοὺς ψεκτικοὺς τόπους πραχθήσεται. ἐκ δὲ τοῦ φεύγοντος, κατὰ τοὺς ἐγκωμιαστικούς. οἷον ἐπὶ τοῦ τὸν Ζισαριστέα μοιχὸν ἀποκτείναντος ἐρεῖ ὁ λέγων, ὅτι οὐ προτιμητέον ἕνα τῶν τυχόντων ἀνθρώπων ἀνδρὸς ἀριστέως καὶ τηλικαῦτα κατορθωκότος. ἐκ δὲ τοῦ φεύγοντος, ὅτι οὐδὲν ἠδικηκότα ἄνθρωπον οὐδὲ ἄτιμον, οὐ χρὴ τῆς κοινῆς καὶ πᾶσιν δοθείσης ἀποστερεῖν ἐξουσίας. ἡ δὲ τοῦ πράγματος ποιότης κατὰ τοὺς τῆς ἐκβάσεως θεωρηθήσεται τόπους. ὡς ἐπὶ τοῦ Καλλιξένου. ὅτι πάντων ἀτοπώτατον ἀπορεῖν τὴν πόλιν στρατηγῶν καὶ μηδένα ὑπακούειν καλούσῃ τῇ πόλει. εἰ μὲν οὖν βούλεσθε τὴν ἀπορίαν ταύτην εἰς εὐπορίαν μεταθεῖναι, κολάσατε ὑμῖν Καλλίξενον. ἀναιρήσετε γὰρ πᾶσαν ὑπόνοιαν φόβου. εἰ δὲ ἀστρατήγητα ὑμῖν εἶναι τὰ κοινὰ διεγνώκατε, ἀζήμιον ἐκπέμψατε τοῦ δικαστηρίου. ἐκ δὲ τοῦ Καλλιξένου τοιοῦτος ὁ λόγος ἔσται. μηδὲν παράττεσθε ὦ Ἀθηναῖοι πρὸς τὰς ἐξωμοσίας τῶν προβαλλομένων στρατηγῶν, ἀλλ᾽ ἀναγκάζετε αὐτοὺς τῆς προστασίας ἔχεσθαι τῶν πραγμάτων, ἐκεῖνο προλέγοντες, ὅτι οὔτε τὸν εὖ τὰ κοινὰ διοικήσοντα τῶν προσηκόντων ἐπαίνων ἢ τιμῶν ἀποστερήσετε. οὔτε τὸν πλημμελήσοντα ῥᾳθυμίας ὑπολήψεσθε ἄξιον. καὶ ἡ γνώμη δὲ ὁμοίως ἐξετάζεται. τίνι λόγῳ ἐξόμνυνται τὰς

στρατηγίας. ὁ μὲν γὰρ ὁρᾷ, ὅτι τὸ παράδειγμα ὑφορώμενοι. ὁ δὲ ὅτι ἐπιβουλεύοντές μοι καὶ ἀποκτεῖναι προειρημένοι. πληρωθέντων τῶν τῆς ἀντιλήψεως κεφαλαίων· τέμωμεν ὑπόθεσιν παραδείγματος ἕνεκα. τοιαύτην ἐκυρώθη ὁ Λεπτίνου νόμος. καὶ τοῦ Λεύκωνος οὐκ ἀποστέλλοντος τὸν εἰωθότα σῖτον Λεπτίνης εἰσαγγέλλεται. ἡ προβολὴ τοῦ ἀδικήματος. ὅτι τὴν κοινὴν χρείαν παρελθὼν καὶ τὴν τῶν ἀναγκαίων εὐπορίαν καὶ τὸν φίλον ἐχθρὸν τῇ πόλει καταστήσας, μέγιστα ἀδικεῖς. τὸ τοῦ προσώπου παραγραφικὸν ἐνταῦθα οὐκ ἐμπέπτωκε, διὰ τὸ τοῦ Λεπτίνου ἀξίωμα. οὐκοῦν ὁ ὅρος τῇ προβολῇ ἀντιταχθήσεται. αἱ εἰσαγγελίαι γίνονται τοῖς συμμάχοις ἀλλοτριουμένοις, ἢ τριήρεσιν ἀπολωλυίαις, ἢ χρημάτων κλοπαῖς, ἢ τειχῶν διαφθορᾷ, ἢ ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἀδικεῖ τις τὴν πόλιν. ὁ συλλογισμός. ὅτι οὐδὲν διαφέρει τοῖς πάσχουσι κακῶς εἴτε οὕτως εἴτε ἑτέρως ζημιοῦνται. καίτοι καὶ πολλῷ χείρω τὰ εἰς τὴν τροφὴν ἀδικήματα. τὸ πρός τι. τειχῶν μὲν γὰρ ἀφανισθέντων, ἢ τριήρων ἀπολομένων, ἔνεστι δι' ἄλλου τινὸς σωθῆναι τρόπου. καὶ χρημάτων κλαπέντων, δυνατὸν χρήσασθαι τοῖς λειπομένοις. καὶ ἀνθ' ἑτέρων συμμάχων ἑτέρους προσλαβεῖν. τροφῶν δὲ ἀπορήσαντας, καὶ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων ἀπανήσαντας, οὐκ ἔτι δι' ἑτέρου σωθῆναι τρόπου. ἀλλ' ἀνάγκη λιμῷ διαφθαρῆναι. πρὸς ταῦτα ἡ ἀντίληψις ἡ ἐκ τοῦ ἔθους. ὅτι ἐξὸν νομοθετεῖν. καὶ πάντων ἂν εἴη δεινότατον ἐμὲ μόνον ἐξ ἁπάντων ἄμοιρον γενέσθαι τῆς κατὰ τὴν δημοκρατίαν ἰσηγορίας. ἡ μετάληψις. ἀλλ' οὐκ ἀσύμφορα τῇ πόλει νομοθετεῖν ἐχρῆν. οὐδὲ ἐξ ὧν ἔμελλεν εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν καταστήσεσθαι καὶ κινδυνεύειν περὶ τῆς σωτηρίας. ἐν οἷς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ὅτι τοσαῦτα κατ' ἐνιαυτὸν κερδαίνοντες, ἁπάντων ἀπεστερήμεθα καὶ μόνον αἰσχύνην προσωφλήκαμεν, ἄπιστοι φανέντες καὶ ἄδικοι περὶ τὸν εὐεργέτην. ἡ ἀντίθεσις πρὸς τὴν μετάληψιν ἀντιταχθήσεται. πρὸς δὲ αὐτῆς παραγραφικὸν ἐμπίπτει τοιοῦτον. ὅτι ἄτοπον Λεπτίνην εὐθύνεσθαι, ἐφ' οἷς ἔκρινέ τε καὶ ἐκύρωσεν ἡ πόλις ἡ τὸν νόμον δεξαμένη. καὶ ἕτερον δὲ παραγραφικὸν ἐμπεσεῖται. ὅτι τῶν ὑπὸ Λεύκωνος πραττομένων, οὐ χρὴ λόγον ὑπέχειν ἑτέρους. ἡ δὲ λύσις τῶν παραγραφικῶν. ὅτι οὐ χρὴ τῷ πεῖσαι τὸν δῆμον ἰσχυρίζεσθαι, ἀλλὰ τῷ συμφέροντι πεῖσαι. ὁ γὰρ νόμος οὐ τοὺς φενακισθέντας, ἀλλὰ τοὺς φενακίσαντας κολάζει. ἔτι δὲ οὐ Λεύκωνι χρὴ τῶν πεπραγμένων ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ τῷ κἀκεῖνον εἰς τοῦτο προαχθῆναι ποιήσαντι. μετὰ δὲ τὰ παραγραφικὰ τὸ ἀντιθετικόν, ὅτι δι' ἀπορίαν τῶν λειτουργούντων ἀναγκαῖος ἦν ὁ νόμος. ἡ λύσις ἐκ μεταλήψεως. ἀλλ' ἕτερον τρόπον ἔδει τὴν τῶν χορηγούντων πενίαν παραμυθεῖσθαι, εἰς συντέλειαν ἄγοντα τὰς χορηγίας. καὶ κατὰ ταῦτα τὰς τριηραρχίας. εἰ δ' ἄρα καὶ ἀφελέσθαι τινῶν ἔδει ἀτέλειαν τῶν πολιτῶν, ἐχρῆν μόνων ἐκείνων τῶν οὐκ ἀξίως ἐχόντων. εἰ δὲ καὶ ξένων, ἀλλὰ τῶν εἰκότων Ἀθήνησιν. οἳ καὶ τῆς ἀπὸ τῶν χορηγιῶν μετέχουσι ψυχαγωγίας. εἰ δὲ καὶ τῶν ἔξω οἰκούντων, ἀλλ' οὐ τῶν Λεύκωνος τοῦ εἰς τὰ κεφάλαια τοῦ βίου εὐεργετοῦντος. εἶτα ἡ θέσις τοῦ κατηγόρου. ὅτι ἀπρεπέστατον τῶν πάντων ἡ περὶ τοὺς εὖ ποιοῦντας ἀπιστία. ἡ δὲ τοῦ φεύγοντος θέσις, ὅτι δεινότατον πάντων τὸ ἐλλείπειν τὰς χορηγίας καὶ ἀσεβεῖν περὶ τὸν Διόνυσον. αἱ ποιότητες. ὅτι δεῖ σωφρονῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους δημαγωγούς. ὥστε μὴ τὴν πόλιν ἀπατᾶν ἐκ τῆς κατὰ τούτου τιμωρίας, καὶ Λεύκωνα εἰς τὴν εὔνοιαν τὴν περὶ τὸν δῆμον προκαλέσασθαι. δείξαντας ὅτι τὴν πόλιν ἐξαπατήσας ἕδωκε δίκην. καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰ χρὴ κολάσαι ἄνδρα ἐν ἀξιώματι, καὶ τότε πρότερον καλῶς πολιτευσάμενον, καὶ τὸν νόμον διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν χορηγούντων εἰσηγησάμενον. καὶ μὴν ὁ Λεύκων νῦν μὲν ὑπὸ τῆς παραχρῆμα ὀργῆς οὐ πέπομφε τὸν σῖτον, ὕστερον δὲ λογισμὸν λαβὼν τῶν

πραγμάτων καὶ πραϋνθείς, ὁ αὐτὸς κατασταθήσεται. ἡ γνώμη. τίνι διανοίᾳ ἐνομοθέτησε Λεπτίνης. πότερον εἰ τισὶν οἷς ἀεὶ δῶς εἶχεν ἐπηρεάσαι βουλόμενος, ἢ τῆς χρείας τῶν κοινῶν ἕνεκα. κἀκεῖνο δὲ τῇ πασῶν τῶν ἀντιλήψεων θεωρίᾳ προσθετέον. ὅτι ἐνίοτε καὶ ἄλλαις εὐθὺ περιέχονται στάσεσιν. οἷον ἐν πολέμῳ τις τὰ συμβόλαια αὐτοῦ κομίσας εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατέφλεξεν. ταυτὸ ἐποίησαν καὶ οἱ ἄλλοι δανεισταί. μετὰ τὴν νίκην εἰσαγγέλλεται ὡς χρεῶν ἀποκοπὰς εἰσηγησάμενος. νόμος γὰρ ὁ τοῦτο κωλύων. οὐκοῦν ἐν τούτῳ τῷ προβλήματι ἡ μέν ἐστιν ὁριστικὴ ζήτησις. εἰ τοῦτό ἐστιν εἰσηγήσασθαι. ἡ δὲ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν. ὅτι ἐν εἰρήνῃ οὐκ ἐν πολέμῳ. ἡ δὲ κατὰ ἀντίληψιν, αὕτη γάρ ἐστι καὶ ἡ στάσις τοῦ ζητήματος τούτου. ὅτι ἕκαστος τῶν ἑαυτοῦ κύριος. ἡ δὲ κατὰ ἀντίστασιν, ὅτι ὑπὲρ τοῦ προθυμοτέρους γενέσθαι τοὺς πολίτας πρὸς τὴν τοῦ πολέμου κοινωνίαν. ἡ δὲ ἀντίληψις αἴτιον μὲν ἔχει τὴν προβολὴν τοῦ ἀδικήματος, ὅτι ἀδικεῖς τὴν οὐσίαν καταποντώσας. αἴτιον δὲ ἐξ αἰτίου τὸ ἀντιληπτικόν. ἀλλ' ἔξεστιν ἀπαλλοτριοῦν τὰ ἑαυτοῦ. συνέχον δὲ τὸ μεταληπτικόν. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἀπαλλοτριοῦν ἐξῆν. καὶ ἕτερον συνέχον καθολικόν, ἐν ᾧ οὐδὲν διαφέρει ὁ κατήγορος, ἀλλὰ τῇ αὐτῇ ἀπαντήσει χρῆται ὅτι οὐκ ἔξεστιν οὕτω τινὰ τὰ ἑαυτοῦ ἀπαλλοτριοῦν.

Ταυτὶ δὲ οὐχ ὡς διαιροῦντες εἴπομεν· πολλὰ γὰρ παρεῖται. ἀλλ' ὅσον ἐνδείξασθαι τὴν φύσιν τῶν κεφαλαίων.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ· ΣΩΠΑΤΡΟΥ·

Διαιροῦντες. ἀντὶ τὴν ἐργασίαν ποιούμενοι. ψιλῶς μὲν γὰρ μόνα τὰ κεφάλαια διεῖλεν ὁ τεχνογράφος. ἴσως δὲ θαυμάσειέ τις τὸ λεγόμενον. πῶς ὁ τεχνικὸς καίτοι ἀρχόμενος τοῦ βιβλίου ἀλλὰ καὶ διαπαντὸς διαίρεσιν μόνον ἐπαγγειλάμενος γράφειν, νῦν οὐ διαιρεῖν φησι. ἐροῦμεν οὖν, ὅτι διαίρεσιν καλοῦσι κοινῶς μέν, πᾶσαν τομὴν τοῦ περιέχοντος εἰς τὰ περιεχόμενα. εἰδικώτερον δέ, τὴν τῶν στάσεων εἰς τὰ κεφάλαια, καὶ τὴν τῶν κεφαλαίων αὐτῶν εἰς τὰ καθ' ἕκαστα τῆς ὕλης ὑφ' ὧν τὸ ὅλον ὕφος τῷ λόγῳ συμπληροῦται. ὃ τῆς εὑρέσεώς ἐστι περὶ ἧς νῦν λέγει. ἀλλαχοῦ γε μὴν εὕρεσιν τὴν τοιαύτην διαίρεσιν κεκληκὼς διὰ τὸ τὴν τῶν νοημάτων ἔχειν ἐπίνοιαν. μὴ τοίνυν θαυμάσῃς εἰ μὴ διαιρεῖν ἑαυτὸν ὁ τεχνικὸς λέγει. ἀλλὰ σκόπησον τὴν λέξιν, καθ' ἣν ἐκδέχεται τὸ ὄνομα. διαίρεσιν γὰρ λέγει, τὴν τῆς ὕλης καὶ εὑρέσεως ἣν οὐκ ἐπαγγέλλεται ποιεῖσθαι αὐτός. ἔστι δὲ καὶ ἄλλως νοεῖσθαι ὅτι διαίρεσιν λέγει. οὐ μόνον τῶν κεφαλαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰδῶν διαίρεσις, περιέχει γάρ. πρὸς γὰρ τὰ εἴδη, καὶ τὰ κεφάλαια γίνεται. πῶς γὰρ δυνατόν, μὴ εἰδότας τὸ εἶδος ὁποῖόν ἐστι τῶν κεφαλαίων ποιήσασθαι τὴν τομήν. οἷον εἰ συμβουλευτικὸν τὸ εἶδος εἰ δικανικόν.

ΑΝΟΝΥΜΟΥ.

Η ἀντίθεσις. τινὲς ἐν τῇ ἀντιλήψει τὴν ἀντίθεσιν, ἢ ἀντιστατικήν, ἢ ἀντεγκληματικὴν μόνον εὑρίσκεσθαι λέγουσι. μεταστατικὴν δὲ ἢ συγγνωμονικὴν οὐδαμῶς. ἐναντίαν γὰρ φύσιν ἔχειν ταῦτα τῇ ἀντιλήψει. οὐδεὶς γὰρ τὴν ἐξουσίαν προβαλλόμενος, ἐφ' οἷς ἔπραξε, συγγνώμην αἰτεῖ. ὅ γε μὴν τεχνικὸς κατὰ πᾶν εἶδος τὴν ἀντίθεσιν φαίνεται λέγων εὑρίσκεσθαι. κατὰ μὲν ἀντίστασιν, ὡς ὁ ζωγράφος εὐεργετηκέναι γὰρ φήσει τὴν πόλιν, διδάξας τοὺς ἐμπόρους μὴ παρὰ καιρὸν πλεῖν. κατὰ δὲ ἀντέγκλημα, ὡς ὁ τὸν ἀριστέα ἐπὶ μοιχείᾳ ἀνελών, ἀντεγκαλέσει γὰρ αὐτῷ, ὡς ἀδικίας κατάρξαντι. κατὰ δὲ συγγνώμην, οἷον Κλέωνος τοὺς ἐκ Πύλου τριακοσίους εἰσάγοντος, Νικίας ἐδάκρυσε. καὶ κρίνεται ὑπὸ Κλέωνος ὕβρεως. τὴν γὰρ συγγνώμην προβαλεῖται φάσκων, ἠλεηκέναι, καὶ πεπονθέναι τι ἀνθρώπινον. κατὰ δὲ μετάστασιν, οἷον πόλεως συνεχῶς ἀφισταμένης, ἔπεισε στρατηγὸς τὸν δῆμον τὰ τείχη καθελεῖν. καὶ τῶν συμμάχων ἀποστάντων, κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων. τὸν γὰρ δῆμον

ἀνοίσει τὴν αἰτίαν, ὑμεῖς λέγων αἴτιοι τῆς καθαιρέσεως οἱ πεισθέντες. ἔστι δὲ ὥσπερ ἐν στοχασμῷ χρῶμα ἡ μετάθεσις τῆς αἰτίας· οὕτω κἀνθάδε τῆς ἀντιλήψεως ἡ ἀντίθεσις χρώζει τὸ ὅλον τῆς ἀπολογίας τὸ τυραννικὸν συσκιάζουσα. β΄. ἑτέρα μετάληψις· πᾶσα γὰρ ἀντίληψις μεταλήψει λύεται. δύο δὲ οὐσῶν ἀντιλήψεώς τε καὶ ἀντιθέσεως, ἀναγκαίως καὶ δύο μεταλήψεις ἐμπίπτουσιν· ἡ μὲν πρὸς τὴν ἀντίληψιν, ἡ δὲ πρὸς τὴν ἀντίθεσιν. καὶ ἡ διαφορὰ, ὅτι ἡ μὲν πρὸς τὴν ἀντίληψιν ἐνστάσει, καὶ ἀντιπαραστάσει κατασκευάζεται. ἡ δὲ πρὸς τὴν ἀντίθεσιν οὐχ οὕτως. οὐδὲ γὰρ λύει τὸ ἀντιστατικόν. ἀλλ' ὁρᾷ ὅτι οὐχ οὕτως ἐχρῆν εὐεργετεῖν. ἐχρῆν γὰρ καὶ ἄλλως· διὰ συμβουλῆς, καὶ διὰ λόγων, καὶ ἄλλως. ἡ μὲν πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῇ ἐξουσίᾳ μάχεται· ἡ δὲ πρὸς τὴν ἀντίθεσιν οὐ μάχεται. ἀλλὰ καὶ συντρέχει τῷ χρώματι, ἀποδεχομένη τὰ ὑπὲρ τῆς πόλεως. τὴν δὲ περίστασιν μέμφεται, τουτέστι τὸν τρόπον. γ΄. καὶ τοίνυν εἰ ὁ διώκων. ἰστέον ὡς ἔστιν ὅτε καὶ ὁ φεύγων τῇ μεταλήψει χρῆται· ὃ καὶ παράδοξον, ἀεὶ γὰρ τοῦ διώκοντός ἐστι. γίνεται δὲ τοῦτο ὅταν τὸ πεπραγμένον οἷόν τε ᾖ διορθωθῆναι τῇ φύσει. οἷον ἐπὶ τοῦ ζωγράφου. μετὰ γὰρ τὸ δεύτερον ἀντιληπτικὸν, τῷ μεταληπτικῷ τὴν κρίσιν διαβαλεῖ. οἷον εἰ δέ τι ἡ πόλις ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐμῆς ἐβλάπτετο συμβουλῆς, ἐχρῆν τὸ πινάκιον καθελεῖν, καὶ μὴ συγχωρεῖν ἐπὶ τοῦ λιμένος ἀνακεῖσθαι. καὶ οὐκ εἰς δικαστήριον νῦν εἰσάγειν, καὶ δημοσίων ἀδικημάτων κρίνειν. καθάπερ γὰρ ὁ κατήγορος τὸν τρόπον τῆς συμβουλῆς, οὕτω καὶ ὁ φεύγων τὴν κρίσιν διαβάλλει. ὅταν δὲ μὴ δυνατὸν ᾖ διορθωθῆναι, ὡς ὁ τὴν οὐσίαν ἐξαργυρώσας νέος πλούσιος, οὐκ εἰσάγεται παρὰ τοῦ φεύγοντος ἡ μετάληψις. ἄτοπον γὰρ εἰπεῖν ὡς ἔδει μᾶλλον τὸ ἀργύριον ἐκ τοῦ βάθους ἀνελκύσαι. ἀλλὰ μὴ γραφὴν κατ' ἐμοῦ τίθεσθαι. δ΄. καὶ γίνεται ἡ θέσις. θέσιν ἐνταῦθα τὴν τοῦ δευτέρου ἀντιληπτικοῦ λέγει κατασκευὴν, ὡς εὐεργετητέον ἑκάστῳ τὴν πόλιν καθὼς δύναται. ἀντίθεσιν δὲ τὴν ἐπὶ ταύτῃ μετάληψιν. ε΄. ἡ γοῦν θέσις. ἰστέον ὡς ὅταν μὲν ἄδοξον ᾖ τὸ πεπραγμένον, μόνος τὴν θέσιν παραλήψεται ὁ κατήγορος. οἷον ἀλκιβιάδης μετὰ τὰ κατὰ κύζικον ἐν ἐκπώμασι φέρων τὰ κατὰ σικελίαν, δημοσίων φεύγει. ἄδοξον γὰρ, ὡς ὀνειδίζων τῇ πόλει τὰς συμφοράς. ἂν δὲ τὸ πεπραγμένον ἔνδοξον ᾖ, ἐπὶ τοῦ ἀπολογουμένου μόνου ἡ θέσις μέτεισιν. ὡς ὁ δημοσθένης πείσας τοὺς χιλίους ἀνελέσθαι νεκρούς. ἡ γὰρ συμβουλὴ σεμνότατον. καὶ ὅσιον, ἡ τῶν ἀποιχομένων ἀναίρεσις. εἰ δὲ τῶν μέσων εἴη τὸ πεπραγμένον, ἑκατέροις ἡ θέσις ἁρμόσει, τῷ μηδέτερον ὑπὸ θατέρου πλεονεκτεῖσθαι, ὡς ἐπὶ τοῦ ζωγράφου. ϛ΄. οὐχ ὡς διαιροῦντες. ἀλλὰ τὴν διὰ τῶν εὑρέσεων ἐργασίαν ποιούμενοι. ψιλῶς γὰρ ἐνταῦθα μόνα τὰ κεφάλαια διεῖλεν. οὐ μόνον δὲ τὸ τῆς στάσεων βιβλίον διαίρεσιν ὠνόμασεν, ἀλλ' ἤδη καὶ τὸ τῶν εὑρέσεων.

Ἔστι καὶ ἀντιλήψεων εἴδη πλείονα. καὶ ἁπλαῖ μὲν αὐτῶν δύο· διπλαῖ δ' αὖ προηγουμένως μὲν δύο. γίνονται δ' αὖ καὶ ἐπιπλοκαί τινες, ὡς καὶ πλείους εὑρίσκεσθαι. ἀλλὰ τὰ προειρημένα γε εἴδη μόνα μαθοῦσιν ὑπάρχει μὴ σφάλλεσθαι τῆς ὀρθῆς διαιρέσεως, μὴ ᾖ ἐν ἐκείνοις. διὸ καὶ περὶ τούτων λέξομεν. τῶν οὖν ἁπλῶν, ἡ μὲν ἀπ' αὐτῶν τῶν πεπραγμένων τὴν κρίσιν ἔχει. οἷον ἀλκιβιάδης μετὰ τὰ κατὰ κύζικον κατελθὼν εἶτα ἔχων ἐν ἐκπώμασι τὰ περὶ σικελίαν, φεύγει δημοσίων ἀδικημάτων. αὕτη τοῖς προειρημένοις κεφαλαίοις τέμνεται κατὰ τὰ ἐμπίπτοντα. ἡ δὲ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πεπραγμένου, καί τινος ἐπισυμβεβηκότος τὴν κρίσιν ἔχει. ὡς ἐπὶ τοῦ ζωγράφου τοῦ τὰ ναυάγια γράψαντος καὶ ἐπειδὴ μὴ καταίρουσί τινες κρινομένου. καὶ αὖ ἐπὶ τοῦδε· μετὰ τὰ κατὰ χαιρώνειαν ἔπεμψε φίλιππος διδοὺς αἵρεσιν, ἢ τοὺς δισχιλίους αἰχμαλώτους λαμβάνειν, ἢ τοὺς χιλίους νεκρούς. ἔπεισε δημοσθένης τοὺς χιλίους ἑλέσθαι νεκρούς. καὶ ἀποκτείναντος φιλίππου τοὺς αἰχμαλώτους, δημοσίων ἀδικημάτων φεύγει. ἐν τοίνυν ταῖς τοιαύταις ἀντιλήψεσιν ἴδιον κεφάλαιόν ἐστι παρὰ τὰ προειρημένα

τὸ

τὸ παραγραφικὸν δυνάμενον καὶ πρὸ τῶν ἄλλων κεφαλαίων τίθεσθαι, καὶ μεταξὺ δὲ αὐτῶν, καὶ ὅλως ἐν ᾧ τόπῳ λυσιτελῇ. ἔστι δὲ τόδε· ἐπὶ τίσι με κρίνεις; εἰ μὲν ἐπὶ τοῖς ὕστερον προαχθεῖσιν, οὐ δεῖ ἐφ' οἷς ἄλλοι ποιοῦσιν ἕτερον εὐθύνεσθαι. οὐ δὴ εἰ προσήκοντες εἶεν γένει, μή τι γε δὴ πολέμιοι καὶ μηδὲν προσήκοντες. εἰ δὲ ἐφ' οἷς ἐξ ἀρχῆς συνεβούλευσα ἢ ἔπραξα, τότε ἔδει σε ἀντιλέγειν ἢ εἴργειν. ἐπεὶ εἰ μὲν ἀντιπὼν ἡττήθης, τί βιάζῃ νῦν, καὶ οὐκ ἐμοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ψηφισαμένων. εἰ καὶ μὴ κωλύσαντι κατηγορεῖς. εἰ δὲ οὐκ ἀντεῖπες ἢ οὐκ ἐκώλυσας, ἤτοι ἔχων τι βέλτιον εἰπεῖν ἢ πρᾶξαι παρῆκας τοῦτο τότε, καὶ δύσνους ἐξελέγχῃ τοῖς κοινοῖς, ἢ οὐδὲν εἶχες ἀντιλέγειν, καὶ τῆς αὐτῆς ἀγνοίας ὑπεύθυνος εἶ ὁμοίως ἐμοὶ τοῦ ὕστερον ἀποβεβηκότος, καὶ ὁ μηδενὸς προσδοκήσαντος γέγονε, καὶ ἄξιος εἶ δίκην ὑπέχειν, εἰ δὴ κἀμὲ ἀξιοῖς. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Εἴδη τῆς ἀντιλήψεως δύο. ἡ μὲν γάρ ἐστι πάντῃ ἁπλῆ. οἷον ἀριστεύς τις μοιχὸν καταλαβὼν ἀπέκτεινε, καὶ κρίνεται φόνου. ἡ δὲ ἁπλῆ, κατ' ἐπισυμβεβηκὼς. ὡς ἐπὶ τοῦ ζωγράφου. ἐκ γὰρ τοῦ συμβαίνοντος ἐπὶ τὴν γραφὴν τὴν κρίσιν ὑπέχειν. εἴγε τὴν ἀπορίαν συνέβη γενέσθαι τῶν εἰσπλεόντων. οὐκ αὖ ὁ ζωγράφος ἐπὶ τὸ δικαστήριον εἵλκετο. διὰ τοῦτο τοίνυν ἐπισυμβεβηκὼς ὠνόμασται τὸ εἶδος τοῦτο. ἕτερον δέ τι αὐτὸ τῆς πάντῃ ἁπλοῦ φαμὲν εἶναι, διότι δύο κεφαλαίοις πλεονάζει παραγραφικῷ τε καὶ συγγνωμονικῷ. οἱ δὲ πλεονασμοὶ τῶν κεφαλαίων ἐλλείψεις τε καὶ ἐναλλαγαὶ ὡς πολλάκις εἴρηται. τὰς διαφορὰς τῶν εἰδῶν ἀπεργάζονται. οὐ γὰρ ὥς τινές φασι τὸ κατὰ νόμον ἢ ἔθος ἢ τέχνην ἢ φύσιν εἴδη ἐστὶν ἀντιλήψεως, ἀλλὰ τόποι ἀντιληπτικῶν ὡς ἔφαμεν προβλημάτων. οὐδὲ μία γοῦν ἐν αὐτοῖς διαφορὰ τῶν κεφαλαίων εὑρίσκεται. Καί τινος ἐπισυμβεβηκότος. Ἀντὶ τοῦ ἐπ' αὐτῷ τῷ γενομένῳ πράγματι. συμβένει γὰρ μηδὲν γεγενῆσθαι κακὸν ἢ δεινόν. ὡς ἐπὶ τοῦ ζωγράφου. εἰ μὴ γοῦν ὕστερόν τι συνέβη, τὸ γράφειν οὐδὲν δεινόν. Εἰ τοίνυν ἐν ταῖς τοιαύταις ἀντιλήψεσιν ἴδιον κεφαλαίοις παρὰ τὰ προειρημένα ἐστὶ τὸ παραγραφικόν. Τὰς ἁπλᾶς ἀντιλήψεις διεῖλεν ὁ τεχνικὸς εἰς δύο. εἴς τε τὰς ἐχούσας ἐκ μόνων τῶν πεπραγμένων τὴν κρίσιν, καὶ εἰς τὰς κρινομένας ἔκ τε τῶν πεπραγμένων καί τινος ἐπισυμβεβηκότος, ὧν καὶ ἴδιον ἔφη τὸ παραγραφικὸν κεφάλαιον. τὸ οὖν τοῦ ἀλκιβιάδου παράδειγμα οὐδὲν ἔχον ἔξωθεν ἐπισυμβεβηκὸς. εἰκότως οὐδὲ τὸ παραγραφικὸν ἐδέξατο. τῶν γὰρ ἑτέρων εἰδῶν αὐτὸ λέγωμεν εἶναι. Δυνάμενον καὶ πρὸ τῶν ἄλλων κεφαλαίων. Ἴδιον τῶν κεφαλαίων τούτου τὸ προπάντων τάττεσθαι τῶν κεφαλαίων. διαβολὴ γάρ ἐστι τῆς κατηγορίας. καὶ ἀναγκαίως ὁ κρινόμενος πρὸ τῆς ἀπολογίας διαβάλλει πρῶτον τὴν κατηγορίαν. οὐδεὶς γὰρ ἅπαξ ἀπολογησάμενος ἔρχεται πάλιν ἐπὶ τὴν διαβολήν. κατὰ φύσιν οὖν προτέτακται πάντων τῶν κεφαλαίων. δύναται δὲ καὶ ἐν τῷ μέσῳ καὶ οὐκ ἐκώλυται. ἀλλὰ καὶ πρὸς τῷ τέλει ὡς καὶ παρὰ δημοσθένει. τὰ μὲν οὖν ἁπλᾶ τῆς ἀντιλήψεως εἴδη τοιαῦτα. ἔστι δὲ καὶ διπλῆ ἀντίληψις καὶ τριπλῆ. διπλῆ μὲν, ὡς ἥδε. οἱ μαι ταῖς πάντων γνώμαις τις ἀντιλέγων καὶ μηδὲν αὐτοὺς ἀποφαινόμενος, κρίνεται δημοσίων ἀδικημάτων. τριπλῆ δὲ ὡς αὕτη. ἐγράψαντό τινες ἀλλήλους κἀνθάδε τῶν γυναιξί. καθυφῆκαν τὰς γραφάς. ἠγάγοντο τὰς ἀλλήλων γυναῖκας. καὶ κρίνονται κακώσεως. ΣΩΠΑΤΡΟΥ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Ἀκολούθως κἀνταῦθα πληρώσας τῶν κεφαλαίων τὴν διαίρεσιν, ἐπὶ τὸν τῶν εἰδῶν λόγον κεχώρηκε, τελείαν τὴν διδασκαλίαν ποιούμενος. καὶ μεθόδῳ συνήθει καὶ τῇ αὐτῇ κεχρημένος ἧπερ ἐν στοχασμῷ καὶ ἐν ὅρῳ. κἀκεῖ γὰρ πληρώσας τὸν περὶ τῆς διαιρέσεως τῶν κεφαλαίων λόγον, διέλαβε περὶ τῶν εἰδῶν. τῶν οὖν ἀντιλήψεών φησιν εἴδη πλείονα. ὧν αἱ μέν εἰσιν ἁπλαῖ. αἱ δὲ διπλαῖ. καὶ ἁπλαῖ μὲν ἢ ὅσαι ἀπ' αὐτῶν τῶν πεπραγμένων μόνων τὴν κρίσιν ἔχουσι μηδενὸς ἔξωθεν προσλαμβανομένου μηδ' ἐπισυμβεβηκότος. ἀλλ' ὄντος μὲν ἀνυπευθύνου τῶν πεπραγμένων, ἀρκοῦντος δὲ ὡς ἐπ' ἀδικήματι προβάλλεσθαι. οἷον

ὡς ἐπὶ τοῦ ἀλκιβιάδου. ἐνταῦθα δὲ ἐπ' αὐτῷ μόνῳ κρίνεται. τὸ γράψαι τὰς συμ-
φοράς. καὶ διαιρεῖται τὸ ζήτημα τοῖς εἰρημένοις κεφαλαίοις. Κατὰ τὰ ἐμπίπτον-
τα. ἔστι δὲ ὅτε οὐ πάντα ἐμπίπτει. ἢ ἐκ τῶν ἐπισυμβαινόντων. ὅταν τῶν ἀπαντηκότων
δεινῶν τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ὑπόθεσιν παρεσχηκέναι δοκῇ δι' αὐτῶν τῶν πεπραγμένων. καὶ
δι' αὐτὸ τὸ πεπραγμένον ὡς ἀδίκημα ᾖ. καὶ κρίσεως ἄξιον νομίζεται. οἷον ζω-
γράφος τὰ ναυάγια γράψας καὶ ἀναθεὶς πρὸ τῶν λιμένων καὶ ἑξῆς, καὶ πάλιν ῥή-
τωρ ἐγκώμιον ἠπείρου διεξῆλθεν ἐν νήσῳ. καὶ πάντων μεταστάντων κρίνεται ὁ ῥή-
τωρ δημοσίων. καὶ πάλιν μετὰ χαιρώνειαν ἔπεμψε φίλιππος διδοὺς αἵρεσιν ἢ
τοὺς δισχιλίους καὶ ἑξῆς. καὶ πάλιν ἐπρέσβευσε φρύνων περὶ εἰρήνης πρὸς φί-
λιππον ἐπείσατο τὸν παῖδα ὡραῖον ἐκεῖ καταλιπών. ἐγράψατο αὐτὸν προα-
γωγίας δημοσθένης ἐπανελθόντα. εἷλεν. ἔλυσε τὴν εἰρήνην φίλιππος. καὶ κρίνεται
δημοσθένης. ὁρᾷς ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐφ' ὧν οὐδὲν ἐπισυμβεβηκός τι. ὅτι τὰ πεπραγ-
μένα κρίνεται. οὐχ οὕτω δι' αὐτά, ὡς διὰ τὰ ἐπισυμβαίνοντα, ἐκείνοις. τοῖς μὲν τὸ
μηδένα εἰς πλεῖν. καὶ ἀπόλειν ἐστὶ διὰ τὴν τοῦ πινακίου γραφήν. τοῖς δὲ τὸ ἀνῃρῆ-
σθαι τοὺς δισχιλίους. τοῦτο δὲ τὸ εἶδος ἔχει τι πλέον περὶ τὸ εἰρημένον ἐν τῇ διαιρέ-
σει. ὃ καὶ τὴν διαφορὰν αὐτῶν δείκνυσιν. λέγω δὲ τὸ παραγραφικόν, τὸ συγγνωμο-
νικόν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἔφαμεν τὰ τοῦ δικαίου μόρια ἐν χώρᾳ παραγραφικοῦ εἰσάγε-
σθαι δεῖν. ἐπὶ δὲ τούτου, παραγραφικὸν φύσει πρὸς τοῖς ἄλλοις εὑρίσκεσθαι, ὃ
ἐστι τοιοῦτον. οὐκ ἂν δυναίμην ὑπὲρ τῶν ἑτέροις πραχθέντων αὐτὸς εὐθύνας ὑπέ-
χειν. οὐδ' εἰ οἰκειότητι καὶ γένει πλησίον εἶεν, μήτι γε ὑπὲρ ὧν πολέμιοι ἔπραξαν
ἢ ξένοι καὶ μηδὲν προσήκοντες. εἰ δὲ ἐφ' οἷς ἐξ ἀρχῆς συνεβούλευσα ἢ ἔπραξα,
τότε ἔδει σε ἀντιλέγειν ἢ εἴργειν καὶ ἑξῆς. ὥσπερ ὁ δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τοῦ στε-
φάνου ἐχρήσατο. ἐν παντὶ μὲν δὲ τῷ λόγῳ γενικὸν παρείληπται τὸ παραγραφι-
κὸν κεφάλαιον κατὰ χρόνον. ὅτι οὐ νῦν, τότε δὲ ἔδει παρὰ τούτου κατηγορεῖν. ἐν δὲ
τῷ μέρει τούτῳ κατὰ τὴν ἀντιληπτικὴν διαίρεσιν, πάνυ δριμέως αὐτὴν τὴν ἀπο-
λογίαν συνέστησε. καὶ ἰσχυρὰν ἀπέφηνε, τοῦτον ἐξετάσας τὸν τρόπον. ἔστι γὰρ καὶ πᾶν
τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ἀντιληπτικοῦ. ἐν ᾧ περὶ ὧν συνεβούλευσεν ἀπολογεῖται.
ἐξεῖναι γὰρ συμβουλεύειν τοῖς δημαγωγοῖς ὡμολόγηται. μετακεχείρισται δὲ κατὰ
τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἀντιλήψεων. τὴν γὰρ συμβουλὴν αἰτιᾶται ὁ αἰσχίνης, ὅτι τοι-
αῦτα ἀπήντησεν ἐκ τῆς δημοσθένους πολιτείας ἡ παρὰ χαιρώνειαν. εἶτα, καὶ οἱ
χίλιοι νεκροί, καὶ οἱ δισχίλιοι αἰχμάλωτοι. πρὸς ἃ ὁ δημοσθένης τὸ παραγραφικὸν
εἰσήγαγεν οὕτως εἰπών. εἰ μὲν ἦν σοι πρόδηλα τὰ μέλλοντα αἰσχίνη μόνῳ τῶν ἄλλων
ὅτ' ἐβουλεύετο ἡ πόλις περὶ τούτων, τότε ἔδει προλέγειν. εἰ δὲ μὴ προῄδεις, τῆς
αὐτῆς ἀγνοίας ὑπεύθυνος εἶ τοῖς ἄλλοις. ὥστε τί μᾶλλον σύ μου κατηγορεῖς, ἢ ἐγὼ
σοῦ. τοσούτῳ γοῦν ἀμείνων ἐγὼ σοῦ πολίτης γέγονα, εἰς αὐτὰ ταῦτα λέγω καὶ οὔπω
περὶ τῶν ἄλλων διαλέγομαι, ὅσῳ ἐγὼ μὲν ἔδωκα ἐμαυτὸν εἰς τὰ πᾶσι δοκοῦντα συμφέ-
ρειν. οὐδένα κίνδυνον ὀκνήσας ἴδιον, οὐδ' ὑπολογισάμενος. σὺ δὲ οὐδ' ἕτερα εἶπες τούτων
βελτίω, οὐδ' ἂν τούτων ἐχρῶντο, οὔτε εἰς ταῦτα χρήσιμον σεαυτὸν παρέσχες. ὅπερ δὲ ἂν
ὁ φαυλότατος αὐτὸς καὶ δυσμενέστατος τῇ πόλει, τοῦτο πεποιηκὼς ἐπὶ τοῖς συμβεβηκό-
σιν ἐξήτασαι. πάνυ δὲ πολλὴν ἰσχὺν περιάπτει τῇ ἀπολογίᾳ τὸ παραγραφικὸν ἐν τῷ εἴ-
δει τούτῳ τῆς ἀντιλήψεως. ὅθεν καὶ ἐπλεόνασεν ὁ ῥήτωρ αὐτῷ καὶ ἐνδιέτριψεν, εἰς ἄφυ-
κτον καὶ ἀντίρρητον καθιστὰς τὸν λόγον. διαφέρει δὲ τὸ παραγραφικὸν τὸ τῆς ἀντιλήψεως τοῦ
παραγραφικοῦ τοῦ ἐν στοχασμῷ. ὅτι πρῶτον μὲν ἐκεῖ ἔστιν ὅτε ἐμπίπτει καὶ οὐκ ἀεί ποτε.
ἐνταῦθα δὲ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀντιλήψεων, τὸ ἐναντίον. ἀεὶ ἐμπίπτει, καὶ οὐκ ἔστιν
ὅτε ἐκλείπει. ἔπειτα ἐν στοχασμῷ εἰ παραληφθείη, μέρος μὲν τῆς πάσης δί-
κης βλάπτεται. ἐκ δὲ τῶν ἄλλων κεφαλαίων ὁ ἀγὼν τῆς ἀπολογίας σώζεται. ἐν ἀν-

τιλήψει

τιλήψει δὲ εἰ παραληφθείη οὐδεὶς ἕτερος αὐτῷ τῷ φεύγοντι τρόπος ἀπολογί-
ας καταλείπεται, διὰ τὴν ἀπὸ τῶν συμβουλευθέντων ἔκβασιν. ἡ γὰρ ἰσχυροτά-
τη ἐστὶν αὕτη ἡ διὰ τοῦ παραγραφικοῦ. καὶ τούτῳ μάλιστα δημοσθένης ἐκράτη-
σε τοῦ αἰσχίνου. ἐξ οὗ καὶ εἰς ἀξίωμα μέγιστον ὁ λόγος προῆλθε. τὸ λέγειν μὴ πα-
ρελθεῖν τι αὐτὸν τῶν ὀφειλόντων πραχθῆναι. καὶ οὐ τότε μόνον, ἀλλ' οὐδὲ νῦν ἐστί
τινα εἰπεῖν τῶν συμβουλευθέντων ἄμεινον. διὸ καὶ τῇ ἀντιλήψει συμπλέξας
εἰσήγαγεν αὐτὸ τὸ λέγειν ἀνεύθυνον κατασκευάζων. ἦν μὲν οἷον ὥσπερ εἶπον ἐκεῖνο
ὁ καιρὸς τοῦ τε φροντίζοντος ἀνδρὸς τῆς πόλεως, καὶ τῶν δικαίων λόγων. ἐγὼ δὲ
τοσαύτην ὑπερβολὴν ποιοῦμαι. ὥστε ἂν νῦν ἔχῃ τις δεῖξαι κάλλιον εἰ ὅλως εἴ τι
ἄλλοθεν ἦν, πλὴν ὧν ἐγὼ προειλόμην, ἀδικεῖν ὁμολογῶ. εἰ γὰρ ἔσθ' ὅ, τι τίς νῦν ἑώ-
ρακεν ὃ συνήνεγκε τότε πραχθέν, τοῦτ' ἐγώ φημι δεῖν ἐμὲ μὴ λαθεῖν. εἰ δὲ μήτ' ἔστι,
μήτε ἦν μήτ' ἂν ἔχοι εἰπεῖν μηδεὶς μηδέπω καὶ τήμερον, τί τὸν σύμβουλον ἐχρῆν
ποιεῖν. οὐ τῶν φαινομένων καὶ ἐνόντων τὰ κράτιστα ἑλέσθαι; τοῦτο τοίνυν ἐποίη-
σα. τοῦ κήρυκος ἐρωτῶντος αἰσχίνη τίς ἀγορεύειν βούλεται. οὐ τίς αἰτιᾶσθαι περὶ
τῶν παρεληλυθότων. οὐδὲ τίς ἐγγυᾶσθαι τὰ μέλλοντα. σοῦ δὲ ἀφώνου κατ' ἐκεί-
νους τοὺς χρόνους ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καθημένου, ἐγὼ παρῆλθον. ἔλεγον. ἐπειδὴ
δὲ οὐ τότε ἀλλὰ νῦν, δεῖξον τίς ἢ μὲν λόγος ὃν ἵνα ἐχρῆν εὑρεῖν ἢ καιρὸς συμφέ-
ρον παρ' ἐμοῦ παρελείφθη τῇ πόλει. παραλαμβάνομεν δὲ τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐν
συμβουλαῖς οὐ πάντοτε ἁπλῶς, ἀλλὰ τότε χρησόμεθα, ὅταν ἀκριβῶς πεπιστευ-
κότες ὦμεν μηδένα ἕτερον δύνασθαι παραλελειμμένον τι δεῖξαι τῶν δεόντων πρα-
χθῆναι, ὥσπερ ὁ ῥήτωρ πεποίηκεν. σημειωτέον δὲ ὅτι οὐδὲ μίαν χώραν ἀποδο-
τέον τῷ παραγραφικῷ, ὥσπερ οὐδὲ ἐν ταῖς στοχαστικαῖς ὑποθέσεσιν, ἀλλ' ἀρχὴν
μὲν αὐτῷ μετὰ τὸ πηλίκον καὶ τὸ πρός τι ἀποδώσομεν πρὸ τοῦ ἀντιληπτικοῦ.
τοῦ γὰρ κατηγόρου αὐξήσαντος καὶ μέγα ἀποφήναντος τὸ ἔγκλημα. καιρὸν ἐπιτή-
δειον ἡ εἰσαγωγὴ ἕξει τοῦ κεφαλαίου. μεθ' ἣν ποικίλως χρηστέον τῷ παραγραφι-
κῷ. καὶ γὰρ μετὰ τὸ ἀντιληπτικὸν καὶ τὸ ἀντιθετικὸν καὶ ἐπὶ τελευτῆς ἀναγ-
καῖον χρῆσθαι αὐτῷ. ὥσπερ παρὰ τῷ ῥήτορι δέδεικται. καὶ γὰρ δι' αὐτοῦ ἐχρή-
σατο καὶ συμπλέξας τῇ ἀντιλήψει. καὶ πάλιν μετὰ ταῦτα. καὶ σχεδὸν διὰ παντὸς
τοῦ λόγου. καὶ ὁ θουκυδίδης ἐν τῇ περικλέους δημηγορίᾳ ἐφ' οἷς συνεβούλευσε
περὶ τοῦ πολέμου ἀπολογούμενος πρὸς τὰς αἰτίας τοῦ ἐπισυμβεβηκέναι τὴν
δῄωσιν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ λοιμοῦ φθοράν, τῇ αὐτῇ κέχρηται μεθόδῳ. ὅτι οὐδὲν ὧν
συνεβούλευσε περικλῆς, ἕτερος εἶπέν τι βέλτιον. καὶ τοῦτο εἰσήγαγε παραγρα-
φικῶς, ὅτι ὑμῖν τὰ λεχθέντα τότε ἔδοξεν εἶναι ἄριστα αὐτίκα γοῦν ἐπείθητε καὶ τῆς
αὐτῆς ἐγένεσθε γνώμης. ἐν τοίνυν ταῖς τοιαύταις ἴδιον κεφάλαιον τοῦτο τὸ εἶ-
δος γίνεται, ὅταν μὴ μόνον ἐπ' αὐτῷ τῷ πεπραγμένῳ κρίνωμεν τὸν δράσαντα ὡς καὶ
αὐτοῦ τοῦ φαύλου τυγχάνοντος, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἑτέρῳ τινὶ δι' ἐκεῖνο ἐπισυμβεβηκότι.
τίς δὲ ἡ ἐργασία τούτου τοῦ εἴδους, αὐτὸς ὁ τεχνογράφος παρίστησιν. ὅτι δύο προσ-
τίθεται κεφάλαια, τό, τε παραγραφικὸν καὶ τὸ συγγνωμονικόν, καὶ τὴν χρῆ-
σιν διδάσκει πρότερον τοῦ παραγραφικοῦ. τίς τε ὁ καιρὸς τοῦ κεφαλαίου καὶ
πότε αὐτῷ χρησόμεθα. οὐ μόνον γοῦν ἐν ἀρχῇ ὃ προειρήκαμεν, ἀλλὰ καὶ ἐν μέσῳ. καὶ
ὅλως ὅπουπερ λυσιτελεῖ. τὸ δὲ λυσιτελὲς ὁ ῥήτωρ σκοπήσει, πρὸς τὴν τοῦ πλάσ-
ματος ὕλην. δηλοῖ δὲ καὶ τὴν δύναμιν τοῦ κεφαλαίου. ἄλλος μὲν γάρ τις ᾠήθη ἁ-
πλῶς τὸ παραγραφικὸν ἐνταῦθα εὑρίσκεσθαι μόνον ἀπὸ τοῦ χρόνου. οἷον ὅτι εὐ-
θὺς ἀντειπεῖν ἔδει, ἀλλ' οὐχ ὕστερον κατηγορεῖν. ὅρα δὲ πῶς δριμέως αὐτὸ μεθώ-
δευσεν, τῷ καλουμένῳ διλημμάτων χρησάμενος καὶ διπλοῦν ἀνθ' ἁπλοῦ τὸ πα-
ραγραφικὸν ποιῶν, καὶ ἐκ διαφόρων τόπων ἑκάτερον δεχόμενος τῶν διλημμάτων.

ἔλθωμεν δὲ ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν. Ἔπειτα εἴσῃ μὲ κρίνεις. Κατ' ἐρώτησιν τοῦ λόγου τὸ σχῆμα· εἶτα τὸ διλήμματον, ἐν ᾧ τῶν παραγραφικῶν ἡ διαίρεσις. Εἰ μὲν ἐπὶ τοῖς ὕστερον γεγενημένοις. Οὐδεὶς ἐφ' οἷς ἕτερος πεποίηκε κρίνεται. ὥσπερ κἀν στοχασμῷ ὁ φεύγων παραγράφεται διαβάλλων τὴν κρίσιν· οὐ μὴν χωρὶς ἐργασίας τινὸς οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο παρείληπται· ἀλλὰ προλαβὼν ὁ τεχνογράφος τὴν τοῦ Φιλίππου ποιότητα τὸν λόγον διὰ ταύτης ἐπιῤῥώννυσι· τί γὰρ προσέθηκεν· οὐδ' εἰ γένει προσήκοντες εἶεν· μή τί γε δὴ πολέμιοι. τὸ δ' ἕτερον θεασώμεθα. εἰ δ' ἐφ' οἷς ἐξ ἀρχῆς συνεβούλευσα ἢ ἔπραξα, τότε ἔδει ἀντιλέγειν. δῆλον ὡς ἀπὸ χρόνου τὸ παραγραφικόν. οὕτω διελὼν εἰς δύο τὴν κατασκευήν, διὰ τῆς ἐρωτήσεως ἀμφοτέρωθεν εἰς ἀπορίαν καθίστησι τὸν κατήγορον. εἶτα πάλιν ἐπάγει δίχα τὸ διλήμματον. ἢ τοίνυν ἀντιπὼν ἡττήθης. ἢ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἐνέστης. εἰ μὲν οὖν ἐπιχειρήσας κωλύειν ἡττήθης, βιάζῃ νῦν ἐφ' οἷς ἡττήθης ἀντιλέγων καὶ κρίνων ἐπὶ τούτοις τὸν συμβουλεύσαντα. εἰ δὲ οὐκ ἀντεῖπες, πάλιν καὶ τοῦτο διεῖλεν, ἢ γὰρ ἔχων τι βέλτιον εἰπεῖν καὶ χρήσιμον τῇ πόλει παρῆκας ἢ οὐδὲν εἶχες εἰπεῖν βέλτιον. πάλιν οὖν ἐφ' ἑκάτερον τὸ ἄπορον. εἰ μὲν οὖν ἔχων τι βέλτιον εἰπεῖν παρῆκας, δύσνους εἶ τοῖς κοινοῖς, δικαιότερον αὐτόν σε διδόναι δίκην. εἰ δὲ μηδὲν εἶχες εἰπεῖν, τῆς ἀγνοίας ὑπεύθυνος εἶ τῶν ὕστερον ἀποβεβηκότων. ὥστε ἢ καὶ σὲ δοῦναι δίκην, ἢ ἀμφοτέρους ἀγνοήσαντας ἀφεῖσθαι.

Ἔτι ἐν ταῖς τοιαύταις ἀντιλήψεσι πρὸ τοῦ ἀντιθετικοῦ τοῦ ἐμπίπτοντος, συγγνωμονικῷ πάντως χρηστέον κεφαλαίῳ. οἷον οὐδεὶς οἶδε τὸ μέλλον· οὐκοῦν οὐδὲ ἐγὼ ἀγνοήσας ὑπεύθυνός εἰμι. μεταχειριεῖται δὲ αὐτὸ ὡς προσήκει καὶ ὁ τῆς ὅλης τέχνης τῆς ῥητορικῆς ἐπιστήμων. οὐ γὰρ ἱκανὸν τὸ διελεῖν μόνον εἰδέναι ὅπερ καὶ μόνον τουτὶ τὸ βιβλίον ἐπαγγέλλεται, ἀλλὰ καὶ τὸ εἰδέναι μεταχειρίζεσθαι. καὶ περὶ μὲν ἁπλῶν ἀντιλήψεων ταῦτα. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τοῦτο καλῶς προσέθηκεν· οὐδὲ γὰρ καθόλου ἐν πάσῃ ἀντιλήψει τὸ συγγνωμονικὸν ἐμπίπτει κεφάλαιον· ἀλλ' ἐπὶ τούτων μόνων τῶν ἐπισυμβεβηκός τι ἐχόντων. καὶ ὅρα πῶς οἰκεῖον τοῦτο ἐνταῦθα. ἐπειδὴ γὰρ ὕστερον συνέβη τὸ δεινόν, ἀναγκαίως εὑρίσκεται τὸ συγγνωμονικὸν ἀπὸ τῆς ἀγνοίας· χώραν δέ φησιν ἔχει τὸ κεφάλαιον πρὸ τοῦ ἀντιθετικοῦ τουτέστι τοῦ χρώματος· προθεραπείᾳ γὰρ τὸν ἀκροατὴν δεῖ πρῶτον ὑπάγεσθαι. οἷον ὅτι ἠγνόουν· καὶ οὐδεὶς ἀνθρώπων οἶδε τὸ μέλλον. καὶ τότ' ἐπαγαγεῖν χρῶμα· ὃ οὐδέν ἐστιν ἕτερον, ἢ αἰτία τοῦ πραχθέντος. ἀντιθετικὸν δὲ αὐτὸ ἐκάλεσεν· ὅτι ἀντίθεσίς ἐστι τὸ τῷ ὁμολογουμένῳ ἀδικήματι αἰτίαν ἔχειν· καὶ ἡ ἀντίθεσις δὲ ἀντιτίθησι τῷ ἀδικήματι αἰτίαν, ἀναγκαίως καὶ τὸ χρῶμα ἀντίθεσιν εἶπεν καὶ κατὰ μίαν τῶν ἀντιθετικῶν γίνεσθαι. οὐ γὰρ ἀεὶ τὸ χρῶμα, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἀντιστατικόν, ποτὲ δὲ ἀντεγκληματικόν, ἢ μεταστατικόν, ἢ συγγνωμονικόν. παρατηρητέον δὲ ὅτι οὐκ ἀπὸ πάντων λέγει τὸ συγγνωμονικόν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀγνοίας μόνης· οὐδεὶς γὰρ ἀγνοίας ὑπέχει δίκην· οἷον, οὐδεὶς οἶδε τὸ μέλλον. ἐπειδὴ αἰσχύνην ἔφερεν αὐτῷ τὸ λέγειν ὅτι ἠγνόουν, καθολικῶς αὐτὸ πρότερον ἐμεθώδευσεν, ἔπειτα μερικῶς. Οὐ γὰρ ἱκανῶς τὸ διελεῖν. Ἀλλὰ καὶ χρήσασθαι δηλονότι καλῶς. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Πρὸ τοῦ ἀντιθετικοῦ. Ὡσανεὶ ἔλεγε πρὸ τοῦ χρώματος, ὅ ἐστι πρὸ τοῦ ἀντιθετικοῦ. ἐπειδὴ γὰρ οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην τὰ τῆς συμβουλῆς ἀπέβη. ἀνάγκη προθεραπεῦσαι τῷ συγγνωμονικῷ καὶ ἀνενεγκεῖν τὸ ἐκβὰν πρῶτον ἢ εἰς τύχην ἢ ἐπὶ ἄγνοιαν ἢ ἐπὶ τῶν τοιούτων. εἶτα ἐπαγαγεῖν τὸ ἀντιστατικόν· οἷον οὐδεὶς οἶδε τὸ μέλλον. διὸ οὐδὲ τοῦ ἀγνοῆσαι ὑπεύθυνός εἰμι. τούτου γὰρ κατασκευασθέντος, χώραν ἕξει τὸ ἀντιστατικόν. ἄλλως δὲ δυσχερέστερον ἔσται διὰ τὸ ἀπηντηκέναι τί φαῦλον ἀπὸ

τῆς συμβουλῆς. οὐδὲ Δημοσθένης καὶ μετὰ πολλοῦ ἀξιώματος αὐτὸ παρέχεται. οὔτε γὰρ ἠγνοηκέναι τὸ μέλλον ὡμολόγησεν, οὔτε εἰς συγγνώμην κατέφυγεν· ταπεινὸν γὰρ τοῦτο. ἀλλὰ τὸ δαιμόνιον ᾐτιάσατο, ὃ καὶ καθόλου εἰσήγαγε φήσας· τό τε τοίνυν τὰ μὲν ἤμελλε τῶν κοινῶν ὡς ἐδόκει, τὰ δὲ ἤδη παρῆν, ἐν οἷς τὴν προαίρεσίν μου σκόπει τῆς πολιτείας, μὴ τὰ συμβάντα συκοφάντει. τὸ μὲν γὰρ πέρας ὡς ἂν ὁ δαίμων βουληθῇ πάντων γίνεται. ἡ δὲ προαίρεσις, αὐτὴ τὴν τοῦ συμβούλου διάνοιαν δηλοῖ. μὴ δὴ τοῦτο ὡς ἀδίκημα ἐμὸν εἶναι θῇς, εἰ κρατῆσαι συνέβη Φίλιππον τῇ μάχῃ· ἐν γὰρ τῷ θεῷ τὸ τούτου τέλος ἦν, οὐκ ἐν ἐμοί. ἀλλ' ὡς οὐ πάντα ὅσα ἐνῆν κατὰ ἀνθρώπινον λογισμὸν εἱλόμην. καὶ δικαίως ταῦτα καὶ ἐπιμελῶς ἔπραξα καὶ φιλοπόνως ὑπὲρ δύναμιν. ἢ ὡς οὐ καλὰ καὶ τῆς πόλεως ἄξια πράγματα ἐνεστησάμην ταῦτά μοι δεῖξον· καὶ τότε δὴ κατηγόρει μου. μεθ' ὃ τὸ ἀντιθετικόν· ὅτι τῇ πόλει συνέφερε μετὰ Θηβαίων ἄρασθαι τὸν ἀγῶνα. καὶ ἐν Βοιωτίᾳ πόῤῥω τῆς πόλεως γενέσθαι τὴν μάχην, ἢ ἐν τῇ Ἀττικῇ· οὕτω γάρ πως λέγει· ἀλλ' ἐκεῖνό φησι λογίζου καὶ ὅρα, ὅτι εἰ μετὰ Θηβαίων ἡμῖν ἀγωνιζομένοις οὕτως εἵμαρτο πρᾶξαι, τί χρὴ προσδοκᾶν, εἰ μηδὲ τούτους ἔσχομεν συμμάχους· ἀλλὰ μετ' ἐκείνου γεγόνασιν, ὑπὲρ ὧν τότε ἐκεῖνος πάσας ἀφῆκε φωνάς. καὶ εἰ νῦν τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς τῆς μάχης γενομένης τοσοῦτος κίνδυνος καὶ φόβος περιέστη τὴν πόλιν τί ἂν εἴποις εἰ τῆς χώρας που τοῦτο τὸ πάθος συνέβη προσδοκῆσαι χρή. ἆρ' οἶσθα ὅτι νῦν μὲν στῆναι συνελθεῖν ἀναπνεῦσαι πολλὰ μία ἡμέρα καὶ δύο καὶ τρεῖς ἔδοσαν εἰς σωτηρίαν τῇ πόλει. τότε δὲ οὐκ ἄξιον εἰπεῖν ἅ γε μηδὲ εἰς πεῖραν ἔδωκε θεῶν τινος εὐνοίᾳ καὶ τὸ μὴ προβάλλεσθαι τὴν πόλιν ταύτην τὴν συμμαχίαν ἧς κατηγορεῖς. μεθ' ἃ πάλιν ἐπὶ τὸ παραγραφικὸν ἐπανῆλθε δι' ὅλου τούτου, τὸν μὲν Αἰσχίνην ἐλέγχων, αὔξων δὲ τὴν ἑαυτοῦ πολιτείαν. ἔστι δὲ ταυτί μοι τὰ πολλὰ πρὸς ὑμᾶς ὦ ἄνδρες δικασταὶ καὶ τοὺς περιεστηκότας. ἐπεὶ πρός γε τὸν κατάπτυστον τοῦτον καὶ τὰ ἑξῆς. ὁμοίως καὶ Θουκυδίδης τῷ συγγνωμονικῷ ἐχρήσατο μετ' ἀξιώματος. ἐπὶ τὸ ἄδηλον καὶ τὸ δαιμόνιον ἀνοίσας τῷ εἰπεῖν ἐπιγεγένηταί τε πέρα ὧν προσεδεχόμεθα, ἡ νόσος ἥδε. πρᾶγμα μόνον δὴ τῶν πάντων ἐλπίδος κρεῖσσον γεγενημένον. ἰστέον δὲ ὅτι ὁ μὲν Δημοσθένης ἅτε θαρρῶν ταῖς ἀποδείξεσιν, ἐπεξῆλθεν καὶ διὰ παντὸς ἠγωνίσατο. καὶ τὸ μὲν ἀπρεπὲς τῆς συγγνώμης ἐξέφυγε, τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου ὠφέλειαν τῷ λόγῳ περιεποίησεν. τοῖς γὰρ ὑφ' αὐτοῦ συμβουλευθεῖσιν, ὡς ὀρθῶς συμβουλευθεῖσιν, ἠγωνίσατο. τὸ δὲ πέρας τῷ δαιμονίῳ ἀνέθηκε καὶ τῇ τύχῃ· ὧν ἀνηρτῆσθαι τὰ ἀνθρώπινα διϊσχυρίζεται. καὶ οὔτε τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα καθεῖλεν, οὔτε τῆς παραμυθίας ἄμοιρον τὸν λόγον κατέλιπεν ἡμεῖς δὲ ἐὰν συνειδῶμεν σαθροτέραν τὴν προαίρεσιν, μᾶλλον ὑφίεσθαι σπουδάσομεν, καὶ τοῖς συγγνωμονικοῖς ἐπὶ πλέον χρησόμεθα. Οὐ γὰρ ἱκανῶς τὸ διελεῖν. Οὐχ ἱκανῶς φησι τὸ διελεῖν δύνασθαι μόνον· ἀλλὰ χρεία καὶ τῆς συμφυοῦς πρὸς τὴν ὕλην μεταχειρήσεως.

Τῶν δ' αὖ διπλῶν, ἡ μέν ἐστι κατὰ συμπλοκήν, ἡ δὲ κατὰ διαίρεσιν. καὶ κατὰ συμπλοκὴν μέν, ὅτ' ἂν δυοῖν ὄντοιν τοῖν ἐγκλημάτοιν, μὴ δύναται χωρὶς ἑτέρου αὐτῶν εἶναι ἔγκλημα· μετὰ δὲ τῆς τοῦ ἑτέρου συμπλοκῆς· οἷον ταῖς πάντων γνώμαις ἀντιλέγων τις αὐτὸς οὐδὲν ἀποφαίνεται, καὶ δημοσίων φεύγει. ἐνταῦθα ὅτι μὲν δύο ἀντιλήψεις, δῆλον· καὶ γὰρ λέγειν καὶ μὴ λέγειν ἔξεστιν. καὶ αὖ ὅτι δύο ἀντιθέσεις ὁμοίως. οἷον ἀντιλέγω· δεῖ γὰρ ἐφ' οἷς ἁμαρτάνουσιν οἱ λέγοντες, ἀντιλέγειν· πάλιν οὐ λέγω, οὐδὲν γὰρ δεῖ περὶ τῶν μὴ κατεπειγόντων λέγειν. ἀλλ' ἰδίαν τοῦ εἴδους τούτου, τὸ δεῖν ἀπολογουμένους μὲν διαιρεῖν καὶ χωρὶς περὶ ἑκατέρου ποιεῖσθαι τὸν λόγον, κατηγοροῦντας δὲ συμπλέκειν.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Πληρώσας τὸν περὶ τῶν ἁπλῶν ἀντιλήψεων λόγον, ἐπὶ τὰς διπλᾶς μετελήλυθεν. δύο δὲ εἴδη τούτων προηγουμένως ἀποφαίνεται· τό, τε κατὰ σύνθεσιν καὶ τὸ κατὰ διαίρεσιν. λεκτέον δὲ νῦν περὶ τοῦ κατὰ συμπλοκὴν εἴδους. κατὰ συμπλοκὴν ἀντίληψις γίνεται, ἐν ᾗ δύο πραγμάτων ὄντων, ἑκάτερον χωρὶς κρίνουσιν οὐ δύναται δέξασθαι· τῷ διαζευχθέντα μὴ δύνασθαι ὡς ἀδικήματα ἐπιδέχεσθαι κρίσιν. εἰ μὴ ἀλλήλοις εἶεν συνημμένα. οἷον ταῖς πάντων γνώμαις ἀντιλέγων τὶς αὐτὸς οὐδὲν ἀποφαίνεται καὶ δημοσίων φεύγει. καὶ πάλιν ζωγράφος πάντα γράφων, θεοὺς οὐ γράφει, καὶ κρίνεται, ἐν τούτοις ὃ ἂν χωρίσῃς ἑκάτερον, ἀνεύθυνόν ἐστι. καὶ γὰρ τὸ ἀντιλέγειν ταῖς πάντων γνώμαις οὐ κεκώλυται· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μηδὲν ἀποφαίνεσθαι οὐκ ἀδίκημα εἶναι νενόμισται. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ζωγράφου τὸ γράφειν ἅπαντα οὐ κεκώλυται, οὐδὲ μὴν ἀδίκημα νενόμισται τὸ μὴ γράψαι νίκην. συμπλακέντα δὲ ἄμφω καὶ ἑνωθέντα, ἀδικήματος λαμβάνει σύστασιν. τὸ ἀντιλέγειν μὲν καὶ συκοφαντεῖν τοὺς συμβουλεύοντας. αὐτὸν δὲ μήτε ἃ γινώσκει λέγειν, μήτε εἰσηγεῖσθαί τι τῶν συμφερόντων. μὴ δὲ ὑφίστασθαι τὸν ἀπὸ τῆς συμβουλῆς κίνδυνον. τούτῳ γάρ ἐστιν ἑπαγόμενον τὸ τοιοῦτο τὴν περίστασιν. ὅτι τοίνυν διπλῆ ἀντίληψίς ἐστι, δῆλον. καὶ γὰρ δύο αὗται ἀντιλήψεις εἰσίν. ὅταν ἄμφω προβάλληται, τὸ καὶ ἐξεῖναι ἀντιλέγειν. ἐπειδὴ καὶ ἐπ' ἀμφοῖν κρίνεται. ἐφ' οἷς τε ἔπραξε καὶ ἐφ' οἷς οὐκ ἔπραξεν. ὁμοίως δὲ δύο ἀντιλήψεων οὐσῶν, διπλαῖ εὑρίσκονται καὶ ἀντιθέσεις ἑκατέρα γοῦν τῶν ἀντιλήψεων ἀποδώσει τὸ χρῶμα. οἷον ἀντιλέγω μὲν, ἐφ' οἷς οὐ τὰ δέοντα λέγουσιν οἱ συμβουλεύοντες. οὐκ ἀποφαίνομαι δὲ, οὐ γοῦν ἀναγκαῖον περὶ τῶν μὴ κατεπειγόντων μὴ δὲ εἰς ἀπόδειξιν ἡκόντων συμβουλεύειν. ἀντιστατικὰ ἀμφότερα. τί οὖν ἴδιόν ἐστι τοῦ εἴδους τούτου; τὸ δεῖν τοὺς μὲν ἀπολογουμένους, ἰδίᾳ ἑκάτερον ποιεῖσθαι τὸν λόγον καὶ χωρίζειν. ἐὰν γὰρ διέλῃς καὶ εἴπῃς ταῖς πάντων γνώμαις ἀντιλέγει τὶς ἢ τὸ ἕτερον, οὐ δύναται κρίσιν ἐπιδέξασθαι. τοὺς δὲ κατηγοροῦντας τοὐναντίον συμπλέκειν. συμπλέκων γὰρ ὅτι οὔτε αὐτός τι λέγει καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀνατρέπει, τό τε κρίσιν ἐπιδέχεται. ὥστε οἱ μὲν τῷ χωρίζειν ἀπ' ἀλλήλων τὸ ἀνεύθυνον συνιστᾶσιν, οἱ δὲ τῷ συμπλέκειν τὸ ὑπεύθυνον.

Κατὰ διαίρεσιν δὲ διπλῆ ἀντίληψις γίνεται. ὅταν δύο ἐγκλήματα ᾖ δυνάμενα καὶ χωρὶς ἀλλήλων κρίσιν ἐπιδέχεσθαι. οἷον πολλάς τις ἀμείβων γυναῖκας καὶ πολλοὺς τιθέμενος παῖδας, κακοῦ βίου φεύγει. ἐνταῦθα ὁμοίως μὲν ὁ κατήγορος συμπλέξει, ὁ δὲ φεύγων διαιρήσει. δῆλον μέντοι ὡς καὶ καθ' ἑαυτὸ ἑκάτερον ἐπιδεχόμενον κρίσιν. αὐξήσεως μὲν ἕνεκα συμπλέκεται ὑπὸ τοῦ κατηγόρου. μειώσεως δ' αὖ χάριν διαιρεῖται ὑπὸ τοῦ φεύγοντος. ἐν δὲ τῷ προτέρῳ οὐκ αὐτὸ τοῦτο τῆς αὐξήσεως ἢ τῆς μειώσεως ἕνεκα οὕτω γίνεται ἀλλ' ὅτι μὴ δὲ ἄλλως κρίσιν δύναται ἐπιδέξασθαι τὸ πρᾶγμα, ἢ τοῦτον εἰσαγόμενον τὸν τρόπον.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Κατὰ διαίρεσίν ἐστιν ὅταν μία ἑκάστη τῶν ἀντιλήψεων ἰσχυρά τε ᾖ, καὶ τῷ φεύγοντι φέρῃ τινὰ διὰ τὴν περίστασιν κίνδυνον ἢ ψόγον. καὶ γοῦν τὸ πολλὰς ἀμείβειν γυναῖκας, οὐκ ἔξω μέμψεως. καὶ τὸ πολλοὺς ποιεῖσθαι θετοὺς παῖδας, οὐκ ἀνεύθυνον. ἐπειδὴ οὖν ἑκάτερον τῶν ἐν τῷ ζητήματι δύναται καὶ ἰδίᾳ γραφὴν ἀναδέξασθαι, καλεῖται κατὰ διαίρεσιν. ὁ μὲν οὖν κατήγορος ἑκατέραις ταῖς τε κατὰ σύνθεσιν καὶ ταῖς κατὰ διαίρεσιν, ἀμφότερα συλλήψεται τὰ ἀντιληπτικά. ἐν μὲν ταῖς κατὰ σύνθεσιν, διὰ τὸ ἑκάτερον αὐτῶν ἰδίᾳ ὡς εἴρηται μὴ εἶναι γραφῆς ἄξιον. ἐν δὲ ταῖς κατὰ διαίρεσιν, ἵνα σφοδροτέραν ἀπεργάσηται τὴν κατηγορίαν. ὁ φεύγων δὲ, ἐν ἀμφοτέραις διαιρήσει τὴν ἀπολο-

γίαν. εἰ μὲν τῇ κατὰ σύνθεσιν, δεῖξαι βουλόμενος ὅτι μάτην ὁ κατήγορος τὴν κατ' αὐτοῦ ποιεῖται γραφήν. ἐν δὲ ταῖς κατὰ διαίρεσιν. ἵνα τοὐναντίον ὃ οὐ βούλεται ὁ ἀντίδικος διαπράξηται. εἰ γοῦν ἐκεῖνος ἐμβαλὼν ἀμφοτέρας τὰς ἀντιλήψεις σφοδροτέραν ἀπεργάζεται τὴν κατηγορίαν, εἰκότως οὗτος διαιρήσει, σαθρότερον τῶν ἀντιληπτικῶν ἑκάτερον ἰδίᾳ δεῖξαι σπουδάζων. ΣΩΠΑΤΡΟΥ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἐπειδὴ κοινὰ ταῦτα εὑρίσκεται πρὸς τὸ ἕτερον εἶδος τίς ἡ διαφορά. ὅτι φησὶν ἐνταῦθα μὲν ὁ κατήγορος οὐχ ὡς ἑκατέρου καθ' ἑαυτὸ μὴ ἐπιδεχομένου κρίσιν. συμπλέκει καὶ ἰδίᾳ γὰρ ἕκαστον ὡς εἶπον συνέστηκε, καὶ ἔστιν ἔγκλημα κρίσιν ἐπιδεχόμενον. καὶ γὰρ τὸ πολλὰς ἀμείβειν γυναῖκας ὑπάγεσθαι δύναται τῷ κακῷ βίῳ καθ' ἑαυτὸ καὶ τὸ πολλοὺς τίθεσθαι παῖδας ὁμοίως, ἀλλὰ αὐξήσεως ἕνεκα μόνης ὑπὸ τοῦ διώκοντος συμπλέκεται καὶ τοῦ δεινῶσαι τὸ ἔγκλημα χαλεπώτερον γίνεται. ὑπὸ δὲ τοῦ φεύγοντος διαιρεθήσεται. ὥσπερ γοῦν συμπλακέντα χαλεπώτερα φαίνεται. οὕτω δῆλον ὅτι διαιρεθέντα ἔλαττον ἰσχύσει καὶ μειωθήσεται. ἐκεῖ δὲ οὐ τῆς αὐτῆς αὐξήσεως ἕνεκα συμπλέκεται, ἀλλ' ὅτι μηδὲ ὅλως δύναται κρίσιν ἐπιδέξασθαι, ὡς ἤδη καὶ δέδεικται. διὰ τὸ, τὸ περίστασιν μὴ ἔχειν. αὐτὸ γοῦν καθ' ἑαυτὸ ἓν ἕκαστον ἀσθενὲς, καὶ δοκεῖ ἀνεύθυνον εἶναι. συζευχθέντα δὲ, ὅρον ἐγκλήματος λαμβάνει κρίνεσθαι δυνάμενον. τὰ μὲν προηγούμενα δύο εἴδη τῶν διπλῶν ταῦτα.

Ἔφην δύνασθαι εἶναι πλείονα εἴδη ἀντιλήψεων. αὐτίκα τὸ δὲ τῶν προειρημένων διαφέρει. οἷον γραψάμενοί τινες μοιχείας ἀλλήλους, καθυφέντες τὰς γραφὰς, ἤμειψαν τὰς γυναῖκας, καὶ φεύγουσι κακοῦ βίου. πρῶτον μὲν γὰρ δύο πρόσωπά ἐστι τὰ κρινόμενα. ἔπειτα τέσσαρες ἀντιλήψεις, καὶ αὗται παρ' ἀμφοῖν. καὶ τοσαῦται παραγραφαί. οἷον γράφεσθαί τινα ἔξεστι. πάλιν ἀναιρεῖσθαι τὰς γραφάς. ἔξεστι γαμεῖν ὅθεν βούλεταί τις, καὶ πάλιν ἀποβάλλεσθαι τὴν οὖσαν γυναῖκα. ταῦτα πάντα οὐκ ἐκώλυται. καὶ τούτων γε ἑκάστην ἀνάγκη λύειν τῷ κατηγόρῳ. φανερὰ δὲ ἡ μέθοδος ἐπ' ἀμφοῖν ἐπί τε τοῦ κατηγόρου καὶ ἐπὶ τοῦ φεύγοντος ἀπὸ τῶν προειρημένων. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα εἴδη ἀντιλήψεων. ἃ περὶ τὸν ἂν εἴη λέγειν νῦν. πᾶσαν γὰρ ἀντίληψιν τοῖς προειρημένοις ἄν τις ὀρθῶς ἑπόμενος διαιροίη. ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἐν ἀρχῇ τῶν εἰδῶν τούτων ἔφαμεν, ὅτι ἐνδέχεται καὶ πλείονας τρόπους ἀντιλήψεων εὑρίσκεσθαι, οὐ προηγουμένως, οὐδὲ γενικῶς, ἀλλὰ κατ' ἐπιπλοκήν. οἷον μοιχείας τινὲς ἀλλήλους γραψάμενοι καὶ ἑξῆς. καὶ γὰρ δύο πρόσωπά ἐστι τὰ κρινόμενα ἐνταῦθα. ἔπειτα πολλαὶ ἀντιλήψεις. οἷον γραφὰς κατά τινων ἀποφέρεσθαι ἔξεστι καὶ πάλιν ἀναιρεῖσθαι ταύτας. ὁμοίως ἄγεσθαι γυναῖκας ὅθεν ἂν δοκῇ τινι. ταῦτά τε πάντα δοκεῖ ἐξεῖναι καὶ μὴ κεκωλῦσθαι. ἀλλ' ἐπειδὴ παρὰ πάσας τὰς προειρημένας μεθόδους παρὰ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἂν καινότερον ἐν τούτῳ εὑρεθείη ἀλλὰ τοῖς αὐτοῖς διαιρεῖται κεφαλαίοις, διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐν εἴδεσιν ἑτέροις ταῦτα τέτακται. ἔφαμεν γοῦν ὅτι εἴδους ἐστὶν ἴδιον, τὸ διαλλάττουσαν ἐπιδεῖξαι διαίρεσιν. εἰ δέ τις λέγοι ἀλλὰ πολλαί εἰσιν ἐνταῦθα ἀντιλήψεις ὃ μὴ ἔστιν ἐν ταῖς ἄλλαις ἀντιλήψεσιν. ἔδει οὖν τὴν διαφορὰν ταύτην ἕτερον ποιῆσαι εἶδος, ἀλλ' ἡ διάφορος διαίρεσις. τοῦτο δὲ ταῖς αὐταῖς διαιρεῖται μεθόδοις. ἰστέον δὲ ὅτι τῶν πολλῶν τούτων ἀντιλήψεων, ὧν ὁ φεύγων προβάλλεται, ἀνάγκη τῷ κατηγόρῳ λῦσαι ἑκάστην. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα εἴδη. Ἔστι φησὶ καὶ ἄλλα εἴδη ὑπό τινων τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπινενοημένα. ἔργον δ' ἂν εἴη καθ' ἕκαστον ἐπεξιέναι, καὶ εἰς ἄπειρον ἀλόγως ἀναφεροίμεθα. ἀπὸ γὰρ τούτων κἀκεῖνα ἐπιγνωσόμεθα ῥᾳδίως. σημειωτέον δὲ, ὅτι κρίνεταί τις ἐν ἀντιλήψει ἐφ' οἷς οὐκ ἐποίησεν. ὡς ἐπὶ τοῦ ζωγράφου τοῦ πάντα μὲν γράφοντος θε-

οὐσ δὲ μή. καὶ πάλιν. ζωγράφος τὸν ἐν μαραθῶνι γράψας τὸν πᾶνα, ὁ μὴ γράψας, κρίνεται ἀσεβείας. ἐπινενόηται δὲ ὑπό τινων καὶ ἕτερα ἀντιληπτικὰ προβλήματα. ἃ καὶ παραθέσθαι λυπηρείας χάριν ἄξιον ἐγνώκαμεν. οἷον ὅτ' ἂν τὴν ἐξουσίαν τις οὐκ εἰς ἑαυτὸν, ἀλλ' εἰς ἕτερον ἀνάγῃ. σπανία δὲ ἡ τοιαύτη ἀντίληψις. πάσης γὰρ σχεδὸν οἰκεῖον, τὸ τὴν ἐξουσίαν εἰς ἑαυτὸν ἀνάγειν. παραδείγματα ταύτης. πένητος θυγάτηρ καὶ πλουσίου υἱὸς, ἐγένοντο ὑπὸ λῃσταῖς. ἐλύσατο ἀμφοτέρους ὁ πλούσιος. μετὰ ταῦθ' ἀπέλυσεν ὁ τοῦ πλουσίου τὴν κόρην. ἀνήχθη ἐπὶ τὸ πρυτανεῖον ἡ κόρη ἢ γάμον ἄπροικον ἢ θάνατον αἱρησομένη τοῦ βιασαμένου. παρακαλοῦντος τοῦ πλουσίου ἑλέσθαι τὸν γάμον καὶ ὑπισχνουμένου προῖκα, εἵλετο ἡ βιασθεῖσα τὸν θάνατον τοῦ βιασαμένου. καὶ κρίνει ὁ πλούσιος ἀχαριστίας τὸν πατέρα αὐτῆς. ἐνταῦθα οὖν ὁ πατὴρ ἀπολογεῖται, τὴν ἐξουσίαν οὐχὶ αὐτοῦ λέγων εἶναι τῆς αἱρέσεως, ἀλλὰ τῆς παιδὸς ἐκ νόμων. ἕτερον πρόβλημα ὃ ἐγκαταμέμικται στοχασμῷ καὶ γνώμῃ. οὔτε γὰρ ὁμολογεῖται παντελῶς. καὶ ὡς ἐν ἀντιθέσει ὁμολογήσας συγγνώμην ἐργάζεται. οἷον νόμος τοὺς ἀποκηρύκτους μὴ στρατεύεσθαι, πολέμου κατειληφότος τρεῖς τις ἔχων παῖδας ἀπεκήρυξε τοὺς τρεῖς. μετὰ τὴν μάχην ἀνέλαβε, καὶ κρίνεται κατασοφισμοῦ. ἐνταῦθα ἀντίληψις μὲν ἡ στάσις. λέγει γὰρ ἔξεστί μοι ἀποκηρύττειν καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι. στοχαστικὴ δὲ ἀναφύεται ἀντίληψις. πότερον ὡς πονηροὺς ἀπεκήρυττεν, ἢ ἵνα μὴ στρατεύωνται ὑπὲρ τῆς πατρίδος. μεθ' ἣν συγκεχωρηκὼς γνώμην αἰτεῖ. ὅτι εἰ καὶ διὰ τοῦτο, ἀλλὰ συγγνώμη φιλοστόργῳ ὄντι πατρί. τούτῳ δὲ οὐ σφόδρα ἰσχυρίζεται. ἀναίσχυντον γὰρ περὶ πατρίδος τοῦτο λέγειν. ἰστέον δὲ ὅτι εὑρίσκονται καὶ κακοῦ βίου γραφαὶ κατὰ ἀντίληψιν. ἃς ἐπιγνωσόμεθα οὕτως. ἐὰν ἐφ' οἷς αὐτός τις ποιήσας προδήλοις οὖσι κρίνηται. ὡς ὁ τοὺς φυγάδας ἀποκτιννύων κατὰ νόμους ἀντίληψιν ποιεῖ. ἐὰν δὲ ἐφ' οἷς ἕτεροι ποιοῦσι κρίνηται κακοῦ βίου, στοχασμὸν ποιεῖ. οἷον εἰς φαγὴν τις αἰτηθεὶς ὑπὸ τριῶν ἄλλοτε ἄλλως κρίνεται κακοῦ βίου. αἱ δὲ τοῦ κακοῦ ἔθους γραφαὶ κατὰ ἀντίληψιν ἔσονται, ἐπειδὴ γὰρ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ τις πεπραγμένοις κρίνεται. οἷον ἐρῶντί τις ἔθυσεν ὡς θεῷ, καὶ κρίνεται κακοῦ ἔθους. οὐ γὰρ κεκώλυται ταῦτα φήσειεν ἄν. κατασοφισμοῦ δέ εἰσι δίκαι κατὰ ἀντίληψιν, ὅτ' ἂν ὁμολογῇ μὲν πεποιηκέναι κατὰ νόμον οὐ κατασοφιζόμενος δέ. εἰ δὲ ἀρνοῖτο μὴ πεποιηκέναι, στοχασμὸς ἡ στάσις. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αἱ τῆς ἀχαριστίας γραφαί. ἐὰν μὲν αὐτὸς εὖ παθὼν ἀπαιτῆται χάριν ὡς κύριος, ἀντίληψιν ποιήσει στάσιν. ἀναίσχυντον γὰρ τὸ λέγειν, ἐξὸν οὐ ποιῶ. ἐὰν δὲ ἐν οἷς ἄλλος κύριός ἐστι τῆς χάριτος ἕτερος κρίνηται οὐδὲν κωλύει ἀντίληψιν εἶναι. εἰσὶ δὲ καὶ κακώσεως ἀντιλήψεις. οἷον ζηλότυπος ἀναγκάζει ἀκόσμητον εἶναι τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα καὶ προϊέναι οὕτω καὶ κρίνεται ὑπ' αὐτῆς κακώσεως. φήσει γὰρ ἀνεύθυνον εἶναι ἄγειν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ὡς βούλεται. καὶ πάλιν. ὡς ἀπὸ Ἰλίου ἔθος τῇ γυναικί τις τῇ ἑαυτοῦ συγκαθεύδειν μετὰ ξίφους καὶ φεύγει κακώσεως. καὶ περὶ μὲν ἀντιλήψεως τοσαῦτα.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΩΝ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Δικαίως τῶν ἀντιθετικῶν αἱ ἄλλαι στάσεις προηγοῦνται, ἐν γὰρ ἐκείναις ἢ τὸ ὅλον ἀρνεῖται ὁ κρινόμενος ἔγκλημα, ἢ τὸ μέρος ἀνεύθυνον εἶναί φησιν. ἅπερ ἐν στάσεώς εἰσιν. ἐν δὲ ταῖς ἀντιθετικαῖς καὶ τέλειον τὸ πεπραγμένον καὶ ἔγκλημα εἶναί φησιν. ἅπερ ἀντιπαραστάσεως. μινουκιανὸς δὲ καὶ πολλοὶ τῶν τεχνικῶν διῃρημένως ἐμελέτησαν ἀντιθετικὰς καὶ τάξιν αὐταῖς ταύτην ἔθεσαν. μινουκιανὸς μὲν ἀντιπαράστασιν πρώτην. εἶτα μετάστασιν, ἀντέγκλημα. εἶτα συγγνώμην. ὡς εὐπρεπέστερον καὶ πιθανώτερον ἔχουσαν πρὸς ἀπολογίαν τὸ γενόμενον. ἱκανὸν γὰρ πρὸς τὸ πεῖσαι τὸν ἀκροατὴν ἀντὶ βλάβης τινὸς εὐεργεσίαν γενέσθαι. τὴν δὲ μετάστασιν δευτέραν. ὅτι ὥσπερ ἀνθ' αὐτοῦ δίδωσι τῷ ἢ τιμωρίαν παρέχειν ἢ τὸ αἴτιον. τὸ δὲ ἀντέγκλημα ἀκόλουθον ὂν τῇ μεταστάσει μετὰ ταύτην τέτακται. δυνάμει γὰρ αὐτὸ τὸ ἀντέγκλημα μετάστασίς ἐστι. διαφέρει δὲ, ὅτι ἡ μὲν μετάστασις ἐπὶ ἕτερον μεταφέρει, τὸ δὲ ἀντέγκλημα ἐπ' αὐτὸν τὸν παθόντα. τελευταίαν δὲ πᾶσαν τὴν γνώμην, ὡς ἀσθενεστέραν οὖσαν καὶ ὁμολογούμενον ἔχουσαν τὸ ἀδίκημα καὶ ἐλέου δεόμενον. τὴν δὲ τέχνην τὴν φύσιν μιμουμένην, ἀπὸ τῶν ἰσχυροτέρων ἄρχεσθαι. ἄλλοι δὲ, ἀντίστασιν μὲν καὶ ἀντέγκλημα ἐφεξῆς ἔταξαν, μετάστασιν δὲ καὶ συγγνώμην μετ' αὐτάς. καθ' ὅτι ἐν ἀμφοτέραις ἀντιστάσει φημὶ καὶ ἀντεγκλήματι, οὔτε βεβιάσθαι φαμὲν, οὔτε ἄλλο ὅτι, εἰ μὴ ἐπ' ἐξουσίαν, ἢ ἀξίου ὄντος τοῦ πεπονθότος παθεῖν καταφεύγομεν. ἐν μεταστάσει δὲ καὶ συγγνώμῃ, ἀκούσιον αὐτὸ εἶναι λέγομεν. λολλιανὸς δὲ, οὔτε ἐν τῷ ὀνόματι τῶν στάσεων διεῖλεν αὐτὰς, ἀλλὰ μίαν οἶδεν ἀντιθετικὴν στάσιν. ἑρμογένης μέντοι ἀμφοτέραις κέχρηται, καὶ ὑφ' ἓν ὡς μίαν αὐτὰς διαιρῶν τοῖς αὐτοῖς κεφαλαίοις. οἱ ἕτεροι οὐ ποιοῦσι. καθ' ἑκάστην διαφορὰν τάττουσι καὶ ἰδίᾳ ἑκάστην, ὡς ἐν τῇ μεθόδῳ.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Εἰκότως καὶ κατὰ τὴν προσήκουσαν καὶ ὀφειλομένην τάξιν τὰς ἀντιθετικὰς ἔταξε μετὰ τὴν ἀντίληψιν. τῆς γὰρ δικαιολογίας εἰς δύο μεριζομένης, εἴς τε ἀντίληψίν φημι καὶ ἀντίθεσιν, ἡ μὲν ἀντίληψις κατὰ χώραν ἔμεινεν οὐ διαιρουμένη, καθ' ἑαυτὴν δὲ τυγχάνουσα στάσις. ἡ δὲ, εἰς τέτταρα ὥσπερ ἀπὸ γένους τῆς ἀντιθέσεως εἰς εἴδη τέμνεται. λέγω δὴ τὴν ἀντίστασιν καὶ μετάστασιν καὶ ἀντέγκλημα. καὶ συγγνώμην. διὸ ταύτας μετὰ τὴν ἀντίληψιν ἔταξεν εἰκότως δὲ καὶ τὴν ἀντίληψιν, μετὰ τὸν στοχασμὸν καὶ τὸν ὅρον. ὁ μὲν γὰρ στοχασμὸς περὶ οὐσίαν ἔχει τὴν ζήτησιν. ἀδήλου παντελῶς ὄντος τοῦ ἐγκλήματος. ἐν δὲ τῷ ὅρῳ μέρος μὲν ὁμολογεῖ. μέρος δὲ ὁ φεύγων ἀρνεῖται. ἡ ζήτησις δὲ περὶ τῆς ἰδιότητος τοῦ πραχθέντος ἐστίν. ἐν δὲ ταῖς ἀντιλήψεσι καὶ ἀντιθετικαῖς, τέλειον καὶ ὁμολογούμενον τὸ πρᾶγμα. ἡ δὲ διαφορὰ τῆς ἀντιλήψεως πρὸς τὰς ἀντιθετικάς. ὅτι ἐν μὲν τῇ ἀντιλήψει ὁμολογῶν ὁ φεύγων τὴν πρᾶξιν. οὐκ ἀδίκημα αὐτὴν ὁμολογεῖ. ἀλλ' ὡς ἀδίκημα προβαλλομένην ὑπὸ τοῦ κατηγόρου, τῷ ἀνευθύνῳ τοῦ πραχθέντος διισχυρίζεται καὶ τὴν ἐξουσίαν προβάλλεται. ἐν δὲ τῇ ἀντιθέσει ὑπεύθυνον ὁμολογῶν τὸ πεπραγμένον καὶ αὐτὸς ὁ κρινόμενος καὶ ἄχρι τούτου συντρέχων τῷ κατηγόρῳ, ἀπό τινος τῶν περὶ τὸ πρᾶγμα δηλονότι τῆς περιστάσεως τὴν ἀπολογίαν πορίζεται καὶ ἀντιτίθησι. διὸ καὶ ἀντιθετικαὶ ἐκλήθησαν. ἐν γὰρ ταῖς ἀντιθετικαῖς οὔτε ἄρνησίς ἐστι παντελὴς, ὥσπερ ἐν στοχασμῷ, οὔτε ἀμφισβήτησις. ὥσπερ ἐν ὅρῳ, οὔτε περὶ μέλλοντός τινος, ὡς ἐν πραγματικῇ, οὔτε ἀνεύθυνον εἶναι λέγει τὸ προβαλλόμενον ὁ φεύγων, ὥσπερ ἐν ἀντιλήψει. ἀλλ' ὁμολογεῖ μέντοι πεποιηκέναι ὡς ἀδίκημα. ἀντιτίθησι δέ τι πρὸς ἀπολογίαν τοῦ ἀδικήματος. ὅλως δὲ ἐν μὲν τῇ ἀντιλήψει ὅπερ ὁ φεύγων, ὡς ἀνεύθυνον προτείνεται, τοῦτο ὁ κατήγορος ἐκ τῆς περιστάσεως ὑπεύθυνον ἀποφαίνειν πειρᾶται. ὥστε ἡ μὲν ἀντίληψις τὸ ἀνεύθυνον ὑπεύθυνον ἐκ τῆς περιστάσεως ἔχει. αἱ δὲ ἀντιθετικαὶ τὸ ὑπεύθυνον ἀνεύθυνον σχεδὸν ἐκ τῆς περιστάσεως ἔχουσιν. ἰστέον δὲ ὅτι αἱ ἀντιθετικαὶ οὐδὲν ἀλλήλων διαφέρουσι τῇ φύσει τῆς διαιρέσεως. τοῖς γὰρ αὐτοῖς τέμνονται κεφαλαίοις. πλὴν τοῦ ὁμωνύμου αὐτῇ τῇ στάσει. τοῦτο γὰρ ἐν ἑκάστῃ προηγεῖται. ἐν μὲν τῇ ἀντιστάσει μετὰ τὴν τῆς προβολῆς διάνοιαν, τὸ ἀντιστατικόν. ἐν δὲ τῷ ἀντεγκλήματι, τὸ ἀντεγκληματικόν, ἐν δὲ τῇ μεταστάσει, τὸ μεταστατικόν. ἐν δὲ τῇ συγγνώμῃ, τὸ συγγνωμονικόν. ἔχουσι δὲ αἱ μὲν τῶν ἀντιθετικῶν, τὸ ἑκούσιον. αἱ δὲ, τὸ ἀκούσιον. ἀντίστασις μὲν καὶ ἀντέγκλημα, ἑκούσιον. μετάστασις δὲ

καὶ συγγνώμη, τὸ ἀκούσιον. ῥητέον δὲ περὶ ἑκάστης λοιπὸν τὸ ἴδιον. κοινὴ μὲν οὖν ἁπασῶν τῶν ἀντιθετικῶν ἴδιον παρὰ τὰς ἄλλας στάσεις, τὸ εἶναι τὸ πρᾶγμα καὶ τέλειον καὶ ὑπεύθυνον καὶ φανερόν. τὸ δὲ ἑκάστης ἴδιον θεωρητέον. ὁ γὰρ εἰς αὐτὸν ὁ φεύγων τὸ πραχθὲν ἀναδέχεται ὁμολογῶν ἀδίκημα, ἀντιτίθησι δὲ τῷ ἀδικήματι εὐεργέτημα ἐξ αὐτοῦ γενόμενον τοῦ ἀδικήματος. καὶ ποιεῖ ἀντίστασιν. τὸ γὰρ εὐεργέτημα αὐτῷ ἀπολογία γίνεται. φάσκοντι μὴ ἐνταῦθα κακῶς, ἀλλ' ἐνταῦθα συμφέροντι πεποιηκέναι τὸ πραχθέν. ἢ εἰς ἕτερον μετάθεσιν, ὅπερ δίχα διαιρεῖται. ἢ γὰρ εἰς αὐτὸν τὸν παθόντα μετατίθησι καὶ ποιεῖ ἀντέγκλημα. ἢ εἰς ἕτερον. τοῦτο δὲ πάλιν διαιρεῖται. ἢ γὰρ εἰς ὑπεύθυνόν τι δυνάμενον γενέσθαι πρᾶγμα ἢ πρόσωπον μετατίθησι, ἢ εἰς ἀνεύθυνον. ἐὰν μὲν οὖν εἰς ὑπεύθυνον μεταστήσῃ, ποιεῖ μετάστασιν. ἐὰν δὲ εἰς ἀνεύθυνον, τὴν συγγνώμην. τινὲς δὲ ἄλλης ἀκριβεστέραν λέγουσι διαφορὰν μεταστάσεως καὶ συγγνώμης, ἣν καὶ αὐτὸς ὁ τεχνικὸς ὕστερον ἐπισημαίνεται. ἄτοπον γὰρ προλαμβάνειν αὐτοῦ καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὴν ὑπόθεσιν. ζητητέον δὲ διὰ ποίαν αἰτίαν εἴγε τὸ ἀντέγκλημα εἰς τὸν πεπονθότα ἀναφέρει, ἑκούσιον λέγομεν ἐν τούτῳ τὸ πραχθέν. πρὸς δὲ τοῦτο φαμέν, ὅτι οὐ λέγει αἴτιον εἶναι τοῦ ἀδικήματος, ἀλλὰ ἄξιον τὸν πεπονθότα τοῦ πάθους. ἄλλο δέ ἐστιν ἄξιον εἶναι τοῦ πάθους φάσκειν, καὶ ἄλλο αἴτιον εἶναι τοῦ ἀδικήματος. πρεπόντως δὲ ὁ τεχνικὸς ἁπάσας συνήγαγε τὰς ἀντιθετικὰς καὶ κοινῇ περὶ αὐτῶν λόγον ἀποδίδωσι, τῶν ἄλλων ἰδίᾳ περὶ ἑκάστης διαλαβών. ἑνὸς γὰρ ὄντος οἶμαι κεφαλαίου τοῦ παραλλάττοντος τοῦ ἑκάστης ἰδίου τῆς στάσεως, περίεργον τὸ λέγειν περὶ ἑκάστης τὰ αὐτὰ κεφάλαια τιθέμεθα.

Αἱ ἀντιθετικαὶ διαιροῦνται. προβολῇ. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Η προβολή, πρότασίς ἐστι τοῦ ἐγκλήματος. αὐξητικῶς δὲ ὡς ἐν διηγήσει προαχθήσεσθαι. μεμετρημέναις μέντοι ταῖς αὐξήσεσι χρηστέον ἐν τῇ προβολῇ. τὴν δὲ τελειοτέραν αὔξησιν φυλακτέον τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους καὶ τοῖς οἰκείοις τόποις τῆς στάσεως. εἴτε ἀντίστασίς ἐστιν, εἴτε μετάστασις, εἴτε ἀντέγκλημα, εἴτε συγγνώμη. γίνεται δὲ ἡ αὔξησις τῇ προβολῇ ἐκ τῶν τῆς περιστάσεως μορίων.

Ορῳ, ἔστιν ὅτε καὶ τοῖς ἑπομένοις τῷ ὅρῳ μέχρι τοῦ πρός τι. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Τὰ ἑπόμενα τῷ ὅρῳ συλλογισμός ἐστιν, ὃς ἐναντίος ἐστὶ τῷ ὅρῳ. γνώμη νομοθέτου, εἰς ῥητὸν ἐμπίπτει, πηλικότης, πρός τι. ταῦτα δὲ τὰ δύο φημὶ τὰ προσεχῆ, καὶ αὔξησιν μετ' ὀλίγον ἐρεῖ. τῶν γὰρ ὁρικῶν κεφαλαίων ἤτοι τῶν ἑπομένων τῷ ὅρῳ, τὰ μὲν ἀποδεικτικά ἐστιν, ἃ πρὸς λύσιν τοῦ ὅρου παραλαμβάνεται, ἕως τῆς γνώμης. πηλικότης δὲ καὶ πρός τι αὐξητικὰ τυγχάνει. μεμαθήκαμεν οὖν ὅτι ὁρικοῦ παραγραφικοῦ τοῦ ἐκ τοῦ πράγματος ἐμπίπτοντος, τὰ ἑξῆς πάντα κεφάλαια πρὸς λύσιν τούτου λαμβάνεται. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Ορῳ λέγει παραγραφικῷ. σπανίως δὲ ταῦτα ἐμπίπτει. ἐπειδὴ δῆλόν ἐστι τὸ πεπραγμένον. ἐκεῖ δὲ συνεχῶς ἐμπίπτει ὅπου ἀμφίβολον τὸ πρᾶγμα. ὡς εἰπεῖν γὰρ ἐν τοῖς ἀμφιβόλοις ἐπιπίπτει. τοῖς ἑπομένοις δὲ εἶπεν τῷ ὅρῳ. μέχρι γὰρ τούτων ἐν παραγραφικοῦ μοίρᾳ τετάξεται τὰ κεφάλαια. τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους.

Διανοίᾳ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Διάνοιαν ἐνταῦθα λέγει τοῦ φεύγοντος. τοῦ γὰρ κατηγόρου προβολῇ χρωμένου ἥτις ἔχει φάσιν ψιλὴν τοῦ ἀδικήματος, διανοίᾳ λύσει ταύτην ὁ ἐγκαλούμενος. ὅτι μὴ μόνον σκόπει τὸ γεγενημένον, ἀλλὰ καὶ ποίᾳ διανοίᾳ πεποίηκα. εἰ μὲν οὖν κακούργως ἢ ἑκών, τιμωρίας ἄξιός εἰμι. εἰ δ' οὐ κακούργως ἢ ἄκων, ἐπαίνου ἢ συγγνώμης ἄξιος.

Αὐτῇ τῇ ἀντιθέσει ἡ ἐστιν ὁμώνυμος τῇ στάσει αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, ἀντιστατι-

κῇ, ἢ

κῇ, ἢ ἀντεγκληματικῇ, ἢ μεταστατικῇ, ἢ συγγνωμονικῇ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Οἷον ἀλλὰ ἐνταῦθα συμφέροντι πεποίηκα. ἢ ὅτι ἄξιος ἦν παθεῖν. ἢ ὅτι οὐκ ἐγὼ ἀλλ' ὁ πρύτανις. ἢ ὅτι φόβῳ ἡττήθην.

Ετέρᾳ διανοίᾳ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Αὕτη κοινή ἐστιν ἀμφοτέρων τοῦ μὲν φεύγοντος ἐπαινοῦντος τὴν διάνοιαν ἐφ' οἷς ἐποίησε. τοῦ δὲ κατηγόρου κακοῦντος.

Μεταλήψει. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τοῦ κατηγόρου αὕτη, ὅτ' ἂν γὰρ ἐπαινέσῃ ὁ φεύγων τὸ γεγενημένον, ἢ ὡς χρηστόν, ἢ ὡς ἄξιον συγγνώμης, ἢ ὡς ἄξιον παθεῖν τοῦ πεπονθότος. ἢ ὡς οὐχὶ αὐτὸς ποιήσας, τῇ μεταλήψει χρήσεται ὁ διώκων. ἐνταῦθα μὲν ἀντιστάσεως. ὅτι ἄλλως ἐχρῆν δημοσιεῦσαι. ἀνενεγκεῖν τῷ δήμῳ μὴ αὐτεξουσίου πρᾶξαι. ἐνταῦθα δὲ ἀντεγκλήματος ἐνταῦθα τὸ μετριώτερον ἄγει, ὅτι σωφρονίζειν. τύπτειν. ὑβρίζειν. ἀποκηρύττειν. ἐνταῦθα δὲ μεταστάσεως. διαμαρτύρασθαι. ἐλέγχειν. ἐνταῦθα δὲ συγγνώμης, ἐνταῦθα τὸ ἀναγκαῖον. ὅτι καταψεύσασθαι ἢ ἄλλο τι ποιῆσαι ἐχρῆν οὐ τοῦτο.

Πρός τι. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Πάλιν ἡ δύναμις τοῦ κεφαλαίου πρόδηλος. ὅτι συγκριτικὴν ἔχει τὴν δύναμιν. καὶ ὁ μὲν κρινόμενος λέξει. μεῖζον εἶναι τὸ εὐεργέτημα τοῦ ἀδικήματος, ὡς ὁ στρατηγὸς ὁ κρινόμενος δημοσίων. λέξει γὰρ ὅτι μεῖζόν ἐστιν ἡ νίκη τοῦ ἀδικήματος. ὁ δὲ κατήγορος τὸ ἐναντίον, ὅτι μεῖζον τὸ ἀδίκημα τοῦ εὐεργετήματος. καὶ κοινόν ἐστιν ἀμφοτέρων τῶν ἀγωνιζομένων τὸ κεφάλαιον. δεύτερον δὲ τὸ πρός τι παραλαμβάνεται. ἀνωτέρω μὲν πρὸς τὸν ὅρον παραλαμβανόμενον πρὸς λύσιν αὐτοῦ. πρὸς αὐτὸ γὰρ γίνεται τὸ πεπραγμένον ἀπὸ τοῦ διώκοντος μόνου. ἐνταῦθα δὲ ἀμφοτέρων ἐστὶ τὸ κεφάλαιον. ἑκάτερος γὰρ, ὁ μὲν τὴν βάσιν μείζονα δεικνὺς ὁ κατήγορος. ὁ δὲ φεύγων τὴν εὐεργεσίαν. ὅτ' ἂν ἀντιστατικὸν ᾖ τὸ ζήτημα. ἂν δὲ ἀντεγκληματικόν. ὁ μὲν τὴν τιμωρίαν τοῦ ἀδικήματος. ὁ δὲ τὸ ἁμάρτημα ὑπεραίρειν φύσει καὶ ἐνταῦθα τῶν λοιπῶν ὁμοίως.

Ορῳ βιαίῳ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Καὶ τοῦτο κοινὸν ἀμφοῖν. ἰστέον δὲ ὅτι τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἀεὶ τῷ πρός τι ἀκολουθεῖ. καὶ ἐμπίπτοντος μὲν τοῦ πρός τι τοῦ δευτέρου, ἐμπίπτει καὶ αὐτό. ἐκλείποντος δέ, συνεκλείπει. ἐκλείπει δὲ ἐπὶ τῶν πρός τι ἐφ' ὧν οὐκ ἔστιν εὐεργεσία τὸ πραχθέν. βίαιος δὲ εἴρηται ὅρος. ὅτι ἐν τούτῳ ἑκάτερος τῶν ἀγωνιζομένων βιάζεται. ὁ μὲν δεῖξαι. ὅτι οὐδ' ὅλως βλάβη γέγονεν. ὁ δὲ ὅτι εἰ τῶν νικώντων ἐστὶ τὸ φυλάξαι τὰ ὄντα καὶ προσλαβεῖν τι τῶν πολεμίων. ἡμεῖς δὲ τὴν οὖσαν ἀσφάλειαν ἀπωλέσαμεν. πῶς οὐχ ἡττήθημεν τὰ τῶν νενικημένων παθόντες. οὕτω δὲ ὁ φεύγων βιάσεται λέγων. ὅτι ἐκώλυμα τῶν πολεμίων τὸ τεῖχος. τοῦτο δὲ καθαιρεθὲν τὴν νίκην ἐποίησεν. οὐκοῦν οὐ καθεῖλον ἀλλ' ἀνέστησα τοῖς ὁρίοις τὸ τεῖχος. ἀλλὰ διατί μὴ ἐν ἀρχῇ οὕτως ἰσχυρὸν ὂν τίθεται. ὅτι ἀπίθανον ἦν μήπω συμφέρον δειχθὲν διὰ τῶν ἄλλων κεφαλαίων.

Θέσει. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Μετὰ τοῦτο ἡ θέσις ἀκολουθεῖ πρὸς τὴν μετάληψιν λέγοντος τοῦ φεύγοντος, ὅτι δεῖ τὸν στρατηγὸν ἢ τὸν ὅντινα δή ποτε ᾧ δύναται τρόπῳ τὴν εὐεργεσίαν ἐπιδείκνυσθαι. δύναμιν δὲ ἔχει καὶ ἡ θέσις, τὸ καθολικῶς ἐπιχειρεῖν.

Ετέρᾳ μεταλήψει. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τοῦ φεύγοντος τῇ θέσει χρωμένου. ὁ κατήγορος τῇ δευτέρᾳ χρήσεται μεταθέσει τὸν τρόπον τῆς πράξεως αἰτιώμενος. ἐνταῦθα μὲν γὰρ τῇ πρώτῃ, τὴν πρᾶξιν αὐτῆς μέμφεται. ἐνταῦθα δὲ τῇ δευτέρᾳ τὸν τρόπον τῆς πράξεως. λέξει γὰρ, ὅτι ἔδει σε μετὰ γνώμης τοῦ δήμου καθελεῖν τὸ τεῖχος. οὐ δὲ τοῦτο ἀεὶ ἐμπίπτει, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν δημοσίων ἐμπίπτει. ἐπὶ δὲ τῶν ἰδιωτικῶν οὔ. ὅτε μὴ αὐτοκράτωρ εἴη ὁ στρατηγός, μήτε πόρρω τῆς πατρίδος τὰ πράγματα. εἰ γὰρ ἀναμένει τοῖς πολίταις μηνῦσαι, ἀπολεῖται τὰ πράγματα

ται τῇ μελλήσει. Ἀντιλήψει. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Προεῖπεν ἡμῖν ὅτι ταῦτα τὰ κεφάλαια ἔχεται ἀλλήλων ἀντίληψις καὶ μετάληψις. καὶ ἔμπαλιν. ἀλλὰ πῶς ἀντίληψις δύναται ἐν ἀντιθετικοῖς ἐμπεσεῖν. πῶς γοῦν ἐρεῖ ὁ ὑπεύθυνος ὅτι ἐξῆν μοι. ἀλλὰ φαμὲν, ὅτι τότε ἐμπίπτει, ὅτε τὸ πρόσωπον τὴν ἐξουσίαν αὐχεῖ. οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ πράγματος γίνεται ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ προσώπου. οἷον ὅτι ἐξῆν μοι πατρὶ ὄντι καὶ κυρίῳ τῆς φύσεως πράττειν ὃ βούλομαι. καὶ στρατηγῷ τὸ τεῖχος καὶ πρεσβευτῇ πράττειν ὃ θέλω.

Ποιότητι καὶ γνώμῃ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Ἡ ποιότης καὶ ἡ γνώμη ἐκ πολλῶν πρόδηλον.

Ἡ προβολὴ φανερὰ ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Ἡ προβολὴ ἔφαμεν πολλάκις ὅτι ἀφήγησίς ἐστι ψιλὴ τῶν πραγμάτων ἣν ὁ τεχνικὸς μὴ βούλεται. βούλεται γοῦν οὕτως ἀφήγησιν εἶναι μετὰ αὐξήσεως ταύτην. πλὴν εἴθ᾽ ὡς ὁ τεχνικὸς βούλεται. εἴθ᾽ ὡς ἡμεῖς. κεφάλαιόν ἐστιν ἐκ τῶν τῆς περιστάσεως μορίων προαγομένης. τοῦ τε προσώπου φημὶ καὶ τοῦ πράγματος καὶ τῶν λοιπῶν. τὴν γοῦν τελείαν αὔξησιν καὶ τὴν πλείστην ἐργασίαν τοῖς οἰκείοις φυλάξομεν κεφαλαίοις. ὡς ἤδη καὶ ἐν ἀντιλήψει δεδήλωται. ἄλλοι δὲ ἑτέρου φασὶ τὴν προβολὴν, ὃ καὶ κεφάλαιον εἶναι συγχωροῦσιν. ἄλλο δὲ τὴν διήγησιν ἣν οὐδὲ τοῖς κεφαλαίοις ἀξιοῦσι καταριθμεῖν, ἀλλὰ πρὸ τῶν κεφαλαίων τὴν τοῦ πράγματος ὑπόθεσιν περιέχουσαν. οὐδὲν δέ φησι κωλύει διήγησιν εἶναι τὸ μέρος τῆς ἀποθέσεως μετὰ αὐξήσεως. καὶ οὐ παρὰ τοῦτο ἐπειδὴ αὔξησιν ἔχει, ἀναιροῦμεν αὐτὸ τὸ διήγησιν. εἰ γὰρ αὐτὰ ἔχει τὰ γεγενημένα καὶ τῶν πεπραγμένων τὴν ἀφήγησιν, πῶς λέγομεν αὐτὸ κεφάλαιον εἶναι. αὕτη δὲ οὐδὲ ἀεί φησιν ἐμπίπτει, ἀλλ᾽ ἔσθ᾽ ὅτε ἐκλείπει ἁπλοῦ τοῦ πεπραγμένου ὄντος. εἰ μὲν οὖν ἐμπίπτει διήγησις ὥσπερ καὶ ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὑρεθήσεται, χρησόμεθα τῷ κεφαλαίῳ τῇ προβολῇ. ἐν προτάσει μόνον κατακλείοντες αὐτὴν, καὶ ὅσον που μετρίως τῶν αὐξητικῶν ἐφαπτόμενοι τόπων. καὶ ἐὰν ἐμπίπτῃ εὐθέως τὸ ὁρικὸν, τότε τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐλευσόμεθα, ἐφ᾽ οἷς τὴν ἐργασίαν τῶν τόπων πᾶσαν παρεξόμεθα. ἐὰν δὲ μὴ ἐμπίπτῃ διήγησις, ἀντὶ διηγήσεως αὐξητικῆς μεμετρημένως τῇ προβολῇ χρησόμεθα, ὡς δέδεικται. τίς δὲ ἡ προβολὴ, σκοπήσομεν ἐπὶ παραδείγματος. πολιορκουμένης πόλεως, στρατηγὸς κατέσκαψε τὸ τεῖχος. νίκη γέγονεν, ἐξελθόντων καὶ μαχεσαμένων. κρίνεται ὁ στρατηγὸς δημοσίων. οὐκοῦν ἡ προβολὴ. ὅτι μέγα ἠδίκησας κατασκάψας τὸ τεῖχος. καὶ πάλιν ἐπὶ παραδείγματος ἑτέρου. συνεχῶς ἡττωμένων τινῶν ἐν ταῖς ναυμαχίαις καὶ εἰς τοὺς λιμένας καταφευγόντων, ἔχωσε τοὺς λιμένας ὁ στρατηγός. καὶ νίκης γενομένης, δημοσίων κρίνεται. ἡ προβολὴ ὁμοίως. ἠδίκησας τὴν πόλιν χώσας τοὺς λιμένας καὶ ἀποφράξας. ὅθεν οὐδεὶς εἰσπλευσεῖται τῶν ἐμπόρων καὶ τὰ ἐπιτήδεια κομιζόντων. καὶ ἐφ᾽ ἑτέρου παραδείγματος. νόμος τὸν ἀχειροτόνητον μὴ στρατηγεῖν. στρατηγῷ συμπαρετάττετο ὁ παῖς. πεσόντος τοῦ στρατηγοῦ ἐπὶ παρατάξεως, ὁ παῖς ἀντιλαβόμενος τῆς στρατηγίας ἐνίκησεν. ἐπανελθὼν κρίνεται παραβάσεως νόμου. ἡ προβολὴ ἔβλαψας τὰς πόλεις τὸν συνέχοντα ταύτας νόμον ἀτιμάσας. αὐθαίρετος τὴν στρατηγίαν, ἀλλ᾽ οὐχὶ κρίσει τοῦ νόμου καὶ τοῦ δήμου παραλαβών. Ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων. Ἀπὸ ἡ ὕλη ἔχει τοῦ πλάσματος. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Σημειωτέον ὅτι ἐὰν μὲν ἐμπίπτῃ διήγησις, εὐθὺς μετὰ τὴν διήγησιν χρησόμεθα τῷ κεφαλαίῳ τῇ προβολῇ ἐν προτάσεσιν. εἰ δὲ μὴ ἐμπίπτει, εὐθὺς ἐπὶ τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐλευσόμεθα. ἐφ᾽ οἷς τὴν ἐργασίαν πᾶσαν τῶν τόπων παρεξόμεθα μετὰ ἀγῶνος. παραδείγματα δὲ θέντες, ἐξετάσομεν τοῦ κεφαλαίου

τούτου τῆς προβολῆς τὴν δύναμιν καὶ τὴν χρῆσιν. ἔστω μὲν οὖν ἀντιστάσεως παράδειγμα ὁ στρατηγὸς ὁ ἐμπρήσας τὰς ναῦς, ἐπειδὴ οἱ στρατιῶται κατέφυγον εἰς αὐτάς. καὶ νίκης γενομένης κρινόμενος δημοσίων. ἡ προβολὴ τοίνυν. μεγάλα ἠδίκησας τὸν δῆμον, ἐμπρήσας τὸ ναυτικόν. εἶτα ὑποδιαίρεσις ἐκ διαφορᾶς. πολλοὶ καὶ μυρίους τριήρων ἀπολωλότος, ὑπεύθυνοι δόξαντες εἶναι δίκην ὑπέσχον. νυνὶ δὲ τὸ ναυτικὸν ἅπαν διέφθαρται. δύναται δὲ καὶ ἄλλως μεταχειρίσασθαι τὴν προβολὴν δι᾽ αὐξήσεως τοὺς νόμους θείς. ἐάν τις ὑφέληται κώπην ἢ σκεῦος ἀπὸ τῶν νεωρίων, θανάτῳ καὶ ἀειφυγίᾳ δημεύσει ζημιοῖ τοῦτον. ὁ δὲ στρατηγὸς τὰς τριήρεις αὐτὰς ἐμπρήσας ὑφ᾽ ὧν ὁ δῆμος ἐσώθη πολλάκις ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων οὐδὲν ἀδικεῖν φήσει; δύναται δὲ καὶ ἄλλως εἰπεῖν. οἱ μὲν ἄλλοι στρατηγοὶ ναῦς ἦγον αἰχμαλώτους ἐς τοὺς ἡμετέρους λιμένας. ὁ δὲ νῦν κρινόμενος στρατηγὸς καὶ τὸ ὑπάρχον τῇ πόλει ναυτικὸν ἀπολώλεκεν. ᾧπερ ἰσχύομεν ἀεὶ καὶ σωζόμεθα. καὶ μετὰ τῆς ἡδίστης ἡμῖν ἐλευθερίας πολιτευόμεθα. οὕτω μὲν ἡ προβολὴ ἐπὶ ἀντιστάσεως. ἐπὶ δὲ ἀντεγκλήματος θέντες τὸ παράδειγμα λέξομεν. ἔστω τοίνυν τοῦτο. ἀριστεὺς πορνεύοντα τὸν υἱὸν ἀπέκτεινε καὶ φεύγει φόνου. οὐκοῦν ἡ προβολή. τὸ μέγιστόν σοι πέπρακται τῶν ἀνηκέστων κακῶν. αὐτόχειρ ἐγένου καὶ ταῦτα τοῦ παιδὸς, οὐδὲ τῆς φύσεως φεισάμενος. ἀθέμιτον ἐστὶ μέχρι λόγου μεμνῆσθαι τὸ δραθέν σοι κακόν. ἐξεταστέον δὲ καὶ ἐπὶ μεταστάσεως καὶ συγγνώμης τὴν προβολήν. ἐπὶ γὰρ πασῶν τῶν ἀντιθετικῶν ταῦτά ἐστι κεφάλαια καὶ μία διαίρεσις. ἔστω δὲ μεταστάσεως παράδειγμα τοῦτο. νόμος τὸν πρεσβευτὴν λαβόντα παρὰ τοῦ ταμίου τὰ ἐφόδια ἄχρι τῶν τριάκοντα ἡμερῶν ἐξελθεῖν ἐπὶ τὴν πρεσβείαν, πρεσβευτής τις μὴ λαβὼν τὰ ἐφόδια οὐκ ἐξῆλθε καὶ κρίνεται δημοσίων. ἡ προβολὴ ἠδίκησας τὴν πόλιν τὸν νόμον παραβάς. καὶ παρασχὼν καιρὸν τοῖς πολεμίοις καθ᾽ ἡμῶν τὸ μὴ πρεσβεῦσαι περὶ ὧν ἠπειγόμεθα. λεκτέον ἤδη καὶ περὶ συγγνώμης. ὑποκείσθω παράδειγμα τοῦτο. ῥήτωρ αἰχμάλωτος γενόμενος, ἠναγκάσθη τῶν τεθνηκότων πολεμίων εἰπεῖν ἐπιτάφιον. ἐπανελθὼν, κρίνεται. ἡ προβολὴ δεινά σοι τετόλμηται καὶ θανάτου, οὐχ ἧττονος τιμωρίας ἄξια. τὴν ἡμετέρους ἐχθροὺς ἐπαινέσαντι καὶ κολακεύσαντι τοὺς πολεμίους τοὺς ὅλῃ τῇ πόλει δυσμενεῖς.

Τῷ δὲ ὁρικῷ ὅτε ἐμπίπτει ὁμοίως χρησόμεθα, καθάπερ καὶ ἐν ἀντιλήψει προείρηται. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Θαυμάσειεν ἄν τις εἰ ὅλως ἐμπίπτειν δυνήσεται, πῶς χρήσεται ὁ φεύγων τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ. ὁμολογῶ καὶ αὐτὸς τέλειον πρὸς δὲ καὶ ὑπεύθυνον τὸ πεπραγμένον. τότε γὰρ ὅρῳ δῆλον ὅτι χρησόμεθα. ὅτ᾽ ἂν ἢ ἀτελοῦς ὄντος τοῦ πεπραγμένου τὴν ἰδιότητα ζητοῦμεν. ἢ πάλιν τελείου ὄντος, τῷ ἀνευθύνῳ ἰσχυριζώμεθα καὶ λέγωμεν ἐφ᾽ ἑκατέροις ἐπὶ τὰς τοιαύτας γραφάς. ἔνθα δὲ τέλειον καὶ ὑπεύθυνόν τινα χώραν ἔχει ὁ ὅρος. λέγομεν οὖν, ὅτι ἔστιν ὅτε ἐμπίπτει. καὶ οὔτε καθάπαξ ἐκλείπει, οὔτε μὴν ἀεὶ εὑρίσκεται, ἀλλὰ σπανίως. τούτου δὲ αἴτιον τῶν πραγμάτων ἡ φύσις, καὶ ἡ τῆς ὕλης περίστασις. τότε γὰρ εὑρίσκεται, ὅτ᾽ ἂν καὶ τὸ πραχθὲν ἀδίκημα μὲν ὑπὸ τοῦ φεύγοντος εἶναι δοκῇ, μὴ σφόδρα δὲ ἡ πρᾶξις διαβέβληται. μὴ δὲ πάνυ βλάπτῃ τὸ γενόμενον, ὡς ἐπὶ τοῦδε τοῦ παραδείγματος. ῥήτωρ ἐξεδόθη τυράννῳ, ἔπαινον γράψας τῆς τυραννίδος ἀφείθη. ἐπανελθὼν φεύγει δημοσίων. ἐνταῦθα γοῦν ἀδίκημα μὲν εἶναι δοκεῖ καὶ ὑπεύθυνον τὸ πεπραγμένον. οὐδὲν δὲ προφανῶς ἔβλαψε τὴν πόλιν, ἐνταῦθα τοίνυν καὶ ὅρῳ χρήσασθαι οὐδὲν κωλύει τὸν φεύγοντα. δύναται γὰρ λέγειν. ἐπ᾽ ἄλλοις αἱ δημόσιαι γραφαί. ὅτ᾽ ἂν τείχη τις καθέλῃ. ὅτ᾽ ἂν συμμάχους προδῷ. τούτων γὰρ πάντων τὸ πεπραγμέ

νον φανερῶς κουφότερον. δοκεῖ δέ τισιν ἀντιληπτικὸν εἶναι τὸ πρόβλημα τοῦτο. ἄλλοι δέ φασιν τότε ἐμπίπτειν τὸν ὅρον, ὅταν μὴ ἀκόλουθον ᾖ, οὐκ ἐμπεσεῖται. καὶ ὅταν διάφορα πράγματα ὑπὸ τὸ αὐτὸ ἀνάγηται ὄνομα. ἐπὶ μὲν γοῦν τοῦ στρατηγοῦ τοῦ καθελόντος τὰ τείχη καὶ κρινομένου δημοσίων, ἐμπεσεῖται. διάφορα γὰρ πράγματα ὑπὸ τὸ αὐτὸ πίπτει ὄνομα. καὶ οὐκ ἀκόλουθον τὸ ὄνομα τῷ ἐγκλήματι. ἐπὶ δὲ τοῦ ἀριστέως τοῦ τὸν υἱὸν ἑταιροῦντα ἀποκτείναντος, οὐκ ἐμπεσεῖται. οὐδὲ γὰρ δύναται ὥσπερ ἐκεῖ λέξειν, ὅτι οὐκ ἔστιν δημόσιον ἀδίκημα τὸ τεῖχος καθελεῖν ἀλλὰ τὸ ναοὺς προδοῦναι ἢ πόλεις, οὕτω κἀνταῦθα, ὅτι οὐκ ἔστι τοῦτο φόνος. ὁμολογεῖται γὰρ ὅτι ἔστιν. ἄλλοι δέ φασιν ὅτι σπανίως ἐμπίπτει ἐπὶ τούτων ὁ ὅρος καὶ ἐν μόνῃ τῇ ἀντιστάσει, ἔνθα ἔχομεν ἀγαθὸν καὶ συμφέρον γεγενημένον. καὶ εἰ ἐμπέσῃ, οὐχ οὕτως αὐτῷ χρησόμεθα ὡς ἐν τῇ ἀντιλήψει, ἀλλ' ἐν παραγραφικοῦ τάξει. μεμφόμενοι γὰρ ὁρῶμεν ὡς οὐκ ὀφείλει ἐπὶ κατορθώμασι κρίνεσθαι. οὐδὲ μετὰ νίκην ὁ στρατηγὸς δημοσίων ἀδικημάτων εὐθύνας ὑπέχειν, εἰ μέρος τι τοῦ τείχους κατέσκαψε. διὰ τὸ ἔχειν τοίνυν ἀγαθὸν γεγενημένον, χρησόμεθα αὐτῷ ἐν παραγραφικοῦ μοίρᾳ, ὡς εἴρηται. τινὲς δὲ καὶ ἴσως ἀκριβέστερον οὕτως ἐπεσημήναντο. ὡς ὁ ὅρος ἐπὶ τῶν ἀντιθετικῶν, ἂν μὲν ἰδιωτικὸν ᾖ τὸ πεπραγμένον οὐκ ἐμπίπτει. δημοσίου δὲ ὄντος ἐμπίπτει. καὶ οὐδὲ τούτων οὐ πάντων, ἀλλ' ὅτε οὐ σφόδρα τῇ πόλει λυμαίνεται τὸ ἀδίκημα. ὡς ἐπὶ τοῦ ῥήτορος τοῦ αἰχμαλώτου γενομένου καὶ ἀναγκασθέντος ἐπιτάφιον τῶν τετελευτηκότων εἰπεῖν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἰστέον ὅτι μὴ ἀποφαίνης φησὶν, ὅταν ἐκλείπῃ ὁ ὅρος καὶ μὴ ἔχῃ περίστασιν τὸ κεφάλαιον, τότε παραγραφικῶς αὐτῷ χρησόμεθα. καὶ παραληψόμεθα καινότερόν τι εἶδος παραγραφικοῦ ἐν τῇ ἀντιστάσει, λέγοντες, ὅτι οὐ δεῖ ἐφ' οἷς εὐεργετήσας φαίνομαι κρίνεσθαι. πάνυ δὲ θαυμασίως καὶ ἀκριβῶς προσέθηκε. Τὸ καθάπερ ἐν ἀντιλήψει χρηστέον τῷ ὅρῳ. ἀντιδιαστέλλει γὰρ αὐτὸ πρὸς τὴν ἐν ὅρῳ χρῆσιν. ἐν μὲν γὰρ τῷ ὅρῳ περὶ ἰδιότητος οὔσης τῆς ζητήσεως συνεκτικώτατον τὸ κεφάλαιόν ἐστιν. ἐν δὲ τῇ ἀντιλήψει ἅτε τελείου ὄντος τοῦ πεπραγμένου παραγραφικοῦ χώραν ἔχει. αὕτη οὖν φησιν ἁρμόσει ἡ χρῆσις κἀν ταῖς ἀντιστατικαῖς. οὐ γὰρ τὴν ἰδιότητα ζητοῦντες τοῦ πεπραγμένου τῷ ὁρικῷ εἰ ἐμπίπτοι χρησόμεθα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν δι' αὐτοῦ διαβάλλοντες. ὅτε οὖν ἐκλείπει. ἀπὸ τοῦ φεύγοντος μὲν ἐκλείπει. εἰσάγεται δὲ ἀπὸ τοῦ κατηγόρου. ὅθεν καί τινες τῶν τεχνικῶν ἐνόμισαν μὴ δεῖν ἐκλείπειν αὐτὸ παντελῶς, ὃ καὶ ἐκ τοῦ κατηγόρου εἰσάγεσθαι. ἀλλὰ πῶς εἰσάγεται μάθωμεν ἐπὶ παραδείγματος. οἷον ἐν λιμῷ καὶ πολιορκίᾳ ὁ στρατηγὸς μέρος τι τοῦ τείχους διέκοψε καὶ ἐπεξαγαγὼν τὸν στρατὸν ἐνίκησε. καὶ κρίνεται δημοσίων. ὁρίσεται τοίνυν ὁ κατήγορος ἐνταῦθα οὕτως. ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις ὅσοι ποτὲ ἠδίκησαν ἔξεστιν εἰπεῖν ὡς οὐ δημόσιον ἀδίκημα τὸ γεγονός. τούτῳ δὲ οὐδὲ ἄρνησις δήπουθέν ἐστιν. ὁμολογεῖται γὰρ ὅτι δημόσιον. ἡ γὰρ βλάβη τοῦ τείχους τῆς πόλεώς ἐστι κοινή. καὶ ἐπὶ μεταστάσεως πάλιν οἷον ἐπὶ τοῦ πρεσβευτοῦ. ὁ ὅρος ὁμοίως. ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι δύνανται λέγειν ὡς οὐ δημόσιον τὸ ἀδίκημα. ἐν τούτῳ δὲ οὐ δυνατόν. ὅ, τε γὰρ πρεσβευτὴς δημόσιον πρόσωπον. ἥ, τε χρεία δημοσία δι' ἣν ἐξῄει. ὥστε ἀπ' ἀμφοῖν καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου καὶ ἀπὸ τῆς χρείας δηλονότι, δημόσιον. τὸ γοῦν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ γινόμενον ἀμελούμενον, πᾶσίν ἐστι βλαβερόν. ὥσπερ κατορθούμενον πάσῃ τῇ πόλει λυσιτελεῖ. ὧν γὰρ αἱ ὠφέλειαι κοιναί, τούτων καὶ αἱ ἀμέλειαι καὶ αἱ ζημίαι καὶ αἱ βλάβαι κοιναί. καὶ ἐπὶ ἀντεγκλήματος πάλιν ζητητέον, πῶς ἐμπίπτει ὁ ὅρος. οἷον συνεχῶς ἀφισταμένην πόλιν ἐπέμφθη χειρωσόμενος ὁ στρατηγός. ἑλὼν, κατέσκαψε καὶ δημοσίων φεύγει. ὁ τοίνυν ὅρος, οὐ δύναται λέγειν, ὡς οὐ δημόσιον

μόσιον τὸ γεγονός. πόλις γοῦν ἡ παθοῦσα καὶ κοινὴ πᾶσι. ἔβλαψας τὴν πέμψασάν σε πόλιν. ἀπεστέρηκας γὰρ αὐτὴν συμμαχίδος καὶ ὑπηκόου πόλεως. καὶ ἀντὶ τῆς διορθώσεως δὲ μηκέτι ἀποστῆναι παντελῶς ἀπολώλεκας. καὶ εἰς τὸ χεῖρον ἡμῖν τὸ πρᾶγμα περιέστησας. ὥστε μὴ δὲ κεκτῆσθαι τοῦ λοιποῦ. ἆρα γοῦν οὐκ ἄμεινον ἔχειν ἁμαρτανούσης δὲ πρὸς ὀλίγον ἀνέχεσθαι ἢ καθάπαξ ἀποβάλλεσθαι. ὥστ' οὐχ ἕξεις εἰπεῖν, ὡς οὐ δημοσίαν ἤνεγκε τοῦτο ζημίαν τῇ πόλει. τῆς πόλεως ὅλης στερηθῆναι. οὐχ ἑνὸς γὰρ ἀνδρός ἐστιν ἡ κατασκαφεῖσα πόλις, ἀλλὰ τοῦ κοινοῦ. εἰ τοίνυν ἡ κτῆσις τοῦ κοινοῦ δημοσία, ταὐτὸν τρόπον ἡ στέρησις. ἐμπίπτει κἀν τῇ συγγνώμῃ ὁ ὅρος, ὡς ἐπ' ἐκείνου. μήτηρ ἀριστέως πεσόντος ἐν τῇ μάχῃ τοῦ υἱοῦ, ἐξῆλθε χοὰς ἐποίσουσα τῷ ἀριστεῖ. συνελήφθη ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ βασανισθεῖσα, τὰ ἀπόρρητα ἐξεῖπε. ἀνέζευξαν οἱ πολέμιοι, καὶ δημοσίως φεύγει. ἔστι τοίνυν ὁ ὅρος. οὐκ ἐξόν σοι λέγειν, ὡς οὐ δημόσια ἠδίκηκας, προέδωκας γοῦν τὴν πόλιν. ἄλλως τε μήτηρ ἀριστέως οὖσα. προδοσία δὲ καὶ ἐκφορὰ τῶν ἀπορρήτων, κοινὸν καὶ καθ' ἑνὸς ἀδίκημα. ὅσον γὰρ ἐπὶ σοὶ τὴν πόλιν ἀπολώλεκας. προδοῦσα τὰ ἀπόρρητα. εἰ δὲ ἀνέζευξαν οἱ πολέμιοι, τῆς τύχης τὸ ἔργον. σὺ δὲ ὅσον ἧκεν εἰς τὸ σὸν μέρος διέφθειρας αὐτήν. εἷλον γὰρ ἂν αὐτὴν οἱ πολέμιοι. μαθόντες τὰ ἀπόρρητα. καὶ οὐδὲν ὑπῆρχεν ἔτι τὸ σῶζον, πλὴν ἐκ παραδόξου θεοῦ. ἡμῶν δὲ οὐδεμία τίς ἐστι παρασκευὴ καὶ τέχνη, τὰ ἰσχυρὰ τῆς πόλεως καὶ εἰ ἐσωζόμεθα τῶν πολεμίων ἀκηκοότων. οὕτω μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ κατηγόρου. ἀπὸ γὰρ τοῦ φεύγοντος ἐπὶ τῶν τοιούτων παντάπασιν ἐκλείπει, ὡς ἤδη εἴρηται.

Καὶ μετὰ τὴν αὔξησιν δηλαδὴ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐστίν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους λύσις ἐστὶ τῆς διανοίας. ἃ προβάλλεται ὁ κατήγορος φάσκων. ὅτι φανερῶν τῶν ἀδικημάτων ὄντων, ἀπὸ τούτων ἐξετάζειν τὴν γνώμην. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἀναγκαίως μετὰ τὴν πηλικότητα καὶ τὸ πρός τι, τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. αὔξων γὰρ ὁ κατήγορος τὸ πραχθὲν δῆλον ὅτι θήσει αὐτὰ, καὶ τοῖς παρακολουθοῦσι τούτοις χρήσεται. παρακολουθεῖ δὲ τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ὡς ἤδη προείρηται, τὰ περιστατικὰ καλούμενα. ἀφ' ὧν αὔξοντες τὰς ἀφορμὰς ληψόμεθα. εἰ δὲ μὴ ἐμπίπτοι τὸ ὁρικὸν, εὐθέως μετὰ τὴν προβολὴν συνάψομεν τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ἐν μὲν τῇ προβολῇ, ὥσπερ προτάσεις τιθέντες. ἐνταῦθα δὲ τὰς κατασκευὰς συνάπτοντες. οὐκ ἔτι διηγηματικῶς, ἀλλ' εἰς ἕκαστον ἐπιχειροῦντες. οἷον ἐπὶ τοῦ ἀρχιδάμου. ὃς ἐμβαλὼν εἰς τὴν ἀττικὴν λοιμῷ τῶν ἀθηναίων καμνόντων, πρὸ τοῦ δῃῶσαι τὴν γῆν ἀνεχώρησεν. ἐκθέμενοι γὰρ ἐν τῷ τῆς προβολῆς τόπῳ. ὅτι ἀθροισθέντος τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν συμμάχων ἁπάντων συνεχθέντων καὶ κινηθέντων γενόμενος ἐν αὐτῇ τῇ ἀττικῇ ἄπρακτος ἀνεχώρησε, εὐθὺς τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐπάξομεν ἀπὸ τῶν τόπων τῆς περιστάσεως ἐπιχειροῦντες. χρόνου μὲν, ὅτι τότε ἀνεχώρησεν ἡνίκα καιρὸς ἦν μάλιστα ἐπιθέσθαι ἀθηναίοις. πράγματος δὲ καὶ ἐκ τῶν ῥᾷστον ἐνῆν περιγενέσθαι τοῦ πολέμου. ἔκ τε τῆς νόσου καὶ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον πονουμένων. νῦν δὲ παρέσχον αὐτοῖς σωτηρίας καιρὸν, καὶ τοῦ αὖθις ἀναλαβόντας ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ ἴσου τὸν ἀγῶνα πρὸς ἡμᾶς καταστήσασθαι. ἰστέον δὲ ὅτι ἐν ταῖς ἀντιθετικαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις στάσεσι πλὴν στοχασμοῦ, τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐστὶν αὐτὰ τὰ ἐγκλήματα, περὶ ὧν ἡ κρίσις καὶ ἡ κατηγορία. ἐν δὲ τῷ στοχασμῷ τὰ σημεῖα τοῦ ἐγκλήματός ἐστι τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Εἴπομεν ὅτι οὐκ ἀεὶ τὸ ὁριστικὸν ἐμπίπτει, καθὰ καὶ ὁ τεχνικὸς ἐπεσημήνατο. ἀμέλει ἐν τῷ ἀριστεῖ τῷ πορνεύοντα τὸν υἱὸν ἀποκτείναντι καὶ φόνου κρινομένῳ. οὐκ ἐμπέπτωκε. ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γὰρ ἐκεῖ ἐμπίπτει. ὅπου δημοσίων φεύγει τίς. ὁ δὲ ἀριστεὺς

φόνου φεύγει οὐ δημοσίων. οὐκοῦν ἐπειδὴ οὐκ ἐμπίπτει ἐν τούτῳ ὁ ὅρος μετὰ τὴν προβολὴν τὰς ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους κατασκευάσεις. ἔστι δὲ τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐνταῦθα οὐχ ὡς ἐν στοχασμῷ τὰ σημεῖα τοῦ ἐγκλήματος. ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ ἔγκλημα μετὰ κατασκευῆς καὶ πίστεως. οὐχ ὥσπερ ἐν τῇ προβολῇ ἐν διηγήσει καὶ προκαταστάσεως τάξει. αὕτη ἡ διαφορὰ προβολῆς καὶ τῶν ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ὅτι ἐν μὲν τῇ προβολῇ προτείνεις μόνον καὶ ἐν τάξει διηγήσεως προάγεις τὸ ἔγκλημα. ἐν δὲ τοῖς ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους μετὰ κατασκευῆς καὶ πίστεως καὶ παραδειγμάτων καὶ ὅσα ἕπεται τῷ ἀγῶνι. ἀπὸ τούτου ἡ τῶν ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἡ πᾶσα συνίσταται ζήτησις. ὕλη γάρ ἐστι τῆς κρίσεως τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους. αὐτὰ γάρ ἐστι τὰ πράγματα καὶ ἐγκλήματα, ἀφ᾽ ὧν ἡ πᾶσα συνίσταται ὥσπερ εἴπομεν ζήτησις. καὶ ἐν αὐτοῖς αὔξεις λοιπὸν καὶ ἐξαίρεις τὸ ζητούμενον.

Πρὸς δὲ τῇ διανοίᾳ ὁ φεύγων χρήσεται. παράδειγμα δὲ ἔστω τόδε. ἀριστεὺς παρευδοκιμοῦντα τὸν υἱὸν ἀπέκτεινε καὶ φόνου φεύγει. τὸ μὲν οὖν ὁριστικὸν οὐκ ἐμπέπτωκε. μετὰ δὲ τὴν προβολὴν θήσει ὁ κατήγορος τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ἐπειδὴ μὴ ἐμπέπτωκε τὸ ὁριστικόν. πρὸς δὲ ὁ φεύγων τῇ διανοίᾳ χρήσεται. ἀξιῶν μὴ τὸ γεγονὸς μόνον ἐξετάζειν, ἀλλὰ καὶ μεθ᾽ ἧς γνώμης. πρῶτον μὲν, ὅτι οὐ δύσνους ὢν, οὐδὲ ἐπιβουλεύων τῷ παιδί. ἔπειτα ὅτι ἄκων μὲν, ἀναγκαίως δέ.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἡ διάνοια ἐκ τῶν ἐγκωμιαστικῶν γίνεται. ὥσπερ ἡ ἐν στοχασμῷ ἡ ἄλησις διὰ τῶν ἐγκωμιαστικῶν κατασκευάζεται, οὕτω κἀνταῦθα ἡ διάνοια ἀπὸ τῶν ἐγκωμιαστικῶν τὴν κατασκευὴν ἔχει. κἂν μὲν ὡρισμένον ᾖ τὸ πρόσωπον, ἀπὸ πάντων εὑρήσεις τῶν ἐγκωμιαστικῶν πατρίδος καὶ γένους καὶ τῶν ἑξῆς. εἰ δὲ μὴ εἴη κύριον, ἀπὸ τοῦ πράγματος τοῦ πεπραγμένου. οἷον ἐπὶ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ καθελόντος τὸ τεῖχος, ἀπὸ τοῦ νικῆσαι κατασκευάσεις τὴν διάνοιαν. ὅτι οὐ φαύλῃ διανοίᾳ ἔπραξεν, ὡς ἔδειξεν ἡ γνώμη μεθ᾽ ἧς γνώμης. καθολικὴ δὲ παράδοσις αὕτη. τὰς διαβεβλημένας τῶν πράξεων τῇ διανοίᾳ τοῦ πράξαντος συστῆσαι. λέγοντας ὅτι μὴ ψιλὸν αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ ἐξέταζε τὸ γεγονός, ἀλλὰ καὶ μεθ᾽ ἧς γνώμης ὁ πράξας πέπραχεν. ὅτι οὐ δύσνους ὢν οὐδὲ ἐπιβουλεύων καὶ ἑξῆς.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἡ διάνοια τοῦ φεύγοντός ἐστιν ἐν τῇ ἀξιώσει μὴ μόνον τὸ πεπραγμένον σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν γνώμην ἐξετάζειν μεθ᾽ ἧς πέπραχεν, ὅτι οὐκ ἐπιβουλεύων, οὐ βλάψαι θέλων, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ κατέφυγον εἰς τριήρεις οἱ στρατιῶται τὴν παράταξιν καὶ τὴν μάχην καταλιπόντες, ἐξ οὗ συνέβαινε, τὰ μὲν ἡμέτερα ἀσθενῶς ἔχειν καὶ ἀδόξως. τὰ δὲ τῶν πολεμίων ἰσχυρὰ καὶ ἔνδοξα ἐπικρατούντων, οὐ διὰ τὴν σφετέραν ἀρετὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἡμετέραν κακίαν. ἡμεῖς γὰρ αὐτοὺς εἰς νίκην προετρέπομεν ἐξιστάμενοι τοῦ ἀγῶνος καὶ τὴν ἐρήμην αὐτῶν παρέχοντες νίκην. καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντεγκλήματος ἡ διάνοια πάλιν τοιαύτη. ὁρεῖ ὁ πατὴρ, μὴ σκόπει μόνον τὸν φόνον, ἀλλὰ καὶ μεθ᾽ ἧς ἀπέκτεινα γνώμης. ὅτι οὐ μισῶ τὸν υἱόν. οὐδεὶς γὰρ ὃν ἐποίησεν αὐτὸς ἀποστρέφεται. φιλεῖν δὲ μᾶλλον, ἡ φύσις καταναγκάζει. ἀλλὰ τῆς ἀδοξίας ἕνεκα τοῦ παιδὸς καὶ αἰσχύνης. ἐν σωφροσύνῃ θέλων εἶναι τὸν παῖδα καὶ ἀπηλλάχθαι τῆς ἐπηρτημένης αἰσχύνης.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Καθολικὸν ἡμῖν τοῦτο παραδέδοται θεώρημα. ὅτι τὰς διαβεβλημένας πράξεις διὰ τῆς τοῦ πεποιηκότος διανοίας συστήσομεν. καὶ τοὐναντίον τὰς χρηστὰς τῶν πράξεων εἰ διαβάλλειν ἐθέλομεν, διὰ τῆς αὐτῆς αὖθις διανοίας δυνησόμεθα, ἀντιτάττοντες αὐτὴν τῇ πράξει, καὶ ἀξιοῦντες τὴν γνώμην ζητεῖν τοῦ πράξαντος, ἀλλ᾽ οὐ ψιλῶς ἀφορᾶν πρὸς τὸ πεπραγμένον. συστησόμεθα δὲ τοῦτο θετικῶς λέγοντες. ὅτι πᾶσα πρᾶξις ἐκ τῆς προαιρέσεως δοκιμάζεται. οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ ἀριστέως τοῦ τὸν παῖδα ἀποκτείναντος. ἐπειδὴ γὰρ οὗτος ἀπο

κέκληται

κέκλειται πάσης ἀπολογίας. φόνος γὰρ παιδὸς τὸ πραχθὲν ἀναγκαίως ἐπὶ τὴν διάνοιαν καταφεύξεται. τίς οὖν ἡ τῆς διανοίας ἐργασία, αὐτὸς ἡμῖν ὁ τεχνικὸς δεδήλωκεν. πρῶτον μὲν γὰρ ἀξιώσει φησὶ μὴ τὸ πεπραγμένον ψιλῶς ἐξετάζειν, ἀλλὰ καὶ μεθ᾽ ἧς πέπραχε γνώμης. ἔπειτα δὲ λύει πόρρωθεν τὰς αἰτίας ἃς ἂν εἰκότως τις ὑποπτεύσειεν. ὅτι οὐ δύσνους ὢν τῷ παιδὶ τοῦτο πεποίηκεν. οὐδ᾽ ἀπαλλαγῆναι πάλιν βουλόμενος. οὐδ᾽ ἀπαιδίᾳ συνέχεσθαι σπουδάζων ἄσμενος νῦν ἐπὶ πέρας ἤγαγον τὸ βούλημα. οὐ μὴν οὐδὲ ἄλλως ἐπιβουλεύων τῷ παιδὶ, ἀνόητον γάρ. χρὴ δὲ τοῦτο παρατηρεῖν, ὅτι ἐν τῷ ἀναιρεῖν τὰς αἰτίας ἐμφαντικωτέροις τοῖς ὀνόμασι προσήκει χρῆσθαι. τὰ λεχθέντα, οἷά τε ἐστι κινῆσαι πρὸς τὸ μὴ ἑκόντα ὑποληφθῆναι πεποιηκέναι τὸ πραχθέν. κἀκεῖνο δὲ χρὴ ὁμοίως παραφυλάττεσθαι. ἵνα μὴ αἱ αἰτίαι ἃς προαναιρεῖν ἐπιχειροῦμεν ἀπίθανοι δοκῶσιν. ἀλλ᾽ ἵνα πρὸς τὸ προκείμενον ἁρμόζωσιν. ὡς ἐπὶ τοῦ τὸν παῖδα ἀποκτείναντος. τὸ γὰρ δύσνουν εἶναι τὸν πατέρα τῷ παιδὶ φύσει κεκώλυται. πάλιν τὸ ἀπαλλαγῆναι βούλεσθαι πῶς οὐκ ἄτοπον. ὁ γὰρ παιδοτροφίαις δαπανηθεὶς καὶ παιδοποιησάμενος, οὐκ ἂν μετὰ τοὺς μόχθους ἀπαλλαγῆναι βούλοιτο τοῦ παιδός. οὐκ ἀποχρήσει δὲ τῷ φεύγοντι πρὸς ἀπολογίαν δηλονότι μόνον ἐκβάλλειν τὰς ὑποπτευομένας αἰτίας, ἀλλ᾽ ἀνάγκη καὶ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν δι᾽ ἣν πέπρακται τὸ πεπραγμένον προστιθέναι. εὔπορα γὰρ ἔσται τῷ φεύγοντι τὰ τῆς ἀπολογίας, ὅταν πάσας προανελὼν τὰς αἰτίας τὰς ἀπιθάνους καὶ ψευδεῖς, τὴν ἀληθῆ ἀντιτάξῃ. οἷον εἰ λέγοι ὅτι οὐ διὰ τόδε πεφόνευκα, ἀλλὰ διὰ τόδε. διό περ ἀληθῶς πεφόνευκε. τὸ μὲν γὰρ ὑπεξαίρεσις ἄλλων τυγχάνει. οὔπω δὲ ἡ αἰτία ἀληθὴς τῆς πράξεως. τὸ δὲ θήσει ὡς ἀληθῆ καὶ οἰκείαν τῆς πράξεως αἰτίαν. τοῦτο δὲ διὰ τῆς ἀντιθέσεως δηλώσει καὶ κατασκευάσει. ἀντιθέσει γὰρ τῇ γνώμῃ τὴν πρᾶξιν. ὅθεν ἡ γενικὴ στάσις ἀντίθεσις εἴρηται. παραληπτέον δὲ τὴν διάνοιαν κατὰ τρόπους ὀκτώ. πρῶτον μὲν ἡ διηγηματικῶς τὴν γνώμην ἐκθήσομεν. οἷον ὅτι βουλευομένῳ μοι ὅπως ἂν περιγενώμεθα τῶν ἐχθρῶν, τοῦτο μόνον ἄριστον πρὸς νίκην ἐφαίνετο βούλευμα. δεύτερον δὲ τοὺς δικαστὰς ἐπὶ τὴν διάνοιαν προσάξεται, ὅτι καὶ ὑμᾶς ἄξιον ἐνθυμηθῆναι τὸν τότε καιρὸν καὶ ἰδεῖν ὡς οὐκ ἐνῆν ἄλλως νικᾶν. ἀνελεῖν δεῖ τὰς αἰτίας. τέταρτον πιστώσασθαι δεῖ τὴν διάνοιαν ἀπὸ τῆς τοῦ προσώπου ποιότητος. ὅτι οὐκ ἂν στρατηγὸς ὢν καὶ παρὰ τῆς πόλεως τιμηθεὶς κατεφρόνουν τῆς νίκης. πέμπτος τρόπος ὁ ἀπὸ τῆς κρίσεως τοῦ δήμου. ὅτι καὶ ὑμεῖς οὐκ ἄλλην περὶ ἐμοῦ γνώμην ἔχοντες, στρατηγὸν ἐχειροτονήσατε. ἕκτος, ἀπὸ τῶν οἰκείων παραδειγμάτων. εἰ ἔχει τινὰ δι᾽ ἑαυτοῦ διεξιέναι καλά. οἷον χρημάτων εἰσφοράς. πολέμων νίκας. ἀθαιρέτους κινδύνους. ἕβδομον, ἀπὸ τοῦ ἐναντίου κατὰ τὴν πιθανὴν ἀπολογίαν ἐπιχειρήσει, ὅτι εἰ ἐβουλόμην τινὰ προέσθαι τῆς πόλεως, ἦν τις καὶ ἄλλος τρόπος ἐπιβουλῆς, δι᾽ οὗ λαθεῖν ἠδυνάμην. εἶτα ἐν τούτῳ δεῖ καὶ παραδείγμασιν οἰκείοις χρήσασθαι καὶ ἀλλοτρίοις. ὅτι ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα λεληθότως καὶ οὐ φανερῶς ἐπεβούλευσαν τῇ πόλει. εἰ δέ τις ζητοίη πῶς τὸν ἀπὸ τῶν παραδειγμάτων τοῦτον τὸν τρόπον ὄγδοον ἔταξεν. ὥσπερ ἕκτον τρόπον εἶπεν τὸν ἀπὸ τῶν ἰδίων παραδειγμάτων, ἐροῦμεν. ὡς ἐκεῖνα μὲν κεχωρισμένα τοῦ ἑαυτοῦ τρόπου, ἰδίας ἔτυχε τάξεως. ἡ γὰρ τῶν δικαστῶν κρίσις ἄλλο τι καθέστηκε παρὰ τὰ κατορθούμενα ἡμῖν. ταῦτα δὲ τὰ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου τρόπου συμπλέκεται εἰκότως. τὸ γὰρ ἐναντίον ἀφ᾽ ὧν οὐκ ἐπράξαμεν λαμβάνεται. ἔτι δὲ καὶ τὰ παραδείγματα ὁμοίως οὐκ ἀφ᾽ ὧν ἡμεῖς, ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ὧν ἄλλοι πεποιήκασι λαμβάνεται. ὄγδοος τρόπος κατὰ τὸ ἀναγκαῖον. ὅτι οὐ δὲ ἐνῆν ἄλλως νικᾶν εἰ μὴ οὕτω. διαφέρει δὲ οὗτος τοῦ πρώτου. ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ καλὸν ἐφαίνετο, ἐνταῦθα δὲ καὶ ἀναγκαῖον. ἀναγ-

καῖον δὲ ὅσιν οὐ ἐκ τοῦ δεῖν λαυάμεθα. ὥσπερ δὲ καὶ ἐνταῦθα τοῦ ἀντεγκλήματος ἐξητάσαμεν τὴν διάνοιαν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιστάσεως. ὑποκείσθω παράδειγμα τοῦτο. ἐν λιμῷ καὶ πολιορκίᾳ συμβουλεύων ὁ στρατηγὸς ἐξιέναι καὶ μάχεσθαι, οὐκ ἔπεισε. διέκοψε λαθὼν μέρος τοῦ τείχους. καὶ νενικήκασι μὲν ἐξελθόντες. δημοσίων δὲ ὁ στρατηγὸς ὕστερον φεύγει. οὐκοῦν καὶ ἡ διάνοια μετὰ τοῦ ῥητοῦ καὶ τῆς αἰτίας ἐξετασθήσεται. καὶ οἰστέξομεν κατὰ συνδρομὴν διαιροῦντες δίχα. ἐρεῖ τοίνυν. εἰ μὲν ἐπιβουλεύων τῇ πόλει καὶ κακὸν ἐργάσασθαι βουλόμενός τι, τὸ τεῖχος διεῖλον, ἢ ὅπερ ἂν ὑπόθεσις δίδω, εἰκότως κρίνομαι. εἰ δὲ τῆς πολιορκίας ἀπαλλάξαι, καὶ τοῦ κρατῆσαι τῶν πολεμίων, οὐ κρίσεως οὐδὲ μέμψεως τὰ κατ' ἐμὲ ἄξια, ἀλλὰ τοῦ τιμᾶσθαι καὶ δωρεᾶς τυγχάνειν. εἰ μὲν γὰρ καθ' ἑαυτὸ τὸ πραχθὲν ἐξετάζειν τις βούλοιτο. οἷον ὅτι τὸ διελεῖν τὸ τεῖχος δεινόν, καιρὸν ἂν τοῦτο διαβάλλειν ἔχοι. εἰ δὲ καὶ τὴν γνώμην μεθ' ἧς καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν σκοπήσειε. τίς ἂν εὕροι μείζω ταύτης εὐεργεσίαν. κἀνταῦθα δὲ πάλιν τὰς αἰτίας τὰς παρακειμένας ἀναιρήσομεν καὶ προλύσομεν τὴν δευτέραν διάνοιαν ἣν ὁ κατήγορος ἐξετάσει. ὅτι οὐ διὰ προδοσίαν ἢ δι' ἐπιβουλὴν οὐδὲ τὸ βούλεσθαι χαρίζεσθαι τοῖς πολεμίοις τὸ τεῖχος διέκοψα, ἀλλ' εὐνοίᾳ τῇ πρὸς ὑμᾶς. ἐρεῖ δέ τις, ἀλλ' οὐ πάντως τοῦτο πιθανόν. πολλοὶ γὰρ πολλάκις στρατηγοὶ προδεδώκασι. τί οὖν ἐνταῦθα τοῦτο ποιήσομεν τῇ ἄλλῃ ἐργασίᾳ κατασκευάσομεν τὸ πιθανόν. περιθήσομεν γὰρ ποιότητά τινα τῷ στρατηγῷ ἀπὸ τῆς νίκης καὶ τοῦ κατορθώματος. ἀναπλάσαντες προσώπου ποιότητα. τοῦτο γὰρ αὐτὸς ἡμῖν ὁ τεχνικὸς ἐν προοιμίοις τῆς τέχνης παραδέδωκε τὸ θεώρημα, ἐὰν ἐν τοῖς ἄλλοις ἀπορῶμεν, ἐκ τῶν ὑποκειμένων πράξεων, ποιότητα τοῖς προσώποις ἀναπλάσασθαι χρή. περιθήσομεν τοίνυν κἀνταῦθα τῷ στρατηγῷ γενναίου τινὸς καὶ φιλοπόλιδος ἀνδρὸς ποιότητα καὶ δόξης ἐραστοῦ λέγοντες. οὐκ εἰκὸς τὸν φιλόπολιν καὶ δόξης ἐραστὴν προδότην ἐθέλειν ἀντὶ νικηφόρου κληθῆναι καὶ εἰς ἀγεννὲς οὕτω σχῆμα καὶ ταπεινὸν κατελθεῖν. ὥστε τὴν πατρίδα τοῖς πολεμίοις ὑποχείριον ποιῆσαι. Ἐπειδὴ μὴ ἐμπέπτωκε τὸ ὁριστικόν. Γνωστέον τοῦτο. ὅτι ὅτ' ἂν μὴ ἐμπέσῃ τὸ ὁριστικόν. οὐ γὰρ δύναται ὁρίσασθαι ὡς οὐκ ἔστι τοῦτο ἀδίκημα, τῷ παραγραφικῷ χρήσεται. καὶ μάλιστα ὅτ' ἂν ἔχωμεν εὐεργέτημα.

Εἶτα ἡ ἀντίθεσις ἐνταῦθα ἀντεγκληματικὴ ἐμπέπτωκεν, ὅτι ἄξιος ἦν. καὶ τὸ τοῦ ἐρεῖ κατὰ πόρνου. ἐν πάσῃ γὰρ ἀντιθέσει ἀντεγκληματικῇ, ἀντίθεσις τοπικὴ γίνεται. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἀντίθεσιν λέγει τὸ ἀντιθετικόν. ὥσπερ ἐν στοχασμῷ ἀντίληψιν καὶ μετάληψιν ἐκάλεσε τὸ ἀντιληπτικὸν καὶ μεταληπτικόν. γενικῶς δὲ εἶπεν ἡ ἀντίθεσις τουτέστι τὸ ἀντιθετικόν, ἐπειδὴ γένος ἡ ἀντίθεσις τῶν τεσσάρων στάσεων. εὑρίσκεται δὲ τὸ ἀντιθετικὸν πρὸς τὴν στάσιν. ἐὰν ἀντίστασις ᾖ, ἀντιστατικόν. ἐὰν ἀντέγκλημα, ἀντεγκληματικόν. ἐὰν μετάστασις, μεταστατικόν. ἐὰν συγγνώμη, συγγνωμονικόν. ἐὰν μὲν γὰρ ὁμολογεῖ μὲν πεποιηκέναι ὁ κατηγορεῖται, λέγῃ δὲ ἐπὶ συμφέροντι πεποιηκέναι καὶ ἀντιτιθῇ τῷ ἀδικήματι εὐεργέτημα, ἀντιστατικὴ γίνεται ἀντίθεσις. ἀντίστασις ἄρα καὶ ἡ στάσις. ἐὰν δὲ ὁμολογῇ μὲν πεποιηκέναι ἀντεγκαλῇ δὲ τῷ παθόντι ὡς ἀξίῳ παθεῖν, ἀντεγκληματικὴ ἡ ἀντίθεσις. ἀντέγκλημα ἡ στάσις. ἐὰν δὲ μεθιστῇ τὴν αἰτίαν εἰς ἕτερον, μεταστατικὴ ἡ ἀντίθεσις. μετάστασις ἡ στάσις. ὡσαύτως ἐὰν συγγνωμονικὴ ἡ ἀντίθεσις, συγγνώμη ἡ στάσις. χρὴ δὲ περὶ τοῦτο τὸ μέρος γινόμενον τὸν μελετῶντα τάττειν τὸ κυριώτατον καὶ συνεκτικώτατον. καὶ κατ' αὐτὸ τὴν πᾶσαν ἐργασίαν ποιεῖσθαι. πλειόνων γὰρ ἐνίοτε ἐν τῷ ζητήματι ἐμπιπτόντων ὡς αὐτὸς ὁ τεχνικὸς ἐδήλωσεν, ἀναγκαίως δεῖ τῆς παρατηρήσεως. μήποτε σφαλέντες, τὴν ἁρμόττουσαν ἀγνοήσωμεν στάσιν. Καὶ τὸ τοῦ ἐρεῖ κατὰ πόρνου. Σημειωτέον ἐντεῦθεν ὅτι καὶ τοῖς ἐπιλ-

γοις

γοις μεταξὺ τῶν ἀγώνων χρώμεθα. καταφορᾷ δὲ τοῦ κατηγόρου χρωμένου δεῖ τῆς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. οἷον, ὅτι υἱὸν πεφόνευκας. τὴν φύσιν ἠγνοηκώς. τῇ τοῦ γένους λυμηνάμενος διαδοχῇ. τοὺς νόμους παρὰ φαῦλον θέμενος. ἀγριώτερος θηρίου γενόμενος, ὁ φεύγων μὲν τὴν διάνοιαν τῷ ἀντεγκλήματι χρήσεται ὅτι ἄξιος ἦν. καὶ προαναιρήσει τὰς τοῦ διώκοντος μεταλήψεις. ἐρεῖ γὰρ ὅτι παρῄνουν παύσασθαι καὶ οὐκ ἔπειθον. καὶ ἐνταῦθα τῆς μεταστάσεως ὅτι ἀπῄτουν καὶ οὐ παρεῖχεν ὁ ταμίας, ἐγκειμένου μου σφόδρα. καὶ ἐνταῦθα τῆς συγγνώμης ὁμοίως χρησόμεθα αὔξοντες τὰ τοῦ χειμῶνος δεινῶς ἐνταῦθα τῶν δέκα στρατηγῶν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τὸ παράδειγμα οὐ πάνυ ἀκριβῶς ὁ τεχνικὸς τέθεικεν. ἀντίστασις γὰρ πρώτη τῶν ἀντιθετικῶν καὶ δέον ἀντιστατικὸν θεῖναι, ἀντεγκληματικὸν τέθεικεν. ἴσως ὅτι ὑποδείγματος χάριν. ἢ ὅτι ἐπεὶ κοινὸς ὁ περὶ τῶν ἀντιθετικῶν λόγος, οὐκ ἐμέλησεν αὐτῷ ἀκριβείας. ἐμπέπτωκε τοίνυν ἐν τούτῳ τῷ προβλήματι ᾧ παρέθετο ὁ τεχνικὸς στάσις καὶ ἀντεγκληματική. θαρρεῖ γὰρ ὁ πατὴρ καὶ ἀντεγκαλεῖ τῷ παιδὶ τὸν τρόπον. καὶ τὰ περὶ τὴν ὥραν ἡμαρτημένα προφέρων. καὶ διὰ τούτων ἄξιον ὧν πέπονθεν ἀποφαίνων. πῶς οὖν τοῦτο ἐργάσεται. τὸ μὲν ἐρεῖ φησι κατὰ πόρνου. ἀναγκαίως ἵνα γὰρ μὴ ψιλῶς εἴπῃ ὅτι ἄξιος ἦν, καθόλου ποιήσεται τὸν λόγον κατὰ πόρνου, ὡς μοιχοῦ, ὡς ἀνδροφόνου. τῷ γὰρ καθόλου ἐπιχειρήματι βεβαιώσεται τὸ ἔγκλημα. ἐπειδὴ γὰρ ὡμολόγηται τὸ ἀδίκημα τουτέστιν ὁ φόνος, ἰσχυροτέρας τινὸς ὁ ἀριστεὺς δεῖται τῆς λύσεως. τοιγαροῦν ἀπὸ τοῦ ἰδικωτέρου τοῦ κατὰ τὸν παῖδα ἐπὶ τὸ κοινότερον ἀναδραμεῖται καὶ κατὰ πόρνου τόπον ἐργάσεται. ἅμα μὲν πλείονα τὴν ἀπολογίαν ἑαυτῷ κατασκευάζων, ἅμα δὲ τὸ βαρὺ θεραπεύων. ἀναιρεῖται γὰρ τὸ φορτικὸν τῆς καταδρομῆς, τῷ μὴ κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ παιδὸς ἀλλὰ καθάπαξ τῷ κατὰ πόρνου τὸν ἀριστέα διαλέγεσθαι. καὶ μὴ νομίσῃς ἐπὶ μόνου τούτου τοῦ προβλήματος τοῦτο γενέσθαι. ἀλλ' ἐν παντὶ ἀντεγκλήματι ἡ ἀντίθεσις τοπικὴ γίνεται. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ παιδὸς τοῦ ἀναιρεθέντος, ἀπὸ τῆς ἡλικίας, τοῦ τρόπου τῆς πορνείας, τοῦ καιροῦ, τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἀσελγαίνων ἡλίσκετο. τὰ τῆς καταδρομῆς περαινόμενος. καὶ ἐπὶ τὸ κοινότερον ἀνατρέχει. οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ κατασκάψαντος τὴν ἀποστᾶσαν πόλιν. μετὰ τὸ ἀντεγκαλέσαι τοὺς νεωτερισμούς, τὸν κίνδυνον, τὸν παρὰ τῶν ἄλλων συμμάχων, ὅτι κἀκείνους εἰς ἀπόστασιν τῷ πράγματι παρεκάλουν, καὶ ὅτι τότε ἀπέστησαν ὅτε ὁ πόλεμος ἤκμαζεν. ἡνίκα πᾶσα σωτηρία καὶ καταφυγὴ οἱ σύμμαχοι, εὐθὺς τὸν κατὰ τῶν στασιαζόντων τόπον ἐπεξελεύσεται. πῶς γὰρ ἂν ἑτέρως σωθείη τοῦ κατηγόρου τὸ πάθος κινοῦντος τὸ ἐπὶ τῇ κατασκαφῇ, καὶ διαβάλλοντος τὴν πρᾶξιν. πᾶσι δὲ ἐπεξελευστέον τοῖς τόποις τοῦ κοινοῦ τόπου, καὶ τελείᾳ χρηστέον τῇ καταφορᾷ. ἐπὶ γὰρ τῆς ἀντεγκληματικῆς στάσεως ὁ κοινὸς τόπος καὶ μεταξὺ τῶν κεφαλαίων ἐμπίπτει καὶ μετὰ τὰ κεφάλαια. καὶ πρὸ τῆς τῶν ἐπιλόγων οἰκείας τάξεως. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων στάσεων, μετὰ τὴν τῶν κεφαλαίων ἐργασίαν καὶ τὰς τῶν ζητουμένων ἀποδείξεις, τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ἐπιλόγων ἀπὸ τῆς καταφορᾶς τοῦ τόπου ποιησόμεθα καὶ τὴν χώραν τῆς τάξεως ταύτην ἀποδώσομεν. χρησόμεθα οὖν αὐτῷ ἐν τοῖς μεγάλοις ἐγκλήμασιν. ἤτοι ὅτ' ἂν πάλιν περὶ μείζονος ἢ ἐλάττονος τιμήματος ὁ λόγος ᾖ, ἐργασόμεθα τὸν τόπον κατασκευασθέντες τῆς μείζονος τιμωρίας ἄξιον ὄντα τὸν κρινόμενον. ἢ πάλιν ὅτ' ἂν ὁρῶμεν τοὺς δικάζοντας καταχαρίσασθαι τῷ ὑπευθύνῳ βουλομένους, σφοδρὰν ποιησόμεθα τὴν καταφοράν, ἀποκλείοντες αὐτοὺς τῆς χάριτος. ἢ ὅτ' ἂν οἶκτον ὁ φεύγων κινῇ καὶ τοῦ σώζειν ἑαυτὸν ἐπιχειρῇ, παρεξόμεθα τὸν κοινὸν τόπον ἐκβάλλοντες τὸν ἔλεον. παραιτησόμεθα δὲ τὸ τελέως αὐτὸν ἐπεξιέναι, ὅτ' ἂν μικρὸν ᾖ τὸ ἔγκλημα καὶ μὴ λίαν διαβεβλημένον, ἢ ὅτε

αὖ ἡ τιμωρία ὡρισμένη ὑπάρχῃ ἐκ τῶν νόμων, καὶ τοῦ τελέως παραξεῦσαι τοὺς δικάζοντας μὴ καιρὸς ᾖ. εἰ δ' ἄρα ποτὲ καὶ ἐνθάδε τῶν τοιούτων παραλαμβάνειν καιρὸς εἴη, μόνον ἐφαπτόμεθα, παραιτούμενοι τὸ τέλειον τῆς ἐργασίας. ἰστέον δὲ ὅτι εἰ ἐν τῷ ἀντεγκληματικῷ κεφαλαίῳ ἐμπίπτει ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἃ ὁ φεύγων προβάλλεται, ἐν οἷς ἐμπίπτει ὁ κοινὸς τόπος, καὶ δι' αὐτῶν προάγεται, ἑκατέρωθεν δὲ, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ τόπου καὶ ἀπὸ τῶν μορίων τοῦ κεφαλαίου κατασκευαζόμενος, καὶ ἐξ ἀμφοῖν τὰς αὐξήσεις λαμβάνων. οὐκ ἀγνοητέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν ταῖς ἀντιθετικαῖς δίχα τέμνεται τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. καὶ τὰ μὲν ἐστὶ τοῦ κατηγόρου, τὰ δὲ τοῦ φεύγοντος. ἐὰν μὲν ἀντίστασις εὑρίσκηται, ἐν τῷ ἀντιστατικῷ. ἐν δὲ τῷ ἀντεγκλήματι, ἐν αὐτῷ τῷ ἀντεγκληματικῷ. ὁμοίως ἐν μεταστάσει, εἰς τὸ μεταστατικόν. καὶ ἐν συγγνώμῃ, εἰς τὸ συγγνωμονικόν. κατασκευάζεται τοπικῶς ἐπὶ τοῦ παιδὸς τοῦ ἀναιρεθέντος ἀπὸ τῆς ἡλικίας, τοῦ τόπου τῆς πορνείας, τοῦ καιροῦ, τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἡλίσκετο. καὶ ὁ στρατηγὸς ὁμοίως ὁ κατασκάψας τὴν ἀντιστᾶσαν πόλιν. ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο ὅτι διαφέρει ἡ στάσις τὸ ἀντέγκλημα, τοῦ ἀντεγκληματικοῦ κεφαλαίου. ὅτι ἐν μὲν τῇ στάσει ἀμφότερά ἐστιν ὁμολογούμενα τὰ ἐγκλήματα, τό, τε ὑπὸ τοῦ κατηγόρου, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ πορνεύοντα τὸν παῖδα ἀποκτείναντος. γέγονε γὰρ ὁ φόνος. καὶ τὸ δι' ὃ πέπονθεν ὁ παθών. ἐν δὲ τῷ κεφαλαίῳ. τὸ μὲν κατὰ τοῦ φεύγοντος ὁμολογεῖται. ὃ δ' αὐτὸς κατὰ τοῦ πεπονθότος προβάλλεται, πάντως ἀμφιβάλλεται. ἢ κατὰ τὴν ὕπαρξιν ὡς ἀμφίβολον εἰ γέγονεν. ἢ κατά τι τῶν παραστατικῶν ὡς ἀπὸ χρόνου παρὰ τῷ δημοσθένει. ὅτι παλαιότερα ἦσαν τὰ φωκέων ἀδικήματα τῆς ὑποσχέσεως αἰσχίνου καὶ οὐ δυνατὸν λέγειν ὅτι διὰ τὴν ἁμαρτίαν γέγονε τὰ τῆς ὑποσχέσεως. ὁμοίως καὶ τὸ μεταστατικὸν καὶ συγγνωμονικὸν ἀμφιβαλλομένας ἔχουσι τὰς αἰτίας.

Ἐρεῖ δὲ καὶ ἀντιστατικὸν, ὡς ὅτι τοὺς τοιούτους οὐ δεῖ ἐλεεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀναιρεῖν. καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ πεποίηκε τοῦτο τοῦ παθόντος. ὅλως τε πᾶσαι αἱ ἀντιθετικαὶ ἀλλήλαις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμπλέκονται, καὶ οὐ μόνον ἀλλήλαις, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις στάσεσιν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ· ΣΩΠΑΤΡΟΥ· Ἐρεῖ φησι καὶ ἀντιστατικόν. οἷον ὅτι καὶ συνενήνοχε. δεύτερον δὲ ἀκολούθως τὸ ἀντιστατικὸν ἐν τῷ ἀντεγκληματικῷ τέθεικεν ὁ τεχνικός. ἐκ πρώτης γὰρ αὐτὸ εἰσάγων, ἀσθενέστερος εἰς ἀπολογίαν ἐτύγχανεν. οὐ γὰρ προφανές ἐστι τὸ εὐεργέτημα ἐνταῦθα καθάπερ ἐν τῇ ἀντιστάσει. ἄλλως τε εἰ προφανὲς ἦν, ἀντιστατικὸν ἔμελλεν εἶναι τὸ πρόβλημα. ἐκεῖ γὰρ καὶ προφανὲς τὸ εὐεργέτημα. ἔτι δὲ καὶ μεῖζον τοῦ ἀδικήματος ἢ οὐδὲν ἔλαττον. ἐν δὲ τούτῳ τῷ ζητήματι, ἀφανὲς τὸ εὐεργέτημα. καὶ ἀναγκαῖον μόνον ἐστὶ κακοῦ τὸ δοκοῦν ἀντιστατικόν. ἵνα δὲ μὴ ταραχθῶμεν εἰ ἑνὸς ὄντος τοῦ προβλήματος, δύο στάσεων εἴδη ἐμπίπτει. καθόλου ἀποφαίνεται τὰς ἀντιθετικὰς δι' ἀλλήλων μελετᾶσθαι. καὶ γὰρ ἐν ἀντιστάσει εὕροις ἀντεγκληματικὸν συναπτόμενον. ἐνδέχεται γὰρ εἰπεῖν ὅτι ὠφελείας χάριν πεποίηκα. ἄλλως τε δὲ αὐτὸς τὴν αἰτίαν παρέσχετο. εὕροις δ' αὖ καὶ ἐν συγγνώμῃ ἀντιστατικὸν κεφάλαιον. οἷον μήτηρ ἐξῆλθε χοὰς ἐπιχεῖν ἐσομένη τῷ αὐτῆς υἱεῖ. ταύτην συλλαβόντες οἱ πολέμιοι ἀνέκριναν ἀξιοῦντες τὰ ἀπόρρητα μαθεῖν τῆς πόλεως. ἡ δὲ εἶπεν ὅτι μεγάλη δύναμίς ἐστι. πρὸς δὲ τοῦτο φοβηθέντες οἱ πολέμιοι ἀνέζευξαν, καὶ κρίνεται ὡς ἐξειποῦσα τὰ ἀπόρρητα. ἐνταῦθα συγγνώμης μὲν ἐστὶ τὸ ζήτημα, καὶ ἡ ἀντίθεσις δηλονότι συγγνωμονικόν. ἀλλὰ δύναται πρὸς πλέξαι καὶ ἀντιστατικόν. λέξει γάρ, ὅτι καὶ τὴν πόλιν ὠφέλησα πολιορκίας ἀπαλλάξασα καὶ πολέμου. εὕροις δ' ἂν καὶ ἐν ἀντεγκλήματι ἀντιστατικόν. ἐπισκοπεῖν δὲ χρὴ ἐν τούτοις πότερον τῷ πεπονθότι μόνον συνενήνοχεν, ἢ τῇ πόλει τὸ γενόμενον καὶ ἀμφοτέροις, ἵνα τοῖς ἐμ-

πίπτουσι τῷ λόγῳ χρησόμεθα. μόνῳ μὲν οὖν τῷ πεπονθότι συνενηνοχέναι φήσομεν. ἐνθάδε τοῦ ἀριστέως τοῦ τὸν υἱὸν πεπορνευκότα φονεύσαντος. ἴσως δ' ἐρεῖ ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους σώφρονας πεποίηκα. μόνῃ δὲ τῇ πόλει. ὡς ἐπὶ τοῦ κλέωνος τοῦ συμβουλεύσαντος ἡβηδὸν διαφθεῖραι μιτυληναίους, ὁμοῦ δὲ καὶ τῇ πόλει καὶ τῷ πεπονθότι. ἐπὶ δὲ τοῦ προβλήματος. φευγόντων τῶν τριακοσίων λακεδαιμονίων ἐκ τοῦ πολέμου ἐν γυναικείαις στολαῖς, αἱ οἰκεῖαι μητέρες συναντήσασαι ἀπέκτειναν. καὶ φεύγουσι δημοσίων. οὐ γὰρ μόνον τοῖς παθοῦσι τὸ πάθος ἐροῦσι συνενηνοχέναι, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ πόλει. ὡς εἶναι τὴν μὲν ἰδίαν, τὴν δὲ δημοσίαν, τὴν δὲ μικτήν. ζητητέον δὲ πῶς καὶ ἐν ἀντιστάσει μετάστασις ἐμπεσεῖται. καὶ εὕρομεν ἐν τούτῳ τῷ παραδείγματι. ἐν λιμῷ καὶ πολιορκίᾳ συμβουλεύοντος τοῦ στρατηγοῦ καὶ ἑξῆς. μετὰ γὰρ τὸ ἀντιστατικὸν ὁ κρινόμενος ἐρεῖ. ὅτι ὑμεῖς αἴτιοι τοῦ διακόψαι τὸ τεῖχος πεισθέντες. καὶ πάλιν τοὐναντίον ἐν τῇ μεταστάσει ἀντιστατικόν. ὡς ἐνθάδε τούτου. ἀρχίδαμος ἀνέζευξεν ἀθηναίων νοσούντων, καὶ κρίνεται δημοσίων. καὶ ἐνταῦθα μετὰ τὸ μεταστατικόν, οἷον ὅτι ἡ νόσος οὐκ ἐγὼ αἴτιος τῆς ἀναχωρήσεως, λέξει. ὡς καὶ συνενήνοχεν ἡ ἀναχώρησις. ἰστέον δὲ ὡς κατά τινας οὐ πᾶσαι ἐνθάδε πλέκονται ἀλλήλαις αἱ ἀντιθετικαί. ἐν γὰρ τῇ ἀντιστάσει, οὐ πάντοτε τὸ ἀντέγκλημα ἐμπεσεῖται. οἱ γὰρ λέγοντές φησι πεποιηκέναι ὑπὲρ τῆς πόλεως τὸ κατασκάψαι τὸ τεῖχος ἢ χῶσαι τοὺς λιμένας. οὐκ ἔτι ἀντεγκαλέσαι δύνανταί τινι. ἐπειδὴ δὲ ἡ φύσις τῆς ὑποθέσεως ἡμῖν δίδωσι καθάπαν ἐν τῷ ἀντεγκλήματι τῷ ἀντιστατικῷ χρήσασθαι. ἔνθεν σημειωτέον ὡς ἐὰν ἀντίστασις ἅμα καὶ ἀντέγκλημα ἐνθάδε τῶν ἀντιθετικῶν εὑρεθῇ κεφαλαίων, ἀντεγκλήματι καὶ ἡ στάσις ἐστίν. ἐν γὰρ τῇ ἀντιστάσει οὐδέ ποτε ἐμπίπτει ἀντέγκλημα. ἀλλ' οὐδὲ τῇ ἐπὶ πρόσωπον μεταστάσει ἄλλη τὶς ἐπιπλέκεται. οὐ γὰρ πεποίηκέ τι ὁ κρινόμενος, ἀλλ' ἐφ' οἷς οὐκ ἐποίησε κρίνεται. ὡς ὁ χειροτονηθεὶς πρεσβευτὴς καὶ καταμείνας, τὸ μὴ λαβεῖν παρὰ τοῦ ταμίου τὰ ἐφόδια. ἐπὶ γὰρ τὸν ταμίαν τὴν αἰτίαν μεθιστᾷ, τρέπων εἰς ἐκεῖνον τὸ πᾶν ἔγκλημα. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ·

Ἔστιν ὅτε συμπλέκονται ἀλλήλαις αἱ ἀντιθετικαί. καὶ εὑρίσκεται ἐν ἀντεγκλήμασι καὶ ἀντίστασις, ὡς ἐνταῦθα. ἐρεῖ γὰρ μετὰ τὸ εἰπεῖν ὅτι ἄξιος ἐν δευτέρῳ, ὅτι καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ παιδὸς ἐποίησα. ἀπήλλαξα γὰρ αὐτὸν αἰσχύνης καὶ ἀδοξίας. βέλτιον γὰρ θάνατος μᾶλλον, ἢ ὁ μετ' αἰσχύνης βίος. καὶ οὐ μόνον ἀλλήλαις, ἀλλὰ καὶ ἄλλαις στάσεσι. πολλάκις γὰρ καὶ στοχασμὸς ἐμπίπτει ἐν ἀντιθετικαῖς. ὡς ἐπὶ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ κατασκάψαντος τὴν συνεχῶς ἀφισταμένην πόλιν, καὶ κρινόμενος δημοσίων. ἔπεται γὰρ ἐνταῦθα στοχασμὸς, λέγοντος τοῦ κατηγόρου ὅτι ἐνίων οὐ πάντων ἦν τὸ ἀδίκημα τῆς ὑποστάσεως. λύσις δὲ τὴν ἀντίθεσιν ταύτην τὴν στοχαστικὴν ἐκ τῶν ὑποκειμένων, λέγων, ὅτι καὶ εἰ τινῶν ἦν ἀπόστασις. δῆλον ὁ κατὰ τὸν τούτου λόγον οἱ πλείους μεθ' ἡμῶν ἦσαν. εἰ δὲ τὸ πλεῖστον μέρος ἐφρόνει τὰ ἡμέτερα, ῥᾷστα ἂν τοὺς ἐλαχίστους ἠδύναντο βιάσασθαι. ἀλλὰ μὴν οὐκ ἀντέστησαν ἀλλὰ μετ' ἐκείνων ἐγένοντο. πάντων ἦν ἄρα τὸ ἁμάρτημα καὶ οὐκ ὀλίγων τινῶν ὡς σὺ φής. ὁ γὰρ δυνάμενος μὲν παῦσαι, περιορῶν δὲ, ἀληθέστερον αὐτὸ δρᾷ. τούτῳ τῷ τόπῳ καὶ θουκυδίδης ἐχρήσατο ἐν τῇ δημηγορίᾳ κλέωνος καὶ διοδότου, καὶ ταύταις ταῖς μεθόδοις τὸ ἀντίπιπτον διέλυσεν.

Ἡ ἑτέρα διάνοια τοῦ διώκοντός ἐστιν, ὅτι οὐ διὰ τοῦτο ἀλλὰ δι' ἄλλο τι. χρὴ δὲ γινώσκειν ὅτι εἰ μὴ ἐνταῦθα πάνυ οἰκεῖον τὸ κεφάλαιον, ἀλλ' ἐν ἑτέροις οἰκειότατόν τε ὁμοῦ καὶ χρησιμώτατον εὑρίσκεται. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἰστέον ὅτι ἐκλείποντος τοῦ κεφαλαίου ἐπὶ τῆς ἑτέρας διανοίας, προκαλεῖται ὁ κατήγορος φάσκων. ὅτι φανερῶν τῶν ἀδικημάτων ὄντων, ἀντὶ τούτων ἐξετάζειν τὴν γνώμην. τὸ προ-

τῇ διανοίᾳ τοῦ φεύγοντός ἐστιν ἡ μαχομένη πρὸς τὴν προβολήν. ἡ δευτέρα τοῦ κατηγόρου. αὕτη δὲ ἡ δευτέρα διάνοια ἡ ἀπὸ τοῦ κατηγόρου, ἐκλείπει ἐπὶ τοῦ τὸν υἱὸν φονεύσαντος ζητήματος. προείπωμεν δὲ ὅτι οὐκ ἀεὶ ἐμπίπτει. εἰ μὴ ὅταν ἔνδοξον ἔχωμεν πρόσωπον. δύναται γάρ τότε ὁ διώκων διαβάλλειν τὴν γνώμην.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ, ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Διάνοια μὲν τοῦ διώκοντος ὀνομάζεται, ἐπειδὴ αὐτὸς τὴν τοῦ φεύγοντος ἐξετάζει γνώμην. οἷον ὅτι προδοῦναι βουλόμενος ἔτεμες τὸ τεῖχος, ἡ δὲ νίκη τοῦ στρατηγοῦ γέγονεν. οὕτω γὰρ τῇ διανοίᾳ ταύτῃ χρώμενος ὁ κατήγορος, τὴν ἰσχὺν λύσει τῆς ἀντιθέσεως. καὶ πάλιν ἐν μεταστάσει, ὅτι τὴν ἔξοδον ἀνεβάλου καὶ τὴν πρεσβείαν τοῖς ἐχθροῖς μὲν τὸν καιρὸν χαριζόμενος, ἡμᾶς δὲ βλάψαι. καὶ τῶν ἀπὸ τῆς πρεσβείας καλῶν, ἀποστερῆσαι τῷ βραδεῖ βουλόμενος. καὶ ἐν ἀντεγκλήματι πάλιν ὅτι ἀπέκτεινας τὸν υἱὸν ὦ στρατηγέ, οὐ σωφρονισμοῦ χάριν οὐδ' ἵνα ὡς λέγεις ὠφελήσῃς, ἀλλ' ἵνα ἔρημον τὴν πόλιν τῶν συμμάχων ποιήσῃς. τὸ γὰρ κατασκάψαι τοῦτό ἐστι. καὶ πάλιν ἐπὶ συγγνώμης, ὅτι ἐξεῖπες τὰ ἀπόρρητα, οὐ φόβῳ καθάπερ λέγεις οὐδὲ ἀνάγκῃ οὐδὲ βίᾳ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ προδοῦναι ζητοῦσα καὶ κακῶς ἀπολέσαι βουλομένη τὴν πόλιν, καὶ τοῖς ἐχθροῖς τὴν ἀναίρεσιν ἡμῶν πραγματευομένη, καὶ ῥᾳδίαν ποιοῦσα. ἵνα αὐτοὶ διὰ τῶν ἰδίων ἀπορρήτων κακῶς ὑπομείναντες, αἰχμάλωτοι τοῖς δυσμενέσι γενώμεθα. διὰ ταῦτα ἐξεῖπες ἑκοῦσα καὶ οὐχ ὑπ' ἀνάγκης ὡς προσποιῇ. χρὴ δὲ γινώσκειν ὅτι εἰ μὴ ἐνταῦθα πάνυ οἰκεῖον τὸ κεφάλαιον. θαυμασίως μέντοι ἐπεσημήνατο. πῶς γὰρ ὁ φονευθεὶς ὑπὸ πατρός. ὥστε ἄτοπον λέγειν ὅτι οὐκ αἰσχύνης ἕνεκα τὸν υἱὸν ἀνεῖλες, ἀλλ' ἐπιβουλεύων. ἡ ποιότης γὰρ τοῦ πατρὸς φιλόστοργος οὖσα κατὰ φύσιν, ἀντίκειται τοῖς τοιούτοις ἐνθυμήμασιν. οὐκοῦν ἐκλείπει ἐπὶ τῶν τοιούτων τὸ κεφάλαιον. μόνον γὰρ ἐμπίπτει ἐφ' ὧν εὐεργεσία τις πρόκειται ἐν τῷ προβλήματι. ἐκλείπει οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων ζητημάτων τὸ κεφάλαιον ὡς ἔφημεν. ἀναγκαίας τῆς τοῦ πατρὸς ποιότητος ἀποκλειούσης τὰ τοιαῦτα ῥήματα. ποῖος γὰρ οὕτω βάρβαρος ἢ ἔξω τῆς κοινῆς τῶν πατέρων φύσεως πατήρ, ὃς καινοτέρῳ τρόπῳ τοῦ παιδὸς ἐπίβουλος γενόμενος ἀποκτιννύει. οὐκ ἐφήσει οὖν ἀντιλέγειν. ὁ γὰρ νόμος πατέρων εὔνοιαν πρὸς τοὺς παῖδας μαρτυρεῖ. ὅτε μὲν οὖν ἐκλείπει διὰ τὴν τοῦ προσώπου ποιότητα, ἄλλως αὐτὸ μεθοδεύσομεν ἀπὸ τοῦ πράγματος. ὅτι οὐ μεγάλη ἡ ἀνάγκη ἡ βιαζομένη σε τὸν οἰκεῖον ἀποκτεῖναι παῖδα. ὅτε δὲ ἐμπίπτει, ὡς εἶπεν ὁ τεχνικὸς μελετᾶται.

Η μετάληψις ὅτι ἄλλως οὐχ οὕτως ἐχρῆν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Οἷον. ὅτι οὐκ ἔδει κατασκάψαι τὸ τεῖχος ἀλλὰ προτρέπειν τοὺς στρατιώτας. νουθεσίᾳ ἢ πειθοῖ μετελθεῖν, δωρεὰς ἐπαγγελλόμενον πεῖσαι, οὐ καθελεῖν τὴν ἀσφάλειαν τῆς πόλεως. εἰπόντος γὰρ τοῦ κατηγόρου ὅτι οὐκ ἐπὶ ταύτῃ τῇ διανοίᾳ πεποίηκας. ἐὰν ἄρα ἐμπέσῃ, συνάψει τὴν μετάληψιν λέγων. ὅτι ἄλλως τε, οὐδὲ οὕτως ἔδει ὠφελῆσαι τὴν πόλιν. καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντεγκλήματος. ἐχρῆν οὐ φονεύειν τὸν υἱόν, ἀλλ' ἐπιτιμᾶν. τύπτειν. συμβουλεύειν. διδάσκειν. προτρέπειν. οὐκ ἀποστερεῖν. καὶ αὐτὸν τοῦ περιεῖναι καὶ μετὰ δόξης. καὶ ἐπὶ μεταστάσεως. οὐκ ἀναβάλλεσθαι τὸν καιρὸν τῆς πρεσβείας ἐχρῆν. ἀλλ' ἑτέρωθεν ἐπινοήσαντες καὶ παρασκευασάμενον ἐφόδιον. διεξελθεῖν. καὶ πληρώσαντα τὸ προσταχθέν, ὕστερον κατηγορεῖν τοῦ ταμίου, καὶ εἰσπράττεσθαι τὰ χρήματα. πολλὰ δ' ἂν ἐπιστεύθης ὡς πρεσβύτης, τὸ ἀξίωμα ἔχων τῆς πόλεως, καὶ δημοσίας ἕνεκα χρείας ἀπιών. καὶ ἐπὶ συγγνώμης. ὅτι ἐχρῆν σε οὐκ αὐτὰ εἰπεῖν τὰ ἀπόρρητα τοῖς πολεμίοις, ἀλλὰ τὰ μὴ ὄντα πλάσασθαι καὶ εἰπεῖν ὡς ἀπόρρητα. δι' ὧν ῥᾷστα μὲν ἐκείνους

ἠπάτησας, ἔβλαπτες δὲ τὴν πόλιν οὐδέν. ὡς ἔχει τὸ ἰσοκρατικόν. περὶ τῶν ῥητῶν ὡς ἀπορρήτων ἀνακοινοῦ.

Τὸ πρός τι ἀμφοῖν ἐστι πότερον μεῖζόν ἐστιν ἀνταποδεικνυόντων τὸ εὐεργέτημα ἢ τὸ ἀδίκημα. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ο μὲν κατήγορος ἐρεῖ μεῖζόν ἐστι κακὸν ἡ κατασκαφὴ τοῦ τείχους, ἢ τὸ νικῆσαι τοὺς πολεμίους. πεπόνθαμεν γὰρ νικήσαντες τὰ τῶν ἡττωμένων οὐδέποτε τρόπαιον εἶδον τοιοῦτον ἐπὶ λύμῃ τῶν νικησάντων. οἶμαι τοὺς ἐχθροὺς μᾶλλον ἡμῶν ἥδεσθαι νικηθέντας. τί γὰρ πλέον ἐζήτουν ἢ τὸ σῶζον τὴν πόλιν περιαιρεθῆναι καὶ εὐαλώτους ἡμᾶς γεγονέναι. ἃ τοίνυν ηὔχοντο, ταῦτα συμβέβηκεν αὐτοῖς. ὥστε τὴν τοιαύτην ἧτταν εἰκότως ἂν εἴπερ εὖ φρονοῦσιν ὁρίζοιντο νίκην. προσάπαξ μὲν γὰρ ἔδοξαν ἀτυχῆσαι τῇ συμβολῇ, εὐαλώτους δὲ ἡμᾶς ἔχουσι τὸν λοιπὸν ἅπαντα χρόνον ὁπότε βούλοιντο. ἐν αὐτοῖς γάρ ἐστιν ἐπελθεῖν ὅτε θέλοιεν καὶ λαβεῖν τὴν πόλιν οὐ καθεστηκότος ἐμποδὼν τοῦ φυλάττοντος, ὁπότε τὸ φυλακτήριον τεῖχος πρὸς τοῦ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν κοινῶν ἔχοντος διεκόπη. ὁ δὲ φεύγων ἐρεῖ. μικρὸν μὲν τοῦ τείχους ἔβλαψα μέρος, ὃ πάλιν εὐτελέσιν ἀναλώμασι ῥᾷον ἀνοικοδομηθήσεται. ἄλλως τε σχολάζουσι λοιπὸν ἀπὸ τοῦ πολέμου καὶ ταῖς διὰ τὴν εἰρήνην εὐποροῦσι προσόδοις. τοὺς δὲ πολεμίους ἐπικρατοῦντας καὶ λοιμῷ καὶ πολέμῳ φθείροντας, ἀπεσωσάμην. σωτηρίαν τε ὁμοῦ καὶ δόξῃ τῇ πόλει περιεποίησα, καὶ ἀσφάλειαν τοῦ λοιποῦ χρόνου. τὴν γὰρ τόλμαν ἡμῶν καὶ τὴν ἀπροσδόκητον ἐπιχείρησιν καὶ τὴν ἀνδρείαν εἰδότες οἱ δυσμενεῖς, οὐκ ἔτι στρατεύουσιν ἐφ' ἡμᾶς. ποία γὰρ ἐλπὶς αὐτοῖς καταλείπεται νίκης. εἰ νῦν οὕτως ἐπικρατοῦντες καὶ πάσῃ παρασκευῇ παρ' ἐλπίδα πᾶσαν πεπτώκασιν. οἱ δὲ αὐτῶν τραπέντες ἀπῆλθον ἀγαπῶντες εἰ γυμνοὶ τῶν ὅπλων σωθήσονται μὴ λιμῷ διαφθαρέντες αὐτοὶ καὶ ὅπλοις, ὑφ' ἡμῶν ἀπειλημμένοι, καὶ κρατούμενοι μὲν τοῖς ὅπλοις, σπάνει δὲ τῶν ἀναγκαίων περικλειόμενοι. οὐκ ἐν πάσῃ δὲ ἀντιθετικῇ ἐμπίπτει τὸ πρός τι, ἀλλ' ὅπου ἂν εὑρεθείη ἀντιστατικόν. ἐπὶ γὰρ τοῦ πρεσβευτοῦ μὴ ἐπεξελθόντος διὰ τὸ μὴ λαβεῖν τὰ ἐφόδια, ποῖον ἔχομεν εἰπεῖν ἀντιστατικόν. οὐκοῦν συνεκλείπει καὶ τὸ πρός τι. ἐπὶ ἐκείνης δὲ τῆς ἐπὶ καιροῦ μεταστάσεως ὅπου Ἀρχίδαμος κρίνεται ἀναζεύξας ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς διὰ τὸ λοιμώττοντας εὑρεῖν Ἀθηναίους, ἐμπίπτει ἀντιστατικόν. ὅτι δὴ εὐεργέτησα, ἵνα μὴ μεταλάβῃ τὸ στράτευμα τοῦ νοσήματος. ὅθεν τὸ πρός τι ἐμπίπτει. ὅτι μεῖζον τοῦ δῃῶσαι τὴν Ἀττικήν, τὸ μὴ νοσῆσαι τὸ ἡμέτερον στράτευμα. ὥστε εὐεργέτηκα πλέον ἤπερ ἠδίκηκα.

Ο βίαιος ὅρος ὁμοίως ἀμφοτέρων ἐστίν. γνωριμώτερον δὲ ἔσται τὸ κεφάλαιον ἐπὶ τοῦδε τοῦ ζητήματος. ἐν λιμῷ καὶ πολιορκίᾳ συμβουλεύων ὁ στρατηγὸς ἐξιέναι καὶ μάχεσθαι, οὐκ ἔπεισε. διέκοψε λαθὼν μέρος τι τοῦ τείχους, καὶ νενικήκασι μὲν ἐξελθόντες, δημοσίων δὲ ὕστερον φεύγει. ὁ οὖν βίαιος ὅρος εἰ μὴ δὲ νίκη τοῦτο ἀλλ' ἅλωσις πόλεως καὶ κατασκαφή. καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ φεύγοντος ὡς ἑτέρως. εἰ μὴ διακόψαι τεῖχος τοῦτό ἐστιν, ἀλλὰ στῆσαι πεπτωκός. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ο βίαιός φησιν ὅρος ἀμφοτέρων ἐστίν. ὁ μὲν γὰρ κατήγορος λέγει βιαζόμενος, τὸ δὲ εὐεργέτημα μέντοι. εἰ γὰρ τὸ τεῖχος καθῄρηται τῆς πόλεως, τῆς νίκης ὄφελος οὐδέν. ὁ δὲ φεύγων, ὅτι οὐδὲ ἀδίκημα μέντοι. τί γάρ ἐστι τὸ καθελεῖν μέρος ἤ τι τοῦ τείχους βραχύ, τοῦ ἐπηρτημένου παρελθόντος δέους. οὐκ ἔτι γὰρ οὐδὲ τείχους δεόμεθα. αὐτόματον ἡμῖν καὶ φυσικὸν καὶ ἀδάπανον τεῖχος ἡ ἀνδρεία καὶ τὸ γενόμενον τρόπαιον. ταῦτα ἡμῖν φυλάττει τὴν πόλιν κάλλιον τοῦ τείχους, εἰ καὶ ἀδαμάντινον ὑπάρχει τὸ τεῖχος. πάλιν δὲ ὅπου ἀντιστατικόν ἐστιν ἐμπίπτει τὸ κεφάλαιον. εἰ δὲ μὴ τῆς ὕλης ἡ φύσις ὑφαιρεῖται τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ.

Ἡ θέσις οὖν ἕπεται ἀκολούθως. ὅτι δεῖ τὸν στρατηγὸν πάντα ἐν ἐγχωρεῖ τρόπον εὖ ποιεῖν τὴν πόλιν. καὶ ἀκόντων ἐνίοτε τῶν πολιτῶν δι' ἄγνοιαν τοῦ βελτίστου. καὶ βλάπτειν μικρὰ ἀντὶ μεγάλων. κοινὸν γάρ ἐστι ἐν πάσι ἀντιθέσει.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἔστι μὲν τὸ κεφάλαιον τοῦ φεύγοντος. κατασκευάζει δὲ ἐν αὐτῷ, ὅτι πρακτέον τὸν στρατηγὸν ὡς ἐγχωρεῖ τὰ συμφέροντα τῇ πόλει. καλὸν γάρ ἐστι. ὁ δὲ τρόπος τῆς κατασκευῆς ὡς ἐν τῇ θέσει τῷ προγυμνάσματι διαιροῦντες γὰρ ὡς ἂν δυνατὸν τοῖς τελικοῖς κεφαλαίοις, οὕτω λέγομεν. ὅτι δίκαιον ἐστὶ τὸ πράττειν τὸν στρατηγόν, ὅτι ἂν ἡγεῖται καλοῦ καὶ συμφέροντος ἐστὶ τῇ πόλει καὶ πρέπον καὶ δυνατόν. ἁπλῶς εἰπεῖν, ὡς ἂν ὁ καιρὸς διδοῖεν. ἐξεταστέον οὖν τὴν θέσιν τοῖς ἐμπίπτουσι τελικοῖς.

Ἡ ἑτέρα μετάληψις πάλιν τοῦ διώκοντός ἐστιν. ἐχρῆν αὐτὸ ἐστὶν ἀνακοινοῦν τῷ δήμῳ, τοῖς ταξιάρχαις, τοῖς λοχαγοῖς. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Ἐχρῆν ἀνακοινοῦσθαι τῷ δήμῳ τὴν καθαίρεσιν τοῦ τείχους, μὴ ἀπὸ ἰδίας ἐξουσίας τὸ τοιοῦτο ποιεῖν. ἐστὶ δὲ ἐμπίπτει, ὅταν δημοσίων φεύγει τις ὢν ἐν τῇ πόλει. εἰ γὰρ ἐν ἀποδημίᾳ ὢν ἐποίησέ τι, οὐ δύναται λέγειν ὁ κατήγορος ὅτι ἐχρῆν ἀνακοινοῦσθαι. πῶς γοῦν δυνατὸν ἀνακοινοῦσθαι τόν γε μὴ παρόντα κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον. οὐκοῦν ἐκλείπει ἡ μετάληψις αὕτη, ὅτ' ἂν μὴ δυνατὸν ᾖ ἀνενεγκεῖν τοῖς κυρίοις, διὰ τὸ ἀπορρεῖν. καὶ ὅταν πάλιν ἰδιωτικὸν ᾖ καὶ μὴ δημόσιον τὸ ἔγκλημα. εἰ γὰρ ἰδιωτικὸν, διατί ἀπαιτεῖται ἀνενεγκεῖν τῷ δήμῳ. οἷον εἰπεῖν, ὡς οἱ στρατηγοὶ οἱ μὴ θάψαντες τοὺς εἰς τὸ πέλαγος ἀνῃρημένους. καὶ πάλιν ὡς ὁ ῥήτωρ ὁ ἀναγκασθεὶς καὶ εἰπὼν ἐγκώμιον τῶν πολεμίων. ἐνταῦθα γοῦν διὰ τὸ πόρρω εἶναι οὐχ οἷόν τε ἦν ἀνενεγκεῖν τῷ δήμῳ.

Ἡ ἀντίληψις. στρατηγὸς ἦν καὶ ἐξῆν δήπου. ἢ ὅτι πατρί γε ὄντι ἐξὸν ἦν βουλεύσασθαι περὶ τοῦ παιδὸς. καὶ ὅλως τοῖς ἐμπίπτουσι χρησόμεθα, ὡς ἂν ὁ καιρὸς διδῷ. ἡ ποιότης καὶ ἡ γνώμη ὡς γίνεται ἐν ὅρῳ μεμαθήκαμεν. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἔξεστί μοι ὡς στρατηγῷ πράττειν ὃ δοκιμάζω. ζητεῖται δὲ διὰ ποίαν αἰτίαν ὁμολογῶν ὁ φεύγων ἔγκλημα εἶναι τὸ πεπραγμένον, ἀντιλήψει δύναται χρήσασθαι. τυραννικὸν γὰρ εἶναι δοκεῖ τὸ λέγειν. ὅτι ἔξεστί μοι ποιεῖν ὃ βούλομαι. ἀλλὰ λέγομεν, ὅτι οὐκ αὐτὸ τῷ πεπραγμένῳ προσάγει τὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ προσώπου λαμβάνει τὴν ἐξουσίαν ἀξίωμα ἔχοντος ὅτι στρατηγός. ἢ ὅτι πατρί γε ὄντι. τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἀνῃρηκότος τὸν παῖδα πορνεύοντα. ἔστι δὲ τὸ νόημα ἢ ἐν ἤθει. ὅτι μέγιστον ἀγαθὸν εἰ μὴ ἐξῆν τῷ πατρὶ βουλεύσασθαι παρὰ τοῦ ἰδίου παιδὸς. ἢ οὕτω. καλὸν ἦν τῷ ἀνενεγκεῖν τῷ δήμῳ, εἰ μὴ ἐξῆν πατρὶ ὄντι βουλεύσασθαι περὶ τοῦ παιδὸς ὃ θέλει. ἐπειδὴ δὲ ἔξεστι, περίεργον ἀνενεγκεῖν τῷ δήμῳ. Καὶ ὅλως τοῖς ἐμπίπτουσι. Καθολικὸν ἐστὶ παράγγελμα. οὐδὲ γοῦν πάντα τὰ κεφάλαια ἐμπίπτει ἀεί.

Ἐπειράθησαν δέ τινες τῶν ἐπιγραψαμένων τέχνην ῥητορικὴν τὸ περὶ διαιρέσεως μέρος αὐτῆς, εἴδη τινὰ εἰπεῖν ἀντιστάσεως. καὶ νὴ Δία γε τῶν ἄλλων ἀντιθετικῶν στάσεων, οὐχ ἵνα διάφορόν τινα οὖσαν διαίρεσιν ἐν αὐταῖς διδάξωσιν ἡμᾶς, καθάπερ ἡμεῖς ἔν τε ἀντιλήψει καὶ ἄλλαις πεποιήκαμεν. ἦ γὰρ ἂν ἴσως τινὸς ἦν ἄξιον. ἀλλ' ὅτι φασίν. ἡ μὲν ἰδιωτική, ἡ δὲ δημοσία, ἡ δὲ μικτή ἐστι, καὶ τοιαῦτά τινα. τὸ δὲ αὐτὸ ἁμάρτημα κἀνταῦθα τοῖς περὶ ἰδεῶν καὶ τρόπων. τουτὶ γὰρ πάλιν τοῖς μὲν περὶ ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου λόγου ἐπεσκεμμένοις χρήσιμον. θαυμάζω δὲ εἰ ἐγχωρεῖ τὸν περὶ διαιρέσεως ἔτι τοιαύτης ἀγνοοῦντα, ἐκεῖνα εἰδέναι. μὴ γινώσκοντι δὲ, τί ἂν ὄφελος γένοιτο τῆς διαφορᾶς τῶν ζητημάτων. ὅτι ἰδιωτικὸν, ἢ ὅτι δημόσιόν ἐστιν. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἐσφάλησαν

φησὶν οἱ νομίσαντες εἴδη διάφορα, τὸ εἶναι δημοσίαν καὶ ἰδιωτικήν. οὐδὲ γὰρ ἐστὶ διάφορον εἶδος ποιεῖ, ἀλλ' ἡ διάφορος διαίρεσις. διαφόρου δὲ διαιρέσεως οὐκ οὔσης οὐδὲ διάφορον εἶναι τὸ εἶδος εὑροῦμεν. οὐδεμία δὲ διαφορὰ ἐν ταῖς ἀντιθετικαῖς εὑρίσκεται τῆς διαιρέσεως. ἀλλὰ πασῶν μία διαίρεσις καὶ τὰ αὐτὰ κεφάλαια. μόνου ἐξαλλάττοντος καθ' ἑκάστην ἀντιθετικὴν τοῦ ὁμωνύμου τῇ στάσει κεφαλαίου. οἷον ἐν ἀντιστάσει τοῦ ἀντιστατικοῦ, ἐν μεταστάσει τοῦ μεταστατικοῦ. ἐν ἀντεγκλήματι τοῦ ἀντεγκληματικοῦ, ἐν συγγνώμῃ τοῦ συγγνωμονικοῦ, τὰ δὲ ἄλλα πάντα κεφάλαια κοινά ἐστι, καὶ τὰ αὐτὰ ἐπὶ πασῶν τῶν ἀντιθετικῶν. οὐκοῦν οὐ τεχνικὸν τὸ λέγειν εἴδη ἀντιστάσεως, τὸ εἶναι παρὰ δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ. Τῶν ἐπιγραψαμένων τέχνην ῥητορικήν. Δυσὶν ἁμαρτήμασι Μινουκιανὸν ὑποβάλλει. καλῶς τε τὸ περὶ στάσεων τέχνην ἐπιγράψαντα ῥητορικήν. καὶ νῦν ἀκαίρως εἴδη κακῶς τῶν ἀντιθετικῶν παραδιδόντα. Καθάπερ καὶ ἡμεῖς ἐν ἀντιλήψει. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν διπλῶν φησὶν ἀντιλήψεων, δύο εἶναι τὰ ἀντιληπτικὰ καὶ τὰ χρώματα. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Εἰς Μινουκιανὸν αἰνίττεται. αὐτὸς γὰρ εἶπεν εἴδη ἀντιστάσεως τῶν ἄλλων ἀντιθετικῶν, οὐχὶ τῇ τῶν κεφαλαίων ἐναλλαγῇ, ἢ τῷ πλεονασμῷ τὴν τῶν εἰδῶν ἀποτελοῦντες διαφοράν, ἀλλὰ τῷ δημοσίῳ καὶ ἰδιωτικῷ, ὅπερ ἀδικημάτων διαφορά, ἀλλ' οὐχὶ στάσεως ἤδη. εἰ δέ τις εὕροι πῶς οὖν αἱ ἀντιθετικαὶ τοῖς αὐτοῖς τεμνόμεναι κεφαλαίοις διαφορὰν ἔχουσιν εἰδῶν. ἡ μὲν γὰρ στάσις αὐτῶν, ἀντίστασις. ἡ δὲ, ἀντέγκλημα. καὶ ἑξῆς εὑροῦμεν, ὅτι κἂν τοῖς αὐτοῖς τέμνονται κεφαλαίοις. ἀλλ' οὖν ἔχουσί τι καὶ παραλλάττον ἑκάστη τούτων κεφάλαιον πρὸς τὴν πρὸ αὐτῆς, ὃ καὶ τὴν στάσιν χαρακτηρίζον. ἡ μὲν ἀντίστασις, τὸ ἀντιστατικόν. ἡ δὲ ἀντέγκλησις, τὸ ἀντεγκληματικὸν καὶ ἑξῆς ὁμοίως. οἱ μέντοι εἴδη διάφορα τὸ ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον καὶ τὸ μικτὸν φάσκοντες, ἰδιωτικὸν μὲν λέγουσιν, ὡς ἐπὶ τοῦ τὸν ἵππον τοῦ τὸν ἴδιον δεσπότην ὑπεξαγαγόντος τοῖς πολεμίοις ἀποσφάξαντος καὶ κρινομένου βλάβης. δημόσιον δὲ, ὡς ἐπὶ τοῦ κατασκάψαντος στρατηγοῦ τὸ τεῖχος. μικτὸν δὲ, ὡς ἐπὶ τούτου. τύραννος ἐξ ἀστυγείτονος πόλεως μετεπέμψατο μειράκιον ὡραῖον, ἀπειλῶν πόλεμον εἰ μὴ λάβοι. οὐκ ἔδωκεν ἡ πόλις, ἐστράτευσεν ὁ τύραννος. πολιορκίας οὔσης, ὁ πατὴρ σφάξας τὸν παῖδα ἔρριψε πρὸ τοῦ τείχους. θεασάμενος ὁ τύραννος ἀνεχώρησε. καὶ μετὰ ταῦτα κρίνεται ὁ πατὴρ δημοσίων. αὕτη μικτὴ τυγχάνει. ἔχει γάρ τι καὶ ἴδιον ἀδίκημα, τὸν φόνον τοῦ παιδὸς. καὶ δημόσιον, ὅτι τὴν πόλιν ἠδίκησεν. ὥσπερ οὖν γὰρ εἵλετο πόλεμον ἡ πόλις, καθάπερ ἆθλον αὐτὸν ποιουμένη, τοῦτον παρὰ γνώμην τῆς πόλεως ἐφόνευσεν. καὶ τὸ ἀντιθετικὸν κεφάλαιον τοιοῦτον. ὅτι καὶ τῇ πόλει συνήνεγκεν τὸ τελευτῆσαι τὸ μειράκιον, ἀπήλλακται γοῦν πολέμου, καὶ πολιορκίας. καὶ αὐτῷ τῷ παιδί. ταῦτα μὲν οὖν οὐ βούλεται εἴδη ὁ Ἑρμογένης ὡς ἔφαμεν. ἄλλοι δὲ βοηθοῦντες Μινουκιανῷ φασιν, εἴδη αὐτὰ εἶναι. ἔχουσι γοῦν τῶν κεφαλαίων διαφορὰν καὶ πλεονασμὸν καὶ ἔνδειαν. αὐτίκα ἐπὶ μὲν τῶν δημοσίων ὁ ὅρος ἐμπίπτει, ἐπὶ δὲ τῶν ἰδιωτικῶν οὔ. καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἰδιωτικῶν, πάλιν τὰ ἀντιθετικὰ πλείω. ὡς ἐπὶ τοῦ τὸν παῖδα ἀποκτείναντος, τὸ ἀντεγκληματικὸν καὶ ἀντιστατικόν. ἐπὶ δὲ τῶν δημοσίων οὔ. οὐ γὰρ ὁ τὸν λιμένα χώσας ἕξει τοσαῦτα ἀντιθετικά. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κεφαλαίων. εἰ οὖν πλεονασμὸς καὶ ἔνδεια τῶν κεφαλαίων καὶ ἐπὶ τούτων εὑρίσκεται, δῆλον ὅτι καὶ εἴδη εἰσὶ τῶν ἀντιθετικῶν. ἕτεροι ταῦτα μὲν οὔ φασιν. ἕτερα δὲ εἴδη. οἷον ἀντίστασιν κατὰ στοχασμόν. ἀντίστασιν κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν. κατὰ στοχασμὸν μὲν, ὡς ὅτ' ἂν τὴν ἀντιθετικὴν τῶν ὁμωνύμων

τῇ στάσει θεὶς ἐπάγει τέλειον τὸν στοχασμὸν, ὡς ἐπὶ τούτου· πατὴρ ἕνα τῶν παίδων ἀπέσφαξεν ὡς ἄσωτον· καὶ τὸν δεύτερον κατὰ τὸν τῶν ἀκρίτων νόμων· τρίτου γεννηθέντος ἐκτίθεται αὐτὸν, καὶ κρίνεται ὑπὸ τῆς γυναικὸς κακώσεως. ἐνταῦθα γὰρ τὸ ἀντιθετικὸν, ὅτι ὠφέλησά σε, ἵνα μὴ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις γένηται καὶ ἀνιάσῃ σε· ἀναφύεται δὲ ἐν τέλει ζήτημα στοχαστικὸν, εἰ καὶ τοῦτον εἰκὸς πονηρὸν γενέσθαι ἢ σωφρονισθῆναι τῷ δέει τῆς τῶν φθασάντων τιμωρίας. καὶ μετὰ τὴν στοχαστικὴν ἐξέτασιν πᾶσαν, τὰ λοιπὰ κεφάλαια τῆς ἀντιστάσεως· κατὰ ῥητὸν δὲ καὶ διάνοιαν, ὡς ἐπὶ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ μὴ ἀνοίξαντος νύκτωρ τὰς πύλας, καὶ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀναιρεθέντων τῶν προσφυγόντων αἰχμαλώτων, καὶ κρινομένου· ἐνταῦθα γοῦν ἐπὶ τὸν νόμον, μεταφέροντος αὐτοῦ τὴν αἰτίαν, ὅτι ὑπὲρ τῆς πόλεως οὐκ ἤνοιξα τῷ νόμῳ πειθόμενος, ἀναφύεται ῥητὸν καὶ διάνοια μεταξύ. ὅτι οὐκ ἐπὶ τούτοις ὁ νόμος ἀλλ' ἐπ' ἄλλοις κελεύει μὴ ἀνοίγειν τὰς πύλας. μεθ' ὃ πάλιν τὰ ἀντιθετικά.

Ἐπὶ τὴν συγγνώμην ἀπὸ τῆς μεταστάσεως οὕτω ἀνευθύνῳ καὶ ὑπευθύνῳ ἐχώρισάν τινες, ἀλλ' ἁπλῶς τὰ μὲν εἴς τι τῶν ἔξωθεν μεθιστάντα τὸ ἀδίκημα πάντα μεταστατικὰ εἰρήκασιν εἶναι, ἐάν τε χειμὼν, ἐάν τε βάσανοι, ἐάν τε ἄλλο τοιουτότροπον ᾖ· τὰ δὲ εἰς ἴδιόν τι πάθος ψυχῆς μόνα συγγνώμης εἶναι ὡρίσαντο· οἷον ἔλεον, ἢ οἶκτον, ἤ τι τοιοῦτον· καὶ ἴσως ταῦτα οὐ κακῶς· διαφέρει δὲ οὐδὲν πλὴν τῷ ὀνόματι τῆς συγγνώμης· ᾧ κἂν ταῖς μεταστάσεσι πολλάκις ἄν τις χρήσαιτο καλῶς. κἂν ταῖς ὁμολογουμέναις συγγνώμαις· πάλιν αὖ τοὐναντίον τῇ μεταστάσει χρήσεται. τουτὶ δὲ οὐ τοῦ διαιρετικοῦ εἴδους οἶμαι, τοῦ δὲ τοῖς καιροῖς εἰδέναι χρῆσθαι καὶ μεθοδεύειν ὀρθῶς τὰ νοήματα. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἰστέον ὅτι τελευταίαν πασῶν τῶν ἀντιθετικῶν τὴν συγγνώμην ἔταξαν· ὅταν γὰρ ἀπορῶμεν ἀπολογίας ἐν ταῖς ἄλλαις ἀντιθετικαῖς λέγω δὴ ἀντιστάσει καὶ ἀντεγκλήματι, τότε λοιπὸν ἐπὶ τὴν συγγνώμην καταφεύγομεν. γίνεται δὲ ἡ συγγνώμη ὅταν ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀντιθετικῶν ὁμολογῇ μὲν ὁ φεύγων πεποιηκέναι τὸ ἀδίκημα, ἄκων δὲ αὐτὸ φάσκῃ πεποιηκέναι, ἀναφέρων τὴν αἰτίαν ἐπὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἐπὶ μέθην, ἔρωτα, ἔλεον, ἄγνοιαν, φόβον, ὀργὴν, καὶ ὅλως οἷς ἕπεται ἡδονὴ καὶ λύπη. γίνεται δὲ συγγνώμη καὶ ὅταν εἰς ἀσθένειαν γῆρας. καὶ ὅταν ἐπὶ δεσπότην ἤ τι τοιοῦτον ἀναφέρωμεν. τινὲς δέ φασι τούτῳ διαφέρειν τὴν μετάστασιν τῆς συγγνώμης τῷ ὑπευθύνῳ καὶ ἀνευθύνῳ· τὸ μὲν γὰρ εἰς ὑπεύθυνόν τι δυνάμενον γενέσθαι πρᾶγμα ἢ πρόσωπον ἀναφέρων τὴν αἰτίαν, μεταστατικόν φασι· τὸ δὲ εἰς ἀνεύθυνον, συγγνωμονικόν· τινὲς δὲ καὶ τὰ εἰς ἀνεύθυνον καὶ τὰ ὑπεύθυνον ἀναφέροντα, μεταστατικόν φασι· τὰ δὲ εἴς τι πάθος τῆς ψυχῆς, συγγνωμονικά. ἰστέον μέντοι ὡς τὸ τῶν βασάνων καὶ τοῦ χειμῶνος· οἱ μὲν ἄλλοι συγγνώμην εἶναι τὸ τοιοῦτό φασιν, τῷ ψυχικὸν ἐνταῦθα κινεῖσθαι πάθος, τὸν φόβον, μινουκιανὸς δὲ τῇ μεταστάσει προσνέμει ταῦτα ὡς καὶ τῶν ἔξωθεν ὄντα. δοκοῦσι γοῦν οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τὸ συμβαῖνον τῷ τεχνικῷ· δῆλον γὰρ ὡς συγγνώμη ἐστὶν ἡ βάσανος, τῷ εἶναι ἀνεύθυνον. ὁ μέντοι μινουκιανὸς καὶ κατὰ τοῦτο ἐναντιοῦται. καὶ ἴσως ταῦτα οὐ κακῶς· ζητητέον τί δήποτε τὸν ἐκείνων δεξάμενος λόγον, αὐτὸς εἰσήνεγκεν ἕτερον· εἴπερ γὰρ μὴ δέχεται, τί μὴ διαῤῥήδην ἀντεῖπεν. τῷ γὰρ ἀντειπεῖν μὲν λύειν δὲ τὸ ἁμάρτημα· δυοῖν θάτερον ἢ ἀγνοίας οὐκ ἐκφεύξεται ἢ φθόνου. ἀλλὰ φαμὲν, ὅτι εὔλογον ἔχει τὴν συγκατάθεσιν. ἤσθετο γὰρ καὶ τῶν ἐκείνων λόγων, τῷ οἰκείῳ σκοπῷ συμφερόμενον· τὸ δὲ αἰσθανόμενον τῶν καλῶς λεγομένων καὶ μὴ ἀντιτείνειν, ἐπιεικείας οὐ μέμψεως. ἀλλὰ πῶς ὑπὲρ ἐροῦμεν· ὁ μὲν, τὴν συγγνώμην τῆς μεταστάσεως τῷ ὑπευθύνῳ καὶ ἀνευθύνῳ ἐχώρισεν, οἱ δὲ ὧν καὶ μινουκιανὸς

νουκιανὸς, τὰ ἔξωθεν ἄγοντα τὸ ἀδίκημα καὶ τὰ εἴς τι πάθος ψυχῆς ἀναφέροντα. ὅπερ ταυτὸν τῷ ἀνευθύνῳ καὶ ὑπευθύνῳ. ἀνεύθυνα γοῦν τὰ ψυχικά. ἐπειδὴ δὲ καὶ χειμὼν καὶ βάσανοι κἂν ἔξωθεν ὅμως φοβεῖ τὴν ψυχὴν καὶ καταπλήττει, ἔδοξε διὰ τοῦτο διαφωνεῖν μινουκιανὸς ἑρμογένει. ὁ μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν εἶναι μεταστατικά φησιν· ὁ δὲ τὸ πάθος ψυχικὸν κινεῖν, συγγνωμονικά φησιν αὐτά. ἐζήτησαν δέ τινες καὶ τοῦτο· διατί φησιν ὁ τεχνικὸς μηδὲν διαφέρειν τὴν συγγνώμην τῆς μεταστάσεως εἰ μὴ μόνον ὀνόματι. εἰ μὲν γοῦν μηδὲν διαφέρουσιν ἀλλήλων, τί κἀνταῦθα κἂν τῇ μεθόδῳ τοσοῦτον περὶ αὐτῶν κατέτεινε λόγον. εἰ δὲ διαφέρουσι, τί μὴ καὶ πρᾶγμα διάφορον ἐν ἀμφοτέροις εἶναί φησιν. ἀλλὰ φήσομεν ἡμεῖς πρὸς τοῦτο ὅτι οὐ πρὸς τὴν φύσιν αὐτῶν ἀφορῶν ταῦτά φησιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν διαίρεσιν. καὶ γὰρ ἐν μεταστάσει φησὶν ἐμπίπτειν τὸ συγγνωμονικὸν καὶ τὸ μεταστατικόν· καὶ τό γε μεῖζον ἐστὶν ὅτι καὶ ἐπὶ συγγνώμης οὐ χρώμεθα πλατέως τῇ συγγνώμῃ, ἀλλ' ὅσον ἐφαψάμενοι μόνον, εὐθέως ἐπὶ τὴν μετάστασιν μεταβαίνομεν. τοῦτο δὲ γίνεται, ὅταν ἔνδοξον ᾖ τὸ πρόσωπον. ἆρ' οὖν φήσει τις, οὐδὲν κατὰ τὴν διαίρεσιν διαφέρουσι. λέγομεν τοίνυν, ὅτι κατὰ μὲν τὴν διαίρεσιν οὐδὲν, κατὰ δὲ τὴν χρῆσιν, ναί. ἐφ' ἑκατέραις γὰρ στάσεσι, τῷ κυριωτέρῳ κεφαλαίῳ χρησόμεθα· ἐν μεταστάσει μὲν μεταστατικῷ, συγγνωμονικῷ δὲ ἐν συγγνώμῃ. ἐπειδὴ δὲ ἀναιδές ἐστι τὸ ἠδικηκότα τινὰ φανερῶς συγγνώμην αἰτεῖν· μεθόδῳ τινὶ δεῖ τῷ κεφαλαίῳ χρήσασθαι. καὶ πρῶτον μὲν θεῖναι τὸ καὶ ἐπαγγελίαν τοῦ μέλλοντος· οἷον, ὅτι νῦν διαφυγὼν, αὖθις ὑμῖν χρήσιμος ἔσομαι. ἔπειτα ἐκ παραδείγματος τοῦτο πιστώσασθαι· ὅτι πολλοὶ πολλάκις τὸ πρῶτον δόξαντες ἀδικεῖν, ἀγαθοὶ τελευταῖον γεγόνασιν. οἷον θεμιστοκλῆς τὸ πρῶτον συνέζησεν ἀσωτίᾳ. σοφίᾳ τὸ τελευταῖον πάντας παρῆλθεν· εἶτα ἀλκιβιάδης καὶ εἴ τις ἄλλος. καὶ ὡς εἰ τὸ πρῶτον ἁμαρτὼν ἀνῃρέθη, οὐκ ἂν ἔμελλον τῆς θεμιστοκλέους σοφίας ἀπόνασθαι. δεύτερον, ἐκ τῆς τῶν δικαστῶν εὐνοίας ὅτι φιλανθρωπεύεσθαι τοῖς ἁμαρτάνουσιν εἰώθασιν ἅπαντες. εἰ γὰρ οὐκ ἐφιλανθρωπεύεσθε, οὐδεὶς ἀνθρώπων ὑπελέλειπτο. κοινὸν γὰρ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὸ πλημμελεῖν. εἶτα πλατύνομεν ὡς ἐκ παραδείγματος τὸν τῆς φιλανθρωπίας λόγον. ἰστέον δὲ ὡς πᾶσα στάσις ἀντιθετικὴ, δικανική ἐστιν. ζητητέον δὲ διατί εἴγε πανταχοῦ τὸ πρῶτον ζήτημα χαρακτηρίζει τὴν στάσιν, ἐν ταῖς ἀντιθετικαῖς ὁ ὅρος προτάττεται τοῦ ἀντιθετικοῦ. καὶ φαμὲν, ὅτι παραγραφικοῦ τάξιν ἐπέχει ἐνταῦθα ὁ ὅρος· ἐπειδὴ οὖν φύσει πρὸ τῆς εὐθυδικίας καὶ ἀπολογίας ἐστὶ τὸ παραγράφεσθαι τὴν κρίσιν· εἰκότως ὁ ὅρος προτέτακται τῶν ἑξῆς κεφαλαίων. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Οὐκ ἀγνοῶ φησὶν ὡς τινὲς τὴν συγγνώμην τῆς μεταστάσεως οὕτω ἀνευθύνῳ καὶ ὑπευθύνῳ διορίζουσιν. οἱ δέ φασιν ὅτι μινουκιανὸς διαχωρίζει τὴν συγγνώμην τῆς μεταστάσεως οὕτω ἀνευθύνῳ καὶ ὑπευθύνῳ, ὥσπερ διωρισάμην ἐγώ, ἀλλὰ μόνῳ τὴν μετάστασιν γενέσθαι, ὅταν ἐπὶ τῶν ἔξωθεν ὁ φεύγων ἀνενέγκῃ τὴν αἰτίαν ἢ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα καὶ ὑπεύθυνον καὶ ἀνεύθυνον. τὴν δὲ συγγνώμην, ὅταν εἰς πάθη μόνα ψυχῆς, ἢ ἔλεον, ἢ ἔρωτα, ἢ ἄγνοιαν, ἢ ὀργὴν, ἢ φόβον φυσικὸν οὐκ ἔξωθεν προσγενόμενον. καὶ οὐ μέμφομαί φησι τὸν οὕτω διαιροῦντα, δοκεῖ γὰρ καὶ ἐμοὶ καλῶς λέγειν.

Ἐπὶ περὶ τῶν ἀντιθετικῶν.

ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Μετὰ τὴν ἀντίληψιν ἀκολούθως ἐστὶ τὰς ἀντιθετικὰς μετιέναι στάσεις εὔλογον. εἰ

γὰρ αἱ δ' ἀντιθετικαὶ σὺν τῇ ἀντιλήψει δικαιολογικαὶ καλοῦνται, ἀναγκαῖον ἂν εἴη εὐθέως τῇ ἀντιλήψει ταύτας ἐπάγειν. ὧν πρώτην τακτέον τὴν ἀντίστασιν. ἥτις ὠνόμασται ἀπὸ τοῦ ἀντιτιθέναι καὶ ἀνθιστᾶν τῷ ἐγκαλουμένῳ ἀδικήματι εὐεργέτημα. ὁρίζεται δὲ αὐτὴν Ἑρμογένης καὶ Μητροφάνης οὕτως. ὅταν ὁμολογῶν ὁ φεύγων τὸ πεπραγμένον, ἀντιτιθῇ δι' αὐτοῦ τοῦ ἀδικήματος, εὐεργέτημά τι γεγενημένον ἔχει ἀτελῶς. οὐ γὰρ τί ἐστι λέγει, ἀλλὰ πῶς καὶ πότε γίνεται ἀντιστατικὸν πρόβλημα. ὁ δὲ τελείως ἔχων τῆς ἀντιστάσεως ὁ ὅρος οὗτός ἐστι. στάσις πολιτικοῦ πράγματος τῶν ἐπὶ μέρους. καθ' ἣν ὁ φεύγων ὁμολογῶν τὸ γεγενημένον, ἀντιτίθησιν εὐεργέτημα μεῖζον δι' αὐτοῦ πεπραγμένον τοῦ ἀδικήματος. ὡς ὁ τὸν ἵππον ἀνελών, ἀντιτίθησι τοῦ δεσπότου τὴν σωτηρίαν. ὁ δὲ τὸ τεῖχος κατασκάψας στρατηγός, τὴν κατὰ πολεμίων νίκην. τὸ δὲ λέγειν ἴδιον εἶναι ἀντιστάσεως τὸ ἀμφότερα ὁμολογεῖσθαι τό, τε ἀδίκημα καὶ τὸ εὐεργέτημα, κοινόν ἐστι καὶ τῶν ἄλλων ἀντιθετικῶν. ἀποροῦσι δέ τινες πρὸς τοῦτο λέγοντες. εἰ ἄμφω ὁμολογεῖται καὶ οὐδεμία τις ἐν αὐτῷ γίνεται ζήτησις, ἀσύστατον ἄρα. πρὸς οὓς ἐροῦμεν. ὅτι κατὰ μὲν τὸν τοῦ φεύγοντος λόγον, ἀμφότερα δοκεῖ ὁμολογεῖσθαι. κατὰ δὲ τὸν τοῦ διώκοντος. τὸ μὲν ἀδίκημα φανερόν ἐστι. τὸ δὲ δοκοῦν εὐεργέτημα, δι' ἕτερον πεπρᾶχθαι λέγεται. ὡς ἐπὶ τοῦ κατασκάψαντος στρατηγοῦ καὶ νικήσαντος. ἡ μὲν καθαίρεσις τοῦ τείχους φανερά. ἡ δὲ νίκη ἀμφισβητεῖται πότερα διὰ τὸν στρατηγὸν ἢ διὰ τὴν εὐτολμίαν τῶν πολιτῶν γέγονεν. ἔτι γε μὴν οὐδὲ ὡς ἀδίκημα τὸ γεγονὸς ὁ φεύγων ὁμολογεῖ πεπρᾶχθαι, ἀλλὰ τῆς εὐεργεσίας ἀρχὴν ὁρίζεται τὸ εὐθυνόμενον. ὥστε ἀμφότεροι τὸ μὲν ὠφελοῦν αὐτοὺς ὡς πρόδηλον ἐξετάζουσι. τὸ δὲ ἐναντιούμενον εἰ καὶ φανερὸν εἶναι δοκεῖ, ἀλλ' ἐφ' ὃ βούλονται μετάγουσιν. εἴδη δὲ ἡ ἀντίστασις οὐκ ἐπιδέχεται. διότι οὐδὲ τὰ εἰδοποιοῦντα ἐν ταῖς στάσεσιν ἐν αὐτῇ ἐμπίπτει, φημὶ δὴ κεφάλαια πλεονασμὸν ἢ ἔλαττον ἢ τάξιν διάφορον ἅπερ πολλάκις ἔφαμεν τὴν ἑτερότητα τῶν εἰδῶν ἐν ταῖς στάσεσιν ἀπεργάζεσθαι. τρόποι δὲ ἀντιστατικῶν προβλημάτων εἰσὶ τρεῖς. ὁ μὲν περὶ ἰδιωτικῶν ἐστιν, ὁ δὲ περὶ δημοσίων, ὁ δὲ περὶ δημοσίων ἅμα καὶ ἰδιωτικῶν. περὶ ὧν ἤδη εἴπομεν. διαιρεῖται δὲ ἡ ἀντίστασις κεφαλαίοις τοῖσδε, προβολῇ κοινῇ, γνώμῃ τοῦ φεύγοντος, τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τοῦ κατηγόρου, ἀντιστάσει τοῦ φεύγοντος, μεταλήψει τοῦ κατηγόρου, μεταστάσει, ὅτε ἐμπίπτει τοῦ φεύγοντος. ἰστέον γὰρ ὅτι μόνη τῶν ἀντιθετικῶν μετάστασις ἐμπλέκεται τῇ ἀντιστάσει. οὐκ ἀεί, ἀλλ' ἐπί τινων προβλημάτων. ὡς ἐπὶ τοῦ κατασκάψαντος τὸ τεῖχος στρατηγοῦ, τοῖς πρός τι καὶ βιαίοις ὅροις κοινοῖς, μεταλήψει ἐκ προσώπων, ἀντιλήψει. ἡ μὲν οὖν προβολὴ κοινή ἐστι τῷ τὸν μὲν κατήγορον τὸ ἀδίκημα αὔξειν. τὸν δὲ φεύγοντα, τὸ εὐεργέτημα ἐν τῇ ἑαυτοῦ προβολῇ. ἡ δὲ γνώμη, ἔστι μὲν ὡς εἴρηται τοῦ φεύγοντος. πλατύνεται δὲ τοῖς ἐκ διαιρέσεως σχήμασι. αἰτίᾳ δι' ἣν τοῦτο πέπραχεν παραδείγμασι, προσώπου ποιότητι, τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς τόποις, γένει, φύσει, ἀγωγῇ, ἐπιτηδεύμασιν ἀνάγκῃ, ἐκβάσει τῶν τε νῦν ὄντων ἀγαθῶν καὶ τῶν ἐπελθόντων χαλεπῶν, εἰ μὴ τοῦτο ἦν πράξας. τὰ δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους θήσει ὁ κατήγορος. οὐ κατὰ τὸ ἀδίκημα ἀφηγούμενος πρόδηλον γὰρ τοῦτο καὶ ὡμολογημένον, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ κατασκευάζων, ὅτι φαύλῃ γνώμῃ τὸ γεγονὸς ὁ φεύγων διαπέπρακται. εἶτα τὴν ἀντίστασιν τὸ οἰκεῖον τῆς στάσεως κεφάλαιον εἰσάξει ὁ φεύγων, τὸ συμφέρον, τὸ διὰ τῆς βλάβης γεγονὸς ἐξαίρων. πλατύνεται δὲ ἐκφράσει καὶ αὐξήσει τοῦ δεινοῦ καὶ θέσει, χρὴ γὰρ πρότερον ἐξᾶραι τῷ λόγῳ τὰ περιστάντα δεινὰ τὴν πόλιν, ἢ τὸν ἄνθρωπον τὸν ὑπὸ τοῖς πολεμίοις μέλλοντα γίνεσθαι διὰ τὴν τοῦ ἵππου. καὶ οὕτω τὸ εὐεργέτημα ἐπάγειν πλατύνοντα τῇ θέσει. ἕπεται δὲ ἀντιστάσει

μετά-

μετάληψις λύουσα αὐτήν, ἐνστάσει τε καὶ ἀντιπαραστάσει πλατυνομένη. μετὰ δὲ ταῦτα κινήσει στοχαστικὴν ἀντίθεσιν ὁ κατήγορος, ἥτις ὑπὸ τοῦ φεύγοντος λύεται βουλήσει καὶ δυνάμει. εἶτα μετάστασις ὑπὸ τοῦ φεύγοντος εἰσάγεται ὅτε ἐμπίπτει λέγοντος. ἀλλ' ὁ δῆμος αἴτιος μὴ πεισθείς. καὶ πάλιν ταύτην ὁ κατήγορος λύσει μεταλήψει. καθόλου γὰρ τῶν πέντε δικαιολογικῶν, λυτική ἐστιν ἡ μετάληψις. πρός τι, κοινά. τοῦ μὲν μεῖζον ἀποφαινομένου τὸ ἀδίκημα τοῦ εὐεργετήματος. τοῦ δὲ φεύγοντος προκρίνοντος μετὰ κατασκευῆς τὸ εὐεργέτημα τοῦ ἀδικήματος. ὅρος βίαιος, κοινός. τοῦ μὲν μηδ' ὅλως εὐεργέτημά τι γεγενῆσθαι φάσκοντος, τοῦ φεύγοντος διορθοῦντος. τοῦ δὲ μηδεμίαν ἀπηντηκέναι βλάβην ἐκ τοῦ γεγονότος ἰσχυριζομένου. εἶτα μετάληψις ἐπὶ προσώπων κινεῖται τοῦ κατηγόρου. ἔστι δὲ οὐ τῶν ἀεὶ ἐμπιπτόντων. ὅταν δὲ ἐμπέσῃ, λύεται ἀντιλήψει. ἔστι δ' ὅτε καὶ στοχαστικὴ ἀντίθεσις ἐν ἀντιστάσει ἐμπίπτει. οἷον ἐπὶ τοῦ στρατηγοῦ, ἀλλ' ἄδηλον εἰ πάντως πρὸς ἡμῶν ὑπάρξει. ἣν ὁ στρατηγὸς λύσει βουλήσει τε καὶ δυνάμει τῶν στρατιωτῶν. ὡς προκινδυνεύειν ἀεὶ βουλόμενοι τῆς πατρίδος, οὐκ ἀδύνατοι κατὰ πολεμίων ὑπῆρχον στῆσαι τὰ τρόπαια, καλῶς ἐκπαιδευθέντες ὑπ' ἐμοὶ τὰ πολέμια, καὶ τεθνάναι μᾶλλον εὐκλεῶς, ἢ ζῆν αἰσχρῶς ἐπὶ τῶν παρατάξεων αἱρούμενοι. τοιαύτη μὲν οὖν ἡ τῶν ἀντιστατικῶν ὑπάρξει διαίρεσις κεφαλαίων. ἰστέον δὲ ὅτι τῇ μὲν ἀντιστάσει μετάστασις συνεπιπλέκεται. τῇ δὲ μεταστάσει συγγνώμη. τῇ δὲ συγγνώμῃ καὶ τῷ ἀντεγκλήματι, ἀντίστασις. ἔστι δὲ κἀκεῖνο τὸ ζήτημα ἀντιστατικόν, κἂν ἐνίοις τῶν τεχνογράφων μετάστασις εἶναι δοκῇ. Ἀρχίδαμος, λοιμοῦ καταλαβόντος Ἀθήνας ἀνέζευξε καὶ κρίνεται παρὰ Σπαρτιάταις δημοσίων. τό, τε γὰρ ἀδίκημα φανερὸν ἐνταῦθα, τὸ καταλιπεῖν οὑτωσὶ τὴν πολεμίαν ἑτοίμως. καὶ τὸ εὐεργέτημα πρόδηλον, τὸ μὴ συγχωρῆσαι τῷ στρατεύματι λοιμοῦ πειραθῆναι. ἔτι δὲ ἐν μεταστάσει ἐπὶ πρόσωπον ὑπεύθυνον ἢ ῥητὸν ὑπεύθυνον. μεταφέρει τὴν αἰτίαν ὁ φεύγων τοῦ πεπραγμένου. ὁ δὲ λοιμὸς ἐφ' ὃν ὁ Ἀρχίδαμος μεταφέρει τὴν αἰτίαν ἀνεύθυνον.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΣΤΑΣΕΩΣ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Τὴν δὲ μετάστασιν Μινουκιανὸς μὲν οὕτως ὁρίζεται. ὅταν μεταφέρωμεν τὸ ἀδίκημα, ἐπὶ πρόσωπον, ἢ ῥητὸν ὑπεύθυνον μεταφέρει τὴν αἰτίαν. ὁ δὲ τελείως ἔχων τῆς στάσεως ὅρος οὗτός ἐστιν. μετάστασίς ἐστι στάσις πολιτικοῦ πράγματος τῶν ἐπὶ μέρους. καθ' ἣν ὁ φεύγων ὁμολογῶν τὸ ἀδίκημα ἐπὶ πρόσωπον ὑπεύθυνον ἢ ῥητὸν ὑπεύθυνον μεταφέρει τὴν αἰτίαν. ἴδιον δὲ μεταστάσεως τὸ ἐπὶ πρόσωπον ὑπεύθυνον ἢ ῥητὸν ὑπεύθυνον μεταφέρειν τὴν αἰτίαν τοῦ τὸ πρᾶγμα ἢ μηδέποτε, ὡς Ἀρχίδαμος ἐπὶ τὸν λοιμόν. πρόσωπον μὲν ὑπεύθυνόν ἐστι, τὸ δυνάμενον δοῦναι δίκην. ῥητὸν δὲ ὑπεύθυνον, τὸ λυθῆναι δυνάμενον. κοινωνεῖ δὲ ἡ μετάστασις ταῖς ἄλλαις ἀντιθετικαῖς. πρῶτον μὲν τῷ γένει. ποιότης γὰρ καὶ δικαιολογία καὶ ἀντίθεσις γένος αὐτῶν. τὸ μὲν εἰδικώτατον ἡ ἀντίθεσις. τὸ δὲ σὺν ἀντιλήψει ἡ δικαιολογία. τὸ δὲ σὺν ἄλλαις πλείοσιν, ἡ ποιότης. πλὴν στοχασμοῦ καὶ ὅρου, αἱ λοιπαὶ στάσεις ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀνάγονται. ἔπειτα τῷ ἀμφότερα ὁμολογεῖσθαι τό τε ἀδίκημα καὶ τὸ εὐεργέτημα. κοινὸν γὰρ καὶ τοῦτο τῶν ἀντιθετικῶν. διαφέρει δὲ τῶν μὲν ἀντιθετικῶν, τὸ ἐπί τι ὑπεύθυνον τὸ ἔξωθεν μεταφέρειν τὴν αἰτίαν τοῦ ἀδικήματος. τῆς δὲ ἀντιλήψεως, τῷ ἐνταῦθα μὲν τὸ ἀδίκημα ὑπὸ τοῦ φεύγοντος ὁμολογεῖσθαι. ἐν δὲ ἀντιλήψει, ἀνεύθυνον μὲν εἶναι τὸ πεπραγμένον παρὰ τοῦ φεύγοντος. διὰ δέ τινα περίστασιν ὡς ἀδίκημα κρίνεσθαι. εἴδη δὲ διαφορὰ οὐκ ἔχει ἡ μετάστασις. ἡ δὲ τῶν κεφαλαίων διαίρεσις. ἔστι μὲν ἡ αὐτή πως τοῖς ἐν ἀντιστάσει, διαφέρει δὲ τῇ τε τάξει καὶ τῇ προβολῇ. τῇ μὲν προβολῇ ὅτι ἐν μὲν τῇ ἀντιστάσει, κοινή ἐστιν

ἑκατέρων τῶν ἀγωνιζομένων. ἐν δὲ μεταστάσει, μόνου τοῦ κατηγόρου. τῇ δὲ τάξει, ὅτι ἡ μὲν στάσις τὸ κεφάλαιον ἐνταῦθα μετὰ προβολὴν καὶ γνώμην καὶ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους πρὸ τῶν λοιπῶν τάττεται κεφαλαίων, ὥσπερ ἐν τῇ ἀντιστάσει τὸ ἀντιστατικὸν, μεθ' ἃ εἶπον κεφάλαια τάττεται. ἔστι δὲ καὶ ἡ στοχαστικὴ ἀντίθεσις ἣν ἐνίοτε ἐμπίπτει. ἐν μὲν ἀντιστάσει ἀπὸ τοῦ κατηγόρου εἰσάγεται. ἐν δὲ μεταστάσει ἀπὸ τοῦ φεύγοντος. τῆς δὲ μεταστάσεως, ἡ μέν τις ἐστὶν ἐπὶ ῥητοῦ, ἧς παράδειγμα. νόμος Ἀθήνησι νύκτωρ μὴ ἀνοίγειν τὰς πύλας. Κλέωνος ἀγαγόντος τοὺς ἀπὸ σφακτηρίας νύκτωρ, Νικίας ἐφεστὼς τῷ τείχει οὐκ ἤνοιξεν. ἐπελθόντες οἱ πολέμιοι ἀπέκτειναν αὐτοὺς, καὶ κρίνεται Νικίας δημοσίων ἀδικημάτων. ἡ δὲ ἐπὶ προσώπου, ὡς ἐπὶ τοῦ πρεσβευτοῦ μὴ λαβόντος παρὰ τοῦ ταμίου τὰ χρήματα. ἐνταῦθα γὰρ ἐπὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ταμίου μεθίστησι τὴν αἰτίαν ὁ πρεσβευτὴς εὐθυνόμενος. διαφέρει δὲ τῆς ἐπὶ νόμον ἀντιλήψεως ἡ ἐπὶ νόμον μετάστασις. τῷ τὴν μὲν, ἐφ' οἷς ἐποίησε προβάλλεσθαι τὴν ἐξουσίαν, πλὴν εἰ μή ποτε ἀντιλήψεις ἐφ' οἷς οὐκ ἐποίησεν εὑρεθείη. τὴν δὲ μετάστασιν πάντως ἐφ' οἷς οὐκ ἐποίησεν εἶναι.

ΠΕΡΙ ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Ἀντέγκλημά ἐστι στάσις πολιτικοῦ πράγματος τοῦ ἐπὶ μέρους. καθ' ἣν ὁ φεύγων ὁμολογῶν τὸ πεπραγμένον, ἄξιον εἶναι φήσει τὸν πεπονθότα τοῦ γεγονότος. ἴδιον δὲ ἀντεγκλήματός ἐστι, τὸ πεπονθὸς πρόσωπον ἑκὼν παρέχεσθαι τὴν αἰτίαν τοῦ παθεῖν ἅπερ πέπονθεν. οἷον τὸ ἀπὸ τοῦ πατρὸς αἰκιζόμενον μειράκιον, ἑκὸν ἐπὶ τὴν πορνείαν ἐχώρησεν. ἡ κατασκαφεῖσα πόλις ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ, ἑκοῦσα ἀπέστη. ἑκατέρῳ γὰρ ὑπῆρχε δυνατὸν, μὴ γενέσθαι τοῦ πάθους αἴτιον. ὥστε πᾶν πρόβλημα ἐν ᾧ τὸ πεπονθὸς πρόσωπον ἄκον παρέχει τοῦ πάθους τὴν αἰτίαν, οὐκ ἂν εἴη ἀντεγκληματικόν. ὥσπερ δὲ ἐν τῷ ἁπλῷ ὅρῳ ἐν ᾧ ἄλλο μέν ἐστι τὸ κρινόμενον ἄλλο δὲ τὸ ζητούμενον. ὁ μὲν κατήγορος ἀπολογεῖται, ὁ δὲ φεύγων διώκει διὰ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν ἐναλλάττοντες τὴν τάξιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἀντεγκλήματι. ὁ μὲν διώκων ἀπολογεῖται ὑπὲρ τοῦ πεπονθότος, ὁ δὲ φεύγων κατηγορεῖ. δέχεται δὲ ἀντίστασιν τὸ ἀντέγκλημα. ἡ δὲ τῶν κεφαλαίων διαίρεσις, ἡ αὐτὴ ταῖς ἄλλαις ἀντιθετικαῖς ἐστι. μόνῃ τῇ τάξει τοῦ οἰκείου διαφέρουσα κεφαλαίου καὶ τῇ ἐναλλαγῇ τῶν λεγόντων, ὡς εἴρηται. τὸ δὲ ἀντέγκλημα τὸ κεφάλαιον πλατύνεται ἀπὸ τοῦ φεύγοντος κοινῷ τόπῳ καὶ πολλῇ τῇ καταφορᾷ. ἀπὸ δὲ τοῦ κατηγόρου λύεται μεταλήψει.

ΠΕΡΙ ΣΥΓΓΝΩΜΗΣ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Συγγνώμη δέ ἐστι στάσις πολιτικοῦ πράγματος τῶν ἐπὶ μέρους, καθ' ἣν ὁ φεύγων ὁμολογῶν τὸ πεπραγμένον, ἐπί τι ἀνεύθυνον ῥητὸν ἢ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα μεταφέρει τὴν αἰτίαν. ῥητὸν μὲν ἀνεύθυνον, χρησμόν. οἷον, μετὰ τὸν περὶ τοῦ Ἅλυος χρησμὸν Κροίσῳ τις συμβουλεύσας στρατεύειν ἐπὶ Πέρσας, κρίνεται μετὰ τὴν ἧτταν. ἐπὶ πρόσωπον δὲ ἀνεύθυνον, τύραννον ἢ πολεμίους. ἐπὶ πρᾶγμα δὲ ἀνεύθυνον, ὀργὴν, ἔρωτα, λύπην, φόβον, νόσον, ὕπνον, χειμῶνα, ἀνάγκην καὶ τὰ τοιαῦτα. τὰ γοῦν πράγματα ἐφ' ἃ μετάξει τὴν αἰτίαν, ἢ ψυχικά ἐστιν, ἢ σωματικά, ἢ ἔξωθεν νικῶντα φύσιν ἀνθρωπίνην. διαιρεῖται δὲ τοῖς αὐτοῖς κεφαλαίοις ταῖς ἄλλαις ἀντιθετικαῖς. πλὴν ὅτι τὸ οἰκεῖον αὐτῆς φημὶ δὴ τὸ συγγνωμονικὸν μετὰ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους πρὸ τῶν ἄλλων τάττονται κεφαλαίων. ὥσπερ ἐν ἀντιστάσει τὸ ἀντιστατικὸν καὶ ἑξῆς.

ΠΕΡΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Εἰδέναι χρὴ ὅτι τῶν συμβουλευτικῶν ζητημάτων αἱ ὑποθέσεις εἰσὶν αἵδε. τὸ δίκαιον,

τὸ συμφέρον, τὸ δυνατὸν, τὸ ῥᾴδιον, τὸ ἀναγκαῖον, τὸ ἀκίνδυνον, τὸ καλὸν, τὸ εὐσεβὲς, τὸ ὅσιον, τὸ ἡδύ. καὶ τὰ ἐναντία τούτοις. καὶ οἱ μὲν πιστοὶ καὶ πρῶτοι τόποι οὗτοι. καὶ πῶς περὶ τούτων εἴπωμεν. συνίσταται δὲ τὸ μὲν δίκαιον, ἐκ τούτων. νόμου, φύσεως, ἔθους. τὸ δὲ ἐν νόμῳ δίκαιον, καὶ ἐκ τούτων. νόμου ἀπαγορεύσει. τὸ δὲ συμφέρον, ἐκ τόπων τεσσάρων συνίσταται. οὗτοι δέ εἰσιν οἵδε, τήρησις τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν, ἐπίκτησις τῶν οὐκ ὄντων ἀγαθῶν, καταφυγὴ τῶν προεστώτων κακῶν, κατάλυσις τῶν ἐπιφερομένων. τὸ δυνατὸν ἐκ τούτων ἐκ προσώπων καὶ τῶν τούτοις παρακολουθούντων. τὸ ῥᾴδιον, ἐκ τούτων, ἐκ τῶν ἐλαττόνων πόνων ἢ δαπανημάτων ἢ τινος ἄλλου τῶν τοιούτων πρὸς ἐναντίον λέγεσθαι. τὸ ἀναγκαῖον, ἐκ τοῦ μὴ κατ' ἔμφασιν ἄλλως πρᾶξαί τινα ἃ βούλεται, ἢ ὡς αὖ ἡ ἀνάγκη προσαναγκάζει, ἢ ἐκ τοῦ προσαναγκάζεσθαι φόνους καὶ ταραχὰς καὶ λύπας, καὶ τὸ ἐν ταῖς ἀνάγκαις βιαίων ἐκφυγεῖν. ἄλλως πως ἢ οὕτως ὡς ἡ ἀνάγκη προσαναγκάζει, ἢ ἐκ τῶν ἀναγκαίων τοῦτο εἶναι πάντως ὁρίζεσθαι. οἷον τὸ ἀποθανεῖν. τὸ ἀκίνδυνον, ἐκ τούτων, τὸ μηδὲν δέος εἶναι παθεῖν, μήτε ἀπὸ θεοῦ, μήτε ὑπὸ ἀνθρώπων ἐχθρῶν, μήτε ὑπὸ κρειττόνων τινῶν, μήτε ὑπὸ τοῦ νόμου. τὸ καλὸν ὡς ἐν ὅρῳ περιλαβεῖν, ἐκ τῶν ἐπαίνων τῶν ἀγαθῶν. ταῦτα δέ ἐστιν αἱ τιμαί. οἱ ἔπαινοι, αἱ μνῆμαι, αἱ φιλίαι, αἱ πίστεις, τῶν προγόνων αἱ δόξαι, τὰ ὑπάρχοντα τοῖς ἐνδόξοις, ἃ οὐ δεῖ καταισχύνειν, καὶ τῷ τηρεῖν τὰ πρέποντα ἐν τῷ βίῳ. οἷον εὐταξίαν. ἁπλότητα, ἀλήθειαν, φιλίαν. ὑπάρχει δ' αὖ εἰ πρὸς τούτοις συνιστάναι βούλοι τὸ καλὸν, ἐκ τοῦ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐπαινεῖν καὶ παραβάλλειν, καὶ ὅλως ὅσα τὸ κατ' ἀρετὴν ἢ ἀρετῆς ἔργα. ταῦτα γὰρ πάντα τοῦ καλοῦ. ἀντίκειται δὲ τούτοις τὰ ἐναντία. τὸ εὐσεβὲς ἐκ τῆς φύσεως. παρατηρήσεως τῶν πρὸς τὸν θεὸν δικαίων καὶ νόμων. τὸ ὅσιον ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῶν δικαίων τῶν πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ταύτης πρόνοιαν. καὶ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς εὐεργέτας. τὸ ἡδὺ, ἐκ τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἡδονῶν. τῶν δὲ ἡδονῶν, αἱ μὲν ἀπὸ γεύσεως γίνονται, αἱ δὲ ἀπὸ ὄψεως. αἱ δὲ ἀπὸ ἀκοῆς, αἱ δὲ κατὰ διάνοιαν, ἃς μείζους καὶ ἐλαττοτέρας εἶναι συμβέβηκεν. ἐν τούτοις πᾶσι ζήτει τὰ ἐναντία. τὴν τάξιν τῇ πραγματικῇ ὁ τεχνικὸς ἐν μὲν τῇ μεθόδῳ τρίτην ἀπέδωκε μετὰ τὸν στοχασμὸν καὶ ὅρον εὐθὺς τὴν πραγματικὴν ἔταξεν. ἐν δὲ τῇ διαιρέσει τῶν κεφαλαίων ἥτις νῦν ἐστι, μετὰ τὰς δικαιολογικὰς αὐτὴν τάττει. καὶ ἄμφω καλῶς. ἐκεῖ μὲν γὰρ οἰκονομίᾳ χρώμενος. ἐνταῦθα δὲ τῇ φύσει ἑπόμενος, οὕτω τέταχεν. ἁπλοῦ γὰρ ὄντος καὶ ἐπιδιαίρεσιν μὴ ἐπιδεχομένου τοῦ τῆς πραγματικῆς λόγου, ἀναγκαίως ἐν τῇ μεθόδῳ καὶ ἐπιγνώσει τῶν στάσεων τρίτην αὐτὴν ἔταξεν σαφέστερον τὸν λόγον ποιῶν. ἐβουλήθη γὰρ πρότερον τὰ ἁπλούστερα ἐκθέσθαι, εἶθ' οὕτω τὰ ποικιλώτερα. ποικιλωτέρα γὰρ ἡ δικαιολογία. ἅτε ἐπιδιαίρεσιν δεχομένη. διὰ γένος οὖσα καὶ πολυειδὴς τυγχάνουσα. ἐνταῦθα δὲ τὴν δικαιολογίαν προτέταχε τῆς πραγματικῆς. ἐπειδὴ καὶ τὸ παρεληλυθὸς τοῦ μέλλοντος πρότερον τῇ φύσει ἐστί. δὲ τὸ παρεληλυθὸς πάντως ἡ δικαιολογία, ὥσπερ ἐστὶ τὸ μέλλον πάντως ἡ πραγματική. ἅμα δὲ καὶ ἐπειδὴ αὗται μὲν κοινωνοῦσι τοῖς κεφαλαίοις τῷ ὅρῳ, ἡ δὲ πραγματικὴ οὐ μόνη γὰρ τοῖς τελικοῖς κεφαλαίοις διαιρεῖται, ἀνάγκη ἦν τὰς μὲν προτέρας μετὰ τὸν στοχασμὸν καὶ τὸν ὅρον τάττεσθαι ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὴν ὁρικὴν στάσιν ἔστι τινὰ κεφάλαια τῆς δικαιολογικῆς κοινὰ, τὴν δὲ ὑποτάξαι, ἵν' εὐκρίνειαν καὶ μὴ σύγχυσιν ἐν τῇ ἐξετάσει ποιήσηται. πρὸ δὲ τῆς μεταλήψεως τέτακται. οὖσα γὰρ τῶν λογικῶν εἰκότως συνῆπται ταῖς λογικαῖς. καὶ πρὸ τῆς μεταλήψεως, ἐπειδὴ ἐν ταύτῃ ἡ εὐθυδικία χώραν οὐκ ἔχει. παντάπασι γὰρ τὸν ἀγῶνα παρωθεῖται. ἡ μέντοι πραγματικὴ οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ ταῖς εὐθυδικίαις θαρρεῖ. διὸ καὶ προτέτακται. ἢ ὅτι ἐν τῇ ἀγράφῳ μεταλήψει πρᾶγμα πολλάκις

εὑρίσκεται. μᾶλλον δὲ πάντως ἡ ἄγραφος μετάληψις, περὶ πρᾶγμά ἐστιν. ἔδει δὲ οὖν πρῶτον μαθεῖν τί τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ δύναμις αὐτῆς, εἶθ' οὕτω καὶ τὴν τοῦ πράγματος ἐκβολήν. ἡ γὰρ μετάληψις οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ἐκβολὴ τοῦ πράγματος καὶ ἐξώθησις. δυοῖν τοίνυν θάτερον ἀνάγκην εἶχεν ὁ τεχνικὸς ποιεῖν. ἢ πρὸ τῆς μεταλήψεως διδάσκειν ἡμᾶς τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν ἤτοι τὴν πραγματικήν, ἢ τὸν περὶ τῆς μεταλήψεως παραδιδόντα λόγον συμπλέκειν καὶ τὸν τῆς πραγματικῆς καὶ συγχεῖν οὕτω ποιεῖν. ἢ τό γε τρίτον παραδιδόντα καὶ σιωπήσαντα μὴ τελείαν τὴν παράδοσιν τοῦ ἑτέρου τῆς μεταλήψεως εἴδους ποιήσασθαι, ὅ ἐστι τῆς ἐγγράφου. κἀκεῖνο δὲ αὐτὸ ζητητέον. καὶ διὰ τί καὶ πρὸ τῶν νομικῶν ἡ πραγματική. λέγομεν οὖν, ὅτι πρῶτα τῶν ῥημάτων κατὰ φύσιν τὰ πράγματα. εἰκότως οὖν ἡ πραγματικὴ πρὸ τῶν νομικῶν. ἄλλως τε ἐπεὶ κεφάλαιον τῆς πραγματικῆς τὸ νόμιμον. εἰκότως πρὸ τῶν νομικῶν ἡ πραγματική. ὡς τῷ κεφαλαίῳ ἑαυτῆς ἐκείνας παραλαμβάνουσα. καὶ περὶ μὲν τάξεως τοσαῦτα. ὠνόμασται δὲ πραγματική, οὐχὶ ἀπὸ τοῦ πρᾶγμα παρέχειν τοῖς ἀγωνιζομένοις, τοῦτο γὰρ καὶ αἱ ἄλλαι στάσεις, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰς ἄλλας στάσεις περιέχει ἐν ἑαυτῇ, κατὰ πάσας γὰρ σχεδὸν μελετᾶται, κατὰ στοχασμὸν καὶ ὅρον καὶ ἀντίληψιν, ἔσθ' ὅτε καὶ τὰς λοιπάς. μεγίστην οὖν περὶ τὰ πράγματα ἰσχὺν ἔχουσα ἡ πραγματική. διὰ τοῦτο ταύτης ἐξαιρέτως ἔτυχε τῆς προσηγορίας. τοῖς γὰρ τελικοῖς διαιρουμένη κεφαλαίοις, καθ' ἕκαστον ἐκ τῶν ἄλλων στάσεως ἔχει τὰς εὑρέσεις διαφόρους. πῆ μὲν γὰρ στοχαστικῶς, ὥσπερ ἐν τῷ συμφέροντι. ἀδήλου γὰρ ὄντος τοῦ συμφέροντος στοχαστικῶς τοῦτο κατασκευάζομεν. πῆ δὲ ἀντιθετικῶς ὥσπερ τὸ δίκαιον. πῆ δὲ νομίμως ὥσπερ τὸ νόμιμον. ὥστε κατὰ πάσας τὰς στάσεις μελετᾶν. ἄλλως τε δὲ δύο ὄντων εἰδῶν τῆς ῥητορικῆς τῶν δεχομένων στάσιν συμβουλευτικοῦ φημι καὶ δικανικοῦ. τὸ μὲν συμβουλευτικὸν μόνη ἐπείληφεν ἡ πραγματική. πᾶσαι γὰρ ὅσαι συμβουλευτικαὶ ὑποθέσεις, ὑπὸ ταύτην ἀνάγονται. μετέχει δὲ κατὰ πολὺ καὶ τοῦ δικανικοῦ. τὸ γὰρ δίκαιον. δηλονότι ὅτι τοῦ δικανικοῦ τυγχάνει. οὐκ ἀπήλλακται δὲ τοῦ πανηγυρικοῦ, ἀλλὰ ταῖς κατὰ ἀμφισβήτησιν στάσεσι, τὸ πανηγυρικὸν ἐμπίπτει, ὥστε καὶ τῶν τριῶν εἰδῶν τῆς ῥητορικῆς ἔχουσα τὴν δύναμιν, εἰκότως μόνη κατ' ἐξαίρετον πραγματικὴ κέκληται. πάλιν δὲ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων. ἢ περὶ τοῦ παρεληλυθότος, ἢ παρὰ τοῦ μέλλοντος ἐχόντων τὴν ἐξέτασιν. καὶ ἔτι τῆς ποιότητος ἢ παρὰ πρᾶγμα ἢ παρὰ ῥητὸν στρεφομένης, μόνη ἡ πραγματικὴ καθ' ἑκάτερον τούτων ἐν ἀμφοτέροις εὑρίσκεται. καὶ γὰρ παρὰ τὸν παρεληλυθότα χρόνον καταγίνεται, ὡς ἐπὶ τοῦ νομίμου καὶ τοῦ ἔθους, ταῦτα γὰρ τοῦ παρεληλυθότος, πάλαι γὰρ τέθειται. οὐδὲ γὰρ κρίνεταί τις ὑπὲρ οὗ γράφειν νόμου ἢ ψηφίσματος, ἀλλ' ὑπὲρ οὗ γεγράφηκεν. ὡς ὁ κτησιφῶν παρ' αἰσχίνου καὶ λεπτίνης παρὰ δημοσθένους. τὸ δὲ παρὰ τὸν μέλλοντα, πρόδηλον, ἀλλὰ καὶ παρὰ ῥητὸν ἔχει τὴν ζήτησιν, ὥσπερ ἐν τῇ ἐγγράφῳ. καὶ παρὰ πρᾶγμα ὥσπερ ἐν τῇ ἀγράφῳ. ὥστε διὰ πολλὰς αἰτίας ἃς παρεθέμεθα, μόνη παρὰ τὰς ἄλλας ταύτην ἐκληρώσατο τὴν προσηγορίαν. διχῆ δὲ αὕτη θεωρεῖται. ἡ μὲν ἔγγραφός ἐστι πραγματική, ἡ δὲ ἄγραφος, ὡς καὶ αὐτός φησιν ὁ τεχνικός. διαφέρει δὲ ἡ μὲν ἔγγραφος τῶν νομικῶν κατὰ πολλά, ἃ καὶ εἰρήσεται. ἡ δὲ ἄγραφος τούτῳ, ὅτι ἐκεῖ μὲν παρὰ ῥητὸν ἡ ζήτησις, ἐνταῦθα δὲ περὶ πρᾶγμα. εἰ δέ ποτε καὶ ἐμπέσοι ῥητὸν ἐν αὐτῇ τῇ ἐγγράφῳ, εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὑποκειμένου παραλαμβάνεται. ἀλλ' οὐ περὶ αὐτοῦ πᾶσα ἡ ζήτησις. οἷον καλοῦ βίου γέρως ἀμφισβητοῦσι κέφαλος καὶ ἀριστοφῶν. ἐνταῦθα γὰρ αὐτῶν οὐδεὶς μὲν ἀντιλέγει τῷ νόμῳ, παρὰ δὲ τῷ πράγματι ἀμφισβητοῦσι, τίς ἄμεινον βεβίωκε. κυρίως μὲν

οὖν ἀμφισβήτησις ἐν ὅρῳ, καταχρηστικῶς δὲ καὶ ἐνταῦθα. συγκριτικῶς γὰρ προΐασι κέφαλος καὶ ἀριστοφῶν. ἐκεῖ δὲ ψιλῶς μόνον τὸ ἑαυτοῦ ἑκάτερος κατασκευάζει. διαφέρει δὲ τοῦ ὅρου, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἐκλείποντός τινι καὶ τελείου ἡ ζήτησις ὡς ἐπὶ τῶν ἀμφισβητούντων τῆς τοῦ τυραννοκτόνου δωρεᾶς. ὁ μὲν γὰρ ἐφυγάδευσε αὐτόν, ὁ δ' ἀπέκτεινεν. ἐνταῦθα δὲ ἄμφω τέλεια. καὶ γὰρ καὶ κέφαλος ἀμέμπτως καὶ ἀριστοφῶν ὡσαύτως βεβίωκεν. τῆς δὲ ἀγράφου παράδειγμα τοῦτο. νόμος τρισὶν ἡμέραις βουλεύεσθαι περὶ πολέμου. φιλίππου καταλαβόντος ἐλάτειαν, γράφει δημοσθένης αὐθημερὸν ἐξιέναι. τῆς τοίνυν ἀγράφου τὸ μέν ἐστιν ἐν εἰσαγωγῇ νόμων, τὸ δὲ ψηφισμάτων. ὧν τέσσαρα μέν εἰσιν εἴδη περὶ εἰσαγωγῆς νόμων. ἢ γὰρ ἄνευ αἰτίας νόμον εἰσφέρομεν ἢ μετὰ αἰτίας, ὡς ὅτ' ἄν τις γράφῃ ἐξεῖναι πατράσιν ἀκρίτως ἀποκτιννύναι τοὺς παῖδας. μετὰ δὲ αἰτίας. ἡττωμένων τῶν ἀνδρῶν συνεστράτευσαν αἱ γυναῖκες. νίκης γενομένης γράφει τὶς νόμον καὶ τὰς γυναῖκας στρατεύεσθαι. καὶ πάλιν ηὐτομόλησεν ἀλκιβιάδης ἐκ σπάρτης πρὸς ἀθηναίους, καὶ γράφει τὶς ἐν σπάρτῃ μὴ δέχεσθαι αὐτομόλους. ἰστέον δὲ ὡς ὅτ' ἂν εἰσφέρωμεν νόμον ἄνευ τινὸς περιστάσεως ἰδίας μήτε ζητουμένου τινὸς ἢ αἰτίου προϋπάρχοντος, προγύμνασμα ἔσται. ὡς ἐπὶ τοῦ τῶν ἀκρίτων παραδείγματος. ὅτ' ἂν δὲ προσῇ τῷ νόμῳ περίστασις ἢ ἀπὸ προσώπου ἢ ἀπὸ πράγματος ἰδία τινὰ πραγματικῆς ἐστι στάσεως. ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων παραδειγμάτων. κατὰ προσθήκην δὲ ῥητοῦ. νόμος τὸν στρατηγὸν νόμον εἰσφέρειν. πένης καὶ πλούσιος ἐχθροὶ τὰ πολιτικά, ἐστρατήγει ὁ πλούσιος. συνεστρατεύετο ὁ τοῦ πένητος παῖς. ἔλιπε τὴν τάξιν ὁ τοῦ πένητος παῖς. νόμον εἰσφέρειν ὁ πλούσιος τὸν λιπόντα τὴν τάξιν θανάτῳ ζημιοῦσθαι. μετὰ ταῦτα ἐστρατήγησεν ὁ πένης. συνεστρατεύετο αὐτῷ ὁ πλούσιος μετὰ τοῦ παιδός. ἠρίστευσεν ὁ πλούσιος. ἔλιπε τὴν τάξιν ὁ τούτου υἱός. νόμον εἰσφέρει ὁ πένης ὑπὸ τῶν ἀριστέων φονεύεσθαι τοὺς λιποτάκτας. ἐνταῦθα κατὰ προσθήκην τοῦ ὀνόματος εἰσήχθη. γράψαντος γὰρ τοῦ πλουσίου θανάτῳ ζημιοῦσθαι τοὺς λιπόντας τὴν τάξιν. ὁ πένης καὶ ὑπό τινος προσέθηκεν. ὑπὸ γὰρ τῶν ἀριστέων. κατὰ ἀναίρεσιν δὲ νόμου. νόμος τὴν βιασθεῖσαν ἢ γάμον ἄπροικον ἢ θάνατον αἱρεῖσθαι τοῦ βιασαμένου. πολλῶν βιαζομένων. γράφει τὶς νόμον θανάτῳ ζημιοῦσθαι τοὺς βιαζομένους. ἀφῄρηκε γὰρ τὸ γάμον ἄπροικον αἱρεῖσθαι. ἰστέον δὲ ὡς ἡ ἀναίρεσις τοῦ νόμου, ἢ κατὰ μέρους ἐστὶν ἀναίρεσις, ὡς ἐπὶ τοῦ προειρημένου παραδείγματος. ἢ καθόλου. καὶ τοῦτο ἢ νόμῳ καὶ εἰς ἀεὶ ὡς ἐπὶ τοῦ τῆς πανσελήνου παραλάβωσι μετὰ τὰ ἐν μαραθῶνι. ἢ ψηφίσματι καὶ πρὸς καιρόν. ὥσπερ ἐποίησε δημοσθένης τὴν ἐλάτειαν φιλίππου καταλαβόντος. λύσας τὸν νόμον τὸν ἐν τρισὶν ἡμέραις βουλεύεσθαι περὶ πολέμου προστάττοντα. οὐ γὰρ ἀναιρεῖσθαι καθάπαξ τὸν νόμον διὰ τοῦ ψηφίσματος, ἀλλὰ διὰ τὸν καιρόν. ταύτῃ τοι καὶ ἀπολογούμενος φέρει. τὴν διάνοιαν σκοπεῖν, ἀλλὰ μὴ τὸ ῥητόν. ὅτι ταῦτα περὶ τῶν μὴ κατεπειγόντων ὁ νόμος φησί. καὶ περὶ μὲν εἰσφορᾶς νόμων οὕτω. περὶ δὲ ψηφισμάτων εἰσαγωγῆς, τρία εἴδη εἰσίν. ἢ γὰρ εἰσάγει τὶς ψήφισμα ὥστε τὸν δεῖνα στεφανοῦν, ἢ γράφει τὶς ψήφισμα ἐναντίον νόμῳ, μὴ μέντοι λύων τὸν νόμον ἀλλὰ πρὸς καιρόν, ὡς ἤδη εἴρηται περὶ δημοσθένους. ἢ ὡς ὑπερίδης γράψας μετὰ χαιρώνειαν τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους εἶναι. καὶ γὰρ καὶ οὗτος οὐ λύων τὸν νόμον τοὺς περὶ τῶν ἀτίμων νόμους ἔγγραφον, ἀλλὰ διὰ πρόσφορον χρείαν ὅπως ἂν ὁμονήσαντες ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγωνίσαιντο. εἰσφέρει τὶς ψήφισμα ἀνατρέπων νόμον καὶ λύων. ὡς ὁ παραλάβωσιν ὁ τῆς πανσελήνου μετὰ τὰ ἐν μαραθῶνι. ἔστιν ἐν πραγματικῇ καὶ ψηφίσματος ἁπλῆ εἰσήγησις. ἔστι δὲ καὶ διπλῆ συγκριτικὴ τῆς ἁπλῆς παρά-

δεῖγμα. συνεχῶς τινες χρώμενοι μισθοφόροις ἡττῶνται, καὶ γράφει τις αὐτοὺς στρατεύεσθαι. τῆς δὲ διπλῆς, πολεμοῦσι πρὸς ἀλλήλους βασιλεὺς καὶ φίλιππος, ἥκουσι πρέσβεις παρ' ἑκατέρου περὶ συμμαχίας. ἑκατέρων γνώμας ὑπερίδης γράφει μηδ' ἑτέρῳ συμμαχεῖν. ἐν ἐνίοις μὲν οὖν τῶν συγκριτικῶν ζητημάτων ὁ τὴν τρίτην γνώμην διδοὺς, ταῖς ἑτέραις ἐναντιοῦται ὥσπερ ἐπὶ τοῦ προειρημένου. ὁ γὰρ ὑπερίδης ἀμφοτέροις ἐναντιοῦται. ἐν ἐνίοις δὲ συγκατατίθεται φάσκων δεῖν ἀμφότερα πραχθῆναι. οἷον ἐν ἀπορίᾳ συμμάχων. ὁ μὲν γράφει τοὺς φυγάδας κατάγειν, ὁ δὲ τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους ποιεῖν. ὁ δ' ἀμφότερα ψηφίζεσθαι γράφει. πῶς δὲ καὶ αἱ τῶν δωρεῶν αἰτήσεις, εὕρομεν δ' ὑποδείγματος. νόμος τὸν ἀριστέα λαμβάνειν δωρεὰν ἣν βούλεται. πολλῶν ἀριστευόντων καὶ παρὰ νόμον αἰτούντων δωρεὰς, ἀριστεύσας τις αἰτεῖ ἀναίρεσιν τοῦ νόμου. ἐμπίπτουσι δὲ εἰς τὴν ἔγγραφον πραγματικὴν, αἵ τε τῶν νόμων εἰσφοραὶ καὶ αἱ τῶν ψηφισμάτων. εἰς δὲ τὴν ἄγραφον πραγματικὴν ἐμπίπτουσιν αἱ εἰσαγγελίαι. ἔστι δὲ καὶ ἀμφισβήτησις ἐν πραγματικῇ περὶ εἰσαγωγῆς κρίσεως. ἧς παράδειγμα τοῦτο. ἐγράψατο παραπρεσβείας αἰσχίνην τίμαρχος. αἰσχίνης τίμαρχον ἑταιρήσεως. ἀριστογείτων ἀμφοτέρων ἀξιοῖ κατηγορεῖν. οἱ δὲ ἀντιλέγουσιν. ἀμφισβήτησις γάρ ἐστι περὶ τοῦ τίνα δεῖ τὴν δίκην εἰσελθεῖν. πρότερον ἢ τοὺς γεγραμμένους. διαφέρουσι δὲ αἱ κατ' εἰσφορὰν νόμου πραγματικαὶ τῶν νομικῶν στάσεων ταύτῃ. ἐν μὲν γὰρ πραγματικῇ ὁ εἰσφερόμενος νόμος τοῖς τελικοῖς κατασκευάζεται κεφαλαίοις. ὅτι νόμιμος ἢ δίκαιος ἢ σύμφορος. ἐπὶ δὲ τῶν νομικῶν δεξάμενοι τὸ πρᾶγμα, σκοποῦμεν εἰ κατὰ τὸν νόμον πέπρακται. πάλιν αἱ καθ' ὅρον αἰτήσεις τῶν δωρεῶν διαφέρουσι τῶν ἐν τῇ πραγματικῇ. καθ' ὃ μὲν γὰρ ὅρῳ οὐκ ἄξιον φαμὲν τὸν αἰτοῦντα λαβεῖν τὴν δωρεάν. ὡς ἐπὶ τοῦ φιλοσόφου ἐκ νόμου τῷ τυραννοκτόνῳ δωρεᾶς ὀφειλομένης. ἐν δὲ πραγματικῇ ἄξιον μὲν φαμὲν οὐ μέντοι καὶ ἣν αἰτεῖ λαβεῖν. ὡς ἐπὶ τοῦ τετράκις ἀριστεύσαντος πλουσίου καὶ ἀριστεῖον αἰτοῦντος τὴν τοῦ ἐχθροῦ πένητος σφαγήν. περὶ γὰρ μόνην τὴν ποιότητα τῆς δωρεᾶς ἐστιν ἡ στάσις, οἱ δὲ κατὰ ἀξίωσιν ὅροι διαφέρουσι τῆς πραγματικῆς τῆς κατὰ ἀξίωσιν. ὅτι ἐν μὲν ὅρῳ μετὰ ῥητοῦ γίνονται αἱ ἀξιώσεις ὡς ἐπὶ τοῦ ἑξαδακτύλου τοῦ ἀξιοῦντος ἱερᾶσθαι, τοὺς ὁλοκλήρους τοῦ νόμου ταύτης μεταλαγχάνειν ἀξιοῦντος τῆς τιμῆς. ἐν δὲ πραγματικῇ ἄνευ ῥητοῦ, ὡς ἐπὶ ἀλκιβιάδου τοῦ ἐν τῇ ἀρχαιρεσίᾳ τῆς στρατηγίας ἀξιοῦντος τὰ παρὰ τῆς φύσεως πρότερον ἐγκλήματα ἀπολύσασθαι. οἱ δὲ κατ' ἀμφισβήτησιν ὅροι τῆς κατὰ ἀμφισβήτησιν πραγματικῆς ταύτῃ διαφέρουσι, καθ' ὅτι ἐν ὅρῳ δύο πρόσωπα ἀμφισβητοῦσι τῆς τοῦ πεπραγμένου τελειότητος, ἐν δὲ πραγματικῇ ἀμφότεροι ἐκ τελείων ἀγωνίζονται. πάλιν αἱ προσαγγελίαι ἐν πραγματικῇ τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις στάσεσι προσαγγελιῶν τούτῳ διαφέρουσιν. ὅτι ἐν μὲν πραγματικῇ ἑαυτόν τις προσαγγέλλει, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις στάσεσιν ἄλλος, ἐπειδὴ δὲ καὶ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν εἰσὶ πραγματικαὶ καὶ κατὰ ἀντινομίαν, εἰδέναι χρὴ, ὡς ἐὰν μὲν ὁ νόμος παραβιασθῇ πάντως ἐστὶ νομικὸν κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν ὡς ἐπὶ τοῦ ἀνελθόντος ἐπὶ τὸ τεῖχος ξένου. ἐὰν δὲ μὴ παραβαθῇ ζητεῖται δὲ εἰ παραβατέον. πραγματική ἐστιν, ὡς ἐπὶ τοῦ δημοσθένους αὐθημερὸν γράφοντος ἐξιέναι νόμου ὄντος ἐν τρισὶν ἡμέραις περὶ πολέμου βουλεύεσθαι. ἐρεῖ γὰρ τυχὸν δημοσθένης τὴν διάνοιαν τοῦ νομοθέτου σκοπεῖν ἀλλ' οὐ τὸ ῥητόν. ὥσπερ τῶν μὴ κατεπειγόντων ταῦτά φησιν. καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν κατὰ ἀντινομίαν. ἐν μὲν τῇ κατὰ ἀντινομίαν στάσει ὁ εἷς παρεβάθη νόμος. ὁ δὲ ἕτερος πεφύλακται. ἐν δὲ τῇ κατὰ ἀντινομίαν πραγματικῇ, αὕτη μὲν οὐδὲ εἷς παρεβάθη. ζητεῖται δὲ ποῖος παραβατέος,

ὡς ἐπὶ

ὡς ἐπὶ τούτου. νόμος τὸν τύραννον μὴ θάπτεσθαι ἐν ᾗ ἐτυράννησε πόλει. καὶ νόμος τὸν κεραυνῷ βληθέντα ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ᾧ ἐβλήθη θάπτεσθαι. τυράννου κεραυνῷ βληθέντος ἐν ἀκροπόλει καὶ τεθνηκότος, ζητεῖται εἰ χρὴ θάπτεσθαι αὐτὸν ἐκεῖ ἢ μή. ἐνταῦθα γὰρ οὐδὲ εἷς μὲν παρεβάθη νόμος, γέγονε δὲ τῆς ἀντινομίας ἐκ περιστάσεως ἡ μάχη. ἐπειδὴ δὲ καὶ στοχασμός ἐστι περὶ μέλλοντος πράγματος, οἷον ὁπότε τις κρίνεται τυραννίδος ἐπιθέσεως. καὶ ἡ πραγματικὴ δὲ περὶ τὸν μέλλοντα χρόνον καταγίνεται. διαφορὰν ταύτην παραληπτέον ἀμφοτέρων. ἐὰν μὲν ἐν στοχασμῷ, περὶ οὐσίας ἔχομεν τὴν ζήτησιν τοῦ πράγματος. ἐν δὲ πραγματικῇ, περὶ ποιότητος. εἰ δίκαιον καὶ τὸ πρᾶγμα. εἰ συμφέρον. εἰ νόμιμον ὡς ἐν φιλιππικοῖς. εἰ δίκαιον πολεμεῖν. εἰ συμφέρον καὶ ἑξῆς.

Η πραγματικὴ διαιρεῖται νόμῳ. δικαίῳ, συμφέροντι, δυνατῷ, ἐνδόξῳ τῷ ἐκβησομένῳ.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Η πραγματικὴ πολύυλός ἐστι καὶ πολυσχιδής. καὶ ποικίλας προβλημάτων ἰδέας ἐπιδεχομένη. ὠνόμασται μὲν οὖν πραγματικὴ ἀπὸ τοῦ πλεονάζοντος ἐν αὐτῇ τοῦ τῆς ποιότητος τῶν πραγμάτων, ὡς καὶ ἐν τῇ διαιρέσει τῶν στάσεων ἐγνώκαμεν, εἴς τε τὰ γεγονότα καὶ μέλλοντα διῃρημένης, μόνη τῇ περὶ τῶν μελλόντων ἅπασαν ἐπειλῆφέναι ἐπισκοπεῖν φύσιν. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ τῶν γεγονότων ἐφάπτεται πρὸς κατασκευὴν τῶν μελλόντων. ὅρος δὲ αὐτῆς ἐστιν οὗτος. στάσις πολιτικοῦ πράγματος τῶν ἐπὶ μέρους. περὶ τοῦ εἰ γέγονέ τι ἢ γενήσεται. καὶ περὶ τοῦ εἰ τόδε τι πρακτέον ἐστὶν ἢ μὴ πρακτέον τὴν ζήτησιν ποιουμένη.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Η πραγματικὴ ἤτε ἔγγραφος καὶ ἄγραφος, τρισὶ τελικοῖς διαιρεῖται κεφαλαίοις. ἐν δὲ τῇ ἀγράφῳ τὸ ἔθος ἀντὶ τοῦ νομίμου παραληπτέον. ἐκ δὲ τούτων καὶ αἱ ἀντιθέσεις ἐν αὐτῇ κινοῦνται. ἐκ νομίμου μὲν, αἱ νομικαί. ἐκ δὲ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ συμφέροντος, αἱ δικαιολογικαί. οἷον ἀλλ' ἄξιον τὰς αἰτίας λέγειν. ἀλλ' ἄτοπον τόδε τι ποιήσαντάς με κρίνεσθαι. καὶ τὸ ὁρικὸν δὲ ἐν αὐτῇ κινεῖται καὶ πλατύνεται. οἷς περὶ αὐτοῦ τόποις εἰρήκαμεν. ἐκ δὲ τοῦ συμφέροντος αἱ ἀντιστατικαὶ κινηθήσονται. ἔτι δὲ κἀκεῖνο ἰστέον, ὡς ἀπὸ τῶν ἰδίων τούτων τόπων ἐν τῇ πραγματικῇ χρὴ τὰς ἀντιθέσεις κινεῖν. ἀπὸ προσώπων. ἀπὸ πραγμάτων. ἀπὸ καιρῶν. ἢ ἀπὸ πάντων ἅμα ἢ τινῶν. οἷον μετὰ τὴν πλαταιέων κατασκαφὴν νόμον εἰσφέρουσι λακεδαιμόνιοι πόλιν ἑλληνίδα μηκέτι κατασκάπτεσθαι. ἐνταῦθα γὰρ ἀπὸ μὲν τοῦ προσώπου ἐμπίπτει ἀντίθεσις ἤδη. ἀλλὰ πικροί τινες ὄντες λακεδαιμόνιοι καὶ πόλιν ἑλληνίδα κατασκάψαντες, οὐ δίκαιοι περὶ τούτου νομοθετεῖν. ἀπὸ δὲ τοῦ καιροῦ. ἀλλ' ἐν πολέμῳ ἥκιστα χρὴ νομοθετεῖν. γνώμης γὰρ σωφρονούσης. οὐ τεταραγμένης ἔργον ὁ νόμος. ἀπὸ δὲ τοῦ πράγματος. ἀλλ' ἡ πλαταιέων παράνομος. ἅλωσις οὐ συγχωρεῖ βέβαιον ἑστάναι τὸν νόμον. ἰστέον δὲ ὅτι ἡ πραγματικὴ περὶ μελλόντων ποιουμένη τὴν ζήτησιν, οὔτε προβολὴν οὔτε διήγησιν ἐπιδέχεται εἰ μὴ ἄρα ἥτε προβολὴ καὶ ἡ διήγησις τῶν γεγονότων ἢ ὡς γεγονότων ἔκθεσιν περιέχουσα, ἀντὶ τούτων τὴν κατάστασιν ἕξει συνδεικτικὴν οὖσαν τῶν τε προοιμίων καὶ τῶν ἀγώνων. τρόποι δὲ καταστάσεως εἰσὶ δέκα, ὡς ἀψίνης ἐν τῇ περὶ τῶν μερῶν τοῦ λόγου τέχνῃ φησίν. οὓς χρὴ διασκεψαμένους ἀκριβῶς, κατ' ἐκείνους ποιεῖσθαι τὰς καταστάσεις. μάλιστα δὲ τῶν παρ' ἰσοκράτους οὕτως ἐχόντων εἰρημένων ἐν τῇ τέχνῃ μνημονευτέον, ὡς σκεπτέον ἐν τῇ καταστάσει τό, τε πρᾶγμα καὶ τὰ πρὸ τοῦ πράγματος καὶ τὰ μετὰ τὸ πρᾶγμα, καὶ τὰς διανοίας αἷς ἑκάτερος τῶν ἀγωνιζομένων τόδε τι πέπραχεν ἢ μέλλει πράττειν. καὶ τούτων τοῖς συμβαλομένοις ἡμῖν χρηστέον. τελικὰ δὲ κεφάλαια κυρίως μέν ἐστι τρία ὡς καὶ ἐν προγυμνάσμασιν εἴρηται, εἴ γε καὶ τρία τῆς ῥητορικῆς ἔγνωμεν εἴδη, ὧν τοῦ μὲν δικανικοῦ τέλος. τὸ δίκαιον. τοῦ δὲ συμβουλευτικοῦ, τὸ συμφέρον. τοῦ δὲ πανηγυρικοῦ, τὸ

καλόν. τούτων ἕκαστον ὑποδιαιρεῖται εἰς τάδε· τὸ μὲν δίκαιον, εἴς τε τὸ νόμιμον καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἔθος· τὸ δὲ συμφέρον, εἴς τε τὸ χρήσιμον καὶ τὸ ἀναγκαῖον καὶ δυνατὸν καὶ ῥάδιον καὶ τὸ ἐκβησόμενον· τὸ δὲ καλόν, εἴς τε τὸ πρέπον καὶ ἔνδοξον.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Η πραγματικὴ τοῖς τελικοῖς κεφαλαίοις διαιρεῖται· ἅπερ εἴρηται τελικά· διότι τῶν ἄλλων νοημάτων περιεκτικά εἰσι· πᾶν γὰρ νόμιμον ζήτημα ἢ τῆς ὁρικῆς ἐστι στάσεως, ἢ τῶν δικαιολογικῶν, ἢ νομικῶν· αἱ γὰρ νομικαὶ πᾶσαι καὶ ἡ μετάληψις ἡ ἔγγραφος εἰς τὸ νόμιμον κεφάλαιον ἔχουσι τὴν ἀναφοράν· αἱ δὲ λογικαὶ καὶ ἡ μετάληψις ἡ ἄγραφος, εἰς τὸ δίκαιον. ὁ δὲ στοχασμὸς εἰς τὸ συμφέρον· ὥστε διὰ τὸ πολλὰ περιέχειν νοήματα, τελικὰ κεφάλαια ἐκλήθη, προτέτακται δὲ τὸ νόμιμον καὶ τὸ δίκαιον διὰ ταῦτα· εἰς δύο χρόνους διῃρημένων τῶν ζητημάτων τῶν πολιτικῶν εἴς τε τὸν παρεληλυθότα χρόνον καὶ μέλλοντα· καὶ τῆς πραγματικῆς μέσης ἀμφοτέρων τεταγμένης· καὶ φύσει μὲν εἰς τὸ μέλλον ἐχούσης τὸν σκοπόν· οὐ μὴν οὐδὲ τοῦ παρελθόντος ἐκτὸς οὔσης, τὰ κεφάλαια αὐτῆς ἀμφοτέρων μετέχει τῶν χρόνων· τὸ μὲν οὖν νόμιμον καὶ τὸ δίκαιον τοῦ παρεληλυθότος ἐστίν· οἱ γὰρ νόμοι ἔφθασαν τεθεῖσθαι· καὶ τὸ δίκαιον ἐκ τῶν φθασάντων ἐννοιῶν δοκιμάζεται· εἰκότως οὖν τὰ δύο ταῦτα προτεταγμένα ἐστὶ κεφάλαια, τοῦ τε συμφέροντος καὶ τῶν λοιπῶν, ἃ περὶ τὸν μέλλοντα ὁρᾶται, ἐπεὶ καὶ τὸ παρεληλυθὸς τῷ χρόνῳ πρότερον τοῦ μέλλοντος. ἄλλως τε τῶν κεφαλαίων, τὸ μὲν περὶ τὸ πρᾶγμα· τὸ δὲ περὶ τὸ πρόσωπον ἀπέδωκε τάξιν· προυτιμήσατο δὲ ἐνταῦθα τὰ περὶ τὸ πρᾶγμα τῶν περὶ τὸ πρόσωπον· ἐν δὲ στοχασμῷ τὰ περὶ τὸ πρόσωπον προτάττει κεφάλαια τῶν περὶ τὸ πρᾶγμα, ὁρῶμεν· ὅτι ἐκεῖ περὶ ὑπάρξεως ἦν πᾶσα ἡ ζήτησις. ἔνθα προτιμᾶται ἡ περὶ τὸ πρόσωπον ζήτησις. ἐνταῦθα δὲ περὶ τὸ πρᾶγμα· περὶ γὰρ τῆς τοῦ πράγματος ποιότητος ἡ ζήτησις, κεφάλαιον δὲ τοῦ πράγματος, τὸ νόμιμον καὶ τὸ δίκαιον· ὥστε ἀναγκαίως τὰ τῷ πράγματι οἰκεῖα προτέτακται· τοῦ δὲ προσώπου τὸ συμφέρον καὶ τὸ δυνατὸν καὶ ἔνδοξον· ταῦτα δὲ καὶ πρός τι· συμφέρον γὰρ τῷ χρώματι πρὸς τὸ πρᾶγμα δείκνυται τὸ δυνατὸν καὶ ἔνδοξον. καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ δικαίου τὸ νόμιμον προτέτακται, ὡς ἄτεχνος πίστις· αἱ δ᾽ ἄτεχνοι πίστεις πανταχοῦ ἰσχυρότεραι τῶν ἐντέχνων καὶ προτιμητέαι· ὡς καὶ Δημοσθένης ἐχρήσατο πανταχοῦ. ἔνθεν ἐν τῷ περὶ τοῦ Στεφάνου ἀσθενῶν τῷ νομίμῳ καὶ ἰσχύων περὶ τὸ δίκαιον, καὶ προοίμιον ἠναγκάσθη κατασκευάσαι ἴδιον· ῥοπήν τε λαβεῖν παρὰ τοῦ δικαστοῦ τοῖς ἰσχυροτέροις πρώτοις χρήσασθαι, ἵνα μὴ ἐξ ἀρχῆς καταγνωσθείς, ἅτε ἀπὸ τῶν ἀσθενεστέρων ἀρξάμενος, δυσχερῆ τὴν ἐπαγομένην πίστιν ἔχῃ. εἰκότως οὖν τὸ νόμιμον προτέτακται, ἕπεται δὲ τὸ δίκαιον. ῥητὸν μὲν καὶ ἔγγραφα τὰ νόμιμα ἅπαν ἄτεχνοι πίστεις· τὸ δὲ δίκαιον καὶ ἐξ ἐννοιῶν ἐστι καὶ ἐνδόξων πίστεων ἀντίρρησιν ἐχουσῶν· οἱ γὰρ ἔνδοξοι πίστεις οὐ πανταχοῦ αἱ αὐταί· αὐτίκα γοῦν καὶ τὸ ἐσθίειν τοὺς γονεῖς τισιν ἀγαθὸν ἐδόκει. ἑτέροις δὲ τὸ κάειν· Ἀθηναίοις δὲ καὶ τὸ μὴ θάπτειν ἢ χειρατωγεῖν, ἔγκλημα ἐδόκει· τινὲς δὲ καὶ τοῦτό φασιν, ὡς εἰκότως τὸ νόμιμον προτέτακται τοῦ δικαίου, ὡς ὡρισμένον ἀορίστου· τὸ μὲν γὰρ νόμιμον, ὡρισμένον ἐστὶ δίκαιον· τὸ δὲ δίκαιον, ἀόριστον. ἰσχυρότερον δὲ τὸ ὡρισμένον τοῦ ἀορίστου καὶ ἀδήλου καὶ προτιμότερον· μετὰ ταῦτα τὰ παρὰ τὸν μέλλοντα τέτακται κεφάλαια καὶ πρὸ τοῦ δυνατοῦ τὸ συμφέρον· πρῶτον γὰρ σκοποῦμεν εἰ συμφέρει, εἶθ᾽ οὕτως εἰ δυνατὸν γενέσθαι. οἱ δὲ λέγοντες ὡς οὐ καλῶς τὸ συμφέρον τοῦ δυνατοῦ προτέτακται, ἕως γὰρ ἂν ἀδύνατα ᾖ τὰ πράγματα περιττὴ ἡ τοῦ συμφέροντος βουλή· καὶ προφέροντες τὸ κατὰ τὸ ἀδύνατον ἀσύστατον ζήτημα· ὅτι διὰ τοῦτο μὴ δύνασθαι ἐξετασθῆναι τὸ ἀδύνατον ἀσύστατον ἐποίησεν· μὴ

οὐ καλῶς λέγουσι. τὸ γὰρ συμφέρον καὶ φύσει πρῶτον καὶ ἐμπεριείληφεν ἐν ἑαυτῷ τὸ δυνατόν· ὁ γὰρ τὰ ἀδύνατα κατασκευάζων, τὰ ἀσύμφορα κατασκευάζει. ὡς ἂν εἰ κατασκευάζοιμεν μακρῶν εἴτε ἄρξαι τῆς Ἑλλάδος ἀσύμφορα αὐτοῖς κατασκευάσομεν, κινδύνου ἢ ἀφορμὰς αὐτοῖς προξενήσομεν. καὶ εἰ κατασκευάσομεν συμφέρει τῷ πένητι τριηραρχεῖν, κατὰ τὸ ἀδύνατον ἀσύμφορόν ἐστιν· ἀνάγκη οὖν πάντα τῷ συμφέρον τι τῷ δυνατὸν περιέχεσθαι, οὐ μὴν τῷ δυνατῷ τὸ συμφέρον· οὐ γὰρ δυνατὸν ἀποκτεῖναί τινα ἢ ἱεροσυλῆσαι τῶν ἱερῶν ἀφυλάκτων ὄντων ἤδη καὶ συμφέρον· φυσικῶς οὖν περιεχομένου τῷ συμφέροντι τοῦ δυνατοῦ, ἀναγκαίως καὶ ὑποτέτακται αὐτῷ. πρὸς δὲ τοὺς λέγοντας ὡς ἄχρηστον τὸ συμφέρον τοῦ δυνατοῦ ἀπόντος, ἐροῦμεν ὡς κατὰ τὸν τῆς φιλονεικίας λόγον ἀεὶ τὸ συμφέρον ἐξετάζεται· κἂν ἀπῇ τὸ δυνατόν· δεῖ γὰρ βούλεσθαι τὰ χρηστὰ ἑαυτοῖς καὶ εἰ μὴ δυνάμεθα· ἔνθα βουλήσεως μέν εἰσι κρίσεις, κἂν μὴ παρῇ τὸ δύνασθαι καὶ εὐθῆναι· δυνάμεως δὲ τοῦ βούλεσθαι ἀπόντος, οὔ· οὔπω γὰρ ἂν καὶ πλοῦτος καὶ ἰσχὺς καὶ σοφία· καὶ εἴ τι ἄλλο δίκας δοῖεν. τὸ ἔνδοξον μετὰ τοῦτό ἐστι καὶ τὸ ἐκβησόμενον, ἃ τινὲς καὶ μέρη εἰρήκασι τοῦ συμφέροντος· καὶ ὥσπερ ὑπὸ τὸ συμφέρον τὸ δυνατόν· οὕτως ἔφασαν καὶ ὑπὸ τὸ ἔνδοξον τὸ ἐκβησόμενον εἶναι. εἰκότως οὖν τὸ ἔνδοξον προτέτακται τοῦ ἐκβησομένου· ἀλλ᾽ ἐροῦσί τινες ἐναντιούμενοι ὡς τὸ μὲν ἔνδοξον μονοειδές ἐστι, τὸ δὲ ἐκβησόμενον πολυειδὲς τοῦ μονοειδοῦς· καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ καὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸ κινδυνῶδες καὶ τὰ ἀδοξοῦντα κεφάλαια κατασκευάζεται. ὤφειλεν οὖν τὸ πολυειδές, τοῦ μονοειδοῦς προτεθεῖσθαι· ἀλλ᾽ ἐροῦμεν ὅτι ἡ τοῦ συμφέροντος ἔννοια τὴν δόξαν ἔχει· καὶ ἐπειδὴ τὰ ζητήματα βούλεται ἀκόλουθον ἔχειν τοῖς προτεινομένοις προσώποις τὸν σκοπόν· προτείνεται δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν τοῖς ζητήμασι τῶν ἀρχαίων πρόσωπα· οἷον τὸ Δημοσθένους ἢ Περικλέους ἢ Λακεδαιμονίων ἢ Ἀθηναίων, οἷς ἐπιμελὲς τὸ δόξης μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων φροντίζειν· ὡς δῆλον ἀπὸ τῶν ἐν Πύλῳ τ̄· οἷον διὰ δόξαν τοῦ ἐκβησομένου κατεφρόνησαν· ἐξὸν γὰρ ἀλόντας σώζεσθαι εἵλοντο μᾶλλον τὸν μετὰ δόξης ἐκβαίντα θάνατον, εἰκότως τὸ ἔνδοξον τοῦ ἐκβησομένου προτέτακται. ἰστέον δὲ ὡς τὸ ἀναγκαῖον κεφάλαιον ὁ τεχνικὸς μὲν ἀγνοεῖ· παρὰ δὲ τῷ Δημοσθένει καὶ τοῖς πολλοῖς τῶν ἀρχαίων μεμελέτηται· καὶ ἡ μὲν τάξις τῶν κεφαλαίων αὕτη· τὴν πραγματικὴν δέ τινες οὕτω διεῖλον· εἰς νόμιμον. συμφέρον· δυνατόν· προστιθέντες τῷ μὲν νομίμῳ, τὸ σαφές, τῷ δὲ συμφέροντι, τὸ ἀναγκαῖον· τῷ δὲ δυνατῷ, τὸ ῥᾴδιον. ἀλλ᾽ Ἑρμογένης ταύτην παρελογίσατο· ἐντέχνως δὲ ταύτην πάνυ τοῖς κειμένοις διεῖλεν.

Ἔστι δὲ ἡ μὲν, ἔγγραφος πραγματική· ἡ δέ, ἄγραφος· ἔγγραφος μὲν, ἡ ἀπὸ ῥητοῦ τὸ ζήτημα ἔχουσα· οἷον νόμου κελεύοντος ἐν ἡμέραις τρισὶ περὶ πολέμου βουλεύεσθαι. Ἐλάτειαν ἑλόντος Φιλίππου, γράφει Δημοσθένης αὐθημερὸν ἐξιέναι. ἄγραφος δέ, ἡ μὴ ἀπὸ ῥητοῦ· οἷον ἀξιοῖ μετὰ τὰ κατὰ Πύλον Κλέων Πύθιος καλεῖσθαι.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Η μὲν ἔγγραφος ἀπὸ ῥητοῦ τινος, καὶ περὶ ῥητὸν ἔχειν φησὶ τὴν ἐξέτασιν. ἡ δὲ ἄγραφος ῥητῶν οὐ προσαπτομένη, περὶ ψιλὰ μόνον ἔχει τὰ πράγματα, τὴν ζήτησιν· εἴδη δὲ αὐτῶν οὐδ᾽ ἕτερα ἔχει διότι οὐ γὰρ διαφορὰ κεφαλαίων ἐν αὐταῖς θεωρεῖται, διαφοραὶ δὲ προβλημάτων· τῶν μὲν οὖν ὑπὸ τὴν ἔγγραφον πραγματικὴν προβλημάτων, εἰσὶ διαφοραὶ ἑπτά, κατὰ νόμου εἰσφοράν· κατὰ νόμου παλαιοῦ κύρωσιν καὶ ἀναίρεσιν· κατὰ πρόσθεσιν ἐν νόμῳ μέρους τινός· κατὰ ψηφίσματος εἰσαγωγήν· κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν· κατὰ ἀντινομίαν κατὰ αἴτησιν δωρεᾶς· κατὰ μὲν νόμου εἰσφοράν· οἷον πολλῶν ἀτε-

λῶν τινὲς μὲν καὶ τῶν πολιτευομένων ἐκλειπόντων, τίθησι νόμον λεπτίνης, μηδένα εἶναι ἀτελῆ· κατὰ δὲ νόμου παλαιοῦ κύρωσιν καὶ ἀναίρεσιν· οἷον μετὰ τὰ ἐν μαραθῶνι γράφει τὶς παρὰ λακεδαιμονίοις ἀναιρεῖσθαι τὸν τῆς πανσελήνου νόμον· κατὰ πρόσθεσιν ἐν νόμῳ μέρους τινός· οἷον νόμος τὸν τυπτήσαντα χιλίας διδόναι. πλούσιος ἐχθρὸς ἅπαξ πένητα τυπτήσας, ἐξέτισε τὰς χιλίας· ὁ δὲ πένης νόμον εἰσφέρει καὶ ἀτίμους τοὺς τυπτήσαντας γίνεσθαι. οὐ γὰρ ἀναιρεῖ τὴν ἔκτισιν τῶν χιλίων ἡ προσθήκη τῆς ἀτιμίας· ἀλλ' ἕνα τὸν ὅλον ἀπεργάζεται νόμον. κατὰ δὲ ψηφίσματος εἰσαγωγήν, οἷον βασιλέως ἐπερχομένου πολλῷ στρατῷ. γράφει θεμιστοκλῆς ἐκλιπόντας τὴν πόλιν, εἰς τὰς τριήρεις ἐμβαίνειν. οὐ ῥᾳδίαν δὲ τὴν ἐπίγνωσιν ἔχει τὰ τοιαῦτα συμβουλευτικὰ προβλήματα. πότερον τῆς ἐγγράφου πραγματικῆς ἐστὶν ἢ τῆς ἀγράφου. τὰ γὰρ αὐτὰ δυνατὸν ὑπὸ ἑκατέραν ἀνάγειν. πλὴν ἐκεῖνό γε διεστήκασιν· ἐὰν μὲν γὰρ ἡ τοῦ γράφει προσκείμενον ἐν τῷ ζητήματι δηλονότι ὡς ψηφίσματος εἰσαγομένου τινὸς τὸ γράφει πρόσκειται. καὶ οὕτως ἂν τῷ ψηφίσματι ὁ συμβουλεύων συσταίη· εἰ δὲ ἀντὶ τοῦ γράφει θεμιστοκλῆς ἢ ὁ δεῖνα τὸ συμβουλεύει προσκείμενον ἔχει, ψιλὴ τῶν πραγμάτων ἐξέτασις ἔσται· καὶ οὕτως ὑπὸ μὲν τὴν ἔγγραφον πραγματικὴν ἀναχθήσεται πᾶσα ψηφίσματος εἰσαγωγὴ καὶ λόγος τῷ ψηφίσματι συνιστάμενος. ὑπὸ δὲ τὴν ἄγραφον, πᾶς συμβουλὴν περιέχων ἄνευ ῥητοῦ λόγος. ἀνάγονται δὲ ὑπὸ τὴν ἔγγραφον πραγματικὴν τά, τε κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν προβλήματα· οἷον νόμος περὶ πολέμου μέχρι τριῶν ἡμερῶν βουλεύεσθαι· ἐλάτειαν φιλίππου καταλαβόντος, γράφει συμβουλεύων δημοσθένης αὐθημερὸν ἐξιέναι. αἰσχίνης ἀντιλέγει· καὶ κατὰ ἀντινομίαν· νόμος τὸν τύραννον μὴ θάπτεσθαι ἐν ᾗ ἐτυράννησε πόλει· καὶ νόμος τὸν κεραυνῷ βληθέντα ἐκεῖ θάπτεσθαι ἔνθα ἐβλήθη. ἠνέχθη σκηπτὸς κατὰ τυράννου. καὶ ὁ μὲν ἐκεῖσε θάπτειν αὐτὸν συμβουλεύει, ὁ δὲ ἀντιλέγει. ἔτι γε μὴν καὶ κατὰ αἴτησιν δωρεᾶς πανταχοῦ ὑπὸ τὴν ἔγγραφον ἀναχθήσεται, εἴπερ κατὰ νόμον γίνεται. οἷον νόμος τὸν ἀριστέα λαμβάνειν ἣν ἂν βούλοιτο δωρεάν. πλούσιος ἀριστεύσας αἰτεῖ πένητος ἐχθροῦ φόνον, καὶ ἀντιλέγει τίς. τῶν μὲν οὖν ὑπὸ τὴν ἔγγραφον πραγματικὴν ἀναγομένων προβλημάτων αὗται διαφοραί. τῆς δὲ ἀγράφου τῶν προβλημάτων ὁμοίως εἰσὶ διαφοραὶ ἑπτά. κατὰ ἀμφισβήτησιν. κατὰ ἀποκήρυξιν. κατὰ δοκιμασίαν κατὰ προσαγγελίαν. κατὰ τίμησιν καὶ ἀνθυποτίμησιν. κατὰ συμβουλὴν τῶν μελλόντων κατὰ ἀξίωσιν. κατὰ ἀμφισβήτησιν μέν· οἷον ἔδοξε τῶν ἐν μαραθῶνι πεσόντων ἐπιτάφιον εἰπεῖν τοῦ ἀριστεύσαντος τὸν πατέρα, καὶ ἀμφισβητοῦσι περὶ τούτου ὅ, τε κυναιγείρου καὶ ὁ καλλιμάχου πατήρ. κατὰ ἀποκήρυξιν δέ· ἐπέστη νύκτωρ ὁ παῖς ξιφήρης τῷ πατρὶ μεταγνοὺς ὥρκωσε μὴ ἐξειπεῖν, καὶ ἀποκηρύττεται ὑπὸ τοῦ πατρός. κατὰ δὲ δοκιμασίαν. οἷον ἐπίκουρος λαχὼν διαδουχεῖν, δοκιμάζεται. κατὰ προσαγγελίαν δέ, οἷον μετὰ χαιρώνειαν δημοσθένης ἑαυτὸν προσαγγέλλει. κατὰ δὲ τίμησιν καὶ ἀνθυποτίμησιν. μετὰ πάρον, ἁλόντι μιλτιάδῃ ξάνθιππος τιμᾶται πεντήκοντα ταλάντων· ὁ δὲ ἀνθυποτιμᾶται θανάτου. κατὰ δὲ συμβουλὴν περὶ μελλόντων· οἷον ἀλκιβιάδης μετὰ κύζικον συμβουλεύει πλεῖν ἐπὶ σικελίαν. κατὰ δὲ ἀξίωσιν, ἀλκιβιάδης ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς φυγῆς καὶ στρατηγεῖν ἀναγκαζόμενος ἀξιοῖ περὶ τῶν ἐπενεχθέντων ἐγκλημάτων αὐτῷ πρότερον ἀπολογεῖσθαι. διαφέρει δὲ ἡ κατὰ ἀξίωσιν πραγματικὴ τῆς κατὰ συμβουλήν· ὅτι ἐν μὲν ταῖς συμβουλαῖς ὑπὲρ τοῦ κοινῇ συμφέροντος προηγουμένως ποιεῖται τοὺς λόγους ὁ συμβουλεύων· ἐν δὲ ταῖς κατὰ ἀξίωσιν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ποιεῖται τὴν πρόσοδον λέγων. παράδειγμα τῆς κατὰ συμβουλήν· ἀλκιβιάδης μετὰ τὰ κατὰ κύ-

ζικον συμβουλεύει πλεῖν ἐπὶ σικελίαν. τοῦτο γὰρ συμφέρει τῇ πόλει. τῆς δὲ κατὰ ἀξίωσιν· ἀλκιβιάδης ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς φυγῆς καὶ στρατηγεῖν ἀναγκαζόμενος, ἀξιοῖ πρότερον περὶ τῶν ἐπενεχθέντων αὐτῷ ἐγκλημάτων ἀπολογεῖσθαι. ἐνταῦθα μὲν οὖν δι' ἑαυτὸν τῇ πόλει προσάγει ἀξίωσιν· ἐκεῖ δὲ τὴν συμβουλὴν διὰ τὸ τῆς πόλεως συμφέρον ποιεῖται. ἡ δὲ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν πραγματικὴ διαφέρει τοῦ ῥητοῦ καὶ διανοίας τῆς νομικῆς στάσεως· ὅτι ἐκεῖ μὲν ὁ κρινόμενος ἑκὼν παραβαίνει καὶ ὡς ἤδη παραβεβηκὼς τὸν νόμον κρίνεται. καὶ ἀρθέντος τοῦ νόμου, τὸ λοιπὸν οὐδὲ μίαν ἐγκλήματος ἐπιδέχεται χώραν· ἐνταῦθα δὲ οὐδέπω παραβέβασται, ἀλλ' εἰ χρὴ παραβῆναι ζητεῖται. καὶ ἡ κατ' ἀντινομίαν δὲ πραγματική, διαφέρει τῆς ἀντινομίας· τῷ ἐκεῖ μὲν παραβεβιάσθαι ἤδη τὸν ἕτερον τῶν νόμων. ἐνταῦθα δὲ βουλὴν προκεῖσθαι πότερον αὐτὸν παραβατέον ὡς ἐπὶ τοῦ κεραυνωθέντος τυράννου ἐν ᾗ ἐτυράννει πόλει. ἐπειδὴ δὲ δωρεᾶς αἴτησις καὶ ἐν στοχασμῷ ἐμπίπτει, ὡς ἐπὶ τοῦ ὑποσχομένου μάγου εἴσω πέντε ἡμερῶν ἀποκτεῖναι τὸν τύραννον, καὶ ἐν ὅρῳ ἐν πραγματικῇ· ἰστέον ὅτι ταύτῃ διαφέρουσιν ἀλλήλων· ὅτι ἐν ἐκείνοις μὲν οὐχ ὥρισται ποίαν αἰτεῖ ὁ λαβεῖν ἀξιῶν, ἐν ταύτῃ δὲ ὡρισμένην αἰτεῖ· οἷον ἢ πατέρα σώζεσθαι, ἢ ἐχθροῦ φόνον, ἢ γυναῖκα πρὸς γάμον. καὶ ἔτι ἐν μὲν τῷ ὅρῳ οὐδ' ὅλως τὸν αἰτοῦντά φαμεν ἄξιον εἶναι δωρεᾶς· οὐ γὰρ τὸ παρὰ τοῦ νόμου διηγορευμένον ἐπὶ τῇ δωρεᾷ πεπραχέναι. ἐν δὲ τῇ πραγματικῇ τῆς μὲν αἰτουμένης κωλύομεν τὸν αἰτοῦντα τυχεῖν· ἑτέραν δὲ λαμβάνειν συγχωροῦμεν. διαφέρει δέ, ἡ κατὰ ἀμφισβήτησιν πραγματικὴ τοῦ κατὰ ἀμφισβήτησιν ὅρου· ὅτι ἐν μὲν τῷ ὅρῳ ἐκλείποντος καὶ πεπραγμένου συνέστηκεν ἡ ἀμφισβήτησις. καὶ ἑαυτὸν μὲν ἄξιον εἶναι λέγει τοῦ αἰτουμένου, τὸν δὲ ἀντιλέγοντα οὐδαμῶς. ἐνταῦθα δὲ ἑαυτὸν μὲν μᾶλλον ἄξιον εἶναί φησιν, ἧττον δὲ τὸν ἐναντιούμενον. διόπερ ἐν ταῖς πραγματικαῖς ἡνίκα ποιούμεθα τὰς συγκρίσεις, οὐ χρὴ τὸν ἀμφισβητοῦντα ψέγειν. ἀλλὰ κἀκεῖνον μὲν ἐπαινεῖν, ἑαυτὸν δὲ μᾶλλον προκρίνειν, ὡς ἐπὶ κεφάλου καὶ ἀριστοφῶντος, οἳ περὶ τοῦ γέρως ἀμφισβητοῦσιν. δύο δὲ τῆς ῥητορικῆς εἰδῶν, ὡς πολλάκις ἔφαμεν ἐν ταῖς στάσεσι θεωρουμένων δικανικοῦ τε καὶ συμβουλευτικοῦ· τὸ μὲν δικανικὸν ἐν ταῖς ἄλλαις ἐμπίπτει στάσεσι, τὸ δὲ συμβουλευτικὸν ὑπὸ μόνην σχεδὸν ἀνάγεται τὴν πραγματικήν, συνεπιπλεκομένων αὐτῇ καὶ τῶν ἄλλων δύο εἰδῶν· σπανίως γὰρ ἔν τε στοχασμῷ συμβουλὴ εὑρεθήσεται, ὡς ἐπ' ἐκείνου. πολιορκούμενοί τινες ἀνέῳξαν τὰς πύλας καὶ βουλεύονται οἱ πολιορκοῦντες, εἰ χρὴ εἰσελθεῖν. σπανίως δὲ καὶ ἐν ὅρῳ, ὡς ἐπ' ἐκείνου. νόμος τὴν ἄχρηστον ἡλικίαν ἀποκτείνειν. τρισαριστεὺς ἄχειρ ἐστὶ, καὶ βουλεύονται περὶ τούτου. τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστι κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν εἰ καὶ μινουκιανός φησιν, ἀλλ' ὅρος. ζητοῦμεν γὰρ τίς ἐστιν ἡ ἄχρηστος ἡλικία. καὶ εἰ ἄχρηστός ἐστιν ὁ τρισαριστεύς. πλὴν οὖν ὀλίγων συμβαίνει πᾶσαν συμβουλὴν ὑπὸ τὴν ἄγραφον ἀνάγεσθαι πραγματικήν. οὐ μόνον δὲ τὸ συμβουλευτικόν, ἀλλ' ἤδη καὶ τὸ δικανικὸν εἶδος ἐπιδέχεται ἡ πραγματική. πᾶσαι γὰρ αἱ τῶν παρανόμων γραφαί, πραγματικῆς στάσεώς εἰσι. πᾶσα δὲ συμβουλή, ὥς φησιν ἀριστοτέλης περὶ τούτων γίνεται γενικῶς, περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, περὶ πόρου χρημάτων, περὶ οἰκισμοῦ πόλεως ἢ κατασκαφῆς, περὶ νόμων, περὶ τιμῆς. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν ὅρῳ περὶ τιμῆς ἔσθ' ὅτε γίνεται ἡ ζήτησις ὅτ' ἄν τις ἀξιοῖ τιμᾶσθαι τύραννον διώξας ἢ προκτησάμενός τινα πόλιν, ἰστέον ὅτι ἐν ὅρῳ μὲν ἡ ζήτησις περὶ τὸ πρᾶγμα γίνεται εἰ τὸ διῶξαι μόνον τὸν τύραννόν ἐστι τυραννοκτονία, ἢ τὸ πεῖσαι φίλιππον ἀποδοῦναι ἀμφίπολιν προκτήσασθαι πόλιν. ἵν' εἰ τοῦτο γένοιτο φανερόν, τῆς προσηκούσης ὁ αἰτῶν τύχῃ τιμῆς. ἐν δὲ τῇ πραγματικῇ φαι-

ρου τοῦ πράγματος ὄντος, ἡ σκέψις γίνεται περὶ τοῦ ποίαν τινὰ λαβεῖν χρὴ τὸν αἰτοῦντα δωρεάν. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ τιμωρίας ἐν πραγματικῇ ἀμφισβητήσεις, ὡς ἐπ᾽ ἐκείνου. ἐξῆν ἐν πολέμῳ μισθωσάμενον ἕτερον ἐκπέμπειν ἀντ᾽ αὐτοῦ. πολέμου καταλαβόντος ἐξέπεμψέ τις ἄλλον ἀντ᾽ αὐτοῦ μισθωσάμενος. ἀριστεύσας ἐκεῖνος κατὰ τὸν νόμον ἔλαβε τὴν δωρεάν. ἑτέρου πολέμου καταλαβόντος, ἐξέπεμψεν αὐτὸν μισθωσάμενος. ἔλιπε τὴν τάξιν καὶ νόμου κελεύοντος κολάζεσθαι τὸν λιπόντα τὴν τάξιν, ἀντιπροβάλλονται ἀλλήλους. ὅ, τε ἐκπέμψας καὶ ὁ πεμφθείς. τοῦτο δὲ τὸ ζήτημά τινές φασι γνώμης στοχασμόν, τῷ πλείστους ἐν αὐτῷ λογισμοὺς ἐμφαίνεσθαι στοχαστικούς. ἔστι δὲ πραγματικῆς ἀγράφου κατὰ στοχασμὸν αἰτούσης τὴν ζήτησιν. καθόλου δὲ χρὴ γινώσκειν ὅτι πολλὰ προβλήματά ἐστιν ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἅπερ ὑπὸ μίαν ἀντικρὺς ἀνάγειν στάσιν οὐχ οἷόν τε, ὥσπερ καὶ τόδε. νόμος τὸν στρατηγὸν τοὺς κατασχόντας φυγάδας ἀναιρεῖν. διδύμων ἀδελφῶν τὸν ἕτερον φυγόντα, εἴργει ὁ νόμος κατιέναι. τὸν ἕτερον συναποδημήσαντα μόνον εἶτα ἐπανιόντα ἀπέκτεινεν ὡς φυγάδα ὁ στρατηγὸς καὶ κρίνεται φόνου. τοῦτο γὰρ καὶ γνώμης ἄν τις εἴποι στοχασμὸν καὶ συγγνώμης.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τίς ἡ ἄγραφος καὶ ἔγγραφος ἐδίδαξεν ὁ τεχνικός. ὅτι ἔγγραφος μὲν, ἡ ἀπὸ ῥητοῦ τὴν ζήτησιν ἔχουσα. δεῖ δὲ προσθεῖναι καὶ περὶ ῥητόν. αἱ γοῦν τῶν νόμων εἰσφοραὶ ἐξετάζονται πότερον κατὰ νόμον καὶ κατὰ δίκαιον, ἢ οὔ. καὶ πότερον συμφέρον καὶ ἔνδοξον, ἢ τοὐναντίον. ἰστέον μέντοι ὡς ἐν τῇ ἀγράφῳ ἐμπίπτει ἔσθ᾽ ὅτε ῥητόν, ὡς ἐπὶ τῆς ἀποκτεινάσης γυναικὸς τύραννον τὸν ἄνδρα καὶ αἰτούσης εἰς τὴν δωρεὰν τὴν σωτηρίαν τῶν τέκνων. νόμου ὄντος τῷ τυράννῳ συναποθνήσκειν τὰ τέκνα. ἐνταῦθα γοῦν κεῖται μὲν τὸ ῥητόν. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ οὐ περὶ αὐτοῦ ἡ ζήτησίς ἐστιν, οἷον εἰ ἔννομον ἢ δίκαιον ἢ συμφέρον, ἀλλὰ περὶ τὴν ποιότητα τῆς δωρεᾶς. οἷον πότερον ἣν αἰτεῖ δεῖ λαμβάνειν αὐτὴν ἢ ἑτέραν, ἡ ζήτησις ἄγραφός ἐστι πραγματική. ἀλλὰ δὴ καὶ ἐν τῇ ἀγράφῳ ἐστὶν εὑρεῖν τὸ ἔθος ἀντὶ νόμου παραλαμβανόμενον. ὡς Δημοσθένης ἐν τῷ κατ᾽ Ἀνδροτίωνος. φήσει τοίνυν τούτῳ τῷ τρόπῳ ἁπάσας εἰληφέναι τὰς βουλάς. ὁμολογουμένως γοῦν ἐνταῦθα ἐπὶ τὸ ἔθος ἀντὶ νόμου κατέφυγεν.

Τὸ τοίνυν νόμιμον ἐν τῇ ἐγγράφῳ μιᾷ τῶν νομικῶν ὑποπίπτει στάσεων, καὶ κατ᾽ αὐτήν γε διαιρεθήσεται. αὐτίκα δὲ περὶ τῶν νομικῶν στάσεων λέξομεν.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ Τὸ νόμιμον πλατύνεται τῇ τε γνώμῃ τοῦ νομοθέτου καὶ τοῖς παραστατικοῖς μορίοις καὶ νόμοις ἑτέροις. ὡς καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ στεφάνου, τὸ νόμιμον διὰ νόμων ἑτέρων ἐπλάτυνεν. ἔθηκε δὲ τὸ νόμιμον ἐξ ἀρχῆς. οὐ γὰρ ὥς ἕτεροί φασιν ἐν μέσῳ τοῦ λόγου. ἀφ᾽ οὗ γὰρ τὴν πολιτείαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὴν παρὰ τὸν δῆμον εὔνοιαν ἐξετάζει, οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ, ἢ τὸ νόμιμον κατασκευάζει. τοῦ γὰρ Αἰσχίνου τὸ Κτησιφῶντος ψήφισμα παρὰ τρεῖς γεγράφθαι λέγοντος νόμους. πρῶτον μὲν ὅτι ψευδῆ γέγραφε παρὰ Δημοσθένους. γράμματα γράψας ὅτι εὔνους. νόμος δέ ἐστι ὁ κωλύων ψευδῆ εἰσφέρειν γράμματα. δεύτερον δὲ μὴ ἐξεῖναι ἐν θεάτρῳ στεφανοῦσθαι ἀλλ᾽ ἐν πνυκί. τρίτον, τὸν ὑπεύθυνον μὴ στεφανοῦσθαι, πρῶτον ἐξετάζει Δημοσθένης παρὰ τοῦ μὴ ψευδῆ γράφειν νόμον καὶ δείκνυσι διὰ τῆς αὐτοῦ πολιτείας. τήν τε εὔνοιαν καὶ ὡς οὐ ψευδῆ γέγραφε Κτησιφῶν, ἀλλ᾽ ὅτι μάλιστα ἀληθῆ. ἀφ᾽ οὗ γοῦν τῆς ἑαυτοῦ πολιτείας ἄρχεται τόπου καὶ τῆς εὐνοίας ἀπ᾽ ἐκείνου τὴν ἐξέτασιν ποιεῖται. ἐπιδείκνυσι γὰρ ὡς οὐ παράνομον τὸ ψήφισμα Κτησιφῶντος μὴ περιέχων ψευδῆ γράμματα περὶ Δημοσθένους ὡς εὔνους τῇ πόλει, ἀλλ᾽ ἀληθῆ. ζηλώσομεν οὖν τὸν Δημοσθένην πλατύνοντες τὸ νόμιμον καθάπερ ἐκεῖνος ἐν τῷ περὶ στεφάνου καὶ ἐν τῷ κατὰ Ἀριστοκράτους καὶ πρὸς

Λεπτίνην. πλατυνοῦμεν δὲ τὸ νόμιμον καὶ ἀπὸ τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων. ἀπὸ προσώπων μὲν, τίς ἐστιν ὁ γράφων, πολεμεῖν ἢ βοηθεῖν. καὶ πότε καὶ τίσι καὶ πῶς. ἀπὸ πραγμάτων, διὰ τί χρὴ πολεμεῖν ἢ βοηθεῖν. ἐν μὲν οὖν τῇ ἐγγράφῳ πραγματικῇ τὸ νόμιμον ἐμπίπτει. ἕπεται δὲ αὐτῷ καὶ τὸ ἔθος. ἐν δὲ τῇ ἀγράφῳ τὸ μὲν νόμιμον οὐκ ἐμπίπτει, τὸ δὲ ἔθος, ἀντ᾽ αὐτοῦ παραληψόμεθα.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Περὶ τῆς ἐγγράφου ἐπαγγέλλεται διὰ τῶν νομικῶν ἡμῖν τὴν δύναμιν γνωρίσαι. ἀδύνατον γὰρ μὴ πρότερον μαθοῦσι τὰς νομικὰς στάσεις, ἀκριβές τι περὶ αὐτῆς εὑρεῖν. πλὴν ἵνα μὴ πάντῃ ἀνήκοοι ταύτης κατὰ καιρὸν ὦμεν, εὑροῦμεν ἡμεῖς ἐφ᾽ ὅσον ἐνδέχεται. ἐξετάζοντες τοίνυν τοὺς νόμους ἐν τῇ ἐγγράφῳ ἐκ τεσσάρων αὐτοὺς κατασκευάσομεν τόπων. ἐκ τῆς πολιτείας. εἶτα ὅτι ἀνάκειται τοῖς τῶν Ἑλλήνων σοφωτάτοις. ἀπὸ παραδειγμάτων. ἀπὸ καιροῦ. ἀπὸ πολιτείας μὲν, οἷον ὅτι ἐν δημοκρατίᾳ ἐτέθη ἥτις ἀρίστη τῶν πολιτειῶν πασῶν. ἀπὸ τῶν προσώπων. οἷον ὅτι οὐχ οἱ τυχόντες ἔθεντο τοῦτον, ἀλλ᾽ οἱ μέγιστοι τῶν ἀνθρώπων καὶ σοφώτατοι, ἀπὸ τοῦ πράγματος. οἷον ὅτι περὶ τῶν μεγίστων προστάττει. ἀπὸ τοῦ καιροῦ, ὅτι νῦν μάλιστα χρηστέον τῷ νόμῳ ἐν εἰρήνῃ τυχὸν ἢ πολέμου. πλατύνεται δὲ τὸ κεφάλαιον, ἔκ τε τῆς τοῦ ταῦτα νομοθετήσαντος δόξης. οἷον ὅτι Σόλων ἢ Δράκων ἢ Κλεισθένης. καὶ ἐκ τοῦ πολλὰ τὸν νόμον λυσιτελῆσαι τῇ πόλει. καὶ ἔτι κατασκευάζεται τὸ νόμιμον ἔκ τε ῥητοῦ καὶ διανοίας καὶ ῥητῶν ἑτέρων παραθέσει. ἐκ διανοίας μὲν, ὡς Αἰσχίνης πολλαχοῦ ἐποίησεν. ἅμα γὰρ τῷ ῥητῷ καὶ τὴν διάνοιαν τιθεὶς κατασκευάζει τὸ νόμιμον. ἐκ παραθέσεως δὲ ῥητῶν, δεικνύντες σύμφωνα τοῖς κειμένοις τὰ εἰσαγόμενα. ὡς Τιμοκράτης κατηγορούμενος ὑπὸ Διοδώρου ἢ Δημοσθένους, ὡς παράνομα γεγραφώς. σύμφωνα γάρ φησι γεγραφέναι ἐκείνῳ τῷ νόμῳ τῷ λέγοντι, οὐδὲ δήσω Ἀθηναίων οὐδένα ὃς ἂν ἐγγυητὰς παράσχῃ τὸ αὐτὸ τέλος. ἐὰν μέντοι ἀνασκευάσωμεν, τοῖς τε ἐναντίοις τῶν προειρημένων χρησόμεθα κατασκευῶν. καὶ ἄλλοις ὁπόσοις ὁ ἀνασκευαστικὸς χορηγεῖ τόπος. καὶ ἔτι ἂν ὁ ἀντίδικος τῷ ῥητῷ ἰσχυρίζηται. ἡμεῖς τῇ τοῦ ῥητοῦ διανοίᾳ χρησόμεθα, ὡς Θουκυδίδης ἐν τῇ Κορινθίων δημηγορίᾳ. τῶν γοῦν Κερκυραίων εἰπόντων ὡς λύσεται τὰς πρὸς Λακεδαιμονίων σπονδὰς δεξάμενοι ἡμᾶς. εἴρηται γὰρ ἐν αὐταῖς τῶν Ἑλληνίδων πόλεων τὰς συμμαχίδας ἐξεῖναι παρ᾽ ὁποτέροις βούλοιτο ἰέναι. καὶ τῷ ῥητῷ τούτῳ ἰσχυρισαμένων, ὁ Κορίνθιος τῇ διανοίᾳ λύει λέγων. οὐ τοῖς ἐπὶ βλάβῃ ἑτέρων ἡ ξυνθήκη ἐστίν. ἀλλ᾽ ὅς τις τοῖς δεξαμένοις εἰ σωφρονοῖεν πόλεμον ἀντὶ εἰρήνης ποιήσει. καὶ ῥητὰ δὲ ῥητοῖς παραθῶμεν ἐναντία τῶν εἰσαγομένων δεικνύντες. ὡς Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους. ἄλλων τε νόμους παραθεὶς οἷς ἐναντία νενομοθέτηκε καὶ αὐτοῦ Τιμοκράτους πρότερον εἰρημένον ἐναντίον τοῦ νῦν παρ᾽ αὐτοῦ εἰσαγομένου.

Ἐν δὲ τῇ ἀγράφῳ τὸ ἔθος ὡς νόμιμον ἐξεταστέον. οἷον ὅτι καινὰ ἀξιοῖς καὶ οἷα καὶ ἔστιν οὐδείς πω πρότερον. ταῦτα δὲ πάλιν ἐν στάσει καὶ ἀντιπαραστάσει μεθοδεύσομεν. ἀντιπαραστάσει μὲν, οἷον Κλέων ἀξιοῖ μετὰ τὰ ἐν Πύλῳ Πύθιος καλεῖσθαι. καινὰ ἀξιοῖς. καινὰ ἀξιῶ. καινὰ γὰρ καὶ τὰ πεπραγμένα. ἐνστάσει δέ. εἶτα μέντοι οὐδὲ καινά. καὶ γὰρ καὶ Περικλῆς Ὀλύμπιος ἐκλήθη. ποτέρῳ δὲ πρότερον χρηστέον τῇ ἐνστάσει ἢ τῇ ἀντιπαραστάσει, οἱ καιροὶ διδάσκουσιν, ὡς καὶ ἐν στοχασμῷ διωρισάμεθα.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἔθος ἐστίν, ὅπερ ἢ χρόνος ἐκράτυνεν, ἢ ὡς συμφέρον αἱ τῶν πολλῶν ἐκύρωσαν γνῶμαι. διαφέρει δὲ νόμος ἔθους. τῷ τὸ μὲν ἄγραφον εἶναι, τὸν δὲ ἔγγραφον. καὶ τὸ μὲν καθόλου, τὸ δὲ ἐπὶ μέρους εἶναι. καὶ τὸ μὲν φύσει τὸ δὲ θέσει. ζητεῖται δὲ καὶ ἐπὶ τούτου. τίνος τε τοῦτο ἔθεσαν καὶ παρὰ τίνων. πλατύνεται δὲ τόποις ἕξ. διά

τε τῆς πατρίου πολιτείας ὅπερ ἐστὶ τὰ παρ' ἡμῖν ἔθη. καὶ διὰ παραδειγμάτων· τουτέστι εἴ τινες ἄνδρες παρ' ἡμῖν τετυχήκασιν ἀρίστοι δωρεᾶς. καὶ ἀπὸ τῶν εὐνομουμένων πόλεων καὶ τῶν παρ' αὐταῖς ἀρίστων, καὶ ἀπὸ τῶν παρὰ τοὺς ἥρωας τιμῶν. ἔτι δὲ ἀπὸ τῶν παρὰ βαρβάροις τιμηθέντων, καὶ ἀπὸ τῶν παρ' αὐτοῖς παρεστώτων. τοῦτο δὲ ἱκανῶς ἀριστείδης ἐν τῷ περικλεῖ ἐπλάτυνεν. ἐν ἀξιοῖ τις ἀποστῆναι τῆς προσηγορίας τοῦ ὀλυμπίου, κατέχοντος τοῦ λοιμοῦ. κατάλογόν τε τῶν προγόνων ποιούμενος· καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν διεξιών. καὶ τὴν παλαιὰν πολιτείαν ἀνυμνῶν· καὶ δεικνὺς ὡς οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ὄνομα θεῶν ἔλαβεν. καὶ τὸ μὲν ἀριστείδου περικλέα παράδειγμα σαφὲς ἕξομεν· περὶ τοῦ μὴ δεῖν τοῖς μὴ κατ' ἔθος οὖσι χρῆσθαι. εἰς δὲ τὸ μὴ χρῆναι λύειν τὰ ἔθη, τὸ πρὸς λεπτίνην δημοσθένους. λύεται δὲ τὸ ἔθος τοιῶσδε. ὥσπερ αὖθις κλέωνος τοῦ ἀξιοῦντος καλεῖσθαι πυθίου μετὰ τὰ ἐν πύλῳ. πρὸς γὰρ τὴν ἀντίθεσιν τὴν ὅτι καινὰ αἰτεῖς, ἀπαντήσει ὁ κλέων λέγων· ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τὸν βίον ἅπαντα ἐξ ἀρχῆς παρῆλθεν. οὐδὲ τέχναι ἐξ ἀρχῆς ἀνεφάνη. ἀλλὰ μὴ πρότερον ὄντα κατὰ μέρος ἤρξατο γίνεσθαι, οὕτω καὶ τέχναι ηὐξήθησαν. καὶ τὰ πράγματα εἴληφε τὰς ἐπιδόσεις. καὶ παραδείγματι ἐπάξει νόμων, τεχνῶν, ἰατρικῆς, κυβερνητικῆς. φιλοσοφίας, καὶ τῶν τοιούτων. ἕκαστα δὲ τούτων κατὰ ἔνστασιν καὶ ἀντιπαράστασιν εἰσάξομεν. ἐνστάσεως δὲ ἴδιον τὸ ἐξεναντίας ἵστασθαι πρὸς τὰ λεγόμενα καὶ ψευδῆ δεικνύναι. ἀντιπαραστάσεως δὲ τὸ συντρέχειν μὲν τοῖς ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου λεγομένοις, ἐκ δὲ τοῦ ἀκολούθου περιτρέπειν εἰς τὸ ἐναντίον. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Καὶ τοι καὶ ἐνταῦθα τὸ ῥητὸν ἐνίοτε ἐμπίπτον ὡς ἤδη εἴρηται, ἀλλ' οὐ περὶ αὐτοῦ ἡ ζήτησις. εἰς γὰρ κατασκευὴν λαμβάνεται. πολλάκις δὲ καὶ ἀμφότερα ἐν τῷ ἀγράφῳ εὑρίσκεται ἔθος φημὶ καὶ νόμος, ὡς καὶ ὁ ῥήτωρ ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου πεποίηκεν. μετὰ γὰρ τὸ ῥητὸν ἐξέτασε τὸ ἔθος λέγων· ὡς οὐ μόνον τοῖς νόμοις ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔθεσιν ὥρισται. πρῶτον μὲν γὰρ ναυσικλῆς στρατηγῶν ἐφ' οἷς ἐπέδωκε τετίμηται. εἶθ' ὅτε τὰς ἀσπίδας διότιμος ἔδωκε. καὶ πάλιν χαρίδημος ἐστεφανοῦτο. συνάγων ἐκ τούτων ὅτι κἀμὲ δεῖ τὰ ὅμοια τούτων παθεῖν ὑπέταξε γὰρ τὸ ἔθος τῷ νομίμῳ. ἔθος γάρ ἐστι τὸ ἐν συνηθείᾳ κρατῆσαν. καὶ ὅπερ ὁ χρόνος ἐκράτυνεν. κατασκευάζεται δὲ τὸ ἔθος ἢ ἐκ προγόνων ἢ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν. εἰ δὲ οἰκείων ἀποροίημεν παραδειγμάτων χρησόμεθα τοῖς ξενικοῖς. οἷον ὅτι καὶ λακεδαιμόνιοι καὶ ἄλλοι τινὲς τοῦτον πολιτεύονται τὸν τρόπον. ἐξ ἡμῶν δὲ αὐτῶν, ὅτι καὶ ἡμεῖς τοιοῦτον ἐπράξαμέν ποτε καὶ σύνηθες τῇ πόλει τὸ πρᾶγμα τοιαύτας διδόναι δωρεάς. πλατύνεται δὲ καὶ αὐτὸ οἷόνπερ καὶ τὸ νόμιμον. προσώπῳ. πράγματι. καιρῷ. προσώπῳ μὲν, οἷον ὅτι περικλῆς τοῦτο ἔπραξεν ὁ συνέσει ἁπάντων ἑλλήνων διαφέρων. πράγματι δὲ, οἷον ὅτι μέγα τοῦτο τῆς πόλεως κατόρθωμα. καιρῷ δὲ, οἷον ὅτι καὶ εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ τόδε λυσιτελεῖ. ταῦτα μὲν οὖν κατασκευάσαντες ἀποτρέποντες δὲ τοῖς ἐναντίοις χρησόμεθα, ὡς δημοσθένης ἐν τῷ πρὸς λεπτίνην. ἐκείνου γὰρ λέγοντος ὅτι οἱ πρόγονοι οὐδὲν ἐδίδοσαν, αὐτός φησιν· ὅτι οὐκ ἀκολουθητέον τοῖς προγόνοις. ἡ γὰρ τῶν πραγμάτων διαφορὰ καὶ τὰς δωρεὰς διαφόρους ποιεῖ. καὶ πάλιν ἀνδρῶν ἐνδόξων παρατιθέμενοι κατορθώματα. λέξομεν ὅτι θεμιστοκλῆς, καὶ μιλτιάδης τὰ τοιαῦτα κατορθώσαντες, οὐκ ᾔτησαν τοιαύτην δωρεάν. ὡς ἀμέλει καὶ αἰσχίνης ποιεῖ. φησὶ γὰρ ὅτι καὶ στρατηγῶν καὶ ῥητόρων ἐνδόξων γενομένων, οὓς ἡ πόλις μεγίστης ἠξίωσε τιμῆς. τὰ δὲ ξενικὰ παραδείγματα ἢ ἑλληνικῆς ἐστι πολιτείας ἢ βαρβάρου. ἐξ ἑλληνικῆς μὲν, ὡς ὁ ἐκ λακώνων ἢ βοιωτίων. ἐκ βαρβάρου δὲ, ὡς ἐκ περσῶν καὶ σκυθῶν. διὸ τὰ μὲν ἑλληνικὰ ἀναπτύξαντες, μετρίως ἀξιώσομεν

διασυρμοῦ. τοῖς δὲ βαρβάροις τελείᾳ χρησόμεθα καταφορᾷ, τετήρηκε δὲ καὶ τοῦτο δημοσθένης. ἐκεῖνος γὰρ εἰς τοῦτο ἐλθών, φησίν, οὐ δεῖ τοὺς ἑτέρων νόμους ἐπαινεῖν, εἰ δι' ὧν τοὺς ἐνθάδε λυμαίνεσθαι, περὶ ἑλλήνων ταῦτα λέγων. περὶ δὲ βαρβαρικῶν ὑποδείγματα ὁ ἀριστείδης εἰς περικλέα, ἐν οἷς φησί. μὴ βαίνης ὦ παῖ ξανθίππου. μὴ τοὺς γίγαντας μιμώμεθα, οἳ λέγονται τὸ ξύειν εἰς τὸν οὐρανόν. μὴ τὸν τῶν περσῶν βασιλέα καὶ τοὺς σὺν ἐκείνῳ. ὡσαύτως καὶ κατασκευάζοντες. τοὺς μὲν ἑλληνικοὺς ἐπαινεσόμεθα ἐθισμοὺς καὶ τὰ πρόσωπα τῶν ἀφ' ὧν τὰ παραδείγματα. τοὺς δὲ βαρβαρικοὺς ἐκ τοῦ ἐναντίου. οἷον ὅτι ταῦτα παρὰ πέρσαις ἢ σκύθαις οἷς πλούτου καὶ τρυφῆς, ἢ τοῦ νομαδικῶς ζῆν πᾶν ἐμέλησεν, ἢ σώφρονος καὶ ἢ μέτρου πολιτείας. εἰ μὲν οὖν ἀμφοτέρων εὐποροῦμεν τῶν ὑποδειγμάτων, χρησόμεθα τοῖς ἐπιχωρίοις πρὸ τῶν ξενικῶν. εἰ δὲ μή, τοῖς ἐμπίπτουσιν.

Τὸ δίκαιον μετὰ τῶν δικαιολογικῶν ὑποπίπτει. καὶ κατ' ἐκείνην διαιρεθήσεται ὡς ἂν ἐγχωρῇ τοῖς κεφαλαίοις. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Τὸ δίκαιον ὁ μὲν πλάτων εἴς τε τὸ ὅσιον καὶ εἰς τὸ ὁμωνύμως τῷ γένει δίκαιον διαιρεῖ ἐν τῷ εὐθύφρονι. ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη ἀκρίβεια φιλοσοφωτέρα. τὸ μὲν ὅσιον τοῖς κρείττοσιν ἡμῶν ἀπονέμουσα. τὸ δὲ δίκαιον τοῖς συστοίχοις. οἱ δὲ ῥήτορες ἀδιαίρετον ἐῶντες αὐτὸ ἅτε τὸ περὶ τὰ ἀνθρώπινα καθῆκον αὐτοὶ μάλιστα θεωροῦντες, πλατύνουσιν αὐτὸ καθάπερ ἐν ταῖς δικαιολογικαῖς. ἐν γὰρ πάσαις ταύταις πολυτρόπως τὸ δίκαιον ἐξετάζεται. ὅ, τε κρινόμενος τοὺς ἀκολούθους ἀπὸ τῶν ἑξῆς κεφαλαίων ἐπάγει λογισμούς. ὁ μὲν φεύγων, δίκαιον εἶναι τὸ γεγονὸς ἀποφαινόμενος. ὁ δὲ διώκων ἄδικον αὐτὸ διὰ τῶν ἐναντίων λογισμῶν ἀποδεικνύων. ἐν μὲν γὰρ ἀντιλήψει λέγοντος τοῦ φεύγοντος εἰ τύχοι ὡς κατὰ φύσιν γελάσας οὐκ ὀφείλω κρίνεσθαι, ἐξετάζομεν. πότερον ἀφεῖναι τὸν τοιόνδε ἢ μή. ἐν δὲ ἀντιστάσει ὁμοίως ὁ φεύγων ἐρεῖ, οὐ δίκαιον εἶναί με κρίσιν ὑπέχειν ὑπὲρ σοῦ πεποιηκότα. ἐν δὲ μεταστάσει ἄλλου αἰτίου ὄντος. ἐν δὲ ἀντεγκλήματι τοῦ πεπονθότος ὑπάρχοντος ἀξίου παθεῖν ἃ πέπονθεν. ἐν δὲ συγγνώμῃ, τῆς ἀγνοίας ἢ τῆς ἀνάγκης ἤ τινος ἄλλου βιασαμένου κρείττονος. ἔτι δὲ πλατύνεται τὸ δίκαιον ταῖς εὐλόγοις αἰτίαις. ταύτας δὲ διαιρετέον τῇ τε κατὰ πρόσωπον σχέσει καὶ τῇ κατὰ πράγματα, καὶ μερικῶς τῇ ἐκβάσει. οἷον τῇ μὲν κατὰ πρόσωπα σχέσει φίλοι οἱ τὴν συμμαχίαν αἰτοῦντες, ἢ ἐχθροὶ ἀδικούμενοι ὑφ' ἑτέρων, ἢ αὖθις βουλεύοντες ἄλλοις. ὑπὲρ οἰκίαν ἀγωνιζόμενοι, ἢ τὴν ἀλλοτρίαν διασῶσαι σπεύδοντες. ἐκ τούτων γὰρ καὶ τῶν τοιούτων τὸ κατὰ πρόσωπα δίκαιον ἐπισκεψόμεθα. ὁ δὲ θουκυδίδης βιαιότερον κατασκευάζων τὸ δίκαιον ἐν τῇ κερκυραίων δημηγορίᾳ. οὐκ ἔχων γὰρ κεχρῆσθαι τῇ ἐξετάσει τοῦ δικαίου προηγουμένως διὰ τὸ μὴ φίλους καθεστάναι τοὺς κερκυραίους τοῖς ἀθηναίοις. καὶ μὴ δυνάμενος εἰπεῖν ὡς φίλοις οὖσι βοηθητέον. οὐ γὰρ συμμαχήσαντες ἦσαν ἀθηναίοις κερκυραῖοι. ἐκ τῆς ἀντιπαραστάσεως μεθοδεύσας εἰσήγαγεν ἀποθεραπεύων ἅμα καὶ τὸ ἐκ τοῦ δικαίου ἀντιπῖπτον. ἀπήντα δὲ αὐτοῖς ὅτι οὐδεπώποτε γενόμενοι φίλοι οὐδὲ σύμμαχοι ἀξιοῦτε βοηθείας τυχεῖν. ὁ δὲ, εἰ καὶ μὴ φίλοι φησὶ καθεστήκαμεν, ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐχθροῖς πώποθ' ὑμῖν γενομένοις συναγωνεῖσθε. καὶ ἔστι τὸ ῥητὸν οὕτως εἶτα ἐν ἀδικήματι θήσονται πεισθέντων ὑμῶν ἃ δεόμεθα, πολὺ δὲ ἐν πλείονι αἰτίᾳ ἡμεῖς μὴ πείσαντες ἕξομεν. ἡμᾶς μὲν κινδυνεύοντας καὶ οὐκ ἐχθροὺς ὄντας ἀπώσεσθε. τῶνδε δὲ οὐχ ὅπως κωλυταὶ ἐχθρῶν ὄντων καὶ ἐπιόντων γενήσεσθε. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς δύναμιν προσλαβεῖν περιόψεσθε ἣν οὐ δίκαιον. καὶ ἐὰν μὴ ἔχωμεν φίλους δεικνύναι οἷς συμβουλεύομεν βοηθεῖν. ἔτι τὴν ἐκ τῆς ἀντιφά-

σεως μέθοδον ζητοῦμεθα. εἰ γὰρ μὴ ὑπάρχοι λέγειν ὅτι φίλοις ἢ συμμάχοις βοηθήσομεν, ἐκεῖνο κατασκευάζειν πειρασόμεθα. τῇ δὲ κατὰ πρόσωπα χρήσει, ὅταν τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν ἐξετάζωμεν· οἷον εἰ δίκαιον καὶ τοῖς μὴ συμμαχήσασι βοηθεῖν, ἢ τοῖς ἀδικουμένοις ἐπικουρεῖν, ἢ τοὺς εὐεργετήσαντας λυπεῖν, ἢ τὰ ἐναντία, ὡς Θουκυδίδης ἐν τῇ Κορινθίων δημηγορίᾳ. καίτοι δίκαιοί γ' ἐστὲ μάλιστα μὲν ἐκποδὼν στῆναι ἀμφοτέροις. εἰ δὲ μή, τοὐναντίον ἐπὶ τούτοις μεθ' ἡμῶν ἰέναι. Κορινθίοις μέν γε ἔνσπονδοί ἐστε. Κερκυραίοις δὲ οὐδὲ δι' ἀνοκωχῆς πώποτε ἐγένεσθε. εἰ δέ γε λυποίη ἡμᾶς τὸ κατὰ πρόσωπα δίκαιον, ἐπὶ τὰ κατὰ πράγματα μόνον φευξούμεθα, ὡς καὶ Ἀριστείδης ἐν Καλλιξένῳ πεποίηκεν. λυποῦντος γὰρ αὐτὸν τοῦ κατὰ πρόσωπα δικαίου· οὐ γὰρ ἠδύνατο λέγειν δίκαιον εἶναι θάπτειν τοὺς μὴ ἀνελομένους τὰ ναυάγια πρὸς ταφὴν τῶν ἐν Ἀργινούσαις πεπτωκότων, ἐνταῦθα τὸ κατὰ πράγματα δίκαιον ἐχώρισε καθόλου τὸν λόγον εἰσάγων καί φησιν· ἄνδρες Ἀθηναῖοι βουλεύεσθε εἰ χρή τινα θάψαι τῶν τετελευτηκότων. τοῦ δὲ κατὰ τὰς ἐκβάσεις τόπου ἐφαψόμεθα μόνον ἐν τῷ δικαίῳ. ἐν δὲ τῷ συμφέροντι τὴν πλατύτητα αὐτοῦ τηρήσομεν. ἡ δὲ τοῦ δικαίου λύσις ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται κατὰ μίαν τῶν δικαιολογικῶν γίνεται στάσεων. οἷον ἐπ' ἐκείνου τοῦ ζητήματος· φυγάδες πόλιν ἔκτισαν· καὶ γράφει τις στρατεύειν ἐπ' αὐτούς· λεγόντων γὰρ ἡμῶν μὴ δίκαιον εἶναι περιορᾶν κατοικιζομένους τοὺς φυγάδας καὶ τρόπον ἕτερον κατιόντας εἰς αὐτούς, ἀντιτέθηκεν ἡμῖν ἀντιληπτικὸν τόδε· ἀλλ' οὐδεὶς κεκώλυκε νόμος κτίζειν ὅπου βούλοιντο τοὺς φυγάδας πόλεις.

ΣΩΓΑΤΡΟΥ, ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Εἴρηται καὶ πρώην περὶ τῆς τάξεως τοῦ δικαίου. οὐ χεῖρον δὲ ἴσως καὶ νῦν εἰπεῖν ὅτι δεύτερόν ἐστι κεφάλαιον τὸ δίκαιον. μετὰ γὰρ τὰ ῥητὰ καὶ τὰ ἔθη τὰ συγχωροῦντα τόδε τι ποιεῖν ἢ τοὐναντίον λύοντα, ἐνταῦθα τὰς τῶν λογισμῶν κατασκευὰς ἐρχόμεθα ἐν οἷς τὸ δίκαιον τὴν ἀξίαν ἑκάστου παρίστησιν. ὑποπίπτει δὲ μιᾷ τῶν ἀντιθετικῶν ἤτοι δικαιολογικῶν αἵ εἰσιν, ἀντίληψις, ἀντίστασις, ἀντέγκλημα, μετάστασις, συγγνώμη. ὡς πρὸ γὰρ εἴπομεν ἐν τῷ νομίμῳ ὡς ἀπὸ τῶν νομικῶν στάσεων ἐμπίπτει ἡ ἀντίθεσις· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῷ δικαίῳ κεφαλαίῳ ἀπὸ τῶν δικαιολογικῶν ἐμπίπτουσιν ἀντιθέσεις· καθ' ἃς τοῖς κεφαλαίῳ ἀπὸ τῶν δικαιολογικῶν ἐμπίπτουσιν ἀντιθέσεις· καθ' ἃς τοῖς κεφαλαίοις τῆς ἐμπιπτούσης στάσεως ἐπιχειροῦμεν πρὸς τὴν τούτων λύσιν, ὡς ἂν ἡ ὕλη τοῦ πράγματος διδῷ. καὶ παράδειγμα τοῦ κατὰ ἀντίληψιν δικαίου· οἱ φυγάδες· οἱ πόλιν ἐνταῦθα τοῖς ὁρίοις κτίζοντες τῆς πατρίδος. δι' οὓς βουλὴ τῆς πόλεως εἰ χρὴ κατ' αὐτῶν ἐπιστρατεύειν. ἔστι γὰρ ἡ προβολή, ὅτι πολλῶν κακῶν αἴτιοι γεγόνασιν. καὶ μετὰ τοῦτο τὸ μέρος τοῦ δικαίου· ὅτι οὐδεὶς νόμος κωλύει πόλιν κτίζειν τοὺς φεύγοντας. εἶτα ὅρος. εἶτα πηλικότης, ὅτι δεινόν τι συμβήσεται ἐκ τοῦ παροικεῖν τοὺς φυγάδας ἡμῖν. εἶτα τὸ πρός τι· ὅτι τοῦτο δεινότερον τοῦ κατὰ τὴν πόλιν μένειν. καὶ ἵνα μὴ μηκύνωμεν τὸν λόγον, πρὸς τὴν ἐμπίπτουσαν ὕλην τῶν πραγμάτων καὶ τὸ δίκαιον ἐξετασθήσεται. διττὸν δὲ τὸ δίκαιον· αἱ γὰρ εὔλογοι αἰτίαι εἰς δύο ταῦτα τέμνονται· τῇ τε κατὰ πρόσωπον χρήσει καὶ τῇ κατὰ πρᾶγμα. ὑπὸ μὲν οὖν τῇ κατὰ πρόσωπον χρήσει ἐμπίπτει πᾶσα οἰκειότης, ἐχθρῶν, φίλων, συγγενῶν, ἐνσπόνδων, ἀσπόνδων. οἷον ὅτι δεῖ τοὺς μὲν οἰκείους εὖ ποιεῖν· τοὺς δ' ἀλλοτρίους κακοποιεῖν. τὴν δὲ κατὰ πρᾶγμα γνωρίζομεν ἀπὸ τῶν πεπραγμένων, ὡς ἐνταῦθα τούτου· στρατηγὸς τοῖς δούλοις συμπαρατάξας, τοὺς ἐλευθέρους ἐνίκησεν· καὶ τοὺς ἀποθανόντας τῶν δούλων ἐνταῦθα τοῦ πολέμου, τῆς αὐτῆς τοῖς ἐλευθέροις οὐσίας ἠξίωσε, καὶ κρίνεται. ἐρεῖ γὰρ ὅτι ἄτοπον τοὺς τοῖς ἐλευθέροις συγκινδυνεύσαντας, μὴ τῆς αὐτῆς αὐτοῖς τῶν νομιζομένων τιμῆς τυ

χεῖν·

χεῖν· ἰστέον μέντοι ὡς χρὴ τὰς τοῦ δικαίου ἐργασίας ποιεῖσθαι τὸν τρόπον τοῦτον. μάλιστα μὲν εἰ ἔχοιμεν ἀφ' ἑκατέρων πάντα προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων. εἰ δὲ μή, χρὴ ὁρᾶν ὁπότερον φαίνεται εὐπρόσωπον· κἀκείνῳ ἐναγωνίζεσθαι τὸ δοκοῦν μὴ δίκαιον εἶναι καὶ συσκιάζοντας· ὡς Ἀριστείδης ἐν τῷ Καλλιξένῳ πεποίηκεν. ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸν τὸ κατὰ πρόσωπον ἐλύπει. οὐδὲ γὰρ δίκαιον ἦν εἰπεῖν θάπτειν τοὺς μὴ ἀνελομένους τὰ ναυάγια, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἠξιῶσθαι. ἐκώλυσαν γὰρ ταφῇ παραδοθῆναι τῷ πελάγει, ἐναφέντες τῶν τετελευτηκότων ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τὰ σώματα, ὅρα πῶς ἐπιστημόνως αὐτὸν μεταχειρίζεται ἀπὸ τῶν πραγμάτων εἰσάγων τὸ δίκαιον· οὐ γὰρ εἶπε δίκαιον ὑμᾶς θάπτειν τούτους· ἀλλὰ βουλεύεσθέ φησιν ἄνδρες Ἀθηναῖοι εἰ χρὴ θάψαι τῶν τετελευτηκότων. καθόλου εἰσάγων ἀπὸ τοῦ πράγματος οὐ τῶν προσώπων τὸ δίκαιον. τοῦτο γὰρ δίκαιον παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις νενομοθέτηται, τὸ τοὺς τελευτήσαντας γῇ κρύπτειν. ἀφ' οὗ τὸ λοιπὸν συνελογίσατο· εἰ γὰρ δίκαιον καὶ ἔθος παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὡμολόγηται, ἕπεται ἐξ ἀνάγκης τὸ καὶ τοὺς στρατηγοὺς τετελευτηκότας δεῖν θάπτειν. καὶ αὕτη μὲν ἡ κατὰ πρόσωπα καὶ πράγματα τοῦ δικαίου ἐξέτασις λαμβάνεται δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐκβησομένου καὶ μόνων τῶν εὐλόγων αἰτιῶν. εἰδέναι δὲ χρὴ ὡς καὶ τὸ ἐκβησόμενον πλατύνεται μὲν δὴ ἐν τοῖς ἐπιλόγοις· ἐν δὲ τῷ δικαίῳ εἰ τάττοιτο, συντόμως διατιθέσθω, ὡς ὁ Θουκυδίδης ἐν τῇ Κορινθίων δημηγορίᾳ, φάσκων ἐὰν Κερκυραίους δέξησθε. ἡμῖν γενήσεσθε ἀντὶ ἐνσπόνδων πολέμιοι. ἀπὸ δὲ τῶν εὐλόγων αἰτιῶν, ὡς Δημοσθένης περὶ τοῦ Λεύκωνος λέγων οὕτως· ἔχων γὰρ ἐκεῖνος ἑαυτῷ καὶ τοῖς παισὶ τὴν ἀτέλειαν δέδωκεν ἡμῖν ἅπασιν. ἐκ γὰρ εὐλόγου αἰτίας κατεσκεύασεν· ὅτι δεῖν ἐν αὐτῷ τὴν δωρεὰν τὴν περὶ τῆς ἀτελείας ἣν νόμος ἔθηκε Λεπτίνης ἀφελέσθαι. ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο ὡς ὅπου ἀόριστός ἐστι ποιότης, οὐχ εὑρίσκεται τὸ δίκαιον ἐν ἐκείνῳ τῷ προβλήματι. μετὰ τὰ ἐν Κυζίκῳ γράφει τις ἐν Σπάρτῃ μηκέτι δέχεσθαι αὐτομόλους. τὸ γὰρ δίκαιον ἐν τούτῳ οὐχ εὑρίσκεται ἀορίστων ὄντι, ἄδηλον ὂν εἴ τις αὐτομολήσει πρὸς Λακεδαιμονίους. ἐὰν δὲ ὡρισμένον ᾖ τὸ πρόσωπον· οἷον τοὺς δὲ μὲν κολάσαι, τοὺς δὲ ἀμείψασθαι δωρεαῖς, εὑρίσκομεν τὸ δίκαιον ὡς ἐνταῦθα τούτου· νόμος τοὺς ἀριστεύοντας περὶ τοῦ γέρως μονομαχεῖν· δύο ἀδελφοὶ ἀριστεύσαντες μονομαχεῖν μὴ βουλόμενοι ἀπέδρασαν. πολεμίων ἐπιόντων ἐπρεσβεύσαντο πρὸς αὐτοὺς οἱ πολῖται, ὑπέσχοντο βοηθεῖν εἰ λύσωσι τὸν νόμον, καὶ βουλεύονται. τὴν γὰρ ποιότητα τοῦ νόμου τις ἐξετάζων ἐρεῖ· ὅτι δίκαιον ἀμείψασθαι τοὺς ἠριστευκότας ἀφειλομένους τὴν εὐλάβειαν δι' ἣν ἀπέδρασαν.

Ὡς ἂν ἐγχωρῇ τοῖς κεφαλαίοις. Τοῦτο οὐ πάνυ ἀκριβῶς· οὐδὲ γάρ τι γὰρ εἰς ἑτέρας στάσεως ἐμπεσοῦσα κεφάλαιον στάσις τὰ ἑαυτῆς ἔτι φυλάττει κεφάλαια, ἀλλὰ τὸν σκοπὸν μόνον καὶ τὰ ἐνθυμήματα. κεφαλαίῳ γὰρ οὐ χρήσεται οὐδὲ ἐν στοχασμῷ ἢ ἐν ὅρῳ· ὅτ' ἂν λέγῃ ἀντιλήψει ἢ μιᾷ τῶν ἀντιθετικῶν· οὐ γὰρ τὰ κεφάλαια τίθησιν, ἀλλὰ τὸν σκοπὸν μόνον τῆς στάσεως· οἷον ὅτι ἔξεστί μοι ἢ ὅτι ἄξιος παθεῖν, ἢ τι τῶν τοιούτων· οὐκ ἀκριβῶς οὖν εἶπεν τοῦτο.

Τὸ συμφέρον διπλοῦν ἐστιν· ὅτι χρήσιμον, καὶ ὅτι ἀναγκαῖον. οἷον χρήσιμον προλαβεῖν Ἐλάτειαν, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον· ἵνα μὴ μέγας ὁ Φίλιππος λαβὼν αὐτὴν γένηται καθ' ἡμῶν. τοῦτο δὲ διχῶς ἐξετάσεις· τί ποιοῦσιν ἡμῖν τόδε τὸ πρᾶγμα, περὶ οὗ ἡ βουλὴ συμβήσεται, καὶ τί μὴ ποιοῦσιν· ἑκάτερον δὲ αὐτῶν πάλιν τετραχῶς. οἷον εἰ μὲν ἑλοίμεθα αὐτό, τὰ μὲν ὑπάρχοντα ἡμῖν ἀγαθὰ παραμενεῖ, τὰ δὲ οὐκ ὄντα προσέσται· τὰ δ' αὖ ὑπάρχοντα φαῦλα ἀποτρεψόμεθα. καὶ τὰ οὐκ ὄντα οὐ προσληψόμεθα· εἰ δὲ μὴ ἑλοίμεθα· τὰ μὲν ὑπάρχοντα ἀγαθὰ ἀπολεῖται· τὰ δὲ οὐκ ὄντα μὲν προσγενησόμενα δὲ οὐ προσέσται· καὶ πάλιν, τὰ μὲν ὑπάρχοντα φαῦλα παραμενεῖ· τὰ δὲ οὐκ ὄντα προσέσται.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Διαιρεῖται μὲν εἰς τὸ χρήσιμον, ὃ καὶ ἐκ περιουσίας οὕτω καλοῦσι, καὶ εἰς τὸ ἀναγκαῖον, καὶ τρίτον τὸ ἐκβησόμενον. θεωρεῖται δὲ ἐν κτήσει ἀγαθῶν, ἐν ἀποβολῇ κακῶν, ἐν φυλακῇ τοῦ μὴ προσελθεῖν τὰ κακά, ἐν συγκρίσει ἀγαθῶν, ἐν συγκρίσει ἀτόπων. ληψόμεθα δὲ ταῦτα, ἐπὶ μὲν τῶν καθ' ἕνα, ἀπὸ ψυχῆς, ἀπὸ σώματος, ἀπὸ τῶν ἐκτός. ἔστι δὲ κατὰ ψυχὴν μὲν καλά, αἱ ἀρεταὶ δηλονότι· ἀνδρεία, φρόνησις, δικαιοσύνη, σωφροσύνη, καὶ ὅσα τούτων ἔχεται· κακὰ δὲ, ἄγνοια, ἀκολασία, ἀνελευθερία, καὶ τὰ ὅμοια. κατὰ δὲ σῶμα, καλὰ μὲν, ἰσχύς, ὑγίεια, κάλλος· κακὰ δὲ, ἀσθένεια, νόσος, αἶσχος· ἐπὶ δὲ τῶν ἐκτός, καλὰ μὲν φίλοι, χρήματα, περιφάνεια, δόξα· κακὰ δὲ, ἐχθροί, ἔνδεια, καταφρόνησις, ἀδοξία. ἐπὶ δὲ πόλεως. ἀντὶ μὲν τῶν ἀπὸ ψυχῆς παραληψόμεθα, νόμον, ἔθος, πολιτείας εὐταξίαν. ἀντὶ τῶν ἀπὸ σώματος τείχη, νεώρια, ἱδρῶν κατασκευήν, πεζούς, ὁπλίτας, ἱππέας, ναυτικόν· ἀντὶ δὲ τῶν ἐκτός. χρήματα, συμμάχους, δόξαν. ἐξετάσομεν δὲ τὸ συμφέρον διὰ τόπων ἑπτά. ἀπὸ τοῦ τοῖς ἐχθροῖς κακοῦ, ἡμῖν δὲ ὠφελίμου· ἀπὸ τοῦ τοῖς ἐχθροῖς ἡδέως, ἡμῖν δὲ ἀσυμφόρου. ἀπὸ τοῦ σφόδρα δεῖν ἐκείνων ἀντέχεσθαι, ὑπὲρ ὧν πόνους τε παμπόλλους ἐπονέσαμεν καὶ χρήματα ἀνηλώσαμεν· ἀπὸ τῆς πάντων ἀνθρώπων ἢ τῶν πλειόνων κρίσεως· ἀφ' ὧν οἱ ἐχθροὶ θαυμάζουσιν· ἀπὸ τοῦ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν μὴ ψέγεσθαι· ἀπὸ τῆς τῶν ἐνδόξων κρίσεως. διπλῆ δέ ἐστιν ἡ τοῦ συμφέροντος ἐξέτασις· ἡ μὲν τὸ χρήσιμον κατασκευάζουσα, ἡ δὲ τὸ ἀναγκαῖον. οἷον χρήσιμον μὲν Ἀθηναίοις Κερκυραίους ποιήσασθαι συμμάχους διὰ τὴν τοῦ ναυτικοῦ δύναμιν· οὐ μέντοι σφόδρα ἀναγκαῖον. Ὀλυνθίους δὲ ἀναγκαῖον. ἵνα μὴ Φίλιππος σὺν ἐκείνοις στρατεύσῃ κατὰ τῆς πόλεως· χρήσιμον δὲ ἡ τοῦ ἀναγκαίου ἐξέτασις. καὶ μάλιστα χώραν ἔχει ἐν ταῖς δυσκολίαις τῶν πραγμάτων· ὅτ' ἂν ἐπὶ πόνους ἢ δαπάνας ἢ ἄλλο τι τῶν δυσχερῶν παρακαλῶμεν τοὺς ἀκούοντας. ἔνθα καὶ ἡ τοῦ ἐκβησομένου ἐξέτασις ἀναγκαία. ὡς εἰ μὴ τάδε πράξομεν, τάδε ἡμᾶς καὶ τάδε περιστήσεται τὰ δεινά· ὅπερ ὁ Δημοσθένης ἐν Ὀλυνθιακῷ ποιεῖ. κατασκευάζων οἷα συμβήσεται τοῖς Ἀθηναίοις εἰ βοηθήσειαν Ὀλυνθίοις· καὶ γὰρ εἰπέ μοι τίς αὐτὸν κωλύσει δεῦρο βαδίζοντα· Θηβαῖοι; μὴ λίαν πικρὸν εἰπεῖν καὶ συνεισβαλοῦσιν ἑτοίμως· ἀλλὰ Φωκεῖς; οἱ τὴν οἰκείαν οὐχ οἷοί τε φυλάττειν, ἂν μὴ βοηθήσητε ὑμεῖς ἢ ἄλλος τίς. πολλάκις δὲ οἱ ῥητόρων καὶ τὸ χρήσιμον μεθοδεύοντες, ἀναγκαῖον πειρῶνται δεικνύναι. ὡς Θουκυδίδης ἐν τῇ Κερκυραίων δημηγορίᾳ· τὸν δὲ πόλεμον δι' ὅνπερ χρήσιμοι ἂν εἴημεν εἴ τις ὑμῶν μὴ οἴεται ἔσεσθαι, γνώμης ἁμαρτάνει· καὶ οὐκ αἰσθάνεται τοὺς Λακεδαιμονίους φόβῳ τῶν ὑμετέρων πολεμησείοντας. καὶ τοὺς Κορινθίους δυναμένους τε παρ' αὐτοῖς καὶ ὑμῖν ἐχθροὺς ὄντας καὶ προκαταλαμβάνοντας ὑμᾶς ἐς τὴν ἡμετέραν ἐπιχείρησιν. διττῶν δὲ οὐσῶν τῶν ἀποδείξεων πανταχοῦ ἔν τε γεωμετρίᾳ καὶ διαλεκτικῇ καὶ ῥητορικῇ. ἤτοι γὰρ προηγουμένως ἀποδείκνυμεν· ἢ εἰς ἄτοπον ἀπάγοντες· προηγουμένως μὲν, οἷον διὰ τὸ ἐπιβουλεύειν τῇ πόλει Φίλιππον· συμφέρει κτήσασθαι συμμάχους Ὀλυνθίους· εἰς ἄτοπον δὲ ἀπάγοντες· οἷον εἰ γὰρ ἐθέλοιτε τῆς ἐλευθερίας ἀπαλλαγέντες καὶ τοῦ τῶν ἄλλων ἡγεῖσθαι, δουλεύειν τε ἑτέροις καὶ ὑποτετάχθαι, μὴ πολεμεῖτε Φιλίππῳ. διττῶν οὖν ὡς ἔφαμεν οὐσῶν ἀποδείξεων, ἔοικεν ἡ μὲν τοῦ χρησίμου κατασκευή, τῇ προηγουμένῃ ἀποδείξει. ἡ δὲ τοῦ ἀναγκαίου, τῇ εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῇ. μᾶλλον δὲ ἐπὶ τῶν ῥητορικῶν τῇ εἰς ἄδοξον καὶ ἀσύμφορον ἀπαγωγῇ· τὴν δὲ τοῦ χρησίμου καὶ τοῦ ἀναγκαίου ἐξέτασιν ποιησόμεθα τετραχῶς ἑκατέραν· ἐπὶ μὲν τοῦ χρησίμου ἀντιφαντικῶς κατασκευάζοντες· οἷον εἰ μὲν ἑλοίμεθα τόδε περὶ οὗ ἡ βουλή, οἷον συμμαχῆσαι εἰ τύχοι Ὀλυνθίοις, τὰ ὄντα ἀγαθὰ παραμενεῖ, ἐλευθερία, ἀσ-

φάλεια

φάλεια· καὶ τὰ οὐκ ὄντα προσέσται· δόξα, σύμμαχοι, χρημάτων πρόσοδοι, τῶν ἄλλων ἡγεμονία. καὶ τὰ μὲν παρόντα φαῦλα ἀποσώμεθα· χρημάτων ἔνδειαν, συμμάχων ἀπορίαν, ἐχθρῶν ἰσχύν. τὰ δὲ οὐκ ὄντα προσέσται· οἷον ὑπ' ἐχθρῶν ἡττηθῆναι, συμμάχων ἀπορῆσαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα. εἰ δὲ μὴ ἑλοίμεθα, τὰ τούτοις ἐναντία συμβήσεται ἡμῖν. ἡ δὲ τῶν τοιούτων ἐργασία τε καὶ χρῆσις, ἔστι δὲ καὶ παρὰ Δημοσθένει ἐν Φιλιππικοῖς τε καὶ συμβουλευτικοῖς, μάλιστα δὲ παρὰ Θουκυδίδῃ ἐν ταῖς δημηγορίαις. διὸ καὶ δριμύτατος ἐν αὐταῖς ἐστι. διὰ πάντων τῶν εἰρημένων τόπων ἐξετάζει τὸ χρήσιμον ἐπιχειρῶν καὶ εἰς τὸ ἀναγκαῖον αὐτὸ μετάγων. ἰστέον δὲ ὅτι παρεξόμεθα πρὸ τοῦ συμφέροντος ἔκφρασιν, ἣν ἂν ἡ ὑπόθεσις καὶ ἡ περίστασις εἰσηγῆται. ὅταν ἢ πολιορκία ἢ ἕτερος τοιοῦτος καταλαμβάνηται κίνδυνος. πότε δὲ χρὴ τὰς ἐκφράσεις τῶν συμβάντων παρέχεσθαι, οἱ καιροὶ δείξουσιν· ἐὰν μὲν ἐπί τι χαλεπὸν δοκοῦν εἶναι καὶ παρακαλῶμεν τοὺς ἀκούοντας, ἀνάγκη προσθῆναι τὴν ἔκφρασιν· οἷον κινεῖται συνεχῶς ἡ Σικελία· καὶ συμβουλεύει τις μετοικεῖν. ἐὰν γὰρ εὐθὺς μὴ προτάξωμεν ἐν ἀρχῇ τὴν ἀπὸ τῶν σεισμῶν ἔκφρασιν, οὐδ' ἂν ἀνάσχοιντο ἡμῶν ἄλλα κατασκευαζόντων. ὑπομνησθέντες δὲ τῶν φοβερῶν διὰ τῆς ἐκφράσεως, εὐαγωγότεροι πρὸς τὸ πεισθῆναι γενήσονται. ἐὰν δὲ περί τινος εὐκολωτέρου συμβουλεύωμεν· μέσην τῶν ἄλλων τοῦ συμφέροντος λογισμῶν ἢ καὶ τελευταίαν πολλάκις τάξωμεν τὴν ἔκφρασιν, αὔξησιν δι' αὐτῆς τοῖς κατασκευαζομένοις ἐπάγοντες. **ΣΩΠΑΤΡΟΥ.**

Ἀναγκαῖον εἰ καὶ προείρηται· κἀνταῦθα περὶ τῆς τάξεως διαλαβεῖν τοῦ συμφέροντος· μετὰ μὲν οὖν τὸ δίκαιον, διὰ τὸν χρόνον περὶ ὃν καταγίνεται· περὶ γὰρ τὸν μέλλοντα· τοῦ δικαίου, περὶ τὸν παρεληλυθότα τὴν ἐξέτασιν ἔχοντος. πρὸ δὲ τοῦ δυνατοῦ· διότι ὅπερ ἐπὶ στοχασμοῦ βούλησις καὶ δύναμις· τοῦτο ἐν πραγματικῇ συμφέρον καὶ δυνατόν. ἀναλογεῖ γὰρ τὸ μὲν, τῇ βουλήσει· τὰ συμφέροντα γὰρ ἑαυτοῖς αἱρούμεθα· τὸ δὲ δυνατόν, τῇ δυνάμει. ὡς οὖν ἐκεῖνα μίγνυται τὰ κεφάλαια ἀλλήλοις βούλησίς φημι καὶ δύναμις, οὕτω κἀνταῦθα τὸ συμφέρον καὶ δυνατόν· ἀλλ' εἰ καὶ τάξις οὐδεμία κατὰ τοῦτο, ὅμως χρὴ ἐπὶ τῷ ἰσχυροτέρῳ ἀεὶ τελευτᾶν, ἰσχυρότερον δὲ δύναμις βουλήσεως, καὶ τοῦ συμφέροντος τὸ δυνατόν· ἅτε δὴ περιττοῦ δεικνυμένου τοῦ βούλεσθαι ἀπόντος τοῦ δυνατοῦ. μιμεῖται δὲ τὸ συμφέρον τὴν βούλησιν· πᾶσα γὰρ βούλησις ἐπὶ τὸ συμφέρον ὁρμᾷ. καὶ τὰ μὲν τάξεως τοσαῦτα. πολλὴ δὲ τοῦ συμφέροντος ἐν ταῖς συμβουλαῖς εὑρίσκεται χρεία. διττὸν δέ φησιν ἐστιν· ὅτι χρήσιμον καὶ ὅτι ἀναγκαῖον. τὸ μὲν οὖν χρήσιμον ἐκ λογισμῶν ἔχει τὴν κατασκευήν· τὸ δὲ ἀναγκαῖον καὶ ἀπὸ τῆς ἀνάγκης τὴν πίστιν· οἷον χρήσιμον προσλαβεῖν τὴν Ὀλυνθίων συμμαχίαν, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον· ἵνα μὴ μέγας Φίλιππος προσλαβὼν αὐτὴν γένηται καθ' ἡμῶν· χρήσιμον οὖν ἐστι τὸ ἐκ περιουσίας λυσιτελές· ἀναγκαῖον δὲ, ὅπερ ἐξ ἀνάγκης αἱρούμεθα· ἐκεῖνο μὲν γὰρ προαιρετικὸν τυγχάνει· προαιρέσει γὰρ τοῦτο αἱρούμεθα· τὸ μέντοι ἀναγκαῖον ἀκούσιόν ἐστι, κἂν γὰρ μὴ βουλώμεθα, ἀνάγκη αἱρεῖσθαι. τοῦτο δέ φησι τὸ συμφέρον διχῶς κατασκευάσομεν· τί ποιοῦσιν ἡμῖν καὶ τί μὴ ποιοῦσι συμβήσεται· στοχαστικὴ γὰρ ἡ τοῦ συμφέροντος ἐργασία· πάλιν δέ φησιν τούτων ἕκαστον τετραχῶς ἐξετασθήσεται. οἷον ἐὰν μὲν ἑλώμεθα αὐτό, τὰ μὲν ὑπάρχοντα ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ ἑξῆς. καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐναντίων· τὰ μὲν ὑπάρχοντα φαῦλα ἀποτριψόμεθα, καὶ τὰ λοιπὰ ὡς εἴρηται τῷ τεχνικῷ· κεῖται γὰρ καθόλου τὸ συμφέρον ἐν κτήσει ἀγαθῶν, ἢ φυλακῇ τούτων, ἢ ἀποβολῇ τῶν κακῶν. ἰστέον δὲ ὅτι τινὲς τὸ ἀναγκαῖον ὡς ἴδιον κεφάλαιον βούλονται εἶναι τῆς πραγματικῆς· τινὲς δὲ ἐπίτασιν αὐτὸ εἶναι βούλονται τοῦ συμφέροντος. τοῦ δὲ συμφέροντος τὸ μὲν εἰς τοὺς κειμένους ἐστὶ νόμους, τὸ δὲ

εἰς τοὺς πολεμίους, τὸ δὲ εἰς κτῆσιν καὶ φόρων καὶ χρημάτων καὶ συμμάχων· τὸ δὲ εἰς ἐξαγωγίμων τε καὶ εἰσαγωγίμων καὶ ἱερῶν καὶ ἀναθημάτων κατάστασιν. ἃ καὶ αὐτὰ τῇ εἰς τέσσαρα διαιρέσει κατασκευάζεται. οὐ χεῖρον δὲ ἴσως περὶ τοῦδε τοῦ κεφαλαίου καὶ τοσοῦτον εἰδέναι ὡς συμβουλεύοντες ἢ συμφέρον ὄντως ἐπιδεικνύναι σπουδάζομεν τὸ περὶ οὗ συμβουλεύομεν· ἢ τοῦτο μὴ δυνάμενοι, παραθέντες τὰ ἡμέτερα τοῖς ἀπ' ἐκείνων λεγομένοις, ὅτι ἐκεῖνα μὲν χαλεπώτερα καὶ πλείστας δυσχερείας ἔχοντα, ταῦτα δὲ κουφότερα δεικνύναι τοῦτο πειρασόμεθα· ὡς ἐν τῷ ὑπὲρ τοῦ στεφάνου πεποίηκεν ὁ ῥήτωρ. ἐγκειμένου γὰρ τοῦ αἰσχίνου καὶ τὴν ἐν χαιρωνείᾳ συμφορὰν προφέροντος. ἐπειδὴ συνενεγκόντα τὰ συμβουλευθέντα οὐκ ἔχει δεῖξαι, ἐπὶ τὴν εἰρημένην μέθοδον ἐτράπετο. ὡς ἔστιν ἀπ' αὐτῆς τῆς λέξεως ἰδεῖν. ἀλλ' ἐκεῖνο λογίζου καὶ ὅρα· εἰ μετὰ θηβαίων ἡμῖν ἀγωνιζομένοις, οὕτως εἵμαρτο πρᾶξαι, τί ἂν εἰ μὴ δὲ τούτους ἔσχομεν συμμάχους· εἶτ' ἐπήγαγε τὴν σύγκρισιν εἰπών. ἆρ' οὐκ οἶσθα ὅτι νῦν μὲν στῆναι, συνελθεῖν, ἀναπνεῦσαι, πολλὰ μία ἡμέρα, καὶ δύο καὶ τρεῖς ἔδοσαν τῶν εἰς σωτηρίαν τῇ πόλει. πότε δὲ οὐκ ἄξιον εἰπεῖν ἅ γε μὴ πεῖραν ἔδωκε θεῶν τινος εὐνοίᾳ. καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων δὲ ἀμφοτέρων ὠφελίμων ὄντων, ὠφελιμώτερον τὸ ἐκεῖνον ἀποδείξομεν· ὡς ἐν τῷ πρὸς λεπτίνην ὁ αὐτός φησιν· ὅτι πολὺ λυσιτελέστερον φυλάξαι τοῖς εὐεργέταις τὴν δωρεὰν τῆς ἀτελείας. πλείω γὰρ ἐκ τούτων ἀγαθὰ περιέσται τῇ πόλει. ἢ γὰρ δι' οὗ λεπτίνης τίθησι νόμου, ἔτι συμφέρον. ἐπὶ μὲν τῶν καθ' ἕκαστα ὡς ἐν γένει ἢ ἀπὸ ψυχῆς ληψόμεθα ἢ ἀπὸ σώματος ἢ τῶν ἐκτός· ἐπὶ δὲ τῶν πόλεων, ἀπὸ τῶν ἀναλόγων, καὶ τοῦτο εἴρηται ἤδη. ἐπιχειρήσομεν δὲ εἰς αὐτὰ ποιούμενοι τὴν ἐργασίαν ἀπὸ τῶνδε. πρῶτον ἀπὸ τῶν ἐναντίων. λέξομεν γοῦν ὅτι εἰ κακὸν τὸ μὴ ἔχειν συμμάχους, δῆλον ὅτι τὸ ἔχειν ἀγαθὸν καὶ τὸ εἰ ναῦς μὴ ἔχειν κακόν, συμφέρον δὲ τὸ ἔχειν. δεύτερον, ἀπὸ τῆς τῶν πολεμίων ἐλπίδος τε καὶ δόξης. οἷς ἡμῖν συμβᾶσιν ἐκεῖνοι χαιρήσουσι, ταῦτα ἡμῖν ἀσύμφορα· ὡς παρὰ τῷ ποιητῇ· ἦ κεν γηθήσαι πρίαμος πριάμοιό τε παῖδες. καὶ πάλιν ἡμεῖς ἐροῦμεν· ὅτι κἀκείνοις δοκεῖ βέλτιστον εἶναι τοῦτο εἰ ποιήσαιμεν· ὡς καὶ δημοσθένης ἐχρήσατο εἰπών· σκεψώμεθα δὲ τί ἂν εὔξαιτο φίλιππος τοῦτο γενέσθαι τὸ στρατόπεδον. ἆρ' οὐ διασπασθῆναι καὶ λυθῆναι. εἶτα συναγαγὼν τὸ νόημά φησιν· εἶθ' ἃ ἂν φίλιππος εὔξετο τοῖς θεοῖς καὶ ἑξῆς. τρίτον δι' ἃ πολλάκις κινδύνους πολλοὺς ὑπεμείναμεν καὶ χρήματα ἀνηλώσαμεν· τούτων ἔχεσθαι συμφέρει, ὡς παρ' ὁμήρῳ· κὰδ δέ κεν εὐχωλὴν πριάμῳ καὶ τρωσὶ λίποιεν ἀργείην ἑλένην καὶ ἑξῆς. τοῦτο δέ τινες καὶ ἀπὸ τοῦ ἐνδόξου φασὶν ἐπιχείρημα. τέταρτον ἀφ' ὧν οἱ πολέμιοι ὑπέμειναν καὶ ἃ θαυμάζουσι καὶ δι' ἃ πολλοὺς πόνους ὑφίστανται, ὑπὲρ τούτων καὶ ἡμῖν ἀγωνίσασθαι συμφέρει· ὡς δημοσθένης ἐν τῷ περὶ στεφάνου. τί ἔδει με συμβουλεῦσαι τῇ πόλει κινδύνου περιστάντος· καὶ τοῦτο κατασκευάζων ἐκ τοῦ φιλίππου ἔλαβεν τὰς ἀφορμὰς εἰπών. ἑώρων δὲ τὸν φίλιππον πρὸς ὃν ἦν ἡμῖν ὁ ἀγὼν ὑπὲρ δόξης τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκεκομμένον· τὸ σκέλος πεπηρωμένον· τὴν κλεῖν κατεαγότα. πέμπτον, ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν κρίσεως. οἷον εἰ τύχοι ἐπὶ ἐλευθερίας· εἰ πάντες ἐπιθυμοῦσιν αὐτῆς ἢ καὶ οἱ πλεῖστοι, τοῦτο καὶ ἡμῖν πρακτέον. ἕκτον, ἀπὸ τῆς τῶν ἐνδόξων κρίσεως. οἷον ὡς οἱ πρόγονοι τάδε ἔπραξαν. οὕτω καὶ ἡμεῖς. ὡς παρ' ὁμήρῳ· ὧδε καὶ οἱ πρότεροι τείχεα μακρὰ καὶ πόλεις ἐπόρθουν. εἰδέναι δὲ δεῖ ὅτι πρὸ τούτων ἁπάντων εἰ πολέμου συμβάντος συμβουλεύειν βουλόμεθα, ὀφείλομεν ὥσπερ τινὰ διατύπωσιν τοῦ καιροῦ ποιήσασθαι. καὶ οὕτως ἐπὶ τὴν συμβουλὴν ἐλθεῖν· ὃ καὶ δημοσθένης ἐποίησεν. οὐ πρότερον γὰρ ἠνέσχετο τὴν δημηγορίαν εἰπεῖν ἣν ἔφη συμβουλεύων τοῖς ἀθηναίοις ἄρασθαι τὸν ἐν χαιρωνείᾳ πόλεμον· εἰ μὴ τὸν καιρὸν διέγραψε πρότερον, ὅς τις ἦν εἰπών· ἑσπέρα μὲν γὰρ ἦν. ἧκε δέ τις

ἀγγέλων ὡς ἐλάτειαν φίλιππος καὶ ἑξῆς.

Τὸ δ' αὖ δυνατὸν ὑποδιαιρήσεις, πρῶτον μὲν ὅτι οὐ χαλεπὸν δεικνύς, τῇ ἐνστάσει χρώμενος· εἶτα ἀντιπαραστάσει, ὡς εἰ καὶ χαλεπόν, ἀλλ' ἀναγκαῖον. καὶ ὅτι δεῖ ὑπὲρ τῶν χρηστῶν καὶ πόνους καὶ κινδύνους ὑφίστασθαι. καὶ ὅτι ὑπὲρ τοῦ μὴ χαλεπωτέροις περιπεσεῖν. εἶθ' ὅτι καὶ ῥᾴδιον. ἐὰν δὲ περὶ πολέμου ἤ τινος τοιούτου ᾖ, τὸ δυνατὸν ἀπὸ τῶν παρακολουθούντων τοῖς προσώποις σκόπει. ὡς ἐν ὀλυνθιακῶν δευτέρῳ ὁ δημοσθένης· πῶς ἔχει φίλιππος. ὅτι ἀθυμεῖ. πῶς τὰ ἔξωθεν, οἷον θετταλοὶ· ἰλλυριοὶ, τὰ χρήματα, οἱ περὶ αὐτὸν ξένοι, καὶ πεζέταιροι, καὶ τὰ ἑξῆς. τούτῳ δὲ ἀντέκειτο μὲν ἡ παρὰ τῆς ἀθηναίων δυνάμεως ἐξέτασις. διότι δὲ παρῆκεν αὐτὴν ὁ ῥήτωρ ὁ τὸν λόγον ἐξετάζων κατὰ θεωρίαν δεῖξαι δῆλα δή. ἀλλ' ἥ γε διαίρεσις ἀπαιτεῖ. θαυμαστὸν δὲ οὐδὲν εἰ παρεῖται. ἐπεὶ καὶ τῶν ἄλλων κεφαλαίων τινὰ ἔγκειται, καὶ παραλέλειπται κατὰ φύσιν. καὶ ἡμεῖς πολλάκις παραλείπομεν, οὐκ ἐν πραγματικῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ. τὴν μὲν γὰρ ὁδὸν ἡ τέχνη δείκνυσι τῆς διαιρέσεως. τῇ δὲ φύσει τοῦ πράγματος τὴν τέχνην προσακτέον κατὰ τὸ ἐγχωροῦν. τὸ μὲν γοῦν τῆς εὑρέσεώς ἐστι, τὸ δὲ τῆς κρίσεως. ἄλλως τε. οὐχ ὅσα δ' ἂν εὕρωμεν, ἐροῦμεν. ἀλλ' ὅσα δ' ἂν κρίνωμεν εἶναι ῥητά.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Καλῶς μετὰ τὸ συμφέρον τὸ δυνατὸν τέτακται. οὔτε γοῦν εἰ μὴ συνέφερε δυνατὸν δὲ ἦν τοὺς ἀκούοντας ἐφελκύσασθαι. οὔτε εἰ δυνατὸν ἦν ἀλυσιτελὲς δέ, ἠνείχετό τις αὐτὸ αἱρεῖσθαι. καλῶς οὖν ἔχει πρότερον δείξαντας ὅτι συμφέρον, οὕτω καὶ ὅτι δυνατόν ἐστιν ἀποδεῖξαι. εἰσάγωμεν δὲ τὸ δυνατὸν οὕτω. πρῶτον μέν, ὅτι οὐ χαλεπόν. δεύτερον, ὅτι εἰ καὶ χαλεπόν, ἀλλ' οὖν διὰ τὸ συμφέρον πρακτέον. μετὰ δὲ τὸ κατασκευάσαι τὸ οὐ χαλεπόν. τότε ὅτι καὶ ῥᾴδιόν ἐστι φανερῶς ἐροῦμεν.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τὸ δυνατὸν ὁ μὲν βασιλίσκος ἀξιοῖ μετὰ τὸ συμφέρον τάττειν, λέγων περιττὸν εἶναι τοῦ ζητουμένου μὴ συμφέροντος, σκοπεῖν εἰ δυνατόν ἐστιν. ἀλλ' ἀντιστρέφων ὁ λόγος φανεῖται. καὶ γὰρ μὴ δυνατοῦ ὄντος τοῦ προκειμένου. περιττὴ ἂν εἴη ἡ τοῦ συμφέροντος ἐξέτασις. χρὴ δὲ μάλιστα τῷ πλάτωνι καὶ περὶ τὴν τάξιν τῶν κεφαλαίων τούτων ἀκολουθῆσαι ᾧπερ κἀκεῖνος ἐν τῇ πολιτείᾳ κέχρηται. δεῖ γὰρ ὑπ' ἐκεῖνο πρότερον ἔκειτο κεφάλαιον, ὅπερ μάλιστα διαταράττει τοὺς ἀκροωμένους καὶ προηγουμένως ζητεῖται παρ' αὐτοῖς. ἐν γὰρ τῷ πέμπτῳ τῆς πολιτείας κατασκευάσαι βουληθεὶς, ὅτι τὰ αὐτὰ μετελευστέον ἀνδρί τε καὶ γυναιξὶν ἐπιτηδεύματα, οἶδεν ὅτι τὸ μὲν συμφέρον ἐν τούτοις πρόδηλον ἦν, τὸ δὲ δυνατὸν ἐλύπει τὸν λόγον, ὡς δυσχερεστέρας ἐν αὐτῷ τῆς κατασκευῆς γενομένης. διὸ πρότερον τὸ δυνατὸν κατασκευάσας ἐφ' ὅπερ κατήπειγεν ὁ λόγος, οὕτως ἐπὶ τὸ συμφέρον ἐτράπη. πάλιν ἐν τῷ περιεχομένῳ θεωρήματι περὶ τοῦ δεῖν κοινὰς εἶναι τὰς γυναῖκας λυπούμενος αὐτὸν τοῦ συμφέροντος ἐπ' ἐκεῖνο πρῶτον χωρήσας, οὕτως ἐπὶ τὸ δυνατὸν ἐτράπη. φαίνεται δὲ καὶ δημοσθένης τοιαύτῃ μεθόδῳ κεχρημένος. καὶ τοῦ τε καιροῦ καὶ τῶν λυπούντων ἄριστα στοχαζόμενος. καὶ πρὸς ἐκεῖνα πρότερον μετάγων τὸν λόγον. καὶ ἐπιζητημάτων δὲ φανερὸν τὸ τοιοῦτον. οἷον ἀλεξάνδρου ἐν ἰνδοῖς ὄντος, συμβουλεύει δημοσθένης ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν πραγμάτων. γελοῖον γὰρ ἐνταῦθα μὴ πρότερον κατασκευάσαντα τὰ δυνατὰ, μνήμην τινὰ ποιῆσαι τοῦ συμφέροντος. ἡ δὲ τοῦ δυνατοῦ ἐξέτασις, ἐπὶ μὲν τῶν καθ' ἕνα γενήσεται, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ συμφέροντος, ἀπὸ ψυχῆς, ἀπὸ σώματος, ἀπὸ τῶν ἐκτός. ἀπὸ μὲν ψυχῆς εὐορκίας, ἐπιορκίας, πίστεως, ἀπιστίας, εὐνοίας, φθόνου, μεγαλοψυχίας, φιλοχρηματίας, ἐμπειρίας, ἀπειρίας, καὶ τῶν τοιούτων, ὅσα ψυχῆς ἐστι πάθη. ἀπὸ σώματος· ῥώμης, ἀσθενείας, εὐεξίας, καχεξίας, καὶ τῶν τοιούτων. ἀπὸ δὲ τῶν ἐκτός· χρημάτων, φίλων, στρατιωτῶν, ὅπλων, συμμάχων,

θηρῶν, ἵππων, λιμένων, τόπων, καιρῶν, τύχης, καὶ τῶν παραπλησίων· ἀπὸ δὲ τῶν προσόντων ἢ μὲν αὐτοῖς ἢ τοῖς ἐναντίοις ἢ πάντων ἅμα ἤ τινων ληψόμεθα τὴν εὐπορίαν εἰς τὴν τοῦ δυνατοῦ κατασκευήν· ὑποδιαιρήσομεν δὲ τὸ δυνατὸν, πρῶτον μὲν ἐὰν ἐγχωρῇ ὃ μὴ χαλεπὸν εἶναι· ἔπειτα τὰ εἰ καὶ χαλεπὸν εἴη, ἀλλ' οὖν ἀναγκαῖον. καὶ ὅτι δεῖ ὑπὲρ τῶν χρημάτων καὶ πόνους καὶ κινδύνους ὑπομένειν· καὶ ὅτι ὑπὲρ τοῦ μὴ χαλεπωτέροις περιπεσεῖν ἀντιληπτέον τῶν πραγμάτων· ὡς Δημοσθένης ἐν Φιλιππικοῖς. εἰ δέ τῳ δοκεῖ ταῦτα καὶ δαπάνης μεγάλης καὶ πόνων καὶ πραγματείας εἶναι, καὶ μάλα ὀρθῶς δοκεῖ· ἀλλ' ἐὰν λογίσηται τὰ τῇ πόλει μετὰ ταῦτα γενησόμενα, ἐὰν ταῦτα μὴ ἐθέλῃ ποιεῖν, εὑρήσει λυσιτελοῦν τὸ ἑκόντι ποιεῖν τὰ δέοντα, καὶ ἑξῆς. εἶτα ἐπειδὴ ἀντέπιπτεν αὐτῷ, ὅτι εἰ καὶ χρήσιμον τὸ πολεμεῖν ἀλλ' οὐκ ἀναγκαῖον, ἐπήνεγκεν εὐθὺς τὴν τοῦ ἀναγκαίου κατασκευὴν λέγων· τί οὖν ἀναδυόμεθα ἢ τί μέλλομεν ἢ πότε σὺν θεῷ τὰ δέοντα ποιεῖν ἐθελήσομεν. ὅταν ἤδη ἀνάγκη τις ᾖ, ἀλλ' ἣν μὲν ἄν τις ἐλευθέρων ἀνθρώπων ἀνάγκην εἴποι, οὐ μόνον ἤδη πάρεστιν, ἀλλὰ καὶ πάλαι παρελήλυθεν· τὴν δὲ τῶν δούλων ἀπεύχεσθαι δήπου μὴ γενέσθαι. εἶτα τῇ εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῇ κατασκευάσεν οὕτως· οὐδὲ γὰρ Φορμίοις πρότερον πρὸς τὰ τείχη προβάλλων ἔφασκε πολεμεῖν, οὐδὲ Ὀλυνθίοις ἐξ ἀρχῆς, ἕως ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ τὸ στράτευμα παρῆν ἔχων. ἢ καὶ τότε τοὺς ἀμύνεσθαι κελεύοντας πόλεμον ποιεῖν φήσομεν. οὐκοῦν ὑπόλοιπον δουλεύειν· οὐ γὰρ ἄλλο γε οὐδέν ἐστι μεταξὺ τοῦ μήτε ἀμύνεσθαι μήτ' ἄγειν ἡσυχίαν ἐᾶσθαι. ἐπὶ δὲ τούτων κατασκευάζειν χρὴ καὶ τὸ ῥᾴδιον· αὔξησις δὲ τοῦ δυνατοῦ ἡ τοῦ ῥᾴστου ἀπόδειξις· καὶ πάνυ μὲν ῥᾴδιον, δυνατόν· οὐ πάνυ δὲ δυνατὸν ἤδη καὶ ῥᾴδιον· εἰσὶ γάρ τινα καὶ μέσα· εἰσάξομεν δὲ αὐτὸ οὕτως· ὅτι ἡμεῖς μὲν χρημάτων τοσῶνδε καὶ πόνων καὶ στρατείας ἡγεῖσθε δεῖσθαι τὰ παρόντα πράγματα· τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει· καὶ ἑξῆς ἐπὶ τὰς ἀποδείξεις τοῦ ῥᾳδίου χωρήσομεν· καθόλου γὰρ τῇ δυσχερείᾳ τισὶ πρόσεστι τοῖς συμβουλευομένοις, ἢ ῥᾳστώνη. εἰ μὲν οὖν δυσχέρεια προσῇ, διὰ τῶν προειρημένων ποιησόμεθα τοῦ δυνατοῦ τὴν κατασκευὴν τελείως ἑκάστου ταῖς ἐργασίαις ἐπεξιόντες. εἰ δὲ εὐκολία προσῇ, περιττὸν πρὸς τοὺς εἰδότας ὅτι ῥᾳδίαν ἔχει τὴν ἐπιχείρησιν τὰ πράγματα· περὶ ὧν εὐβουλεύ τοιαύτας ἀποδείξεις καὶ κατασκευὰς ἐπάγειν· ἀλλὰ διὰ βραχέων τοῦ ῥᾳδίου ἐφαψάμενοι ὡς μὴ δοκεῖν παντελῶς παραλιμπάνειν· ἐπὶ τὴν καθ' ὑπόθεσιν τρεψόμεθα μέθοδον λέγοντες· ὅτι εἰ καὶ δυσκολίαν τινὰ συνέβαινε προσεῖναι τοῖς πράγμασιν. οὐδ' οὕτως ἐχρῆν αὐτῷ ἀποστῆναι· προσήκει γὰρ ὑπὲρ τῶν χρηστῶν καὶ πόνους καὶ κινδύνους ὑπομένειν· καὶ συστήσομεν δὲ τοῦτο ἀπὸ παραδειγμάτων· ὅτι καὶ σύνηθες ὑπὲρ τοιούτων ἀγωνίζεσθαι τῇ πόλει. καὶ γὰρ τὸν δὲ τὸν πόλεμον εἰ τύχοι προθύμως ὑπέστησαν. τελεία δὲ δυνατοῦ κατασκευή ἐστιν ἡ ἑκατέρων ἐξέτασις· τῶν τε ἡμῖν αὐτοῖς προσόντων, καὶ τῶν τοῖς ἀντιπάλοις· ὥσπερ Θουκυδίδης πεποίηκεν ἐν τῷ Περικλέους λέγων· τὰ δὲ τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων ὡς οὐκ ἀσθενέστερα ἕξομεν, γνῶτε καθ' ἕκαστον ἀκούοντες, αὐτουργοί τε γάρ εἰσι Πελοποννήσιοι· καὶ οὔτε ἰδίᾳ οὔτε ἐν κοινῷ χρήματα αὐτοῖς ἐστιν· ἔπειτα χρονίων πολέμων καὶ διαποντίων ἄπειροι, καὶ τὰ ἑξῆς. εἶτα ἐπήγαγε· καὶ τὰ μὲν Πελοποννησίων τοιαῦτα καὶ παραπλήσια τοιούτοις ἔμοιγε δοκεῖ· τὰ δὲ ἡμέτερα τούτων τε ὧν ἐκείνοις ἐμεμψάμην ἀπήλλακται καὶ ἄλλα οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου καὶ ἑξῆς. καὶ πάλιν ἐν τῇ Κορινθίων πρὸς Λακεδαιμονίους δημηγορίᾳ τοῦτο ποιεῖ λέγων· οἱ μέν γε νεωτεροποιοὶ καὶ ἐπινοῆσαι ὀξεῖς καὶ ἐπιτελέσαι ἔργῳ ἃ ἂν γνῶσιν· ἡμεῖς δὲ τὰ ὑπάρχοντά τε σώζειν καὶ ἐπιγνῶναι μηδὲν· καὶ ἔργῳ οὐδὲ τὰ ἀναγκαῖα ἐξικέσθαι. αὖθις δὲ οἱ μὲν παρὰ δύναμιν τολμηταὶ καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς εὐέλπιδες. τὸ δὲ ὑμέτερον τῆς τε δυνάμεως ἐνδεᾶ πρᾶξαι καὶ τῆς γνώμης μηδὲ τοῖς βεβαί-

οις πιστεῦσαι· τῶν τε δεινῶν μηδέποτε οἴεσθαι ἀπολυθήσεσθαι· καὶ μὴν ἄοκνοι πρὸς ὑμᾶς μελλητάς, καὶ ἀποδημηταὶ πρὸς ἐνδημοτάτους· καὶ ἔστι τοῦτο τῶν δαιμονίως τε καὶ συντόμως ἀπηλλαγμένων ἀντιθέτων· κατελθὼν δὲ τὰ Λακεδαιμονίων, ηὔξησε τὰ τῶν Ἀθηναίων ἐναντίων ὄντων· διότι λίαν ἐπηρμένους ἑώρα τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ καταφρονοῦντας τῶν Ἀθηναίων, ἠπείγετο δὲ πρὸς τὸν πόλεμον αὐτοὺς παροξῦναι· χρὴ γὰρ τὸν εὔφρονα ῥήτορα θαρροῦντάς τε παρὰ τὸ δέον τοὺς συμβουλευομένους καταπλῆξαι. φυλαττόμενον ἐν τούτῳ, εἰς ἀθυμίαν αὐτοὺς ἐμβαλεῖν, ὅπερ καὶ ὁ ῥήτωρ ἐν τρίτῳ τῶν Ὀλυνθιακῶν ἐκ προοιμίων ποιεῖ. καὶ πάλιν ἀθύμως διακειμένους ἐγεῖραι καὶ φρονήματος ἐμπλῆσαι φυλάττοντα κἀνταῦθα, ὅπως μὴ προαχθῶσιν εἰς καταφρόνησιν καὶ ῥαθυμότεροι γένωνται. τοῦτο δὲ πρῶτος μὲν Ὅμηρος πεποίηκεν. Ἀχιλλεὺς γὰρ ἐπιστρέψαι τὸν βασιλέα βουλόμενος εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν παρόντων φροντίδα, πρότερον καταπλήττει λέγων Ἀτρείδη νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας ὀΐω ἂψ ἀπονοστήσειν εἴ κεν θάνατον καὶ ἑξῆς. εἶτα καταπλήξας οὐ συνεχώρησε τραπῆναι πρὸς ἀθυμίαν, ἀλλὰ τὴν ἴασιν ἔδειξε πλησίον ὑπάρχουσαν εἰπών· ἀλλ' ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν· Δημοσθένης δὲ καλῶς ἐζήλωσεν ἔν τε τῷ προειρημένῳ τρίτῳ τῶν Ὀλυνθιακῶν· καὶ ἐναργέστερον ἐν τῷ περὶ τῆς εἰρήνης ἐκ προοιμίων· ὁρῶ μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τὰ παρόντα πράγματα πολλὴν δυσκολίαν ἔχοντα. καὶ ἑξῆς. εἶτα διὰ τούτων καταπλήξας αὐτοὺς ἐπανήγαγε πρὸς τὸ θαρρεῖν λέγων· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, οἶμαι καὶ πεπεικὼς ἐμαυτὸν ἀνέστηκα, ἂν ἐθέλητε τοῦ θορυβεῖν καὶ φιλονικεῖν ἀποστάντες ἀκούειν ὡς ὑπὲρ πόλεως βουλευομένοις καὶ ἑξῆς. εἰ δέ τις ἐν τῇ τελείᾳ τοῦ δυνατοῦ ἐργασίᾳ μὴ δύναται χρῆσθαι τῇ ἀντεξετάσει, ἑτέρως αὐτὸ μεθοδεύσομεν καὶ διὰ παραδειγμάτων τὸ δυνατὸν κατασκευάσομεν· ὥσπερ ὁ ῥήτωρ ἐν τῷ πρώτῳ κατὰ Φιλίππου. εἰ δέ τις ὑμῶν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δυσπολέμητον οἴεται τὸν Φίλιππον εἶναι, σκοπῶν τό, τε πλῆθος τῆς νῦν ὑπαρχούσης αὐτῷ δυνάμεως καὶ τὸ τὰ χωρία πάντα ἀπολωλέναι τῇ πόλει, ὀρθῶς μὲν οἴεται· λογισάσθω μέντοι τοῦτο ὅτι εἴχομεν ἡμεῖς ποτε ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι Πύδναν καὶ Ποτίδαιαν καὶ Μεθώνην καὶ ἑξῆς· ἐν οἷς ἐπάγει· εἰ τοίνυν ὁ Φίλιππος τό τε ταύτην ἔσχε τὴν γνώμην, ὡς χαλεπὸν πολεμεῖν ἐστιν Ἀθηναίοις ἔχουσι τοιαῦτα ἐπιτειχίσματα τῆς ἑαυτοῦ χώρας, ἔρημον ὄντα συμμάχων, οὐδὲν ἂν ὧν νυνὶ πεποίηκεν ἔπραξεν, οὐδὲ τοσαύτην ἐκτήσατο δύναμιν.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Τὸ δυνατόν φησιν ὑποδιαιρήσεις ἐν στάσει καὶ ἀντιπαραστάσει· οὐκ ἀεί· ἀλλ' ἐὰν μὲν ῥᾴδιον ᾖ ἐπιτελεσθῆναι τὸ πρᾶγμα περὶ οὗ ἡ σκέψις· οὐ γὰρ πάντα ῥᾴδια ἁπλῶς ἐπὶ πάσης ὕλης, οὐδ' ὁμοίως χρώμεθα. ὅτι μὴ δὲ ἡ αὐτὴ ἐπὶ πάντων ὕλη τῶν προβλημάτων. ὅτ' ἂν μὲν οὖν σαφὲς καὶ ῥᾴδιον ἐπιδεικνύειν ἔχωμεν, καὶ εὐκολία προσῇ. οἷον ἐπιμνησθέντες διὰ ταχέων ἐπιδραμούμεθα καὶ πρὸς τὴν κατασκευὴν οὔπω χωρήσομεν. ὅτε ἔδει μὲν εἰ καὶ χαλεπὸν ἦν μὴ δὲ τότε φυγεῖν. νῦν δὲ καὶ ῥᾴδιον δείκνυται. περιττὸν γὰρ πρὸς τοὺς εἰδότας καὶ πεπιστευκότας ὅτι ῥᾳδίαν ἔχει τὴν ἐπιχείρησιν τὰ πράγματα περὶ ὧν ἡ συμβουλὴ διὰ τοιούτων ἀποδείξεων πρὸς κατασκευὴν χωρεῖν. μεταχειριούμεθα τοίνυν αὐτὸ διὰ βραχέων τότε. εἰ δὲ δυσχέρεια προσείη, διὰ τῶν προειρημένων μεθόδων τὴν κατασκευὴν τοῦ δυνατοῦ ποιησόμεθα, λέγω δὴ τῆς ἐνστάσεως καὶ ἀντιπαραστάσεως. ἐδίδαξε δὲ ἡμᾶς Δημοσθένης αὐτίκα τὴν πλατύτητα τοῦ κατὰ ἀντιπαράστασιν, οὕτως αὐτὸ ἐργασάμενος· ὡς εἰ καὶ χαλεπόν, ἀλλ' ἀναγκαῖον. εἶπεν γὰρ οὕτως· εἰ δέ τῳ δοκεῖ ταῦτα καὶ δαπάνης μεγάλης καὶ πόνων πολλῶν προσδεῖσθαι, καὶ μάλα ὀρθῶς δοκεῖ. ἀλλ' ἐὰν ἡγήσηται τὰ τῇ πόλει μετὰ

ταῦτα γενησόμενα, ἂν ταῦτα μὴ ἐθέλωμεν ποιεῖν τὰ δέοντα. τὰς κατασκευὰς δέ φησι τούτων ἀπὸ τῶν παρακολουθούντων τοῖς προσώποις παραληψόμεθα. ταῦτα δέ ἐστι τὰ ἐγκωμιαστικά· ἃ λαμβάνεται ἀπὸ ψυχῆς, ἀπὸ σώματος, ἀπὸ τῶν ἐκτός. ὡς ὁ ῥήτωρ ἐκανόνησεν ἐν ὀλυνθιακοῖς. ἀρξάμενος γοῦν ἀπὸ τῶν κατὰ ψυχήν, πρόεισι μέχρι τῶν ἐκτός. οἷον πῶς ἔχει ψυχῆς ὁ φίλιππος, ὅτι ἀθυμεῖ, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἀδικοῦντα καὶ ἐπιορκοῦντα καὶ ψευδόμενον δύναμιν βεβαίαν κτήσασθαι. πῶς τὰ ἐκτός. ὅτι θετταλοὶ ἄπιστοι. ὅτι ἰλλυριοὶ καὶ παίονες ἐλευθερίας ἐπιθυμοῦσιν. ὅτι τῶν προσόδων ἐστέρηται καὶ στερήσεται. ὅτι εἰς στενὸν κομιδῆ τὰ τῆς τροφῆς τοῖς ξένοις αὐτῷ καταστήσεται. καὶ ὅπως ἔχουσιν οἱ μακεδόνες, καὶ ἑξῆς. αὐτὴ μὲν οὖν τῶν κοινῶν τὰ ἐκτός. μάλιστα τὴν χορηγίαν ἡμῖν παρέξεται. ἡνίκα δὲ πρὸς τύραννον ἢ δυνάστην ἢ ὅλως ἕνα ἄνδρα ὁ πόλεμος εἴη, χώραν ἡμῖν τὰ ἀπὸ ψυχῆς παρέξεται. ἐξετάσομεν γὰρ ἐπιβουλάς, ἀπάτας, ἀδικίας. ὡς δημοσθένης ἐποίησε. χρησόμεθα δὲ καὶ τοῖς ἔξωθεν. οὐκ ἀποχρήσει δὲ τὰ τῶν ἐναντίων μόνα διαβάλλειν, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὰ οἰκεῖα συστῆσαι. ὡς ὁ θουκυδίδης ἐν τῇ περικλέους δημηγορίᾳ, τὰ δὲ τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων γνῶτε ὡς οὐκ ἀσθενέστερα ἕξομεν. καὶ ἐπάγει ἑκάτερα, αὐτουργοί τε γάρ εἰσι πελοποννήσιοι. καὶ οὔτε ἴδια οὔτε ἐν τῷ κοινῷ καὶ ἑξῆς. διότι δὲ παρῆκεν αὐτὴν ὁ ῥήτωρ. διατί δὲ παρήθη. ἐπειδὴ οὐκ εἶχεν ἀποδεῖξαι ἀθηναίων δύναμιν τότε. ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν ἀσθενεῖς ἦσαν ἀθηναῖοι, ἠρκέσθη τῇ διαβολῇ τῆς δυνάμεως τῆς τοῦ φιλίππου. ὁ μέν γε θουκυδίδης ἐπειδὴ ἀμφότερα τὰ πρόσωπα ἴσχυε τό τε ἀθηναίων καὶ τῶν λακεδαιμονίων ἀναγκαίως ἐξήτασεν ἀμφότερα τὰ μέρη. ἀλλ᾽ εἰ καὶ τὸ δυνατὸν ἐκ τῶν παρακολουθούντων τῷ προσώπῳ κατασκευάζεται. τὸ μέντοι δὲ τοῦ πρέποντος οὐκ ἔστιν, ὅπερ ὑπὸ τὸ ἔνδοξον ἀναφέρεται, συγχυθήσεται τὰ κεφάλαια. ἀλλ᾽ ἐροῦμεν, ὡς τῶν παρακολουθούντων τοῖς προσώποις, τὰ μὲν ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατασκευάζεται, τὰ δὲ ἐκ τῶν ἐνεστώτων λαμβάνεται. τὰ μὲν οὖν παλαιότερα ποιοῦσι τὸ πρέπον. οἷον αἱ τῶν προγόνων πράξεις. τὰ τῆς πατρίδος πρόσωπα, καὶ εἴ τι τοιοῦτον. τὰ δ᾽ ἐνεστῶτα τὸ δυνατόν. οἷον εὐπορία χρημάτων, στράτευμα ἐξηρτημένον, τριηρῶν πλῆθος, καὶ τὰ λοιπά.

τὸ ἔνδοξον ὁμοίως τῷ συμφέροντι. οἷον τίς δόξα ὑπάρχουσα ἡμῖν παραμενεῖ. καὶ τίς οὐκ οὖσα περιέσται, εἰ ποιοῦμεν ταῦτα περὶ ὧν ἡ βουλή. καὶ τίνα ἀπωσόμεθα ἀδοξίαν οὖσαν. καὶ τίνα οὐ προσληψόμεθα μὴ οὖσαν, προσδοκωμένην δέ. καὶ πάλιν εἰ μὴ ποιοῖμεν, τίνα αἰσχύνην οὖσαν οὐκ ἀπωσόμεθα. καὶ τίς οὐκ οὖσα καταλήψεται ἡμᾶς. καὶ τίς ὑπάρχουσα ἡμῖν δόξα διαφεύξεται. καὶ μὴ ὑπάρχουσα προσγενομένη δὲ οὐ προσέσται.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

τὸ ἔνδοξον τῇ αὐτῇ διαιρέσει ἧπερ καὶ τὸ συμφέρον μεθοδεύεται. διὸ καὶ πρὸς ἐνίων συνῆπται. διαφέρει δέ, ὅτι τὸ μὲν ἐν χρήμασιν ἢ τοιούτῳ τινί ἐστι. τὸ δὲ ἔνδοξον εἰς δόξαν ἢ τοὐναντίον εἰς ἀδοξίαν τείνει τῶν ποιούντων. ἔστι τὸ μὲν ἴδιον, ὡς ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι πρέπει τοὺς ἀθηναίους τῆς τῶν ἑλλήνων δόξης ἀντιποιεῖσθαι. κοινὸν δέ, ὅτι πρέπει παντὶ ἀνθρώπῳ τὴν ἐλευθερίαν περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

τὸ ἔνδοξον, καλεῖται μὲν καὶ πρέπον. ἔστι δὲ πρέπον τὸ καθῆκον ἑκάστῳ. οἷον ἀθηναίοις τὸ ἐλευθερίας μᾶλλον φροντίζειν ἢ χρημάτων. τὸ συμμαχῆσαι τοῖς ἀτυχοῦσι. τὸ τοῖς πρότερον ἠδικηκόσι κειμένοις ὕστερον μὴ ἐπεμβαίνειν. τὰ δὲ τοιαῦτα καὶ δόξαν ἐπάγοντα τοῖς δρῶσι, δῆλον ὅτι τοῦ ἐνδόξου ἔχεται. τὸ δὲ ἔνδοξον ὑπὸ τὸ καλὸν ἀνακτέον. τὴν δὲ τοῦ ἐνδόξου ἐργασίαν διχῶς ἐξετάσομεν. οἷον τί ποιούντων ἡμῶν τόδε τι προσγενήσεται. καὶ μὴ ποιούντων τόδε τι συμβήσεται. καὶ τούτων ἑκάτερον διὰ τεσσάρων πλατυνοῦμεν τόπων. οἷον συμμαχήσασιν

ὀλυνθίοις, ἡ οὖσα δόξα παραμενεῖ. ἡ μὴ οὖσα προσέσται. ἡ οὖσα ἀδοξία ἀπελαθήσεται, ἡ μὴ οὖσα οὐ προσέσται. μὴ συμμαχήσασι δὲ τοῖς κινδυνεύουσιν, ἡ νῦν οὖσα δόξα οὐ παραμενεῖ. ἡ μὴ οὖσα οὐ προσέσται. ἡ προσοῦσα ἀδοξία οὐκ ἀπελαθήσεται. ἡ μὴ οὖσα προσγενήσεται. ὡς δημοσθένης ἐν τῷ πρὸς λεπτίνην φησίν. ἃ γὰρ οὐ πρόσεστι τοῖς ἀθηναίοις, ταῦτά φησιν ἀπαντήσεσθαι εἰ τὴν ἀτέλειαν ἀφέλοιντο τοὺς εὐεργέτας. νῦν γάρ φησιν οὗτος ὁ νόμος, ἀντὶ καλῆς αἰσχρὰν τῇ πόλει περιάπτει δόξαν. καὶ οὔτε τῶν προγόνων οὔθ᾽ ὑμῶν ἄξια. τρία γὰρ τὰ μέγιστα ὀνείδη κτᾶται. φθονεροὺς, ἀχαρίστους, ἀπίστους εἶναι δοκεῖν. περὶ δὲ τῆς οὔσης δόξης ἐν ὀλυνθιακῶν οὕτω ταῦτά φησιν. ἀλλ᾽ ἵνα οἱ ἄλλοι τῶν δικαίων τύχωσι, τὰ ὑμέτερα αὐτῶν ἀνηλίσκετε, εἰσφέροντες καὶ προεκινδυνεύετε στρατευόμενοι. καὶ πάλιν ἐν τῷ περὶ στεφάνου ἐκ παραδειγμάτων κατασκευάζει τὸ ἔνδοξον λέγων. καίτοι τότε ταῦτα ἀμφότερα αἰσχύνη οὐχ ὑπὲρ εὐεργετῶν ἐφ᾽ οἷον. οὔτ᾽ ἀκίνδυνα ἑώρων. ἀλλ᾽ οὐ διὰ ταῦτα προΐεντο τοὺς καταφεύγοντας ἐπ᾽ αὐτούς, ἀλλ᾽ ὑπὲρ εὐδοξίας καὶ τιμῆς ἤθελον τοῖς δεινοῖς ἑαυτὸν ἐκδιδόναι ὀρθῶς καὶ καλῶς βουλόμενοι. κοινὴ δὲ μέθοδος πάντων τῶν κεφαλαίων, τούτων τῶν τελικῶν, ἡ κατὰ ἀντίφασιν εἰσαγωγή. εἰ μὲν γὰρ ἔχοιμεν δεῖξαι ὅτι δίκαιον ἢ συμφέρον τὸ προκείμενόν ἐστι, τοῦτο κατασκευάσομεν. εἰ δὲ μὴ, ἐροῦμεν, ὅτι οὐκ ἄδικον ἢ οὐκ ἀσύμφορον. ἔστι δὲ αὐτοῦ τὸ παράδειγμα καὶ παρὰ τῷ ῥήτορι. μὴ δυνηθεὶς γὰρ κατασκευάσαι, ὅτι δυνατόν ἐστι λυθῆναι τὴν φιλίππου δύναμιν, αὐτὴν τὴν ἀντίφασιν χωρήσας ἔφη. μὴ γὰρ ὡς θεῷ νομίζετε τὰ παρόντα ἐκείνῳ πεπηγέναι πράγματα ἀθάνατα, οὐκ ἀδύνατον γὰρ λυθῆναι τὴν φιλίππου δύναμιν, ἐν χρόνῳ τήν γε ἀπό τινος ἀρξαμένην χρόνου. εἰ δὲ ὁ ἀντίδικος τῇ ἀντιφάσει χρήσαιτο, ἡμεῖς τὸ κατὰ θέσιν ἀπαιτήσομεν λέγοντες. ὡς οὐκ ἀρκεῖ τὸ μὴ βλάπτειν μόνον, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ συμφέρει δεικτέον. καὶ γοῦν ὁ δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ ἀριστοκράτους αἰσθόμενος τοὺς ἀντιλέγοντας τὸ κατὰ ἀντίφασιν εἰσάγοντας. ὅτι εἰ καὶ μὴ εὔνους ἐστὶν ὁ χαρίδημος τῇ πόλει, ἀλλ᾽ οὔτι γε δύσνους. ἐκ προοιμίων εὐθὺς ἀναιρεῖ τὸ τοιόνδε, καὶ δείξειν ἐπαγγέλλεται κακονούστατον φάσκων. ἐγὼ δὲ ἂν περὶ ὧν βούλομαί τε καὶ οἶδα πεπραγμένα ἐκείνῳ δυνηθῶ πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν, οἴομαι δείξειν οὐ μόνον οὐκ εὐεργέτην, ἀλλὰ καὶ κακονούστατον καὶ πολὺ τοὐναντίον ἢ προσῆκον ὑπειλημμένον. ἔτι γε μὴν κἀκείνη τῶν τελικῶν κεφαλαίων ἡ μέθοδος κοινή. τὸ ποτὲ μὲν καθολικοὺς ἀφορισμοὺς προθέντα περὶ τῶν προκειμένων. οὕτως ἐπάγειν τὰς κατὰ μέρος ἀποδείξεις. ποτὲ δὲ αὐταῖς ταῖς μερικαῖς κατασκευαῖς ἐπάγειν τοὺς ἀφορισμούς. καὶ πολλὰ τῶν τοιούτων παρά τε θουκυδίδῃ, καὶ δημοσθένει τὰ παραδείγματα. ὡς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ὀλυνθιακῶν. προτάξας τὸν ἀφορισμὸν, ἐπάγει τὰς κατασκευάς. ἀλλ᾽ οἶμαι παρόμοιόν ἐστι καὶ ὥσπερ τῶν χρημάτων κτήσεως. ἂν μὲν γοῦν ὅσα ἄν τις λάβῃ καὶ σώσῃ, μεγάλην ἔχει τῇ τύχῃ τὴν χάριν. ἂν δ᾽ ἀναλώσας λάθῃ, συνανήλωσε καὶ τὸ μεμνῆσθαι τῇ τύχῃ τὴν χάριν. καὶ περὶ τῶν πραγμάτων οὕτως, οἱ μὴ χρησάμενοι τοῖς καιροῖς ὡραίως, οὐδ᾽ εἰ συνέβη τι χρηστὸν παρὰ τῶν θεῶν μνημονεύουσι. πρὸς γοῦν τὸ τελευταῖον ἐκβὰν ἕκαστον τῶν προϋπαρξάντων κρίνεται. διὸ καὶ σφόδρα δεῖ τῶν λοιπῶν ὑμᾶς ἀνθρώπων φροντίσαι, ἵνα ταῦτα ἐπανορθωσάμενοι, τὴν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις ἀδοξίαν ἀποτριψώμεθα. πάλιν μετ᾽ ὀλίγον περὶ τῶν θεωρικῶν χρημάτων τὰς μερικὰς κατασκευὰς εἰπών, ἐπάγει τὸν ἀφορισμόν. ἔστι δὴ λοιπὸν οἶμαι πάντας εἰσφέρειν. ἂν πολλῶν δέῃ, πολλά. ἂν ὀλίγων, ὀλίγα. πάντως δὲ δεῖ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδέν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων. ἔτι γε μὴν καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον τόπος κοινός ἐστι τῶν τελικῶν κεφαλαίων.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Αἱ αὐταὶ μέθοδοι τῆς τοῦ ἐνδόξου εἰσὶ ἐργασίας, αἵπερ καὶ ἐπὶ τοῦ συμφέροντος. τετραχῆ γὰρ καὶ τοῦτο κατασκευάζομεν, ὡς προείπωμεν ἐκεῖ τρόπῳ τῷ αὐτῷ. κράτιστον μὲν οὖν καὶ τὸ δόξαν τινὰ χρηστὴν ἀποδεικνύναι περιποιεῖν τόδε τὸ πρᾶγμα πραχθέν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο δυνάμεθα, ἐπ' ἐκεῖνο μεταπτέον· ὅτι ἀλλ' οὐδ' αἰσχύνην περιποιήσει τῇ πόλει. δριμυτάτη γοῦν ἡ τοιαύτη μέθοδος, ᾗ καὶ δημοσθένης ἐχρήσατο· ἀναγνοὺς γὰρ ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου τὸ γραφὲν αὐτῷ κατὰ τοὺς ἔμπροσθεν χρόνους περὶ στεφάνου ψήφισμα· ἐπειδὴ φανερῶς οὐκ εἶχεν ἀποδεῖξαι ὅτι καὶ δόξαν τινὰ τῇ πόλει περιπεποίηκεν, ἐπὶ τὸ ἕτερον μετῆλθεν. τίς οὖν ὑμῶν οἶδεν γέλωτα ἢ χλευασμὸν διὰ τοῦτο συμβάντα τῇ πόλει. οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου ἡ ἐκ τοῦ ἐναντίου μέθοδος, ἀλλ' ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ συμφέροντος. ἔθηκε γοῦν οὕτω τὸ νόημα θουκυδίδης ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς κορκυραίων δημηγορίας· πρῶτον μὲν ὡς καὶ ξυμφέρει, εἰ δὲ μὴ οὐκ ἔστιν ἐπιζήμια. ἰστέον δὲ ὅτι τὸ τοιοῦτον ἐν μὲν ταῖς αἰτήσεσι καὶ ἀξιώσεσι καὶ τοῖς ὁμοίοις ἔχειν τινὰ χώραν τὸ λέγειν, ὅτι οὐκ ἐπιζήμια αἰτοῦμεν· ἐν δὲ συμβουλαῖς οὐκ ἰσχύει. αἰτεῖν μὲν γὰρ ἐνδέχεται τοιαῦτα οἷα μήτε βλάψει μήτε ὠφελήσει τοὺς διδόντας, συμβουλεύειν δέ τισι ταῦτα πράττειν, ἀφ' ὧν οὐδὲν ποσῶς ὠφεληθήσονται, ἀπόψυχρον καὶ ἀνόητον. τοῦτο δὲ τὸ κεφάλαιον τινὲς μὲν ταυτὸν εἶναι τῷ πρέποντί φασιν. τινὲς δὲ οὐχ ὁμολογοῦσιν, ἀλλ' ἕτερόν τι νομίζουσιν. ἔσται δὲ ἡ διαφορὰ αὕτη· ὅτι τὸ μὲν ἔνδοξον, ἁπλῶς καὶ καθ' ἑαυτὸ θεωρεῖται. τὸ δὲ πρέπον, πρός τι σχέσιν ἐμφαίνει. καὶ ἔστι πρέπον μὲν, ὅτι ἄν τινι ἁρμόττῃ. ἔνδοξον δὲ, ὃ χρηστὴν ἁπλῶς δόξαν ἐμποιεῖ καθόλου τῷ δράσαντι. οἷον πρέπει ἀθηναίοις τὸν περὶ τῆς ἐλευθερίας αἱρεῖσθαι κίνδυνον. ἔνδοξον δὲ τοῖς τυχοῦσι τὸ ὑπὲρ ἐλευθερίας κινδυνεύειν. ἰστέον δὲ κἀκεῖνο περὶ τοῦ ἐνδόξου. ὅτι τῆς ποιότητος μάλιστα τῆς τῶν ἀκουόντων ἤρτηται, διὸ καὶ ποτὲ μὲν πλείστην, ποτὲ δὲ ἐλαχίστην τῷ λέγοντι παρέξεται χορηγίαν. οὐ γὰρ ὁμοίως ὁ παρ' ἀθηναίοις καὶ λακεδαιμονίοις λέγων, καὶ παρὰ μεγαρεῦσι καὶ σιφνίοις, τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ χρήσεται. ἀλλὰ περὶ μὲν ἀθηναίοις καὶ λακεδαιμονίοις, ἅτε τῆς ποιότητος τῶν προσώπων στοχαζόμενος πλείονα τὴν χορηγίαν ἕξει. παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις ὀλίγην. τὸ γὰρ σιφνίων ἦθος καὶ μεγαρέων παρειλήφαμεν ἐκ τῆς ἱστορίας εὐκλείας οὐδένα λόγον ποιούμενον. οὐ γὰρ προσίεται τὸν λόγον ὁ μεγαρεύς. ὅταν δὲ τοῦ καλοῦ ἕνεκα συμβουλεύοντες παρακαλῶμεν ἐπὶ τὸ πράττειν ἅπαν, ἢ βουλὴ ἀπαιτεῖ, ἀποδεικνύναι χρὴ ὅτι καὶ τῶν ἰδίων λυσιτελούντων αἱρετωτέρα ἐστὶν ἡ ὑπὲρ τῶν καλῶν δόξα, ὡς ἔχομεν ἐν β' ὀλυνθιακῶν ἀλλ' ἵνα οἱ ἄλλοι τῶν δικαίων τύχωσι τὰ ὑμέτερα αὐτῶν ἀναλίσκετε, καὶ προκινδυνεύετε στρατευόμενοι. καὶ πάλιν ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου. καὶ τοιαῦτα ἀμφότερα αἰσχύνη οὐδ' ὑπὲρ εὐεργετῶν ἐποίουν, οὔτε ἀκίνδυνα ἑώρων. ἀλλ' οὐ διὰ ταῦτα προῄοιντο τοὺς καταφεύγοντας ἐπ' αὐτούς. ἔτι δὲ καὶ κατὰ βίαν τὸ ἔνδοξον εἰσήγαγεν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. εἰ γὰρ ἦν ἅπασι πρόδηλα τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι· καὶ προῄδεσαν ἅπαντες, καὶ σὺ προὔλεγες καὶ διεμαρτύρου βοῶν καὶ κεκραγὼς ὃς οὐδὲ ἐφθέγξω, οὐδ' οὕτως ἀποστατέον ἦν τῇ πόλει τούτων.

Τὸ δὲ ἐκβησόμενον κατὰ ὑπόθεσιν λαμβάνεται ἐφ' ἑκάτερα τῶν ἀποβαινόντων· οἷον ἐάν τε κρατήσωμεν ἐάν τε μὴ, λυσιτελεῖ τὸ βοηθῆσαι. ἤδη δὲ καὶ τὸ ψηφίσασθαι μόνον, ὡς ἐν φιλιππικοῖς. οἷον οὔτοι παντελῶς οὐδ' εἰ μὴ ποιήσετε, ὡς ἐγὼ κρίνω, εὐκαταφρόνητον ἔσται· ἵν' ἢ διὰ τὸν φόβον εἰδὼς εὐτρεπεῖς ὑμᾶς ἀπόσχηται, ἢ παριδὼν ταῦτα ἀφύλακτος ληφθῇ. καὶ πάλιν ὅτι χωρὶς ἡμῶν ἐάν τε ἡττηθῶσιν οἱ δεόμενοι ἡμῶν σύμμαχοι, ἐάν τε κρατήσωσι, βλαβεροὶ ἐφ' ἑκάτερα ὡς ἐν τῷ ὑπὲρ μεγαλοπολιτῶν. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἀπορήσειεν ἄν τις, τί

νι διαφέρει τὸ ἐκβησόμενον κεφάλαιον τῆς ἐν τῷ συμφέροντι ἐκβάσεως. ἐν ᾗ φαμὲν, ὅτι συμμαχησάντων μὲν ἡμῶν τάδε ἀποβήσεται, μὴ συμμαχησάντων δὲ τάδε· φαμὲν οὖν, ὅτι ἐν μὲν τῇ τοῦ συμφέροντος ἐκβάσει τὰ προσεχῆ ἐξετάζομεν τέλη. ἐν δὲ τῷ ἐκβησομένῳ, τῶν ἐκεῖ τελῶν ἐξετασθέντων τὰ τέλη διασκοποῦμεν. τὴν δὲ διαφορὰν ταύτην ἔδειξεν ἡμῖν δημοσθένης ἐν ὀλυνθιακῶν πρώτῳ. τὸ μὲν συμφέρον ἐξετάζων ἔφη, ὅτι συμφέρει ὀλυνθίοις βοηθῆσαι. εἶτα ἡ ἔκβασις. τούτου γοῦν ἡμῶν ποιησάντων, ἐν μακεδονίᾳ ἔσται ὁ πόλεμος. μὴ συμμαχησάντων δὲ τοῖς ὀλυνθίοις, ἐλθὼν εἰς τὴν ἑλλάδα φίλιππος πολεμήσει τὴν ἀττικήν. καὶ ταῦτα μὲν τὰ προσεχῆ τῆς ἐκβάσεως τέλη. τὰ δὲ τῶν τελῶν τέλη ἅπερ εἰς τὸ ἐκβησόμενον ἄγομεν ἐκεῖνα. ὅτι ἐν μακεδονίᾳ μὲν πολεμοῦντες, πλεῖστα κερδανοῦμεν. ἐν δὲ τῇ ἀττικῇ πολέμου συστάντος τάδε καὶ τάδε ἡμᾶς πείσεσθαι τὰ δεινά. τὴν μὲν οὖν τοῦ συμφέροντος ἔκβασιν ἐξετάζων τάδε φησίν. ἔτι τοίνυν ὦ ἀθηναῖοι μὴ δὲ τοῦθ' ὑμᾶς λανθανέτω· ὅτι νῦν αἵρεσις τίς ἐστιν ὑμῖν πότερον ὑμᾶς ἐκεῖ χρὴ πολεμεῖν, ἢ παρ' ὑμῖν ἐκεῖνον. ἐὰν μὲν γοῦν ἀντέχῃ τὰ τῶν ὀλυνθίων, ὑμεῖς ἐκεῖ πολεμήσετε καὶ τὴν ἐκείνου κακῶς ποιήσετε καὶ ἑξῆς. τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ ἐκβησομένου πάλιν ἐξετάζων τάδε φησίν. ἀλλὰ μὴν ἡλίκα γ' ἐστὶ τὰ διάφορα ἐνθάδε ἢ ἐκεῖ πολεμεῖν, οὐ λόγου προσδεῖν ἡγοῦμαι. εἰ γὰρ ἡμᾶς δεήσειεν αὐτοὺς τριάκοντα ἡμέρας μόνας ἔξω γενέσθαι καὶ ὅσα ἀνάγκη στρατοπέδῳ χρωμένους τῶν ἐκ τῆς χώρας λαμβάνεται καὶ ἑξῆς. καὶ προτρέψαι δὲ καὶ ἀποτρέψαι ἱκανωτάτη ἐστὶν ἡ τοῦ ἐκβησομένου ἐξέτασις. διόπερ ἐπιμελῶς αὐτῇ χρῆσθαι προσήκει. χρὴ δὲ καὶ τὰς γνώμας ἐν ταῖς συμβουλαῖς ἐξετάζειν, τήν τε οἰκείαν μεθ' ἧς ἐστι τὸ συμβουλεύειν ἀπήντησε, καὶ τὰς τῶν ἀντιλεγόντων μεθ' ἧς ἕκαστος ἐναντιοῦσθαι ἐπιχειρεῖ. ἔτι δὲ καὶ τὰς τῶν ἀκουόντων δι' ἃς ἐπὶ τὸ προθῆναι τὴν βουλὴν ὥρμησαν. ἱκαναὶ γὰρ αὗται καὶ συστῆσαι καὶ διαβαλεῖν τὰ πράγματα. διαφέρει δὲ συμβουλὴ προτροπῆς· οὕτω περ ζῷον καὶ τοῦ ὅλου τὸ μέρος. ὅλον μὲν γάρ τι ἡ συμβουλὴ, μέρος δὲ ἡ προτροπή. καὶ τῷ τὸ μὲν περιέχειν, τὸ δὲ περιέχεσθαι. ἔτι διαφέρει παραίνεσις συμβουλῆς, τῷ τὴν μὲν συμβουλὴν περὶ ἑνὸς γίνεσθαι πράγματος, τὴν δὲ παραίνεσιν περὶ πλειόνων. καὶ τῷ τὴν μὲν συμβουλὴν πρὸς πρᾶξίν τινα τῶν ἔξωθεν γίνεσθαι. οἷον πότερον ἄξιός ἐστι τόδε τι πράττειν ἢ μή. τὴν δὲ παραίνεσιν πρὸς ἤθους εὐρυθμίαν παραλαμβάνεσθαι. καὶ τῷ τὴν μὲν παραίνεσιν πρὸς ἕνα γίνεσθαι, τὴν συμβουλὴν δὲ πρὸς πολλούς. καὶ ἡ μὲν συμβουλὴ, ἀντιλογίαν ἐπιδέχεται. οἷον ὅτι οὐ χρὴ βοηθεῖν ὀλυνθίοις. ἡ δὲ παραίνεσις οὐ· οἷον χρὴ τὸ θεῖον σέβειν· γονεῖς τιμᾶν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τὸ ἐκβησόμενον, τούτῳ διαφέρει τοῦ ἐν τῷ συμφέροντι· ὅτι ἐκεῖ μὲν τὴν ἀπόδειξιν ποιούμεθα τοῦ πράγματος. ἐνταῦθα δὲ τὸ αὐτὸ λαμβάνοντες ὁμολογούμενον καθ' ὑπόθεσιν, τὴν ἀπόβασιν αὐτοῦ ἐξετάζομεν. ὡς ἐν ὀλυνθιακῶν πρώτῳ δημοσθένης κατασκευάσας τὸ τῆς συμβουλῆς τέλος ὅτι πεισθέντες τοῖς λόγοις καταστήσομεν τὸν μακεδόνος, καὶ περιποιήσομεν τῇ πόλει τὴν ὄλυνθον. πάλιν ἕτερόν τι τοῦ τέλους ζητεῖ ἐκβησόμενον. ἔτι τοίνυν μὴ δὲ τοῦθ' ὑμᾶς λανθανέτω καὶ ἑξῆς. Καθ' ὑπόθεσιν δέ φησι τὸ ἐκβησόμενον λαμβάνεται ἐφ' ἑκάτερα τῶν ἀποβαινόντων. Ἐπειδὴ γὰρ ἄδηλον τῆς συμβουλῆς τὸ πέρας. τούτου δὲ τὴν ἀπόβασιν ζητοῦμεν ἀναγκαίως, τοῦτο ἀναπλάττειν προσήκει, ἵν' ὥσπερ ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτὸ τῶν ἀκουόντων ποιήσαντες, οὕτω τὴν λέξιν δυνηθῶμεν περαίνειν ἐφ' ἑκάτερα. οἷον ἐὰν μὲν ἐκεῖ πολεμήσωμεν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἐχθρῶν, πολλὰ ἡμῖν ἀγαθὰ συμβαίνει. ἐὰν δὲ ἐνταῦθα. τόδε τι δεινὸν μὲν καὶ τόδε συμβαίνει. ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ τῶν ὀλυνθιακῶν ἀπὸ τοῦ ἑτέρου μόνου εἴληπται ἡ κατασκευὴ ὅτι ὠφελήσει ἡμᾶς ἡ ἔξοδος. ὅτι διὰ τοῦτο τὴν χώραν ἀκέραιον ἕξομεν. ἀλλαχοῦ δὲ ἀμφοτέροις ἐχρήσατο. ὅτι εἴτε κρατήσομεν εἴτε μὴ, λυσιτελὴς τὸ βοηθῆσαι, ἤδη

δὲ καὶ τὸ ψηφίσασθαι μόνον ὡς καὶ ὁ τεχνογράφος φησίν. καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου ὅτι ἦν δὲ βλάψῃ ἐφ' ἑκάτερα τὸ μὴ βοηθῆσαι, καὶ ἑξῆς. καὶ ἀριστείδης ἐν λευκτρικοῖς, καὶ δημοσθένης ἐν τῷ ὑπὲρ μεγαλοπολιτῶν. καὶ παρὰ θουκυδίδῃ ἐν τῇ περικλέους δημηγορίᾳ ἐν ᾗ φησι. τῆς δὲ θαλάσσης καὶ πόλεως φυλακὴν ἔχειν καὶ πελοποννησίοις ὑπὲρ αὐτῶν ὀργισθέντας, πολλῷ πλείοσι μὴ διαμάχεσθαι. κρατήσαντες γὰρ, αὖθις οὐκ ἐλάσσω συμμαχούμεθα ῥᾷον. ἢν δὲ σφαλῶμεν, τὰ τῶν συμμάχων ὅθεν ἰσχύομεν συναπόλλυται. καὶ ταῦτα μὲν ἰδίᾳ περὶ τοῦ ἐκβησομένου. κοινὸν δὲ θεώρημα πᾶσι τοῖς κεφαλαίοις διαλεκτικὸν προσθεῖναι καλόν. ὅταν μὲν γάρ τι κατασκευάζειν βουλώμεθα, δεῖν προοίμιον μὲν τῷ ἀποδεικνυμένῳ, ἔλαττον δέ τι εὑρόντας ἐκεῖ κατασκευάζειν. ἃ γὰρ ἂν εἴποι τις περὶ τοῦ ἐλάττονος, ταῦτα καὶ κατὰ τοῦ μείζονος ἐνεχθήσεται. καὶ τὸ ἔλαττον ἀναιρούμενον, οὐκ ἀναιρεῖ τὸ μεῖζον. οἷον αἰνείαν ἀποδεικνύντες ἀνδρεῖον καὶ φοβερὸν τοῖς ἕλλησιν. εἰ ἀνδρειότερον ἕκτορα τούτου ἀποφαίνοιμεν, πάντως τὰ τῷ ἐλάττονι προσόντα πολλῷ δήπου καὶ τῷ μείζονι. καὶ πάλιν εἰ ἀσθενὴς αἰνείας ἀποδειχθήσεται, οὐ πάντως καὶ ἕκτωρ πολλοὺς τούτου ἀμείνων ὁμολογηθείς. ὅταν δὲ ἀνασκευάζῃ, ἀπὸ τοῦ μᾶλλον καὶ μείζονος τὸ παράδειγμα θέντες, τῇ τούτου ἀνατροπῇ συγκαταλύσομεν καὶ τὸ ἔλαττον. εἰ γὰρ ἕκτωρ ἀμείνων αἰνείου οὗτος δὲ δειλὸς ἀπηλέγχθη, σχολῇ γ' ἂν περὶ αἰνείου μὴ οὕτως ἔχειν ἀμφιβάλλειν. ὁ αὐτὸς καὶ ἐπὶ τῶν πρακτῶν λόγος. οἷον ναυμαχίας. πεζομαχίας συστάδην μάχης. ἐκβοηθείας. καὶ τῶν παραπλησίων. χρὴ τὸ ἰνα ἐπὶ πάντων τῶν κεφαλαίων ὡς ἂν ἐγχωρῇ μεταχειρίζεσθαι τοῦτο τὸ θεώρημα. ἐπὶ τούτοις ἡ κοινὴ ποιότης, τοῦτό ἐστιν οἱ ἐπίλογοί εἰσιν. ἐν οἷς καὶ τὰς γνώμας ἐξετάζομεν τοῦ τε συμβούλου καὶ τῶν ἀκουόντων καὶ ἔτι τοῦ ἀντιλέγοντος. διὰ τί καὶ τίνος ἕνεκα καὶ τί βουλόμενος τὴν αἴτησιν προὔθηκεν. καὶ περὶ μὲν πραγματικῆς ταῦτα. ἰστέον δὲ ὡς ἔστι πραγματικὴ καὶ ἁπλῆ καὶ διπλῆ. καὶ ἁπλῆ μὲν οἷον συμβουλεύει τὶς βοηθεῖν ἐλαιωθίοις. ἐν γὰρ πραγματικῇ. ὡς ἔφαμεν ἤδη αἱ συμβουλαί. διπλῆ δὲ ὡς ἐπὶ τοῦ τῶν πολιορκουμένων καὶ πλαταιέων καὶ μιτυλήνης ἀφεστηκυίας γράφει τὶς πλαταιεῦσι βοηθεῖν ἀμελήσαντας μιτυλήνης, καὶ ἕτερος ἀντιλέγει. ἐνταῦθα γὰρ ἑκατέρου τὸ οἰκεῖον ζητοῦντος συστῆσαι διπλᾶ ἔσται τὰ κεφάλαια ἐφ' ἑκατέρου μέρους ἐξεταζόμενα. τριπλῆ δὲ ὡς ἐπὶ τούτου. μετὰ τὰ ἐν λευκτροῖς πρεσβεύονται λακεδαιμόνιοι καὶ θηβαῖοι πρὸς ἀθηναίους ἀξιοῦντες ἑκάτεροι βοηθείας τυχεῖν. χαβρείας μὲν οὖν ἀθηναίοις βοηθεῖν συμβουλεύει, λακεδαιμονίοις δὲ κόνων, ἰφικράτης δὲ ἑτέροις. τριπλᾶ γοῦν ἐνταῦθα πάντα. ὧν γοῦν ἕκαστος τῶν συμβούλων συνηγορεῖ. τὰ μὲν ἐκείνων ἀναιρῶν, τὸ δὲ οἰκεῖον συνιστάς. παράδειγμα τοῦ μὴ δ' ἑτέροις βοηθεῖν ἀριστείδου ὁ πέμπτος τῶν λευκτρικῶν. ἰστέον ὡς ἐν τῇ πραγματικῇ μόνῃ παρὰ τὰς προσλαβούσας στάσεις καινότερόν τι πεποίηκεν ἑρμογένης. τὰ γὰρ κεφάλαια αὐτῆς ψιλῶς ἀπαριθμησάμενος. εἶτα τὴν περὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς ποιησάμενος διδασκαλίαν. οὐ μάτην. ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ εἴδη καὶ ἑτέραις κοινωνεῖ στάσεσι καθ' ἃς καὶ διαιρεῖται εἰκότως μεσολαβεῖται ἡ τούτων διδασκαλία. πρὸς τὸ εὐκρινῶς ὑποδειχθῆναι τὰ κεφάλαια. εἰδέναι χρὴ καὶ τοῦτο, ὡς ἐν πάσῃ στάσει κεφάλαιον κεφαλαίῳ λύεται. οἷον ὡς ἡ μετάθεσις τῆς αἰτίας τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. καὶ ὁ ὅρος τῷ ἀνθορισμῷ ἐν μόνῃ δὲ πραγματικῇ τὸ αὐτὸ κεφάλαιον ἑαυτῷ ἀνατρέπεται. οἷον, τὸ δίκαιον κεφάλαιον τῷ ἐναντίον ἐστὶν ἄδικον. καὶ τὸ συμφέρον τῷ ἀσυμφόρῳ. καὶ ἑξῆς, οὐ γάρ ἐστι διελεῖν τὰ μὲν, εἰς κατήγορον τὰ δὲ εἰς ἀπολογούμενον, κοινὰ γάρ ἐστι τὰ κεφάλαια τῆς πραγματικῆς.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΛΥΨΕΩΣ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Ιδια καὶ γνωστικώτατα τῆς παρούσης στάσεως, ἓν μὲν τὸ τὰ εἴδη πρὸ τῶν κεφαλαίων διδάσκειν ἕτερον δὲ τὸ δύο ἔχειν ζητήματα. τέλεια κατὰ διαφόρους τεμνόμενα στάσεις. ἐπειδὴ καὶ οἱ συνεζευγμένοι σχηματισμοὶ καὶ οἱ διπλοῖ ὅροι καὶ αἱ ἀντιλήψεις δύο ἔχουσι ζητήματα, ἀλλ' οὐ κατὰ δύο στάσεις, ἀλλὰ κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτήν. εἰς δύο δὲ τὴν μετάληψιν διεῖλεν. ὅτι δὲ ἑτέρα στάσις ἐστὶν ἡ παραγραφὴ τῆς μεταλήψεως, πρόδηλον, ἐκ τοῦ τὴν μετάληψιν ἕνα μόνον ἐπιδέχεσθαι ἀγῶνα. τὴν δὲ παραγραφὴν, δύο. τόν τε τῆς εὐθυδικίας καὶ τὸν δι' ὃν ἡ παραγραφή. οἷον ἐγράψατο τίμαρχος αἰσχίνην παραπρεσβείας. ὁ δὲ ἑταίρησιν ἐγκαλῶν αὐτῷ παραγράφεται τὴν δίκην. ἐνταῦθα γὰρ ἕτερος μέν ἐστιν ἀγὼν ὁ τῆς παραπρεσβείας, ἕτερος δὲ τῆς ἑταιρήσεως, στάσεως ὢν διὰ τὸ ἀμάρτυρον στοχαστικῆς κατὰ παραγραφήν. μετὰ δὲ τὸ ἡττηθῆναι διὰ τῆς παραγραφῆς, τίμαρχον, ὁ τῆς παραπρεσβείας ἀγὼν εἰσάγεται στοχαστικῆς ὢν καὶ αὐτὸς στάσεως. ὠνόμασται δὲ παραγραφὴ ἀπὸ τοῦ παραγράφεσθαι καὶ ἐκβάλλειν τὸν ἀγῶνα τὸν περὶ τοῦ πράγματος τὸν φεύγοντα. τὸ γάρ τοι παραγράφειν ἐναντίον ἐστὶ τῷ ἐπιγράφειν. εἰ οὖν τὸ ἐπιγράφειν εἰσάγειν ἐστὶν εἰς τὸν δῆμον καὶ καθιστάναι δημότην, εἰκότως τὸ παραγράφειν ἐκβάλλειν ἐστίν. καὶ ἀπὸ τούτου καὶ ἡ παραγραφὴ ἡ ἐκβάλλουσα τὴν εὐθυδικίαν ἐλέχθη. ὅρος δὲ τῆς παραγραφῆς οὗτος. στάσις πολιτικοῦ πράγματος. τῆς ἐπὶ μέρους. καθ' ἣν ὁ φεύγων ἐνίσταται περὶ τοῦ μὴ εἰσαγώγιμον εἶναι τὴν δίκην. τῆς δὲ παραγραφῆς, ἡ μέν ἐστι τελεία, ἡ δὲ, ἀτελής. καὶ τελεία μέν ἐστιν, ἡ πάντη τὴν εὐθυδικίαν καὶ τὸν ἀγῶνα παρακρουομένη. ἀτελὴς δὲ, ἡ μέρος τι καταιτιωμένη τῶν περιστατικῶν. οἷον χρόνον. ἢ τόπον. ἢ πρόσωπον. γίνεται δὲ ἡ παραγραφὴ, κατὰ στοχασμόν. κατὰ ὅρον. κατὰ πραγματικὴν, κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν. κατὰ ἀντινομίαν. καὶ πάντως τοῖς κεφαλαίοις τῆς ἐμπιπτούσης διαιρεθήσεται στάσεως. καὶ ἔστι κατὰ στοχασμὸν μὲν, ὡς ἐπὶ τιμάρχῳ ἀγών. οἷον νόμος τὸν ἡταιρηκότα μὴ λέγειν. ἐγράψατο τίμαρχος αἰσχίνην παραπρεσβείας. ὁ δὲ τὴν ἑταίρησιν αὐτῷ ἐγκαλῶν, παραγράφεται. κατὰ ὅρον δέ. οἷον δὶς περὶ τῶν αὐτῶν μὴ εἶναι δίκας. ἱέρεια προαγωγείας ἁλοῦσα ἐκρίθη καὶ ἠφείθη. καὶ πάλιν φεύγει ἀσεβείας, ἡ δὲ παραγράφεται. ἐνταῦθα γοῦν εἰ ἡ προαγωγία τῇ ἀσεβείᾳ ταυτόν ἐστι ζητεῖται. κατὰ δὲ ῥητὸν καὶ διάνοιαν. οἷον δὶς περὶ τῶν αὐτῶν δίκας μὴ εἶναι. φόνου κρινόμενός τις ἀπέφυγεν. ὕστερον χρωμένῳ ἀνεῖλεν ὁ θεὸς ἀνδροφόνοις οὐ χρῶ, καὶ πάλιν φεύγει φόνου. ὁ δὲ παραγράφεται. κατὰ δὲ ἀντινομίαν. οἷον νόμος τὸν στρατηγὸν μὴ ἔχειν δίκας. καὶ νόμος τὸν ἔμπορον εἴσω λ' ἡμερῶν δικάζεσθαι. ἔμπορος ἔχων πρὸς στρατηγὸν πρᾶγμα βούλεται δικάζεσθαι. ὁ δὲ παραγράφεται. ἁπλῶς δὲ εἰπεῖν ᾗ δ' ἂν συνεπιπλέκεται στάσει ἡ παραγραφὴ, ταύτης καὶ τὰ κεφάλαια λήψεται. ἵνα δέ τι σαφέστερον περὶ τελείας καὶ ἀτελοῦς διεξέλθωμεν παραγραφῆς, ἰστέον ὅτι τέλειαι μέν εἰσι παραγραφαὶ, αἱ ἐπὶ κεκριμένοις ἤδη τοῖς ἐγκλήμασι γινόμεναι, καὶ πάντη τὴν εὐθυδικίαν ἐκβάλλουσαι, ὡς ἡ περὶ τοῦ ἀνδροφόνου τοῦ δεύτερον κρινομένου, καὶ τῆς ἱερείας. ἐν τούτῳ γοῦν οὐδ' ὁπωσοῦν πρὸς τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα ὁ φεύγων ἀπολογεῖται. περὶ δὲ τοῦ μὴ ἐξεῖναι κρίσιν αὐτὸν ὑπέχειν δεύτερον περὶ τῶν αὐτῶν τὴν πᾶσαν ποιεῖται δικαιολογίαν. ἀτελεῖς δέ εἰσιν, ὅταν τοῦ ῥητοῦ βοηθοῦντος τοῖς φεύγουσι, καθ' ἕν τι τῶν περιστατικῶν μορίων ἡ παραγραφὴ γίνεται. ἢ τὸ πρόσωπον τῶν ἡμῶν παραγραφομένων, ὡς ἐπὶ τιμάρχου. ἢ χρόνου, ὡς ἐπὶ τοῦ πένητος τοῦ μετὰ τὰς λ' ἡμέρας ἀντιλέγειν βουλομένου. ἢ τόδε τὸ δικαστήριον, ἢ τι ἄλλο τῶν περιστατικῶν. ἀτελεῖς δὲ αὐτὰς φαμὲν, τῷ μὴ τέλεον ἐκβάλλειν τὴν εὐθυδικίαν

ὥσπερ αἱ τέλειαι· ἀλλ' ἀγωνιζομένης τῆς εὐθὺ τῷ ἀγῶνι κρίσεως, δι' ἕν τι τῶν εἰρημένων παραγράφεσθαι. ὁ γὰρ αἰσχίνης διὰ τὴν τοῦ προσώπου ἰδιότητα τὸν τῆς παραπρεσβείας ἀγῶνα παραγραψάμενος· ἀγωνισάμενος πρὸς τίμαρχον καὶ νικήσας, οὐδὲν ἧττον ὑπὸ δημοσθένους ἐγράφη παραπρεσβείας, καὶ τὴν εὐθὺ ταύτην δίκην εἰσῆλθεν. εἰκότως οὖν ἀτελεῖς καλοῦνται, ὡς πάντη τὴν εὐθυδικίαν ἐκβάλλειν οὐ δυνάμεναι. ἀλλὰ κἂν ἐνδεῖνα μὴ ἐπεξέλθῃ τῇ γραφῇ, ἢ χρόνου, ἢ τόπου παραχρῆμα τῷ φεύγοντι βοηθοῦντος· διαδέξεται πάντως αὐτὸν ὁ τῆς εὐθυδικίας ἀγών· καὶ γραφήν τε ἄλλος εὐθὺ τὴν αὐτὴν ἐγκλήμασιν ἀποθήσεται κατ' αὐτοῦ καὶ δικαστήριον ἕτερον εὑρεθήσεται· παρ' ᾧ κυρίως τὰς περὶ τῶν ἐγκαλουμένων κρίσεις ὑπομενεῖ. ὡς εἴ τις παρὰ τοῖς θεσμοθέταις ἀθήνησιν ὑπὲρ ἱερῶν εὐθυνόμενος, παραγράψοιτο τὴν δίκην λέγων παρὰ τῷ βασιλεῖ μᾶλλον δίκαιος εἶναι κρίνεσθαι περὶ τῶν τοιούτων. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Ἐν τῇ μεθόδῳ τελευταίαν ἔταξεν ἑρμογένης τὴν μετάληψιν, ὡς πάσας περιέχουσαν, ἅτε ἐμπιπτουσῶν τῶν ἄλλων στάσεων ἐν αὐτῇ. οὐδέποτε γὰρ παραγραφὴ μόνη μελετᾶται· ἀλλὰ τὸ μὲν ἔγγραφον ζήτημα κατὰ μίαν τῶν νομικῶν, ὡς αὐτίκα δῆλον ἔσται· τὸ δὲ ἄγραφον· καθ' ἣν ἂν ἐμπίσῃ τῶν λογικῶν· πάσαις γὰρ ὥσπερ ἀντιπαλαίει ἡ μετάληψις ταῖς τε λογικαῖς καὶ νομικαῖς. ἐνταῦθα δὲ μεταξὺ τῶν τε λογικῶν καὶ τῶν νομικῶν, ἐπειδὴ ἀμφοτέρων μετέχει· τῶν μὲν νομικῶν κατὰ τὴν παραγραφήν, τῶν δὲ λογικῶν κατὰ τὴν εὐθυδικίαν. εἰσὶ δὲ οἳ τὴν μετάληψιν πρώτην τάττουσι διὰ τὴν αὐτῆς φύσιν. ἐπεὶ γὰρ τὸ εἰ ἔστι πρῶτόν ἐστι φησίν. αὕτη δὲ περὶ τοῦ εἰ ὅλως δεῖ εἰσελθεῖν τὸν ἀγῶνα τὴν ζήτησιν ἔχει, ἀναγκαίως πρώτη ὀφείλει αὕτη τάττεσθαι ὡς αὐτὸ τοῦτο ζητοῦσα.

Ἡ μετάληψις πάλιν ἡ μέν, ἔγγραφός ἐστιν· ἡ δέ, ἄγραφος.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Πῶς τῆς πραγματικῆς διαιρουμένης τῷ ἐγγράφῳ φημὶ καὶ ἀγράφῳ, οὐ γέγονε διάφορος κλῆσις. πραγματικὴ γὰρ ἑκατέρῳ εἴδει τὸ ὄνομα· ἐπὶ δὲ μεταλήψεως τῇ διαφορᾷ προσηγορία κεῖται· ἡ μὲν γὰρ ἔγγραφος παραγραφὴ καλεῖται· ἡ δὲ ἄγραφος μετάληψις. φαμὲν οὖν ὅτι ἐν μὲν τῇ πραγματικῇ, οὐδὲν καινότερον γίνεται· πλὴν ὅτι τὸ νομικὸν προσέρχεται κεφάλαιον. ἐν δὲ τῇ μεταλήψει τὰ πράγματα μεταπίπτει. καὶ λοιπὸν τῇ τῶν πραγμάτων μεταπτώσει καὶ ἡ προσηγορία ἀλλοιοῦται. ἡ μὲν οὖν ἔγγραφος ἴδιον ὄνομα ἔσχε παραγραφῆς, διὰ τὸ ἰσχυρὸν αὐτῆς· ἔστι γὰρ νόμου ἀνάγνωσις ἐκβάλλουσα τὴν εὐθυδικίαν, μὴ ταραττέτω δέ σε τὰ τοιαῦτα ὀνόματα· ἔστι γὰρ εὐθυδικία μέν, ἡ τοῦ πράγματος αὐτοῦ ἐξέτασις περὶ οὗ ἡ κατηγορία· εἴτε φόνος ἐστὶ τὸ κατηγορούμενον, εἴτε ἱεροσυλία, εἴτε μοιχεία, εἴτε ἄλλο ὅτι. παραγραφὴ δέ, ἡ ταύτης ἐκβολή, ὅταν μὴ δεῖν εἰσαγώγιμον εἶναι τὸν ἀγῶνα, τῷ κατηγόρῳ λέγῃ ὁ φεύγων· ἔστιν εὐθυδικίας μὲν πέρας τὸ ἁλῶναι τὸν φεύγοντα· παραγραφῆς δέ, τὸ εἰσελθεῖν τὴν δίκην ἢ μή. ἐν μὲν οὖν ταῖς ἄλλαις στάσεσιν ἁπάσαις τὴν κρίσιν ὁ φεύγων καταδεχόμενος· ἀπολύσασθαι τὴν κατηγορίαν διὰ τῆς ἀπολογίας ἐπείγεται· ἐν δὲ τῇ παραγραφῇ τὸ πρότερον ἵσταται· τὸ μὴ δεῖν εἰσελθεῖν τὴν κρίσιν. ἡ μὲν οὖν ἔγγραφος τοιαύτη, ἡ δὲ ἄγραφος ὁμωνύμως τῷ γένει καλεῖται μετάληψις· ἤ τις τὸ μὲν πρᾶγμα συγχωρεῖ, μέμφεται δὲ ἕν τι τῶν περὶ τὸ πρᾶγμα χρόνον τυχὸν ἢ πρόσωπον, ἤ τι τῶν ἄλλων, ἀλλ' εἰ τοῦτο ἐστι· καὶ ἡ μὲν ἔγγραφος παντελῶς ἐκβάλλει τὸν ἀγῶνα· ἡ δὲ ἄγραφος συγχωρεῖ· καὶ ἔστιν ἡ μὲν ἔγγραφος, ἀπὸ τοῦ φεύγοντος· ἡ δὲ ἄγραφος ἀπὸ τοῦ κατηγόρου γνωρίζεται. ταῦτα δὲ πλεῖστον ἀλλήλων διέστηκε, κατά τι κοινὸν ἄμφω μετάληψις ἐκλήθη· φαμὲν οὖν ὡς εἰ καὶ πλεῖστον ἀλλήλων κεχώρισται τὰ εἴδη, ἀλλ' οὖν καὶ κοινωνεῖ· αὐτίκα τοίνυν ὁ φάσκων διὰ τὸ τῶν

αὐτῶν

αὐτῶν μὴ εἶναι δίκας, καὶ τοῦτο ἰσχυριζόμενος, ἐν ἑνὶ τῶν περιστατικῶν ἰσχυρίζεται, χρόνῳ γε. εἰ δὲ τοῦτο εἰκότως καὶ ἡ παραγραφὴ μετάληψις λέγεται, ὡς μεταλαμβάνουσά τι τῶν περιστατικῶν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Εἰ ἐν τῇ μεταλήψει ἀεὶ ἀπὸ ῥητοῦ ἡ ζήτησις, τίνος χάριν τὴν μέν, ἔγγραφον· τὴν δέ, ἄγραφον ἐκάλεσεν· ἡ τοίνυν διαφορὰ αὕτη ἐστίν· ὅτι ἐν μὲν τῇ ἀγράφῳ ἀποστάντες τοῦ ῥητοῦ, οὐ γὰρ ἰσχύομεν αὐτῷ χρῆσθαι, περὶ τοῦ πράγματος ποιούμεθα τὴν πᾶσαν ζήτησιν· ἐν δὲ τῇ ἐγγράφῳ ἄνω καὶ κάτω περὶ αὐτὸ στρεφόμεθα τὸ ῥητόν· καὶ ἐν μὲν τῇ ἀγράφῳ συγχωρουμένου τοῦ ῥητοῦ συνίσταται ἡ ζήτησις ἕν τι τῶν περιστατικῶν μεταλαμβάνοντος τοῦ διώκοντος· ἐν δὲ τῇ ἐγγράφῳ τῷ ῥητῷ ἐξ ἀνάγκης ἀμφότεροι χρήσονται, καὶ περὶ αὐτὸ ἔσται ἡ ἀντιλογία· εἰ γὰρ μὴ συγχωρηθείη παρὰ τοῦ ἑτέρου, πᾶσα ζήτησις ἀναιρεθήσεται. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Προειπὼν περὶ πραγματικῆς ὅτι διττή ἐστι, κατὰ ἀκολουθίαν ἐπήγαγεν· ἡ μετάληψις πάλιν, ἡ μὲν ἔγγραφος, ἡ δὲ ἄγραφος. τὸ πάλιν εὐλόγως προσθεὶς πρὸς τὰ προειρημένα.

Καὶ ἡ μὲν ἔγγραφος τελεία τέ ἐστι παραγραφή, καὶ τὸ πρότερον ζήτημα ἐπὶ μίαν εὑρίσκεται τῶν νομικῶν στάσεων, περὶ ὧν αὐτίκα λέξομεν, ὡς εἴρηται. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ζητοῦσι πῶς δύναται ἡ μετάληψις παραγραφὴ λέγεσθαι. ὅτι γὰρ παραγραφὴ καὶ αὕτη κέκληται, δῆλον ἀφ' ὧν ἑρμογένης φησίν· ἡ μὲν ἔγγραφος τελεία τέ ἐστι παραγραφή. ὡς καὶ τῆς μεταλήψεως παραγραφῆς μὲν καὶ αὐτῆς λεγομένης, ἀτελοῦς δέ. λέγομεν· ὡς εἰκότως καὶ ταύτην παραγραφὴν ὁ τεχνογράφος καλεῖ, ἀτελῆ μέντοι· ἐπειδὴ ἄρχεται μὲν καὶ αὕτη ἀπὸ τοῦ ῥητοῦ οὐκ ἀγωνίζεται δὲ περὶ αὐτό. οὐδὲ γὰρ ἰσχύει· ἐνθένδε ἀφίσταται μὲν τοῦ ῥητοῦ, παρὰ δὲ τὴν περίστασιν ποιεῖται τὴν ζήτησιν. διατί δὲ ἐν πάσῃ στάσει πρῶτον τὰ κεφάλαια τάξας καὶ διελὼν καὶ διδάξας οὕτω τὰ εἴδη μεμήνυκεν· ἐν μόνῃ δὲ μεταλήψει τὰ εἴδη πρῶτον εἴρηκε καὶ οὕτω τὰ κεφάλαια. ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων στάσεων προδιδάσκεται τὰ κεφάλαια τῶν εἰδῶν· πάντα γὰρ ἐν ἐκείναις τὰ εἴδη ἑκάστης τοῖς αὐτοῖς τέμνεται κεφαλαίοις· ἐν μόνῃ δὲ μεταλήψει ἕτερον ἔχει ἥ τε ὁμώνυμος τῷ γένει μετάληψις, καὶ ἡ παραγραφή· διὸ ἀναγκαῖον ἦν πρῶτον τὰ εἴδη, εἶθ' οὕτω τὰ κεφάλαια διδάξαι· πρῶτον δὲ τὸν περὶ τῆς παραγραφῆς ποιεῖται λόγον· καίτοι γε ἐχρῆν τὸ ὁμώνυμον τῷ γένει πρῶτον διδάξαι. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ μὲν παραγραφὴ ἀπὸ ῥητοῦ τὸ κράτος ἔχει περὶ τοῦτο τὴν πᾶσαν σπουδὴν ὥσπερ ἄτεχνος πίστις· ἡ δὲ μετάληψις οὐκ ἀπὸ ῥητοῦ ἀλλ' ἀπό τινος τῆς περὶ τὸ ῥητὸν περιστάσεως ὃ τῆς ἐντέχνου πίστεως· εἰκότως καὶ ἡ παραγραφὴ τῆς μεταλήψεως προτετίμηται.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τελείαν παραγραφὴν τὴν ἔγγραφον ἐκάλεσεν· ἀντιδιαστέλλων πρὸς τὸ κεφάλαιον τὸ ἐν στοχασμῷ παραγραφικόν. εἰ βούλεται καὶ πρὸς τὴν μετάληψιν, ὡς γὰρ εἴδη εἴρηται αὕτη οὐ τελεία ἐστὶ παραγραφή. ἄρχεται μὲν ἀπὸ ῥητοῦ οὐκ ἀγωνίζεται δὲ περὶ αὐτό· περὶ δὲ ἕν τι τῶν περιστατικῶν ἀγωνιζομένη διαβάλλει ἀλλ' οὐκ ἐκβάλλει τὸν ἀγῶνα· οἷον ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι κατηγορεῖν ἀτίμῳ ὄντι, ὥσπερ ἐν τῷ κατὰ τιμάρχου αἰσχίνης τὸ πρόσωπον παραγράφεται ὡς ἄτιμον· πόρνον γὰρ αὐτὸν λέγει· καὶ πάλιν· οὐκ ἔξεστίν σοι κατηγορεῖν μου ἐπὶ τοῦδε τοῦ δικαστηρίου, ὡς ἐν τῷ κατὰ ἀνδροτίωνος· ὅτι οὐκ ὀφείλεις μου ἐνταῦθα κατηγορεῖν, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν θεσμοθετῶν.

Ἔστι δὲ ὅτε ὁρικῶς τέμνεται, τὸ πρότερον ζήτημα. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Σημειωτέον ὅτι ἡ παραγραφὴ οὐ μόνον κατὰ μίαν τῶν νομικῶν ἐξετάζεται κατὰ τὸ πρότερον ζήτημα τουτέστι τὴν παραγραφήν, ἀλλὰ καὶ ὁρικῶς καὶ στοχαστικῶς· ὁρικῶς μὲν οὕτω. νόμος τὸν ἡταιρηκότα μὴ πολιτεύεσθαι. τίμαρχος ἡταιρηκὼς καὶ διδάσκων γράμματα κωλύεται. ζητεῖται γὰρ ἐνταῦθα εἰ ταὐτόν τὸ πολιτεύεσθαι τὸ γράμματα διδάσκειν. καὶ πάλιν. νόμος περὶ τῶν αὐτῶν δίκας μὴ εἶναι· ἑάλω ἱερεία προσα

τωγείας κριθεῖσα ἡλω ἡ αὐτὴ πάλιν ὕστερον καὶ κρίνεται ἀσεβείας. ἐνταῦθα γὰρ ζητοῦμεν εἰ ἡ προαγωγεία τῆς ἱερείας ἀσέβεια τυγχάνει. ἀτελὲς γάρ ἐστι τὸ κρινόμενον. οὐ γὰρ ταὐτὸν προαγωγεία καὶ ἀσέβεια. διὸ καὶ κρινομένη λέξει. πρῶτον μὲν δὶς περὶ τῶν αὐτῶν δίκας μὴ εἶναι. ὁ δὲ κατήγορος ἄλλην εἶναι κρίσιν λέγει, προαγωγείας καὶ οὐ τὴν αὐτὴν τῇ ἀσεβείᾳ, ὥστε οὐ περὶ τῶν αὐτῶν ἡ κρίσις. ζητεῖται οὖν πρῶτον εἰ ὁ νόμος ὁ κωλύων δὶς εἶναι περὶ τῶν αὐτῶν κρίσεις τοῦτο λέγει· πότερον περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος μὴ εἶναι δίκας δύο, ἢ δὶς περὶ τῶν αὐτῶν μὴ ποιεῖσθαι κρίσεις διαφόρους. ἔπειτα δὲ εἰ ταὐτὸν ἀσέβεια καὶ προαγωγεία. καὶ γὰρ καὶ τὸ παραγραφικὸν ὁρικῶς ἐξετάζεται ἤτοι ἡ τοῦ νόμου διάνοια, καὶ ἡ εὐθυδικία ὡσαύτως. στοχαστικῶς δὲ ὡς ἐπὶ τοῦ κατὰ Τιμάρχου. ζητοῦμεν γὰρ εἰ Τίμαρχος ἡταίρηκεν, ἢ μή. διό τινες ἠπόρησαν· διατί καὶ κατὰ ταύτας τὰς στάσεις γινομένων τῶν παραγραφῶν ὁ Ἑρμογένης οὔτε πλατύτερον περὶ τούτων ἐδίδαξεν, ἀλλ' ὅσον ἐπιμνησθῆναι μόνον, καὶ κατὰ μόνας τὰς νομικὰς ἀπεφήνατο, οὐχ ὅτι καὶ κατὰ ἄλλην τὴν παραγραφὴν ἐξετάζεσθαι. εὑρίσκομεν οὖν, ὡς ἀκριβῶς θεωροῦντι, οὔτε κατὰ στοχασμὸν, οὔτε κατὰ ὅρον γίνεται ἡ παραγραφή. διὸ οὐδὲ αὐτὸς πλατέως εἶπεν περὶ αὐτοῦ. σκοπῶμεν δὲ οὕτω πάντη, ἐν τῷ δεῖ τινα ὑφηγεῖσθαι περίστασιν, εἰ μέλλοιεν ὑποθέσει ἀλλὰ μὴ ἐν θέσει λαμβάνεσθαι. ὅταν μὲν γὰρ αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ ἀμφισβητῆται, θετικὴ γίνεται ἡ κατὰ ταῦτο ἐξέτασις· κατὰ νόμου εἰσφοράν. οἷον εἰ δημηγορητέον τοῖς τὰ πατρῷα καταδηδοκόσι. πάντως τὸ ἴσως ῥητοῦ περίστασίν τινα ἔχοντος. εἰ δὲ κατ' ἀμφοτέροιν ἡ ἀμφισβήτησις κατά τε ῥητὸν καὶ κατὰ περίστασιν νομικὴ πάντως ἀναφαίνεται στάσις· ὡς ἐπὶ τοῦ ξένου τοῦ ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀνελθόντος. ἐνταῦθα γὰρ νόμος μὲν τὸ μὴ ἀνιέναι, περίστασις δὲ τὸ ἀνελθόντα ἢ εἰσδεδυκέναι. ἀμφισβητεῖται γὰρ ἑκάτερον. ὁ γὰρ νόμος περὶ παντὸς διαγορεύει ξένου. ὁ δ' ἀνελθὼν ἠδίκησε τὸν νόμον παραβάς. ὅλως γὰρ ἐπὶ πάσης ζητήσεως νομικῆς. εἰ μὲν περὶ ῥητοῦ ἀμφισβητῶμεν ἐπὶ δὲ μόνης τῆς περιστάσεως, λογικὴν ποιήσωμεν στάσιν. οἷον νόμος τὸν φονέα κολάζεσθαι. εὑρέθη τις ἐπ' ἐρημίας ξιφήρης νεοσφαγεῖ σώματι παρεστηκώς, καὶ κρίνεται φόνου. δῆλον δ' ὅτι στοχαστικὸν τὸ ζήτημα, ἐπεὶ τὴν στάσιν οὐ περὶ τοῦ ῥητοῦ τῆς ζητήσεως οὔσης, ὁμολογεῖται γὰρ τὸ ῥητὸν προαγάγωμεν τοίνυν τῇ παραγραφῇ τὸν λόγον. ὅτι μὲν οὖν περὶ μόνον τὸ ῥητὸν οὐκ ἔχει τὴν ζήτησιν, καταφανές. θετικὴ γὰρ ἀνεφαίνετο. ἀλλ' οὐδὲ περὶ γυμνὴν τὴν περίστασιν. λογικῆς δ' ἐστὶ γένεσις στάσεως. πᾶσα δὲ παραγραφή, ἔγγραφος. λείπεται ἄρα καὶ κατὰ τὸ ῥητὸν καὶ τὴν περίστασιν γίνεσθαι ἐν αὐτῇ τὴν ἀμφισβήτησιν. ὅπου δὲ ταῦτα νομικὴ ἡ στάσις. ὥστε καὶ ἡ παραγραφή. ἀλλ' εἰ ταῦτα, πῶς φησιν ὁ τεχνικὸς ὅτι ἔσθ' ὅτε ὁρικῶς τέμνεται καὶ στοχαστικῶς, ἐροῦμεν· ὅτι καθὸ μὲν ἀπὸ ῥητοῦ ἔχει πᾶσα παραγραφὴ τὴν ἀρχὴν, ἀπὸ νόμου πάντως λαμβάνεται καὶ νομικῇ ὑποπίπτει στάσει. καὶ κατὰ τοῦτο ὑγιὴς ὁ Ἑρμογένους κανὼν, ὅτι ἡ ἔγγραφος κατὰ μίαν τῶν νομικῶν ἐξετάζεται. καθὸ δὲ πλατυνομένη ἐν τῇ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν τῆς ἐξεταζομένης στάσει ὁρικῶς ἐργάζεται, λέγεται κατὰ ὅρον ἐξετάζεσθαι, τουτέστι τοῦ ῥητοῦ καὶ τῆς διανοίας ὁρικῶς πλατυνομένου. ἴδωμεν καὶ ἐπὶ ὑποδειγμάτων τὰ λεγόμενα. νόμος τὸν ἁλόντα προαγωγείας ἄτιμον εἶναι. ἁλούς τις προαγωγείας εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ κρίνεται ἀσεβείας. καὶ πάλιν. δὶς περὶ τῶν αὐτῶν δίκας μὴ εἶναι. γραψάμενος δημοσίων ἀδικημάτων Μειδίαν Δημοσθένης, καὶ ἑλὼν, κρίνει αὐτὸν καὶ ὕβρεως. ἐν τούτοις γὰρ ἀμφοτέροις τοῖς προβλήμασι χρωμένων τῶν παραγραφομένων τῷ ῥητῷ, ἐξετάζουσι τὴν διάνοιαν οἱ διώκοντες ὁρικῶς. οἷον εἰ ἡ προαγωγεία ἀσέβεια. καὶ εἰ τὸ δὶς,

νῶ

νῶ τε καὶ πρότερον ἢ δύο φησί. καὶ εἰ ταὐτὸν ὕβρις καὶ δημόσιον. οὐκ ἄτοπον γὰρ καὶ δυσὶ χρῆσθαι κατὰ ταὐτὸν παραγραφικῶς ὡς καὶ ὁ τεχνίτης. τίνος δὲ χάριν ἐν παραγραφῇ ἐκβάλλοντες τὴν εὐθυδικίαν, μεμνήμεθα πάλιν αὐτῆς. φαμὲν οὖν· ὡς ἐν μὲν τοῖς πλάσμασι δύο ζητήσεις δεῖ ποιεῖσθαι· μίαν μὲν τὴν περὶ αὐτῆς παραγραφῆς· ἑτέραν δὲ τὴν περὶ τῆς εὐθυδικίας. ἐν δὲ τοῖς ἀληθινοῖς ἀγῶσι ποτὲ δεῖ μεμνῆσθαι καὶ ἀγωνίζεσθαι τὴν εὐθυδικίαν μετὰ τὴν παραγραφὴν, ὅταν μὴ οἷόν τε ἄνευ τῆς εὐθυδικίας κατασκευάσαι τὴν παραγραφήν. ὡς καὶ Δημοσθένης ἐν τῇ πρὸς Πανταίνετον παραγραφῇ. κελεύει γὰρ ὁ νόμος φησὶ τοὺς ἄφεσιν καὶ ἀπαλλαγὴν δεδωκότας μὴ δικάζεσθαι. οὐ γὰρ οἷόν τε ἐγένετο κατασκευάσαι τὴν παραγραφὴν, εἰ μὴ ἔδειξε διὰ μαρτύρων ὅτι ἔδειξε ἄφεσιν καὶ ἀπαλλαγήν. δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι ἡ ἔγγραφος αὕτη ἴδια κεφάλαια οὐκ ἔχει. ὁ δὲ Μητροφάνης φησὶν ὅτι ἔχει τό, τε κατ' ἐπαγγελίαν καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἀφαιρουμένου. τῶν μὲν φεύγοντος μὴ προσδεχομένου κατὰ παραγραφὴν μεγάλα ἐπαγγελλομένου δεικνύειν ἀδικοῦντα τὸν ἀντίδικον. τοῦ δὲ κατηγόρου μὴ ἂν ἐπὶ τὴν παραγραφὴν ἐλθεῖν λέγοντος. εἰ τοῖς δικαίοις ἐθάρρει. ἀλλὰ φαμὲν· ὡς οὐκ ἔστι παραγραφῆς ἴδια κεφάλαια ταῦτα, ἀλλ' ἐπιχειρήματα μόνα.

Τὸ δὲ μετὰ τὴν παραγραφὴν, καθ' ἑτέραν τινὰ διαιρεθήσεται τῶν λογικῶν στάσεων. οἷον τὸν ἀντιλέγοντα νόμῳ εἴσω λ' ἡμερῶν δέον ἀντιλέγειν πρὶν ἢ κυρωθῆναι. μετὰ ταῦτα δὲ μὴ ἐξέστω. πρεσβεύοντος τοῦ πένητος, ὁ πλούσιος ἐχθρὸς ὢν, εἰσήνεγκεν νόμον τὸν εἴσω πέντε ταλάντων οὐσίαν κεκτημένον μὴ πολιτεύεσθαι μηδὲ λέγειν. ἐπανήκε μετὰ τὰς λ' ἡμέρας ὁ πένης, καὶ ἀντιλέγειν βούλεται τῷ νόμῳ. ἡ προτέρα ζήτησις κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν γίνεται. πότε καὶ τίσιν εἴσω λ' ἡμερῶν προστάττει ἀντιλέγειν ὁ νόμος. καὶ ὅτι οὐ τοῖς πρεσβεύουσιν οὐ τοῖς ἀποῦσι, καὶ ὅσα ἄλλα. ἡ δευτέρα δὲ κατὰ τὴν πραγματικήν. εἰ νόμιμον τὸ εἰσενεχθὲν γράμμα. εἰ δίκαιον, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Δύο ἀεὶ ζητήματά ἐστι περὶ τὴν ἔγγραφον μετάληψιν. τὸ μὲν κατ' ἐκβολὴν τοῦ ἀγῶνος. τὸ δὲ κατ' εὐθυδικίαν, ἐν ᾧ τοῦ πράγματος ἡ ζήτησις. πρῶτον οὖν καλεῖ τὸ τῆς ἐκβολῆς, ὃ δὴ καὶ κυρίως παραγραφή. αὕτη δέ φησι κατὰ μίαν τῶν νομικῶν ἐξετασθήσεται. ἐπειδὴ γὰρ ἐν αὐτῇ ἐστιν ἡ τῶν ἐμπιπτόντων ῥητῶν ἐξέτασις, ἀναγκαίως κατὰ μίαν τῶν νομικῶν στάσεων διαιρεῖται. τὸ δὲ ἕτερον ὃ καὶ ἑπαγόμενόν ἐστιν ἤτοι ἡ εὐθυδικία, καθ' ἑτέραν δή τινα τῶν λογικῶν. ὡς ἡ ὑπὲρ Φορμίωνος παραγραφή. τὸ μὲν πρῶτον νομικὸν ἔχει ζήτημα, τὸ δὲ δεύτερον στοχαστικόν. πότερον εἶχεν ἐν θήκῃ τὰ κ' τάλαντα ὁ Πασίων ἢ οὔ. ἡ δὲ πρὸς Πανταίνετον. τὸ μὲν πρῶτον νομικὸν, τὸ δὲ δεύτερον μεταστατικόν. τοῦ Μνησιβούλου ἐπὶ τοὺς ἐργοὺς ἀνάγοντος τὰ γεγενημένα. ὥσπερ ἐν πάσῃ παραγραφῇ τὸ μὲν πρῶτον περὶ αὐτοῦ ἐστι ζήτημα τοῦ εἰσαχθῆναι τὸν ἀγῶνα. τὸ δὲ δεύτερον περὶ τῆς εὐθυδικίας τοῦ προκειμένου πράγματος. πλὴν μόνης τῆς κατὰ Τιμάρχου παραγραφῆς. ἐκείνη γὰρ μόνη τὴν εὐθυδικίαν οὐκ ἔχει.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Λογικαὶ μέν εἰσιν, ἐν αἷς περὶ πράγματος ἡ ζήτησις καὶ πάντα τὰ περὶ ἀγράφων ἐξετάζεται. ἐνταῦθα δέ φησιν ἡ προτέρα ζήτησις κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν. χρήσεται γὰρ ὁ μὲν πλούσιος τῷ ῥητῷ, ὁ δὲ πένης τῇ διανοίᾳ λέγων· ὅτι ἄχρι τριάκοντα ἡμερῶν εἶπεν κατηγορεῖν, τοὺς ἐπιδημοῦντας οὐ τοὺς ἀποδημοῦντας καὶ μάλιστα δημοσίας ἕνεκα χρείας. ὥσπερ κἀγὼ τῆς πρεσβείας χάριν ἀπὼν, οὐκ ἐδυνάμην ἐντὸς τῆς προθεσμίας κατηγορεῖν. ἡ δευτέρα δὲ κατὰ τὴν πραγματικήν. εἰ νόμιμον τὸ εἰσιέναι. ταῦτα γὰρ πραγματικῆς ἴδια ὡς ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην. ὡς ἐν τῷ κατὰ Ἀριστοκράτους. καὶ καθόλου ἔνθα ἀνέχομεν νόμον, ἀλλὰ καὶ ψήφι-

σμα. μικρὸν γάρ τι διαφέρει νόμος ψηφίσματος.

Ἐμπέπτωκε δὲ ἐνταῦθα καὶ δεύτερόν τι, ὡς παραγραφικόν. οἷον οὐκ ἔχων τὰ πέντε τάλαντα οὐ δύνασαι λέγειν. δῆλον δὲ ὡς καὶ πρὸς τοῦτο ἀπαντήσεται τῇ φύσει τοῦ πράγματος. ἔτι γὰρ τῆς ζητήσεως οὔσης περὶ τοῦ εἰ χρὴ δοκιμασθῆναι αὐτὸν, οὐχ οἷόν τε ἤδη ὡς κυρίῳ χρῆσθαι. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Πιθανότητος ἔχεται τὸ λεγόμενον. οὐ γὰρ δὴ ἰσχυρὸν οὐδὲ ἀγωνιστικὸν τὸ παραγραφικόν. ἐκ τῆς προβολῆς δὲ παραγράφεται λέγων. ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι πολιτεύεσθαι μὴ ἔχοντι τὰ πέντε τάλαντα. διὰ τοῦτο δὲ οὐκ ἀγωνιστικὸν τοῦτο ἐπειδὴ ἀνόητον τὸ τοῖς ἀμφιβόλοις οὐ τοῖς ὡς κυρίως κεχρῆσθαι. ἀλλ᾽ ὀλίγον πως πιθανὸν ὡς ἐπὶ τοῦ Λεπτίνου νόμου. ἐκεῖ γὰρ δοκεῖ πως τῇ προθεσμίᾳ κεκυρῶσθαι, εἰ καὶ ἀμφίβολόν ἐστιν ὁ νόμος. χρήσεται μὲν οὖν τῷ προειρημένῳ παραγραφικῷ ὁ φεύγων ἐνταῦθα. οὐ μὴν ἐνδιατρίψει. οὐ γὰρ ἰσχὺν ἱκανὴν ὅπερ εἶπον ἔχει πιθανὸν δέ πως ὀλίγον ἐστίν. πάνυ δὲ ἀκριβῶς καὶ ὁ τεχνικὸς ἐπειδὴ ὥσπερ ἐν μεταλήψει ἀπὸ τῶν περιστατικῶν ὁ διώκων τὴν ἀντίθεσιν ποιεῖται, ὡς παραγραφικὸν αὐτὸ εἶπεν. ἐπειδὴ χρόνῳ μόνον ἐκυρώθη ὁ νόμος, οὐ κρίσει δικαστῶν. εἰ γὰρ ἦν κρίσει κεκυρωμένος παραγραφὴ ἐγίνετο δι᾽ αὐτοῦ τελεία καὶ οὐ παραγραφικόν. ἔστι δὲ τὸ παραγραφικὸν τοῦτο τοιοῦτον. οὐκ ἔχων φησὶ τὰ πέντε τάλαντα, οὐ δύνασαι λέγειν. ὁ γὰρ νόμος κωλύει σε λέγειν, ἐνδεῶς ἔχοντα τῶν πέντε ταλάντων. ὁ δὲ λύσει ταῦτα τὸν χρόνον μεταλαβών. ὅτι ἔτι ἀμφιβόλου ὄντος εἰ χρὴ κύριον εἶναι τὸν νόμον, πῶς δυνατὸν ὡς κυρίῳ χρῆσθαι. κατὰ φύσιν δὲ τοῦ πράγματος τὴν τοιαύτην εἶπεν γενέσθαι λύσιν, δι᾽ ὧν φησιν. δῆλον δὲ ὡς καὶ πρὸς τοῦτο ἀπαντήσεται τῇ φύσει τοῦ πράγματος. ὅτι οὐκ ἐξ ἐπιχειρημάτων οὐδὲ κατασκευῆς περιττῆς, ἀλλ᾽ ἐξ αὐτῶν τῶν ὑποκειμένων εἴληπται.

Ἡ δ᾽ αὖ ἄγραφος διαιρεῖται προβολῇ, παραγραφικῷ, τῷ ἀπὸ τοῦ ῥητοῦ, μεταλήψει, συλλογισμῷ, ὅρῳ. ἀντιθέσει, ἑτέρᾳ μεταλήψει. ἀντιλήψει, θέσει, ποιότητι καὶ γνώμῃ. οἷον ἀριστεύσας τις ᾔτησε πολίτου φόνον, καὶ ἔλαβεν. εὑρίσκεται προαπεκτονὼς αὐτὸν, καὶ φεύγει φόνου. ἡ προβολή. ἀνδροφόνος εἶ. τὸ παραγραφικόν. οὐ δώσω λόγον ὑπὲρ τοῦ παραδοθέντος μοι πρὸς ἀναίρεσιν ὑπὸ τοῦ δήμου. ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Ἡ μετάληψις διαιρεῖται κεφαλαίοις τοῖς αὐτοῖς οἷσπερ ὁ ὅρος καὶ ἡ ἀντίληψις πλὴν σφόδρα ὀλίγων. ὥσπερ γὰρ αἱ ἀντιθετικαὶ τοῖς αὐτοῖς διαιρεῖται σχεδὸν πλὴν τάξεως καὶ τοῦ οἰκείου κεφαλαίου. οὕτω καὶ αὗται. κεφάλαια δ᾽ οὖν μεταλήψεώς ἐστι τάδε. προβολὴ τοῦ κατηγόρου. παραγραφικὸν τοῦ φεύγοντος. ἀντιληπτικῶς εἰσαγόμενόν τε καὶ πλατυνόμενον. μετάληψις τοῦ κατηγόρου. συλλογισμὸς τοῦ φεύγοντος. ὅρος τοῦ κατηγόρου. γνώμη νομοθέτου πηλικότης πρός τι, κοινά. τὴν δὲ πηλικότητα καὶ τὸ πρός τι ποτὲ μὲν ἐξετάσουσιν ὡς δεῖ. ποτὲ δὲ καὶ παραλήψονται ὡς παρέλκοντα διὰ τὸ σφόδρα τοῦ πράγματος ὡμολογημένον. ἔτι διαιρεῖται καὶ τοῖσδε. ἀντιθέσει ἀντεγκληματικῇ ἀεὶ ἐν μεταλήψει ἐμπιπτούσῃ. λύσει μεταληπτικῇ. ζητοῦσι δὲ τί διαφέρει ἀντέγκλημα μεταλήψεως, εἴγε ἐν ἀμφοτέραις κατέγνωσται τὸ πρόσωπον, εὑροῦμεν οὖν, ὅτι ἐν μὲν ἀντεγκλήματι ἀδίκημά ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ φεύγοντος πραχθέν. ἐν δὲ μεταλήψει. αὐτὸ μὲν τὸ γεγονὸς οὐκ ἔστιν ἀδίκημα. διαδέ τι τῶν περιστατικῶν ὡς ἀδίκημα εὐθύνεται. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Περὶ τῆς τάξεως τούτων, ἤδη κἀν ταῖς ἄλλαις εἴρηται στάσεσιν. ἐπὶ δὲ τοῦ παραδείγματος τοῦ τεχνικοῦ τὴν δύναμιν ἑκάστου κεφαλαίου σκοπήσομεν. ἡ προβολὴ τοίνυν ἀνδροφόνος εἶ. μέγα δὲ καὶ παρὰ τοὺς νόμους τὸ γεγονός. ἰστέον δὲ ὡς ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις στάσεσιν αἱ προβολαὶ μετρίαν καὶ ἠρεμαίαν ποιοῦνται τὴν αὔξησιν. ἐνταῦθα

ταῦθα δὲ τούτων ἐκλειπόντων τῶν κεφαλαίων, ἡ προβολὴ μετὰ τῆς δεούσης αὐξήσεως τῶν ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους καταδέξεται τὴν ἐργασίαν. τουτέστιν ἀπὸ τῶν περιστατικῶν ἢ καὶ πάντων ἢ καὶ τῶν ἐμπιπτόντων. Τὸ παραγραφικὸν οὐ δώσω λόγον. τοῦτο τοῦ φεύγοντός ἐστιν. τοῦτο δὲ ἐνταῦθα μὲν ἀντιληπτικόν ἐστι. δύναται δὲ καὶ ὁρικῶς καὶ ἀντεγκληματικῶς καὶ μεταστατικῶς σχηματισθῆναι. ὁρικῶς μὲν οὕτως. ἐφ᾽ ἑτέροις ἰσχύουσιν αἱ γραφαί. ἐπὶ γὰρ τῶν ὑπὸ τοῦ δήμου παραδοθέντων. οὐδέ πω καὶ τιμωρὸν ἐγράψατό τινά τις. στοχαστικῶς δὲ ὡς Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Μειδίου τὴν ὁρικὴν ἀντίθεσιν στοχαστικῶς εἰσαγαγὼν λέγει. ὡς εἴπερ ἀληθῶς ἐπεπόνθεις ταῦτα δίκας ἰδίας οὐ προσήκει λαχεῖν. τὸ δὲ ὡσεὶ στοχαστικόν. ἀντεγκληματικῶς δὲ, ἀξίου ὄντος ταῦτα παθεῖν τοῦ ὑπὸ τοῦ δήμου παραδοθέντος μοι. κόμπον ἄλλως ὀδόντων ἥγημαι τὴν παροῦσαν γραφήν. ἀντιστατικῶς δέ. ὑπὸ τοῦ δήμου τὴν εἰς ἀριστεῖον τοῦ κατηγόρου ἀναίρεσιν λαβὼν, καὶ ὑπὲρ εὐκλείας ἐμῆς τε καὶ αὐτοῦ, τοῦτον ἀπεκτονὼς παρέλκοντι ἐργαζόμενον τὸν ὑπὲρ τούτου γραφόμενόν με, οὐ δίκαιον ἀναιδευόμενον ἐᾶν. μεταστατικῶς δέ. ὁ νόμος αἴτιος τῆς σφαγῆς. ὡς ἀριστεῖ τὰ καταθύμια δωρεῖσθαι κελεύων, παράνομον ἀποφαίνει ποιούμενον τὸν συκοφάντην τὴν παροῦσαν γραφήν. ἰστέον δὲ ὡς τὸ παραγραφικὸν τούτῳ διαφέρει τῆς παραγραφῆς. ὅτι ἐκεῖ μὲν ἀπὸ ῥητοῦ ἐστιν ἡ ζήτησις καὶ περὶ αὐτὸ τὸ ῥητόν. ἐνταῦθα δὲ εἰ καὶ ἀπὸ ῥητοῦ, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ περὶ ῥητοῦ ἐστιν ἡ ζήτησις. οὐ γάρ τι καὶ περὶ τοῦ ῥητοῦ ὁ διώκων εὐθὺς ζητεῖ, ἀλλὰ τὸ ῥητὸν κατὰ χώραν ἐῶν ἀνεξέταστον. ἀπό τινος τῶν περιστατικῶν τὴν ἀντίθεσιν ποιεῖται. ἔνθεν οὐδὲ παραγραφὴν ἀλλὰ παραγραφικὸν ὠνόμασται. ἀμέλει γοῦν καὶ ἡ τάξις ἐνήλλακται τῆς χρήσεως τῶν περιστατικῶν. ἐν μὲν γὰρ παραγραφῇ ὁ φεύγων χρῆται τοῖς περιστατικοῖς εἰς τὴν τοῦ ῥητοῦ ἐργασίαν. ἐν δὲ μεταλήψει ὁ διώκων οὐχὶ εἰς τὴν τοῦ ῥητοῦ συνηγορίαν. οὐ δεῖται γὰρ τοῦτο κατασκευῆς ὁμολογούμενον καὶ ἀναμφίλεκτον ὂν, ἀλλ᾽ εἰς τὴν τοῦ πεπραγμένου διαβολήν. τῆς μὲν οὖν παραγραφῆς, τούτῳ διαφέρει. τοῦ δὲ ἐν στοχασμῷ παραγραφικοῦ, ὅτι εἰ καὶ πρὸς διαβολὴν καὶ αὐτὸ τοῦ ἀγῶνος λαμβάνεται, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπὸ τῶν περιστατικῶν, ὥσπερ ἐκεῖνο. ἀπὸ δὲ τοῦ ῥητοῦ εἰσάγεται. διὸ καὶ πρῶτον μετὰ τὴν προβολὴν τάττεται. κατὰ φύσιν γὰρ τοῖς κατηγορουμένοις ἐστὶ μέμφεσθαι τὸν ἀγῶνα καὶ διαβάλλειν. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Τὰ μὲν κεφάλαια τοιαῦτα. σαφηνείας δὲ ἕνεκα διὰ τοῦ παραδείγματος ἑκάστου τούτων παρίστησι, σαφὴς δὲ ἡμῖν ἐκ τῶν πρόσθεν γέγονεν ἡ προβολή. ὅθεν ὡς πρὸς εἰδότας ὁ λόγος. Ἀνδροφόνος εἶ. Ἐπέδειξε μόνον ἡμῖν τοῦ κεφαλαίου τὴν δύναμιν. οὐχ ὡρίσατο δέ τί ἐστι προβολή. προεῖπε γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. λέγουσι δὲ ἴδιον εἶναι τῆς ἐν τῇ ἀγράφῳ μεταλήψει προβολῆς. τὸ τελείαν ἐν αὐτῇ τὴν ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους ὅ ἐστι τῶν πεπραγμένων τὴν ἐξέτασιν ποιεῖσθαι. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις στάσεσιν ἔνθα ἂν εὑρίσκηται τοῦτο τὸ κεφάλαιον, μερικῶς ἐν αὐτῷ τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐξετάσομεν. καὶ μόνον ἐφαψάμενοι τῶν πεπραγμένων παρελευσόμεθα, τοῖς οἰκείοις καιροῖς τὴν ἐντελῆ κατασκευὴν φυλάττοντες. ἐν δὲ τῇ μεταλήψει οὐκέτι ὁμοίως μεθοδεύσομεν, ἀλλ᾽ ἐν αὐτῇ τῇ προβολῇ τελείως τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐργασόμεθα. τὸ δὲ αἴτιον τοῦ εἰρημένου, ὅτι ἐν ἐκείναις μὲν ταῖς στάσεσιν ἕτερα κεφάλαια αὐξητικὰ τοῦ πράγματος ἐμπίπτει, οἷς ἀναγκαίως τὰς ἐργασίας φυλάττοντες, ἐν τῇ προβολῇ μετρίως χρησόμεθα. οἷον ἤτε πηλικότητος καὶ τὸ πρός τι. ἐνταῦθα δὲ προσήκει ἀπὸ τῶν περιστατικῶν τὰ πεπραγμένα ἐν αὐτῇ τῇ προβολῇ διεξιέναι τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους κατασκευάζοντας, καὶ τελείᾳ τῇ ἐργασίᾳ χρωμένους. ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου παραδείγματος. πρῶτον μὲν τὸ πρᾶγμα ἐρεῖ ὁ κατήγορος τὸ πραχθὲν, ὅτι μέγα. καὶ ἀπὸ

τίνος ὅτι παρὰ τοῦ πλουσίου δι' ὕβριν καὶ περιουσίαν ἀδικοῦντος καὶ καταφρονοῦντος. εἶτα ἀπὸ τῶν περιστατικῶν· ἀπὸ τοῦ προσώπου· ὅτι τῶν πολιτῶν εἷς ὁ ἀνῃρημένος· ὅτι οὐδὲν ἠδικηκώς, οὐκ ἐν δικαστηρίῳ ἁλούς· καὶ ἀπὸ τόπου ἐν ᾧ πέπρακται· ὅτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει, ἣ πασῶν εἰ τύχοι φιλανθρωπίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ ὑπερέχειν δοκεῖ. ἔστι δὲ εἰπεῖν καὶ ἀπὸ χρόνου ἤτοι καιροῦ· ὅτι ἐν εἰρήνῃ, οὐκ ἐν πολέμῳ, ὅτε πᾶσιν ἡσυχάζειν ἐξῆν καὶ τῶν οἰκείων ἀπολαύειν, ἤδη τῶν πολεμίων ἡττωμένων· καὶ ἀπὸ αἰτίας· ὅτι δι' ἔχθραν ἀνῄρηται, οὐ δι' ἀδικίαν οὐδὲ μίαν· τὸ γὰρ ὅτι πρὸ τῆς τοῦ δήμου δωρεᾶς καὶ συγχωρήσεως ἀνῄρηται· ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ φυλάξομεν λέγω δὴ ἐν τῷ μεταληπτικῷ καὶ ὁμωνύμῳ τῆς στάσεως κεφαλαίῳ. διὰ τούτων δὲ ὥσπερ εἶπον κατασκευάσας τὴν προβολήν, ἐπάξεις ἐκεῖνο τὸ ὅτι ἀνδροφόνος εἶ καὶ τιμωρίαν ὑπέχειν δίκαιος. εἰκότως δὲ καὶ καταφρονητικὸς ὁ λόγος καὶ δριμὺς ἂν εἴη. καὶ γὰρ κἂν εἰ λαμπρὸς ἦν ἀπὸ τῆς ἀριστείας ὁ κρινόμενος, ἀλλ' ὅμως τῇ ποιότητι τοῦ πεπραγμένου διαβέβληται. Τὸ παραγραφικὸν. οὐ δώσω λόγον. Ἀπαντήσει δὲ πρὸς τὴν προβολὴν ὁ φεύγων τῷ παραγραφικῷ τῷ ἀπὸ τοῦ ῥητοῦ. ἔστι δὲ τοῦτο, ὅτι ὑπὸ τοῦ δήμου παραδέδοτο καὶ οὐ χρὴ λόγον ὑπὲρ τοῦ παραδοθέντος οὐδὲ δίκας δοῦναι. δῆλον δὲ ὡς οὐκ ἐκ τῆς ἐργασίας τὸ τοιοῦτον προβάλλεται, ἀλλὰ καὶ ταῖς ὀφειλομέναις κατασκευαῖς ὑπ' αὐτοῦ χρώμενος· οὕτω γὰρ ἰσχυρότερον ἔσται· οἷον ὅτι χρὴ κύρια εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ δήμου τοῖς ἀριστεύουσιν εἰς ἀμοιβὴν τῆς ἀρετῆς διδόμενα, καὶ μὴ κρίνεσθαι τοὺς τυχόντας ὑπὲρ ὧν ἔλαβον· ἐκ γὰρ τοῦ καθολικοῦ καὶ τὸ μερικὸν κατασκευάσομεν· ὅτι οὐδὲ ἡμᾶς δίκαιον νῦν διδόναι λόγον ὑπὲρ ὧν εἰλήφαμεν. εἶθ' ὅτι καὶ συνοίσει τῇ πόλει βεβαίας εἶναι τὰς διδομένας ἀμοιβάς· πλείους γὰρ εὖ ποιεῖν ἐθελήσουσι. καὶ τοὐναντίον ὅτι οὐδεὶς ἔτι κινδυνεύειν ὑπὲρ τῆς πόλεως θελήσει, τοὺς πρότερον εὖ ποιήσαντας ἐὰν μὴ τιμηθέντας ἴδῃ. ἀπὸ τοῦ ῥητοῦ δὲ τὸ παραγραφικὸν τοῦτο ἐκάλεσεν· ὅτι τὸ ῥητὸν αὐτὸ προβαλλόμενοι, δι' αὐτοῦ τὴν κρίσιν αἰτιώμεθα, ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι παραδείγματι· προβαλλόμενος γὰρ τὸ τοῦ δήμου ψήφισμα ὁ φεύγων καὶ τὴν δοθεῖσαν ἐξουσίαν διὰ τούτων τὴν κρίσιν αἰτιᾶται. τοῦτο δέ τινες ἀγνοήσαντες πῶς ἂν παραγραφικὸν ἀπὸ ῥητοῦ γένοιτο. τοῦτο γὰρ διαφέρει φησὶν ἡ παραγραφὴ τοῦ παραγραφικοῦ· ὅτι ἐκείνη μὲν ἀπὸ ῥητοῦ γίνεται. τοῦτο δὲ οὐκ ἔτι ἀπὸ ῥητοῦ, ἐθαύμασαν, τὸ εἰρημένον. ἐροῦμεν δὲ πρὸς αὐτοὺς ὅτι εἰ μὲν τὴν εὐθυδικίαν τὸ ῥητὸν ἐξέβαλλεν ἢ κρίνεσθαι ὥσπερ τοῖς δὲ ἔλεγον, παραγραφὴ ἂν ἦν. τοῦτο γὰρ παραγραφῆς ἴδιον τὸ διὰ τοῦ ῥητοῦ τὴν εὐθυδικίαν ἐκβάλλειν. νῦν δὲ τοῦτο μὲν οὐ ποιεῖ, ἐξουσίαν δὲ μόνον τοῦ πεπραγμένου κατασκευάζει. διὸ εἰκότως παραγραφικὸν ἂν εἴη τὴν ἰσχὺν ἔχον ἀπὸ τοῦ ῥητοῦ μεμφόμενον τὴν κρίσιν οὐ τελείως ἐκβάλλον καθάπερ ἡ παραγραφή.

Ἡ μετάληψις οὐκ ἦν ὅτε ἀνῃρεῖτο οὔπω παραδεδομένος. τὸ γὰρ κατὰ τὸν χρόνον μεταλαμβάνει δηλαδή, καὶ τὸ μὲν πρᾶγμα συγχωρεῖ, τὸ δὲ περὶ τὸ πρᾶγμα κρίνει. ἐν ᾧ ὅτι οὐδ' ἂν ἑάλωκεν ὁ δῆμος, εἰ παρῆν καὶ ἀντέλεγεν.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Δευτέρα εἰκότως ἡ μετάληψις τοῦ διώκοντος τέτακται. ἀναγκαίως γὰρ τοῦ φεύγοντος διαβολῇ ἰσχυρᾷ χρησαμένου τῇ ἀπὸ ῥητοῦ, ἀναγκαῖον ἦν προσθεῖναι αἰτίαν δι' ἣν ἡ κατηγορία αὐτῷ οὐ παραβεβασμένη γίνεται. τοῦ φεύγοντος τοίνυν προβαλλομένου τὸ ἀπὸ ῥητοῦ παραγραφικόν, τῇ τοιαύτῃ μεταλήψει ὁ κατήγορος χρήσεται, ὅπερ ἐστὶ συμπλεκτικώτατον κεφάλαιον καὶ ὁμωνύμως καλούμενον τῇ στάσει. ἐν τούτῳ δὲ τῷ παραδείγματι καὶ πλείω χώραν ἔχει· προσθήσει γὰρ καὶ ταῦτα· ὡς εἰ παρῆν ἀντέλεγεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἑάλωκεν ὁ δῆμος. τοῦτο δὲ τὸ κεφάλαιον ἴδιον μὲν τῆς στάσεως οὐκ ἔστιν, ἐπιχείρημα δὲ τοῦ

δὲ τοῦ κεφαλαίου. σφόδρα δὲ δεινή τις ἡ τοιαύτη μέθοδος. ἐπειδὴ γὰρ ἐμφέρει μὲν τῷ κατηγόρῳ διαβάλλειν τὴν τοῦ δήμου διάγνωσιν. καθάπερ δὲ παντὸς τοῦ δήμου φορτικόν, ὥσπερ τὸν φεύγοντα μεταστήσει τὴν αἰτίαν λέγων. διὰ τοῦτο τὸν δῆμον ἠπατῆσθαι, ὅτι ὁ ἀντερῶν πρὸς τὴν αἴτησιν οὐ παρῆν ἐκείνου πρὸ τῆς αἰτήσεως ἀνῃρημένου. ἰστέον δὲ ὡς οὐ πάσης μεταλήψεως ἡ αὐτὴ δύναμίς ἐστιν, ἀλλ' ὅταν ἢ ἀπὸ τόπου ἢ χρόνου λαμβάνηται ὡς ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦ τεχνικοῦ πλάσματος· μεγάλην ἔχει τὴν ῥοπήν. ἐρεῖ γὰρ ὁ κατήγορος μεταλαμβάνων τὸν τόπον καὶ δυσωπῶν τοὺς δικαστὰς ὀνόματι τῶν ὑβρισθέντων θεῶν. ὡσαύτως καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου. ἐρεῖ γὰρ ὅτι συνήδει τινὰ ἄτοπα, ἃ ἔκπτυστα τῷ δήμῳ γενόμενα εἰς μέγα τοῦτο περιέστη κακόν, διὰ τοῦτο φθάνει τῷ φόνῳ τὴν τοῦ δήμου κατάγνωσιν. ὅτε δὲ ἀφ' ἑτέρου, ἄτονος καὶ ἀσθενεστέρα. ὡς ἐπὶ τοῦ ἐμπρήσαντος τὸν μοιχὸν ζῶντα ἐν οἰκήματι καὶ κρινομένου παρανόμου τιμωρίας· διαβεβλημένου γὰρ ἅπαξ τοῦ προσώπου καὶ ὀλίγον διαφέρειν δοκοῦντος τὸ ξίφει ἢ πυρὶ φονεῦσαι, εἰκότως ἥττω τὴν ἰσχὺν ἔχει ἡ μετάληψις. τὸν τρόπον αἰτιωμένου μόνον. ὅτι οὐ πυρὶ σιδήρῳ δὲ ἐχρῆν ἀποκτεῖναι. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἡ μετάληψις ἐνταῦθα ἀπὸ χρόνου. συγχωροῦντες γὰρ τὸ πεπραγμένον, τὸν χρόνον αἰτιώμεθα τῆς ἀναιρέσεως. οὐχ ὅτι ἀνεῖλε κατηγοροῦντες, ἀλλ' ὅτι προανεῖλε τῆς τοῦ δήμου δωρεᾶς καταμεμφόμενοι. ἰστέον δὲ ὡς ὁ κατήγορος καθὰ προειρήκαμεν ἐν τῇ προβολῇ τῆς στάσεως, ταύτην τὴν τελείαν ποιήσεται αὔξησιν ἀπὸ πάντων τῶν περιστατικῶν, φυλαττόντων μόνον ἔτι τούτων ἀνεξέταστον, ὃ τὴν μετάληψιν αὐτῷ ἐκτελέσοι πρὸς τὴν τοῦ παραγραφικοῦ λύσιν. τοῦ γὰρ φεύγοντος φάσκοντος ὡς οὐ δεῖ με κρίνεσθαι ἐφ' οἷς ὁ δῆμος τὴν ἐξουσίαν ἔδωκεν, ὁ κατήγορος προσηκόντως ἐρεῖ. καὶ μὴν πρὸ τῆς τοῦ δήμου χάριτος φθάσας ἀνῄρηκεις τὸν ἄνδρα.

Ὁ συλλογισμὸς ὅτι οὐδὲν διαφέρει ἢ νῦν ἢ τότε. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Τοῦ διώκοντος μεταλήψει χρησαμένου, ὁ φεύγων συλλογισμῷ χρήσεται λύων τὴν μετάληψιν καὶ ἴσον δεικνὺς τὸ γενόμενον, τῷ μὴ γενομένῳ. μηδὲν γὰρ διαφέρειν εἴτε πρότερον εἴτε ὕστερον ἀπέκτεινεν. καὶ ἢ πυρὶ ἢ σιδήρῳ. τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς κοινότητος κατασκευάσει. τὸ γὰρ τέλος φησὶν ἓν κεῖται εἴτε πρότερον εἴτε ὕστερον καὶ ἢ σιδήρῳ ἢ πυρί. θάνατος γὰρ ἐπ' ἀμφοῖν τὸ τέλος, τούτου τοίνυν συλλογισμοῦ πρὸς τὴν μετάληψιν γενομένου, ἀντιστρέφεται ἡ ἰσχὺς ἑκατέρων. ἔνθα μὲν γὰρ ἡ μετάληψις ἰσχύει, ἀσθενὴς ὁ συλλογισμὸς ὡς ἐπὶ τοῦ ἐν ἱερῷ τὸν μοιχὸν ἀποκτείναντος. ἀσθενὲς γὰρ τὸ λέγειν, ὅτι οὐδὲν διαφέρει τὸ ἐν ἱερῷ φονεῦσαι ἢ ἐν βεβήλῳ. καὶ γὰρ μισοῦσι τοὺς πονηροὺς οἱ θεοί, καὶ εἰκὸς αὐτοὺς χαίρειν τῶν ἀνοσίων τῷ φόνῳ. ἀπὸ γὰρ τοῦ εἰκότως μεθοδευθέν, ἰσχυρότερον πεποίηκε τὸν συλλογισμόν. ἔνθα δὲ ἀσθενὴς ἡ μετάληψις, ὁ συλλογισμὸς τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἐπιδείκνυται. ὡς ἐπὶ τοῦ ἐμπρήσαντος τὸν μοιχόν. ἀσθενοῦντος γὰρ τοῦ διώκοντος τῇ μεταλήψει δι' ὧν φησιν ἄλλως οὐχ οὕτως ἐχρῆν ἀποκτεῖναι, ὁ φεύγων ἰσχύει τῷ συλλογισμῷ. οὐδὲν διαφέρειν λέγων οὕτως ἢ οὕτως, νῦν ἢ ὕστερον ἀποκτανθῆναι τὸν ἅπαξ θανάτου ἄξιον. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ὁ τεχνικὸς ἀπὸ χρόνου μετάληψιν διελών, ἀπὸ χρόνου καὶ συλλογισμὸν λαμβάνει. τί φησι δεῖ χρόνον ἐξετάζειν, εἴγε ὁ δῆμος κατέγνω θανάτου. καὶ πάλιν τί δεῖ τὸν τρόπον ἐξετάζειν, εἰ καὶ οὕτω κἀκεῖνος τελευτᾶν ἔδει. ὥσπερ δὲ τὴν μετάληψιν οὐκ ἀεὶ τὴν αὐτὴν ἰσχύειν εἰρήκαμεν, ταυτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ συλλογισμοῦ λέγομεν. ἀντιπεπόνθε γὰρ ἀλλήλων τὰ κεφάλαια ταῦτα. καὶ ὅπου μὲν μᾶλλον ἡ μετάληψις, ἧττον ὁ συλλογισμὸς ἰσχύει. ὅπου δὲ ἧττον ἡ μετάληψις, ἐκεῖ πλέον ὁ συλλογισμός. ὅρα γὰρ ἐπὶ τοῦ τὸν μοιχὸν καταλαβόντος καὶ ἐμπρήσαντος ὡς ὀλίγη μὲν

τῆς μεταλήψεως ἡ ἰσχύς, τοῦ δὲ συλλογισμοῦ τοὐναντίον μεγίστη. εὑρεῖ γὰρ ὁ φεύγων, μηδὲν διαφέρειν εἴτε ξίφει ἀνεῖλον τὸν μοιχὸν εἴτε πυρί. ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνελόντος ἐν τῷ ἱερῷ τὸν μοιχόν, πλέον δὲ ἡ μετάληψις ἰσχύει, ὀλίγον δὲ ὁ συλλογισμός. ἔστι γὰρ ἡ μετάληψις ὅτι οὐκ ἐχρῆν ἐν ἱερῷ· τοῦτο γὰρ καταφρονῆσαί ἐστι θεῷ, ὅπερ ἐστὶν ἰσχυρόν· ἀσθενὲς δὲ τὸ λέγειν ὅτι οὐδὲν διαφέρειν τὸν ἐν ἱερῷ φονεῦσαι τοῦ ἐν βεβήλῳ, ὅπερ ἐστὶ τοῦ συλλογισμοῦ. ἔνθα οὖν ἀσθενὴς ὁ συλλογισμός, μεθόδου τινὸς δεῖται, ἵνα γένηταί πως πιθανώτερος καὶ ἰσχυρότερος. οἷον οὐδὲν διαφέρει τὸ ἐν ἱερῷ φονεῦσαι μοιχὸν τοῦ ἐν βεβήλῳ ἀποκτεῖναι· καὶ γὰρ μισοῦσι τοὺς πονηροὺς οἱ θεοί, καὶ εἰκὸς αὐτοὺς ἥδεσθαι τῷ γεγενημένῳ. ὁρᾷς ὡς ἡ μέθοδος ἡ ἀπὸ τοῦ εἰκότος ἰσχυρότερον πεποίηκεν ἀσθενὲς ὂν ἐνταῦθα τὸ κεφάλαιον.

Λέγομεν δὲ οὐχ ὡς διαιροῦντες, ἀλλ' ὡς πρὸς ἔνδειξιν τῆς φύσεως τῶν κεφαλαίων, ἐπεὶ πολλά ἐστι τοῖς διαιροῦσιν ἐνταῦθα εἰπεῖν. ὁ ὅρος· ὅτι πάμπολυ διαφέρει ἡ ἀντίθεσις. εἰ ὅπου καὶ ὁ δῆμος αὐτοῦ κατεψηφίσατο, ἄξιος ἦν. ἑτέρα μετάληψις· ὅτι ἐχρῆν αὐτὸ τοῦτο εἰπόντα σε ὡς ἀπέκτεινας, καὶ ὅτι ἄξιος ἦν ἀποσφαγῆναι, καὶ αἰτεῖν ἄφεσιν, ἧς ἀκόλουθος ἡ ἀντίληψις, ὅτι ἐξῆν ὅπερ ἐβουλόμην αἰτεῖν. καὶ οὐχ ὑμᾶς ὁριστὰς ἔδει μοι εἶναι τοῦ τρόπου, καθ' ὃν αἰτεῖν ἐχρῆν.

λείπει.

χαρακτηρίζει τὴν ζήτησιν. ἡ δὲ δευτέρα τῆς ἀντιθέσεως ἐστὶ λυτικὴ καὶ γίνεται τοιαύτη. ὅτι ἐχρῆν αὐτῷ τοῦτο τῷ δήμῳ εἰπόντα ὅτι ἀνῄρηκας ἄξιον ὄντα, ἄφεσιν αἰτῆσαι. πρὸς ἣν ἀντίληψις ἀκολούθως ὅτι ἐξῆν ὅπερ ἐβουλόμην. καὶ οὐκ ἄλλον εἶναί μοι τῆς δωρεᾶς ὁριστὴν ἣν ὥρισε λαμβάνειν τὸν ἀριστέα ὁ νόμος.

Η θέσις, εἰ δεῖ ταῦτα ἐπιφέρειν· ἢ οὐ δεῖ τοὺς ἀριστέας ἐπὶ τοῖς συκοφάνταις ποιεῖν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τῇ ἀντιλήψει καὶ θέσις συνῆπται. οἷον ὅτι οὐ δεῖ ὑμᾶς ὁριστάς μοι τοῦ πράγματος γενέσθαι. οὐδὲ ἐπὶ τοὺς συκοφάντας τοὺς ἀριστέας εἶναι. πρὸς ἣν ὁ κατήγορος ἑτέραν θέσιν εὑρεῖ. ὅτι δεῖ τὰς αἰτήσεις δικαίας ἀλλὰ μὴ βλαβερὰς εἶναι τῇ πόλει μηδὲ τυραννικῷ τρόπῳ γίνεσθαι, ἀλλ' ὡς οἱ νόμοι κελεύουσιν. αὕτη δὲ ἡ θέσις κοινοῦ τόπου τάξιν ἐπέχει· παρ' ἀμφοτέρων ἐξεταζομένη. τοῦ μὲν διώκοντος κατηγοροῦντος τοῦ πεποιηκότος, ὡς χαλεπὸν τὸ ἐπ' ἐξουσίᾳ κεχρῆσθαι ᾧ βούλεταί τις. τοῦ δὲ φεύγοντος κατηγοροῦντος τοῦ ἐγκαλοῦντος. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἐνταῦθα δὲ τοῦ φεύγοντος προτέτακται θέσις. ἡ θέσις μετὰ κατασκευῆς καθολικῆς οὐ μερικῆς. οὐ γὰρ ἐροῦμεν ὅτι οὐ χρὴ τῷδέ τινι τοιαῦτα ἐπιφέρειν, τοῖς ἐπιβουλεύειν βουλομένοις περὶ τῶν πολιτῶν ἀποκτείνειν ὡς ἂν ἐθέλωσιν. ἄτοπον γάρ, καὶ οὐδὲν ἕτερόν ἐστι τὸ τοιοῦτον, ἢ ἐξουσίαν παρέχειν τοῖς πονηροῖς, ἀκρίτως οὓς αὐτοῖς φονεύειν τῶν πολιτῶν. ἅμα μὲν γὰρ ἀξιωματικώτερος ὁ λόγος ἀπὸ τοῦ καθόλου γενήσεται, ἅμα δὲ ἐπιστρεφέστερον ποιεῖ τὸν δικάζοντα, ὡς οὐ περὶ ἑνὸς ἀλλὰ περὶ πολλῶν ὄντος τοῦ λόγου συμβήσεται γοῦν παραπλήσια παθεῖν εἰ τοῦτον ἀτιμώρητον ἐάσῃ. χρήσεται δὲ κἀκεῖνος πρὸς τὸ οἰκεῖον συμφέρον τῇ θέσει· ὅτι οὐ χρὴ τοὺς ἀριστέας τοὺς ὑπὲρ τῆς πόλεως κινδυνεύσαντας ὑπὸ τοῖς συκοφάνταις ποιεῖν. Η ποιότης καὶ ἡ γνώμη ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ· ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τούτοις φησὶν ἐπάξομεν τὴν ποιότητα καὶ τὴν γνώμην. ταῦτα δέ φησι παραπλησίως κἀνταῦθα ὥσπερ ἔμπροσθεν ἐργασόμεθα. οἷον τίνι γνώμῃ προσανεῖλεν αὐτόν. ὅτι δεδιὼς μὴ ἀντιπλέκων ἐν τῷ δήμῳ κρατήσῃ. καὶ ἐπὶ τούτοις δεδιὼς τὴν κρίσιν, οὐχ ὡμολόγησε τὴν

τὴν

τὴν ἐκκλησίαν ἀπεκτονέναι, καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ κατηγόρου. τίνι γνώμῃ ὁ κατήγορος ἦλθεν ἐπὶ τὴν κατηγορίαν, ἢ κέρδους χάριν, ἢ δι' ἔχθραν, ἢ δι' αὐτὸ τὸ δίκαιον καὶ τὸν ἄδικον φόνον τοῦ πένητος. ἰστέον δὲ ὡς εὕρηται μία μόνη μετάληψις κατὰ ἀξίωσιν, ἀπὸ πάντων τῶν περιστατικῶν ἐξεταζομένη, τῶν ἄλλων ἀφ' ἑνὸς μόνου περιστατικοῦ ἢ καὶ δύο τουλάχιστον κατασκευαζομένων, ἔστι δὲ αὕτη. νόμος τὸν φθείροντα κόρην ἀνάγεσθαι ἐπὶ κρίσιν τοῦ, ὡς ἂν βούλοιτο ἡ κόρη ἢ γάμον ἄπροικον, ἢ θάνατον αἱρεῖσθαι. φθείρας τις κόρην ἔφυγεν. συνῴκισεν αὐτὴν ὁ πατὴρ ἑτέρῳ. μετὰ ταῦτα ἐπανήκεν ὁ τὴν φθορὰν ἐργασάμενος, καὶ ὁ πατὴρ ἀξιοῖ αὐτὸν ἀνάγεσθαι ἐπὶ κρίσιν, καὶ ἀντιλέγει αὐτῷ ὁ ἀνήρ. ἐνταῦθα γοῦν πρῶτον τὸ ἀπὸ χρόνου. ὅτι τότε ἐχρῆν αὐτὸν ἀναγαγεῖν, ὅτε παραχρῆμα ἔφθειρεν. εἶτα ἀπὸ τόπου ὅτε ἐν τῇ σῇ οἰκίᾳ ἦν ἡ κόρη. εἶτα τὸ ἀπὸ προσώπου ὅτε πατὴρ ἦς μόνης καὶ παρθένος ἦν ἡ παῖς, καὶ οὔπω ἑτέρῳ ἐκδεδομένη. εἶτα ἀπὸ αἰτίας ὅτε τιμωρίαν κατὰ τοῦ πράγματος ἑτοίμη καὶ δήμευσις, ἀλλ' οὐκ ἐμὴ αἰσχύνη. εἶτα ἀπὸ τοῦ τρόπου, ὅτε ὁ τρόπος ἐφαίνετο τοῦ ἀδικήματος. καὶ οὐκ ἐν ἑτέρῳ τινὶ ἦν. ὥστε διὰ πάντων εὕρηται αὕτη μόνη, ὥστε πολυπλοῦν εἶναι. ἱκανὸν γὰρ αὐτὴν δεῖ λυθῆναι τοῖς προειρημένοις κεφαλαίοις.

ΚΑΙ ΑΛΛΩΣ, ΑΝΩΝΥΜΟΥ.

Η προβολή, ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις στάσεσι μετὰ μερικῆς αὐξήσεώς ἐστιν ἡ προβολή, ἀρκεῖ γοῦν ἐν ἐκείναις ἥ τε ἐν τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, καὶ τῇ πηλικότητι, καὶ τῷ πρός τι αὔξησις. ἐνταῦθα δὲ ἐκείνων ἐκλελοιπότων διὰ πάντων τῶν αὐξητικῶν ταύτην ἐξοίσομεν. τὸ δὲ παραγραφικὸν ἀπὸ ῥητοῦ φησιν, ἴδιον ποιῶν τῆς μεταλήψεως τὸ κεφάλαιον. τὸ μὲν γοῦν παραγραφικὸν ὃ ψιλῶς ὀνομάζεται στοχαστικόν, κεφάλαιον οὐδέποτε ἀπὸ ῥητοῦ γίνεται. τοῦτο δὲ μεταλήψεως ὂν ἀπὸ ῥητοῦ πάντως ἄρχεται, ὥσπερ καὶ πᾶσα μετάληψις. ἐν δὲ τῷ προκειμένῳ τοῦ τεχνικοῦ παραδείγματι ἀπὸ τοῦ ψηφίσματος τὸ παραγραφικὸν λαμβάνεται. ζητητέον δὲ τί δήποτε εἰ ἀπὸ ῥητοῦ παραλαμβάνεται τὸ κεφάλαιον τοῦτο παραγραφικὸν ὄν, οὐ καλοῦμεν τὸ ὅλον παραγραφήν. καὶ γὰρ ἡ πρώτη τοῦ φεύγοντος φωνὴ χαρακτηρίζει τὴν στάσιν. ἀλλὰ λέγομεν ὅτι εἰ παραγραφὴ ἦν ὅλην τοῦ ἀγῶνος ἀποβάλλουσα τὴν κρίσιν, λόγον εἶχεν ἡ ἀπορία. εἰ δὲ διαβολῆς μόνον ἕνεκα τοῦ ἀγῶνος παραλαμβάνεται, εἰκότως παραγραφικόν, ἀλλ' οὐ παραγραφὴ λέγεται. β'. ἡ μετάληψις. ἐν τῷδε τῷ κεφαλαίῳ ἡ φύσις θεωρεῖται τῆς στάσεως, καθ' ὃ γοῦν ἀπὸ τῶν περιστατικῶν γίνεται ἡ μετάληψις, κατ' αὐτὸ πάντως καὶ τὸ μεταληπτικὸν κεφάλαιον λαμβάνεται, ὡς ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου παραδείγματος ἀπὸ τοῦ χρόνου. ἔστι δὲ δριμύτατον. ἐφ' ᾧ γοῦν μάλιστα ὁ ἀντίδικος ἐρείδεται, δεέσθω δὴ τῷ ψηφίσματι, ὑπὸ τούτου μᾶλλον ἁλίσκεται. προὔλαβε γὰρ τῷ φόνῳ τὴν ἀπὸ τοῦ ψηφίσματος ἐξουσίαν. ὅταν μὲν οὖν ἀπὸ χρόνου, ὡς ἐνταῦθα, ἢ ἀπὸ τόπου, ὡς ἐν τῷ ἀποκτείναντι τὸν μοιχὸν ἐν ἱερῷ, λαμβάνηται ἡ μετάληψις, μεγάλην ἔχει ῥοπήν. ὅταν δὲ ἀφ' ἑτέρου περιστατικοῦ, οἷον τρόπου, ὡς ἐπὶ τοῦ ἐμπρήσαντος τὸν μοιχὸν σὺν τῷ οἰκήματι, ἀτονωτέρα ἐστί. τί γοῦν διαφέρει τὸ σφαγέντα τὸν μοιχὸν ἀποθανεῖν τοῦ καέντα τοῦτο παθεῖν. γ'. ἐν ᾧ ὅτι οὐδ' ἂν ἔδωκεν, τοῦτο ἔφη, ἵνα μή τις ὥσπερ τι καθολικὸν ἐπὶ παντὸς αὐτὸ λαμβάνειν πειρῷτο παραγραφικοῦ. ἔστι δὲ οἷον ἐπιχείρημα. δ'. ὁ συλλογισμός. ἰστέον ὡς ἐπὶ τῶν ἀνομοίων καὶ πολὺ διεστηκότων οὐκ ἔχει χώραν ὁ συλλογισμός. οὐ γὰρ ἔνεστι λέγειν, ὡς ταὐτὸν εἴη εἴτε ἐν ἱερῷ, εἴτε ὁπουδήποτε τις κτείνῃ, πλὴν εἰ μὴ τοῦτο βιαιότερον λέγοιμεν, ὅτι ἐχρῆν ἔμπροσθεν τῶν θεῶν. εἶτα ἐκ τῆς ἀποβάσεως τοῦ ἀτόπου. ὡς εἴπερ ἀκίνδυνος γένοιτο ἡ ἐν τοῖς ἱεροῖς μοιχεία, τὰς ἰδιωτικὰς οἰκίας κατα-

λιπόντες ἐνταῦθα τοῖ μοιχεύουσιν. ἰστέον δὲ ὡς ὅτε μὲν ἰσχύει τῷ μεταληπτικῷ ὁ κατήγορος, τότε ὁ φεύγων ἀσθενεῖ τῷ συλλογισμῷ· ὅτε δὲ ἀσθενεῖ ὁ κατήγορος, ἐρρῶσθαι ὁ φεύγων· ὡς ἐπὶ τῶν προτεθέντων παραδειγμάτων. ε΄. οὐχ ὡς διαιροῦντες διαίρεσιν ἐνταῦθα τὴν εὕρεσιν καλεῖ. ς΄. ὅρος ἀντέστραπται ἐνταῦθα ἡ τῶν ἀμφοτέρων τοιούτων τάξις· τοῦ μὲν γὰρ φεύγοντος γέγονεν ὁ συλλογισμός· τοῦ δὲ διώκοντος ὁ ὅρος. ἐπειδὴ καὶ ἡ φύσις τῆς μεταλήψεως ἀντιστρόφως τὸν φεύγοντα διώκοντα ποιεῖ. ἡ δὲ ἀντίθεσις ἐνταῦθα ἀντεγκληματική. εἰ δὲ κατὰ ἱεροσύλου ἔχομεν ἢ τυράννου. καὶ κοινὸν τόπον ἐνταῦθα περαίνομεν. ζ΄. ἑτέρα μετάληψις. ἡ μὲν προτέρα μετάληψις τὴν φύσιν μιμεῖται τῆς στάσεως· γίνεται γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν περιστατικῶν· αὕτη δὲ λυτική τῆς ἀντιθέσεώς ἐστι. πᾶσα γὰρ ἀντίθεσις μεταλήψει λύεται. καὶ ἔτι ἡ μὲν πρὸς τὸ πρᾶγμα γίνεται· ἡ δὲ δευτέρα πρὸς τὸν τρόπον τὸν περὶ τὸ πρᾶγμα. ὥστε ἡ μὲν προτέρα πρὸς ὅλον τὸν ἀγῶνα· ἡ δὲ δευτέρα πρὸς μέρος. η΄. ἡ θέσις· ὅτι κοινόν ἐστι τὸ κεφάλαιον, αὐτὸς ἐδίδαξεν εἰπών, εἰ δεῖ ταῦτα ἐπιτρέπειν, ἢ οὔ. τὴν δὲ θέσιν ἐκ τῶν γενικῶν, ἀλλ' οὐ τῶν ἰδίων ποιεῖσθαι χρή.

ΠΕΡΙ ΡΗΤΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΙΑΣ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

α κοινῶς ἡμῶν καὶ περὶ τῆς πραγματικῆς τῆς τε ἐγγράφου καὶ τῆς ἐγγράφου καὶ περὶ μεταλήψεως ἐγγράφου καὶ ἀγράφου διεληλυθότων, ἀναγκαῖον ἂν εἴη μετελθεῖν ἐπὶ τὰς νομικάς, αἵπερ λοιπαὶ τῶν στάσεων. πρὸ γὰρ τῆς μεταλήψεως οὐκ ἦν εἰκὸς τὰς νομικὰς τεθῆναι, ἵνα μὴ ἐν ταύταις περὶ μεταλήψεως λέγειν ἐπιχειροῦντες τὴν τῶν προκειμένων διακόπτωμεν διδασκαλίαν. ὠνομάσθησαν δὲ νομικαί, διότι περὶ νόμους καὶ ῥητά τινα τὴν σύμπασαν ἔχουσι ζήτησιν. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις στάσεσιν οἱ νόμοι καὶ τὰ ῥητὰ πρὸς ἑτέρων ἀπόδειξιν παρελαμβάνοντο, οὕτω κἀνταῦθα. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν κἂν περιαιρεθῶσιν οἱ νόμοι, σώζεται τὰ ἀδικήματα· ἐνταῦθα δὲ τὸ ὅλον κῦρος ἐν τοῖς νόμοις ἐστίν. ὧν σιωπηθέντων, οὔτε ἔγκλημα οὔθ' ὅλως ἀδίκημα τὸ λειπόμενον τυγχάνει. ἀνάγονται δὲ πᾶσαι ὑπὸ τὴν ἔγγραφον ποιότητα. καὶ πρῶτόν γε περὶ ῥητοῦ καὶ διανοίας λεκτέον· ὅπερ ὠνομάσθη μὲν οὕτως, διότι ὁ μὲν κατήγορος τῷ ῥητῷ, ὁ δὲ φεύγων τῇ διανοίᾳ κέχρηται. ὅρος δὲ αὐτῆς ἐστιν οὗτος· ῥητὸν καὶ διάνοιά ἐστι στάσις πολιτικοῦ πράγματος τῶν ἐπὶ μέρους καθ' ἣν ὁ φεύγων ῥητῷ ὑφ' ἑαυτοῦ ἑκόντος παραβεβασμένῳ, ἐπ' οὐδὲ μιᾷ ἀδικίᾳ διάνοιαν ἀντιτίθησι. καὶ γένος μὲν τοῦ ὅρου ἡ στάσις. τὰ δὲ λοιπὰ διαφοραὶ χωρίζουσιν αὐτὴν ἀντιστάσεως καὶ συγγνώμης καὶ πραγματικῆς τῆς κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν· ταύταις γὰρ κοινωνεῖν δοκεῖ. ἰστέον δὲ ὅτι πᾶσαι αἱ νομικαὶ μονοειδεῖς εἰσιν, ὥσπερ αἵ τε ἀντιθετικαὶ καὶ ἡ πραγματική. ἔφαμεν γὰρ πολλάκις εἴδη διάφορα γίνεσθαι ἐν ταῖς στάσεσιν ἢ κατὰ ἐναλλαγὴν κεφαλαίων, ἢ κατὰ διπλασιασμόν, ἢ τάξιν διάφορον. εἰ δὲ μηδὲν τούτων ὑπάρχει, μονοειδὴς ἂν εἴη ἡ στάσις. διαφέρει δὲ τὸ ῥητὸν καὶ ἡ διάνοια ἀντιστάσεως, τῷ τὴν μὲν ἀντίστασιν ἀδίκημα ἔχειν φανερόν· καὶ ἐν αὐτοῖς κεῖσθαι τοῦτο τοῖς προβλήμασι πρόδηλον. ἐν δὲ τῷ ῥητῷ καὶ τῇ διανοίᾳ μήτε ἀδίκημα ἄντικρυς, ἀλλ' ὡς ἀδίκημά πως τὸ γεγονός· καὶ περιαιρεθέντος τοῦ νόμου, ἀσύστατον εἶναι τὸ λειπόμενον. οἷον νόμος τὸν ξένον εἰς τὸ τεῖχος μὴ ἀνιέναι. πολεμίων καταλαβόντων ἀνελθών τις ξένος ἐπὶ τὸ τεῖχος ἠρίστευσε, καὶ κρίνεται μετὰ τὴν νίκην νόμου παραβάσεως. οὔτε γὰρ ἀδίκημα τὸ ἀριστεῦσαι ἐν πολέμῳ· καὶ περιαιρεθέντος τοῦ νόμου εὐεργέτημα μᾶλλον οὐκ ἀδίκημα τὸ γεγονός, καὶ συκοφάντης ὁ τὰς εὐθύνας ἐπάγων. τῆς δὲ συγγνώμης διενήνοχε, τῷ ἐν ἐκείνῃ μὲν ἄκοντα τὸν κρινόμενον πεποιηκέναι τοῦτο· διὸ καὶ τὴν κρίσιν ὑπέχειν, ἐν δὲ τῷ ῥητῷ καὶ τῇ διανοίᾳ ἑκόντα. τῆς δὲ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν πραγματικῆς διαφέρει ταύτῃ.

ὅτι ἐν ἐκείνῃ μὲν εἰ δεῖ παραβαθῆναι τὸν νόμον ἢ μή, γίνεται ἡ σκέψις. ἐνταῦθα δὲ ὁ μὲν νόμος παραβέβασται, ζητοῦμεν δὲ εἰ δίκαιον τὸ πεπραγμένον ἢ μή.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Μετὰ τὰς λογικὰς ἀκολούθως ἐπὶ τὴν διαίρεσιν μέτεισι τῶν νομικῶν, αἵπερ λοιπαὶ τῶν στάσεων. αὗται δὲ ἔχουσι τὴν γένεσιν ἀπὸ ῥητοῦ. οἷον νόμων, ψηφισμάτων, ἐπιστολῶν, διαθηκῶν. νομικαὶ δὲ ἐκλήθησαν ἀπὸ τοῦ τιμιωτάτου καὶ πρώτου ὄντος ἐν ῥητοῖς λαβοῦσαι τὴν ἐπωνυμίαν. νόμος γὰρ τὸ τιμιώτατον ἐν ῥητοῖς. προτέτακται δὲ πασῶν ἡ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν. καί τοι γε μόνης ταύτης οὔσης περὶ ἀτελῶν πραγμάτων, τῶν ἄλλων τῶν τελείων οὐσῶν. ἥ τε γὰρ κατὰ ἀντινομίαν ὁλοκλήρους δύο νόμους ἔχει. ὅ, τε συλλογισμὸς ὁλόκληρον ὁλοκλήρῳ ἀντιτίθησιν. ὡσαύτως καὶ ἡ ἀμφιβολία. μόνον δὲ ἐν ῥητῷ καὶ διανοίᾳ μέρει μὲν ὁ ἕτερος, μέρει δὲ ὁ ἕτερος ἀγωνίζεται. ὁ μὲν γὰρ τῷ ῥητῷ, ὁ δὲ τῇ διανοίᾳ ἰσχυρίζεται. προτέτακται τοίνυν ἀκολούθως τῇ τάξει τῆς μεθόδου. ἄλλως τε δὲ καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀντινομία διπλοῦν ὥσπερ ἐστὶ ῥητὸν καὶ διάνοια. ἀλλὰ δὴ καὶ ἐν συλλογισμῷ καὶ ἐν ἀμφιβολίᾳ ῥητὸν εἶναι δύναται καὶ διάνοια, ἀναγκαίως πρώτη ἡ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν τῶν ἄλλων νομικῶν ἐξετάζεται. ὥστε εἰς τὰς τρεῖς ἐμπίπτουσα καὶ περιεχομένη ὑπ' αὐτῶν. καὶ περὶ μὲν τάξεως τοσαῦτα.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Δεῖ πρῶτον ἥτις ἐστὶν ἡ νομικὴ ζήτησις γνῶναι. ὁ γὰρ τοῦτο σαφῶς μαθὼν ῥᾷον ἤδη καὶ τοῖς κεφαλαίοις τῶν νομικῶν στάσεων ἐπιλαμβάνειν δυνήσεται. γίνεται τοίνυν ἡ νομικὴ ζήτησις οὐχ ὅτ' ἂν ἁπλῶς ῥητὸν ἐμπίπτῃ, ἀλλ' ὅτ' ἂν περὶ τὸ ῥητὸν πᾶσα κινεῖται ἡ ζήτησις. οὐ περὶ τοῦ κυροῦσθαι αὐτὸ ἢ μή, τοῦτο γὰρ τῆς ἐγγράφου πραγματικῆς ἀποδέδεικται, ἀλλ' εἰ παραβέβασται ἢ οὔ. ἴδιον μὲν οὖν τῆς νομικῆς ζητήσεως τὸ περὶ ῥητὸν κύριον τὴν πᾶσαν γίνεσθαι ζήτησιν. ἢ γὰρ ἓν φησιν εὑρίσκεται ῥητὸν ἐμπίπτον, ἢ πλείω. πλείω δὲ φαμέν, εἰ καὶ ἓν εἰς δύο διαιρεῖται, καὶ μέρει μὲν ὁ ἕτερος, μέρει δὲ ὁ ἕτερος χρῆται. ὅταν μὲν οὖν ἓν ὑπάρχῃ τὸ ἐμπίπτον ῥητόν, διαιρήσομεν οὕτως. ἢ γὰρ τὴν διάνοιαν τοῦ θέντος τῷ γεγραμμένῳ ἀντιτάττομεν, καὶ ποιοῦμεν ῥητὸν καὶ διάνοιαν, ἢ τοῦτο οὐκ ἔχοντες, τῷ ἐγγράφῳ ἄγραφόν τι παραθήσομεν εἰς ταὐτὸν ἄγοντες ἀμφότερα. καὶ ποιήσομεν τὸν συλλογισμόν. ὅταν δὲ δύο ὑπάρχῃ ἢ τὰ ἐμπίπτοντα ῥητά, ἢ καὶ ἓν διαιρούμενον, ἀντιτιθέντες ῥητὸν ῥητῷ ἢ τὸ μέρος τῷ μέρει, τὴν ἀντινομίαν ποιήσομεν. περὶ δὲ ἀμφιβολίας σαφὴς ὁ λόγος. περὶ προσῳδίας γὰρ ἢ διαστολῆς ἢ χρόνου ἢ πνεύματος ἢ ὁμωνυμίας ἢ τοιούτου τινὸς ἐν ταύτῃ τῇ στάσει ἡ ζήτησις. οὕτω μὲν αἱ νομικαὶ γίνονται στάσεις. λεκτέον δὲ πρὸ τῶν ἄλλων ῥητοῦ καὶ διανοίας. ἡ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν ζήτησις, δοκεῖ κοινωνεῖν μιᾷ τῶν ἀντιθετικῶν λέγω δὴ τῇ ἀντιστάσει. διότι ἐν ἀμφοτέραις ἐστὶν ὁμολογούμενον εὐεργέτημα ἐκ φανεροῦ τινος ἀδικήματος. ἡ δὲ διαφορὰ αὕτη· ὅτι ἐν μὲν τῇ ἀντιστάσει φύσει ἀδίκημά ἐστι τὸ πεπραγμένον καὶ βλάβην ὁμολογουμένως ἔχει. οἷον τείχους καθαίρεσιν, λιμένων χῶσιν καὶ εἴ τι τοιοῦτον. ἐν δὲ τῷ ῥητῷ καὶ τῇ διανοίᾳ, οὐκέτι εὑρίσκομεν φύσει τὸ ἀδίκημα. δοκεῖ γὰρ κατὰ τοῦτο μόνον ὁ φεύγων ἠδικηκέναι, καθὸ νόμον παρέβη. βλάβην δὲ οὐδεμίαν οὔτε κατὰ τοῦ κοινοῦ τῆς πόλεως εὑρίσκομεν οὔτε κατά τινος. ἀφαιρεθέντος γὰρ τοῦ ῥητοῦ, ἀνεύθυνος ὁ κρινόμενος. καὶ ἄλλην δέ τινες φασὶ διαφοράν· ὅτι ἐν μὲν τῇ ἀντιστάσει μεῖζόν ἐστι τὸ ἐμπίπτον ἀδίκημα. ἐν δὲ ῥητῷ καὶ διανοίᾳ ἔλαττον. καὶ πάλιν ὅτι ἐν μὲν τῷ ῥητῷ καὶ τῇ διανοίᾳ περὶ τὸ ῥητὸν ἡ ζήτησις. διὸ καὶ νομική ἐστιν ἡ στάσις. ἐν δὲ τῇ ἀντιστάσει περὶ τὸ πρᾶγμα. διὸ καὶ λογικὴ στάσις. αὕτη δοκεῖ ἀναγκαιοτέρα διαφορά. εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι οὐ μόνον ἐν ῥητῷ καὶ διανοίᾳ ἀντιστατικὴ ἀντίθεσις εὑρίσκεται. ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἀντεγκληματική. οἷον

νόμος τὸν καταφεύγοντα ἐπὶ τὰς ἁρμοδίου καὶ ἀριστογείτονος εἰκόνας μὴ ἀναιρεῖν. εἰ δὲ μὴ καὶ αὐτὸν θανάτῳ ζημιοῦσθαι τὸν φονεύσαντα. κριτίαν ἐπ' αὐτὰς καταφυγόντα ἀνεῖλέ τις καὶ ὑπάγεται τῷ νόμῳ. ἐνταῦθα ἡ ἀντίθεσις ἀντεγκληματική, ὅτι ἄξιος ἦν ἀναιρεθῆναι.

Η κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν ζήτησις διαιρεῖται προβολῇ ῥητοῦ, τῇ διανοίᾳ, τῷ μὴ προσδιωρίσθαι· πάλιν διανοίᾳ τοῦ νομοθέτου, συλλογισμῷ, ὅρῳ, ἀντιθέσει, μεταλήψει, πρός τι, ὅρῳ βιαίῳ· θέσει, ἑτέρᾳ μεταλήψει· ποιότητι, γνώμῃ.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ· Αἱ ἐργασίαι τῶν κεφαλαίων τούτων, ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις στάσεσιν εἰρημένων πρόδηλοι τυγχάνουσι. πλὴν ἴσως τοῦ προσδιορισμοῦ ὅς ἐστι τοιόσδε· τοῦ γὰρ φεύγοντος ἀντιθέντος τῇ προβολῇ τὴν διάνοιαν καὶ λέγοντος ὅτι τοὺς ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως ἀνιόντας ἐπὶ τὸ τεῖχος τῶν ξένων ἀνιέναι, οὐχὶ τοὺς ἐπ' εὐεργεσίᾳ, ἀντιτίθησι τὸν πρὸς διορισμὸν ὁ κατήγορος λέγων· ὡς οὐδαμοῦ τοῦτον προσδιώρισεν ὁ νομοθέτης· ἀλλ' ἁπλῶς ἀπείργει τὸν ξένον ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀνόδου. ΣΩΠΑΤΡΟΥ· Ζητοῦμεν δὲ τί δή ποτε προβολὴν ῥητοῦ τὴν προβολὴν ταύτην ὠνόμασεν· εὕρομεν οὖν, ὡς ἀποδιϊστὰς τὰς νομικὰς ἀπὸ τῶν λογικῶν τοῦτό φησιν· ἔστι γὰρ ἄλλη προβολὴ ἐξ ἀδικήματος ἀγράφου γινομένη· ἥτις οὐκ ἔστι τῶν νομικῶν· ἐνταῦθα γοῦν ἐξ ἐγγράφου ἡ προβολή. διὸ προσέθηκε καὶ ῥητοῦ· ἔδει δὲ ἐμφατικώτερον τὸν ἑρμογένην περὶ τούτου εἰπεῖν οὕτως· προβολὴ τῇ ἀπὸ ῥητοῦ· οὐδὲ γὰρ αὐτὸ τὸ ῥητὸν προβάλλονται ὅ δίδωσι νοεῖν ἡ τοῦ τεχνικοῦ λέξις, ἀλλὰ τὸ ἔγκλημα τὸ διὰ τὸ ῥητὸν γινόμενον· ἄλλως τε δὲ καὶ ὅτι οὐδὲ χρείαν ἔχομεν τοῖς ἐγνωκόσι αὐτὸ τὸ ῥητὸν προτείνειν, ἀλλὰ τὸ ἔγκλημα τὸ ἀπὸ τοῦ ῥητοῦ.

Η προβολή ἐστιν αὐτὸ τὸ παρὰ τὸ ἔγγραφον γεγονός· οἷον ξένος εἰ ἀνέλθοι ἐπὶ τὸ τεῖχος, τεθνάτω. πολιορκίας οὔσης ἀνελθών τις ἠρίστευσε, καὶ ὑπάγεται τῷ νόμῳ. ἡ τοίνυν προβολὴ ὅτι ἀνῆλθες. ΣΩΠΑΤΡΟΥ· Η προβολὴ τοῦ κατηγόρου ἐστὶ κατὰ τοῦ ῥητοῦ ἀνάγνωσιν τοῦ παραβεβασμένου· οἷον ἀνῆλθες ἐπὶ τὸ τεῖχος τοῦ νόμου ἀπαγορεύοντος, τοῦτο καὶ δεῖ σε τεθνάναι· ἐν τούτῳ δὲ καὶ τὴν ἀνάγνωσιν ποιήσεται. οὐχ ἁπλῶς δὲ δεῖ τὴν ἀνάγνωσιν ποιεῖσθαι καὶ ἀπαλλάττεσθαι· ἀλλὰ καὶ συστάσεις ἐπάγειν μετὰ αὐξήσεως· ὅτι οὐ δεῖ κατ' οὐδεμίαν πρόφασιν τοῖς παρανομοῦσι καὶ παραλαμβαίνουσι τοὺς νόμους συγγνώμης τυγχάνειν, ἀλλὰ ταῖς προσηκούσαις ὑπάγειν ζημίαις. καὶ ἄλλαις δὲ χρήσεται αὐξήσεσι πρὸς κατασκευὴν τοῦ παραβεβασμένου ῥητοῦ. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ· Προβολή ἐστιν ἐνταῦθα αὐτὸ τὸ παρὰ τὸ ἔγγραφον γεγονός· ὅτι παρέβης τὸν νόμον τόδε ποιήσας, προτάττεται δὲ τῶν λοιπῶν κεφαλαίων εἰκότως ἡ προβολή, ἔκθεσις οὖσα ὡς εἴρηται τοῦ πράγματος ἐφ' ᾧ ἡ κρίσις· χρὴ γὰρ διδάξαι τὸν ἀκροατὴν τὸ πρᾶγμα ἐφ' ᾧ ἡ κρίσις· ὅτι δὲ οὐ ψιλή τίς ἐστιν ἡ προβολὴ ἔκθεσις, ἀλλὰ μετὰ κατασκευῆς καὶ δεινώσεως προάγεται, μεμαθήκαμεν· ἔστι τοίνυν ἡ προβολή φησι τὸ παρὰ τὸ ἔγγραφον πεπραγμένον ἀναγκαίως· ἔστω αὐτῷ γοῦν ἡ κρίσις· οἷον ἀνῆλθες φησὶν ἐπὶ τὸ τεῖχος. τοῦτο δὲ οὐχ ἁπλῶς ὅπερ εἶπον ἀλλὰ μετὰ τῆς κατασκευῆς ὅτι ξένος ὤν, καὶ τοῦ νόμου καταφρονήσας τοῦ κωλύοντος ἀνιέναι τὸν ξένον· ἅμα δὲ καὶ τὸ ῥητὸν ἀναγνωσόμεθα δυσωποῦντες διὰ τούτου τὸν ἀκροατήν, καὶ δύσλυτον κατασκευάζοντες τὴν προβολήν.

Η διάνοια διττῶς ἐξετάζεται· τοῦ τε νομοθέτου καὶ τοῦ ὑπευθύνου. τοῦ μὲν νομοθέτου· οἷον πότε λέγει τοὺς ἀνελθόντας καὶ ἐπὶ τίσι καὶ διατί· τοῦ δὲ ὑποκειμένου προσώπου τῷ ῥητῷ· οἷον οὐκ εἰ ἀνῆλθον δεῖ σκοπεῖν τὸν νόμον, ἀλλὰ μεθ' ἧς γνώμης, ὅτι μὴ δυσνοίᾳ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ· Τῆς διανοίας τὸ διττόν·

τὸ μὲν, πρὸς τὴν πρᾶξίν ἐστι· τὸ δὲ, πρὸς τὸ ῥητόν· ὅτι καὶ κατὰ ἔνστασιν καὶ ἀντιπαράστασιν χρήσασθαι τῇ διανοίᾳ· κατὰ μὲν ἔνστασιν, ὅτι οὐ κεκώλυκεν ὁ νόμος ἐν πολέμῳ, ἀλλ' ἐν εἰρήνῃ· ὅτε καὶ σχολὴ κατασκοπεῖν τὴν πόλιν· κατὰ δὲ ἀντιπαράστασιν· ὅτι εἰ δὲ κεκώλυκε, τοὺς ἰδιώτας ἀλλ' οὐ τοὺς ἀριστέας. ΣΩΠΑΤΡΟΥ· Εἰκότως ἡ διάνοια δευτέρα. ἐπειδὴ γοῦν ἡ στάσις ἐξ αἰτίου καὶ συνέχοντος καὶ κρινομένου καθίσταται. τοῦ αἰτίου προταχθέντος ὅ ἐστι τὸ ἔγκλημα τὸ διὰ τοῦ ῥητοῦ ἀναφανέν, ἀναγκαῖον ἦν τὸ συνέχον μετ' ἐκεῖνο τεθεῖναι εὐθὺς ὅπερ ἐστὶν ἡ διάνοια λύσις οὖσα τοῦ ῥητοῦ· ἄλλως τε δὲ καὶ πᾶν ῥητὸν διανοίᾳ λύεται, ἐπεὶ τοίνυν ὁ κατήγορος χρῆται τῷ ἀπὸ τοῦ νόμου ῥητῷ προβαλλόμενος καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου ποιεῖται, εἰκότως ὁ φεύγων ἐπὶ τὴν τοῦ ῥητοῦ διάνοιαν καταφεύγει λέγων οὕτως· οὐκ ἔγνως τὸν νόμον· ὁ γὰρ νόμος κελεύει ξένον μὴ ἀνιέναι τὸν ἐπὶ βλάβῃ, ὅτε καιρὸς εἰρήνης ἐστίν· διττῶς δὲ αὕτη ἐξετάζεται ὡς ὁ τεχνικός φησι· δεῖ γοῦν καὶ τὴν τοῦ βλάπτοντος ῥητοῦ διάγνωσιν τῇ διανοίᾳ λύειν τοῦ νομοθέτου· καὶ τὸ δοκοῦν ἀδίκημα· διὰ τῆς τοῦ πεπραχότος διανοίας· ληψόμεθα δὲ τὰς ἀφορμὰς τῶν λύσεων, εἰς μὲν τὴν τοῦ νομοθέτου ἀπὸ τοῦ καιροῦ, καὶ ἔτι ἀπὸ τοῦ νομοθετηθέντος πράγματος, καὶ ἀπὸ τῆς αἰτίας. ἀπὸ μὲν καιροῦ, οἷον οὐκ ἐν πολέμῳ ἐκέλευσεν ὁ νόμος μὴ ἀνιέναι ξένον ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀλλ' ἐν εἰρήνῃ, ὅτε οὐχ ὑπερμαχῆσαι τῆς πόλεως καιρὸς ἀλλὰ κατασκοπῆσαι· ἐγὼ δὲ ἐν πολέμῳ ἀνῆλθον, ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς πόλεως οὐκ ἐπὶ κατασκοπῇ· ἐπὶ σωτηρίᾳ, ἀλλ' οὐκ ἐπιβουλῇ. τοῦτο δὲ ἀπὸ τοῦ νομοθετηθέντος ἐστὶ πράγματος φημὶ δὲ τὸ λέγειν ὅτι οὐκ ἐπὶ τούτῳ κωλύει ἀνελθεῖν, ἐπὶ βλάβῃ, ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τὸ εὖ ποιῆσαι· ἀπὸ τῆς αἰτίας δὲ, οἷον διατί, ἵνα μὴ κατασκέψωνται, οὐχ ἵνα μὴ ἀριστεύσωσιν· ἵνα μὴ προδοσία τις γένηται ἀπὸ τῶν ξένων· οὐχ ἵνα μὴ ὠφέλεια. ἐγὼ δὲ ἀνελθὼν ἠρίστευσα· ὠφέλησα· ἠνάγκασε δέ με τοῦτο πράττειν ὁ πόλεμος, τὸ ἀνελθεῖν δηλονότι. πολλὰ δὲ νεώτερα καὶ καινὰ διαπράττεσθαι ποιεῖ ἡ ἐν τοῖς κινδύνοις ἀνάγκη· ἔστι δὲ κυριώτατον ἐν τῇ τῆς διανοίας ἐξετάσει, ἡ τῆς αἰτίας ἀπόδοσις. οὐ μόνον δὲ ἀπὸ τούτων ληψόμεθα τὰς ἀφορμάς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν ἐμπιπτόντων καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν περιστατικῶν· ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ πηλίκου, ὡς ἐπὶ τοῦ προβλήματος τοῦ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν παραγραφικοῦ· οἷον τὸ δὶς περὶ τῶν αὐτῶν δίκας μὴ εἶναι· ἐν τούτῳ γὰρ ἀπὸ τοῦ πηλίκου τὴν τῆς διανοίας ἐξέτασιν ποιούμεθα λέγοντες· ὅτι ἐπὶ τῶν εὐτελῶν καὶ ὀλίγου τινὸς ἀξίων πραγμάτων διηγόρευσε ταῦτα ὁ νόμος, ἵνα μὴ ἄλλως πράγματα ἔχωσί τινες ὑπὸ συκοφαντῶν ἐνοχλούμενοι πολλάκις, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ φόνου καὶ τῶν τοιούτων· ἄλλοι δὲ καὶ τὸ καθ' ὁμωνυμίαν εἰς τὴν τῆς διανοίας ἐξέτασιν παραλαμβάνειν. τοῦτο δὲ δοκεῖ ἀμφιβολίας εἶναι. ὅμως οὐδὲν ἀπεικὸς κἀνταῦθα ἐξετάζεσθαι· δίκαια γὰρ καλοῦνται αἱ τιμωρίαι καὶ αἱ κρίσεις· ὅθεν ὁμώνυμος ἡ λέξις· τὴν μὲν οὖν τοῦ νομοθέτου διάνοιαν οὕτως ἐξετάζομεν· τὴν δὲ τοῦ φεύγοντος, καθάπερ ἐν ταῖς ἀντιθετικαῖς· ὅτι οὐ μόνον τὸ πραχθὲν δεῖ σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν γνώμην μεθ' ἧς τὸ πραχθὲν ἐπράχθη· καὶ ἅμα τῇ τῶν αἰτίων ὑπεξαιρέσει χρώμεθα· οἷον οὐ κακονοίᾳ πρὸς τὴν πόλιν, οὐδ' ἵνα τι κακὸν ἐργάσωμαι ἢ τῶν κοινῶν τινα ἢ τῶν πολιτῶν, ἀλλ' ἵνα εὖ ποιήσω· εἰ οὖν εὖ ἐποίησα πῶς φαίνομαι τὸν νόμον παραβεβηκώς· κατασκευάσομεν δὲ τοῦτο ἀντιστατικῶς· τὴν μέντοι τελείαν τοῦ ἀντιστατικοῦ ἐργασίαν τῷ οἰκείῳ φυλάττοντες τόπῳ. ὅσον δὲ ὑπομνήσεως κἀνταῦθα αὐτὸ παραλαμβάνοντες, τὴν διάνοιαν ἐργασόμεθα. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ· Διττῶς μὲν αὕτη ἐξετάζεται· κέχρηται δὲ αὐτῇ ὁ φεύγων εἰς λύσιν τῆς προβολῆς· τοῦ γὰρ κατηγόρου προβολῇ

τοῦ ῥητοῦ κεχρημένου. μόνη αὕτη λῦσαι τὴν ἐν τῇ προβολῇ τοῦ διώκοντος ἰσχὺν γενήσεται. πᾶν γοῦν ῥητὸν διανοίᾳ λύεται. πάνυ δὲ θαυμάσαι δεῖ κἀνταῦθα τοῦ τεχνικοῦ τὴν ἀκρίβειαν. οὐ γὰρ ἁπλῶς καθάπερ οἱ πολλοὶ τοῦ νομοθέτου μόνου τὴν διάνοιαν ἐξετάζει. οἷον πῶς καὶ ἐνθάδε τοῖσιν ὁ νομοθέτης κωλύει τὸν ξένον ἐνθάδε τὸ τεῖχος ἀνελθεῖν. ἀλλὰ διττὴν ἡμῖν ταύτης τὴν ἐξέτασιν παραδίδωσι. τὴν μὲν, τοῦ νομοθέτου. τὴν δὲ, τοῦ φεύγοντος σφόδρα ἀκριβῶς. ἐπειδὴ γὰρ δύο ἐστὶ τό, τε ῥητὸν τὸ ἀντικείμενον καὶ πρᾶξις δοκοῦσα παράνομος εἰ ξένος ὢν παρὰ τὸ τεῖχος ἀνελήλυθεν, ἀμφότερα λύειν ἀνάγκη. ἀμφοτέρων δὲ λύσις ἡ αὐτή. λέγω δὲ ἡ διάνοια. καθολικὸν γὰρ παράγγελμα ὅτι τὸ ῥητὸν τὸ βλάπτον τῇ διανοίᾳ τοῦ θέντος λύομεν. τὸ δὲ δοκοῦν ἀδίκημα διὰ τῆς διανοίας τοῦ πεποιηκότος συστήσομεν, εἰκότως οὖν ἐπ᾽ ἀμφοῖν μᾶλλον δὲ ἀναγκαίως τῇ διανοίᾳ χρησόμεθα ἐπί τε τοῦ νομοθέτου καὶ αὐτοῦ τοῦ φεύγοντος. μεθ᾽ ἧς δηλονότι τὴν πρᾶξιν ἐξετάζομεν. πόθεν δὲ τὰς ἀφορμὰς εἰς ταῦτα ληψόμεθα. εἰς μὲν τὴν τοῦ νομοθέτου ἀπὸ τοῦ καιροῦ. ἔτι ἀπὸ τοῦ πράγματος, καὶ ἑξῆς καθὰ καὶ σωπάζω εἴρηται.

Τὸ μὴ προσδιορίζεσθαι, τοῦ χρωμένου τῷ ῥητῷ ἐστιν. οἷον οὐδὲν τούτων προσδιώρισεν ὁ νομοθέτης, ἀλλ᾽ ἁπλῶς εἶπε τὸν ξένον μὴ ἀνιέναι.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἐπὶ τούτοις τὸ μὴ προσδιορίζεσθαι κεφάλαιον τοῦ κατηγόρου. ἐπειδὴ γοῦν σφοδρὰ ἡ διάνοια ἐκ τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς. τὸ γὰρ ὡς ἐνθάδε τὸ πολὺ ἔχειν εὐεργεσίαν δεικνῦσαι ὁ φεύγων δοκεῖ ἀκριβῶς ἐξηγεῖσθαι τὸν νόμον καὶ μὴ τοῦτο βουλόμενον, ἀναγκαῖον τῷ κατηγόρῳ αὖθις ἐνθάδε τὴν τοῦ νόμου ἀπόδειξιν ἐπαναδραμεῖν. τὸ οὖν μὴ προσδιωρισμένον ὡς πρὸ ἐξήγησίς ἐστι τοῦ νόμου, λέγοντες, ὅτι τὸ μὴ προσδιωρισμένον τῷ νόμῳ οὐ δεῖ λέγειν. οὐ γὰρ τὴν αἰτίαν τοῦ πραττομένου ἐζήτησεν, ἀλλ᾽ ἁπλῶς ἀνεῖλε τὸ πραττόμενον. τὸ ξένον μὴ ἀνιέναι καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ πολὺ μᾶλλον ἐν πολέμῳ ἢ ἐν εἰρήνῃ. ἐν πολέμῳ μὲν γὰρ προδοσίας ἐλπίς, ἐν εἰρήνῃ δὲ οὐδεὶς κίνδυνος.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Τὸ μὴ προσδιορίζεσθαι πρὸς ταῦτα ὁ τῷ ῥητῷ χρώμενος ἀπαντήσεται. ἴδιον γὰρ αὐτοῦ τὸ κεφάλαιον. χρὴ δὲ εἰδέναι ὅτι γνωριστικώτατον τῆς κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν ζητήσεως τοῦτο τὸ κεφάλαιον καὶ ἀεὶ ἐμπίπτον καὶ οὐδέποτε ἐκλεῖπον ἐν ῥητῷ καὶ διανοίᾳ. ἔστι δὲ τοῦτο, ὅτι οὐδὲν τούτων ὁ νομοθέτης διώρισεν, ἀλλ᾽ ἁπλῶς εἶπε μὴ ἐπιβαίνειν τοῦ τείχους τὸν ξένον.

Ἡ δευτέρα διάνοια κοινή ἐστιν ἀμφοῖν. ὁ μὲν γὰρ φεύγων πρὸς τὸ μὴ διορίζεσθαι ἀπαντῶν χρήσεται αὐτῇ. οἷον οὐδὲν ᾤετο δεῖν περὶ τῶν φανερῶν ὁ νομοθέτης διορίζειν, κελεύων τοὺς ἐπ᾽ εὐνοίᾳ μὴ κωλύεσθαι. ὁ δ᾽ αὖ διώκων ἐρεῖ, ὅτι ἄτοπον ἡγήσατο ἁπλῶς ἐπιτρέπειν ἀνιέναι τοὺς ξένους. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Τῷ κεφαλαίῳ τῷ μὴ προσδιορίζεσθαι φημὶ λυτικῷ τῆς διανοίας ὄντι, πάλιν ἑτέραν διάνοιαν ὁ φεύγων τοῦ νόμου ἀντιθήσει ἐξ ἀνάγκης. διαφέρει δὲ αὕτη τῆς πρώτης. καθὸ ἡ μὲν μόνου τοῦ φεύγοντός ἐστιν. ἡ δὲ κοινὴ ἀμφοτέρων. καὶ ὅτι ἡ μὲν πρώτη τοῦ ῥητοῦ ἐστιν ἐξήγησις καὶ λυτικὴ τῆς προβολῆς. ἑρμηνεύει γὰρ τήν τε τοῦ νομοθέτου διάνοιαν καὶ τὴν τοῦ φεύγοντος. πρὸς τὸ μὴ ὑπὸ τοῦ νομοθέτου προσδιορίσθαι γίνεται. ἐξήγησις οὖσα τοῦ ἀπροσδιορίστου. οἷον ὡς καὶ ἐνθάδε τοῦ ὑποδείγματος τούτου. τὸν ῥίψασπιν θανάτῳ ζημιοῦσθαι. ῥίψας τις ἐν πολέμῳ τὴν ἀσπίδα, ἀπέκτεινε τινὰ τῶν πολεμίων στρατηγόν, καὶ κρίνεται ῥιψασπίας. ἡ διάνοια λύσις τῆς προβολῆς. οἷον οὐ τὸν ἐπ᾽ ἀριστείᾳ οὐδὲ σωτηρίᾳ πόλεως οὐδὲ βλάβῃ, τῶν ἐναντίων ἀφέντα τὴν ἀσπίδα ὁ νόμος κολάζει, ἀλλὰ τὸν ἐπὶ δειλίᾳ.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Πρὸς ταῦτα γίνεσθαι τὸ μὴ προσδιορίσθαι. ἀναγινώσκοντος τὸν νόμον τοῦ κατηγόρου καὶ τὰ ῥητὰ ἐπιδεικνύντος ἀόριστα. καὶ κα-

θόλου τὸν ῥίπτοντα κολαζόμενον. αὕτη δὲ ἡ διάνοια, τουτέστιν ἡ δευτέρα, τοῦ νομοθέτου τὴν διάνοιαν ἐξηγεῖσθαι βούλεται, δι᾽ ἣν αἰτίαν οὐ προσδιωρίσατο. ὁ μὲν οὖν φεύγων ἐρεῖ. οὐδὲν ἔδει προσδιορίσασθαι. τὰ γὰρ φανερὰ καὶ δῆλα καὶ ὁμολογούμενα, οὐ δεῖται προσδιορισμοῦ. περιττὰ γὰρ ἂν οὕτως ἐφάνη λέγων καὶ πᾶσι πρόδηλα ὁ νομοθέτης. ἄλλως τε καὶ οὐδὲ οὕτως ἀγνώμων ὁ νομοθέτης καὶ ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος. ὥστε τοὺς ἀνιόντας ἐπαμῦναι τῇ πόλει ἢ τοὺς ἐπ᾽ ὀλέθρῳ τῶν ἐχθρῶν ῥίπτοντας τὴν ἀσπίδα. τούτους τιμωρεῖσθαι κελεύειν. ἐπάξει δὲ καὶ ἀπὸ παραδειγμάτων πίστεις. οἷον ὅτι πολλαχοῦ τοῦτο καὶ ἐν ἄλλοις ἐστὶν νόμοις ἰδεῖν. οἷον τὸ μὴ προσδιορίζειν ὡς ἐνθάδε τουτουί. δοῦλον ἐλευθέρου παιδὸς μὴ ἐρᾶν. οὐκ ἔτι γὰρ προσέθηκε τὸν δὲ ἐλεύθερον ἐρᾶν. δῆλον γοῦν τοῦτο σαφὲς κἂν μὴ προσδιώρισται. ὁ δὲ κατήγορος ἐπάξει, ὅτι προσδιορίζεται ἐν οἷς βούλεται ὁ νομοθέτης. καὶ ἐπάξει καὶ αὐτὸς ἀπὸ νόμων τὰς πίστεις. οἷον ἐάν τις κατηγορῇ τὰ ψευδῆ, προσδιορίσατο γὰρ ἐνταῦθα. καὶ ἐὰν εὕρῃ τις μοιχὸν ἐπὶ μητρί. ἰδοὺ καὶ ἐνταῦθα προσδιορίσατο. νῦν δὲ τὸ σιγῆσαι μὲν τοῦτο, ἀπαγορεῦσαι δὲ ἐκεῖνο, παντάπασιν ἀπείρου φανήσεται. ἔστιν οὖν ἡ δευτέρα διάνοια ὡς προείρηται πολλάκις εἴρηται τοῦ νομοθέτου. οἷον τοῦ δεῖσθαι ἢ μὴ τὸν νομοθέτην προσδιορίσαι τόδε. ἡ ἑτέρα διάνοια κοινή ἐστιν ἀμφοῖν. καὶ ὁ μὲν φεύγων αὐτῇ χρήσεται πρὸς τὸ μηδὲν προσδιορίσασθαι λέγων. ὅτι εἰ καὶ μὴ προσδιώρισεν ὁ νομοθέτης ἀλλὰ σαφὴς τοῦ γράψαντος ἡ διάνοια. περὶ γὰρ τῶν ὁμολογουμένων παρὰ πᾶσι καὶ φανερῶν, οὐδὲν ᾤετο δεῖν προσγράφειν. οὐ δὲ κελεύειν τοὺς ἐπ᾽ εὐνοίᾳ τοῦ τείχους ἐπιβάντας μὴ κωλύεσθαι, φανερὸν γὰρ ἦν. καὶ ὁ φεύγων μὲν οὕτως. ὁ δὲ κατήγορος ὅτι καθάπαξ οὐκ ᾤετο δεῖν πιστεύειν τὴν γνώμην τῶν ξένων. διόπερ ἁπλῶς ἀπεῖπεν ἐνθάδε μὴ δὲ μιᾷ προφάσει τὸν ξένον ἐπιβαίνειν τοῦ τείχους. κατὰ πολλὰ δὲ διαφέρει αὕτη τῆς προτέρας. ὅτι ἡ μὲν, καθόλου πρὸς τὸ ῥητὸν ἀπαντᾷ. ἡ δέ, οὐ πρὸς ὅλον, ἀλλὰ μὴ πρὸς μόνον τὸ μὴ προσδιορισμόν. ἔπειτα ὅτι ἡ μέν, μόνου τοῦ τῷ ῥητῷ μαχομένου ἐστίν. ἡ δέ, κοινὴ ἀμφοῖν τοῦ τε φεύγοντος καὶ τοῦ κατηγόρου. καὶ πάλιν ἡ μὲν, διττὴν ἔχουσα τὴν ἐξέτασιν ὡς εἶπον ἐπί τε τῆς τοῦ νομοθέτου διανοίας καὶ τοῦ φεύγοντος, ἡ δὲ ἁπλῆ διατί οὐδὲν ὁ νομοθέτης προσδιώρισεν.

Ὁ συλλογισμός. εἰ μηδὲν διαφέρει τὸ προσδιορίζεσθαι ἢ μὴ τῷ ἐγγράφῳ. ὃ καὶ ἄνευ ἐκείνου ἐστὶν φανερόν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ὁ συλλογισμὸς ἀπὸ τοῦ φεύγοντός ἐστι δεικνῦναι πειρωμένου, ὅτι οὐδὲν διαφέρει τοῦ διωρικέναι τὸν νομοθέτην, τὸ σιγῆσαι παντάπασι. φανερὸν γὰρ ἦν. διὸ οὐ προσδιωρίσατο. περιττὸν γὰρ περὶ τῶν πᾶσι φανερῶν καὶ ὁμολογουμένων προσδιορισμῷ κεχρῆσθαι.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Εὐθὺς συνάψει τῇ τῆς δευτέρας διανοίας ἐξετάσει ὁ φεύγων τὸν συλλογισμόν, λύων καὶ διὰ τούτου τὸ μὴ προσδιωρισμένον, ὁ δὲ συλλογισμὸς τὰ διεστάναι καὶ κεχωρίσθαι δοκοῦντα συνάγει τοιαύτην ἔχων τὴν φύσιν. ἐρεῖ γὰρ μηδὲν διαφέρειν τὸ προσκεῖσθαι τῷ ῥητῷ, ἢ μή. καὶ γὰρ μὴ προστεθὲν, πᾶσιν ἐστὶ φανερόν.

Ὁ ὅρος ὅτι πλεῖστον διαφέρει. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τοῦ φεύγοντος χρησαμένου τῷ συλλογισμῷ, ὁ κατήγορος ὅρῳ χρήσεται. ἀποκρουόμενος τῷ ὅρῳ τὸν συλλογισμόν. ἀεὶ γὰρ ἐναντία τὰ κεφάλαια ταῦτα ἀλλήλοις καὶ λυτικὸν θάτερον θατέρου. τοῦ οὖν συλλογισμοῦ κατασκευάσαντος τὸ μὴ διάφορον τοῦ προσδιορίσθαι ἢ μή, ὁ ὅρος τὸ διάφορον κατασκευάζει ὅλῳ καὶ παντὶ λέγων διαφέρειν τοῦ προσδιορίσθαι, ἢ μή. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Συλλογισμοῦ εὑρεθέντος, ἀναγκαίως ἕπεται ὅρος ὅτι πάμπολυ διαφέρει. χωρίζει γὰρ ὁ ὅρος τὰ διὰ τοῦ συλλογισμοῦ συναχθέντα.

Η ἀντίθεσις αὐτό ἐστι τὸ γεγονὸς, καὶ πλέον ἕξει γε φεύγων ὁ ἐν αὐτῇ.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Η ἀντίθεσις μετὰ τὸν ὅρον ἀπὸ τοῦ φεύγοντος γίνεται. ἀπὸ μιᾶς τῶν ἀντιθετικῶν πάντως λαμβανομένη κατὰ τὴν ἐμπίπτουσαν ὕλην. ἐν ᾗ καὶ τὸ πλέον ἰσχύει ὁ φεύγων. καὶ τοιαύτῃ χρήσεται μεθόδῳ οἵα πολλάκις εἰρήκαμεν. ὅτι ἑκάστοτε μέλλομεν λόγον διδόναι ὑπὲρ ὧν ἢ πεπράχαμεν ἢ συνεβουλεύσαμεν, ὀφείλομεν τὰ πρὸ τούτου γενόμενα αὐξῆσαι. καὶ οὕτω τὰ παρ' ἡμῶν εἰσενεγκεῖν. οὕτως οὖν καὶ ἐν τῇ ἀντιθέσει ὁ φεύγων χρήσεται. ἀντιστατικὴ δὲ ἐνταῦθα ἡ ἀντίθεσις. ἀντιτίθησι γὰρ εὐεργεσίαν ἀντιστατικῶς πλατύνων αὐτήν. δεῖ δὲ καὶ θετικῶς αὐτὴν μεταχειρίσασθαι. ἀκόλουθος γὰρ τῇ ἀντιστάσει θέσις. οἷον ὅτι ἕκαστος ὀφείλει ἐν οἷς δύναται ὠφελεῖν τὴν πόλιν. διαφέρει δὲ τὸ κεφάλαιον τοῦτο τὸ ἀντιστατικόν φημι τῆς ἀντιστάσεως. καθότι ἐν ἐκείνῃ μὲν τὸ πεπραγμένον πονηρὸν, τὸ δὲ ἐξελθόντα νικῆσαι ἀγαθόν. ἐνταῦθα δὲ τοὐναντίον. τὸ μὲν πεπραγμένον ἀγαθὸν, ἡ περίστασις δὲ πονηρόν. τὸ μὲν γὰρ ἀνελεῖν τὸν στρατηγὸν τῶν πολεμίων ἀγαθὸν, ἡ δὲ περίστασις τοῦ νόμου οἷον τὸ ῥίψαι τὴν ἀσπίδα πονηρόν. ἰστέον δὲ ὡς ἐπίπαν ἐπὶ τοῦ ῥητοῦ καὶ τῆς διανοίας, ἀντιθετικὴ εὑρίσκεται ἡ ἀντίθεσις. δεῖ γὰρ εὐεργέτημα δεικνύναι τὸν φεύγοντα, ἵνα ἔχῃ χώραν τὸ παραβεβασμένον ῥητὸν παρακρούεσθαι τῇ τοῦ εὐεργετήματος δικαιολογίᾳ. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Μετὰ τὸν ὅρον ἡ ἀντίθεσις. αὕτη δ' ἐστὶ τὸ γεγονὸς, καὶ πλεῖον ἐν αὐτῇ ὁ φεύγων ἔχει. ἐν μὲν γὰρ τοῖς προειρημένοις κεφαλαίοις πλεονεκτεῖ ὁ κατήγορος τὸ ῥητὸν προβαλλόμενος. ἐπὶ δὲ τῆς ἀντιθέσεως ἥτις ἐνταῦθα ἀντιστατική ἐστι, τοὐναντίον πείσεται ὁ κατήγορος, διεξιόντος τὰ κατὰ τὴν ἀριστείαν τοῦ φεύγοντος, καὶ ἔκφρασιν ποιουμένου τῶν συμπιπτόντων κατὰ τὰς μάχας. ἰδιώτατον γὰρ τῆς ἀντιστατικῆς ἀντιθέσεως ἡ τῶν γεγονότων ἔκφρασις. ὥσπερ γὰρ ὁ κατήγορος ἐδυσώπει τὸν ἀκροατὴν τῷ ῥητῷ. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ φεύγων τῇ ἐκφράσει τῆς ἀριστείας. ὅτι δὲ οὐ μόνον ἀντιστατικῇ ἀντιθέσει κεχρήμεθα, ἀλλὰ καὶ ἑτέρᾳ πολλάκις πρὸς τὴν ὕλην τὴν ὑποκειμένην, ἤδη μοι προείρηται. διὸ καὶ τὸν τεχνικὸν ἄξιον θαυμάσαι, ὅτι τοῦτο προθεωρήσας, οὐκ εἶπεν, ὅτι πάντως ἀντιστατικὴ ἔσται ἡ ἀντίθεσις, ἀλλ' ἡμῖν τοῦτο δέδωκε σκοπεῖν ἀντίθεσιν εἰπὼν τὸ γένος, οὐ διορίσας δὲ ποίαν ἀντίθεσιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὕλην ἐφ' ἑκάστου προβλήματος τῷ διαιροῦντι καταλιπὼν σκοπῆσαι καὶ θεῖναι τὸ πρόσφορον.

Η μετάληψις. οἷον ἑτέρως ἔδει. καὶ ὡς ἐξῆν σοι ποιεῖν εὖ τὴν πόλιν εἰ προῃροῦ καὶ μὴ παρανομεῖν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Δικαίως τοῦ φεύγοντος τὴν εὐεργεσίαν προτείνοντος, ὁ διώκων χρήσεται μεταλήψει, ἐν ᾗ τὸν τρόπον αἰτιᾶται τοῦ πραχθέντος λέγων, ὅτι οὐκ ἔδει τούτῳ τῷ τρόπῳ τὴν εὐεργεσίαν ἐνδείκνυσθαι, ἐξελθόντα τοῦ τείχους οὕτω τὴν εὐψυχίαν ἐπιδείξασθαι καὶ ὠφελῆσαι τὴν πόλιν. χρήσεται δὲ οὗτος θέσει, ὥσπερ ὁ φεύγων τῇ ἀντιστάσει. ἐκείνου γὰρ θετικῶς ἐπιχειροῦντος καὶ λέγοντος ὅτι ἀνελθὼν ἔσωσα τὴν πόλιν κινδυνεύουσαν καὶ μέλλουσαν ἁλῶναι ἐκ τῶν πολεμίων καὶ ἤδη ἐπικειμένῳ τῷ τείχει μόνος ἔσωσα. δεῖ γὰρ ἐν οἷς δύναταί τις ὠφελεῖν τὴν πόλιν καὶ τὸ κοινόν. οὕτως οὖν τοῦ φεύγοντος ἐπιχειροῦντος, ὁ διώκων ἀντεπιχειρήσει λέγων. ὅτι χρὴ ταῦτα ποιεῖν μὴ παραβαίνοντα τοὺς κειμένους νόμους. ἀλλ' ὠφελεῖν τὴν πόλιν πειθαρχοῦντα τοῖς δικαίοις αὐτῆς, κάτωθεν τοῦ τείχους ἐξιόντα, ἀπὸ τῶν πυλῶν ἐπ' ἐκδρομὰς ποιούμενον. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Η τῆς ἀντιθέσεως λύσις πρόδηλος ἀπὸ τῶν προειρημένων περὶ ἀντιθέσεως. πᾶσα γὰρ ἀντίθεσις μεταλήψει λύεται. ἐρεῖ γὰρ ὅτι ἑτέρως ἐχρῆν. οἷον ἐπὶ τοῦ ἀνελθόντος ξένου ἐπὶ τὸ τεῖχος καὶ ἀρι-

στεύσαντος

στεύσαντος, λέξει ὁ κατήγορος ὅτι ἑτέρως ἐχρῆν εὐεργετεῖν καὶ ὡς ἐξῆν ὄντι σοι ξένῳ τὴν πόλιν εὖ ποιεῖν εἴ γε προῃροῦ, καὶ μὴ παρανομεῖν.

Τὸ πρός τι, ὡς ἐν ταῖς ἀντιθετικαῖς. πότερον μεῖζον τὸ εὐεργέτημα ἢ τὸ ἀδίκημα. καὶ ἔστι κοινὸν ἀμφοῖν. Τὸ πρός τι σύγκρισίς ἐστι τοῦ ἀδικήματος καὶ εὐεργετήματος. ὁ μὲν γὰρ φεύγων λείπει

τὴν ἐμαυτοῦ ἀρετήν. καὶ ὅτι οὐ προσδιώρισεν ὁ νόμος τὸ ποῖόν με γέρας αἰτεῖν δεῖ, ἀντινομία μὲν οὐκ ἔστι τοῦτο. ὅτι μὴ δὲ δύο ῥητῶν μάχην ἔχει ἐκ περιστάσεως. οὐ γάρ ἐστιν ἐναντίον τὸ κολάζεσθαι τὴν γυναῖκα τοῦ τυράννου τῷ τὸν ἀριστέα αἰτεῖν δωρεάν. οὐδὲ ἔστι τίς περίστασις ἡ τοῦτο ποιοῦσα. ἀλλὰ δεῖ ἀμφοτέρους τοὺς νόμους διανοίᾳ λύεσθαι παρ' ἑνὸς προσώπου. οὐ γὰρ τῷ μὲν ἐν ῥητῷ ὁ ἕτερος χρῆται, θατέρῳ δὲ ὁ ἀντιλέγων, ὅπερ ἀντινομίας οἰκεῖον, ἀλλ' ἄμφω τὰ ῥητὰ ἀμφότεροι ἐξετάζουσιν.

ΚΑΙ ΑΛΛΩΣ ΑΝΩΝΥΜΟΥ.

Η κατὰ ῥητόν. ἡ νομικὴ στάσις γίνεται οὐχ ὅταν ἁπλῶς ῥητὸν ἐμπίπτῃ. ἀλλ' ὅταν περὶ τὸ ῥητὸν πᾶσα κινῆται ἡ ζήτησις, οὐ περὶ τοῦ κυροῦσθαι αὐτὸ, ἢ μή. τοῦτο γὰρ τῆς ἐγγράφου πραγματικῆς ἀποδέδεικται, ἀλλ' εἰ παραβέβασαι ἢ οὔ. ὅταν δὲ τὴν διάνοιαν τοῦ θέντος τῷ γεγραμμένῳ ἀντιτάττομεν, τότε ποιοῦμεν ῥητὸν καὶ διάνοιαν. β΄. προβολὴ ῥητοῦ, καλῶς τὸ ῥητοῦ προσέθηκε, διιστὰς ταύτας νομικὰς ἀπὸ τῶν λογικῶν. προβολὴ γὰρ ἁπλῶς ἡ ἐξ ἀδικήματος ἀγράφου. ἐμφαντικώτερον δ' ἂν εἴποι προβολῇ τῇ ἀπὸ ῥητοῦ. οὐδὲ γὰρ αὐτὸ τὸ ῥητὸν προβάλλεται. ἀλλὰ τὸ ἔγκλημα τὸ διὰ τὸ ῥητὸν γινόμενον. ἐν τούτῳ δὲ καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου ποιήσεται, δυσωπῶν διὰ τούτου τὸν ἀκροατήν. γ΄. ἡ διάνοια διττῶς. καθολικὸν παράγγελμά ἐστιν, ὅτι τὸ ῥητὸν τὸ βλάπτον τῇ διανοίᾳ τοῦ θέντος λύομεν. τὸ δὲ δοκοῦν ἀδίκημα διὰ τῆς διανοίας τοῦ πεποιηκότος συνιστῶμεν. ἐπεὶ γὰρ ὁ κατήγορος τὸ ἀπὸ τοῦ νόμου ῥητὸν προβάλλεται. εἰκότως ὁ φεύγων ἐπὶ τὴν τοῦ ῥητοῦ διάνοιαν διαφεύγει, λέγων ὅτι οὐκ ἔγνως τὸν νόμον. ληψόμεθα δὲ τὰς ἀφορμὰς τῶν λύσεων ἀπὸ τῶν περιστατικῶν. οἷον ὅτι οὐκ ἐν καιρῷ πολέμου ἐκέλευσε μὴ ἀνιέναι. καὶ ἀπὸ τῆς αἰτίας. ὅτι ἐκέλευσεν ἀνιέναι, μή ποτε κατάσκοποι ὦσιν. οὐχ ἵνα μὴ ἀριστεύωσιν. ἐπεὶ δὲ τὸ κεφάλαιον αὐστηρόν πως εἶναι δοκεῖ. καθάπερ ἀντινομοθετούντων ἡμῶν, εἴ γε τοῦ ῥητοῦ διαγορεύοντος ἕτερα, ἄλλην ἡμεῖς ἀντεισφέρομεν διάνοιαν, δεῖ τινος θεραπείας τὴν τραχύτητα καθαιρούσης. διπλοῦς δὲ αὐτῆς ὁ τρόπος, ὅταν ἢ ἀτοπίαν τινὰ τοῖς τοῦ ἐναντίου λόγοις προσάπτωμεν, οἷον ὅτι φανεῖται ὁ νομοθέτης κατά γε τὸν ἀντίδικον ἀποστερῶν σωτηρίας τὴν πόλιν, ἢ ὅταν ἀπαιτῶμεν νόμον φανερῶς τῇ ἡμετέρᾳ ἀνταποφαινόμενον διανοίᾳ. ὅτι δεῖξον εἴ τις νόμος τὸν ἀνιόντα ἐπὶ σωτηρίᾳ ἐκώλυσεν. ἢ ἐκ παραδειγμάτων καὶ ἐθῶν. δ΄. τὸ μὴ προσδιωρίσθαι. ἐνταῦθα πάλιν τὴν τοῦ νόμου ἀνάγνωσιν ποιήσεται. τοῖς γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν ἰσχυροῖς οὐ μόνον ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δὶς χρηστέον. ε΄. ἡ ἑτέρα διάνοια. αὕτη διαφέρει τῆς προτέρας, ὅτι ἐκείνη μὲν μόνου τοῦ φεύγοντος ἦν. αὕτη δὲ κοινὴ ἀμφοτέρων, καὶ ὅτι ἡ μὲν προτέρα τὴν τοῦ ῥητοῦ ἑρμηνεύει διάνοιαν. ἡ δὲ δευτέρα τοῦ μὴ προσδιωρίσθαι. ϛ΄. ὁ συλλογισμός. ἰσχὺν τοῦτο τὸ κεφάλαιον λαμβάνει ἐκ παραδειγμάτων, εἰ ἔχοιμεν πολλοὺς παρατίθεσθαι νόμους ἐφ' ὧν οὐ προσδιώρισται τὰ ὁμολογούμενα. καὶ οὐ διὰ τοῦτο ψιλῶς τῷ ῥητῷ ἀξιοῦμεν προσέχειν. ζ΄. αὐτό ἐστι τὸ γεγονός. τουτέστιν αὐτὰ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. καὶ ὅσα περὶ τὴν ἀριστείαν πέπρακται. ἀντιστατικῶς γὰρ ταῦτα εἰσενεχθήσεται. μέχρι μὲν οὖν τούτου ἰσχυρότερα εἶναι δοκεῖ τὰ τοῦ κατηγόρου. εἴ γε ὁ μὲν φανερῶς ἐπανέχει τῷ νόμῳ. ὁ δὲ ἔξωθέν τι παρεισάγειν πειρᾶται. ἐν δὲ τῇ ἀντι-

θέσει πλέον ἔξεστι ὁ φεύγων δειξιῶν τὴν ἀριστείαν· καὶ ἀκμάζων ἔτι τῷ εὐεργετήματι.

ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΝΟΜΙΑΣ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Ἡ ἀντινομία, ἐκ μὲν τοῦ ὀνόματος πρόδηλος, ὡς ἐναντίωσίν τινα περιέχουσα τῶν νόμων· οὐχὶ καθ' αὐτό· ἄτοπον γὰρ τοῦτό γε, καὶ πολιτείας οὐκ εὖ διοικουμένης, νόμων ἐναντιότητι δουλεύειν· ἀλλὰ φύσει μὲν οὐδαμῶς ἐναντιουμένων ἀλλήλοις· κατὰ δέ τινα περίστασιν ἐναντιοῦσθαι δοκούντων. ὅρος δὲ αὐτῆς οὗτος· ἀντινομία ἐστὶ στάσις πολιτικοῦ πράγματος τῶν ἐπὶ μέρους, καθ' ἣν ὁ φεύγων ἕτερον ἀντιτίθησι νόμον τῷ ὑπὸ τοῦ κατηγόρου προτεινομένῳ ὡς παραβεβασμένῳ. ἴδιον δὲ ἀντινομίας, τὸ δύο νόμων ὄντων ἢ τριῶν ἢ ὅσων δήποτε, ἕνα πάντως παραβεβάσθαι· ἢ ἑνὸς μόνου ὄντος νόμου, μέρος μέν τι παραβεβάσθαι μέρος δὲ μὴ. καὶ ἐν ῥητῷ δὲ καὶ διανοίᾳ παραβεβάσθαι ἀνάγκη τὸν νόμον, περὶ οὗ ἡ κρίσις. εἰ γὰρ μήπω παραβεβασμένον εἴη, ἀλλὰ βουλὴ προκέοιτο, πότερον δεῖ παραβαίνειν ἢ μή, οὔτε ῥητὸν καὶ διάνοια οὔτε ἀντινομία συστήσεται, ἀλλὰ πραγματικὴ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν καὶ κατὰ ἀντινομίαν· διόπερ οὔτε Ἑρμογένει οὔτε Μητροφάνει τῷ τούτου ἐξηγητῇ πεισόμεθα ἀντινομικὰ λέγουσιν εἶναι τὰ ζητήματα ἐκεῖνα. τῆς μὲν κατὰ δύο νόμους, τόδε. νόμος τὸν ἀποκήρυκτον μὴ μετέχειν τῶν πατρῴων· καὶ νόμος τὸν ἐπιμείναντα χειμαζομένῃ νηῒ, καὶ ἑξῆς. τῆς δὲ κατὰ ἕνα νόμον ἀντινομίας τόδε· νόμος τὴν βιασθεῖσαν ἢ γάμον ἢ θάνατον αἱρεῖσθαι τοῦ βιασαμένου καὶ ἑξῆς· ἑκατέρῳ γὰρ τούτῳ βουλὴ πρόκειται πότερον δεῖ παραβαθῆναι νόμον, ἢ ποῖον μέρος νόμου· ἐχρῆν δὲ ὡς ἔφαμεν ἤδη παραβεβάσθαι. διὸ ταῦτα μὲν πραγματικῆς κατὰ ἀντινομίαν εὑροῦμεν τὰ ζητήματα· παράδειγμα δὲ ἀντινομίας τῆς κατὰ δύο νόμους ἔστω τόδε. νόμος τὸν μὴ θάψαντα τὸν αὑτοῦ πατέρα τῆς πατρῴας ἐλαύνεσθαι χώρας τῶν ἐκείνου μηδενὸς μεταλαχόντα· καὶ νόμος τὸν ἀποδόμενον τὰ ὅπλα ἄτιμον εἶναι. πένης τις τελευτήσαντος αὐτῷ τοῦ πατρὸς ἀποδόμενος τὰ ὅπλα ἔθαψε τὸν πατέρα. καὶ ὑπάγεται ἑκατέρῳ τῶν νόμων. τῆς δὲ κατὰ ἕνα νόμον ἀντινομίας παράδειγμα τόδε· νόμος τὸν λυπήσαντα τὸν αὑτοῦ πατέρα, εἰ τελευτήσειεν, ἄταφον μένειν. ἔχων τις γυναῖκα καὶ υἱὸν ἀπεδήμησεν. ὑπὸ καταποντιστῶν γενόμενος, ἐδήλωσε τοῖς οἴκοι περὶ λύσεως· ἡ γυνὴ συνεχῶς ἐντυγχάνουσα τοῖς γράμμασι καὶ δακρύουσα, τῶν ὄψεων ἐστερήθη· καταλιπὼν ὁ παῖς παρὰ τῇ μητρὶ τὴν οὐσίαν καὶ πρὸς τοὺς καταποντιστὰς ἀπελθών, ἀντέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ τοῦ πατρός. ἐν δεσμοῖς ὢν ἐτελεύτησεν· ἐρρίφη κατὰ τῆς θαλάσσης· προσηνέχθη τοῖς αἰγιαλοῖς τῶν πατέρων τὸ σῶμα· καὶ ὁ μὲν πατὴρ βούλεται θάπτειν, ἡ δὲ μήτηρ ἀντιλέγει. ἐνταῦθα γοῦν τὸ μὲν κατὰ τὴν μητέρα μέρος παραβέβασται· λελύπηται γοῦν κατ' αὐτοῦ ὡς τυφλὴν καταλιπόντος· τὸ δὲ κατὰ τὸν πατέρα σῶόν ἐστιν.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Μετὰ τὸ ῥητὸν καὶ τὴν διάνοιαν, ἡ ἀντινομία ἐτάγη· καίτοι ἐν τῇ μεθόδῳ μετὰ τὸ ῥητὸν καὶ τὴν διάνοιαν ὁ συλλογισμός. ἀλλὰ φαμέν, ὡς ἀμφότερα οὐκ ἀλόγως. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ὁ συλλογισμὸς πρὸ τῆς ἀντινομίας, καθ' ὅτι κοινωνοῦσιν αὗται αἱ στάσεις, ἅτε δὴ περὶ ἐν ῥητὸν ἀμφοῖν ἐχουσῶν τὴν ζήτησιν· ἐνταῦθα δὲ τὴν ἀντινομίαν πρὸ τοῦ συλλογισμοῦ τέθεικεν. ἐπειδὴ ὡς καὶ αὐτός φησιν ὁ τεχνικὸς ὥσπερ εἰ διπλοῦν ἐστι ῥητὸν καὶ διάνοιαν ἡ ἀντινομία. καὶ ἔδει τοῦ ἁπλοῦ τεθέντος ἐπαχθῆναι καὶ τὸ διπλοῦν· καὶ ἔτι ἐν μὲν τῇ ἀντινομίᾳ νόμοι εἰσὶν οἱ ἐξεταζόμενοι, ἐν δὲ τῷ συλλογισμῷ, ἡ γνώμη τοῦ ῥητοῦ ἐστιν ἡ ἐξεταζομένη. ἔδει οὖν τὴν τοῦ τελείου ῥητοῦ ζήτησιν προταγῆναι, τῶν περὶ τὴν γνώμην τοῦ ῥητοῦ τὴν ζήτησιν ποιουμένων. ἀλλ' εἰ διπλοῦν ἐστι ῥητὸν καὶ διάνοια ἡ ἀντινομία, τί δήποτε μὴ εἶδος τάττοι τὸ ῥητοῦ καὶ διανοίας, ὥσπερ στοχασμὸς διπλοῦς

διπλοῦς καὶ ὅρος, ἀλλὰ καθ' αὑτὴν στάσις· εὑροῦμεν οὖν ὅτι ἐκεῖ μὲν οἷον ἐν στοχασμῷ καὶ ὅρῳ κἂν ἔχωμεν εἶδος διπλοῦν, ἀλλὰ πανταχοῦ τῆς στάσεως τὸ ἴδιον σώζεται· ἐν στοχασμῷ μὲν καὶ ἁπλῷ καὶ διπλῷ τὸ ἄδηλον· ἐπὶ δὲ ῥητοῦ καὶ διανοίας καὶ ἀντινομίας, οὐδὲν τοιοῦτο. οὐ γάρ ἐστιν ἴδιόν τι ἀμφοῖν, ἀλλὰ διάφορον. τὸ μὲν γὰρ ῥητὸν καὶ διάνοια, παράβασιν ἔχει πάντως ῥητοῦ· ἐν δὲ ἀντινομίᾳ τοιοῦτον οὐδέν· ἀλλὰ δύο νόμων περὶ τὴν μίαν πρᾶξιν μαχομένων· ὁ μέν, ἀναιρεῖται, ὁ δέ, σώζεται. εἰδέναι χρὴ ὡς οὐ μόνον νόμοι ποιοῦσιν ἀντινομίαν, ἀλλὰ καὶ ψηφίσματα καὶ προσψηφίσματα, καὶ ἁπλῶς πάντα ῥητά· οὐχ ὅτι δὲ ἢ νόμοι ἢ ψηφίσματα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πόλεως ἐναντία ἐστὶν ἀλλήλοις, τοῦτο γὰρ οὐ μίαν συνίστησι πολιτείαν, ἀλλὰ μὴ ἐναντίων ὄντων, ἐκ περιστάσεως ἡ ἐναντιότης ἀναφαίνεται. ἐκ νόμων μὲν οὖν ἀντινομίαν καὶ ὁ τεχνικὸς ἐδίδαξεν ἡμᾶς· ἐκ ψηφισμάτων δὲ αὕτη. ἐψηφίσαντο Ἀθηναῖοι τοῖς φεύγουσιν Ὀλυνθίων, πολιτείαν. εἰσιόντες ἐκεῖνοι, πλεῖστα ἀνδράποδα βάρβαρα εἰσήγαγον. ἦν δὲ ψήφισμα νικῆσαν τὸν εἰσάγοντα βάρβαρα ἀνδράποδα πλείω τῶν τριῶν, ἐν δεσμωτηρίῳ εἶναι ἔστ' ἂν ἐπιδεῖξαι τοὺς ταῦτα βουλομένους ὠνήσασθαι. οἱ ἐπὶ τοῦ λιμένος τινὰς ἐνέβαλον ἐπὶ τῷ δεσμωτηρίῳ· οἱ λοιποὶ ἀνέζευξαν καὶ κρίνονται. ἐνταῦθα γοῦν δύο ψηφισμάτων εἰσὶ μάχαι. τῶν μὲν προβαλλομένων τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεῖν κατὰ τὸ ψήφισμα πράττειν, τῶν δέ, τὸ γεγενῆσθαι αὐτοὺς πολίτας καὶ μὴ ἐμπορείᾳ κατάγειν· γίνεται δὲ καὶ ἀφ' ἑτέρων ῥητῶν καὶ διαθηκῶν, ὡς ἐπὶ τούτου. διατιθέμενός τις ἐκέλευσε δοθῆναι τῷ φίλῳ τὴν θυγατέρα· πρὶν δοθῆναι, ἀριστεύσας τις αἰτεῖ αὐτὴν εἰς γάμον. καὶ ἀμφισβητοῦσιν. ἐνταῦθα διαθήκης καὶ νόμου ἐστὶν ἀμφισβήτησις, καὶ ἐν λόγῳ. ὃν τρόπον ἐπὶ τῷ ῥητῷ καὶ τῇ διανοίᾳ πᾶν ῥητὸν ποιεῖ καὶ διάνοιαν κἂν διαθήκη κἂν κήρυγμα κἂν ψήφισμα κἂν ὅτι δήποτε οὖν, τούτῳ τῷ τρόπῳ καὶ ἡ ἀντινομία. εἴδη δὲ αὐτῆς κατὰ τὸν Ἑρμογένη δύο. ἓν μέν, ὅτ' ἂν δύο ῥητὰ ἐναντία ἀλλήλοις ὦσιν ἐκ περιστάσεως. ὡς ἐπὶ τούτου. τοῦ ὑπερασπίσαντος τὴν τοῦ ὑπερασπισθέντος οὐσίαν λαβεῖν, καὶ τὸν ἀποκήρυκτον μὴ μετέχειν τῶν πατρῴων· ἀποκήρυκτος ὑπερήσπισε τοῦ πατρός, καὶ ἀξιοῖ κατὰ νόμους δεσπότης εἶναι τῆς οὐσίας· καὶ καθ' ἓν ῥητὸν εἰς δύο τεμνόμενα, ὡς ἐπὶ τούτου οὗ καὶ ὁ τεχνικὸς τίθησι τῶν δύο κορῶν τῶν βιασθεισῶν ὑπὸ τοῦ· καὶ τῆς μέν, γάμον· τῆς δέ, θάνατον αἱρουμένης τοῦ βιασαμένου. περὶ δὲ τούτου κἂν τῇ μεθόδῳ εἴρηται, ὡς διὰ τὸ ἰσάζειν ἀσύστατόν ἐστιν. ἴσως δ' ἂν ἐφ' ἑτέρων εὑρεθείη παράδειγμα, τῶν σπανίων δὲ τὸ πρόβλημα.

Ἡ ἀντινομία ἔστι μὲν οἷόν τι διπλοῦν ῥητὸν καὶ διάνοια, ὡς κἀν τῇ μεθόδῳ, καθ' ἣν ἐπέγνωμεν τὰς στάσεις, ὡρισάμην· καὶ τοῖς πλείστοις γε κεφαλαίοις κοινωνεῖ τῇ στάσει ταύτῃ διπλοῖς δηλαδὴ γινομένοις. ἔχει δέ τι καὶ ἴδιον ὡς φανεῖται. οὑτωσὶ δὲ διαιρήσεις· προβολῇ ῥητοῦ, διανοίᾳ, ἑτέρᾳ προβολῇ ῥητοῦ, καὶ πάλιν ἑτέρᾳ διανοίᾳ. τῶν δὲ ἐφεξῆς κεφαλαίων τινὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκλείπει, διὰ τὸ ἰσάζον. οἷον ἕπεται μὲν τούτοις ὥσπερ ἐν ῥητῷ καὶ διανοίᾳ τὸ μὴ προσδιωρίσθαι, καὶ ἡ ἑτέρα διάνοια τοῦ νομοθέτου, καὶ ὁ συλλογισμός, καὶ ὁ πρὸς αὐτὸν ὅρος. ἰσάζειν δέ πως δοκεῖ ταῦτα ἐπ' ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν παραπλησίως λέγεσθαι δυνάμενα. καὶ χαλεπὸν αὐτοῖς χρήσασθαι δυνηθῆναι. τὰ μέντοι μετὰ ταῦτα κεφάλαια δῆλά ἐστιν, ἀντίθεσις, μετάληψις, πρός τι, ὅρος βίαιος, ἡ θέσις, ἑτέρα μετάληψις, ἀντίληψις, εἶτα ποιότης καὶ γνώμη.

ΣΩΠΑΤΡΡΟΥ. Διαιρεῖταί φησιν ἡ ἀντινομία κεφαλαίοις τοῖσδε. προβολαῖς δύο· τῇ μέν, τοῦ κατηγόρου· τῇ δέ, τοῦ φεύγοντος. διανοίαις δύο. οἱ δὲ προσδιορισμοί φησι καὶ αἱ δεύτεραι διάνοιαι ὅροι τε καὶ συλλογισμοὶ διὰ τὸ ἰσάζειν ἐκλείπουσιν· ἀντιθέσει συγγνωμονικῇ ἢ ἀντιστατικῇ· μεταλήψει. τοῖς προέστι δι-

πλοῖς. ὧν τὸ μὲν σύγκρισιν ἔχει· τὸ δέ, τὸ περιέχον ἐξετάζει καὶ τὸ περιεχόμενον· ὡς ἐπὶ τοῦ ἀποδυομένου τὴν πανοπλίαν καὶ θάψαντος τὸν πατέρα. ἐρεῖ γὰρ ὁ φεύγων, ὡς θάψας μὲν τὸν πατέρα διὰ τὸ ἀποδύσασθαι τὰ ὅπλα, πάλιν ἑτέρων εὐπορήσει ῥᾳδίως· ἢ τῷ σώματι καμών, ἢ φίλων χαρισαμένων· ἄταφον δὲ περιϊδών, οὐδ᾽ ἐπὶ τῆς πατρίδος ἔτι μένειν ἠδυνάμην· ὥστε ὁ μὲν περὶ τῆς ταφῆς νόμος περιέχει τὸν περὶ τῶν ὅπλων· ὁ δὲ περὶ τῶν ὅπλων, ὑπὸ τοῦ ἑτέρου περιέχεται. βιαίῳ ὅρῳ, μεταλήψει ἐπὶ πρόσωπον. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Πάνυ ἀκριβῶς ὁ τεχνικὸς προσέθηκε τὸ οἷον· οὐ γὰρ ὄντως διπλοῦς ῥητὸν καὶ διάνοιά ἐστιν ἡ ἀντινομία, ἀλλὰ κατὰ μόνην τὴν διαίρεσιν τῶν κεφαλαίων, ὡς καὶ αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπὼν ἐφεξῆς ὅτι κοινωνεῖ τῇ στάσει τῷ ῥητῷ καὶ τῇ διανοίᾳ. δῆλον ὅτι τοῖς κεφαλαίοις, διπλοῖς δηλαδὴ γινομένοις· δύο γὰρ ὄντων τῶν ἐμπιπτόντων ῥητῶν· διπλᾶ ἐστι τὰ κεφάλαια· διαιρεῖται γὰρ ἡ ἀντινομία κεφαλαίοις τοῖσδε· προβολῇ ῥητοῦ. διανοίᾳ. εἶτα ἕπεται τὸ μὴ προσδιωρίσθαι, ὡς ἐν τῷ ῥητῷ καὶ τῇ διανοίᾳ εἴρηται. εἶτα ἑτέρα διανοία τοῦ νομοθέτου· ὅρῳ καὶ συλλογισμῷ. ἀλλὰ τὰ δύο ταῦθα ἐκλείπει διὰ τὸ ἰσάζειν· μετὰ ταῦθα ἐμπίπτει ἀντίθεσις· μετάληψις· πρός τι. ὅρος βίαιος. ἑτέρα μετάληψις· ποιότης καὶ γνώμη.

Ἴδιον δὲ ἀντινομίας κεφάλαιον παρὰ τὴν ἐν τῷ ῥητῷ καὶ διανοίᾳ διαίρεσιν ἡ περὶ τοῦ πότερον περιέχει καὶ πότερον περιέχεται τῶν ῥητῶν ζήτησις· οἷον ποτέρου γενομένου μηδέτερον ἀναιρεθήσεται τῶν ῥητῶν· ὅπερ κεφάλαιον μετὰ τὸ πρός τι τεθήσεται. ἀπὸ δὲ τοῦ παραδείγματος ἔσται φανερὰ πάντα· οἷον ἀποκήρυκτος μὴ μετεχέτω τῶν πατρῴων· καὶ ὁ ἐπιμείνας χειμαζομένῃ νηΐ, δεσπότης ἔστω τῆς νεώς. ἀποκήρυκτος ἐπέμεινε χειμαζομένῃ πατρῴᾳ νηΐ, κωλύεται δὲ ἀπότειν αὐτῆς ἡ προβολὴ τοῦ ῥητοῦ ἀποκηρύκτῳ ὄντι σοι οὐ μέτεστι τῶν πατρῴων.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἴδιόν ἐστί φησι κεφάλαιον παρὰ τὰ ἐν ῥητῷ καὶ διανοίᾳ τὸ πότερον περιέχει τῶν ῥητῶν καὶ πότερον περιέχεται. οἷον ποτέρου τῶν ῥητῶν κρατήσαντος, οὐδὲ τὸ ἕτερον ἀναιρεθήσεται. πολλὴ δὲ ἡ τοῦ κεφαλαίου δύναμις, καὶ προσάγεσθαι τὸν ἀκροατὴν ἱκανωτάτη, ἐπειδὴ πολλὴν ἔχειν εἰκὸς τὸν δικαστὴν τῶν νόμων πρόνοιαν. δυσδιάκειτον δὲ αὐτῷ τὸ ὑποκείμενον. κινδυνεύει γὰρ ἕτερον παραβῆναι τῶν νόμων ἀναγκαίως. εἴ τις γὰρ τῶν δυοῖν ἀντιδίκων ἐπιδείξειεν, ὡς τούτου κρατήσαντος τοῦ νόμου οὐδὲ ὁ ἕτερος ἀναιρεῖται· δῆλον ὅτι πᾶς αὐτῷ δικαστὴς προστεθήσεται. ἀπὸ δὲ τοῦ παραδείγματος. θέντες φησὶ τὸ παράδειγμα ἕκαστον τῶν κεφαλαίων σαφῶς διεξέλθωμεν. τέθεικε γοῦν τὴν προβολὴν μετὰ τὸ παράδειγμα ἥτις ἐστὶν αὕτη ἀποκηρύκτῳ σοὶ ὄντι φησὶν οὐκ ἔξεστι μετέχειν τῶν πατρῴων. τοῦτο δὲ οὐχ ἁπλῶς θήσομεν, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἤδη εἰρήκαμεν μετὰ τῆς δεούσης κατασκευῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ νόμου. τοῦτο γὰρ ἰσχυρὸν καὶ μάλιστα δυσωπῆσαι δυνάμενον.

Ἡ διάνοια. τοῦτο λέγει δήπουθεν, ὅταν ὡς κληρονομήσων· ὅταν ὡς διαδεξάμενός τι τῶν τοῦ πατρὸς κατὰ τοὺς περὶ τῶν παίδων νόμους ἀντιποιῆταί τις· οὐχ ὅταν ὡς ἀλλότριος καὶ μηδὲν προσήκων. εἶτα ἕπεται ἡ ἑτέρα προβολὴ τοῦ νόμου. οἷον ἄλλως τε καὶ ὅταν ὁ νόμος τοῦτο σαφῶς δηλοῖ, τὸ κύριον εἶναι τὸν ἐπιμείναντα τῆς νεώς. ΣΩΠΑΤΡΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἡ διάνοια τοιαύτη τίς ἔσται· τότε φησὶ κωλύει μετέχειν τῶν πατρῴων ὅταν μετέχει χειμαζομένῃ τις ἐπιμείνῃ· ὅταν ὡς κληρονόμος θέλῃ μετέχειν, καὶ κύριος οὐχ ὅταν ὡς ἀλλότριος καὶ μηδὲν προσήκων· οὕτω γὰρ σώζεται διπλῆ διάνοια ὥσπερ εἰρήκαμεν αὐτοῦ τε τοῦ φεύγοντος καὶ τοῦ νομοθέτου. τὸ μὲν γὰρ διορίζειν πότε καὶ πῶς κωλύει μετέχειν τῶν πατρῴων, τῆς τοῦ νομοθέτου γνώμης ἐστίν. τὸ δὲ προσ-

θεῖναι

θεῖναι οὐχ ὅταν ὡς ἀλλότριος καὶ μηδὲν προσήκων. δῆλον ὅτι τῆς αὐτοῦ τοῦ χρωμένου. εἶτα ἕπεται ἡ ἑτέρα προβολή. λύσας φησὶν διὰ τούτων ὁ φεύγων τοῦ διώκοντος τὸ ῥητόν. ἐπάξει τὸ οἰκεῖον ῥητὸν πιθανῶς προοδοποιήσας τὴν εἰσαγωγὴν διὰ τῆς διανοίας, καὶ λέγων οὕτως. ἄλλως τε καὶ ὅταν ὁ νόμος τοῦτο δηλοῖ τὴν παρρησίαν. παραπλησία δὲ κἀνταῦθα ἡ τοῦ ῥητοῦ προβολή ὅτι ὁ νόμος βούλεται τὸν ἐν τῇ νηΐ χειμάσαντα, δεσπότην εἶναι τῆς νηός. εἶτα ἕπεται ἑτέρα προβολή. λύσει μὲν ὁ ἀποκήρυκτός φησι πρῶτον τὴν προβολὴν τοῦ ῥητοῦ τῇ διανοίᾳ. ἔπειτα καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ προσάγεται ῥητὸν τὸ κελεῦον δεσπότην εἶναι τῆς νηὸς τὸν ἐναπομείναντα χειμαζομένῃ νηΐ. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἀντεγκληματικοῖς στοχασμοῖς προτάττομεν μὲν τὴν ἀπολογίαν, εἶτα ἐπάγειν τὴν κατηγορίαν προσῆκεν, οὕτω καὶ ἐν ταῖς ἀντινομίαις πρῶτον μὲν τοῦ ἐναντίου τὸ ῥητὸν λύειν χρή, μετὰ ταῦτα δὲ τὸ οἰκεῖον ἐπάγειν μᾶλλον γὰρ οὕτως αὐτὸ ὁ ἀκροατὴς ἀποδέξεται.

Πρὸς ἣν ἡ ἑτέρα διάνοια, ἀλλὰ τηνικαῦτα δίδωσιν, ὅταν μὴ πατρῷον ᾖ τὸ κτῆμα. ὅταν ἀλλότριον. ὅταν μὴ ἀποκήρυκτός τις ᾖ, ὅταν μὴ νόμῳ εἰργόμενος.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἀλλ᾽ οὐχ ὅταν ἀποκήρυκτος ᾖ ὁ πατρῴας νηὸς ἀντεχόμενος. ἰστέον δὲ ὅτι οὐκ ἔτι διπλῆν οὕτω ποιεῖται τῆς διανοίας τὴν ἐξέτασιν ὥσπερ ὁ ἕτερος, ἀλλὰ μόνῃ τῇ τοῦ νομοθέτου ἀρκεῖται. τίς οὖν ἡ αἰτία, ἐν τῷ περὶ ῥητοῦ καὶ διανοίας λόγῳ παρῃτησάμεν· ἐκεῖ γὰρ τούτου χάριν διπλῆν εἶναι τῆς διανοίας τὴν ἐξέτασιν εἴπομεν, ὅτι δύο κατ᾽ αὐτὸν εὑρίσκεται. καὶ νόμος ἀντιπίπτων, καὶ πρᾶξις παρὰ τὸ δέον δοκοῦσα πεπρᾶχθαι παράνομός τε, διόπερ ἀναγκαίως ἀμφότερα θεραπεύων ὁ φεύγων χρήσεται τῇ διανοίᾳ τὴν μὲν τοῦ νομοθέτου, περὶ ῥητὸν προβαλλόμενος· τὴν δὲ τοῦ φεύγοντος αὐτοῦ, περὶ τὴν πρᾶξιν μεθ᾽ ἧς διανοίας τόδε τι πεποίηκεν. ἐνταῦθα δὲ οὐ συμβαίνει τὰ δύο. διὸ καὶ μιᾷ τῇ διανοίᾳ χρήσεται ὁ τὸν ἀποκήρυκτον ἔχειν τὴν ναῦν κωλύων. ὡς αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἀδικῶν. ἕτερον δὲ κωλύειν ἐπιχειρῶν. μόνην οὖν τὴν τοῦ νομοθέτου προβάλλεται. τὴν δὲ πρὸς τὴν πρᾶξιν οὐδὲ τὴν ἀρχὴν παραλήψεται. οὐδὲν γὰρ αὐτῷ παράνομον πέπρακται. ὥστε χρῆναι αὐτὸ τῇ διανοίᾳ κωλῦσαι. τῷ γὰρ μὴ πεπραγμένῳ τοὐναντίον θαρρεῖ.

Εἶτα ἔστι τὸ μὴ προσδιωρίσθαι. ὡς ὁ ἕτερος ἂν χρήσηται, καὶ τῷ ἑτέρῳ ἐστὶ χρήσασθαι καὶ ἰσάζει. τάχα δ᾽ ἄν τις αὐτὸ καὶ μεθοδεύσειε διαιρῶν. νῦν δὲ ἡμεῖς οὐ διαιροῦμεν. ἀλλὰ τὰ κεφάλαια δείκνυμεν, καὶ ἔστι φανερά. ἀκολούθως δὲ τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ καὶ ὁ ὅρος καὶ ὁ συλλογισμὸς ἰσάζει. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Ταῦτα τὸ ἰσάζειν ἐκλείπει. μᾶλλον δὲ τὸ λέγειν ταῦτα, ἐν οἷς οὐδὲν πλέον τῶν ἀντιδίκων εἰσοίσομεν. οὐ μὴν καθάπαξ ἀναιρεῖ τὸ κεφάλαιον ὁ τεχνικός, ἀπείρου οὔσης τῆς τῶν πραγμάτων ὕλης. καὶ ὅτι πολλάκις ἐμπεσοῦσά τις βραχεῖα παραλλαγή, δίδωσι τῷ ἑνὶ χρήσασθαι. εὑρίσκεται δὲ διαφορὰ κατὰ φύσιν. οἷον ἐκεῖνο μὲν ὡς κομιδῇ καταφανὲς εἰκότως οὐκ ἐδεήθη τοῦ προσδιορισμοῦ. τοῦτο δὲ ὡς μὴ ὁμολογουμένου τῆς προσθήκης ἐδεῖτο. συνεκλείψει δὲ καὶ ὁ συλλογισμός. ἕπεται γὰρ καὶ οὗτος τῷ μὴ προσδιωρίσασθαι.

Ἡ μέντοι ἑτέρα διάνοια, ἥ ἐστι γνώμη τοῦ νομοθέτου διαφόρως ὑφ᾽ ἑκατέρου μέρους ἐξετάζεται ἐπ᾽ ἀμφοῖν τοῖν νόμοιν. οἷον διατί τὸν ἀποκήρυκτον εἴργει ὁ νομοθέτης τῶν πατρῴων. ὁ μὲν διώκων ἐρεῖ, ὅτι νομίσας οὐκ ἄξιον εἶναι τὸν ἀπηχθημένον τῷ πατρὶ τῶν ἐκείνου τινὸς μετέχειν. ὁ δὲ φεύγων, οὐχί. ἀλλ᾽ ἵνα καὶ καθ᾽ αὑτοὺς ζῶντες καὶ παραβαλλόμενοι τοῖς κινδύνοις κτᾶσθαι ἀναγκάζωνται, καὶ τὴν βλακείαν δι᾽ ἣν ἀπεκηρύχθησαν καὶ τὴν τρυφὴν ἀποθῶνται, ἐν αὐτῷ πεποίηκε ἐπιμένας τῇ νηΐ. πάλιν διατί δίδωσι τῷ ἐπιμείναντι τὴν ναῦν, ἵνα δὴ καρτεροῖεν πρὸς

τοὺς κινδύνους οἱ πλέοντες ἢ ὅτι ἂν εὑρίσκωσιν ἀμφότεροι. πολλάκις δὲ διεμαρτυράμην ὡς τὸ διαιρῶν λέγω νῦν, ὅσον δὲ πρὸς ἔνδειξιν τῶν κεφαλαίων ταῦτα ἐκτίθεμαι.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ, ΚΑΙ ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἡ ἑτέρα διάνοια, ἡ γνώμη ἐστὶ τοῦ νομοθέτου φησὶ διαφόρως ὑφ᾽ ἑκατέρου μέρους ἐξεταζομένη πρὸς τὸ συμφέρον. ὁ μὲν γὰρ διώκων ἐρεῖ, ὅτι διὰ τοῦτο ἐλαύνει τοὺς ἀποκηρύκτους τῶν πατρῴων ὁ νόμος, καθάπερ ἡγησάμενος ἀναξίους εἶναι τῶν πατρῴων μετέχειν. ὁ δὲ, οὐ διὰ τοῦτό φησιν ὥσπερ ὁ κατήγορος λέγει, ἀλλὰ συνεθίζων αὐτοὺς διὰ τούτου βελτιόνων ἔρχεσθαι ἐπιτηδευμάτων καὶ μονονουχὶ παραινῶν τὴν τρυφὴν ἀποθέσθαι δι᾽ ἣν ἀπεκηρύχθησαν. καὶ τῶν καλῶν ὀρέγεσθαι. καὶ πονοῦντας καὶ τῷ σώματι παραβαλλομένους, εὐπορίαν συνάγειν. καὶ ὥσπερ προστάττοντι τῷ νόμῳ πείθεσθαι. παραπλησίως δὲ καὶ ἐνταῦθα τοῦ ἑτέρου τὴν τοῦ νομοθέτου γνώμην ἐξετάζουσιν ἀμφότεροι. διατί δίδωσιν ὁ νόμος τὴν ναῦν τῷ ἐναπομείναντι. ὅτι βούλεταί φησι τοῖς κινδύνοις ἐγκαρτερεῖν τοὺς ἐκπλέοντας καὶ μὴ τοῖς φόβοις εἴκειν ῥᾳδίως μηδὲ τῶν νεῶν καταφρονεῖν. ταῦτα μὲν ὁ ἀποκήρυκτος. ἀκολούθου δὲ ὄντος καὶ τὴν ἑτέραν ἀποδοῦναι γνώμην παρῆκεν ὁ τεχνικὸς ἐνταῦθα μαρτυράμενος ὡς οὐ διελεῖν αὐτῷ τὰ νῦν πρόκειται. ἔστι δὲ ἡ ἑτέρα. ὅτι διάπειραν ὁ νόμος τῆς ἑκάστου τῶν πλεόντων γνώμης ποιούμενος, ὥσπερ δέλεαρ τὴν ναῦν προσέθηκε, τοὺς παντὸς κέρδους ἡττωμένους ἐλέγχειν βουλόμενος. οἳ πάντα ἐθέλουσιν ὑφίστασθαι πλεονεξίας ἕνεκα.

Ἡ δὲ ἀντίθεσις διπλῆ παρ᾽ ἀμφοῖν. οἷον ἀλλ᾽ ἀποκήρυκτος εἶ, καὶ καταδρομὴ ἐνταῦθα τοπική. ὁ δὲ ἀλλ᾽ ἐπέμεινα τῇ νηΐ. καί ἐστιν οἱονεὶ ἀντιστατική. ἐνταῦθα δὲ καὶ ἔκφρασις τοῦ χειμῶνος. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Μετὰ τὴν γνώμην τοῦ νομοθέτου, κεφάλαιον παραλαμβάνεται ἡ ἀντίθεσις ἐν μὲν τῷ παρόντι προβλήματι, ἀπὸ τοῦ φεύγοντος ἀντιστατική. ἐν ἄλλοις δὲ ἂν ἡ μία συγγνωμονική, ἡ ἑτέρα μεταστατική. καὶ τὸ παράδειγμα ὡς ἐνταῦθα τοῦ τεχνικοῦ. ἐνταῦθα γὰρ τοῦ παιδὸς ἡ ἀντίθεσις ἀντιστατική. οἷον ὅτι ἔσωσα τὴν ναῦν. τοῦ δὲ ἐναντιουμένου, ἀντεγκληματική. οἷον ὅτι ἀποκηρύκτῳ ὄντι σοι, οὐ δίκαιον τῆς οὐσίας μετέχειν τῆς πατρικῆς. καὶ πάλιν ὡς ἐνταῦθα τούτου. τὸν ὑβρίσαντα τὸν αὐτοῦ πατέρα μὴ μετέχειν τῆς οὐσίας. καὶ τὸν ὑβρισθέντα πατέρα μὴ ἐπεξιόντα τῷ παιδὶ ἄτιμον εἶναι. ἐν κώμῳ τις μεθύσας, ἐπάταξε τὸν αὐτοῦ πατέρα. ἐπεξελθὼν ἐκεῖνος ἠτίμωσεν. μετὰ ταῦτα πολέμου γενομένου ὁ δῆμος ἀμνηστίαν ἐψηφίσατο, καὶ ἀντέχεται τῆς οὐσίας ὁ παῖς, καὶ οἱ συγγενεῖς ἀντιλέγουσιν, καὶ αὕτη μέν πως ἡ ζήτησις κατὰ τρεῖς εἶναι νόμους δοκεῖ, κατὰ δὲ δύο ἐστίν. ἡ μὲν οὖν αὐτοῦ τοῦ παιδὸς ἀντίθεσις, συγγνωμονική. καταφεύξεται γὰρ ἐνταῦθα τὸ πάθος τῆς μέθης. οὐ δίκαιον εἶναι φάσκων τὸν μέθῃ δεδουλωμένον καὶ μηδὲν ὑγιὲς ἐννοεῖσθαι διὰ ταύτην δεδιλημμένον. τοῖς τῶν σωφρονούντων μὲν ἁμαρτήμασι δὲ ἑκουσίως περιπιπτόντων ὑπάγεσθαι ἐγκλήμασιν. ὁ δὲ πατὴρ ἐνταῦθα τὸν νόμον μετατίθησι τὴν αἰτίαν. τὸν εἶναι ἄτιμον κελεύοντα τὸν μὴ ἐπεξελθόντα πατέρα τῷ ὑβρίσαντι παιδί. καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ παιδὸς μεταστατικῶς. ἀλλ᾽ ὁ πόλεμος ἀμνηστίαν δίδωσι τῶν κακῶν. ὡσαύτως καὶ ἀπὸ τοῦ πατρὸς μεταστατικῶς. ἀλλὰ τὸ πραχθὲν ἐμοὶ τῆς περὶ σὲ ἀποκηρύξεως, τῆς τοῦ ἀτιμοῦντός ἐστι νόμου ἀνάγκης οὐκ ἐμόν. ὥστε τὸν νόμον ἀναιρήσας, ἀπέλαβε τῆς ἀπὸ τοῦ πολέμου ῥοπῆς, τῷ ἀμνηστεῖσθαι τῆς περὶ ἐμὲ ὕβρεως. ἐπ᾽ ἀδείας τῆς ἡμετέρας οὐσίας ποιούμενος τὴν κατάκτησιν. ἑκατέρου τοίνυν χρωμένου τῇ ἀντιθέσει. ὁ μὲν κατήγορος κοινὸν τόπον εὐθὺς παραλήψεται κατὰ τοῦ ἀποκηρύκτου λέγων, ὅτι ὁ μὴ τῷ πατρὶ γεγο-

νὼς

νὼς ἐπιτήδειος, τίσιν ἂν γένοιτο πρὸς ὠφέλειάν ποτε. ὁ δὲ φεύγων ἔκφρασιν παραλήψεται καὶ τοσαῦτα ἐρεῖ, αὔξων τὸ γεγονὸς, ὅσα τοῖς χειμαζομένοις ἀεὶ παραπέπηγεν. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ἡ ἀντίθεσίς φησι διπλῆ ἀπ᾽ ἀμφοῖν. ἀλλ᾽ ἀποκήρυκτος εἶ. καὶ ἄξιος ἀποστερηθῆναι τῆς νηὸς. ἀντεγκληματικῶς. καὶ καταδρομὴ ἐμπεσεῖται τοπική. ἴδιον γὰρ ἀντεγκλήματος ἡ τοπικὴ καταδρομή. ὁ δὲ ἕτερος τὸ πεπραγμένον αὐτὸ προβάλλεται ἀντιστατικῶς. ὅτι ἔσωσα τὴν ναῦν. τῇ διαβολῇ τοῦ κατηγόρου ἀντιτάττων τὸ εὐεργέτημα, καὶ ἄξιον ἑαυτὸν δεῖξαι τοῦ ἔχειν τὴν ναῦν πειρώμενον. ὥσπερ δὲ οἰκεῖον ἀντεγκλήματος ἡ τοπικὴ καταδρομὴ, οὕτω καὶ ἀντιστάσεως ἡ τῶν συμβεβηκότων δυσχερῶν ἔκφρασις. καλῶς δὲ προσέθηκεν ὁ τεχνικὸς τὸ οἱονεὶ ἀντιστατικόν. καθαρῶς γὰρ ἀντιστατικὸν οὐκ ἂν εἴη, ἐπεὶ μηδὲν εὐεργέτημα τῷ πεπραγμένῳ πρός τινα πρόσεστιν, ἀλλὰ μόνον τὸ σωθῆναι αὐτὴν καθ᾽ αὑτὴν τὴν ναῦν.

Ἡ μετάληψις πάλιν διπλῆ. ὁ μὲν γὰρ ἀποκήρυκτος ἐρεῖ. ὅτι δικαίως ἂν εἰργοίμην τῆς νηὸς, εἰ καὶ τοιοῦτος. εἰ μὴν οὐ γὰρ νῦν καιρὸς ταῦτα κατηγορεῖν. ὁ δὲ, ἐφ᾽ ἑτέροις ἔδει ἀνδρίζεσθαι καὶ μὴ ἐνταῦθα τούτοις. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Τῆς ἀντιθέσεως γινομένης διπλῆς, διπλῆ καὶ ἡ μετάληψις ἐπακολουθεῖ. τοῦ μὲν κατηγόρου λέγοντος ὅτι δεῖ τὴν εὐψυχίαν ἑτέρῳ δείκνυσθαι τρόπῳ καὶ μὴ δι᾽ οὗ παραβήσῃ τὸν νόμον. τοῦ δὲ φεύγοντος καὶ αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἔδει κατηγορεῖν περὶ ὧν φὴς εἰ τὸν πατέρα ἠδίκησα, ἤ τι τῶν ὑπὸ σοῦ λεχθέντων ὤφθην πεποιηκώς. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Τῆς ἀντιθέσεως ὡς εἴπομεν οὔσης διπλῆς ἀντεγκληματικῆς καὶ ἀντιστατικῆς, ἀναγκαίως καὶ ἡ μετάληψις διπλῆ ἐμπεσεῖται. καὶ ὁ μὲν ἀποκήρυκτος πρὸς τὴν τοπικὴν καταδρομὴν παραγραφικῶς χρήσεται αὐτῇ. ἐρεῖ γὰρ ὡς εἰ καὶ ἀληθῆ τὰ λεγόμενα, οὐδὲν μᾶλλον δικαίως ἀποστεροίμην τῆς νηὸς. οὐ γὰρ νῦν ταῦτα κατηγορεῖν προσήκει. ὁ δὲ ἕτερος κατὰ ἔνστασιν χρήσεται λέγων. ὅτι ἐν ἑτέροις δεῖ τὴν ἀνδρείαν ἐπιδείκνυσθαι.

Τὸ πρός τι. πότερον βέλτιον φυλάξασθαι τῶν νόμων. εἰ ἐγχωροίη λέγειν, ὅτι ὁ μὲν, παλαιὸς. ὁ δὲ, νέος. καὶ ὁ μὲν, ὑπὸ Σόλωνος τεθεὶς ἂν οὕτω τύχῃ, ὁ δ᾽ ὑπὸ τοῦδε. καὶ ὁ μὲν, κοινὸς, ὁ δ᾽ ἴδιος. καὶ ὁ μὲν, περὶ τὰ μέγιστα ἔχων, ὁ δὲ, περὶ τὰ μικρά. καὶ ὅτι τούτου μὲν λυθέντος, μεγάλα ἡ πόλις βλαβήσεται. ἅτερος δὲ εἰ λυθείη, βραχέα ἢ οὐδέν. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Οὐδὲν ἄτοπον εἰ γνωριστικώτατον τῆς ἀντινομίας κεφάλαιον εἴπῃ τὸ πρός τι, τὸ ἰδιώτατον παρεὶς τὸ περιεχόμενον. εἰ γὰρ ἀντινομία ἐστὶ δυοῖν νόμοιν ἐκ περιστάσεως μάχη, πῶς οὐ τὸ πρός τι γνωριστικώτατον ἂν εἴη, ἐν ᾧ παράλληλα τιθέντες τὰ ῥητὰ συγκρίνομεν. ἐν ᾧ καὶ μάλιστα προσήκει τὸν ῥήτορα τὴν ἰσχὺν ἐπιδείκνυσθαι. καὶ ἡ μὲν τοῦ κεφαλαίου δύναμις αὕτη. θαυμάσειε δέ τις κἀνταῦθα τῆς ἀκριβείας τὸν τεχνικόν. πάντα γὰρ οἷς ἄν τις ἐν τῇ συγκρίσει χρήσαιτο. συναγαγὼν ἐξέθετο. ὧν ἐστι πρῶτον τὸ κατὰ χρόνον. οἷον πότερον πολυχρόνιος τῶν νόμων καὶ παλαιότερος. δεύτερον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ θέντος καὶ ποιότητος. ὅτι τὸν μὲν Σόλων ἔγραψεν ἢ Λυκοῦργος, τὸν δὲ ὁ δεῖνα φαῦλός τις καὶ οὐδενὸς ἄξιος. ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπὸ τῶν κυρωσάντων, ὡς ὁ Δημοσθένης, ὡς οἱ πρόγονοι ἔθεντο. ἔστι δὲ καὶ ἕτερος τρόπος συγκρίσεως. ὅτι ὁ μὲν κοινὸς ὑπὲρ ἁπάντων τῶν πολιτῶν. ὁ δὲ, ὑπὲρ τινῶν ἰδίᾳ. ὅτι ὁ μὲν, κοινὸς ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων. ὁ δὲ, παρά τισιν νενομισμένος. καὶ ὁ μὲν, περὶ μεγίστων τεθεὶς. ὁ δὲ, περὶ εὐτελῶν. καὶ ὅτι τοῦ μὲν λυθέντος μικρὰ ἢ οὐδὲν ζημιούμεθα. εἰ δὲ οὗτος ἀναιρεθείη, περὶ τοῦ παντὸς ἢ περὶ μεγίστων ὁ κίνδυνος. τινὲς δὲ προστιθέασι καὶ τὸ ἀπὸ τῆς αἰ-

τίας δι' ἣν ἐτέθη· ὡς παρὰ τῷ Δημοσθένει εὑρίσκομεν. λογιζόμενοί τε ὅτι μητέρα ὀρέστης ἀπεκτονὼς θεῶν δικαστῶν τυχὼν ἀποφυγγάνει. καὶ πάλιν· ὁρῶν γὰρ ἐγὼ τὸ ναυτικὸν ὑμῶν καταλυόμενον.

Ἐπὶ τούτοις ἐστὶ καὶ τὸ ἴδιον μᾶλλον ἀντινομίας κεφάλαιον· οἷον πότερον τὸ περιέχον καὶ πότερον τὸ περιεχόμενον. οἷον ποτέρου γενομένου οὐδέτερος ἀναιρεθήσεται τῶν νόμων. καὶ ἐνταῦθα μὲν χαλεπῶς φανεῖται ἡ φύσις τοῦ κεφαλαίου. αὐτοῦ δὲ τοῦ ζητήματος τούτου σαφέστερον ἔσται. δύο τις κατὰ ταυτὸν ἐβιάσατο κόρας καὶ ἡ μὲν, γάμον· ἡ δὲ, θάνατον αἰτεῖ τοῦ βιασαμένου. ἡ γὰρ ἀξιοῦσα τεθνάναι αὐτὸν ἐρεῖ· ὅτι ἀμφοτέραις δώσει δίκην εἰ τεθναίη. εἰ δὲ δὴ γήμῃ τὴν ἑτέραν, θάτερον μέρος ἔσται ἄκυρον τοῦ νόμου. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Τῶν ἄλλων κεφαλαίων κοινωνούντων ἀντινομίας καὶ ῥητοῦ καὶ διανοίας, τοῦτο μόνον ἀντινομίας ἐστὶν ἴδιον ὡς προείρηται. πείθειν δὲ μάλιστα τοὺς ἀκούοντας δύναται· δι' ἣν δὲ αἰτίαν, ἤδη μὲν προειρήκαμεν, πρὸς τούτοις δὲ ὅτι ζήτησις ἐν αὐτῷ γίνεται ποτέρου τῶν ῥητῶν κρατήσαντος, οὐδὲ τὸ ἕτερον ἀναιρεθήσεται. καὶ ποτέρου ἀναιρεθέντος τρόπον τινὰ καὶ τὸ ἕτερον συναναιρεῖται. αὐτοῦ μὲν οὖν τοῦ ὑποκειμένου παραδείγματος ὁ τεχνικὸς οὐκ ἔχων αὐτοῦ δεῖξαι τὴν φύσιν, ἐφ' ἕτερον μετέβη παράδειγμα· ἐνταῦθα γὰρ ἐν μέν ἐστι ῥητὸν διαιρούμενον κατὰ μέρει τοῦ νόμου ἑκάστη κέχρηται. ἔχει δὲ ἡ τὸν θάνατον αἱρουμένη τὸ περιέχον κεφάλαιον. δύναται γὰρ λέγειν· ὅτι εἰ μὲν γήμῃ, τῇ ἑτέρᾳ μόνον δώσει δίκην· εἰ δὲ ἀποθάνῃ ὥσπερ ἐγώ φημι, ἀμφότεραι τιμωρίαν εἰλήφαμεν.

Ὁ βίαιος ὅρος. εἰ μὴ δὲ τοῦ πατρός ἐστιν ἡ ναῦς, τοῦ κλύδωνος δέ. ὁ δὲ, ὅτι τοῦ πατρός ἐστιν, ἀλλ' οὐχ ἑτέρου τινός. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Κοινός ἐστιν ὁ βίαιος ὅρος. βιάζεται γὰρ ἑκάτερος. ὁ μὲν φεύγων, εἰ μὴ τοῦ παιδός ἐστιν ἡ ναῦς ἀλλὰ τοῦ κλύδωνος. ὁ δὲ, ὅτι τοῦτο δεινότερόν ἐστι τῶν ὡς πατρικῶν ἀντιποιεῖσθαι. καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀποδομένου τὰ ὅπλα καὶ θάψαντος τὸν πατέρα. ὁ μὲν φεύγων, ἐρεῖ εἰ μὴ δὲ ἀποδόσθαι τοῦτο τὰ ὅπλα ἐστὶν, ἀλλὰ κτήσασθαι μᾶλλον τοῦ παιδὸς τῇ οὐσίᾳ, ἀλλ' οὐ τῇ ἀσωτίᾳ ταῦτα ἀποκτησαμένου. δι' οὗ τῶν πατρῴων κληρονόμος καταστάθεις, εὐπορήσει τυχὼν κρείττω κτήσασθαι ὅπλα. ὁ δὲ διώκων· εἰ μὴ δὲ θάψαι τὸν πατέρα τοῦτό ἐστιν ἀλλ' ἐν ἴσῳ τοῦ ἄταφον καταλιπεῖν, τὴν φυλακὴν τοῦ σώματος προέμενον. διὸ καὶ τῆς ἐκτημένης στερήσεται. καὶ τῶν αὐτῶν τοῖς μὴ θάψασιν ἐγκλημάτων ἀπολαύσας, ἑτέροις καὶ μὴ βουλόμενος τῶν πατρικῶν παραχωρήσει κλήρων τῇ ἀειφυγίᾳ κατακριθείς.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Ὁ βίαιος ὅρος τὴν κατασκευὴν ἀνάπαλιν ἔχων τοῦ προκειμένου, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀποκηρύκτου. ἐρεῖ γὰρ οὐδὲ τοῦ παιδὸς εἶναι τὴν ναῦν, ἀλλὰ τοῦ κλύδωνος καὶ τῆς θαλάσσης. ὁ δὲ τοὐναντίον ἀγωνιεῖται τοῦ παιδὸς οὖσαν καὶ οὐδενὸς ἑτέρου δεικνύναι.

Ἡ θέσις δὲ καὶ τὰ ἑξῆς εἰ ἐμπίπτοι, ἐξετασθήσεται, ὡς ἐν ταῖς ἀντιθετικαῖς. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Οἷον εἰ μὴ δεῖ τὸν κινδυνεύοντα καὶ τῆς ψυχῆς χρειώσαντα ἀποστερῆσαι τοῦ γέρως, ὅπερ ὁ νόμος αὐτῷ δίδωσι. καὶ τοὐναντίον πάλιν. εἰ μὴ δεῖ τοῖς ἀποκηρύκτοις καὶ τῶν οἰκείων διαπονηρίαν ἀπηλλαγμένοις, τὰ τῶν μεμισηκότων πατέρων παρὰ τοὺς νόμους χαρίζεσθαι.

ΠΕΡΙ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΥ. ΣΥΡΙΑΝΟΥ.

Ὁ συλλογισμὸς ὠνόμασται μὲν ἀπὸ τοῦ κατὰ φιλοσοφίαν συλλογισμοῦ. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος διὰ τῶν ἀληθῶν ἀποδείξεων κατασκευάζει τὸ ζητούμενον, οὕτω καὶ οὗτος διὰ τῶν πιθανῶν λόγων εἰς ταυτὸν ἄγει τὸ ἄγραφον τῷ ἐγγράφῳ. ὅρος δὲ αὐτοῦ

ἐστιν

ἐστιν οὗτος. συλλογισμός ἐστι στάσις πολιτικοῦ πράγματος τῶν ἐπὶ μέρους. καθ' ἣν διάνοιαν φαμὲν οὐκ ἀντιτίθεμεν τῷ ῥητῷ, ἄγραφον δέ τι ὡς ὅμοιον τῷ ὑπὸ τοῦ νόμου κεκωλυμένῳ, εἰς ταυτὸν ἄγομεν. τοῦ δὲ συλλογισμοῦ, ὁ μέν τις ἐκ τοῦ κατηγόρου γίνεται. ὁ δὲ ἐκ τοῦ φεύγοντος. ἔφαμεν δὲ καὶ ἐν τῇ διαιρέσει τῶν στάσεων, ὅτι συλλογισμὸς ἐξ ἑκατέρων γνωρίζεται τῶν μερῶν. γίνεται οὖν ἀπὸ μὲν τοῦ κατηγόρου. οἷον νόμος τὸν ἐκπόρνου μὴ λέγειν. ἐκπόρνης τίς ὢν βούλεται λέγειν καὶ κωλύεται. ἀπὸ δὲ τοῦ φεύγοντος. οἷον τοὺς μοιχοὺς στίζεσθαι. στίζων τίς μοιχὸν ἀπέκτεινε, καὶ κρίνεται φόνου. ἐρεῖ γὰρ ὁ φεύγων, ὡς ὁ στίζων διδοὺς, καὶ τὸ ἀκόλουθον δίδωσι τὸ κτείνειν. εἴδη δὲ οὐκ ἔχει ὁ συλλογισμὸς, ὥσπερ οὐδὲ αἱ ἄλλαι νομικαὶ στάσεις. ἃ γὰρ ἕτεροί φασιν εἴδη, ταῦτα τρόποι εἰσὶν, τῶν οὖν κατὰ συλλογισμὸν προβλημάτων τρόποι εἰσὶ τέσσαρες. ἀπὸ τοῦ ἴσου καὶ ὁμοίου. ἀπὸ τοῦ ἐναντίου. ἀπὸ τοῦ μείζονος. ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος. ἀπὸ τοῦ ἴσου καὶ τοῦ ὁμοίου. οἷον νόμος τὸν ἐκπόρνου μὴ λέγειν. ἐκπόρνης τίς ὢν βούλεται λέγειν καὶ κωλύεται. τοῦτο δὲ καὶ ἔοικεν ἀντονομάζοντι καὶ τῷ κατὰ σύλληψιν ὅρῳ. ἀπὸ δὲ τοῦ ἐναντίου. οἷον νόμος τὸν λιπόντα τὴν τάξιν ἀναιρεῖσθαι. λιπών τις καὶ ἀριστεύσας ἀξιοῖ τιμᾶσθαι. τοῦτο δὲ ἔοικε τῇ κατὰ ἀξίωσιν πραγματικῇ. ἀπὸ δὲ τοῦ μείζονος. οἷον νόμος τοὺς κατασχόντας φυγάδας στίζεσθαι. στίζων τίς ἀπέκτεινε καὶ κρίνεται φόνου. τοῦτο δὲ ἔοικε μεταλήψει τῇ ἀπὸ τρόπου ἔνθα καταλαβών τις μοιχὸν σὺν τῇ γυναικὶ ἐμπρήσας τὴν οἰκίαν ἀνεῖλεν ἄμφω. ἀπὸ δὲ τοῦ ἐλάττονος. οἷον νόμος τοὺς κατασχόντας φυγάδας ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ θανάτῳ ζημιοῦσθαι. στρατηγὸς κατιόντας φυγάδας ἐμάστιξε, καὶ κρίνεται παρανόμου τιμωρίας. ἔοικε δὲ καὶ τοῦτο τῇ ἀπὸ τρόπου μεταλήψει. ἁπλῶς εἰπεῖν ὁ συλλογισμὸς ἔοικε κατὰ μὲν τὸ ἐναντίον τῇ κατὰ ἀξίωσιν πραγματικῇ. κατὰ δὲ τὸ ἴσον καὶ τὸ ὅμοιον, τῷ κατὰ σύλληψιν καὶ ἀντονομάζοντι ὅρῳ. κατὰ δὲ τὸ ἀπὸ τοῦ μείζονος καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος, τῇ ἀπὸ τρόπου μεταλήψει. διαφέρει δὲ τῆς μὲν κατὰ ἀξίωσιν πραγματικῆς, ὅτι ἐκείνη μὲν οὐ πρός τι ἔγγραφον ἡ παράθεσις γίνεται. ἀλλ' ἐξ εὐθείας τόδε ἢ τόδε ὁ συμβουλεύων ἀξιοῖ. ἐν δὲ τῷ συλλογισμῷ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου ἐπιχειρῶν, τῇ πρὸς τὸ ἔγγραφον παραθέσει ὃ βούλεται κατασκευάζει. ἔτι ἡ μὲν κατὰ ἀξίωσιν πραγματικὴ ἄγραφός ἐστι. ὁ δὲ συλλογισμὸς ὑπὸ τὴν ἔγγραφον δηλονότι ἀνάγεται ποιότητα. τοῦ δὲ ὅρου διαφέρει, ὅτι ἐν ἐκείνῳ μέν ἐστι ζήτησις ἰδιότητος, ἐνταῦθα δὲ ὁμοιότητος. κἀκεῖ μὲν τὸ πρᾶγμα ἄδηλόν ἐστιν ὅτι χρὴ καλεῖν αὐτὸ, ἐν δὲ τῷ συλλογισμῷ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου διηγορευμένον ἐστὶ δῆλον καὶ τὸ πεπραγμένον φανερόν. ζητοῦμεν δὲ εἰ τὸ πεπραγμένον τῷ ὑπὸ τοῦ νόμου διηγορευμένῳ τυγχάνει ὅμοιον. οἷόν ἐστι κἀκεῖνο. νόμος ὀνομαστὶ μὴ κωμῳδεῖν. αὐτοπρόσωπόν τις εἰσάγων κωμῳδεῖ καὶ ὑπάγεται τῷ νόμῳ. ζητοῦμεν δὲ εἰ τῷ ὀνομαστὶ κωμῳδεῖν τὸ αὐτοπρόσωπον εἰσάγειν ὅμοιόν ἐστι. τῆς δὲ ἀπὸ τρόπου μεταλήψεως διαφέρει. ὅτι ἐν ἐκείνῃ τὸ μὲν πεπραγμένον ἀνεύθυνόν ἐστι. ὁ δὲ τρόπος μόνος τοῦ γεγονότος ὑπεύθυνος. ἐν δὲ τῷ συλλογισμῷ τὸ γεγονὸς ἀντικρὺς παρὰ τὸν νόμον ἐστίν. καὶ εἰ μὲν ὑπὸ τὴν ἄγραφον ἀνάγεται ποιότητα καὶ ἐκ μόνου τοῦ κατηγόρου γνωρίζεται, ὁ δὲ ὑπὸ τὴν ἔγγραφον τελεῖ καὶ ἐξ ἀμφοτέρων γνωρίζεται τῶν μερῶν. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἀκόλουθος ἡ περὶ τοῦ συλλογισμοῦ ἐξέτασις. ἐξετάσας γοῦν τὴν τοῦ διπλοῦ ῥητοῦ διαίρεσιν ἤτοι τὴν ἀντινομίαν ἀκόλουθον εἶχε τὴν ἐπαγωγὴν τοῦ ἁπλοῦ ῥητοῦ, ὅ ἐστι τέλειόν τε καὶ μηδεμίαν ἀμφιβολίαν ἔχον, ἀλλ' ἔξωθεν καὶ ἐξ ὁμοίου πράγματος τὴν ζήτησιν ὅπερ ἐστὶ συλλογισμός. συλλογισμὸς γάρ ἐστιν, ὅταν τοῖς γεγραμμένοις τὰ μὴ γεγραμμένα μὴ δὲ ἐξητασμένα ἀφομοιοῦντες, ταυτὸν εἶναι λέγομεν. δεῖ γὰρ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ

νομοθετημένου μὲν τοῦ μὴ νενομοθετημένου μὲν, ὁμοίου δὲ τῷ νενομοθετημένῳ εἰς ταὐτὸν ἄγειν. ἀλλ᾽ εἰ μὴ περὶ ῥητὸν ἔχει τὴν ζήτησιν, οὐδὲ γοῦν τὸ ῥητὸν ἐξετάζει ἀλλὰ τῷ ῥητῷ ὅμοιόν τι ἄγραφον πειρᾶται δεικνύναι, τί δήποτε μὴ λογικὴ ἀλλὰ νομικὴ λέγεται στάσις. φαμὲν οὖν· ὡς εἰ καὶ μὴ περὶ ῥητὸν ἔχει τὴν ἐξέτασιν τὴν διάνοιαν αὐτοῦ προφανῶς ἀνερευνῶν, ἀλλ᾽ ὅμως κατὰ τὸ λανθάνον τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἀναπτύσσει. ὁ γὰρ τὸ ἄγραφον τῷ ἐγγράφῳ δεικνὺς ἴσον, πάντως διάνοιαν διανοίᾳ ἀντιπαρατιθεὶς δείκνυσιν, οὐ λέξιν λέξει. ὁ γὰρ λέγων ὅτι ὁ τὸ στίζειν δοὺς καὶ τὸ ἀκόλουθον τούτῳ τὸ ἀναιρεῖν δίδωσι, πάντως τῆς τοῦ νομοθέτου διανοίας καταστοχαζόμενος ἀποφαίνεται τοῦτο. ὥστε κατὰ μὲν τὸ πρόχειρον ἡ διάνοια παρεῖται ἐξετάζεσθαι ἐν συλλογισμῷ, κατὰ δὲ τὸ λεληθὸς ἐπισκέπτεται καὶ αὐτή. ζητοῦσι δέ τινες τίνος χάριν ὁ συλλογισμὸς καὶ ἀπὸ τοῦ διώκοντος καὶ ἀπὸ τοῦ φεύγοντος γνωρίζεται καί τοι ἐν ἄλλῃ οὐδεμιᾷ στάσει τοῦτό ἐστιν εὑρεῖν δι᾽ ἑκατέρου φημὶ προσώπου εἰ μή που ἄρα σπανιάκις. ἐροῦμεν οὖν· ὡς ἀεὶ ὁ ἀσθενῶν τοῖς πράγμασι ποιεῖ τὴν στάσιν. ἐπεὶ οὖν ὁ διώκων ἔσθ᾽ ὅτε ἀσθενεῖ ἐν συλλογισμῷ, εἰκότως καὶ ἀπὸ τούτου γνωρίζεται ἡ στάσις. καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθές, δῆλον ἀπὸ τῆς μεταλήψεως. ἀεὶ γοῦν αὕτη ἀπὸ τοῦ διώκοντος χαρακτηρίζεται. ὅτε δὲ ἀσθενεῖ, δῆλον ἀφ᾽ ὧν οὐ τὴν πρᾶξιν ἀλλὰ τὴν περίστασιν μάχεται. ἀλλὰ πῶς καὶ ἐν συλλογισμῷ ὁ κατήγορος ἀσθενεῖ τοῖς πράγμασιν, ἐροῦμεν· ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ τοῦ ἴσου ἀπὸ τοῦ κατηγόρου γινομένης τῆς στάσεως, ἀσθένειά τις ἐπὶ τῶν πραγμάτων εὑρίσκεται τοῦ κατηγόρου· ὡς ἐπὶ τοῦ προβλήματος τούτου· τὸν ἐκπόρνου μὴ λέγειν. ἐκπόρνης τίς γεγονὼς βούλεται λέγειν, καὶ κωλύεται. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔχει συνηγοροῦν τὸ ῥητὸν, ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τὸ ὅμοιον καταφεύγει. ταὐτὸν τὸ ἄγραφον τῷ ἐγγράφῳ διατεινόμενος εἶναι. ὡσαύτως καὶ ὅτε ἀπὸ τοῦ φεύγοντος γνωρίζεται, ἀσθενεῖ γοῦν καὶ οὗτος τῷ ῥητῷ, ὡς ἐπὶ τοῦ τοὺς μοιχοὺς ἐκ νόμου στίζοντος καὶ ἀναιροῦντος. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ. Γριφανὴς ὁ συλλογισμός ἐστιν, ἀγράφου πράγματος πρὸς ἔγγραφον παράθεσις. διαφέρει δὲ ἀντινομίας μὲν κατὰ τὴν ποσότητα τῶν ῥητῶν καὶ τὴν μάχην κἂν ἓν ῥητὸν ᾖ. διαιρεῖται γοῦν ἡ ἀντινομία ὥσπερ ἐπὶ τοῦ προειρημένου παραδείγματος ἐν τῇ ἀντινομίᾳ τὴν βιασθεῖσαν ἢ γάμον ἢ θάνατον αἱρεῖσθαι τοῦ βιασαμένου. ἐνταῦθα δὲ ἕν ἐστι καθαρῶς ἀδιαίρετον. ῥητοῦ δὲ καὶ διανοίας. ὅτι ἐκεῖ μὲν τὴν διάνοιαν ἀντιτάττομεν τῷ ῥητῷ. ἐν δὲ τῷ συλλογισμῷ οὐκέτι τὴν διάνοιαν ἀντιτίθεμεν, ἀλλὰ τὸ ἄγραφον τῷ ἐγγράφῳ παραβάλλομεν. χρὴ δὲ ζητῆσαι μάλιστα τί διαφέρει τοῦ ὅρου. δοκοῦσι γὰρ πάνυ κοινωνεῖν ἀλλήλαις αἱ στάσεις. διότι καὶ ἐνταῦθα εὑρίσκεται ὅρος, καὶ ἐκεῖ συλλογισμὸς ἐμπίπτει. πρῶτον μὲν οὖν διαφέρει, ὅτι ἐν μὲν τῷ συλλογισμῷ περὶ τὸ ῥητὸν ἡ ζήτησις. ἐν δὲ τῷ ὅρῳ περὶ τὸ πρᾶγμα κἂν ἔχῃ ῥητόν. ὅθεν καὶ ὁ μὲν, τῶν νομικῶν, ὁ δὲ, τῶν λογικῶν εἶναι τέτακται. δεύτερον δὲ, ὅτι ἐν μὲν τῷ ὅρῳ ἀτελὴς πρᾶξις, ἐν δὲ τῷ συλλογισμῷ τελεία καὶ οὐδὲν ἀπολιπὸν ἔχουσα. τὸ δὲ πάντων ἰσχυρότατον· ὅτι ἐν μὲν ὅρῳ περὶ ἰδιότητος ἡ ζήτησις, καὶ τὸ ὄνομά ἐστι τοῦ πράγματος τὸ ἀμφιβαλλόμενον· οἷον τί ἐστι τὸ πραχθέν· ἱεροσυλία ἢ κλοπή. ἰδιωτικὸν, ἢ δημόσιον. ἐν δὲ συλλογισμῷ οὐκέτι περὶ τούτων, ἀλλὰ περὶ ποιότητος. διὸ ἐν μὲν ὅρῳ ἡ ἰδιότης χώραν ἔχει πρώτην. τουτέστι τὸ ὁρικὸν κεφάλαιον, ἐπειδὴ καὶ περὶ ταύτης ἡ ζήτησις. ἐν δὲ συλλογισμῷ ἐπειδὴ τὰ διωρίσθαι δοκοῦντα συνάγει δευτέραν. πρῶτον οὖν τὸ συλλογιστικὸν κεφάλαιον.

› Ο συλλογισμὸς διαιρεῖται προβολῇ πράγματος, τῷ ῥητῷ, τῷ συλλογισμῷ,
› ὅρῳ, γνώμῃ νομοθέτου, πηλικότητι, εἶτα ὅρῳ βιαίῳ, τῷ πρός τι, ἀντιθέσει ἔστιν
› ὅτε, ἥτις εἰ ἐμπέσοι, εὑρεθήσεται καὶ μετάληψις. ἢ ἔστι πάντως ἀντίληψις.

› εἶτα ποιότητι καὶ γνώμῃ. καὶ ὅλως πλὴν τῆς ἐναλλαγῆς τῶν πρώτων κεφαλαί
› ων, ὁ συλλογισμὸς κατὰ τὸν ὅρον διαιρεῖται. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Διαιρεῖσθαί φησι τὸν συλλογισμὸν κεφαλαίοις τοῖσδε. προβολῇ, ἐκ πράγματος προβολῇ, ἐκ ῥητοῦ. κέχρηται δὲ τῇ μὲν ἐκ τοῦ πράγματος ὁ διώκων. τῇ δὲ ἐκ τοῦ ῥητοῦ ὁ φεύγων. τῷ ὁμοίως συλλογισμῷ. ὅρῳ. γνώμῃ νομοθέτου. πηλικότητι. πρός τι. γνώμης ἐρωτήσει. ἀντιθέσει ἔξωθεν ἐκ τῶν ἀντιθετικῶν κινουμένῃ. ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ στοχαστικῇ καὶ ὁρικῇ καὶ ἀντιληπτικῇ. πολλάκις δὲ καὶ μέχρι τῶν πρός τι ἵσταται ἡ διαίρεσις ὡς ἐπὶ τοῦ ἐκπόρνης γεγονότος καὶ δημηγορεῖν κωλυομένου, σχεδὸν δὲ τοῖς αὐτοῖς διαιροῦνται κεφαλαίοις ὅ, τε ὅρος καὶ ἡ ἀντίληψις καὶ ὁ συλλογισμός. διαφέρει δὲ τῇ τε τάξει καὶ τῇ διαιρέσει καὶ αὐτῷ γε πρὸ πάντων τῷ εἴδει. διατί δὲ πρῶτος ὁ συλλογισμὸς τέτακται τοῦ ὅρου. ἐροῦμεν ὅτι καὶ διὰ τὸ οἰκεῖον τῆς στάσεως καὶ διὰ τοῦτο. ὃν γὰρ τρόπον ἐν ταῖς ἀντιθετικαῖς εἴρηται, ὡς ἡ ἀντίθεσις ἀντιλήψεως χρείαν πληροῖ καὶ πρὸς αὐτὴν ἡ μετάληψις γίνεται καὶ πρὸ τῆς ἀντιλήψεως. οὕτω καὶ ἐνταῦθα φαμὲν, ὡς τὸ πρὸς τὴν προβολὴν γινόμενον ῥητοῦ ὅρου ἔχει τάξιν. ὅταν γὰρ λέγῃ μὴ τοῦτο κελεύειν τὸν νόμον ὁρίζεται. πρὸς τοῦτο οὖν ὡς πρὸς ὅρον ὁ συλλογισμὸς γινόμενος, εἰκότως προτέτακται τοῦ ὁρικοῦ κεφαλαίου συνάπτων ἀμφότερα εἰς ἕν. ἅ τε ὁ νόμος κελεύει καὶ τὰ πραχθέντα. ἐπειδὴ δὲ συλλογισμοῦ ταχθέντος ἔδει καὶ ὁρισμὸν σαφῶς τεθεῖναι, ὥσπερ μεταλήψεως ἀντίληψιν διὰ τὸ ἀντικεῖσθαι ταῦτα ἀλλήλοις καὶ λυτικὰ εἶναι ἀλλήλων, ἐπήχθη εὐθὺς καὶ ὅρος. ἐζήτηται δὲ τί δή ποτε, ὅρου ταχθέντος μὴ καὶ ἀνθορισμὸς ἐπηνέχθη. ἐροῦμεν τίνι ἐν λόγῳ ὅτι τὴν τοῦ ἀνθορισμοῦ χρείαν ὁ συλλογισμὸς πληροῖ. συμπέρασμα γοῦν τοῦ ἀνθορισμοῦ ὁ συλλογισμός. ἐπειδὴ οὖν προτέτακται ὁ συλλογισμὸς, δυνάμει ἐμπεριέχεται ἐν αὐτῷ ὁ ἀνθορισμὸς. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπήχθη ὡς ἤδη ἐξετασθείς. Ἀντιθέσει ἔστιν ὅτε. Οὐκ ἀκριβῶς τοῦτο ἐπεμνήσατο ὁ τεχνικός. ἐμπίπτει γὰρ ἡ ἀντεγκληματικὴ ἢ ἀντιστατική.

› Ἐπὶ δὲ τοῦ παραδείγματος ἐστὶ φανερώτερον. οἷον ὀνομαστὶ κωμῳδεῖν ὁ νόμος
› ἐκώλυσεν. ἀπροσώπως εἰσάγων τις τοὺς κωμῳδουμένους, ὑπάγεται τῷ νόμῳ,
› ὡς ὀνομαστὶ κωμῳδῶν. ἡ προβολὴ τοῦ πράγματος παρὰ τὸν νόμον κωμῳδεῖς τοὺς
πολίτας. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Οὐκ εἶπεν ἡ προβολὴ τοῦ ῥητοῦ. οὐδὲ γοῦν ἔχει ῥητὸν ἐνταῦθα ὁ προβαλλόμενος, ἀλλὰ τὸ γενόμενον αὐτὸ προβάλλεται τουτέστιν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις στάσεσι ταῖς ἐχούσαις προβολὴν, τὸ ἀδίκημα μὲν τὸ προβαλλόμενον ὡμολόγηται, ἐνταῦθα δὲ αὐτὸ τοῦτο ζητεῖται, εἰ ἀδίκημά ἐστι τὸ πραχθέν. διὰ τοῦτο προσέθηκεν ἡ προβολὴ τοῦ πράγματος. ἢ καὶ ἀντιδιαστέλλων τὸν συλλογισμὸν πρὸς τὰς ἄλλας νομικάς. ἐν ἐκείναις γὰρ ἡ προβολὴ ἀπὸ ῥητοῦ γίνεται. διὸ καὶ ἐλέγομεν ἐν ἐκείναις προβολὴ ῥητοῦ. ἵνα οὖν αὐτὸ σημαίνῃ τὸ ἐξομοιούμενον προσέθηκε τοῦ πράγματος.

› Τὸ ῥητὸν καὶ μὴν οὐκ ὠνόμασται οὐδένα. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ κωλυόμενον.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Δεύτερον κεφάλαιον τὸ ῥητόν. ἀναγκαῖον γὰρ τὸ ἐναντίον τῷ πράγματι ῥητὸν ἐπαχθῆναι. λύσις δέ ἐστι τὸ ῥητὸν τῆς προβολῆς. ἔνθεν ζητητέον· τί διαφέρει τῆς ἐπὶ νόμου ἀντιλήψεως. κἀνταῦθα γὰρ ὁ κρινόμενος, νόμον προτείνεται καὶ διὰ τοῦτο ἀνεύθυνον τὸ πεπραγμένον δεικνύειν πειρᾶται. φαμὲν οὖν. ὡς ἐν μὲν τῇ ἀντιλήψει νόμον προβάλλεται ὃν ἄντικρυς φυλάττειν δοκεῖ. οἷον τὸν μοιχὸν ἀναιρεῖσθαι νόμος. μοιχὸν [illegible] τις ἀναιρῶν καὶ κρίνεται δημοσίᾳ. ἐνταῦθα γὰρ τὸ ἀπὸ τοῦ νόμου προστεταγμένον ἄντικρυς ποιεῖ. ἐν δὲ τῷ συλλογισμῷ ἄλλο τι πράττει παρὰ τὸ γεγραμμένον. ὁρᾷς γὰρ ὅπως τὸ

ὑπὸ τοῦ νόμου προσταχθὲν ἐνταῦθα πέπρακται· ἐν δὲ συλλογισμῷ ἕτερον μέν ἐστι τὸ προσταχθὲν ὑπὸ τοῦ νόμου, ἕτερον δὲ ὡς εἴπομεν τὸ πραχθέν. ἔτι ἐν μὲν ἀντιλήψει τὴν διάνοιαν αὐτοῦ τοῦ πεπραγμένου τὸ ῥητὸν δίδωσιν, ἐνταῦθα δὲ πλέον ἢ ἔλαττον τοῦ νόμου κελεύοντος ἔπραξεν ὁ κρινόμενος, ὡς ἐπὶ τοῦ ὑποδείγματος οὗ παρέθετο ὁ τεχνικός. ἄλλο γὰρ τὸ προσταχθὲν ἐνταῦθα. ὅθεν φησὶν ὁ κρινόμενος, ὡς οὐ τὸ ἀπειρημένον τῷ νόμῳ πεποίηκεν. οὐκ ἐμνήσθη γὰρ ὀνομάτων, ἀλλ' ἕτερόν τι πεποίηκε. διαφέρει δὲ καὶ τοῦ κατὰ ῥητὸν καὶ διάνοιαν· ὅτι ἐκεῖ μὲν ὁ κατήγορος τὸ ῥητὸν προΐσχεται, ἐνταῦθα δὲ ὁ φεύγων.

Ο συλλογισμός, ὅτι μηδὲν διαφέρει τοῦτο ἐκείνου. ὁ ὅρος, ὅτι πλεῖστον διαφέρει.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Τοῦτό ἐστι τὸ κυριώτερον τῆς στάσεως ταύτης κεφάλαιον. ὅθεν καὶ ἐν ἀρχῇ τέτακται μετὰ τὴν προβολὴν καὶ τὸ ῥητόν. ὅθεν δὲ τὰς ἀφορμὰς ληψόμεθα εἰς τοῦτο φανερόν. ἀπὸ γὰρ τοῦ τέλους τῶν κοινωνιῶν συνάπτομεν εἰς ταὐτὸν τῷ ἐγγράφῳ τὸ ἄγραφον. χρήσεται δὲ καὶ παραδείγμασι πολλοῖς. δεικνὺς καὶ ἑτέρους τῶν νόμων οὕτω παραληφθέντας. ἕπεται δὲ τῷ συλλογισμῷ ἀναγκαίως ὁ ὅρος διαιρῶν τὰ συνημμένα καὶ χωρίζων τὰς διαφοράς. φύσει γὰρ ἀλλήλοις τὰ κεφάλαια ταῦτα μάχεται. ἐκείνου γὰρ κατασκευάζοντος καὶ λίαν ἰσχυριζομένου μηδὲν τοῦτο ἐκείνου διαφέρειν, ὁ ὅρος τοὐναντίον κατασκευάσει, ὅτι καὶ κατὰ τὸ πολὺ διενήνοχεν.

Η γνώμη τοῦ νομοθέτου κοινή. τί βουλόμενος τοῦτο ἐκώλυσεν ὁ νομοθέτης, ὁ μὲν διώκων φησὶν ὅτι ἀνελεῖν βουλόμενος τὸ ἁπλῶς καὶ ἀνυπευθύνως διαβάλλειν ὀντιναοῦν τῶν πολιτῶν, ἐφ' ὅτῳ ἂν αὐτοὶ ἐθέλωσιν ἐγκλήματι. ὁ δ' αὖ φεύγων οὐ διὰ τοῦτο φησί, ἀλλ' ἐπιστρέφεσθαι μὲν αὐτοὺς διὰ τῆς κωμῳδίας ἐβούλετο, οὐκ ἀνεῖλε δὲ παντάπασι τὴν κωμῳδίαν. ὑπομνήματα δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα γενησομένοις ἢ τοῖς τότε οὖσιν ἀνθρώποις λοιδορίαν περιέχοντα τῶν πολιτῶν τινος, οὐκ ἐβούλετο εἶναι. μὴ ὄντων δὲ τῶν ὀνομάτων, ἡ μὲν ἐπιστροφὴ γίνεται διὰ τῶν προσώπων, ἡ δὲ εἰς τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον μνήμη περιῄρηται, καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους διαβολή. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἰσαζούσης ἐν τούτοις τρόπον τινὰ τῆς μάχης, ἐπὶ τὴν τοῦ νομοθέτου γνώμην ἀμφότεροι τρέψονται, πρὸς τὸ χρήσιμον αὐτῷ ἑκάτερος ταύτην ἐκδεχόμενος. οἷον τί βουλόμενος ὁ νομοθέτης τὸ κωμῳδεῖν ὀνομαστὶ κεκώλυκεν. καὶ ὁ μέν, φησίν· ὅτι καθάπαξ ἀνελεῖν βουλόμενος τὴν ἐπὶ τῆς σκηνῆς δυσχέρειαν καὶ πάνδεινον ἡγούμενος τὸ ἀνυπευθύνως διαβάλλειν καὶ τοὺς τυχόντας τῶν πολιτῶν ἐφ' οἷς τισιν οὖν ἐγκλήμασιν. ἐκ τούτων δὲ κατασκευάζει ὅτι οὐδὲ αὐτὸ πρόσωπον κωμῳδεῖν ἐᾷ. ὁ γὰρ καθάπαξ δυσχέρειαν πᾶσαν δυσχεράνας, δῆλον ὅτι καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον κωμῳδεῖν ἀνῄρηκεν. ὁ δὲ φεύγων, φησίν. οὐ διὰ ταῦτα, ἀλλ' ἐπιστρέφεσθαι μὲν τοὺς πολίτας διὰ τῆς κωμῳδίας ἐβούλετο καὶ σωφρονεστέρους γίνεσθαι δεδιότας τὴν ἐπὶ σκηνῆς λοιδορίαν. διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ παντάπασι τὴν κωμῳδίαν ἀνεῖλεν. τὸ δὲ καταλείπεσθαι τοῖς μετὰ ταῦτα γενησομένοις ἀνθρώποις ὑπομνήματα λοιδορίαν περιέχοντα. διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ παντάπασι τὴν κωμῳδίαν ἀνεῖλεν. τὸ δὲ καταλείπεσθαι τοῖς μετὰ ταῦτα γενησομένοις ἀνθρώποις ὑπομνήματα λοιδορίαν περιέχοντά τινος τῶν πολιτῶν, ἐδυσχέρανεν. διὸ τὰ ὀνόματα λέγειν ἐκώλυσεν. ὥστε τὸ αὐτὸ πρόσωπον εἰσάγειν ἀνεύθυνον. τοῦτο γὰρ κατασκευάζει. ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Η γνώμη τοῦ νομοθέτου κοινή ἐστιν ἀμφοτέρων στοχαστικῶν. ἀπ' ἀμφοῖν ἐξεταζομένη. ὁ μὲν γάρ, φησὶν ὅτι πᾶσαν τὴν πονηρίαν ὁ νομοθέτης μεμισηκώς, διὰ τοῦτο καὶ ἐκ φανεροῦ λέγειν κεκώλυκεν. ὁ δέ, ὅτι οὐ διὰ τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὸν ὡρισμένον πατέρα μὴ δὲ ἀναγράφεσθαι τοῦ πατρὸς εἰ, κεκώλυκεν αὐτὸν λέγειν.

Η πηλικότης. ὡς ἐν τῷ ὅρῳ, ὅτι μέγα τὸ γινόμενον. ὁ βίαιος ὅρος. εἰ καὶ ὀνομαστὶ κωμῳδεῖν τοῦτό ἐστι. ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ταύτην τὸν συλλογισμὸν τῷ ὅρῳ ἀφομοιῶν, εἴρηκε τοῦτο. ἐπεὶ τί διάφορον ἔχει ἡ πηλικότης αὕτη πρὸς τὰς ἐν ταῖς λοιπαῖς στάσεσι πηλικότητας. πάντως οὐδέν. ἀλλ' ὡς εἴρηται βούλεται ἀφομοιοῦν πάντη τὸν ὅρον τῷ συλλογισμῷ. ὑπὸ μὲν οὖν τοῦ κατηγόρου αὐξηθήσεται τὸ πρᾶγμα δι' αὐτῆς. ὑπὸ δὲ τοῦ φεύγοντος μειωθήσεται. ὁ μὲν οὖν κατήγορος φησίν, ὅτι μέγα τοῦτο καὶ πέρα τοῦ ὀνομαστὶ κωμῳδεῖν ἐστιν. ὁ δὲ φεύγων ὅτι οὐ μέγα τοῦτο, ἀλλὰ ὀνομαστὶ κωμῳδεῖν. οἷς ἐπισυνάψει τὸν βίαιον ὅρον εὐθύς. οἷον τοῦτο γὰρ οὐδὲ ὅλως ἐστὶ κωμῳδεῖν. ἀπαντήσεται δὲ τῷ αὐτῷ καὶ ὁ διώκων κεφαλαίῳ, ὅτι καὶ ὀνομαστὶ κωμῳδεῖν τοῦτό ἐστι. δεικνύει γὰρ πᾶσι τῶν διαβαλλομένων τὰ πρόσωπα. εἴρηται δὲ βίαιος ὅρος ὅτι οὐκ ἐκ τῶν κοινῇ δοκούντων ἐστίν, ἀλλ' ἐκ περιουσίας τῆς φησὶν ἐργάζεται. καὶ τὸν ἡταιρηκότα πόρνην εἶναι βιάζεται εἴγε ταὐτὰ τῇ πόρνῃ πάσχει.

Τὸ πρός τι καὶ τὰ ἑξῆς πάντα, καθάπερ ἐν τῷ ὅρῳ ἐξετασθήσεται.

ΣΩΠΑΤΡΟΥ. Ἐπὶ τούτοις ἐστὶ τὸ πρός τι. τοῦ μέν, μεῖζον τὸ αὐτὸ πρόσωπον τοῦ ὀνομαστὶ κωμῳδεῖν λέγοντος. τοῦ δὲ μεῖον τοῦ ὑπ' ἐκείνου. εἶτα ἡ ἀντίθεσις ἣν ἐμπίπτειν ἔστιν ὅτε εἶπεν ὁ τεχνικὸς ἐν τῇ διαιρέσει τῶν κεφαλαίων, οὐ καλῶς δέ. ἐμπίπτει γὰρ ἢ ἀντεγκληματικὴ ἢ ἀντιστατική. ἐπειδὴ γὰρ πᾶς συλλογισμὸς ἐπ' ἐγκλήματί ἐστιν, ἀντεγκληματικῶς ἀναφύεται. οἷον ἄξιοι ἦσαν κωμῳδεῖσθαι. πάλιν εἴ τις ἀναστρέψοι τὸν ἐκ τοῦ ἐναντίου συλλογισμόν, ἀντιστατικὴ εὑρεθήσεται. ἐὰν λέγωμεν. τὸν λειποτάκτην κολάζεσθαι νόμος. ἀριστεύσας λειποτάκτης, ἀξιοῖ τιμᾶσθαι. ἀντιστατικὴν εὑρεθήσεται, ὥστε πάντως εὑρεθήσεται ἀντίθεσις, ἢ ἀντιστατικὴ ἢ ἐπὶ μόνου τούτου τοῦ ζητήματος ἀντιστατική. ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἀντεγκληματική. λεγόντων ἡμῶν, ὅτι εἰ καὶ μὴ κεκώλυκεν ὁ νομοθέτης, ἀλλὰ τὸ σὸν ἁμάρτημα ἄξιον τοῦ κωλύεσθαι. ἣν λύσει ὁ κατήγορος μεταλήψει. οἷον ὅτι ἔδει παραινεῖν καὶ μὴ τηνάλλως βλασφημεῖν. μετὰ ταῦτα ἔστιν ἀντίληψις. οἷον ὅτι ἐξῆν μοι κωμῳδεῖν καὶ οὐ κεκώλυται, ἡ ποιότης καὶ ἡ γνώμη ὡς ἐν ὅρῳ καὶ ταῖς λοιπαῖς στάσεσιν ἐξετάζεται.

Πλείονα δὲ εἴδη ἐστὶ συλλογισμῶν, ἃ δὴ πάντα ὁμοίως διαιρήσεις. ὅμως μέντοι ἐκκείσθω αὐτῶν παραδείγματα. γίνονται γὰρ ἢ τοι ἀπὸ τοῦ ἴσου, ὡς ὁ προειρημένος. ἢ ἀπὸ τοῦ μείζονος. οἷον ἐξῆν ἀποκτιννύναι τοὺς κατιόντας φυγάδας. μαστίξας τινὰ κατιόντα τις, φεύγει παρανόμου τιμωρίας. ὁ γὰρ τὸ μεῖζόν φησι δούς, καὶ τὸ ἔλαττον ἔδωκεν. ἢ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου. οἷον τῷ ἀριστεῖ γέρας εἶναι. λιπόντα τινὰ τὴν τάξιν, ὁ ἀριστεὺς ἀπέκτεινε καὶ φεύγει φόνου. οὐ γὰρ ἁπλῶς τῷ ἀντεγκλήματι, ἀλλὰ μετὰ τῶν προειρημένων χρήσεται. ἢ ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος καὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἀποβαῖνον. οἷον ὅτι ἔξεστι στίζειν τοὺς μοιχούς. στίζων τὶς μοιχοὺς ἀπέκτεινε, καὶ φεύγει φόνου. ὁ γὰρ τὸ πρότερόν φησι δούς, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀποβαῖνον ἔδωκεν.

ΣΥΡΙΑΝΟΥ. Εἰ ὁμοίως διαιρεῖται, πῶς εἴδη. ἀλλὰ κατὰ χρῆσιν ἀθετήσομεν τῇ λέξει τὸν τεχνογράφον. τοὺς γὰρ τρόπους εἴδη εἴρηκεν. τέσσαρας δὲ τούτους πάντας φησὶν εἶναι ὁ τεχνικός. ἀπὸ τοῦ ἴσου, ὡς τὸ προκείμενον πρόβλημα τὸ ὀνομαστὶ κωμῳδεῖν. ἴσον γὰρ ὁ κατήγορος σπουδάζει δεῖξαι τὸ πεπραγμένον τῷ ἀπειρημένῳ ὑπὸ τοῦ νόμου. ἀπὸ τοῦ μείζονος. εἴρηται δὲ οὕτω διὰ τὸ λέγειν τὸν κρινόμενον ὅτι ὁ τὸ μεῖζον δοὺς καὶ τὸ ἔλαττον ἔδωκε τὸ μαστίξαι. ἀπὸ τοῦ ἐναντίου. ὁ οὕτως εἴρηται διὰ τὸ φησὶν τὸν διώκοντα. ὅτι ὁ τὴν ἀριστείαν τιμήσας ἐκ τῶν ἐναντίων μισεῖ καὶ τιμωρεῖ τὸν φυγάδα. δόξει δέ τισιν ἀντέγκλημα εἶναι, διὸ καὶ

προσέθηκεν ὁ τεχνικός· οὐ γὰρ ἁπλῶς τῷ ἀντεγκλήματι ὁ φεύγων χρήσεται, ἀλλὰ μετὰ τῶν προειρημένων, τουτέστι τῶν ἰδίων τοῦ συλλογισμοῦ. ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος, κατὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀποβαῖνον· ἔλαττον εἴρηκε πρὸς τὸ ἄνω μεῖζον ὄν. διὸ καὶ ἐπήγαγε κατὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀποβαῖνον. ἐρεῖ γὰρ ὅτι ὁ τὸ σῖτον παρασχών, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀποβαῖνον ἔδωκεν. ἔστι παρὰ τὰ προειρημένα καὶ ἕτερος τρόπος κατὰ σύνθεσιν. τὸ παράδειγμα τόδε· τὸν τρὶς ὑβρίσαντα καὶ τρεῖς μαρτυρήσαντα καὶ τρεῖς ἁλόντα κλοπῆς, ἄτιμον εἶναι. ἁλούς τις καθ' ἕκαστον ἔγκλημα ἀνὰ ἅπαξ, ὑπάγεται τῇ τιμωρίᾳ. ἐνταῦθα γὰρ ἡ σύνθεσίς ἐστιν ἡ ζητουμένη πότερον τὰ τρία ἑνός ἐστιν ἢ ἑκάστου. δόξει δέ τισι καὶ ἀμφιβολία εἶναι τοῦτο ἡ κατὰ σύνθεσιν, οὐκ ἔστι μέντοι. οὐ γὰρ διάστασις ἡ ἐπιπλοκὴ ποιεῖ τὴν ζήτησιν. ἐνταῦθα οὐδὲ ὄνομα ἀμφισβητούμενον. διὸ οὐκ ἀμφιβολία ἀλλὰ συλλογισμός ἐστιν. ἀνάγκη γὰρ συλλογίσασθαι ὅτι ταυτόν ἐστιν ἢ ἓν ἀδίκημα τρίτον ποιῆσαι, ἢ καθ' ἓν ἔγκλημα ἀνὰ ἅπαξ. ἐπιστατέον δέ, ὡς ἐν μὲν πάσῃ συλλογισμὸς ἐμπίπτει. ἐν συλλογισμῷ δὲ οὐδεμία ἄλλη πλὴν στοχασμοῦ· ἢ τις ἐν τῇ γνώμῃ τοῦ νομοθέτου ἐμπίπτει στοχαστικῶς ἐξεταζομένη.

ΠΕΡΙ ΑΜΦΙΒΟΛΙΑΣ. ΣΩΠΑΤΡΟΥ.

Τινὲς ἀσύστατόν φασιν εἶναι τὴν ἀμφιβολίαν, τῷ μὴ ἔχειν τεκμήριον φανερόν, ὥσπερ τὸν στοχασμόν, ἄλλοι δὲ πρὸς τῷ συνεστάναι καὶ εἴδη, φασὶν αὐτὴν ἔχειν δ΄ κατὰ πνεῦμα καὶ τόνον καὶ ὁμωνυμίαν σύνθεσίν τε καὶ διαίρεσιν. ἡμεῖς δὲ συνεστάναι μὲν αὐτὴν φήσομεν· εἴδη δὲ οὐχ εὑροῦμεν ἔχειν· ἀλλὰ τρόπους αὐτὰ φήσομεν τῶν κατὰ ἀμφιβολίαν προβλημάτων. διατί δὲ ὠνόμασται οὕτω φανερόν. διὰ γὰρ τὸ μὴ ἔχειν τι ὡρισμένον πρὸς τὴν τοῦ ζητουμένου σύστασιν· μὴ δέ τι παρέχεσθαι μηδ' ἕτερον τῶν ἀγωνιζομένων σαφὲς ἀπὸ τοῦ ῥητοῦ διάνοιαν ἐξετάζοντος ἧς πολυσχιδής τε καὶ ἀόριστος ἡ ἐξέτασις. ὅρος δὲ αὐτῆς ἐστιν οὗτος. ἀμφιβολία ἐστὶ στάσις πολιτικοῦ πράγματος τῶν ἑκατέρων μερῶν καθ' ἣν τὴν διάνοιαν ἐξετάζομεν τοῦ ῥητοῦ. οἷον ὡς ἔδει τὸν ἀναθεῖναι τῇ πόλει καταλιπόντος ἡρακλέα χρυσοῦν ῥόπαλον ἔχοντα. τρόποι δὲ τῶν κατὰ ἀμφιβολίαν προβλημάτων οἵδε· κατὰ πνεῦμα· κατὰ τόνον· καθ' ὁμωνυμίαν· κατὰ σύνθεσιν· κατὰ διαίρεσιν. ἔστι δὲ κατὰ πνεῦμα μὲν ἀμφιβολία ὡς τόδε· κατέλιπέ τις φίλῳ τὴν οὐσίαν ἐφ' ᾧ τὸν πιστότατον τῶν οἰκετῶν ἕνδεκα ἔτεσι θρέψαι· καὶ ὁ μέν, δασύνων ἕνδεκα ἔτεσι ἀξιῶν θάψαι· ὁ δέ, ψιλῶς ἀναγινώσκων, ἕνδεκα ἔτη μόνα. κατὰ τόνον δέ· οἷον ἑτέρα χρυσία εἰ φοροίη δημόσια ἔστω· ἑάλω χρυσία φοροῦσα ἑταίρα· καὶ ὁ μέν, παροξυτόνως ἀναγινώσκων, δημοσίαν αὐτὴν εἶναι κελεύει· οἱ δέ, συνηγοροῦντες ἐκείνῃ, προπαροξυτόνως ἀναγινώσκοντες, τὰ χρυσία φασὶν εἶναι δεῖν δημόσια. καὶ αὖ τοῦτο· πωλῶν μηδεὶς διδότω τέλος. ἐνταῦθα γὰρ ὁ μέν, παροξύνων ἵππων ἐρεῖ μὴ διδόναι τέλος· ὁ δέ, προπερισπῶν τὸν πιπράσκοντα. κατὰ δὲ ὁμωνυμίαν, οἷον τοῦ θεοῦ χρήσαντος τεῖχος τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύοπα Ζεύς, οἱ μέν, εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀξιοῦσι καταφεύγειν κοτίνοις τότε πυκνοῖς καταπεφραγμένην· Θεμιστοκλῆς δέ, πρὸς τὰς τριήρεις κελεύει κατασκευάζεσθαι. κατὰ δὲ σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν· οἷον τελευτῶν τις κατέλιπέ τινι τὴν οὐσίαν ἐφ' ᾧ τε ἀναθεῖναι τῇ πόλει ἡρακλέα χρυσοῦν ῥόπαλον ἔχοντα. ὁ μὲν κατὰ διαίρεσιν ἀναγινώσκων, τὸ ῥόπαλον μόνον βούλεται χρυσοῦν ἀναθεῖναι· ὁ δὲ κατὰ σύνθεσιν, ὅλον τὸν ἡρακλέα χρυσοῦν ἀξιοῖ ἀναθεῖναι τῇ πόλει.

ΜΑΡΚΕΛΛΙΝΟΥ.

Ζητεῖται εἰ ὅλως συνίσταται ἡ ἀμφιβολία. δοκεῖ γὰρ κατὰ τὸ ὁμολογούμενον προφέρεσθαι· ὡς γὰρ ἄν τις ὁριζόμενος ἀναγνοίη, πάντως που καθ' ἕνα τρόπον περιέρχεται. ἀλλὰ πρὸ τούτου φαμὲν ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις ἀνάγκη τὸν τόνον

ὑποκλέπτειν. δεῖ γὰρ ὑπονοεῖν γεγράφθαι νόμον στιγμῆς ἄμοιρον καὶ τόνου. ὅθεν τὰ τῆς ἀμφισβητήσεως συνίσταται. ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ὀνόματος, πρόδηλον τὰ τῆς δυνάμεως αὐτῆς· καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ ῥητὸν ἀμφίβολον ἔχει· ὥστε τούτῳ τῶν ἄλλων νομικῶν διαφέρει. ὅτι ἐν

λείπει

ΚΑΙ ΑΛΛΩΣ ΑΝΩΝΥΜΟΥ.

Ἡ ἀμφιβολία. τὴν ἀμφιβολίαν καὶ ἑρμογένης καθ' αὑτὴν οὖσαν γλίσχρον εἶναί φησι καὶ ὑπόψυχρον· τὸ γὰρ περὶ ὁμωνυμίας, ἢ τόνων, ἢ τινὸς τοιούτου ἀμφιβάλλειν εὐτελὲς ἄγαν. καί πως δοκεῖ ἀπὸ φιλοπραγμοσύνης τις περὶ τῶν τοιούτων συγκροτεῖν δικαστήριον· συμπλεκομένη μέντοι ἑτέρᾳ στάσει τὴν τῆς φιλοπραγμοσύνης ὑποψίαν ἐκφεύγει. ὡς καὶ ὁ δημοσθένης ἐν τῷ πρὸς λεπτίνην ἐποίησεν. εἰπόντος γὰρ λεπτίνου μηδένα εἶναι ἀτελῆ, καὶ μὴ διορίσαντος πρόσωπον ἢ πρᾶγμα ὁ δημοσθένης ἀσαφὲς εἶναι τοῦτό φησι, τὸ δὲ ἀσαφὲς ταυτὸν τῷ ἀμφιβόλῳ. καὶ ἔτι ἐν τῷ κατὰ ἀριστοκράτους, ἐάν τις ἀποκτείνῃ χαρίδημον, ἀγώγιμον εἶναι· πάλιν γὰρ ἐπιλαμβάνεται τῆς ἀσαφείας. καί φησι, ποῖον ἀνδροφόνον λέγεις, πότερον τὸν ἑκούσιον ἢ τὸν ἀκούσιον, τὸν δίκαιον, ἢ τὸν ἄδικον. διαφέρει δὲ ἡ ἀμφιβολία τῶν ἄλλων νομικῶν. ὅτι ἐν μὲν ἐκείναις φανερὸν ἔχομεν τὸ ῥητόν· περὶ δὲ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ γίνεται ἡ ζήτησις· ἐνταῦθα δὲ αὐτὸ τὸ ῥητὸν ἔχομεν ἄδηλον. οὐδὲν γὰρ ἕτερόν ἐστιν ἡ ἀμφιβολία, ἢ ῥητοῦ ἀσάφεια. β΄. τοῦθ' ὅπερ εὑρίσκεται. οἶμαι πταῖσμα τῶν ἀντιγράφων εἶναι· χρῆναι γάρ, τοῦτο παρευρίσκεται, γράφεσθαι, ὡς μὴ καθ' αὑτὸ ζήτημα ὄν, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ παρευρισκόμενον. γ΄. τὸ περιέχον. πῶς ἴδιον ἀντινομίας τοῦτο εἰπὼν καὶ ἐπὶ τῆς ἀμφιβολίας τοῦτο παρέλαβε; φαμὲν οὖν ὅτι πρὸς τὸ ῥητὸν καὶ τὴν διάνοιαν εἶπεν αὐτὸ ἐκεῖ ἴδιον εἶναι. ὥσπερ δὲ ἐν τῷ ὅρῳ ὁ φεύγων τὸ ἔλαττον ὁμολογεῖ ἀδίκημα, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς γνώμης τοῦ νομοθέτου ἡ ἑταίρα ὁμολογεῖ ἠδικηκέναι μέν, ἔλαττον δέ. δ΄. ἥπερ ἕπεται. πρὸ τὴν μετάληψιν, καὶ ἀντίληψιν ἔδει ἀπαντῆσαι, ὡς πολλαχοῦ· ἀλλ' ἐνταῦθα παράβασις γέγονεν, ὥστε οὐκ ἠδύνατο, ὥσπερ ἐπ' ἐξουσίας προβάλλεσθαι τὴν ἀντίληψιν. ε΄. ἡ ἐλεεινολογήσεται φησὶν ὅτι ἐπειδὴ οὐκ ἰσχυρὰ τὰ τῶν ἀποδείξεων, τοῖς ἐπιλογικοῖς ἀνάγκη πλεονάζειν· τὸ δὲ ὁ λέγων ὑπὲρ αὐτῆς προσέθηκεν, ἐπειδὴ γυνὴ εἰς δικαστήριον οὐκ εἰσέρχεται. οὐδὲ παρρησίαν ἔχει δημηγορεῖν· ἄλλως τε κἂν ἑταίρα τυγχάνῃ οὖσα, διὸ οὐκ αὐτὴν ἐλεεινολογουμένην, ἀλλὰ τὸν ὑπὲρ αὐτῆς φησι λέγοντα. μετὰ δὲ τὴν ἀντίληψίν ἐστιν ἡ θέσις. παρεῖκε δὲ αὐτὴν ὁ τεχνικὸς ἐν τῇ ἐξετάσει ὡς πρόδηλον. ὁ μὲν γὰρ ἐρεῖ, ὅτι τιμωρητέον τὰς ἑταίρας. ὁ δὲ ὅτι ἐλεητέον τὰς διὰ πενίαν ταῦτα ἀναγκαζομένας ποιεῖν.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΕΥΡΕΣΕΩΝ.

Περὶ εὑρέσεων ἐπιγέγραπται τὸ βιβλίον καίτοι καὶ τῶν ἄλλων πραγματειῶν Ἑρμογένους εὑρέσεις τινὰς εἰσαγουσῶν. ἥτε γὰρ ἐπιγραφομένη περὶ στάσεων, εὕρεσίν τινα καὶ διασκευὴν διδάσκει, καὶ αὐτός φησι ὅτι τὸ βιβλίον ἐκεῖνος ταυτόν ἐστι σχεδὸν τῷ περὶ εὑρέσεως. καὶ δὴ κἀν τῷ βιβλίῳ τῷ περὶ τῶν κεφαλαίων ἀρξάμενός φησι· περὶ μὲν τῆς τῶν κεφαλαίων εὑρέσεως κατὰ τὴν διαιρετικὴν ἐξεθέμην μέθοδον· ὥστε εὕρεσιν καὶ ἐν ταῖς στάσεσι διδάσκει· καὶ αἱ ἰδέαι δὲ τὸ βιβλίον εὑρέσεις τινὰς διδάσκουσιν. ἔστιν οὖν εἰπεῖν ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τάξιν καὶ μεταχείρησιν τῶν εὑρημένων ἐν τῇ φύσει διδάσκει, οὐχ εὕρεσιν δὲ· ἐνταῦθα δὲ εὕρεσιν προηγουμένως προοιμίων καὶ πολλῶν παραδίδωσιν ἄλλων. καὶ ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις κοινόν τι ἦν ὄνομα περὶ ὧν ἔμελλε διδάσκειν· ἐξ οὗ καὶ τὴν ἐπιγραφὴν εὐθέτως ἦν λαμβάνειν· οἷον στάσεις, ἰδέαι, περὶ στάσεων, περὶ ἰδεῶν. ἐν δὲ τῷ παρόντι βιβλίῳ ἐπειδὴ μηδὲν κοινὸν ὄνομα κεῖται γνώριμον τούτοις, περὶ ὧν διέξεισιν, ἔστι γὰρ προοίμιον· διήγησις καὶ τἄλλα. ὧν οὐδὲν κοινὸν ὄνομα. τούτων δὲ κοινόν τι τὴν εὕρεσιν παραδίδωσιν, εἰκότως ἀπ' αὐτῆς τῆς εὑρέσεως τὴν ἐπιγραφὴν ἐποιήσατο. ἐζήτησαν δέ τινες τί κοινὸν κεφαλαίῳ καὶ εὑρέσει. φαμὲν οὖν ὅτι κεφάλαιόν ἐστι μέρος λόγου ἐκ νοημάτων διαφόρων πρὸς ἕν τι τεινόντων τὸ κατασκευαζόμενον. εὕρεσις δὲ νοημάτων διαφόρων εὐπορία. κοινωνοῦσι δὲ ἀλλήλοις καθὸ πρὸς ἕνα σκοπὸν τὸ προκείμενον φέρονται. δεῖ γὰρ προσφυῶς τῇ ὑποθέσει ἑκάτερον ἐξετάζεσθαι. εἰ γὰρ ἄλλο μὲν εἴη τὸ ζητούμενον, οἷον στοχασμός, ἄλλο δὲ τὸ κατασκευαζόμενον, οἷον ἀντιλήψεως κεφάλαιον, ἢ ἑτέρας στάσεως, ἀσύστατον ἂν εἴη τὸ ζήτημα. ἢ ἀμαθὴς ὁ μελετῶν. διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων, ὅτι τὸ μὲν κεφάλαιον ὡρισμένον ἐστὶ καὶ ἀεὶ φυλαττόμενον· οἷον ἐπὶ τῆς πραγματικῆς νόμιμον, δίκαιον, συμφέρον. ταῦτα γὰρ πάντα ἐν ἑκάστῃ πραγματικῇ στάσει ἐμπίπτει. καὶ πᾶς μεταχειριζόμενος αὐτοῖς χρήσεται. ἡ δὲ εὕρεσις ἀόριστος καὶ πρὸς τὴν ἑκάστου φαντασίαν ἐγγινομένη. διὸ οὐ πάντες χρήσονται τῇ αὐτῇ. ἀλλ' οἱ μὲν εὐπορώτερον. οἱ δὲ στενώτερον. εἶτα τὰ μὲν κεφάλαια περιέχει τὰς εὑρέσεις. αἱ δὲ οὐ περιέχουσι ταῦτα, ἀλλὰ περιέχονται. ἔτι τὰ μὲν κεφάλαια ἀπὸ τῶν ἀγώνων ἀρξάμενα εἰς τοὺς ἀγῶνας καταλήγει. ἡ δὲ εὕρεσις καὶ τῇ παρεκβάσει, καὶ τοῖς μέρεσι τοῦ λόγου κεκλήρωται. Προοίμιόν ἐστι λόγος παρασκευάζων τὸν ἀκροατὴν εἰς ὑποδοχὴν τῆς ὑποθέσεως. κυρίως δὲ προοίμιον ἔλεγον οἱ παλαιοὶ τὰ πρὸ τῶν κιθαρῳδῶν ἐν ἀρχῇ λεγόμενα. οἴμη γάρ ἡ ᾠδὴ ἢ ἀπὸ τῆς οἴμου τουτέστι τῆς ὁδοῦ. τέλος δὲ τοῦ προοιμίου τὸ παρασχεῖν εὐήκοον πρὸς τὰ λοιπὰ τὸν ἀκροατήν. ἐπεὶ δὲ προσοχῆς ποιητικόν ἐστιν, ἀνάγκη πᾶσα πρὸ τῶν ἄλλων αὐτὸ τάττεσθαι. εἰ γὰρ καὶ ἐν μέσῳ τοῦ λόγου προοίμιά τινα δοκοῦσιν εὑρίσκεσθαι. ἀλλ' οὐκ εἰσὶ κυρίως προοίμια. ἀλλὰ πολλάκις ἐν τῷ μεταξὺ γινομένου θορύβου, ἀνάγκη κατάστασιν ποιῆσαι οἱονεὶ προοιμιαζόμενον. ἐν μέντοι τισὶ λόγοις καὶ δυσὶ καὶ τρισὶ προοιμίοις χρησόμεθα. δυσὶ μὲν, ὡς ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Ὀλυνθιακῶν. ὧν πρότερον μὲν, οὐχὶ ταυτὰ παρίστατaί μοι γινώσκειν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἑξῆς. δεύτερον δὲ· ὁ μὲν οὖν παρὼν καιρὸς ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι. τρισὶ δὲ, ὡς ὁ αὐτὸς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Ὀλυνθιακῶν. ὧν πρῶτον μὲν, ἐπὶ πολλῶν μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δοκεῖ μοι. δεύτερον δὲ, τὸ μὲν οὖν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τὴν Φιλίππου ῥώμην διεξιέναι. τρίτον δὲ, τὸ μὲν οὖν ἐπίορκον καὶ ἄπιστον καλεῖν αὐτοῦ τὰ πεπραγμένα δεικνύναι. καὶ ἑξῆς. Ἰστέον δὲ ὅτι παραιτησόμεθα τὸ προοίμιον, ὅταν ἢ εὐ-

νοῶσιν οἱ δικάζοντες, ἢ ὀλίγον λάβωμεν ὕδωρ. τότε γὰρ ῥητῶν ἀναγκαίων διήγησις ὠφελιμωτέρα. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ δικαστηρίου χρῆσις προοιμίων οὐκ ἦν. κῆρυξ γὰρ προσεφώνει τῷ εἰσιόντι, μὴ προοιμιάζου, μηδὲ ἐπίλεγε. ὡσαύτως ἐνώπιον βασιλέως οὐ δεῖ προοιμιάζεσθαι. ἀλλ' οὐδὲ βασιλεὺς ἀεὶ προοιμιάζεται, ἢ ἀρχιερεύς, τὸ αἰδέσιμον καὶ ἀξιόπιστον ἐκ τοῦ βαθμοῦ κεκτημένοι. καὶ μὴ γοητείας λόγων ἐπιδεόμενοι. οἱ γὰρ ἀκροαταὶ, ὡς δεσπόταις αὐτοῖς ὑπείκουσι. καὶ οὐδείς ἐστιν ὁ ἀντιταττόμενος. ὅθεν καὶ βραχυλογίας οἱ τοιοῦτοι κέχρηνται. ὥσπερ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἴρηται. πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβον. τὸ δὲ ἱκετεύειν μακρόν. ἔτι ἐὰν τὸ πρᾶγμα ἐπείγῃ. καὶ σπεύδωμεν πρὸς τὴν διήγησιν, οὐ προοιμιασόμεθα. ὁμοίως καὶ ἐὰν ᾖ περὶ ἡμῶν τὸ πρᾶγμα. καὶ θαρροῦντες εἰσερχώμεθα, προοιμίῳ οὐ χρησόμεθα. Ἰστέον ὅτι μέρη τοῦ πολιτικοῦ λόγου πέντε τινὲς παρέδωσαν, προοίμιον, διήγησιν, ἀντιθέσεις, λύσεις, τὰς λεγομένας πίστεις, ἐπίλογον. ἕτεροι δὲ εἰς τέσσαρα ταῦτα συνεῖλον. τὰς γὰρ ἀντιθέσεις καὶ λύσεις ἑνὶ ὀνόματι τῶν ἀγώνων ἐκάλεσαν. τινὲς δὲ προστιθέασι καὶ ἕτερα τρία, ἔφοδον, παρέκβασιν, αὔξησιν. ταῦτα δὲ οὐκ ἔστιν ἕτερα παρὰ τὰ προειρημένα. ἔφοδός τε γάρ ἐστιν ἡ προθεραπεία, τουτέστι τὸ προοίμιον. αὔξησις δὲ ὁ ἐπίλογος. καὶ γὰρ ἕνεκα τοῦ θυμικὸν ποιῆσαι τὸν δικαστὴν ἢ ἱλαρὸν ἐπινενόηται ὁ ἐπίλογος. ἡ δὲ παρέκβασις ἢ ἐν τῇ διηγήσει ἐστὶν ἢ ἐν τοῖς ἀγῶσιν. ἢ ἐν τῷ ἐπιλόγῳ. εἰ δ' οὐδενὸς τούτων ἐστὶ, περιττόν ἐστι καὶ ἀχρεῖον. καὶ ἁμαρτάνει ὁ ῥήτωρ χρώμενος αὐτῇ. δεῖ δὲ τὸ προοίμιον συνεσφραγμένον εἶναι. καὶ ἀφορματικῶς ἔχειν τὰ τῆς ὑποθέσεως. ἐν αὐτῷ γὰρ τὸ πρᾶγμα μανθάνομεν. τοῦ γὰρ ὅλου λόγου ζώῳ ἀτέχνως ἐοικότος, τὸ προοίμιον τῇ κεφαλῇ τούτου ἀναλογεῖ. ἐπισκεπτέον δὲ ὅτι ἐλλιπῶς τὴν τῶν προοιμίων εὕρεσιν παραδίδωσιν ὁ Ἑρμογένης. πολλὰ γάρ ἐστιν ἀρχαῖα προοίμια, καὶ μυρία νέα συστῆναι δυνάμενα, ἐξ ὧν οὐδὲν εὑρεθήσεται εἰς οὐδένα τῶν ὑπ' αὐτοῦ παραδεδομένων τρόπον, ἀναγόμενον. οἱ δὲ παλαιότεροι ἐλλιπῶς μὲν καὶ ἐκεῖνοι καὶ ἀδιευκρινήτως, ἀλλ' οὖν πολὺ πλείους τρόπους παραδεδώκασιν. εἰς ὧν ἐνίους μᾶλλον ἀναφέρειν ἔστι τὰ προοίμια ἢ εἰς οὓς αὐτὸς ἐνόμισεν ἀναφέρεσθαι. τὸ γὰρ ἐκ βαρύτητος προοίμιον. καὶ τὸ ἐξ ἐπαίνου τῶν ἀκουόντων. καὶ τὸ ἐξ αἰτίας. καὶ τὸ ἐξ ἀπολογίας, οὐκ ἀπολιπούσης μέμψεως. ἀλλ' ἐπιείκειαν μόνον ἐνδεικνυμένης. καὶ πολλὰ ἄλλα παρῆκεν ὁ Ἑρμογένης. ὧν ἕκαστόν ἐστιν ἰδεῖν τῷ βίῳ μᾶλλον ἐπιπολάζοντα, ἢ τὰ Ἑρμογένους, καὶ τὰ τῶν ἀρχαίων. Τῷ μὲν οὖν ἐκ βαρύτητος τηνικαῦτα χρησόμεθα ἐπὶ τούτου. συνεχῶς τίς νέος πλούσιος κρινόμενος τυραννίδος ἐπιθέσεως τὴν οὐσίαν αὐτοῦ κατεπόντωσεν ἐν θαλάσσῃ. καὶ κρίνεται. καὶ ἐπὶ τούτου. ῥήτορες ἐξεδόθησαν τῷ Φιλίππῳ. καὶ ἀφεθέντες οὐ πολιτεύονται, καὶ κρίνονται. ἁρμόσει οὖν αὐτοῖς τὸ ἐκ βαρύτητος προοίμιον. οὐκ ἦν, ὡς ἔοικε, τῶν κακῶν ἀπαλλαγή. πρότερον μὲν οἱ πολιτευόμενοι κινδύνοις περιεπέσομεν. νῦν τὸ σιωπᾶν κρίνοντες δίκαιον εἰς δικαστήριον ἥκομεν. πρὸ τούτου τοίνυν βουλὰς βουλεύοντες νῦν παρ' ἑτέρων ζητοῦμεν γνώμην, ὅ, τι καὶ πράξομεν. ὁμοίως κἂν γνώμην τινὰ εἰσαγάγοντες ἀποτύχωμεν τοῦ πεῖσαι, εἶτα εἰσερχόμεθα τοῦ προσθεῖναι βουλὴν δευτέραν. τῷ ἐσχηματισμένῳ ἐκ βαρύτητος χρησόμεθα. οἷον ἔγραψεν Αἰσχίνης τρισκαιδέκατον θεὸν νομίζειν Φίλιππον. ἀντειπόντος Δημοσθένους ἡττήθη. ὁ δὲ σχηματίζεται ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ βουλῇ καὶ ναοὺς αὐτῷ κατασκευασθῆναι. τὸ προοίμιον οὖν. εἰ καὶ πρότερον οὐχ ἱκανῶς παραίνεσιν ἔδοξα συνεωρακέναι τὸ βέλτιον, ὅμως οὐκ ἔδοξέ μοι καλῶς ἀθυμήσαντι σιγῆσαι, ἵνα μὴ κακόνους δόξω τῇ πόλει. ἀλλὰ τὰ δοκοῦντά μοι νῦν συμφέροντα εἰσηγήσασθαι. τῷ δὲ ἐξ ἐπαίνου τῶν ἀκουόντων, ὅταν περὶ ἀκολουθούντων βουλευώμεθα. οἷον θε-

μιστοκλῆς πείσας ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν βουλεύεται ἐμπρῆσαι τὸ ἄστυ. φήσει τοίνυν· ὁρῶν ὑμᾶς πεπεισμένους ἐφ' οἷς μικρῷ πρόσθεν εἰσηγησάμην. πρόθυμος τὰ νῦν γεγονὼς ἥκω τὰ τοῖς προτέροις ἑπόμενα συμβουλεύων. ὁμοίως καὶ ὅταν περί τινος δυσχεροῦς βουλευώμεθα τῇ τε προβολῇ τοῦ συμφέροντος· καὶ τῷ πρὸς αὐτοὺς ἐπαίνῳ τοὺς δικαστὰς ἐπικουφισόμεθα. λέξομεν γοῦν· τὴν περὶ πάντα λυσιτελῆ σπουδὴν ὁρῶν ὑμᾶς ἔχοντας ὦ ἄνδρες ἄριστοι, καὶ τὸ πρόθυμον τὸ περὶ τὰ πρακταία· κἂν δυσχερῆ μέλλω λέγειν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν γενησομένην τῇ πατρίδι ὠφέλειαν οὐκ ἄξιον ἐκεῖνα σιγῆσαι ὑφορώμενος τὴν ἐκ τῆς ἀγνωμοσύνης διαβολήν. ἔτι καὶ ἐὰν περὶ ὁμογενῶν προβλημάτων τῷ ἡμετέρῳ προβλήματι, καὶ ἄλλο τε παρέχον αὐτοὺς εὐπειθεῖς οἱ ἀκροαταί· οἷον, ἄξιον ὑμᾶς ἐπαινέσαι ὦ ἄνδρες ἄριστοι, ἀνθ' ὧν τοῖς τὰ βέλτιστα συμβουλεύουσι πείθεσθε. ἐξ ὧν λαβὼν παρρησίαν καὶ αὐτὸς ἥκω περὶ τῶν ὁμοίων ὑμᾶς πείσειν οἰόμενος· ἐξ αἰτίας δέ ἐστι προοίμιον, ὡς τὸ δημοσθενικόν· εἰ μὲν περὶ καινοῦ τινος πράγματος προὐτίθετο λέγειν· καὶ ἑξῆς. τὸ δὲ κατ' ἐπιείκειαν ἀπολογίας ὡς τὸ αἰσχίνου κατὰ τιμάρχου, οὐδένα πώποτε γραψάμενος· εὑρίσκεται προοίμιον καὶ ἐκ διαβολῆς τοῦ ἀντιδίκου· ὅταν οὗτος νικήσας πάλιν εἰσιὼν ἀντιλέγῃ σοι· οἷον, τὸ μὲν αὐθάδη καὶ καταφρονητὴν γενέσθαι τοῦτον ὦ δικασταί, οὐδὲν θαυμαστόν· τὸ γὰρ κρατεῖν ἐκ συνηθείας λαβὼν νομὴν εἴληφε τοῦ ἀντιλέγειν ἐν οἷς ἂν αὐτῷ δόξῃ. ἔνθα ὁ ἀντίδικος χρήσεται προοιμίῳ ἐξ ἐπαίνου τῶν ἀκροατῶν. εἰ λαμβάνεται προοίμιον καὶ ἀπὸ τοῦ εὐθίκτου καὶ εὐστόχου, ὅταν αὐτοῦ τοῦ πράγματος τῆς ὑποθέσεως ἐφαπτώμεθα· οἷον νέος πλούσιος ἀποβλέπει συνεχῶς εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ δακρύει· ὁρῶμέν τι· δακρύει μὲν οὗτος ὦ ἄνδρες ἄριστοι, καὶ ἀγανακτεῖ, διὰ τὸ μηδέ πω τῆς ἀκροπόλεως κρατεῖν· νῦν δὲ δικαίως οἶμαι δακρύσειν αὐτὸν δοῦναι τιμωρίαν, ἵνα μὴ τούτου τυχόντος δακρύσωμεν ἡμεῖς. ἔτι λαμβάνεται καὶ ἀπὸ γνώμης· ὡς ὁ δημοσθένης· οὐδέν ἐστι χαλεπώτερον, ἢ γείτονος φθονεροῦ τυχεῖν· οὗτος γοῦν ἐπιθυμήσας τοῦ χωρίου μου πράγματά μοι παρέχει. ἔτι λαμβάνεται καὶ ἀπὸ πάντων τῶν περιστατικῶν. ἀπὸ μὲν προσώπου, ὅταν στρατηγοῦ ἢ τριηράρχου πρόσωπον ἐπαινῶμεν, ἢ διαβάλλωμεν· ἀπὸ δὲ τοῦ πράγματος· ὡς ὁ δημοσθένης· πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις· καὶ ἑξῆς. ἀπὸ δὲ χρόνου, εἰ ἐν ἑορτῇ πέπρακταί τι· φήσομεν γάρ, ὄντως μὲν οὐκ ἄξιον τῆς παρούσης ἑορτῆς τὸ δὲ πέπρακται· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· τί ἐστιν εὕρεσις; ἐπίνοια νοημάτων προσηκόντων καὶ ἁρμοδίων τῷ ὑποκειμένῳ πράγματι.

ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΕΡΙ ΕΥΡΕΣΕΩΝ· ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΞ ΥΠΟΛΗΨΕΩΣ ΠΡΟΟΙΜΙΩΝ.

Η πρώτη, καὶ καλλίστη τῶν προοιμίων εὕρεσις, καὶ τὰ λοιπά.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΥΡΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ· ΑΝΩΝΥΜΟΥ.

Η πρώτη· πρώτην καὶ καλλίστην εὕρεσίν φησι τῶν προοιμίων τὴν ἐξ ὑπολήψεως πραγματικωτάτην δέ φησι τὴν πολυϋλωτάτην. ζητητέον δὲ πῶς φησιν εὕρεσιν εὑρέσεως τετυχηκέναι, ἢ διττὸν ἡ εὕρεσις τότε εὑρημένον ἢ εὑρίσκουσα μέθοδον, ἢ ἡ εὑρετικὴ λέξις καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς. β'. ἐν προβλήμασι γάρ· οὐ τὸ πανηγυρικὸν ἐκβαλεῖν βουλόμενος τοῦ περὶ προοιμίων ταῦτά φησι· λαμβάνει δὲ καὶ τοῦτο, κρίσις ἂν εἴη γενικῷ λόγῳ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ ἐπίσκεψις. ἔστι τινὶ καὶ τὴν ἐν πανη-

γυρικῷ λόγῳ μέτιμεν μεταχείρησιν. ἔστι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς χρήσεως τῶν ἀκροατῶν περὶ τὸ πρᾶγμα ὑπολήψεως ἢ φαύλης καὶ ἐγκωμίου καὶ ψόγου πειρᾶσθαι προοίμιον.

Πρῶτον μὲν οὖν, σκοπητέον τὸ πρᾶγμα ποταπόν ἐστι, καὶ τὰ λοιπά.

Πρῶτον μὲν οὖν, οἱ δικασταὶ ἤτοι εὐμενεῖς εἰσιν ἡμῖν ἢ δυσμενεῖς· ἢ οὐδέτερον· κἂν μὲν εὐμενεῖς ὦσιν, ἢ παρήσομεν τὸ περὶ τῆς εὐνοίας, ἢ ἐπ' ὀλίγον θήσομεν· ἐὰν δὲ πρὸς ὀλίγον δυσμενεῖς, πάλιν σκεψόμεθα, πότερον πρὸς ἡμᾶς ἰδίαν ἔχοντες ἔχθραν, ἢ διὰ τὴν πρὸς τὸν ἀντίδικον φιλίαν. εἰ μὲν οὖν τῇ πρὸς ἐκεῖνον φιλίᾳ. ῥητέον ὅτι οὐ δεῖ τῇ πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίᾳ κακῶς ἡμᾶς ποιεῖν. εἰ δὲ ἰδίαν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν ἔχοντες, ῥητέον ὅτι ἐν ἄλλοις ὑπερθέσθαι τὴν ἔχθραν δίκαιον. εἰ δὲ μήτε ἐχθρωδῶς ἔχοιεν ἡμῖν μήτε φιλίως· τὰ μὲν προσόντα τοῖς ἀντιδίκοις ἐπίμωμα ποιεῖν πειρασόμεθα· τὰ δὲ ἡμῖν ἐπαινεσόμεθα· καὶ τὰ μὲν ἐκείνων ἐλαττώματα μίσους εἶναι φήσομεν ἄξια. τὰ δὲ ἡμέτερα ἐλέους τε καὶ συγγνώμης. διαβαλοῦμεν δὲ τὸ τοῦ ἐναντίου πρόσωπον ἀπὸ τῆς ἡλικίας· ὅταν νέος ἢ γέρων ᾖ. ὅταν μηδὲν ᾖ προπαθών· ὅταν αὐτὸς ὅμοια ἐπιτηδεύῃ ταῖς αἰτίαις, ἐφ' αἷς διώκοι, ἢ τοὐναντίον φεύγοι. διαβληθήσεται δὲ καὶ ἀπὸ τῶν γνωρίμων καὶ φίλων, εἰ φαύλοις φαίνοιτο ὁμιλῶν· καὶ ἀφ' ὧν πρότερον ἔπραξεν ὁμοίων ταῖς αἰτίαις, ἐφ' αἷς φεύγει· καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν παρεπομένων τῷ προσώπῳ. ἀπολογούμενοι δὲ ἀπὸ τῶν ἐναντίων ταῖς προοιμιακαῖς ἐννοίαις μεταχειρισόμεθα· καὶ τὸ μὲν πρᾶγμα διαβαλοῦμεν μικρὸν εἶναι λέγοντες· καὶ ἐκ τῆς τυχούσης αἰτίας λοιδορίας ἢ σκώμματος· καὶ ἐκ τῆς ἀδοξίας ἂν αἰσχρὸν ᾖ· τὸν δὲ λόγον ὅτι εὐτελὴς καὶ ἀπαρασκεύαστος, καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων ὅτι περιττὸς καὶ ἐγκατάσκευος. λύσεις δὲ καὶ τὰς διαβολὰς οὕτω· κοινῇ μὲν ἢ ἔλεον, ἢ ἀνάγκην, ἢ τὸ ἀκούσιον προβαλλόμενος, ἢ φιλίαν. τὰς δὲ τῶν προσώπων οὕτως ἰδίᾳ· ἢ ὅτι ὑπὲρ οἰκείων εἰσερχόμεθα τὸν ἀγῶνα· ἢ φίλων· ἢ ὅτι νέοι ἐσμὲν, καὶ διὰ τοῦτο ἀδικούμεθα. ἢ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα. δεῖ δὲ σκοπεῖν ἐν τοῖς προοιμίοις πρῶτον τὰς καθολικὰς ἐννοίας καὶ γενικάς, εἶτα τὰς μερικωτέρας καὶ εἰδικάς· καὶ ὅτι αἱ καθολικαὶ ἁρμόζουσι ταῖς μερικαῖς· ὡς ἐπὶ τῶν ὑπ' ἀλλήλων γενῶν τε καὶ εἰδῶν. οὐ μὴν τὸ ἀνάπαλιν. β'. ποταπόν ἐστι· διὰ τὰς στάσεις· μὴ τὸ εἶναι τῶν πραγμάτων, εἰ ἔστιν ὅτι, ζητεῖν. ἀλλὰ τὰς περιστάσεις· ὁ τις ἀπὸ τοῦ τείχους ἀνελθὼν ξένους καὶ ἀριστεύσας πρᾶγμα μὲν καλὸν εἰργάσατο· τοιοῦτον τι ἡ ἀριστεία. ἡ μέντοι περίστασις τοῦ προσώπου παρανομίας ὑπόληψιν αὐτῷ παρέχων. γ'. ἐβοήθησάν ποτε· τοῦτο ψηφίσματος εἰσφορὰ πραγματική. δ'. ἢ χαλεπαίνειν· χαλεπαίνειν μόνον ὡς ὑπὲρ φόνου ἁπλῶς. οἰκτείρειν δὲ μόνον ὡς συνέβη τὴν οἰκίαν ἐμπρησθῆναι ὑπὸ τοῦ γείτονος· ἑκάτερα δὲ ὡς ὑπὲρ τοῦ ἀποκτείναντος τὸν υἱόν· καὶ θανούσης τῆς μητρός. ε'. οἷον ἐνώπιον· τοῦτο ἕτεροί τινες οὕτω γράφουσιν· ἀπέκτεινε τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν κατὰ τὸν τῶν ἀκροατῶν νόμον. ϛ'. αἱ δὲ ἀποδόσεις· διαφέρει ἀξίωσις ἀποδόσεως, ὅτι ἡ μὲν ἀξίωσις δεῖται τοῦ βοηθήσαντος· ἡ δὲ ἀπόδοσις τὸ προσῆκον κελεύει γίνεσθαι. ζ'. ἀπὸ δὲ τῶν εὑρέσεων· εὑρέσεις τὰς ὑπολήψεις τῶν προσώπων, καὶ τῶν πραγμάτων λέγει. τοῦτο δὲ πάνυ ἀκριβῶς εἴρηκεν· εὑρεθείσης γὰρ τῆς τοῦ προοιμίου ποιότητος, εὐθὺς ἀπὸ τῆς διαφορᾶς ἡ πρότασις γίνεται, ἤτοι ἐξ ὑπολήψεως· ἢ ἐξ ὑποδιαιρέσεως, ἢ καὶ τῶν ἑξῆς. η'. καὶ προοιμίου δριμύτης. εἰκότως, ἡ γοῦν μὴ εἰσβολὴ ἰσχυρά ἐστι· τοῦτο γὰρ ἡ δριμύτης, εἴ τις ἐστὶ τὸ ἀναγκαῖον. ἀτονώτερα καὶ τὰ τῆς κατασκευῆς ἔσται, καὶ τὰ τῆς ἀποδόσεως· καὶ τὰ τῆς βάσεως, ἂν δὴ ἡ πρότασις δυνάμεως πλήρης ἐξενεχθῇ· καὶ τὰ λοιπὰ, τὸ ἰσχυρὸν ἕξουσιν.

Ἑξῆς στρεπτέον ἐπὶ τοὺς κατηγόρους, καὶ τὰ λοιπά. Ἠνέχθησαν σκηπτοί· ὁ περικλῆς στρατηγὸς ἐγένετο ἀθηναίων, καὶ μεγάλα κατωρθωκὼς ἐπε-

κλήθη παρὰ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων Ὀλύμπιος. τὸ δὲ τοῦ σκυτίου οὐ γέγονεν, ἀλλὰ πέπλασται. β´. ὑπὲρ Εὐκτήμονος. ὁ Εὐκτήμων λόγον ἔγραψε κατὰ Ἀνδροτίωνος ὡς ἀδικηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. ἔγραψε δὲ καὶ ὁ Δημοσθένης τὰ ὅμοια πεπονθὼς κατὰ Ἀνδροτίωνος. γ´. πινάκιον. πινάκια τὰ προγράμματα καὶ προθέματα. ἀπέκειτο οὖν κατὰ Μεγαρέων ἐν Ἀθήναις πρόθεμα ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ μὴ συνεδριάζειν αὐτοὺς ἐν βουλαῖς, καὶ τοῦ μὴ συνδυάζειν, καὶ τοῦ μὴ δημόσια πράττειν. ἔστι δὲ τὸ πρόβλημα ἐνταῦθα πραγματικὴ ψηφίσματος εἰσφορὰ μετὰ προσκοπῆς ἐγγράφου καὶ ἀναιρέσεως. δ´. ἐμφαίνεται δὲ καὶ ἔξωθεν. καὶ γὰρ συμβουλεύοντες λέγομεν, ποιῶμεν τόδε ὡς ἂν μὴ τὰ τοῖς ἐχθροῖς δι' εὐχῆς ὄντα ἐπισπασώμεθα. καὶ πάλιν ἵνα τοὺς φιλίως ἡμῖν διακειμένους εὐφραίνωμεν. ὡσαύτως καὶ ἐπαινοῦντες φαμὲν ὡς ὁ τοῦ προκειμένου ἔπαινος πολλοὺς ἐπὶ τὸν ὅμοιον ζῆλον παρακαλέσει. καὶ εὐφρανεῖ μὲν τοὺς ἀγαθούς. λυπήσει δέ γε τοὺς πονηρούς.

ΠΕΡΙ τῶν ἐξ ὑποδιαιρέσεως προοιμίων.

Ἑξῆς λεκτέον περὶ τῶν ἐξ ὑποδιαιρέσεως προοιμίων, καὶ τὰ λοιπά.

Ἀπὸ τῶν ἐξῆς μαθημάτων. μαθήματά φησι τὰς μεθόδους καὶ τὰς ὑποθέσεις, ἀφ' ὧν αἱ προτάσεις εὑρίσκονται. οὐκ ἐν πᾶσι δέ φησι τοῖς προβλήμασιν εὑρίσκεται τὰ ἐξ ὑποδιαιρέσεως προοίμια. οὐδὲ εἰ εὑρεθείη ἐν προβλήμασιν ὅλα διόλου εὑρίσκεται. ἀλλὰ μέρη αὐτῶν συναναμεμιγμένα τοῖς ἐξ ὑπολήψεως, ἐκείνων δὲ ἡ ἀρετὴ καὶ ἰσχὺς ἐν πᾶσιν εὑρίσκεται. α´. δὲ εὔθηκτα. διὰ μὲν τοῦ η γραφὴ μὲν τὰ τμητικὰ δηλοῖ, καὶ ἐνέργεια καὶ δραστήρια, ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ τεθηγμένου ξίφους. διὰ δὲ τοῦ ι τὰ οἱονεὶ εὐαφῆ καὶ εὐμεταχείριστα. καὶ πολλὴν τὴν ἐπιτυχίαν ἐμφαίνοντα. καὶ εὔθετον τῷ λόγῳ τὴν ἐπαφὴν παρεχόμενα. τὸ δὲ δριμέα ἀντὶ τοῦ ἰσχυρά. β´. ἀλλὰ τῶν ἀπ' ἀρχῆς. ἐν τυχὸν τῷ ἐννάτῳ τοῦ πρώτου τόμου τοῦ παρόντος βιβλίου; εἴσῃ ὅ φησιν ὁ τεχνικός. διαφέρει δὲ ὅτι ἐν μὲν τῷ ἐξ ὑποδιαιρέσεως προοιμίῳ εἰς δύο διαιρῶν τὸ ἔγκλημα, καὶ ἐν ἑκατέρῳ δίκαιον εἶναί φησι τὸν κατηγορούμενον δίκην δοῦναι. καὶ ἄμφω δὲ πέπρακται. ἡ δὲ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐξ ὑποδιαιρέσεως κατασκευὴ τὸ ἀθρόον διαιρεῖ εἰς ἐλάττονα, μὴ πραχθέντα δέ. ἀξιοῦν ἀποδεικνῦσα καὶ ἐν ἐκείνοις, εἴπερ εἶχον πραχθῆναι, δοῦναι τὸν κατηγορούμενον δίκας. γ´. Δημάδης πρεσβεύσας. ὁ Δημάδης διεβάλλετο κακοῦ βίου, ὡς τὸν ἴδιον υἱὸν παρὰ τῷ Φιλίππῳ καταλιπὼν εὐπρεπῆ ὄντα φαύλης ἕνεκεν ὑπολήψεως. διαφορὰ δὲ ἔστι τὸ προοίμιον τοῦ ἐξ ὑπολήψεως τῆς περὶ τὸ ἔγκλημα ἔχοντα προοιμίου. οἷον τὴν μὲν ἀσέλγειαν ὦ ἄνδρες δικασταὶ καὶ τὴν ὕβριν. ὅτι ἐκεῖ μὲν οὐκ ἀξιοῖ περὶ τοῦ προτέρου βίου δοῦναι δίκας τὸν ἐγκαλούμενον. ἐνταῦθα δὲ καὶ περὶ ἐκείνου ἀξιοῖ. ὥρμηται μέν τοι καὶ τοῦτο τὸ προοίμιον ἐξ ἐκείνου. δ´. τοῦ ἀθρόου. ἀθρόον ἐνταῦθα τὸ λαμβανόμενον οὐκ ἔστι χρόνου ἑνός, ἀλλ' ἢ ἐνεστῶτος καὶ μέλλοντος. ἢ ἐπὶ παρῳχημένου καὶ μέλλοντος. οὐ γὰρ λεπτολογῶν τὸ ἀδίκημα κατὰ μέρος εἰσάγει, ὡς ἐπὶ τῆς κατασκευῆς τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ε´. τεταριχευμένῳ. τάριχος λέγεται πᾶν σῶμα τεθνεῶτος ζώου ἁλσὶ περιτεθὲν διὰ τὸ μὴ ὑπὸ σκωλήκων βιβρώσκεσθαι, καὶ ἄσηπτον διαμένει. ἔθος οὖν παλαιὸν ἦν τὰ σώματα τῶν ἀποβεβιωκότων ταριχεύειν ἐπὶ διαρκεῖ πόθῳ τῶν συγγενῶν.

ΠΕΡΙ τῶν ἐκ περιουσίας προοιμίων.

Τὰ ἐκ περιουσίας καλούμενα προοίμια ἰδίαν εὕρεσιν ἔχει ἐν ταῖς κατηγορίαις καὶ ἐν ταῖς ἀπολογίαις, καὶ τὰ λοιπά. Ἐὰν γὰρ κατηγοροῦντες ὁ μὲν φόνος ἰδιωτικὸν ἀδίκημα. ὁ δὲ ἀριστέως φόνος δημόσιον. κοινὸς γάρ ἐστιν εὐεργέτης ὁ ἀριστεύς. πάλιν δὲ μεῖζον τοῦ δημοσίου ἀδικήμα-

τος ἡ πρὸς τὸ θεῖον ἀσέβεια. τὸ εἰπεῖν δηλαδὴ ἢ πρᾶξαί τι τεῖνον εἰς ὕβριν τοῦ κρείττονος. ὡς καὶ ἡ Φύη ἐποίησεν. β´. ἡ Φύη. Πεισίστρατος διωχθεὶς παρὰ τῶν Ἀθηναίων εὗρε γυναῖκα μεγάλην. ἣν καὶ ἀναβιβάσας εἰς ἵππον ἤγαγεν εἰς Ἀθήνας λέγων, ὡς ἡ Ἀθηνᾶ ἐστι καὶ κομίζει με αὖθις εἰς Ἀθήνας. γ´. ἠδυνάμην μὲν οὖν οὐχ ἁπλῶς οὕτως ἐσάξεις κατὰ τὸ προφανές, ἀλλ' ἤτοι τῷ κατ' ἐπιτίμησιν σχήματι, ἢ τῷ κατὰ παράληψιν. τῷ μὲν κατ' ἐπιτίμησιν, εἰ λέγοις οὕτως. ὑμῖν μὲν οὖν δεινὸν καὶ παράνομον δοκεῖ τὸ, τὸν ἀνδροφόνον ἀφεῖναι. δεινότερον δὲ μᾶλλον δὲ οὐδ' ὅσον ἐστὶν εἰπεῖν δοξάτω τὸν τύραννον τῆς τυχούσης ἀξιῶσαι φειδοῦς. τῷ δὲ κατὰ παράληψιν, ὡς εἴ τις λέγοι. ἵνα τοίνυν ταῦτα παρῶμεν φόνους φημὶ κρυφίους. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ φανεροὺς ἁρπαγάς τε καὶ γάμων ἐλευθέρων ἐπιβουλάς. οἷς ὥσπερ χθαμαλωτέραις βαθμίσι χρησάμενος, πρὸς αὐτὴν ἀνέβη τῶν κακῶν τὴν ἀκρόπολιν.

ΠΕΡΙ τῶν ἀπὸ καιροῦ προοιμίων.

Τὸ δὲ ἀπὸ καιροῦ καλούμενον προοίμιον, καὶ τὰ λοιπά. Τὸ δὲ ἀπὸ καιροῦ. τὸ ἀπὸ καιροῦ καὶ ἀπὸ τῶν λοιπῶν περιστατικῶν λαμβάνεται. ἔχει δὲ ὑπερβολὴν δυνάμεως παρὰ τὰ ἐξ ὑπολήψεως. ἐπειδὴ ἐκείνοις πολλάκις εὐνοίας, ἢ κέρδους, ἢ φθόνου ἐγγίνεται ὑποψία. τούτοις δὲ οὐδαμῶς. μεγίστης δὲ δυνάμεώς ἐστι τὸ λέγειν ὅτι ὅπερ ἀξιῶ, ἤδη καὶ γεγένηται, καὶ ὑμῖν αὐτοῖς ἀρέσκοντι ἐφάνη καὶ ἤδη γεγένηται. ἔοικε γὰρ τὸ τοιοῦτον προοίμιον μὴ ἀξίωσις εἶναι. μηδὲ παράκλησις ἐπὶ τὸ προσδέξασθαι τὰ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι. ἀλλὰ μόνον ἔπαινος καὶ ἀποδοχὴ τῶν πεπραγμένων. ὡς καὶ αὐτὸ ἔχει τὸ παράδειγμα. ἤδη γὰρ ἦσαν οἱ πολῖται δεξάμενοι τοὺς συμπολίτας ταῖς ἀληθείαις ὅτε αὐτοῖς προσεβοήθουν. β´. καλεῖται δὲ ἀγχίστροφον. καλεῖται τὸ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἔχον τὴν ἀπόδειξιν. ὡς ἂν εἰ λέγοιμεν, οἱ ἀσεβεῖς. καὶ λίθους ἐπάγοιμεν οἷς οὐδὲ ἡ γῆ τοὺς καρποὺς ἀνῆκε. γ´. τὸ γὰρ ἐστὶ τῶν ἐπιπεπλεγμένων. ἐπιπεπλεγμένα καλεῖται προβλήματα. οἷον οἱ διπλοῖ στοχασμοὶ καὶ διπλοῖ ὅροι. οἷον Αἰσχίνης καὶ Δημοσθένης παραπρεσβείας ἀλλήλοις ἀντεγκαλοῦσι. καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης ἐπεὶ μὴ παραπρεσβεῦσαι ὡς πλούσιος, ὡς εὔνους τῇ πόλει. ὃ καὶ ἀγαθὴ παρὰ τοῖς πολίταις ὑπόληψις. καὶ τοιοῦτον τὸ ἐξ ὑπολήψεως ἐπὶ πεπλεγμένων πρόβλημα. οὗ καὶ εἶπεν, οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι τὸ μάθημα. ὡς ἤδη προδιδάξας τὰ ἐξ ὑπολήψεως. τῆς δὲ προκαταστάσεως παράδειγμα εὕρομεν, ὅταν περὶ μετοικιῶν γράφομεν. ἄλλως τὸ αὐτό. ἐπιπεπλεγμένα καλεῖ προβλήματα τὰ ἀπὸ παρεληλυθότος καὶ ἐνεστῶτος χρόνου συντιθέμενα. ἃ καὶ δοκοῦσιν ἐοικέναι τοῖς ἀπὸ καιροῦ προοιμίοις. οὐκ εἰσὶ δὲ τὰ αὐτὰ τούτοις. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἀπὸ καιροῦ προοιμίοις τὸ νῦν ἀξιούμενον πάλαι ἀποδέδεικται πραχθὲν αὐτὸ τοῦτο. ἐκείνων δὲ δύο ὄντων θάτερον μὲν ἐξ ὑπολήψεώς ἐστι προοίμιον τῆς περὶ τοὺς τὰ ἐγκλήματα ἔχοντας. οἷον τὴν μὲν ἀσέλγειαν καὶ ἑξῆς. ἄλλη γάρ ἐστιν ἡ τοῦ παρεληλυθότος βίου διαβολή. καὶ ἄλλη τὸ νῦν κρινόμενον ἐν τούτῳ. θάτερον δέ ἐστι προκατάστασις. ἀλλ' οὐ προοίμιον ἐκ τῶν ἄνωθεν καὶ παρεληλυθότων ἀρχομένη. καὶ εἰς τὸ ἐνεστὸς κατιοῦσα.

ΠΕΡΙ παντὸς προοιμίου ἐκ πόσων μερῶν συνέστηκε.

Σύγκειται δὲ πᾶν προοίμιον ἐκ προτάσεως, καὶ τὰ λοιπά. Ἐξ ἀποδόσεως. ἰστέον ὅτι ἡ μὲν ἀξίωσις δεῖται τοῦ βοηθήσοντος. ἀξίωσις γάρ ἐστιν ἡ ἱκετεία. ἡ δὲ ἀπόδοσις τὸ προσῆκον κελεύει γίνεσθαι. πολὺ δὲ διέστηκε τὸ δεῖσθαι τοῦ κελεύειν. ὁ μὲν οὖν κατηγορῶν τινος ὡς κακῶς ὑπ' ἐκείνου παθὼν τῇ ἀξιώσει χρήσεται. ὁ δὲ συμβουλεύων τῇ ἀποδόσει. βάσις δὲ εἴρηται ἀπὸ τοῦ κυριω-

τέρου. ἐπεὶ γὰρ εἰς αὐτὴν καταλήγει τὸ προοίμιον, εἰκότως βάσις ὠνόμασται. πολιτικώτερον δέ φησιν ἀντὶ τοῦ ἐναγωνιώτερον, δικανικώτερον. κατασκευὴ δὲ λέγεται ἡ αἰτία τῆς προτάσεως. β΄. ἁπτόμενοι τοῦ. ἐὰν προοιμιαζόμενος ἅψῃ καὶ τοῦ πράγματος αὐτοῦ, ἔφοδον ποιεῖς. τοῦτο γὰρ ἡ ἔφοδος, καὶ οὐκ ἄλλο, ὡς δηλοῖ καὶ τοὔνομα. ὁδεύει γὰρ ὁ λέγων ἀπὸ τοῦ προοιμίου, ἐπ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καὶ ἅπτεται αὐτοῦ. πανηγυρικωτέρα δὲ ἀντὶ τοῦ φαιδροτέρα. τὰ γοῦν ἐπιφωνήματα, οὐ τῶν ἀγωνιστικῶν. οὐ τῶν ἱστορικῶν. ἀλλὰ τῶν ἐπιδεικτικῶν, καὶ διαφικῶν. πανηγυρικωτέραν δὲ τὴν βάσιν εἶπε γίνεσθαι τῇ τῆς αἰτίας προσθέσει, ἤτοι ὅτι τὰ ἐπιφωνήματα λαμπρότητα ἔχει, ἤ τις τῷ πανηγυρικῷ τὸν ὅλον κόσμον παρέχεται. ἢ ὅτι ἐν μὲν τῷ πανηγυρικῷ ἅτε ἀπολύτῳ ὄντι δεῖ καὶ τὰς αἰτίας πολλάκις προσθεῖναι. οὐ γάρ τι κατεπείγει. μόνης δὲ τῆς ἡδονῆς τῶν ἀκουόντων φροντίζει. ἀπ' ἀρχῆς δὲ ἄχρι τέλους καλεῖται ἡ ἐν συντόμῳ ἀπαγγελία τοῦ σκοποῦ. ἐν δὲ τῷ ἐννάτῳ κεφαλαίῳ τοῦ τρίτου τόμου μαθήσῃ, ὅπως ἐπιφωνηματικῶς ἐκφέρεται ταῦτα. γ. δεῖ δὲ τὸ προοίμιον. ἡ ἑρμηνεία ἐν δυσὶ τούτοις θεωρεῖται, ἐν ἐκλογῇ ὀνομάτων καὶ συνθέσει. τὴν δὲ τῶν προοιμίων ἑρμηνείαν δεῖ τῇ μὲν ἐκλογῇ ἀπεριεργοτέραν τε εἶναι. καὶ ἥκιστα σημειώσῃ, ἄν τις ἐκφύγῃ τοὺς ἐκφανεῖς τρόπους. οἷον προπέποται τὰ τῆς πόλεως πράγματα. καὶ τὰς γλωσσηματικὰς λέξεις. ὡς τὸ στομφάζειν, καὶ τὰ τοιαῦτα. προοιμιασόμεθα δὲ ἐνίοτε μὲν συνεστραμμένως καὶ πικρῶς. εἶτ' οὖν περιοδικῶς. τίς δὲ ἡ περίοδος, λεχθήσεται. ἐνίοτε δὲ διηγηματικῶς. ὡς λυσίας. ἀδελφιδοῦς μοί ἐστιν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι. πολιτικὰ δὲ τὰ ἀγωνιστικὰ πάντα. οἷς καὶ τιμωρία ἢ γέρας πρόκειται. παθητικὰ δὲ τὰ ἠθικά. οἷς ἕπεται ἡδονὴ καὶ λύπη, φόβος καὶ ἐπιθυμία. εὐκόλοις δὲ ἀντὶ τοῦ σαφέσι. δ΄. καὶ ὄνομα μὲν. ὡς παρ' ὁμήρῳ πολύτροπον πολλὰ πλάγχθη. πολλῶν δ' ἀνθρώπων. πολλὰ δ' ὅγ' ἐν πόντῳ. ε΄. προτάσεως δὲ. ἰστέον ὅτι κατασκευάζει ἡ κατασκευὴ ὡς ὁμολογούμενα τὰ τῆς προτάσεως. καὶ γὰρ τῆς προτάσεως λεγούσης ὅτι λέληθεν ὑμῶν οὐδένα. λέγει ἡ κατασκευή. καὶ γὰρ οὐκ ἔστι μικρὰ ὥστε λαθεῖν. ἰστέον δὲ ὅτι πολλάκις πρὸ τῆς κατασκευῆς εὐθὺ τῇ προτάσει καὶ ἑτέρα ἐπιγίνεται πρότασις. εἶθ' οὕτως ἐπάγεται καὶ κατασκευὴ μία κοινὴ τῶν δύο προτάσεων. ὅταν μὴ διίστωνται πολὺ ἀλλήλων κατὰ τὸ διάφορον. ἢ ἑκάστῃ τῶν προτάσεων ἰδία κατασκευή. ὡς ἰσοκράτης προοιμιασάμενος ἐν τῷ πρὸς δημόνικον. ἐν πολλοῖς μὲν ὦ δημόνικε πολὺ διεστώσας εὑρήσομεν τάς τε τῶν σπουδαίων γνώμας, καὶ τὰς τῶν φαύλων διανοίας. πολὺ δὲ μεγίστην διαφορὰν εἰλήφασι ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνηθείαις. οἱ μὲν γὰρ τοὺς φίλους παρόντας μόνον τιμῶσιν. οἱ δὲ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσι. καὶ τὰς μὲν τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε. τὰς δὲ τῶν σπουδαίων φιλίας οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείψειεν. πρώτη πρότασις ἐν πολλοῖς μὲν. δευτέρα πολὺ δὲ μεγίστην. πρώτη κατασκευή, οἱ μὲν γὰρ τοὺς φίλους. δευτέρα, καὶ τὰς μὲν τῶν φαύλων. ς΄. οἷα μὲν ὦ ἀθηναῖοι. εἴρηται ἄνω ὡς ἡ βάσις συνάγει τήν τε πρότασιν καὶ τὴν ἀπόδοσιν. τοῦτο δὲ φανερὸν ἐντεῦθεν. ἡ μὲν πρότασις αὕτη, οἷα κακὰ πάσχουσιν οἱ νησιῶται προφάσει τῶν φόρων, οὐδένα ὑμῶν λέληθεν, τοῦτο μέχρι τῆς ἀποδόσεως ἀσαφές. οὐ γὰρ δῆλον, ποῖα τὰ κακά. ἡ δὲ βάσις ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους γίνεται, καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησι τῶν κακῶν. εἰκότως τὴν πρότασιν συνάπτειν λέγεται τῇ ἀξιώσει. ἔστι γὰρ ἡ ἀξίωσις τὸ τοὺς φόρους ἀνεῖναι τοῖς νησιώταις. οὐ μέντοι καὶ διά τι προστίθησιν, ἀλλ' ἡ βάσις τοῦτο ποιεῖ. ζ΄. εἶτα ἡ ἀπόδοσις. καὶ μὴν οὐκ ἀπόδοσις ἀλλ' ἀξίωσις. προείρηται γοῦν ἡ τούτων διαφορά. καταχρηστικῶς δὲ εἶπεν ἐνταῦθα.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ. περὶ προκαταστάσεως καὶ διηγήσεως καὶ προδιηγήσεως.

Διήγησίς ἐστι παντὸς μὲν προβλήματος, καὶ τὰ λοιπά. Διήγησίς ἐστι. μετὰ τοὺς τρόπους τῶν προοιμίων ἀκολούθως διδάξαι περὶ διηγήσεως βουλόμενος ὁ τεχνικὸς εὐθὺ τὰ πρεσβύτερα αὐτῆς ἀναδραμών, ὡς ἂν μὴ τὸ τέλος τοῦ προβλήματος ἀρχὴ τῆς διηγήσεως γένοιτο, τὴν ἔναρξιν ποιεῖται ἐκ τῆς προκαταστάσεως. ἥ τις ἐστὶ πρεσβυτέρα τῆς διηγήσεως. εἶτα περὶ τῆς καταστάσεως ἥ τις ἐστὶ διήγησις. προκατάστασις γοῦν ἡ προδιήγησις. κατάστασις ἡ διήγησις. ἰστέον δὲ ὅτι οὐ κατ' ἰδίαν περιγραφήν ἐστιν ἡ προδιήγησις. ἀλλὰ μέρος τῆς διηγήσεως. ὥσπερ καὶ ἡ κατασκευὴ καὶ τὰ ἄλλα μόρια τοῦ προοιμίου. β΄. φαίνεται γὰρ πολὺν ἀναλῶσαι λόγον ὁ ἑρμογένης ἐν τῇ προκαταστάσει. ὀλίγον δὲ ἐν τῇ καταστάσει. περὶ μὲν προδιηγήσεως ἐν ἓξ τόμοις διαλαβών. περὶ δὲ διηγήσεως ἐν ἑνί. καὶ τὴν αἰτίαν αὐτὸς εἶπεν. ἡ μὲν γοῦν διήγησις φανερά ἐστιν. αὐτὸ γοῦν ἐκεῖνος διήγησις τὸ ὑποκείμενον πρᾶγμα, καὶ αὐτοδίδακτόν ἐστιν, ὡς ἂν εἴποι τις. τί γοῦν ἄλλο ἐρεῖ ὁ διηγούμενος. πάντως αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ γεγονὸς. μόνον οἶδε τὸ πῶς πλατύνεται διδάξαι ὑπέσχετο. περὶ δὲ προδιηγήσεως μακρὸν ἀπέτεινε λόγον εἰκότως. ἐχρῆν γὰρ διδάξαι πόθεν ληφθήσεται καὶ ἀπὸ πόσων τρόπων. καὶ ὅτι καθ' ἕκαστον εἶδος ζητήματος ἰδία αὐτῆς εὕρεσις, τὰ δὲ εἴδη τῶν ζητημάτων. καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς εὑρέσεις ἐν τοῖς κεφαλαίοις διέλαβε. νῦν δὲ ὁ λόγος τῷ τεχνικῷ οὐ περὶ διηγήσεως ἤγουν καταστάσεως, ἀλλὰ περὶ τῆς προδιηγήσεώς ἐστι. καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ἐποιήσαντο τὴν ἐπιγραφήν, περὶ τῆς καταστάσεως ἤγουν διηγήσεως, πλανηθέντες τῇ ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου τῷ φάναι τὸν τεχνικόν, διήγησίς ἐστι παντὸς μὲν προβλήματος. ἀγνοήσαντες ὅτι διὰ βραχέων ἐπιμνησθεὶς τῆς διηγήσεως, καὶ ὑποσχόμενος διδάξαι τίσι τρόποις πλατύνεται. ἐν δὲ τῷ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ τοῦ παρόντος τόμου τοῦτο πεποίηκεν. εὐθέως περὶ ὧν προὔκειτο λέγειν αὐτῷ, ἤως περὶ προκαταστάσεως, ἢ προδιηγήσεως τῆς διδασκαλίας ἤρξατο.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΟΙΚΙΩΝ ΜΟΝΩΝ, καὶ τῆς ἐν τούτοις εὑρέσεως.

Οἱ περὶ μετοικίας βουλευόμενοι δυοῖν τούτοιν ἕνεκα θατέρου τὴν βουλὴν ἔχουσιν. καὶ τὰ λοιπά. Οἱ περὶ μετοικίας. ἐν μὲν τῷ περὶ τῶν στάσεων λόγῳ τῇ φύσει τῆς τέχνης ἑπόμενος προέταξε τὰς δικανικὰς στάσεις τῆς πραγματικῆς. ἐνταῦθα δὲ τὴν πραγματικὴν τῶν ἄλλων πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν κατ' ἐκεῖνον καιροῦ ἀνθρώπων. τῆς γὰρ δημοκρατίας ἐπιλελοιπυίας, καὶ ταύτῃ, τῆς τοῦ δικανικοῦ χρείας παρεωραμένης, εἰκότως τὴν περὶ αὐτοῦ εὕρεσιν δευτέρας ἠξίωσε τάξεως. τῷ γοῦν συμβουλευτικῷ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἡ πρώτη ἐν ἔργῳ ἀποδέδοται τάξις.

ΠΕΡΙ νόμων εἰσφορᾶς.

Αἱ δὲ τῶν νόμων εἰσφοραὶ μετὰ περιστάσεως, καὶ τὰ λοιπά. Αἱ γὰρ ἄνευ αἰτίας. αἱ ἄνευ περιστάσεως οὐδὲ προβλήματά εἰσιν, ὡς ἡ θέσις. ποίαν γὰρ ἕξουσι διήγησιν μὴ ἔχουσαν πρᾶγμα. μὴ οὔσης δὲ διηγήσεως μηδὲ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, οὐδὲ πρόβλημα ἔσται, ἀλλὰ ψιλὸν προγύμνασμα. β΄. ἐὰν δὲ γράφωμεν. ὅτι θεὶς νόμον τοῦ λύοντος χρησιμώτερός ἐστιν. ὁ μὲν γὰρ λύων πειραθεὶς τοῦ κακοῦ οὕτως ἐγένετο φρονιμώτερος. ὁ δὲ ἐπ' ἀδήλοις ἐτίθει.

ΠΕΡΙ πολέμου καὶ εἰρήνης.

Ὁμοίως κἂν πολεμεῖν γράφωμέν τισι. καὶ τὰ λοιπά. Τὸ κυλώνειον ἄγος. κύλων εἷς ἦν τῶν ἐνδόξων ἀθηναίων, ἀνὴρ ὀλυμπιονίκης ἐπιθυμήσας τυραννῆσαι τῶν ἀθηναίων, παρεγένετο ἐπὶ θεοῦ χρηστήριον. καὶ ἐπηρώτα. τοῦ δὲ θεοῦ ἐπιχρήσαντος ἐν τῇ μεγάλῃ ἑορτῇ ἐπιθέσθαι τῇ τυραννίδι, ἀγομένων τῶν ὀλυμπίων, δόξας ταύτην εἶναι τὴν μεγάλην ἑορτὴν, ἐπέθετο καὶ κατέλαβε τὴν ἀκρόπολιν τῶν ἀθηναίων. περικλῆς ἔχων σὺν ἑαυτῷ τοὺς συμπράττοντας ἐπανέστη. ὁ δὲ κύλων δείσας τὸν περικλέα, συνέθετο ὅπως ὑπόσπονδος σὺν ἀδείᾳ κατέλθοι. καὶ γενομένων τῶν σπονδῶν κατῄει ἐκδησάμενος ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς ἀθηνᾶς μήρινθον, ὡς δὴ ἱκέτης τῆς θεοῦ. οἱ δὲ περὶ τὸν περικλέα οὐ κατασχόντες τὴν ὀργὴν ἀπέκτειναν αὐτὸν κατερχόμενον. τοῦτό ἐστι τὸ κυλώνειον ἄγος. β΄. τεσσαρακοντούτεις σπονδαὶ αὗται. μετὰ τὰ μηδικὰ ἤδη ξέρξου ἀποφθαρέντος, καὶ ἀρταξέρξου ἐπιθεμένου τοῦ υἱοῦ αὖθις τοῖς κατὰ τὴν ἀσίαν ἑλληνικοῖς πράγμασι, καὶ διαφόρως ἀποκρουσθέντος τῆς ἐλπίδος, εἶτα σπονδῶν ἕλλησι γενομένων καὶ βαρβάροις, αἷς ὅρια ἐπεπήγεσαν κυάνεαι πέτραι. καὶ ποταμὸς νέσσος. καὶ φάσηλις πόλις παμφυλίας. καὶ χελιδόνεαι ἀκρωτήριον. ἐγένετο ἕλλησι διαφορὰ πρὸς ἀλλήλους ἐξ αἰτίας τοιαύτης. λακεδαιμόνιοι ἀφελόμενοι φωκέων τὸ ἐν δελφοῖς ἱερὸν παρέδοσαν λοκροῖς. εἶτα πάλιν λοκροὺς ἀφελόμενοι παρέσχον φωκεῦσι. ὑποστρεφόντων ἀθηναίων ἀπὸ τῶν πρὸς ἀρταξέρξην σπονδῶν, στρατηγοῦντος αὐτοῖς τολμίδου. καὶ γενομένων κατὰ κορώνειαν, ἐπιθέμενοι αὐτοῖς ἄφνω βοιωτοὶ ἀπαρασκευάστοις ἐτρέψαντο αὐτούς. καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν καὶ ἐζώγρησαν. οὕστινας ἀπαιτούντων ἀθηναίων οὐ πρότερον ἀπέδοσαν ἢ τὴν βοιωτίαν ἀπολαβεῖν. καὶ μετὰ ταῦτα εὐθὺς ἀθηναῖοι περιπλεύσαντες τὴν πελοπόννησον γύθειον εἷλον. καὶ τολμίδης χιλίους ἔχων ἀθηναίων ἐπιλέκτους διῆλθε τὴν πελοπόννησον. καὶ πάλιν εὔβοιαν ἀποστᾶσαν εἷλον ἀθηναῖοι. καὶ ἐπὶ τούτοις ἀθηναίοις καὶ πελοποννησίοις σπονδαὶ τριακοντούτεις ἐγένοντο. ἃς τέσσαρες καιδεκάτῳ ἔτει ἔλυσαν ἀθηναῖοι, σάμον πολιορκίᾳ ἑλόντες περικλέους καὶ σοφοκλέους στρατηγούντων. καὶ ὁ πελοποννησιακὸς πόλεμος ἤρξατο.

ΠΕΡΙ διηγήσεως.

Ταυτὶ μὲν οὖν περὶ τῶν προκαταστάσεων τῶν ἐν ταῖς διηγήσεσι λέλεκται. καὶ τὰ λοιπά. Ἡμεῖς μὲν οὖν. τὸ πολλάκις τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ποικίλοις μεταποιεῖν κώλοις ἑρμηνεία λέγεται. ὃ καὶ κόσμον ἐμποιεῖ τῷ λόγῳ καὶ τὴν δύναμιν τρέφει τοῦ ῥήτορος. τὸ δὲ λέγειν τὴν διήγησιν πῆ μὲν πλατύνεσθαι, πῆ δὲ μηκύνεσθαι ἀδιαφόρως κεῖται. ἰστέον δὲ ὅτι φανερῶν ὄντων τῶν πραγμάτων περιττὸν τὸ διηγεῖσθαι. ὅπερ φασὶν ἐν δευτερολογίαις εὑρίσκεσθαι. ἢ ὅταν ἄδηλα τὰ πράγματα ᾖ. ἡ δὲ τάξις τῆς διηγήσεως οὐκ ἀεὶ μετὰ τὰ προοίμια. ἀλλ' ἔσθ' ὅτε καὶ μετὰ τὰς πίστεις. καὶ ἐν τοῖς ἐπιλόγοις. ὡς αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ τιμάρχου. καὶ δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ μειδίου. β΄. ἐν ταῖς περιγραφαῖς. ὅταν γὰρ εὐπεριγράπτῳ καὶ συντόμῳ λόγῳ πλατυνόμενος, δῆλον ὅτι δι' ἑτέρων καὶ ἑτέρων λέξεων πληθυνθήσεται. τὸ μὲν γὰρ ἀπερικάλυπτον καὶ ἀόριστον μῆκος τοῦ λόγου καὶ τὰς αὐτὰς ἐπιδέχεται λέξεις. τὸ δὲ εὐπερίγραπτον καὶ ὡρισμένον, ὥσπερ καὶ ἡ τῆς διηγήσεως ἐν τρισὶ καὶ τέτρασι κώλοις περιγραφὴ, οὐκ ἔτι. περιγραφὴν δὲ λέγει τὴν σύντομον διάνοιαν. γ΄. εἶθ' ἡ αἰτία. ἡ τοῦ πραχθέντος αἰτία, ὡς εὐνοϊκῶς προστησομένου, ἐστί. τὸ δὲ, οὐχ ὡς μὴ τὴν ἀλήθειαν προδώσοντος, ὅτι τὸ πραχθέν ἐστιν, οὔτε τοῦ πραχθέντος αἰτία. ἀλλὰ τῆς αἰτίας ἐναντίον, ὅπερ ἐστὶ τῆς παραλειφθείσης ἐπίτασις.

δ΄. τρόποι

δ΄. τρόποι δὲ διηγήσεως. πρότερον εἰπὼν περὶ πλάτους τῆς διηγήσεως. ὅπερ ἐστὶ τῆς ποσότητος, νῦν περὶ τῶν τρόπων αὐτῆς φησιν. ὅπερ ἐστὶ τῆς ποιότητος. δεῖ γὰρ ἀεὶ προηγεῖσθαι τὴν ποσότητα τῆς ποιότητος, ὡς καὶ ἀριστοτέλης ἐν ταῖς κατηγορίαις ἔδειξεν. ε΄. ἐὰν δὲ σύντομος ᾖ καὶ πολιτική. ἀντὶ τοῦ ἁπλῆ, καὶ ἀποίκιλος, καὶ ἀσθενής. τοιοῦτον γὰρ τὸ σύντομον καὶ εὐτελές. ὃ καὶ εὔζωμον καλοῦσιν. ὅταν μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ ἰσχύῃ. ἀλλὰ τῆς ἀπὸ τῶν αἰτιῶν καὶ τῶν τρόπων ἀποδείξεως δέηται. ς΄. φαιδροτέρα. ἀντὶ τοῦ πρὸς πάθος ἐπαγωγοτέρα. τουτέστι πάθος ἐμποιῆσαι δυναμένη χαρᾶς, φόβου, λύπης, ὀργῆς, καὶ τῶν τοιούτων.

ΤΟΜΟΣ τρίτος. Περὶ εὑρέσεως.

Τὸ τρίτον μοι σύνταγμα τουτὶ γέγονεν ὦ κράτιστε ἰούλιε μάρκε, καὶ τὰ λοιπά. Ἡ προκατασκευή. περὶ πέντε τινῶν λέξειν ἐπαγγειλάμενος πρίν τι τούτων εἰπεῖν, περὶ προκατασκευῆς διέξεισι. προδιδάξας γὰρ περὶ προοιμίων καὶ προκαταστάσεως καὶ διηγήσεως βουλόμενος διδάξαι περὶ ἀγώνων ἤτοι περὶ ἀντιθέσεως καὶ λύσεως, ἅπερ εἰσὶν αἱ εἰσαγωγαὶ τῶν κεφαλαίων καὶ οἱ τρόποι αὐτῶν, δεῖν ᾠήθη τὴν χώραν εἰπεῖν τῶν κεφαλαίων. ὡς ἂν μαθόντες ποῦ τίθενται, μὴ διαμαρτάνοιμεν τῆς εὐσχήμονος πλάσεως τοῦ λόγου. καὶ ἄρα μίαν χώραν ἔχουσιν ἢ δύο, ἢ καὶ πλείονας. καὶ πῶς εἰσάγονται. διὸ ἐν τοῖς πρώτοις διδάσκει περὶ προκατασκευῆς. γινώσκων γὰρ ὁ τεχνικὸς, ὡς οὐκ ἀεὶ τὴν αὐτὴν χώραν ἔχει ἡ προκατασκευὴ, δείκνυσιν αὐτοῖς τοὺς διαφόρους τόπους. ἰστέον δὲ ὅτι ἡ προκατασκευὴ καὶ προέκθεσις, καὶ ἔκθεσις, καὶ ἐπαγγελία, καὶ ὑπόσχεσις λέγεται. β΄. καὶ οἰκονομίαν οὐκοῦν ὁρᾷς. ἡ μὲν γὰρ τέχνη μετὰ τὴν διήγησιν ἐπάγειν βούλεται τὴν προκατασκευὴν, εἶτα τὴν κατασκευήν. ἡ δὲ οἰκονομία οὐχ οὕτως. ἀλλὰ πρὸ τῆς διηγήσεως τὴν προκατασκευήν. ἄλλο γάρ ἐστι τέχνη, καὶ ἄλλο οἰκονομία. τὸ μὲν γὰρ τῶν καθ' ἑαυτό. καὶ τοῖς ἐμπίπτουσι χρῆται. οἰκονομία δὲ τῶν πρός τι. εἰ γὰρ μὴ συμφέρει τὸ ἐμπῖπτον, οὐ χρῆται. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ἡ χρῆσις οὐ κατὰ τεχνικὴν τάξιν. ἀλλ' ὡς ἂν ὁ καιρὸς διδῷ, παρακολουθεῖ. γ΄. εἰ δέ μοι λέγοι τις. τὸ ἑξῆς οὕτω. καθ' ὑπέρβατον γὰρ κεῖται. εἰ δέ μοι λέγοι τις, ὡς δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ τιμοκράτους λόγῳ μεταξὺ τῶν δύο νομίμων τοῦ τε παρανόμως εἰσενηνέχθαι τὸν νόμον τὸν ὑπὸ τιμοκράτους γραφέντα καὶ τοῦ πῶς διδόασιν ἐξουσίαν κατηγορίας οἱ νόμοι μέσῳ κέχρηται τούτῳ τῷ νοήματι. ὅτι κατὰ τῶν μὴ ποιησάντων ἃ προστάττουσιν οἱ νόμοι διδόασιν ἐξουσίαν κατηγορίας τοῖς βουλομένοις νομοθετοῦντες, ὁρῶ τὰς αἰτίας.

ΠΕΡΙ ΒΙΑΙΟΥ.

Ἔστι καὶ τρίτον εἶδος λύσεως τὸ παραδοξότατον καὶ ἰσχυρότατον καὶ νικητικώτατον, καὶ τὰ λοιπά. Ἔστι καὶ τρίτον εἶδος. ἢ ὅτι τρίτον ἐστὶ μετὰ τὴν ἔνστασιν καὶ ἀντιπαράστασιν, ἃς πολλάκις ἐν ταῖς στάσεσι, καὶ ἀλλαχοῦ παραδέδωκεν. ἢ τρίτον ἁπλῶς ὡς τρίτον κεφάλαιον μετὰ τὰ δύο εἴδη τῆς προκατασκευῆς. ὧν τὸ μὲν ἡ προέκθεσις ἦν τῶν κεφαλαίων. τὸ δὲ κατὰ νόμους δοκεῖν εἰσφέρεσθαι τὴν κρίσιν. καί τοι ἐκεῖνα οὐκ ὠνόμασε λύσεις. ἔστι δὲ εἰπεῖν ὅτι ἡ προκατασκευὴ εἰ μὲν παρὰ τοῦ λέγοντος γίνεται, κατασκευὴν ὑπισχνεῖται. εἰ δὲ ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ εἰσάγεται τὰ κεφάλαια, λύσεως εἶδός ἐστιν ἡ προκατασκευή. β΄. ὅταν ἐναντία. διαφέρει τοῦτο τοῦ προτέρου βιαίου. ὅτι ἐκεῖ μὲν αὐτὸ τὸ προτεινόμενον ὑπὸ τοῦ κατηγόρου φυλάττων ἀπερίτρεπτον εἰς τοὐναντίον περιτρέπει τὴν ἀξίωσιν. μᾶλλον δοῦναι δίκην ἄξιον δεικνὺς ἐξ ὧν ἐκεῖνος ἤλπισεν ἐκφυγεῖν. τοῦτο δὲ αὐτὸ τὸ προτεινόμενον περιτρεπόμενον δείκνυσι. τοῦ ἐναντίου οὗ διατείνεται ὁ κατήγορος γεγενημένου. καὶ διὰ τοῦτο δίκαιον ὂν αὐτὸν ὑπέχειν δίκην.

ΠΕΡΙ κεφαλαίων.

Περὶ μὲν τῆς τῶν κεφαλαίων εὑρέσεως κατὰ τὴν διαιρετικὴν ἐξεθέμεθα τέχνην. καὶ τὰ ἑξῆς. Κεφάλαιόν ἐστι μέρος λόγου ἀπόδειξιν ἔχον τοῦ προκειμένου πράγματος· ἐκ νοημάτων καὶ ἐπιχειρημάτων συγκείμενον· πάνυ δὲ τὸ τῆς ῥητορικῆς κράτος ἐν τούτοις τοῖς κεφαλαίοις συνίσταται καὶ ἐν τῇ κατασκευῇ αὐτῶν· διδάξας οὖν ἡμᾶς ὁ τεχνικὸς ἑκάστης στάσεως τὰ κεφάλαια, νῦν τὴν κατασκευὴν αὐτῶν καὶ τὴν λύσιν ὑπισχνεῖται παραδοῦναι ἡμῖν· ὑφ' ἡμῶν μὲν προβαλλομένων τὴν κατασκευήν· ὑπὸ τῶν δὲ ἐναντίων προστιθεμένων τὴν λύσιν· οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ ἁπλῶς εἰς πειθὼ τῶν ἀκουόντων τὸ προβάλλεσθαι κεφάλαιόν τινος τῶν στάσεων, ὡς ἐν αὐταῖς ἐδίδαξεν· ἀλλὰ δεῖ κατασκευάσαι αὐτό, καὶ ἀποδεῖξαι ἢ τὸ προστεθὲν παρ' ἡμῶν ἀληθές. ἢ τὸ προβληθὲν ὑπὸ τῶν ἐναντίων ψευδές. διὸ τοίνυν ἡ τελεία διδασκαλία τῶν κεφαλαίων ἐν τῇ περὶ εὑρέσεως πραγματείᾳ ἐκδίδοται· ὅθεν ἐν τοῖς προλεγομένοις τῶν στάσεών φησι· περὶ δὲ τῆς τῶν πολιτικῶν ζητημάτων διαιρέσεως εἰς τὰ λεγόμενα κεφάλαια ὁ λόγος γίνεται. ἔστι δὲ σχεδὸν ὁ αὐτὸς σχεδὸν τῷ περὶ εὑρέσεως· πᾶσα γὰρ διδασκαλία τῆς διαιρέσεως τῶν κεφαλαίων ἑκάστης στάσεως ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ τοῦ τρίτου τόμου εὑρίσκεται τὴν ἀρχὴν ἔχουσα. β'. καὶ ὅσα ἑκάστης. ἴδια μὲν ὥσπερ στοχασμοῦ μόνου ἐλέγχων ἀπαίτησις, βούλησις, δύναμις. κοινὰ δέ, ὡς ἀντίληψις, καὶ μετάληψις, καὶ ἔτι τούτων. τὰ τούτων δὲ διάφορα· οἷον ὅτι εἰ καὶ κοινὸν τὸ ἐν στοχασμῷ παραγραφικόν, πρὸς τὸ ἐν μεταλήψει, ἀλλ' οὖν ἔχει τι καὶ διάφορον· ἐν μὲν γὰρ στοχασμῷ διαβολή ἐστι ψιλὴ τοῦ ἀγῶνος, καὶ οἷον εἰπεῖν, ἀνάπτυξις τοῦ φεύγοντος. ἐν μεταλήψει δὲ καὶ μάλιστα τῇ ἐγγράφῳ τελεία ἐκβολή. γ'. λύσει τῇ καὶ ἀνθυποφορᾷ· διαφέρει ἀνθυποφορὰ καὶ ἀντίθεσις καὶ ἀντιπῖπτον. ἀντιπῖπτον μὲν γάρ ἐστιν, ὅταν οἶδεν ὅτι μέλλοι αὐτῷ τις ἀντιπεσεῖν ὡς ἄτοπόν τι λέγοντι, καὶ ἐπανορθώσηται ἑαυτὸν προσποιητῶς ὥσπερ καὶ λεληθότως· ἀνθυποφορὰ δέ, ὅταν μέρος μὲν ὥσπερ καταδέχηται τοῦ λεγομένου ὁ ἀκροατής. ἀμφιβάλλῃ δὲ περὶ τὸ λοιπόν· ἀντίθεσις δὲ ὅταν ἀπό τινος κεφαλαίου ὁρμᾶται. οἷον ἀπὸ δικαίου, ἢ συμφέροντος. ἢ τῶν τοιούτων· δ'. κόσμος γάρ ἐστιν ἡ πρότασις καὶ ἡ ἀντιπρότασις τοῦτο ποιοῦσι, διασύρουσαι καὶ διαβάλλουσαι τὸν ἐχθροῦ τὸν λόγον, ὅς ἐστιν ἡ ὑποφορά· καὶ ῥᾳδίαν ὑπισχνούμεναι δοῦναι τὴν λύσιν.

ΠΕΡΙ ἐπιχειρημάτων.

Εἴ γε οὖν εἰσάγοιμεν ἡμεῖς κεφάλαιον. καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐπιχείρημά ἐστιν, ὥς φησι Νεοκλῆς, συλλογισμὸς μετὰ τῆς οἰκείας τῶν μερῶν ἀποδείξεως· ἄλλοι δὲ οὕτως· ἐπιχείρημά ἐστι λόγος ἔξωθεν λαμβανόμενος πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ὑποκειμένων· τῶν δὲ ἐπιχειρημάτων τὰ μέν ἐστι διδασκαλικά, ὁπόσα ἐκ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν ἢ τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων· ἢ τῶν παρακολουθούντων τῇ περιστάσει εἰκότων, ἢ τεκμηρίων ποιεῖται τὴν πίστιν· τὰ δέ ἐστι δυσωπητικὰ μόνον, ὁποῖα τυγχάνει ὄντα τὰ ὁμοιωματικά· κατ' ἐνίους δὲ παραδειγματικὰ καλούμενα. τούτων δὲ Νεοκλῆς φησι τυγχάνειν εἴδη τρία, εἰκόνα, παραβολήν· παράδειγμα· εἰκὼν μὲν οὖν ἐστι σώματος σώματι παράθεσις· οἷον, ὥσπερ γὰρ οἰκίας οἶμαι καὶ πλοίου καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων τὰ κάτωθεν ἰσχυρότατα εἶναι δεῖ, οὕτω καὶ τῶν πράξεων. παραβολὴ δὲ πράγματος οἷόν τε γενέσθαι ἀπομνημόνευσις εἰς ὁμοίωσιν τοῦ γενομένου· οἷον, ὡς δ' ὅτε τίς τε δράκοντα ἰδὼν παλίνορσος ἀπέστη· παράδειγμα δέ ἐστιν, ὥς Ζήνων φησί· γενομένου πράγματος ἀπομνημόνευσις εἰς ὁμοίωσιν τοῦ νῦν ζητουμένου. οἷον τὸ μὲν ζήτημα εἰ δεῖ πολλῶν καὶ σοφῶν τὰ μαθήματα συλλέγειν· τὸ δὲ παράδειγμα· καὶ ἡ μέλιττα ἐπὶ πολλὰ βλα-

στήματα δρέπουσα τὰ κάλλιστα ἀπ' αὐτῶν λαμβάνει· διαφέρει δὲ ἀλλήλων ταῦτα, ὅτι τὸ μὲν παράδειγμα γεγενημένου πράγματός ἐστιν ὁμοίωσις· ἡ δὲ παραβολὴ οὐ γεγενημένου, ἀλλ' οἷόν τε γενέσθαι· μέρη δὲ τοῦ ἐπιχειρήματος τρία, ἡ πρότασις αὐτή, οἷον ἔχεις μου δέκα δραχμάς· τὰ λήμματα. εἴληφας γὰρ δύο καὶ τρία καὶ πέντε. ἡ ἐπιφορά, ἥ τις ἐπιφέρεται τῇ προτάσει· ὡς τὸ ἔχεις μου δέκα δραχμάς· λύσομεν οὖν τὰ ἐπιχειρήματα οὕτως. εὐθὺς γοῦν ἢ πρὸς τὴν πρότασιν ἀντιστησόμεθα· οἷον κέκλοφεν οὗτος, οὐ κέκλοφεν οὗτος· ἢ τὴν πρότασιν συγχωρήσαντες ἕν τι τῶν λημμάτων αἰτιασόμεθα· οἷον ἔστω ἐνθύμημα τόδε· ὁ γὰρ οἷς ἂν ἐγὼ ληφθείην ταῦτα πράττων καὶ κατασκευαζόμενος· οὗτος ἐμοὶ πολεμεῖ κἂν μή πω βάλλῃ, μηδὲ τοξεύῃ· εὑροῦμεν γοῦν αὐτὸ τὸ ψεῦδος εἶναι τότε τοῖς Ἀθηναίοις. ἢ καὶ τὰ λήμματα δόντες μὴ ἀκολουθεῖν αὐτοῖς τὴν ἐπιφορὰν ἐπιδείξομεν. ὡς ἐπ' ἐκείνου· ὁ γὰρ μισότεκνος Δημοσθένης τὴν μόνην καὶ ἀγαπητὴν θυγατέρα ἀπολέσας ἔθυε καὶ ἐλευχειμόνει· τὸ γὰρ λευχειμονεῖν μετὰ θάνατον τῆς θυγατρὸς μισότεκνον. εὑροῦμεν γοῦν μὴ ἀκολουθεῖν τοῦτο τοῖς λήμμασιν. ἐπεὶ καὶ Ξενοφῶν καὶ Ὀλυμπιὰς ἡ Ἀλεξάνδρου ἔθυον ἀποθανόντων καὶ ἐλευχειμόνουν. β'. καὶ λόγοις. ὅ ἐστιν ἐγκωμιαστικῷ. καὶ πράγμασιν· ὅ ἐστι συμβουλευτικῷ· καὶ δίκαις. ὅ ἐστι δικανικῷ. καὶ ἁπλῶς ἐν ὑποθέσει πάσῃ, καὶ παντὶ βίῳ. γ'. προστιθέασι δέ. ὕλην οἱ μὲν τῶν τεχνικῶν εἴδη ἔφασαν· οἱ δὲ τὰς τῶν προσώπων ποιότητας. οἷον ῥήτορας, στρατηγούς, τυράννους, μοιχούς, πατέρας, συγγενεῖς· καὶ τὰ ὅμοια. οἱ δὲ τὰ ὄργανα· οἷς ἐσθ' ὅτε τινὲς τινὰς ἠμύναντο· εἰσὶ δὲ οἳ καὶ τὰ εἴδη τῶν προβλημάτων ὕλην ὠνόμασαν φυσικῶν φημι καὶ ἠθικῶν, καὶ πολιτικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν. ἔνιοι πάλιν τὰ τοιαῦτα τῶν ζητημάτων εἴδη ὀρθότατα πάντων ἐκάλεσαν ὕλην. τέσσαρα δὲ ταῦτα, ἠθικόν, παθητικόν, πραγματικὸν ἤτοι δικανικόν, μικτόν. ἔστι δὲ ἠθικὸν μὲν ἐν οἷς σχέσις τίς ἐστιν· ὡς παιδὸς πρὸς υἱόν· ἢ διάθεσις πρὸς ἀλλήλους· ὡς ἐρῶντος πρὸς ἐρωμένην· ἢ γνώμην ἀδιάστροφον πρός τι, ὡς φιλαργύρου πρὸς χρυσόν· παθητικὰ δὲ ἐν οἷς ἔστι φόβος, ὀργή, λύπη, καὶ τὰ τοιαῦτα· δικανικὰ δὲ ἐν οἷς ἔνεστι ψιλὴ μάχη. μικτὰ δὲ τὰ ἐξ ἀμφοῖν τούτων· ὕλην οὖν ταύτην φησί. διὸ καὶ ἐπάγει· πιθανῶς δὲ ἐπιμερίζει τῶν ἄλλων ἑκάστῳ, ὅπῃ ἂν καὶ δύνηται. ἢ καθ' ἑτέραν ἀκριβεστέραν ἐπιβολὴν ὕλην λέγει τὴν ἐπακολουθοῦσαν ποιότητα τοῖς περιστατικοῖς. οἷον τόπῳ μὲν τὸ ἐπιτήδειον ἢ ἀνεπιτήδειον. χρόνῳ δὲ προσφορὸν ἢ ἀπρόσφορον· τρόπῳ τὸ δικαίως ἢ ἀδίκως. προσώπῳ τὸ πένης ἢ πλούσιος· καὶ ὅσα εἴωθε τοῖς προσώποις ἀκολουθεῖν. αἰτίᾳ τὸ εὔλογον ἢ ἄλογον. πράγματι τὸ καλὸν ἢ κακόν· ταῦτα γὰρ συναναφαίνεται τοῖς περιστατικοῖς. ἀλλ' ἤδη που κατ' ἰδιότητα παραλαμβάνεται. δ'. ἔτι δὲ τοῦ παρελθόντος. διὰ τούτου τὸ δικανικὸν ἐδήλωσε καὶ τὸ συμβουλευτικόν· τὸ δὲ πανηγυρικὸν παρῆκε διὰ τὸ μὴ στασιάζεσθαι. ε'. εἰ μή τι πρὸ αὐτοῦ· καὶ γὰρ πολλάκις ἢ παντελῶς ἐκλείπει τὸ κεφάλαιον τοῦτο ὡς ἐπὶ τῶν ἰσαζόντων ἐχόντων τὰ πρόσωπα, ἢ τὰ πράγματα στοχασμῶν· καὶ τῶν ἀπὸ γνώμης· τότε δὲ τὴν τάξιν ἀμείβει ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις· οἵ γε γοῦν κατηγοροῦντες μετὰ βούλησιν καὶ δύναμιν τάττουσιν αὐτό, ὡς ἂν ἐκ τῆς βουλήσεως καὶ τῆς δυνάμεως τῆς κατηγορίας τὸ ἰσχυρὸν ἀπειληφυίας, σαθρὸν τὸ δὲ ἐλέγχους τὸν φεύγοντα ἀποκλίνειν δειχθείη. οἵ τε παράδοξοι καλούμενοι μετὰ βούλησιν καὶ δύναμιν· καὶ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τὴν τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησιν ποιοῦντας· τοῦτο δὲ συμβαίνει διὰ τὸ τοὺς τοιούτους κατὰ αἴτησιν εἶναι, καὶ ἀντιστρέφειν τὴν τάξιν τῶν τὰ πράγματα ἐχόντων. ὁ γὰρ τὴν δωρεὰν αἰτῶν, τῶν φευγόντων ὢν τὴν τοῦ διώκοντος ἔχει χώραν, ὡς πρῶτος λέγων· ὁ χαρακτηρίζει τὸν διώκοντα. ς'. ἐν τῷ περὶ παραπρο-

βείας. Αἰσχίνης κρινόμενος παραπρεσβείας ὅτι πρὸς Φίλιππον ἐπρέσβευσεν, ἀντιληπτικῶς ἀπολογεῖται λέγων· ἔξεστιν ἑκάστῳ ἃ βούλεται λέγειν, καὶ οὐ κεκώλυται. ἀνεύθυνος οὖν εἰμι ἐπὶ λόγοις. ἔλυσε δὲ τὴν ἀντίληψιν Δημοσθένης μεταλήψει· ὅτι οὐκ ἀνεύθυνος ἐπὶ λόγοις ῥήτωρ, ᾧ τοῦτο ἔργον, ᾧ καὶ ὠφελεῖν καὶ βλάπτειν δύναται. ζ΄. ἡ λύσις ἀπὸ τοῦ πράγματος. λύσιν ἐνταῦθα τὴν κατασκευὴν τῆς λύσεώς φησι. η΄. πολλάκις δὲ ἀπὸ μιᾶς, ἰστέον ὅτι καὶ γένεσις λέγεται ἐπιχειρημάτων καὶ ἀπαγωγή, καὶ εὕρεσις ἐπιχειρημάτων ἡ ἀπὸ τῶν περιστατικῶν μορίων κατασκευὴ τῶν κεφαλαίων καὶ ἀνασκευή. θ΄. ἔστι δὲ τῷ τρόπῳ. συστέλλειν τὰ νοήματα δυνάμεθα περιοδικῶς· ὡς ἐν τῷ περὶ περιόδου τεχνολογήσεται. πῶς ἔνεστι πολλὰς ἐννοίας συνεστραμμένως δι' ὀλίγων εἰπεῖν. πλατύνειν δὲ δυνάμεθα δι' ὧν πλατύνεται καὶ διήγησις· περὶ ἧς εἴρηται. ζήτει δὲ καὶ τούτου τοῦ τόμου τὸ ἔννατον κεφάλαιον τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους· καὶ εὑρήσεις περιοδικῶς τὰ συστέλλοντα. ι΄. ὡς ἐν τῷ τῆς παραπρεσβείας. συνεβούλευσεν ὁ Δημοσθένης Ἀθηναίοις πόλεμον ἄρασθαι. ὑπήκουσαν Ἀθηναῖοι καὶ ἡττήθησαν. καὶ κρίνεται. βούλεται οὖν μετάστασιν ποιῆσαι ὅτι ὑμεῖς ὑπηκούσατε. καὶ ἵνα μὴ πρὸς ὀργὴν ἐρεθίσῃ τὸν δῆμον, στρέφει καὶ μεταποιεῖ τὰ τῆς ὑποθέσεως. ια΄. ἀλλ' ἀδίκως. χορηγοῦ γενομένου ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Δημοσθένους καὶ μέλλοντος ἐπὶ τέλει στεφανοῦσθαι, ἀντεῖπεν Αἰσχίνης λέγων ὅτι οὐ δεῖ στεφανοῦσθαι ἀδίκως ἄρξαντα. ὑπόχρεως γὰρ ἔτι τῷ δημοσίῳ· ὑπόχρεως δὲ οὐκ ἄρχει.

ΠΕΡΙ ἐνστάσεως, καὶ ἀντιπαραστάσεως.

Ἰστέον ὅτι τὴν ἔνστασιν καὶ ἀντιπαράστασιν, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἰστέον ὅτι ἐν πάσῃ φησὶ στάσει χρὴ τὰς μάχας καὶ τὰς κατασκευὰς κατὰ εἰκόνα τῆς ἐνστάσεως καὶ ἀντιπαραστάσεως εἰσάγειν. χρὴ ἐλέγχους παρέχειν, τὸ κεφάλαιον. οὐ χρὴ ἐλέγχους παρέχειν, ἔνστασις. εἰ δὲ δεῖ παρέχειν, οὐκ ἐπὶ τῶν κρύφα πραττομένων, ἀντιπαράστασις. εἶτα ἐπὶ τῆς βουλήσεως. ἠβουλήθης εἰρηνεῦσαι μετὰ Φιλίππου, τὸ κεφάλαιον. οὐκ ἠβουλήθην εἰρηνεῦσαι, ἔνστασις. εἰ δὲ καὶ ἠβουλήθην, ὅπως ἂν μὴ δηώσῃ τὴν πόλιν, ἀντιπαράστασις. ὁμοίως ἐπὶ τῆς δυνάμεως. δυνάμενος ἀνελεῖν στρατιώτας Φιλίππου οὐκ ἀνεῖλες, τὸ κεφάλαιον. οὐκ ἦν μοι δύναμις ἀνελεῖν στρατιώτας Φιλίππου, ἔνστασις. εἰ δὲ καὶ ἠδυνάμην, ὥστε ἂν ἀντεφυλαξάμην πολιορκίαν Ἀθηνῶν, εὐτελῶν στρατιωτῶν ἀναιρέσεως, ἀντιπαράστασις. καὶ ἐφεξῆς τὰ λοιπὰ κεφάλαια, ὅσα ἐγχωρεῖ καὶ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων παρέχει. εἰ μὲν οὖν ἀναιδὴς εἴη ἡ ἔνστασις, προσθετέον τὴν ἀντιπαράστασιν. εἰ δὲ εὐπαράδεκτος ἡ ἔνστασις, τεθείσθω πρῶτον. β΄. τοῦτο δὲ ἀφορήσασα. τοῦτο τὸ μὴ γίνεσθαι τὰς λύσεις ἐκ πλειόνων ἐπιχειρημάτων καὶ ἐργασιῶν καὶ ἐνθυμημάτων. ἢ τὸ εἰς ἑκατέραν μὴ ἐπιχειρεῖν τὴν ἔνστασίν φημι καὶ ἀντιπαράστασιν, ὀλιγάκις πάσχει ἡ τέχνη ἀπορήσασα. γ΄. ἤδη δὲ ἠρκέσθησαν. τούτῳ καὶ ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἐχρήσατο εἰς λύσιν τῆς ἀντιθέσεως, τῷ εἰπεῖν, ἀλλ' οὐ νόμος ἐκκλησίας τὸ ἀσυνήθιον. ἐπιχείρημα μόνον ἀπὸ τοῦ πράγματος. ἐὰν δὲ προσθῇς καὶ τὴν ἐργασίαν, ἔσται παραδειγματική· ὡς αὐτὸς ἐποίησεν εἰπών. εἴπερ μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ.

ΠΕΡΙ ἐργασιῶν.

Ὥσπερ τοίνυν τῆς λύσεως εὑρεθείσης, καὶ τὰ ἑξῆς. Ὥσπερ τοίνυν. ὅρα μήποτέ φησιν ὁ τεχνικὸς πρώτην τὴν ἔνστασιν καὶ δευτέραν τὴν ἀντιπαράστασιν. καὶ τρίτον εἶδος λύσεως τὸν βίαιον ὅρον. οὕτω γὰρ ἐν ἐκείνῳ φησίν. ἔστι καὶ τρίτον εἶδος λύσεως τὸ παραδοξότατον, καὶ εἰ οὕτως ἔχει, ἐχρῆν μετὰ τὸ περὶ ἐνστάσεως καὶ ἀντιπαραστάσεως γράφεσθαι τὸ περὶ βιαίου ὅρου. οὐ μὴν

πρὸ τοῦ περὶ κεφαλαίων· ἀνακόλουθον γάρ. β΄. ὥσπερ δὲ κεφαλαίου. εἰ καθ' ἕκαστον κεφάλαιον ἔνστασις εἰσάγεται καὶ ἀντιπαράστασις· ἑκάτερα δὲ τούτων δι' ἓξ ἐπιχειρημάτων κατὰ τὰ ἓξ περιστατικὰ μόρια κατασκευάζεταί τε καὶ λύεται, τουτέστι διὰ δώδεκα ἐπιχειρημάτων· ἕκαστον δὲ ἐπιχείρημα δι' ἓξ ἐργασιῶν, ἀνάγκη συνάγεσθαι τὰς ἐργασίας τῶν ἐπιχειρημάτων. οβ΄. εἰ δὲ καὶ καθ' ἑκάστην ἐργασίαν ἐνθυμήματα καὶ ἐπενθυμήματα κατὰ τὰ ἓξ περιστατικὰ μόρια ἐπιφέρεται, δῆλον ὡς εἰς τετρακόσια καὶ τριάκοντα δύο ταῦτα ἀνενεχθήσεται. ἀλλ' ἡ μὲν τέχνη ἐπίσταται ταῦτα· ἡ δὲ φύσις τῶν πραγμάτων οὐκ ἐπιδέχεται πάντα ἐν οἱῳδήποτε τῶν κεφαλαίων· διὸ ὡς ἐγχωρεῖ ἐν τοῖς ἀγῶσι χρησόμεθα.

Τὸ δὲ ἐνθύμημα δόξαν δριμύτητος ἀποφέρεται μείζονα γνωσθέν· καὶ τὰ λοιπά. Ἐνθύμημά ἐστι συνεστραμμένος λόγος ἀτελὴς καθ' ἓν ἀξίωμα. ἕτεροι δέ φασιν, ὡς ἐνθύμημά ἐστι τὸ τοῦ προηγουμένου ἐπιχειρήματος συμπέρασμα, προσαγόμενον τῷ ζητήματι ἐν μιᾷ περιόδῳ. διαφέρει δὲ συλλογισμὸς διαλεκτικὸς ἐνθυμήματος· ὅτι ἐν μὲν τῷ συλλογισμῷ πάντα τὰ λήμματα τιθέντες κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν ἐπιφέρομεν τὸ συμπέρασμα· ἐν δὲ τῷ ἐνθυμήματι οὐ πάντα τὰ λήμματα πρὸ τῆς ἐπιφορᾶς εἰπεῖν ἀναγκαῖον· ἀλλ' ἢ τὰ λήμματα παραλείπομεν ἢ τὴν ἐπιφοράν. οὔτε μὴν ἐν τάξει χρώμεθα· ὥστε πρότερον μὲν εἶναι τὰ λήμματα, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὴν ἐπιφοράν· ἀλλ' ὡς ἂν τύχῃ, λόγον εἰσφέρομεν. καὶ οὕτω μὲν Ἀλέξανδρος. Νεοκλῆς δέ φησιν, ὅτι ὁ μὲν συλλογισμὸς ἐκ λημμάτων καὶ ἐπιφορᾶς συνέστηκε. τὸ ἐνθύμημα παρὰ τὸ ἐπιχείρημα συνειλημμένως ἐκφέρεται καθ' ἓν ἀξίωμα ἤθους καὶ πάθους ἔσθ' ὅτε συναναμεμιγμένου. τόποι δὲ ἐνθυμηματικοὶ κα΄. πρῶτος ὁ ἐκ τοῦ ἐναντίου λαμβανόμενος. ἀκολουθεῖ γὰρ τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις. καὶ γὰρ εἰ σωφροσύνη καλόν, αἰσχρὸν ἡ ἀκολασία. καὶ εἰ αἰσχρὸν ἡ ἀδικία, καλὸν ἡ δικαιοσύνη. δεύτερος ὁ ἐκ τοῦ ἐνδεχομένου καὶ ἐπιμέρους. οἷον εἰ εὐεργετούμενοι μισοῦμεν, καὶ κακὰ πάσχοντες ἀγαπήσομεν. τρίτος ὁ ἐκ τοῦ πρός τι. οἷον εἰ γὰρ μὴ ὑμῖν τὸ φαῦλα προστάττειν παράνομον, οὐδὲ ἐμοὶ τὸ πεισθέντα ἐργάσασθαι. τέταρτος ἐκ τῶν αἰτίων καὶ τῶν ποιητικῶν καὶ γενέσεων. εἰ ἀγαθὸν καὶ καλὸν ἡ φιλανθρωπία, καὶ τὸ ἐκ ταύτης γινόμενον. πέμπτος ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον. οἷον εἰ γὰρ υἱὸν ἀπέκτεινεν ἴδιον, πῶς ἀλλοτρίου φείσεται. ἕκτος ἐκ τῆς ἀκολουθήσεως κατὰ τὸ μᾶλλον. οἷον εἰ ἀγαθὸν τὸ ποθεῖν, οἱ τὰ μάλιστα ποθοῦντες, ἄριστα ἂν ἔζων· ἀλλὰ μὴν ὁρῶμεν αὐτοὺς πολλάκις διαπταίοντας. ἕβδομος ἐκ τῶν ἠρμένων πρὸς τὸ ὑποκείμενον. οἷον δεῖ τὸν μείζονα ὑπερέχειν κατ' ἀρετήν· εἰ δὲ μή, γελοῖον ἂν εἴη, εἰ ὁ χείρων ἀνακρίνει τὸν βελτίω. ὄγδοος ἐκ τοῦ ἀναλόγου. οἷον ὥσπερ τις τοὺς μισθοφόρους ποιεῖται πολίτας δι' ἐπιείκειαν· οὕτω καὶ φυγάδας ποιεῖταί τις ἐν τοῖς μισθοφόροις τὸ ἀνῆκον διαταττόμενος. ἔννατος ἐκ τοῦ παραδείγματος. ἄτοπον γὰρ εἰ κυβερνήτας μέν τις μὴ κλήρῳ προβάλλεται, στρατηγοὺς δὲ κλήρῳ προβάλλεται. δέκατος ὁ ἐξ ἐπαγωγῆς. οἷον Ἀλυάττου καὶ Κανδαύλου. ἔτι δὲ Γύγου καὶ Ἀλυάττου πολεμίων ἡμῖν φανέντων ἀεί, τίς ἂν πιστώσειεν εὔνουν ἡμῖν καθεστάναι Κροῖσον. ἑνδέκατος ὁ ἐκ τῆς διαιρέσεως. οἷον εἰ τῶν φαύλων τὴν ἀλογίαν ἡγητέον, πῶς οὐκ ἐπαινετέα τῶν λογικῶν ἡ κατάστασις. δωδέκατος ὁ ἐκ τῆς κρίσεως. ὁρῶντες γὰρ Φίλιππον καὶ τὰ τοῦ Φιλίππου κατὰ τῶν Ἀθηναίων μηχανήματα, δυσμενῆ καὶ κακόνουν πάντως αὐτὸν τῇ πόλει λογισόμεθα. τρισκαιδέκατος ὁ ἐκ τῶν καιρῶν. οἷον εἰ τῶν μελλόντων ἄκυρος ἡ νίκη καὶ τοῖς ἤδη νενικηκόσι. τεσσαρεσκαιδέκατος ἐκ μεταλήψεως. οἷον οὐ τῷ πεισθῆναι δεινὸν ἦν τῷ ἀντιπάλῳ, ἀλλ' ὅτι προσδεξόμεθα δουλείαν. πεντεκαιδέκατος ἐκ τῶν ἑπομένων καὶ ἀποβαινόντων. καὶ ὅ ἐστι διὰ τῶν

πρεπόντων. οἷον, οὐ δεῖ παιδείαν ἀσκεῖν· ἕπεται γὰρ φθόνος. ἑκκαιδέκατος ἐξ ὁρισμοῦ. οἷον ὅτι εἰ σωφροσύνη πάντων ἀγαθόν· καὶ ὁ ἀνδρεῖος πάντως ἀναγκαῖον. ἑπτακαιδέκατος ἐξ ὑποθέσεως. οἷον, εἰ Φιλίππῳ πιστεύοντες ταξιαρχίας ἀμελήσετε, οὐδὲν κωλύει καὶ τῶν φιλτάτων ἀθρόως στερηθῆναι. ὀκτωκαιδέκατος ἐκ τῶν ἁμαρτανομένων καὶ κατηγοροῦντι καὶ ἀπολογουμένῳ. οἷον εἰ κατηγοροῦσι Μηδείας ὡς ἀπέκτεινεν· ἥμαρτε γὰρ περὶ τὴν ἀποστολήν· ἀπολογεῖται δὲ, ὅτι οὐ καὶ τὸν Ἰάσονα· τοῦτο γὰρ ἡμάρτανε μὴ ποιήσασα. ἐννεακαιδέκατος ἐκ τοῦ οὗ ἕνεκα εἴη ἂν ἢ γένοιτο. οἷον τούτου χάριν φασὶ γεγονέναι, ὅτι ὁ Διομήδης προείλετο τὸν Ὀδυσσέα καὶ τὸ ἐκ τοῦ Ὀδυσσέως. εἰκοστὸς ἐκ τοῦ ὀνόματος. οἷον ὅτι οὐκ ἄν ποτε Ἱππονίκην ἔθετο ὁ τῶν Ἑρμῶν ἱδρυτὴς Ἑρμογένης μὴ ὄντος ἥττου. καὶ ὡς Ἰφικράτης. ὁ δὲ πατὴρ πρὸς μετ' ἀνδρὸς ἦν εὐπατριδῶν. ὧν τὴν εὐγένειαν ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπωνυμίας ῥᾴδιόν ἐστι γνῶναι. καὶ ὁ τοῖς διαβεβλημένοις καὶ ἀνθρώποις καὶ πράγμασι καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ παραδόξως λέγειν παρέχων. οἷον, ἄτοπον γὰρ εἰ φεύγοντες μὲν ἐμαχόμεθα, ὅπως κατέλθωμεν, κατελθόντες δὲ φευξούμεθα, ὅπως μὴ μαχώμεθα. ἔτι τῶν ἐνθυμημάτων τὰ μέν ἐστιν ἐλεγκτικά, τὰ δὲ δεικτικά. δεικτικὰ μὲν οὖν τὰ κατ' ἔμφασιν ἀκολουθίας προϊόντα. οἷον τὸ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται. ἐλεγκτικὰ δὲ τὰ κατ' ἔμφασιν μάχης. οἷον οὐ γὰρ ἂν Σόλων μὲν αὐτὸ παρέλιπεν, Αὐτοκλῆς δὲ εὗρε. τὸ δ' αὐτό φησι διανόημα ἑκάτερον δύναται μεταχειρίζεσθαι, τῆς αὐτῆς γινόμενον διαφορᾶς. τὰ μὲν γὰρ δεικτικὰ πρὸς πᾶν πρᾶγμά τι συνίσταται· τὰ δὲ ἐλεγκτικὰ πρὸς πρόσωπον. ἐπεὶ δὲ πᾶν ἐνθύμημα, ὡς ἔφαμεν, ἢ ἐκ μάχης, ἢ ἐξ ἀκολουθίας γίνεται. ἀναγκαῖον περὶ ἀκολουθίας καὶ μάχης εἰπεῖν. τῶν γὰρ ἀκολουθούντων τισὶν, ἃ μὲν ἐν τῷ καθόλου καὶ ἀεὶ ἀκολουθεῖ. οἷον εἰ καπνός ἐστιν ἐνταῦθα, πῦρ ἐστιν ἐνταῦθα. τὰ δὲ ὡς ἐπίπαν μὲν ἀκολουθεῖ· ἐπὶ πλέον δέ. οἷον, εἰ νότος ἐστὶν εὐπλοήσει. ἃ δὲ ἐπ' ἔλαττον. οἷον εἰ τυμβωρύχος ἐστὶ, θησαυρῷ περιπεσεῖται. τοῖς μὲν οὖν καθόλου ἀεὶ ἀκολουθοῦσιν ἀεὶ χρηστέον. ἔστι γὰρ ἀναμφισβήτητον. ταῦτα δὲ καὶ τεκμήρια Ἀριστοτέλης καλεῖ. τοῖς δὲ ὡς ἐπὶ πλεῖστον, ἢ ἐπ' ἔλαττον ἀκολουθοῦσιν, οὔ. χρηστέον δὲ ὅμως, εἰ ἐκείνων ἀποροῖμεν. ταῦτα δὲ Ἀριστοτέλης σημεῖα καλεῖ. καὶ γὰρ τὸ τεκμήριον, φησὶ, τὸ τέλος προσαγορεύεται. τούτου δὲ κομισθέντος, τέλος ἔχειν τὸ πρᾶγμα συμβαίνει. ὅταν οὖν ἀπὸ τῶν ἀκολουθούντων τὰς στάσεις κομίζειν βουλόμεθα, διχῶς ἀναγόμεθα. ἢ γὰρ προτιθέντες, ὅτι τόδε τῷδε ἀκολουθεῖ. εἶτα προσλαβόντες τὸ ὑπάρχον τῷ ἀκολούθῳ ἐπιφέρομεν. ὅτι καὶ τὸ ἀκόλουθον ὑπάρχει τόδε. οἷον εἰ τῷ δικαίῳ τὸ ἀγαθὸν ἀκολουθεῖ, καὶ τῷ δικαίως ζῆν τὸ ἀγαθὸν ὑπάρχειν ἐστίν. ἀλλὰ μὴν τὸ δίκαιον ἀγαθὸν, καὶ τὸ δικαίως ἄρα ζῆν ἀγαθόν. ἢ θέντες ὅτι τόδε τῷδε ἀκολουθεῖ. ἔπειτα προσλαβόντες τῷ ἀκολούθῳ τὸ ὑπάρχειν, ἐπιφέρομεν ὅτι οὐδ' ἐκεῖνο, ᾧ ἀκόλουθον ὑπάρχει. οἷον εἰ τὸ δικαίως ζῆν κακὸν, τὸ δίκαιον οὐκ ἀγαθὸν ὑπάρχει. τὸ δίκαιον δὲ ἀγαθόν. οὐκ ἄρα τὸ δικαίως ζῆν κακόν. τῶν δὲ μαχομένων ἃ μὲν μάχεται, ὥστε καὶ αὐτὰ καὶ τὰ ἀντικείμενα αὐτοῖς μάχεσθαι. οἷον ἡμέρα ἐστί· νύξ ἐστι. ταῦτα γὰρ ἀνασκευαστικά εἰσιν ἀλλήλων. οἷον οὐκ ἔστιν ἡμέρα, οὐκ ἔστι νύξ. ἃ δὲ αὐτὰ μὲν μάχεται, οὐ μὴν καὶ τὰ ἀντικείμενα αὐτῶν. οἷον Πλάτων ἐν Ἀθήναις ἐστί· Πλάτων ἐν Σικελίᾳ ἐστί. ταῦτα μὲν γὰρ ἀλλήλοις μάχεται· τὰ δὲ ἀντικείμενα αὐτοῖς οὐκ ἔτι. οἷον Πλάτων οὐκ ἔστιν ἐν Σικελίᾳ. Πλάτων οὐκ ἔστιν ἐν Ἀθήναις. οὐδεμία γὰρ ἐνταῦθα μάχη. πάλιν δὲ τῶν μαχομένων ἃ μὲν ἐξ ἀιδίου καὶ ἀεὶ μάχεται. οἷον ἡμέρα ἐστί· νύξ ἐστιν. ἃ δὲ ἀπό τινος χρόνου. οἷον Δίων νυκτὸς ἐγένετο· Δίων ἡμέρας ἐγένετο. γενομένου γὰρ Δίωνος, ταῦτα μάχεσθαι ἤρξατο. ἃ δὲ πρὸς μέν τινα χρόνον ἀλλήλων ἐστὶν ἀνασκευαστικά, μετ' ὀλίγον δὲ οὐκ ἔτι. οἷον Δίων φρόνιμός ἐστι· Δίων ἄφρων ἐστί. ζῶντος μὲν γὰρ αὐτοῦ μάχεται· ἀποθανόντος δὲ οὔ. ἀπὸ τῶν μαχομένων οὖν τούτων· ὧν καὶ τὰ ἀντικείμενα μάχεται, δύο φησὶ, συλλογισμοὶ γίνονται. ἢ τεθέντες ὅτι μάχεται τόδε τῷδε, ἔπειτα εἰπόντες ὅ, τι ὑπάρχει τὸ ἕτερον, τὸ λοιπὸν ἀναιροῦμεν. οἷον ὅτι ἡμέρα ἐστί· νύξ ἐστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστί· νὺξ ἄρα οὐκ ἔστιν. ἢ θέντες, ὅτι μάχεται τῷδε τόδε· ἔπειτα ἀνελόντες τὸ ἕτερον, τὸ λοιπὸν τίθεμεν, οἷον, εἰ οὐχ ἡμέρα ἐστί, νύξ ἐστιν· ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔστιν ἡμέρα, νὺξ ἄρα ἐστίν. ἀπὸ δὲ τῶν λοιπῶν πρόδηλον, πῶς οἱ συλλογισμοὶ γενήσονται. πρός γε δὲ αὐτοὺς ῥητορικῶς καὶ κατὰ ἐνθύμημα. οἷον ἐπὶ παραδείγματος. διαλεκτικῶς μὲν οὗτος ὁ λόγος πραχθήσεται, καλούμενος ὑπ' αὐτῶν τρίτος ἀναπόδεικτος. οὐχὶ καὶ φρόνιμός ἐστι Σωκράτης καὶ ἄφρων· ἔστι δὲ φρόνιμος· οὐκ ἄρ' ἄφρων. ῥητορικῶς δὲ ὡδί. πῶς γὰρ οἷόν τε Σωκράτην ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὄντα ἅμα καὶ φρόνιμον εἶναι καὶ ἄφρονα. αἱρεταὶ δὲ ἐνθυμήματος βραχύτης κώλων· καὶ εὐρυθμία κατὰ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων.

ΠΕΡΙ ἐπενθυμήματος.

Ἐπενθύμημα γάρ ἐστι κυρίως ἐπὶ φθάνοντι ἐνθυμήματι ἕτερον ἐπινοούμενον ἐνθύμημα. καὶ τὰ λοιπά. Ἰστέον ὅτι τῶν ἐνθυμημάτων τὰ μὲν ἁπλῶς ἐστιν ἐνθυμήματα, τὰ δὲ καὶ ἐπενθυμήματα. ὅταν γὰρ εἰς ἀκοὴν τὸ ἐνθύμημα προΐῃ. ἢ ἀπὸ καταφορᾶς ἑλκυσθείη, γένοιτ' ἄν φησιν Ἁρποκρατίων, ἐπενθύμημα. τοῦτο δὲ συνεκτικόν ἐστι τῆς τοῦ ἐπιχειρήματος θέσεως. καὶ τῆς τοῦ ἐνθυμήματος. ὡς ἂν εἰ λέγοιμεν κατασκευάζοντες. ὅτι ὁ λύων νόμον τοῦ τιθέντος βελτίων. ὁ μὲν γὰρ τῇ τοῦ λυσιτελοῦντος ὑποσχέσει προκαταλαμβάνων τοὺς ἐπιδεξαμένους εὐέλπιδας παρεσκεύασεν. ὁ δὲ τοὺς ἤδη τοῦ κακοῦ πεπειραμένους μόνος τῶν ἄλλων τοῦ λυποῦντος ἀπήλλαξεν. ὅσον δὲ τὸ παρὸν σκληρὸν τοῦ ἐν ἐλπίσιν ἀγαθοῦ δραστικώτερον. τοσοῦτον τοῦ τιθέντος οὗτος ἀνώτερος. εἷς μὲν οὗτος τρόπος ἐπενθυμήματος. ἔστι δ' ὅτε αὐτοῦ μόνου τοῦ ἐνθυμήματός ἐστι κατασκευαστικόν. ὡς ἂν εἰ λέγοιμεν· καίτοι τὸ συνοῖσον μὴ δυνηθέντων προϊδεῖν, ἀναισθητότεροι δόξαιεν ἂν οἱ τὸ βλάπτον ἤδη φυλάξασθαι μὴ θελήσαντες, ἐνταῦθα γὰρ προθέντες τὴν προκειμένην πεῖραν καὶ τὴν εἰκασίαν ἐπεξεργασόμεθα τὴν ἄνοιαν τῶν μὴ δι' αὐτῆς τῆς πείρας διδαχθέντων. ἐνίοτε μὲν οὖν φησι μετὰ τὸ ἐπενθύμημα ταῖς παραδειγματικαῖς κατασκευαῖς ἐπιχειρηματικῶς χρηστέον λέγοντες. ὡς καὶ κυβερνήτην ἤδη σφάλματα μετεδίδαξε καὶ στρατηγόν. ἐνίοτε δὲ καὶ ἀντεπενθυμήματος τὰ αὐτὰ τάττεται. μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν ὁ ἀναίσθητος ὁ μὴ δὲ μετὰ τὴν πεῖραν ἀγαθὸς κριτὴς, ἐπιφέρομεν εὐθέως τῷ ἐνθυμήματι ὅτι πονηρὸς μὲν στρατηγὸς ὃς τὴν ἐκ πείρας βλάβην οὐκ ἐφυλάξατο. πονηρὸς δὲ κυβερνήτης ὃς μηδέποτε ἐκ τοῦ φθάσαντος σφαλεροῦ μετεβουλεύσατο.

ΠΕΡΙ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους.

Τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. καὶ τὰ λοιπά. Τὰ ἀπ' ἀρχῆς. ἰστέον ὅτι οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει κατασκευὴν τοῦ ἐπιχειρήματος τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, οἵαν καὶ τὰ λοιπὰ κεφάλαια. ἀλλ' ἴδιον τοῦτο ἐπέχει τῶν ἐπιχειρημάτων τὴν ὑποδιαίρεσιν. ἥ τις ἢ κατὰ ποσότητα γίνεται ἢ ποιότητα. ὅταν τὰ πολλὰ ὀλίγα ποιῶμεν. ἢ τὰ μεγάλα τῶν ἐπιχειρημάτων εὐτελέστερα. ἔστι δὲ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους αὐτὸ τὸ πρᾶγμα γυμνὸν περὶ οὗ ἔγκλησις. ἐν μόνῳ μέντοι τῷ στοχασμῷ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τὸ σημεῖόν ἐστιν. ἄδηλον γὰρ τὸ πραχθέν· β'. οὐ γὰρ ἡ περίστασις. καὶ μὴν ἐν ταῖς στάσεσι γίνεσθαί φησι τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους. ἀφ' ὧν καὶ ἡ τῶν ἐλέγχων ἀπαίτησις. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν περὶ μόνης τῆς αὐτῶν γενέσεώς φησιν. ἐνταῦθα δὲ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν, καὶ ὅπως γενόμενα δεῖ κρατύνειν, ὑπέδειξε. τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς· τὸ δὲ πρός τι.

καὶ τὸ μὲν σχεδὸν παντὸς· τὸ δὲ οὐ παντός· γ΄. εἰ καὶ τοῦτο μετριώτερον ἐποίησας· ἐλλιπῶς τὸ ἔδει σε δοῦναι δίκην· ὃ δεῖ προστετάχθαι ἐπὶ τοῦδε· ἀντιστροφή ἐστιν ἐπὶ τῶν διαλεκτικῶν· ὅταν ὁ ὑποκείμενος γίνεται κατηγορούμενος· καὶ ὁ κατηγορούμενος ὑποκείμενος· οἷον εἰ ἄνθρωπος γελαστικόν· καὶ εἰ γελαστικόν, ὁ ἄνθρωπος. οὕτως οὖν καὶ ἐνταῦθα ἡ τε πρότασις ἀπόδοσις γίνεται· καὶ ἡ ἀπόδοσις πρότασις· οἷον εἰ γὰρ τόδε ἐποίησας, οὐκ ἔδει σε δοῦναι δίκην, τοῦτο τὸ ὀρθόν· τὸ δὲ ἀντεστραμμένον οὕτως· οὐκ ἔδει σε δοῦναι τιμωρίαν· εἰ τόδε ἐποίησας· δ΄. καὶ καθόλου πᾶσαν· συγχωρεῖς λέγων εἰ παρεκαθέζου τῷ τάφῳ οὐκ ἐνεκάλουν· ἀναιρεῖς τὸ συγχωρηθὲν, ἐὰν εἴπῃς καίτοι οὐδὲ τότε ἔξω τιμωρίας ἔμεινας· ἐπαναλαμβάνεις δὲ, ἐὰν ἐπάγῃς· νῦν δὲ οὐ παρεκαθέζου μόνον δακρύων· ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτοῦ χλαμύδα ἐκείνῳ συνέθαψας.

Πρόσκειται τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ὥσπερ ἴδιόν τι ἐπὶ τῷ τέλει, καὶ τὸ πλαστὸν ἐπιχείρημα καλούμενον, καὶ τὰ ἑξῆς. Πρόσκειται· διαφέρει ἡ προσωποποιΐα τοῦ πλαστοῦ καθὸ ἡ μὲν προσωποποιΐα διὰ τῆς ὑποδιαιρέσεως πρόεισι, καὶ τοῦ ἀντιθετικοῦ καλουμένου σχήματος· τὸ δὲ πλαστὸν ἀπὸ τοῦ ἐναντίου ἢ τοῦ γεγονότος· γίνεται δὲ τὰ πλαστὰ διχῶς. ἢ γὰρ τὸ γεγονὸς ὡς οὐ γεγονὸς ἀθρόως πλάσσεται· ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου. ἀπὸ μὲν τοῦ γενομένου, ὡς μὴ γενομένου. ὡς τὸ εἰ δὲ τότε ὅτε τὴν Ποτίδαιαν ἐλάμβανον. καὶ ἑξῆς· ἀπὸ δὲ τοῦ ἐναντίου. ὡς τὸ ἀλλ' εἰ μὲν μίαν ἀπώλεσε ναῦν. καὶ ἑξῆς· β΄. ἐπὶ δὲ τῷ κακῶς· προσυπακούεται πραχθέντι· γ΄. ἀντὶ τοῦ ἀθρόου· οὐδὲ γὰρ τὸ κτεῖναι εἰς λεπτότερα ἐπιδιαιρεῖ· ἀλλ' ἀθρόον διαλαμβάνει τὸ πεπραγμένον· ἦν δ' ἂν ὑποδιαίρεσις, εἰ ἔλεγεν· εἰ δὲ μὴ ἀπέκτεινα, ἀλλὰ μόνη προθυμηθεὶς ὥρμησα, καὶ τῆς ἀκροπόλεως μετεκίνησα, εἰ ἑτέροις ὑπεθέμην τὸ πρακτέον.

ΠΕΡΙ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τῆς πραγματικῆς.

Δυσχερῆ λύσιν ἔχει τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τῆς πραγματικῆς, καὶ τὰ ἑξῆς.

Δυσχερῆ λύσιν· μόνη γὰρ τῶν στάσεων ἁπασῶν ἡ πραγματικὴ, τὸν μέλλοντα χρόνον κληρωσαμένη καὶ τοῖς τελικοῖς κεφαλαίοις διαιρουμένη. καὶ πολλαῖς τῶν στάσεων κοινωνοῦσα, καὶ κατ' ἐκείνας διαιρουμένη, οὐ ῥᾳδίαν τὴν λύσιν τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους προβάλλεται. β΄. καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν. οἷόν ἐστι τοῦ στρατηγοῦ τοῦ διακόψαντος μέρος τοῦ τείχους καὶ εἰσελθόντος καὶ νικήσαντος. ποιεῖ γὰρ ἐκεῖνος τὴν ἀντίστασιν· γ΄. καὶ ἐν τῇ ἀντιλήψει· ἐν γοῦν τῇ ἀντιλήψει οὕτω ποιοῦμεν, λέγοντες ὅτι ἐξῆν μοι φονεῦσαι τὸν ἀριστέα· χρώμεθα καὶ ἀντιθετικῶς ἢ ὡς ἀντεγκληματικῶς. ὅτι ἄξιος ἦν ἀναιρεθῆναι· τί γοῦν ἐμοίχευεν.

ΠΕΡΙ τάξεως τῶν ἐπιχειρημάτων.

Η δὲ τάξις τῶν ἐπιχειρημάτων διπλῆ· καὶ τὰ ἑξῆς. Ἀποδεικτικά φησι τὰ στασιαζόμενα· τὰ ἀγωνιστικά. πανηγυρικὰ δὲ τὰ φανερά. καὶ ὁμολογούμενα. καὶ αὐξητικά. τὸ δὲ πολιτικῆς ἑρμηνείας ἀντὶ τοῦ ἐναγωνίου φράσεως· ἀποδεικτικώτατα δὲ ἐπιχειρημάτων τὰ ἀπὸ τῆς αἰτίας καὶ τοῦ ἐναντίου· κοινῷ γοῦν λόγῳ τὴν ἐργασίαν ἐπιχείρημα καλεῖ· τὰ δὲ ἀπὸ παραδείγματος καὶ τόπου καὶ τῶν λοιπῶν περιστατικῶν πανηγυρικά εἰσι· καὶ δῆλον ἐντεῦθεν· τὰ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῖς ἐγκωμιαστικοῖς ἐργάζεται· τὰ δὲ ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἐκ τῆς ὁμοιότητος αὐτῶν τουτέστι τῶν παραδειγμάτων· ἃ ἐπιμονὴν λαμβάνοντα εἰς πνεῦμα ἀποτείνεται. καὶ τὴν ἀκμὴν ποιεῖ, ἣν τοῦ πανηγυρικοῦ βούλεται εἶναι. ὡσαύτως καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ καιροῦ καὶ τόπου τὴν ὕλην ἀπὸ τῶν ἐγκωμιαστικῶν λαμβάνει· ἐπαινουμένου τοῦ τόπου, καὶ τοῦ καιροῦ, ἢ ψεγομένου. εἰ δέ τις ἀκριβῶς σκοποίη. ἔστι καὶ τὰ ἀπὸ τῆς αἰτίας καὶ τοῦ ἐναντίου ἀπὸ πάντων εὑρεῖν τῶν ἐγκωμια-

στικῶν ὥστε εἰ μὲν ἐκ τῆς αἰτίας εὕροις κείμενον τὸ ἐπιχείρημα, πανηγυρικόν ἐστιν. εἰ δὲ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου καὶ τῆς αἰτίας, οὐδεμία μηχανὴ μὴ οὐκ ἀποδεικτικὸν εἶναι καὶ ἐναγώνιον. πολλάκις δὲ καὶ πανηγυρικοῦ ὄντος τοῦ ἐπιχειρήματος, μεταχειριζόμεθα αὐτὸ ἀποδεικτικῶς. ἢ κατὰ συστροφήν· ὥστε τὸ, ὁ δ' οἷος ἂν ἐγὼ ληφθείην, ταῦτα πράττων, καὶ παρασκευαζόμενος, οὗτος ἐμοὶ πολεμεῖ, κἂν μήπω βάλλῃ, μηδὲ τοξεύῃ. ἀπὸ προσώπου γὰρ τοῦτο ἢ κατὰ ἀκολουθίαν, καί τινα ἄλλην τῶν ἀποδεικτικῶν μεταχείρησιν· β΄. ἄλλως τε δέ. οἷον γὰρ ἀπὸ στενότητός τινος καὶ συστροφῆς τῶν ἀποδεικτικῶν ἀπαλλαγέντες οἱ ἀκροαταὶ καὶ πρὸς τὸ ἄνετον τοῦ πανηγυρικοῦ καταντήσαντες καὶ τὴν ῥᾳστώνην τῆς ἑρμηνείας ἥδιον διατίθενται· γ΄. ἐν ταῖς ὑποφοραῖς· ἢ ταῖς ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν προτάσεσι ταῖς ἀντιθέσεσιν· ἢ ταῖς ὑπαλλαγαῖς τῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ ἐπιχειρημάτων καὶ ἐργασιῶν.

ΠΕΡΙ ὅρου· καὶ ἀνθορισμοῦ· καὶ συλλογισμοῦ· καὶ λύσεως τοῦ συλλογισμοῦ.

Ορος καὶ ἀνθορισμὸς καὶ συλλογισμὸς καὶ λύσις τοῦ συλλογισμοῦ τέσσαρα μέν ἐστιν ὀνόματα, καὶ τὰ λοιπά. Ιστέον ὅτι ὁ μὲν ὅρος ἐκ τῶν περὶ τὸ πρᾶγμα καὶ ἐκ τῶν παρεπομένων καὶ πρὸ τοῦ πράγματος γίνεται· ὁ δὲ ἀνθορισμὸς ἐκ τῶν πεπραγμένων καὶ περὶ τὸ πρᾶγμα καὶ πρὸ τοῦ πράγματος. ὁ δὲ συλλογισμὸς ἐκ τῶν μετὰ τὸ πρᾶγμα καὶ τῶν πεπραγμένων καὶ μὴ πεπραγμένων, καὶ ἐπισυμβεβηκότων· διΐστησι δὲ ταῦτα ἀλλήλων τὰ πεπραγμένα καὶ τὰ παρεπόμενα. β΄. διῃρημένης τῆς διανοίας, τουτέστι τῆς ἐργασίας· τὸ δὲ, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιχειρημάτων, ἐλλιπές ἐστι· δεῖ γὰρ προσυπακούεσθαι τὸ, τέχνη παρ' ἡμῖν εὕρηται. γ΄. μὴ διαμαρτεῖν τῆς δριμύτητος. δριμύτητας καλεῖ τὰς ἀντιλογίας διὰ τὸ δραστήριον καὶ ἐξεργαστικὸν τοῦ προκειμένου. ἐπεί τοι δοκοῦσι μὲν ὅσον ἀπὸ τῆς ἐπιπολαίου ἐπιβολῆς αἱ αὐταὶ εἶναι· κατὰ μέντοι τὴν μετ' ἐπιστάσεως αὐτῶν μεταχείρησιν· ἣν ἡ τοῦ χρόνου παρέχεται διάστασις, πολὺ τὸ βραχὺ καὶ περιενοημένον μετὰ τοῦ διαφόρου· καὶ δριμύτατον τὸν ἀντίπαλον φαίνονται ἔχουσαι. δ΄. τῶν δὲ ἄνω κεφαλαίων· ἄνω κεφάλαια, τὸν ὅρον φησὶ καὶ τὸν ἀνθορισμόν· ἐφεξῆς δὲ εἶτ' οὖν κάτω τὸν συλλογισμὸν καὶ τὴν λύσιν αὐτοῦ.

ΠΕΡΙ διασκευῆς.

Η διασκευὴ δὲ τοῦ προβλήματος ἡ διατύπωσίς ἐστι τοῦ πράγματος. καὶ τὰ λοιπά. Η διασκευὴ· οὐκ ἔστιν ἁπλῶς ἡ διήγησις, ἀλλὰ τῶν ἐν τῇ διηγήσει τελέως εἰρημένων, κατὰ λεπτὸν τῷ ὄντι φράσις· ὥσπερ ἐν ποιητικῇ· οἷον αὐέρυσαν μὲν πρῶτα, καὶ ἔσφαξαν, καὶ ἔδειραν, μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε, κνίσῃ ἐκάλυψαν, ὤπτησάν τε περιφραδέως καὶ τὰ λοιπά· β΄. οὐ μέντοι γε. ἀκριβῶς προσέθηκε τὸ τοσοῦτον· ἔσθ' ὅτε γὰρ ἡ διατύπωσις καὶ διὰ τῆς αἰτίας περαίνεται· ὡς ἐν τῷ περὶ διηγήσεως αὐτὸς οὗτος διδάσκει· γ΄. διασκευάζεται μὲν τὸ πρόσωπον μετὰ τὸ ὅπως διῴκει τὸ λαμπρῶς ἢ στυγνῶς· πρᾶγμα δὲ πῶς ἐτελεῖτο, ἀπόρως ἢ φιλοτίμως· τόπος ὁποῖος ἦν, ὀρεινὸς ἢ ὁμαλός· χρόνον ὁποῖος ἦν, νοσερὸς ἢ ὑγιεινός· ὁ δὲ τρόπος οὔτε ἑαυτὸν διασκευάζει. οὔτε τὴν αἰτίαν· καὶ γοῦν καὶ ἐκείνη κατασκευάζεται. δ΄. χρὴ δὲ τὸν μέλλοντα· εἰ γὰρ κατὰ τοὺς τρεῖς χρόνους τῇ διατυπώσει χρῷο, προσκορὴς ἔσῃ. καὶ ψυχρολογίᾳ ἁλώσῃ. διατυποῦνται δὲ τὰ μὲν παρελθόντα ὡς μηκέτι ὄντα. τὰ δὲ μέλλοντα ὡς οὔπω ὄντα, ἵν' ὑπ' ὄψιν ἡμῖν ἄγωνται. τὰ δὲ παρόντα ὡς ἐνεστῶτα καὶ δῆλα τοῖς πᾶσιν οὐ διατυποῦνται. ἰστέον δὲ ὅτι ὡς ἡ τοῦ μέλλοντος διατύπωσις ἐν τῇ πραγματικῇ μόνῃ ἐμπίπτει· ἄνω δὲ μέρος τὸν παρεληλυθότα φησίν· ὡς ἔχει τὸ τοῦ Δημοσθένους· ὅτε τ' ἐπορευόμεθα εἰς Δελφοὺς, ἐξ ἀνάγκης ἦν ὁρᾶν ταῦτα, πάντα οἰκίας κατεσκαμμένας· τείχη περιῃρημένα. καὶ ἐφεξῆς· ε΄. ἐὰν δὲ παντάπασιν. τοῦτο γίνεται ὅταν αἰσχρὸν ᾖ τὸ πεπραγ-

μένον. καὶ ὅταν ἀφ' ἑαυτοῦ ἰσχύῃ ἐν τῇ διηγήσει. ϛʹ. τοῖς ἐπιοῦσιν· ἢ τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἢ τοῖς ἐπιλόγοις. ἐν τούτοις γὰρ τοῖς λυσὶν ἡ διασκευὴ γίνεται. μάλιστα δὲ δοκεῖ περὶ τῶν ἐπιλόγων ἐνταῦθα διαλαμβάνειν. ἔνθα καὶ ἐλέου εἰσβολὴ ἢ ἐκβολὴ γίνεται. εἰς ἁρμόδια τὰ τῆς διασκευῆς κῶλα κομματικά τε ὄντα, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀσύνδετα, καὶ πάθη κινοῦντα. τὰ γὰρ τῆς κατασκευῆς χρονιώτερα καὶ μακρά εἰσι. ζʹ. δεῖ γοῦν πάντως. ὥσπερ ἐκ τῆς ὑποδιαιρέσεως εἰς τὸ πρᾶγμα ἐπάνεισιν. οἷον εἰ γὰρ ἀνδρὸς ἦρα. εἰ γὰρ σοῦ αὐτοῦ ἦρα εὐθὺς ἀνατρέχει ἐπὶ τὸ πρᾶγμα. νῦν δὲ εἰδώλου ἐρᾷ. οὕτω καὶ ἐκ τῆς διατυπώσεως εἰς τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἡ ἐπάνοδος γίνεται. μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν, τριακοσίους ἐθύσατε ὡς ἱερεῖα ὡς σφάγια ὠμῶς καὶ ἀνηλεῶς, ἐπανατρέχει ἐπὶ τὸ πρᾶγμα. τούτους ἐθύσατε. διεφθείρατε τὸν ἀριθμὸν ὑμῶν τὸν ἐπαινούμενον. ἢ. ταυτολογεῖ. τουτέστιν ὥσπερ ὁμοίως τῇ ὑποδιαιρέσει, ἐκ τῆς διασκευῆς εἰς τὸ πρᾶγμα ἐπανερχόμεθα. οὕτω καὶ ἐκ τῆς τῶν χωρίων ἀπαγωγῆς εἰς αὐτὸ πάλιν τὸ πρᾶγμα ἐπάνιμεν. ἔστι δὲ χωρίων ἀπαγωγὴ τὸ ἐξ ὁμοίων ἱστοριῶν εἰς ἀνατροπὴν ἢ ἔλεγχον τῶν νῦν διασκευαζομένων λαμβανόμενον. οἷον ἀπέκτεινεν ὑμῶν καὶ βασιλεὺς τριακοσίους ἐν πύλῳ. ἀλλ' οὐκ ἔθυσεν. εἶτα ἡ ἐπάνοδος. ὑμεῖς δὲ παρεστήσασθε τριακοσίους.

ΤΟΜΟΣ τέταρτος. περὶ σχημάτων τοῦ λόγου.

Ἐπεὶ οὖν καὶ περὶ τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ περὶ τῶν ἐργασιῶν καὶ περὶ τῶν ἐνθυμημάτων τῆς εὑρέσεως πάντα εἰς τέλος πεπλήρωται. καὶ τὰ λοιπά. Μνημονεύσας ἐν τῷ τρίτῳ τόμῳ περὶ προκατασκευῆς καὶ βιαίου. εἶτα περὶ κεφαλαίων εἰσαγωγῆς καὶ τῶν ἄλλων, νῦν περὶ τῶν σχημάτων βούλεται λέγειν. πλὴν περὶ τοῦ στρογγύλου σχήματος οὐδαμοῦ διαλαμβάνει. εἰπὼν γὰρ ὅτι τὰ πολιτικὰ ἐκφέρεσθαι δεῖ πάντα ἐνθυμήματα στρογγύλως κατὰ τὴν σύγκρισιν. οὕτω γὰρ δριμύτητος πλείονος δόξαν ἀποφέρονται. ἢ εἴ τις αὐτὰ ἁπλώσει τῷ λόγῳ, ἡπλωμένῳ παραδείγματι ἐχρήσατο καὶ οὐ στρογγύλῳ. ὁποίῳ δεῖ κεχρῆσθαι ἐν τοῖς πολιτικοῖς, αἰτίαν μόνον προβαλλόμενος τὴν τοῦ Δημοσθένους χρῆσιν. ὡς αὐτοῦ ἐν τῷ πολιτικῷ ἐπιχειρήματι ἡπλωμένῳ σχήματι χρησαμένου καὶ οὐ στρογγύλῳ. ἴσως οὖν ὡς φιλοσύντομος τὸ ἡπλωμένων διδάξας, τὸ ἐναντίον αὐτοῦ νοεῖν ἡμᾶς εἴασεν. ὅπερ οὐκ ἔστι σαφοῦς διδασκαλίας. ἔστι τοίνυν στρογγύλου λόγος σύντομος ἐξ ἀντιθέσεως ἢ συγκρίσεως συμπλεκόμενος μετὰ δριμύτητος ἐλέγχων τὸν ἐναντίον. ὡς τό, ὥσπερ γοῦν εἴ τις ἐκείνων ἑάλω, σὺ τάδ' οὐκ ἂν ἔγραψας. οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει. βʹ. τῇ τάξει δὲ ἐνταῦθα. δέον γὰρ θεῖναι τὸ ἐπιχείρημα, εἶτα τὴν ἐργασίαν. εἶτα τὸ ἐνθύμημα. προύθηκε μὲν τὸ ἐνθύμημα. ἐπήγαγε δὲ τὸ ἐπιχείρημα καὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ. καὶ οὕτως ἥπλωσε τὸν λόγον. εἶτα συστρέψας συνήγαγεν αὐτὸν δι' ἑτέρου ἐνθυμήματος. πλὴν ἰστέον ὡς εἰ καὶ τῶν ἡπλωμένων εἶναι τοῦτό φησι τὸ τοῦ Δημοσθένους παράδειγμα. ἀλλὰ τῷ τελευταίῳ ἐνθυμήματι συνέστρεψε. καὶ στρογγύλον ἐγένετο.

ΠΕΡΙ ἀντιθέτου.

Ἀντίθετόν ἐστι σχῆμα λόγος διπλασιάζων πάντα τὸν ὑποκείμενον νοῦν κατὰ τὸν τρόπον. καὶ τὰ λοιπά. Διπλασιάζει τὸν νοῦν τὸ ἀντίθετον ἢ ὡς δὶς τὸ ὑποκείμενον λέγον. ἢ ὡς μὴ μόνον τὸ ὂν λέγον. ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ ὂν ἀναπλάττον. βʹ. ἀρετὴ δὲ. ἐνταῦθα γοῦν τὸ ἀντίθετον δι' ὀκτὼ κώλων ἐκφέρεται. τὸ δὲ ὑποκείμενον δι' ἑπτά. περιοδικῶς δὲ ἐκφερόμενα ἑκάτερα ἐν ἑνὶ κώλῳ ἐκφέρεται. γʹ. καίτοι γε πανταχοῦ. εἰ περιττή ἐστιν ἡ μία πρότασις. τίς λοιπὸν ἡ τοῦ ἀντιθέτου χρεία. ἢ πῶς ἀναγκαῖον νομίζεται. καὶ φασὶ μὲν ὅτι ἐξ ὑποθέσεως λαμβάνει ταύτην. ἀλλ' οὐκ ἀποφαίνεται εἶναι τὸ μὴ ὂν ὡς ὄν. καὶ ἄλλως ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ σχήματι

διδάσκει

διδάσκει τί τε χρὴ ποιεῖν τοῦ προκειμένου ὑπάρχοντος. καὶ τί τοῦ ἀντικειμένου αὐτῷ τοῦ νῦν ὑπάρχοντος. ἐγὼ δέ φημι ὅτι οὐ τὸ καθ' ὑπόθεσιν τοῦ ἀντιθέτου περιττόν ἐστι. Ἑρμογένης φησίν. ἤ τι ἂν ἐκλελοιπὼς τὸ ἐξ ὑποθέσεως. οὐδὲ τὸ ἀντίθετον ἦν σχῆμα. ἀλλ' αὐτό φησι τὸ ὑποκείμενον τό. διὸ καὶ φησί. ποιεῖ δὲ αὐτὸ δοκεῖν τοῦτο ἐπαγόμενον ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ἑξῆς. δʹ. καί τι ἐνταῦθα. τοῦτό ἐστι τὸ κατὰ φύσιν. ἐπεὶ δὲ περὶ ὧν πολλάκις. τὸ δὲ ἀντίθετόν ἐστιν, εἰ μὲν περὶ καινοῦ τινος πράγματος. εʹ. ἕτερον τι εἰ μὲν ἀντίθετον. καλῶς διοργανοῦται καὶ ἐπιτρέχει. καὶ εἰς διάφορα τυθύμαται μετατίθεται τὸ ἀντίθετον σχῆμα. ἡνίκα τοῖς συναπτικοῖς καὶ παρασυναπτικοῖς συνδεῖται. καὶ συμπλέκεται. τὸ δὲ ἐναντίον ἐκ τῆς λεγομένης ἄρσεως καὶ θέσεως. εἴτουν ἄρσεως καὶ συμπλοκῆς κοσμεῖται. ϛʹ. τὸ δὲ ἐναντίον ἀναστρέφει. ἐν μὲν γὰρ τῷ ἀντιθέτῳ Φίλιππον ἔλεγε πονεῖν καὶ παρεῖναι τοῖς πράγμασιν. Ἀθηναίους δὲ πάσχειν τὴν ὑπ' ἐκείνου κάκωσιν. ἐν δὲ τῷ ἐναντίῳ Ἀθηναίους μέν φησι δρᾶν. Φίλιππον δὲ τὴν ἐξ αὐτῶν πάσχειν ἧτταν.

ΠΕΡΙ περιόδου.

Ἡ δὲ περίοδος οὐχ ἑνὶ ὑποπίπτει σχήματι. καὶ τὰ λοιπά. Ἐνθύμημά ἐστιν εἰκότως διεσπαρμένων συλλογὴ ἤτοι συναγωγὴ πρὸς ἄλληλα ἢ συλλογισμὸς καταλείπων τοῖς ἀκούουσι λογισμὸν πρὸς ἣν σὺ βούλει, τελευτήν. σχήματα δὲ τῶν ἐνθυμημάτων καὶ τρόποι πέντε. γνωμικόν. συλλογιστικόν. δεικτικόν. ἐλεγκτικόν. παραδειγματικόν. καὶ γνωμικὸν μέν ἐστιν ἀπόφασις περὶ τῶν καθόλου, διδάσκουσα ὁποῖά ἐστι τὰ πράγματα, ἢ ὁποῖα δεῖ εἶναι. δίκαια ἢ συμφέροντα ἄνευ ὡρισμένων ὀνομάτων. αἱ γοῦν ἐν ταῖς ὡρισμέναις τέχναις ἀποφάσεις, οὐ γνῶμαι. οἷον σημεῖόν ἐστιν οὗ μέρος οὐθέν. καὶ δὶς δύο τέσσαρα. ἀλλ' ὅσα περὶ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν γνωμοτυποῦμεν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ συμφέροντος. καὶ ὅσα οὐδεμιᾶς τέχνης ἀφωρισμένα. οἷον εὖ πράττε. τὰ φίλων δ' οὐδὲν ἦν τις δυστυχεῖ. καὶ τὸ τί εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται. ταῦτα μὲν ὁποῖά ἐστι σημαίνει τὰ πράγματα. ὁποῖα δὲ δεῖ εἶναι, ὡς τό, ἢ γὰρ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι τὸν εὐγενῆ χρή. συλλογιστικὸν δέ. οἷον οἱ δόξης ὀρεγόμενοι πάντα πόνον ὑπομένειν ἀξιοῦσιν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν τῆς εὐδοξίας διαφθεῖραι. εἰ δὲ καὶ ὑμῖν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι πάντων μάλιστα τοῦ τοιούτου μέλλει. τίνος ἕνεκα τοὺς ὑπὲρ τιμῆς κινδύνους ὀκνεῖτε. συλλογιστικὸν δὲ λέγεται, ὅτι ἀπὸ τοῦ καθόλου τὸ μερικὸν συνελογίσατο. δεικτικὸν δὲ οὕτως. οἱ νέοι φιλόδωροι. ἀλλὰ μὴν καὶ σὺ νέος. φιλόδωρος ἄρα εἶ. ἐλεγκτικὸν δέ, οἷον ἄτοπον γὰρ ὁμολογεῖν μὲν περὶ πλείστου ποιεῖσθαι τὴν εὐδοξίαν. τοὺς δὲ ὑπὲρ τῆς δόξης πόνους ὀκνεῖν ὑφίστασθαι. γίνεται δὲ τὸ ἐλεγκτικὸν ἐκ δύο ἐναντίων ἀλλήλοις συγκειμένων. καὶ ἀνομολόγων πρὸς ἄλληλα. ὥσπερ τὸ δεικτικὸν ἐξ ὁμοίων καὶ ἀκολούθων. οἷον, ὥσπερ γὰρ οἱ πρόγονοι πάντα ἐτόλμων ἕνεκα τιμῆς, οὕτω καὶ ἡμᾶς προσήκει μὴ λείπεσθαι τῆς ἐκείνων ἀρετῆς. παραδειγματικὸν δὲ ὅταν πρὸς τῷ ἐνθυμήματι παράδειγμά τι λαμβάνῃ, ἐπειδὰν τὸ ἐνθύμημα ἀγνοῆται. καὶ δέῃ διὰ γνωρίμου διηγήσεως πιστὸν αὐτὸ γενέσθαι. ὡς εὐριπίδης μετὰ τὸ εἰπεῖν τὸ ἐνθύμημα τό, οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινὸν ὧδ' εἰπεῖν ἔπος καὶ ἑξῆς ἐπάγει παράδειγμα. ὁ γὰρ μακάριος, κοὐκ ὀνειδίζω τύχας, διὸς πεφυκώς, ὡς λέγουσι, Τάνταλος. καὶ τὰ ἑξῆς. ἔστι δὲ καὶ ἀναστρέψαντα. ὡς ἐπὶ τῶν συλλογιστικῶν. πρῶτον θεῖναι τὸ παράδειγμα. οἷον εἰ μὴ καὶ τότε τὰ μηχανήματα ἐφιστάντας εἰρήνην ἄγειν φήσετε, ἕως ἂν αὐτὰ τοῖς τείχεσιν ἤδη προσάγωσι. ἕτερον γὰρ εἰπὼν τὸ ἐνθύμημα ἐπήνεγκεν. ὁ γὰρ οἷς ἂν ἐγὼ ληφθείην. καὶ τὰ ἑξῆς. βʹ. ἰστέον δέ. ἰσοσκελὴς καὶ ἰσόπλευρος ἡ ἀπὸ τεσσάρων κώλων. οἷον ἐν μὲν γοῦν τῷ γράψαι καὶ ἑξῆς. τὰ γὰρ δύο κῶλα τὰ ἀποδοτικὰ

σχῆμα ποδῶν ἔχουσιν εἴτ᾽ οὖν σκελῶν· ἀμφοτέρων δὲ τόπον ἐπέχουσι τὰ πρῶτα δύο τὰ τῆς προτάσεως· τοῦτο δὲ τὸ σχῆμα καὶ τετράπλευρον λέγεται· συντομωτέρα δὲ ἐν τῇ ἀποδόσει περίοδος ἡ δυσὶ μὲν κώλοις ἀπαρτίζουσα τὴν πρότασιν. ἑνὶ δὲ τὴν ἀπόδοσιν· γ΄· ὃ μᾶλλον ἐκπλήττει. τοῦτο λέγει ὅτι ὑπαλλαττόμενον τὸ νόημα καὶ ὑπονοούμενον καὶ δοκοῦν ἴδιον καὶ αὐτοσχέδιον τοῦ προφέροντος, πλέον ἐπαινεῖται καὶ θαυμάζεται ἡ ἐκείνη αὐτῇ τῇ τῶν ἀρχαίων γραφῇ ἀναλλοιώτως ἐξενηνεγμένον. ἔκθεσις τῶν σχημάτων τῆς πολλάκις μὲν ἀναστρεφομένης περιόδου. μὴ δὲ ἅπαξ δὲ χιαζομένης.

Εν μὲν γὰρ τῷ γράψαι μηδένα εἶναι ἀτελῆ τοὺς ἔχοντας ἀφείλετο ἀτέλειαν. Εν δὲ τῷ προσγράψαι μηδὲ τὸ λοιπὸν ἐξεῖναι δοῦναι ὑμᾶς. Τὸ δοῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι. Εν μὲν γὰρ ᾧ προσγράψαι μὴ δὲ τὸ λοιπὸν ἐξεῖναι δοῦναι ὑμᾶς. Τὸ δοῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι. Εν δὲ τῷ γράψαι μηδένα εἶναι ἀτελῆ τοὺς ἔχοντας, ἀφείλετο τὴν ἀτέλειαν. Εν μὲν γὰρ τῷ γράψαι μηδένα εἶναι ἀτελῆ, καὶ ἐν ᾧ προσγράψαι μηδὲ τὸ λοιπὸν ἐξεῖναι δοῦναι ὑμᾶς. Καὶ τοὺς ἔχοντας ἀφείλετο τὴν ἀτέλειαν καὶ τὸ δοῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι. Καὶ τοὺς ἔχοντας ἀφείλετο ἀτέλειαν καὶ τὸ δοῦναι ὑμῖν ἐξεῖναι. Εν τῷ γράψαι μηδένα εἶναι ἀτελῆ καὶ ἐν τῷ προσγράψαι μηδὲ τὸ λοιπὸν ἐξεῖναι δοῦναι ὑμᾶς.

Ο μὲν οὖν ἑρμογένης τετραχῶς οὕτω ταύτην φησὶ ποικίλλεσθαι. ἡμεῖς δὲ καὶ ἄλλας προσεξεύρομεν τέσσαρας. ἀναστρεφομένων τῶν προτέρων κατ᾽ ἀνταπόδοσιν ἐκ τοῦ τέλους εἰς τὴν ἀρχήν.

Τότε γὰρ δοῦναι εν ᾧ προσγράψαι. Καὶ τοὺς ἔχοντας εν τῷ γράψαι. Τούς τε γὰρ ἔχοντας εν τῷ γράψαι. καὶ τὸ δοῦναι εν τῷ προσγράψαι. Τότε γὰρ δοῦναι, καὶ τοὺς ἔχοντας εν τῷ προσγράψαι, καὶ ἐν ᾧ γράψαι. Εν τε γὰρ τῷ προσγράψαι, καὶ ἐν τῷ γράψαι καὶ τὸ δοῦναι, καὶ τοὺς ἔχοντας.

Εκθεσις τῆς χιαζομένης περιόδου πρὸς τὸ πολλάκις ἀναστρέφεσθαι.

Ο μὲν γὰρ φίλιππος ὅσῳ πλείονα τοσούτῳ θαυμαστότερος. Υμεῖς δὲ ὅσῳ χεῖρον τοσούτῳ πλείονα. Οσῳ μὲν γὰρ ὁ φίλιππος πλείονα τοσούτῳ πλείονα. Οσῳ δὲ ὑμεῖς χεῖρον τοσούτῳ θαυμαστότερος. Υμεῖς μὲν γὰρ ὅσῳ χεῖρον τοσούτῳ πλείονα. Ο δὲ φίλιππος ὅσῳ πλείονα τοσούτῳ θαυμαστότερος. Οσῳ μὲν γὰρ ὑμεῖς χεῖρον τοσούτῳ θαυμαστότερος. Οσῳ δὲ ὁ φίλιππος πλείονα τοσούτῳ ὑμεῖς πλείονα. Οσῳ μὲν γὰρ φίλιππος πλείονα ὑμεῖς δὲ χεῖρον. Τοσούτῳ ἐκεῖνος μὲν θαυμαστότερος Υμεῖς δὲ πλείονα. Οσῳ μὲν γὰρ ὁ φίλιππος πλείονα Υμεῖς δὲ χεῖρον. Τοσούτῳ ὑμεῖς μὲν πλείονα Εκεῖνος δὲ θαυμαστότερος. Οσῳ μὲν γὰρ ὑμεῖς χεῖρον. Ο δὲ φίλιππος ὅσῳ πλείονα. Τοσούτῳ ἐκεῖνος μὲν θαυμαστότερος. Υμεῖς δὲ πλείονα. Οσῳ μὲν γὰρ ὑμεῖς χεῖρον Ο δὲ φίλιππος ὅσῳ πλείονα. Τοσούτῳ ὑμεῖς μὲν πλείονα Εκεῖνος δὲ θαυμαστότερος. Τοσούτῳ μὲν γὰρ ὑμεῖς πλείονα ὅσῳ χεῖρον. Τοσούτῳ δὲ ὁ φίλιππος θαυμαστότερος, ὅσῳ πλείονα ὑπὲρ τὴν Τοσούτῳ μὲν γὰρ ὁ φίλιππος θαυμαστότερος, Οσῳ ὑμεῖς χεῖρον Τοσούτῳ δὲ ὑμεῖς πλείονα Οσῳ φίλιππος πλείονα ὑπὲρ τὴν Τοσούτῳ μὲν γὰρ ὁ φίλιππος θαυμαστότερος Οσῳ πλείονα ὑπὲρ τὴν. Τοσούτῳ δὲ ὑμεῖς πλείονα Οσῳ χεῖρον. Τοσούτῳ μὲν γὰρ ὑμεῖς πλείονα ὅσῳ ὁ φίλιππος πλείονα ὑπὲρ τὴν Τοσούτῳ δὲ ὁ φίλιππος θαυμαστότερος ὅσῳ ὑμεῖς χεῖρον. Τοσούτῳ μὲν γὰρ ὑμεῖς πλείονα Ο δὲ φίλιππος θαυμαστότερος. Οσῳ ὑμεῖς μὲν χεῖρον Ο δὲ φίλιππος πλείονα Τοσούτῳ μὲν

μὲν γὰρ ὁ φίλιππος θαυμαστότερος Υμεῖς δὲ πλείονα Οσῳ ὑμεῖς μὲν χεῖρον Εκεῖνος δὲ πλείονα. Τοσούτῳ μὲν γὰρ ὑμεῖς πλείονα Ο δὲ φίλιππος θαυμαστότερος Οσῳ ὁ μὲν φίλιππος πλείονα Υμεῖς δὲ χεῖρον. Τοσούτῳ μὲν γὰρ ὁ φίλιππος θαυμαστότερος Υμεῖς δὲ πλείονα Οσῳ ἐκεῖνος πλείονα Υμεῖς δὲ χεῖρον.

ΠΕΡΙ πνεύματος.

Δεῖ τοίνυν τὸν μέλλοντα λέγειν τὰ ποῖα τῶν νοημάτων κατὰ πνεῦμα ἐξενεχθήσεται, καὶ τὰ λοιπά. Επωδῷ μετρούμενον. οἱ ἀρχαῖοι ἐποίουν στίχους δύο μείζονας καὶ ἕνα ἐλάττονα. τὴν οὖν μειζόνων τὴν πρότερον στροφὴν ἐκάλουν, παρὰ τὸν βωμὸν ἐν ταῖς ἑορταῖς ᾄδοντες αὐτὸν, χορεύοντες. τὸν δὲ δεύτερον ἀντίστροφον ἐναλλάξαντες τὴν χορείαν. τὸν δὲ ἐλάττονα ἐπωδὸν, ᾄδοντες αὐτὸν ἑστηκότες. ἐδήλου δὲ, ὥς φασιν, ἡ μὲν στροφὴ τὴν τῆς ἀνωτάτω σφαίρας κίνησιν. ἡ δὲ ἀντίστροφος τὴν τῶν πλανωμένων. ἡ δὲ ἐπωδὸς τὴν τῆς γῆς ἠρεμίαν. β΄. περιενενόηται. τουτέστι κατείληπται τῇ διανοίᾳ τοῦ ἀκούοντος. γ΄. οἱ δέ φασι. καὶ εἰ ἄρα τὸ κόμμα ἐπωδῷ μετρεῖται καὶ τὸ κῶλον ἐπωδός ἐστι, κόμμα ἂν καὶ κῶλον εἴη τὸ αὐτό. ἀλλὰ προηγουμένως μὲν ἐστὶν εἰπεῖν, ὡς οὐ τὸ αὐτό ἐστιν ἑκατέρα ἡ δόξα. εἰ δὲ καὶ τὸ αὐτὸ ἦν λέγοιτ᾽ ἂν, κόμμα μὲν ἐπωδῷ μετρούμενον, τὸ μέγιστον τῶν ἄλλων κόμμα. κῶλον δὲ ἐπωδὸς ἦ τὸ ἐλάχιστον τῶν ἄλλων κῶλον. ὥστε τὸ μέγιστον κόμμα ταυτὸν εἶναι ᾧ ἐλαχίστῳ κώλῳ. δ΄. ἐλέγχεται δὲ τὸ πνεῦμα. τέσσαρα κατ᾽ ἀρχὰς ἐπηγγείλατο εἰπεῖν, τί ἐστι πνεῦμα, καὶ πόσα εἴδη αὐτοῦ, καὶ πόθεν γίνεται. καὶ πῶς συντίθεται. ὧν τὰ μὲν πρότερα δύο ἐδίδαξεν ἐν ᾧ εἰπεῖν πνεῦμα μὲν ὃν ἐστι. καὶ ἐν τῷ εἴδη δὲ πνευμάτων δύο. νυνὶ δὲ τὸ τρίτον λέγει. εἰ γὰρ ἀποφατικῶς ἄρξῃ φησὶ τοῦ προτέρου κώλου, ἀποφατικῶς δεῖ σε καὶ τὰ λοιπὰ κῶλα περαίνειν, ἄχρις ἂν εἰς ἕτερον βούλῃ πνεῦμα μεταδοῦναι. τότε γὰρ ὑπαλλάξεις τὸ σχῆμα. πάντα πάλιν τὰ ἐκείνου κῶλα ἢ ἐρωτηματικῶς προφέρων ἢ δεικτικῶς. ἤ τι τῶν τοιούτων. τὸ δὲ τέταρτον ἐφεξῆς εὑρεῖν ᾧ, συνδεῖται δὲ τὸ πνεῦμα. ε΄. καὶ πάσχῃ δέ γε. ἤ αἰτὶ τοῦ πάθος ἐμφαίνῃ ψυχῆς. οἷον θυμὸν τοῦ λέγοντος, ἢ λύπην, ἢ τὰ τοιαῦτα. ἢ αἰτὶ τοῦ πάθος ἐμποιεῖ τοῖς ἀκούουσι. ς΄. καὶ ὅμηρος. οὐ καλῶς τέθεικε καὶ τοῦ ὁμήρου. ὁ γὰρ ὅμηρος πρῶτον τὴν παραβολὴν τέθεικε, καὶ οὕτω τὰ πράγματα. ἴσως δ᾽ ἂν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ εὑρεθείη τι τοιοῦτον κατὰ τὸν ὅμηρον.

ΠΕΡΙ διλημμάτου.

Τὸ δὲ διλήμματόν ἐστι σχῆμα μὲν λόγου, δριμύτητος δὲ δόξαν ἔχον, καὶ ἀλήθειαν. καὶ τὰ λοιπά. Δεῖ δὲ τὰς ἐρωτήσεις. δεῖ γὰρ ἐναντίας ἀλλήλαις εἶναι καὶ ἀμέσους. ἵνα κἂν θέλῃ, κἂν μὴ θέλῃ, θατέραν τῶν δύο ἀποκρίνηται. εἰ γὰρ εἶεν ἔμμεσοι διαφεύξεταί σου τὴν ἐρώτησιν τὸ μέσον ἀποκρινάμενος. οἷον εἰ ἐρωτήσεις, πότερον πενιχρὰν ἔγημας, ἢ τῶν εὐδαιμόνων, ἀποκριθήσεται. μὴ δ᾽ ἑτέραν, ἀλλ᾽ αὐτάρκη κεκτημένην. καὶ μενεῖς ἀχανής. β΄. Ηδεις τὰ μέλλοντα. συνεβούλευσε δημοσθένης ἐλέσθαι τοὺς χιλίους νεκρούς, οὐ τοὺς δισχιλίους αἰχμαλώτους. ἀπέκτεινε φίλιππος τοὺς δισχιλίους αἰχμαλώτους. καὶ κρίνεται ὑπ᾽ αἰσχίνου δημοσθένης δημοσίων. χρῆται οὖν δημοσθένης συγγνωμονικῷ, ὅτι ἠγνόουν τὸ μέλλον. γ΄. Οταν τῶν ἐρωτήσεων. δεῖ γὰρ πρὸς ἑκατέραν τῶν ἐρωτήσεων ἀποκρίσεων ἕτοιμον εἶναι τὸν ἐρωτῶντα λύειν αὐτήν. τὸ δὲ σεσόφισται, ἀντὶ τοῦ σεσοφισμένως προῆλθεν. ἢ ὅτι βίαιόν ἐστι. δ΄. Ο περ καὶ παρ᾽ ἡμῶν. τοῦτο ἐν τῇ διαιρέσει τῶν στάσεων ἐξέθετο κατὰ τὸ δεύτερον εἶδος τῆς ἀντιλήψεως. τὸ ἀπ᾽ αὐτοῦ τε τοῦ πεπραγμένου καί τινος ἐπισυμβεβηκότος ἑτέρου τὴν κρίσιν ἔχον, ἐν ᾧ φησιν, εὐθὺ τίσι με κρίνεις.

ΠΕΡΙ παρηχήσεως.

Παρήχησις δέ ἐστι κάλλος ὁμοίων ὀνομάτων ἐν διαφόρῳ γνώσει ταυτὸν ἠχούντων, καὶ τὰ λοιπά. Ἰστέον ὅτι τὸ μὲν πείθει τὸν πειθίαν, καὶ τὸ οὐκ εὐπείθει πείθοντο, κατὰ δύο λέξεις γίνονται. τὸ δὲ, ἤτοι ὅγ᾽ ἐς πεδίον τὸ ἀλήιον κατὰ τρεῖς. τὸ δὲ τοῦ Θουκυδίδου κατὰ τέσσαρας. τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ παρὰ τῷ Δημοσθένει, δεινὸν εἰ τοὺς ἐλεεῖν, ἂν ἕλωσιν, οὐκ εἰδότας ἑλόμενοι ἐλεήσετε.

ΠΕΡΙ κύκλου.

Κύκλος ἐστὶ σχῆμα καὶ αὐτὸ ἑρμηνείας ἴδιον κάλλος ἐμπεριέχον λόγου. καὶ τὰ λοιπά. Κύκλος ἐστὶν ἀντὶ τοῦ κυκλικὸν σχῆμα λόγου. κύκλος γὰρ κυρίως ὁ τῶν γεωμετρῶν. οὗτος δὲ ὡς ὁμολογούμενον ὂν περὶ λόγου λέγειν, παρῆκεν οὕτως εἰπεῖν. καὶ κύκλος ἁπλῶς εἴρηκεν. οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ ὁ τούτου ὁρισμὸς τέλειος. οὐδὲ γὰρ ἀντιστρέφει. οὐδὲ γὰρ καὶ πᾶν σχῆμα ἑρμηνείας ἴδιον κάλλος ἐμπεριέχον λόγου κύκλος ἐστί. διὸ οὐδ᾽ οὗτος τῷ τοιούτῳ ἀρεσκόμενος ὁρισμῷ ἕτερον ἐν τῷ τέλει τίθησιν. ὅς ἐστιν ἴδιος τοῦ κύκλου. τὸ δὲ ἀφ᾽ ὧν ἂν ἄρξηταί τις ὀνομάτων, οὐ περὶ ὀνομάτων μόνον φησίν. ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν τοῦ λόγου μερῶν.

ΠΕΡΙ ἐπιφωνήματος.

Τὸ ἐπιφώνημα λόγος ἐστὶν ἔξωθεν ἐπὶ τῷ πράγματι παρ᾽ ὑμῶν λεγόμενος. καὶ τὰ λοιπά. Μέχρι γὰρ ἄν τις, εἰ κατὰ κῶλόν φησι ποιεῖτό τις μεμετρημένως τὴν τοῦ πράγματος διήγησιν, διατύπωσίς ἐστι τοῦ πράγματος μόνου καὶ προβλήματος διασκευή. εἰ δὲ παυσάμενος ἐπενέγκοι τι ἔξωθεν πλημμερῶς ὡς ἔχειν τι παράδοξον καὶ οὐ τοῖς πᾶσιν ἐγνωσμένον. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἀπηλλοτριωμένον τῶν ἐν τοῖς πρὸ αὐτοῦ κώλοις ῥηθέντων. ἀλλά τινα ἐπίτασιν αὐτοῦ. ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν τῆς ἐπιτάσεως γένεσιν. ἐπιφώνημα τοῦτό ἐστιν. οὐκ ὀρθῶς δὲ τέθεικε τὸ τοῦ Ὁμήρου παράδειγμα. τὸ γὰρ ἐπιφώνημα ἐκεῖ οὐκ ἐν τῷ τέλει, ἀλλ᾽ ἐν τῷ μέσῳ κεῖται. ἔχει γὰρ οὕτω. σὺν δὲ νεφέεσσι κάλυψε γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον. ὀρώρει δ᾽ οὐρανόθεν νύξ. σὺν δ᾽ Εὖρός τε Νότος τ᾽ ἔπεσε. Ζέφυρός τε δυσαής. καὶ Βορέης αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων. ἴσως δὲ οὐ προσέχων Ἑρμογένης. ἀλλ᾽ ἐπλανήθη διὰ τὴν ταυτότητα τοῦ ὀρώρει δ᾽ οὐρανόθεν νύξ. εὑρίσκεται γὰρ πολλαχοῦ παρ᾽ Ὁμήρῳ τὸ τοιοῦτον ἐπιφώνημα ἐν τῷ τέλει κείμενον. οἷον ὡς εἰπὼν σύναγε νεφέλας. ἐτάραξε δὲ πόντον χερσὶ τρίαιναν ἑλών. πάσας δ᾽ ὀρόθυνεν ἀέλλας. παντοίων ἀνέμων. ὀρώρει δ᾽ οὐρανόθεν νύξ. ὁρίζεται δὲ παρά τισι τὸ ἐπιφώνημα καὶ λέξις ἐπικοσμοῦσα. οὐ γὰρ ἴση πασῶν τῶν λέξεων χρεία. ἀλλ᾽ αἱ μὲν ὑπηρετοῦσι τοῖς πράγμασι. καὶ δι᾽ ἑαυτῶν ὡς ἐν εἰκόνι παριστῶσιν αὐτά. αἱ δὲ ἐπικοσμοῦσαι γαργαλίζουσι τὴν ἀκοήν. διὰ τῆς ἡδύτητος ἐπεισάγουσαι καί τι περιττότερον τῶν προλεχθέντων. καὶ καλλωπισμὸν τοῦ λόγου. ἐπὶ τέλει δὲ τεθέντα, ὥσπερ καὶ ἡ ὤα ἐν τοῖς τῶν ἱματίων ἄκροις. ἵνα μὴ βραχεῖαι οὖσαι ἂν ἐν τῷ μεταξὺ τεθῶσιν ὑπὸ τοῦ πλείστου τῶν λεγομένων συγκρύπτοιντο. ὡς καὶ τόδε τὸ Ὁμηρικόν. ἐκ καπνοῦ τέθεικ᾽ ἐπεὶ οὐκέτι τοῖσιν ἐῴκει τὰ πάρος Τροίηνδε κιὼν κάλλιπεν Ὀδυσσεύς. ἄλλο δὲ μεῖζον ἐπὶ φρεσὶν ἔμβαλε δαίμων. μή πως οἰνωθέντες ἔριν στήσαντες ἐν ὑμῖν ἀλλήλους τρώσητε. εἶτα τὸ ἐπιφώνημα. αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος. τινὲς δὲ καὶ τὴν γνώμην ἐπιφώνημα γίνεσθαί φασιν. ἀλλὰ τὸ ἐπιφώνημα δεῖ τελευταῖον ἀεὶ τίθεσθαι. ἡ δὲ γνώμη πολλάκις προτασσομένη ἐλέγχεται μὴ εἶναι, μὴ δὲ ἐοικέναι ἐπιφωνήματι.

ΠΕΡΙ σεμνοῦ λόγου.

Σεμνὸν

Σεμνὸν δὲ εἴ τι που ἐστὶν ἐν τοῖς οὖσι, καὶ τὰ λοιπά. Ὁ μὲν δὴ μέγας. ὅμοια καὶ ταῦτα τὰ Ὁμήρου ἔπη. ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ᾽ ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. ἀμβρόσιαι δ᾽ ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος κρατὸς ἀπ᾽ ἀθανάτοιο μέγαν δ᾽ ἐλέλιξεν Ὄλυμπον. καὶ στῆ δ᾽ ὄπιθεν. ξανθῆς δ᾽ ἕλε κόμης Πηλείωνα, οἴῳ φαινομένη, τῶν δ᾽ ἄλλων οὔτις ὁρᾶτο. καὶ ἔκλαγξαν δ᾽ ἄρ᾽ ὀϊστοὶ ἐπ᾽ ὤμων χωομένοιο αὐτοῦ κινηθέντος. ὁ δ᾽ ἤιε νυκτὶ ἐοικώς. καὶ φράζεο Τυδείδη καὶ χάζεο. μηδὲ θεοῖσιν ἶσ᾽ ἔθελε φρονέειν. ἐπεὶ οὔποτε φῦλον ὁμοῖον ἀθανάτων τε θεῶν χαμαὶ ἐρχομένων τ᾽ ἀνθρώπων. β΄. Η πολλάκις δὲ λέγεται. ὅτι μὲν οὐ λέγεται, ἀληθές. καὶ δεῖ γίνεσθαι οὕτω. ὅ γε μὴν Ὅμηρος οὐχ ὡς οὗτος ἔφη, ἐποίησεν. ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον ἐδήλωσεν. ἔχει γὰρ ὧδε. λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην. κατὰ δ᾽ ὕπνον ἔχευεν. αὐτὰρ ἐπεί ῥ᾽ ἐτέλεσσε θεὸς φιλοτήσια ἔργα. ἔν τ᾽ ἄρα οἱ φῦ χειρί, ἔπος τ᾽ ἔφατ᾽ ἔκ τ᾽ ὀνόμαζε. καὶ μετὰ πολλὰ ἐπάγει τό, ἡ δ᾽ ὑποκυσαμένη.

ΠΕΡΙ κακοζήλου.

Τὸ δὲ κακόζηλον γίνεται ἢ κατὰ τὸ ἀδιανόητον ἢ κατὰ τὸ ἀνακόλουθον. καὶ τὰ λοιπά. Γίνεται τὸ κακόζηλον κατὰ τὸ ἀδιανόητον. οἷον σειρὴν χρυσείην ἐξ οὐρανόθεν κρεμάσαντες πάντες δ᾽ ἐξάπτεσθε θεοί. ἄχρι τοῦ, αὐτῇ κεν γαίῃ ἐρύσαιμ᾽ αὐτῇ τε θαλάσσῃ. κατὰ τὸ ἀνακόλουθον. οἷον ἐκ τοῦ κατὰ τὴν Δάφνην πλάσματος, ὡς ἡ γῆ τὴν κόρην κρύψασα φυτὸν ἀνέδωκεν ὁμώνυμον. ἀνακόλουθον γὰρ τὸ λυπεῖν ἐθέλειν τῷ βούλεσθαι θεραπεύειν. κατὰ τὸ αἰσχρόν, οἷον, ἣ ῥα καὶ ἁγνοὺς ἔμαρπτε Κρόνου παῖς ἣν παράκοιτιν. κατὰ τὸ ἀσεβὲς οἷον Ζεῦ πάτερ οὔτοι σεῖο θεῶν ὀλοώτερος ἄλλος. κατὰ τὸ ἄδικον. οἷον ἐγὼ δὲ κάτω Βρυσηΐδα καλλιπάρῃον αὐτὸς ἰὼν κλισίηνδε τὸ σὸν γέρας. κατὰ τὸ τῇ φύσει πολέμιον. ὡς ἐὰν λέγωμεν τὴν Δάφνην φυγοῦσαν Ἀπόλλωνα ὑπὸ τὴν μητέρα γῆν. ἢ τὸν πατέρα Λάδωνα διαιτᾶσθαι. φύσει γὰρ ζώοις ἡ τοιαύτη δίαιτα πολεμία καὶ ἀναιρετική. β΄. Ἐν τῇ προδιορθώσει μόνῃ. ἔστι καὶ ἄλλη προδιόρθωσις, ἐὰν εἴπω μή μοι ἀπιστήσῃς λέγοντι. ἢ, εἴ μοι δίδως εἰπεῖν καὶ τὰ τοιαῦτα. ὁμοίως ἔστι καὶ ἄλλη ἐπιδιόρθωσις. οἷον ἐάν τι τῶν μὴ δεόντων εἰπὼν καταφυγῆς ἐχομένως εἰς συγγνώμην. ὡς δι᾽ ὀργὴν εἰρηκὼς ἢ λύπην. ἢ ἔλεον, ἢ ἡδονήν. ἢ ἂν αἰτίαν προβάλλῃ. ὅτι διὰ τόδε εἶπον ἢ τόδε.

ΠΕΡΙ τῶν ἐσχηματισμένων προβλημάτων.

Τῶν ἐσχηματισμένων προβλημάτων τὰ μέν ἐστι κατὰ τὸ ἐναντίον, καὶ τὰ λοιπά. Ἡ μέντοι μεταχείρησις. ἡ αὐτὴ μεταχείρησις ἐπ᾽ ἀμφοῖν τῷ ἐναντίῳ καὶ πλαγίῳ. ποία αὕτη; ἡ ὑποφορὰ δι᾽ ἧς ἐγγίνεται τὸ εἰδέναι μελετᾶν ἄμφω. αἱ δὲ ὑποφοραὶ μελετῶνται ἰσχυρῶς. καὶ τὴν ἰσχὺν ὁ ῥήτωρ ἐν ταύταις μᾶλλον ἐπιδείκνυται, ἢ ἐν τῷ δοκοῦν τι εἰσάγεσθαι. τὴν μὲν γὰρ εἰσαγωγὴν ὁ ὑπὲρ τοῦ Περικλέους λέγων ὀφείλει ποιεῖν ἀσθενῆ. τὴν ὅτι ὑπακοῦσαι καὶ δοῦναι αὐτὸν Λακεδαιμονίοις. τὴν δὲ ὑποφοράν, εἴτ᾽ οὖν τὸν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν λόγον, ἰσχυρὰν κατασκευάζεσθαι παντὶ τρόπῳ, ἐπιχειρήμασιν, ἐργασίαις, ἐνθυμήμασιν. ἐπενθυμήμασιν, πλασμοῖς, καὶ εἰπεῖν ἐν τῇ ὑποφορᾷ τῶν ἐχθρῶν, πάντα τὰ εἴργοντα ἐκδοθῆναι Περικλέα Λακεδαιμονίοις. ὅσα δηλαδὴ ἢ ἐκεῖνος αὐτὸς οἰκείῳ προσώπῳ θέλων λέγειν εἶπεν ἂν ὑπὲρ ἑαυτοῦ. ἢ ἕτερος ὑπὲρ αὐτοῦ λέγων. τοῦτο γὰρ μηχανᾶται ἵνα αὐτὸς μὲν οἰκείῳ προσώπῳ λέγῃ, δεῖ ἀπιέναι με. συνιστᾷ δὲ ἀλλοτρίῳ προσώπῳ ἤγουν ὑποφορᾷ. τὸ μὴ δεῖν ἀπιέναι. δεῖ δὲ τὰς κατασκευὰς σαθρὰς ποιεῖν ὡς δέχεσθαι ὑποφορὰς καὶ ἀντιθέσεις. ἐπεὶ εἰ ἰσχυρὰς ποιήσω, πρόδηλον ὡς σπεύδω πείθειν. καὶ οὐχὶ σχήματι τοῦτο ποιῶ. β΄. Δεῖ δὲ μεταχειρίσεως. εἰ γὰρ ἐν ταῖς ἐμφάσεσι γυμνοὺς εἰσάγοιμεν τοὺς λόγους εἰς

ὀργὴν κινήσομεν τοὺς ἀκροατάς· καὶ οὐκ ἔτι προσέξουσιν ἡμῖν τὸν νοῦν. γʹ. λέγει δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις· ἀνεύθυνον, τὸ σόν, ἀντὶ τοῦ συγγνωμονικόν· ὑπεύθυνον ἀντὶ τοῦ ἀντεγκληματικοῦ. ὃ καὶ σημαίνεται νῦν κατ᾽ ἔμφασιν. τὸ γὰρ σὸν καὶ τὸ συγγνωμονικὸν σημαίνῃ, καὶ τὸ ἀντεγκληματικὸν· εἴρηται ὅπου. εἴρηταί φησι παρ᾽ ἐμοῦ ἐν τῇ μελέτῃ οὕτως.

ΠΕΡΙ τῶν συγκειτικῶν προβλημάτων.

Τὰ συγκειτικὰ προβλήματα εἰ μὲν στοχασμῷ περιπίπτοι ἢ ὅρῳ ῥᾳδίαν ἔχει καὶ τὴν διαίρεσιν. καὶ τὰ λοιπά. Συγκειτικά εἰσι προβλήματα· ἐν μὲν στοχασμῷ οἱ διπλοῖ τέλειοι εἰ καὶ ἀτελεῖς ἐκ μόνων προσώπων. ἐν δὲ ὅροις ὁμοίως οἱ διπλοῖ ὡς ἐπὶ τοῦ ῥήτορος. καὶ τοῦ δορυφόρου, τοῦ μὲν λόγου εἰπόντος κατὰ τυράννου. τοῦ δὲ ἀκούσαντος καὶ ἀποκτείναντος αὐτὸν· καὶ ἀμφισβητούντων περὶ τοῦ γέρως· ἑκάτερος γὰρ ἑαυτὸν μὲν τυραννοκτόνον κατασκευάσει εἶναι. τὸν δὲ ἕτερον μὴ εἶναι. βʹ. χρησόμεθα δέ· μελετητικὰς ἐφόδους τὰς ἐργασίας οἶμαι καὶ τὰ ἐνθυμήματα καὶ τὰ ἄλλα καλεῖν· τῶν δὲ ἀπό τε τῶν πρὸ τοῦ πράγματος, καὶ ἀπὸ τῶν μετὰ τὸ πρᾶγμα συμβαινόντων.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ.

Τὸν πολιτικῶν λόγον δεῖ καὶ τὸ μὴ ἀηδὲς ἔχειν· τουτέστι τὸ δυνάμενον πεῖσαι. καὶ τὸ ἡδύ· τὸ μὲν οὖν δυνατὸν ἐκ τῆς γνώμης τῶν κεφαλαίων τῶν καθ᾽ ἑκάστην στάσιν γίνεται· περὶ ὧν ἐδίδαξεν ἑρμογένης ἐν τῇ περὶ τῶν στάσεων πραγματείᾳ. ὁ γὰρ τὰ κεφάλαια μαθὼν οἶδε δή που καὶ ἐνθυμηθῆναι· ὁ δὴ γεῖ γὰρ ἡμᾶς ἐπὶ τὴν τῶν ἐνθυμημάτων εὕρεσιν τὰ κεφάλαια· ἃ καὶ βιάζεται τὴν τοῦ ἀκροατοῦ διάνοιαν· καὶ ἀναγκάζει πείθεσθαι. τὸ δέ γε ἡδὺ ἐκ τῆς ποικιλίας τῶν σχημάτων καὶ τῆς τῶν ἰδεῶν γνώσεως ἐργαζόμεθα· σκληρὸς μὲν γὰρ καὶ προσκορὴς ὁ μονοειδὴς λόγος· ἡδὺς δὲ καὶ πιθανώτατος ὁ ποικίλος καὶ πολυσχημάτιστος· μεταβολὴ γὰρ πάντων ἡδύ, ὥς φησιν εὐριπίδης· ἐν τούτῳ οὖν ἡμᾶς τῷ βιβλίῳ ὁ ἑρμογένης διδάσκει πῶς δεῖ καλλωπίζειν καὶ ἡδύνειν τά τε εὑρεθέντα ἐνθυμήματα καὶ τὴν φράσιν· κέχρηται δὲ προοιμίῳ ἐν ᾧ δείκνυσιν ὅτι ἀναγκαία ἡ τῶν ἰδεῶν γνῶσις τῷ ῥήτορι αὐτῷ τε λέγειν αὐτῷ τε κρίνειν τὰ τῶν ἄλλων θέλῃ· κἂν γὰρ εὐφυὴς ᾖ, οὐδὲν ὄφελος ἐντεῦθεν. ἐὰν μὴ προσῇ τὰ τῆς τέχνης· δι᾽ ἧς ὀρθῶς ἂν καὶ τοὺς ἀρχαίους ζηλώσομεν· ὅτι περὶ καθολικῆς ἰδέας γέγραπται τὸ σύγγραμμα· οὐ περὶ πλατωνικῆς ἢ δημοσθενικῆς. ὅτι διὰ τῶν τοῦ δημοσθένους λόγων περὶ πάσης ἰδέας διδάσκει· οὗτος γὰρ ποικίλος μάλιστα ὁ ῥήτωρ. ὅτι δυσχερὲς τὴν μίξιν τῶν ἰδεῶν εὑρεῖν καὶ εὑρόντα φράσαι. ὅτι οὐδεὶς τῶν πρὸ αὐτοῦ καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν περὶ τῶν καθολικῶν ἰδεῶν πραγματείαν. ὅτι ἑπτά εἰσιν αἱ ἰδέαι αἱ γενικώταται, σαφήνεια· μέγεθος· κάλλος· γοργότης· ἦθος· ἀλήθεια· δεινότης· τούτων αἱ μὲν τέσσαρες μένουσιν ἀδιαίρετοι· κάλλος· γοργότης· ἀλήθεια· δεινότης· αἱ δὲ λοιπαὶ τρεῖς διαιροῦνται εἰς ἑτέρας ἰδέας. ἡ μὲν σαφήνεια εἰς καθαρότητα, καὶ εὐκρίνειαν. τὸ δὲ μέγεθος εἰς σεμνότητα, τραχύτητα· σφοδρότητα· λαμπρότητα, ἀκμήν, καὶ περιβολήν· τὸ δὲ ἦθος εἰς ἀφέλειαν, γλυκύτητα, δριμύτητα, καὶ ἐπιείκειαν καὶ βαρύτητα· ὡς εἶναι πάσας σὺν ταῖς ἀδιαιρέτοις τέσσαρσιν ἑπτακαίδεκα· ἑκάστη δὲ τούτων διαιρεῖται εἰς ὀκτώ, ἔννοιαν, μέθοδον· λέξιν, σχῆμα, κῶλον, συνθήκην, ἀνάπαυσιν καὶ ῥυθμόν.

ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ περὶ ἰδεῶν. τόμος πρῶτος.

Εἴπερ ἄλλο τι τῷ ῥήτορι καὶ τὰς ἰδέας οἶμαι τοῦ λόγου τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐστὶ γινώσκειν. καὶ τὰ λοιπά. Εἴπερ ἄλλο τι· τὸ χρήσιμον ἐν πρώτοις τοῦ βιβλίου

βιβλίου διὰ πολλῶν ἀποδείκνυσιν· ὡς ἐξ αὐτῶν πάρεστι γνῶναι. ἰστέον δὲ ὡς ἰδέα ἐστὶ ποιότης λόγου τοῖς ὑποκειμένοις ἁρμοδίως προσώποις τε καὶ πράγμασι κατά τε ἔννοιαν καὶ λέξιν, καὶ τὴν ὅλην τῆς ἁρμονίας κατασκευήν. βʹ. καλῶν τε καὶ γενναίων· ἀντὶ τοῦ μὴ χαμαιζήλων, μὴ δὲ εἰκῇ συγκειμένων καὶ εὐκαταφρονήτων· γʹ. ἡ γάρ τοι μίμησις· διονύσιος μὲν τὴν μίμησιν οὕτως ὁρίζεται· μίμησίς ἐστιν ἐνέργεια διὰ τῶν θεωρημάτων ἐκματτομένη τὸ παράδειγμα· οἱ δὲ μεταγενέστεροι οὕτω· λόγος ἢ πρᾶξις ὁμοίωσιν εὖ ἔχουσαν τοῦ παραδείγματος περιέχουσα. ζῆλος δέ ἐστιν ἐνέργεια ψυχῆς πρὸς θαῦμα τοῦ δοκοῦντος εἶναι καλοῦ κινουμένη. δʹ. τοὐναντίον γάρ. ὁ μὲν γὰρ μὴ ὀξὺς τὴν φύσιν ἀγαπᾷ κατὰ τὸν ὁμηρικὸν ὀδυσσέα ἀτρέμας ἧσθαι, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούειν· ὁ δὲ τῷ τάχει τῆς φύσεως πεποιθὼς καὶ μόνην αὐτὴν πρὸς ἕκαστα τῶν ἐγχειρουμένων ἀποχρῆν οἰόμενος τόν τε παρὰ τῆς τέχνης χαλινὸν οὐκ ἀνεχόμενος καταγέλαστος πολλαχῇ τοῖς ἐπιστήμοσι φαίνεται· καὶ τοιοῦτος, οἷος ἵππος ταχὺς ἄνευ τοῦ διοικοῦντος ἀτάκτως φερόμενος· ὃς θεῖ μὲν ταχέως ἀλλὰ σφαλερῶς· καὶ τὴν μέσην ἀφεὶς ὁδὸν καὶ τετριμμένην εἰς ἀβάτους καὶ κρημνώδεις τόπους ἀφίησιν. εʹ. κράτιστον μὲν γάρ· ἀρχὴ γὰρ οἱονεὶ καὶ κρηπὶς καὶ χρηστὸν ὄργανον ψυχῆς πρὸς τὰ βέλτιστα χωρεῖν ἐπειγομένη, δεξιὰ φύσις· διὸ καὶ πίνδαρός φησι· τὸ δὲ φυᾷ, κράτιστον ἅπαν. ὁ δέ γε ἐπίκουρος ἐν τῷ περὶ ῥητορικῆς αὐθαδέστερον οἶμαι λέγων φησίν, αὐτὸς μόνος εὑρηκέναι τέχνην πολιτικῶν λόγων· τοὺς δὲ ἀλόγους ἀποσκορακίζων ῥήτορας ἑαυτῷ πως μαχόμενα λέγει, φύσις γάρ ἐστιν ἡ κατορθοῦσα λόγους· τέχνη δὲ οὐδεμία. ϛʹ. πλεῖον γὰρ αὖ· τὸ μὲν γὰρ λέγειν ἡ φύσις. τὸ δὲ εὖ λέγειν ἢ περὶ τὰς ἰδέας δίδωσι τέχνη. ζʹ. ἀλλ᾽ ὅ γε μαθητόν ἐστιν. ἡ μὲν γὰρ φύσις τῶν οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν ἐστιν· οὐδεὶς γὰρ ἑκὼν ἢ νωθὴς ἢ ὀξὺς τίκτεται. τὸ δὲ τῇ μιμήσει ἑαυτὸν ἐπιδοῦναι τῆς ἡμῶν προαιρέσεώς ἐστιν. ηʹ. ἐπεὶ μὴ δι᾽ ἄλλο τι· πλάτων τε γάρ φησι· τῶν γὰρ πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν οἱ θεοὶ τὰ ἀγαθά· καὶ σοφοκλῆς· πόνος γάρ, ὡς λέγουσιν, εὐκλείας πατήρ· καὶ ὁ ἐν μιλήτῳ θεός· οὐδὲν ἄνευ καμάτου πέλει ἀνδράσιν εὐπετὲς ἔργον· καὶ πάλιν, πάντα πόνος τεύχει δὲ βροτοῖς μελέτη τε βροτείη. θʹ. καὶ ζώοις λογικοῖς· εἰ γὰρ ἐν θνητοῖς ἐστὶ μόνον λογικόν· εἰκότως αὐτῷ καὶ ἡ τοῦ λόγου ἄσκησις πάντων ἐστὶν ἁρμοδιωτέρα· ἕκαστον γὰρ κατὰ φύσιν πρὸς τὴν οἰκείαν ἐπείγεται σωτηρίαν· σώζει δὲ ἕκαστον ἡ τελειότης. ἑκάστου δὲ ἀνθρώπου τελειότης ὁ λόγος.

Μέλλων δ᾽ ἐπ᾽ αὐτὸ χωρεῖν ἤδη τὸ διδάσκειν περὶ ἑκάστου τοσοῦτον προσδιορισάμενος αὐτὸ ποιήσω· καὶ τὰ λοιπά. Ὅτι νοῦν ἐστιν. εἰ γὰρ καὶ ἐκ πλειόνων ἰδεῶν οἱ ἑκάστου τούτων συνεστήκασι λόγοι. ἀλλ᾽ οὖν καθόλου ἡ δημοσθενική τε καὶ πλατωνικὴ φράσις, μίαν τινὰ σύμμικτον ἐκ πολλῶν ἰδεῶν ἐπιφέρουσιν ἰδέαν. ἥπερ ἰδίας μὲν οὐκ ἔτι κοινῆς δέ τινος ἐκ τοῦ χρησαμένου τυγχάνει τῆς προσηγορίας· ἐντεῦθεν δὲ ὑμῖν παρίστησιν ὅτι τὴν τῶν πρὸ αὐτοῦ φεύγει κακίαν, οἱ τῶν καθόλου βραχέα φροντίσαντες, τὴν πᾶσαν ἔθεντο σπουδήν, ἐνὸς ἑκάστου διδάσκειν τοὺς τύπους· ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸν τοῦ βιβλίου σκοπὸν δηλοῖ φανερῶς. βʹ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων εἴδη· ἰστέον ὡς ἄλλο μὲν εἶδος ἄλλο δὲ ἰδέα· καὶ γάρ εἰσιν ὡς περιέχον καὶ περιεχόμενον· οὗτος δὲ ἀδιαφόρως κέχρηται τοῖς ὀνόμασι· ποτὲ μὲν εἴδη τὰς ἰδέας καλῶν, ποτὲ δὲ ἰδέας τὰ εἴδη. γʹ. ἐπειδὴ δὲ ἐκείνων δοκεῖ πως ἐναντία λέγειν ἑαυτῷ· καὶ ὅ τοὺς ἄλλους ἐμέμφετο· τοῦτο αὐτὸν περιπίπτειν. ἔοικε δὲ μὴ οὕτως ἔχειν· οἱ μὲν γὰρ πρὸ αὐτοῦ τὴν πᾶσαν σπουδὴν εἰς τὴν τῶν καθ᾽ ἕκαστα ῥητόρων ἰδέαν ἐσχήκασιν· οὗτος δὲ εἰς αὐτὰς τὰς καθόλου ἰδέας ὅθεν διπλοῦν τῷ μανθάνοντι τὸ τέλος, αὐτόν τε λόγων καλῶν εἶναι πατέρα· καὶ τοὺς παλαιοὺς κρίνειν εἰδέναι· διὸ καί φησι τῶν κατ᾽ ἄνδρα εὐδοκιμούν-

πων· δ΄· χρησάμενον τῷ λόγῳ· τὸν δημοσθένην φησὶ πῶς ταῖς μὲν τῶν ἰδεῶν ἐπὶ πλεῖστον ἐχρήσατο· ὡς σαφηνείᾳ τε καὶ γοργότητι, καὶ περιβολῇ· ταῖς δὲ ἐπ᾽ ἔλαττον, ὡς λαμπρότητι καὶ σεμνότητι καὶ κάλλει· οὕτω γὰρ ὑπερέχει πλήθει τε διόλου τὸν ῥήτορα, τῆς μίξεως ἕνεκα τῶν ἰδεῶν, ὡς ἕνα αὐθ᾽ ἑνὸς ἀποφαίνεσθαι· πολιτικῶν τε ἄριστον τὸν δημοσθενικόν. καὶ αὖθις τὸν δημοσθενικὸν ἄριστον τῶν πολιτικῶν· ὅθεν καὶ ἰάμβλιχος ἐν τῷ περὶ κρίσεως ἀρίστου λόγου φησί. δεῖ γὰρ μήτε τὸ σύντονον εἶναι σαφές· μήτε τὸ σαφὲς ἰδιωτικόν· καὶ τὸ μὲν σεμνὸν μὴ ἄγαν ἐξηλλαγμένον. τὸ δὲ κοινὸν μὴ εἶναι εὐκαταφρόνητον· ἔχειν δέ τινα ἐξαίρετον ὑπεροχήν· τὸ γὰρ παντελὲς τοῦτο καὶ συμπεπληρωμένον τοῖς ὅλοις κάλλεσι τῶν λόγων, παρ᾽ ὁμήρῳ τε καὶ πλάτωνι καὶ δημοσθένει γνώριμόν ἐστιν ἰδεῖν· ἐπεὶ δὲ τὸ διδάσκειν ἄνευ παραδειγμάτων ἀσαφὲς εἶναι δοκεῖ καὶ ὑπόκουφον, μηδαμοῦ τῆς διδασκαλίας ἐπερειδομένης, διὰ τοῦτο τὸν δημοσθενικὸν ἐξελέξατο τύπον, ὡς ἐν σῶμα παραδοῦναι τὴν διδασκαλίαν βουληθεὶς τῷ μὴ ἐκ πολλῶν θέσθαι τὰ παραδείγματα· προετίμησε δὲ τὸν δημοσθένην τοῦ πλάτωνος· ἐπεὶ δὴ περὶ πολιτικῶν σχημάτων καὶ χαρακτήρων ὁ λόγος αὐτῷ· ἐν οἷς ὁ δημοσθένης μᾶλλον τοῦ πλάτωνος ἐπλεόνασεν· ἐποίησε δὲ τοῦτο, ὥσπερ καὶ ξενοφῶν ἐν ταῖς παιδείαις· ὑπογράψας γὰρ ὁποῖον δεῖ εἶναι τὸν βασιλέα καὶ δεῖξαι ταῦτα ἐπιδείξων ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, τὸν κῦρον ἔλαβεν εἰς ὑπόδειγμα κατ᾽ ἐκεῖνος καιροῦ καλῶς βασιλεύσαντα. ε΄· τό τε μὴ ποιητικός· οἱ μὲν ποιητικὸν ἐξηγοῦνται τὸν πεποιημένον καὶ ἐπιτετηδευμένον λόγον· πρὸς δὲ τοιούσδε τοὺς ἀκούοντας καταστῆσαι· οὐ ποιητικὸν δὲ τὸν ἐπιτετηδευμένον, μὲν μὴ μέντοι δοκοῦντα· ἄμεινον δὲ τῷ ἁλικαρνασεῖ διονυσίῳ ἑπομένους ποιητικὸν μὲν λόγον φάναι τὸν τροπικῇ τε καὶ μεταφορικῇ καὶ διθυραμβώδει συνθήκῃ συντεθειμένον· ὁποία ἡ γοργίου τοῦ ῥήτορος φράσις· πρῶτον γὰρ ἐκεῖνος, ὥς φησιν ὁ διονύσιος ἐν τῷ περὶ μιμήσεως, χαρακτήρων καὶ συνθέσεως ὀνομάτων, τὴν ποιητικὴν καὶ διθυραμβώδη λέξιν εἰς τοὺς πολιτικοὺς εἰσήνεγκε λόγους· ὡς ποιητικὸν μὲν λόγον· καὶ γὰρ οὕτω τινὲς γράφουσιν· ἀλλ᾽ οὐ ποιητικόν, τὸν εὐρυθμίας μὲν καὶ ἁρμονίας ὁμαλῆς μετειληφότα κατὰ περίοδον καὶ κῶλον εἰς ἀπηκριβωμένην σύνθεσιν, τὴν δέ γε διθυραμβώδη καὶ ποιητικὴν συνθήκην ἥκιστα ζηλώσαντα, οἵα τίς ἐστιν ἡ τοῦ ἰσοκράτους φράσις· περὶ ἧς καὶ διονύσιος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν χαρακτήρων ὧδέ πως λέγει, τό τε γὰρ φωνηέντων τὰς παραλλήλους θέσεις ὡς ἐκλυούσας τὴν ἁρμονίαν τῶν ἤχων καὶ τὴν λειότητα τῶν φθόγγων λυμαινομένας ἐκτρέπεται. περιόδῳ τε καὶ κύκλῳ περιλαμβάνειν τὰ νοήματα πειρᾶται ῥυθμοειδεῖ πάνυ καὶ οὐ πολὺ ἀπέχοντι τοῦ ποιητικοῦ μέτρου· ὅθεν δὴ καὶ πλείστους ἰάμβους παρ᾽ αὐτῷ τε καὶ δημοσθένει ῥᾴδιον εὑρεῖν· πάλιν δὲ περὶ τῆς ἄνευ μέτρου λέξεως τῆς ὁμοίας καλῷ ποιήματι λέγων ὁ αὐτὸς διονύσιος, ὧδέ που φησὶν ἐν τῷ περὶ συνθέσεως ὀνομάτων· δημοσθένην γὰρ ἐν τοῖς μάλιστα οἴομαι τὴν ποιητικὴν ἐκμεμάχθαι φράσιν· τίς γὰρ οὐκ ἂν ὁμολογήσειε τοῖς κρατίστοις ἐοικέναι ποιήμασί τε καὶ μέλεσι τοὺς δημοσθενικοὺς λόγους· καὶ μάλιστα τάς τε κατὰ φιλίππου δημηγορίας, καὶ τοὺς δικανικοὺς ἀγῶνας τοὺς δημοσίους· ἔνθα δὴ καὶ τὸ προοίμιον τὸ κατὰ ἀριστοκράτους παραθείς, ἐκ πολλῶν αὐτὸ συνεστάναι μέτρων ἀναπαιστικῶν τε καὶ ἐλεγειακῶν δείκνυσι· καὶ πάλιν μετ᾽ ὀλίγα φησίν· ἀλλὰ χρὴ γὰρ τὴν πολιτικὴν λέξιν εὔρυθμον εἶναι καὶ ἔμμετρον· οὕτω γὰρ ἂν εἴη ποιητικὴ μέν· οὐ μὴν ποίημα· καὶ ἐμμελὴς μέν· οὐ μέλος δέ· ἔτι γε μὴν ἐν τῷ περὶ μιμήσεως ὁ αὐτός φησιν· ὅτι γοργίας μὲν τὴν ποιητικὴν ἑρμηνείαν μετήνεγκεν εἰς λόγους πολιτικούς· οὐκ ἀξιῶν ὅμοιον τὸν ῥήτορα τοῖς ἰδιώταις εἶναι· λυσίας δὲ τοὐναντίον ἐποίησε· τήν τε φανερὰν

ἅπασι καὶ τετριμμένην λέξιν ἐζήλωσεν, ἔγγιστα νομίζων εἶναι τοῦ πεῖσαι τὸν ἰδιώτην, τὸ κοινὸν τῆς ὀνομασίας καὶ ἀφελές· ἥκιστα γὰρ ἄν τις εὕροι τὸν λυσίαν τροπικῇ καὶ μεταφορικῇ λέξει κεχρημένον· σεμνὰ δὲ καὶ περιττά, καὶ μεγάλα φαίνεσθαι τὰ πράγματα ποιεῖ τοῖς κοινοτάτοις ὀνόμασι χρώμενος· καὶ ποιητικῆς οὐχ ἁπτόμενος κατασκευῆς· ἔτι γε μὴν ὁ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ τὸ δοκοῦν ἀνεπιτήδευτον εἶναι, ἀποίητον ὀνομάζει· καὶ πολὺ κάλλιον ἦν οὕτως ὀνομάσαι τὸ ἀνεπιτήδευτον· ἐπείπερ τοῦτο ἐβούλετο δηλῶσαι· ἢ ὡς οὐ ποιητικόν. ἐπάγει γὰρ καὶ τάδε περὶ λυσίου· δοκεῖ γὰρ ἀποίητός τις οἶμαι καὶ ἀτεχνίτευτος ὁ τῆς ἑρμηνείας αὐτοῦ χαρακτήρ. καὶ πολλοῖς ἂν καὶ τῶν φιλολόγων παράσχοι δόξαν ὅτι ἀνεπιτηδεύτως καὶ οὐ κατὰ τέχνην· αὐτομάτως δέ πως καὶ ὡς ἔτυχε σύγκειται· ἔστι δὲ παντὸς ἔργου μᾶλλον τεχνικοῦ κατεσκευασμένος· πεποίηται γὰρ αὐτοῦ τὸ ἀποίητον· καὶ δέδεται τὸ λελυμένον. καὶ ἐν αὐτῷ τὸ μὴ δοκεῖν δεινῶς κατεσκευάσθαι, τὸ δεινὸν ἔχει. ς΄· ἐπιτιμήσει δὲ μηδείς· κρεῖσσον μὲν λέγει τὸ κρῖναι τὸν δημοσθένην παρὰ τοὺς ἄλλους· μέθοδον δὲ τὸ διὰ τῶν τοῦ δημοσθένους λόγων καὶ περὶ τῶν ἄλλων διδάσκειν ἰδεῶν. ζ΄· ἐπ᾽ εὐκρινείᾳ· εὐκρίνειαν οὐκ αὐτὴν τὴν ἰδέαν λέγει· ἀλλὰ τὴν τοῦ ἰδίου συγγράμματος· ὡς τῶν παλαιοτέρων ἀσαφῶς περὶ τῶν ἰδεῶν εἰρηκότων.

Ὁ τοίνυν δημοσθένης ὅπερ κεφάλαιον ἦν τῶν πολιτικῶν ἠκριβωκὼς τὸ μὲν ὡς διὰ πάντων ἥκει πανταχοῦ ταῖς μίξεσι, καὶ τὰ λοιπά. Μηθ᾽ ὅτε συμβουλεύοι. καὶ γὰρ ἐν φιλιππικοῖς συμβουλεύων σφοδρῷ τῷ ψόγῳ, ὅπερ ἐστὶ πανηγυρικοῦ, κέχρηται κατὰ φιλίππου, ἔκ τε τῆς οἰκείας φύσεως, καὶ τῶν συνόντων καὶ πάντοθεν αὐτὸν διαβάλλειν πειρώμενος. καὶ πάλιν ἐν τῷ περὶ στεφάνου δικανικὸν εἶδος μελετῶν πανηγυρίζει τῇ τε κατ᾽ αἰσχίνου πομπείᾳ λαμπρῶς ἐπεξιών· καὶ ταῖς εὐφημίαις τῆς οἰκείας ἐναβρυνόμενος πολιτείας. β΄· χαλεπὸν δὲ οὐδὲν ἧττον· παρὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ κατὰ σοφιστῶν ἰσοκράτους· φημὶ γὰρ ἐγὼ τῶν μὲν ἰδεῶν, ἐξ ὧν τοὺς λόγους ἅπαντας καὶ λέγομεν καὶ συντίθεμεν, λαβεῖν ἐπιστήμην· οὐκ εἶναι τῶν πάνυ χαλεπῶν, ἤν τις αὑτὸν παραδῷ μὴ τοῖς ῥᾳδίως ὑπισχνουμένοις, ἀλλὰ τοῖς εἰδόσι τι περὶ αὐτῶν· τὸ δὲ τούτων ἐφ᾽ ἑκάστου τῶν πραγμάτων, ἃς δεῖ προελέσθαι καὶ μῖξαι πρὸς ἀλλήλας. καὶ τάξαι κατὰ τρόπον· ἔτι τε καὶ τῶν καιρῶν μὴ διαμαρτεῖν· ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐνθυμήμασι πρεπόντως ὅλον τὸν λόγον καταποικίλαι. καὶ τοῖς ὀνόμασιν εὐρύθμως καὶ μουσικῶς εἰπεῖν· ταῦτα πολλῆς ἐπιμελείας δεῖσθαι· πλὴν ὁ ἑρμογένης φησὶν ὅτι τὸ γνῶναι τὴν μῖξιν οὐδὲν δυσχερές. γ΄· εἴτε ἐν μέτροις· μέτρα μέν φησιν οἷα τὰ τῶν ἐποποιῶν, ὀππιανοῦ, διονυσίου τοῦ τὴν περιήγησιν γράψαντος, καὶ τῶν τοιούτων· ποίησιν δέ, οἷα τὰ ὁμήρου, καὶ ἡσιόδου, καὶ τῶν ἄλλων. καταλογάδην δὲ τὸ πεζόν. δ΄· στοιχεῖα καὶ ἀρχάς· στοιχεῖον καὶ ἀρχὴ διαφέρει. τὸ μὲν γὰρ στοιχεῖον καὶ ἀρχή ἐστιν· ἡ δὲ ἀρχὴ οὐ πάντως στοιχεῖον· ὁ γάρ τοι θεὸς ἀρχὴ τῶν ἁπάντων, οὐκ ἔτι δὲ στοιχεῖον. ε΄· καὶ ὅπως γίνεται· τουτέστι διὰ ποίων κατασκευάζεται τρόπων. τὸ δὲ τί δύναται ἀντὶ τοῦ τί τὸ ἀπὸ τῆς μίξεως τῶνδε ἢ τῶνδε τῶν ἰδεῶν ἀποτέλεσμα. ς΄· ἡ μὲν οὖν ὑπόθεσις. ἐν τῷ πρώτῳ τῶν φιλιππικῶν εἶπεν ὁ ῥήτωρ· ἡ μὲν οὖν ὑπόσχεσις οὕτω μεγάλη· τὸ δὲ πρᾶγμα ἤδη τὸν ἔλεγχον δώσει. κριταὶ δὲ ὑμεῖς ἔσεσθε. τὸ δὲ κἀνταῦθα διὰ τὸ τὸν δημοσθένην ἐκεῖ φάναι, τὸ δὲ πρᾶγμα ἤδη τὸν ἔλεγχον δώσει.

Φημὶ τοίνυν ὅτι τὸν δημοσθενικὸν λόγον τὰ περιττά ἐστιν εἰ μέλλοι τις ὡς ἐν, καὶ τὰ λοιπά. Φημὶ τοίνυν· ὅρα, ὅπως ἀξιωματικῶς καὶ μηδὲν ἐνδοιάσας τὸν λόγον προάγει· μηδαμῶς κατὰ τοὺς προειρημένους ἀπιστῶν ἑαυτῷ περὶ ὧν ἔχει

λεῖται λέγειν. β΄. α΄, δὲ κοινωνοῦσι. τοῦτό φησιν ἔτι εὑρίσκονται ἰδέαι κοινωνοῦσαι ἀλλήλαις κατὰ ἔννοιαν τυχὸν ἢ σχῆμα, ἢ ἕτερόν τι τῶν ὀκτὼ μερῶν. αἱ δὲ καὶ κατὰ δύο, ἢ καὶ πλείονα. γ΄. ὥσπερ κατὰ διαφοράν. ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. ἡ καθαρότης τῇ σεμνότητι κοινωνεῖ σχήμασι, κώλοις, ἀναπαύσεσι, τοῖς δὲ κεχώρισται. δ΄. ἕνεκα τούτων. προλαμβάνειν γὰρ δεῖ τὴν τῶν κοινῶν διδασκαλίαν. εὐμαρέστερον γάρ πως ὁ ταῦτα καταλαβὼν παρακολουθήσει τοῖς μερικωτέροις.

Ἅπας τοίνυν λόγος ἔννοιάν τε ἔχει πάντως τινά, καὶ τὰ λοιπά. Ἡ ἐννοίας. αἱ μὲν γὰρ τῶν ἰδεῶν μονοειδεῖς ἔχουσι τὰς ἐννοίας, ὡς ἡ καθαρότης. αἱ δὲ καὶ μέχρι τριῶν καὶ τεττάρων προέρχονται τρόπων, ὡς ἡ σεμνότης καὶ ἕτεραι. μέθοδος δέ ἐστιν ἡ οἰκονομία. τὸ πῶς δεῖ προφέρειν τὰ νοήματα. ἤτοι ἐστὶ σχῆμα τῆς ἐννοίας. ἀναλογεῖ δὲ ἡ μὲν ἔννοια τῇ ψυχῇ. ἡ δὲ μέθοδος τῇ ταύτης κινήσει. ὡς γὰρ ἡ ψυχὴ ἠρεμοῦσα μὲν οὐδὲν ἀποτελεῖ, ἡ ἔννοια. κινουμένη δὲ ποιεῖ τι, καὶ τοῦτο καλεῖται μέθοδος, ἡ περὶ τὴν ἔννοιαν. ἤδη δὲ καὶ ἡ λέξις ἀναλογεῖ τῷ σώματι, ὥσπερ ἡ ψυχὴ διὰ τοῦ σώματος ἐνεργεῖ. οὕτω καὶ ἔννοια διὰ τῆς λέξεως, καὶ ὥσπερ ἐν τῷ σώματι μορφή, τοῦτο ἐν τῇ λέξει σχῆμα. ἔστι δὲ καὶ σύνθεσις ὁμωνύμως λεγομένη, καὶ ἀνάπαυσις. ὥσπερ γοῦν τὰ σώματα περιέχεται τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ κῶλα τὴν ἀνάπαυσιν ἔχει. καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν τούτων ὁ ῥυθμός. ἰστέον ὡς ἕτεροι τεχνογράφοι τρία φασίν, οὐκ ὀκτώ, γνώμην οἷον τὸν νοῦν. σχῆμα τουτέστι τρόπον τοῦ λόγου. ἀπαγγελίαν δι' ἧς ἀπαγγέλλεται τὰ πράγματα. β΄. καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν. ὁ ῥυθμός ἐστιν ὁποῖος ἦχος τοῦ λόγου. ἰαμβόκροτος τυχὸν, ἢ ἀνακρεόντειος. ἢ ἐλεγεῖος. ἢ ἑτεροῖός τις. ἰστέον δὲ ὅτι ὥσπερ ἡ μέθοδος ἐξάπλωσίς ἐστι καὶ ἐργασία τοῦ νοήματος ποικίλον αὐτὸ καὶ παντοδαπὸν ἐκ μονομεροῦς ποιοῦσα, οὕτω καὶ τὸ σχῆμα τὴν μίαν λέξιν ἀπολαβὸν ποτὲ μὲν πνευματικῶς ἐκφέρει καὶ ἀκμαίως. ποτὲ δὲ περιοδικῶς συνάγει. ποτὲ δὲ ἄλλως καὶ ἄλλως. ἔτι ἰστέον ὡς ὁ μὲν τεχνικὸς τὰ σχήματα μόνης εἶναι λέγει τῆς λέξεως. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν τεχνογράφων καὶ κατὰ τὴν ἔννοιάν φασιν εἶναι σχήματα. τοῦ μὲν γοῦν τῶν κατ' ἔννοιάν φασι σχημάτων, κἂν ἀμείψῃς τὴν λέξιν οὐ βλάψεις τὴν λέξιν οἷον νυνὶ δὲ ὑπὸ τῶν χρηστῶν τούτων διέφθαρται τὰ πράγματα. τοῦτό φασι κατ' εἰρωνείαν εἴρηται. ἄμειψον δὲ τὴν λέξιν. καὶ θὲς ὁποῖα βούλει. μόνον τὸ ἦθος ἐμφαίνουσαν. οἷον ἀντὶ τοῦ χρηστῶν εἰπὲ καλῶν καὶ ἀγαθῶν. καὶ ἡ μεταλλαγὴ τῆς λέξεως οὐ διαφθείρει τὴν ἔννοιαν. ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ λέξιν σχημάτων διαλύει τὸ πᾶν. οἷον ἔστι σχῆμα τὸ καλούμενον πτωτικόν. ὥσπερ ἔχει, μή με Δημοσθένει παραδῶτε. μή με διὰ Δημοσθένην ἀνέλητε. ἐὰν γὰρ ἀμείψας τὴν πτῶσιν ἐνταῦθα ἄλλην παρεμβάλῃς λέξιν. τὸ σχῆμα διέλυσας. οἷον μή με Δημοσθένει παραδῶτε. μή με διὰ τοῦτον ἀνέλητε. δοκεῖ δὲ βέλτιον λέγειν ὁ τεχνικός. πῶς γὰρ ἂν σχήματα μόνης εὑρεθείη τῆς ἐννοίας. ἀσχημάτιστος γὰρ αὕτη ὅταν ἠρεμῇ καὶ μένῃ καθ' ἑαυτήν. ἐνεργοῦσα δὲ πάντως ἐπὶ τὴν λέξιν καταφέρεται. περὶ ἣν γίνεται καὶ τὰ σχήματα. καὶ δὴ Λογγῖνος ὁ φιλόλογος ἐν τῇ ῥητορικῇ τέχνῃ μόνης τῆς λέξεως εἶναι λέγει τὰ σχήματα αὐταῖς λέξεσι φάσκων οὕτως. ὅσα σχήματα τῶν ἐννοιῶν ὀνομάζεται. οἷον προδιόρθωσις, ἐπιδιόρθωσις. ἀποσιώπησις. παράλειψις. εἰρωνεία. ἠθοποιΐα. ἅπαντα ταῦτα οὔ μοι δοκοῦσι δικαίως σχήματα καλεῖσθαι. ἀλλ' ἔννοιαι καὶ ἐνθυμήματα καὶ λογισμοὶ τοῦ πιθανοῦ χωρίου. καὶ πίστεως εἴδη. τὰ μὲν γὰρ προοιμίων ἔχει δύναμιν ἐπιδιόρθωσίς τε. καὶ προδιόρθωσις ἡ δὲ παράλειψις τὸ ἀξιόπιστον ἐνδείκνυται. καὶ μέρη ἂν εἴη τῆς παθητικῆς τε καὶ ἠθικῆς ἀποδείξεως τῇ τῆς ὑποκρίσεως ἀρετῇ πρέποντα. γ΄. ἀλλὰ μὴ ἐξ ὑποβολῆς. προηγουμένως ἐστὶ λέγειν τὸ ἀπ' αὐτῶν ψιλῶν ἄρχεσθαι τῶν πραγμάτων. ὡς Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Σπουδίου. ἀδελφὰς ἔχομεν γυναῖκας ὦ ἄνδρες ἀ-

θηναῖοι ἐγώ τε καὶ Σπουδίας οὑτοσὶ Πολυεύκτου θυγατέρας. καὶ Λυσίας ἐν τῷ κατὰ Διογείτονος. ἀδελφοὶ ἦσαν Διόδοτος καὶ Διογείτων ὁμοπάτριοι. ἐξ ὑποβολῆς δέ ἐστιν, ἤτοι ὅταν μὴ προηγουμένως τις εἰσάγῃ τὸν λόγον, ἀλλὰ προειρηκώς τινα, οὕτως ὑποβάλλει τὸ πρᾶγμα περὶ οὗ ἐθέλει εἰπεῖν. ὡς ὁ ῥήτωρ ἐν τῷ πρὸς Βοιωτὸν περὶ προικός. πάντων ἐστὶν ἀνιαρότατον ὦ ἄνδρες, ὅταν τις ὀνόματι μὲν ἀδελφὸς προσαγορευθῇ τινῶν, τῷ δὲ ἔργῳ ἐχθροὺς ἔχῃ τούτους. καὶ ἀναγκάζηται πολλὰ ὑπ' αὐτῶν εἰς δικαστήριον εἰσιέναι. ὃ νῦν ἐμοὶ συμβέβηκεν. ἀρξάμενος γοῦν ἀπὸ τοῦ καθόλου καὶ δείξας ὡς ἡ βούλεται τὸ πρᾶγμα οὕτως ὑποβάλλει τὸ μερικόν. ἢ ὅταν ἐάσας ἐξ εὐθείας προενεγκεῖν τὸν λόγον προσώπου τινὸς ὑποβολῇ χρήσηται κἀκείνῳ περιθῇ τοὺς λόγους. οἷον ὡς ἐγὼ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ γεγενημένων τινὸς ἤκουον ἀνδρὸς οὐδαμῶς οἵου τε ψεύδεσθαι. τὸ δὲ ἢ πῶς ἑτέρως ἀντὶ τοῦ ὑπερβατῶς νοητέον. δ΄. λέξις δέ. λέξις δριμεῖά ἐστιν ἡ ἐμφαντικὴ καὶ μεταφορική. καὶ ἄλλως δὲ ἐπὶ τῆς συνηθείας λαμβανομένη: ἐφ' ἑτέρου δὲ σημαινομένου μεταγομένη. οἷον εἴ τις λέγοι φιλανθρώπους τοὺς κύνας καὶ φιλάνδρους τὰς πόρνας. ε΄. ἡ μὴ διῃρημένη. διῃρημένη ἐστὶν ἡ διάρμα ἔχουσα. ὡς τὸ βοήσωσι. καὶ τὸ πηληιάδεω. τινὲς δὲ διῃρημένην γράφουσιν. ὡς τὸ μὴ ἐκκεχυμένην. καὶ κατὰ ταῦρον ἐδηδοκώς. καὶ ἡ χασμῳδίας ἔχουσα. πλατεῖα δὲ ἡ τῷ ἄλφα πολλῷ κεχρημένη. ὡς τὸ πεινάων, καὶ τὸ ἐπιτελλομένων. ς΄. καὶ τὰ χωρὶς ἐμβολῆς. ἐμβολή ἐστιν ἡ μεταξυλογία. ὅταν μεταξὺ τῆς ἀκολουθίας ἔξωθέν τι ἐμβάλλῃ. οἷον τοῦ γὰρ Φωκικοῦ συστάντος πολέμου. εἶτα ἡ ἐμβολή. οὐ δι' ἐμέ. οὐ γὰρ ἔγωγε ἐπολιτευόμην πω τότε. ἡ γὰρ ἀκολουθία ἦν πρῶτον μὲν ὑμεῖς οὕτω διέκεισθε. κατ' ὀρθότητα δὲ ὡς τὸ σκαιῶν ἐστι δή που τις ὁ τοὺς τραγικοὺς χοροὺς διδάσκων. ζ΄. διὰ τὴν τοιαύτην λέξιν. τὴν μήτε δηλαδὴ χασμῳδίας ἔχουσαν, μήτε σύμφωνα συμφώνοις συγκρούουσαν. ἀπόκροτος γὰρ αὕτη καὶ γλυκύτητος ἀλλοτρία. ἀλλὰ τὴν φωνήεντα συμφώνοις συμπλέκουσαν. αὕτη γὰρ θέλγει ὡς εὖ κεκραμένη. η΄. κατὰ δὲ τὰς βάσεις. βάσις καλεῖται ἡ κατάληξις τῶν κώλων, ἣ καὶ ἀνάπαυσις λέγεται. μεταφορικὴ δὲ ἡ λέξις ἀπὸ τῶν χορευτῶν. τὴν γὰρ ἐν χοροῖς βάσιν ὁρίζονται οὕτως οἱ μουσικοί. βάσις ἐστὶν ἄρσεως καὶ θέσεως ποδῶν σημείωσις. τὸ γὰρ αἴρειν τὸν πόδα, εἶτα τιθέναι, ἄρσιν καὶ θέσιν ὠνόμασαν. ἄρσις οὖν καὶ θέσις ἡ ἐν τῷ ἄρχεσθαι καὶ λήγειν τῶν χορευτῶν ὁρμὴ λέγεται. θ΄. ἡ βεβηκυῖα. ὅταν τὰ κῶλα ἀπαρτίζῃ τὴν ἔννοιαν, καὶ καταλήγῃ εἰς μακρὰς λέξεις καὶ μακροκαταλήκτους. ἢ εἰς βάσιν λήγουσα καὶ πόδα τέλειον. ι΄. ὁ δὲ ῥυθμός ἐστιν, ὥς φησιν Ἀριστόξενος, καὶ Ἡφαιστίων, χρόνων τάξις. χρόνος δέ ἐστι μόριον ποδός, ἢ φωνῆς μέτρον ἐλάχιστον, ἢ μέτρον κινήσεως.

Ταῦτα μὲν οὖν εἴδη λόγων ἐν τούτοις τε θεώρηται. καὶ τὰ λοιπά. μᾶλλον δὲ εἴδει. ἐν τοῖς ἀνωτέρω μέρη καλέσας τὰ ὀκτώ, ἐξ ὧν ἑκάστη ἰδέα γίνεται, οἷον ἔννοιαν, μέθοδον, καὶ τὰ ἑξῆς. εἶτα μέρος ἐνταῦθα τὴν περιβολὴν φήσας, διὰ τοῦτο ἐπιδιορθούμενος εἶπε, μᾶλλον δὲ εἴδει. γένος μὲν γοῦν τὸ μέγεθος. εἴδη δὲ περιβολήν, τραχύτης. μέρη δὲ τὰ ὀκτώ. τὸ μὲν γὰρ μέρος καθ' αὑτὸ οὐ συνίσταται χωρὶς ἑτέρου. οἷον κεφαλὴ χείρ. τὸ δὲ εἶδος ἀρκεῖ ἑαυτῷ πρὸς σύστασιν. ὥσπερ καὶ ἡ περιβολὴ ἀρκεῖ ἑαυτῇ, ὡς ὑποκάτω ὁρᾷ. εἰ μὲν οὖν ὡς ὅλον τι λάβοι μὲν τὸ μέγεθος, μέρος ἐστὶν ἡ περιβολή. εἰ δὲ ἐκεῖνο γένος, αὕτη εἶδος. β΄. καὶ τὰ μὲν ὑψηλά. καὶ γοῦν Ἰσοκράτης ἔργον ἔφασκεν εἶναι ῥητορικῆς τὰ μὲν σμικρὰ μεγάλως εἰπεῖν, τὰ δὲ μεγάλα σμικρῶς. καὶ τὰ μὲν καινὰ παλαιῶς, τὰ δὲ παλαιὰ καινῶς. γ΄. πασῶν αὐτῷ. αἱ γὰρ τῆς καθαρότητος ἔννοιαι κώλοις καὶ σχήμασι πολλάκις τοῖς τῆς λαμπρότητος ἢ περιβολῆς παρ' αὐτῷ διαπλέκονται. καὶ τοῦ

ναντίον αἱ τῆς περιβολῆς ἔννοιαι διὰ τῶν τῆς καθαρότητος καὶ τῆς εὐκρινείας ἐξάγονται σχημάτων· πανταχοῦ τὴν μίξιν ἐναρμόνιον τοῦ ῥήτορος ποιουμένου. δ΄. πλεονάζειν δ᾽ ἔφην· πλεονασμὸν λέγει ἐνταῦθα ἐπειδὴ τὸ πλεονάζειν καὶ ἐν πλήθει καὶ ἐν δυνάμει, οὐ τὸ πλῆθος τῶν ὀκτὼ μορίων τῆς ἰδέας, ἀλλὰ τὴν δύναμιν. οἷον ἐπὶ τῆς τραχύτητος ἡ λέξις καὶ τὸ σχῆμα καὶ δύο μόνα ὄντα ἰσχυρότατά εἰσι παρὰ τὰ λοιπὰ πάντα· κοινωνοῦσιν οὖν αἱ ἰδέαι κατὰ τὰ μέρη ἀλλήλαις· γίνεται δὲ ἑκάστη ἰσχυρὰ οὐκ ἐκ τῶν κοινῶν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἰδίων· ἐκεῖνα γὰρ αὐτὴν χαρακτηρίζειν ὅτι μάλιστα δύναται ἃ καὶ κυριώτατα ἑκάστης ἰδέας φησίν· ὥσπερ ἡ σφοδρότης τῇ τραχύτητι· κατὰ μὲν ἐννοίας τινὰς καὶ λέξεις καὶ μεθόδους, συνθήκην τε, καὶ ἀνάπαυσιν κοινωνεῖ· σχήμασι δὲ καὶ κώλοις πάντη διέστηκεν. ὁ τοίνυν ἐναργῆ σφοδρότητα βουλόμενος ἐργάσασθαι σχήμασι καὶ κώλοις σφοδροῖς πλεοναζέτω. καὶ κυριώτατα τεύξεται τοῦ σκοποῦ.

Ἔστιν οὖν πρῶτον μὲν καὶ ἰσχυρότατον ἁπανταχοῦ ἡ ἔννοια. καὶ τὰ λοιπά. Ἔστιν οὖν· τοῖς συμβαλλομένοις τῇ δυνάμει καὶ κυριωτέροις οὖσι κατὰ τὸν τοῦ πλεονασμοῦ λόγον ἐκείνοις καὶ τὴν πρώτην ἀποδίδωσι τάξιν. ἐν μὲν οὖν τοῖς φθάσασι κατὰ τὴν φυσικὴν ἀκολουθίαν τὴν ἀπαρίθμησιν ἐποιήσατο. καὶ μετὰ τὴν ἔννοιαν τὴν μέθοδον ἔθηκεν· ἐνταῦθα δὲ τὴν τάξιν μετέθηκεν, ἅτε περὶ τῶν τὴν δύναμιν ποιούντων διαλεγόμενος. καὶ τετάρτην τὴν μέθοδον ἔταξεν, ἐπεὶ δὴ πρώτην τὴν λέξιν ὁ ἀκροατὴς προσδέχεται· καὶ οὐδὲν ἕτερον αὐτῷ διαπορθμεύει τὴν ἔννοιαν· τὴν δὲ λέξιν προσδεξάμενος ἐπιποθεῖ καὶ τὸ περὶ αὐτὴν σχῆμα λαβεῖν· διὸ καὶ μετὰ τὸ σχῆμα τὴν μέθοδον τίθησιν. ἔστι δὲ μέθοδος μὲν λόγος τὴν οἰκείαν τῆς ἰδέας ἔννοιαν κατὰ τὸ προσῆκον ἀπαγγέλλων. σχῆμα δὲ λέξεων ἐξάλλαξις, καὶ σύνθεσις ἐπὶ τὸ κρεῖττον αὐτοῦ τρόπου. καὶ δὴ καὶ τὸ σχῆμα καὶ ἡ μέθοδος κοινωνοῦντα ἀλλήλοις κατὰ τὸ ἐναλλάττειν τὸ σύνηθες διαλλάττουσι ταύτῃ· ὅτι ἡ μὲν μέθοδος ἐννοίας ἐστὶν ἐναλλαγή· τὸ δὲ σχῆμα τῆς λέξεως, καὶ ὅτι τὰ μὲν τῆς διανοίας σχήματα, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, κἂν ὑπαλλάξῃ τις αὐτὰ τῆς ῥήμασιν, ὁμοίως μένει· τὸ δὲ τῆς λέξεως οὐχ οἷόν τε ἐστὶ φυλαχθῆναι. ἰστέον δὲ ὡς ἐνταῦθα παρῆκε περὶ τῶν κώλων εἰπεῖν· κατ᾽ ἀνάγκην γὰρ παρακολουθοῦντα ταῦτα παρῆκε· τὸ γὰρ σχῆμα ἀπὸ τῶν κώλων περατοῦταί τε καὶ ὁρίζεται· οὕτω δ᾽ αὖ παρῆκε καὶ περὶ τοῦ ῥυθμοῦ εἰπεῖν παρακολουθοῦντος τῇ συνθήκῃ καὶ ἀναπαύσει. εἰ μὴ πρὸς τοὺς μουσικοὺς ἀνεφύετο λόγος αὐτῷ. β΄. διώσασθαι γὰρ φήσουσι. καὶ γὰρ τῷ ὄντι παρ᾽ ἐκείνοις τὸ ὅλον ἐστὶν ὁ ῥυθμός· εἰ γὰρ καὶ ὁ αὐτὸς ἐστὶ παρὰ πᾶσι καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν γίνεται στοιχείων, ἀλλ᾽ οὖν κατὰ τὴν δύναμιν διάφορος· τὸ δὲ αἴτιον τόδε· τῶν τεχνῶν ὅσαι τῇ αἰσθήσει δουλεύουσι, χάριν ἡδονῆς τοῦτο ποιοῦσιν· ὅσαι δὲ τῷ λογισμῷ, τοῦ συμφέροντος ἕνεκεν. ἀλλ᾽ ὅταν τὸ ἀποτελούμενον αἰσθήσει μιᾷ προσενεχθῇ, τὰ μεγάλα δρᾷ· τοὐναντίον δὲ γίνεται διαμεριζόμενον ἀσθενὲς τῇ μὲν πρὸς ταύτην, τῇ δὲ πρὸς ἑτέραν φερόμενον. διὸ δὴ καὶ τοὺς ἑτεροφθάλμους λέγουσιν ὀξύτερον ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν αἰσθητῶν, ἅτε μὴ μεριζομένης τῆς ὄψεως ἐπὶ τῶν ὁρατικῶν ὀργάνων. ἀλλ᾽ ἅμα ἐκχεομένης διὰ τὸ πάθος. καὶ τὴν συμβᾶσαν περίστασιν. οὕτω τοίνυν καὶ ἐπὶ τῶν μουσικῶν ῥυθμοὶ πρὸς γὰρ τὴν ἀκοὴν φερόμενοι μόνην εἰκότως κατά τι τὸν λόγον ἐκείνων ὑπὲρ ἅπαντα πανηγυρικὸν ἢ δικανικὸν λόγον ἡδίους ποιῆσαι τὰς ψυχάς· καὶ μᾶλλον κινῆσαι θυμὸν ἢ σφοδρὸς λόγος καταφορικός· ἐκλυόμενοι γὰρ ἐκ τοῦ λογισμοῦ διὰ τὸ ἄσημον τῆς φωνῆς καὶ μόνῃ τῇ ἀκοῇ προσπίπτοντες, τὰ μέγιστα δύνανται παρὰ τοῖς μουσικοῖς· ἐπὶ δὲ τῶν λόγων, ἅτε μεριζόμενος ὁ ῥυθμός· καὶ τῇ μὲν πρὸς τὴν ἀκοήν· τῇ δὲ πρὸς τὸν λογισμὸν φερόμενος, ἐξασθενεῖ μεριζομένης δηλαδὴ τῆς

δυνάμεως. γ΄. καὶ θυμὸν κινῆσαι· ὡς ὁ Τιμόθεος αὐλήμασιν ἐκίνει πρὸς θυμὸν καὶ ὅπλα τὸν Ἀλέξανδρον. καὶ Λακεδαιμόνιοι πρὸς τὸν ἐμβατήριον τοῦ αὐλοῦ ῥυθμὸν κατὰ πολεμίων ἐχώρουν· φασὶ δὲ καὶ τοὺς Πυθαγορείους εἴ ποτε κινηθεῖεν αὐτῶν τὰ πάθη. ἢ τινας ἑτέρους ὑπ᾽ αὐτῶν κατεχομένους θεάσαιντο. διὰ τῶν ἐν αὐλοῖς τε καὶ κιθάραις ῥυθμῶν· μετάγειν εἰς τὸ ἡμερώτερον τὴν ψυχήν. καὶ Πυθαγόρας δέ, ὡς Ἰάμβλιχός φησιν ἐν τῷ περὶ τῆς Πυθαγορείου αἱρέσεως, μέσων νυκτῶν ἀστρονομούμενος, νεανίαν τινὰ ἰδὼν αὐλητῇ κωμάζοντα μετὰ λαμπάδος κατὰ αὐλητρίδος, τόν τε οἶκον αὐτῆς ἐμπρῆσαι σπεύδοντα διὰ ζηλοτυπίαν· ἐπέσχε τῆς μανίας παρακελευσάμενος τῇ αὐλητρίδι μεταβάλλεσθαι τὸν ῥυθμόν, ἐπί τι καταστηματικώτερον μέλος τὸ καλούμενον σπονδεῖον. Ἐμπεδοκλῆς δὲ ὁ Ἀκραγαντῖνος ὁ Πυθαγόρου μαθητὴς ὁ κωλυσανέμας ἐπίκλην, σπασαμένου τινὸς ἤδη κατὰ τοῦ πλησίον τὸ ξίφος, ὃς ἐδόκει τὸν πατέρα τοῦ θυμουμένου ἀνῃρηκέναι, ἀνακρουσάμενός τι καταστηματικὸν τῇ κιθάρᾳ μέλος ἣν ἔτυχε μετὰ χεῖρας ἔχων, διεκώλυσε τὸν φόνον γενέσθαι. χαλάσας τοῦ νεανίσκου τὸν θυμὸν μαλθακωτέρῳ ῥυθμῷ. καταφορικὸν δὲ λέγει τὸν ὑβριστικόν. δ΄. κἂν τῇ ἄλλῃ μουσικῇ· εἰπὼν ἄλλῃ ἐδήλωσεν ὅτι καὶ ἡ ῥητορικὴ μουσικὴ μέν ἐστιν, οὐκ ἔμμετρος δέ, οἵα ἡ τῶν ποιητῶν· ἀλλ᾽ ὡς τινος πεζοῦ λόγου γινομένη. ε΄. τῷ τοιόνδε γίνεσθαι· οἷον ἢ γοργόν, ἢ ὁμαλόν, ἢ σεμνόν, ἢ τραχύ. ς΄. καὶ δι᾽ ἣν αἰτίαν· ποικιλώτατος γὰρ οὗτος ἁπάντων περὶ τὰς μίξεις. ὡς καὶ ὁ Ἁλικαρνασεὺς ἐν τῷ περὶ συνθέσεως φησὶ τάδε· ὅρος γὰρ δή τίς ἐστιν ἐκλογῆς ὀνομάτων καὶ κάλλους συνθήκης ὁ Δημοσθένης. καὶ ἀνωτέρω περὶ Πλάτωνος λέγων φησί. εἰ δέ γε δεινὸς οὕτως ἦν ἐκλέξαι τὰ ὀνόματα ὡς συνθεῖναι καὶ περιττός, καί νύ κεν ἢ παρήλασε τὸν Δημοσθένη κάλλει ἑρμηνείας ἢ ἀμφήριστον ἔθηκε· νῦν δὲ περὶ τὴν ἐκλογήν ἐστιν ὅτε διαμαρτάνει.

Ἐπεὶ δὲ χωρὶς μὲν αὐτὴν καθ᾽ ἑαυτὴν οὐκ ἔστιν εὑρεῖν οὐδεμίαν ἐξειργασμένην ἰδέαν ἀκριβῶς, καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐπεὶ δέ· τοῦτο λέγει ὅτι ἐὰν μὴ μάθωμεν τίς ἐστιν ἡ καθολικὴ ἰδέα οὐ δυνάμεθα διδάξαι ἢ τοῦ Πλάτωνος ἢ τοῦ Δημοσθένους τὴν ἰδέαν. β΄. ἀνάγκη πάντων· καίτοι διὰ τοῦ Δημοσθενικοῦ λόγου καὶ περὶ πασῶν τῶν ἰδεῶν διδάσκειν ἐπηγγείλατο· ἀλλὰ φαμὲν ὅτι νῦν πρότερον βούλεται τὰς ἀρχὰς διδάξαι, ἐξ ὧν ἅπας γίνεται λόγος. ἔπειτα κἀκεῖνο ποιῆσαι. γ΄. ἦσαν δὲ δήπουθεν· ἰδέαι ἑπτά, γενικαὶ μὲν τρεῖς, σαφήνεια, μέγεθος, ἦθος. εἰδικαὶ δὲ τέσσαρες, κάλλος, γοργότης, ἀλήθεια, δεινότης. εἴδη τῆς σαφηνείας δύο καθαρότης, καὶ εὐκρίνεια. εἴδη τοῦ μεγέθους ἓξ σεμνότης, τραχύτης, σφοδρότης, λαμπρότης, ἀκμή, περιβολή, εἴδη τοῦ ἤθους ἀφέλεια, ἐπιείκεια. δ΄. οἷον διαφορᾶς· γράφεται καὶ οὕτως, οἷον διαφορὰς οὐσίας τινός· τὰ γὰρ μόρια ἑκάστης ἰδέας, ὥσπερ συστατικαὶ διαφοραί τινος εἴδους εἰσίν. ε΄. ἣν δὴ καὶ πρώτην. προτέτακται ἡ σαφήνεια διότι καὶ παντὶ λόγῳ σαφηνείας μάλιστα δεῖ εἴ γε τὸ ἀντικείμενον αὐτῇ κακίζομεν, τὴν ἀσάφειαν. φροντιστέον ἄρα τῆς σαφηνείας· ἀλλ᾽ ἵνα μὴ παντελῶς ἐκκλίνωμεν εἰς τὸ εὐτελὲς καὶ χαμαιπετῆ τὸν λόγον ποιήσωμεν, καταφεύγειν εὐθὺς ἐπὶ τὸ μέγεθος δεῖ. τούτῳ γὰρ χρησάμενοι δευτέρῳ καὶ τῶν ἰδιωτῶν δόξομεν ἂν διενεγκεῖν, καὶ τῆς χρείας ἀντέχεσθαι· τὸ γὰρ μέγεθος εἰς ὕψος ἐπαίρει τὴν σαφήνειαν· καὶ φεύγει τὸ εὐτελές. ἀλλ᾽ ἐπεὶ δὴ τὰ μεγάλα εἶναι δεῖ καὶ ἡδέα ἵνα μὴ τοὺς ἀκροατὰς ἀποστρέφωσιν· ἕπεται καὶ τὸ κάλλος τῷ μεγέθει, μεθ᾽ ὃ ἡ γοργότης· ὡς ἂν τὸ κεκαλλωπισμένον μέγεθος εὐκίνητον ποιήσῃ κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον· βραδέα γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ δυσκίνητα τὰ μεγάλα. διὸ δὴ καὶ τὸν Περικλέα φασὶν ἠρέμα βαδίζειν. τὸν ὄγκον ἐντεῦθεν καὶ τὸ μέγεθος ἐμφαίνειν βουλόμενον· ἐπεὶ δὲ δεῖ μὴ μόνον διαχειρίζειν, ἀλλὰ καὶ τὸν λέγοντα τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἐμφαίνειν· καὶ κινεῖσθαι πρὸς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν.

ὅταν μὲν προσφάτως δόξῃ κινεῖσθαι καὶ κατά τινα περίστασιν, ποιεῖ τὸ ἀληθές. ὅταν δὲ τὴν ἐνυπάρχουσαν καὶ χρονίαν ἕξιν ἐνδείξασθαι βουληθῇ, ποιεῖ τὸ ἦθος. διὸ δὴ καὶ προστάγει τῆς ἀληθείας. τὸ μὲν γάρ ἐστιν ὥσπερ κατὰ φύσιν αὐτῷ συγκεκληρωμένον εἰσάγει· τὴν δὲ κατὰ περίστασιν ἐκ τοῦ ὑποκειμένου κινούμενος πράγματος. ἐνταῦθα τούτοις ἡ δεινότης. καὶ μάλα εἰκότως. τὰ γὰρ προειρημένα διαχειρίζειν τῷ ῥήτορι, αὕτη δὴ κατὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτῷ τέχνην καὶ δεινότητα οὐ κατὰ τάξιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ πράγματος.

ΠΕΡΙ σαφηνείας ἣ ὑποβέβηκε τὸ καθαρὸν καὶ εὐκρινές.

Σαφήνειαν τοίνυν λόγου ποιεῖ εὐκρίνεια καὶ καθαρότης. καὶ τὰ λοιπά.

Ἅπασι χωδὸν· καὶ ἀνωτέρω εἶπε συνίστασθαι μὲν ἑκάστην λόγων ἰδέαν ἐκ τῶν ὀκτὼ οὐ μέντοι ἐκ πάντων πάντως ἀνάγκη γίνεσθαι· ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκειοτάτων αὐτῇ. α΄ καὶ κυριώτατον εἶπεν. β΄ ἀλλὰ πρῶτόν γε· αὕτη γὰρ μάλιστα ποιεῖ τὴν σαφήνειαν. ἧς βλαβείσης ἐπεισέρχεται ἡ εὐκρίνεια τὸ συμβὰν τῇ καθαρότητι θεραπεύουσα πάθος. διὸ δὴ καὶ τὴν καθαρότητα προέταξεν ἅτε μάλιστα συντελοῦσαν πρὸς τὸ σαφῆ ποιῆσαι τὸν λόγον. ἡ γὰρ εὐκρίνεια τάχα περιττὴ ὅταν ἐκ καθαρότητος ἐρρωμένην ἔχει τὴν φύσιν. γ΄ κατά τι· τουτέστιν ἔννοιαν, μέθοδον, λέξιν, καὶ σχῆμα. δ΄ καὶ μηδὲν ἔχουσα βαθύ· οἱονεὶ τὸ κεκρυμμένον καὶ λανθάνον τοὺς πολλούς, καὶ ὑπερβαῖνον τὸν πολλὸν ἄνθρωπον· περιεννοημένον δὲ τὸ ὑπὸ ἐπινοίας τοῦ λέγοντός τι προσλαμβανόμενον. ε΄ χρὴ δὲ αὐτάς· καθ' ἑαυτήν φησιν ἡ προκειμένη ἔννοια σαφεστάτη ἐστίν· ἐπειδὴ δὲ δεινώσεως ἕνεκα παρείληφεν αὐτὴν καὶ τῆς σαφηνείας ἐκβιάζεται τὴν φύσιν. καὶ τὸ δοκοῦν ἁπλοῦς τὸν λελέχθαι γέμει βαθύτητος. διὰ παραδειγμάτων γὰρ κατασκευάσαι βουλόμενος δεινότερα πάντων εἰς αὐτὸν μειδίαν πεποιηκότα, τὸ σαννίωνος παρείληφεν. εἴ γε τὸν μὲν ἀτιμώσαντα σαννίωνος χοροδιδασκάλου παρὰ τὸν νόμον καταστάντος οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν οὐδὲ εἷς ἥψατο· μειδίας τὸν ῥήτορα φιλοτίμως χορηγοῦντα ἐτύπτησεν. ς΄ ἕνεκά γε τῆς ἐπιβολῆς· τουτέστι τοῦ ἐπιχειρήματος. τὸ μὲν γὰρ κατὰ σαννίωνα, καὶ τὸ τῶν διακονοῦντα, εἰς κατασκευὴν ἑτέρου παρελήφθησαν. καὶ διὰ τοῦτο ἀφανίζεσθαι δοκεῖ ἐν αὐτοῖς ἡ καθαρότης. τὸ δὲ ἀδελφὰς ἔχομεν, καὶ τὸ κοινωνός εἰμι, ψιλῶς δι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἰσηνήνεκται. ζ΄ καὶ μηδὲν ἔξωθεν. γένος μὲν εἶδος. ὅταν ἐθέλων τὸ εἰδικὸν εἰπεῖν. καὶ τὸ γένος αὐτοῦ συμπεριλάβῃ. οἷον αἰσχίνην βουλόμενος ὑβρίσαι, καὶ γενικῶς περὶ πάντων συκοφαντῶν ἔφη. πονηρὸν ὦ ἀθηναῖοι πονηρὸν ὁ συκοφάντης ἀεὶ καὶ πανταχόθεν βάσκανον καὶ φιλαίτιον. τοῦτο δὲ καὶ φύσει κίναιδος τὸ ἀνθρώπιόν ἐστιν. ὅλον δὲ ἐν μέρει· ὅταν τοῦ μέρους μνημονεῦσαι θέλοντες καὶ τὸ ὅλον προσπεριλάβωμεν. οἷον, ἀλλ' ὅλης οὔσης ἱερᾶς τῆς ἀκροπόλεως καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν ἐχούσης παρὰ τὴν χαλκῆν τὴν μεγάλην ἀθηνᾶν ἔστηκεν ἐκ δεξιῶν. ἀόριστον δὲ ὡρισμένῳ. οἷον πολλὰ μὲν οὖν ἔγωγε ἐλαττοῦμαι κατὰ τουτονὶ τὸν ἀγῶνα αἰσχίνου. δύο δὲ ὦ ἀθηναῖοι καὶ μεγάλα. ἀόριστα γὰρ ὄντα τὰ πολλὰ τοῖς ὡρισμένοις δυσὶ προσπεριέλαβε. κρεῖσσον δὲ δικαστῶν. οἷον ἀντὶ πολλῶν ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι χρημάτων ἡμᾶς ἑλέσθαι νομίζω εἰ φανερὸν γένοιτο τὸ μέλλον συνοίσειν τῇ πόλει. τῷ γὰρ παρ' αὐτοῦ ῥηθήσεσθαι μέλλοντι τὴν τῶν ἀκροατῶν συμπεριέλαβε κρίσιν. ποιότητα δὲ πράγματος ὡς ἐπ' ἐκείνῳ. καὶ σπουδαῖα νομίζων ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι καὶ ἀναγκαῖα τῇ πόλει, περὶ ὧν βουλεύεσθαι. ἢ ὡς ἐν τῷ περὶ παραπρεσβείας· ὅτε δεῦρο ἤδη τὸ στράτευμα ἄγων ἐβάδιζε φίλιππος. εἶτα ἡ ποιότης. αἰσχρῶς ὦ ἀθηναῖοι καὶ ἀναξίως ὑμῶν. τὸ δὲ ἢ τὴν πρὸς ἕτερον διαφοράν. οἷον οὐχὶ ταὐτὰ παρίσταταί μοι γινώσκειν, ὅταν τε εἰς τὰ πράγματα ἀπο-
βλέψω.

βλέψω· καὶ ὅταν πρὸς τοὺς λόγους οὓς ἀκούω. ἢ οὕτως· ὑπεσχόμην χορηγήσειν μηδενὸς ἄλλου ὑπισχνουμένου. ταῦτα γὰρ πάντα εἴ τις καλῶς σκοποίη ἐκ τῶν παρακολουθούντων τοῖς πράγμασι γίνονται. ὅταν γὰρ ἡ μέθοδος ἐκπέσῃ τῆς οἰκείας φύσεως ὡς τὸ μὴ προκείμενον αὐτὸ μόνον λέγειν εἰς τὸν τῆς περιβολῆς ἐμπίπτει λόγον. ἡ περιβάλλει δὲ τῷ πράγματι παρακολουθοῦσι τὰ λοιπὰ περιστατικά. ἐὰν μὲν οὖν τὸ πρᾶγμα εἴπῃς χωρὶς περιστατικῶν, καθαρότητα ποιήσεις. εἰ δὲ προσθήσεις καὶ αὐτά· περιβολὴν ἀπεργάσεις. οἷον χρυσὸς γεννᾶται. τὸ πρᾶγμά ἐστι μόνον. ἐὰν δὲ ἐπεξεργάσῃ τὸ πῶς ἐγεννήθη καὶ ποῦ καὶ πότε, περιβολὴν ποιήσεις. ὅμοιον δέ ἐστι καὶ τὸ ἐχορήγησα. εἶτα εἰ προστίθης τὸν χρόνον ὅτι τρίτον ἔτος τουτί, εἶτα τὸν τόπον. ὅτι ποῦ ὑπεσχόμην ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦτο ποιεῖν. εἶτα τὴν αἰτίαν. ἐπειδή φησιν οὐ καθεστηκότος χορηγοῦ, στάσις ἦν. εἶτα τὸν τρόπον, ὅτι ἐθελοντής. ταῦτα εἰ προστίθης, περιβάλλεις. ἰστέον δὲ ὅτι τὰ περιστατικὰ οὐ προηγουμένως, ἀλλὰ κατὰ δεύτερον λόγον, δόξει μὲν λέγειν καθαρῶς. οὐδὲν δὲ ἧττον περιβάλλει. τὸ δὲ ἔτι τοιοῦτον προσέθηκε διὰ τοὺς λέγοντας· ὧν καὶ πορφύριος ὁ φιλόσοφός ἐστιν, ἕβδομον περιστατικὸν τὴν ὕλην. θ΄ πρὸ αὐτοῦ τοῦ πράγματος. εἰ γάρ τις φησὶ μετὰ τὸ πρᾶγμα τάξει τὰ περιστατικά, δόξαν μὲν καθαρότητος δίδωσιν οὐ μὴν καθαρῶς, ὡς προσῆκον ἐρεῖ. ἴδιον γὰρ μάλιστα καθαρότητος τὸ μὴ κεχρῆσθαι τοῖς περιστατικοῖς. ι΄ καὶ τὰ ἐφεξῆς. ἔστι δὲ τὸ ἐφεξῆς τόδε, ὥστε πολλοῦ χρόνου πάνυ μήτε τῶν ἰατρῶν μηδένα προσδοκᾶν περιφεύξεσθαί με, ὑγιάνας καὶ σωθεὶς ἀπροσδοκήτως ἔλαχον αὐτῷ τὴν δίκην τῆς αἰτίας ταυτηνί. ια΄ καὶ τὸ ἀφηγηματικῶς. ποιεῖ φησι καθαρὰν τὴν μέθοδον καὶ ἡ ἀφήγησις οὖσα καὶ αὐτὴ μέθοδος. ἀλλ' οὐ σχῆμα. κἂν ἀμφισβητήσωσιν ἡμῖν τινες τῶν σοφῶν, οὐ συγχωρήσομεν· οὐ γὰρ τὰ σχήματα ἄλλοις τισὶ γίνεσθαι σχήμασι πέφυκε. διαφέρει δὲ ἀφήγησις διηγήσεως, ὅτι ἡ μὲν διήγησις ἔκθεσίς ἐστι πράγματος μετὰ τὰς προοιμιακὰς ἐννοίας ταττομένη. ἡ δὲ ἀφήγησις κατὰ μὲν τὸ κύριον σχήματος ὄνομά ἐστι. δι' ἧς οὐ τὰς διηγήσεις μόνας προσάγομεν, ἀλλὰ καὶ πλεῖστα ὅσα κεφάλαια. κατὰ δὲ ὁμογενῆ μέθοδός ἐστιν ἣν καὶ προεῖπε σχῆμα εἶναι διανοίας. ιβ΄ καὶ γὰρ ὀρθώσας· ὀρθώσας μὲν τουτέστι κατ' ὀρθὴν πτῶσιν προφέρων τὸν λόγον. οἷον ἔστω ὦ ἀθηναῖοι προσέκρουσα ἀνθρώπῳ πονηρῷ καὶ φιλαπεχθήμονι. πλαγιάσας δέ, κατά τινα τῶν πλαγίων πτώσεων ἀφηγούμενος. οἷον τοῦ γὰρ φωκικοῦ συστάντος πολέμου οὐ δι' ἐμέ. μορίσας δέ· οἱονεὶ μὲν περὶ καινοῦ τινος πράγματος προὐτίθετο ὦ ἀθηναῖοι λέγειν. ἢ οὕτως, κροῖσος ἦν λυδὸς μὲν γένος· παῖς δὲ ἀλυάττεω, τύραννος δὲ ἐθνέων. συμπλέξας δέ, οἷον καὶ σπουδαῖα νομίζων ὦ ἀθηναῖοι καὶ ἀναγκαῖα περὶ ὧν βουλεύεσθε. ἢ ὡς ἐν τῷ πρὸς λεπτίνην· διὰ γὰρ τὰ μέγιστα. ὀνείδη κτᾶται· ὧν τὸ κατ' εἶδος ἕπεται φθονεροὺς· ἀχαρίστους· ἀπίστους. καὶ ἐν φιλιππικοῖς· οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἕλληνας ἀδικεῖ.

Λέξις δὲ καθαρὰ ἡ κοινὴ καὶ εἰς πάντας ἥκουσα καὶ μὴ τετραμμένους, καὶ τὰ λοιπά. α΄ καὶ μὴ τετραμμένη. ἀντὶ τοῦ τροπὴν ἔχουσα καὶ μεταφοράν. ὡς τὸ αἱ δὲ πόλεις ἐνόσουν. ἐνταῦθα μὲν γὰρ τῶν σωμάτων κυρίως ἡ νόσος. ἐνταῦθα δὲ πόλεως μεταφορικῶς διὰ τὰς στάσεις. ποιεῖ δὲ τὸν τρόπον, καὶ τὴν τροπικὴν λέξιν ἡ ἀκυρολεξία. ᾗ καὶ ὅμηρος κέχρηται συνεχῶς, ὡς ἔχει τό, πόδας πολυπίδακος ἴδης. καὶ τό, ἄκρην κακκορυφήν. ἁπλῶς γὰρ εἰπεῖν, αἱ τοιαῦται λέξεις. ἐμφαντικώτεραι μὲν τῶν ὑποκειμένων εἰσὶν ἢ κυρίως λεγόμεναι. λυμαίνονται δέ γε τὴν καθαρότητα. τοιαύτη ἐστὶ λέξις καὶ τὸ προπέποται. καὶ τὸ πιθηκεύουσι. καὶ ἔσται ἐπ' ἄλλων νοημάτων ἄλλα φέρουσι. β΄ παρ' ἰσοκράτει. ἐκ τῆς ἰσοκράτους τέχνης διδασκόμεθα ποῖαι τῶν λέξεων λέγονται καθαραί. τοσοῦτον γὰρ πεφρόντικε τῆς καθαρό-

τητος τῆς λέξεως ὁ ἀνήρ, ὡς καὶ ἐν τῇ οἰκείᾳ τέχνῃ τριάδε παραγγέλλει περὶ λέξεως. δεῖ δὲ τῇ μὲν λέξει τὰ φωνήεντα μὴ συνεμπίπτειν· χωλὸν γὰρ τὸ τοιόνδε. μὴ δὲ τελευτᾶν καὶ ἄρχεσθαι ἀπὸ τῆς αὐτῆς συλλαβῆς· εἰ δ' οὖσα σαφῆ· ἡλίκα καλὰ ἔνθα θαλῆς· καὶ τοὺς συνδέσμους αὐτοὺς μὲν συνέχους τεθεῖναι· καὶ τὸν ἑπόμενον τῷ ἡγουμένῳ εὐθὺς αὐτὰ ποδιδόναι· ὀνόματι δὲ χρῆσθαι ἢ μεταφορᾷ, ἢ τῷ καλλίστῳ, ἢ τῷ ἥκιστα πεποιημένῳ, ἢ τῷ γνωριμωτάτῳ· ὅλος δὲ ὁ λόγος μὴ λόγος ἔστω· ξηρὸν γάρ· μὴ δὲ ἔμμετρος· καταφανὲς γάρ· ἀλλὰ μεμίχθω παντὶ ῥυθμῷ μάλιστα· διηγητέον δὲ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον καὶ τὰ λοιπὰ ἑπομένως· καὶ μὴ πρὶν ἀποτελέσαι τὸ πρῶτον ἐπ' ἄλλο ἰέναι· εἶτα αὖθις τὸ πρῶτον ἐπανιέναι ἀπὸ τοῦ τέλους· γ'· τὰ ἐφεξῆς εἰρημένα· ἐφεξῆς ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ πονηρῷ καὶ φιλαπεχθήμονι· δ'· τὸ γὰρ ἦν κανδαύλης· ὅτι μὲν ἡ εὐθεῖα καθαρότητα ποιεῖ, δῆλον· σὺ δὲ μὴ ζήτει κατ' εὐθεῖαν μόνον προφέρειν τὸν λόγον· καλὸν γὰρ καὶ τοῦτο. ἀλλ' ἐπάγειν σπεῦδε καὶ τὸ ῥῆμα· ὅπως ἐκ τοῦ βραχέως συστήσῃς τὴν ἔννοιαν· ἐγὼ γὰρ τοὐναντίον φημί, ὅτι κἂν ἀπὸ πλαγιασμοῦ ἄρξῃ· μὴ διὰ μακροτέρων δὲ τὴν ῥηματικὴν ποιήσεις ἀπόδοσιν, οὐδὲν ἧττον καθαρῶς ἔσται ὁ λόγος· ε'· εἰ καὶ τὰ ἐφεξῆς· ἐφεξῆς εἰσι τοῦ ῥητοῦ ταῦτα· ὃς ῥέων ἐκ μεσημβρίης μεταξὺ σύρων καὶ παφλαγόνων, ἐξίησι πρὸς βορέην ἄνεμον ἐς τὸν εὔξεινον καλεόμενον πόντον· ς'· καὶ τῇ ἐννοίᾳ καὶ τῷ σχήματι· τῇ μὲν ἐννοίᾳ διὰ τὰ ὑποστατικά· τῷ δὲ σχήματι διὰ τὸν πλαγιασμὸν δι' ἀλλήλων εὑρίσκονται· οὐχ ἁμαρτάνει ἡ δι' ἀλλήλων λέξις ἐνταῦθα. ἐφ' ὧν γὰρ αὐθυπόστατά εἰσι τὰ πράγματα ὡς ἡ οὐσία, ἢ ἐν ἄλλῳ θεωροῦνται μὴ τῆς φύσεως αὐτοῦ δεόμενα· ἀλλ' ἐν αὐτῷ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ τὸ εἶναι ἔχοντα, τηνικαῦτα διαβέβληται· ἐφ' ὧν δὲ τὰ πράγματα ἐν σχέσει θεωρεῖται ἀναγκαῖα ὁ δι' ἀλλήλων λόγος· η'· ἤτοι κατὰ ἀφαίρεσιν· τοῦτο γάρ ἐστιν ἀφελεῖν καὶ χωρίσαι· τὸ εἰπεῖν ὅτι καθαρὰ σχήματά ἐστι τὰ μὴ ποιοῦντα περιβολήν· κατὰ δὲ πρόσθεσίν ἐστι τὸ μὴ εἰπεῖν περὶ αὐτῆς τῆς σαφηνείας μόνον, ἀλλὰ προσθεῖναι καὶ καθαρότητα καὶ εὐκρίνειαν· ἐξ ὧν ἔμελλε δείξειν συνεστῶσαν τὴν σαφήνειαν· θ'· καὶ τὸ ὑπέρβατον· ὑπερβατόν ἐστιν τὸ ὑπερβιβάζον τὴν τοῦ λόγου σύνταξιν· γίνεται δὲ τοῦτο διχῶς, ἢ κατὰ παρένθεσιν, ἢ κατὰ ἀναστροφήν· κατὰ παρένθεσιν μὲν ὡς ἐν τῷ κατ' ἀνδροτίωνος· ἀλλ' αὖθις τοῦ δεκελεικοῦ πολέμου· εἶτα ἡ παρένθεσις· τῶν γὰρ ἀρχαίων ἓν ὃ πάντες ἐμοῦ μᾶλλον ἐπίστασθε ὑπομνήσω· κατὰ δὲ ἀναστροφήν, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ὀλυνθιακῶν· οἷον, τὴν τοῦ διαπράξασθαι ταῦτα ἃ μηδεὶς πώποτε ἄλλος μακεδόνων βασιλεὺς δόξαν ἀντὶ τοῦ ζῆν ᾑρημένος, ἔστι γὰρ τὸ ἑξῆς· τὴν τοῦ διαπράξασθαι δόξαν. οὕτω τιβέριος.

Μετὰ δὲ τὸν περὶ σχημάτων λόγον τῆς καθαρότητος, καὶ τὰ λοιπά. Πρώτου μὲν ἡ ἁπλῆ· τουτέστιν ἡ ἀπερίεργος καὶ πεζή· β'· ἡ λογοειδεστέρα· τουτέστιν ἡ κωμικωτέρα, καὶ προσβεβληκυῖα λόγῳ πεζῷ κατὰ συνθήκην, ὅθεν τινὲς καὶ ῥητορικὴν ἔμμετρον τὴν κωμῳδίαν ἐκάλεσαν· πολλούς γοῦν παρά τε τῷ ἰσοκράτει καὶ μάλιστα τῷ δημοσθένει λανθάνοντας ἰάμβους τε καὶ χωριάμβους ἐστὶν εὑρεῖν διὰ τὴν ἐναρμόνιον συνθήκην τῶν λέξεων· ὡς εὐθὺς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν φιλιππικῶν· δῆλον γάρ ἐστι τοῖς ὀλυνθίοις ὅτι νῦν οὐ περὶ δόξης, οὐδ' ὑπὲρ μέρους τῆς χώρας κινδυνεύουσιν οὐχ ὡς ῥητόρων ἐπιτηδευσάντων καὶ ἔμμετρα λέγειν. ἀλλότριον γὰρ τοῦ πολιτικοῦ λόγου τὸ τοιοῦτον· ἀλλ' αὐτοφυῶς εἰς μέτρον ἀπενεχθείσης τῆς φράσεως· γ'· ἧττον γάρ· ἡ γὰρ ἐξ ἰάμβων καὶ τροχαίων συνθήκη οὐ τοσοῦτον ὕψος ἐργάζεται τῷ λόγῳ, ὅσον ἡ ἐκ σπονδείων καὶ δακτύλων συνεστῶσα· τοῖς γὰρ χρόνοις συμβαίνει καὶ ὁ κόμπος τοῦ λόγου· ὁ δὲ πεζὸς λόγος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξ ἰάμβων καὶ τροχαίων ἐστί· διὸ καὶ ἴαμβοι πεζοφανεῖς εἰσι πολλαχοῦ· δεῖ τοίνυν καὶ

τὸν

τὸν καθαρὸν λόγον ἰαμβιοφανῆ εἶναι· τὸ δὲ δῆρται, ἀντὶ τοῦ ἐπῆρται πρὸς ὄγκον· δ'· οὐ δεῖ δὲ τὸ ἀκριβές· ὁ μὲν διονύσιος καὶ τὸ βάθος ἐξετάζων τοῦ λόγου μέχρι τῶν στοιχείων καταγίνεται· ὁ δὲ τεχνικὸς τοὺς λόγους εἰδὼς δίκην πτηνῶν παρερχομένους ἐκείνων παρακελεύεται φροντίζειν κατὰ τὴν συνθήκην, οἷς δυνατὴ παρακολουθεῖν ἡ αἴσθησις τοῦ ἀκούοντος· ἀγαπητὸν γὰρ εἰ τὴν ἐπιφάνειαν καταλάβοι· μή τί γε δὴ τὴν ἐν τῷ σώματι κεκρυμμένην τοῦ λόγου συνθήκην. εἰ γὰρ τοῦ ῥήτορος ῥήδην λέγοντος ὁ ἀκροατὴς ἐθελήσει τὸ βάθος σκοπεῖν· ἀγνοήσει τοῦ λόγου τὴν δύναμιν· ἐν ᾧ τὴν τοιάνδε συνθήκην διαγνῶναι σπουδάζει· καὶ ἅπερ εἰπεῖν ταυτὸν ἂν πάθοι τῷ βουλομένῳ καταλαβεῖν τῶν ὀρνέων τὴν φύσιν, καὶ σπουδάζοντι τῇ πτήσει παρατεῖναι τὴν θέαν· ε'· καὶ λέγω δὴ τοῦ φυσικοῦ· φυσικὸν καλεῖ μέτρον τὸ ἐκ τῆς αὐτοφυοῦς τοῦ λόγου συνθήκης συνιστάμενον· καὶ μὴ ἐπιτετηδευμένον, ὡς παρὰ τοῖς ποιηταῖς· καὶ διονύσιος δέ φησιν, ἀπόχρη τὴν πολιτικὴν λέξιν εὔρυθμον εἶναι καὶ ἔμμετρον· οὕτω γὰρ ἂν εἴη ποιητικὴ μὲν· οὐ μὴν ποίημα· καὶ ἐμμελὴς μὲν οὐ μέλος δέ· τὰ ὅμοια δὲ λέγει καὶ ἰσοκράτης· ὡς μικρῷ ἔμπροσθεν γέγραπται· ἰστέον δὲ ὅτι ἡφαιστίων φυσικὰ μέτρα γενικὰ βούλεται εἶναι ἐννέα, δακτυλικόν, ἀναπαιστικόν, ἰαμβικόν, τροχαϊκόν· ἀντισπαστικόν· χοριαμβικόν· ἰωνικὸν ἀπὸ μείζονος· ἰωνικὸν ἀπ' ἐλάσσονος· κρητικόν· τὰ δὲ παρὰ ταῦτα ἀσυνάρτητα καὶ συγκεχυμένα· ς'· τὸν γάρ τοι ῥυθμόν· ὁ μὲν ἑρμογένης ἴσως οἴεται ταυτὸν εἶναι μέτρον καὶ ῥυθμόν· διαφέρει δέ· μέτρον μὲν γὰρ χωρὶς συλλαβῆς οὐκ ἂν γένοιτο· ὁ δὲ ῥυθμὸς καὶ ἐν συλλαβαῖς καὶ χωρὶς συλλαβῶν· καὶ γὰρ κρότος χαλκέων, καὶ κίνησις δακτύλων ῥυθμὸς ὠνομάσθη· ἰστέον δὲ ὅτι τὸ μὲν μέτρον πεπηγότας ἔχει τοὺς χρόνους μακρόν τε, καὶ βραχύν, καὶ τὸν κοινόν· ὁ δὲ ῥυθμὸς ὡς βούλεται ἕλκει τοὺς χρόνους πολλάκις γοῦν τὸν βραχὺν χρόνον μακρὸν ποιεῖ· διὸ καὶ μέτρου πνεῦμα τὸν ῥυθμόν φησιν ὁ λογγῖνος· ζ'· οὐδέν, ἀλλ' ἢ μέτρον τε. ἔμμετρον γὰρ εἶναι δεῖ τὸν λόγον κατὰ φύσιν, καὶ μὴ ἔμμετρον ὅσον κατὰ τέχνην· δῆλον γὰρ ὡς ἑκάστη τέχνη μεθόδους ἐπινοεῖ μόνον· καὶ τάξιν ἐπιτίθησι τοῖς καταληπτικοῖς πράγμασιν· ἐπεί τοι γε πάντα προϋπάρχει τῇ φύσει· η'· καὶ καταλήξει τινί· κατάληξίς ἐστιν, ὡς οἱ τεχνικοί φασι, συλλαβὴ ἀντὶ ὅλου ποδὸς παραλαμβανομένη, ἢ πούς ἀντὶ ὅλης συζυγίας· συζυγία δέ ἐστι δύο ποδῶν διαφόρων σύνταξις· διποδία δὲ δύο ποδῶν τῶν αὐτῶν σύνταξις· θ'· μεταξὺ γάρ· οὕτω καὶ διονύσιος ἐν τῷ περὶ συνθέσεως ὀνομάτων φησίν· ἡ γάρ τοι τῶν πολιτικῶν λόγων ἐπιστήμη μουσική τίς ἐστι τῷ ποσῷ διαλλάττουσα τῆς ἐν ᾠδαῖς καὶ ὀργάνοις· οὐχὶ τῷ ποιῷ· καὶ ἐν ταύτῃ καὶ γὰρ μέλος ἔχουσιν αἱ λέξεις, καὶ ῥυθμόν, καὶ μεταβολήν, καὶ πρέπον· ὥστε καὶ ἐπὶ ταύτης τέρπεται μὲν ἡ ἀκοὴ τοῖς μέλεσιν· ἄγεται δὲ τοῖς ῥυθμοῖς· ἀσπάζεται δὲ τὰς μεταβολάς· ποθεῖ δὲ ἐπὶ πάντων τὸ οἰκεῖον· ι'· οὐ γὰρ ἥ γε ἑτέρα· τουτέστιν ἡ κατὰ συλλαβήν· καὶ γὰρ δύο συνθῆκαί εἰσιν, ἡ μὲν μία συλλαβῶν, ἡ δὲ ἑτέρα λέξεων· ια'· ἐν μέν τοι ποιήσει· ὡς γὰρ αὐτὸς ἐν τῷ περὶ σεμνότητός φησι· πάνυ ἡδονῆς τῶν ἀκροατῶν ἡ ποίησις στοχάζεται· διὸ καὶ ὁ ποιητὴς τούτων ἐπιμελεῖται δι' ὧν θέλξει.

ΠΕΡΙ εὐκρινείας.

Η δὲ εὐκρίνεια ἔχει μέν τινα, καὶ φύσει σαφηνείας ἐργαστικά· καὶ τὰ λοιπά.

Επίκουρός γ'· σπεύδων γὰρ ὁ λέγων παῦσαι τὸν ἀκροατὴν ἐπιφέρει τῷ ζητουμένῳ πολλάκις ἕτερον ζητούμενον· ἐνίοτε δὲ καὶ τρίτον, πρὶν ἀποδεῖξαι τὸ πρότερον· ἃ καὶ διαταράττει τὸν ἀκροατήν, καὶ συγχεῖ τὸν λογισμόν· ἀφανισθείσης οὖν ἐντεῦθεν τῆς καθαρότητος, ἀναφανεῖσα ἡ εὐκρίνεια θεραπεύει τὴν συμβᾶσαν αὐτῇ κακίαν· καὶ τοῦτο δρᾷ, ὅπερ ἐκείνη ποιεῖν ἐβούλετο, λέγω δὴ σαφῆ τὸν λόγον· β'· καὶ τὸ πλεῖστόν γε· τὸ πλεῖστον μὲν ἔχει περὶ τὴν μέθοδον· οὐ μὴν ἀπορεῖ καὶ ἰδίων δι' ἃ δὴ

καὶ ἀντιδιαστέλλεται τῇ καθαρότητι ἐπεί τοι γε μέρος ἦν αὐτῆς εἰ τὸ πᾶν ἔχε περὶ τὴν μέθοδον. δοκεῖ μέν τοι περιττὴ εἶναι ἡ εὐκρίνεια ἐρρωμένης οὔσης τῆς καθαρότητος. διορθοῦταί γε μὴν ἡ εὐκρίνεια, τά τε ὑπερβατὰ καὶ τὰς ἐπεμβολὰς καὶ περιβολάς. καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ ἀσαφῆ ποιοῦντα τὸν λόγον ταῖς ἐπαναλήψεσι καὶ ταῖς καταστάσεσι. καὶ ταῖς προδιορθώσεσιν, ἢ ἐπιδιορθώσεσι. γ΄. καὶ ἀναστρέφει τὴν τάξιν. ἔδει γὰρ εἰπεῖν πρῶτον μὲν ὧν προσετάξατε. εἶτα ὧν ἔπεισεν. εἶτα ὧν ἀπήγγειλεν. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τοῦτο μέγιστον ποιεῖται τοῦ ἐγκλήματος σημεῖον τὸ τὰ ψευδῆ ἀπαγγεῖλαι τοῖς ἀθηναίοις. ὅτι σωθήσονται φωκεῖς, ἀπολοῦνται δὲ θηβαῖοι, διὰ τοῦτο τοῦ χρησίμου ἕνεκεν προέταξεν αὐτό. καὶ τῇ ἀταξίᾳ ὡς τάξει ἐχρήσατο. δ΄. ἢ γὰρ ἂν ἀσαφὲς τὸ κατασκευαζόμενον ἦν, τὸ διαβάλλειν κακόνουν ὄντα τῇ πόλει χαρίδημον. κατασκευάζει τὸ κινδυνεύειν στερηθῆναι χερρονήσου τὴν πόλιν διὰ τοῦ ψηφίσματος. ὁρῶν γὰρ ὁ ῥήτωρ στρατηγὸν ἐπίσημον ὄντα τὸν χαρίδημον καὶ ἐπίδοξον τὴν πόλιν εὐεργετήσειν, καὶ δεδιὼς μὴ τοῦ νομίμου, ὡς ἴσχυε, προτιμηθῇ τὸ συμφέρον, ὡς προσεδόκησαν ἔσεσθαι ἀθηναῖοι διὰ χαριδήμου, ἐξεῦρεν ἑτέραν ὑπόθεσιν ἐκ τῆς οἰκείας δεινότητος. ἣν ἐπὶ πολέμων ταράττει τὴν ἀκρόασιν, φάσκων γεγράφθαι τὸ ψήφισμα ἐπὶ χερρονήσῳ καὶ τῇ ταύτης ἀφαιρέσει. ε΄. ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἄλλων τῶν τῆς ἐννοίας σχήματος. λέξεως. τὰ γὰρ προειρημένα μέθοδοί εἰσιν εὐκρινεῖς. ϛ΄. πολλάκις δὲ. συνειδὼς γὰρ ἑαυτῷ ὁ ῥήτωρ κατὰ μὲν τὸ παράνομον μάλιστα ἰσχύοντι. κατὰ δὲ τὸ ἀνάξιον ἢ μὴ τὸν χαρίδημον εἶναι σαθροτέρῳ ὄντι, συναράμενος γὰρ ἦν ἀθηναίοις ὁ χαρίδημος ἐν ταῖς περὶ χερρονήσου συνθήκαις πρὸς κερσοβλέπτην καὶ βηρισάδην καὶ ἀμάδοκον. διὸ καὶ στρατηγὸν αὐτοκράτορα, τῶν τε νήσων καὶ τοῦ ἑλλησπόντου καὶ χερρονήσου χειροτονήσαντες ἐξέπεμψαν ἀθηναῖοι. ταῦτα τοίνυν ὁ ῥήτωρ σκοπούμενος καὶ τεχνικῶς ἅπαντα μεθοδεύων, πρώτους ἔταξε τοὺς περὶ τοῦ παρανόμου λόγους. καὶ τὸ δεινότερον ἐπὶ τὴν τῶν δικαστῶν βούλησιν μετήνεγκε τὴν αἰτίαν. ζ΄. καὶ μὴν καὶ αἱ συμπληρώσεις. αἱ συμπληρώσεις ἐν αὐτῷ καὶ κατ᾽ ἔννοιαν, καὶ κατὰ μέθοδον ποιοῦσι τὴν σαφήνειαν. μέθοδος μὲν γὰρ εὐκρινείας καὶ τὸ διαχωρίζειν, καὶ τάττειν τί πρῶτον καὶ τί δεύτερον. ἔννοια δὲ τὸ εἰς κατάστασιν καὶ ἀρχὴν ἄγειν τὸν λόγον. ὅπερ ἡ συμπλήρωσις ἐργάζεται. ὁ γὰρ συμπληρώσας διάνοιαν, ἀρχὴν ἑτέρας ἐπιφέρει.

Μέθοδοι δὲ εὐκρινείας αἵ τε προειρημέναι. καὶ τὰ λοιπά. Τά γε εὐκρινοῦντα. εἶπε γὰρ ὅτι συγχεῖ τὴν τῶν πραγμάτων τάξιν ὁ ῥήτωρ καὶ τὴν φυσικὴν ἀκολουθίαν, καὶ βλάψας τὴν τάξιν διὰ τῆς εὐκρινείας ἐπανορθοῖ τὸ πταισθέν. β΄. φανερὸν δὲ. ἐκεῖ γάρ φησιν ὅτι ἐν μὲν τῇ πανηγυρικῇ ἰδέᾳ συγχέαι τὴν τῶν πραγμάτων τάξιν ἀδύνατον, διὰ τὴν τῶν γινομένων φύσιν, τὰ μὲν πρῶτα τὰ δὲ δεύτερα. καὶ τρίτα. καὶ πολλοστὰ τάττουσαν. καὶ ἐν συμβουλευτικῇ ὁμοίως, διὰ τὸ χρῆναι τὸν συμβουλεύοντα περὶ τοῦ κατεπείγοντος πρώτου ποιεῖσθαι τοὺς λόγους. ἐν δὲ τῇ δικανικῇ πρὸς τὴν τοῦ ῥήτορος βούλησίν τε καὶ τέχνην. ἐστὶν ἡ τῶν πραγμάτων γίνεται τάξις. γ΄. οὐ μὴν ὅ γε ῥήτωρ ὡς ἐν τῷ τῆς παραπρεσβείας αἰσχίνου μέλλοντος ἀντιτιθέναι, ὅτι οὐκ ἦσαν σύμμαχοι φωκεῖς ἀλλὰ καὶ πολλὰ τὴν πόλιν ἠδίκησαν, προλαμβάνων τὴν ἀντίθεσιν ὁ δημοσθένης τὴν λύσιν ἐργάζεται συνιστῶν τὴν ποιότητα τῶν φωκέων. ὅτι καὶ σύμμαχοι καὶ εὐεργέται τοῦ δήμου. φησὶ γὰρ φέρε δή μοι τὴν συμμαχίαν τῶν φωκέων, ἵνα ὡς ὑπὲρ οἰκείων ἀγανακτήσωσιν οἱ δικασταί. καὶ ἵνα ἡ ἔγγραφος ἀναγινωσκομένη συμμαχία τὸν αἰσχίνου λόγον ἐλέγχῃ. δ΄. ὁ δὲ περὶ ἀντιθέσεως. περὶ τούτου εὑρεῖ ἐν εἰκοστῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ τοῦ περὶ μεθόδου δεινότητος. περὶ τοῦ προτείνειν τὰς τοῦ ἐναν-

τίου προτάσεις. ε΄. καὶ ὁ μερισμός. μερισμός ἐστιν, ὅταν προτάξαι τις τὸν μὲν σύνδεσμον ἐπανάγωμεν τὸν δὲ. ἰστέον δὲ ἡ μὲν διὰ βραχέων ἀνταπόδοσις τοῦ δὲ καθαρὸν καὶ εὐκρινῆ τὸν λόγον ποιεῖ. ἡ δὲ διὰ μακρῶν περιβάλλει. ϛ΄. πρῶτον μὲν τόδε. τοῦτο τῆς ἀπαριθμήσεως. τὸ δὲ ἔδει μὲν ὦ ἀθηναῖοι, τοῦ μερισμοῦ ἐστι. πλὴν ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀπαριθμήσει ἐνίοτε, ὡς ἐνταῦθα, καὶ ὁ μερισμὸς συνεμφαίνεται. ζ΄. τὸ μὲν οὖν τὴν φιλίππου. ἐνταῦθα διόλου τοῦ χωρίου τῇ καλουμένῃ μεστώσει χρησάμενος ὁ ῥήτωρ ἐπεμβολάς τε συμπλέξας ἐπεμβολαῖς, εἰκότως ἐδεήθη τοῦ εὐκρινῆσαι τὸν λόγον αὐτῷ δυναμένου σχήματος τῆς ἐπαναλήψεως, καὶ ταύτης οὐ μιᾶς, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ δευτέρας διὰ τὸ μῆκος τῶν ἐπεμβολῶν. εἰρηκὼς γὰρ ταῦτα οὖν παραλείψω καὶ πάλιν κατασκευάσας, αὖθις ἐπανέλαβεν εἰπών. τοῦτον οὐχὶ νῦν ὁρῶ τὸν καιρὸν τοῦ λέγειν. καὶ οὕτως τὸ ἐπαγόμενον τῇ προτέρᾳ προτάσει ἀπέδωκε. μέστωσις δέ ἐστι λόγος πλειόνων καὶ μακροτέρων ἐννοιῶν ἐπεμβολὰς περιέχων. η΄. τῆς προτάσεως. ἡ πρότασις ἦν τὸ μὴ καλὴν ἡγεῖσθαι τὴν φιλίππου ῥώμην διεξιέναι. θ΄. ἐπεὶ αἵ γε ἐμφάσεις. πολὺ μὲν παρὰ τῷ ῥήτορι τὸ κατ᾽ ἔμφασιν σχῆμα. οἷον πατὴρ οὐκ οἶδα τίς ἢ πόθεν. ἔοικε δὲ ταῖς ἐμφάσεσι καὶ τὰ καλούμενα αἰνίγματα. ἤτοι γρῖφοι. ἐσχηματισμένα δέ εἰσιν ἅπερ ἑρμογένης ἐν ταῖς εὑρέσεσιν εἴρηκε. καὶ σοφοκλῆς δὲ ἐν οἰδίποδι σχηματίζων τὸν περὶ ἰοκάστης λόγον φησί. γυνὴ δὲ μήτηρ θ᾽ ἥδε τῶν ἐκείνου τέκνων. τὸ οὖν ἐν τοῖς τοιούτοις πᾶσιν ἀσαφὲς τέχνης καὶ ἀρετῆς ἐστι λόγου ἀλλ᾽ οὐ κακίας. κακία δὲ γίνοιτ᾽ ἄν, ὅταν ἐξ ἀπειρίας τοῦ λέγοντος ἡ ἀσάφεια συμβαίνῃ. οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν εἰ τὸ μὲν ἀντικείμενον τῇ καθαρότητι ἡ περιβολὴ οὐ κακίζεται. τὸ δὲ ἀντικείμενον τῇ εὐκρινείᾳ εἰς κακίαν πίπτει. ἡ μὲν γὰρ ἔχουσα ἐπικουροῦσαν τὴν εὐκρίνειαν. καὶ ἔνθα τι κατὰ περίστασιν ἔπαθεν, εὐπόρησε τῆς εὐκρινείας ἀνακοπτούσης τὴν βλάβην. ἡ δὲ εὐκρίνεια ἅτε μηδεμίαν ἔχουσα βοήθειαν εἰ πάθοι τι μόνον ὑπεναντίον, εὐθὺς ἐπὶ τὴν σύγχυσιν καταφέρεται, ἥτις ἐστὶ κακία λόγου.

ΠΕΡΙ σεμνότητος.

Ἔννοιαι τοίνυν εἰσὶ σεμναὶ μάλιστα μὲν αἱ περὶ θεῶν. καὶ τὰ λοιπά. Ἔννοιαι τοίνυν. τὰς τῆς σεμνότητος ἐννοίας εἰς τέσσαρας τόπους διεῖλε, καὶ πρώτας μὲν εἶναί φησι τὰς περὶ θεῶν ὡς περὶ θεῶν λεγομένας. ὁποῖαί εἰσιν αἱ παρὰ τῷ πλάτωνι. καὶ σχεδὸν πᾶσαι αἱ σπανιώταται προσαπτόμεναι τοῦ μυθώδους. καὶ αὗται μετά δή τινος βασάνου φιλοσοφωτάτης. διόπερ τὰς ἐν δηλιακῷ ὑπερίδου, πόρρω τούτων ἑστάναι φησί. βουλόμενος γὰρ ἐκεῖνος ἐξ ἀρχαίου δεῖξαι τοῖς ἀθηναίοις τὰ ἐν δήλῳ ἱερὰ προσήκοντα, πολλῷ κέχρηται τῷ μύθῳ λέγων οὕτω. λέγεται γὰρ τὴν λητὼ κύουσαν τοὺς παῖδας ἐκ διὸς ἐλαύνεσθαι ὑπὸ τῆς ἥρας κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. ἤδη δὲ αὐτὴν βαρυνομένην καὶ ἀποροῦσαν εἰς τὴν γῆν ἐλθεῖν τὴν ἡμετέραν, καὶ λῦσαι τὴν ζώνην ἐν τῷ τόπῳ. ὃς νῦν ζωστὴρ καλεῖται. δευτέρας δὲ τάττει σεμνότητος ἐννοίας τὰς περὶ τῶν φυσικῶν πραγμάτων, οἷαί εἰσιν αἱ τῶν μετεώρων. τρίτας δὲ τὰς περὶ ψυχῆς καὶ τῶν ἀρετῶν, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. τετάρτας δὲ τὰς περὶ μεγάλων καὶ λαμπρῶν πράξεων. αἷς πολὺ τὸ ἔνδοξον πρόσεστι. τῶν τοίνυν πρώτων ἐννοιῶν οὐδαμῶς οἱ ῥήτορες ἐφάπτονται. ἵνα μὴ ὁ περὶ τούτων λόγος εὐκαταφρόνητος γένηται. καὶ ἄλλως ὁ ῥήτωρ ἐκεῖνα σπουδάζει λέγειν, ἃ τὴν ἀρχὴν ὁ πολὺς οἶδεν ἄνθρωπος. αἱ δὲ πρῶται ἔννοιαι οὐ τοιαῦται. β΄. τὸ δὲ αἴτιον. οὐ γὰρ θεωρεῖν τὸν δηλιακὸν νῦν ἡμῖν ὁ σκοπός. ἡ μέντοι αἰτία ἐστὶν ὅτι περὶ τῶν πατρίων τοῦ ἱεροῦ διαλαμβάνει, καὶ τῆς γενέσεως τῶν θεῶν. τὰ δὲ τοιαῦτα ἀνεπαθῶς εἴρηται τοῖς παλαιοῖς. ὡς τῷ ἡσιόδῳ ἢ

θεογονία· ἠναγκάσθη οὖν ὁ εὐριπίδης τῇ ὕλῃ τῶν πραγμάτων χρήσασθαι, καὶ παραβῆναι τὴν τέχνην διὰ τὴν ὕλην τῆς ὑποθέσεως· καὶ ὁ αἰσχίνου δηλιακὸς ὁμοίως ἔχει καὶ ἐνοθεύεται. γ΄· ὁ ἥλιος ἀπελαυνόμενος· τοῦτο ἐν τῇ δευτέρᾳ φησὶν ὁ ἡρόδοτος, βουλόμενος δεῖξαι τὴν αἰτίαν τῆς τοῦ νείλου ἀναβάσεως· φησὶν οὖν ὅτι ὁ ἥλιος χειμῶνος πρὸς τὰ νοτιώτερα καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ νείλου πορευόμενος καὶ κατὰ κορυφὴν αὐτῶν γινόμενος ἕλκει ἐφ' ἑαυτὸν τὸ ὕδωρ. καὶ τηνικαῦτα ἐλάττων ἑαυτοῦ ὁ ποταμὸς ῥεῖ ἢ τοῦ θέρους. δ΄. καὶ ὅτι ἐπὶ κωλύσει. τῆς γὰρ γῆς πολλὰς ἐχούσης, ὥς φασι, ῥωχμάς, καὶ διασφαγὰς τὸ ὕδωρ εἰσδυόμενον τίκτει πνεῦμα· εἶτα τὸ πνεῦμα στενοχωρούμενον ποιεῖ τὴν κίνησιν, δι' ἑτέρου τόπου, καὶ οὐχ ὅθεν τὸ ὕδωρ εἰσφορεῖται, διαφορούμενον· ε΄· νόμος ἐστίν· ἐν τῷ κατὰ ἀριστογείτονος δημοσθένης φησὶν ὅτι νόμος ἐστὶν εὕρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν, δόγμα δ' ἀνθρώπων σοφῶν, ἐπανόρθωμα δὲ τῶν ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων ἀδικημάτων· πόλεως δὲ συνθήκη κοινή, καθ' ἣν πᾶσι προσήκει ζῆν τοῖς ἐν τῇ πόλει. ϛ΄· οἷον ἴακχος. τὰ περὶ τοῦ ἰάκχου ἡρόδοτός φησιν ἐν τῇ ὀγδόῃ. ὡς τοῦ πεζοῦ στρατοῦ τοῦ ξέρξου τὴν ἀττικὴν δηοῦντος ἀθηναίων ἐρήμου οὔσαν, ἀθηναῖός τις τοὔνομα δίκαιος, φυγὰς παρὰ τοῖς μήδοις ὢν λέγεται ἰδεῖν κονιορτὸν χωροῦντα ἀπ' ἐλευσῖνος ὡς ἀνδρῶν μάλιστά που τρισμυρίων· ἀποθαυμάζειν τε τὸν κονιορτὸν αὐτὸν καὶ τὸν λακεδαιμόνιον δημάρατον συνόντα αὐτῷ τίνων ποτὲ εἴη ἀνθρώπων, καὶ δὴ φωνῆς ἀκούειν, καὶ τὴν φωνὴν τὸν μυστικὸν ἴακχον εἶναι φαίνεσθαι. καὶ τὸν δημάρατον ἀμύητον ὄντα τῶν ἐν ἐλευσῖνι ἱερῶν· τί ἂν εἴη τοῦτο φάναι τὸ φθεγγόμενον· τὸν δὲ εἰπεῖν ὅτι τὴν ἑορτὴν ταύτην ἄγουσιν ἀθηναῖοι ἀνὰ πᾶν ἔτος τῇ μητρὶ καὶ τῇ κόρῃ. καὶ τὴν φωνὴν ἧς ἀκούεις, ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ ἰακχίζουσι. καὶ οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ μεγάλη τις ἔσται βλάβη τῇ βασιλέως στρατιᾷ. ἐκ δὲ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῆς φωνῆς λέγεται γενέσθαι νέφος· καὶ μετάρσιον γινόμενον ἐκφέρεσθαι ἐπὶ σαλαμῖνος ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τῶν ἑλλήνων. καὶ οὕτως αὐτοὺς μαθεῖν ὅτι τὸ ναυτικὸν τοῦ ξέρξου ἀπολεῖσθαι μέλλει.

μέθοδοι δὲ σεμναὶ αἱ κατὰ ἀπόφανσιν· καὶ χωρὶς ἐνδοιασμοῦ ἐξ ἀφηγήσεως, καὶ τὰ λοιπά, τοῦ πολιτικοῦ τε· πολιτικὸν μὲν γὰρ τὸ μὴ πάντα τῶν θείων εἰδέναι σαφῶς προσποιεῖσθαι· φιλοσοφίας γὰρ ἴδιον τὸ τοιοῦτον· πιθανὸν δὲ καὶ ἠθικὸν τὸ μὴ ἀποφαίνεσθαι, ἀλλ' ἐνδοιάζειν, περὶ ὧν οὐκ ἀνάγκη τοῖς ῥήτορσιν εἰδέναι. β΄· ὁ μὲν δὴ μέγας· τοιαῦτα καὶ ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ τὰ περὶ τοῦ ὄφεως καὶ τῆς ἀπάτης αὐτοῦ. γ΄· διὰ τῶν εὐζώων. δι' εὐτελῶν ἀλληγορίαι εἰσίν· ὡς ἀριστοφάνης ἐν τῷ δράματι τῆς εἰρήνης διαπλάττει τὴν ἄνοδον τοῦ κανθάρου πρὸς τὸν δία τῆς εἰρήνης ἕνεκα. καὶ πάλιν παρὰ πλάτωνι ἐν συμποσίῳ ὁ αὐτὸς κωμικώτερον πεποίηται τοὺς περὶ ἔρωτος λόγους διεξιών. καὶ σύζευξιν τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεως. δ΄· ἄλλης δή τινος. τουτέστιν εὐτελείας ἢ ἀφελείας. ἰστέον δὲ ὅτι διορθοῦνται τὴν εὐτέλειαν αἱ ἀντιπτώσεις καὶ αἱ ἀντιστροφαί· οἷον ἐγὼ ἔχω πατέρα· τοῦτο εὐτελές. κοινὸν γάρ· εἰ δὲ λέγεις ἐμοί ἐστι πατήρ, ἐκφεύξει τὴν εὐτέλειαν διὰ τῆς ἀντιπτώσεως· κατὰ δὲ ἀντιστροφήν· οἷον τῷ ἀγῶνι τῶν πυθίων. τοῦτο κοινὸν καὶ εὐτελές· ἀλλὰ κρεῖττον ἀντιστρέψας εἰπεῖν τῷ τῶν πυθίων ἀγῶνι. ε΄, καὶ μὴν καὶ τὸ δι' ἐμφάσεων. καὶ ὁ θεολόγος, ὅς τίς ποτε ἦν ὁ παράδεισος οὗτος. ϛ΄· καὶ ἀνέπτυξε. τουτέστιν ἡρμήνευσε τὴν μέθοδον τῆς ἐμφάσεως· καὶ ἐδήλωσεν ἐμφαντικῶς ἀνωτέρω εἰπών· περὶ θεοῦ γὰρ ἠβούλετο λέγειν· ὃν εὑρεῖν μὲν ἢ τὸ νοῆσαι χαλεπόν· εὑρόντα δὲ λέγειν ἀδύνατον· καὶ ὁ θεολόγος οὕτως ἀνέπτυξε λέγων· φυτῶν ἀθανάτων γεωργόν, θείων ἐννοιῶν ἴσως· ζ΄· ἑτέρου δέ τινος· ἀντὶ τοῦ δεινότητος. ὡς ἐν τοῖς ἐσχηματισμένοις ζητήμασιν· η΄· ἡ πλατεῖα καὶ διοιγνοῦσα.

τουτέστιν

τουτέστιν ἡ διανοίγουσα τὸ στόμα. ἢ διὰ τῶν μακρῶν καὶ τοῦ ᾱ· πλείονα γὰρ χρόνον ἐπέχει· καὶ ἐμβραδύνει τὰ μακρὰ φωνήεντα ἐν τῇ προφορᾷ· δύο γὰρ χρόνους ἔχει ἑκάτερα. χαίρει δὲ ἡ σεμνότης τῇ χρονίᾳ καὶ μετὰ μελλήσεως γινομένῃ προφορᾷ. στομφάζειν δέ ἐστι τὸ διὰ τοῦ στόματος βάζειν, τουτέστι τῷ πλατεῖ καὶ ὄγκον ἔχοντι στόματι λέγειν· καὶ ὁ ἀριστοφάνης ἐν ταῖς νεφέλαις περὶ τοῦ αἰσχύλου φησί· στόμφακα κρημνοποιεῖν. θ΄. ὁ γὰρ θεόκριτος· τὰ ἔπη τοῦ θεοκρίτου ταῦτ' ἐστι, παύσασθ' ὦ δύστανοι ἀνήνυτα κωτίλλοισαι. τρυγόνες ἐκκναισεῦντι. πλατυάσδοισαι ἅπαντα. τὸ δὲ ἐκκναισεῦντι τὸ διαλέγονται δηλοῖ. καὶ τῶν κωμικῶν τις περί τινος ἀλαζόνος στρατιώτου φησί· καὶ γὰρ μετὰ καλὰ γέγονα· καὶ μετ' ἀκμαῖα, καὶ μετὰ νύκτα· καὶ περδίκια πάλιν· καὶ ναί γε μὰ δία ζῖτον ἔτος μετὰ κινησίαν. ἃ πρὸς ἑκάστην τὴν τελευτὴν προσθεὶς ἐπέραινεν ὀνόματα πλατύτατα ἐξειργασμένος. ι΄· κατὰ μόνας· ἀντὶ τοῦ μὴ συμπλεκόμεναι τῷ ῑ ἢ τῷ ῡ. ια΄· συστέλλει γὰρ ὅλως πάντα τὰ φωνήεντα πλὴν τοῦ ι καὶ τοῦ ε, τοῖς σεμνοῖς συμβάλλεται λόγοις· στενοῦσι δέ ἐστι τὸ εἰς μῆκος ἀλλὰ μὴ εἰς πλάτος ἐκτείνειν τὸ στόμα· ὡς ἐπὶ τῶν γελώντων· οὕτω δὴ καὶ τό· ἕκτωρ ἶφι βίηφι πιθήσας ὤλεσε λαόν. οὐ σεμνὸν ἀλλ' εὐτελές. ιβ΄· καὶ μὴν καὶ αἱ τροπικαί. εἰκότως αἱ τροπικαὶ λέξεις ὄγκον ποιοῦσι τῷ λόγῳ· διπλαῖ γάρ πως εἰσὶν ἔχουσαι τό τε κύριον σημαινόμενον καὶ τὸ μεταφορικόν. ιγ΄· προβαλλομένους· τοῦτο ἐκ μεταφορᾶς εἴρηται τῶν τὴν ἀσπίδα προβαλλομένων, καὶ ἑτοίμων μάχεσθαι, ἢ τῶν προτεινόντων τὰς χεῖρας ἐπὶ τῷ πλῆξαι ἢ δέξασθαι τί διδόμενον ὑφ' ἑτέρων. ιδ΄· τραχύνουσι τὸν λόγον· ἀντὶ τοῦ τραχύτητος ἰδέαν ἐργάζονται· ἴδιαι γὰρ τραχύτητος αἱ τροπικαὶ λέξεις. ιε΄· δωροδοκούντων, καὶ τὰ ἑξῆς. τὸ ἑξῆς οὕτως ἔχει· τῶν δὲ ἰδιωτῶν καὶ πολλῶν τὰ μὲν μὴ προορωμένων· τὰ δὲ τῇ καθ' ἡμέραν ῥᾳστώνῃ καὶ σχολῇ δελεαζομένων. ιϛ΄· καὶ παχύτερον. ἀντὶ τοῦ ἀνοητότερον. παχεῖς γὰρ ἐκάλουν τοὺς ἀμαθεῖς καὶ ὑώδεις· ὥσπερ λεπτοὺς τοὺς ἀκριβεῖς τε καὶ ὀξεῖς. ιζ΄· παρὰ τοῖς ὑποξύλοις. ὑπόξυλα κυρίως καλεῖται τὰ ἀγάλματα· οἷς ἐκ ξύλων κατεσκευασμένοις ἐπιπολλοῖς ἐπελήλαται ἄργυρος ἢ χρυσός. κεῖται δὲ ἐπὶ τῶν λαμπρῶν μὲν ἔξωθεν καὶ ἐπιεικῶν, πονηρῶν δὲ τὰ ἔνδον· καὶ μένανδρος ἐν τῇ περινθίᾳ φησίν· οὐδ' αὐτός εἰμι σὺν θεοῖς ὑπόξυλος· ἀντὶ τοῦ κίβδηλος καὶ οὐ γνήσιος. καὶ ὅσοι τῶν ποιητῶν· οὗτοι γὰρ καὶ τὰ τυχόντα πολλάκις τῶν πραγμάτων ἁβρότητα περιφράζουσιν· ὡς εὐριπίδης μὲν τὸ ῥαίνειν ἔφη ἐκ χρυσηλάτων τευχέων περιπέρουσα παμμίαν δρόσον· πίνδαρος ἐρήμην μετὰ τὴν αἰθέρα διὰ τὸ μὴ τρέφειν ζῶα· ἀμπέλου δὲ καχλάζουσαν δρόσον, τὴν οἴνου πλήθουσαν φιάλην. εὐωνύμων δὲ πατέρων τὸν θήρωνα. τὸ δὲ ἀρετὴν ἀσκεῖν δρέπων μὲν κορυφὰς ἀρετᾶν ἄπο πασᾶν. ἕκαστον γὰρ τούτων πολλῆς τῆς τροπῆς καὶ περιφράσεως γέμει. τοῦτο δὲ τραγικοῖς μὲν καὶ διθυραμβοποιοῖς ἐργάζεσθαι συγγνώμη· τοῖς μὲν ἡρωϊκὰς ὑποθέσεις, τοῖς δὲ πράξεις ἐνδόξους ἐπὶ λύρας ἐκλεγομένοις· τοῖς δὲ τὸν πολιτικὸν μετιοῦσι λόγον ἀπρεπὲς τοσοῦτον ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν ἐκτρέπειν τὸν λόγον. διόπερ καὶ ὁ θεῖος πλάτων ἐν τοῖς περὶ ἔρωτος λόγοις πεποίηκε τὸν σωκράτην πρὸς ἑαυτὸν ἐπισημαινόμενον ὡς διθυραμβώδη φθεγγόμενον, εἰρηκότα περὶ τοῦ ἀτόπου ἐραστοῦ, ὡς λύκοι ἄρν' ἀγαπῶσ' ὡς παῖδα φιλοῦσιν ἐρασταί. πλὴν καὶ παρὰ τοῖς ποιηταῖς οἱ παραιτησάμενοι τὰ τραχύνοντα πέρα τοῦ δέοντος τὸν λόγον λίαν εὐδοκιμήκασιν. ὧν εἷς ὁ εὐριπίδης· τὰς γὰρ σεμνὰς ἐννοίας περικαλύψας λέξεσιν ἁπλαῖς ἅπαν τὸ θέατρον ἐμέστωσεν ἡδονῆς. ιη΄· ἥ τε ὀνομαστική· ὡς παρὰ τῷ θουκυδίδῃ· ἀπὸ τοῦ μέλλειν ἡ μέλλησις· καὶ ἀπὸ τοῦ κωλύειν ἡ κώλυσις καὶ κωλύμη· καὶ ἀπὸ τοῦ πρεσβεύειν ἡ πρέσβευσις. μετοχικὴ δέ ἐστι τὸ σωφρονῶν, πο-

λιορκῶν, εὐεργετῶν· ἀντωνυμικῶς δὲ ἡμέτεροι, σφέτεροι. ἁρμόζει δὲ τὰ ὀνόματα μᾶλλον ἢ τὰ ῥήματα τῷ σεμνῷ λόγῳ, διότι τὰ μὲν ὀνόματα οὐσίαν σημαίνει· τὰ δὲ ῥήματα ἐνέργειαν· ὅσῳ δὲ εἶναι οὐσία κυριώτερον ἐνεργείας, τοσούτῳ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ῥημάτων. ἢ οὕτως, ὀνομαστικὴν, ὅταν τὸ ῥῆμα εἰς ὄνομα καὶ ῥῆμα διαλύηται· οἷον ἀντὶ τοῦ ἔγραψε γραφὴν ἐποιήσατο. ἢ γραφῇ ἐχρήσατο. ἢ γραφὴ αὐτῷ γέγονε. καὶ τὰ τοιαῦτα. ἢ ὀνόματα μὲν λέγει τὰ προσηγορικὰ οἷον τὸ τόλμα. ὀνομαστικὰ δὲ τὰ ἐπίθετα. οἷον τὸ ἀλόγιστος· τὸ δὲ διὰ μετοχῶν τοιοῦτον ἂν εἴη· ὅταν ἔχωμεν δύο ἢ τρία ἢ καὶ πλείω ῥήματα, δυνάμεθα πάντα πλὴν τοῦ τελευταίου ποιεῖν μετοχάς· οἷον ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν ὁ δεῖνα ἠγωνίσατο καὶ ἐνίκησε καὶ ἐστεφανώθη, δυνάμεθα οὕτω προσενεγκεῖν, ὁ δεῖνα ἀγωνισάμενος καὶ νικήσας ἐστεφανώθη. τὸ δὲ καὶ δι' ἀντωνυμιῶν εἴη καὶ αὐτὸ τοιοῦτον. οἷον οἱ πυθαγόρειοι περὶ αὐτοῦ τοῦ πυθαγόρου οὐκ ἔλεγον ὡς ὁ πυθαγόρας ἔφη τόδε. ἀλλ' αὐτὸς ἔφη. τὸ αὐτὸς σεμνότερον τοῦ κυρίου ὀνόματος οἰόμενοι· ὡσαύτως κἂν ἀχιλλεὺς περὶ πατρόκλου πεσόντος λέγῃ. ποθῶ τὴν κεφαλὴν ἐκείνην, σεμνότερον ἂν ποιεῖ τὸν λόγον, ἢ εἰ λέγοι, ποθῶ τὴν πατρόκλειαν κεφαλήν. τὸ γὰρ ἐκείνην ἐμφαντικόν ἐστι μεγέθους τινὸς καὶ ἀξιώματος. ιθ'. τόλμα μὲν· ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν, τὸ μὲν ἀλογίστως τολμᾶν καὶ προμηθῶς δεῖ μέλλειν καὶ σωφρονεῖν, ὀνομαστικῶς ἐξέδωκε, τόλμα καὶ μέλλησις καὶ τὸ σῶφρον εἰπών· κ'. εἰ δέ τι ἐν τούτοις. καθὸ μὲν γὰρ ὀνομαστικῶς ταῦτα κεῖται, σεμνότης γίνεται. καθὸ δὲ οὐκ εὐθὺ προσώπου κεῖται, ἀλόγιστος καὶ φιλέταιρος· ἀλλ' εὐθὺ τῆς τόλμης καὶ τῆς ἀνδρίας τέτακται καὶ τραχέα ἐστίν. κα'. οὐ γὰρ τὰ ῥήματα. οὕτω κεῖται ἐν τῷ περὶ στεφάνου. καὶ ἀκούσεσθε δυοῖν ἢ τριῶν ἡμερῶν οἷς μὲν ἐχθρὸς ἧκει φίλον αὐτὸν γεγενημένον· οἷς δὲ φίλος τοὐναντίον ἐχθρόν. οὐ γὰρ τὰ ῥήματα τὰς οἰκειότητας ἔφη βεβαιοῦν, ἀλλὰ σεμνῶς ὀνομάζων, ἀλλὰ τὸ ταῦτα συμφέρειν· συμφέρει δὲ φιλίππῳ καὶ φωκεῦσι καὶ ἡμῖν ὁμοίως ἅπασι, τῆς ἀναλγησίας καὶ τῆς βαρύτητος τῆς τῶν θηβαίων ἀπαλλαγῆναι. ὀνομαστικῶς οὖν εἶπεν οἷς φίλον καὶ οἷς ἐχθρὸν, ἀντὶ τοῦ, οἷς φιλεῖ, καὶ οἷς ἐχθαίρει.

Σχήματα δὲ σεμνὰ ἅπερ καὶ καθαρά· καὶ τὰ λοιπά. α'. εἴ τι καὶ τοιοῦτον τρόπον· τὴν ἀφήγησιν λέγει, ἣν εἶπεν ἐν τῇ καθαρότητι. β'. καὶ μὴν καὶ αἱ ἐπικρίσεις· ἐπίκρισίς ἐστι λόγου ῥηθέντος ἐπικύρωσις καὶ βεβαίωσις. γ'. εἴτ' ἔννοιαί τινος. καὶ τῇ ἐννοίᾳ γὰρ καὶ τῷ σχήματι σεμναὶ αἱ ἐπικρίσεις, τῷ τε λέγοντι διὰ τὴν ἀνενδοίαστον ἀπόφασιν σεμνότητα χορηγοῦσαι ὡς δεῖ κρίνειν ἐπισταμένῳ τὰ δέοντα. καὶ τὸν λόγον διὰ τῆς τοιᾶσδε προφορᾶς σχηματίζουσαι. δ'. λόγῳ δὲ δή· τοῦτο ἐν τῷ μενεξένῳ τοῦ πλάτωνος κεῖται. ἐν ᾧ εἰσάγει τὸν σωκράτην ἐπιτάφιον ἐκ προσώπου ἀσπασίας· τῶν ἐν λεχαίῳ ἀποθανόντων διεξιόντα. ε'. αἱ ἀποστροφαί· ἀποστροφή ἐστιν, ὅταν ἀπὸ τῶν δικαστῶν πρὸς τὸν ἀντίδικον ἀποστρέφῃ τις τὸν λόγον· οἷον, μηδὲν οὕτω φιλονείκει λεπτίνη· καὶ πάλιν ὁπότε πάντας ἡ πόλις τῆς αὐτῆς ἀξιώσασα τιμῆς ἔθαψεν αἰσχίνη· κινήσας σὺ τῇ δόξῃ τῶν παρεληλυθότων τοὺς ἀξιοῦντας, τότε καὶ τὸν ἀντίδικον κέκληκε. ἡ δὲ ὑποστροφὴ καλεῖται ὑπ' ἐνίων καὶ ἐπεμβολή· ὡς τὸ, ἅπας ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος· καὶ τὰ ἑξῆς· καὶ τὸ, τοῦ γὰρ φωκικοῦ συστάντος πολέμου· καὶ τὰ ἑξῆς· τό γε μὴν τῆς ὑποστροφῆς σχῆμα καὶ ὑπερβατὸν λέγεται. ς'. εἰ οὕτως εἴποι· τουτέστι χωρὶς τῆς ὑποστροφῆς. ζ'. ἀλλὰ τοῦτο μὲν· τὸ διακόψαι δηλαδὴ καὶ ἐπεμβαλεῖν· χαίρει γὰρ ἡ γοργότης τοῖς κομματικοῖς· ἀλλὰ γοργὸν μὲν ἐστι διὰ τὴν ἐπεμβολήν· σεμνὸν δὲ διὰ τὴν ἔννοιαν· προεῖπε γὰρ ὅτι ὅσα ἐν τῷ καθόλου γενικῶς λέγεται, σεμνὰς ἔχει τὰς ἐννοίας. η'. ὥσπερ γὰρ ἀφορισμός· τουτέστι πολλὴν ἔννοιαν ἐν ὀλίγοις ῥή-

μασι

μασι περικλείειν. θ'. γένοιτο δ' ἄν που· οἷον ἐν τῷ, πέρας μὲν γὰρ ἅπασιν ἀνθρώποις ἐστὶ τοῦ βίου θάνατος· κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις ἑαυτὸν καθείρξας τηρῇ.

Συνθῆκαί γε μὴν σεμναὶ αἱ τῆς μὲν συγκρούσεως ἕνεκα τῶν φωνηέντων μὴ μικρολογούμεναι· καὶ τὰ λοιπά. ταῦτα σωτάδιά ἐστιν ἰωνικὰ ἀπὸ μείζονος τετράμετρα βραχυκατάληκτα. τὸ δὲ κυεσε καὶ τὸ ἀπρολιχορεῖοί εἰσιν ἀντὶ τροχαίων· ὅμοια δὲ ταῦτά φησιν ἐστὶ τῷ πρὸ αὐτῶν, τουτέστι τῷ ἀνωτέρῳ ῥηθέντι. τὸ σείων μελίην πηλιάδα δεξιὸν κατ' ὦμον. τὸ δὲ ἀλλ' ἔχον ὥστε τάλαντα, οὔπω μετατίθησι διονύσιος· ἀλλ' ἔχον ὥστε γυνὴ χερνῆτις τάλαντ' ἀληθής· ἥτ' εἴριον ἀμφὶς καὶ σταθμὸν ἔχουσ' ἀνέλκει· ἰσάζουσ' ἵν' ἀεικέα παισὶν ἄροιτο μισθόν· καί φησι τετράμετρα ταῦτα εἶναι προσῳδιακά, καὶ ὅμοια τοῖς πριαπείοις. ὑπό τινων δὲ ἰθυφαλλικοῖς καλουμένοις τοῖσδε· συμβέβηλοι, ὡς λέγεται, τοῦ νέου διονύσου· κἀγὼ δ' ἐξ εὐδρυγεσίης ὠργιασμένος ἥκω· ἀλλὰ πῶς ἂν εἶεν προσῳδιακὰ καὶ προσόμοια τοῖς πριαπείοις· ἢ πάλιν πῶς ταῦτα πριάπεια οὐδαμῶς ἔχω συνορᾶν.

ΕΝΤΑΥΘΑ εἰσὶν ὅλα τὰ μέτρα μετὰ ἀποδείξεων.

τῷ δὲ ὅλῳ δακτυλικαί, ἰστέον ὅτι τῶν ποδῶν οἱ μέν εἰσι δισύλλαβοι, οἱ δὲ τρισύλλαβοι· οἱ δὲ τετρασύλλαβοι· καὶ δισύλλαβοι μὲν τέσσαρες· ὧν δίχρονος εἷς ὁ πυρρίχιος ἐκ δύο ∪ ∪, οἷον λόγος. τρίχρονοι δύο ἴαμβος ἐκ ∪ καὶ —, οἷον λέων· καὶ τροχαῖος ἐκ μακρᾶς καὶ βραχείας· οἷον δῆμος. τετράχρονος δὲ σπονδεῖος ἐκ δύο — —, οἷον πηγή. τρισύλλαβοι δὲ ὀκτώ. ὧν τρίχρονος μὲν χορεῖος ἐκ τριῶν ∪ ∪ ∪, οἷον ἕλενος· τετράχρονοι δὲ δάκτυλος, ἐκ μακρᾶς καὶ δύο ∪ ∪· οἷον ἥλιος· ἀνάπαιστος ἐκ δύο ∪ ∪ καὶ —, οἷον πολέμων. ἀμφίβραχυς ἐκ ∪ καὶ — καὶ ∪, οἷον βοηθός. πεντάχρονος δὲ ἀμφίμακρος, ἐκ — καὶ ∪ καὶ —, οἷον ἡγεμών. βακχεῖος ἐκ ∪ καὶ δύο — —, οἷον νοήμων. παλιμβάκχειος ἐκ δύο — — καὶ ∪, οἷον ἥφαιστος· ἑξάχρονος δὲ μολοττὸς ἐκ τριῶν — — —, οἷον ἡρώδης. τετρασύλλαβοι δὲ δεκαέξ, τετράχρονος μὲν προκελευσματικὸς ἐκ τεσσάρων ∪ ∪ ∪ ∪· οἷον φιλόσοφος· πεντάχρονοι δὲ παίων πρῶτος ἐκ — καὶ τριῶν ∪ ∪ ∪, οἷον στησίχορος· παίων δεύτερος ἐκ ∪ καὶ — καὶ δύο ∪ ∪, οἷον ὀνήσιμος· παίων τρίτος ἐκ δύο ∪ ∪ καὶ — καὶ ∪, οἷον κλεόβουλος· παίων τέταρτος ἐκ τριῶν ∪ ∪ ∪ καὶ —, οἷον ἐπιγένης. ἑξάχρονοι δὲ ἰωνικὸς ἀπὸ μείζονος ἐκ δύο — — καὶ δύο ∪ ∪, οἷον δημήτριος. ἰωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος ἐκ δύο ∪ ∪, καὶ δύο — —, οἷον διομήδης. χορίαμβος ἐκ μακρᾶς, καὶ δύο βραχειῶν καὶ μακρᾶς, οἷον εὐφορίων· ἀντίσπαστος ἐκ ∪ καὶ — — καὶ ∪. οἷον ἀλέξανδρος· δίιαμβος ἐκ βραχείας καὶ μακρᾶς καὶ ∪ καὶ —, οἷον ἀνακρέων· διτροχαῖος ἐκ — καὶ ∪ καὶ — καὶ ∪, οἷον ἀρχέδημος· ἑπτάχρονοι δὲ ἐπίτριτος πρῶτος ἐκ ∪ καὶ τριῶν — — —, οἷον ἀριστείδης· ἐπίτριτος δεύτερος ἐκ μακρᾶς καὶ ∪ καὶ δύο — —, οἷον εὐρυμήδης. ἐπίτριτος γ' ἐκ δύο — — καὶ ∪ καὶ —, οἷον δημοσθένης· ἐπίτριτος τέταρτος ἐκ τριῶν — — — καὶ ∪, οἷον καλλίξενος· δισπόνδειος ἐκ τεσσάρων — — — — ὀκτάχρονος, οἷον ἡρακλείδης· τούτων οὖν τῶν ποδῶν ὁ μὲν δάκτυλος πάνυ σεμνός ἐστι· διὸ καὶ τὸ ἡρωϊκὸν μέτρον ἀπὸ τούτου κοσμεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· ὁ δὲ ἴαμβος οὐκ ἀγενής, διὰ τὸ τὴν βάσιν ἔχειν μακράν· ὁ δὲ τροχαῖος μαλακώτερος καὶ ἀγενέστερος ὡς πρὸς σεμνότητα καὶ ἀξίωμα λόγου· διὰ τὸ τροχαλὸν ποιεῖν τὸν λόγον καὶ εἰς βραχὺ καταλήγειν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἰωνικὸς ἑκάτερος ἀγενέστεροι καὶ αὐτοί· ἁβρότεροι γὰρ ἐξ ἀρχαίων οἱ ἴωνες· ὡς βακχυλίδης τε ὁ λυρικός φησι. τῶν ἁβροβίων ἰώνων ἄναξ· καὶ θουκυδίδης ἐν πρώτῃ· καὶ οἱ πρεσβύτεροι αὐτοῖς τῶν εὐδαιμόνων, οὐ πολὺς χρόνος ἐπειδὴ χιτῶνάς τε λινοῦς ἐπαύσαντο φοροῦντες· καὶ χρυσῶν τεττίγων ἐνέρσει κρώβυλον ἀναδούμενοι τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν· εἰκότως οὖν καὶ τὰ ἐπώνυ-

μον αὐτῶν μεῖζον ἐκλυτώτερόν τε καὶ κεκλασμένον καὶ σεμνότητι ἐναντίον ἐστίν. οἱ δὲ παίωνες καὶ τρεῖς βραχείας ἕκαστον τούτων ἔχει. ἀλλ' ἐπεὶ τοὺς παιᾶνας ᾄδοντες ἐχρῶντο αὐτοῖς οἱ παλαιοί. σεμνοὶ δὲ οὗτοι ὡς εἰς θεοὺς ᾀδόμενοι. διὰ τοῦτο καὶ χρήσιμοι τῇ σεμνότητι. ἡ δὲ σπονδειακὴ συνθήκη μᾶλλον ἐπιπρέπει τῇ σεμνότητι διὰ τὸ τῶν μακρῶν πλῆθος. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἐπίτριτοι δι' αὐτό. β΄. συζυγίαι. συζυγίας καλεῖ τὰς τέσσαρας συλλαβὰς δι' ὧν ἐκλάσθη. ὁ γοῦν τροχαῖος κατεσπουδασμένον ἐποίησε τὸν λόγον, καὶ ἐπετράχυνε σεμνῶς καὶ τάξει προϊόντα. γ΄. εἰ γὰρ μεταθείης. ἰστέον ὅτι ὁ μὲν πρότερος στίχος τροχαϊκὸς γίνεται οὕτως· ὡς ὁ πρόσθ' ἵππων ἔκειτο καὶ δίφρου τανυσθείς. ἔστι γὰρ τετράμετρον βραχυκατάληκτον. λείπει γὰρ ὅλος πούς. ὁ δὲ δεύτερος στίχος χοριαμβικός ἐστιν οὗτος, αἱματοέσσης κόνιος δεδραγμένος βεβρυχώς. ἔστι δὲ τετράμετρος καταληκτικός, μιᾶς λειπούσης συλλαβῆς. οὗτος οὖν ἐστιν ὁ ἐπιμήκης. ἐπειδὴ τὸ χοριαμβικὸν τῇ ἰαμβικῇ κατακλεῖδι περατοῦται. ὡς καὶ τὸ ἰωνικὸν τὸ ἀπὸ μείζονος, τῇ τροχαϊκῇ. ἁμαρτάνει δὲ ὁ ἑρμογένης. ἔδει γοῦν ἢ θεῖναι μόνον τὸν πρότερον στίχον καὶ εἰπεῖν μόνον τροχαϊκόν, ἀλλ' οὐ τροχαϊκὸν ἐπιμήκη, ἢ τὸν δεύτερον μόνον, καὶ εἰπεῖν χοριαμβικὸν ἐπιμήκη. τὸ μὲν γὰρ χοριαμβικὸν σύνθετον ὄν, ἐκ τροχαίου καὶ ἰάμβου ἐπιμήκη γίνεται. ὡς καὶ τὸ ἰωνικόν. συνέστηκε γοῦν καὶ τοῦτο ἐκ σπονδείου καὶ πυρριχίου. τὸ δὲ τροχαϊκὸν οὐδέποτε ἐπιμήκη γίνεται. ἁπλοῦς γάρ ἐστι πούς. δ΄. ἐπί τινος τῶν οἰκείων. δακτύλου, σπονδείου, ἐπιτρίτου, πλὴν τοῦ τετάρτου. ε΄. χωρεῖς μέντοι. τὸ γὰρ δακτυλικὸν καταληκτικὸν γινόμενον εἰς τροχαῖον ἐνίοτε καταλήγει. ὡς τὰ τοῦ ὁμήρου ἔπη. τὰ δὲ εἰς δακτύλους καταλήγοντα ἀκατάληκτά ἐστιν, ὡς τό, οὓς τέκετο ῥέα. καὶ πὺξ ἀγαθὸν πολυδεύκεα. ϛ΄. μὴ δ' ἄρ παθῇ. τουτέστι ἀργὸς γένηται. ζ΄. τὸν ἀγῶνα. σεμνὴ ἡ κατάληξις ἡ καὶ τροχαϊκή. ἐπειδὴ ἔχουσιν ἐν τῷ τέλει στοιχεῖα τὰ μάλιστα κατὰ τὴν προφορὰν διοικοῦντα τὸ στόμα, τὸ ω καὶ τὸ α.

ΠΕΡΙ τραχύτητος.

Τῶν ποιουσῶν μέγεθος λόγου καὶ ὄγκον ἔφην μετὰ σεμνότητα ποιεῖν τὴν τραχύτητα. καὶ τὰ λοιπά. Α. ἀπαρακαλύπτως. θαυμαζέτω μηδεὶς ὅτι τὴν μέθοδον ἐνταῦθα τῆς τραχύτητος τῇ ἐννοίᾳ συνέπλεξε. μία γὰρ αὕτη μέθοδος τραχύτητος, τὸ ἀπαρακαλύπτως καὶ ψιλῶς κατὰ ἐπιτίμησιν τὰς τραχύτητας εἰσάγειν. τοῦτο δὲ κατ' ἀνάγκην πεποίηκεν ὁ τεχνικός. ἄνευ γὰρ τῆς μεθόδου παραστῆσαι τραχύτητος ἔννοιαν οὐχ οἷόν τε ἦν. ὅθεν καὶ ἐνταῦθα ταύτης τῆς ἰδέας ἀφαιρουμένη ἡ μέθοδος ἀφανίζει τὴν ἔννοιαν. ἐνταῦθα γὰρ τῆς καθαρότητος τυχὸν καὶ τῶν ἄλλων μένει καθαρὰ ἡ ἔννοια, κἂν ἡ μέθοδος μὴ ᾖ καθαρά. ἢ καὶ ἄλλως ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι αἱ μὲν ἀπὸ ἐλαττόνων προσώπων πρὸς μείζονα πρόσωπα ἐπιτιμήσεις τραχύτητος ἔννοιαί εἰσι. τὸ δὲ ἀπαρακαλύπτως καὶ μὴ λεαίνοντα ταύτας εἰσάγειν μεθόδου. ὥστε διῄρηται κἀνταῦθα ἡ ἔννοια καὶ ἡ μέθοδος. β΄. τῆς ἀριστογείτονος κρίσεως. ἡ ἐπιστολὴ περὶ ἀφέσεως ἐπιγέγραπται. ἐν ᾗ γέγραπται ὅτι ἀριστογείτων μὲν τῶν ἀρπαλείων χρημάτων τι λαβὼν ἠθῳώθη. αὐτὸς δὲ ὁ δημοσθένης ἔφυγε. γ΄. τὸ γὰρ τῷ τοιούτῳ. τουτέστι τῷ ἀδωροτάτῳ ἐμοί. ἐν δὲ τῇ περὶ τῆς ἰδίας καθόδου ἐπιστολῇ γράφει τοῦτο τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ. δ΄. τῷ πρὸ αὐτοῦ. πρὸ αὐτοῦ μέν ἐστι τό, ἐμοὶ μὲν οὖν οἶδ' ὅτι συμφορὰ φανείη. κακία δὲ οὐδεμία. τῇ τύχῃ γὰρ ἐνταῦθα δοκεῖ τὴν αἰτίαν τῆς φυγῆς ἀνατιθέναι. μετ' αὐτὸ δὲ τό, ἣν τῷ μεταγνῶναι λῦσαί τε. τῷ δὲ δοκεῖν ἱκετεύειν καὶ ἐξαιτεῖν ἄφεσιν, κολακικὸς ὁ λόγος καὶ διόρθωσιν ἐπάγει τῷ προειρημένῳ λόγῳ, τῷ, ὑμετέρα δὲ ἀγνωμοσύνη. ἰστέον ὅτι ζητήσεως περὶ τῶν ἀρπαλείων γενομένων χρημάτων γράφει ψήφισμα

ὁ δημοσθένης, ζητῆσαι τὴν ἐξ ἀρείου πάγου μεταβολὴν τοὺς μετειληφότας τῶν χρημάτων. ἁλοὺς οὖν ἐπ' αὐτοῖς ὁ ῥήτωρ ἐνεβλήθη εἰς τὸ δεσμωτήριον. τῶν δὲ οἰκείων αὐτῶν γυναικῶν ὡς αὐτὸν ἀφικομένων ἐνδὺς γυναικείαν στολὴν καὶ συνεξελθὼν αὐταῖς ἀπέδρα τοῦ δεσμωτηρίου. καὶ ἀπῆλθεν εἰς τροιζῆνα, κἀκεῖθεν εἰς ἄργος. ὅθεν τῷ δήμῳ τὰς ἐπιστολὰς ἐπιστέλλει ταύτας. πάλιν δὲ κατῆλθεν ἀθηναίων ψηφισαμένων.

Μέθοδος δὲ τραχύτητος μία τὸ ἀπαρακαλύπτως καὶ ψιλῶς κατ' ἐπιτίμησιν. καὶ τὰ λοιπά. Ψιλῶς κατ' ἐπιτίμησιν. τουτέστι γυμνῶς, ἀναφανδόν. κατ' ἐπιτίμησιν δέ. ὡς περὶ τὸ οὐκ αἰσχύνεσθε. τὸ δὲ ἀλλὰ μὴ ἄλλως πως, ἀντὶ τοῦ μὴ μετὰ παραμυθίας. β΄. διορωρυγμένοι. ἐνταῦθα κλεπτῶν γὰρ λέγεται. γ΄. οἷον ἀλαζών. τὸ γὰρ ρ καὶ τὸ π ἐπενεχθὲν βεβιασμένην ἐποίησε τὴν ἐκφώνησιν τοῦ πνεύματος. τῇ μὲν ἄνω φερομένου πρὸς τὸν οὐρανόν, τῇ δὲ κλωμένου. προηγούμενον γὰρ τὸ ρ οὐ συγχωρεῖ ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι συνεκφωνηθῆναι τῷ π, ἀλλ' ἀναγκάζει μερίζειν τὸν ἦχον τῆς φωνῆς. ὅθεν καὶ τῶν στοιχείων ἐναλλαττομένων, καὶ προτερεύοντος τοῦ π λειοτέρα ἡ λέξις γίνεται. οἷον πρόσωπον. ἐξίσχυσε γοῦν ἐνταῦθα τὸ ρ στοιχεῖον ἐν τῷ ἑνὶ πνεύματι συνεκφωνηθῆναι τῷ π. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἔμαρπτε κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον σκληρόν. καὶ αἱ λοιπαὶ λέξεις διὰ τὴν ἐκφώνησιν τῶν στοιχείων. δ΄. εἶτα ὀλωώθιοι. ἐν τῷ πρὸς λεπτίνην. ε΄. βουλεύεσθε ὦ ἀθηναῖοι, τοῦτο οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ φησι δημοσθένης. ἀλλὰ τιμοθέῳ τῷ στρατηγῷ περιτίθησι τὴν ἐρώτησιν. διὸ καὶ ὡς παράδειγμα ληφθὲν οὐκ ἔστι τραχύ. ἦν δ' ἂν τραχὺ εἰ ἐν ὑποθέσει παρούσῃ δημοσθένης ἤ τις ἄλλος ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦτ' ἔλεγεν. ϛ΄. ἐξ ἀνοικείων. ἀνοίκειοι καὶ ἀνακόλουθοι πόδες εἰσὶν οἱ μὴ συγγενεῖς ἀλλήλοις. οἷον πυρρίχιος καὶ σπονδεῖος, ἴαμβος καὶ ἰωνικὸς ἀπ' ἐλάσσονος. οὐδεμίαν γὰρ συγγένειαν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους, οἵαν ἔχει δάκτυλος τυχὸν πρὸς ἀνάπαιστον. καὶ πρὸς δάκτυλον σπονδεῖος.

ΠΕΡΙ σφοδρότητος.

Ἡ δὲ σφοδρότης ἐννοίας μὲν ἔχει καὶ αὐτὴ τὰς ἐπιτιμητικὰς καὶ ἐλεγκτικάς, καὶ τὰ λοιπά. Κοινῷ τόπῳ. ὁ γὰρ κοινὸς τόπος φανερὰς ἔχει τὰς λοιδορίας, καὶ μετὰ προσώπων τινῶν διαβαλλομένων, τυχὸν κατὰ τυράννων, καθ' ὧν ἂν οἱ ἀκούοντες δέχοιντο ἡδέως. β΄. γραμματοκύφων. οἱονεὶ νοτάριος. καὶ γὰρ ὁ αἰσχίνης γραμματεὺς ἦν τοῦ δημοσίου. γ΄. ἢ πάλιν τὰς τραχείας. οὐ γὰρ μόνον ἐπιτιμᾷ, ἀλλὰ καὶ λοιδορεῖ. δ΄. τῶν ἀνειμένων. ἤτοι τῶν λεαινουσῶν. ε΄. καὶ ποιεῖν ὀνόματα. ὅρα πῶς ἀσφαλῶς ὁ ἑρμογένης οὐκ εἶπεν ἀποφαντικῶς, ὅτι δεῖ ὀνόματα ποιεῖν. οὐδὲ πάντῃ ἐπιτρέπει. οἶδε γὰρ ὅτι οἱ ἀττικισταὶ παντελῶς ἀποτρέπουσι τοῦ ὀνοματοποιεῖν. καὶ μόνοις προστάττουσι χρῆσθαι τοῖς τετριμμένοις ὀνόμασι. τὸ δὲ ἰαμβειοφάγος ἀντὶ τοῦ ὑβριστής. ἰαμβίζειν γὰρ τὸ σκώπτειν ἐστίν. ϛ΄. ἐν τραχύτητι δέ. ἐπειδὴ κατὰ μειζόνων προσώπων ἐστὶν ἡ τραχύτης, ἐπικίνδυνον τὸ κατ' αὐτῶν ὀνοματοποιεῖν. κατὰ δὲ ἀντιδίκων ἐνδέχεται ἐξεῖναι ὀνοματοποιεῖν. ζ΄. τῶν οὐκ ἐπιδεχομένων. τουτέστι τῶν ὁμολογουμένων. εἰ γάρ τι λέξει τοιοῦτον ὁ λύσας, ταχέως ὁ ἀνταγωνιζόμενος, αὐτόθεν ἑάλωκεν. η΄. φανερὸν δέ. ἐκεῖ μὲν γὰρ τὰ προστακτικὰ καὶ τὰ κατ' ἐρώτησιν ἐλεγκτικά. ἐνταῦθα δὲ τὰ κατὰ ἀποστροφὴν δεικτικά. θ΄. τὸ κομματικὸν καὶ διαλεκτικόν. οἷον τί γὰρ καὶ βουλόμενοι μετεπέμπεσθ' ἂν αὐτούς, ἐνταῦθα τὴν εἰρήνην; ἀλλ' ὑπῆρχεν ἅπασιν. ἀλλ' ἐπὶ τὸν πόλεμον; ἀλλ' αὐτοὶ περὶ εἰρήνης ἐβουλεύεσθε. κομματικὸν τοῦτο καὶ διαλεκτικόν. ἐρώτησιν γὰρ ἀπόκρισιν μιμεῖται. ὡς καὶ ὁ θεολόγος ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τὸν μέγαν βασίλειον καὶ τὸν ὕπαρχον ἐποίησε διαλεγομένους.

ΠΕΡΙ λαμπρότητος.

Μετὰ δὲ τὸν περὶ σεμνότητός τε καὶ τραχύτητος λόγον, καὶ τὰ λοιπά.

α΄ Ἡ φαιδρότης δέ. τὴν τοῦ λόγου φαιδρότητα διττὴν εἶναί φησι· τὴν μὲν ἐν γλυκύτητι καὶ ἀφελείᾳ καὶ τῇ κατ' ἐπιμέλειαν συνθήκῃ θεωρηθησομένην, ἥ πως καὶ λεπτότερον ποιεῖ τὸν λόγον· ὡς ἐπὶ τῶν παρίσων· ὁμοιοαρκτῶν τε καὶ ὁμοιοτελεύτων· ἃ πολλὰ παρά τε Ἰσοκράτει καὶ Γοργίᾳ. οἷον ἐὰν ἧς φιλομαθής, ἔσῃ πολυμαθής· καὶ παρὰ Πλάτωνι ἐν Συμποσίῳ· Παυσανίου δὲ παυσαμένου· καὶ εὐθὺς ἐπισημαίνεται ὡς ἀλλότριον τοῦ Πλατωνικοῦ ἀξιώματος. διδάσκουσι γάρ με ἴσα λέγειν οἱ σοφοί. τὴν δὲ ἑτέραν φαιδρότητα ἐν λαμπρότητι θεωρεῖσθαί φησι, τὴν μέγεθος καὶ ἀξίωμα τῷ λόγῳ περιποιοῦσαν· ὡς τὰ πολύπτωτα καὶ τὰς ἐπαναφοράς. διὰ γὰρ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ὁ ῥήτωρ ἄριστα τῷ πολιτικῷ λόγῳ τὸ φαιδρὸν περιτίθησιν, οὐ κατὰ τὸν Ἰσοκράτην διόλου ταῖς παρισώσεσι χρώμενος· ἐπίβουλον γὰρ κάλλος τὸ τοιοῦτον. ἀλλὰ διακόπτων αὐτὰς καὶ ἐναλλάττων. ἵνα τό τε προσκορὲς φύγῃ, καὶ τὸ πολιτικὸν κάλλος οὐχὶ κομμωτικὸν προστιθῇ τῷ λόγῳ. β΄ οὐ τῆς ἐν ὡραϊσμῷ. φαιδρότητος πάλιν ὤφειλεν εἰπεῖν. ἀλλὰ διὰ τὴν παλιλλογίαν οὐκ ἔφη. γ΄ περὶ γὰρ τοῦ ἐναντίου. τουτέστι τῆς γοργότητος. δ΄ ἐλλάμψασθαι. οὕτω φησὶν ἐν τῇ πρώτῃ ὁ Ἡρόδοτος· σισόφισο ἕνεκα. ἵνα τῷ Κροίσῳ ἄχρηστον ᾖ τὸ ἱππικόν· τῷ δή τι καὶ ἐπεῖχεν ἐλλάμψασθαι ὁ Λυδός. ε΄ ἐπὶ τούτοις δέ. διαφέρει ἡ τετάρτη τῆς σεμνότητος ἔννοια τῆς ἐν λαμπρότητι ἐννοίας, ὅτι ἐκεῖ μὲν αἱ πράξεις παράδοξοί εἰσι καὶ παρὰ τὴν προσδοκίαν καὶ ἐλπίδα τῶν πολλῶν· ἐνταῦθα δὲ συνήθεις. καὶ ἃς ἂν ἄλλος ἐποιήσατο. καὶ οὕτως ἐπὶ τούτοις ἐστὶ καὶ ἡ διὰ τῶν λόγων λαμπρότης· ἐφ' οἷς προσδοκᾷ τις λαμπρύνεσθαι. ς΄ ἐν τῷ περὶ Στεφάνου. ἐντεῦθεν δῆλον ὅτι ὁ περὶ τοῦ Στεφάνου εἰ καὶ τοῦ δικανικοῦ εἴδους ἐστίν· ἀλλ' ὅμως πολὺ μετέχει τοῦ πανηγυρικοῦ· ἴδιον γὰρ τοῦ ἐγκωμίου τὸ ἀξίωμα καὶ ἡ λαμπρότης. ζ΄ παρὰ γὰρ τοῖς Ἕλλησι. τὸ οὐ πᾶσιν ἔστιν ἡ διακοπή, τὸ δὲ ἀλλὰ πᾶσιν ἡ ὑποστροφή. σημείωσαι δὲ ὅτι πάντα τὰ ἀξίωμα ἔχοντα πράγματα ἱκανὰ μέντοι πραχθῆναι ἀνθρώπῳ, ἢ κατὰ ἀναίρεσιν εἰσαγόμενα, ἢ κατὰ ἀποστάσεις, ἢ ἀσυνδέτως καὶ μὴ διακοπτόμενα, ἀλλὰ καθόλου διὰ μακρῶν προφερόμενα κώλων τὴν λαμπρότητα μάλιστα ἀπεργάζεται.

Λέξεις δὲ λαμπραὶ αἵπερ ἐλέγοντο εἶναι καὶ σεμναί. καὶ τὰ λοιπά.

α΄ Ἀποστάσεις. τὸ εἰς ἀρχὴν ἑτέραν δηλαδὴ ἀνάγειν τὸν λόγον· οἷον οὕτως ἐγένετο τόδε καὶ τὰ τοιαῦτα. β΄ εἰς ἀρχὴν ἀναγάγῃς. τουτέστιν εἰς ἑτέραν ἀρχήν. τὸ δὲ κατ' ἀποστήσης, ἀντὶ τοῦ κατὰ ἀπόστασιν εἴπῃς· τὸ δὲ κατ' ἀνάγκην, ἀντὶ τοῦ καταναγκαζόμενος ὑπὸ τοῦ πλαγιασμοῦ. γ΄ λαμπρὸν δὲ οὐδαμῶς. λαμπρότητα γὰρ μάλιστα χαρακτηρίζει πλαγιασμός. δ΄ ἢ ὀρθότητος. ἀντὶ τοῦ τὴν ὀρθότητα δεικνῦσαι τῶν πραγμάτων καὶ τὸ μέγεθος. ε΄ τροχαϊκῶς συνθήκαις. ταῖς μετρικαῖς φησι, ταῖς κατὰ μέσας τὰς περιόδους πνιγομέναις· οὐ γὰρ δὴ ταῖς περατούσαις τὰς περιόδους. αὐτὸς γοῦν ἐπάγει ὡς λαμπρὸς ἂν γένοιτο λόγος, εἰ ἡ ἀνάπαυσις γένοιτο σεμνή· δηλονότι ἡ πρὸς τῷ τέλει τῆς περιόδου. ς΄ καὶ τοιαῦται ἀναπαύσεις. ἐκεῖ γάρ φησι δεῖν ἐκφεύγειν τοὺς τροχαίους.

ΠΕΡΙ ἀκμῆς.

Ὅπως μὲν ἡ σεμνότης καὶ μετ' ἐκείνην ἡ τραχύτης, καὶ τὰ λοιπά.

α΄ Ὡς ἐνεδειξάμεθα. ἐν γὰρ τῷ περὶ τραχύτητος· εἶπεν ὅτι καὶ ἡ τραχύτης καὶ ἡ λαμπρότης θεωροῦνται μὲν καθ' ἑαυτὰς ἑκατέρα· εἰσὶ δὲ καὶ τῆς ἀκμῆς ὄργασι καί. β΄ διῄρηται. τουτέστι δίαρμα καὶ ὄγκον ὁ λόγος ἔχει διὰ μακροτέρων τῶν λόγων ἐξενεχθείς. γ΄ τῶν τοιούτων ὀνομάτων. τῶν τροπικῶν δηλονότι. δ΄ ἀποστάσεως γάρ, τουτέστιν ἀσυνδέτως καὶ οἷον ἀφεστηκὸς τοῦ προλεχθέντος λόγου καὶ διῃρημένον. δ΄ καὶ πλέον ἔχει τι. λαμπρότητα δηλονότι. ε΄ ἐξ ἐπεμβολῆς. ἐπεμβολή ἐστι τὸ ἔξωθεν ἐπεμβάλλειν τὸν λόγον μὴ τῇ φύσει τοῦ πράγματος προσδοκώμενον. ς΄ πάνυ τοι τὸ ἀποστατικόν. οὐ γὰρ εἰς ἀρχὴν ἀνήγαγε τὸν λόγον ὥσπερ ἐπὶ τοσούτου ὑπειπών. ζ΄ εἴπου τις ἀποστροφή. τὸ ἑξῆς εἰ ἀποστροφή τις καὶ ἦθος ἔχει. η΄ πῶς ὑμῖν. σφοδρὸν γὰρ καὶ ἠθικόν.

Ἀπορήσειε δ' ἄν τις ἐκ τούτων εἰκότως, καὶ τὰ λοιπά. Ἀπορήσειε δ' ἄν τις. ἐδίδαξεν ἀνωτέρω ὅτι ἐκ τραχύτητος καὶ σφοδρότητος ἐννοιῶν, καὶ κώλων λαμπρότητος συνίσταται ἡ ἀκμή. εἶτα εὑρὼν τὸ μέχρι τούτου Λαοθένης οὐ μόνον ἐκ τούτων συνεστηκὸς ἐκ τραχύτητος λέγω καὶ σφοδρότητος ἐννοιῶν, ἐπειδὴ κατὰ προσώπων λέγει· καὶ κώλων λαμπρότητος· διὰ μακρῶν ὄντων, καὶ διὰ ταῦτα ἀκμαῖον ὄν· ἀλλ' ἔτι καὶ ἐξ ἐννοίας λαμπρότητος, καθ' ἣν πέποιθεν ὁ λέγων· συμμιγοῦς οὔσης τραχείας καὶ σφοδρᾶς ἐννοίας· ἐξ ἧς λαμπρᾶς ἐννοίας οὐκ ἐγίνετο ἡ ἀκμή· φησὶν ὅτι ἐνταῦθα προϋφίσταται μὲν ἡ ἀκμὴ ἐκ τραχείας καὶ σφοδρᾶς ἐννοίας γενομένη καὶ κώλων λαμπρῶν· ἐπέρχεται δὲ πάλιν ἔξωθεν ἔννοια λαμπρά, καὶ μίγνυται τῇ ἀκμῇ· καὶ θεωρεῖται τὸ μέχρι τούτου Λαοθένης. καὶ τό, ἀλλ' ὁ τὴν Εὔβοιαν συγκείμενον ἔκ τε ἀκμῆς καὶ λαμπρότητος. καί τοι τῆς ἀκμῆς μὴ ἐξ ἀκμῆς καὶ λαμπρότητος συγκειμένης, ἀλλ' ἐξ ὧν εἴρηται πολλάκις. ὥστε τὸ μέχρι τούτου Λαοθένης οὐκ ἔστιν ἁπλῶς ἀκμή· ἀλλ' ἀκμὴ ἐξ ἀκμῆς καὶ λαμπρότητος. φησὶν οὖν ὅτι εἰ καὶ ἀκμὴ ἔχει πολλὰ τῶν ἰδίων λαμπρότητος. καὶ διὰ τοῦτο ἂν λέγωμεν ἐνταῦθα μεμίχθαι λαμπρότητα, καὶ ἀκμήν· οὐδὲν ἧττον ἀκμαῖον ἁπλῶς ἔσται ὁ λόγος· ἡ γὰρ ἀκμὴ περιέχει καὶ τὴν λαμπρότητα. καὶ οὐ δεῖ λαμπρὸν καὶ ἀκμαῖον ποιεῖν αὐτόν· φύσει γὰρ ἀεὶ ἐν τῷ ἀκμαίῳ λόγῳ μέμικται ἀκμὴ καὶ λαμπρότης. ἀλλὰ τοῦτο εἰδέναι δεῖ, ὅτι εἰ μὲν περὶ τῆς ἁπλῶς ἀκμῆς ἐλέγομεν ὅτι σύγκειται ἐκ σφοδρότητος καὶ λαμπρότητος, οὐκ ἔδει τηνικαῦτα λέγειν ἀκμαῖον καὶ λαμπρὸν εἶναι τὸν λόγον· περιέχει γὰρ ἐνταῦθα ἡ ἀκμὴ τὴν λαμπρότητα· ὥσπερ οὐδὲ ἀκμαῖον καὶ σφοδρὸν ἔδει λέγειν. νῦν δὲ περὶ τοιαύτης ἀκμῆς λέγομεν τῆς μέχρι τούτου Λαοθένης· ἥτις σύγκειται μὲν ἐξ ὧν καὶ ἡ ἁπλῶς ἀκμή· πρόσεστι δὲ τούτοις καὶ ἐξ ἐννοίας λαμπρότητος. ὥστε μέμικται ἐνταῦθα ἡ ἁπλῶς ἀκμὴ καὶ ἡ λαμπρότης. β΄ ὥστε φαίη τις ἄν. ἀντίθεσις καὶ τοῦτό ἐστι λέγοντός τινος, ὅτι τί χρὴ λέγειν μεμίχθαι λαμπρότητα ἐνταῦθα καὶ ἀκμήν· λόγος γὰρ ἀκμαῖος οὐκ ἂν γένοιτο δίχα τῶν τῆς λαμπρότητος ἰδίων. δεῖ δὲ λέγειν ἀκμαῖον ἁπλῶς εἶναι τὸν λόγον ἐπείπερ ὁ ἀκμαῖος ἐν ἑαυτῷ περιέχει καὶ τὴν λαμπρότητα. φησὶν οὖν ὅτι οὐ τοῦτο λέγω ὅτι λαμπρότης καὶ ἀκμὴ συνελθοῦσαι ποιοῦσιν ἀκμήν. ἡ γὰρ ἀκμὴ καθ' αὑτὴν οὐχ ὑφέστηκεν· ἀλλὰ σφοδρότητος καὶ λαμπρότητος καὶ τραχύτητος σύγκειται. ὥστε οὐχ ἁπλῶς δεῖ λέγειν ἐκ λαμπρότητος καὶ ἀκμῆς τὴν ἀκμὴν συνεστάναι· ἀλλὰ λαμπρὸν ἐνταῦθα καὶ ἀκμαῖον εἶναι τὸ μέχρι τούτου Λαοθένης· λαμπρὸν μὲν διὰ τὴν λαμπρὰν ἔννοιαν. ἀκμαῖον δὲ διὰ τὰς τῆς σφοδρότητος καὶ τραχύτητος ἐννοίας· καὶ τῆς λαμπρότητος τὴν μακροκωλίαν ἐξ ὧν ἡ ἀκμὴ συνέστηκεν. γ΄ ἀντανακλῶσι. τουτέστιν ἀντιστρέφουσιν. δ΄ ἀπὸ τῶν κατ' ἄνδρα. τουτέστι τῶν προσώπων. ε΄ καὶ τῶν ἐπαναφορῶν. εἰ γὰρ ἁπλῆ οὖσα ἡ ἐπαναφορὰ κάλλος ποιεῖ τῷ λόγῳ πολλῷ μᾶλλον διπλῆ κατὰ συζυγίαν γενομένη. τὸ γὰρ μέχρι καὶ μέχρι, καὶ ἕως καὶ ἕως κατὰ συζυγίαν τὴν ἐπαναφορὰν ἔχει.

Ἀλλ' ἐπὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐπανιτέον ὅτι λαμπρὰ μὲν διὰ ταῦτα ἡ ἔννοια, καὶ τὰ λοιπά. α΄ Τὰ δ' ἑξῆς δῆλα μέν. μέθοδος καὶ τὰ λοιπά. β΄ ταῖς συμπλο-

καῖς· τουτέστι τοῖς συμπλεκτικοῖς συνδέσμοις· γ΄· περιβεβλημένως· διὰ μακροῦ γὰρ ἡ ἀπόδοσις, ὅπερ ἴδιον περιβολῆς·

ΠΕΡΙ περιβολῆς ἐν ταὐτῷ καὶ μεσότητος·

Μετὰ τὸν περὶ σαφηνείας λόγον ὑποθέμενοι περὶ μεγέθους εἰπεῖν καὶ ὄγκου καὶ ἀξιώματος τοῦ ἐν λόγῳ, καὶ τὰ λοιπά· Τά τε γὰρ ἄλλα ποῖα; ὅτι τὴν τοῦ λόγου ὑψηλότητα διανίστησιν, ὅτι ἐννοίαις πλεονάζει· ὅτι ἀσφάλειαν τῷ λόγῳ περιποιεῖ τῇ τῶν ποιοτήτων καὶ τῶν αἰτιῶν προσθήκῃ. β΄. ὅταν ἤ τι ἔξωθέν τι· τὸ γὰρ ψιλῶς αὐτὸ λέγειν τὸ πρᾶγμα καὶ μηδὲν ἔξωθεν ἐφέλκεσθαι, ἔστι τῆς καθαρότητος. ἴδιον ἄρα τῆς περιβολῆς τὸ τὰ ἔξωθεν τοῦ πράγματος πολυπραγμονεῖν· γ΄· γένος εἴδει· τὸ μὲν γὰρ γένος ἐστὶν ὁ συκοφάντης. εἶδος δὲ τό, ἔστι δὲ φύσει κίναιδος τ᾽ ἀνθρώπιόν ἐστι· δ΄· θαυμάζειν δὲ οὐ χρή· ἐν τῷ περὶ εὐκρινείας λόγῳ φησὶν ὅτι τὰ κατὰ ἄθροισιν καὶ μερισμὸν καὶ ἀπαρίθμησιν σχήματα, τῷ μὲν ἐφέλκεσθαι ἄλλα νοήματα περιβάλλει τὸν λόγον· τῷ δὲ εὐθὺς ἀρχομένου τοῦ λέγοντος φαίνεσθαι τοῖς ἀκούουσιν, ὅτι ἕπεται καὶ ἄλλο τι νόημα, τὴν εὐκρίνειαν ἐργάζεται· καλῶς δὲ τὸ δοκοῦσά πως. οὐ γὰρ ἄντικρυς αὐτῇ ἐναντιοῦται, ἀλλὰ κατὰ συγγένειαν τῆς καθαρότητος ἡ πρὸς τὴν ἐπιβολὴν ἐναντίωσις τῆς εὐκρινείας γίνεται· οὐ γοῦν οὕτως ἐστί. καὶ ἡ ψυχὴ γὰρ καὶ τὸ σῶμα ἐναντία ὄντα ἀλλήλοις συνυπάρχουσιν· ς΄· μετά γε Ὅμηρον· παραχωροῦσιν Ὁμήρῳ πάντες ὅσοι τὰς λογικὰς μετῆλθον τέχνας, ἅτε ἐξ αὐτοῦ τὰς ἀρχὰς εἰληφότες, καὶ τὰ ἀφορμάτα τῶν ὑποθέσεων· ζ΄· καὶ τῷ περιττῷ καὶ μέσῳ. αὐτῇ τῇ περιβολῇ λέγει· η΄· τὸ λεπτόν· τουτέστι τὴν εὐτέλειαν καὶ ἀφέλειαν. ἥτις ἐστὶν ἐναντία τῇ σεμνότητι· χάριν δὲ καὶ ἡδονὴν τὴν γλυκύτητα λέγει· τόλμαν δὲ τὸ τραχὺ καὶ σφοδρόν· τολμηρὸν γὰρ ἡ καταφορά. ἀκόσμητον δὲ λόγον τὸν τῆς τραχύτητος φησι. τὸ δὲ πιθανὸν οὐκ ἰδέα λόγου ἐστίν, ἀλλ᾽ ἀρετή, ἣν ἐργάζονται ἀφέλεια καὶ ἀλήθεια, καὶ γλυκύτης καὶ ἐπιείκεια· οἱ γὰρ ἠθικοὶ καὶ ἐνδιάθετοι λόγοι πείθουσιν ἑτοιμότερον τοὺς ἀκούοντας· θ΄· λαμπρότητι δέ· τῆς μὲν γοῦν λαμπρότητος μακρὰ τὰ κῶλα. τῆς γοργότητος δὲ τὰ κομματικά· ι΄· ἢ δὴ σμικρότατον· σμικρότατον γοῦν οὐ μέγα ἡ εὐκρίνεια καταμίγνυται περιβολῇ, ὅπου γε καὶ καθαρότης ἡ ἄντικρυς ἐναντία περιβολῇ μίγνυται αὐτῇ. ἔστι δὲ ἐκεῖνος τούτου τε καὶ τῶν ἄλλων μίξεων ἔλαττον·

Ἐπάνειμι δὴ πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τὸν τῆς περιβολῆς λόγον· καὶ τὰ λοιπά. Δύναται δὲ καὶ αὔξεσθαι. ἕκαστα γοῦν τῶν περιστατικῶν μορίων εἴ τις διὰ πλειόνων ἐξεργάζεσθαι βούλοιτο, πολὺ πλάτος ποιεῖ τῷ λόγῳ. β΄. ἀλλὰ καὶ ἐπιχειρῶν. ἀπὸ μὲν τοῦ ὁμοίου, ὡς τό, ὥσπερ γὰρ οἰκίας οἶμαι καὶ πλοίου· ἀπὸ δὲ τοῦ ἐναντίου. καὶ γὰρ ἄλογον ἂν ἦν, εἰ μίαν μὲν πόλιν ἀπώλεσεν. καὶ ἑξῆς· ἀπὸ δὲ γένους καὶ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ ὅλου εἴρηται. ἔτι δὲ ἀπὸ τοῦ ὅλου ἐστὶ καὶ ἔστι ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην· οὐ γὰρ εἰ μὴ χρήματα ἀπόλλυται μόνον σκεπτέον, ἀλλ᾽ εἰ καὶ δόξαν χρηστήν, περὶ ἧς μᾶλλον σπουδάζετε, ἢ περὶ χρημάτων· ἀπὸ δὲ τοῦ ἴσου· ὡς ἐν τῷ κατὰ Μειδίου. εἶτα τὸν μὲν χερνῆτα οὐδ᾽ ὁ προσκαλέσας κατὰ τὸν νόμον ἀζήμιος ἔσται· τὸν δὲ χορηγὸν αὐτὸν οὐδ᾽ ὁ συκοφάντας παρὰ πάντας τοὺς νόμους οὕτω φανερῶς δώσει δίκην; γ΄· προσλήψεις εἰσί. προσλήψεις μέν φησι τὰς περιβολάς, δι᾽ ὧν οἷόν τε πολλήν τινα τοῖς πράγμασιν αὔξησιν περιβάλλειν· πίστεις δὲ μᾶλλον αὐτὰς εἶναί φησι· διότι τοῖς τοιούτοις τόποις ἐν τῷ δέοντι κεχρημένοι οἱ ῥήτορες πείθουσι τοὺς ἀκροωμένους. τῶν δὲ πίστεων, αἱ μέν εἰσιν ἄτεχνοι, νόμοι, μαρτυρίαι, συνθῆκαι, ὅρκοι, βάσανοι, καὶ ὅσα ἔγγραφα. αἱ δὲ ἔντεχνοι· τῶν δὲ ἐντέχνων εἴδη τρία· αἱ μὲν γάρ εἰσι λογικαί τε καὶ πρακτικαί· αἱ δὲ ἠθικαί· αἱ δὲ πα-

θητικαί. λογικὴ μὲν οὖν πίστις ἐστὶ λόγος αὐτοῦ τοῦ πράγματος, περὶ οὗ ὁ λόγος, τὰς ἀποδείξεις δι᾽ ἐπιχειρημάτων ποιούμενος· ἠθικὴ δὲ πίστις ἐστὶ λόγος ἀπὸ τῆς τοῦ προσώπου ποιότητος τὴν πίστιν παρεχόμενος. παθητικὴ δέ, λόγος εἰς πάντας, ὥσπερ ὁ λέγων βούλεται τὸν ἀκροατὴν ἐκτρέπων καὶ ἄνευ τῆς τῶν πραγμάτων ἀποδείξεως· οἷον ὀργήν, φθόνον, ἔλεον, εὔνοιαν. δ΄. ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκβάντα ἄν· ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου κεῖται τὸ ἐπιχείρημα. οἴεσθε ἄρα οἴεσθε ὅτι νῦν μὲν ἔστι στῆναι καὶ συνελθεῖν καὶ ἀναπνεῦσαι· πολλὰ μία ἡμέρα καὶ δύο καὶ τρεῖς ἔδωσαν τῶν εἰς σωτηρίαν τῇ πόλει. τότε δὲ οὐκ ἄξιον εἰπεῖν ὧν γε μηδὲ πεῖραν ἔδωκε θεοῦ τινος εὔνοια. ε΄. τὸ ἐξῆς συνῆπται. ζ΄, ἐνταῦθ᾽ ἐγίνοντο οἱ ὅρκοι. ς΄. καὶ τὸ δι᾽ ἐπικρίσεως· τουτέστι σεμνὸν τὸν λόγον ἐποίησε· σεμνότητος γὰρ ἡ ἐπίκρισις.

Λέξις δὲ καθ᾽ ἑαυτὴν ἰδία περιβολῆς, καὶ τὰ λοιπά. Ἐκ παραλλήλου· τουτέστιν ἐκ διπλασιασμοῦ· ταύτην δὲ τὴν μέθοδον ὁ Τιβέριος ἐν τοῖς σχήμασι τῆς λέξεως τίθησι λέγων, ὅτι ἐπιμονή ἐστιν, ὅταν πλείω ῥήματα ἀλλήλοις ἐπιβάλλῃ. ὡς ἐν τῷ ὑπὲρ Φορμίωνος ὁ Δημοσθένης· ἄγεις· ἐλαύνεις· διώκεις· συκοφαντεῖς. καὶ παρὰ τῷ Αἰσχίνῃ. ὅρκον αἰτεῖ. νόμον αἰτεῖ· δημοκρατίαν αἰτεῖ. β΄· τό γ᾽ ἡμῖν δοκοῦν· καί τι εἴρηκεν, ὅτι περιβολῆς ἴδιαι λέξεις οὐκ εἰσὶ κατά γε ἐμέ. γ΄· ταῖς γὰρ ἐπιμοναῖς. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐνδόξων πραγμάτων ἐπιμένομεν· ἐπὶ δὲ τῶν αἰσχρῶν ταχὺ ἀπαλλαττόμεθα. δ΄· οὐ φαῦλον συγχωρῆσαι· τουτέστιν οὐκ ἄτοπον. ε΄. πρῶτον μὲν ὦ Ἀθηναῖοι. τοιοῦτον καὶ τὸ τοῦ Θεολόγου· πρῶτον μὲν ἐννοεῖ τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις καὶ οὐρανίους. ς΄· καὶ τὰ καθ᾽ ὑπόθεσιν· διότι λαμβάνει τὸ μὴ ὂν ὡς ὄν. ζ΄. ἀλλ᾽ οὖν ὅ γε πλαγιασμός. ἐνταῦθα τὸ σχῆμα τῶν κώλων τούτων πλαγιασμὸν καλεῖ. ἐν δὲ τῷ περὶ σχημάτων γοργότητος ἐπιτρέχον αὐτὸ ὀνομάζει· ἔστι δὲ ἐπιδρομὴν Οὐλπιανός φησιν· ἐπεὶ εὐθὺς ἐνταῦθα· τὸ μέν τι κῶλον διὰ λέξεων κοινῶν καθαρόν ἐστιν. ἡ δὲ ἔννοια γένος εἴδει περιβάλλουσα περιβέβληται· γενικὸν μὲν γὰρ ἡ συμφορά· εἰδικὸν δὲ ἡ παρὰ τῶν νόμων ἀτιμία. ἣν ὑπεῖχε διὰ τὴν ἀστρατείαν ὁ Σαννίων· καὶ ἄλλως, ὅτι κατ᾽ αὔξησιν εἴρηται, περιβλητικόν ἐστι κατ᾽ ἔννοιαν· τὴν γὰρ ἀτιμίαν αὔξων συμφορὰν ἐκάλεσεν. θ΄. τῶν δὲ ἄλλων ἰδεῶν· ἡ μὲν λαμπρότης οὐχ ἁρμόττει· διότι παρὰ τοῖς ἰδιώταις οὐχ οἷόν τε ἔνδοξα πράγματα γίνεσθαι· ἀλλ᾽ οὐδὲ ἡ τραχύτης· διότι κατὰ μειζόνων προσώπων οὐκ ἂν χρήσαιτο καταφορᾷ ἰδιώτης. διὰ δὲ τὰ αὐτὰ οὐδὲ ἡ ἀκμὴ ὡς ἐκ τούτων συγκειμένη· ι΄· ἐπιφορὰν· τουτέστι καταδρομήν· ια΄· οὐ μήν, οὐδὲ ἐνταῦθα· καὶ γὰρ ἐν τοῖς δημοσίοις ἀγῶσι τῇ μὲν σεμνότητι σπανιώτερον χρησόμεθα· διότι οὐ πολλαχοῦ τοῦ λόγου περὶ θείων ἢ μετεώρων ἢ ἐνδόξων πραγμάτων ὁ ῥήτωρ διαλέξεται, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἐλάχιστον· ταῖς δ᾽ αὖ ἐπιτιμητικαῖς τῶν ἰδεῶν οὐκ ἐπὶ τὸ πολὺ χρηστέον. διὰ τὸ μὴ λίαν τραχὺ καὶ φιλαίτιον τοῦ λέγοντος φαίνεσθαι τὸ ἦθος. σκληρὸν γοῦν καὶ φιλαπεχθήμον τό γε τοιοῦτον· οὐ μὴν οὐδὲ τῇ ἀκμῇ πλεονάσει δήπου ταῦτα· κοινωνεῖ γάρ, ὡς ἔγνωμεν, τραχύτητι καὶ σφοδρότητι κατὰ τὰς ἐννοίας. διὸ δὴ πάντων μάλιστα τὴν περιβολὴν ἠγάπησεν ὁ ῥήτωρ· ὡς μέγεθός τε περιποιοῦσαν τῷ λόγῳ. καὶ τῶν ὁμοειδῶν ἀποφεύγουσαν τὸ δύσχρηστον.

Ἀλλ᾽ ὅθεν ἐξέβημεν πάλιν ἐπανιτέον ἐπὶ τὰ σχήματα τῆς περιβολῆς. καὶ τὰ λοιπά. Τὸ ἐπιτρέχον. ἐπιτρέχον μὲν καλεῖται τὸ σχῆμα διὰ τὸ τὰς ἐννοίας ἔχειν ὥσπερ ἐνδρόμῳ ἠρτημένας ἀλλήλων ἐκ τοῦ παρασυναπτικοῦ δέ, ἐπειδὴ εὐθὺς τῇ πρώτῃ προτάσει συνῆπται ἡ αἰτία. ἔστι δὲ τὸ ἐπιτρέχον καὶ κατ᾽ ἐπιδρομὴν καλεῖται ἀπὸ ἐννοίας μεταπηδῶν εἰς ἔννοιαν. οἷον ἀλλ᾽ ἐφ᾽ Ἑλλήσποντον οἴχεται. πρότερον ἧκεν ἐπ᾽ Ἀμβρακίαν Μεγάροις ἐπεβούλευσε πρῴην· β΄. ἐπειδὴ γοῦν ἐκκλησίαι ὡρισμέναι ἦσαν ἐκκλησίαι κατὰ πρυτανείαν

ἑκάστην τέσσαρες. δέκα δὲ οὐσῶν Ἀθήνησι φυλῶν ἐπρυτάνευον αἱ μὲν πρῶται λαχοῦσαι φυλαὶ τέσσαρες ἀνὰ λϛ΄ ἡμέρας· αἱ δὲ λοιπαὶ ϛ΄ ἀνὰ λε΄. μετὰ οὖν τὰς ὡρισμένας τοῦ δήμου συνόδους ἐν ταῖς ἐκκλησίαις εἴ τι ἀναγκαῖον ἐμπέσοι πρᾶγμα, περὶ οὗ τὸν δῆμον ἐχρῆν συνελθόντα γνῶναι· σύγκλητος ἐγίνετο ἐκκλησία. προσκατακεχρῆσθαι οὖν ἐστι τὸ ἤδη τὰς ὡρισμένας ἐκκλησίας παρεληλυθέναι. γ΄. ὥσπερ ἐν στροφῇ. στροφὴ καὶ ἀντίστροφος καὶ ἐπῳδὸς συστήματα μέτρων ἐστὶν ἐν λυρικοῖς ποιήμασιν. ἡ μὲν οὖν στροφή ἐστιν ἡ πρώτη τιθεμένη περίοδος ἐκ δύο ἢ πλειόνων κώλων ὁμοίων ἢ ἀνομοίων συγκειμένη, ὡς παρὰ Ἀλκμᾶνι, Μῶσ' ἄγε Καλλιόπα θύγατερ Διός, ἄρχ' ἐρατῶν ἐπέων· ἐπὶ δ' ἱερὸν ὕμνον καὶ χαρίεντα τίθει χορόν. αὕτη γὰρ ἡ στροφὴ ἐκ τριῶν ἐστι κώλων δακτυλικῶν ἰσομέτρων συγκειμένη. ἐξ ἀνομοίων δὲ, ὡς τόδε. Μῶσ' ἄγε Μῶσα λίγεια πολυμελὲς αἰὲν ἀοιδὲ μέλος νεοχμὸν ἄρχε παρθένοις ἀείδειν. ἀντίστροφος δέ ἐστιν ἡ μετὰ τὴν πρώτην στροφὴν τιθεμένη περίοδος ἴση καὶ ὁμοία τῇ πρὸ αὐτῆς στροφῇ κατά τε τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν κώλων. ἐπῳδὸς δέ ἐστι τρίτη περίοδος τῇ στροφῇ καὶ ἀντιστρόφῳ ἐπιλεγομένη, ἀνόμοιος τῷ πλήθει καὶ μεγέθει τῶν κώλων συναμφοτέραις. ᾔδετο δὲ ἱσταμένων τῶν χορῶν. ἐν ἐκείναις γὰρ ἐκινοῦντο. δ΄. καὶ αἱ παρισώσεις. ἡ παρίσωσις γίνεται κατ' ἀρχὴν καὶ τέλος. κατ' ἀρχὴν μὲν, οἷον προσήκει προθύμως. ὃ καὶ ὁμοιόαρκτον λέγεται. κατὰ δὲ τὸ τέλος, οἷον ἐθέλειν ἀκούειν. ὅ ἐστιν ὁμοιοτέλευτον. ε΄. κατὰ ἄρσιν καὶ θέσιν. ἄρσις καὶ θέσις κυρίως μὲν ὀνομάζεται παρὰ τοῖς μουσικοῖς ἐπὶ τῶν τοῦ ποδὸς κρουμάτων ἄνω ἢ κάτω τὴν ὁρμὴν λαμβάνοντος. παρὰ δὲ τοῖς ῥήτορσι τὸ κατὰ ἀπόφασιν καὶ κατάφασιν σημαίνειν. ϛ΄. καὶ ἐν τῷ περὶ καθαροῦ λόγου. εἶπε γὰρ ἐν τῷ περὶ σχημάτων καθαρότητος ὅτι δεῖ κατὰ βραχέα τὰς ἐννοίας ἀναπαύειν ἐφ' ἑαυτῶν περιγραφομένας. καὶ ὅτι πᾶν ὅπερ ἀπήλλακται περιβολῆς σχῆμα καθαρὸν ποιεῖ τὸν λόγον.

ΠΕΡΙ ἐπιμελείας καὶ κάλλους.

Μετὰ τὸν περὶ σαφηνείας τε καὶ ἀξιώματος τοῦ κατὰ μέγεθος λόγου, καὶ τὰ λοιπά. Ἀγλευκής. τουτέστιν ἀηδής, ἄμοιρος ἡδονῆς, ἄχαρις μεταφορικῶς ἀπὸ τοῦ γλεύκους. β΄. τὸ ἀμελές. εἶπε γὰρ ὅτι ἡ ἄρρυθμος καὶ ἀνακόλουθος συνθήκη ἁρμόττει σφοδρότητι καὶ τραχύτητι. καλῶς δὲ εἶπε κατὰ τὴν σύνταξιν. τῷ μὲν γὰρ μεγέθει καθολικῶς ἐναντίον τὸ εὐτελές. τῷ δὲ κάλλει κατὰ μόνην τὴν σύνταξίν τε καὶ σύνθεσιν. γ΄. κάλλος τοίνυν. ὥσπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων ὁρῶμεν τὰ μὲν αὐτῶν τῇ φύσει καλὰ, τὰ δὲ τῇ ἐπιμελείᾳ καὶ τῷ φαινομένῳ. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν λόγων, οἱ μὲν ἐκ συμμετρίας τινὸς ἔχουσι τὸ κάλλος, οἱ δὲ ἐξ ἐπιμελείας. ὅθεν καὶ ἐπὶ τοῦ κομμωτικοῦ ἔννοιαν καὶ μέθοδον οὐχ εὑρίσκομεν. τὸ γὰρ τὴν λέξιν ἔχει τὴν ὅλην ὑπόστασιν· ὡς ἐπιπολάζον τῷ σώματι καὶ τῆς ὅλης ἐπιφανείας ἁπτόμενον. τὸ γὰρ ἀληθινὸν ἐφικνεῖται τοῦ βάθους καὶ τὴν πλείστην δύναμιν ἔχει περί τε τὴν μίξιν τῶν ἰδεῶν καὶ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν καὶ τὴν μέθοδον. δ΄. κάλλος ἐστίν. οὕτω τινὲς ὡρίσαντο τὸ ἐν σώματι ἀληθινὸν κάλλος. συμμετρία ὁμοιομερῶν τε καὶ ὀργανικῶν μετά τινος εὐχροίας διαπαντὸς τοῦ σώματος διηκούσης. ὅθεν καὶ τὸν ὅρον τοῦτον ὁ τεχνικὸς εἰς τὸ τοῦ λόγου κάλλος μετήνεγκεν. ε΄. ἀλλὰ μὴ χύδην ἀναρμόστως καὶ συγκεχυμένως. ὅπερ πάσχουσιν ἔνιοι τῶν φύσει μὲν ὀξυτέρᾳ κεχρημένων, ἥκιστα δὲ τοῖς ἐπιστημονικοῖς λόγοις ποδηγετῆσαι τὴν φύσιν ἐξισχυόντων. ϛ΄. τοῦ Λυσίου ἐρωτικοῦ. ἐν γὰρ τῷ περὶ ἔρωτος Πλάτων ἄλλους τε καὶ τὸν Λυσίαν εἰσάγει διεξιόντας περὶ τοῦ ἔρωτος. τὸ δὲ ἀποτετορνεῦσθαι, ἀντὶ τοῦ κατεσκευάσθαι καὶ εἰς κάλλος ἀπεξέσθαι μεταφορικῶς

ἀπὸ

ἀπὸ τῆς τορείας. ζ΄. ἀναβεβλήσθω. πρὸς γὰρ τῷ τέλει τοῦ δευτέρου βιβλίου, τοῦ περὶ χαρακτήρων τῶν ῥητόρων διδάξει. η΄. ἔξωθεν κομμωτικός. ἰστέον ὡς τοῦτο διαβάλλοντες οἱ κριτικοὶ ὡς πλεονάζον ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Θεολόγου πορνικὸν εἰρήκασιν. ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος ἐν τῷ συντακτηρίῳ φησίν. τὸ δὲ τῶν πορνικῶν, ὥς τις ἔφη διασύρων ἡμᾶς τῶν θεάτρων καὶ λόγων καὶ τόπου. τὸ δὲ ἐπισημαίνεσθαι ἀντὶ τοῦ ἐπαινεῖν καὶ κροτεῖν.

Λέξις τοίνυν καλὴ πᾶσα ἡ περὶ καὶ καθαρά. αἱ γὰρ τραχεῖαι καὶ τροπικαὶ καὶ τὰ λοιπά. Ἐναργεῖς μέν. ἀντὶ τοῦ σημαντικώτεραι. τὸ δὲ ἄλλοτι ἔφη, ἀντὶ τοῦ καὶ ὄγκον ἔχουσαι, καὶ διάρμα καὶ ὕψος, ὡς ἐν τῷ περὶ λέξεως καθαρότητος ἔφη. β΄. ὡς ἐν τοιούτῳ κάλλει. τῷ κομμωτικῷ δηλαδή. γ΄. ἀλλὰ τὴν μὲν αὐτίκα. Ἰσοκράτους μαθητὴν εἶναι λέγουσιν Ἀνδροτίωνα. καὶ ἦν, ὡς φησιν ὁ ῥήτωρ, τεχνίτης τοῦ λέγειν. ἐπιτήδευσεν οὖν ὁ Δημοσθένης κεκαλλωπισμένον ἐργάσασθαι τὸν κατ' Ἀνδροτίωνος, ἀντιφιλοτιμούμενος πρὸς Ἰσοκράτην ῥήτορα ποιείσοις ἐπιχρώμενον κατὰ ζῆλον τοῦ διδασκάλου. δ΄. διακόπτει μὲν οὖν. ἡ μὲν παρίσωσις οὕτως ἂν ἐγένετο. τὸ μὲν γὰρ ἀπολωλεκέναι κατὰ τὸν πόλεμον τῆς ἡμετέρας ἀμελείας ἄν τις θείη. τὸ δὲ μὴ πάλαι τοῦτο πεπονθέναι, τῆς παρ' ἐκείνων εὐνοίας εὐεργέτημα ἂν θείη. πάρισον γὰρ τὸ μὲν ἀπολωλεκέναι τῷ πεπονθέναι. τὸ δὲ θείη τῷ θείη. ἡ δὲ ἐπεμβολὴ διέκοψε τὴν παρίσωσιν. ε΄. ἐπιβουλὴ τοῦ λόγου. πανταχοῦ ὁ τεχνογράφος ἐπιβεβουλευμένον καλεῖ λόγον, τὸν τῷ ἐπιτετηδευμένῳ κάλλει κεχρημένον. τὸ γάρ τοι διόλου κεχρῆσθαι ταῖς παρισώσεσιν ἐκπρεπῆ μὲν, οὐ μὴν πιθανὸν ποιεῖ τὸν λόγον. οὐ γὰρ οὕτω πείθονται οἱ δικασταὶ τῷ ἐπιτηδεύοντι καλλωπίζειν τὸν λόγον, καὶ τεχνίτῃ τοῦ λέγειν, ὡς τῷ κατὰ φύσιν λέγοντι. Γοργίας μὲν οὖν καὶ Παῦλος σφόδρα τοῦ κάλλους πεφροντικότες παντοδαπῶν παρισώσεων πληροῦσι τοὺς λόγους. Ἰσοκράτης δὲ ἐπ' ἔλαττον. ὁ δ' αὖ Δημοσθένης ὡς σφοδρότερος τεχνίτης φεύγει κεχρῆσθαι ταύταις προσκόρως. ϛ΄. ἐπεὶ καὶ τὸ ταῦτα. ἡ παρίσωσις ἐνταῦθα οὕτως ἂν γένοιτο. ταῦτα ἐμοῦ τότε γράψαντος. καὶ τὸ τῇ πόλει συμφέρον, οὐ τὸ Φιλίππου ζητοῦντος. ζ΄. ὁ δ' Ἰσοκράτης. ὡς οὐ πρὸς ἀγῶνα ἀλλὰ πρὸς ἐπίδειξιν γράφων λόγους. καὶ ἀντισοφιστεύων Λυσίᾳ καὶ γοργιάζων. η΄. δι' ὅλων ἴσοις. ἕκαστον γὰρ τῶν τριῶν κώλων συλλαβῶν ἐστιν ἐννέα. τὸ μὲν πρῶτον ἄχρι τοῦ διδόμενα. τὸ δὲ δεύτερον ἄχρι τοῦ εἶναι. τὸ δὲ τρίτον ἄχρι τοῦ ἀποδοῦναι. θ΄. σχεδὸν γὰρ οὐδόλως. πῶς γὰρ ὁ μὴ παθαινόμενος, ἀλλ' οἴκοι σοφιστεύων καὶ διδάσκων ῥητορικὴν, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἀκοῆς θηρώμενος ἔπαινον, χρήσαιτ' ἂν τῇ ἀποστροφῇ.

Αἵ τε οὖν παρισώσεις καλλωπίζουσιν, καὶ τὰ λοιπά. Εἰ δ' ἔχει τι καὶ ἐναργείας. ὁ Τιβέριός φησιν ὅτι ἐνάργεια γίνεται κατὰ μὲν ἔννοιαν, ὅταν μὴ μόνον λέγῃς τόπον, ἀλλὰ καὶ τὰ παρακολουθοῦντα τῷ τόπῳ σημεῖα. οἷον ἐν τῷ τῆς Ἀλοννήσου. καίτοι Χερρονήσου οἱ ὅροι εἰσὶν, οὐκ ἀγορὰ, ἀλλ' ὁ βωμὸς ὁ τοῦ Διὸς τοῦ ὁρίου. καὶ ποῦ ὁ βωμός, ὅς ἐστι μεταξὺ Πτελεοῦ καὶ Λευκῆς ἀκτῆς. εἶτα πάλιν ἄλλο σημαντικόν. οὗ ἡ διώρυχ Χερρονήσου ἔμελλεν ἔσεσθαι. καὶ ὅταν ὡς ἐν εἰκόνι προάγῃς τὸν λόγον. ὡς ἐν τῷ κατὰ Μειδίου φησίν. ἰσχυρός τις ἦν, μέλας. κατὰ δὲ τὸ σχῆμα ἐνάργεια γίνεται. ὅταν καθ' ὑπόθεσιν λέγωμεν, ὡς ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην. φέρε αὖ δὲ δὴ πέμψας εἰς ἡμᾶς ὁ Λεύκων ἔροιτο. καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ αἱ πλάσεις ἐναργείας εἰσίν. ὡς ἐν τῷ κατ' Αἰσχίνου. καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς ἔσται τις λόγος περὶ ὑμῶν, εἰ τοῦτο ἀφήσετε. Ἀθήνηθεν ἐπρέσβευσάν τινες ὡς Φίλιππον τουτονὶ Φιλοκράτης, Αἰσχίνης, Φρύνων, Δημοσθένης. κατὰ δὲ λέξιν ποιεῖ ἐναρ-

Β ι

γίαν· τὰ πληκτικὰ τῶν ὀνομάτων· καὶ τὰ σημαντικά· οἷον, ὁρᾶτε ὡς σαφῶς διορίζεται καὶ δηλοῖ· καὶ πάλιν· ἀκούετε ὦ Ἀθηναῖοι τοῦ νόμου τοῦ λέγοντος σαφῶς· κατὰ δὲ ἄλλους καὶ τὰ δεικτικὰ σχήματα ἐναργῆ· οἷον προπύλαια ταῦτα. β´. τὸ τῆς ἐπιβουλῆς· τουτέστι τῆς περιεργίας· ὅθεν καὶ ἐπιβεβουλεῦσθαί φησι τὸ περιεργάζεσθαι ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν καλλωπιζομένων γυναικῶν καὶ ἐπιβουλευουσῶν τῇ τῶν θεωμένων αὐτὰς σωφροσύνῃ. γ´. ἐκ συμφθάρσεως· τὴν ἀρίστην παρὰ τῷ ῥήτορι τῶν ἰδεῶν ἕνωσίν τε καὶ σύγκρασιν σύμφθαρσιν ἐκάλεσεν· ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν διαφόρων σιτίων ἅπερ ἐν τῇ γαστρὶ πρότερον ἀλλοιοῦται καὶ τὴν οἰκείαν μεταβάλλει ποιότητα· εἶθ' οὕτως ἕνα χυμὸν κατ' ἐπικράτειαν γεννῶσι θρεπτικὸν τοῦ σώματος καὶ σωτήριον. δ´. ὡς ἐν τῷ περὶ τῆς περιβολῆς. τὸ παρὰ μὲν γὰρ ταῖς τῶν χρημάτων δαπάναις· καὶ τὰ ἑξῆς. ε´. τὴν τοῦ διαπράξασθαι· εἰπὼν γὰρ τὴν ὑπερέθετο προσθεῖναι τὸ, δόξαν. ϛ´. καὶ τὸ πολύπτωτον. πολύπτωτόν ἐστι μεταβαῖνον ἀπὸ πτώσεως εἰς πτῶσιν· ἡ γὰρ μεταβολὴ τῆς φράσεως κάλλος καὶ ἡδονὴν ἐργάζεται· ὡς καὶ ἡ ἐκ ποικίλων χρωμάτων γραφή. ζ´. οὗτοι γὰρ οἱ ῥήτορες.

Κῶλα δὲ κεκαλλωπισμένα φύσει μὲν τὰ μετρίως μακρότερα εἰ τῇ συνθήκῃ μὴ διεστήκει. καὶ τὰ λοιπά. ὅ γε μὴν περὶ ἀτελείας. ἠθικώτερον γὰρ μᾶλλον καὶ δι' ἐπιμελείας τε καὶ κάλλους πεπλεγμένον ἀφίνης τε καὶ ἀπασαίσιος ἀπεφήνατο τὸν πρὸς Λεπτίνην. βραχύτητος δὲ καὶ σφοδρότητος ἀμοιρεῖν. διά τε τὸ πρὸς ἔνδοξον πρόσωπον ὑπὲρ ἀδόξου τοῦ Κτησίππου ποιεῖσθαι τοὺς λόγους, καὶ διὰ τὸ ἐξήκειν αὐτῷ τὸν χρόνον τῆς γραφῆς, ἣν ἐγράψατο πρότερον Βάθιππος ἀφεψίωνος πατὴρ τὸν Λεπτίνου νόμον· ἔτι μὴν διὰ τὸ συμφέρειν τῷ δήμῳ τὸν νόμον ἐπὶ τοὺς πλουσίους μετάγοντα τὰς λειτουργίας ὥστε καὶ πρὸς ὀργὴν ἐξέψεν αὐτὸν ἀκροατήν. εἰ πρὸς καταφορὰν ἐχώρησεν ὁ ῥήτωρ τοῦ τὰ λυσιτελοῦντα νομοθετοῦντος. εὐθέως γοῦν ἐκ προοιμίων διὰ τῶν ἐξ ἐπιπλοκῆς βραχείας πεπλεγμένων κώλων τὴν περὶ τοῦ δικαίου τέθεικεν ἀντίθεσιν, καθ' ἣν σαθρότερος ἦν ὁ τοῦ Λεπτίνου νόμος· τῷ γὰρ συμφέροντι μᾶλλον ἔρρωτο· ἰσχυρὰν δὲ αὐτὴν δῆθεν ἐπιδεῖξαι βουλόμενος ἐπήνεγκεν ὡς εἰδὼς ἀκριβῶς. καὶ τούτῳ πλείστῳ χρήσεται τῷ λόγῳ. καὶ τὸ δηλονότι τοῖς σαθροτέροις ἐπ' ἐλάχιστον οἱ ῥήτορες χρῶνται. β´ καὶ μέσον γε τοῦ οἰκείου. ἐν ταῖς ἄλλαις ἰδέαις περὶ τῶν οἰκείων ἑκάστῃ ποδῶν εἰρηκώς, ἐνταῦθα οὐ λέγει τίνες εἰσὶν οἱ τοῦ κάλλους· οὐ γάρ εἰσιν ἴδιοι τοῦ κάλλους· ἀλλ' εἰ μὲν σεμνότητα τυχὸν ἐργαζόμεθα, δεῖ δὲ ἡμῖν καὶ κάλλους, τοὺς τῇ σεμνότητι οἰκείους πόδας ποιήσομεν. εἰ δὲ ἀφέλειαν σὺν κάλλει, τοὺς τῆς ἀφελείας. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. γ´. μέτρου πλησίον. δυνατὸν γὰρ καὶ πεζὸν λόγον μεθόδῳ τινὶ, τῷ δοκεῖν ἔμμετρον εἶναι, καὶ πάλιν ἔμμετρον τῇ διακοπῇ τῶν νοημάτων τὸ φαινόμενον ποιῆσαι πεζόν. οἷον ὃ ἐγὼ λέγω ἐπὶ τῶν ἐμμέτρων ποιημάτων. ὅταν μὴ ἀποδοθῇ τὸ μέτρον τῇ ἑξαμετρείᾳ, συναρπάζεται τὸ δοκεῖν ἐκ τῆς διακοπῆς ὁ ποιητικὸς ῥυθμός· ὡς ἔχει τὸ, φεῦγε μάλ' εἴ τι θυμὸς ἐπέσσυται. οὐ δέ σ' ἔγωγε λίσσομαι εἵνεκ' ἐμεῖο μένειν, πάρ' ἔμοιγε καὶ ἄλλοι οἵ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς. καὶ μέχρι μὲν τούτου τοῦ ἔπους οὐκ ἐμφαίνεται τὸ μέτρον. ὑπερέβη γὰρ τὰ μέτρα τοὺς πόδας. σκόπει δὲ τοῦ λοιποῦ πῶς διὰ τὴν ἰσομοιρίαν τῶν κώλων ὁ ποιητικὸς ἔρρωται ῥυθμός. ἔχθιστος δέ μοι ἐσσὶ διοτρεφέων βασιλήων. αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη πόλεμοί τε μάχαι τε. ἀλλ' ὡς ἐμποδίζει τῷ ἐμμέτρῳ λόγῳ τὰ κῶλα μὴ κατὰ τὸν προειρημένον λαμβανόμενα λόγον, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸν πεζὸν δείκνυσι δοκεῖν ἔμμετρον ὁ πλεονασμὸς τῶν ποδῶν. καὶ μάλιστα ὅ-

ταν

ταν τοῖς ὀνόμασι συναρπασθῇ τὰ κῶλα. ἔστι δὲ πολὺ παρὰ τῷ Ἰσοκράτει· μέλλει γὰρ διαφερόντως αὐτῷ τοῦ κάλλους.

Διὰ πλειόνων δὲ μέλλων ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τούτων παραιτοῦμαι μηδένα δυσχεραίνειν τῇ λεπτολογίᾳ. καὶ τὰ λοιπά. α´. οἰκείως ἔχουσιν. δεῖ γὰρ ἐν τῇ τοιαύτῃ συνθήκῃ τοὺς ἰσοχρόνους, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πλεονάζειν πόδας, οἷον σπονδείους, καὶ δακτύλους, καὶ ἀναπαίστους, καὶ ἔτι ἰάμβους τε καὶ τροχαίους· καὶ χορείους. ἀνάρμοστοι δὲ οἱ ἐναντίως ἔχοντες σπονδείῳ πυρρίχιος· μολοττῷ χορεῖος. εἰ τοίνυν διὰ τῶν ἀναρμόστων ἡ σύνθεσις γίνοιτο, τραχύνει τὸν λόγον. διὸ καὶ ἀνωτέρω τὸν ἰωνικὸν ὡς ἐκλυτώτερον ἐξέβαλε τοῦ σεμνοῦ λόγου· ἐκ γὰρ ποδῶν ἀναρμόστων καὶ μὴ συγγενῶν ἀλλήλοις οἱ ἰωνικοὶ σύγκεινται. τρία οὖν δεῖ ταῦτα ἔχειν τὸν τοῦ κάλλους ῥυθμὸν, λειότητα φωνηέντων, ἀλλὰ μὴ σύγκρουσιν· πόδας συγγενεῖς ἀλλήλοις, μόρια λόγου μὴ ἰσοσύλλαβα, μὴ δὲ ἰσόχρονα, μὴ δὲ ἰσότονα. τοῦτο γάρ φησι καὶ Διονύσιος, ὅτι δεῖ μιγνύειν βραχέσι μακρὰ· καὶ πολυσυλλάβοις ὀλιγοσύλλαβα. τοῦτο γὰρ ἡδέως διατίθησι τὴν ἀκοήν. β´. οὐχ αἱ βεβηκυῖαι. βεβηκυίας λέγει τὰς εἰς πόδας τέλειον καταληγούσας, μὴ περιττευούσης ἑτέρας συλλαβῆς μετὰ τὸν πόδα· ἢ τὰς εἰς κῶλον πληροῦν τὴν διάνοιαν ἀπαρτιζομένας· καὶ λέξει ἐπιμήκει τε καὶ μακροκαταλήκτῳ· ὡς τὸ λειτουργίας. γ´. τό γε μὴν ἐπιφερόμενον. εἰς γὰρ δισύλλαβον λέξιν κατέληξε τὸ λόγῳ. δ´. ἐάσω. τὸ ἐάσω ἑρμόγενες οὐ βραχείᾳ παραλήγεται, ἀλλὰ μακρᾷ συλλαβῇ. καὶ εἰ βούλει, τοὺς γραμματικοὺς ἐρώτα. ε´. καὶ χρήσιμοί γε. οἱ ἀνηρτημένοι καὶ μακροὶ, καὶ ἐνδεεῖς, καὶ μὴ τελέως ἀπαρτιοῦντες τὴν διάνοιαν ῥυθμοί. βραχεῖαν δέ τινα δι' ἀνάπαυσιν ποιούμενοι τῆς ἐννοίας διὰ μακροτέρων τε κώλων ἐξαγόμενοι καὶ λέξεων βραχυτέρων. καὶ εἰς βραχεῖαν συλλαβὴν λήγοντες ἢ παραλήγοντες οἰκεῖοί εἰσι τῷ περικαλλεῖ λόγῳ. ὥσπερ οἱ διὰ πάντων ἐναντιούμενοι τούτοις τῷ μεγαλοπρεπεῖ καὶ ἀξίωμα ἔχοντι λόγῳ προσήκουσιν. ϛ´. ἐπεὶ τοῦ χάριν. ἐντεῦθεν δείκνυται ἑρμογένους, ὅτι πάνθ' ὅσα λέγεις περὶ ποδῶν, ἐπίθανα λέγεις. καὶ γοῦν, ἐπειδὴ περὶ αὐτοῦ ἐρωτᾷς τοῦ χάριν οὐκ εἶπεν ὡμολόγησα συνειπεῖν, ἀλλ' ὡμολόγησα συνερεῖν, ἐγώ σοι λέγω, ὡς εἴπερ εἶπεν ὡμολόγησα συνειπεῖν, σολοικισμὸν πάντως ἐποίει. καὶ γὰρ τὰ ῥήματα ταῦτα τὸ ἐλπίζω δηλαδὴ καὶ προσδοκῶ· καὶ μέλλω καὶ ὄμνυμι καὶ ἀπειλῶ καὶ ὑπισχνοῦμαι καὶ ὁμολογῶ καὶ ἔγνωμαι καὶ ὅσα ἁπλῶς τὸ ὑπισχνοῦμαι καὶ ἐλπίζω σημαίνουσιν, ἀπαρεμφάτῳ ἀεὶ συντασσόμενα οὐδέ ποτε ἀορίστου ἀπαρεμφάτῳ συντάσσονται· ἀλλ' ἤτοι ἐνεστῶτος ἢ μέλλοντος πρώτου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. εἰ τοίνυν εἶπεν ὁ Δημοσθένης συνειπεῖν, ἐπειδὴ τὸ ὡμολόγησα τὸ ὑπεσχόμην σημαίνει, σολοικισμὸν πάντως ἐποίει. τὸ γὰρ εἰπεῖν ἀορίστου ἐστί. καλῶς οὖν εἶπε συνερεῖν. ἐπειδὴ τὸ ἐρεῖν μέλλοντος πρώτου ἐστί. ζ´. τοῦ ἐπιθέτου κάλλους. τουτέστι τοῦ κομμωτικοῦ· ἐπίθετον γὰρ κάλλος τὸ ἐξ ἐπιτριμμάτων φαμέν. η´. ὁ δὲ λεγόμενος ὡραῖος· πολλὰ γὰρ σημαινόμενα τοῦ κάλλους. τὸ μὲν γάρ ἐστιν ἀληθινὸν, ὃ ἐκ τῆς μίξεως γίνεται πασῶν τῶν ἰδεῶν. τὸ δὲ φαινόμενον ὃ ἐκ τῆς συνθήκης καὶ τῆς περὶ τὴν λέξιν ἐπιμελείας· τὸ δὲ ὡραῖον ὃ ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς ηὐξημένης γίνεται. ὃ μᾶλλον ἐν γλυκύτητί ἐστι καὶ ἀφελείᾳ. καὶ τοῦτο ἐν τῷ περὶ ἐκείνων λόγῳ φανεῖται σαφέστερον.

ΠΕΡΙ ΓΟΡΓΟΤΗΤΟΣ. ΤΟΜΟΣ. β´.

Καλὸς μὲν οὖν ἅμα ὄγκῳ καὶ ἀξιώματι λόγος καὶ ἔτι σαφὴς ὅπως γίνεται. καὶ τὰ λοιπά. α´. περὶ δὲ ὀξύτητος. ἡ ὀξύτης ἡ αὐτή ἐστι τῇ δριμύτητι. β´. ἀλλ' ἥ γε λέξις. ἡ μὲν γὰρ διὰ βραχέων συμβάλλεται τῇ γοργότητι. οἷον λόγος. ὁ

δὲ διὰ μακρῶν ἐναντιοῦται· οἷον πηλεύς· γʹ. διὰ τοῦ τμητικοῦ. τμητικόν φησι τύπον, τὸν διὰ βραχύτητος τῶν κώλων καὶ τῶν ταχειῶν ἐννοιῶν τέμνειν δοκοῦντα τὸν λόγον· καὶ εἰς μικρὰ διαιρεῖν· τὸ γάρ τι τεμνόμενον πρόδηλον ὡς τῆς οἰκείας ὁλότητος ἀφαιρεῖταί τι. δʹ. ἀλλὰ τὸ τῆς κεφαλῆς. τὸ χωρίον ἐστὶ μεθόδου τῇ μὲν γοργῶς διὰ τὸ βραχείας τὰς ἀπαντήσεις ἔχειν· σχῆμα δὲ ἐπιδέχεται τὸ κατὰ συνδρομήν· ἔτι συγχώρησιν· διότι συγχωρεῖ τῷ λόγῳ τῶν ἐναντιουμένων εὐθὺς ἐν ἀρχῇ· δυνατὸν γὰρ ἦν καὶ μεθοδεύσαντα γοργῶς μὴ χρήσασθαι τῷ κατὰ συνδρομήν· ἀλλὰ δι᾽ ἐναντιώσεως ἀπαντῆσαι· οἷον, μὰ Δία· ὁ γὰρ Ἀριστοφῶν ἡμῖν κρειττόνων ὑπάρχει παράδειγμα πολιτευμάτων· ἱστέον γοῦν ὡς Ἀριστοφῶν μὲν κατηγορηθεὶς ἑβδομηκοντάκις ἀπέφυγε τὰς κατηγορίας· ὁ δὲ Κέφαλος πολιτευόμενος οὐδέποτε κατηγορήθη. εʹ. ἐν τῷ περὶ δεινότητος· καὶ μὴν ἐκεῖσε ἐλθὼν Ἑρμογένης οὐδὲν εἴρηκε· τὸ δὲ κακοδαιμονοῦσιν, ἀντὶ τοῦ ἀχάριστοί εἰσιν. ϛʹ. καὶ μεθόδοι· ἐπειδὴ προεῖπε μίαν εἶναι μέθοδον προσέθηκε δὲ τὴν ἀποστροφήν, διὰ τοῦτο εἶπεν, ἢ καὶ μεθόδοι. ζʹ. συμπλοκαί· συμπλεκτικὸς γοῦν σύνδεσμος κατ᾽ ἐξαίρετον· ὁ καί. ηʹ. εἰ δὲ πολλαί· τὰ τοιαῦτα χωρία δοκοῦσι μὲν ἔμφασιν ἔχειν τοῦ τμητικοῦ λόγου τῷ ταχέως ἀφ᾽ ἑκάστου τῶν πραγμάτων ἀπαλλάττεσθαι τὸν ῥήτορα. γοργότητος δὲ μετέχουσι τῷ τὰ πλείονα τῶν κώλων κομματικώτερα. τῆς περιβολῆς δὲ γέμουσι, τῷ τε ἐφέλκεσθαι πολλὰ νοήματα· καὶ διὰ μερισμοῦ ἐξετάζεσθαι. διὰ μακροῦ τε τὴν ἀπόδοσιν ἔχειν τῆς ἐρωτήσεως.

Σχήματα μὲν γοργότητος ταῦτα· καὶ τὰ λοιπά. τὰ κατὰ συστροφήν· τουτέστι περιοδικῶς. βʹ. ὁ γὰρ Μεσσήνην· πολλὰ μὲν πράγματα ἔχει ἐνταῦθα· συνεστραμμένα δὲ καὶ σύντομα· ὡς μὴ δοκεῖν εἶναι πολλά. γʹ. γένη γὰρ εἴδεσιν· ἐνταῦθα γένος μὲν ἡ ἀδικία· εἴδη δὲ ταύτης ἡ παρασπόνδησις καὶ ἡ λύσις τῆς εἰρήνης· καὶ ὅλον μὲν ἡ Εὔβοια· μέρη δὲ ὁ Ὠρεός, ὁ πορθμός· καὶ ἀόριστον μὲν αἱ Ἑλληνίδες πόλεις· ὡρισμένον δὲ Βυζάντιον· Ὠρεός· Ἐρέτρια. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα περιβλητικὰ ἐν αὐτῷ, οἱ δύο μερισμοί· καὶ ἡ διὰ μακροῦ ἀπόδοσις. δʹ. καὶ σπουδαῖα νομίζων· διὰ γὰρ τοῦ καὶ καὶ καὶ συνδέσμου ἔτεμεν ἀμφότερα. εʹ. καὶ πρὸς ὅντινα· τουτέστι πρὸς ὑπερέχοντα πρόσωπα· ἢ ἴσα, ἢ καταδεέστερα· ἔνδοξά τε ἢ ἄδοξα, ἢ ἀμφίδοξα. τὸ δὲ πῶς, ἀπὸ ποίων ἐπιχειρημάτων τὰς κατασκευὰς ἐργαστέον. ϛʹ. λέξις μετὰ τό, βραχεῖαν λέξιν φησὶ τὴν ἐξ ὀλίγων συλλαβῶν συνεστῶσαν. ἢ τὴν διὰ βραχέων φωνηέντων· ὃ καὶ μᾶλλον· οἰκειότατος δὲ ὁ πυρρίχιος τῇ γοργότητι. ζʹ. τοιάδε ἢ τοιάδε· τουτέστι καὶ δισύλλαβος καὶ τρισύλλαβος λέξεις γοργότητος ἂν γένοιτο, πλὴν αἱ βραχύτεραι ἐπιτηδειότεραι. ηʹ. ἔνθα ἐπείγεσθαι· οἷον παρ᾽ Εὐριπίδῃ ἐν Ὀρέστῃ· θᾶττον ἢ μ᾽ ἐχρῆν προβαίνων ἥκω μὴν δι᾽ ἄστεος· ἐπί σε σύγγονόν τε τὴν σὴν ὡς θανοῦντας αὐτίκα· τροχαϊκὸν γάρ ἐστι τετράμετρον καταληκτικόν. θʹ. καὶ παρὰ τῷ Μενάνδρῳ· ἐν Γεωργῷ. ἐμβεβρόντησαι· γελοῖον ὃς κόρην ἐλευθέραν ἐξ ἀνθρώπων ἥκων σωπᾷς· καὶ μάτην ποιουμένους περιορᾷς γάμους σεαυτῷ. ιʹ. ὁ δὲ Ἀρχίλοχος· Γλαῦχ᾽ ὅρα. βαθὺς γὰρ ἤδη κύμασι ταράσσεται.

ΠΕΡΙ ἤθους.

Σαφὴς μὲν δὴ καὶ ἀξιωματικὸς καὶ ἔτι αὖ καλός τε καὶ γοργὸς ὅπως γίνεται λόγος, καὶ τὰ λοιπά. Ἑξῆς δ᾽ αὖ· τὸ ἦθος γενικόν ἐστιν ὄνομα κατὰ διαφόρων κατηγορούμενον· ἦθος μὲν γὰρ λέγεται καὶ τὸ τοῖς ὑποκειμένοις προσώποις ἁρμόττον· καὶ ἔστι πάλιν περὶ οὗ νῦν διδάσκει ὅτι ἰδέα ἐστὶ γινομένη ἐξ ἐπιεικείας καὶ ἀφελείας καὶ τοῦ ἀληθοῦς καὶ ἐνδιαθέτου καὶ βαρύτητος· εἰ δὲ καὶ ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῶν ἰδεῶν ἰδίᾳ καὶ καθ᾽ ἑαυτὴν ἔταξε τὴν ἀλήθειαν, ἐνταῦθα δὲ ὑπὸ τὸ

ἦθος

ἦθος αὐτὴν ἀνάγει, θαυμαζέτω μηδείς· ἐκεῖ μὲν γοῦν τῇ συνηθείᾳ τῶν πολλῶν ἠκολούθησεν· ἐνταῦθα δὲ τὴν ἀκριβεστέραν διδασκαλίαν παρέδωκε. τὸ μέντοι ἐγκαταμιγνύμενον πανταχοῦ ἦθος διχῶς φασι γίνεσθαι· ἢ γὰρ μειοῦμεν τὸ ὑποκείμενον πρᾶγμα καὶ ποιοῦμεν τὴν ἐπιείκειαν· ὡς ὅταν τὴν χορηγίαν μανίαν ὀνομάσωμεν· καθὰ καὶ ὁ Δημοσθένης, μανία γάρ φησι τὸ παρὰ δύναμίν τι ποιεῖν· ἢ ἐξισοῦμεν τοῖς εὐτελέσι πράγμασι τοὺς λόγους, καὶ ποιοῦμεν ἀφέλειαν· ὡς πολλὰ τῶν Ἀνακρέοντος· καὶ Θεοκρίτου ἐν βουκολικοῖς· ἢ ὑπερβάλλομεν καὶ ποιοῦμεν τὸ ἐνδιάθετον ἀληθές, ὡς ἔχει τό, ἀνθρώπων ὦ γῆ καὶ θεοί· ἐξ αὐτῶν δὲ τούτων γίνεται ἥ τε γλυκύτης καὶ ἡ βαρύτης· ἐπίτασιν γὰρ δεξαμένη ἡ μὲν ἀφέλεια ποιεῖ τὴν γλυκύτητα· ἡ δ᾽ αὖ ἐπιείκεια καὶ ἡ ἀφέλεια τὴν βαρύτητα. αὕτη γὰρ μόνη οὐκ ἔχει ἰδίαν ὑπόστασιν· διὸ οὐδὲ ἀναπληροῖ τὸ ἦθος. βʹ. λέγω γὰρ ἦθος. βούλεται ὁ Ἑρμογένης διαφορὰν ἤθους εἶναι· τὸ μὲν γὰρ ἦθος, περὶ οὗ νῦν διδάσκει, ἰδέα ἐστίν, ὥσπερ σαφήνεια· μετὰ τῆς τῶν ἄλλων ἰδεῶν συμπλοκῆς λόγον ἀποτελεῖν δυναμένης. ἕτερον δέ ἐστιν ἦθος τὸ ἁρμόττον τῷ ὑποκειμένῳ προσώπῳ ὃ δι᾽ ὅλου τοῦ λόγου δεῖ τηρεῖν· ὡς ἐν ταῖς ἠθοποιίαις καὶ ταῖς Θουκυδίδου δημηγορίαις καὶ τοῖς Μενάνδρου δράμασιν ἔγνωμεν. γʹ. ἀληθὲς καὶ ἐνδιάθετον. ἠθικόν ἐστι τὸ δοκεῖν τινα ἀληθεύειν· ὅ ἐστιν ἐν ἰδιωτικοῖς λόγοις. ἐνδιάθετον δὲ εἶπεν, ἐπειδὴ τὸ μὲν τοῦ λόγου ἐστὶν ἐνδιάθετον, τὸ δὲ προφορικόν. ἠθικὸν οὖν φησίν ἐστι τὸ δοκεῖν τἀληθῆ φρονεῖν· καὶ οὕτω διακεῖσθαι τῇ ψυχῇ, ὡς σπουδάζειν ἀληθῆ λέγειν. δʹ. ἀλλὰ δεῖ αὐτῇ· αἱ γὰρ ἐπιεικεῖς ἔννοιαι μετὰ εἰρωνείας ἐξενεχθεῖσαι βαρύτητα ποιοῦσιν ἐν λόγῳ· μεμιγμένου καὶ τοῦ ἐνδιαθέτου· οἷον ἐν τῷ κατὰ Μειδίου· ἐμοὶ δὲ ὡς εἶπέ τις ὦ Ἀθηναῖοι βούλεται νομίσαι μανίαν. γὰρ ἴσως ἐστὶ τὸ ὑπὲρ δύναμίν τι ποιεῖν.

τῶν πραγμάτων.

τὰ μὲν σεμνά			τὰ δὲ εὐτελῆ.		
σεμνὰ τῷ λόγῳ τὴν σεμνότητα ποιεῖ.	αὐξανόμενα δὲ σεμνότερα γίνεται	μειούμενα δὲ ἐπιείκειαν ποιεῖ.	εὐτελεῖ τῷ λόγῳ τὴν ἀφέλειαν ποιεῖ.	μειούμενα δὲ ἔτι ἀφελέστερα γίνεται.	αὐξανόμενα δὲ ἀλήθειαν ποιεῖ.

ΠΕΡΙ ἀφελείας.

Ἔννοιαι τοίνυν εἰσὶν ἀφελείας ἁπλῶς μὲν εἰπεῖν αἱ καθαραί· καὶ τὰ λοιπά.

Ἱστέον ὅτι ἐναντίον φαμὲν ἀφέλειαν τῇ σεμνότητι· ὅτι ἐν μὲν τῇ σεμνότητι διὰ συνέσεων καὶ τὰ θεῖα ζητοῦμεν· ἐν δὲ τῇ ἀφελείᾳ οὐδὲ τὰ ἀνθρώπινα παντελῶς. βʹ. ὑπό τι νηπίων· ἴσως ἀντὶ τοῦ διά τι· ἢ μετρίως. γʹ. πολιτικώτερα· ἀντὶ τοῦ δικανικώτερα, καὶ συμβουλευτικώτερα· ἱστέον γοῦν ὡς τὰ ποιήματα καὶ ἱστορικὰ οὐκ εἰσὶ πολιτικοὶ λόγοι. δʹ. μᾶλλον ἁρμόττουσιν· ὅταν συνηγορῶμεν γεωργοῖς ἢ παισίν· ἐπειδὴ τὸ πολιτικὸν ὀφείλει ἔχειν ἀκροατάς· καὶ ἐκκλησίαν καὶ βουλευτήριον. εʹ. αὐτοὶ δὲ πονηροί εἰσι. Ξενοφῶν ταῦτά φησιν ἐν τῇ πρώτῃ ἱστορίᾳ τῆς Κύρου παιδείας, μιμούμενος τὸ ἦθος ἐκείνου ἁπλουστέρου ὄντος διὰ νηπιότητα. ϛʹ. τὰ καταχύσματα· καταχύσματα ἐκάλουν οἱ Ἀττικοὶ τὰ τραγήματα ἃ τοῖς νεωνήτοις ἀνδραπόδοις ἐπέχεον αἱ δέσποιναι, πρὸς τῇ ἑστίᾳ καθεζομένοις εὐήμερον

αὐτοῖς τὴν κτῆσιν καὶ ὀνήσιμον ἐπευχόμεναι γενέσθαι. καὶ ἀριστοφάνης ἐν πλούτῳ. φόρει νῦν ἰοῦσ᾽ εἴσω τὰ καταχύσματα ταυτὶ καταχέω σου λαβοῦσα. ζ΄. καὶ πάλιν ἑτέρωθι. ἐν τῷ πρὸς νικόστρατον περὶ τῶν ἀρεθουσίων ἀνδραπόδων. η΄. ἐφέσει. ἐφετικὰ δικαστήρια λέγονται ὅταν τὶς ἐξ ἄλλων δικαστηρίων εἰς αὐτὰ καταφύγῃ. θ΄. ὥσπερ τὸ αἶδου. ἀντὶ τοῦ, εἰ μόνον εἶπε τὸ αἶδου προσωπείου κωμάζειν, εὐτελὲς ἦν, νῦν δὲ προστεθὲν τὸ τοῦ καταράτου κυρηβίωνος. καὶ τὸ ἐν ταῖς πομπαῖς ἐπῆρε τὸν λόγον τὸν πλησιάζοντα τῇ εὐτελείᾳ. αἶδου δὲ προσωπείου κωμάζειν ἐστὶ τὸ μιμεῖσθαι. καὶ ὑβρίζειν κωμῳδίᾳ προσώπων. μὴ μέντοι ὀνομάζειν τοῦτο ῥητῶς. ἀλλὰ κατὰ ἁπλῶς τυχεῖν πλεονέκτου ποιεῖσθαι τὴν κωμῳδίαν. εἰσάγειν δὲ προσωπεῖόν ἐστι τὸ καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ὑποκρίνεσθαι τὸν κωμῳδούμενον. ι΄. τοῖς μεθημερινοῖς. τὸ γοῦν εἰπεῖν μεθημερινοῖς οὐκ εὐτελές ἐστιν. ἐμφαντικῶς γὰρ διαβάλλει τὴν ἀκρασίαν. τὸ δὲ τὸν καλὸν ἀνδριάντα εἰρωνείας ἐστί. ια΄. τοὺς ὄφεις. διαβάλλει τὸν αἰσχίνην, ὡς ἡ μήτηρ αὐτοῦ φαρμακὶς ἦν. καὶ κρατοῦσα τοὺς ὄφεις ἐπῇδεν, οὓς καὶ αὐτοὺς ἔτι παῖς ὢν κρατῶν ἔθλιβε. ιβ΄. ξυμπημάτων. τὸ ἀπό τινων μορίων τοῦ σώματος τὴν συνουσίαν ποιεῖν.

ΕΤΙ ἀφελεῖς ἔννοιαι καὶ ἐν τοῖς ἐπιχειρήμασιν ἀπὸ τῶν ἀλόγων ζώων λαμβανόμεναι. καὶ τὰ λοιπά. Αἱ ἐν τοῖς ἐπιχειρήμασι. μυθικῆς ἐννοίας τὰ ἐπιχειρήματα τὰ ἀπὸ τῶν ἀλόγων καὶ φυτῶν. ἐν τῷ προκειμένῳ δὲ νοήματι τῷ, ὁ βοῦς κέρατι παίει. οἱ ποιηταὶ παράδειγμα εἰσάγουσιν, ἐξ ἑνὸς, οἷον ὡς δὲ λέων ἐχάρη μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας. καὶ ὡς δ᾽ ὅτ᾽ ὄνος παρ᾽ ἄρουραν ἰὼν ἐβιήσατο παῖδας. β΄. ἀπὸ τῶν φυτῶν. οἷον τὰ γοῦν χωρία καὶ τὰ δένδρα οὐδέν με θέλει διδάσκειν. καὶ ὄχνη ἐπ᾽ ὄχνῃ γηράσκει μῆλον δ᾽ ἐπὶ μήλῳ. αὐτὰρ ἐπὶ σταφυλῇ σταφυλή. σῦκον δ᾽ ἐπὶ σύκῳ. τὸ δὲ παραπλησίως ἀντὶ τοῦ κατὰ κόρως. καὶ οὐχ ἐν ἀπολαβών. τὸ δὲ ἐγγὺς γάρ ἐστι γλυκύτητος, ὅτι ἡ ἀφέλεια μετ᾽ ἐπιτάσεως τὴν γλυκύτητα ποιεῖ. γ΄. εἰ ἀφέλοι τις τὸ ἀόριστον. ἀόριστον ἐνταῦθα τὸ τοὺς ἄλλο τι μισθοῦ πράττοντας. δ΄. ἠθικὰ τῇ πίστει. τουτέστι τῷ ὅρκῳ. πίστιν δὲ ἀγωνιστικὴν τὴν ἀπόδειξίν φησιν. ε΄. αὐτίκα ἡ ὀξύτης. τὸ περὶ τῶν βυζαντίων παράδειγμα. ὅπερ τέθεικεν ἐν τῷ περὶ μεθόδου γοργότητος διπλῆν ἔχει τὴν ταχεῖαν ἀπάντησιν. πρὸς μὲν γὰρ τὸ κακοδαιμονοῦσι βυζάντιοι, ὡς παρ᾽ ἑτέρου εἰρημένον ἀπήντησεν ὀξέως κατ᾽ ἐπίκρισιν εἰπών, σφόδρα γε. πρὸς δὲ τὸ, ἀλλ᾽ ὅμως αὐτοὺς δεινῶς εἶναι, παρὰ τοῦ ῥήτορος αὐτοῦ τεθέν. ἄλλη ταχεῖα ἀπάντησις γέγονεν, κατασκευαστικὴ τοῦ λεχθέντος. συμφέρει γοῦν τῇ πόλει. τὸ οὕτω ἤτοι ἀπαντῶντα λόγῳ τινὶ ἢ ὁπωσοῦν, οὕτω νοητέον. ἢ τὸ παρ᾽ ἑτέρου λεγομένου ἀπαντῶντα. ἢ τῷ παρ᾽ ἑαυτοῦ τεθέντι. ἰστέον δὲ ὡς ἡ μὲν δεινότης καθάπαξ καὶ τελέως βαθύτης ἐστίν. ἡ δὲ ὀξύτης οὐ τοιαύτη. ἀλλὰ φαντασίαν ἔχει μόνην δεινότητος καὶ δόκησιν. οὐ μήν ἐστιν ἀκριβῶς ἢ διόλου βαθεῖα. ἀλλ᾽ ἐπιπόλαιός τις βαθύτης. τὸ δὲ ἀφελὲς ἄπλαστον. καὶ μηδὲν ἔχον βαθύ. ἡ ταχεῖα τοίνυν ἀπάντησις δεινότητός ἐστι. τὸ δὲ ψιλὸν καὶ ἐξ ἐπιβολῆς εἰσάγεσθαι τὸ νόημα καὶ ἀκατασκεύως ἐκφέρεσθαι μηδενὸς ἔξωθεν συνεφελκομένου, ὥσπερ ἐν τῇ περιβολῇ καί περ ὂν βαθὺ ἀφελὲς ἔδοξεν εἶναι. ς΄. ἀδελφίζειν. ἀδελφὰ φρονεῖν. ζ΄. εἶθ᾽ ὕστερον. ἰστέον ὅτι εἰ καὶ μετὰ τὸν περὶ γλυκύτητος λόγον περὶ δριμύτητος διδάσκει. ἀλλ᾽ ἐν τῷ λέγειν, αὗται δὲ, τουτέστιν ἡ δριμύτης καὶ ἡ ὀξύτης ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γλυκύτητα ποιοῦσιν ἐν ἀφελείᾳ, δείκνυσι ὅτι ἕν τι καὶ ταυτὸν ὑπολαμβάνειν δεῖ γλυκύτητα καὶ δριμύτητα. καὶ ἕνα τὸν περὶ ἀμφοτέρων λόγον, εἰ καὶ διῃρεῖσθαι δοκεῖ. ἀφελείᾳ γοῦν, ὡς αὐτός φησι, καὶ γλυκύτητι προσήκει ἡ δριμύτης τε καὶ ὀξύ-

της. η΄. ἁρπαζομένης. ὁ γοῦν τροχαῖος συναρπάζει.

ΠΕΡΙ γλυκύτητος.

ΕΝΝΟΙΑΙ δὲ γλυκεῖαί τε καὶ ἡδονὴν ἔχουσαι μάλιστα μὲν πᾶσαι αἱ μυθικαί. καὶ τὰ λοιπά. Ἔννοιαι δέ. ἡ γλυκύτης, ὡς αὐτὸς ἔφη, ἐπίτασίς ἐστιν ἀφελείας καλλωπίζουσα αὐτήν. καὶ ὡς εἰπεῖν, μείζων ἐστὶν ἀφελεία. τὰ γὰρ μυθικὰ πλέον τι τῶν ἀφελῶν ἔχει καὶ κοινῶν ἐννοιῶν. τὴν αὐτὴν δὲ καὶ ἡδονὴν καλεῖ καὶ ἁβρότητα, καὶ ὡραῖον λόγον. ὡς αὐτὸς ὑποκάτω διδάσκει, ὅτι ταῦτα ὀνόματι μόνῳ διαλλάττει ταυτὰ ὄντα. β΄. τῷ δικαστηρίῳ. τῷ ἀρείῳ πάγῳ δηλαδή. οὕτω δὲ ἔχει τὸ δημοσθενικόν. ἐν μόνῳ δὲ τούτῳ τῷ δικαστηρίῳ δίκας φόνου θεοὶ καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν ἠξίωσαν. καὶ δίκας τε γενέσθαι διενεχθεῖσιν ἀλλήλοις, ὡς λόγος. λαβεῖν μὲν ποσειδῶν ὑπὲρ ἁλιρροθίου τοῦ υἱοῦ παρὰ ἄρεος. δικάσαι δὲ εὐμενίσι, καὶ ὀρέστῃ οἱ δώδεκα θεοί. γ΄. διὰ τῶν τῆς γοργότητος. τουτέστι κομματικώτερα τὰ κῶλα ποιῶν. καὶ τῶν μερισμῶν τὰς ἀποδόσεις ἐπιταχύνων. ἔνδεια γὰρ ἐν τῷ προτεθέντι δημοσθενικῷ παραδείγματι ὁ δὲ τοῦ μὲν κεῖται. τὸ δὲ τεμὼν ἀντὶ τοῦ τμητικῷ. χρησάμενος σχήματι. ὅπερ ἐν τῷ περὶ γοργότητος ἔφη. δ΄. τὰ περὶ τοῦ πανός. ἡρόδοτος ἐν ἕκτῃ φησίν, ὡς οἱ ἀθηναῖοι μέλλοντες πολεμεῖν τὸν ἐν μαραθῶνι πόλεμον ἔπεμψαν εἰς σπάρτην κήρυκα φειδιππίδην ἡμεροδρόμον. τῷ δὲ παρὰ τὸ παρθένιον ὄρος τὸ ὑπὲρ τῆς τεγέας ὁ πὰν περιπίπτει. βοήσαντα δὲ τοὔνομα τοῦ φειδιππίδου τὸν πᾶνα ἀθηναίοις κελεῦσαι ἀπαγγεῖλαι, ὅτι ἑαυτοῦ μηδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιοῦνται εὔνου ὄντος αὐτοῖς καὶ πολλαχῇ γενομένου σφίσιν ἤδη χρησίμου. τὰ δὲ, καὶ ἐσομένου. τὸ δὲ περὶ τοῦ ἰάκχου εἴρηται ἐν τῷ περὶ σεμνότητος. καὶ ἴσως ἄλλα τινά, οἷον τὰ περὶ τῆς γλαυκός. ὅτι παρὰ τὸν καιρὸν τῆς συμβολῆς ἐφάνη τὰς ἀττικὰς ναῦς περιϊπταμένη. καὶ τὰ περὶ τῆς περιστερᾶς, ὅτι ἐπὶ τῆς θεμιστοκλέους τριήρους ἐφάνη καθεζομένη. ὅθεν καὶ μετὰ τὴν νίκην ἀπάρχου ἀφροδίτης ἱερὸν ἱδρύσατο ἐν πειραιεῖ. ὡς ἀμμώνιος ὁ λαμπρεὺς ἐν τῷ περὶ βωμῶν φησι. καὶ τὰ περὶ τῆς αἰγινέας τριήρους. ἥτις πρώτη τῆς ναυμαχίας ἄρχειν ἔδοξεν, ἐπαγομένη τοὺς αἰακίδας. ὡς γοῦν ἡρόδοτος ἐν ὀγδόῃ φησὶ μετὰ κοινὸν δόγμα τῶν ἑλλήνων, αἴαντι μὲν καὶ τελαμῶνι ἐν σαλαμῖνι ηὔξαντο. ἐπὶ δὲ τοὺς ἄλλους αἰακίδας εἰς αἴγιναν νοῦν ἀπέστειλαν. καὶ ἕτερα τοιαῦτα. ε΄. κάλλος χωρίου. οἷον ἡνίκα τὸν μενελάου οἶκον ὅμηρος ἐκφράζει. ἢ τὸν ἀλκίνου κῆπον. ἢ τὰς ἐν τροίᾳ πηγὰς θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ὕδατος. ς΄. δι᾽ ὕσδων μαλίνων. τουτέστιν ὄζων καὶ κλάδων μηλίνων. οἱ γοῦν αἰολεῖς τρέπουσι τὸ ο εἰς υ, ὡς ὄνομα ὄνυμα. τὸ δὲ ζ εἰς σ καὶ δ, τὸν ζυγὸν σδυγὸν λέγοντες. ζ΄. οἷα γὰρ ἕκαστος. ἐμφρόνως τοῦτο καὶ φιλοσόφως φησί. καὶ γὰρ καὶ σωκράτης εἰώθει λέγειν. οἷος ὁ βίος, τοιοῦτος ὁ λόγος. καὶ οἷος ὁ λόγος, τοιαῦται αἱ πράξεις, ἀναστρέφων αὐτά. η΄. ὁρᾷς ὡς μεγέθους. ἐπειδὴ γοῦν ἡ τραχύτης ἀνάγεται ὑπὸ τὸ μέγεθος, εἶπεν ὅτι μέγεθός ἐστι. τὸ δὲ τραχέως καὶ σκληρῶς, εἰ καὶ διάφορον δοκεῖ εἶναι, ἀλλ᾽ οὖν ἔμοιγε ταυτὸν φαίνεται. θ΄. τῶν φύσει ἡδέων. τουτέστι τῶν μυθικῶν.

ΕΤΙ ποιεῖ γλυκύτητα καὶ τὸ τοῖς ἀπροαιρέτοις προαιρετικόν τι περιτιθέναι. καὶ τὰ λοιπά. Εἰ δὲ καὶ ἄλλων. καὶ γοῦν ἀττικαῖς χρῆται, ὡς τὸ ὀρρωδῶν, καὶ δωρικαῖς, ὡς τὸ ἀμβρώσας. β΄. σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω. ἐξ ὁμήρου τοῦτο γέγραφε πλάτων. ὅμηρος δὲ οὕτω φησίν. σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω καί τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησε. παραπλοκὴ δέ ἐστιν ἡ τῶν ποιημάτων μετὰ πεζοῦ λόγου μίξις καὶ συμπλοκή, ὡς τὰ προτεθέντα παραδείγματα.

ΠΕΡΙ δριμύτητος, καὶ τοῦ ὀξέως λέγειν, ὡραίου τε καὶ ἁβροῦ, καὶ ἡδονὴν ἔχοντος λόγου.

Ἔφην ὀρθῶν τι καὶ περὶ δριμύτητος καὶ ὀξύτητος ὡς προσηκούσης τῷ ἀφελεῖ τε καὶ ἡδονὴν ἔχοντι λόγῳ· καὶ τὰ λοιπά. Ἔφην ὀρθῶν· ἰστέον ὅτι δριμύτης γίνεται ἤτοι τὰ βαθέα νοήματα ἁπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχε, λέγωμεν. ἀποροῦσι δὲ διά τι ὥσπερ περὶ ἑκάστης τῶν ἰδεῶν τῶν ἄλλων ἐννοίας λέγει καὶ τὰ ἑξῆς· οὐχ οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς δριμύτητος ἐκτίθεται. καὶ φαμὲν ὅτι ἀμφισβητεῖ πότερον ἡ δριμύτης περὶ λέξιν γίνεται ἢ περὶ τὰς ἐννοίας. περὶ οὖν τῶν ἀμφισβητουμένων οὐκ ἠδυνήθη ἀφωρισμένως καὶ κατὰ μέρος ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις διδάσκειν· ἔτι δὲ δριμύτητος λέξις τίς ἔχουσα διάνοιαν πλήττουσαν τὸν καθ' οὗ λέγεται ἕτερόν τι κυρίως σημαίνουσα παρὰ τὸ λεγόμενον. β'. καὶ εἰ μηδέν. μετ' ὀλίγον διδάξει σε ὁ τεχνικός τί ἐστι τὸ εἰ μηδὲν πρὸ αὐτῆς εἴη λελεγμένον· ἐν οἷς περὶ αὐστηρῶν καὶ σκληρῶν διαλέγεται, καὶ τῶν παρακειμένων αὐτοῖς. γ'. ἧς οὐκ ἔστι κυρία· τουτέστι καθ' ἧς οὐ κατηγορεῖται κυρίως. δ'. ὑμῶν πάλιν· ἐπὶ τοῦ τὸν ἄνδρα τὸν ἴδιον φιλεῖν ἑκάστην γυναῖκα. ε'. οἱ τὰ σπουδαῖα. σπουδαῖα γελοῖα τὰς γνώμας λέγει. τῶν γὰρ γνωμῶν αἱ μὲν εἰς μελέτην εὕρηνται. αἱ δὲ ἀστεϊσμοῦ ἕνεκα· οἷον εἰσελθών τις εἰς τὴν τρίπολιν τὰς ἄλλας δύο πόλεις ἀπῄτει. ς'. μέλλει γάρ τινι· περὶ διοπείθους λέγει ἐν τῷ περὶ χερρονήσου ὁ ῥήτωρ. ζ'. τὸ μηχάνημα· τὴν πανουργίαν σημαίνει τοῦ φιλίππου, ὅπερ ἐστὶ δριμύτητος ἴδιον. η'. ὁ κύματ' οἰκῶν· τὸ γὰρ οἰκῶν καὶ τὸ ἑρμήνευσιν ἐπὶ ἀνθρώπων κυρίως λέγεται, τὸ μέχρι ἑρμήνευσε καὶ σκληρότερον τέτραπται· οὐ δοκεῖ δὲ διὰ τὸ παρακεῖσθαι τῷ οἰκῶν. θ'. ἢ τῶν ἄλλων. οἷον μυθικόν, ἢ ἱστορικόν, ἢ τὴν αἴσθησιν εὐφραῖνον· ἢ θεῖα φάσματα διηγούμενον. σημείωσαι δὲ πῶς ἐνταῦθα τὰ τῆς ὡραιότητος πάντα ἐν βραχεῖ λόγῳ διεξῆλθε κατὰ τὰ ὀκτὼ μέρη, ἔννοιαν, μέθοδον, καὶ τὰ λοιπά.

ΠΕΡΙ ἐπιεικείας.

Ἐπιεικὴς καὶ ἠθικὸς λόγος γίνεται κατ' ἔννοιαν μὲν ἤτοι ὅταν ἑκόντα τις αὑτὸν μειονεκτοῦντα δεικνύῃ· καὶ τὰ λοιπά. Τὰ γοῦν κατὰ νόμους· νόμῳ γὰρ αὐτὸν πολίτην γεγενῆσθαι φήσας οὐδὲν ἀξιοῖ παρὰ τοὺς ἀθήνησι νόμους ψηφίζεσθαι αὐτῷ· ὅσα τοίνυν οὐδὲ κατὰ τοὺς πολίτας ἀπεκτονότων οἱ νόμοι γίνεσθαι συγχωροῦσι. ταῦτα διὰ τοῦ ψηφίσματος ἀριστοκράτην δείκνυσι γεγραφότα κατὰ τῶν ἐπηρεαζόντων. καὶ δικαίως ἐστίν, ὅτε τῷ χαριδήμῳ. β'. οὐδένα πώποτε· αἰσχίνου κατὰ τιμάρχου προοίμιον. γ'. καὶ ἄλλο ἐμφαίνει· τουτέστι δεινότητα. δ'. βάταλον. βάταλος λέγεται ὁ μυξώδης. ε'. βαρέα μέν· τουτέστι βαρύτητι προσήκουσιν· ἐνικῶς μὲν γὰρ ἠθικαί εἰσιν αἱ εἰρωνεῖαι. ἐνδίκως δὲ βαρύτητος. ς'. συνέννοια οὖν· τὸ τὰ ἀξιωματικὰ τῶν ὀνομάτων ἑτέρως καὶ ἐπιεικέστερον λέγειν. ζ'. τὴν αὐτὴν ἀτιμίαν· προσκειμένης γὰρ τῆς ἀτιμίας σφοδρός ἐστιν ὁ λόγος. η'. μὴ πανοῦργος ὤν· πανοῦργος κυρίως μὲν ὁ πᾶσιν ἔργοις ἐπιβάλλων ὁ δραστήριος καὶ ἐνεργής· κατεχρήσαντο δὲ τῇ λέξει οἱ παλαιοὶ ἐπὶ τοῦ ἐν κακοῖς νοήμασι καὶ ἔργοις ἐπιβόλου. θ'. περὶ ὧν μὲν ἔστι τίς. τὸ τὶς ἀόριστον. καὶ τὸ ὧν.

ΠΕΡΙ ἀληθινοῦ λόγου.

Ὁ ἐνδιάθετος καὶ ἀληθὴς καὶ οἷον ἔμψυχος λόγος τὸ μὲν πλεῖστον ἔχει περὶ τὴν μέθοδον, καὶ τὰ λοιπά. Ὁ ἐνδιάθετος. ἀπορεῖται διά τι κατ' ἀρχὰς τοῦ βιβλίου τὴν ἀλήθειαν ἰδέαν εἰπὼν καθ' αὑτὴν νῦν ἀπὸ τὸ ἦθος αὐτὴν ἀνάγει. καί φασί τινες, ὡς ἴσως ἑρμογένης ἐξῄλει τὰς ἰδέας, καὶ οὐκ ἀπηριθμήσατο ἐκεῖ τὴν ἀλήθειαν· προστεθήκασι δ' αὖ οἱ μεταγραφεῖς. ἰστέον δὲ ὅτι ἀληθι-

νὸς

νὸς μὲν λέγεται λόγος, ὅτι ὁποῖά ἐστι τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, τοιαῦτα καὶ ἐμφαίνει αὐτά. ἐνδιάθετος δὲ ὡς διατιθέμενος τοιῶσδε ἢ τοιῶσδε πρὸς τὰ πράγματα, ὀργιζόμενος δηλαδὴ ἢ οἰκτείρων. β'. ἀλλ' ἴσως τοῦτο· διότι κατὰ ἐπανάληψιν ἐπήγαγε τὴν βαρύτητα τὸ, ἀνδροτίων ὦ γῆ καὶ θεοί. γ'. ἔχει τινὰ καὶ ἰδίαν· πᾶσαν μὲν γὰρ ἔννοιαν μεθοδευόντων δεόντως ἀπὸ τὸν ἐνδιάθετον ἄξεις λόγων τῶν ὁμολογουμένων. διὰ δὴ καὶ τὴν πλείστην ἔχει περὶ τὴν μέθοδον δύναμιν. διὰ γὰρ ταύτης τὴν πάσης ἰδέας ἔννοιαν ποιήσεις ἀληθινήν. πλὴν ἔχει φησὶ καὶ ἰδίας ἐννοίας τὰς σχετλιαστικάς. τὸ δὲ ἀλλ' ἔννοιαι μέν, τουτέστιν αἱ σχετλιαστικαί. τὸ δὲ σχεδὸν ἄρρητοι διὰ τὸ πλῆθός φησιν. δ'. ὃ γὰρ ἀπῄτει. ἡ αἰτία, ὅτι οὐκ ἠδύνατο παθαίνεσθαι πρὸ τῶν ἀγώνων μηδενὸς ὑπόντος τοῦ κινοῦντος αὐτόν. τὸ δὲ ἐξώλης ἀπωλοίμην. τοῦτό ἐστι τὸ ἐνδιάθετον. τὸ διὰ τὸ ἐξαίφνης εἰπεῖν αὐτό. ε'. οὐκ ἴσασιν οὐδ' εἰσί. τοῦτό ἐστι τὸ ἐνδιάθετον. ὅπερ εἶπε κατὰ ἀποστροφὴν πρὸς τὸν ἀντίδικον ἐξαίφνης· τὰ γὰρ ἄλλα πρὸς τοὺς δικαστὰς ἦν. ς'. αἱ τραγῳδίαι· ὡς τὸ ἆ ἆ σίγα σίγα. ζ'. χωρὶς καταστάσεως. κατάστασιν ἢ τὴν πρότασιν ἢ τὴν ἀντιπρότασιν λέγει. η'. αὕτη μὲν ἡ μέθοδος· ὅσον μὲν γὰρ πρὸς τὴν ταχεῖαν ἀπάντησιν, γοργότητός ἐστιν· ὅσον δὲ πρὸς τὸ ἐξαίφνης, τοῦ ἐνδιαθέτου. θ'. περὶ δὲ συνδρομῆς. ὅτι μὲν περὶ ταύτης οὐδὲν εἶπεν. ὡς ἐπαγγέλλεται, φανερόν. χρησόμεθα δὲ ταύτῃ, ἢ ὅταν σφόδρα ὁμολογούμενον ᾖ τὸ παρὰ τοῦ ἀντιδίκου λεγόμενον. ὡς ἐκεῖνος. ἀλλὰ τὸ τοῦ κεφάλου καλόν, καὶ νὴ δία εὔδαιμόν γε. ἢ ὅταν συμφέρῃ μὲν καὶ ἡμῖν τὸ λεγόμενον. ἔνια δὲ τοῦ πράγματος ἐνοχλοῦντα πείθεσθαι μὴ συγχωρῇ. οἷόν ἐστι τὸ παρ' ὁμήρῳ. ναὶ δὴ ταῦτα γέρον κατὰ μοῖραν ἔειπες· ἀλλ' ὅδ' ἀνὴρ ἐθέλει. ἔστι δὲ ταυτὸν συνδρομὴ καὶ ἀντιπαράστασις· εὑρίσκεται οὖν ἐν ταυτῷ γοργότης, ἀλήθεια, καὶ συνδρομή. ι'. εἶτ' ἐπήγαγεν. εἰ γὰρ ἠβούλετο καταστατικῶς εἰπεῖν, οὕτως ἂν ἔφη· ὅπερ γὰρ ἐπὶ νεώς, καὶ τῶν ἐμπλεόντων εἴωθε συμβαίνειν. ἕως ἂν σώζηται τὸ σκάφος, καὶ τὰ ἑξῆς. νῦν δὲ μὴ καταστήσας, ἀλλ' ἐξαίφνης τὸν λόγον ἐπειπὼν πολὺ τὸ ἐνδιάθετον εἰργάσατο.

Ἔστι δὲ παρὰ τὰς προειρημένας ἑτέρα τις μέθοδος ἐνδιαθέτου λόγου. καὶ τὰ λοιπά. α'. Διὸ καὶ μᾶλλον. ὃ γὰρ κατ' ἐπιτήδευσιν ἐρρέθη· ἢ γὰρ ἂν ἐδέξατο τὴν ἀκόλουθον ἀπάρτησιν ἤγουν ἀπόδοσιν· ἀλλ' εἴρηται ἀνακολούθως καὶ ὡς εἰκὸς ἦν εἰπεῖν τὸν ὀργιζόμενον. ἐπισημαίνεσθαι δέ ἐστι τὸ παραλέγειν ὅτι βούλομαι λοιδορήσασθαι. β'. ὁ γὰρ ἐνδιακειμένως. ὁ ἄνευ τοῦ σημαίνεσθαι λοιδορῶν δόκησιν τῷ ἀκροατῇ παρέχει ὡς αὐτομάτως εἰς ὕβρεις ἐμπίπτων· διὸ καὶ πεῖσαι τοὺς ἀκροατὰς ἱκανός ἐστιν. ὁ δὲ ἐπισημαινόμενος οὐκέτι ὁμοίως τὸ πιθανὸν διασώζει καὶ ἐνδιάθετον. γ'. ἐν ταῖς ἐπιφοραῖς. ταῖς καταφοραῖς· καὶ μετὰ δραστηριότητος κατηγορίαις· οἱ γὰρ καταφορικοὶ τῶν λόγων σφοδρότητος οἰκεῖοι. δ'. πάθος ψυχῆς. οἷον ἡδονήν. λύπην. θαῦμα. φόβον ἔλεον. ς'. ἡ χεὶρ ἐπηκολούθησε φησὶ γὰρ ἐν πέμπτῳ τῆς κύρου παιδείας ὁ ξενοφῶν ὅτι ἡ πανθία τεθνεῶτος ἀπὸ τῶν αἰγυπτίων τοῦ ἀνδρὸς λαβοῦσα τὴν χεῖρα ἠσπάζετο. ἡ δέ, ἀποκοπεῖσα γὰρ ἦν ἀπὸ τῶν πολεμίων καὶ τῷ σώματι ἔνδον ἀπὸ τῶν οἰκείων ἐφαρμοσθεῖσα, δραξαμένης ἑτοίμως ἀπεσπάσθη. ζ'. καὶ αἱ μετ' ἐρωτήσεως. ἡ μὲν ἀποστροφὴ ἐξ ἀποφάσεως εἰσάγεται, πεποιθότος τοῦ λέγοντος ἀληθὲς εἶναι τὸ πρᾶγμα. ἡ δὲ μετ' ἐρωτήσεως ἀποστροφὴ προσκειμένην ἔχει τὴν ἐρώτησιν. η'. διὰ τὴν εἰρωνείαν. προεῖπε γὰρ ὅτι αἱ εἰρωνεῖαι ἔννοιαί εἰσι τοῦ ἐνδιαθέτου. θ'. ὃ μέντοι πέφυκεν. ὅτι αὖ ἐξ τοῦ ἐνδιαθέτου. ι'. ἀποδεδειγμένων. ὁμολογούμενόν ἐστι πρᾶγμα οὗ ἕνεκεν οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ. οἷον ὅτι φωτὸς ὁ ἥλιος αἴτιος. ἀποδεδειγμένον δὲ πᾶν ὃ ἀμφιβάλ

λέγεται μὲν, πιστοῦται δὲ ἀναντιῤῥήτοις ἀποδείξεσιν· οἷον ὅτι ἀθάνατος ἡ ψυχή. ἔμφασιν δὲ ἔχειν τὸ ὡμολογῆσθαι ἢ ἀποδεδεῖχθαι τὸ ἀμφίδοξόν ἐστιν, οἷον εἰ κυκλοτερὲς τὸ πᾶν· εἰ ἐπικλύσει τῶν ὑδάτων σεισμοί. τὰ γὰρ τοιαῦτα δοκεῖ μὲν ὡμολογῆσθαι καὶ ἀποδεδεῖχθαι παρὰ τῶν λογικῶν φιλοσόφων. οὐ μὴν ἀναντίῤῥητά εἰσι. ιά. τοῖς ἰαλέμοις. ὁ ἰάλεμος εἶδός ἐστι θρήνου. τοὺς ἀξίους οὖν ἐλέου διὰ τὴν ἀμαθίαν ὁμωνύμως ἰαλέμους ἐκάλεσεν· οὓς ἔμπροσθεν ὑποξύλους ὠνόμασεν. τὸ δὲ ὅμοιος φησὶ παροιμία ἐστὶ παρὰ τὸ ὁμηρικόν· ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ἐς τὸν ὁμοῖον.

ΠΕΡΙ βαρύτητος.

Η βαρύτης ἐννοίας μὲν ἔχει τὰς ὀνειδιστικὰς ἁπάσας, καὶ τὰ λοιπά. α'. καὶ τῶν ἐναντίων· ἐναντίων τῇ φύσει καὶ ὑποθέσει καὶ σκοπῷ τοῦ λόγου. σκοποῦ γὰρ ὄντος αὐτῷ διαβάλλειν τοὺς προδότας, τῶν ἐναντίων αὐτοὺς ἠξίωσεν εἰπὼν, ὑπὸ τῶν χρηστῶν τούτων. καὶ πάλιν βουλόμενος ἑαυτὸν τῷ λόγῳ συστῆσαι μανίαν ἐκάλεσε τὴν ἑαυτοῦ φιλοτιμίαν. β'. αἱ γὰρ εἰρωνεῖαι. εἰ μὴ γὰρ εἰρωνευόμενός τις ἀλλὰ ἀληθεύων εἴποι τυχὸν ἀπὸ τῶν χρηστῶν τούτων ποίαν ἡ ἔννοια βαρύτητα ἔχει. γ'. οἰνομάου. οἰνόμαος ἐλέγετο ὁ αἰσχίνης διὰ τὸ ὑποκρίνασθαι τὸν οἰνόμαον καὶ πεσεῖν ἀπὸ τοῦ ἅρματος. δ'. εἰ δέ τι ἄλλο· σφοδρότητος κατὰ τῶν ἐλαττόνων προσώπων καταφορά. ε'. ὅτε μὲν γάρ· τοῦτό φησιν ὅτι ὅταν πρὸς μὲν τοὺς δικαστὰς λέγῃ, τότε ποιεῖ βαρύτητα· ὅταν δὲ πρὸς τὸν ἐχθρὸν εἰρωνεία γίνεται. ς'. τὸ χρησθὲν· τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι τὰς ναῦς. ζ'. τὸν κυρσίλον· οὗτος ἀθηναῖος ὢν καὶ συμβουλεύσας ἀθηναίοις γῆν καὶ ὕδωρ αἰτοῦντι δοῦναι τῷ βασιλεῖ κατελεύσθη. η'. φαίην δ' ἄν. ἐδίδαξε γὰρ κἀν τοῖς προλαβοῦσιν ὡς οὐκ ἔστι συμπληρωτικὴ τοῦ ἤθους ἡ βαρύτης. ἀλλ' ἐξ ἄλλων ἰδεῶν λαμβάνει τὴν σύστασιν.

ΠΕΡΙ δεινότητος.

Η δεινότης ἡ περὶ τὸν λόγον ἐστὶ μὲν κατ' ἐμὴν γνώμην οὐδὲν, καὶ τὰ λοιπά. Ιστέον ὅτι οὐ περὶ τῆς ὄντως νῦν δεινότητος διαλέγεται. ἐκείνη μὲν γὰρ γίνεται, ὅταν τις ἄριστα καὶ ἐπιστημονικῶς χρῆται ταῖς ἰδέαις πάσαις τοῦ λόγου καὶ τοῖς ἐναντίοις αὐτοῖς. καὶ ἔτι ἐπιχειρήμασί τε καὶ ἐργασίαις καὶ ἐνθυμήμασι, καὶ ἀντιθέσεσι καὶ λύσεσιν, ὥσπερ δεινὸν στρατηγὸν καὶ δεινὸν χρῆσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις φαμὲν τὸν εὐκαίρως καὶ ἐπιτηδείως εἰδότα χρῆσθαι τοῖς πράγμασιν ἢ τῇ στρατηγίᾳ· καθ' ἣν καὶ δημοσθένης δεινὸς ἂν λέγοιτο πρὸς τὰς χρείας μεθαρμόζων τὰς ἰδέας. ἄλλος μὲν γὰρ ἐν ἰδιωτικοῖς ἐστιν· ἄλλος δὲ ἐν δημοσίοις. νῦν οὖν οὐ περὶ ταύτης τῆς δεινότητος λέγει· ἀλλὰ περὶ τῆς οὔσης καὶ δοκούσης· ἥνπερ μόνην οἱ πολλοὶ δεινότητα ὀνομάζουσι. β'. προκαταρκτικοῖς· προκαταρκτικὰ λέγει τὰ προοίμια· καταρκτικὰ δὲ ὅταν πολλὰ διηγούμενος εἶτα εἰς κατάστασιν καὶ ἀρχὴν ἐπανάγῃ τὸν λόγον. γ'. πότε μὲν δεῖ· οὐ γὰρ ἀεὶ λεκτέον ἐστίν. ἐν πᾶσι γὰρ ἄριστος ὁ καιρὸς οὐχ ἧττον ἢ τὸ μέτρον. καὶ γὰρ ἰσοκράτης ἐν συμποσίῳ αἰτούντων αὐτὸν τινῶν λέγειν, ἔφησεν, οὗ μὲν ἐγὼ δεινὸς, οὐχ ὁ νῦν καιρός· οὗ δὲ ὁ νῦν καιρὸς, οὐκ ἐγὼ δεινός. δ'. τὸν σιμωνίδην· οὗτος πάσης ἐπιστήμων ποιητικῆς καὶ μουσικῆς ὑπῆρχεν ὡς ἐκ νεότητος ἄχρι γήρως ἐν τοῖς ἀγῶσι νικᾶν· ὡς καὶ τὸ ἐπίγραμμα δηλοῖ. ἦρχεν μὲν ἀδείμαντος ἀθηναίοις, ὅτ' ἐνίκα ἀντιοχὶς φυλὴ δαιδάλεον τρίποδα· ξεινοφίλου δέ τις υἱὸς ἀριστείδης ἐχορήγει. πεντήκοντα ἀνδρῶν καλὰ μαθόντι χορῷ. ἀμφὶ διδασκαλίᾳ δὲ σιμωνίδῃ ἕσπετο κῦδος ὀγδωκονταέτει παιδὶ λεωπρεπέος. βάρβιτον δέ ἐστιν εἶδος ὀργάνου. ε'. οὐ γὰρ δεινὸν ἀοιδόν· ὁ γὰρ βαθείαις ἐννοίαις χρώμενος τοῖς μὲν πολλοῖς νομίζεται δεινός. τοῖς δὲ ἀκριβέσιν οὐδαμῶς.

ς'. μέγας

ς'. μέγας τῷ λόγῳ. μέγας ὡς μεγέθους καὶ ἀξιώματος μετέχων. ὑπὲρ ἑλλήνων τε ἀδικουμένων· καὶ κατὰ βαρβάρων ἐποιεῖτο τοὺς λόγους.

Δεινὸς τοίνυν λόγος ὁ μὲν καὶ ἔστι εἶναι δοκεῖ, καὶ τὰ λοιπά. α'. εἴ δεῖ τινί· τουτέστιν ἢ λαμπρότητι, ἢ τραχύτητι, ἢ καὶ ἀμφοῖν. κατὰ κοινοῦ δὲ τὸ φαίνεται. β'. κέχρηται μέν· περὶ μεγάλων γὰρ καὶ δημοσίων πραγμάτων ποιούμενος τοὺς λόγους ὁ δημοσθένης εἰκότως τῇ φαινομένῃ καὶ οὔσῃ δεινότητι κέχρηται. ἵνα καὶ τοῖς ἀκροωμένοις ἀξιόπιστος εἶναι δοκῇ, τῷ εἰς δέον ἑκάστῳ κεχρῆσθαι τῶν ἐπιχειρημάτων. καὶ τοῖς ἀντιλέγουσι μὴ λίαν δυσκαταγώνιστος φαίνηται. ἐν δὲ τοῖς φιλιππικοῖς τῇ φανερᾷ χρῆται δεινότητι ἴσως ἵνα τῶν ἄλλων ῥητόρων καταφρονήσαντες αὐτῷ πειθαρχήσωσιν ὡς κατὰ δεινότητα τὸ συμφέρον μᾶλλον τῶν ἄλλων εὑρίσκοντι. γ'. ἀληθινὴ δὲ μᾶλλον· μὴ προλέγων τι ὡς θαυμάζει ἢ ἀγανακτεῖ, ὅπερ μέθοδός ἐστιν ἀληθείας. οὕτως ἑκάτερον εἴργασται τῶν παραδειγμάτων· καὶ σφοδρότητι δὲ μετέχει ταῖς ἀποστροφαῖς· καὶ κάλλους τοῖς παρίσοις. δ'. δι' ἐνάργειαν· διὰ τὴν ἔμφασιν. ἥτις ἐστὶν ἡ δήλωσις τῆς τροπῆς. ε'. τὸ κατὰ συστροφήν· ἀντὶ τοῦ περιοδικὸν καὶ συνεσφιγμένον. ς'. τά γε μὴν τοῦ λυσίου. πανταχοῦ γὰρ ὁ λυσίας, ὡς καὶ διονύσιός φησι, τῇ οὔσῃ μὲν μὴ δοκούσῃ δὲ χρῆται δεινότητι· καὶ φησὶ περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ περὶ μιμήσεως τάδε. πεποίηται γὰρ αὐτοῦ τὸ ἀποίητον· καὶ οὐ λέλυται τὸ λελυμένον. καὶ τὸ μὴ δοκοῦν δεινῶς κατασκευάσθαι, δεινῶς ἔχει. ταύτην δὲ αὐτοῦ τὴν δεινότητα καὶ ἐκ πάντων μὲν αὐτοῦ δυνατὸν φωρᾶσαι τῶν λόγων. ἀρκέσει δὲ καὶ τοῦ κατὰ διογείτονος ὀλίγα παρατεθέντα· πρόδηλον ἡμῖν τὴν τοῦ ῥήτορος ἰδέαν καταστῆσαι. διόδοτος γὰρ διογείτονος τοῦ ἀδελφοῦ θυγατέρα γήμας καὶ σχὼν ἐξ αὐτῆς παῖδας υἱεῖς ἐπὶ πόλεμον ἐν τοῖς πελοποννησιακοῖς ἐπίτροπον καταλιμπάνει τῶν παίδων τὸν ἀδελφόν· καὶ μαχόμενος ἐν ἐφέσῳ τελευτᾷ τὸν βίον. ἀθηναίων δέ τις γήμας τὴν διοδότου μὲν θυγατέρα, διογείτονος δὲ θυγατριδῆν, ἐγράψατο διογείτονα κακῆς ἐπιτροπῆς τῶν παίδων· ᾧ λυσίας γέγραφε τὸν κατὰ διογείτονος λόγον. ἄξιον οὖν ἔκ τε τοῦ προοιμίου καὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς διηγήσεως τὸ ὑποκρύπτον ἀτεχνῶς τῆς λυσίου κατανοῆσαι δεινότητος. εἰ μὲν μὴ μεγάλα ἦν ὦ ἄνδρες τὰ διαφέροντα, οὐκ ἄν ποτε εἰς ὑμᾶς εἰσελθεῖν τούτους εἴασα. νομίζων αἴσχιστον εἶναι πρὸς τοὺς οἰκείους διαφέρεσθαι. εἰδώς τε ὅτι οὐ μόνον οἱ ἀδικοῦντες χείρους ὑμῖν εἶναι δοκοῦσιν. ἀλλὰ καὶ οἵτινες ἔχοντες ἔλαττον ὑπὸ τῶν προσηκόντων οὐκ ἀνέχεσθαι δύνανται. ἐπειδὴ μέντοι ὦ ἄνδρες πολλῶν χρημάτων ἀπεστέρηνται, καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ πεπονθότες ὑφ' ὧν ἥκιστα ἐχρῆν, ἐπ' ἐμὲ δὲ κηδεστὴν ὄντα κατέφυγον, ἀνάγκη μοι γεγένηται ὑπὲρ αὐτῶν· ἔχω δὲ τούτων μὲν ἀδελφὴν, διογείτονος δὲ θυγατριδῆν καὶ πολλὰ δεηθεὶς ἀμφοτέρων. τὸ μὲν πρῶτον ἔπεισα αὐτοὺς τοῖς φίλοις ἐπιτρέψαι τὴν δίαιταν περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὰ τούτων πράγματα μηδένα τῶν ἄλλων εἰδέναι. ἐπειδὴ δὲ ὁ διογείτων ἃ φανερῶς ἔχων ἐξηλέγχετο, περὶ τούτων οὐδενὶ τῶν αὑτοῦ φίλων ἐτόλμα πείθεσθαι. ἀλλ' ἐβουλήθη καὶ φεύγειν δίκας καὶ μὴ οὔσας διώκειν καὶ καθυπομένειν τοὺς ἐσχάτους κινδύνους μᾶλλον ἢ τὰ δίκαια ποιήσας ἀπηλλάχθαι τῶν πρὸς τούτους ἐγκλημάτων, ὑμῶν δέομαι, ἐὰν μὲν ἀποδείξω οὕτως αἰσχρῶς ἐπιτετροπευμένους ὑπὸ τοῦ πάππου, ὡς οὐδεὶς πώποτε ὑπὸ τῶν μηδὲν προσηκόντων ἐν τῇ πόλει, βοηθεῖν αὐτοῖς τὰ δίκαια· εἰ δὲ μὴ, τούτῳ μὲν ἅπαντα πιστεύειν. ἡμᾶς δὲ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἡγεῖσθαι χείρους εἶναι. ἄρχεται δὲ τῆς διηγήσεως ὧδε. ἀδελφοὶ ἦσαν ὦ ἄνδρες διόδοτος καὶ διογείτων ὁμοπάτριοι καὶ ὁμομήτριοι· καὶ τὴν μὲν ἀ-

φανῆ οὐσίαν ἐνέμαινε, τῷ δὲ φανόβρᾳ ἐκοινώνουν· ἐργασάμενος δὲ διοδότου κατ' ἐμπορίαν πολλὰ χρήματα, πείθει αὐτὸν λαβεῖν διογείτων τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα. ὁρᾷς ὅπως εὐθὺς ἐκ προοιμίων ὁ λυσίας ἠθικὸν ἀπεργάζεται τὸν λόγον, ἀφελέσι σφόδρα ταῖς τε ἐννοίαις καὶ ταῖς μεθόδοις χρώμενος· καὶ πολλὴν ἐπιείκειαν τῷ διώκοντι μαρτυρῶν, τῷ τε ἑκόντα μειονεκτεῖν καὶ ἄκοντα δῆθεν ἰέναι πρὸς λόγον· πολλῇ δὲ κέχρηται τῇ δεινότητι πικρῶς ἐκπεριερχόμενος τὴν τοῦ προσώπου ποιότητα. ὅτι πάππος ὢν καὶ θεῖος τοὺς ἐγγόνους ἀδικεῖ καὶ ἀδελφιδοῦς· καὶ τὰ ἀδικήματα οὐκ εὐκαταφρόνητα· ἀλλὰ πολλὰ καὶ δεινά· ὁμοίως δὲ τῷ προοιμίῳ καὶ ἡ διήγησις ἠθικῶς τε καὶ δεινῶς ἐσκευώρηται· ὡς πάντας ἂν ὁμόσαι μηδένα ἀδικώτερον εἶναι διογείτονος· τῇ δὲ ὄψει ἔξωθεν τοῦ λόγου πολλή τις ἡ ἀφέλεια καὶ καθαρότης ἐπανθεῖ· ζ'· ὑπορύττειν. ἐκ μεταφορᾶς τῶν ἐπιβουλευόντων διὰ ὑπονόμων ὀρυγμάτων ταῖς πόλεσι· η'· καὶ αὐτόν πως· τὸν ῥήτορα τὸν κατασκευάζοντα τὴν οὖσαν καὶ μὴ δοκοῦσαν δεινότητα.

Φαίνεται δὲ λόγος δεινὸς οὐκ ὢν τοιοῦτος. καὶ τὰ λοιπά.

Φαίνεται δέ. διονύσιος ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ χαρακτήρων περὶ γοργίου τάδε φησὶν ὅτι τῆς ἰδέας αὐτοῦ τῶν λόγων τοιοῦτος ὁ χαρακτήρ. ἐγκωμιάζει δὲ τοὺς ἐν πολέμοις ἀριστεύσαντας ἀθηναίων· τί γὰρ ἀπῆν τοῖς ἀνδράσι τούτοις ὧν δεῖ ἀνδράσι προσεῖναι· τί δὲ καὶ προσῆν ὧν οὐ δεῖ προσεῖναι. εἰπεῖν δυναίμην ἃ βούλομαι. βουλοίμην δὲ ἃ δεῖ λαθὼν μὲν τὴν θείαν νέμεσιν. φυγὼν δὲ τὸν ἀνθρώπινον φθόνον. οὗτοι γὰρ ἐκέκτηντο ἔνθεον μὲν τὴν ἀρετήν, ἀνθρώπινον δὲ τὸ θνητόν. πολλὰ μὲν δὴ τὸ παρὸν ἐπιεικὲς τοῦ αὐθάδους δικαίου προκρίνοντες· πολλὰ δὲ νόμου ἀκριβείας λόγων ὀρθότητα. τοῦτο νομίζοντες θειότατον καὶ κοινότατον νόμον, τὸ δέον ἐν τῷ δέοντι καὶ λέγειν καὶ σιγᾶν καὶ ποιεῖν· καὶ δισσὰ ἀσκήσαντες μάλιστα, ὧν δὴ γνώμην τὴν μὲν βουλεύοντες, τὴν δὲ ἀποτελοῦντες. θεράποντες μὲν τῶν ἀδίκως δυστυχούντων· κολασταὶ δὲ τῶν ἀδίκως εὐτυχούντων· αὐθάδεις πρὸς τὸ συμφέρον. ἀόργητοι πρὸς τὸ πρέπον· τῷ φρονίμῳ τῆς γνώμης παύοντες τὸ ἄφρον· ὑβρισταὶ εἰς τοὺς ὑβριστάς· κόσμιοι εἰς τοὺς κοσμίους· ἄφοβοι εἰς τοὺς ἀφόβους· δεινοὶ ἐν τοῖς δεινοῖς· μαρτύρια δὲ τούτων τρόπαια ἐστήσαντο τῶν πολεμίων, διὸς μὲν ἀγάλματα, τούτων δὲ ἀναθήματα. οὐκ ἄπειροι οὔτε ἐμφύτου ἄρεος, οὔτε νομίμων ἐρώτων· οὔτε ἐνοπλίου ἔριδος, οὔτε φιλοκάλου εἰρήνης. σεμνοὶ μὲν ἐς τοὺς θεοὺς τῷ δικαίῳ. ὅσιοι δὲ πρὸς τοὺς τοκέας τῇ θεραπείᾳ. δίκαιοι πρὸς τοὺς ἀστοὺς τῷ ἴσῳ· εὐσεβεῖς δὲ πρὸς τοὺς φίλους τῇ πίστει· τοιγαροῦν αὐτῶν ἀποθανόντων ὁ πόθος οὐ συναπέθανεν· ἀλλ' ἀθάνατος οὐκ ἐν ἀσωμάτοις σώμασι ζῇ οὐ ζώντων. σεμνὰς γὰρ ἐνταῦθα συμφορήσας λέξεις ὁ γοργίας ἐννοίας ἐπιπολαιοτέρας ἐξαγγέλλει. τοῖς τε παρίσοις καὶ ὁμοιοτελεύτοις καὶ ὁμοιοκαταρκτοῖς καλλωπίζων διόλου προσκορῆ τὸν λόγον. β'. καὶ δεῖξαι περὶ πάντων. προβλημάτων μέν φησι τῶν παρὰ τοῖς ῥήτορσι καλουμένων ζητημάτων· εἰδῶν δὲ ἤτοι καταχρηστικῶς τῶν ἰδεῶν· ἢ τοῦ δικανικοῦ, καὶ συμβουλευτικοῦ καὶ πανηγυρικοῦ· τόπων δὲ τοῦ ἐνδόξου, τοῦ ἀδόξου, τοῦ μικτοῦ· προκαταρκτικὰ δέ φησι τὰ προοιμιαστικὰ καὶ καταστατικά· ἐν γὰρ ταῖς καταστάσεσι τά τε οἰκεῖα συνιστῶμεν, καὶ τὰ τῶν ἐναντίων διαβάλλομεν· τὸ δὲ ὅλον εἶδος εἶναι τοῦ λόγου, οἷον ἠθικόν, ἀξιωματικόν, δεινόν· σαφές. τὸ δὲ κατὰ τόνδε τὸν καιρὸν τουτέστι προσεχῶς τῶν πραγμάτων ἐφ' οἷς αἱ δίκαι ἢ μετὰ χρόνον· γ'· καὶ ἐπὶ τῶνδε. τουτέστι τῶν δικαστῶν. ἢ τῶν βουλευτῶν, ἢ ἀκροατῶν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν βουλευτῶν τὰ κατεπείγοντα μόνον δεῖ λέγειν· ἐπὶ δὲ τῶν ἐν ἀρείῳ πά-

γῳ δικαστῶν οὐδὲ προοιμιαστέον, ἢ ἐλεεινολογητέον· ἀλλ' αὐτὰ ψιλὰ τὰ πράγματα λεκτέον. πόλεμός τε γὰρ ἐπηρτημένος οὐκ ἐπιδέχεται σχολήν. καὶ δικαστὴς σώφρων κινοῦντα πρὸς πάθος περιόψεται τὸν λέγοντα. δ'. καὶ τίσι μὲν πλεονάσαι. τὰς γὰρ ἰσχυροτέρας τῶν ἐννοιῶν, καὶ ἐφ' αἷς σφόδρα πέποιθεν ὁ λέγων, πρώτας τε καὶ τελευταίας ὁ ἐπιστήμων τάξει. ἀτεχνῶς ἐκμιμούμενος νέστορα, καὶ τοὺς κακοὺς εἰς μέσσον ἐλαύνων.

ΠΕΡΙ τοῦ πολιτικοῦ λόγου.

Ο πολιτικὸς τοίνυν καλούμενος λόγος γίνεται μὲν διὰ πασῶν τῶν προειρημένων ἰδεῶν, καὶ τὰ λοιπά. Ο πολιτικός· παραστήσας πρότερον ἑκάστης ἰδέας τὴν δύναμιν μετῆλθε νῦν ἐπὶ τὸν πολιτικὸν λόγον καὶ τὴν μίξιν αὐτῶν· δεῖ γὰρ τὰ ἁπλᾶ πρὸ τῶν συνθέτων μανθάνειν· β'. φημὶ τοίνυν· δεῖ γὰρ κατὰ πρῶτον λόγον σαφῶς ἐπαγγέλλειν διὰ τὸ ἀναγκαῖον ἅμα καὶ χρήσιμον· ὅπως μετ' εὐμαρείας τὸ νοηθὲν μεταδῶμεν. ὁ γὰρ διανοηθείς τι καὶ μὴ φράσας σαφῶς ἐν ἴσῳ εἰ καὶ μὴ ἐνεθυμήθη. ὡς θουκυδίδης φησίν· ἀλλὰ μὴν ἀεὶ καὶ τὸ ἦθος ἐμφαίνει ὅπως πρὸς τὸν ἀγῶνα διάκειται καὶ ταχέως μεταβαίνειν, καὶ μὴ ἐμβραδύνειν. ἀλλὰ μηδὲ γοργότητος ἀπαλλάττεσθαι. φροντίζειν δὲ δεῖ καὶ μεγέθους ὅπως μὴ εἰς τὸν εὐτελῆ λίαν καὶ ταπεινὸν καταπέσωμεν λόγον· διὸ δὴ καὶ τὴν περιβολὴν δεῖ πλεονάζειν διόλου, καὶ οὐχ ἧττόν γε ἢ τὴν καθαρότητά τε καὶ εὐκρίνειαν· τὰ δὲ λοιπὰ πάντα κατὰ δεύτερον καὶ τρίτον λόγον. γ'. προείρηται. ἐν τούτῳ αὐτῷ τῷ πολιτικῷ λόγῳ, ἐν οἷς φησι τίνων δεῖ ἰδεῶν κατὰ πρῶτον λόγον, τίνων κατὰ δεύτερον· τίνων κατὰ τρίτον· δ'. οἷον εὐτέλειαν· εὐτέλειαν λέγει τὴν ὑπτιότητα· σκληρότητα δὲ τὴν ἀσάφειαν. ε'. ὥς τε εἰ καὶ συμβαίνῃ. εἴωθε γὰρ ἡ λεπτολογία καὶ τὸ κατὰ μέρος ζητεῖν, καὶ ἡ ἀκρίβεια τῶν νοημάτων ἐπιχείρησις ὕπτιόν πως τὸν λόγον ποιεῖν· ς'. δεινότητος δέ· τῆς καὶ οὔσης καὶ φαινομένης μάλιστα· τῆς δὲ μὴ οὔσης μὲν δοκούσης δὲ οὐδαμῶς· λέγω δὴ τοῖς κατὰ τὴν λέξιν. τὸ δὲ ἀνεμφάτως ἀντὶ τοῦ μὴ φαινομένως καὶ συγκεκαλυμμένως.

Τούτου δὲ τοῦ λόγου τοῦ πολιτικοῦ ὁ μέν ἐστι συμβουλευτικός, καὶ τὰ λοιπά. Τούτου δὲ τοῦ λόγου· ἴσως ἐν πολιτικῷ λόγῳ οὐκ ἂν εὑρεθείη τὸ πανηγυρικὸν εἶδος, οὐ γὰρ ἀγωνιστικόν ἐστιν, ἀλλ' ἐπιδεικτικόν· καὶ οἱ παλαιοὶ ῥήτορες τὸ παράπαν οὐκ ἐχρῶντο αὐτῷ τοῦτον τὸν τρόπον, ᾧ νῦν κέχρηνται· ἀλλὰ πρῶτος ἰσοκράτης νεώτερον ἔγραψεν ἐγκώμιον. β'. ἦθος δέ. ἡ γὰρ εἰρωνεία τὸ ἐναντίον τῷ λεγομένῳ δηλοῖ, οἷον πῶς ἀπὸ τῶν χρηστῶν τούτων ἔχει τὰ πράγματα. διὸ δὴ καὶ ἁρμόττει τῷ συμβουλευτικῷ λόγῳ· τὰ δ' ἄλλα ἠθικὰ ὡς ἐλάχιστα· γ'· ἐν τῷ ὑπὲρ μεγαλοπολιτῶν· ὑπὲρ μεγαλοπολιτῶν γὰρ λέγων καὶ κατὰ λακεδαιμονίων τῶν μὲν ἐχθρῶν, τῶν δὲ φίλων, οὐκ ἠδύνατό τι λέγειν κατὰ λακεδαιμονίων ὡς φίλων, οὐδὲ πάλιν αὖ ὑπὲρ μεγαλοπολιτῶν ὡς ἐχθρῶν. δ'. ἥκιστα μετέχει. εἰ γὰρ τὸν συμβουλευτικὸν ἀξιωματικὸν εἶναι δεῖ καὶ δίαρμα ἔχειν καὶ μέγεθος τόν γε δικανικὸν τοὐναντίον δεῖ χαμαίζηλον καὶ εὔζωνον εἶναι· πλὴν εἰ μὴ καθὰ δεδηλώκαμεν, γειτνιάζει τῷ συμβουλευτικῷ. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῆς βουλῆς τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ δικανικῶν λόγων ὁ ἀκροατὴς κοινωνεῖ τοῦ ἀγῶνος. ε'. τὸ δὲ κατὰ τὰς ἄλλας· οἷον λαμπρότητα, τραχύτητα, βλάπτεται γάρ· σφοδρότητα δέ φησι τὸ κατ' εἰρωνείαν σφοδρόν. ς'. ὁ τοίνυν κάλλιστος· τοῦ πανηγυρικοῦ τὸ μέν ἐστι ποιητικόν· τὸ δὲ ἐν ζητήμασι πολιτικοῖς, τὸ δὲ ἐν λέξει πεζῇ· ὃ καὶ πλατωνικὸν καὶ ἄριστον· τὸ δὲ ἐν λέξει εἰς τὸ ἀμοιβαῖον διαιρεῖται, ὃ καὶ δραματικὸν καὶ διαλογικὸν καὶ εἰς τὸ ἀφηγηματικόν· ζ'· πλὴν τραχύτητος. ἐλλείπει εἰκότως ἥ τε τραχύ-

της καὶ ἡ σφοδρότης. οὐ γὰρ κινεῖται πρὸς πάθος ὁ λέγων διὰ τὸ μὴ ὑποκεῖσθαι πρόσωπα, ἢ. πλὴν ὅσον. ὅτε περὶ θεῶν τι λέγομεν. ἐκεῖ γὰρ οὐδεὶ νήπιόν τι λέξιν. θ΄. γοργός γε μήν. δεῖ γοῦν μᾶλλον ἐμβραδύνειν. οὐ γὰρ χρείας ἕνεκεν, ἀλλὰ κατὰ φιλοθέωρον ἐπινενόηνται γνῶσιν. ί. ἐν δὲ τοῖς ἀμοιβαίοις. πρὸς τὰ ὑποκείμενα πρόσωπα πᾶσα ἰδέα εὑρίσκει καιρόν, καὶ οὕτως ὥστε καὶ ἰδίαν ἑκάστην εἶναι. ἐπεὶ καὶ ἡ εὐτέλεια ἔστιν ὅπου χώραν εὑρίσκει. ἰστέον δὲ ὅτι προσώπων ὑποκειμένων χώραν ἔχει ἐν τῷ τοιούτῳ λόγῳ τῶν πανηγυρικῶν ὁ λέγων κινεῖσθαι πρὸς τὸ πάθος.

Καὶ ὡς μὲν ἐν λογογραφίᾳ τοιοῦτον εἶδος εἶναι δεῖ τὸ πανηγυρικόν. καὶ τὰ λοιπά. Περὶ τῆς προπομπείας. ἔστι τε ὁ λόγος πολιτικὸς πανηγυρικός. πολιτικὸς μὲν ὅτι ἀμφισβήτησιν ἔχει. πανηγυρικὸς δὲ ὅτι δι᾽ ἐπαίνων ἐστὶ καὶ ψόγων ἡ ὅλη αὐτοῦ διαρτία. ἀνάγκη τε ἑκάτερον τῶν μερῶν ἐξαίρειν μὲν τὸ οἰκεῖον μειοῦν δὲ τὸ τοῦ ἐναντίου. γειτνιάζειν δὲ δοκεῖ πως τῷ συμβουλευτικῷ ὁ τοιοῦτος λόγος ἐπεὶ μὴ ἕνεκεν ἡδονῆς γίνεται, ἀλλὰ χρείας. β΄. κατὰ τοὺς γεωμέτρας. οἱ τε γεωμέτραι ἢ ἓξ ἢ τέσσαρας ὅρους τιθέντες, ἢ τὸ ἐλάχιστον τρεῖς ἀναλογίας ποιοῦσιν. τῶν μὲν τεσσάρων, οἷον τῶν β΄, καὶ δ΄. καὶ γ΄. καὶ ϛ΄. λέγοντες. ὃν λόγον ἔχει τὰ β΄ πρὸς τὰ δ΄, τοῦτον τὰ γ΄ πρὸς τὰ ϛ΄. τὸν ὑποδιπλάσιον τε. ἐπὶ δὲ τριῶν, οἷον τοῦ β΄ καὶ δ΄ καὶ η΄, οὕτως ὃν λόγον ἔχει τὰ β΄ πρὸς τὰ δ΄, τοῦτον τὰ δ΄ πρὸς τὰ η΄. ἐνταῦθα τοίνυν ἑρμογένης τὴν ὡς ἐπὶ ἓξ ὅρων ἀναλογίαν παρέθηκε. πλάτωνα καὶ πανηγυρικὸν λόγον ἐν πεζῷ λόγῳ θεὶς. καὶ δημοσθένην καὶ πολιτικὸν λόγον θεὶς. καὶ ὅμηρον καὶ πανηγυρικὸν λόγον ἐν ἐμμέτρῳ λόγῳ. εἰπὼν ὃν λόγον ὁ δημοσθένης κατὰ τὸν πολιτικὸν λόγον, καὶ πλάτων ἐν τῷ πεζῷ πανηγυρικῷ, τοῦτον καὶ ὅμηρος κατὰ τὴν ποίησιν. γ΄. μετά τινος παραμυθίας. ὡς ἀριστείδης. ὥσπερ οὖς πατέρας πατέρων καλοῦσιν οἱ ποιηταὶ. καὶ πάλιν. σελήνην ἀστέρας ἐκλέιουσι, ποιητὴς ἂν εἴποι τις. δ΄. ἐκφράσεως. τὰ ἐκτεταμμένα τῆς ἰδίας καὶ ὁμολογουμένης φύσεως.

Ἴδιαι μὲν οὖν ἔννοιαι ποιήσεως αὗται παρὰ τὰς ἄλλας ἐννοίας τοῦ λόγου τοῦ πανηγυρικοῦ. καὶ τὰ λοιπά. Ἔστι γὰρ αὐτοῦ σχήματα. σχήματα τῶν ἑξαμέτρων φασὶν ἑπτὰ τὸ ἕτερον μὲν ἐν σπονδείῳ, ἢ δυσὶν ἢ τρισὶν ἢ καὶ πλείοσι. καὶ τούτοις ποτὲ μὲν ἐφεξῆς. ποτὲ δὲ κατὰ διάστασιν συγκεῖσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ δακτύλοις. ἃ καὶ εἰς τριακονταδύο ποσοῦνται. ἕτεροι δὲ σχήματα λόγων ἄλλα τριακονταεννέα φασί. ά. τίς ὁ λέγων. τὸν δ᾽ ἀπαμειβόμενος. β΄, πρὸς τίνα, τυδείδη περὶ μέν σε τίω. γ΄, πεῦσις. τίπτ᾽ αὖτ᾽ αἰγιόχοιο. δ΄, ἀνταπόκρισις. ἦλθον ἐγὼ παύσουσα. έ, ἀποστολή. βάσκ᾽ ἴθι ἶρι ταχεῖα. ϛ΄, ἐντολή. ἀλλ᾽ ἄγε τὴν δ᾽ εὔμαι ἐφορμέων ἀνὰ δῶμα. ζ΄. ἀγγελία. κεῖται πάτροκλος. ή, διήγησις. ἔστι πόλις ἐφύρη. θ΄, δημηγορία. κέκλυτε δὴ νῦν μευ ἰθακήσιοι. ί, γενεαλογία. δάρδανον αὖ πρῶτον τέκετο. ιά, τοποθεσία. ἔστι δέ τις θρυόεσσα πόλις. ιβ΄, πρᾶξις. ἀσπὶς δ᾽ ἀσπίδ᾽ ἔρειδε. ιγ΄, ἔπαινος. νιρεὺς ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ ἴλιον ἦλθε. ιδ΄, ψόγος. φοξὸς ἔην κεφαλήν. ιέ, χρόνος. ἤδη γὰρ καὶ δεῦρο ποτ᾽ ἤλυθε. ιϛ΄, ἐπιφώνημα. κακοῦ δ᾽ ἄρα οἱ πέλεν ἀρχή. ιζ΄, δεῖξις. οὗτος δ᾽ αἴας ἐστὶ τελαμώνιος. ιή, κλῆσις. ἥφαιστε πρόμολ᾽ ὧδε. ιθ΄, κατηγορία. ζεῦ πάτερ οὐ νεμεσίζῃ ὁρῶν τάδε καρτερὰ ἔργα. κ΄, ἀπηγορία. οὐ θέμις. εἶμι γοῦν αὐτὴ ἐπ᾽ ὠκεανοῖο ῥοάων. κά, πρόσφθεγξις. χαίρετε κήρυκες διὸς ἄγγελοι. κβ΄, ἄρνησις. ἢ δ᾽ αὖ ἕζεσθαι μὲν ἀνήνατο, εἶπε τε μῦθον. κγ, συγκατάθεσις. ναὶ δὴ ταῦτα γέρον. κδ΄, νουθέτησις. μήτε σὺ τόνδ᾽ ἀγαθός περ ἐών. κέ, εὐχή. ζεῦ πάτερ, ἢ αἴαντα λαχεῖν. κϛ΄, ἀπευχή. ζεὺς τό γ᾽ ἀλεξήσειε καὶ ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι. κζ, δέησις. γουνοῦμαι σ᾽ ἀχιλεῦ. κή. ἐπικαύχησις. κεῖσ᾽ οὕτω ἐπειδὴ πάντων ἐκπαγλότατ᾽ ἀνδρῶν. κθ΄, οἶκτος, ὅ ἐστι καὶ πάθος. ἆνερ ἀπ᾽ αἰῶνος νέος ὤλεο. λ΄, ὀδυρμός. ὤμοι ἐγὼ δειλός. λά, ἀπειλή. τῶν δ᾽ ἄλλων ἅ μοι ἐστὶ θοῇ παρὰ νηΐ μελαίνῃ. λβ΄, ἐπαγγελία. θαρσήσας μάλα εἰπέ. λγ΄, γνώμη. αἰεὶ δ᾽ ὁπλοτέρων ἀνδρῶν φρένες ἠερέθονται. λδ΄, πρόσταξις. ἔρχεσθον κλισίην ἀγαμέμνονος. λέ, λοιδορία, οἰνοβαρὲς κυνὸς ὄμματ᾽ ἔχων. λϛ΄. ὀνειδισμός. ἦ οὐ μέμνῃ ὅτε τ᾽ ἐκρέμω. λζ΄, ὅρκος. ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον. λη, πρόγνωσις, ἔσσεται ἦμαρ, ὅταν ποτ᾽ ὀλώλῃ. λθ΄. ἀπαγόρευσις. μή σε γέρον κοίλῃσιν ἐγὼ παρὰ νηυσὶ κιχείω.

Νυνὶ δὲ ἤδη περὶ τῶν μετὰ τούτους τοὺς προειρημένους ἄνδρας τρεῖς ὑφ᾽ ἑκάστῳ τούτων τεταγμένων. καὶ τὰ λοιπά. Πλὴν δ᾽ ἴσως. ἔχει γὰρ ἐπιτετηδευμένον τὸ κάλλος, ᾧ καὶ πλεονεκτεῖ. β΄. μετὰ τοῦτον. μετὰ τῶν ἄλλων τὸν ἁπλῶς πολιτικὸν ποιεῖν λόγον. γ΄. μονώτατος. δοκεῖ γοῦν περιττὸν εἶναι ὁπότε καὶ τὸ μόνος τὴν τοῦ ὑπερθετικοῦ δύναμιν ἔχει. γαλῆ δέ ἐστιν ὄνομα ζώου. καὶ γαλεάγρα κυρίως ὄργανον τὸ δεχόμενον καὶ ἀναιροῦν τὰ τοιάδε τῶν ζώων. καταχρηστικῶς δὲ καὶ πᾶν μηχάνημα εἰς ἀναίρεσιν καὶ κάκωσιν δημιουργηθὲν οἱουνδήποτοῦ ζώου. ἐκκοκύζειν δὲ τὸ μεγαλοκύζειν. ἐστηλοκόπηται ἀντὶ τοῦ ἐστηλίτευται, καὶ ὕβρισται, τουτέστιν ἐκκέκοπται καὶ καθῄρηται ἡ στήλη αὐτοῦ. ἐπίβολος δέ ἐστιν ὁ ἐπιτυχής. δ΄. κρίθινον δημοσθένην. τουτέστι νόθον. οὐ σίτινον. οὐ γὰρ δεόντως χρῆται τῇ μίξει. κατὰ δὲ τὸ παρατυχὸν μᾶλλον. διὸ δὴ καὶ ἐπιπόλαιον μόνον ἔχει τὴν δημοσθενικὴν ἀρετήν, καὶ οὐκ ἐφελκυομένην τοῦ βάθους. έ. οἱ σοφιστεύσαντες. οἱ διδασκαλείων ῥητορικῶν προστάντες. τεράτων σκόπος δὲ ὁ τῶν τεράτων ἑρμηνεύς. ϛ΄. διὸ καὶ μετὰ τοῦτον. ὥστε τὴν κοινωνίαν αὐτῶν εἰς ἀπολογίαν ἔλαβε. δέον γὰρ μετὰ τοὺς δέκα ῥήτορας διαλαβεῖν περὶ κριτίου. μετὰ τὸν ἀντιφῶντα τέταχεν αὐτόν. σχεδὸν γοῦν ὁ αὐτὸς εἶναι δοκεῖ τῷ ἀντιφῶντι καὶ μηδὲν διαλλάττειν αὐτοῦ. ἕπεται δὲ. τὸν κριτίαν διὰ τὴν προλεχθεῖσαν αἰτίαν ἐν τῷ μεταξὺ τέταχεν. ή. τροπικώτερα. ἐν ἄλλοις βιβλίοις τροπικώτερος εὑρίσκεται. θέλει δὲ ἡ λέξις δηλοῦν τὸ αὐξητικώτερος. ὥσπερ καὶ κοινὸν τόπον τὴν καταδρομὴν λέγομεν. ἔστι δὲ καὶ ἡ τροπικὴ λέξις ἰδία σφοδρότητος καὶ τραχύτητος.

Τῷ μὲν οὖν δημοσθένει οἱ λοιποὶ τῶν δέκα, καὶ τὰ λοιπά. Ἦθος καὶ πάθος. διαφορὰ τούτων ὅτι τὸ μὲν ἦθος ἔμμονον εἶναί φασι. τὸ δὲ πάθος ἐπιγίνεσθαι καὶ ἐξίστασθαι ὡς ἐνίοις. ἐνδεὸς ὁ ἀπορητικὸς κατά τι καὶ ἀχανὴς καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐστραμμένος. καὶ οἷον ἑαυτῷ ὤν. β΄. καὶ λεπτότερός ἐστι. πολλαχοῦ τὸ καθαρὸν καὶ εὐκρινὲς εἴτ᾽ οὖν τὸ σαφὲς λεπτὸν λέγει, ὥσπερ τὸ περιβεβλημένον μεστόν. γ΄. τὸ ἀπὸ τῶν μύθων. μῦθος μὲν ὁ πάντῃ ψευδής. μυθικὸν δὲ τὸ ἐγγύζον τῷ μύθῳ καὶ δυνάμενον καὶ ἀληθὲς εἶναι δοκεῖν. δ΄. ἀλλ᾽ οἵους εἶναι. ὡς ὅταν διηγῆται τὰ περὶ τὴν χελιδόνα καὶ λάμειαν. καὶ ὅλως τὰ ἐν τῇ δεκαμυθίᾳ εἰρημένα οὐ πολιτικὰ. ἀλλὰ δραματικά τε καὶ ποιητικά.

ΕΡΜΟΓΕΝΟΥΣ ΠΕΡΙ μεθόδου δεινότητος.

Πᾶν μέρος λόγου εὕρηται μὲν ἐπὶ μηνύσει πράγματος. καὶ τὰ λοιπά. Ἰστέον ὅτι τοῦτό ἐστιν ἐπὶ τῆς ἐννοίας ἡ μέθοδος, ὅπερ ἐπὶ τῆς λέξεως τὸ σχῆμα. ὡς πολλάκις εἴρηται. ἐργασία γοῦν αὐτῆς ἐστι καὶ σχηματισμὸς πρὸς ὅπερ ὁ λέγων βούλεται. δεινότητα δὲ νῦν ὀφείλομεν νοεῖν τῶν τριῶν τὴν μίαν δηλαδὴ τὴν οὖσαν μὲν μὴ φαινομένην δὲ. ἣν καὶ ἀριστείδης ἐν τῷ περὶ πολιτικῶν λόγων ὑπέγραψεν εἰπών, ὅτι δεινότης ἐστὶ τὸ πόρρωθεν τὸ χρήσιμον ἑαυτῷ προδιοικεῖσθαι. καὶ τὸ προαναιρεῖν τὸ ἀντιπίπτον αὐτῷ. μέθοδος δέ φησιν ἐστὶ ποιὸς σχηματι-

σμὸς περὶ τὴν ἔννοιαν. τὸ γὰρ σχῆμα τῆς λέξεώς ἐστιν. πᾶν μέρος λόγου. τουτέστιν ὅτι αἱ λέξεις εὕρηνται μὲν παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ἐπὶ μηνύσει πράγματός τινος. οἷον ὁ κύων τὸ ζῶον ὠνομάσθη κύων διὰ τὸ φιλοδέσποτον. καιροῦ δὲ ἰδίου τυχὸν τὸ ὄνομα μετετέθη καὶ ἐπὶ τὸν ἀστρῶον κύνα. καὶ ἐπὶ τὸν θαλάττιον διὰ τὸ βλαπτικὸν ἑκατέρων ἄλλων. πᾶσα λέξις εὕρηται διὰ δήλωσίν τινος πράγματος. δηλοῖ δέ τι τηνικαῦτα ὅτε οἰκείως καὶ κατὰ καιρὸν προσήκοντα τεθῇ. αὐτὸ δὲ τὸ κακοῦργος ὅταν ἐπί τινος ὀνομασθῇ κακίας διαφόρους ἐργαζομένου. ἐκεῖνον δηλοῖ δή που τὸν εἰργασμένον. ἂν μέντοι ὁ καιρὸς ἄλλος ᾖ, καὶ τὸ πρόσωπον κλοπὰς εἰργάσατο μόνας, οὐχ ἑτέραν κακίαν, οὐ τὸν προειρημένον δηλοῖ. ἀλλ᾽ ἐν προσθήκῃ ἤθους ἐκεῖνον αὐτὸν τὸν κεκλοφότα. χρηστὸν ἴσμεν τὸν ἀγαθόν. δυνάμεθα δὲ κατὰ καιρὸν εὐθέτως καὶ τὸν πονηρὸν ἐν ἤθει τῷ τῆς εἰρωνείας χρηστὸν ὀνομάσαι.

Πάσης λέξεως τῆς ἀγνοουμένης ἐν πεζῷ λόγῳ τρεῖς μέθοδοι τῆς εὑρέσεως. καὶ τὰ λοιπά. Εἰσαγγελία ἐστὶν ἡ εἰσαγωγὴ τῆς δίκης. ὡς ἐὰν εἴπω κατηγορῶ Νικίου προδοσίας. φάσις δὲ ἡ ψιλὴ προσαγγελία. τὸ δὲ δὶς διὰ τεσσάρων, τὸ ἑπτάχορδόν ἐστι. μοσχεύειν δὲ λέγουσιν οἱ γεωργοὶ τὸ ἐντιθέναι ἀνεστραμμένως τὰ κλήματα ἐν ὀρύγματι γῆς ἐπὶ τῷ ἐκφῦσαι ῥίζας, εἶθ᾽ οὕτως ἐμφυτευθῆναι.

Τὰ ἁμαρτήματα κατὰ τὴν λέξιν κατὰ δύο τρόπους γίνεται, καὶ τὰ λοιπά.

Τὸ μὲν γὰρ παρακαλεῖν. τὸ γὰρ ἄγειν καὶ ἕλκειν ἐφ᾽ ἑαυτῷ, ἐπίτασις τοῦ καλεῖν ἐστι. β᾽. διαζώστραν. τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ, ἐὰν τὴν τάφρον τάφον εἴπῃς. ἢ τὸν καχρυδίαν ἄρτον κεγχρυδίαν. ἀμωδεῖν δέ ἐστι τὸ, τοὺς ὀδόντας ναρκᾶν.

Πότε τῷ τοιούτῳ τινὶ ὀνομάτων χρησόμεθα, καὶ τὰ λοιπά. Ὡς δ᾽ ὅταν ὀδύνουσαν. τοιοῦτόν καὶ ἐστὶ τὸ τοῦ θεολόγου. ὁ τοῦ παιδὸς ὅρος καὶ λόγος. ἡ μὴ κινουμένη σφραγὶς τὸ ἐκμαγεῖον τοῦ ἀρχετύπου. ταῦτα γὰρ πάντα ὁμότιμον τῆς ἐναργείας ἔχει τοῦ υἱοῦ. β᾽. καὶ ὁ Θουκυδίδης. σύγκρισιν ποιεῖται ὅτι ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος μείζων ἐγένετο τοῦ Τρωϊκοῦ. οὗ χάριν καὶ τεκμήριά τινα καὶ σημεῖα καὶ παραδείγματα λαμβάνει.

Η περιττότης ἐστὶ διπλῆ, καὶ τὰ λοιπά. Κατὰ γνώμην. γνώμην τὸ νόημα καὶ ἐνθύμημα καλεῖ. β᾽. τὸ παρὰ τοῦ Στεφάνου. οἷον πρῶτον μὲν ὦ Ἀθηναῖοι τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν. γ᾽. εἰς κίνησιν ἤθους. κίνησιν ἤθους νῦν τὸν ζῆλον τῶν δικαστῶν νοεῖ. διὰ τοῦτο γὰρ συνεφόρησε τὰ ὀνόματα. ἵνα ζηλώσωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ τοιαῦτα πεπονθότος. περὶ δὲ ἐνθυμημάτων καὶ ἐπενθυμημάτων ἐν τοῖς περὶ εὑρέσεως εἴρηται. δ᾽. ἐν τῷ Θουκυδίδου. ὁ ἐπιτάφιος οὕτως ἔχει. οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε ἤδη εἰρηκότων ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν. ἐμοὶ δ᾽ ἀρκοῦν ἂν ἐδόκει ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργῳ γενομένων, ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμάς. οἷα καὶ νῦν περὶ τὸν τάφον τόνδε δημοσίᾳ παρασκευασθέντα ὁρᾶτε, καὶ μὴ ἐν ἑνὶ ἀνδρὶ πολλῶν ἀρετὰς κινδυνεύεσθαι εὖ τε καὶ χεῖρον εἰπόντι πιστευθῆναι. εἶτα ἐπιφέρει τὰ ἐπενθυμήματα κατασκευάζων. χαλεπὸν γὰρ τὸ μετρίως εἰπεῖν, καὶ τὰ ἑξῆς. εἶτα ἐπιφέρει. ἐπειδὴ δὲ τοῖς πάλαι οὕτως ἐδοκιμάσθη ταῦτα καλῶς ἔχειν. χρὴ καὶ ἐμὲ ἑπόμενον τῷ νόμῳ, καὶ τὰ ἑξῆς.

Τῶν δὲ αὐθαδῶν καὶ τολμηρῶν διανοημάτων θεραπεῖαι καὶ παραμυθίαι δύο. καὶ τὰ λοιπά. Ο μὲν οὖν παρών. αὐθαδὲς μὲν τὸ λέγειν τὸν καιρὸν φωνὴν ἀφιέναι. παραμυθεῖται δὲ διὰ τῆς τοῦ μονονουχὶ μικρᾶς προσθήκης. ἁλμυρὰν δὲ ἀκοήν φησιν ὁ Πλάτων οὓς ἔλεγον εἰς τὸ θεῖον ἀπρεπεῖς λόγους. ς᾽. κατὰ Τιμο-

κράτους. ὁ Τιμοκράτης ἔγραψε νόμον ὅπως μὴ διδῶσιν ἐγγυητὰς οἱ χρεωφειλέται. ὃν κακίζει ὁ Δημοσθένης.

Πότε παράλειψις καὶ ἀποσιώπησις γίνεται; καὶ τὰ λοιπά. Πῶς ἐρωτώμενός φησιν ἐγὼ πῶς οὗτος κέχρηται τῷ πατρὶ, ἀποκρινόμενος λέγω. ἢ ὅτι ἀντεῖπεν αὐτῷ, ἢ ὅτι οὐκ ἐπείσθη αὐτῷ. καὶ κατὰ ἀποσιώπησιν δείκνυμι τὸ ἐπιβεβούλευκεν. ὥσπερ ὁ Δημοσθένης ἐποίησε. θέλων γὰρ ὀνειδίσαι τῷ Αἰσχίνῃ πενίαν ἐσχημάτισε τὸν λόγον οὕτως. ἐγὼ γὰρ οὔτ᾽ εἴ τις πενίαν ὀνειδίζει νοῦν ἔχειν ἡγοῦμαι, οὔτ᾽ εἴ τις ἐν ἀφθόνοις τραφεὶς ἐπὶ τούτῳ σεμνύνεται. ς᾽. τῇ τελείᾳ. οὐ γὰρ ἦν τελεία ἐν τῷ προτεθέντι παραδείγματι. γ᾽. τοῦ προσποιεῖσθαι παραλιπεῖν. οὐ γὰρ παραλείπει. ἀλλὰ λέγων παραλείπειν ὑποκρίσει μόνῃ τοῦτο ποιεῖ. φησὶ δὲ καὶ οὐ παραλιμπάνει. πῶς γὰρ ὁ διαρρήδην ταῦτα κατηγορῶν.

Τὸ περιπλέκειν διαβάλλεται μὲν ὡς κακία τοῦ λέγειν. καὶ τὰ λοιπά.

Περιπλοκή ἐστι τὸ διὰ μακρηγορίας ἐκτείνειν τὸν λόγον καὶ συγκαλύπτειν καὶ συσκιάζειν καὶ ἀσαφῶς λέγειν. ς᾽. μετὰ συλλήψεως. σύλληψιν λέγει τὴν πρόσληψιν τοῦ ἀορίστου. τὸ οὐκ οἶδ᾽ ὅντινά μοι δοκοῦμεν.

Ἐπὶ κεφαλαίων. ἀντὶ τοῦ κεφαλαιωδῶς. καὶ τὸ μὲν κατασκευάζειν ἐπὶ τῶν ἀγώνων νοεῖται. τὸ δὲ διδάσκειν ἐπὶ τῶν διηγήσεων. ἢ τὸ μὲν κατασκευάζειν ἐπὶ τοῦ δικανικοῦ, καὶ τοῦ στασιαζομένου συμβουλευτικοῦ. τὸ δὲ διδάσκειν ἐπὶ τοῦ ἀστασιάστου συμβουλευτικοῦ καὶ τοῦ πανηγυρικοῦ.

Ἐπιδεικτικά. τὰ ἐπιτετηδευμένα. ἃ καὶ εἰς ἡδονὴν ἀκοῆς σώφρονά ἐστιν. ὥσπερ τοὐναντίον τὰ σοφιστικὰ εἰς αἰσχρὰν ἡδονὴν ἀκοῆς γίνεται. β᾽. ὅταν τῇ φύσει. τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ τοῦ θεολόγου. μετὰ ἀγγέλων ὕμνησον. μετὰ ποιμένων δόξασον. μετὰ ἀρχαγγέλων χόρευσον. γ᾽. πολλάκις δὲ ἐκ παρέργου φησὶν ἀναγινωσκόμενα τὰ πάρεργα ταῦτα λανθάνουσι. πολλάκις δὲ καὶ ἐπιμελῶς ἐκμελετώμενα διαγινώσκεται καὶ εὑρίσκεται.

Ἀπλούστατον. ἀντὶ τοῦ ἀφελές. β᾽. ἐδίδασκες. καὶ ὁ θεολόγος. σὺ τὴν Ἀχαΐαν. ἐγὼ τὴν Ἰωνίαν.

α᾽. Σχολικαῖς. ταῖς μελετωμέναις. τὸ δὲ διὰ μακρῶν, ἀντὶ τοῦ πολλῶν καὶ ἰσχυρῶν λόγων. καὶ οἷον ἀναντιρρήτων.

ΤΕΛΟΣ.

12 a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z & A B.
Omnes quaterniones, præter ſecundum ternionem & ultimum quinternionem.

Venetiis, In ædibus Aldi. M. D. IX. Menſe Maio.